

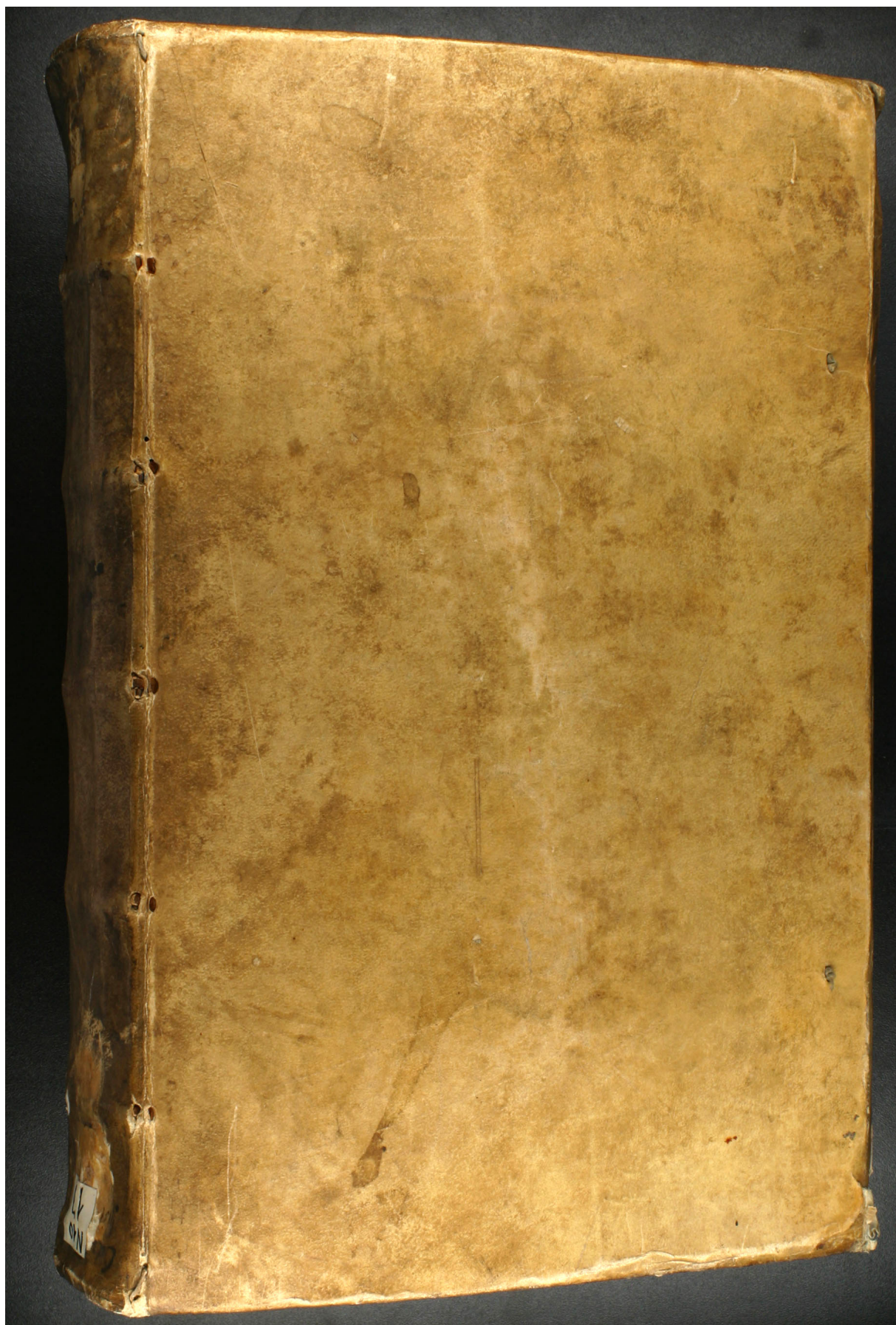
- Digitalisierte Fassung im Format PDF -

Rariorum plantarum historia

Charles de L'Ecluse

Die Digitalisierung dieses Werkes erfolgte im Rahmen des Projektes BioLib (www.BioLib.de).

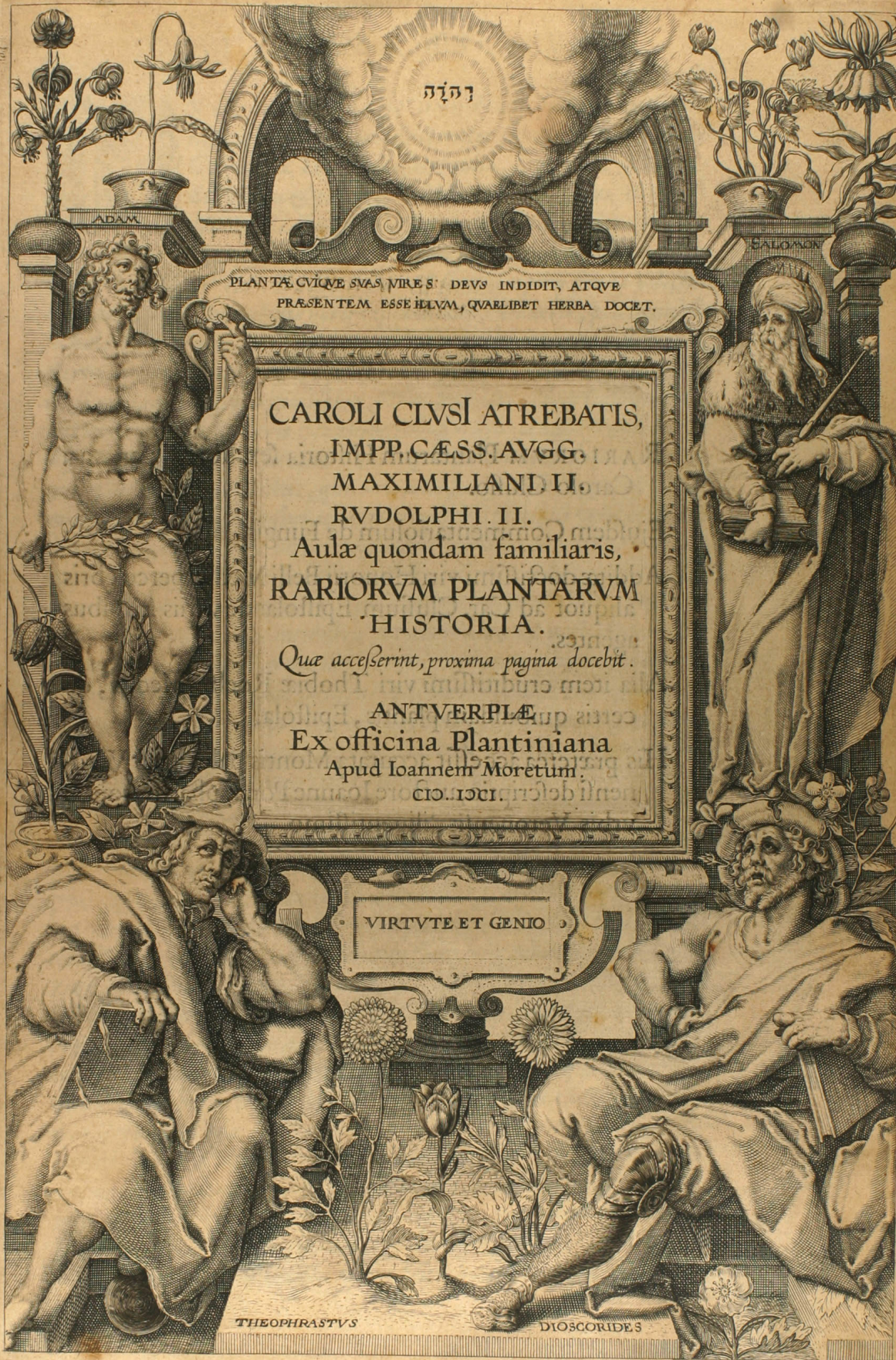
Die Bilddateien wurden im Rahmen des Projektes Virtuelle Fachbibliothek Biologie (ViFaBio) durch die [Universitätsbibliothek Johann Christian Senckenberg \(Frankfurt am Main\)](#) in das Format PDF überführt, archiviert und zugänglich gemacht.

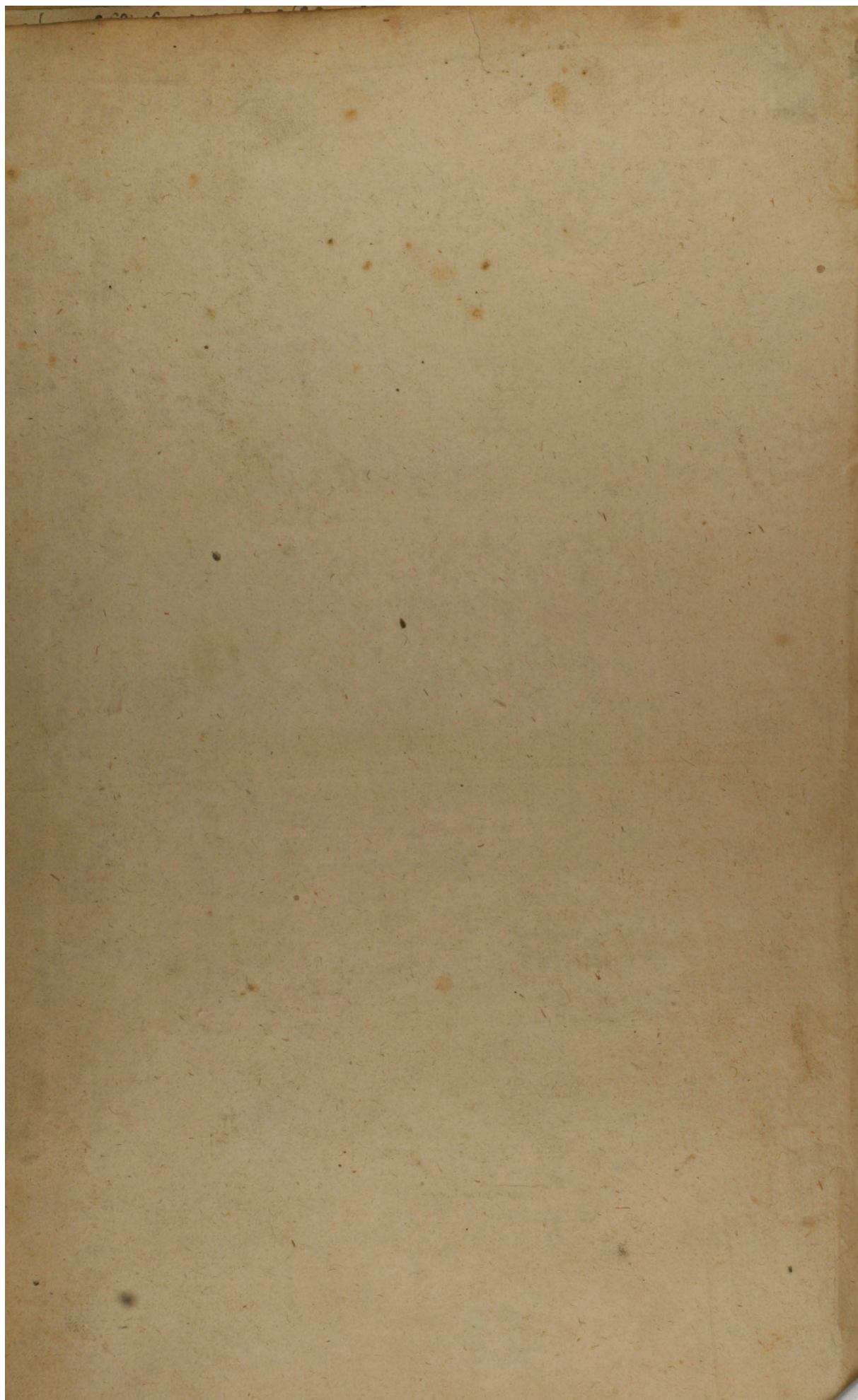

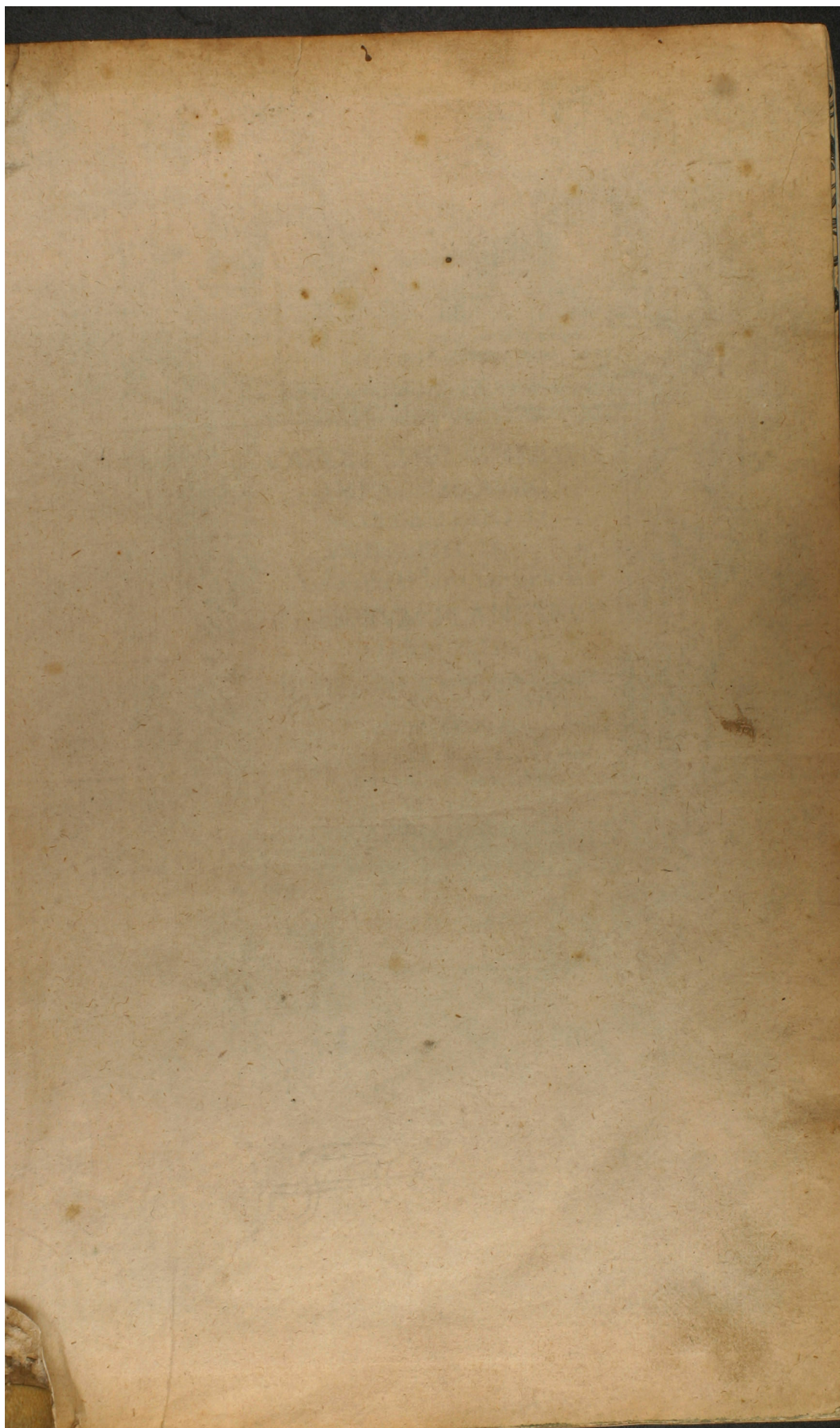
Sim ex bibliotheca Nicolai Hubel Dalhem MD.

31

D. IV. c. 12

RARIORVM Plantarum Historia sex libris descripta à
Carolo Clusio.

Ejusdem Commentariolum de Fungis. fol. 261.

Additæ doctissimi viri Honorij Belli Medici percelebris
aliquot ad Car. Clusium Epistolæ de variis stirpibus
agentes. fol. 297.

Alia item eruditissimi viri Thobix Roelsij Medici, de
certis quibusdam plantis, Epistola. fol. 315

His præterea accessit accurata Montis Baldi agro Vero-
nensi descriptio, auctore Ioanne Pona, pharmacopæo
urbis Veronensis diligentissimo. fol. 321

PRIVILEGIUM CÆSAREVM.

RVDOLPHVS SECVNDVS diuina fauente clementia electus Romanorum Imperator semper Augustus, ac Germania, Hungaria, Bohemia, Dalmatia, Croatia, Sclauonia &c. Rex, Archidux Austria, Dux Burgundia, Stiria, Carinthia, Carniola & VVirtembergæ &c. Comes Tirolis &c. Agnoscimus, ac vigore presentium notum facimus vniuersis: Quod cum Doctus noster & sacri Imperij fidelis dilectus Carolus Clusius humillimè nobis exponendum curauerit, præ manibus se habere scripta quedam, quæ in publicam utilitatem edere statuerit, vereri autem ne cum magnos sumptus in Pictores & Sculptores fecerit, lucri causa alij, quod fieri solet, sibi in fraudem eadem imprimant, aut imitentur, sicq; laboris ipse atque industria sua præmio fraudetur ac destituatur; nos considerantes, quàm præclaram iam antè operam in quib;sdam lucubrationibus, quæ iam antè fuerunt editæ, posuerit, & quàm nobis exquisita ipsius ac varia eruditio, præcipuè verò etiam in indaganda stirpium & herbarum natura sedulitas atq; industria commendentur, quod multa peregrinis ac remotis in locis didicerit & obseruauerit, multa secum attulerit, quæ rara & luce digna sint, quod assiduis adhuc studiis in hoc incumbat, ut quæ in antiquis auctoribus abdita & obscura sunt, eruat atque illustret, ut præclaram nominis sui memoriam posteritati relinquat, benignè ipsi, quod rogat, Privilegio nostro aduersus omnem fraudem consulere cupientes, presentium vigore scienter animoq; benè deliberato, pro autoritate nostra Cæsarea serio decreuerimus, edixerimus ac statuerimus, quemadmodum presentium vigore decernimus, edicimus ac statuimus, ne quisquam Typographorum, Bibliopolarum aut aliorum, qui siue imprimendis siue vendendis libris aliâve quacunque ratione negotiationem exercent librariam, intra viginti annos, à prima editionis die numerandos, Caroli Clusij opera duobus tomis expressa, quorum prior Stirpium &c. historiam continet, altero plerique libelli, &c. ab ipso Latini facti comprehenduntur, & quacunque præterea idem Clusius edet opera, ipso inscio aut inuito typis seu quocunque alio modo aut caractere, siue integra, siue aliquam eorum partem imitetur, exprimat vel in publicum edat, nève ab aliis edita vel expressa vel aliunde allata intra Sacri Romani Imperij fines vendat, ac distrahat apertè vel occultè. Si quis autem præsens edictum nostrum transgredi aut violare, & prædicta opera recudere & in fraudem prænominati Caroli Clusij edere aut vendere ausus fuerit, eum non solum eiusmodi libri exemplaribus, tanquam quæ in commissum ceciderint, memorato Carolo Clusio eiusq; hæredibus, vel mandatum ab iis habentibus, ope Magistratus eius loci, ubi deprehensa fuerint, vendicandis priuari, verumetiam multa decem Marcharum auri puri fisco nostro

Imperiali fraudum vindici, ac parti laesa ex aequo soluenda ac pendenda puniri volumus, ea tamen lege, ne quideam opera Orthodoxæ Catholicæ Religioni contrarium habeant, & ut tria cuiuscunque operis aut libri exemplaria, ubi excusa fuerint, ad Imperialem nostram Cancellariam transmittantur. Quod si negligatur, hac nostra gratia ac Priuilegio ipse, ipsiusque haredes excidisse censeantur. Mandamus proinde vniuersis & singulis nostris & Sacri Romani Imperij subditis & fidelibus dilectis, tam Ecclesiasticis, quàm Secularibus cuiuscunque status, gradus, Ordinis & Conditionis extiterint, præsertim verò iis, qui in Magistratu constituti sunt, ac vel suo vel superiorum suorum loco ac nomine Iuris vel Iustitiæ administrationem exercent, ne quemquam hoc Priuilegium seu interdictum nostrum impune violare, spernere aut negligere patiantur. Sed si quos contumaces compererint, præscripta pœna plecti, & quibuscunque rectè fieri potest modis, coërceri curent. Quatenus & ipsi grauissimam indignationem nostram euitare voluerint. Id quod testamur presentibus literis manu propria subscriptis & Cæsarei sigilli nostri impressione munitis. Datum in Arce nostra Regia Pragæ, die decima quinta mensis Februarij. Anno Domini millesimo, quingentesimo nonagesimo tertio: Regnorum nostrorum Romani decimo octauo, Hungarici vigesimo primo, & Bohemici itidem decimo octauo.

RVDOLPHVS.

Ad mandatum S. Cæsareæ M^{ti} proprium.

Iacobus Curtius à Senfftenaw.

Io. Baruitius.

TIBI, Ioannes Morete, qui haud exiguos sumptus pingendis & sculpendis Plantis mecum pariter impendisti, tibi inquam permitto, vt hanc meam Rariorum Plantarum Historiam, & adjunctos huic libellos, typis tuis excudas ac evulges: nec alibi alius quispiam intra viginti annos, cupio, siue iubeo, sub pœnis & mulctis, quæ S. Cæsareæ Majestatis litteris mihi concessis continentur.

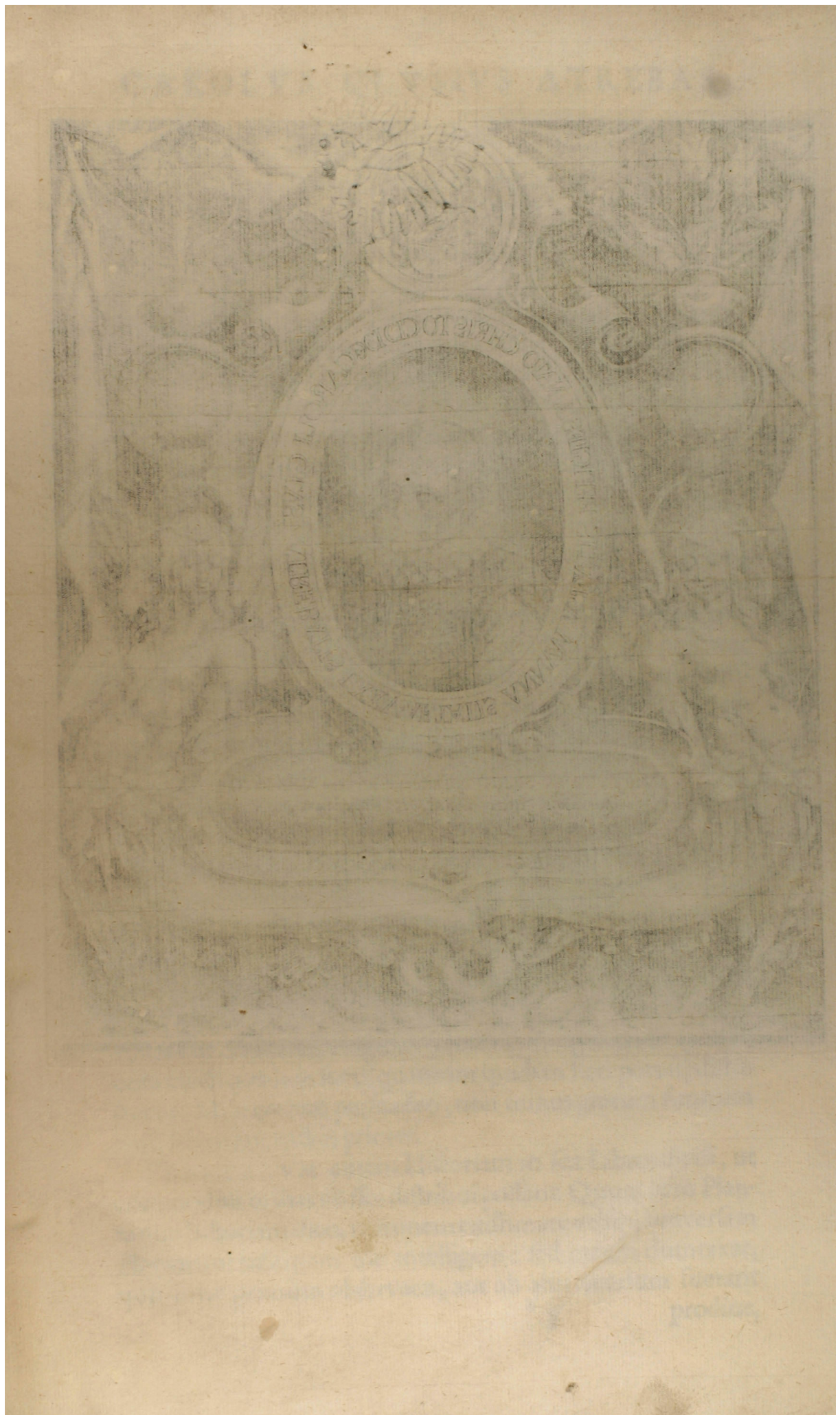
Carolus Clusius A.

SVMMA PRIVILEGII PRINCIPVM BELGARVM.

ALBERTI, & ISABELLÆ Infantis Hispaniæ, Archiducum Austriæ, Ducum Brabantiae &c. priuilegio cautum est, nequis Caroli Clusii, Impp. Cæs. Augg. Maximiliani II. Rudolphi II. Aulæ quondam familiaris, Rariorum Plantarum Historiam, præter voluntatem Ioannis Moreti, Typographi Antuerpiensis, intra duodecim annos vlllo modo imprimat, aut alibi terrarum impressam, in has inferioris Germaniæ ditiones importet, venalemve habeat. Qui secus faxit, confiscatione librorum, & alia graui pœna mulctabitur: vti latius patet in litteris datis Bruxellæ, IIII. Martij M. DCI.

Signat. I. de Buschere.

CARO.

CAROLVS CLVSIVS ATREBAS

BENEVOLO LECTORI

AGNAM voluptatem mihi semper attulit, in variis quas peragravi regionibus, Plantarum observatio. Nam quum nulla sit Provincia quæ peculiare quædam, & quodammodo sibi proprias non alat, insignis varietas ubique meis oculis sese ingerebat, quæ non potuit non esse delectabilis, viro à primâ propè ætate ad Plantarum observationem propenso, præsertim quum aliquæ occurrerent à veteribus Auctoribus neglectæ, vel ab ipsis quidem descriptæ, nondum tamen à quopiam Neotericorum satis cognitæ: tum etiam aliæ, quæ ad plantarum à veteribus proditarum classem referri posse viderentur. Non minus enim gaudio afficiebar, quàm si ingentem Thesaurum reperissem.

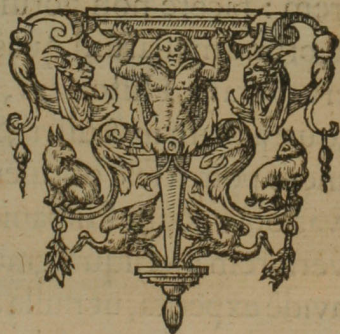
CETERVM quum indecorum, & liberali ingenio minimè dignum arbitrarer, voluptatem quam ex ea observatione percepissem, mihi dumtaxat servare, & apud me quasi premere velle, quin potius aliis simili studio sese oblectâtibus esse communicandam censerem: facere non potui, quin quâ potuerim fide & sedulitate, primùm illarum, quas in Hispanicâ meâ peregrinatione observaveram, Historiam, publici juris facerem: deinde, earum, quæ partim in Austriâ, Stiriâ, & Pannoniâ, partim vicinis Provinciis postea sese obtulerunt.

EAS porrò Observationes, cùm Hispanicas, tum Pannonicas, quum animadverterem plerisque gratas fuisse, imò illarum exempla adeò avidè expetita, ut nulla amplius sibi superesse Typographus conquereretur: consultum fore existimavi, si eas recognoscerem, atque aliarum plantarum, quas ab illis evulgatis observavi, historiam adderem, omnes veluti in unum corpus contrahens, singulas tamen in sua genera & species, commodâ quadam serie (quantum quidem fieri potuit) distribuens. Mihi etenim persuadeo, non minus gratum futurum eum laborem, quàm priores.

PLANTARVM autem Historiam in sex Libros divisi, ut commodius in suas classes distribui possent. Quum verò Plantarum historiam dico, neminem existimare velim, universam Plantarum historiam me intelligere: sed earum dumtaxat, quæ à me primùm observatæ, aut ab aliis nondum fuerant

proditæ, ante quàm eas publicarem: exiguæ enim laudis esse
arbitratus sum, earum historiam repetere, quæ ab aliis esset
proditæ. Non negaverim tamen, quin interdum nonnullas
inseram, quarum alij meminerunt, earum autem historiam
non satis plenè conscripsisse mihi videntur. Quarundam præ-
terea mentionem facere me profiteor, quæ ab aliis fuerunt de-
scriptæ, atque etiam illarum icones in meum librum inter-
dum intulisse, quia ad seriem earum, quas describo, servan-
dam, commodæ videbantur.

BONI igitur consulatur, quem (studiosæ juventuti gratifi-
candi studio) in hac senectâ multis morbis obnoxia sumpsi, la-
bor, & alios juniores ad similia, vel etiam majora tentanda ex-
citet: libenter enim alteri hanc lampadem trado, ut qui an-
num sextum & septuagesimum jam agam. Si quæ tamen su-
pererit vita mediocri valetudine constans, eam omnem ad pu-
blicam utilitatem impendendam profiteor. Kal. Feb. c. lo. l. c. i.

A D I C A R O L V M C L V S I V M

A T R E B A T E M.

D I G N V M est opellâ, nec pretio caret
 Famâ æstimando, quas juvenis vigil
 Gnavusque lucubrationes
 Extuderis alacri labore
 In lucem apertam, fasciculo senex
 Iam comprehendas arctius unico,
 Ut cuncta repræsentet unum
 Dispositâ serie volumen.
 Postrema certè cûraque límaque
 Sudore tanto, torque molestiis
 Vix hercle credo, culte CLVSI,
 Constiterit, velut hæc & illa
 Prior: tametsi sæpe animis ratum
 Nisu voluptas in medio solet
 Præbere delectamen ultro,
 Nedum opere ingenij supremo.
 Nam gaudet in se mens generosior,
 Cum laude si quid magnificum inchoat,
 Fructuque finit; extimosque
 Haud patitur temerè umbilicos,
 Desiderantes fortè manum ultimam,
 Vel impolitos vel nimium rudes
 Manere: quamvis ceteróqui
 Parvulum opus quoque terminatum,
 Industriorum iudicio virum
 Amet probari. Nos malè confita
 Spineta castramus malignè,
 Quasdam etiam bene collocatas
 Runcamus herbas cum lolio gravi,
 Tristi que avenâ. Tu tua digeris
 Feliciori, prout decorum est,
 Ordine femina herbularum,
 Stirpesque raros, quidquid & extera
 Et nostra gignit per species humus
 Distinctiores. Singulorum
 Cernere jam videor redactos
 Quincunce iusto reticulata per
 Dimensa fines alveolâtaque,
 Id est, ad unguem rectiorem.
 En, quid erit, quod oporteat te
 Transferre? Planum est omne, sibi que opus
 Aptum est favorem scilicet omnium.
 Aient nepotes, te fuisse
 Mirificè, puto, diligentem.

Paulus Melissus Franc. Comes Pal.

& Eq. ciuis Rom.

IN PLANTARVM HISTORIAM

CAROLI CLVSII.

Vos ô radices, vos ô cum Floribus, Herbae,
 Pulcræque ramis Arbores,
 Nunc agite, ambrosij succi exhalate sapores:
 Nunc pandite altiùs comas:
 Vnguine nunc calices distendite, nectaris auxit
 Quod parte quinta Amor sui.
 Vestra etenim, prius baud ulli bene cognita, virtus,
 Fame quadrigis astra obit.
 Parsque adeò vestrum, cecidit hætenus obruta nocte,
 In veste lucet aurea.
 Assertori igitur tali pro munere quasnam
 Grates habebitis pias?
 Fallor? an omne genus morbi ilicet, agmine facto,
 Trudetis ad Ditis lacus?
 Et dabitis, summo vos qui gustaverit ore,
 Semelve naribus hauserit:
 Sic Clusi nomen virtutesque imbibat imis
 Animis potenter; ut nihil,
 Quàm Clusi laudes meditetur, & omnibus oris
 Dicat bona in eum plurima?
 Annuite. una Deum nam si Glaucum facit herba,
 Quid non simul præstabitis
 Vos ô Radices, vos ô cum Floribus, Herbae,
 Pulcræque ramis Arbores?

Ianus Gruterus.

Clusi, delities amorque divi
 Maximi Emiliani, Opimitate
 Quo nil, nil Sapientiâ, orbe toto
 Aut est, aut fuit, aut erit secundum:
 Quàm rectè tua nomina omine imple?
 Quàm rectè, puto, Clusius vocaris?
 Non quòd sacra oculis tuis Apollo
 Aonumque Machaonumque cludat;
 Non quòd sint tibi Hygææ operta templa,
 In queis & Venus & colit Iuventas;
 Non quòd Pallados arcearis aris,
 Quas Prudentia mensque recta servat.
 Sanè, Sacra oculis tuis Apollo
 Aonumque, Machaonumque nudat.
 Sanè, sunt tibi Hygææ aperta templa,
 In queis & Venus & colit Iuventas.
 Sanè, Pallados aggregaris aris,
 Quas Prudentia Mensque recta servat.
 Sic dictus potius; quòd unus ipse es
 Cuius corde animoque continenter
 Sc Phœbus, Medicina, Athèna cludant.

Idem Gruterus.

Μύρια μὲν βλάστ' ἄν' ἀραιμνήτωρ γαῖ' ἀνήσιν
 Εἶδεα, τῶν πῶλε' ἀνθρώποις μέγ' ἄκος τε καὶ ἥδος:
 Ταῦτα δ' ἐνυκτὶ τοῦτον κεκαλυμμένα, νῦν πολυίδμων
 Κλούσιος ἀτρεκέως ῥεχθταῖς σελίδεσσιν φαίνεται.

Νικάσιος ὁ Ἐλλαβόδιος.

In C. Clusij Clarissimi & amicissimi viri
 opus Botanicum.

Donec erunt Herbae, donec florentia Serta,
 Clusiadis vivet florida fama Libri.

Franciscus Vertunianus Med. D. Pictaviensis.

Quam longum sparsi flores, quam pulchra vireta
 Germine Clusiaco, & stirpe virente virent:
 Tam patet & Clusi nomen, tam fama recluso
 Caelo sparsa cluens, flore virente nitet.

Paschalis le Coq. Med. D. Pictaviensis.

In Caroli Clusij Plantarum Historiam.

Passa graves quondam fuerat Medicina dolores,
 Et ferè opus medicis, prò dolor! ipsa habuit:
 Quid faceret? posterratas vaga, per vaga terras
 Clusij in Atrebatibus ducitur hospitium.
 Clusius egrotans, mora nulla, potentibus herbis
 Adjuvat, hinc medicas fert Medicina manus.
 Hinc etiam extremos se Clusia fama per Indos
 Dididerat, volitans docta per ora virum:
 Ille tuas Europa, tuas America plantas,
 Africa sive tuas, sive tuas Asia
 Novit, & hinc toto latè notissimus orbe est
 Clusius, Atrebatum Clusius ille oculus.
 Ergo animosus abi Liber, & si fortè, quis auctor,
 Quæreris, hoc sat erit dicere, Clusius est:
 Hoc sat erit, mora nulla, manuque, oculoque, animoque,
 Lectoris, felix abripiere Liber.

Petrus Plateau I. F. Tornacensis.

IN PLANTARVM HISTORIAM

CAROLI CLVSII.

TVLERVNT varios priora secla
 Scriptores, neque defuere nostro,
 Linguis, iudicio, eruditione
 Qui clari studium omne in hoc locarunt
 (Sui ut quemque animi impetus ferebat
 Atque ardens amor ardui laboris)
 Spartam quam sibi singuli colendam
 Sumsisſent, numeris modisq̃ue cunctis
 Perfectamq̃ue darent & absolutam.
 Quod cum sit propè disciplina in omni
 Summa non sine laude factitatum:
 Tum vel præcipuè hoc videre in illa est
 Quæ vires docet & figuram, & ipsos
 Natales quoque, differentiasq̃ue
 Herbarum (studium utile atque dulce)
 Et frugum, fruticum, arborum, omniumq̃ue
 Vita queis homini salusq̃ue constat,
 Et sinu locuplete terra fundit
 Cælo fertilibus rigata stillis.
 Summa hanc barbarie obſitam ac tenebris
 Plus quàm Cimneriis (pudet fateri)
 Primus restituit suo nitore
 Noſtrum ætate patrum Leoniceus:
 Quem Ruellius, huncq̃ue innox sequuti
 Complures alij, haud quidem labore,
 Sed quos ingenio, celebritate,
 Doctrinaq̃ue adeo pares fuiſſe
 Conſtat, dum merito probantur omnes,
 Dote quiſque ſua: (negata namque
 Cuncta uni, ſua ſinguli tulere)
 Ut negem facile eſſe iudicare
 Cuinam laurea jure debeat:
 Nemo ſi tamen abnegarit unquam
 Plus illum meruiſſe laudis atque
 Præmi, qui ſalebrosa & invia inter
 Primus compita figere eſt pedem auſus,
 Venturiſq̃ue nepotibus prævit,
 (Tua hæc docte Leonice laus eſt:)
 Quis, Cluſi, precor, alteri ſecundum
 Audebit dare te, tuos labores
 Qui norit, tua quiq̃ue ſcripta vidit,
 Vidit ſcripta, ſatis probanda nunquam?
 Sint verò eximiam referre digni
 Qui laudem fuerint (libens fatebor:)
 At certè fuit ante qui præiret
 Et viam daret explicatiorem,
 Scripto, conſilio, aut opinione:

Cui

Cui, quòd non minimum tulit laboris,
 Pars laudis quoque magna cedat, æquum est.
 Verùm, dux tibi quis fuit, comésve,
 Quando quas animosa gens Iberùm
 Terras sole terit calente tostas,
 Mensium spatio octo peruolasti
 Herbas mille manu legens avara;
 Laudis qui sibi vendicare partem
 Tuæ vel minimam queat vel ausit?
 Discendis tibi quis fuit magister
 Herbis, Pannonicos, iuga alta, montes
 Quas novas dare, te legente, scimus,
 Nostris te quoque dante habemus hortis?
 Ignoraret opes suas Iberus,
 Ignoraret opes suasque Pannon,
 Ignoraret opes & orbis ipse
 Amborum, nisi te docente nossent.
 Nostri delicias alunt quod horti
 Quæ vel visu oculos juvant fœventque,
 Pulvinos hilarântve raritate,
 Acceptum ferimus tibi illud uni,
 Et grato tua scita scripta, Clusi,
 Cum plausu modò lætítamus omnes,
 Venturique auidè legent nepotes
 Dum constabit honos decorque Phœbo
 Et Floræ suus: efferentque Clusi,
 Quaqua Sol oritur caditque, nomen,
 Æternâ super astra clara famâ.

Ioannes ab Hoghelande.

IN CAROLI CLUSII A.
EFFIGIEM.

Os Clusi frontemq; oculosq; , & cetera vultus
Pictoris expressit boni manus bene.
Ingenij haud potuit vires : at Clusius ipse
Expressit illas hoc in opere quàm optimè.
Longa dies ut opus pictoris deleat, ipsum
Et Clusium : opus hoc nulla delebit dies.
Ergo, illum in cineres ubi longa resolverit atas,
Adhuc opere in hoc sibi supererit Clusius.

Ioannes ab Hoghelande.

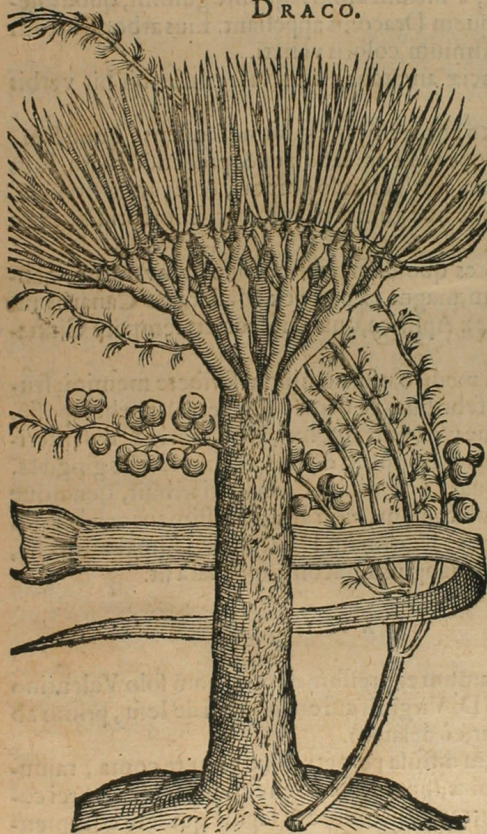
CAROLI CLUSII RARIORVM PLANTARVM HISTORIÆ

LIBER PRIMVS.

PLANTARVM, quas in variis peregrinationibus meis rariores observavi, historiam scripturus, ab arboribus eam auspicabor, sic enim ordo postulare videtur: deinde ad frutices, suffrutices & virgulta progrediar, quibus aliquot *ἐπαυλοκαύλους* subiiciam. Hæc autem omnia priore libro complecti animus est: reliquas stirpes in sequentes libros distribuam.

DRACO.

CAP. I.

APVCIS prodita est huius Arboris historia, eaque admodum mutila. Libuit itaque eam hic subiicere, & ab illa nostras Observationes auspicari, quandoquidem valde rara est, in nostra præsertim Europa, & Herbariis dum hos Commentarios scribebam (ni fallor) incognita.

EST verò Draco (aptius enim nomē non inuenio) procera arbor, Pinū procul intuentibus referens, adeo æquales, semperque virentes sunt rami. Huius truncus crassus, octo aut novem cubitales ramos æqualiter nascentes & nudos sustinet, qui in summo fissi, in alios ternos vel quaternos ramos cubitales, aut paulò ampliores, brachialisque crassitudinis desinunt, nudos item & sine foliis, in summo gestantes capita plena cubitalium foliorum, unciali latitudine, sensim in mucronem desinentium, media costa densiore & eminentiore, ut in Iridis foliis, tenuium & rubentium in lateribus: mucronem planè repræsentant ea folia, semperque virent, & Aloës vel Iridis modo, invicem amplexando nascuntur. Truncus perquam scaber, multis rimis dehiscit, humoremque fundit per Caniculæ æstus, qui in rubrâ lacrymam densatus, sanguis Draconis appellatur, ob quam sanè causam, hanc arborem Draconem nuncupavi. Materia trunci firma est, fer-

*Draconis
arboris
historia.*

rumque difficulter admittit, quod veluti fibris transversim & oblique excurrentibus confert: at rami cum multo succo prægnantes sint, satis facile cædi possunt.

EAM arborem Olyssipone primū vidi anno reparatæ salutis humanæ, quingentesimo sexagesimo quarto supra millesimum, post monasterium Divæ Virginis sacrum, cui nomen à Gratia, octo palmorum crassitudine, inter aliquot Oleas in colle nascentem, monachis ignotam & neglectam, quam neque florem, neque fructum ferre assererent: rem tamen aliter se habere postea deprehendi, ramulo ex illa ipsa arbore anno sequente revulso donatus ab amico. Est autem hic ramus (quem cum aliquot foliis, corticisque fragmento, & lacryma meis manibus exemta multo tempore adservatum, à Cæsare Maximiliano evocatus, in Belgica cum multis aliis eius generis reliqui) pedali amplioreve longitudine, cui inhaerent alij ramuli multo fructu racematim compacto onusti. Fructui color flavescens, sapor ali-

A

quantulum

quantulum acidus, magnitudo exigui Cerasi. Eum in summis capitibus nasci verisimile est, ut in palma dactyli nascuntur: spatha tamen uti illos includi non intellexi. Huius porro arboris recentia capita tenella sunt, & humilium Palmarum sive Chamæriphe modo, cuius cerebrum in deliciis est, edi possent, nisi amaritudo prohiberet.

APVD veteres neminem istius arboris mentionem facere invenio, nisi fortè ea sit, quam Strabo ex Posidonio Gadibus nasci tradit, libro Geograph. tertio, his verbis.

Gadensis arbor Posidonij.

DE Arbore Gadibus existente scriptis prodidit Posidonius, quæ ramos humum usque incurvatos habeat, frondes sæpissimè mucronis speciem gestantes, quarum longitudo cubitalis est, latitudo digitorum quatuor. Huic & illud innatum esse creditur, ut uno fracto ramo lac effluat, radice abscissa minij humor exsudet.

VERVM neque nostra hæc arbor ramos incurvatos, sed erectos, neque folia tam lata habet, nec illius ramis effractis lac exsodat, at humor aqueus duntaxat. De radice quod adscribit, nostræ satis quadrare videtur, è qua secundum radices terebrata, lacrymam statis anni temporibus effluere aiunt rubram, ut postea dicemus.

CETERVM illud hîc etiam obiter indicatum volo, quia in Gadium mentionem incidimus, me, tametsi diligenter totam insulam perlustrarim, nullam arborem conspexisse qualem Posidonius scribit: sed neque ullam aliam, præter aliquot salices, & unam aut alteram siliquam, licet (ut ab incolis vitis fide dignis accepi) circa urbem Gades, recentiadhuc memoria, lætissima viridaria fuerint, omni fructiferarum arborum genere excultissima, quorum ne vestigia quidem nunc apparent, saburra arenacea, quam naves eò appellentes exonerarunt, omnia complente & exurente. Ex recentioribus binos duntaxat hanc arborem describere memini, sed succinè admodum.

ALOISIVS Cadamustus libro Navigationum cap. 4. eius in hæc verba meminit.

Sanguis Draconis.

IN insula Portus sancti (è Canariis una) est Sanguis Draconis, lacryma arboris ferro sauciæ: nam statò anni tempore arbores incisæ, emittunt anno sequente gummi, quod alienis decoctum & defecatum, sanguis efficitur quem Draconis appellant. Eius arbor fructum producit Cerasi instar mense Martio, gustu eximium, coloris veneti.

POST hunc Thevetus Singularium Franciæ antarcticæ cap. viii. describit his verbis è Gallico redditus.

EST in Canariis insulis arboris genus, certo anni tempore gummi fundens, quod Sanguinem Draconis vocant, perforata arbore prope radicem satis lato & profundo hiatu. Eius fructus luteus est, magnitudine Cerasi nostratis, refrigerando corpori, & levandæ siti in febre aut ardoribus valde utilis. Non est dissimile hoc gummi Cinnabari Dioscoridis. Hæc Thevetus.

Cinnabaris Dioscoridis.

ET sanè id gummi quod apud diligentiores quosdam pharmacopolas invenitur, Sanguinis draconis in lacrymis nomine insignitum, magna ex parte ex Madera & Canariis insulis in Europam inuehitur: & forsitan etiam ex Aphrica, quæ Dioscoridis tempore Cinnabarim subministrabat.

AN hæc porro arbor alicuius momèti sit in medico usu, neminem scribere memini: fructus tamen aciditas argumento est, utiliter in febribus (ut censet Thevetus) præberi posse.

Eius lacryma adstringendi vi pollet, illiusque usus non infelix ad muliebres & dysentericas fluxiones, cruentas excreationes, firmandos commotos dentes, & roborandas gingivas. Quæ facultates eis admodum sunt similes, quas Dioscorides Cinnabari tribuit, quamque Hæmatite lapillo efficaciorē facit. Hanc ob causam, non abs re existimant celebriores Medici, exquisitum illum sanguinem Draconis, legitimam Dioscoridis Cinnabarim esse, præsertim cum eius tempore à nonnullis etiam sanguis Draconis appellata sit.

PERSEA.

CAP. II.

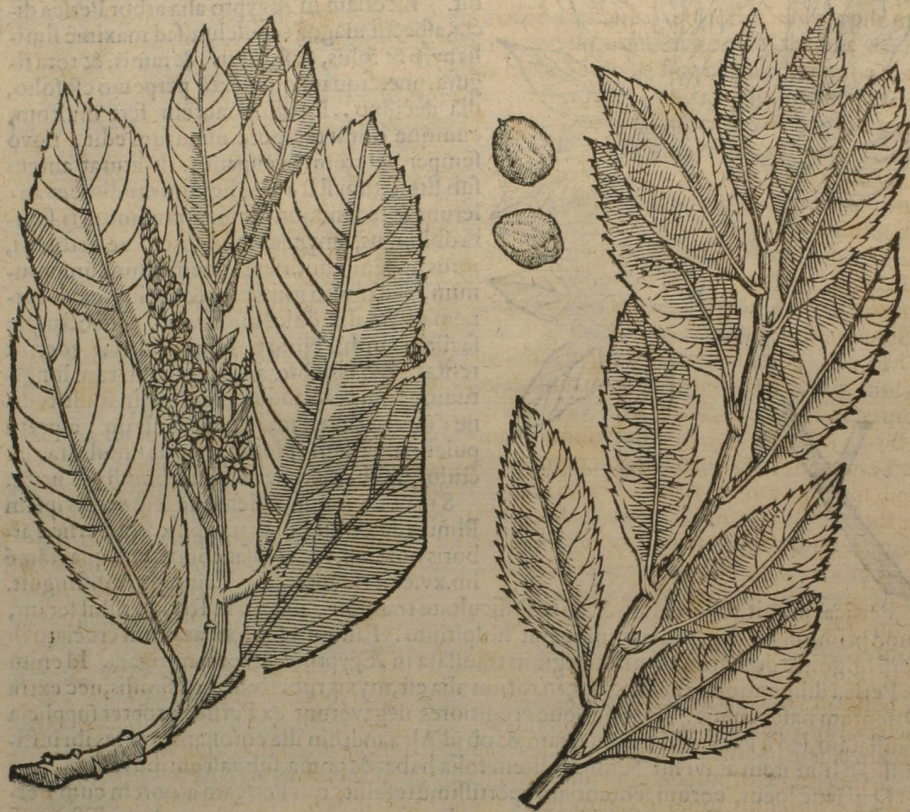
VALDE rara etiam est hæc arbor, cuius ramum expressum damus: nam solo Valentino regno unicam arborem vidi, monasterio D. Virginis cui cognomen de Iesu, primo ab urbe Valentia lapide, ex America, ut ferebatur, eò delatam.

Persea hispanica.

HÆC porro arbor Pyro similis est, in latum diffusa perpetuoque virente coma, ramulis ex viridi pallefcentibus. Folia illi lauri latifolia, supernâ parte virentia, infernâ cinerei coloris, firma, nervis aliquot per obliquum discurrentibus, odore & sapore quidem commendata, cum adstrictione tamen linguam mordicantia. Flos Lauri ferè, copiosus, racematim compactus, pallidus, sex foliolis constans. Fructus per initia pruno similis, deinde successu temporis, pyri in modum oblongus, nigro colore, iucundoque sapore: nucleum cordis effigie continet, gustu castaneæ aut dulci amygdalæ haud absimili. Vere florentem conspexi, Autumno maturum fructum ferè intellexi à CL. V. D. Ioanne Plaça Medico & Professore Valentino, qui mihi illam quo nunc dixi loco commonstrabat, incolisque *Mamay* dici asserabat: tametsi qui nobis Americam descripserunt Hispani, aliam ab hac diversam arborem hoc nomine insigniant. Sed multis post annis, ab eruditissimo viro Simone de Tovar Medico Hispalensi, qui similem arborem in cultissimo suo horto, cum aliis exoticis stirpibus alit, non *Mamay*, sed *Aguacate* vocari edoctus sum. An verò hæc arbor Veterum Persea sit, nec ne, dispiciendum est.

Seite 3

Diese Seite ist
noch in Bearbeitung
und folgt in Kürze.

NEc huius arboris historiam ab ullo proditam, imò ne herbariis quidem nostræ ætatis cognitam arbitror. Cum autem ex earum sit genere, quæ perpetuâ comâ virent, elegantissimaque sit aspectu, locum inter primas, in nostris hîc Commentariis, meritò sibi vindicare videtur.

*Laurocerasus
historia.*

EST verò Laurocerasus (sic enim appellare libet, & nominis causam postea explicabo) iuxta magnitudinis arbor, caudice recto, multis ramis donato, qui cortice atro virente obducti sunt, novellis tamen omnino virentibus. Folia alternatim ramos ambiunt, non decidua, Lauri latifolia, sive potius Citriæ mali foliorum æmula, per ambitum nonnihil dētata, nervis aliquot ex media costa in latera excurrentibus, superne splendētia, inferne nequaquam: color in vetustis ex atro virescens, in novellis ex viridi pallefcens: sapor amarus, nucleorum mali persicæ, aut amygdalarum amararum æmulus. Flos initio mihi non conspectus, nam quam alebam arbuscula, sine flore, sine fructu periit: quam verò D. Aicholtzio dederam, anno octogesimo tertio supra millesimum & quingentesimum, mense Maio egregiè floruit. Paucis post annis floruit etiam D. Ioachimo Camerario V.C. quam ipsi donaram, ut ille Noriberga Viennam ad me scripsit. Oblongas porro in summis vetustis ramis inter superioris anni folia fert hastulas, digitalis longitudinis, crassiusculas, in quibus brevis pediculus numerosi, & racemi in modum conferti, nascuntur flores, candidi, quinque foliolis constantes, multis in umbilici ambitu staminulis præditi, Cerasi avium vulgò nuncupati floribus non admodum dissimiles, odoris tamen expertes, qui nullum fructus rudimentum præbuerunt, sed caduci admodum fuerunt. Supra hos deinde rami germinant & novella folia protrudunt. Fructus, quem in arbore nascentem non vidi, sed qui Constantinopoli missus fuit anno septuagesimo quarto & octogesimo sexto supra millesimum & quingentesimum, ovali forma fuit, exigui pruni magnitudine, Sebesten fructui proximus, foris niger, rugosus, pulpa præditus dulci & eduli, ceratiorum vel Brunnenfium in Moravia prunorum pulpæ modo, ossiculum continens sessili parte orbicularem, deinde sensim in oblongam tenuemq; cuspidem desinentē, ut testes esse possunt amici Belgæ, quibus eum fructum tunc cōmunicavi cum Galatensibus sive Peranis pruneolis, albis, oblongiusculis, acidis. Vtrumque fructum licet diligenter terræ commiserim, etiam in fœtilibus, ut commodius curarem, neuter tamen germinavit. At qui eodem nomine acceptus est Byzantio, anno M. D. LXXXI. licet simili forma, colore & sapore præditus, bina aut terna habuit sub pulpa nullo putamine inclusa semina plana, spadicei coloris, plurimum accedētia ad Loti aphricanæ, vulgò Guaiacanæ nuncupatæ, semina.

*Brunnenfium
pruna.*

*Galatensium
pruna.*

CETÆRVM sub initium anni M. D. LXXVI. ab Illustri Domino Dauide Vnghad, Cæsareo apud Turcarum Imperatorem tunc Legato, nunc verò Bellici cōsiliij Viennæ Præsīde, mihi missa fuit eius arbuscula, brachialis crassitudinis, humanā altitudinem excedens, cum aliquot aliis rarioribus fruticibus. Sed cum asperrima esset hiems, & negligenter ab eo qui eos aduexit, curati fuissent: omnes in itinere radicitus perierunt, præter hanc & Castaneam equinam, de qua postea: imò parum abfuit quin & hæc periret. In fornicem autem cum eodem doliolo, in quo aduecta fuerat, eademq; terra, illata, & sequente Aprili educta ramos omnino siccos cum deprehendissem, ad vivum refecui, & vasculum loco umbroso reposui, ne à solis radiis exsiccata difficilius repullularet. Cœpit tandem Autumno secundum radicem aliquot germina proferre, quæ cum ea trunci parte cui inhærebant (resecto inutili & sicco) in aliud vas translata, magna cura deinde alui, ut elegantē arbusculam postea habuerim: reliqua etiam germina, ubi paulo altius excreuissent, in terram inflexa radices egerunt, aliasq; arbusculas dederunt, quas & Principibus viris, & amicis communicavi.

Longior paulò in his referendis, & Lectori molestus fortasse fui: non potui tamen ea silentio præterire, ut intelligant studiosi quibus difficultatibus ad huius rarissimæ stirpis possessionem peruenierim.

MISSA porrò fuit hæc arbuscula *Trabison curmasi* nomine, quod Trapezuntinam dactylum interpretati sunt. Sed cum nihil cum palma commune habeat, satis improprie hoc nomen illi inditum arbitror.

Trabison
curmasi
Dactylus
Trapezunt.

BELLONIUS lib. I. Obseruationum cap. XLIIII. inter arbores perpetuò virentes recenset Trapezuntinam quandam ferentem cerasa: meminit & eo libello, cui De ratione cicurandi silvestres arbores titulum fecit, cap. xx. (utrumque librum Latio donavi, ut rei herbariæ studiosi illius viri lucubrationibus quæ Gallico sermone scriptæ sunt, frui possint) & Laurocerasum appellat: eius tamen historiam non describit, nisi quòd eodem capite illius ramum mali Citriæ ramo æqualem facit, & eius prægrandem arborem Genuæ in horto Principis d'Oria postea vidisse asserit. Cum verò huius nostræ folia, maximam similitudinem cum mali Citriæ foliis habeant, nec defluant, & Trapezunte Constantinopolim, ut nomē indicat, primùm allatam fuisse verisimile sit, eam esse omnino existimo, quam Bellonius observavit. Laurocerasi autem nomen, quantum coniectura assequi possum, illi impositum à foliorum cum laurinis similitudine, & fructu cerasis æquali: tametsi postremo loco ex Pliniana historia id inuenisse affirmet. Verùm nusquam apud Plinium Laurocerasi vocem legere memini: is quidem lib. xv. cap. xxv. ubi Cerasi genera enumerat, de cerasis lauro infitis agit. Minus quinquennium est, inquit, quòd prodire quæ vocant laurea, non ingrata amaritudinis, infita in Lauro. Hanc autem quam proponimus arborem, ipsum intelligere, vix mihi persuadere queo.

Laurocerasus
Bellonij.

Cerasus
laurea.

Sed cum aptiore appellatione careamus: neque sine iudicio Bellonius ea usus esse videatur, Laurocerasum cum ipso nuncupabimus, donec ex veterum monumentis commodior aliqua sese offerat. Si cui tamen Palmæ Trapezuntinæ vocabulum, quod Constantinopoli adepta est, aut Cerasi Trapezuntinæ, ut Bellonius etiam Gallico sermone usurpat, magis arridet, eo utatur, per me licet.

Dalechampij porrò opinio mihi non satisfacit, qui hanc stirpem Theoph. Hist. lib. IIII. cap. IIII. Loton secundam esse censet: nam huius fructus non nascitur myrti modo alternis, siue ut Græcus Theoph. codex habet καὶ ἀπὲρ τὰ μύρτα παρὰλληλα, sed racematim ut vix modo: ipsius certè flores, uti dixi, in hastula confertim plurimi nascuntur. Neque quòd Dactylum Trapezuntinam esse statuit Lorum aphricanam Matthioli, cui durum nucleum tribuit, quæ de causa διόσπυρον Theoph. Hist. lib. III. cap. XII. esse vult, cuius nucleus durus est, in qua opinione etiam est, marginalibus in Athenæum ab ipso Latio donatum scholiis. At Lotus Aphricana non nucleum, sed semina duntaxat habet. Imò quotquot Viennæ Austriæ & apud Pannonos cultas observavi, fructum quidem ferebant, sed seminis expertem, & sola dulci pulpa constantem, licet semine ex Italia missa natæ essent. Perinde Faba Græca Plin. lib. XVI. cap. XXX. esse potest.

Lotos
Theoph.

διόσπυρος
Theoph.

MALVS MEDICA.

CAP. IIII.

FOLIORVM similitudo facit, ut pauca quædam de Mali medicæ generibus quæ in Hispanica mea peregrinatione observavi, superiori arbori subiungerem.

MEDICORVM malorum varia sunt genera. Alia enim Hispanis *Cidras* dicuntur, alia *Limones*, alia *Limas*, alia *Naranjas*, alia *Toronjas*.

Quæ Citria siue Cidras fert *Cidreira* dicta, brevi trunco est, longis ramis firmis, crassis & acutis spinis, foliis magnis, latis, & per ambitum serratis aliquantulum. Fructum fert magnum & oblongum, Melopeponis amplitudinem interdum æquantem, cortice per maturitatem flavescente, densa carne, candida, firma & eduli, nullo ferè interiore succo, odor mali fragrantissimus: flores sunt candidi, sæpiusculè forinsecus purpurascētes, odorati. Semper hæc aut floret, vel fructu onusta est. Sunt qui fructū nascentem figulinis formis varias figuras exprimentibus includunt, atq; ita relinquunt donec fructus maturitatem consequatur, tum demum formas auferunt, ut malum nativum colorem adsciscat, iucundo sanè spectaculo.

Cidras.

Citria malus.

Limonos.

Limonos 4.
generum.

CITRIÆ ferè similis est, quam ipsi Limoneram appellant, cuius fructus minoribus Citriis pares, oblongi, satis densa carne, & multo succo acido præditi, nullis aut perpaucis intus acinis: folia Citrius breviora, flos purpurascens foris, spinæ minores & breviores quàm in Limera: huius generis reperiuntur etiam dulces, minores tamen & oblongis Limis similes. Audio & eius generis pragnans reperiri, alium fructum minorem in se continens, incolæ sua lingua *Limonos preñados* vocant: verùm id genus non est mihi conspectum. Doctiss. vir S. de Tovar ex Fortunatis Insulis delatum scribebat in Indice sui horti quem ad me mittebat anno M. D. XCV. & aliud genus se alere totum ferè carneum quod varias figuras representat, eam ob causam ab Hispanis *Limonos de figuras* appellari. Quartum autem genus omnium maximum conspicebam Hagæ Comitum apud Batavos anno M. D. XCIII. Illius Heroine Principi de Chimay, à Doctissimo viro Bernardo Paludano Medico missum: id enim Citrii mali grandioris magnitudinem æquabat, corticem verò minus densum, & auri instar fulgentem habebat, grumos etiam interiores minus acidos, quàm reliqua genera.

Limas 2.
generum.

QVAM ipsi Limeram nuncupant, magno caudice assurgit, ramosque habet tenuiores, longos, firmis, longis, virentibus spinis armatos, folia per ambitum nonnihil serrata, florem candidum, fructum paulo minorem Limonera, oblongiusculum, ubi maturuit flavescens, cortice tenui, ut nil nisi succum ferè contineat, eumque acidissimum. Semper flore & fructu onusta conspicitur. Aliud porro eius est genus per omnia ferè simile, nisi spinis caret, vel eas perquam exiguas haberet, & illius fructus rotundus esset, summa parte quasi corona aut umbilico insignitus. Vtriusque acini seu grana oblonga sunt.

Aurea malus
varij generis.

AVREA malus reliquas huius generis magnitudine superat, Malo vulgari non inferior fertili solo, tametsi humilis interdum reperiatur: firmos habet ramos, spinas paucas & breves, folia viridia, minimè per ambitum serrata, flores candidos odoratissimos, fructum, *Naranjas* Hispani vocant, maturitate aurei coloris, succo præditum aut dulci, aut vinoso, aut acido, in quo grana frequentia, rotundiora quàm in Limonibus. Habet etiam hæc arbor sui generis pumilionem, qui insitione vel inoculatione propagatur: liberalior est hæc ferendis floribus & malis etiam in frigidis regionibus, modò ritè curetur.

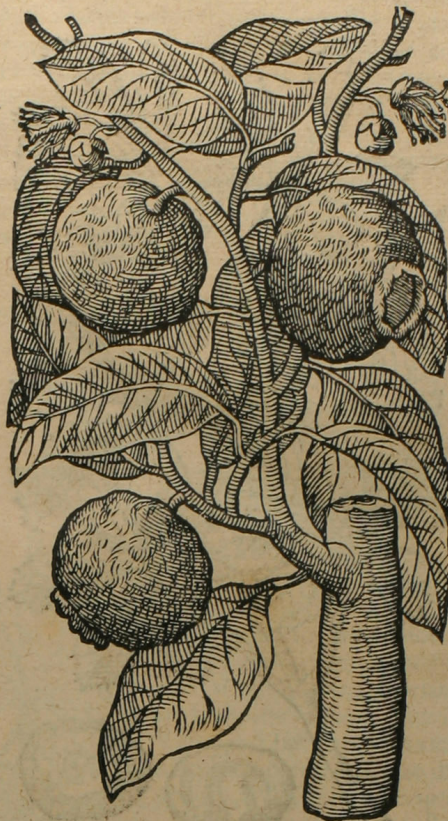
Aur. mal.
pumilio.

Ex eo genere quod dulci est succo, Hispali apud Chartusianos (Hispani *las Cuenas* nominant) trans Bætum flumen, binas arbores conspexi quæ fructum ferebant carne multo firmiore præditum Armeniacorum ferè modo, licet similiter camerulis distinctum & succulentum ut reliquorum, cuius cortex unà cum carne & succosa substantia mandebatur, corticis color insigniter aureus est. Hispani *Naranja caxel* vocant. Aliud insuper genus cuius succus acidus unicum granum continebat.

Aur. malus
edulis cortice.
pigeos.

Malum aureum.

Poma Adami.

QVÆ vulgò Poma Adami dicuntur, ea Galli *Poncires* Bælici, *Toronjas*, Lusitani *Zamboas* appellunt. Arbor ipsa interdum humilior est, Citriæ perquam similis, magna tamen ex parte celsiorem Malum aureâ æquat: breves habet spinas, folia Limonæ, florem candidum, odoratum, fructum rotundum, triplo maiorem aurea malo, maturitate flavescentem, cortice inæquali, denso, crassa & fungosa carne, quæ à nonnullis cum cortice simul editur, succo brevibus folliculis ut & mali aureæ comprehenso (in reliquis enim generibus folliculi sive vesiculæ succum continentes oblongiusculæ sunt) granis subrotundis. Nonnulli Asyrium malum vocant.

CETERVM, præter Aurantiam malum eduli cortice, decem mali Medici genera apud Hispalenses inveniri, ex altero Indice, quem anno M. D. xcvi. eruditissimus vir D. Simon de Tovar mittebat, intelligebam: accipiebam enim ab illo semina illius quod Hispani *Zamboas* appellat, deinde *Limones de carne*, *Limones de figuras*, *Limones preñados*, *Limones poncies*, *Limones ceuties*, *Limones dulces*, *Limas dulces*, *limas agrias*, *Limones de Yulte*, vel *Limas del Emperador*, quoniam, inquit, ab Imperatore Carolo V. ex Vngaria in Hispaniam primò delata hæc plâta fertur, cuius quidem opinionis fidem augere videtur, quòd ultra cetera mali Medici genera, hæc frigoris patientissima existat. Est autem eius fructus edulis multo suaviore gustu præditus quàm Auratiæ caxel, succus verò eius maximè ad acidum dulcent accedens, ideoque omnium mali Medici generum acidorum suavissimum.

Omnium porò folia perpetuò viridia sunt, multisque veluti foraminibus, si Soli obliantur, pertusa, instar foliorum Hyperici, iuncturâ quadam pediculo inhærentia: sola mali aureæ folia secundum iuncturam tamquam appendices habent.

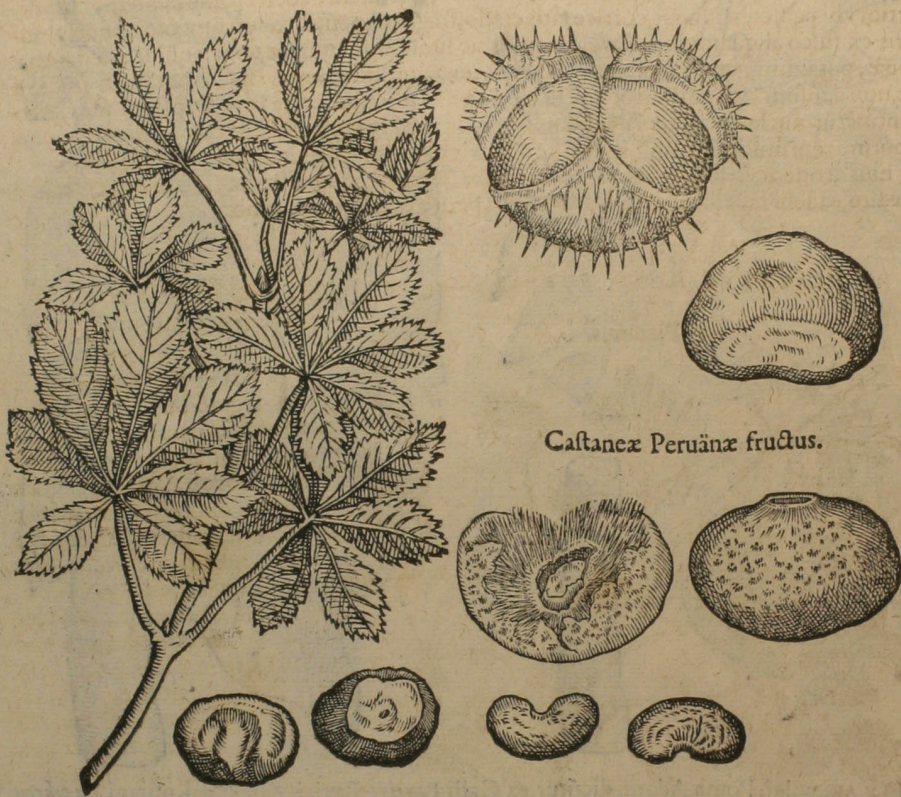
CASTANEA EQVINA.

CAP. V.

EQVINAM Castaneam CL. V. Matthiolus commentariis in 1. lib. Dioscoridis descripsit: quoniam tamen nondum apud nostros, aut certè rarissimè conspecta est, & mihi egregiè adolevit, illius historiam adicere libuit.

VASTAM esse hanc arborè intelligo, quam sanè Vienna discedens anno M. D. LXXXVIII, istic reliqui, intra duodecimum annum, in humanæ coxæ crassitudinem, duarumque orgyiarum aut amplius altitudinem adoleverat, latamque comam sparserat. Frigoris patientissimam esse, umbraque & aqua ut Platanum delectari deprehendi. Autumno autem, cum folia abiicit, protinus gerit amentaceum quiddam extremis ramulis, & turgidum, quasi parturiat, pinguique & lento humore conspersum, in quo culices & huiusmodi insecta hærent, totaque hieme ita perdurat, donec ineunte vere, & præmaturè admodum, gemmæ in folia

Castanea equina.

Castaneæ equinæ fructus echinato
suo calice tectus.

Castaneæ Peruânæ fructus.

sese explicent, quæ palmata sunt, & plerumque septena numero uni eidemque pediculo inhaerentia, tenella initio & dilutiore viriditate prædita, deinde venosa, rugosa, longa, ab infima parte sensim in latum excrefcentia, & per oras crenata, mucronata cuspide, supernè virentia, infernè candicantia, amariuscule sapore: pediculi quibus inhaerent oblongi, bini semper æquali situ, opposito tamen, alternatim ramos amplectuntur: novelli rami virent, adulti cinereo cortice obducti sunt, sub quo later alius succulentus, viridis, lignum ambiens, ut in Sambuco, vel Acere latifolio, cui huius arboris (quantum quidem ex ea quam unicam alui deprehendere licuit) materies persimilis est. Eius flos & recens fructus nondum mihi conspecti, tamen si in eam amplitudinem, ut dixi, mea excreverit, ut sperare flores daturam: sed neque sæpius petitos ab amicis qui Constantinopoli cum Cæsareis Legatis fuerunt, impetrare potui. Siccus vero fructus inde aliquoties allatus, nudus omnino, & suo calice exemptus: tandem cum suo echino communicatus, à doctissimo viro Christophoro Wexio ex sua peregrinatione Ægyptiaca, Syriaca, Asiatica, & Byzantina reduce anno M. D. LXXXVII. Est verò vulgari castaneæ æqualis, interdum etiam maior, non in mucronem desinens ut illa, sed planior, & orbiculari quodammodo forma, tuberculo quodam superiore parte eminente, quod sensim gracilefcens, ad pronam usque partem extenditur, germen (quod istic ortum habet) amplectens: coriaceo cortice integitur ut vulgaris, qui supernè spadicei coloris est, sed infima, qua suo echinato calyci adhæret, exalbidus, similem propemodum notam impressam habet, qualis in vesicariæ repentis seu peregrinæ semine conspicitur, sed longè maiorem, nec ita candidam: singularis est hic cortex, nec aliam tunicam aut lanuginem intra se occulit, quemadmodum nostrates castaneæ: firma & solida constat carne, candida ut vulgares, non adeò grati saporis tamen, sed amaricantis potius, præsertim vetustior & sicca, qualem degustavi: singulæ magna ex parte, nonnumquam binæ, eodem calyce multis brevibus firmisq; spinis horrido includuntur, qui per maturitatem in tres partes dehiscens, nucem ostendit ipsius lateri infima parte inhaerentem, non à pediculo, ut reliquæ nuces.

VETERIBVS ignotam fuisse hanc arborem censeo, quandoquidem nullius historiam, quæ ab illis descripta sit, legere memini, quæ huic arbori convenire deprehendatur. Turcæ at *cestanesi*, vel *ad castanesi*, id est, equinæ castaneæ nomine insigniunt, quia eius fructum devoratum, anhelis & tussientibus equis plurimum auxilij adferre comperiunt. Gallis dici potest *Chastagne de cheual*, Germanis *Ross Eßsen*, Italis *Castagna di cavallo*, Hispanis *Castaña de cavallo*. Hic nō possum nō adicere elegās Castaneæ genus mihi à doctissimo viro, eodēq; Cosmo-

grapho

grapho clarissimo Abrahamo Ortelio, vetere amico donatum anno M. D. XCI. quod ille ex Peruana prouincia delatus, à celeberrimo V. Benedicto Aria Mótano paulo antè acceperat.

Sphærica porrò panè figuræ est hæc Castanea, nisi latera haberet paulo depressiora, præsertim ubi pediculo inhesit, cortice satis crasso, fragili tamen, & veluti fungoso obducta, coloris ex fusco aliquantulum flavescentis: huic subsunt innumerae tenues quidem sed firmæ spinæ, putamini, quod nucleum includit, tenaciter inhærentes: ipsum putamen fuscum est, non densum, sed lentum & fractu contumax, interiore parte læue & splendidum, quo continetur nucleus amygdalæ (putamine suo liberæ) magnitudine & colore, forma autem leporino reni similis, intus albus, sapore dulcis ferè ut amygdala aut castanea vulgaris.

Eius iconem, in studioforum gratiam, sub Castaneæ equinæ fructu, suo echinato calice prædito, eadem tabellâ exprimi curauimus à perito & diligente artifice.

PLATANVS, ACER, SORBUS, &c.

CAP. VI.

Platanus.

TAMETSI Platanus in iis regionibus quas adj spōte non nascatur, quia tamen cum Castaneæ equinæ Constantinopoli allata, ad aliquot orgyas mihi Viennæ Austriæ adolevit, illius mentionem hic obiter facere volui. Historiâ apud alios videre licet.

ACERIS etiam, quod foliorum similitudine proximè ad Platanum accedit. Eius in Viennensi saltu, & aliis vicinis syluis observantur duo illa genera, à plerisque iâ descripta.

Latifolium oblongiore florum uva, candidiore & laxiore materie, quod ab imperitis Platani nomine donatū est: Galli *Plane* vocant, Vngari *Iauorfa*.

Alterū minore folio, firmiore materia, crassiore cortice, ab imperitis in Gallia Sycomorus nūcupatum, id Gallis *Erable*, Vngaris *Iharfa* dicitur. Vtrumque genus Germani *Ahorn vnd Maßholtz*, Itali *acero*, Hispani *el azre* appellāt.

SORBUS item torminalis Plinio dicta & Herbariorum *Sorbus torminalis* Crætagus *Tberbraß*.

vulgo, quam Anguilara & doctissimi quique Crætagum Theoph. lib. III. Hist. plant. cap. xv. descriptum esse censent, Viennensi saltui, & plerisque aliis Austriæ & Pannoniæ syluis familiaris est. Eius fructus Octobri Viennam in forum venalis adfertur, à tenuioris fortunæ hominibus & pueris admodum expetitus: Galli *Alizier*, Germani *Adlasber*, Vngari *Bar-koczca* vocant.

FREQVENS est & iisdem locis, præsertim verò inter saxa & rupes, id Sorbi genus, quod nonnulli Ariam Theoph. esse censent, folio coryli aut alni ferè, sed prona parte omnino incano, fructum ferens superiori proximè sed colore differentem, qui ruber est, minimè edulem, & à nullo animantium, præterquam ab avibus expetitur. Eius nullum vulgare nomen novi præter Austriacum, quod *Melperpau* est.

AUCUPARIA etiam cognominata Sorbus à baccarum usu, quod iis hieme aucupes turdis & merulis infidari soleant, foliis legitimæ Sorbi, vel Fraxini. Eam Dalechampius cur torminalem censet, nullam causam video, cum eius rubris baccis nemo vescatur, sed à solis turdis aliisque sylvicolis avibus, gallinagine præsertim expetatur: deinde, ubi Platani folia, quæ Plinius Sorbo torminali tribuit, Germanis *Dogelbeer*, *Maßbeer vnd Maalbeerpau*: Vngaris *Vörös berkinje* dicitur.

AT legitima Sorbus plerisque regionibus quas adj satis vulgaris est, foliis superiori proxima, mollioribus tamen, & nonnihil pubescentibus, fructum fert plerisque expetitur, præsertim mulierculis & pueris, & interdum secundis mensis maturus additur. Vngari *Berkinje*, Austriaci

Acer latifol.

Sorbus torminalis Plinij.

Sorbus legitima.

Iuglandis ge-
nus aliarum.Corylus va-
ry generum.

Austriaci *Ascheritz* vocant: reliqui Germani ar-
borē *Speirbaum*/ & *Speirboerbaum*/ fructū *Speirtings*.
Galli arb. *Cormier*, fruct. *Corme*: Itali arb. *Sorbole-*
ro, fruct. *Sorbo*: Hispani arb. *Serual*, fruct. *Seruas*.

Hic autem non possum non meminisse, ge-
neris illius Iuglandis haud vulgaris, mihi certè
proximis annis demum observari, & nati nuce
quæ cum aliis vulgaribus secundis mensis adpo-
sita in convivio quodam ad quod eram evoca-
tus: ipsius porro nucis teneritudo, & longior quā
vulgaris forma, me invitabat, ut binas seponerē,
ratus diversam à vulgari eam esse arborem, quæ
eiusmodi nuces ferret. Hogelando amico nuces
mittebam, quæ ipsi non modò germinarunt, sed
folia etiam protulerūt, vulgaris quidē Iuglandis
foliis formā similia, hoc est alata, instar foliorum
Fraxini, sed lōgè magis tenella, atque in ambitu
ferrata: quorum odor etiam gravis ut in vulgari.

AVELLANA BIZANTINA.

CAP. VII.

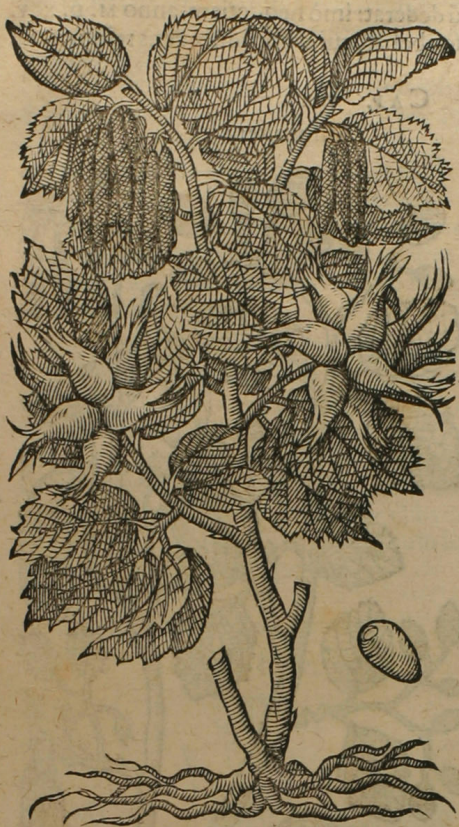
CORYLVS duorum vulgo est generum, syl-
vestris sponte nascens passim obvia, & do-
mestica, quæ in hortis colitur. Ea etiam duorum
est generum: nam vel oblongiusculum fructum
fert eumque duplicem, unius enim nucleus ru-
bra (qui præstantior iudicatur) alterius alba pel-
licula integitur: vel breviorē & crassiusculum,

qualis in Italia, Hispania reperitur, & Londini mihi conspectus est, & Francofurti ad
Mœnum satis frequens.

VERVM aliud genus peregrinū & rarum admodū hic propono, quod anno M. D. LXXXII.
primum

Corylus.

Auellana pumila Byzantina.

Avellanæ Byzantinæ ramus cum fructu minore.

primùm, deinde quadriennio pòst iterum alatum est Constantinopoli cum varij generis bulbaceis stirpibus curante Mag^{co} ac Generoso D. Dauide Vngnad Barone in Zonneck, Consilij bellici in Austria Præsidi, qui & Turcarum Imperatori, eiusque Proceribus in deliciis esse mihi affirmabat.

Eius porro frutex, eo asserente, supra cubitalem altitudinem rarò excrefcit, sed pumilus semper permanet: crassos admodum magnosque ferens in tenuibus pediculis calyces callosos durosq; , modò singulares, modò plures simul in eodem pediculo cohærentes, ut vulgaris, extrema parte in multas crassas longasq; lacinias divisos, sede etiam multis fimbriatis appendicibus obsita: sunt verò ij calyces foris valde dura aspera; lanugine hirsuti, interiore parte læves, continentes fructum Auellanæ sylvestri & sponte nascenti ferè similem, vel aliquantulum breviorè, duroq; putamine, ut illæ, constantem, qui nucleum similem continet; quem initio observare non potui, quòd unicum dumtaxat fructum, qualem tum in Pannonicarum stirpium historia expressi, impetrare potuerim: postea tamen cum plures nactus esset, & aliquot ab ipso accepissem suis calycibus inclusos & exemptos, non modò degustare volui, sed etiam telluri cõmisi in fictilibus, non cum suo calyce, ut antè mihi fuerat significatù, sed nudos: atq; illi quidem altero dütaxat à satione anno nati sunt, & in singularem virgulà excreverunt pedalem, quam sine ordine

*Auellana
Byzantina
historia.*

ordine oblongiora paulo quàm in vulgari ambiebant folia, perinde tamen rugosa: Eius unicum fruticem humanà altitudinem superantem, adhuc alebam, cum Francofurto discessi M. D. XCIII. sed qui ullius fructus specimen nondù dederat: imò neq; etiam anno M. D. XCV. licet in magnam altitudinē excrevisset, ut ad me scribebat, cui arborē discedens reliqueram.

ALNYS.

Alnus vulgaris.

Cornus.

CAP. VIII.

Alnus altera.

AD E ò vulgaris est notitiæ Alnus, ut cum ab omnibus rei herbariæ scriptoribus eius historia sit prodita, supervacaneum esse videatur eius hîc meminisse. Quia tamen quotquot illius historiam dederunt, unicum eius genus agnovisse animadverto, operæpretium me facturum existimavi, si quæ circa hanc stirpem observabam, hîc proponerem.

VULGARIS illa, omnibus provinciis (quas quidem adj) admodum familiaris est, & Gallis *Aulne*, Germanis *Erlbaum*, Italis *Alno*, Hispanis *Aliso*, Vngaris *Egër* sã dicitur, Græcis *αλνός*.

At aliud genus alunt Aûstriæ & Styriæ montana, circa flumina & udis locis, etiã in Danubij insulis circa Viennã frequens est alteri cõmixtum: quod perinde assurgit ut primum: huius cortex candidior est, folia quidem alteri similia & perinde rugosa, minora tamen aliquantum, supernè non splendentia ut in primo genere, sed infernè candicantia: iuli etiam & strobili minores quàm in vulgari, tenellique rami & novella folia nullo lento humore aspersa ut in priore. Vtriusq; differentia rusticis illarum provinciarum etiam bene nota: nam primũ genus *Schwartz erln* hoc est Alnum nigrum: hoc *Weiss erln* id est, albam Alnum appellant. Huius cortex magis refrigerantem & adstringentem cum siccitate facultatem obtinere videtur quàm vulgaris.

FOLIORVM quædam affinitas facit ut de Corno aliquid subijciam. Nam præter vulgaram, quæ à ceteris qui Plantarũ Historiam descripserunt, est proposita, aliud genus observabam Oðobris initio M. D. xciii. cùm Francofurto Coloniam descenderem, Andernaci ad Rhenum, in horto ejus diverforij cui symbolum S. Spiritus, monente honesto viro Hieronymo Scholier.

*Corni maris
aliud genus.*

Non minore porrò altitudine assurgebat illa arbor, quàm vulgaris mas, ejusque caudex simili cortice erat obductus: verum ramuli, illius ramulis longè fragiliores, folia ex adverso eos amplectentia, brevi pediculo, instar foliorum vulgaris, nitentia, nec illis minùs nervosa, in ambitu non serrata, sed vulgaris folijs latiora, ex quorum alis cutaceæ thecæ emergebant etiam ante brumam, in quibus florum subsequente novo vere explicandorum gemmæ: flores enim cum vulgari, ejusque fructus cum illo maturefcit, saturatius tamen (ut intelligebam) rubens: crassiora etiam, brevioraque officula habet.

VULGARIS autem Cornus, sed sylvestrior & magis pumila, frequens nascitur multis Austriæ inferioris sylvis.

*Cornus mas
pumilio.*

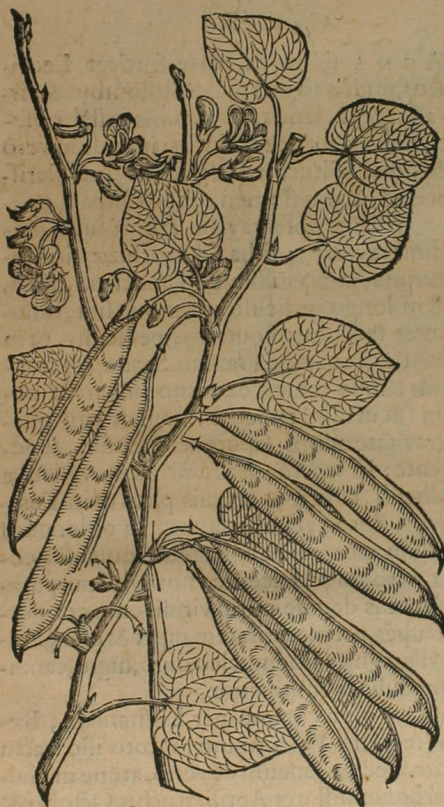
EADEM foliorum affinitas facit, ut quæ circa Vlmum etiam observabam, dum Salmanticæ in Hispania agebam, hîc adjiciam: nempe Vlmorum, juxta Thormim amnem nascentium quasdam radices in frequentia tenuissimaque stamina desinere, atque cùm præterlabentibus aquis perluantur, rubescentem colorem contrahere. In his nascuntur & latent exigua quædam animalcula locustulis sive exiguis squillulis perquam similia, quæ Salmaticenses piscatores diligenter colligunt in escam capiendis piscibus idoneam. Quæ verò piscatorum oculos effugiunt, si diutius illis radiculis implicata persistant, adolefcunt, & ex radiculis emergentia avolant instar terrestrium locustarum: postea certo tẽpore in aquas remeant, ad conservandum suum genus.

*Locustæ esca
piscum: ea ex
Vlmi radicibus.*

SILIQVA SILVESTRIS.

CAP. IX.

Arbor Iudæ.

HVC arbori Siliquæ sylvestris nomen indidi, non quòd siliquæ veteribus descriptæ similis sit, sed quia nonnullis Hispaniæ locis vulgari nomine sic appelletur.

1. CRESCIT interdum in arborem juxta magnitudinis, locis cultis: sed neglecta & sponte nascens, plerumque inter frutices potiùs, quàm arbores censenda est. Rariores fert ramos alternatim ex lateribus nascentes, cortice ex purpura nigricatè tectos, qui primo Vere ante folia, aut ijs primùm germinare incipiẽtibus, inferiore parte ternos aut quaternos flores simul iunctos ferunt, genistæ aut pisorum forma, colore purpureo elegantiori: folia deinde ex intervallis prodeunt Asari ferè, minùs tamen carnosæ, circinatæ propemodum rotunditatis, nervosa admodum uti Aristolochiarum, & dura, superiore parte viridia, inferiore verò nonnihil candicantia: floribus succedunt membranaceæ purpurascens siliquæ, & quodammodo transparentes, compressæ, digitalis longitudinis & latitudinis, in quibus semen lentis planum, durum.

*Siliqua syl.
historia.*

2. Aliud genus invenitur per omnia ferè simile, præter florem, qui in hoc candicat, cùm in superiore purpureus sit, & corticem virgultorum qui candicat potiùs quàm purpurascit.

*Arbor Iudæ
albo flore.*

Sponte nascitur primum genus Granatensi regno, & quibusdam aliis Hispaniæ atque Narbonensis Galliæ locis inter sepes. Alitur etiam in hortis non modo in Germania & Belgica, sed

Natalis.

ciam in veteri Hispaniæ Castella ob venustatem. Secundum genus flore candido sponte nascens non vidi, sed semine dumtaxat natum quibusdam Belgicis hortis.

VULGVS Herbariorum Arborem Iudæ appellat: quidam à siliquarum sive loborum generatione Fabaginem: Granatenses vulgari sermone *Algarono loco*, hoc est Siliquam faruam sive sylvestrem: Mauritanii illius regionis incolæ *Dit*: Castellani propter elegantiam & venustatem *Arbol d' amor*; Galli *Guaintier*, quasi vaginalem, quia, ut opinor, ejus siliquæ cultro- rum vaginas æmulantur.

Nomina.

QVO nomine hæc arbor veteribus sit dicta, non faciliè dixerim. Nonnulli ad Cercin Theoph. referunt. Sed ea nihil aliud est quàm populi tertium genus eleganter descriptum, quod

Cercis Theophrast.

quod Plinius Lybicam appellat, Gaza verò pro Cerci Alpinam posuit: & Cerci *κερκίς* vocabulum usurpavit lib. 1. Theoph. de plant. Hist. cap. xviii. inter arbores filiquis præditas post *κερωϊάν*, ubi quædam Græca exempla non *κερκίς*, sed *κικίς* legunt. Plinius lib. xxxi. cap. 11. meminit Siliquæ silvestris, quam purpureum florem ferre ait: an verò hæc nostra sit, difficile est ex unica illa nota iudicare.

Colytea
Theoph.

DVM Mompelij degebam, peritiores rei herbariæ studiosi Arborem Iudæ referebant ad Colyteam Theoph. descriptam lib. Hist. plant. iii. cap. xvii. quæ sic habet:

Quæ verò circa Idam provenit Colytea appellata, alterius generis est, fruticosa, nodosa, multis alis concava, non admodum rara, folio laurino latifoliæ Lauri, sed rotundiore amplioreque, ut vel ulmeo simile appareat, oblongius tamen, colore parte altera herbido, tergo autem subalbido nervosoque, nervulis prætenuibus fibrisque inter eas propagines quæ medio callo costarum in modum excurrunt: &c. Et cap. xiiii. eiusdem libri, filiquas illi tribuit leguminum modo. Quæ sanè notæ, præsertim si utriusque Colyteæ descriptio in unam contrahatur, Arbori Iudæ plurimum conveniunt.

Colutea
Theoph.

PORRÒ Colutea quam sponte nascentem in quibusdam Austriæ montanis inveni, egregiè à Theoph. lib. Hist. iii. cap. xvii. describitur ante Colyteam. & est satis vulgaris ubique notitiæ. Eam Galli *Baguenaudier* appellant.

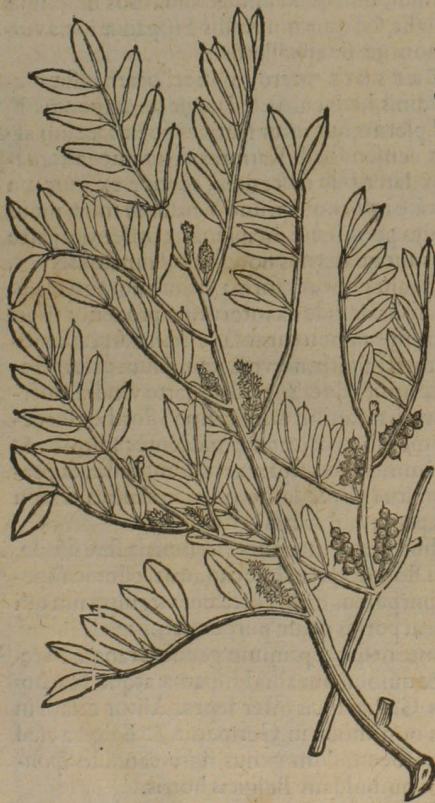
Κερωϊα.

CETERVM Siliqua Græcis *Κερωϊα* dicta, Valentino regno frequentissima est, ubi eius fructus in iumentorum pabulum cedit. Conspicitur & aliis Hispaniæ locis magnæ altitudinis, lateque ramos spargens: caudex illius crassus, longi firmique rami, folia alata ut Terebinthi aut Pistaciæ, majora, Nouembri & Decembri iulum instar Iuglandis ferunt, in flores ex rubro purpurascens sese aperientem: filiquas deinde digitali longitudine, crassas, edules, quæ grana continent Cassiæ filiquosæ quam solutivam cognominant, granis non dissimilia. Galli arborem *Carouger*, fructum *Carouges*: Germani fructum (nam arbor illis incognita) *Sant Johans brott*: Itali *Carobe* & *Carobole*: Hispani arb. *Algarouo* & *Garouo*, fruct. *Garouas*: Vngari, Germanos imitati, fructum *Szentlanos kenyere*, id est. D. Ioannis panem appellant.

LENTISCVS.

CAP. X.

Lentisci hi-
storia.

Natales.

Mastiche in
sola Chio.

Nomina.

MAGNA solum ex parte fruticat Lentiscus, multis ab una radice stolonibus & virgultis assurgens, lentis, & viminis instar obsequiosis, cinereo cortice obductis: interdum verò quando non cæditur, sed negligitur (ut plerisque locis ad Anam flumen, quod Hispani *Gua-di-ana* appellant, observavi) in arbore iustæ magnitudinis excrescit: folia Glycyrrhizæ, firmiora & duriora, atra viriditate splendentia, alata, hoc est in longo pediculo utrimque sita, foliorum inter se semper contrariis pediculis, ut in Terebintho, Iuglande, Fraxino, Sorbo, & plerisque aliis, nullo tamen extremo imparem numerum (ut in illis) faciente, iucundi cum quadam gravitate odoris, sapore acidiusculo, & adstringente: iis interdum adnascuntur vesiculæ aut folliculi, culicibus exiguis pleni ut in Terebinthinis: flos in alarum cavis circa oblongum pediculum racematim cohærens, mucosus, colore ex herbido pallescente, nonnihil purpurascens: fructus deinde initio viridis, mox ex purpureo rubes, per maturitatem niger & oleaginosus, ervi magnitudine, nucleo duro, nigro, candidam medullam continente.

PROVENIT copiosè per Lusitaniam, Bæticam, regnum Valentinum, & toto illo tractu ad mare mediterraneum obverso, atque in Gallia Narbonensi: floret Aprili, fructus Octobri & Nouembri primum maturescit.

Bellonius lib. 11. Observat. cap. viii. refert in insula Chio copiosissimum esse Lentiscos provenit, & primarias Insularium opes & fortunas consistere in Mastichis (quam sola hæc insula subministrat) collectione; nec minore impèla & diligètia Lentiscos istice excoli, quàm in Gallia vites, non differre tamen arborem ab ea, quæ in Narbonensi Gallia & Italia provenit: Idem mihi retulerunt qui Constantinopoli redeuntes, in Chio aliquamdiu hæserunt, nonnihil tamen differre arbusculas ab ijs quæ in Italia nascuntur.

DICITVR Græcis *λίθος*, Latinis *Lentiscus*, Gallis *Lentisque*, Italis *Lentisco*, Hispanis *Mata*, nonnul-

nonnullis *xarueca*, Lusitanis *arueira*. Ejus resina Græcis *πντίην, χινύην, καὶ μασίχην*, Latinis *Resina Lentiscina*, & *Mastiche*, Officinis *Mastix*, Gallis *Mastic*, Germanis *Mastich*, Hispanis *Almástiga*, Italis *Mastice*: oleum ex lentisci baccis expressum Gallis *huile de mastic*, Hispanis *azeite de mata*.

TRIBUIT Dioscorides Lentisco, Acaciæ & Hypocistidis vires: *Mastichen sanguinis Facultates*. rejectionibus, & veteri tussi utilem esse dicit: oleum quod è semine fit, cùm quid adstrindendum est.

Cùm in Narbonensi Gallia degerem, oleum ex Lentisci baccis exprimebatur magni ad varia usus, quod in peregrinas regiones asportabatur. Et dentiscalpia expurgandis dentibus idonea, non minùs quàm olim, ex Lentisci ligno conficiebantur: ut etiam in plerisque alijs regionibus, quæ Lentiscum alunt. Hispani tamen majore ex parte festucis è Gingidij sive Bisnagæ umbella detractis, dentes à cibo purgare solent, tametsi apud eos copiosè nascatur Lentiscus: sed unica Bisnagæ umbella plurimà dentiscalpia ex tempore subministrat.

Bisnaga.

TEREBINTHVS

CAP. XI.

TEREBINTHVM in duo genera, hoc est *Terebinthus. mas & ferat-ma.* marem & feminam distinguit Theophrast. lib. Hist. Plant. III. cap. xv: Marem sterilem faciens, feminam fructiferam, quæ duplex sit, una fructum protinus rufum promens lentis magnitudine, qui concoqui nequit: alia, viridem editum, postmodum rufum tingens, postremò nigrum faciens magnitudine fabæ, &c.

Ego illas differentias non observavi, tametsi diligenter inquisuerim: nisi differentia sint appellandæ, cùm frutices inter se omnino similes fructum ferunt, alter inanem & rufum, alter interdum ad maturitatem perductum; nonnumquam etiam frutex non adultus, aut nimis umbroso & in quo loco proveniens, nullum fert.

MAXIMA porro ex parte Terebinthus fruticat, ramis longis, raris, cinereo cortice tectis: *Terebinthi historia.* folia illi Lauri, aut Pistaciæ potiùs (quæ plurimorum consensu Terebinthus indica est, cujus Theophrast. lib. III. cap. v. meminit) ejusdem cum illa odoris, circa unum pediculum conjugatim ut in Sorbo nascentia, uno, quod extremo pediculo inheret, impare, & hieme, quantum videlicet mihi observari licuit, decidua. Verè, cùm novella folia, prorsus ferè rubentia extremis ramis germinare incipiunt, nascitur è ramorum tuberculis, copiosus & muscosus, ut oleæ, flos, purpurascens, vel phœniceus, racematim coherens, qui temporis successu in fructum transit Lentiscino ferè similem, paulò majorem & lon-

giorem, initio viridem, circa vindemias, dum maturuit ex cæruleo virescentem, tactu pinguem & resinofum, manusq; dum colligitur inficientem, medullam in se continentem. Plerique frutices cum rubescere incipientem, ante maturitatem, inanem abijciunt, Carpopalsamo quod in officinis venale proponitur, planè similem. Fert etiam vindemiarum tempore concavos quosdam folliculos seu vesiculas folijs & ramulis inhærentes, quales ferè in Vlmi folijs nascuntur, sed pallido aut purpurascens colore: interdum etiam extremis ramis oblonga & cartilaginea cornicula, varia forma excrescentia, concava, quæ (uti etiam folliculi) aperta, lentorem quendam continere deprehenduntur cui permixta cinerea & fuliginosa excrementa, atque exigua animalcula alata.

Spontè provenit plurimis Lusitaniæ, Hispaniæ, & Galliæ Narbonensis locis, ubi interdum in arboris formam assurgit: sed maxima ex parte solummodo fruticat. *Natales.* Nusquam, quod sciam, commemoratis locis resina ex Terebintho elicatur: Bellonius in Syria & Cilicia copiosam inveniri, quæ venalis Damascum inferatur, & in Mesopotamia, à Turcis Asamia vocata, quæ in Cairo venditur, refert.

GRÆCI *τέρμυνθον*, Latini Terebinthum, Galli *Terebinthe*, Hispani nonnulli, à corniculis, ut arbitror, *Cornicabra*. Fructum ejus Avicenna Granum viride vocat. Resina Græcis *πντίην, χινύην*. Latinis Terebinthina resina, Avicennæ gluten Albotin, Officinis ignota, namquam Terebinthina nomine donant, Abiegna est. *Nomina.*

HVIUS cortici & folijs easdem vires tribuit Dioscorides quas Lentisco, similemq; esse *Facultates.* illorum & parandi & sumendi rationem. Præterea fructum esui aptum esse, sed stomacho

adversari, excalfacere, urinam movere, venerem excitare, cōtra phalangiorum morsus convenienter in vino bibi. Ejus resina reliquas antecellit, teste Dioscoride: Galenus tamen, nonnullarum facultatum ratione, Mastichen præferendam censet.

*Terebinthi
fructus edu-
lis.*

*Vesicularum
Terebinthi
usus.*

BELLONIUS lib. II. Observationum cap. xcvi. refert, cū in Cilicia esset, in Arabem quendam rusticum incidisse, qui Camelum Terebinthi fructu onustum ageret Damascum, ut istic venderet, vulgò enim illic in cibum recipi. Quod verò ab alio nemine observatum puto, scribit idem lib. I. cap. LXV. & lib. III. cap. 49. Thraciæ & Macedoniæ rusticos mense Junio diligentissimos esse in colligendis nucibus illis aut vesiculis Terebinthi ramulis adnascantibus, cū primū efformatæ gallarum magnitudine sunt, ante quam in ampliorem formam aut cornicula excrecant, & istas magno vendere in Prusa Bithyniæ urbe, magnus enim earum usus ad sericea stamina varijs coloribus imbuenda; eumque duntaxat in usum plus quàm sex millia pondo singulis annis infumi.

*Bont quibir.
Bont fougier.*

C. V. Leonardus Rauwolfius Hodeporici lib. II. cap. VIII. ait Terebinthi, quod Arabes *Bont*, Persæ *Terbaick* vocant, præter vulgarem duo genera observasse, unum majus, alterum minus. Majoris fructum quem Arabes *Bont quibir* appellant pistacijs forma valde similem, breviorē tamen & rotundiorē: minoris, qui illis *Bont fougier* dicitur, cum suo cortice magnitudinem, pīso majori æqualem esse, in rotundum nonnihil concavam, veluti milium ejus Indicum sive *Dora*: utriusque fructum non minùs jucundi saporis esse pistacijs, eamque ob causam inquilinos abundè ijs vesci, perinde ut nos pineis nucleis & avellanis. Nasci magna copia in Persia, Mesopotamia, Armenia, racematim cohærente fructu ut pistaciæ, vel potius ut Terebinthi vulgaris, cujus etiam genus æstimantur, cū arbores illum fructum referentes oblongiusculis folijs Terebinthum satis æmulentur, quæ nota à Pistacia, quæ rotundiora & magis conspicua habet folia, differunt. Possent, præsertim majus genus, ad Theophrasti lib. III. cap. V. Indicam Terebinthum referri, & ad *Faël* Serapionis, Avicennæ, & Rhafis, quemadmodum minus ad eorundem *Bel*, quandoquidem illi ipsi Auctores similes facultates his nucibus tribuunt.

*Terebinth
Indica Theo-
phrast.
Faël.
Bel.*

COGGYGRIA.

CAP. XII.

*Coggygia
historia.*

Natales.

BICUBITALIBVS aut tricubitalibus constat virgis, digitalis crassitudinis, nigricantibus, in numerosos subrubentes ramos divisis, hic frutex: folia firma, densa, nervosa, terebinthinis folijs fermè paria, latiora tamen, & orbiculato ferè mucrone, oblongis, subrubentibus pediculis nitètia tenuiores ramulos ambiunt, odore quodammodo lentiscino, gustuque adstringente, non injucundo tamen: ea sub ætatis finem rubescunt, elegantissimoque nitore oculos oblectant: emicat è summis ramulis quidam veluti racemus multorum flosculorum ex herbido pallescentium, exilibus, longis & puniceis coloris pedicellis inhærentium: paulatim deinde sese explicant illi pedicelli in latam longamque plumaceam cæsariem, & semina plana lenticulæ modò, sed longè minora sustinent: radix illi dura, lignosa, raris fibris donata, ut Terebintho.

Crescit spontè in monte Badensibus thermis, quæ à Vienna quatuor miliaribus absunt, imminente, vicinisque quibusdam montanis locis, vbi interdum adeò pumilam erui, ut uix cubitalē altitudinem attingeret. Olim etiam legere memini, dum Avenione per Arausiorum agrum & Boulline ad Montelimar proficisceretur, Valentiam Allobrogum & Gratianopolim petiturus.

Floret circa Viennam Austriæ inferioris metropolim Maio, calidioribus locis maturius: fructus maturefcit Julio & Augusto.

Nomina.

Cotinus Plin.

Vulgus Herbariorum appellat hunc fruticem Cotinum, & à Plinio ita vocari existimat. Cotini certè breviter meminit Plinius lib. XVI. cap. XVII. his verbis: Est & in Apénino frutex qui vocatur Cotinus, ad lineamenta, conchylij colore insignis. Ex quibus sanè nemo facile colligat, an ei stirpi quæ apud Herbarios tale nomen obtinuit, Cotini appellatio rectè tributa sit: sed ab illis hoc nomen potius inditum suspicor, à foliorum tabescentium rubro colore, quo Cotinum inficere scribit Plinius.

Idem

Idem Plinius lib. xiii. cap. xxiii. Coggygriam describit in hunc modum: Similis & Coggygria folio [unedoni videlicet] magnitudine minor. Proprietatem habet fructum amittendi l anugine (pappum vocant) quod nulli alij arborum generi evenit. Ea sanè plurimas notas habet nostræ huic stirpi convenientes.

Plinius autem eo loco ad verbum ferè exprimit Theophrasti κοκκυμηλέαν lib. iiii. Histor. plant. cap. xvi. descriptam post ἀνδράγην. ὁμοίον δ' ἐστὶ τῷ τοῖς τὸ φύλλον καὶ τῆς κοκκυμηλέας τὸ δὲ δένδρον μικρόν. ἴδιον δὲ ἔχει καὶ τὸ ἐκπαπῶσθαι τὸν καρπὸν. τὰ το γὰρ οὐδ' ἐφ' ἐνός ἀκκηόαμεν ἄλλε δένδρε, ut vulgata habent exemplaria: at κοκκυγρίας legisse videtur, non κοκκυμηλέας, quam Gaza prunum interpretatus est, cū tamen animadvertere potuisset eundem Theophrastum aliam κοκκυμηλέαν, hoc est, prunum ab hac planè diversam libro iiii. Histor. plant. cap. iiii. describere.

Iraque libenter assentior doctissimo Ruellio, qui κοκκυμηλέας vocem priore loco corruptam esse censet, & κοκκονηλέας legendum esse suspicatur: ηλέα enim apud Theophrastum etiam Vnedonem significat, cujus folijs, fruticis quem describit, folia comparat. Aptius igitur meo iudicio hanc stirpem Cocconelean cum Ruellio, aut Coggygriam (si quis fortè Theophrastum sic scripsisse cum Plinio censet) appellabimus, quam Cotinum: cū κότινος & Theophrasto ad Dioscoridi oleaster sit.

Hoc frutice ad paranda coria utuntur Coriarij, non minùs quàm rhoë, cū alibi, tum circa Viennam Austriæ, ubi etiam rhois vulgare nomen *Sumach* indiderunt.

Rhus obsoniorum & Coriartorum.

CETERVM quia in Rhois, quo coria perficiuntur, mentionem incidimus, ab instituto non erit alienum de eo hic nonnihil agere, prætermisâ ejus historiâ, quæ luculenter admodum à Theophrasto primum, lib. iiii. cap. xviii. Historiæ plantarum, deinde à Plinio lib. xiii. cap. vi. & lib. xxi. cap. xi. postremò à neotericis plerisque descripta est, ne actum agere videamur.

In Hispanica verò mea peregrinatione, magnum ejus proventum Salmanticensi agro esse, isticque quæstus gratia diligenter colli, observabam. Multi enim agri eo conferuntur, nec minore cura coluntur quàm vineta, alioqui nec tam lætè assurgit, aut si cultura absit, degenerat & sylvescit: imò non desunt qui vitibus interferant, culturæ compendium quærentes, ut eadem operâ cum vitibus fodiantur. Cæduntur singulis annis enati surculi cubitales ad radicem usque aut summam tellurem, deinde deficcantur, in polinem rediguntur, & in usum convertuntur, ad paranda coria.

Officinæ hunc fruticem *Sumach* nominant Arabica appellatione, Hispani *çumague*, Galli nonnulli *Rhon*.

Plinius eodem libro xxi. cap. xi. meminit alterius Rhuis, diversâ superiore. Nec *Rhus*, inquit, Latinum nomen habet, cū in usum pluribus modis veniat. Nam & herba est silvestris, folijs myrti, cauliculis brevibus, quæ venena & tinea pellit: & frutex coriarius appellatur, sub-

rutilus, &c. Hæc herba *Rhus*, quantum conjicere licet, ea esse videtur quam Brabanti & Batavi *Gagel* appellant, nonnulli Galli *Piment*, magni inter eos usus ad conservandas à tineis vestes, & Belgis etiam ad robur suæ cerevisiæ addendum: illi enim incoquere solent, ut magis caput tenter, & temulentos potores efficiat.

Est & alius frutex folijs *Oxymyrfin*es, flore albô in Hispania & Gallia Narbonensi frequens, quod à nonnullis *Rhus* Plinij nuncupatur. Verùm cū is nullius alterius Rhuis meminere præterquam illius quam herbam cognominat, & Coriarij fruticis, cujus semen medicamentis & culinæ necessarium: arbitrantur peritiores potius ad *Dryophoni* Plinij historiam accedere: talis enim est lib. xv. cap. ix. ejus descriptio. *Dryophonon* similis herba est, cauliculis tenuibus, cubitalibus, circumdatis vtrimque folijs, pollicari amplitudine, qualia *oxymyrfin*es, sed candidioribus mollioribusque, flore candido sambuci, &c.

ROBUR, QUERCVS. CERRVS.
Robur III.CAP. XIII.
Robur IIII.

Robur va-
ria genera
Theophrasto.

ROBOR I quina genera à nonnullis assignari, ab alijs solùm quaterna, Theophrastus lib. IIII. Hist. plant. cap. ix. & x. scribit: nonnulla tamen nomine discrepare. Vt verò Idæi di- videre consueverunt, hæc genera sunt, ἡμερίς, quam nonnulli Robur, Gaza nunc placidam, nunc quercum vertit; αἰγίλωψ, quæ Cerrus: πλατύφυλλος, quæ Gazæ Latifolia, alijs Quer- cus: φηγός, quæ Esculus: ἀλφλοῖος ἢ ἔυφλοῖος, Gazæ Salsicortex, alijs Cerrus femina: omnia fructifera: dulcissimam autem glandem esse φηγόν, sive Esculo, deinde ἡμερίδι, tertiam πλα- τυφύλλω, quartam ἀλφλοῖω, postremam & amarissimam αἰγίλωπι, sive Cerro. Macedo- nes autem quatuor genera faciunt, ἐτυμόδρον, quæ Gazæ Veriquercus, πλατύφυλλος quæ dul- cem, φηγόν quæ amaram, ἀσπεριν, sive Gazæ Cerrum, quæ rotundam glandem fert: hanc non- nulli sterilem omnino, alij viciosum fructum ferre aiunt, quem nullum animalium gustet præter suum.

Qui plura de his volet, consulat Theophrastum quo diximus libro, & Plinij Naturalis Hi- storix lib. xvi. cap. v. & vi. Nos verò eas arbores hîc describemus quæ per Hispanias, & in Aquitania Cantabris finitima vulgò *Roble*, deducto à Robore nomine nuncupantur, quas- que illis similes in Austria & Pannonia observavimus: insuper Cerrum, & nonnulla de Quercu non vulgaria.

Robur I.

PRIOR igitur, Quercui vulgari admodum similis est, sed humilior, robusta materie, caudice magis contorto, frequentioribusque ramorum alis cavo: folia magis sinuosa & in- cisa quàm quercui, nec ita viridia, sed averfa parte molli cana&que lanugine pubescentia.

Quercus
semper vi-
rens.

Frequens est in celsis Castellæ veteris montibus, atque in Aquitania supra Burdegalam, ubi *Roble* dicitur: tamen idem nomen Hispani etiam tribuant vulgari Quercui, quæ in Hispanijs frequens est, & montibus Calpi fretòq; Herculeo vicinis semper viret. Quercum etiam propriè *Quexigo* Hispanis dici, & *Enzina de bellotas gruesas* à quibusdam vocari, mi- hi relatum est.

Robur II.

ALTERA, Quercus ferè magnitudine in Austria, Styria, & Pannonia crescens, strigo- sior est Quercu, ligno duriore, folio minùs amplo, altera parte nonnihil incano, exiguum glandem fert: incolæ à duritie *Stamatchel* appellant, Vngari *Kemèni cherfa*, nonnulli *Musral*.

Robur III.

TERTIA, humilior est, & interdum humanam altitudinem non excedens, alioqui prio- ri facie, foliorum forma, canicie&que omnino similis, ut illius pumilum genus esse videatur: fert hæc prægrandem gallam, exigui mali magnitudine, adeò copiosam, ut aliquando ramu- lum, vix palmum superâtem, novem aut pluribus gallis onustum colligere meminerim: in- hærebant ex gallæ ipsi ramo contiguæ ferè, sed sine ullo ordine, rotunda quidem & veluti sphaerica

sphærica figura conspicuæ, sed aliquot tuberculis resperæ: rubent ex dum recentes, præfertim ea parte qua solem spectant. Inveniuntur & in hujus folijs interdum pilulæ ijs similes quæ Quercus nostratis folijs innascuntur.

Multis Castellæ veteris montibus frequens est, & plerumque numerosis ab eadem radice stolonibus fruticat. Omnes etiam montes Viennæ Austriæ vicini hoc roboris genere abundant, quod similem fert gallam: sed non adeo copiosam.

Hujus ramis contortis, deinde fissis & exsiccatis, Thedæ loco rustici utuntur aliquot Castellæ veteris locis, præfertim circa S. Martinum *Del Castañal*.

QUARTA, in arborem excrescit pusillam: ejus item folia minora sunt, duriora, angustiora, non adeo profundè incisa & sinuata, sed veluti aculeatis denticulis tantum ferrata, infernè quidem candicantia, sed nulla molli lanugine aspersa. Frequentem etiam ista alit gallam superiori similem, & acutis tuberculis ornatam, pallidiore tamen colore.

Robur III.

Robur v.

Robur VII.

QUINTA, huic ferè similis est: sed stolonibus brevioribus & magis contortis, rugosiorique cortice: gallæ item extremis ramulis nascuntur, alijs minores, læves & sine tuberculis, colore ex rufso nigricante, ijs quæ in officinis venales reperiuntur, perquam similes.

Robur V.

Nascitur utrumque hoc genus in Lusitaniæ solitudinibus itinere Vlyssiponenfium non procul Eboræ, & ab incolis *Carvalla* nuncupatur.

SEXTA humilis est, nec humanam altitudinem excedit, fruticis potiùs, quàm arboris nomine donanda: tenuibus & lentis ramis, folijs secundæ ferè similibus, sed minoribus, nec adeo sinuosis, minorum gallarum, quæ plerumque binæ, ternæ, aut plures simul nascuntur, admodum ferax.

Robur VI.

Nascitur in Austria & Pannonia: nullum tamen ejus nomen vulgare intellexi, sed rustici cum secunda confundunt.

INVENTUR & septimum quoddam Roboris genus (nisi quis ad Quercum referre malit) inter Rio frio, & Aldea Galega non procul Vlyssipone, arenoso solo frequentissimum, adeo humile, ut raro pedem altitudine superet, nusquam alibi mihi observatum. Ejus ramuli tenues & flexibiles, vulgaris Quercus ramulis simillimi: folia ad quintum genus accedunt, aliquantulum tamen majora & molliora. Hoc fert glandem quernæ vulgari haud minorem, interdum etiam crassiorem, calice planiore, admodum amaram. In reliquis generibus, præterquam in secundo, nullam glandem observavi.

Robur VII.
sive Quercus
pumila.

OMNES porro adstringendi vim habent, teste Dioscoride, præsertim interior & subiectus cortici liber, qui ligno membranaceus cohæret: quinetiam tunica putamini glandis subiecta. Decoctum ex ijs datur dysentericis, cæliacis, sanguinem exscreantibus. Trita in pello, feminis fluxione vulvæ laborantibus, subditur.

Facultates

CETERVM

CERRVS.

Cervi hista-
ria.

αἰγίληψ.

Lithoxyla.

Mons fer-
reus.Generosi-
vi-
ni ferax.Quercus la-
tifolia exo-
tica.Viscum quer-
cinum.Quercus ma-
rina 1.

CETERVM Quercus genus non modò in Viennensi saltu, sed plerisque etiam Pannoniæ sylvis frequens est, eadem altitudine qua vulgaris Quercus, atque etiam celsiore assurgens, caudice erectiore, cortice crassiore & magis scabro: folia frequentioribus incisuris, sed minùs altis divisa habet, quàm Quercus, & longioribus tenuioribusque pediculis inhaerentia: ramulos breviores, frequentioribus nodis obritos, gemmas minores, & aliquot gracilibus foliis ceu staminibus aut villis septas: flores racematim compactos ut Quercus, è quibus, uti nec in quercu nascuntur caliculi, sed ij brevi crassoque pediculo annotinis ramulis adhærent, non in foliorum alis, omnino hispidi, & molliter echinati, in quibus glans est querna paulò brevior, & obtusiore mucrone prædita, quæ Autumno maturitatem adipiscitur: adhærent interdum inter folia, multis veluti squamis constantia capita.

Rustici & materiæ cæsores optimè eam à Quercu vulgari distinguere norunt, illius materiem candidiorem, laxioremque, & ad opera minùs aptam censentes.

THEOPHRASTO Hist. plantarum libro III. cap. IX. αἰγίληψ; Plinio Natural. Historiæ libro XVI. cap. V. Cerrus dicitur: Germanis Cerratschel/Vngaris Chersa.

HVIVS Cervi crassiorum atque etiam tenuiorum ramorum libralia interdum aut ma-

jora fragmenta in lapides commutata, ipsaque adeò matrice in nigrum silicem conversa (superficie tamen candida & friabili remanente) atque naturales ipsius ligni venas, orbes, reliquàmque formam etiamnum retinentia, non modò eruta conspexi, & Ill. Herois D. Bathasaris de Batthyan (cujus in hac Historia mentio sæpe fit) munere habui: sed ipse etiam legi anno M. D. LXXX. in montis Eyfenberg vulgò nuncupati, & Pinkæ fluvio Pannoniæ imminenti acclivi, qua ad vallem Pinkathal ab ejusdem fluvij eam perluentis nomine nuncupatam, descensus est, atque ad Austrum & λεόντορον spectat.

Obstitit is mons olim fuit (quemadmodum adhuc vicini) Quercus & Cervi arborum sylvis: nunc verò vinetis generosissimi vini feracibus, quibus varijs locis inspersæ sunt diversi generis præstantissimorum maximorumque persicorum malorum arbores. Est autem hic mons cum vicinis aliquot pagis jam memorati Ill. Dn. de Batthyan. p. m.

AT in eodem Viennensi saltu, Latifoliæ amplissimas arbores inveni anno M. D. LXXVIII. cujus omnes glandes è longis pediculis dependentes, maxima ex parte non modò obstitæ, sed quasi inclusæ erant viridi quadam excrecentia multis inæqualibus angulis prædita & scabra, quæ resiccata, gallarum modò dura & firma erat, quarum etiam vicem explere potuisset. An id vitium illi peculiare fuerit, & singulis annis arborem infestet, me latet, ut qui semel dumtaxat per eam saltus partem iter fecerim.

CETERVM latifolia Quercus per multas Pannoniæ sylvas visci feracissima est: id Vngari Fay gyöngy, id est arboreum unionem vocant: ipsam verò arborem Töly fa llicem esse existimantes.

BRVI porro genus plerisque Oceani littoribus observabam, quod, an ad Quercus marinæ historiam referri possit, faciliè judicare non possum: licet cum ea quæ Theophrasto lib. Historiæ Plantarum IIII. cap. VII. describitur, nullam affinitatem habeat.

Nascitur autem hæc planta in scopulis qui mari alluuntur, aut marina aqua operiuntur, sine ramis, sed oblongis latisque folijs, adeò mollibus, ut cum æstus recessit, nullo modo sustinere se queant, sed in saxis strata atque diffusa conspiciantur: multifida verò sunt hæc folia, & secundum alarum exortus atque cavitates, bullas quasdam aqua plenas eminentes habent, eorum verò extrema in quoddam veluti rudimentum exigui cucumeris desinunt, subflavescentes, aqua plenum: atra viriditate prædita sunt quamdiu sub aqua latent, aut recentè à marinis undis ejecta: siccata autem nigrescunt, & glutinis instar splendent. Nullis radicibus firmanur: sed lepadum modò saxi, aut Ostreorum testis inhaerent.

MEMINI

Quercus marina.

MEMINI & aliud genus in Flandriæ & Zelandiæ maritimis colligere, folijs latioribus, tenerioribus, sinuosis, confertim nascentibus, pedali interdum longitudine, & alia folia ex media costa proferētibus, ut in Chamægenista, ea dum aquis operta sunt virescunt, ejecta verò & reficcata, candicant fragiliæque sunt: in hoc genere nullas vesiculas observavi, sed extrema foliorum plerumque in latum expansa: saxi inhærent, aut trabibus in aquam immissis ad infringendum æstus maris vehementiam.

QUERCUS verò marina Theophrasti loco jam memorato descripta, folium habet carnosum, tenue, & Myricæ simile, colore ad purpuram accedens: forma flexuosa, atque in latitudinem diffusa, ramos breves, contortos, spissos: magnitudo arboris tota, cubitalis, aut paulo altior. Vtilis mulieribus ad lanas inficiendas.

Istam aliquando colligere memini ad mare mediterraneum, tempestatibus in littus ejectam cum Alga, & alijs maris purgamentis, dum Mompelij agerem: postea etiam circa Calpen & Valentiam, dum Hispaniam peragrarem, verum cubito minorem, durissimo ligno. Ejus rami alba salugine adeo conspersi erant, ut saccharo tecti viderentur, in modum foliorum Tamaricis aut Ericæ vulgaris formati, sed crassiores: interdum etiam omnino purpurascens fuerunt, nonnunquam partim albis partim purpurascens ramulis constantes. Nullas radices habebant arbusculæ, sed infima parte

plantæ erant, & plerumque aut lapidibus aut ostreorum testis adhærebant.

Multas etiam hujusmodi arbusculas cubitales & amphiores, numerosis ramulis præditas, tum omnino albas, tum prorsus rubescentes, cum plurimis alijs Naturæ miraculis magnâ diligentia conquestis adseruabat Imp. Maximilianus 11. felicis. memoriæ, in sua arce Eberstorf/ secundo ab urbe Vienna miliari.

SVBER.

CAP. XIII.

SVBERIS duo genera Clariss. Matthiolus observavit: ego unicum tantum, nisi forte quod in extrema Aquitania Pyrenæis proxima nascitur, ab eo quod per Hispanias frequens est, diversum sit. Nam Aquitanicum (quod quidem conspexi) folia non retinet, sed hieme abijcit: ut, cum mense Aprili in Hispanias proficiscerer observavi, folijs enim prorsus viduatæ erant quotquot Suberis arbores circa Bayonam conspexi. Quare Theophrastus lib. III. cap. XVI. Plantarum hist. non immerito tribuit Suberi deciduum folium, cum dicat arborem esse Pyrrehnæ familiarem.

QUOD verò in Hispanijs nascitur, perpetuo viret ut Ilex, cui adeo simile est, ut primo aspectu plerumque fallat, nisi cortex crassus, & dirumpi solitus errorem detegeret. Majus est Illice plerumque, & caudice (ubi adolevit) longè crassiore, cortice item denso, carnosio, scabro, & rimoso, qui nisi suo tempore detrahatur, dehiscit, alióque subnascente expellitur: eo detracto, qui subest novellus ita rubet, ut procul aspicientibus arbores rubrica aut minio pictæ videantur. Suberis rami Ilignis firmiores sunt, folia majora, longiora, molliora, & superne magis virentia, interdum nonnihil dentata, aliquando minime, ut in Illice. Glans magna, ubi maturuit nigricans, Iligna longior & obtusiore cuspide, calice etiam majore, magis hispido, & per oras molliter echinato: glans admodum adstringentis & exsiccantis gustus, Iligna multò ingrator: magna ex parte conjunctim nascitur, ut pontica nux, sed crasso brevique petiolo, & firmiore quàm Iligna. Ramulis nonnunquam adnascuntur dura & lignosa quædam cinerei coloris tubercula, adeo firmiter inhærentia, ut nisi fracto ramo eximi non possint.

Nascitur plerisque Castellæ novæ, Bæticæq; locis, præsertim circa el Puerto de Mirabel, ubi ingentes ejus sunt sylvæ, & tota adeo Lusitania.

Sed Matthioli Suber alterum oblongis angustisque folijs quod Pisano agro nasci tradit, mihi nunquam conspectum, quemadmodum nec illius Cerrosugato Senenti agro frequens, quod

Suber latifolium.

Φελλός.

Φελλός.

Liege Bello-
ny.Suber Qui-
queranus.

quod Theophrasti Arcadum *φελλός* esse cen-
set: Italiam enim numquam vidi, licet ter profe-
ctionem tentarim, semel conscensa Massilia na-
vi, bis ad alpes usque progressus: sed negotia per-
petuo me revocarunt. Ideoque in posterum om-
nem adeundi Italiam cogitationem deposui.

Hæc porro arbor Græcis *φελλός*, Latinis Su-
ber dicitur. Hispani arborem *alcornoque*, ipsum
corticem *corcha de alcornoque* vocant, glandem
communi cum iligna nomine *bellota*, Italis ar-
bor *sugaro*, Germanis *Pantoffelholz* dicitur. Galli
arborem & corticem (qui illis potissimum cog-
nitus est) *Liege*. Miror autem plurimum, Bello-
nium lib. 11. Observationum suo *Liege* fructum
edulem Memæcylo similem tribuere: nisi fortè
Liege vocabulo diversam à Subere arborem in-
telligat, præter omnium Gallorum receptum
morem. Mihi certè nullum alium fructum in
Subere videre contigit, præter glandem modò
descriptam.

QUIQUERANVS libello quem de Laudibus
Provinciae inscripsit, triplicem Suberi corti-
cem tribuit, sed præstat ipsum audire: nam quæ-
dam in ejus historia tradit, ab alijs minimè ob-
servata.

Suberis, inquit, arbor uberrimè in Olbien-
si ora provenit, Ilcicis specie, glande majore & de-
teriore, trunco ingenti. Hunc vestiunt cortices
terni: primus præcrassus, qui in cadorum & om-
nium penè vasorum obturamenta adsciscitur,
piscatorumque retia, contra premente plumbo, elevat, ex eo fiunt etiam alvearia: secundus
crepidas munit & hibernum calceatum. Ex tertio subtili atque admodum delicato, fiunt
pateræ, è quibus quidquid hesticeis propinatur, magna utilitate hauritur. Eò melior hæc ar-
bor quò vetustior. Detrahendis corticibus hæc est ratio. Qua stipes telluri committitur, cir-
cumscinditur ad lignosam usque materiem, pariterque in summis humeris, antequam in
brachia dividat sese: mox à summo ad imum finditur, detrahiturque triplex cortex. Non
explanantur aqua, sed igni, nec demuntur nisi tertio mox anno. Quòd si paucis diebus à
tonsura largi imbres intervenerint, arbor interit, quod rarò accidit, nimirum regione calida
& sicca, & temporum observatione rarò fallente. Hactenus Quiqueranus.

VERVM in Hispanijs primum illum præcrassum corticem dumtaxat detrahere solent:
quo non modo ad cadorum obturamenta, alvearia, & nonnulla etiam vasa rustici utuntur,
sed etiam ad tuguriorum, parietum, & murorum prætexta, præsertim in ea Bætica parte,
quam Estremaduram vocant, ubi interdum totis pagis ædes magnis suberis fragmentis im-
bricum loco tectas conspiciere licet. Idem cortex exteriore illa scabritie derafa muniendis
crepidis & hiberno calceatui idoneus: itaque videtur Quiqueranus præter veterum Aucto-
rum sententiam ex præcrasso illo externoque cortice binos fecisse: nam scabritia illa exter-
ior ad nullam rem utilis.

ILEX MAIOR.

CAP. XV.

Ilicis 2. gene-
ra.

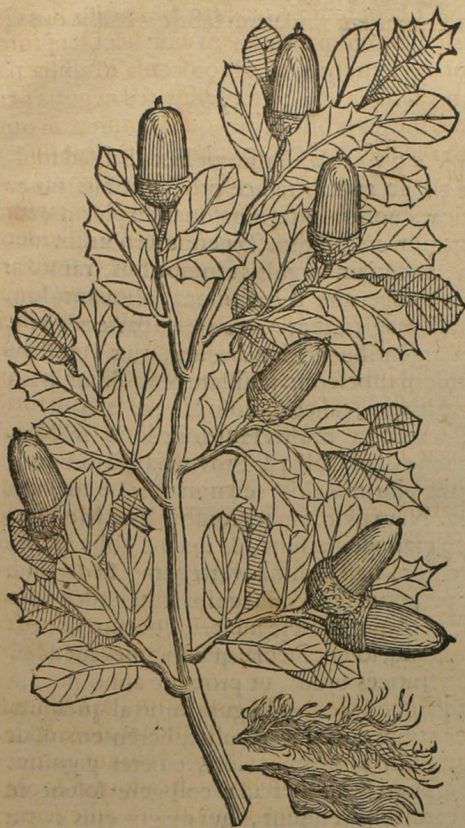
ILICIS duo genera recenset Plinius Hist. naturalis lib. xvi. cap. vi. Vnum folio non
multum ab oleis distante, quod *σουλδαξ* Arcadum esse videtur, Theophrasto descripta
lib. 111. cap. xvi. Hist. plantarum, quam Ilici similem facit, folio non aculeato, sed molliore
profundioréque.

Ilicis majoris
historia.

QVÆ autem mihi cognita, arbor est Mali aut Pyri magnitudine, multo frequentiori-
bus brevioribusque ramis prædita quàm Suber, quos latè spargit: folia perpetua, supernè vi-
ridia, infernè candicantia, gustu adstringente, foliis Suberis minora, & magis orbiculata, in
adultis arboribus plerumque sine aculeis, præter novella, & nunc primum enata, quæ ali-
quantulum incisa, aculeata sunt: certè in tenellis arboribus ante quam glandem ferre inci-
piant, omnia folia aculeata observabam. Multos in extremis ramulis fert oblongos iulos,
qui in flavos & muscosos flosculos polline & tenui pulvere perfusos explicantur. Glandes è
floribus non oriuntur (nam sunt inutiles) verùm ex alijs quibusdam separatis pediculis: ex
autem quernis glandibus sunt similes, nunc majores longiorésque, modò minores & bre-
viores, quæ nonnunquam ante maturitatem nigrescunt, & gummi quoddam reddunt gustu
calidum,

Ilex major.

Ilicis majoris ramus floridus.

calidum, saporis tamen non ingrati. Maturarum cortex sive putamen nigricat, nucleus candidus, firmus & dulcis est, præsertim majorum: utraq; tamen à nonnullis maximè expectantur, illisque non minùs avidè vescuntur ac nos castaneis aut avellanis: hanc ob causam in foro Salmanticensi, alijsq; Hispaniæ locis, venales mensibus Octobri & Novembri proponuntur: ut non immeritò dixerit Plinius, per Hispanias glandem secundis mensis inferi.

Hæc vix minorem Londini anno M. D. LXXXI. in suburbano quodam horto ad dextram Tamesis ripam, supra pontem qui utramque urbem conjungit, multis & frequentibus ramis præditam admodum fragilibus, in quibus confuso ordine & sparsum nascuntur folia Hispanicæ folijs similia. Florebat sub finem Maij paulò seriùs quàm in Hispanijs, & glandes primùm emergentes habebat, quæ an maturitatem consequantur, me fugit: nam sequente Julio Britannia excessi.

Ilex Londi-
nensis prior.

Altera porrò etiam vastæ magnitudinis in arcis regiæ ad Westmonasterium horto alebatur, sed magnitudine cum superiore non conferenda, licet adeò crasso esset caudice, ut nemo amplecti posset. Hæc à superiore nonnihil differre mihi visa est: nam minora & magis orbiculata habebat folia, buxeis interdum non ampliora, nullis aculeis horrentia, alioqui subrus incana & supernè virentia, ut prioris folia: nullos in ista flores observavi, & an glandem ferret nemo indicare potuit. An verò Ilex mas sit, quam, Plinio teste, glandem ferre negant, nihil statuere possum.

Ilex Londi-
nensis altera.

Quam doctissimus Matthioli exhibet, mihi videre non contigit, ad id fortè genus referenda est quod Plinius in Italia nasci tradit folio non multum Oleæ dissimili, nam oblongum & angustum est: & Matthioli Hetruriam ea scatere asserit.

Ilex Matth.

Vix aut hyphear in nulla Ilice observare memini, sed aliquando granum ex puniceo nigricans in ijs arboribus quæ frequentes nascebantur silva illa ponè cœnobium Grammont vulgò dictum, Mompelliano agro, & interdum, in Batica præsertim, tenuem & capillaceum muscum cinerei coloris è ramis dependentem, qualem in Ilicis ramo sua glande onusto adpingere curavi: qui verò florem habet, ex priore Londinensi expressus est, nam quos ex Hispania attuleram ramos, florem omnino corruptum & attritum habebant.

Copiosè nascitur per universam Hispaniam locis præsertim campestribus & collibus, raro in montibus, Lusitaniæ non admodum familiaris, ubi Suber frequentissimum. Narbonensis Gallia & Provincia Ilice etiam abundant, sed minore glande quàm Hispanica.

Natalis.

Nomen Græcum est *πρίνος*, Latinum Ilex, Hispanicum *Enzina*, Italicum *Elce*, Gallicum *Eoufe*, & *Chefne verd*. Germanis & Vngaris ignota est. Fructum Theophrastus ex Homero *ἄκυλον* vocat. Hispani *Bellota*, aut *Abillota*.

Nomina.

QVIBVS.

QVIBVS DAM Castellæ veteris locis Ilicis rami céduntur cubitali longitudine, in strues & acervos congeruntur, & luto operiuntur, deinde subiecto igne in carbones ustulantur, qui Salmanticam & alia loca deportantur. Arborum trunci, ad molarum fabricas & alia opera fervantur: est enim materia firma & durabilis.

ILEX COCCIGERA.

CAP. XVI.

Ilicis coccigera historia.

Natales.

Nomina.

NUNQUAM altè affurgit hæc Ilex, sed multis ab eadem radice prodeuntibus ramis fruticat, duorum aut trium (quando plurimum) digitorum crassitudine, sæpenumero unius tantum, aut etiam virgultis tenuioribus, ramosis: folia illi superiore Ilice minora, aliquantulum sinuosa, magis virentia, nec averfa parte adeò incana, rigentibus aculeis armata, quæ vetustate interdum rubescunt: pusillam & valdè amaram fert glandem, calice spinoso & echinato.

CRESKIT multis Hispaniæ locis, in Narbonensi etiam Gallia & Provincia: nõ dubium, quin & plurimis alijs, sed non ubique coccum gerit. Nam ijs solùm regionibus quæ Mediterraneo mari vicinæ sunt, & magno Solis ardore torrentur, nasci animadvertēbam. Sed neque istuc perpetuò fert: cùm enim frutex adeò adolevit, ut glandem alere incipiat, coccum non gignit: ideoq; solent incolæ quadriennes aut adultiores frutices urere, ut proximo anno novelli refurgant, qui deinde singulis annis aliquot subsequētibz coccum ramulis inherētem instar exiguorum pisorum coloris cinerei gignunt. Hunc pueri & mulierculæ colligere solent & mercatoribus vendunt, qui magna ejus copia coacta, deinde præparata, in Emporia postea mittunt.

IPSE frutex Dioscoridi κόκκος βαφικὴ, Latinis Coccus infectoria, Plinio aquifolia ilex. Hispanis major frutex qui glandem fert, *caraſca* dicitur, qui verò coccum gignit, *coſcoja*. Granum

ipsum Dioscoridi etiam κόκκος βαφικὴ, Plinio coccum & cusculium, unde Hispani suum *coſcoja* depravata voce sumpsisse videntur: ait enim lib. ix. cap. xli. Hist. natur. Coccum Galatiæ rubēs granum, aut circa Emeritam Lusitanæ in maxima laude est: & lib. xvi. cap. vii. Omnes tamen has ejus dotes Ilex solo provocat cocco. Granum hoc, primoq; ceu scapus fruticis parvæ aquifoliæ ilicis, cusculium vocant, pensionem alteram tributi pauperibus Hispaniæ donat. Arabibus *chermes*, Hispanis *grana de tintoreros*, Gallis *vermillon* & *graine*, vel *graine d'escarlats*, dicitur.

Facultates.

PORRÒ coccum vim adstringendi habere, vulneribusq; & præcis nervis convenienter ex aceto illini, testis est Dioscorides. Meo tempore in Mompelio mulieribus in difficili partu, & collapsis viribus, scobem ejus ex vino, aut confectionem alchermes præberi solitam memini.

Coccus PAUSANIA.

PAUSANIA amaculatus.

Hys.

Hyſginum.

CETERVM Cocci etiam meminit Pausanias in Phocæicis. Perpetui inter vites ejus fruticis ordines, quem Iones & reliqui Græci coccum, Galatæ qui super Phrygiam sunt, patria voce *Hys* nominant. Crescit eadem magnitudine qua Rhamnus, folio nigriore & molliore quàm Lentiscus, in reliquis Lentisco similis: ejus fructus Solani fructui similis, ervi magnitudine: gignitur in cocci fructu pusillum animal; id si maturo fructu in aërem exiliērit, statim volucres fit, culici similitum. Verum priusquàm concipiatur animalculum, cocci fructum legunt: est etiam animalculi sanguis tingendis lanis utilis. Hæc Pausanias. Veteres sum, non habēt *χῖνος* nec *χῖνος*, sed *πῖνος* & *πῖνος*, hoc est ilex & ilici pro lentiscus & lentisco: quæ sanè lectio legitima est. nam quæ similitudo cocci infectoriæ cum Lentisco? facilis autem est lapsus à *πῖνος* in *χῖνος*.

AB *Hys* autem Galatarum deducta videtur *Hyſgini* vox apud Plinium lib. ix. cap. xli. Quin & terrena miscere, coccoq; tinctum, tyrio tingere, ut fieret *Hyſginum* &c. Et lib. xxxv. cap. vi. ubi de purpuris agit. Quare puteolanum potius laudatur quàm tyrium, aut getulicum, vel laconicum, unde preciosissime purpuræ. Causa est, quod hyſgino maximè inficitur. Vitruvius etiam lib. vii. cap. xlii. hyſgini meminit.

COCCEVM quo modo gignatur, & ejus colligendi rationem Quiqueranus libro supra

suprà memorato multis verbis declarat, quæ hîc subiunximus.

Illicis duo genera: alterum arboreseens, alterum frutex exiguus sesquipedali proceritate latissimè viret, folijs lævioribus præfulgidis, spinarum vallo ambitis numeroso, stolone assurgit in modum Rosarij: à nostris Fagi appellationem sortitur, quamvis nullam fagi imaginem repræsentet. Provenit locis planis quidem, sed in altitudinem evectis, exilibus & sitientibus collibus, sed infœcundiùs. Vere medio rorati imbribus frutices, coccum hoc modo ordiuntur. Vbi imus scirpus se in duò brachia partitur, in horum medio primum omnium increfcit rotundum quiddam, magnitudine & colore Pisi, hoc Matrem vocant, quod ex eo cetera grana producantur. Matres porrò habet ut plurimum quinque quælibet cespitum familia, quæ ineunte ætate, æstuque, minutissimorum vermiculorum catervam profundunt, fatiscuntque in summitate. In animalia prorepat nova soboles colore candida, pro se quisque in sublime. At ubicunque vermiculi vel geminantis surculi axellis occurrerint, desident, & incrementis aucti, milij magnitudine fiunt. Inde liberiùs adolescentibus, albus color in cineritium transit, jamque non animal, sed Pisum rursus apparent. Tuncque ea grana maturitatem adeptæ colliguntur, jam coloratis vermiculis scæta: dùmque asportantur mercatoribus, ambiens pellicula præ teneritate rumpitur. Vermiculorum quidem qui citra vaginulam habentur pretium in libram quamlibet, aureus solatus, in granorum verò quæ adhuc eorum partem retinent, hujus quadrans. Torpent interim vermiculi, ac immobiles jacent: ceterum, cum primum tempestivitas adest, in lintea præcipitati, soli exponuntur. Tum libato calore statim prorepunt, atque effugere nituntur: sed à custode, qui continuus assidet, concussu lintei in medium eò usque reijciuntur, donec emoriantur. Tanta quidem dum hæc fiunt, toroq; mox triduo, odoris suavitate atque gratia, ut non Cibetæ, non Moscho, non Ambra, sed ne Citriorum quidem floribus facile concesserit. Si quæ verò grana legentis effugerint sedulitatem, ea mox alatorum animalium numerosum exercitum in auras effundunt. Observatum est uno anno ex campo lapideo, Arelatenfi agro, hunc proventum undecim aureorum millibus æstimatum. Hætenus Quiqueranus.

Cocci baphicæ historia ex Quiquerano.

SIMILEM Cocci parandi rationem in Gallia Narbonensi, atque in Hispania, dum istic degerem, observare memini. Areas enim sub dio habebant ad eam rem destinatas, emittente aliquantulum margine, quibus lineo panno instratis coccum effundebant, custodibus summo feruore Solis perpetuo assidentibus, & extrema lintei bacillo concutientibus, ut vermiculos effugere properantes, in interiorē lintei partem repellerent: istam tamen summam odoris suavitatem non sensi, licet satis acres & sagaces habeam nares.

Cocci parandi ratio Hispania.

VERVM Petrus Bellonius Observationum, quas nuper admodum latio donavi, lib. I. cap. XVII. aliam præparandi cocci rationem tradit: ejus verba referam.

Cocci baphicæ census ingens est in Creta: sed ejus collectioni cum potentiores operam impendere nolint, pastores & pueri istam provinciam relinquunt. Invenitur mense Junio in exiguo quodam frutice, ex Illicis genere glandem ferentis, sine pediculo inhærens illius fruticis stipiti, colore ex cinereo albicante. Sed quia istius fruticis folia spinis horrent, uti Aquifoliæ, pastores furculam sinistra gestant, qua ramulos deprimunt & inclinant, dextra autem putatoriam falcem, qua illos demerunt, & rotundas vesiculas exigui pisi magnitudine auferunt, qua parte ligno adhæserunt apertas & hiantes, pusillis rubris animalculis lende minoribus plenas, qui per hiatum illum effugiunt, & inanem vesiculam relinquunt. Pueri jam collectam coccum ad Quæstorem deferunt, qui ex dimenso ab illis redimit. Is animalcula à vesiculis cribro segregat, deinde summis digitis leniter eaprehendendo, in pilas efformat gallinacei ovi magnitudine: nam si nimium comprimeret, tora in succum resolverentur, & color periret. Itaque duo infectionis genera: unum pulpæ, alterum vesicularum: quoniam autem pulpa ad inficiendum commodior est, ejus precium quadruplo majus, quam vesicularum.

Cocci collectionis & parandi alia ratio.

OLEA SATIVA.

CAP. XVII.

OLEA per Hispanias varia sunt genera. Nam nunc magnam & carnosam fert olivam, modò exiguam & gracilem, interdum etiam albam.

HABET verò Olea folium Saligneo ferè simile, densius, firmius, brevi pediculo ramulis exadverso ut plurimum inhærens, supernè magis incanum quàm infernè, amari gustus, flores copiosum, in ramulis racematim compactum, ex herbido candicantem, quaternis foliolis constantem, & fructus rudimentum amplectentem: fructus ejus ovali est figura, osseo intus nucleo, per maturitatem nigrescens, præter olivam quam albam vocant.

Olea historia.

Lusitanicæ Oleæ, minores olivas producant, sed multum olei ejusque præstantissimi præbentes: sic etiam nonnullæ quæ in Narbonensi Gallia & Bætica nascuntur oleæ minorem fructum ferunt ex quo plus olei exprimitur, alteri, quod è majoribus olivis elicitur, longè præferendum.

Oleum præstantissimum.

Circa Hispalim, & crassior oliva nascitur, atque etiam minor, nonnumquam & alba: quam & circa Vlyssiponem nasci, clarissimus eques Damianus de Goës, idemque vir doctissimus pax memoriæ, in quodam suo prædio, mihi asserbat.

C

Immaturas

Olea Sativa.

Oliua legen-
da tempus.Viscum bac-
cis purpureis.

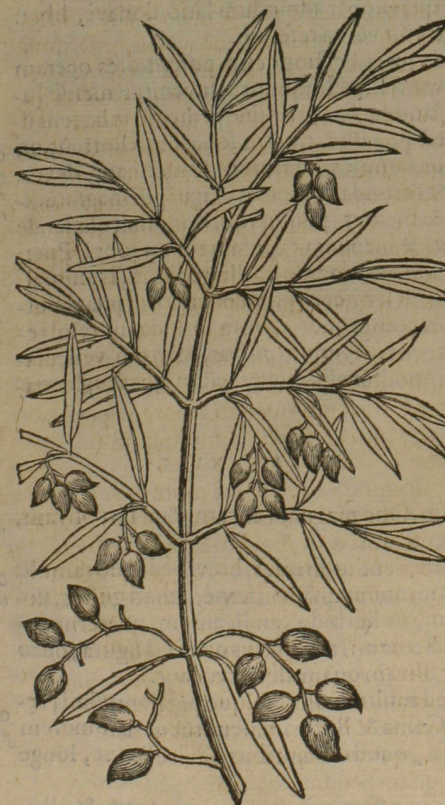
Nomina.

Silvestris Olea.

Facultates.

Oleastris bi-
storia.

Natales.

Immaturas plerumque condiunt per Hispanias & Galliam Narbonensem: interdum etiam maturas & nigras, præsertim in Lusitania.

Granatensi regno primum Februario colligitur oliua, plerisque verò Hispaniæ locis, Decembri, ut & in Gallia Narbonensi: hi quidem per ticcis decutiunt, illi autem rarissime, sed potius ad motis scalis manulegunt, ne sequentis anni spem decussis germinibus præripiat: vehementer enim laborant oleæ percussæ, & detrimentum capiunt.

Non procul Hispali, viscum in oleis copiosè nascens observabam mense Januario, olivetorum dominos magno damno afficiens: integros enim olearum ramos, crebro etiam maximam earum partem cadere coguntur, ne latius vitium ferpat, alioqui totas arbores occupaturum, & steriles redditurum. Habet verò id viscum baccas non albas, quales in alijs arboribus natum, sed ex rubro purpurascens, cujusmodi nusquam alibi videre memini. Has cum in Belgium rediissem, & columbis, & alijs avibus devorandas dabam, ut experirer an nasci vellent arboribus imposito avium illarum fimo: verum operâ lusi.

Bellonius lib. 11. Observationum cap. LXXXIIT. simile viscum in oleis Hierosolymitano agro crescere scribit. Oleæ, inquit, istic peculiari nota à reliquis discernuntur: nam viscum quod eis innascitur, rubris baccis est præditum.

Ἑλαια ἡμερος Græcis, Olea sativa Latinis, Olivo Italis & Hispanis, Olivier Gallis, Delbaum Germanis. Olaj fa Vngaris, dicitur: fructus etiā ἑλαια Græcis, oliua Latinis & Italis, azeytuna Hispanis (oleum enim olivarum azeyte vocant) Gallis Latinos sequitur olivæ, Germanis oelbeer/ Vngaris olaj magh.

SATIVÆ oleæ foliorum vis eadem est quæ sylvestris, inquit Dioscorides, sed aliquanto inferior: unde ocularibus medicamentis, ob mitiorem vim convenientior est. Sudor ligno virgine accenso manans, illitu sanat lichenes, furfures, & scabiem, &c.

SILVESTRIS OLEA.

CAP. XVIII.

OLEASTER instar Oleæ adolescit, illique per omnia ferè similis est, cortice tamen læviore, rarioribus ramis, minus frequentibus & brevioribus angustioribusque folijs, licet eodem modo circa ramos dispositis: flos ut in olea sativa racematim cohærens, fructus exiguis olivis similis, pauca tamen carne præditus, mucrone recurvo, è longis petiolis racematim pendens, primum viridis, deinde purpureus, postremo ubi maturuit niger, succo prægnans purpureo, qui gustatus nonnihil linguam vellicat. Totâ arbor insigniter amara est.

Nascitur quibusdam collibus juxta Tagum, & multis Lusitaniæ desertis contragosisque locis, inter ingentia saxa, præsertim non procul à Gerba, postrema Lusitaniæ (ut nunc circumscripta est) urbe, duobus supra Anam flumen miliaribus, ad radices ferè Castulonensis saltus, quem nunc Sierra morena, hoc est Montem nigrum vocant, cujus pars superanda est ijs qui Vlyssipone Hispalim proficiscuntur, ubi magnæ ejus

ejus sunt silvæ, in quibus Ianuario mense fructum colligebam anno MDLXV. Maturus fit ejus fructus cum Olea: sed magna ex parte incolis negligitur, & in sturnorum aliarumq; avium escam tantum cedit.

GRÆCI ἀργελας καὶ κόρινος, Latini Oleastrum & Oleam silvestrem, Hispani azebuche, Nomina. sed frequentius azebuche: Galli Olivier sauvage appellant.

EASDEM cum Olea vires obtinet, sed vehementiores & plures. Quas verò Dioscorides Esculantes. Oleastro tribuit, easdem Plinius Oleæ adscribit.

Plura verò de Olearū generibus, cultu, & alijs eò pertinentibus videre licet apud M. Catonem, M. Varronem, Columellam, Plinium, Palladium, qui exactè omnia ista descripserūt.

OENOPLIA seu NAPECA Bellonij, CONNARVS Alexandrinorum
fortè, apud Athenæum. CAP. XIX.

NON incommodè forsitan Silvestri Oleæ subijciam Oenopliæ, sive Napecæ, cujus Bellonius meminit, historiam: quam Venetijs ad me anno M.D. XCIII. mittebat c.v. Honorius Bellus Vicentinus, Cydoniæ Cretæ Medicinam faciens, unâ cum rami suis floribus onusti iconè, ipsius manu delineata.

ARBOR autem est, ipsò referente, Piri mediocris altitudine, cujus caudicem & ramos tegit cortex exalbidus, ad cineraceum tendens: ejus folia Paliuri Theophrasti, sive Ziziphi rutilæ foliorum sunt æmula, binas uncias longa, unam lata, tribus nervis à petiolo secundum longitudinem excurrentibus prædita, supernâ parte saturâ viriditate nitentia, infernâ ad cineraceum aliquantulum tendentia, quæ ramos alternis inordinata ambiunt: ad quorum exortum multi nascuntur flosculi albi, flosculorum Oleæ instar peculiaribus longis petiolis singuli nitentes: fructus succedit parvo malo valdè similis, magnitudine, ut plurimum, cerasi, interdum tamen, nucem juglandem etiam æquante, suavis gustus, ossiculum in se continens olivæ instar. Bifera autem est: nam & novo Vere & Autumno singulis annis fructum profert: vernalis tamen plerumque ad frugem non pervenit, ob imbrium copiam, sed à vermibus corrumpitur.

DVO ejus genera: spinosum unum, alterum spinis carens. Spinosum, ab Alpino describitur, qui Connarum Athenæi (& rectè) esse censet, licet icon ipsius, arborem non rectè exprimat.

Spinis carens, in Ægypto Syriaque provenit: nascitur & in Creta, in urbe Rhetimo, è Syria allatum, quod non noverat Alpinus, quemadmodum neque ego spinosum: quare diu fui in eâ sententiâ, ut non Connarus Athenæi esset hæc arbor, sed potius Polybij Lotus Lybica, ab ipso Athenæo eodem libro paulò post descripta: præsertim cum viderem arborem spinis carere, hancque meam sententiam Alpino significavi, à quo Oenopliæ ramum spinosum accepi, qui, demptis spinis, idem erat cum Napecâ à me descripta.

Vtriusque arboris historia apud Serapionem sub nomine Sadar est: sed more suo cū Loto Diosc. (à qua valdè differt) confundit. Bellonius lib. Observationum II. cap. LXXIX. Napecam inter arbores perpetua fronde virentes enumerat, quod in Ægypto & Syria nascente, verum esse, at in Cretam translata, omnino falsum docet experientia.

HÆC arbor in Ægypto & Syria, Nep, seu Nap, vocatur: at in Creta, proprio nomine caret. Haftenus Honorius Bellus.

QUAM porro Democritus apud Athenæum lib. XIII. Deipnosoph: ab Alexandrinis Connarum appellari tradit: magnitudine parva est, Pino, aut Ulmo, ut ait, similis, utraq; non humilior, crebris ramis, non nihil spinosis, prælongis: pallido folio, tenero, natura rotundo. Fructum bis quotannis parit Vere & Autumno, apprimè dulcem, magnitudine oleæ phauliæ, carne & ossiculo, ei, quam diximus oleæ similibus, eximiâ saporis jucunditate. Recens estur: at cū exsiccatu fuerit, molitur in farinam, quam pedibus calcant, non manibus pinunt, aut aqua rigant, quoniam respuit ejus natura, sed cogunt in offas negligentius, &c. Sed ego non satis æsequor Democriti mentem, qui Connarum parvam quum faciat, Pino tamen, aut Ulmo (quæ magnæ arbores) non humiliorem esse scribat.

PROSPER autem Alpinus lib. de Plantis Ægypti cap. V. Arbor, inquit, in Ægypto; quam

*Nabca Alpi-
na.*

illi *Nabca* dicunt, Loti magnitudine spectatur, instar *Acaciae* spinosa, folia ferens *Iujubæ* proxima, verumtamen latiora: flores *Iujubæ* floribus quoque planè similes, albos ac parvos, à quibus exeunt pomula rotunda, odorata, dulcia, gustuique valde suavia, cerasorum majorum *Marosticensium* appellatorum æmula, quæ apud primates *Ægyptios*, ac *Turcas* sunt in magno pretio. Arbor bis in anno floret, Vere scilicet & Autumno, fecundissimaque est, sed verni fructus non perfectè maturantur, plerique enim ipsorum prius putrescunt, quàm maturecant: Autumno perfectissimi ac optimi evadunt, esuique summè jucundi: parum tamen nutriunt, facileque, ut cerasa, in stomacho corrumpuntur, eumque offendunt, si immoderatè ipsorum esui indulgeatur. Eam sine dubio esse puto, quam *Connarum* sive *Paliurum* olim ab *Alexandrinis* appellatum, *Athenæi* scriptis constat: etsi fructus & ossa non videantur *Nabca* fructui & ossi omnino respondere, quia hic pomo similis est, & os rotundum habet, non oblongum instar *olivæ*. Nusquam tamen in *Ægypto* exsiccatis illis fructibus farinam fieri apud eos animadverti. Sed præcipuus usus ipsorum est recentium, ac viridium pro cibo: eis enim vesci, perinde atque nostris cerasa mandere, consuetudo est.

Eius facultates.

Sed & in medicum usum cedunt: nam cum eorum facultas frigida sit & sicca, immaturorum frequens est usus ad stomachi alviq̃ue relaxationem firmandam, succo ex ipsis expresso per os sumpto, aut clysteribus injecto: ex iisdem fructibus siccis in aqua maceratis fit infusio utilis ad intestinorum relaxationem & ulcera. Sed maturorum siccatorum decoctum aut infusio, familiarissima est ad omnes pestiferas febres: aiunt enim hos fructus miram adversus venenosas qualitates & putredinem efficaciam habere, corq̃ue strenuè roborare. Succus item perfectè maturorum, optimus est ad purgandam bilem è ventriculo, & primis venarum ductibus. In omnibus etiam putridis febribus, infusione ex ipsis parata libenter ad sedandum calorem utuntur, &c.

Ceterum *Oenopliæ* iconem spinis carentem, qualem ipse *Honorius* ad me mittebat, exprimi curavi, ut huic capiti adderetur. Ipsius quidem ramos, *Cydoniæ* reversus, in fasciculum compegerat cum aliquot stirpibus siccis, & seminibus ut ad me, *Illustris viri Ioan. Vincentij Pinelli* operâ, curarentur: verum navis, quæ ista ferebat, sævis tempestatibus acta, in *Siciliam* ejecta est, & corrupta, ut fasciculus ille cum magno meo dolore perierit. Exemplum tamen *Epistolæ* quam fasciculo addiderat, *Ianuarius* mense insequentis anni M. D. XCIII. accipiebam *Maij* sub exitum, *Lugduni* apud *Batavos*: quæ quoniam earum stirpium quas mittebat, amplam mentionem facit, existimavi me operæpretium facturum, si illam ad calcem mearum *Observationum* adderem: præsertim cum plerasque contineat, de quibus in meis *Observationibus* ago. Eam ob causam *Lectorem* rogatum velim, illam epistolam, & reliquas quas postea ad me misit, legere ne pigeat: nam & eruditæ sunt, & de multis stirpibus agunt, quæ à *Veteribus* quidem scriptæ sunt, sed plærque vulgo *Herbariorum* nondum satis cognitæ.

ZIZIPHVS RUTILA.

CAP. XX.

Ziziphi rutila historia.

Natales.

Tuberes.

PYRI magnitudine interdum assurgit *Ziziphus rutila*, plerumque minor, contorto caudice, scabro cortice: læves sunt rami ex nigro rufescentes, ad singula internodia binis spinis firmis ejusdem coloris armati, alterâ rectâ, alterâ hami modo incurvâ, ut in *Rhamno* tertio. Ab istis ramorum internodijs bini, terni, pluresve tenues ramuli exeunt lenti & flexibiles, coloris palleſcentis, spithameæ longitudinis, in quibus alternatim & impari ordine folia nascuntur *Rhamni* tertij, sive *Paliuri* *Theophrasti* folijs similia, tribus nervis distincta, per ambitum crenata, dilutior tamen viriditate prædita, & majora quàm in *Rhamno*, ad quorum exortus aliquot flores exigui pallidi, quinque foliolis constantes, quales in *Rhamno* tertio nascuntur, deinde fructus ovali figura, olivæ magnitudine, primum viridis, ubi maturuit, rutilus, dulcis saporis.

Alitur in plerisque *Hispaniæ* & *Galliæ* *Narbonensis* hortis: spontè nascentem numquàm vidi.

MEMINIT *Ziziphi* *Plinius* lib. xv. cap. xiiii. *Hist. Naturalis* in hæc verba. *Æquè peregrina sunt Zizipha & Tuberes*, quæ & ipsa nò pridem venère in *Italiam*: hæc ex *Africa*, illa è *Syria*. *Sextus Papinius*, quem *Cōsulem* vidimus, primus utraque attulit, *Divi Augusti* novissimis temporibus, in castrorum aggeribus sata, baccis similia quàm malis, sed aggeribus præcipuè decora, quoniam & in tecta jam silvæ scandunt. *Tuberum*

berum duo genera, candidum, & à colore sericum dictum. Et lib. xvii. cap. x. Et Zizipha, inquit, grano seruntur mense Aprili. Tuberes melius inferuntur in pruno sylvestri, & malo cotoneo, & in Calabrice: ea est spina sylvestris.

COLUMELLA lib. ix. cap. iiii. ubi de Apum pastione agit, Ziziphum duorum generum facit. Arbores, ait, probatissimæ, rutila atque alba Ziziphus. Tuberum etiam meminit lib. xi. cap. ii. & inter arbores, quæ primæ florent, recenset. Possunt, scribit, his diebus [pridie videlicet xl. Ianuarias] Cerasi, Tuberes, & Armeniacæ, atque Amygdalæ, ceteræque arbores quæ primæ florent, inferi commodè.

Plinius ex eo sumpsisse videtur quæ lib. xvi. cap. xxv. scribit: Floret prima omnium Amygdala, mense Ianuario: ab ea proximè florent Armeniacæ, dein Tuberes & Præcoces, illæ peregrinæ, hæc coactæ.

PORRÒ non desunt qui veteribus etiam Græcis hanc arborem cognitam esse putent, & ad Lotum quam Theophrastus lib. iiii. cap. iv. Hist. Plantarum in Pharide insula Lotophadidis insula Theophr. gorum nasci tradit. Optimè sanè convenire videtur arbori quam Athenæus libro xiiii. Deipnosoph. sub finem, Loti nomine describit ex Polybij Megalopolitani libro duodecimo historiarum, his verbis:

Est autem Lotus, arbor minimè procera, aspera, non tamen aculeata [alij spinosa legunt] folio Rhamni, paulò latiore, & crassiore: fructu per initia colore & magnitudine simili perfectis baccis Myrti, dum augetur, coloris phœnicei, oleæ magnitudine, rotundo, nucleo admodum pusillo. Maturus is colligitur & cum alica tusus, ad servorum famulorumque cibum in vasa conculcatur, ac stipatur: ingenuorum autem edulij, detracto nucleo, eodem modo reponitur, ac pro cibo est, gustu caricis & palmulis non dissimili, odore tamen suaviori. Fit & ex eo vinum, in aqua macerato, & trito, saporis grati, & jucundi, qualis est optimi mulsi: merum id & sine aqua bibunt, sed ultra decimum diem non perdurat: quamobrem ad usum tam brevis temporis conficiunt. Fit etiam acetum ex eo.

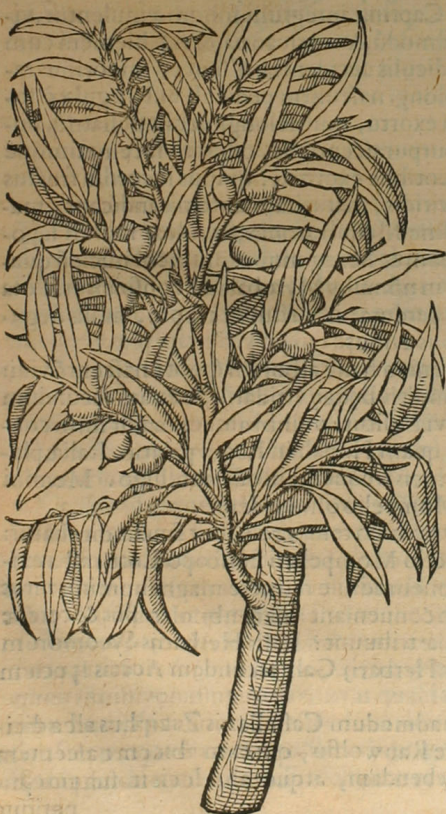
Eundem etiam usum Loto tribuit Plinius ex Cornelio Nepote lib. xiii. cap. xvii. & eo pastos exercitus ultro citroque commeantes per Africam scribit.

GALENO *σπινα* dici plerisque placet. Verùm recentioribus Græcis *Ζίζυφα* & *Ζιζυφα* esse, Officinis *Injuba*, certum est. Arbor Hispanis *açofeifo*, Gallis *Injubier*, Narbonensibus *Guindoulier*: fructus iisdem *açofeifas*, & *açufeifas*, injubes, guindoules: Italis *giungiole*, Germanis autem *Not-Beust-beerlin*.

SANGVINIS acrimoniam edomare creduntur ejus baccæ, & tussim spirandique difficultatem lenire illarum decoctum: pectori, renibus, vesicæ prodesse. Galenus Serica parvi succi esse ait, nec concoctioni nec stomacho facilia, insolentibus & effrenatis pueris & mulieribus cibi gratia tantum expeti, exiguumque præbere alimentum.

ZIZIPHVS ALBA.

CAP. XXI.

AD superioris altitudinem interdum assurgit hæc arbor, sed plerumque in latitudinem sese pandit: caudice est satis crasso, cortice levi & candicante: rami qui interdum spinosi sunt, plerique virgulas habent tenues spinis carentes, ut superior, folijs alternatim & sine ordine etiam nascentibus, salignis similibus, mollibus, omnino incanis exornatas, ad quorum exortum oblongi nascuntur flosculi, coloris ex argenteo pallescentis, gravem, non tamen injucundum odorem latè spargentes & caput feriètes, quibus succedunt oblongiusculæ baccæ, exiguis olivis aut ziziphis similes, albæ, fungosæ sed dulci carne sive pulpa præditæ, osseo intus nucleo caniculato.

Crescit spontè in sepibus cum Rhamno & Vitice juxta urbem Guadix regno Granatensi: & in omnibus ferè viridarijs alitur non modò per Hispanias, sed etiam per Galliam & Germaniam.

Floret æstatis initio, fructus Autumno maturascit: sed rarò admodum frigidis regionibus fructifera est.

BELLONIUS libro Observat. ii. cap. cxi. existimat esse Ziziphum albam Columellæ, & scribit apud Heracleam agrorum sepes ex hujusmodi fruticibus constare, earumque fructum in uribus venalem proponi, & à Græcis vernaculo sermone Ziziphia vocari.

Item alio libello quem de Ratione cicurandi sylvestres arbores edidit, quemque etiam nuper

Ziziphus
Cappadocia
Plin.

admodum latio donabam, à Plinio Zizipham Cappadociam appellari putat, cujus in hæc verba meminit, de coronis agens lib. xxi. cap. ix. Natur. Historiæ. Duo earum genera, quando aliæ flore constant, aliæ folio. Florem dixerim esse genistas, namque & ijs decerpitur luteus, item rhododendron, item zizipha quæ & Cappadocia vocantur: his odoratus, similisque olearum floribus.

Iovis barba
Plinij.

Non defunt qui Iovis barbam arborem, opere topiario tōsilem, & in rotunditatem spissam, folio argenteo, cujus Plinius lib. xvi. cap. xviii. Natural. Hist. meminit, esse existiment. Anguillara tamen libello de stirpibus, quarta opinione, binas alias proponit argenteis omnino folijs, magis ut videtur ad descriptionem accedentes.

Elaeagnus
Theophr.

ETIAM Elæagnum nuncuparunt nonnulli. *Ελαίανος* tamen Theophrasti, quæ lib. iiii. cap. xi. Hist. Plantarum descripta est, videtur Salicis genus esse: & aliquando illud esse existimavi quod secundum aquas nascens, ampliora, candidioraque habet folia quam ceteræ salices, ad mali folium nonnihil accedentia, sed longiora: florem seu iulum mollem, villosum, candidantem ante quam sese expandat, populi albæ iulo similem, lignum reliquis salicibus lentius, & ad multos usus utile. Sed perlecto postea Doctissimi Rauwolfij Hodæporico germanico idiomate cōscripto, animadverti ipsum aliam arborem observasse apud Halepū, *Saffas* ab incolis appellatam, quæ ad *ελαίανος* historiam magis accedere videtur, odorato flore præditam, ex quo organis elicitur liquor ad roborandum corpori utilis. Eam verò esse censet quæ Arabibus *zarneb* & *zarnabum*, Serapioni *zurumbeth* appellatur.

Salix latifolia.

Elaeagnus
Rauwolfij.

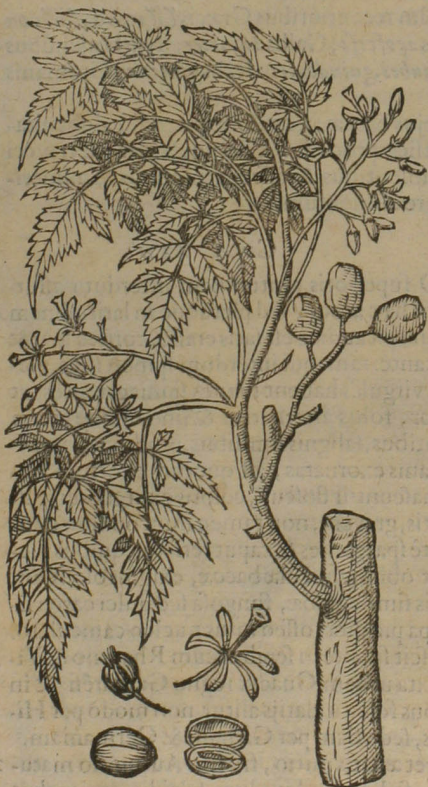
Nomina.

HANC autem ziziphum scribit idem Rauwolfius circa Halepum & in Libano monte spontè crescere, & ab incolis *Seisefun* vocari. Vulgus autem plerisque locis Oleastrum appellat, & legitimum esse putat: Castellani & Granatenfes *Arbol parayso*, hoc est, Arborem paradysi: Galli, teste Bellonio, *Injubier blanc* & *Olivastre*. Matthiolus commentarijs in Dioscoridem Oleam Bohemicam appellat & *ελαίανος* Theophrasti esse censet.

AZADARAC Herbariorum.

CAP. XXII.

Azadarac
historia.

Natales.

Arbor sancta.
Lotus alba.
Ziziphus
alba.

Nomina.

SVPERIORI hanc arborem subijciendâ putavi, quoniam à nonnullis eodem cum illa nomine nuncupatur, licet maxima sit inter eas differentia.

EST verò vasta & procera, non minùs aliquando quàm Lotus, caudice crasso, cortice in novellis lævi, ad ficus corticem ferè accedente, in adultioribus scabro & rimoso: illius folia ad fraxini folia aliquantulum accedunt, sed plurima è ramoso & oblongo pediculo dependent, ut Cicute aut Barbæ Caprinæ integrum folium æmulentur, viridia admodum, & nigricantia, & sub hiemem cum suis pediculis decidentia. Æstate in minoribus ramis oblongi nascuntur pediculi aut virgulæ è foliorum exortu, multis longiusculis stellatisque floribus purpurascens, odoratis racematimque coherentibus exornati: quibus succedit fructus initio viridis, maturitate autem candicans, magnitudine Mespili aroniæ, foetidus, ingrati saporis, osseum & hexagonum continens nucleum qualis ferè in nonnullis Myrobalanis conspicitur. Tota hieme perdurat is fructus in arbore, nullis degustantibus avibus.

Nusquam hanc arborem spontè nascentē vidi: sed in multis Beticæ viridarijs, & etiam secundum regias vias alitur: nullibi autem major mihi conspecta, quàm Hispali in Regio palatio. Italiæ plerisque locis frequentem esse intelligo. Memini & in Mompelio olim videre.

ISTIC meo tempore Arbor sancta dicebatur: Doctissimo & celeberrimo viro Gulielmo Pellicerio Mompeliensi Episcopo Lotus alba existimabatur, alijs verò Ziziphus alba, quam opinionem adhuc retinere magni nominis viros miror, cum nullas notas habeat quæ albæ zizipho conveniant: nam ubi oleæ flos & ceteræ notæ quas Auctores Zizipho albæ sive Cappadociæ tribuunt? Italis Herbarijs Sycomorum vocari audio, non minùs ineptè & imperitè quàm Herbarij Galli secundam Aceris speciem eo nomine donarunt.

Baticis vulgari sermone *Arbol parayso*, quemadmodum Castellanis Ziziphus alba dicitur: Italis *Perlaro*: Tripolitanis *Zenselachi*, teste Rauwolfio, qui eam ibidem nascentem multis Tripolitanae urbis plateis, ad umbram præbendam, atque alijs locis in sua peregrinatione

natione observavit, fructum retinentem, donec sequente anno nova germina præbeat.

Plerique eam esse putant, quam Avicenna lib. 11. cap. xvii. Azedaraeth appellat. Arbor inquit, nota habens fructum similem Nabach [id est loto] & nominant eam in Rechi arborem Myrobalanorum, & est ex magnis arboribus.

Florem Azadaraeth calidum in tertio, siccum in fine primi, Avicenna loco memorato scribit, & cerebri obstructions aperire asserit: stillatitium verò ejus liquorem pediculos interficere, & comam alere, si eo vino permisto caput abluatur. Fructum autem pectori noxium, & valde perniciosum esse. Rauwolfius addit canes interimere, si cum cibo obijciatur: ex quibus quidem facultatibus, Ziziphum esse non posse, conijcere licet.

Azedaraeth.

Facultates.

PINASTER ET ALIÆ RESINIFERÆ.

CAP. XXIII.

Pinaster 11. Austriacus.

Pinaster 111. Austriacus.

PINASTRUM appello Pinum silvestrem, sequutus Plinium, qui Natur. Histor. lib. xvi. cap. x. Pinastrum nihil aliud esse quàm Pinum silvestrem scribit, & quæ Theophrastus Histor. Plant. lib. 111. cap. x. de *ωύχη αργία* tradit, ad Pinum silvestrem transtulit. Ejus in meis peregrinationibus varia observavi genera: terna in Hispanijs, quaterna in Austriacis Pannonicisque montibus & silvis.

MAJIOR Hispanicus, in Pini altitudinem excrefcit, interdum etiam superat, à medio ramosus: folia habet Pini, oblonga, bina semper simul juncta, in viriditate nigricantia, acuminata & pungentia: strobilo paulò minore quàm Pini, alato inter squamas, quibus compactus est, nucleo, molli & nullo putamine incluso, sed tenui cortice duntaxat tecto. Caudex re-ctus, cortex levior & minus scaber quàm Pini. Plurimam Resinam fundit.

Pinaster 1.
Hispanic.

Crescit id genus in Aquitania, in Pyrenæis frequentissimè, & plerisq; alijs Hispaniæ locis.

AVSTRIACVS major, duorum est generum, adeò inter se similem, ut pauci, nisi matu-rix cafores, discernere queant: alterum tamen genus latiore & erectiore est caudice, lævio-re cortice, majore cono, Austriacis *Weisse* ferunt dictum: alterum crassiore plerumque est caudice, scabriore cortice, folijs paulò crassioribus, minore cono *Schwartz* ferunt appellatum.

Pinaster 1.
Austriac.
duor. gen.

Tenuia porò & oblonga habet utrumque genus folia, pungétia, bina semper conjunctim ex eodem tubulo prodeuntia, & circa ramos in orbem quasi nascentia. Maio mense in ex-tremis ramis quasi botros sive uvas quasdam fert tenuibus squamis obfitas, qui spontè ape-rientibus se squamis tulos ostendunt virescentes aut pallefcentes, plenos tenui polline luteo, sive farina, quæ levis auræ afflatu dispergitur. Ex medijs deinde botris nova germina eodem mense prodeunt suis novellis folijs tenui quadam veluti membrana inclusis onusta, quæ ex-

Pinaster 11.
Austriac.

trema

trema parte, ante quam folia succrescant & explicentur, fructus rudimentum dant, grandiore jam firmiterq; ad germinum basim inhærente superioris Autûni immaturo fructu, viridi, ramorum alas spectante & reflexo. Vtrumque hoc genus Vngari *vad fenyö*, & *köz fenyö* nominant, & ex eo passim in montanis Austriacis & Pannonicis conficiuntur asseres, rotæ ab aqua versatæ opera secti: ex albo etiam, quod parum ab Hispanico majore, & solis fortè natalibus differre videtur, scandulæ, & vinearum pali.

Pinaster II.
Austriacus
alter.
Pinaster III.
Austriacus.

Nigri verò genus interdum invenitur tristiore arbore, contorto caudice, & in latum sparsis ramis, minore adhuc quàm præcedens cono.

CRESKIT & ad nonnullorum Austriæ montium radices in scopulis, & supra Badenses thermas quatuor supra Viennam milliariibus, in montium crepidine tenui gramine obsita, aliud quoddam genus contorto admodum caudice, divaricatis ramis, quorum furculi multò graciliores lentioresq; sunt quàm in superioribus duobus generibus: folia item habet illis longè tenuiora & breviora, tametsi bina semper coniunctim ex eodem tubulo in virgarum ambitu nascètia: extremis virgis botrus sive uva exiguorum iulorum veluti nucamentum tenuiorum squamarum inclusa adnascitur, qui non virescunt aut flavent ut in ante dictis, sed purpurascunt, deinde in tenuissimum pulverem abeunt, succrescente ex eorum medio novo germine suis novellis folijs membrana vel vesicula inclusis onusto: hujus conus etiam minor est, & obtuso plerumque mucrone.

Pinaster II. Hispanicus.

Pinaster III. Austriacus.

Pinaster I.
Hispanicus.

MINOR Hispanicus duorum hominum altitudinem rard superat, inflexo & contorto caudice, ut plurimum ab imo ramoso: folia illi majori similia, sed breviora, & diutius virentia: conietiam minores, oblongi tamen, turbinati, & candicantes, multa plerumque resina infecti, non admodum ijs dissimiles qui Austriaco, albo cognominato, innascuntur: nuclei quales in majore, nigra membrana contecti. Murciano & Valentino regno frequens.

Pinaster III.
Austriacus.

PINASTER pumilio Austriacus humanam non superat altitudinem: sed statim à radice in lentos & obsequentes, tametsi crassos, rugosoq; & denso cortice reectos, ramos dividitur, atque in latitudinem diffunditur: hos per singulas squamas bina semper ex eodem tubulo simul prodeuntia & juncta folia ambiunt, quemadmodum in Pinu & vulgari Pinastro, magis tamen carnosæ sunt, crassiora, breviora, & obtusiore mucrone prædita, coloreq; saturatius virente: strobili unciales squamatis compacti lariceis conis haud majores, sed magis turbinati, rectique, pediculo retrorsum non inflexo ut in prædictis generibus, nucleus alatus ut reliquorum, & inter compactiles squamas latens: radix crassa, lignosa, in diversa tendens.

Nascitur

Nascitur in summis Austriæ & Styriæ alpium supercilijs, inter saxa & scopulos ut plurimum, ubi nullæ aliæ arbores proveniunt.

Pinaſter III. Hispanicus.

Picea Pumila.

ALTER pumilio ejusdem ferè cum superiore altitudinis, licet in lentos & obsequentes ramos divisus sit, non sunt tamen adeò crasso rugosoque cortice tecti, neque ita in latitudinem diffusi: virgæ etiam graciliores, folia exilia, Laricis folijs non dissimilia, non adeò tamen mollia, neque ut illa decidua, sed immortalis viriditate prædita, ut superiorum folia: strobili exigui & graciles, nucleus etiam pusillus & nigricans, alatus ut reliquorum. Solo Murciano regno genus hoc, idque rarissime conspexi.

PRIOR, Pinus silvestris montana Theophrasti nonnullis esse putatur, quemadmodum minor Hispanicus, marina. Pumilio Hispanicus, alterum fortè Piceæ genus descriptum Belonio lib. III. Observat. cap. XLI. Pinum silvestrem Hispani vocant *Pino carax*. Nucum Pinaſtri fructus Plinius Pityidas appellat. Dioscorides tamen *πιτυίδων* vocabulum Piceæ Pinusque fructui indifferenter tribuit: quem vim adstrictoriam habere, & aliquantum exaltescientem, tussi pectorisque vitij auxiliari, per se, aut ex melle sumptum, scribit.

E Pinaſtri majoris Austriaci inferiore parte, radicibus viciniore, sunt assulæ illæ pingues ad ignem accendendum, & lumen præbendum idoneæ, magni per multas Germaniæ provincias usus: strangulat enim humor ad radices descendens ipsas arbores, sic ut in Teda vertantur, ex qua assulæ. Est verò Teda vocabulum *ἐμώλυνον*, & interdum arborem significat, ex qua assulæ. Natur. Hist. sextum resiniferarum genus facit. Resinam autem ex Pinaſtro indigenas colligere non observavi, quemadmodum in Aquitania, apud Cantabros, & alijs Hispaniæ locis, ubi arbores vulnerantur, ejus rei causa, singulis annis novum vulnus supra annotinum infligentes, donec ad decimi aut duodecimi pedis altitudinem pervenerint, & humor ab ea parte manare desierit, tum demum simili modo ex alia parte, ac deinde alia aperitur.

QVÆ verò Theophr. lib. III. cap. x. Plantarum Histor. *πίτυς* sit, ex Gaza versione & vulgaris Theophr. gatis græcis codicibus, difficulter admodum judicari posse existimo, quandoquidem ejus materiam operibus ineptam esse, & magnitudine pino minorem, minusque erectam assurgere scribit. At ut ex melioris notæ codice colligere licet, omnium doctiorum judicio ea est arbor quam Plinius appellat Piceam, & apud recentiores rei herbariæ Scriptores eodem nomine donatur: arbor procera, & in metæ modum crescens, folijs brevibus, rigidis, & pungentibus, unde quaque ramos singulatim cingentibus, qui cruciformiter, & decussatim in arbore nascuntur, quam ob causam Vngari *keröztös fenyő*, hoc est cruciatam abietem nuncupant. Fert verò ea Maio mense in extremis ramis singulares ūulos palleſcēte farina plenos, deinde strobilos

strobilos sive conos mollibus squamis imbricatum compositis constantes, purpurascens dum novelli sunt & primum nati, deinde paulatim in longitudinem excrecentes, quæ in maturis septem aut octo interdum unciarum est, sub quibus exiguum alatum semen, Pinastro simile fovetur.

SE D & multas habet notas, ex quibus conijcere liceat, Theophrasti loco jam memorato ἐλάτην ἄρρενα esse, hoc est, abietem masculam. Eam autem appellant Hispani *Pino alvar*, Germani *feuchten*/aliqui *rot thannen*. Meminit etiam Plinius lib. xv. cap. x. *Piceæ sativæ* quæ sapiniam nucem ferat.

Illius autem genus reperitur, quod numquam valde assurgit, sed pumilum manet, fertque quædam nucamenta nucis ponticæ magnitudine, è squamulis imbricatum compositis, sed in pungens foliolum desinentibus compacta, quæ maturitate dehiscunt, concavas inanitates & veluti cellulas ostendunt, à summis & extremis nucamentis ramuli nonnumquam enascuntur, frequentibus, brevibus, & pungentibus foliolis obfiti: sed & tota arbuscula brevioribus & pallidioribus folijs quàm superior prædita est. In hac neque florem, neque fructum observavi: & haud scio an ferat. Videtur eam C. V. Dalechamplus non ignorasse, sed Pinum Tubulum, sive Tibulum vocare. Plinio tamen Tibulus Pinaster est gracilis, succinctior, enodis, liburnicarum ad usus, pænè sine resina.

Pinus tibulus.

ABIES CVM SVIS IVLIS.

Abies.
ἐλάτη θήλεια.

Stelia.

nus ex Theophrasto appellat, observavi anno redemptionis humanæ M. D. LXXXIII. sed longè majore deinde copia anno M. D. LXXXV. in vivario Illustris Dn. Hyneck à Waldstain Promarchionis Moraviæ non procul à Piernitz ipsius urbe (cuius arcem incolebat) albis, perinde atque vulgare viscum, baccis præditum.

Nomina.

Tenuiores hujus arboris ramos solent Viennenses, venali vino ante suas ædes suspensos proponere, ut aliarum regionum incolæ hederam. Itali *Abeto*, Hispani *Abeto*, Galli *Sap* & *Sapin*. Germani *Weisse Thannenbaum*/Austriaci simpliciter *Thannen* nominant, Vngari *fenyő* *fabuk* *aleuele* *egy felöl all*.

Larix.

SE D celsissima etiam est Larix, à Theophrasto minimè descripta ut arbitror: nam Gazæ Larix nihil aliud quàm *πίτυς* est, quam prioribus libris perpetuò Piceam interpretatus est, interdum autem eodem *πίτυς* vocabulo & piceam & laricem simul expressit.

Plinij larix est Theophr.
πίτυς.

CETERVM Plinius de Larice agens, omnia illi adscribit quæ Theophrastus *πεύκη* tribuit, ut ex multis locis inter se collatis videre licet, quorum aliquot in medium proferemus.

Theophrastus Plantarum Histor. lib. iii. cap. iii. *Ἰδία δὲ τοιαύτων ὀρεῖων ἂν τοῖς πεδίοις οὐ φύεται: περίτε μακεδονία, ἐλάτη, πεύκη, πίτυς, ἀρβύλα, φίλυρα, &c.* Plinius Histor. Natural. libro

libro xvi. cap. xviii. Montes amant cedrus, larix, teda, & ceteræ è quibus resina, item aquifolia, buxus, ilex, &c. Rursus eodem capite Theophr. αἰφύλλα μὲν οὐκ ἐστὶ τῶν ἀγρίων ἀ καὶ πρότερον ἐλέχθη, πεύκη, πίτυς, ἀγρία, πύξος, ἀνδροπάχη. Plinius eiusdem lib. cap. xxi. Silvestrium generis folia non decidūt abieti, larici, pinastro, junipero, cedro, terebintho, buxo, ilici, aquifolio, &c. Theop. præterea ejusdē lib. cap. x. διαφορὰν δ' ἔχει πίτυς καὶ ἄλλην πρὸς τὴν πεύκην. πεύκην μὲν γὰρ ἐπικαυθεῖζαν τῶν ῥιζῶν οὐκ ἀναβλασάνειν. τὴν πίτυν δ' ἐφασίτινες ἀναβλασάνειν ὡς ἄνερ καὶ εἰς λέσθον ἐμπρησθέντος τῆς πυρραίων ὄρεος τῆς πιτυώδεος. Plinius eiusdem lib. cap. x. Larix ustis radicibus non repullulat, picea repullulat, ut in Lesbo accidit, incenso nemore pyrrhæo.

Hinc factum esse arbitror, ut eodem capite perpetuam comam Larici tribuat: nam sic scribit, Omnia ea perpetuò virent, nec faciliè discernuntur in fronde, etiam à peritis: tanta natalium mixtura est, sed picea minus alta quam Larix, &c. Ipsa tamen experientia aliud nos docet: folia enim, quæ vicena, & plura nonnumquam simul ab eodem exortu è tuberculis ramos confuso ordine ambientibus exeunt penicilli modo, tenuia, mollia, viridia, ijs ferè similia quæ in Corrua tertià Hispanicà à me descripta nascuntur, perennia nō sunt, sed ineunte hieme decidunt, & novo vere alia ex iisdem tuberculis renascuntur: rami longi sunt & graciles, deorsum propendentes, in quibus unciales coni è mollibus squamis imbricatim sibi invicem incumbentibus compositi, ex rubro pulcerrimè purpurascētes, dum novelli & recentes sunt, ex iisdem tuberculis è quibus folia prodeunt, brevi & crasso firmoq; petiolo, sursum, hoc est, ad brachiorum alas reflexo, nitentes, ut mucrone cælum spectent, qui alata parvula semina continent.

Laricis folia
hieme decidunt.

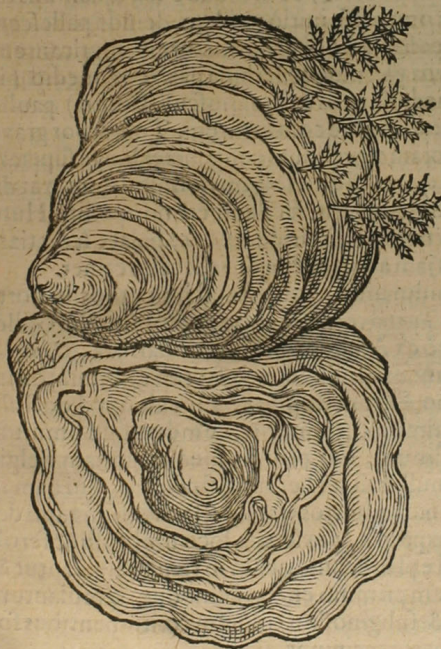
Græcis dicitur λάριξ, Latinis Larix, Italis *Larice*, Hispanis *Alerze*, ut asserunt nonnulli, nam nullam in Hispanijs nascentem videre memini: Gallis *Meleze*, Germanis *Terebentbaum*, Vngaris *vörös fenyő kiből terebintina lezön*.

Nomina.

Illud autem animadvertendum, Vngaros omnibus arboribus coniferis jam memoratis *fenyő* nomen, quod propriè apud eos Juniperum significat, adscribere, quia folium spinæ simile & quasi juniperinum habent.

MAXIMA porrò copià, harum arborum pleræque crescunt in Viennensi saltu, tum alijs montibus Alpibus vicinis, atque etiam in ipsis Alpibus, exceptis earum summis jugis & supercilijs, ubi nullæ, præter pumilionem pinastrum priore loco descriptum, persistere possunt. Crescunt & plerique alijs Germaniæ & Bohemiæ locis, rariùs tamen Larix.

Abies marina Belgica.

Vinetorum pedamenta & pali Viennēsi agro ex abiete fiunt, atque etiam ex Pinaastro, quem album ipsi cognominant: circa Neapolim verò, & supra Badenses Thermas, totoque illo tractu ex larice (nam eà abundant) ut quæ corruptioni minùs sit obnoxia.

Fiunt item istic ex larice longissimi canales, testis supponendi & aptandi, ad pluviam & imbres ex ijs decedentes excipiendum, sunt enim commodissimi: nam cum firma & solida materie constent, diutissimè solis ardoribus, & alijs aëris injurijs resistere possunt, nec findūtur, aut vitium contrahunt, eaquæ de causâ non picis, non alterius rei inductione egent. Horum magna copia Viennam advehitur quinquaginta pedum aut majore longitudine.

Canales è
Laricemira
longitudinis.

QUI plura de Coniferis arboribus cognoscere volat, Petri Bellonij libellum cui titulum fecit de Coniferis arboribus & perpetua fronde virentibus, cum ijs quæ Matthiolus in primum librum Dioscoridis cap. de Pinu & Picea commentatus est, atque cum alijs qui postea scripserunt conferat.

ABIETEM verò marinam quam Theophr. Plant. Hist. lib. iii. cap. v. i. describit, videre non memini, & mihi ignotam fateor: Quercus enim & Abietis historiam confudisse videtur, multaq; notas quercui tribuisse existimo, quæ Abieti, aut ejus generis arbori marini meliùs fortasse convenirent.

Abies marina
Theophr.

Memini autem post meum ex Hispanijs reditum observare annis sexagesimo sexto, & sexagesimo septimo supra milesimum & quingentesimum in Flandriæ orâ maritimâ varias arbuscularum formas Ostreorum testis & Myrtilorum

Abies marina Belgica.

tulorum conchylis adnatas, quarum Aliquæ Abietis figuram ita referebant, ut pumilæ Abietes viderentur, ramulis ordine utrinque dispositis, sed fragiles admodum, & pusillæ, rarò palmi altitudinem excedentes, ex tenuibus veluti squamis contextæ, nonnullæ omnino planæ, in orbem prominentibus ramulis aliæ.

Cupressus marina Belgica.

Aliæ Cupressos ita æmulabantur, ut satis mirari nequirem Providentiæ divinæ opus & artificium, ramulis frequentibus in orbem, sed nullo ordine nascentibus, & sursum spectantibus cupressinorum foliorum modo efformatis. Harum tamen aliquot annis inter chartas adseruatæ & compressarum rami, si in vitrum aut aliud vas aqua plenum injiciantur, statim sese explicare & in orbem diffundi, seque surrigere incipiunt: eaq; adeò de causa piscatorum vulgus satis obscenum illis nomen indidit.

Plures adhuc collegeram, sed cum plerisque alijs Naturæ miraculis in cistâ repositas à Divo Maximiliano II. Viennam evocatus, in Belgica reliqui, nec ad manum habui cum hæc describerem, nec etiam ab eo tempore conspexi, ideoque earum historiam dare nequeo.

HARVM autem marinarum plantarum, uti & reliquarum stirpium, atque omnium Naturæ miraculorum diligentissimus observator erat Illustis vir Carolus à S. Audomaro p. m. Dn. de Dranoutre, Moerkercke, &c. Dynasta.

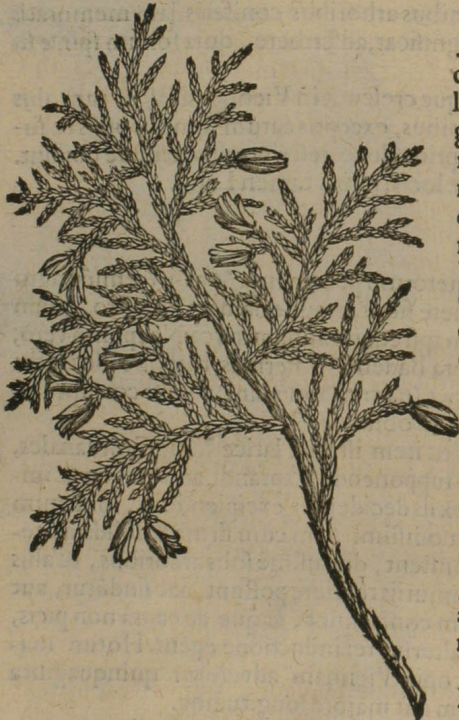
Myricamarina Batavica.

SEDE & anno M. D. XCV. inter rejectamenta repertas, maris littore arenosos aggeres non procul Lugduno Batavorum alluentis, quatuor aut quinque plantulas conspiciebam conchis Tellinarum adnatas, graciles valde, digitalis aut majoris longitudinis, in breves & salugine obductos ramulos divisas, quæ Myricæ vel Ericæ ramulos mirum in modum referrent.

ARBOR VITAE.

CAP. XXIII.

Arboris vitæ historia.

Natalis.

ADMODVM elegans est ea arbor, cujus ramum hîc expressum damus, perpetuò viret, caudice est recto, aliquot orgyas alto, nodoso, paulatim succrescente, cortice ex rubro nigricante, ligno duro; frequentes habet ramos in alarum formam expansos, qui in alios ramulos planos alternatim è latere succrescentes divisi, denuo in multa oblonga folia è numerosis foliolis, quaternis simul semper compositis constantia expanduntur: flores Vere extremis folijs prodeunt, quemadmodum in Cupresso, pusilli, flavescentes, quorum nonnulli deinde in exiguum fructum pinei nuclei magnitudine efformantur, conii modo è sex squamulis tenellis compactum, initio viridem, deinde pallescentem, postremo ubi planè maturuit, nigricantem, quaterna plerumque semina paleacea, medio (in quo medulla acris & amariusculi saporis) paululum extuberante continentem. Tota arbor graviter odorata est, reliquas congeneres longè superans odore, quem, si quis folium nonnihil duntaxat digitis confricaverit, facillè eluere non possit. Hunc autem non modò viridis ex se exhalat, sed etiam multis jam annis excisa & resiccata retinet.

Primum mihi conspecta est hæc arbor in horto Regio *Fontaine belleau*, non procul Aurelia Gallorum; eò ex Americæ Septentrionali ora, *Canadas*

dicta, delata, Gallorum Imperium obtinente Francisco hujus nominis primo, litteratorum omnium summo Mæcenate, nec antè, ut existimo, Europæ cognita. Deinde apud doctissimum virum Nicolaum Rassium Regis cheirurgum celeberrimum, eundemque omnium Naturæ miraculorum studiosissimum & peritissimum, qui primus mea opera eam Belgio communicavit, ubi nunc adeò frequens est, ut nullus sit rei herbariæ studiosus, qui eam in suo horto non alat: inde porò in plerosque Germaniæ hortos transijt: facillè enim rami depacti radices agunt, quemadmodum sæpe sum expertus, præsertim loco umbroso & fertilis pinguique solo. Nascitur etiam semine: sed tenellæ plantæ ante quàm in ramos dividantur & explicentur, Oxycedrum, Juniperumque majorem primum enatas admodum æmulantur. Frigoris patientissima est: hieme tamen fuscum & fuliginosum colorem contrahentibus folijs, quæ novo Vere pristinum nitorem & viriditatem recipiunt.

AD quam arborem veteribus descriptam referenda sit, non facillè quis conjiciat.

Sic Theophr.

Plurimi *Sic* quam Theophrastus lib. III. Plant. Historiæ cap. I. montium cacuminibus, locisque argenteis proceram nasci tradit, esse existimant, & cujus lib. V. cap. V. meminit in hæc verba: Thymum ab alijs Thya appellatum, nascitur apud Ammonis fanum, & Cyrenensi agro, forma Cupresso similis, ramis, folijs, caudice, & fructu: vel potius ceu Cupressus silvestris, Multa etiam ubi nunc urbs est; & tradunt contignationes basilicarum adhuc existere, nulli

nulli enim putredini obnoxium esse hoc lignum. Crispissima verò ejus radix, ex qua præcipua opera fiunt.

Anguillara porrò Theophrasti Thyam nihil aliud esse censet, quam Sabinam primam, siue vulgarem. Sed licet Sabinæ genus inveniatur bacciferum: ejus tamen fructus, juniperi vulgaris fructu non major, valde ab similis est cupressino, cui Thyæ fructum Theophrastus similem facit, quemadmodum & totam Thyæ plantam cupresso. Et faciliè in doctissimi Guilandinii sententiam problematis ix. & x. defensione concesserim, plurimum ad Thyæ historiam à Theophrasto proditam accedere arborem sui generis Cupresso simillimam in Syria,

Sabina baccifera.

Habel fructus.

Ægypto, & Arabia nascentem, cujus fructus *Abhel* toto Oriente notissimus, pilularum Cupressi magnitudine, colore rufo in nigrum declivi. Talem verò *Habel* nomine insignitum, sub anni M. D. LXXIX. initium cum alijs plerisque exoticis mihi dabat doctissimus vir Bernardus Paludanus Frisius, nunc Enchusianus poliatros, & omnium rerum naturalium (quibus amplissimum museum refertum habet) peritissimus, è peregrinatione sua Syriacâ & Ægyptiacâ redux: quâ de causâ illius iconem lectoris oculis hic subiiciendum duxi.

Abhel.

Habel.

Plinius etiam Naturalis Historiæ lib. xiii. cap. xvi. Thyæ meminit, & pleraque ex Theophrasti loco jam dicto desumpsit.

Non defunt qui ad arborem Brutam (de qua idem Plinius lib. xii. cap. xvii.) referant. Petunt, inquit, in Halimæos arborem Brutam, Cupresso fusæ similem, exalbidis ramis, jucundi odoris accensam, & cum miraculo historijs Claudij Cæsaris prædicatam. Folia inspergere potionibus Parthos tradit, odorem esse proximum Cedro, fumumque ejus contra alia ligna remedio. Nasceitur ultra Pasitigrin in finibus oppidi Sitacæ, monte Zagro.

Bruta Plinij.

Hæc quidem arbor ad Cupressum nonnihil accedit: verum ramos sursum non attollit quemadmodum illa, sed in planas veluti alas expansos, ut dixi, in latitudinē diffundit. Hujus item folia tametsi ex foliolis squamatim compacta, omnino plana sunt, non rotunda uti Cupresso, Junipero maiori, Sabinæ: nec rotunditatem ante contrahunt, quàm in ramos excrescant.

Galli *arbre de vie*, hoc est, arborem vitæ nuncupant, nescio qua ratione ducti, nisi fortè ob immortalem ejus comam, quam tamen cum multis alijs communem habet, aut odoris ejus vehementiam, quam salubrem esse existiment, hoc nomen indiderint. Vulgus Herbariorum & Thuia & Arborem vitæ appellat. Nonnulli plura Thuia genera constituunt, & hanc arborem tertium genus esse volunt.

Nomina.

Non dubium est, quin ad pleraque sit utilis: nemo verò illius facultates nostro ævo prodidit, quod sciam. Cum tamen magnam habeat partium tenuitatem, & amariuscula sit, verisimile est digerendi & abstergendi facultate præditam.

Hanc porrò describere videtur Oviedus lib. ix. cap. xiii. his verbis. Sunt præterea nonnullæ aliæ, quas inter arbores recenseo, crassitudine & longitudine præaltæ Pini, cujus folia Hispanicam filicem planè referunt, tametsi longè majora: ejusdem tamen formæ, ut videlicet singula folia è multis folijs simul connexis constent. Habent igitur istæ arbores folia veræ Filici omnino similia, satis viridia: & magna ex parte in torrentium ripis & convallibus humidis sponte nascuntur.

Arbor Filici similis.

IVNIPERVS.

CAP. XXV.

IVNIPERI duo genera veteres constituunt, majus & minus. Dioscorides unius fructum nunc juglandis magnitudine interdum augeri, alterius nucem ponticam æquare ait: cum tamen reliqui Junipero fructum non majorem quàm myrto tribuant: sed nec ipse cap. de Cedro.

VERVM de Junipero cujus descriptio à Dioscoridis interprete tanquam notha rejecta est, primum agemus, deinde de altera cui spina pro folio est.

Juniperus, quam majorem appello, frutex est humanam altitudinem rarò superans, caudice contorto, non recto, multis ramis prædito, scabro cortice: folia habet carnosa, & ex continua quaternorum foliorum mutuo connexorum serie composita, quemadmodum Cupressus: flores Junipero vulgari & Oxycedro similes, flavos, sed extremis folijs insidentes ut in Cupresso & Thuia: quibus succedit fructus baccarum myrti magnitudine, rotundus, primum viridis, deinde ad phœniceum colorem tendens, qui maturitate nonnihil mollescit, sapore & odore Juniperi baccis simili, qui tria aut quaterna, vel etiam plura grana oblonga & striata habet, medullam albam & resinam olentem continentia. Vere floret, fructumque diu retinet ante quàm mature scat, uti Juniperus. Primum semine natus hic frutex, & adhuc tener, folia habet omnino dissimilia, utpote quæ alterius juniperi folia æmulentur, nisi breviora & paulò molliora essent: cum verò jam tertium aut quartum annum attigit, rotunda & cupressæ folia efformare incipit: ut inferiores rami pungentibus & acutis folijs, summi verò obtusis & rotundis onusti interdum conspiciantur. Quam metamorphosin nisi quis diligenter observaverit, faciliè in errorem induci possit, ut credat adolescentem à jam adultâ diversam plantam esse.

Juniperi majoris historia.

Juniperus major Diosc.

Juniperus Alpina.

Natales.

NASCITVR ad Thyrrhenum mare: nam inter Calpen & Malacam, Baticæ item & Gallia Narbonensis ora maritima observabam.

OPTIME convenit hic frutex cum Junipero majore, quæ tamquam spuria è Dioscoridis codice ab interprete rejecta est, ut dixi. Ejus vero hæc est descriptio.

Juniperus
major Diosc.

IVNIPERVS major, quam aliqui silvestrem Cupressum appellant, alij Mnesitheum, alij Acateram, Romani Juniperum, vulgò cognita est, Cupressi similis: asperis maritimisq; locis plerumque nascitur, easdem quas supradicta [videlicet juniperus vulgaris] vires habens.

Cedrus Phœ-
nicia minor.

NISI fortè ad Cedrum minorem alteram, quam Theophrastus & Plinius phœniciam vocari, folio ab oxycedro differre, odoratioremq; esse scribunt, ut cerrè hæc est, referre malit.

Juniperi ma-
joris & Sabinæ
baccif. dif-
ferentia.

EX Neotericis nonnulli Sabinæ bacciferæ nomine appellarunt, cum tamen à Sabina, etiam baccifera, plurimum differat odore & forma: nam Sabinæ gravis odor, hæc Junipero vulgari etiam odoratior: Sabinæ extremi rami in acuta folia plerumque desinunt, contra verò hujus obtusa sunt; Sabinæ item baccæ maturitate nigrescunt, minoresq; sunt quàm hujus, quæ, ut suprà dixi, phœnicei sunt coloris. Sunt etiam qui Oxycedrum folio Sabinæ appellant, Galli, Bellonio teste, *serbin*, quâ nonnulli magno, inquit, errore pro Sabina utuntur. Nec desunt qui Thuia primum genus faciant. Ex ejus sanè odore & sapore colligere licet similibus virtutibus præditam esse cum vulgari Junipero.

Juniperus
vulg. celsior,
& arborescens.

Ea porrò Juniperus cui spina pro folio est, vix totâ Lusitaniâ reperitur, Castellâ verò novâ admodum frequens est: sed ea præsertim quæ celsior & arborescens supra Segoviam, quâ inde Madritum itur, ut istic trabes & ædium contignationes incolæ sibi fabricent: nec immeritò Plinius lib. Natur. histor. cap. xvi. cap. xxxix. dixerit hanc in Hispaniâ vastam nasci. Sed & in Belgio & plerisque Germaniæ locis vulgarem juniperum in justam ferè arboris magnitudinem excrecere observabam, præsertim in hortis & cultioribus locis natam.

ALIAM autem elegantem Juniperum pungentibus folijs, in Austriacarum Alpium quibusdam jugis mihi primum observatam hic adjungam.

Juniperus
alpina.

Cubitalem altitudinem ea non excedit, sed depressa est, & quasi humi spargitur, multoq; crassioribus & brevioribus constat ramis quàm vulgaris, lentis etiam, fractu contumacibus, & contortis: tenellos ramos ambiunt terna folia, æqualiter semper nascentia, ut in vulgari, verum latiora, breviora, crassiora, nec minus quàm illa pungentia, colore interius ex cæruleo candicante, exterius viridi: florem non conspexi: fructum autem in ramulis gestat vulgari similem, paulò tamen (ut mihi quidem videbatur) longiorem, antè quàm plenam maturitatem consequatur: deinde, ubi maturuit, nigrum, ejusdemque cum illo saporis.

Natales.

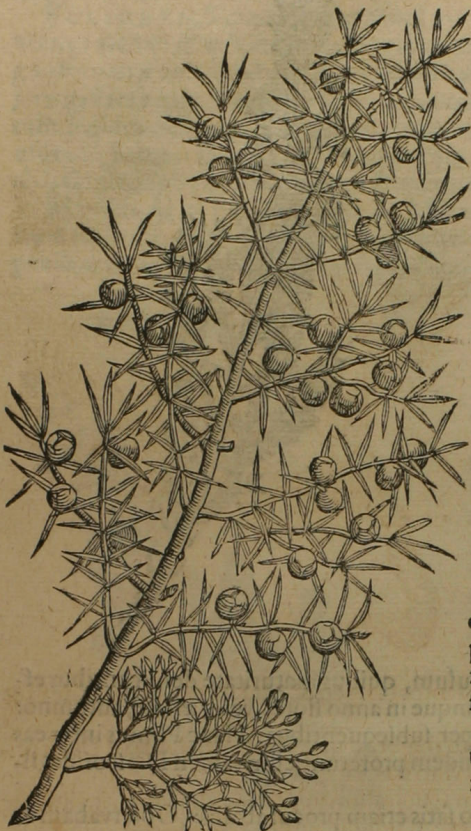
Crescit in scopulis Durrenstein & Etscheri, quibus duntaxat locis inveniebam Augusto mense

menſe pauculas ſtirpes fructu maturo & immaturo onuſtas. Guſtus autem indicabat, facultates à vulgari non abſimiles poſſidere.

VULGARIS porro Juniperus Græcis *ἄρνυδος*, Germanis *Krametbaum* oder *Wachholsterbaum*, Nomina. Gallis *Geneure*, Italis *Ginepro*, Hispanis *Enebro*, Vngaris *Tevifkes fenyö*. Ejus baccæ græcis *ἄρνυθίδες*, gallis *graine de Geneure*, italis *Granello di Ginepro*, hispanis *Neurinas*, germanis *Krametbeer*.

OXYCEDRVS.

CAP. XXVI.

IUNIPERO ferè ſimilis eſt Oxycedrus, magna ex parte contorto ut illa caudice, interdum etiam in arbuſculam excreſcens, tenui & ruſcente cortice: folia habet Juniperi vulgaris modo pungentia, aliquantulum tamè longiora & rariora, terna ſemper circa ramulos ſimul naſcentia ut in Junipero: fructum initio viridem, deinde flaveſcentem, poſtremo, cum maturuit puniceï coloris, Juniperi fructu multo majorem, ut interdum avellanam magnitudine æquet, & tuberculis quibuſdam, veluti ſquamarum rudimentis obſitum, nucleos tres aut quatuor inæquales continentem, majores quàm in ſuperiore, medulla intus alba. Floret Juniperi modo, & eodem tempore utriuſque fructus maturitatem adipiſcitur.

PROVENIT plerique Hispaniæ & Narbonenſis Galliæ aſperis locis: nuſquam autem majorem videre memini, quàm ſupra Segobiam & Guadarrama, itinere Madritiano, ubi arborum magnitudinem & altitudinem interdum æquat, trunco humani corporis craſſitudinem æquante, ex quo, veluti ex trunco Juniperi, quæ ſimul cum iſto eadem altitudine creſcit, ædium trabes & contignationes incolæ faciunt.

Iſtic porro in ejus ramis menſe Octobri enatam plantulam obſervabam digiti longitudine, inſtar viſci ramoſam, geniculatam, viridem, interdum flaveſcentem, ramulis miricæ recentis natis, ſive ejus plantæ quàm nonnulli Salicorniam, Mompelliani marinum Sempervivum vocant, ſed paulò minoribus conſtantem, quorum extremis aliquando inhareret veluti fructus Muſci, qui in arboribus aut ſaxis naſcitur, fructui perſimilis Acido & valde aſtringente guſtu eſt tota hæc plantula, Oxycedro, veluti viſcum in alijs arboribus, innæſcens.

THEOPHRASTVS hunc fruticem *ὄξύκεδρον καὶ κέστρον λυκίας* appellat Hiſtor. Plant. lib. III. cap. XII. Plinius, eum ſequutus, Natural. Hiſt. lib. XIII. cap. V. Cedrum minorem Lyciam & Oxycedrum. Nam quàm alij pro Lycia exhibent, nihil aliud eſt meo judicio, quàm novella majoris Juniperi, ſive Cedri minoris Phœniciæ planta, quæ baccas proferre non ſolet, donec Tamaricis ſive Cupreſſi folia contraxerit, licet non deſint, qui quartum Thuiæ genus ex ea facere non vereantur. Minorem autem Phœniciam voco, ad majoris Coniferæ quæ & Cedrelate Plinio eſt, in Syria Phœnicia & alijs locis creſcentis, differentiam. Hiſpani autem Oxycedrum à Junipero non diſcernunt, ſed eodem nomine *Enebro* utramque vocant. Narbonenſes Galli *Cade* appellant, & oleum ex eo conſectum, *huile de cade*, capitis malæ ſcabiei, quæ illis *Raſcle* dicitur, pecorum quæ ſcabiei & ulceribus, quibus à tonſurâ nonnumquam infeſtantur, adprimè utile. Idem oleum, quod cedriæ ſimile eſt, Hiſpani *Miera* appellant.

MYRICA.

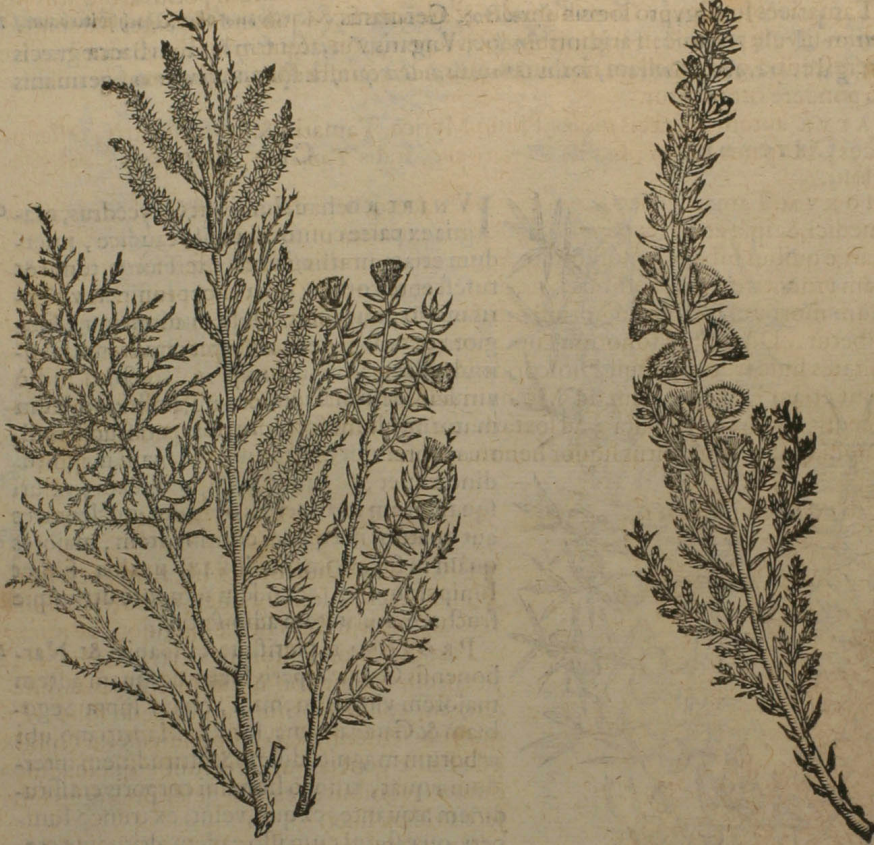
CAP. XXVII.

DVO Myricæ genera Veteres nobis prodiderunt, ſilveſtre unum, aliud ſativum ſive domeſticum.

MYRICA ſilveſtris magna ex parte tantum modo fruticat, interdum in vaſtam arborem aſoleſcit: ſcabro cauſicis cortice, ramorum verò pumicante: folia habet Cupreſſi, aut Ericæ humilis vulgaris, coloris ex viridi ad cinereum tendentis: flores extremis ramis in oblongis pediculis conſertos & racematim compactos, exiguos, foris purpuſcentes, cum expaſi ſunt, candidos, quinque foliolis conſtantes: qui deinde in exiguum ſemen tomento involutum

Myrica silvestris 1.

Myrica silvestris 11.

lutum efformantur, exiguis veluti valvulis inclusum, quibus maturitate dehiscuntibus effluit ut in Salice, Populo & similibus. Ter plerumque in anno floret, vere, æstate, autumno: recentibus floribus semen jam evanescens semper subsequenter. Hanc Plinius inter eas recenset quæ nullum fructum, imò ne semen quidem proferunt: cum tamen Dioscorides illi fructum tribuat compage muscosum.

Natales.

Nascitur plerumque juxta flumina, aliquando satis etiam procul ab illis: Observabam & in Narbonensi Gallia stagno Volcarum vicinam: nusquam tamen ampliorem videre memini, quàm supra Madritium Regum Hispaniæ Regiam, planicie multis hujusmodi arboribus confita, non procul ab amnium Xarama & Henares confluentibus, sub Compluto, Hispaniæ *Alcala de Henares* nuncupato, quoddam fluvius Henares eam urbem alluat: magnæ tamen istæ arbores, quas hominis ulna amplecti vix potuisset, diversum florem non ferunt ab eo qui in fruticantibus dumtaxat tamaricibus provenit. Frequens etiam hæc est Belgicis hortis.

Nusquam eam neque in Hispania, neque in Gallia, perpetua coma virentem vidi: sed novo vere singulis annis nova foliorum germina proferentem.

Myrica silvestris 11.

ALIVD hujus silvestris genus in Pannonia nascitur solummodo fruticans, nec unquam, veluti superius, arborelscens: brumam etiam fert, & riguis ut gallicum & hispanicum gaudet: crassiores huic sunt virgæ, folia crassiora & latiora: singulis annis novos surculos producit cubitales, virides, ut plurimum desinentes in quandam spicam palmaris aut semipedalis longitudinis, è floribus ex albo purpurascens, majoribus quàm in superiore, quinque etiam foliolis constantibus confertam: ijs succedunt oblongi & mucronati caliculi, qui dehiscunt, semen pappo falicis modo involutum ostendunt: ex majusculorum foliorum, surculos ambientium, alis, nascuntur alij ramuli exiguis foliolis onusti.

Natales.

Copiosè ad flumen Drasen, ante D. Hippolyti urbem, vulgò *Sant Pesten* nuncupatum, octo à Vienna Austriæ inferioris urbe miliaribus distantem, crescit: ad amnè etiam *Schwartze* oppidum *Neutirche* alluens, binis supra Neapolim Austriæ miliaribus, præfertim arenosis illis locis quæ hieme ab ijs amnibus inundantur.

Tempus.

Floret Maio & Junio, ac deinceps tota ferè æstate flores & semen proferre non desinit.

Huic similem, quibusdam Germaniæ locis ad Rhenum fluviū, & in Tyrolensi comitatu nasci intelligo: frequentem etiam vidi ante paucos annos Londini Trenobantum in aliquot hortis.

Myrica sativa.

SATIVAM, quam Dioscorides mitiorem vocat, & in Ægypto Syriaque nasci scribit, fructu Gallæ proximo, gustu adstringente, cujus etiam Plinius meminit, numquam conspexi.

Bellonius observationum lib. 11. cap. xxv. & xxviii. in Ægypto se vidisse ait magnas arbores My-

res Myricæ gallam ferentes, ab Arabibus hujus temporis *chermaſel* appellatam, magni olim in medicina uſus: fructum verò arboris eſſe negat, ſed excrementum potiùs arbitratur his verbis. Tamarices in Ægypto locis humidis & arenofis ſiccifque indifferenter naſcuntur, illarum enim ſilvùle perinde in aridioribus locis reperiuntur, atque in humidis littoribus. Ex autem excrescentiâ, quam gallam nominaviſus, adeo onuſta ſunt, ut parum abſit quin rami nimio pondere rumpantur.

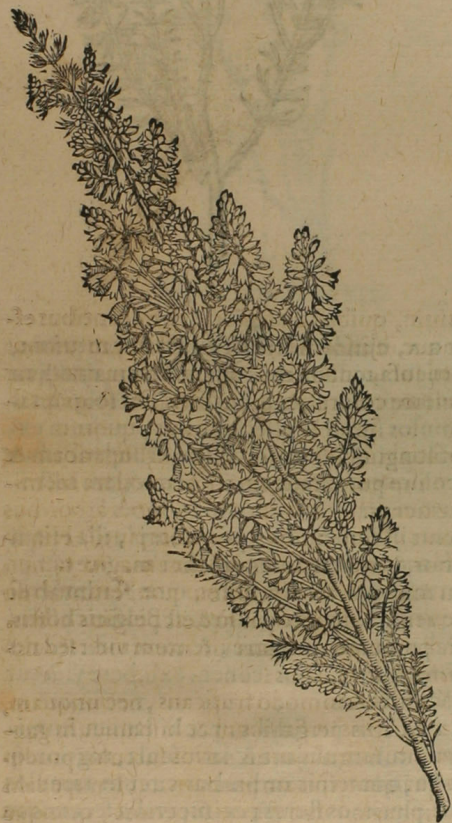
VOCATUR autem à Græcis *μυrica*, Plinio Myrice, Tamarix & brya ſilveſtris, officinis Tamarifcus, Hiſpanis *Taray*, Gallis *Tamarifque*, Italis *Tamarice*, Germanis *Tamarifchen* *Nomina.*
baum oder holtz.

FOLIORVM Tamaricis decoctum ex vino & aceto, lienî indurato prodeſſe, teſtes ſunt veteres medici, & ipſa etiam experientia: atque in eundem uſum potioris calices ex ejus ligno tornari, è quibus bibant lienofî: multis alijs in ſuper morbis utilem eſſe Tamaricem: majoris gallam cruentis exſecrationibus, & cœliacis in potu dari, & contra profluvia feminarum, regium morbum, & phalangiorum morſus: illi tumores inhibet: cortex in eoſdem uſus adhibetur. Decoctum foliorum cum vino potum lienem abſumit, multas præterea alias facultates huic frutici tribuit Dioſcorides, & Plinius. *Facultates.*

Memini etiam Francofortum ad Mœnum adferri ſolita doliola è Tamaricis ad Rhenum naſcentis ligno concinnata, ad ſextarium dimidium fortè capacia, nonnulla etiam paulò majora, quibus contentus liquor lienofus proſit. *Doliola à myrica aſſiſta.*

ERICA Coriſ folio I.

CAP. XXVIII.

ERICAM Dioſcorides lib. I. Myricæ ſimilem facit, longè tamen minorem: libro verò III. Corin folio Ericæ pinguiore ac minore. Plinius Natur. Hiſtor. lib. XXI. cap. IX. fruticem eſſe ſcribit non multùm à Myricæ differentem, colore Rorifmarini & penè folio. Ex quorum ſententijs colligi poſſe videtur, plura eſſe Ericæ genera, ut certè ſunt: quemadmodum ex iconibus & earum deſcriptionibus ſubjectis videre licet.

Erica pluræ eſſe genera.

PRIMUM itaque genus Ericæ, ſimile eſt Myricæ, & Septentrionalibus regionibus maximè familiare, locis incultis, rarè ſupra cubiti altitudinem aſurgens, plerumque minùs, tenuibus ramis, duris, lignoſis, fruticoſum, colore ex nigro ruſcente: frequentia habet folia, è foliolis quaterno ordine diſpoſitis conſtantiâ, uti Cupreſſus, tamarix, & ſimiles, viridia admodum, quæ temporis ſucceſſu in ramulos efformantur: flores ſecundùm ramulos à medio ad ſummum uſque propendent bullati quodammodo, quaternis foliolis conſtantes, elegantiffimo purpuræ dilutioris colore, interdum etiam, ſed rarè, albo. Bis quidem floret: ſed majore ex parte Autumno tantùm, licet nonnumquam etiam vere. Rariùs provenit in calidioribus regionibus.

Erica Myrica folio.

Iſti per omnia ſimilem plantam, ſed paulò elatiorem, folijs tomentofis & incanis, paulò etiam dilutiorè flore inveniebam incultis, ſupra Windeſoram Regem Angliæ Regiam, locis.

ALTERVM Ericæ genus diverſo à ſuperiore *Erica Coriſ folio.* re eſt folio: etenim Myricæ folio non reſpondet, ſed Corin, foliorum forma & ſitu admodum æmulatur. Iſtius autem generis multæ ſunt ſpecies, magnitudine, foliorum & florum forma, coloreque, inter ſe differentes.

PRIMA, omnium quas unquam conſpexi maxima, humanam altitudinem interdum ſuperat, fruticoſa admodum, ligno duro, ex rubro nigricâte: folijs exilibus & brevibus, quaterno ordine ramos obſidentibus, guſtu admodum adſtringente, flore copioſo, racematim penè totos ramulos occupante, ut interdum majores rami pedali longitudine onuſti conſpiciantur: eſt autem iſ flos concavus, veluti exiguum cymbalum, oblongus, odoratus, pulcher, albus.

Naſcitur in Luſitanix ſolitudinibus inter Vlyſſiponem & Conimbricam celebrem ejus Regni Academiam: inveniebam etiam citra Tagum decimo ab Vlyſſipone miliari, inde Hiſpalim proſecturus. Floret Novembri, Decembri, & Januario, hiſ enim menſibus & obſervavi & legi.

Erica Coris folio II.

Erica Coris folio III.

Erica Coris folio IIII.

II.

III.

IIII

ALTERA, ejusdem ferè altitudinis cum prima, etiam fruticosa, tenuioribus ramis tamen, ejusdem cum superiore coloris, exilibus similiter folijs quaternis ramulos simul amplexantibus, quorum extremis oblongiusculi flores insident superioribus similes, colore purpurascens. Tota etiam adstrictioris particeps.

Provenit iisdem quibus prima locis, illa etiam frequentior, & eodem tempore florens.

2. Non multum illi dissimilis, quæ Narbonensi agro frequens, longiore paulò & copiosiore est folio, flore purpureo, minore, & extremis ramulis confertim stipato, cujus iconem exhibere videtur Clariss. Matthiolus:

TERTIA illis persimilis, paulò tamen humilior, aliquantulum majora & latiuscula, nigrioraq; habet folia, quaternis ordinibus circum ramulos nascentia: plurimos flores per intervalla secundum ramulorum longitudinem nascentes, superioribus forma similes, herbacei primùm coloris, deinde ex albo purpurascens. Tota etiam adstrictiora facultate prædita.

Supra Vlyssiponem frequens inter superiores, pluribus tamen locis occurrit, ut etiam citra Tagum. Floret Decembri & Januario.

QUARTA etiam fruticosa est, duorum cubitorum altitudine, nonnumquam amplior, fragili ligno, tenuibus & minutis folijs, ut in Corrua prima ferè, viridibus, quæ in desiccatis nonnihil ramis facile defluunt: istius flos reliquis minor est, cavus etiam & herbacei coloris. Extremis ramulis capitula è multis folijs compacta nonnumquam gignit, his nõ multum ab similia, quæ in vulgari & duriori Thymo aliquando cõspiciuntur.

Vulgaris

Erica Coris folio v.

Erica Coris folio vi.

Erica Coris folio vii.

Vulgaris admodum hæc est toti Hispaniæ, Lusitaniæ & Aquitaniæ: nam spatiofis illis solitudinibus, & incultis inter Burdigalam & Bayonam locis, quæ vulgo *Landes de Bordeaux* nuncupantur, nullum ferè aliud virgultû conspicitur. Nota est etiam Narbonensi Galliæ, conficiendis scopis maximè idonea. Verno tempore & sub hiemem floret.

QVINTA minor est superioribus, cubitalis v. videlicet ut plurimum altitudinis, ramis gracilibus fruticosa, quos terni per intervalla ramuli ambiunt, ternis folijs admodum exilibus circa illos disposito quodam ordine & ferie nascentibus: flores plurimos habet superioribus paulo majores coloris purpurei obsoletioris, confertim circa ramulos longis pediculis in hærentes.

Incultis Lusitaniæ locis supra Vlyssiponem frequens. Florebat istic Decembri.

SEXTA admodum similis est quintæ, paulò tamè humilior, neque fruticosa, sed omnes ferè virgas seu tenues ramos à radice proferens singulares, cinericeo cortice obductos, quos serie quadam ambiunt ramulorum rudimenta, seu germina è multis folijs confertim nascentibus constantia, nigrioris quàm alterius coloris: flores concavi, quintæ floribus forma similes, elegatissimi saturationis purpuræ coloris, è longiusculis pedicellis verticillato ambitu, per intervalla, & è summis ramis depèdent.

Nascentem hanc vidi in Castella veteri Hispaniæ, supra Lutetiam Galliæ, & in Anglia supra Windeforam mense Septembri florentem.

SEPTIMA

VII.

SEPTIMA multos teretes humique procumbentes ramos habet, pedales, interdum etiam cubitales, ex atro purpurascens. Hos plurima gracilia ambiunt foliola, Tertiæ folijs penè similia, paulò ramen longiora, quaternis plerumque, interdum quinis versibus ordine disposita, adstringente gustu: flosculi in summis ramulis oblongi, concavi, purpurei dilutioris coloris, ex quatuor foliolis ejusdem ferè coloris prodeuntes, qui maturi & resiccati, nigricans & minutum semen continent: radix dura, lignosa, in diversa tendens: ipsi ramen procumbentes rami, humique diffusi, tenues capillaresque fibras nonnumquam agunt.

Copiosè admodum crescit supra Gcehof in ascensu Herren alben magno miliari germanico supra Gamingam: inveniebam etiam inter saxa & scopulos in ipsis Dürzstein Senealben atque aliarum Styriacarum & Austriacarum alpium præaltis jugis, ubi Junio & etiam serius floret. Inter Pragam & Noribergam etiam Junio florentem colligebam anno M. D. LXXIX.

Erica Coris folio VIII.

Erica Coris folio IX.

VIII.

MINOR est octava, & pedalem altitudinem rarò superat, magna ex parte humi procumbens, quaternis folijs, ramulos, contrario exortu, semper ambientibus: flores secundùm ramulorum summam longitudinem inter folia dependent, cavi, pusilli, in quatuor angulos desinentes, herbaceo colore præditi, in quibus deinde semen: radix dura & lignosa.

Maximâ copiâ nascitur in ascensu montis illius qui superandus est ijs qui Gaminga ad Gcehof vicinaque loca proficisci cupiunt, quo loco & florentem & foliacea capitula proferentem Augusto mense collegi, nusquam alibi mihi conspectam. Quartæ genus esse videtur pumilum.

IX.

NONA, æquali cum illa excrevit altitudine, tenuibusque virgulis prædita est humi diffusis, ex purpura nigricantibus, quæ summa parte in multos plerumque ramulos dividi solent: folia in ordines & versus digesta, ut in reliquis, tenuia admodum, Erica sextæ in Hispania & Gallia nascentis folijs similia, terna semper, quemadmodum in illa, æquali inter se situ virgulas ambiunt: summi ramuli onusti sunt concavis & oblongis flosculis extrema parte in quatuor angulos sectis, coloris cum quatuor illis foliolis, unde enascuntur, carnei, octonis staminulis nigricantibus, stiloque purpurascente è medio flosculo emergentibus: semen maturitate nigricans, exiguum habet: radicem alijs similem lignosam. Adnascuntur interdum hujus etiam ramulis viridia capitula, è latioribus foliolis compacta, capitulorum Thymi modo.

Invenitur hæc apud arcem Stischtein in silva illi imminente qua ad Seneberg ex arce iter est, alia item ad sinistram oppidi Neutirche silva, & nonnullis montanis Pannoniæ silvis. Floret ut plurimum Aprili & Maio, quo tempore aspectu venustissima est.

DE CIMA fruticosa est, cubitalibus assurgens ramulis, fragilibus, nigriore quàm reli-
quæ cortice: folia superioribus similia habet, sed nigriora & crassiora, trino ordine circum
ramulos disposita, calidiusculi cum quadam adstrictione gustus. Septembri & Octobri fru-
ctum à reliquis differentem summis ramulis inhærentem gerit, pulcherrimum, candidum,
transparentem, obscuriores & inæquales uniones formâ & colore referentem, succulētum,
acidi saporis, tria granula dura plerumque continentem, qui Novembri exsiccatur, & spon-
tè decedit. An floreat ignoro, incolæ negabant, & fructum paulatim intumescere grandius-
culum quæ fieri donec maturescat affirmabant.

In unâ Lusitaniâ hoc genus observabam non procul Vlyssipone inter Riofrio & Aldea
galega, ubi qui Tagum trajicere volunt, naves conscendunt, & etiam supra Vlyssiponem so-
lo admodum arenoso, copioso suo fructu albo onustum: ut initio mânâ grana isti frutici in-
hærentia existimarem, adèd procul aspicienti imposuerunt: jam enim primùm exoriebatur
Sol, & frigidiuscula erat aura, utpote Novembris initio.

HVM I diffusa est Vndecima, & latas occupat areas, multis ramis lignosis, flexilibus ta-
men constans, ex atro rufescente cortice tectis, qui interdum fibras agunt, ut latius serpere,
& sufficiens alimentum melius attrahere queant: assurgentes ramulos numerosa ambiunt
foliola, ternis, interdum quaternis versibus disposita, crassa & carnosa, superiori ferè similia,
sapore primùm linguam exsiccante, deindi acri & linguam vellicante: pusilli ad foliorum
exortus flosculi, tribus foliolis constantes, coloris ex herbaceo subalbicantis, purpurascen-
tibus staminulis internè præditi: his succedunt rotundæ bacca, juniperinis haud minores, ini-
tio virides, maturitate nigræ, & purpureo succo, uti mora, plenæ, in quibus multa inæqualia
& veluti triangula grana: radix lignosa & dura est.

Hanc florentem, & viridibus baccis onustam, multasquæ adhuc superioris anni maturas
retinentem, inveniebam in præcelsi montis, vulgò Weichsel appellati, scopulis, quinto supra
Neapolim Austriæ urbem milliari, mense Junio. postea etiam Augusto, immaturo & ma-
turo fructu plenam in Sneeberg & Sneealben celsissimarum Austriæ & Styriæ alpium jugis. Il-
lius etiam arenosis Hollandiæ tumulis erutæ ramum suis baccis maturis & immaturis
onustum ad me misit N. V. Ioannes ab Hoghelande anno M. D. XC.

Certum est eam ipsam esse, quam Matthiolus in montibus qui Boëmiâ à Silesia dis-
jungunt inventam, bacciferam cognominat, ac describit, tamen si subvirescentem pulpa-
m suæ fructui tribuat, quæ in mea nigricat, & purpureo succo manus inficit: sed immaturis for-
tè baccis præditam observavit. Multum autem differt ab Oxycocco Cordi, sive Vaccinijs
palustribus

palustribus Dodonæi. Hujus enim folia crassa, carnosa, & acriuscula sunt, illius autem latiuscula, prona parte cana, refrigerantisque & adstrictoriæ facultatis.

Erica XII.

XII.

XIII.

DVODECIMA cubitali pænè est altitudine, fruticosa, tenuibus virgulis prædita, quæ ternæ semper circum majores ex intervallis nascuntur: folia similiter terna ramulis innascuntur, exigua quidem, sed latiora quàm in superioribus, inferiore & terram spectante parte nonnihil caducantia, hirsuta, gustus adstringentis: summi ramuli ad foliorum exortus verticillatim exornantur per intervalla ternis perpetuò floribus æquali inter se spatio nascentibus, & in unam partem converfis, majoribus quàm in reliquis generibus, concavis, ventre magis turgido, coloris ex rubro purpurascētis, numero sex, novem, duodecim, quindecim, aut pluribus.

Iisdem cum Decima, & alijs Lusitanæ arenosis locis crescit ut plurimum. Floret Octobri mense, & subinde semen exiguum, nigricans, quale reliquæ (præter bacciferas) profert.

DECIMATERTIA, foliorum forma non multum ab hac differens, plerisque Brabantæ & Geldriæ locis crescit: nonnullis item Castellæ veteris, præsertim circa collem *la Peña de Francia* vulgò appellatum, in quo monasteriū D. Virgini sacrum, pedibus solummodo fruticans virgis, tenuibus, ex rubro nigricantibus, frequentibus eas cingentibus folijs, quaterno ordine dispositis, superiore ordine angustioribus, & Thymi vulgaris minoribus, hirsutis tamen & pilosis: summis ramulis plerumque dependent quini aut seni flores simul juncti, Lilij convallium floribus similes, paulò tamen oblongiores

neque adeò vètriosi sicut prioris flores, coloris ut plurimum ex rubro dilutiùs purpurascēntis: interdum etiam albi. Floret Vere & Autumno.

Epilix.
Tetralix.

Epilix Græcis, Erica & Erice Latinis, Atheniensibus *Tetralix*, teste Plinio (Theophrastus quidem Tetralicem nominat inter plantas quæ ætate germinant, sed qualis sit non describit) Galli *Bruyere*, Itali *Erica*.

Primum verò genus, quod folio Tamaricis est, Hispani *Quirihuëla*, Lusitani *Queiro* appellant, Germani *Heiden/Vngari*, apud quos non minus abundè nascitur quàm in multarum aliarum Provinciarum solitudinibus, *téli zöd*, id est hiemale viride.

Acacalis.

Alterius generis primam Lusitani *atorga* vocant: quartam *urs* & *urgueira*, Hispani *breço*: septimam montani pastores aliqui *zinnet*: decimam Lusitani *camarinhera*, fructum verò *camarinhas*, eam Amatus Lusitanus suis in Dioscoridem commentarijs *Acacalis* esse existimat, cujus Dioscorides statim post Ericam meminit: duodecima Lusitanis *Iemerinha*.

Erica facul-
tates.

FOLIORVM Erica succus oculorum imbecillitatem sanat, si oculis instilletur: flos & coma serpentium moribus illitu medetur. Memini, dum Mompelij agerem, Clariss. virum D. Gulielmum Rondeletium, Regium tum Professore, felici successu usum esse oleo ex Ericæ floribus confecto, ad tollendos herpes fœdos & jam inveteratos totam faciem occupantes.

Lusitani decimæ fructum, qui Septembri & Octobri venalis Vlyssipone invenitur, febrientibus exhibent, ad sitim qua premuntur restinguendam: avidè etiam idem fructus à pueris & mulierculis expetitur. Si Acacalis est, aquam in qua maduerit ejus fructus, ad collyria quæ ad excitandam oculorum aciem conveniunt, addi, testis est Dioscorides.

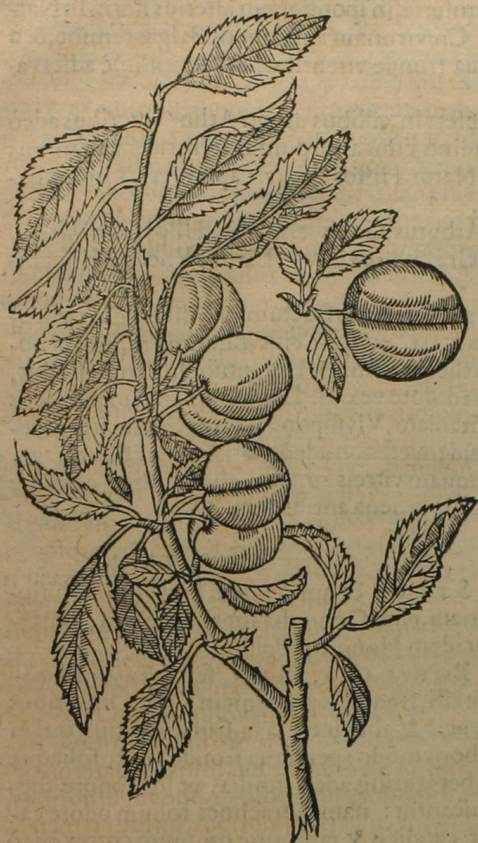
PRUNVS MYROBALANVS.

CAP. XXIX.

Prunus cog-
nominata
Myrobalan-
us.

FACILE adolescit hæc arbor, & in vastam excrescit amplitudinem, majoresque ejus rami subinde in alios divisi, opacam admodum præbent umbram: caudex multò lævior gratioreque oculis cortice præditus est, quàm reliqua prunorum genera: tenuiores rami graciles admodum, tenerrimo cortice vestiuntur: folia quodammodo media inter Prunum & Cerasum, tenella, per ambitum ferrata sunt: flos candidus, tenuior quàm in vulgari: fructus,

Prunus Myrobalanus.

Arbutus.

fructus, cujus alternis annis feracissimus est, rotundus, oblongo tenuique petiolo inter folia pendens, aspectu jucundus, per initia vi-
ret, cum maturefcere incipit rubet, maturita-
tem adeptus purpura nigro commixta nitet,
carnem succulentam & palato gratam, nu-
cleum non admodum magnum habet.

Floret cum alijs ejus generis novo Vere:
sub Iulij finem & Augusto fructus maturita-
tem adipiscitur.

N O N D V M vulgaris erat, cum eam descri-
berem: sed qui habebant, ex Cæsarei Palatij
horto nacti erant, ubi omnium primas con-
spexi ejus arbores tres ingentes, unde primum
eò delatas, incertum: nonnulli è Constanti-
nopoli, alij è Gallia genus duxisse arbitra-
bantur. Certè ea arbor quæ Biturigibus Gallo-
rum Myrobalanorum Chepulorum nomine
ostenditur, huic per similes esse videtur, ut ex
ejus folio inde delato mihi quæ donato à Cl.
V. D. Ioanne Posthio, nunc Palatinalis Elect.
Archiatro, æstimare licet.

2. Nunc in eodem Cæsareo horto illius ge-
nus alitur ex superioris nucleo natum, quod
minore fructu & dulciore pulpa est: in ceteris
nihil à superiore differt.

C V R huic generi Pruni, Myrobalani sit
appellatio data, me latet: nam nec fructus si-
milis est, neque officula, quæ reliquis Pruni
generibus similia habet, licet parva, cum legi-
timorum Myrobalanorum officulis sive nu-
cleis quæ caniculata sunt & striata, quidquam
commune habent.

ARBVTVS.

CAP. XXX.

AR B V T V M Theophrasti à Dioscoridea
differre peritissimus rei herbariæ Anguil-
lara censet. Cujus sanè sententiæ non possum
non subscribere: cum Arbutus mihi hæcenus
observata, cum Coronea malo nihil similitu-
dinis habeat.

E S T verò pumila arbor, aut potius frutex, *Arbuti bl-
florin.*
frequentibus ramis, quorum summitates ru-
bescunt: alioqui trunco & majoribus ramis
fatis scabro cortice tectis: folia nullo ordine &
temerè nascencia ramulos ambiunt, Laurinis
similia, ejusdem interdum amplitudinis, per
ambitum serrata, semper virentia, lævia &
splendentia: flores extremis ramis singulari
appendice racematim coherent, albi, qua par-
te Soli obversi sunt, nonnihil purpurascen-
tes, concavi, Lilij convallium floribus per si-
miles: fructus frago similis, orbiculatus, mul-
tò major, & rotundis prunis interdum magni-
tudine par, initio viridis, deinde flavescent,
postremò, cum plenè maturus, rubro colore
elegantissimo conspicuus, interiore tamen
carne pallescente, edulis, & à tenuis fortunæ
hominibus valdè expetitus, ideo quæ Vlyssi-
pone, & alijs quibusdam locis venalis à rusti-
canis mulierculis in foro proponitur: semen
milio non majus, tenui membrana obdu-
ctum in meditullio continet.

Bziticæ

Bætica & Lusitaniæ incultis, inter Myrtum, Cistum, & alios frutices provenit, semperque ferè aut florens, aut fructu onusta conspicitur, imò interdum utroque abundans: solet enim deciduo flore, novum germen extremis ramis proferre, in sponsonem alterius floris. In Narbonensi Gallia nascentem etiam observabam. Crevit etiam apud meos Belgas semine, & à nonnullis fictilibus exceptus, cum alijs perpetua fronde virentibus diligentissime adservari solebat.

Bellonius lib. i. Observationum cap. XLIII. refert in vallibus monti Atho (veteribus adeò celebrato) vicinis, Arbutos nasci vastæ magnitudinis, cum alibi duntaxat fruticent: ut minus mirum videri debeat, si Iuba (referente Plinio Natur. Histor. lib. xv. cap. XXIII.) quinquagènum cubitorum in Arabia eas esse auctor est.

Κίμαρ
Μικραίνδος.

DICITVR porò Græcis κόμαρος, Latinis Arbutus, Gallis *Arbousier*, Hispanis *madroño*, Lusitanis, addita aspiratione *madronho*: fructus Græcis μεμαινίλον, Latinis Vnedo, Hispanis *madroños*, Gallis *arbouses*.

Facultates.

PLINIVS Nat. Hist. lib. XXIII. cap. VIII. ait unedonis fructum esse difficilem concoctioni & stomacho inutilem: lib. verò xv. cap. XXIII. pomum ejus inhonorem, ut cui nomen ex argumento sit, unum tantum edendi. Athenæus lib. II. Deipnosophistarum scribit, ei qui plures septem Arbuti fructus ederit, caput dolore vexari. Longè tamen plures ab alijs devorari observabam, cum per Bætica & Lusitaniam, Vlyssiponem profecturus, iter facerem, & ipse multos edi sine vllâ noxâ: verum quidem est non adeò grati saporis esse ut fraga. Amatus Lusitanus ex Arbuti folijs & floribus aquam vitreis organis elici scribit, eamque servari tamquam sacratissimam adversus pestem & venena antidotum.

ADRACHNE THEOPHRASTI.

CAP. XXXI.

Potulaca sive
ἀδράχνης
βίστρη.

Nomen vul-
gare.

Adrachnes
historia ex
Theophr.

ISTIVS etiam iconem brevemque historiam, cum Oenoplia supra descripta, mittebat idem Honorius Bellus.

POTVLACA, inquit, seu ἀδράχνη Theophrasti, frequens provenit in Creta, montibus Leucis, & alibi inter saxa, fruticis potius, quàm arboris modo: perpetua fronde viret, foliaque habet laurinis adeò similia; ut solo odore dignoscantur: nam Adrachnes folium odore caret: caudicis & ramorum omnium cortex adeò lævis, rubens & splendens est, ut corallij rami esse videantur: ætate rumpitur cortex, & in tenuissimas bracteas decedit, quo tempore neque rubens, neque splendens cernitur, sed medium quendam inter pallidum & cineraceum colorem acquirit: florem & fructum bis, ut Arbutus, profert, & hunc quidem adeò similem, ut alterum ab altero nullo modo dignoscere queas. Differt tamen arbor hæc ab Arbuto: quoniam tantum provenit in montibus, neque folium ferratum habet, neque corticem caudicis scabrum: ligni materies durissima est, fragilis tamen, quia flecti non potest: rusticis igni struendo servit, & ad verticilla conficienda mulierum fufis appendenda. Theophrastus recenset hanc arborem, inter eas, quæ detractò cortice non intereunt, & perpetuâ fronde virent, hiemeque in cacumine folia retinent: quod ita se habere, à me observatum est: ideo iconem duplicem ad te mitto.

Vocatur hæc arbor in Creta, & tota ferè Græcia, ἀδράχνη. Hæc Bellus.

Nos autem ex Theophrasti de Historia Plantarum libris I. III. IV. V. ἀδράχνης (sic enim habent exemplaria græca, tametsi potius ἀδράχνης legendum videatur, quia vulgaris notitiæ herba est ἀδράχνη) historiam quàm paucissimis verbis concinnabimus.

Virent, inquit, perpetuò ex silvestribus [præter alias pleraque] ἀδράχνη, Arbutus &c. Andrachne quidem atque unedo, inferiora folia, ut apparet, abijciunt, summi autem rami (assidue enim ramos gignunt) semper virent. Arbuto etiam similia folia habet Andrachne, magnitudine non valde præstans, cortice albo & circumrumpi solito prædita, tum fructu Arbuti simili. Andrachne & Apharca primum fructum maturant, cum uva dulcescit: posterio-rem, cum floret: bis enim istæ fructiferæ hieme ineunte videntur. Cortice autem in orbem detractò, omnes arbores ferè, necari videntur, excepta Andrachne, quæ tamen & ipsa, si quis carnem vehementer presserit, germenque futurum luxaverit, morietur: itaque veriùs, fortè, excepto

excepto subere dixerim: hoc enim & juvari potius cortice detracto, affirmant, videlicet tam externo, quam carni proximo, sicut etiam Andrachnem. Andrachnes verò lignum mulieribus ad telas, sive opus textorium expetitur.

Plinius autem cap. xxii. lib. xiii. Naturalis Hist. Adrachnen appellat. Adrachnen, inquit, omnes ferè Græci portulacæ nomine interpretantur, cum illa sit herba, & andrachne vocetur, ^{Adrachne historia ex Plin.} unius litteræ diversitate. Ceterum andrachne est silvestris arbor, neque in planis nascens, similis unedoni, folio tantum minore & nunquam decedente: cortice non scabro quidem, sed qui circumgelatus videri possit: tam tristis aspectu est.

Hanc arborem multis etiam locis, in sua peregrinatione observavit Petrus Bellonius, atque lib. ii. Observationum cap. ciiii. scribit, iter facienti Halepo Antiochiam, in tumulis nascentem sibi conspectam, cujus ramos suo fructu onustos, quilibet eorum qui comitabantur, abstulerit, ut in itinere ederet: maturus enim erat, elegantique suo colore, singulos ad edendum invitabat. Racematim autem coherebat, magnitudine & colore fructus Rubus idæi, quem Galli *Framboises* appellant, mollisque erat ut Arbuti fructus.

Nos ejus iconem, qualem ab ipso Honorio Bello accepimus, Lectoris oculis subjicere volumus, tum qualis est suo fructu onusta, tum hieme suo fructu privata, utramque eadem tabellâ expressam.

TINVS, seu Laurus silvestris.

CAP. XXXII.

INTER Lauri genera Plinius Nat. Hist. lib. xv. cap. xxx. Tini meminit, nulli fortè veterum Latinorum præterea cognita, nisi M. Cato lib. de re Rustica cap. viii. eam Lauri silvaticæ nomine intelligat. Ejus tria genera nonnihil inter se differentia observabam. ^{Laurus silvatica.}

PRIOR frutex magnitudine Cornum feminam æquat, virgasque habet oblongas, quadrangulas, ramosas; folia ordine distincta, perpetuo gemina simul inter se adversa, magna, lata, Cornus feminæ folijs pænè similia, ad laurina ramen accedentia, perpetua, hoc est immortalis viriditatis, nigricantia & splendentia, nullo odore, & amaro sapore prædita cum nonnulla adstrictione: summis ramis florum quinis folijs constantium umbellas profert candidorum & odoratorum: deinde fructus succedit Myrti baccis paulò longior, planior, angulosus, cærulei coloris elegantissimi. ^{Tinus I.}

Nascitur prærupis & lapidosis locis inter alios frutices, & in sepibus circa oppida Lusitanix *Montemor ho novo*, & *Tomar*, ubi cum suo flore & fructu colligebam mense Novembri, tametsi aliàs Julio & Augusto floreat, fructus Octobri maturus sit.

Tinus II.

Tinus III.

ALTER, eadem qua superior altitudine assurgit, frequentioribus & firmioribus ramis, ^{Tinus II.} cortice ex rubro virescente tectis: circa quos folia superioris, aliquantulum angustiora & ob-

E longiora,

longiora, pluribus venulis distincta, sibi invicem opposita, ut in priore: flores extremis ramis umbellatim etiam nascuntur, colore nonnihil foris purpurascens, minus odorati quàm superioris: fructus etiam minor est plenior, nigrior.

Vno dumtaxat loco in Lusitania quodam monasterio *Pera Longa* dicto, locis incultis supra Vlyssiponem recens extructo, observavi secundum piscinas, & deinde Bæticae maritimas.

Tinus III.

TERTIVS in Belgicis hortis mihi primum conspectus, semine ex Italia delato natus apud nobilem & clariss. virum Ioannem à Boifot, peritissimum & diligentissimum rei herbariae cultorem, arbusculæ magnitudine, quæ singulis annis florem & fructum ferebat. Alunt nunc & plerique alij rei herbariae studiosi, nobilesq; viri & matronæ, ramis ex ea quam dixi arbuscula detractis & terræ commissis enatos frutices. Minore verò est folio quàm superiores, Laurino tamen latiore, lævi, nigricante, perpetuo, ramos ordine quodam per intervalla ambiente, ut in superioribus generibus: umbellæ florum nonnihil foris purpurascens, summos ramos coronant, deinde fructus ex cæruleo nigricans, lævis, minor quàm in alijs. Bis plerumque floret Vere & sub hiemem.

δαφνία
Silvestris
Laurus.

THEOPHRASIO lib. I. cap. XV. inter perpetuo virentes è silvestribus, dicitur *δαφνία*, à Plinio Tinus & silvestris Laurus. Lusitani priorem *Vua de perro* (est tamen & alia planta dissimilis hoc nomine donata) Alterum *follado*, à foliorum ut arbitror frequentia, Bætici *dursillo*. Italicam Anguillara *lauro salvatico* vulgari nomine dici scribit, & à Brutijs *Molesto*: Bello-nius *lentagine* nuncupat.

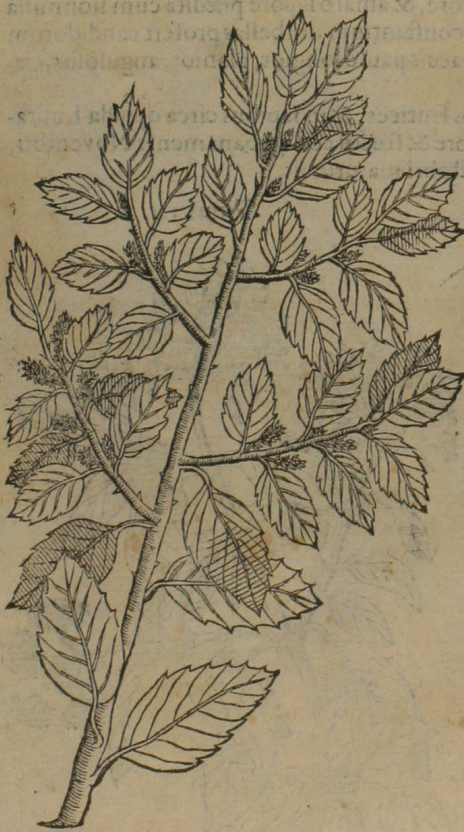
ALATERNVS.

CAP. XXXIII.

HVIVS fruticis perpetuo virentis duo genera, in mea peregrinatione Hispanica observare memini.

Alaternus I.

Alaternus II.

Alaternus I.

VNUM arborescens interdum, longis ramis, non admodum crassis, neque in multas alas diuisis, flexilibus deinde virgultis, quæ externo cortice è candido virescente integuntur, latente sub eo membrana quadam flavescente quæ lignum ambit: ramos vestiunt incondito ordine disposita folia, media inter Oleæ atque Ilicis folia magnitudine, crassiuscula, leviter per ambitum serrata, ex viridi nigricantia, gustu ingrata, & cum amaritudine paululum mordicantia: ad singulorum foliorum qui in ramulis nascuntur, exortus, flores oleæ similes, coloris ex herbido pallescentis, racematim ex oblongis pedicellis dependent vere, interdum etiam media hieme. Nullum in hoc fructum vidi.

Alaternus II.

ALTERVM multò humilius est, ramis brevioribus, cortice qui eos ambit, ex albo, viridi, & purpurascens coloribus simul permixtis infecto: folia illi superiore minora, magis circinatæ rotundita-

rotunditatis, in ambitu etiam serrata: ex foliorum alis flores è longiusculis pediculis dependent ut in superiore, illis tamen majores, & coloris magis herbacei: quibus succedit fructus racematim coherens, Lentiscini magnitudine, initio viridis, deinde nonnihil rubescens, qui tribus nucleis constare videtur: plenior, & nigri coloris, maturitate fieri arbitror, nam immaturo fructu colligebam Aprili, & floribus onustum Februario & Martij initio.

Primum genus Vlyssiponensi agro, locisq; vicinis in Lusitaniâ observabam. Alterum etiam iisdem locis, præterea multis Bæticæ, tum Granatensi regno & Valentino.

PLINIVS lib. xvi. cap. xxvi. Alaterni meminit, cui folia inter Ilicem & Oleam tribuit. Hæc adeo causa fuit cur huic frutici Alaterni nomen deditur, non Celastrum quem Theophr. etiam inter perpetuo virentes recenset, & tardè fructum maturare ait. Nec refert quod Plinius Alaternum neget fructum ferre, etenim in arbore non valde sibi nota hallucinari potuit, quemadmodum in ceteris quas eodem loco commemorat. Fructum, inquit, arborum solæ nullum ferunt, hoc est, ne semen quidem, tamarix scopis tantum nascens, populus, alnus, ulmus attinia, alaternus, cui folia inter Ilicem & Oleam. Nemo enim rei herbariæ adeo ignarus est, qui alnos ex semine, quod in globulis adultiores ferunt, nasci non sciat, cum & ipsis rusticis id sit notum: tamarix sanè ex semine non semel mihi nata est: populos, salices seminibus papposa lanugine involutis provenire, ulmos item attinias ex samaris (ferunt enim semen sed minus quam latifolia) plerumque vidi.

CETERVM Alaternum eandem cum Theophrasti Philyca esse, Bellonius lib. i. Observar. cap. xlii. censet. Nemo est in monte Atho, inquit, cui arbor Plinio Alaternus dicta, veteri legitimo nomine, quo ipse Theophrastus illam donavit, Philycæ, ignota sit: Corcyrenses vero & Cretenses ἐλαίωρον appellant, quia ejus folium inter Ilicem & Oleam medium est, teste Plinio. Theophrastus quidem varijs locis in sua Plantarum Historia τῆς φιλικῆς, τῆς κηλάς, ποῦ meminit, sed formam non describit: utramque tantum maturè germinare, & serò fructum reddere, Philycæ honorem in alendo pecore, semper enim fronde abundare, maxime flexibilem esse, candoreq; Celastrum.

Lusitanis prior casca appellatur, quibusdam siliquero & sanguentio: Gallis, Bellonio teste, Dalader, & sanguin blanc: Lucenibus Ileiro. Anguillara Alaternum vocari tradit vulgari appellatione Alatrerna & Linterna.

Nullum illius usum medicum novi. Sed Lusitani asseriebant ejus cortice in aqua decocto piscatores sua retia subrutilo colore inficere, & tinctorum e fragmentorum ligni, quod paller, decoctione, nigrescentem è cæruleo colorem conciliare.

PHILLYREA.

CAP. XXXIIII.

PHILLYRAM, de qua Theophrastus, à Phillyrea Dioscoridi descripta diversam esse, nemo, ut opinor, jam ignorat. Nos de Phillyrea hic agemus, cujus aliquot genera in Hispanijs & Narbonensi Gallia observabam, omnia folijs concinno ordine dispositis, & contrario inter se petiolorum exortu nascentibus, ut in Olea, Myrto, & plerisque alijs.

PRIOR altius assurgit quam Ilex coccigera, ramosq; habet pollicaris vel etiam amplioris crassitudinis, cortice viridi, sed candicantibus maculis asperso, tectos: folia Ilicis coccigera, majora, viridiora, crassiora, in ambitu nonnihil spinosa, adstringentis quidem gustus, sed non ingrati. Hujus flos non est mihi conspectus, sed fructus Lentiscino æqualis, è foliorum alis dependens, maturitate niger, ossiculum continens.

ALTERA priorem magnitudine superat, multis ramis candicante cortice obtectis prædita: folijs Alaterni priori pænè similibus, firmioribus tamen, & minus nigricantibus, saporis quidem aliquantulum acris, sed in quo amaritudo sentitur. Neque istius florem conspexi, ipsum autem fructum racematim inter folia propendentem, magnitudine granorum piperis, aut fructus Myrti, rotundum, nigrum, calidi gustus, osseum & durum nucleum candido & fragili cortice obdutum continentem, Decembris initio legebam.

TERTIA superioribus minor est ut plurimum: illius tamen arbusculam videre memini

duorum hominum altitudinem æquantem, & ab illa ramulum suis floribus onustum avel-

Phillyrea II.

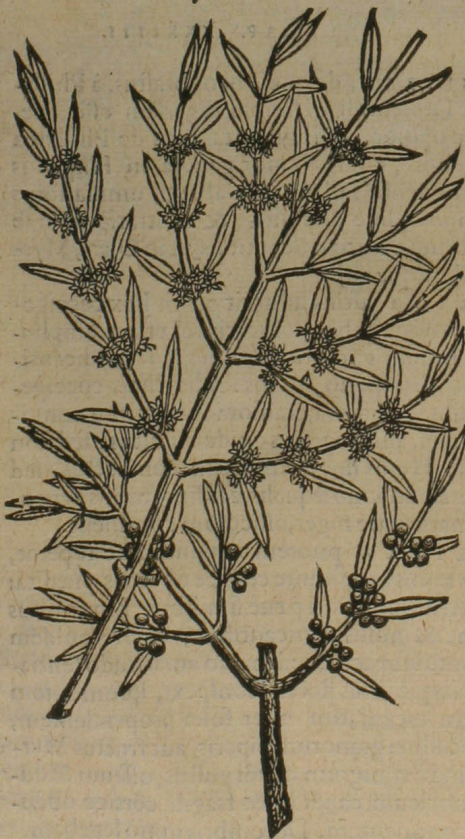
Phillyrea III.

Phillyrea IIII.

Phillyrea IIII.

Phillyrea V.

Nantes.

lebam, è quo subiecta icon delineata est, & cum plerisque alijs stirpibus in meâ peregrinatione collectis adseruatur. Ejus autem rami exalbido cortice teguntur, ut in alterâ, aliquantulum rugoso: folia habet superioribus angustiora, nullis crenis ferrata, ejusdem ut in præcedente coloris, adstringentis gustus: flores oleæ similes pusillos, ex herbaceo candicantes, confertim inter foliorum exortus nascentes: fructum deinde rotundum, superiori similem.

QVARTA humanam altitudinem æquat, ramos tamen minores & frequentiores habet quàm superiores, nigriore cortice tectos: folia Oleastri, angustiora, viridiora, amaritudinis non expertia: flores etiam exiguos, albicantes, oleæ similes, simul congestos, & inter foliorum alas circa ramulos nascentes: quibus succedit fructus, maturitate niger, baccarum Myrti magnitudine, ossiculo duro præditus.

QVINTA, jam descriptæ, forma, magnitudine similis, in hoc differens quòd ejus rami tenuiores, rariores minusque conferti: frequentiores etiam habet virgas à radice germinantes, fractu satis contumaces: folia etiam ex aduerso disposita, paulò longiora & angustiora quàm Quarta, oleastrinorum modo firma, saturatiùs virescentia, subacris saporis. Hanc & flore & fructu carere incolæ mihi affirmabant: sed utrūque superiori simile proferre non dubito.

Prior frequens est in Lusitaniâ incultis circa Eboram. Altera varijs Lusitaniæ locis, in sepibus, sed nusquam copiosior quàm circa Tomar insignem pagum, unde plurimum fructum in Belgium detuli. Tertia desertis Bæticæ locis: ejus etiam unicam arbusculam in Narbonensi

nenſi Gallia conſpiciebam ad ingreſſum pagi *Peraul*, vicini Volcarum ſtagno, ſecundo à Mompelio miliari. Quarta abundè in Caſtella nova Hiſpaniæ, locis incultis non procul à Tago flumine diſſitis invenitur, & frequenter Mompeliano agro in ſepibus. Quintam nuſquam alibi vidi quàm in incultis Caſtellæ veteris & Bæticæ.

Omnes autem, præter ſecundam, cujus fruſtus amicis à meo reditu communicatus, & à plerisque terræ creditus non eſt natus, non modò in cultiſſimis hortis Illuſtrium virorum Dn. Caroli à Divo Audomaro, Domini in Dranoutre, Moerkerke, &c. Dn. Ioannis de Brancion, ſed etiam in elegantiffimis Nobilium virorum Dn. Ioannis Dilſi, Ioannis Boiſot, Generoſæ Dn. Mariæ de Brimeur Magnifici viri Conradi Scheti uxoris, Raphaëlis de Coxia pictoris Regij, Georgij van Rye mercatoris Machlinienſis, & aliorum quorundam rei herbariæ ſtudio ſe oblectantium, conſpectæ aliquando fuerunt. Et poſteriora quidem tria genera alias ſpecies peperiffe videntur: nam quædam brevior & latior folio, aliæ longior & anguſtior, quædâ etiam ſerrato aliquantulum folio natæ ſunt, à matre nonnihil degenerates.

Φιλλυρέα Græcis dicta, Latinum nomen non habet: ſed græca voce Phillyrea dicenda. Prior à quibuſdam vernaculo Hiſpanorum ſermone *azebo* dicitur, illius ſemen Oxyacanthæ nomine ad Belgas miſſum. Altera Luſitanis *adorna*. Tertiæ, quartæ, & quintæ indifferenter nomina dabant incolæ, modò *piadera*, modò *ladierna*, nunc *lentisco*, nonnulli etiam *torriſco* (quod Thymelææ proprium & peculiare eſt) nuncupantes. Tertium genus Peraulaniſ ſtagni Volcarum accolis, ſi benè memini, *alader* dicebatur. Quartum verò meo tempore Mompelianæ academix ſtudioſi, nunc Oleaſtrum, interdum etiam Halimum appellabant.

DIOSCORIDES Phillyrææ folia commanducata, ad oris ulcera commendat, vel eorum decocto collui os jubet: pota verò urinam ac menſes ciere dicit.

HALIMVS.

CAP. XXXV.

VNUM Halimi genus Dioſcorides tradit. Plinius Naturalis Hiſtoriæ lib. xxii. cap. xxii. duo genera recenſet, & tertium ex Cræteva addit.

HALIMVS ergo Dioſcoridis, quem & majorem & latifolium appellare licet, frutex eſt omnino candidus, Rhamno ſimilis, ipſo etiam candidior, eademq; altitudine aſurgens, multis ramis ex una radice prodeuntibus, craſſis, lignoſis, & fragilibus, nullis rigens ſpinis: folia oleæ, ſeu potius Rhamni, breviora tamen & latiora, interdum rhomboide figura, alba, carnoſa, quodammodo ſplendentia, ſaporis acidi, circa ramos, nullo ſervato ordine temerè naſcuntur: flos oleæ pænè, muſcoſus, purpuraſcēs, racematim in ſummis ramis cohæret: deinde ſemen latum Atriplicis, aut portulacæ quam marinam vulgò appellant, copioſum: radix dura eſt, lignoſa, & in multos ramos ſparſa. Floret æſtate, ſemen Autumno matureſcit: inveni etiam Decembri florentem & maturo ſemine onuſtum.

PLURIMVS ſpontè provenit Vlyſſipone viciniſque locis ad Tagum, aut ejus oſtia, & æſtuaria mari proxima in ſepibus mixtim cum Rhamno, aut ſolus: Hiſpali item in ſepibus. Natus etiam nobis ſemine quod Vlyſſipone atruleram, quem etiamnum apud quorundam rei herbariæ ſtudioſos ali exiſtimo: verùm minùs albus erat quàm natali loco, & ampliora naſtus folia, Atriplicis ſilveſtris ferè magnitudine &

forma, carnoſa tamen, & ſalſedinis nonnihil retinentia.

Fruſtra hunc, verbis Amati Luſitani inductus, Salmanticæ ad ædem D. Virginis, cui cognomen *de la Veiga*, fluvio Thormi vicinam, ſepe requiſivi: ſed Rhamnum iſtic frequentem, quemadmodum tota illa ſuburbiorum parte inveni: niſi Atriplicem ſilveſtrem, illic ut plerisque alijs locis ſatis abundè naſcentem, pro Halimi frutice fortaiſis ſumpſerit.

HALIMI genus aliud, ſupra cubitalem, aut ſeſquicubitalem non aſurgit altitudinem, flagellis potiùs, quàm ramis, adedò infirmis, ut plerumque procumbant & humi fundantur, candidis quidem illis, ſed minus ſuperioris ramis: hujus folia oblonga, anguſta, pingua & carnoſa, cinerei & albicantis coloris: flos ſummis flagellis racematim cohærens innaiſcitur,

Halimus II.

Halimus. III.

Halimus.

Halimi fa-
culis.

herbacei potius quam purpurascens coloris, deinde semen superiori penè simile, paulò tamen minus. Floret quo superior tempore.

In maritimis regni Valentini nascitur: videre & legere etiam memini in aggeribus illius Insule, quam duo Rhodani cornua faciunt, inter Fanum D. Ægidij & Arelaten, cum Mompellio Arelaten & inde Massiliam proficiscerer. Alitur etiam à nostratibus in hortis. Alebat etiam Viennæ in suo horto cultissimo Cl. Vir Doctor Ioannes Aicholtzius insignis Medicus, & dum vixit amicus carissimus, adeò prolifico semine, ut plurimæ illi plantulæ singulis annis sponte nascerentur.

Ad Halimi etiam genera referri potest alia planta non modò in maritimis Mediterranei maris, sed etiam ad Oceanum sitis, ut in aggeribus Flandriæ, Zelandiæ, & Hollandiæ nascens, pedibus ramis, humi procumbentibus, ex cinereo colore purpurascens, folijs priori similibus, pinguioribus & magis carnosiss, minùs tamen incanis, & ex viridi potius canescentibus: flos etiam extremos ramulos ambit racematim, ex herbaceo purpurascens, deinde semen secundo simile.

Cl. Vir Iacobus Dalechampius (ipsum enim magnæ illius Plantarum Historiæ, quæ proximis his annis Lugduni apud Rovilium expressa est auctorem esse iudico) verùm Dioscoridis Halimum Tholosæ in hortis coli ait: sed cum fructum Ribes vulgari similem ei adpingat, dubia mihi est ejus fides: Dioscorides enim nullius fructus in

ejus Historia meminit: nec ipse etiam Plinius. Ego verò primum quem descripsi, legitimum Dioscoridis ἅλμων esse cenfeo, & mitius genus Plinij: Lusitani *Salgueiras* à falsugine, Hispanenses *marisma*, quòd maritimis crescat, appellant. Alter silvestre genus Plinij videtur, cui tenuiora folia tribuit: illius vulgare nomen mihi ignotum. Tertius vulgò *Portulaca marina* dicitur.

Omnes autem perpetua sunt fronde, & aliquid ad fine cum Atriplice silvestri (cujus varia inveniuntur genera foliorum amplitudine & exilitate inter se differentia) habere videntur, & fortè etiam facultates non dissimiles.

HALIMI folia Dioscoridi & Plinio, cibi gratia decoquuntur: radix drachmæ pondere in aqua mûlta pota, tormina discutit, rupta quæ & convulsâ mitigat. Plinius deinde utrumque genus prodesse dysentericis etiam exulceratis cum pane, stomacho verò ex aceto. Ulceribus vetustis illini crudum, & recentium vulnerum impetus lenire, & luxatorum pedum ac vesicæ dolores: sed in eisdem remedijs, effectus majores silvestris esse, & in sananda hominum ac pecorum scabie: semine linguæ subdito sitim non sentiri, &c.

Lusitani certè tenellas prioris, atque etiam Rhamni cimas in cibos recipiunt. Clariss. eques Damianus de Goës, idemque vir doctissimus Halimi majoris folia cum furfuribus decocta, & podagris quæ à calida causa proveniunt, malagmatis modò calida imposita, dolores lenire mihi affirmabat, cum Vlyssipone essem.

Tertij generis turiones & folia Flandri, Oceani accolæ, sale condire solent, & in vsum servare, non secus ac Tyrrheni maris maritimis vicini, fœniculum marinum.

FRUTEX CORONARIUS.

CAP. XXXVI.

Syringa vul-
garis.

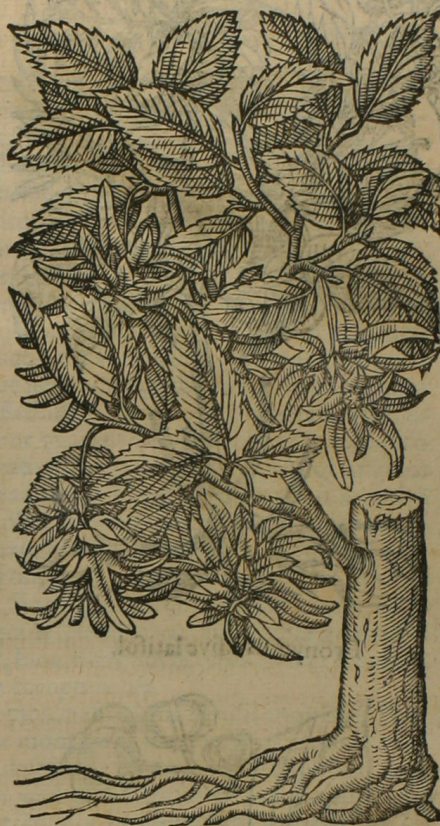
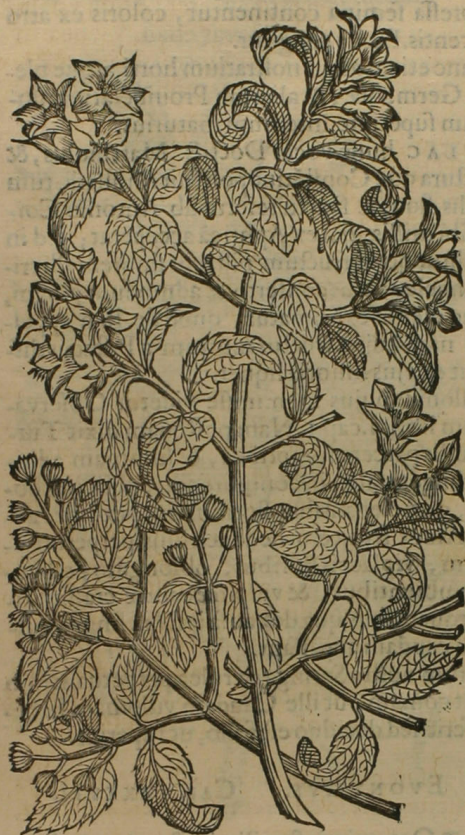
VALDE elegans est hic frutex, multis ab radice longis virgis præditus, rectis, cinereo cortice tectis, digitalis aut majoris crassitudinis (quæ tandem brachialis interdum evadit) nodosis & quodammodo geniculatis, multam medullam in se continentibus: hæc demum in multos tenellos virides ramos sparguntur, quos ex intervallis bina semper folia contrario pediculorum exortu nascentia exornant, laurinis majora, oblôga, per extremum mucronata, rugosa, viridia, in ambitu crenata, amariuscule, primum degustantibus, saporis, deinde acris: flores extremis ramulis insident, terni, quini, septeni, nonnumquam plures, bini semper inter se oppositi, extremo impare: constant ij quatuor folijs mucronatis, albis, numerosis fibris pallidis mediam floris cavitatem & umbilicum occupantibus, odor jucundè gravis, qualis in aureorum malorum & citriorum floribus: his succedunt capitula è multis quasi valvulis compacta, supernè obtusa, primum viridia, deinde maturitate nigricantia, quibus

quibus dehiscenſibus, oblongiuſculum & tenue ſemen excidit, quod plerumque novellas plantas ſequentē anno procreat: naſcitur etiam avulſione, & ſtolonibus radices ſpargentibus mirè ſe propagat. Floret Iunio, ſemen Auguſto maturum eſt.

Nuſquam ſponte naſcentem hunc fruticem vidi, ſed in Belgicis hortis mihi primū conſpectus, neſcio unde delatus: poſtea in Hiſpanijs unus aut alter, è Belgio haud dubiè miſſus. Nunc pauci ſunt, in Germania, alijs ſque vicinis regionibus horti, in quibus ob odoris ſuavitatem & elegantiam non alatur.

Frutex coronarius.

ὄσπυς Theophrasti.

AN veteribus fuerit cognitus hic frutex, nondum ſtatuerè poſſum: paſſim verò ab Herbarijs Frutex coronarius, quòd ejus ſlos odoratus in coronas interdum addatur, & Syringa à virgarum reſtarum longitudine & fungoſæ interioris medullæ copia, appellatur: Auſtriacæ matronæ, Weſſche holder / id eſt, italicam ſive peregrinam ſambucum à ſlorum odore vocant.

Sunt qui ὄσπυς Theophrasti eſſe cenſeant. Sed cū illius ὄσπυς, quā à nonnullis ὄσπυς Theophr. appellari dicit, adeò luculenter ſit ab ipſo deſcripta Hiſt. Plant. lib. III. cap. X. non video quibus rationibus ſuam opinionem ſtabilire poſſint. Nemo enim in re herbaria vel mediocriter verſatus eſt, qui non agnoſcat Oſtryn ſive Oſtryam, illam eſſe arborem quæ in omnibus penè Germaniæ, Galliæ, Pannoniæ, & multarum aliarum Europæ Provinciæ ſilvis obvia eſt, τῆς ὄσπυς ſive fago, non fraxino, ut vult Plinius, qui lib. XIII. cap. XXI. Natur. Hiſt. eam deſcribit, corpore & cortice ſimilis, folijs fagi ſed minoribus, durioribus, per ambitum ſerratis, non ſplendentibus ſupernè ut illa, ante hiemem tamen, priuſquam deſtuant, ſimiliter flaveſcentibus, extremis ramulis ſpicam alatarum ligularum, in quibus ſemen hordeo ſimile latet, propendentem ferens. Herbarijs quibuſdam Fagus dicitur, neſcio quo auctore, niſi fortè à fagi ſimilitudine nominis occaſionem ſumpſerint. Germani Hanen buche appellant, Galli Cherme, Atrebatæ mei populares ad græcam vocem alludentes Heſtre, è cujus craſſioribus virgis crates texuntur.

Coronarius porò frutex an vllum in medicina uſum obtineat, nondum intellexi: ſed nobiles apud nos matronæ, floribus ſyndone munda exceptis, & in conclavi ab aëre perſtrato ſupra menſam ſtratis, ſinguliſque diebus marcidorum & pridianorum loco recentibus ſuppoſitis, chirothecas ſuavi odore imbuere ſolebant.

EST alius quidam frutex à noſtris etiā Syringa vocatus, ſuperiori diſſimilis. Nam quamvis ab eadem radice multas proferat virgas reſctas & nodoſas, magis tamen fraxini, quā Syringæ ſuperioris, tenellas virgas referre videntur: multis etiam fruticat ramis, circa quos ad ſingulos nodos bina folia contrario ſitu naſcuntur, latiora quā in præcedente, & longiore nixa

Frutex coronarius.
Syringa.

ὄσπυς Theophr.

Plinius emendatus.

Syringa canulea flore.

Syringa cæruleo flore.

Lilac Mas-
soli.Cauda vul-
pina.

Evonymus l. five latifol.

Evonymus l.
latifolius.

nixa petiolo, crassiuscula, dura, nigricantia, & ad populi nigrae sive hederæ foliorum formam accedentia: summis ramis oblongos veluti racemos fert, è quibus multi flores superiore minores, obsoletioris cærulei coloris dependent, odorati quidem, minus tamen quàm prioris Syringæ: ijs succedit longiusculus fructus, duabus veluti membranaceis valvulis constans, quo bina oblonga & compressa semina continentur, coloris ex atro rufescentis. Facile pangitur.

Hunc etiam alunt nostratum horti, atque plerique Germaniæ, & aliarum Prouinciarum: floret cum superiore, interdum maturius.

LILAC hunc vocat Doctis. Matthiolus, & ex pictura quæ Constantinopoli fuit illi allata, tum ramulis flore & fructu refertis ab Antonio Cortuso sibi missis, qui ex Aphricâ acceperat, sed in eo fallitur quod fructum pistacijs similem illi tribuat, nucleo intus conferto & admodum pingui, ex quo oleum exprimatur, quod de Ben appellant: nam hujus fructus multum à Pistacijs differt, ut ex ejus historia liquet.

Bellonius hujus meminisse videtur Observationum lib. III. cap. L. Nam postquam dixit Turcos nullis parcere sumptibus, & summam adhibere diligentiam, in conquirendis exoticis arboribus, quæ elegantibus floribus sint præditæ, addit: Alunt fruticem hederæ folijs perpetuò virentem, violaceis floribus, oblongum pediculum ambientibus, & vulpinæ caudæ crassitudinem æquantibus, qua de causa ipsi sua lingua vulpinam caudam appellant.

Verum nostra Syringa cærulea perpetuam non habet comam, ut ille Caudam vulpinam habere asserit: sed deciduo est folio, ut superior.

EVONYMVS. CAP. XXXVII.

NON minùs familiaris est universæ Pannoniæ Evonymus vulgo dictus, quàm reliquis provincijs quas quidem adj: alit tamen etiam quædam alia ejus genera nusquam alibi mihi observata.

VIRGAS habuit primum genus, cum id reperi, cubitales duntaxat, lætas & fractu contumaces, quas ambiebant bina folia ex adverso semper nascentia, leviter in ambitu serrata, Evonymi vulgaris folijs non absimilia, quod ad formam attinet, sed longè majora, Citriæ mali folijs amplitudine non cedentia, viridia, gustus ingrati & amari: radicem digitalis crassitudinis summa tellure in cubitalem longitudinem excurrentem, multiq; flavescentibus fibris donatam. Nullos tum flores observabam: sed posteaquam in cultissimo horto C.V. Doctoris Ioannis Aicholtzj, Viennensis Medici, veteris amicitia mihi cōjuncti, cui binas stirpes quas erueram, adoleverunt; ad humanā vel ampliorem altitudinē post paucos annos excreverunt, ampliora folia nactæ sunt, flores & semen tulerunt. Maio enim mense oblongi tenuesq; inter infima folia pediculi nati sunt, è quibus aliquot dependebāt flosculi, quatuor albicātibus foliolis & ad car-

neum quodammodo colorem accedentibus præditi, forma persimiles Evonymi vulgaris floribus:

floribus: quibus successit fructus, ut in vulgari, quadrangulus, interdum etiam quinque angulis constans, major tamen, & quasi alatus, maturitate dehiscens, & alba grana aurea pulpa inclusa nonnumquam Augusto, sed potissimum Septembri mense continens. Sub Autumni finem, folia abijcit cum reliquis arboribus quibus perpetua non est coma, & extrema ramulorum cuspidem oblongam gemmam, spem proximæ novo vere germinationis, producit.

Vno dumtaxat loco hunc fruticem observabam anno reparatæ salutis humanæ M. D. ^{Natales.} LXXIX. Maio mense in silva illa quæ ex *Grebén* Ill^{is} Dn. Balthazaris de Batthyán arcem descendit versus Warasdinum, ea Pannoniæ parte, quæ olim Interamnis appellabatur, nunc autem Slavoniæ nomen obtinet, Germani *Windischland* vocant, ultra Dravum flumen: & inde binos illos frutices Viennam adferebam.

Evonymus II.

BICVBITALIBVS ramis assurgit alterum, aut etiam majoribus, digitali, interdum pollicari crassitudine, lentis & obsequiosis, dēso cortice obductis, viridi primum, deinde multis nigricantibus maculis aspero, qui in summo dividuntur in plures ramulos, ordine & serie quadam inter se oppositos, quos exornant folia similiter ex adverso sita, latifolia Myrti folijs paria, teneriora, leviterque in ambitu crenata, gustu primum exsiccante, deinde amariuscule & calido: è quorum sinu, in oblongis gracilibusque pedunculis, unus, bini, aut ad summum terni flosculi splendentes & purpurascens dependent, quatuor foliolis constantes, umbilico quadrato, & luteis staminulis quatuor angulos occupantibus, Coggygræ flori non multum absimiles, majores tamen: fructus succedit in quadrangulis siliquis vulgaris Evonymi similibus, spongiosus, aurei coloris, ijs dehiscens tenui filo propendens, in quo grana extrema parte nigra & splendentia, Fraxinellæ granorum instar, bina interdum & terna eodem loculo & pulpa comprehensa.

Evonymus II.

Copiosè nascitur in silvosis utriusque Pannoniæ montibus: sed qui Alpes attingunt, id alere desinunt. Invenitur & in Moravia: nusquam verò abundantius, quàm in silva arcis Greytzenstein Ill. Comitum Nicolai de Salmis vicina, secundo à Vienna Austriæ miliari, ad levam Danubij ripam. Floret Maio: fructus Au-

Natales.

gusto plerumque maturefcit, maturius quàm vulgaris, & primum genus hîc descriptum.

ΕΥΩΝΥΜΟΝ Græcorum, Evonymus Latinorum censetur potiori doctorum virorum parti is frutex qui apud Herbariorum vulgus tale nomen obtinuit, tametsi quidam aliter sentiant, & ΤΕΡΡΑΥΩΝΙΑ (Gaza quadratoriam vertit) cujus solum nomen apud Theophrastum lib. III. Hist. Plant. cap. vi. inter sero germinantes invenitur, esse volunt: ejus autem ΕΥΩΝΥΜΟΝ, aliam quandam stirpem, quam infra suo loco describam.

ΕΥΩΝΥΜΟΝ.

ΤΕΡΡΑΥΩΝΙΑ.

PORRÒ vulgarem Evonymum à capris maximè appeti, & ejus folijs avidè sine noxa vesci, dum in Pannonia essem, didici, eamque ob causam, ab Vngaris *kechkerago fa*, id est, à capris rosa arbor dicitur: licet id Theophrasti opinioni repugnet, qui Evonymi folia, capris præcipuè, mortifera esse scribit. Germanis autem *Spindelbaum* dicitur, Gallis *Fusain*, & bois à faire lardoires.

Evonymus vulgaris.

PERICLYMENVM.

CAP. XXXVIII.

VULGARIS Periclymeni, duo genera sunt cognita, utrumque vicinis fruticibus plerumque se circumvolvit: sed illud quod in Septentrionalibus Regionibus nascitur, extremis ramis multos flores odoratos admodum, & rubrum fructu in unum caput coactum profert, alterum in calidioribus regionibus veluti Italia, Hispania, Narbonensi Gallia crescit, latoribus folijs & binis aut ternis acetabulis extremos ramulos ambientibus, in quorum singulis seni plerumque flores exoriuntur præcociiores & minus odorati quàm in priore, quibus succedunt bacce ferè puniceæ. Vtrumque genus Belgicis & Germanicis hortis valdè familiare, pergulas interdum vestit. Neutrum spontè nascitur, quod sciam (certè non observavi) in Vngaria, Austria, Bohemia: Matronæ Austriacæ *Rosen von Jericho* appellant.

Periclymeni duo genera.

ALIVD porrò genus est, quod nullo adminiculo egens, per se consistit. Istius plura genera observabam. Nam præter primum, cujus cum luculenta descriptio extet Pemptade III. lib. III.

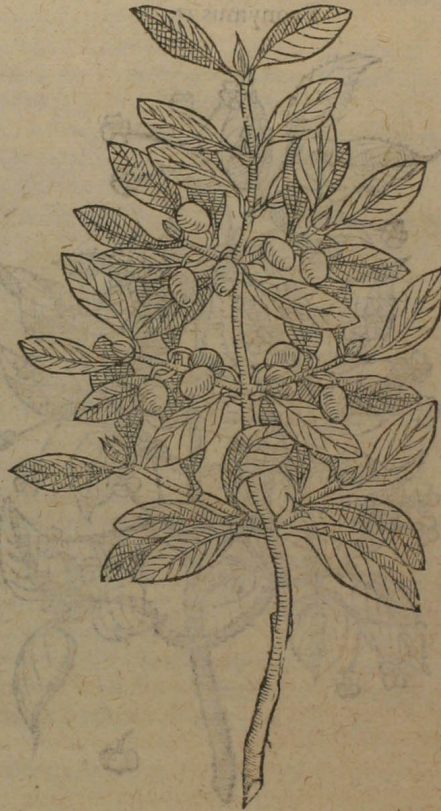
Secundi generis.

Periclym. I.

lib. III. cap. XXIIII. Historiæ stirpium Clariss. Viri Remberti Dodonæi Cæsarei Medici, hic repetendam esse non duxi: Lectorem tamen admonitum volui, inæquales baccas non ferre, quemadmodum nonnulli existimant, sed geminas semper, easque perpetuò ferè æqualis magnitudinis, cum in Pannonia, Austria, Moravia, Bohemia, ubi plurimum, tum in Allobrogum, Helvetiorumque alpebus, & alijs locis in quibus spontè crescit. In Belgicis autem hortis cultum, vix unquam æquales ad maturitatem perducere deprehensum est; at cum altera excresecat & turgida fiat, una semper exilis, plena tamen remanet, lagenulamque gestatoriam, aut cucurbitulam referre quodammodo videtur.

Periclymenum rectum II.

Periclymenum rectum III.

Secum gen.

Periclym. II.

ALTERVM humilius est, humanamque altitudinem rarissime attingit: multò graciliores & rariores habet ramos albicante cortice tectos: folia priore teneriora, longiora, in ambitu nonnihil serrata, supernè virentia, infernè minus incana quàm primi: renellis germinibus enascuntur inter folia graciles pediculi; unum interdum, sed binos ut plurimum flores sustinentes, superiore minores & teneriores, non pallescentes ut illi, sed purpurascens, quibus succedunt gemelli fructus æquè magni ac in priore, etiam æquales, nigri tamen, non rubri, succulenti, gustu ingrato. Radix dura est & lignosa.

Hujus unum fruticem in Pyrenæis montibus, binos aut ternos apud Allobroges, deinde frequentiores varijs montibus Austriæ & Stiria, inveniebam.

Secum gen.

Periclym. III.

TERTIVM ejusdem cum secundo altitudinis, crassiusculo est stipite, multos in ramos diviso, nigricante cortice obductos, qui scaber est, & plerumque multis locis hiat: interdum statim à radice in multos ramos sese dividit: tenelli ramuli purpurascunt, & incana lanugine pubescunt: folia contrario situ inter se disposita, ut in reliquis Periclymeni generibus, illi quòd rubras baccas fert non dissimilia, exsiccantis & amariuscule gustus: flos non fuerat mihi conspectus cum hujus historiam primum evulgarem, quandoquidem sub finem Julij solummodo observatus frutex suo maturo fructu onustus: at aliquot deinde annis elapsis, semine natæ stirpes, tertio à satù anno, flores è tenellorum ramorum alis pediculo inhærentes, protulerunt geminos, rudimento fructus, ut ceterorum, innixos, pusillos, pallescentes, cavaos & in quinque lacinias divisos, ut reliquorum Periclymeni surrecti generum flores, è quorum umbilico prodeunt quinque staminula flava appendice insignita, fructus singularibus bacis, utrimque inter folia brevi pediculo dependentibus, constat, Chamæmispilo Gesneri magnitudine æqualibus, sed longioribus paulò, coloris cærulei, quæ vinoso & acidiusculo succo plenæ, manus rubro colore inficiunt, & multa plana grana continent. Radix lignosa latè diffunditur, & multis fibris prædita est.

Crescit spontè ad radices cujusdam montis pago Malitz vocato contigui, ad sinistram, via quæ

quæ ad Taurum, superioris Stiriaë Saltzpurgensem Ditionem pertingentis præcelsum montem, ducit: nunc autem semine natum in quibusdam hortis alitur. Incolæ fructum diligenter colligunt, & in tinctorium usum reponunt.

Periclymeni IIII. & IIIII. flores.

Periclymen. rectum IIIII. cum fructu.

QVARTVM genus humilius est, rarò cubitalem superans amplitudinem, ramis secundo crassioribus, candidioribus, lentis & fractu contumacibus: folia illi omniù maxima, Laurinis non minora, per extremum mucronata, supernè virentia, infernè candidiora, nulla tamen lanugine pubescentia, neque in ambitu serrata, duriora etiam quàm superiorum: flores in longo crassiusculoq; petiolo gemelli, secundo forma similes, nunc ex purpura candicantes, modò purpurei: fructus plerumque unicus, rarò geminus, tametsi gemino flori succedat, omnium crassissimus, exigui cerasi magnitudine, ruber, succulentus, transparent, duplici in summo, ubi flores inhæserunt, stigmate notatus, sed unicum granum continens.

Periclym.
surrect. IIIII.

Frequens est in montibus Pyrenæis & Allobrogicis, sed omnium abundantissimum in Pannonicis, Austriacis, & Stiriacis, præsertim supra monasterium Neuberg, ubi, & in reliquis vicinis Alpibus plurimæ stirpes elegantissimæ proveniunt.

Florent omnia surrecti Periclymeni generâ Aprili & Maio, fructus Julio & Augusto plerumque perficitur.

Primum genus *Hunds kirschen* & *Beinholtz* à quibusdam appellatur vulgo, quidam Xylotsei nomine, postremam Germanicam vocem exprimentes donarunt Austriacarum & Stiriacarum Alpium incolæ tria priora generâ *Hunds beer* vocant. Quarti nullum vulgare nomen didici. Verùm mihi non probatur eorum sententia, qui hoc genus Plinianam Chamæcerasum esse existimant: cum ejus fructus nulla saporis gratia commendetur, nullamque habeat tota stirps cum Ceraso affinitatem. Sed magis verisimile judico, ipsius Chamæcerasum non esse diversam ab ea quæ plurimis Pannoniæ, & vicinarum quarundam Provinciarum locis spontè provenit, cujus historia paulò post sequetur: nec mihi satisfaciunt qui Ficum Idæam, cujus Theophr. lib. III. Plant. Histor. cap. XVII. meminit, esse volunt: nam hæc plantâ nullam, mea opinione, notam habet cum ipsius, nec cum Pliniana sicu Idæa convenientem.

Nomina.

Ad Periclymeni etiâ generâ proculdubio referenda est hæc elegâs plantâ, cujus iconè cum descriptione liberaliter pro mutua quæ inter nos erat amicitia comunicabat C. V. Thomas Pennæus Londinensis medicus, cum alijs aliquot elegatissimis stirpibus, de quibus suo loco.

Chamæperi-
clymenum.

CAVILICVLIS verò dodrantalibus est, quibus quatuor, sex, rariùs octo adherent folia ex adverso per intervalla sita, Phillyreæ Narbonensis, sive mediæ, folijs similia, sed paulò majora, magisq; nervosa, in mucronem desinentia, quinque costis ab ipso pediculo ad mucronem excurrentibus. E supremorum foliorum cavis duo veluti ramuli exeunt binis folijs eodem

Chamaepericlymenum.

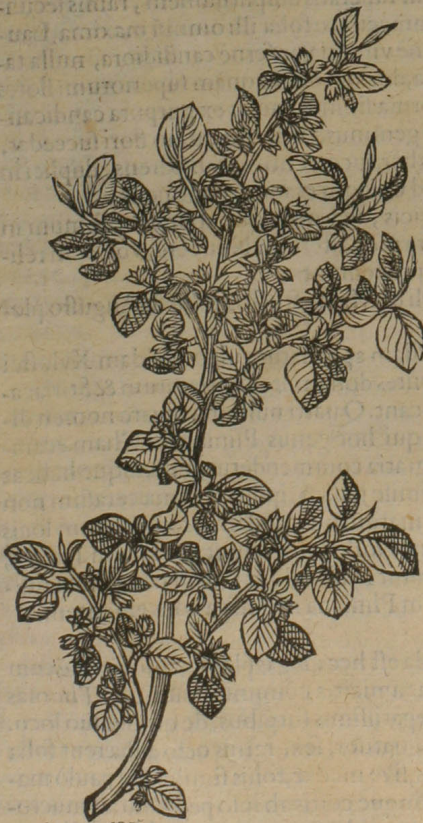
Aliud Chamaepericlymenum Gesnerius.

Nomen.

Chama-mespilus Gesneri.

Chama-mespili historia.

dem modo quo in caule dispositis præditi, qui cacumine quaterna alia folia gestant. Ex istorum ramulorum medio, pediculus nudus & sine folijs exit, in cuius summo rubræ bacce (flores non fuere observati) racematim coherentes nascuntur, Prutenis rusticis circa Gedanum vulgò Dantiscum appellatum expetitæ atque etiam in Norwegia & Suecia, ubi in maritimis copiosè nascitur, tenui radice se propagans, & vicina loca occupans, hinc inde fibras spargit.

Qui ad me mittebat, Chamaepericlymeni nomen, nec immeritò indidit.

CONSIDERANDVM porrò an eadem non sit (certè persimilis) cuius brevem historiam mihi communicabat, & plantulas aliquot siccas relinquebat doctissimus vir D. Henricus Hoierus Medicus Anno M. D. XCVI.

TERTIVM, inquit, locum assignamus herbulae [inter bacciferas videlicet stirpes ab ipso in Norwegia observatas] quæ folijs Hypericon humile mentitur: florem unicum profert, nigellæ flori quodammodo similem, ex quo bacce per maturitatem rubentes, nõ secus ac vacinia rubra, ejusdè quoque magnitudinis propendent, intus albæ, succulentæ, sapore admodum dulci: quæ manducatæ, scabiem pruritumque generare vulgò creduntur, atque hinc illis nomen inditum Schrubbebeeren.

Plantulae autè quas mihi siccas relinquebat valdè tenellæ erant, ex quibus observabam (quòd Hoierus brevitati studens prætermiserat) singulis furculis sive cauliculis sena plerumque, interdum octona inhaerere folia, ex adverso, sive contrario situ semper nascentia, in imis cauliculis minora, in extimis ampliora, Ascyri folijs valdè similia, è quorum sinu ad latus pediculi florem sustinentis, aliquando unicus, ut plurimum bini, utrinque scilicet unus, exsurgunt ramuli binis aut quaternis folijs simili serie dispositis præditi: florem porrò summis cauliculis nitentem, quatuor folijs candicantibus còstantem, in cuius medio multarum baccularum suis petiolis inhaerentium rudimenta nigricantia, quæ magnam gratiam flori addere debent.

CHAMÆMESPILVS GESNERI.

CAP. XXXIX.

FREQUENS est hic frutex in omnibus non modò Alpibus, sed montibus etiam quibusdam Viennæ Austriæ vicinis, bicubitalibus, vel cubitalibus, interdum etiam longè brevioribus virgultis, pro locorum, in quibus crescit, naturâ, lentis, nigro cortice tectis, sic tamen ut tennelli rami canescant: folia alterius generis Idææ vitis folijs haud multum dissimilia sunt, magis tamen ad cotoneæ mali foliorum similitudinem accedunt, minora tamen, crassiora, supernè virentia, infernè canâ lanugine pubescentia, alternatim in virgultis nascentia. Ineunte Vere è singulorum foliorum alis flosculos profert herbacei coloris, concavos, ternos aut quaternos, in uvam quasi cògestos, qui deinde in fructum extuberant rotundum, magnitudine baccarum myrti,

myrti, aut potius Spinæ appendicis, siue vulgaræ oxyacanthæ, colore foris initio subflavescente, deinde rubro, carne intus pallida, fungosa, oxyacanthæ iam dictæ ferè sapore, quina officula siue semina continente. Augusto maturus est.

GESNERO Chamæmespilum appellare placuit: quem alij recentiores sequuti sunt. In Epistolis satis apertè docet à Coronastro ipsius (ne quis eandem stirpem existimet) differre, cui majora folia, baccas non adeò rubras, nec adeò rotundas tribuit. Sunt qui Dioscoridis *ἐπιμυλῖδα*, & Theophrasti mespilum *ἐν-θηνοειδὴν* esse censent. Epimelis sanè Dioscoridis, quam & *σιτάριον* appellari ait, vulgaris nostra mespilus est. Anthenoides verò Theophrasti (quam Gaza Gallicæ appellatione expressit) qualis sit, non facilè judicari posse arbitror. Mihi porrò videtur hic frutex plurimas notas habere communes cum *κονιδρω* siue arbuto Dioscoridis, quæ à Theophrasti Arbuto differt, ut cap. de Arbuto adnotavi. Anguillaræ autem videtur Dioscoridis *κόμαρος* esse Andrachne, quam Theophrastus Plant. Histor. lib. 111. cap. XVI. Arbuto subjungit, illique similem facit folio & fructu.

ἐπιμυλῖδα
ἐν-θηνοειδὴν

κόμαρος
Diosc.
Andrachne
Theophr.

VITIS IDÆA.

CAP. XL.

IDÆA Vitis nomen diversis stirpibus tribui video à Rei Herbariæ peritis: sed maxima pars Myrtillum germanicarū officinarum, hac appellatione Theophrastum intelligere, vult. Sunt qui alium fruticem ab eo describi arbitrantur. Nos utriusque generis stirpes hoc capite describemus, à priore initium faciètes, quod plurium opinione id nomen sibi vindicare debet: cuiusque species (præter vulgarem nigris baccis, aliam buxeis nec deciduis folijs, baccisque rubris, & tertiam palustribus nascentem) duas ab alijs minimè descriptas observasse puto.

PRIOR flexilibus est ramis & humi diffusis, gracilibusque, multis germinibus vix è musco (quo rami occultantur) prominentibus, in quibus nullo ordine digesta sunt folia, prioris Ledi alpini folijs penè similia, paulò tamen longiora, angustiora, teneriora, minutique crassa, admodum venosa, supernè virentia, infernè dilutiora, leviter per oras crenata, & mollibus quibusdam villis hirsuta, longo pediculo inhaerentia, gustus valde adstringētis: in summis germinibus præcedentis anni, baccas fert (florem non observavi) rotundas, cerasij nonnumquam magnitudine, oblongis & tenuibus pediculis dependentes, coloris initio viridis, deinde rubri, postremò nigri, succulētas, non ingrati saporis, nulla officula continentes, sed plana duntaxat semina, alba, numero ut plurimum quina: radix lignosa quibusdam fibris donata est, & rami per terram sparsi similes fibras nonnumquā agunt.

Maturis & immaturis baccis onustum hunc fruticem, juxta Ericam bacciferam alteram nascentem, in unius Snealben jugi supra Neuberg scopulis mense Augusto eruebam.

VICINIOR est vulgari Altera, quæ ramos etiam habet humi interdum diffusos, teretes, lentos, nonnumquam verò firmos & erectos, cortice modò cinereo, modò rubescente tectos, in multas alas divisos, & in his folia, illi quæ rubro est fructu forma similia, sed teneriora, venosa, subtex exalbida, gustus adstringentis & nonnihil acidi: flos vulgari similis, ex candido purpurascens, concavus, labris in quinque crenas divisus, & exterius reflexis, suis intus staminulis: fructus vulgari similis, maturitate niger, saporisque gratia non minus quàm vulgaris officinarum myrcillus commendabilis, plurima granula in se continens: radix est dura, lignosa, multis fibris capillata: sarmenta, siue rami procumbentes, subinde radices agunt.

Invenitur in Weitzalben jugo duobus supra Neuberg germanicis miliaribus: postea etiam observabam in descensu Herzen alben supra Reehof multo fructu onustam, atque in Eschero Austriæ monte supra Gamingam. Anno deinde M. D. LXXIX. reperi in silva Noribergeri urbi proxima, ad Latomias, ubi & vulgares nigris & rubris baccis maxima copia nascuntur sub Pinastris, Piceis & Abietibus, duce & comite C. V. Ioachimo I. F. Camerario. In Silesiæcæ verò montibus etiam provenire audio.

FORMA & amplitudine hæc à superioribus differt: etenim multis stolonibus statim à radice fruticat, ternos, quaternos, & quinos interdum cubitos altis, crassis, valde ramosis, nigricante cortice obductis magna ex parte: primo vere folia ex gemmis in ramulorum lateribus nascentibus

Vitis idæa II.

Vitis idæa III.

nascentibus promit subtrus omnino incana, & multo tomento obsita, supernè autem viridia, è quorum medio veluti corymbacea florum quinis foliolis candidis constantium coma emergit, sine odore: folia deinde paulatim sese explicant, tomentosamque illam lanuginem abijciunt, & in ambitu serrata conspiciuntur: fructus floribus succedit, rotundus, niger, umbilico quinque alis aut lacinijs septo, spinæ appendicis fructu major, succulentus, subdulci melleoque sapore, quali ferè Ceratia seu Silique, continens dena aut plura grana oblongiuscula, plana, subnigra.

Abundantissimè nascitur montibus Viennæ Austriæ vicinis, veluti ad Brunnam, Medeling, Cumpostkirche, Baden, Fische, atque etiam ad radices Styriacarum alpium. Floret, ut dixi, ineunte Vere, fructus Augusto maturus est.

Nemina.

AN priorem rectè in hanc classem retulerim, alijs judicandum relinquo: nec enim mihi ipsi in illius nomenclaturâ satisfacio. Ledi alpini generibus adscribi posset, nisi baccè quibus prædita est, & aliæ quædam notæ refragarentur. Vulgare nomen non intellexi. Simlerus verò ad Commentarij de Alpius calcem ejus meminisse videtur, & Cartot studen appellare: nam parum à Rosæ montanæ frutice differre asserit. Hujus sanè folia satis ad illam accedunt.

Alterâ ab Austriacarum & Stiriacarum alpium Venatoribus Tegerber nuncupatur, libenter enim ejus baccis victitant, ut ipsi mihi retulerunt: unde nomen inditum. In Silesia vocatur Kausch/ quemadmodum & ea quæ rubro fructu prædita est, & palustris: similem etiam apud illos usum obtinent, qualem Ledon alpinum Insectoribus alpinis præstat.

Tertiam Itali Vitem Idæam Theophrasti, cujus meminit lib. III. cap. XVII. Hist. Plantar. esse censent. Austriaci rustici montani Stiegenber vocant, vel quod muscæ ejus fructum ob dulcedinem appetant, aut quia neglecta ab avibus, muscisque in pabulum cedunt. Pena & Lobelius *Amelanchier* nomine describere videntur in doctissimis Adversarijs. Iosias verò Simlerus *Flubirsin*/ hoc est, pyrum petram, loco supra memorato (ni fallor) appellat. Gesnerus in Epistolis varia (si modo hanc intelligit) tribuit nomina, Myrtomalidis, Petromelidis, Pyri cervinæ, Pyrastridæ. Dalechampius Epimelidem alteram vocat, & rubrum fructum tribuit, Cotonastrum Gesneri esse censens: deinde alio loco Amalanchier illi ἀμαλνδης seu ὀμομνδης Athenæi lib. XIII. est.

Pyrus petraea.
Myrtomalis.
Petromelis.
Pyri cervina.
Pyrastridæ.
Epimelis alba.
ἀμαλνδης.
ὀμομνδης.
Cotonastrum.
Cydonago.
Dyospiron.

COTONASTRUM porrò, quem Gesnerus Cydonaginem, Dyospiron & Wildfütten in Epistolis appellat à superiore omnino distinguere videtur, cum illius baccas rutilas esse ait, siccas, carne & succo nullas, seminibus intus quaternis triangulis.

Eum

Coronaster fortè Gesneri.

Eum fruticem legisse arbitror in Enealben jugis Iunio florentem & fructus rudimentum efformantem, cubitalibus ramis, lentis, nigro cortice tectis & nudis, quorum summitates desinebant in brevia germina incana, quinis aut senis folijs prædita malo similibus, supernè virentibus infernè nonnihil candicantibus, in ambitu serratis, gustus amaricantis, inter quæ veluti umbella flosculorum occultabatur quinque folijs constantium, coloris purpurascentis, quorum deinde sedes in exigua mala extuberabat. Illum ipsum quem legibamus ramum hic adpingi curavimus. An verò Agriomelea Bellonij, quam lib. i. cap. xvii. in Cretæ montibus invenisse scribit, exiguum malorum pyris forma similium feracem? Ea sanè Ομομυλίδι Athenæi quodammodo convenire videtur: & ipse Bellonius eodem loco, Allobrogum Amalancier, five Cretensium Codomalo, ab Agriomelea distinguit.

Agriomelea.
ομομυλιδι
Αθεν.

VVA VRSI.

CAP. XLI.

FRUTICAT pedalibus ferè ramulis, flexilibus & lentis, humi diffusis, rubescente cortice tectis, ut teneriores Arbuti ramuli: folia illi frequentia, nullo ordine ramis adherentia, Arbuti folijs minora, carnosa, Chamæleæ Italicæ foliorum planè æmula, minimè tamen hirsuta, cum adstrictione amaricantia: extremis ramulis flores profert ex candido purpurascentes, sive candidos, quibus leuiter purpurasces color admixtus sit, cavos, Arbuti floribus similes, & uvæ modo simul congestos: fructum (quem non vidi) incolæ rubentem, rotundum, exigui cerasi instar, acidum referebant: radix parva sed lignosa. Perpetua fronde viret.

Vva Vrsi
Galen.

Vva Vrsi.

Vnico loco nascentem conspexi arido solo & aprico, via regia, in colle imminenti cuidam viculo *Venta el babul* vocato, inter Guadix & Baça, regno Granatensi, iam florentem Martio anni M. D. LXV. seriùs tamen plerumque florere, fructum æstate maturescere, & in planta ad hiemem usque perdurare ipsi incolæ affirmabant.

PERITIORES quidam Hispani quibus eam ostendebam, Chamædaphnen esse existimabant, crassitudine foliorum proculdubio decepti. Mihi verò ad amussim quadrare videtur ἀμυροσαφίλω quam Galenus lib. vii. cap. iiii. De Composit. Medic. κατὰ τόπους his verbis describit.

ἀμυροσαφίλω.
λός.

Vva Vrsi in Ponto nascitur, planta humilis & fruticosa, folio Memæcyli, fructum ferens rubrum, rotundum, gustu austerum.

Nam quod nonnulli Vvam ursi Galeni à Theophrasti Vite idæa differre nō putant, falluntur illi meo iudicio: quandoquidem Vitis idæa nihil aliud esse videatur quàm ea planta cujus superiore capite aliquot genera descripsi. Et hæc à Vitis Idæa illo genere pumilo quod buxeis folijs semper viret & rubris bacis præditum est, multis notis differt, licet nonnulli

Vva ursi differt à Vite idæa.

nulli qui huius iconem à me in Hispanicis observationibus ante exhibitam ab illius icone discernere non noverunt, ita sensisse videantur. Magis adhuc falluntur qui hanc meam cum Alpigena & Chamærhododendro Lobelij confundunt: nam si utriusque historiam & iconem diligenter contulissent, plurimum inter se discrepare animadvertissent.

Alpigena.

Pyracantha.

Oxyacantha.

Non desunt qui Vvam ursi faciant spinam illam perpetuò virentem Oxyacanthæ vulgaris floribus & fructu persimilem, quæ in Belgicis hortis Pyracanthæ nomine ali solebat. Eam Anguilara, & rectè quidem meo iudicio, Oxyacantham legitimam esse censet: nam Theophrastus lib. i. Histor. Plant. cap. xv. & lib. iii. cap. iiii. perpetuam comam Oxyacanthæ tribuit. Dioscorides Pyrastris folio esse ait. cumque insuper baccas habeat myrti, plenas, rubras, fragiles, &c. aptissime Oxyacantham referre mihi videtur.

CHAMAECERASVS.

CAP. XLII.

Periclymenis sur-
rexit. iiii.
non esse Cha-
maceras.

Chamaecerasus
historia.

SUPRA dixi, eorum sententiam mihi non probari, qui quartum Periclymeni surrecti genus Plinianam Chamæcerasum esse existimant, & meas rationes istuc attuli. Plinius quidem Nat. Hist. lib. xv. cap. xxv. enumeratis aliquot Cerasi generibus, addit: Sunt & Macedonica parva arboris, raroque tria cubita excedentis: & minore etiamnum frutice Chamæcerasi. Neutram autem harum, fruticem illum qui inter Periclymeni genera descriptus est, dici posse censo: sed eos quos nunc describam.

VARIAE altitudinis invenitur Chamæcerasi frutex: nam interdum in cubitalem, bicubitalem, aut ampliorem magnitudinem attollitur, umbrosis videlicet locis & tenui solo: siccioribus autem locis, & juxta semitas plerumque supra pedalem altitudinem non assurgit. Tenuis autem & lentos habet ramulos seu virgas nigricante ex cinereo cortice obductas, quæ ex intervallis quædam tubercula, & veluti gemmas proferunt, unde tanquam ex cachrye, aliquot exigua foliola, Myrti Tarentinæ folijs æqualia prodeunt, simulque flores bini, terni, quaterni aut plures sese explicant, candidi, quinque foliolis constantes, multis in medio staminibus præditi, Cerasi vulgaris floribus persimiles, minores tamen: infra hos flores, atque etiam in extremis virgis, ex alijs tuberculis exeunt sine floribus folia superioribus majora, Cerasi vulgaris acerbo fructu foliorum formam imitantia, & in ambitu similiter crenata, longè tamen minora, & atra viriditate splendens, subamari gustus: floribus succedit exiguus fructus, rotundus, carnosus, maturitate ruber, exsiccat minusque grati saporis, quàm sint acida cerasa, osseo intus nucleo: radix crassa, longa, dura, paucis fibris prædita, profundum petens, & quæ difficulter erui possit.

Natales.

Crescit passim in Pannonia, Austria inferiore & Moravia, editioribus siccisque locis, ad vinetorum etiam in collibus sitorum margines, & juxta publicas vias. In Bohemia videre non memini. Floret Aprili cum primum folia germinare incipiunt: fructu Iulio, interdum etiam Iulio duntaxat maturus est.

Nomina.

Græcis χαμαίκερας dicitur, Latinis Chamæcerasus, Germanis Austriacis Erdt weixel/Vn-garis Vad-mezy, id est, silvestris merasus (merasum enim vocant illam seriùs maturescentem Cerasum austero fructu nigro) Gallis, apud quos sponte non nascitur, Cerisier nain nuncupari poterit.

Cerasus Ma-
cedonica.

CETERVM Macedonica Cerasus per Pannonias & Austriam, in agrorum & vinetorum marginibus frequentissima est, raro ad trium cubitorum altitudinem accedens, nihil in reliquis à vulgari, quæ acerbum & rubrum fert fructum differens: nam flores, fructum, folia similia habet.

Mahaleb.

INVENIUNTUR porrò in Austria & Pannonia alij frutices qui cum Ceraso aliquam affinitatem habent, & à nonnullis inter ejus genera referuntur: quemadmodum qui à plerisque Mahaleb vocatur, odorato flore, in scopulis & saxosis Pannoniæ locis nascens, & collum urbi Viennensi vicinorum radicibus, à rusticis Austriacis eam ob causam Stein weixel/ hoc

hoc est petrosa Cerasus appellatus. Hunc etiam plerisque Narbonensis Provinciae & Allobrogum locis non procul à Rhodano sitis observare memini. Sunt qui Vaccinium Plinij, & Lacatha, cuius nudum nomen apud Theophrastum Plant. Hist. lib. III. cap. IIII. & VII. ex-
 tat, esse censent. Plinius tamen Nat. Hist. lib. XVI. cap. XVII. Vaccinia aquosis solummodo nasci tradit; tingendi causa ad servitiorum vestes: in quem sanè usum neminem hunc fruticem aut ejus baccas usurpare intellexi; at palustris illa Vitis idæa, cum ea quæ nigris & rubris baccis, est tincturæ apta, quemadmodum paulò antè annotabam.

Cerasus item avium, aut Cerasus racemosa vulgò herbariorum nuncupata, in silvis frequens, Germani Elexn oder Elexen dicunt, Vngari Zelmice fa. Belgicæ officinæ, ante quàm res herbaria adeò exulta esset, pro Vitice habuerunt. Sunt qui Padum Theophrasto lib. Hist. Plant. III. cap. I. esse censent. Sed cum Theophrastus eo loco Padum duntaxat retulerit inter arbores umbrosos gaudentes, nulla addita descriptione: quâ ratione suam opinionem stabiliant, non video.

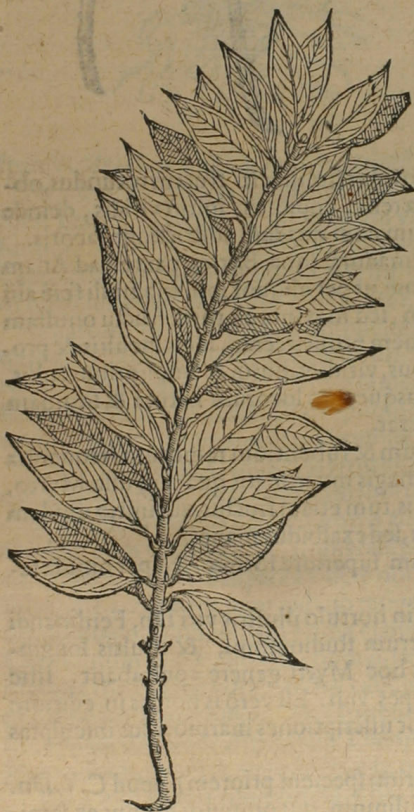
MYRTVS.

CAP. XLIII.

CATO tria Myrti genera tradit, nigram, albam, & conjugulam. Plinius lib. XV. cap. XXIX. Naturalis Hist. suo tempore aliter distincta fuisse Myrti genera refert, videlicet in sativam atque silvestrem, & in utroque genere latifoliam inveniri. Sativarum genera topiarios deinde facere, Tarentinam folio minuto, Romanam patulo, Exoticam dentissimo, senis foliorum versibus: eam verò non esse in usu: ramosam utramque aliam, Conjugulam se existimare, quæ suo tempore Romana nuncuparetur.

Ego verò in Hispanica mea peregrinatione, & alijs quæ adij locis, multo plura genera observare memini: nec dubito quin ex satiatione major adhuc varietas oriri possit.

Myrtus Bætica latifolia, domestica.

VNUM, satis crassis ramis, folijs duplici serie rariùs dispositis, magnis, ut interdum ad Lauri tenuifoliz aut Arbuti foliorum amplitudinem ferè accedant, dilutiùs paulò virentis coloris, odoratis: rariùs hoc floret aut fructum fert, quia texendis sepibus, quas tódere solent, eò plerùque utantur. Nusquam id genus vidi, nisi in monasterio quodam Hispali, & in lætissimis Mauritanorum Granatæ viridarijs, in quibus, piscinas & lacus clauderant sepes illo Myrti genere constantes, & ex alio quodam non multum huic dissimili, minoribus tamen, & paulò densioribus folijs, cujus nos hîc picturam damus.

SECUNDVM genus altius fruticat, & à radice plurimos densos, crassos, firmosque ramos promittit: folia superioris secundæ speciei similia habet, sed adeò confertim nascentia, ut penè mutuo sese contingant petioli, duplici interdum serie, sæpiùs triplici, valde odorata: flos ejus candidus quinque folijs constat, cerasiorum floribus ferè similis, albis villis plenus, odoratus: cui succedit paulò oblongior fructus quàm in Tarentina, initio viridis, deinde cum maturescere incipit, purpurascens, tandem plenam maturitatem adeptus, niger, vinosus, grati saporis, candida incurvaque grana in se continens.

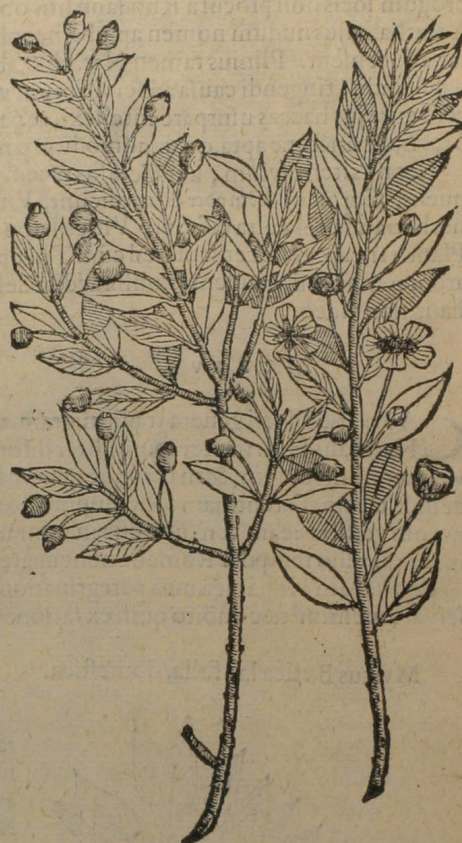
Hoc genus in Complutensis arcis horto primum mihi conspectum, multis ejus fruticibus serie quadam & ordine dispositis, elegantissimo spectaculo, cum semper vireat: deinde Cordubæ in quibusdam hortis.

TERTII generis unicam arborem vidisse memini in Hieronymitarum monasterio, primo ab vrbe Corduba miliari, eadem foliorum densitate & serie quâ secundum genus, verum minore folio & saturatiùs virente: fructu etiam majore & magis orbiculato, qui reliquorum Myrti generum fructus instar, alba & inflexa grana habet, minora tamen quàm superioris.

QUARTVM genus non adeò dense fruticat, neque multum assurgit, tenuibus & fragilibus ramis, folijs ejusdem cum tertio magnitudinis, similiter mucronatis, duplici serie rariùs

Myrtus Bætica angustifolia.

Myrtus Bætica filvestris.

circa ramos nascentibus, nigricantibus, odoratis: flos alijs similis est: fructus rotundus, oblongis pediculis ex foliorum alis prodeuntibus inhærens, copiosus, initio viridis, deinde candicans, maturitate niger, vinosus, grati admodum cum quadam adstrictione saporis.

Natales.

Sponte prouenit plerisque agris & collibus Extremaduræ (quæ Bæticiæ pars est ad Anam flumen sita) & Lusitanæ illi continetur, adeo copiose, ut per aliquot miliaria, nulli ferè alijs frutices conspiciantur. Octobri interdum florentem, sed maxima ex parte fructu onustam hanc Myrtum colligebam, cum Madritio Vlyssipponem proficiscerer, locis incultis & procul à mari, procul à fluminibus diffitis, nunc lætioribus, viridioribusq; & amplioribus folijs, nunc planè exsuccis, & ferè rigentibus pallecentibusq; pro locorum natura & situ: nam in conuallibus nata, multò lætior & viridior semper erat.

Myrtus domestica fruticosa.

1. QUINTVM genus satis altè fruticat tenellorum & rubentium ramorum frequentia dentum, folijs omnium minimis, angustioribus, & magis mucronatis quàm in ulla Myrto, saturatius virentibus, fragrantis odoris: flos par reliquis, tum etiam fructus, qui initio quidem viret, maturitate autem non nigrescit ut reliquorum, sed ex albidus manet.

2. Hujus generis invenitur alia species ejusdem cum superiore formæ, sed per omnia tenior, exiliore & angustiore folio.

Primum mihi utraque hæc Myrtus conspecta est in hortulo illustris viri Dn. Ferdinandi Cotinho Lusitani, peregrinarum & exoticarum rerum studiosissimi, & multis longinquis peregrinationibus clari: cujus hortuli sepes ex hoc Myrti genere constabant. Istic Musam nascentem, & aliquot alias peregrinas stirpes vidi. Est verò is hortus in editiore urbis parte extra mœnia, apud quem veteres aliquot inscriptiones marmoribus insculptas videre licet.

Conspiciuntur omnia ista Myrti genera (præter primam speciem priorem) apud C.V.Dn. Ioannem Boissot doctissimum & rei herbariæ studiosissimum, qui omnium primus ex seminibus à me communicatis aluit: deinde apud plerosque alios quibus communicavit: rami enim in terram pacti radices agunt, sed quintum genus omnium facillimè comprehendit.

Myrti classis altera.

Nunc verò apud eundem, & apud illustres viros Ioannem de Brancion, & Ioannem Dilsum ipsius agnatum, nobilesq; Matronas, Mariam de Brimeur Conradi Scheti, Margaretam de Clermes Præsidis Namurcensis, uxores, aliosq; quamplurimos in Belgio rei herbariæ studio sese oblectantes, alebantur & alia Myrti genera ab his quæ descripsi diversa: quorum nonnulla latiore erant folio, quædam mediocri, alia minore.

Myrtus domestica fructu albo.

1. LATIFOLIAE quædam amplo est folio, ^{Myrtus latifolia.} quod tamen primæ classis Latifoliæ primæ magnitudinem non æquat, viridi, rariore ordine, & eo duplici circa ramos disposito.

2. Alia paulò minor est, interdum vegetiore viridioreque folio, quandoque pallidiore, & tristiore.

3. Tertia densiore est folio, & magis mucronato, eodemque nunc vegetiore & lætiore, nunc etiam pallidiore

QUAE medio est folio, non multum ab similibus est quarto generi à me in superiore classe descripto, sed minùs nigricantibus & quodammodo pallescentibus virgultis, longiore etiam fructu. ^{Myrtus media.}

MINORE quæ est folio, omnium frequentissima in Septentrionalium regionum hortis fuit, ante quàm minor illa prioris Classis nota esset. Ejus cum ramuli faciliùs radices agant, si pingui solo pangantur, quàm hujus, etiam satis vulgaris facta est multis Germaniæ hortis. ^{Myrtus Tarentina.} Habet verò minor hæc conferta admodum folia, duobus ut plurimum versibus in ramulis disposita, nonnumquam ternis: quemadmodum in alijs generibus aliquando etiam accidit.

Florent plerumque istic Autumno, fructus rarissimè ad maturitatè pervenit, sed in ipsa planta rota hieme hærens, cum rursus sub Veris finem aëri exponitur, inanis & immaturus decidit.

DICITVR autem Græcis hic frutex ^{Nomina.} μυρσίν, Latinis Myrtus, Gallis Myrte & Meurte, Hispanis Arayhan, Italis Myrto & Mortella, Germanis Myrtus baum.

Primum, secundum, & tertium genus in prima classe descriptum Hispani Arayhan morisco, hoc est Myrtum Mauritanicam vocant. Latinis poterit esse Exotica, licet ternis, ad summum, foliorum versibus distinctam viderim, cum Plinius senos versus suæ exoticæ tribuat. verùm quidem est adeo densè stipata interdum nasci in secundo & tertio genere folia, ut pluribus versibus constare videantur.

Quartum genus Hispani simpliciter arayhan & myrta vocant: eam silvestrem judico, quoniam spontè locis incultis provenit. Sed ^{Myrtus silvestr.} ^{δένδρον} ^{αγρίον} ab hac planè segreganda est, sui generis inter silvestres propria. Plinius tamen lib. xv. cap. vii. in quo de factitijs oleis agit, silvestrem myrtum minore semine à quibudam oxymyrfinem vocari scribit, ab alijs chamæmyrsinem, ab alijs acaron à similitudine. ^{Chamæmyrsine.} ^{Acaron.}

Quintum genus Candida myrtus appellari poterit à baccarum exalbidarum colore. Et omnes istæ myrti (præter quartam) hortenses & domesticæ.

Latifoliam quæ in Belgicis hortis alitur, Romanam dici posse existimo, quam Plinius ^{Romana.} eandem cum Conjugula Catonis esse putat: eam ex Italia & Roma in Belgicam illatam ^{Conjugula.} certum est, nam in Hispania videre non memini. Hortensis Belgica minutiore & densiore folio, ad Tarentinam meo judicio referenda est. Nisi quis potius ita censeat, candidam minutissimo omnium folio in prima classe repositam, Tarentinam esse vocandam. Nam cum Cato tantum nigræ, albæ & conjugulæ meminerit: jam verò conjugula Plinio sit Romana, nigra ex fructu satis nota: restat candida, quæ ad nullum Plinio descriptum genus referri possit, quàm Tarentinam. Sic Hortensis illa in Belgicis hortis ab initio culta, minutiore folio, non incommodè Ægyptiam Theophrasto de Causis Plantar. lib. vi. cap. xxvii. descriptam referet, quam & angusta fronde, nigroque fructu esse, & alias odore præcellere asserit. ^{Tarentina.} ^{Ægyptia.}

PORRÒ Myrti folia viridia & sicca, ipsæque baccæ, cum foris imposita, tum intra corpus sumpta, restringendi vim habent. Multæ præterea Myrti facultates apud Diosc. lib. i. reperiuntur. ^{Facultates.}

Bellonius lib. i. Observationum cap. LII. refert Illyricos myrti folijs coria perficere, quemadmodum Macedones Rhoë, Ægyptios Acaciæ siliquis, Asiæ minoris incolas glandium Esculi calicibus, Gallos Quercus libro, Phryges silvestris Pini corticibus.

MYRTO.

MYRTO-CISTVS PENNAEI.

CAP. XLIIII.

Myro xista
balearica.Cisti summa
genera.

in eas species quas observavi, dividam, initium à Mare facturus.

Cistus mas i. cum Hypocistide.

Cisti maris
quinq. spec.

Cistus mas i.

Hypocistis
rubra.

ELEGANS est hæc planta, cujus iconem **E**C.V. Thomas Pennæus Londinensis Medicus anno M. D.LXXX ad me mittebat, & subsequente anno Londini in Anglia siccam ostendebat, quam ille ex Balearum insularum maiore, vulgò Majorica nuncupata erutam *μυρτο xισον* appellavit: cujus rei causa illius historiam inter Myrtum & Cistum reponere libuit.

FRUTEX est interdum tricubitalis, scabro admodum cortice, & veluti quibusdam tuberculis obfuso, qui in vetustis ramulis facile abscedit & sponte decidit: folia sunt penè Myrti (quorum dorsum non minùs scabrum est quàm ipsi ramuli) supernè lævia, conjugatim ut in Cisti & Myrti generibus circa ramulos nascentia: flores summis virgis insident lutei, quinque oblongis folijs còstantes, & multis in meditullio longiusculis staminulis præditi: his succedit oblongum & pentagonum capitulum semine plenum.

Tota stirps odorata est, & lentorem, sive pinguem quendam succum, quali Cisti Ledi genera madent, effundere videntur.

CISTVS MAS.

CAP. XLV.

ISTI duo prima (ut Plinianis utar verbis) genera Dioscorides facit, marem & feminam: deinde tertium addit Ledon dictum.

Ego, illius vestigijs insistens, tria etiam summa genera constituam: deinde singula

MAREM porrò Cistum appello, qui flore quidem, ut reliqua Cisti genera silvestrem rosam æmulatur, sed colorem rubrum nunc saturatiorem modò dilutiorem habet: cujus quinque species foliorum forma aut colore inter se differentes observabam.

PRIMVS Cistus mas, cujus hîc iconem cum sua hypocistide exhibeo, humanâ altitudine plerumque fruticat, ligno satis fragili, & candicante cortice testò: frequentibus ramis alternatim semper ex adverso respondentibus: eandem etiam seriem servantibus folijs, quæ omnino sunt incana, molliora & longiora in novellis plantis, in adultis verò, contractiora, duriora, & aspera, foliorum salviæ modo, mucronata, adstringentis gustus: flos ejus Cynorhodi aut silvestris rosæ magnitudine, quinque folijs constans, dilutioris rubri coloris seu, ut vocant, incarnati, multis staminibus croceis medium florem, ut in Rosa simplici, occupantibus: flori succedunt capitula quædam pentagona, dura, hirsuta, incana, mucronata, in quibus exiguum est semen ex rufo nigricans, seminis Hyoscyami aut Papaveris magnitudine.

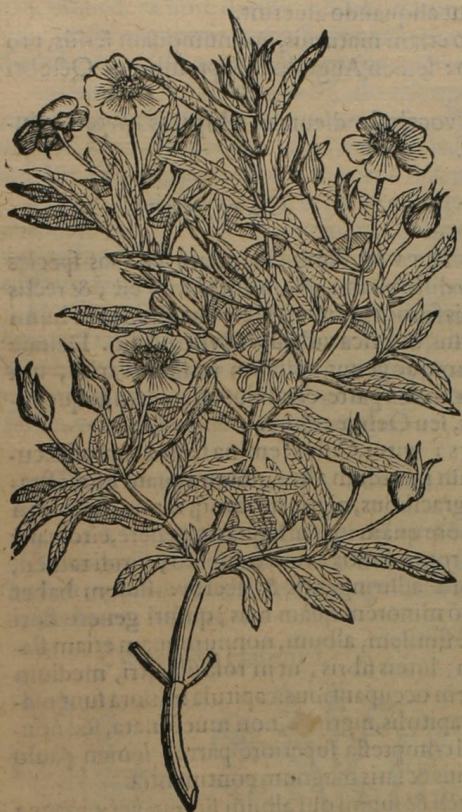
Ad hujus radices, quæ summis cespitibus diffunduntur & cohærent, copiosè nascitur elegantissima omnium quas umquam viderim, Hypocistis, nouo Vere, cum Cistus jam ad explicandos flores se parat: nam quando primum è terra emergit, purpureum sive kermesinum sericum

fericum esse diceret: deinde paulatim assurgens, & sese explicans, multum de pristini coloris elegantia remittit, & cytinus suos proferit candicantes, turgidos & lento succo plenos: qui à peritis pharmacopœis densatur & in usum adservatur.

Frequens est hic Cistus, cum in Hispania, præsertim ea parte quæ Batica appellatur, tum in Lusitania & Gallia Narbonensi, maxime Setio monte.

Cistus mas II.

Cistus mas v.

SECUNDVS eadem altitudine qua superior assurgit, interdum etiam majore, non minus fruticoso stipite, neque minore ramorum frequentia: minus tamen candicat: folia habet eodem ordine disposita, molliora tamen, longiora, angustiora, & magis mucronata: flos ejus superiori similis, carnei coloris: capitulis etiam & semine parum differt.

Nascitur & in Hispania, & diutius reliquis maris generibus floret: illius item ramuli tene-riores, rorulentum quidpiam pingue & odorum sub Autumnum contrahunt.

Dubium non est, quin Hypocistis sub hoc genere etiam crescat: nullam tamen, quemad- modum nec sub tribus subsequenteribus, observavi.

TERTIVS superioribus brevior est, non minus tamen fruticosus: tenuiores habet ra- mos, folia superiore breviora, dilutius viriditate prædita, magis rugosa, pingua & odorata: florem alijs similem, dilutius rubentem, & aliquantulum odoratum, quam notam in reli- quis Cisti Maris generibus non deprehendi: hujus capitula superioribus paulò minora sunt, & suis involucris (quæ florum calices sunt) diutius occultantur, semen in capitulis æquale.

Hunc duntaxat in Lusitania spontè nascentem, supra Olyssipponem itinere Conimbri- censi, atque etiam in maritimis observabam.

QVARTVS humana altitudine plerumque attollitur, ut reliqui fruticosus, & ramulis ali- quantulum incanis: ejus folia reliquis majora & quasi orbiculata, nonnihil hirsuta & rugo- sa: flos superioribus forma similis, paulò major, & colore saturatius rubente: hirsuta, dura, pentagona capitula, superioribus majora, in quibus semen rufum, majus quàm aliorum continetur.

Invenitur Regno Valentino & Arrogonum, audio etiam in Italia frequentem esse: natus in Belgicis postea hortis, semine ex illis provincijs misso.

QVINTVS humilis est, & supinus ut plurimum, multis pedalibus aut paulò ampliori- bus ramis ex eadem radice prodeuntibus: folia crispa sunt & quodammodo sinuosa, candi- cantia & hirsuta, gustus acerbi & adstringentis: flores ramulorum summitatibus æquali al- titudine & quasi umbellatim nascuntur, superioribus paulò minores, sed elegantis ex rubro purpurascens coloris & intensioris quàm in quarto: capitula reliquis minora, suis involu- cris plerumque contexta, semen continent reliquis simile sed magis atrum.

Hunc in sola Lusitania nascentem videbam solo admodum arenoso: nec usquam fre-quentiorem

quentiorem quàm apud monasterium *Pera longa* dictum, quinto supra Vlyssipponem miliarum, semine maturo onustum, flore in nonnullis plantis etiam Novembri mihi conspecto. Semen in Belgium reversus, ut ceterorum Cisti generum aliquot amicis communicabam: sed nemini natus est hic frutex, præterquam uni Petro Coudebergo Pharmacopæo doctissimo & rei herbariæ studiosissimo, quem tamen diu conservare non potuit, nam subsequens hiems satis rigida abstulit.

Reliqua genera quæ hiemem superarunt, omnibus rei herbariæ studiosis qui in Belgio vivunt, satis nota, cum ea aut in suis hortis alant, aut aliquando aluerint.

Florent verò omnes isti Cisti Aprili, aliquando etiam maturius, nonnumquam serius, pro regionum & locorum natura & temperamento: semen Augusto, Septembri & Octobri maturescit.

QUATUOR priora Maris genera communi vocabulo dicuntur Hispanis *eslepa*: quintum genus peculiariter Lusitanis *rosella* vocatur.

CISTVS FEMINA.

CAP. XLVI.

Cisti femina
varietas.

Cisti femina
historia.

CISTVM feminam etiam in suas species distribuam. Nam aut elatior est, & rectis virgis fruticans, sicut Mas: aut supinus & humi sparsus, ut Erica vulgaris Myricæ folio. Deinde utrumque genus colorem in flore variat, qui maxima ex parte candidus est, quandoque luteus, seu Ochreæ colore.

EST igitur Cistus femina frutex ramosus, cubitum interdum altus, nonnumquam humi stratus, gracilibus, nigricantibusq; ramis, folio non minore quàm in maris quarto genere, circinata ferè rotunditatis, rudi & aspero, viridi tamen, saporis adstringentis & acerbi: florem habet paulò minorem quàm mas, quinti generis flori penè similem, album, nonnumquam etiam flavum, luteis fibris, ut in rosa silvestri, medium florem occupantibus: capitula minora sunt maris capitulis, nigriora, non mucronata, sed nonnihil compressa superiore parte, semen paulò nigrius & satis magnum continentia.

Recti & supini qui album florem gerit magna est in Hispania, Lusitania, Gallia Narbonensi & Aquitania abundantia. Qui verò luteum profert, nonnullis duntaxat Hispaniæ locis, & extrema Aquitania Cantabris finitima, circa Bayonam vidisse memini.

Hispani Cistum feminam vulgò *xara-eslepa* vocant, nomine ex Maris & Ledi appellatione

composito. Narbonensis Galliæ incolæ, qui circa Mompelium viciniq; locis habitant, meo tempore *mouges* vernacula lingua dicebant.

Kios.
Kiosægs.
Kiosægs.

CISTVS autem uterque, mas & femina, Græcè dicitur *κισος* Dioscoridi, quem & *κισαρον* & *κισαρον* à quibusdam vocari scribit.

Theophrast.
amaculatus.

PORRO, quàm multis annis habui opinionem, hic dissimulare nō possum. Ea est, Theophrasti græcum exemplar multis jam sæculis mendosum fuisse, & Historiæ Plant. lib. vi. cap. ii. initio, *κισου* pro *κισου* legendum esse, errore à librarijs facile admisso, ob vocum afinitatem.

Nam cum Theophrastus de arboribus agens lib. iii. Hist. Plant. cap. ultimo, adedè diligenter Hederam in summa genera, humi repentem & in altum se attollentem; hanc denuò in tria genera, candidam, nigram, & quæ Helix appellatur: tertio, singula genera in multas species distribuerit. Cur lib. vi. ejusdem Hist. cap. ii. quasi sui oblitus, inter suffrutices Hederæ denuò meminit, ejusque duo duntaxat genera facit, utrique florem rosæ silvestris tribuens: cujus obsecro quanam est similitudo cum Hederæ flore omnibus notissimo?

Plinius Theophr.
mendosum exemplar
sequitur.

Certè sic ego existimo, mendosum Theophrasti exemplar in ca usa fuisse, cur Plinius (qui plerumque ex Theophrasto sua depromit) de Hederæ acturus lib. xvi. cap. xxxiii. Nat. Hist. ex Theophr. lib. vi. capitis secundi initium ad verbum mutuatus, reliquam deinde Hederæ historiam ex ejusdem lib. iii. persequutus sit.

Sic enim habet Theophrastus, καὶ γὰρ κισοῦ δύο γένη διαίροισι. τὸ μὲν ἄρρεν, τὸ δὲ θῆλυ τῶ τὸ μὲν μείζον καὶ σκληρότερον, καὶ λιπαρότερον ἔχειν καὶ τὸ ἀνδρὸς ἐπιτορυφύζον. ἄμφω δὲ ὁμοία τοῖς ἀργείοις, πλὴν ἑλαττω καὶ ἄοσμα.

Plinius autem, Hederæ duo genera prima, mas & femina, major traditur mas corpore, & folio

folio duriore etiam ac pinguiore, & flore ad purpuram accedente. Vtriusque autem flos similis est rosæ silvestri, nisi quod careat odore.

Item lib. XXI cap. IX. de coronis agens. Vtuntur è ferulis, & corymbis, & hederæ flore purpureo. Est & in alio genere earum silvestribus rosas similis. Et in ijs quoque color tantum delectat, odor autem abest.

Similiter cum de Ladano agit lib. XII. cap. XVII. Hederam pro Cisto ponit. Verum autem Ladanum (inquit) Cypri insulæ, & esse æsopum hircorum barbis genibusque villosis inhaerens, sed hederæ flore deroso pastibus matutinis, cum est rorulenta Cypros, &c. Quod satis indicant subsequenda verba. Sunt qui herbam in Cypro, ex qua id fiat, Ledam appellēt, &c. Nam Ledon Cisti genus esse, neminem ignorare arbitror, & paulò post demonstrabimus.

Sed lib. XXIII. cap. X. *κιστὸν* à Cisto distinguit. Nam postea quàm de Hederæ facultatibus egit, subiungit, Græci vicino vocabulo ciston appellant fruticem majorem Thymo, folijs ocymi. Duo ejus genera. Flos masculo rosaceus, feminae albus. Ambo profunt dysentericis, &c. Et paulò post, Sub his maxime nascitur Hypocistis, quam inter Hederas diximus.

CETERVM Cisti folia, & parva germina trita, adeò desiccant & adstringunt, ut ulcera ^{Cisti facultates.} glutinare valeant: Flores autem efficaciores sunt, sic ut cum vino poti dysenterias, ventris imbecillitates, fluxusque & humiditates persant: nomas per se illiti cohibent, vetustis ulceribus, & igni ambustis cum cerato medentur.

HYPOCISTIS verò, quæ Græcis *ὑποκιστὶς* dicitur, à nonnullis *ρόβηθρον*, ἢ *κύντινος* cognominatur teste Dioscoride. Plinius scribit orobathion à quibusdam dici, arefactam in umbra, ^{*ὑποκιστὶς.*} ^{*ρόβηθρον.*} ^{*κύντινος.*} ^{*Orobathion.*} sistere alvum ex vino austero nigroque, siccare & spissare, & rufam stomachi rheumatismos emendare: potam tribus obolis, sanguinis excreationes, cum amylo dysenterias potam & infusam, vetera quoque ulcera purgare.

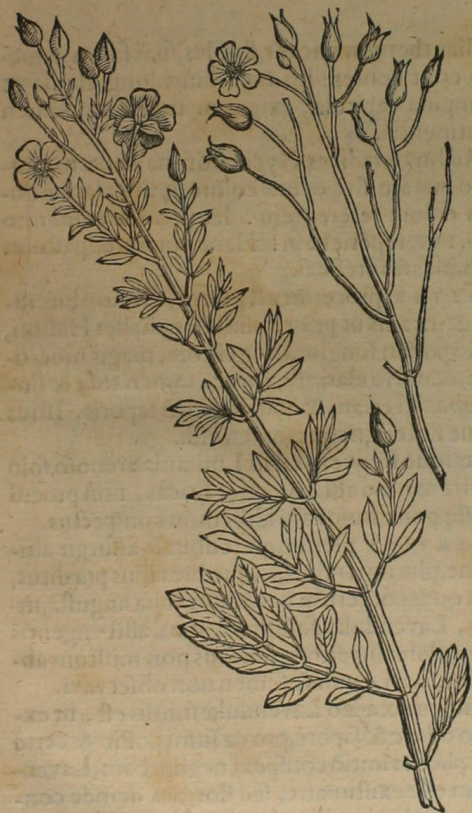
CISTI FEMINAE CLASSIS ALTERA.

CAP. XLVII.

ALIQUOT præterea Cisti genera in Hispania & Lusitania observabam, quæ ad Feminae ^{Cisti feminae.} ^{Classis II.} nam veluti ad primarium genus, meo iudicio, potius referenda, quàm ad Marem, aut Ledon: quandoquidem nullo pingui lentoque liquore sunt obrita, nec roseum sive purpureum florem habent.

Cistus folio Halimi I.

Cistus folio Halimi II.

PRIOR cubitales aut ampliores profert ramos, graciles, satis fruticosos, in quibus folia ^{Cistus folio} Portulacæ marinæ similia, sed omnino incana ut Halimi (à quo cognomen indidi) obtusio- ^{Halimi I.} re mucrone, subacidi & adstringentis gustus: summis ramis multi inhaerent flores, quinque folijs constantes, flavi coloris, minores quàm in superioribus, illi Cisti generi quod nonnulli Helianthe-

Cistus folio Lavendulæ.

Cistus folio Sampfuci.

Cistus folio Thymi.

Hypocistis
lutea.Cistus folio
Halimii.Cistus folio
Lavendula.Cistus folio
Sampfuci.

Helianthemum vocant, similes, suas fibras in medio continentes: his succedunt longiuscula & triangula capitula, exiguum subrufum semen continentia.

Ad hujus radices Hypocistin nascentem omnino luteam, sive ochra colore, ipsius plantæ florem colore referentem, Januario mense anno M.D.LXV. repēiebam. Hanc pueros & pastores manducare intellexi.

ALTER procerior est priore, firmioribus ramis & incanis ut prior: folia etiam habet Halimi, paulò tamen longiora, angustiora, magis mucronata, & dorso elatiore, incana tamen tota & sicca, subacidi etiam & adstringentis saporis. Istius neque florem, neque semen vidi.

Vterque frequens est in Lusitania arenoso solo & aura marina afflato, inter Ericas, non procul Olyssipone, nusquam alibi mihi conspectus.

TERTIUS plerumque cubitali assurgit altitudine, plurimis ramis, ijsque brevibus præditus, circa quos confertim nascuntur folia angusta, incana, Lavendulæ folijs proxima, adstringentis gustus: flores superioris floribus non multum ab similes, parvi, candidi: semen non observavi.

Hic frutex adeò Lavendulæ similis est, ut excepto odore & sapore, pro ea sumi possit: & certò quas plantas initio conspexi negligebam, Lavendulam esse existimans, sed floribus deinde conspectis in aliquot alijs plantis, diligentius observatas, Cisti genus esse deprehendi.

Solo Valentino regno hoc Cisti genus inveniebam aridis & petrosis locis quarto à Valentia miliari, Aprilis initio.

QUARTUS frutex est multos graciles ramulos proferens, in quibus folia parva, quasi circumscissata,

nata, incana, Sampfuo similia, paulò minora, & dorso eminente, contrarijs inter se pediculis, ut in ceteris Cisti generibus, nascuntur, & adstrictionem habent cum quadam aciditate & falfedine conjunctam: flos in summis ramis copiosus quinis albis folijs constat, quorum medullium macula ex purpura nigricans inficit, villis & staminibus flavis medium florem occupantibus: capitula deinde lini ferè exigua, trigona, in quibus semen minutum Hyoscyami, ex nigro candicans sive cinereum continetur: totus verò oblongus ille ramulus qui florem & capitula sustinuit, semine maturo atrescit, ut in singulis Cisti generibus.

Primum hunc inveni in Hispaniæ Castella veteri, supra oppidum cui nomen D. Martini *del Castañal*: deinde copiosum circa *Caraçejo*, & toto Bætico agro inter Tagum & Anam flumina.

Hispani *Quiruëla* aut *quiriuëla* appellant, communi fermè cum Ericæ minoris vulgarioris vocabulo, quia fortassis inter Ericas numerant.

QVINTVS pedali fruticat altitudine, ramulis ex purpura nigricantibus, duris, lignosis, qui magna ex parte sine folijs conspiciuntur, præterquam circa eorum summitates, in quibus confertim nascuntur exilia admodum, viridia, Thymi foliorum æmula, adstringentis gustus: florem summis ramis fert superiori similem, minorem, & nullis maculis infectum: semen non observavi.

Hic mihi solum conspectus est extrema Bætici parte, qua Castellam & Lusitaniam spectat: fieri tamen potest ut etiam alijs locis nascatur.

Cisti folio
Thymi.

CISTI FEMINAE TERTIA CLASSIS.

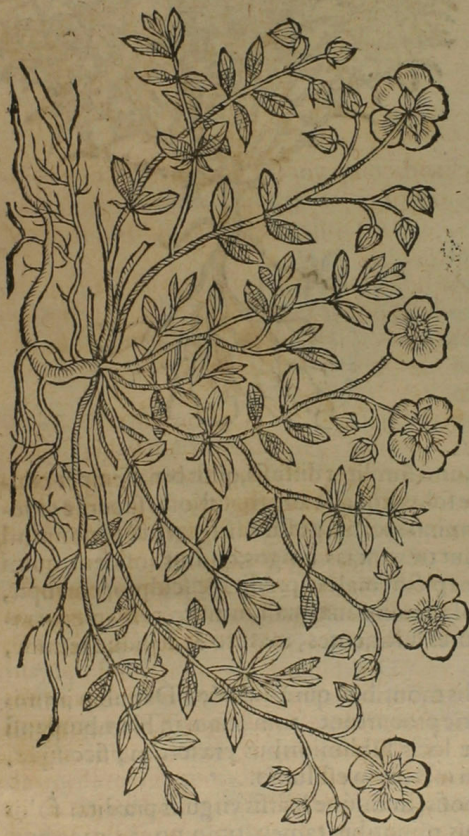
CAP. XLVIII.

SVPERIORIBVS proculdubio jungendæ sunt plantæ, hoc capite subijciendæ, cum & forma respondeat, nec dissimile sit temperamentum.

Cisti femina
Classis III.

Chamæcistus I.

Chamæcistus II.

OMNIBVS nota est planta pluribus regionibus vulgaris, quam Germani, quòd locis incultis inter Ericas nascatur, & folijs Hyssopum vulgarem æmuletur, *heyden yssop* appellant, floribus vel albis, aut pallidis, sed maxima ex parte aureis, qua de causa Herbariorum in Germania vulgus *Consolidam auream* nuncupat. Sunt qui Plinij *Helianthen* esse volunt, alij *Panacem Cheironeium* Diosc. cui folium amaraco simile, florem aureum, radicem parvam nec altè demissam tribuit. Ego ad Cisti feminae tertiam classem reducendam censeo: quemadmodum & alia genera subsequenter in meis peregrinationibus observata.

MVLTO S promit Chamæcistus alter ex eadem radice ramulos, tenues, oblongos, summa tellure sparfos, subrubentes, in quibus exigua folia, ordine quodā & duplici serie, quem-

Chamæcistus
I.

Consolidam
aurea.
Heliantha.
Panax Chei-
ron.

Chamæcistus
II.

G

admodum

admodum in reliquis Cisti generibus, disposita, Serpillo ferè similia, nigricantia & hirsuta, crassaque: sub florum autem partem, in novellis ramis longiora & candidiora: flores in extremis iisdem novellis ramulis terni aut quaterni, oblongis & hirsutis pedicellis inhaerentes, quinis folijs, ut superioris flores, constantes, illisque magnitudine pares, sed aurei planè coloris & odorati: semen observare non licuit: radix multifida, aliquot fibris latè sparsis capillata.

Nusquam nisi in summis Austriæ & Styriæ Alpibus inveniebam, idque semel, mense Augusto florentem: in hortum verò translata, ubi illam aliquot annis alui, Maio mihi floruit: sed flores cum suis pedicellis nimium caduci, omnem observandi seminis occasionem planè ademerunt.

Chamæcistus III.

Chamæcistus IIII.

Chamæcistus
III.

DODRANTALIBVS est Tertius ramulis, humi similiter diffusis, quos bina semper contrario inter se situ sepiunt folia, Myrti tarentinæ folijs æqualia aut angustiora, supernè cinerea quadam lanugine obducta, infernè verò omnino incana, gustu adstringente & nonnihil amaro prædita: pedicellos postea exerit duas aut tres uncias longos, quibus insident quini aut seni flores superiori ferè forma similes, quos pictor malè expressit, & sculptor corripit, lutei coloris: his succedunt trigona parva capitula, semine inæquali, minuto, ruffo plena: radix lignosa, dura, vivax: in hoc etiam ramuli flores sustinentes, maturo & deciduo semine, exsiccati & confringi plerumque solent.

Maxima abundantia nascitur in omnibus illis montibus qui à Casemburg Danubio imminenti, ad Alpes Austriacas continua quadam serie procurrun, tum etiam in Hamburgenfi Pannoniæ monte, alijsque ejusdem Provinciæ locis sublimioribus præsertim, siccisque, gramine tamen tectis agris. Floret Maio, semen maturum est Iunio.

Chamæcistus
IIII.

QUARTVS exigua est planta, tenuibus, lignosis, humique sparsis virgulis prædita: folijs primo generi, quod Helianthen putant, similibus, minoribus tamen, omnino cædantibus, gustu adstringentibus: flores extremis ramis insident, quinque folijs constantes coloris interdum albi, ut plurimum pallidi, staminibus medium florem occupantibus: semen triangulis capitulis Lino paribus inest exiguum, rufum. Radix lignosa & fibrosa.

Chamæcistus
V.

QUINTVS ab hoc non differt magnitudine & ramulorum tenuitate: flores item similes, semina similia: sed folia angusta omnino & tenuia, Cisto folijs Thymi (qui quintus est in secunda Cisti feminæ classe) respondentia, incana etiam & ejusdem temperamenti. Radix perinde dura & fibrosa atque superioris. Flores aperit uterque Maio.

Frequens est utraque plantula Salmanticensi agro, ubi *perdiguera* ab incolis appellatur, quia perdicæ circa eam frequenter se volutant, & pulverant.

Chamæcistus vii.

admodum ostendentia : radix dura, lignosa, aliquot fibris donata est: quinetiam rami subinde tenuis fibras agunt. Exsiccata planta non in iucundo spirat odore.

Sextus dodrantes aut maiores humicifusos ramulos habet, multis oblongis angustisque folijs, nullo certo, sed cōfuso ut plurimum ordine dispositis, septos, præter vulgare in omnibus Cisti generibus foliorum situm, saporis initio velut gummosi, deinde amaricantis: extremos ramulos bini aut terni occupant flores quinque foliolis constantes, lutei, cum suis in medio staminulis, coloris: quibus succedunt trigona capitula satis magna, majusculum & inæquale semen continentia: radix lignosa, dura, vivax, foris nigro cortice obducta, & in aliquot ramos sparsa.

Rarior est, nusquam enim nisi in monte Badensibus thermis imminenti, quarto à Vienna Austriæ miliari, atque in Hamburgensi duobus à Posonio Vngariæ urbe miliaribus, pauculas plantas inveniebam florentes mēse Iunio, quo tempore, aut paulò post, semen etiam perficit.

OBLONGIS, quandoque dodrantalibus tantum serpit Septimus ramis, humi diffusis, nigricantibus, in multos alios breves ramulos divisis: folia frequentia & conferta sunt, bina semper inter se opposita, exigua, Serpillo minora, Thymi durioris folijs haud majora, crassa, superiore parte viridia, infernè candicantia, amaricatis saporis: extremis ramulis innascuntur bini aut quaterni flosculi simul juncti, perpusilli, è quinque foliolis cōpositi, carnei quasi coloris: his succedunt capitula, maturitate in quinque crenas sese aperientia, & semen exile

Chamæcistus VIII.

Chamæcistus
VIII.

Cistus annuus.

Nomina.

Cistus an-
nuus I.

Nascitur tenui solo inter saxa, in summis Enceberg/Encalben/ & alijs Austriacarum Styriacarumque Alpium supercilijs. Floret Iunio, interdum etiam paulò maturius, pro temporis quo nix, quæ juga illa tegit, maturè aut serò solvitur, ratione.

Cùm Pannonicarum stirpium historiam primum evulgavi, nondum mihi constabat quòd istam plantulam referre deberem, quòd mediam quandam naturam inter Chamæcistum & Cneorum Matthioli obtinere videretur: eam ob causam inter utriusque capita locaveram, & ἀνώνυμον reliqueram, liberum cuique faciens quo potissimum nomine appellare liberet. Sed diligentius postea observatam, inter Chamæcisti genera reponere placuit, impellentibus me, ut ita facerem, aliquot causis.

OCTAVVS palmaris est aut paulò amplior, superioribusque firmior, multis lignosis, rectis & nigricantibus ramulis præditus, quos numerosa & adeò conferta ambiunt folia, ut quaternis versibus digesta videatur, Myrti minoris folijs non dissimilia, minora tamen & hirsuta, licet atra viriditate supernè splendeant, quorù gustus adstrictionis particeps est: flos unicus interdum & alter extremis ramulis exit, satis crasso pediculo subnixus, unico quidem constans folio, sed quinque profundis crenis, iisdemque velut circinatis diviso, ut quinque folia habere videatur, ejusdem cum primo genere penè magnitudinis, coloris ex albo purpurascens, & quasi carnei dilutioris, decem staminibus extrema parte nigris, & stylo oblongo purpurascens medium florem occupantibus: floribus excussis apparent pentagona capitula obtusè mucronata, quæ maturitate aperta, semen continere deprehenduntur exile admodum, flavi coloris.

Rarissimum hunc fruticem duntaxat in Enceberg/Encalben jugi scopulis nascentem observabam, unde florentem sub mēsis Iunii finem erui; semine verò prægnantē in Vertzalten summo supercilio, duobus supra Neuberg miliaribus. Semel atque iterum ex ijs jugis cum suo cespite desumptum in meū hortulum trāstuli cū alijs elegantibus alpinis stirpibus: sed mitescere noluerūt.

NULLVM nomen vulgare has plantas obtinere intellexi præter Primam, quæ, ut dixi, Heyden pflor à Germanis dicitur: Tertiam quæ ab Austriacis Heptaller Westfrant vocatur, à præstanti videlicet curandorum vulnerù facultate (quo etiam nomine ipsos donare audio Priorem) & Quartam atque quintā ab Hispanis perdiguera appellatas. Sunt autem omnes perpetuò virentes & sua folia per hiemē retinentes: sed eorum flores admodum caduci, & statim senescentes.

CISTVS ANNVS.

CAP. XLIX.

VT Superiores planta multos durat annos, sic quas hoc capite describam, Chamæcistaxat, & primo à satū anno perire solent.

I. PRIOR in vinetorum apud Salmanticenses marginibus, & Granatensi Regno mihi observata, longiusculis hirsutis, rectis, & raris virgulis, folijs autem amplioribus quàm in Chamæcisto primo, magisque viridibus, adstru-

gentis

gentis gustus: flos Chamæcisti primi flori similis, pallidus aut albicans est, semen minutum rubescens in trigonis capitulis, duplo quàm Chamæcisti primi majoribus continetur.

Castellani *iurmera* vocant, quia forsitan, ubi hæc nascitur, tubera, quæ illis *turmas* dicuntur, crescant, Granatenfes *yerva del quadrillo*. An Hydnohyllon herba, quam Pamphilus in glossis, teste Athenæo lib. 11. Deipnosoph. tradit supernascentem tuberibus, cujus indicio fuisse tubera cognoscunt?

2. Ejus alia species invenitur longioribus aliquantulum virgis, non tamen minùs hirsutis, angustioribus etiam folijs, cujus flos minor, pallidus, valde caducus, capitula & semē similia.

ALTERAM, Madritiana silva inveniebam, secundo ab urbe Lutetia miliari, pedali altitudine assurgentem, exiguis, tenellis, rectis, nec admodum ramosis cauliculis: oblongis folijs, angustis, hirsutis, diluta viriditate præditis, quæ cum ramulis per Caniculæ æstus pingui quodam & lento humore sunt obfita: flos pusillus est, quinque folijs constans, punicante macula insignitis, pallidi alioqui coloris ut superior: tenella admodum & triquetra capitula pusillum & cinereum semen continent.

Hujus nullum vulgare nomen intellexi. Sed utraque Maio mense floret.

Prioris semen, maximè commendari ad nephriticos dolores, atque ad alios usus utile esse, me monebat Doctiss. vir Simon de Tovar Hispanensis Medicus.

CISTVS LEDON.

CAP. I.

SVPEREST ut tertium Cisti genus in suas species etiam distribuamus, quæ non minùs variaz sunt quàm in Cisto femina. Initium autem abs omnium vulgatissimo, & pinguisimo per Hispanias nascentē faciemus.

Cistus Ledon 1. angustifolium.

1. PRIMVM igitur Ledon fruticat ad hominis altitudinem, quam etiam interdum superat, ramis frequentibus, lignosis, duris, nigris: folia, quemadmodum & rami, ex adverso sita sunt, oblonga, transversum digitum quandoque lata, nonnumquam etiam latiora, supernè ex viridi nigricantia, infernè candicantia, quæ cum tenellis ramulis pingui quodam odorato, calido, & transparente liquore aded copioso aspersa sunt, ut procul etiam ex splendore conspici & agnosci possit, odor autem octava miliaris germanici parte naribus percipi: flore est inter reliqua Cisti genera & pulcherrimo & amplissimo, magnæ Rosæ instar, simplici quinque foliorum textura, omnino interdum albo, sed cujus singula folia circa unguem ex purpura nigricante macula rhomboide nunc majore, modò minore & angustiore, ut plurimum infecta sunt, floris umbilico multis croceis fibris pleno, ut in alijs Cisti generibus: capitula in longis pediculis, folijsque suis denudatis, omnium maxima, rotunda ferè & plana, non mucronata, & sæpenumero decagona, dura, interius flavescentia, quibus dehiscentibus, semen decidit copiosum, subrum, omnium minutissimum.

Tota planta, dum resiccata est, quendam candorem contrahit, pinguem tamen illum suum lentorem & suavem odorem non amittit, sed eum retinet ad multos etiam annos.

Crescit hoc genus multis Hispaniæ & Lusitaniæ locis frequentissimè, pistoris ad calcandas fornaces, & tenuioris fortunæ hominibus struendo igni serviens. Nusquam tamen abundantius quàm in collibus eorumque declivibus inter Tagum & Anam flumina, & toto ferè monte *Sierra morena* nuncupato, ut mihi aliquando contigerit ad viginti ferè miliaria per hujusmodi frutices iter facere.

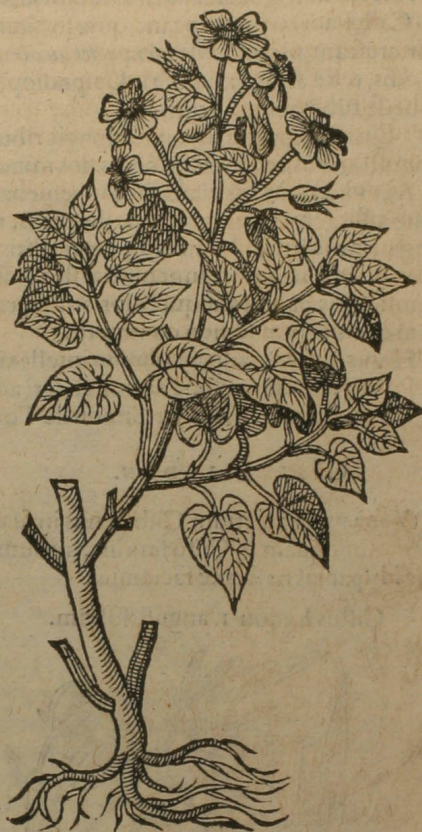
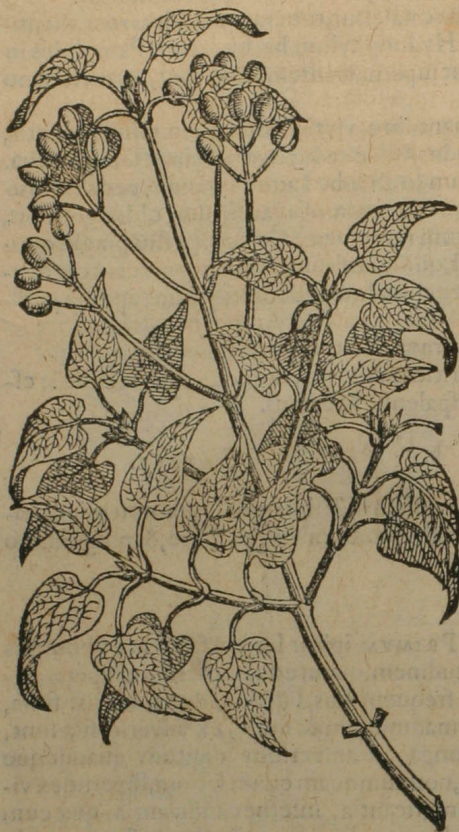
2. Superata Calpe, litore marino, quâ Malacam iter est, latiore nascitur folio, quasi ad Lauri angustifoliæ foliorum formam & amplitudinem accedente: non minus tamen pingui lentoque illo humore abundat, quàm jam descriptum.

Hispani utrumque *xara*, Lusitani priorem speciem *estepe* appellant.

ALTERVM genus, ubi sponte nascitur, brevius est, & bicubitalibus duntaxat assurgit stolonibus, ramosis: rami sunt fragiles, folia omnium, inter Cisti genera quæ observabam, maxima, su-

Leden latifolium II. majus.

Leden II. latifolium minus.

Leden III.

Leden II. latifol. minus.

Leden III. Cyprium.

ma, supernè viridia, infernè nonnihil candicantia, Hederæ foliorum formam interdum, & Populi nigrae plerumque æmulantia, satis rudia & carnosa, hieme rubedinem nonnullam contrahentia, subacidi & adstringentis saporis flos candidus, Cisti femineæ flori par: capitula pentagona, mucronata, exili & nigricante semine referta sunt.

Tenellæ plantæ neque pingues, neque odoratæ sunt, sed annotinæ duntaxat, & vetustiores, Autumno præsertim, quo tempore omnes Cisti species quæ pingues sunt, abundantiore succo, crassiore saltem & magis tenaci prægnantes esse mihi visæ sunt.

2. Hujus generis alia species etiam invenitur, per omnia fere similis, sed humilior, neque cubitum excedens: folia etiam minora: flore, semine, gustu conveniunt.

Utumque genus nascitur in ea montis Mariani (vulgò Sierra morena dicti) parte, quæ superanda est ijs qui Vlyssippone Hispalim iter faciunt. Invenitur etiam quibusdam collibus Granatæ vicinis.

Primam speciem incolæ xara-xarguna, & xaron vocabant: Granatenfes xara-estepe, eodem quo Castellani Cistum feminam nomine. Altera species incolis xaquarça dicitur.

TERTIUM in Hispanijs non observavi, sed semine ex Italia misso Cyprij Ledi nomine, nobis & plerisque alijs Belgis rei Herbariæ studio sese oblectantibus natum est, cubitali, interdum majore altitudine, fruticosum, nigricantibus ramis, carnosissimis folijs, & præ saturata viriditate nigricantibus, mediæ inter primi & secundi generis

generis folia magitudinis, brevioribus tamen, & rhomboidis quodammodo figuræ, quæ cum novellis ramis lento & ruscido humore obsita sunt, non adeò tamen abundanti & denso, neque etià adeò odorato, ut in primo genere: flos albus est, secundo generi similis, semen etiam exile nigricans in rotundis capitulis

QUARTVM genus multis ramis fruticat, cubito longioribus, lentis & flexibilibus, hirsutis, albicantribus: folia reliquis Ledi generibus molliora, ad Cisti feminæ folia accedunt, verùm paulò longiora, angustiora, hirsuta, nigriora, & lenta pinguedine conspersa, non modò verno tempore, sed etiam per totam æstatem conspiciuntur: flos albus est Cisti feminæ flore non minor, nec ei ab similis: capitula exigua membranaceis quibusdam & laxis involucriste cta, semen continent omnium inter Cisti genera maximum, nigrum.

In sola Castella veteri hoc genus observabam, vicinis pago S. Martini *del Castañal* locis, ubi ab incolis *Ardiveja* nuncupatur, adeò frequens, ut vulgare sit istic proverbium,

Quien al monte va, y mas no puede, Alomenos ardivieja coje. hoc est,

Quicumque montem accedit, potius quàm inanis redeat, vel *Ardiveja* (plantam vilissimam) colligat. Apud nostros Belgas satum feliciter provenit.

Ledon v.

Ledon vi.

QVINTVM eadem qua proximè descriptum assurgit altitudine, verùm ramis duris, lignosis, nigricantibus: oblongis oleæ folijs, angustioribus, fuscis, pinguibus, & lento humore conspersis, quemadmodum & novelli ramuli: flos albus omnium ferè minimus: longa & angulosa capitula, in quibus semen ex rufo nigricans, exiguum.

Ad hujus radices genus illud *αιμοδωπον*, sive *Cynomorij*, *Hypocistis* nuncupatum, adnatum inveniebam, multis veluti squamis, ut quod in aliorum Cisti generum radicibus creseit, compactum, pallescentis coloris, quibusdam tamen lineis purpurascens & nonnihil virescentibus distincti, cytinis suis summa parte proferens, lentoque & glutinoso succo totum prægnans.

Nihil isto Ledi genere vulgatius toto Valentino regno, & Narbonensi Gallia, ubi aliud *Ledum* non observabam: sed in plerisque alijs Hispaniæ & Lusitanæ locis etiam invenitur.

SEXTVM penè Quinto simile est, brevius paulò, minoribus angustioribusque folijs, lento humore aspersis, quemadmodum illius folia: flos major est, albus item, & quinque folijs constans, semen etiam responderet.

SEPTIMVM cubitale est, multis & frequentibus ramis fruticans, cineraceo colore præditis, quos sepiunt frequentissima folia *Rorismarini* coronariæ foliorum æmula, omnino canescen-

Ledon VII.

Ledon VIII.

Ledon IX.

Ledon VIII.

Ledon IX.

Ledon X.

canescentia & hispida, nec minùs pinguis, & lento succo perfusa cum suis tenellis ramulis, quàm quintum genus: flos summis ramis copiosus, candidus, superiori similis, nec semen dissimile.

Valentino etiam Regno hæc duo postrema mihi duntaxat observata sunt, circa Xativa, & ab incolis *xaguarço* dicuntur.

OCTAVVM eadem qua superius magnitudine crescit, rami tamen magis expansi sunt, folia tenuiora, superna parte ex fusco viridia, inferna verò candicante, ut *Rorismarini coronariæ* folia videantur, gustu tamen adstringentia, licet lento quodam & pingui humore sint cum tenellis ramis obsita: numerosi flores secundum ramorum longitudinem nascuntur quinque folijs constantes, exigui, postremò tamen descriptis pares, lutei coloris: semen in pusillis capitellis ex cinereo nigricans.

Invenitur hoc frequens incultis illis locis citra Tagum, supra Olyssipponem, cum *Cisto* folijs Halimi, & nonnullis *Bæticæ*, ubi ab incolis *Romero*, id est, *Rosmarinus* appellatur.

NONVM minus est superiore, folia paulò majora, neque subius incana ut in præcedente, sed rariora & magis glutinosa sunt: ramulos, quibus flos inhæsit, tenues, exsuccos, planeque retorridos, aliquot inania capitula & omnino hiantia jam excusso semine, sustinere deprehendebam.

DECIMUM pedali duntaxat est altitudine, ramulis exilibus, lignosis, satis tamen fragilibus, nigricantibus, pinguibus, & quodam lento humore madentibus: folijs longè minoribus quàm in Nono, non multum à *Thymi* folijs dissidenti.

Ledon x.

diffidentibus: flores non observavi, quemadmodum nec in superiore: sed in oblongis ramulis quasi umbellatim prodeuntia capitula exigua & superiore parte aperta, inania jam & cum suis ramulis arida.

Nascuntur verò hæc duo postrema, in extrema Bætica parte, qua Castellam novā spectat, ab incolis *xaguarco* nuncupata: tamen posteriùs nonnulli etiam *tumeruela* appellant, quòd sub ea fortè tubera, vel potiùs, ut existimo, Hypocistis, quæ illis tuberis fortasse loco observata est, nascantur: tubera enim Hispani *turmas*, ut antè dixi, vocant.

Non minus perpetuò virente nec decedente sunt folio ista Cisti genera, quàm Mas & Femina.

GRÆCIS porro hic frutex *λιδον*, Latinis *Ledon* dicitur: Plinius etiam *Ladan* appellat. Pingue verò illud quod ex eo colligitur *λαδανον*, Latinis *Ladanum*, officinis *Laudanum*. Aldov.
Ledon.
Lada.
Aldov.

Eius colligendi rationem Dioscorides lib. i. Plinius Naturalis Historiæ lib. xii. cap. xvii. describere. Quam verò inter recetiores Bellonius lib. i. cap. vii. Observationum in Creta observasse ait, adscribere hîc libet, cum ab alio nemine sit adhuc prodita.

Græci colligendo *Ladano* peculiare instrumentum parant, vernaculo sermone illis *Ergastiri* dictum. Est verò id instrumentum rostro dentium experti simile: huic affixæ sunt multæ ligulæ sive zonæ e corio rudi nec præparato confectæ. Ladani colligendi ratio.

Eas leniter adfricant ladaniferis fruticibus, ut inhæreat liquidus ille humor circa folia concretus, qui deinde à ligulis per summos Solis ardores cultis est abradendus. Itaque *Ladanum* colligendi summus, imò intolerabilis est labor, cum totos dies ardentissimo canicula æstu in montibus hætere necesse sit: neque facile quisquam alius ad id colligendum operam sumit præter Calohieros, hoc est, monachos Græcos. Nusquam autem maiore copia per totam insulam cogitur, quàm ad montis *Idæ* radices, pago *Cigalinus* nuncupato, & apud *Milopotamo*. Hactenus Bellonius.

Si quis tamen in Hispaniis huic colligendo operam navare veller, multò minore, ut mihi videtur, negotio magnam ejus longè purissimi, resinosi, & odorati copiam colligere posset, cum integræ aliquando, ut dixi, silve inveniantur omnium pinguisissimi illius *Ledi* quod primo loco descripsi: neque illo ex *Aphrica* invento, magna ex parte impuro, opus esset.

CETERVM *Ladanum* primo excessu calidum est, adhæc substantia tenui, proinde emolliens, & moderatè digerens, atque etiam concoquens: itaque mirandum non est, si peculiariter ad uteri vitia conveniat: similiter adstrictionis paululum habet, quocirca etiam defluentes capillos retinet: nam quidquid pravi humoris ad radices eorum refedit, id omne absorbit, tum meatus quibus infixi sunt, contrahit.

LEDVM ALPINVM

CAP. LI.

I. **L**EDO non ineptè subjungetur odoratus hic atque elegans frutex, multis cubitalibus, Lignosis, duris, humi, ut plurimum, diffusis, cinereoque cortice rectis ramis præditus: quorum extremi ramuli confusè nascentibus folijs sunt oblitæ, *Chamalear* Italica foliorum æmulis, duris, superne viridibus & splendentibus, inferne dilutiore colore conspicuis, mucrone interdum rotundiore & obtusiore, in ambitu villosis hirsutisque ut sunt & nova germina, adstringentis saporis: germinum extremis insidet coma florum deorsum inflexorum & propendentium, campanulæ modo concavorum, qui summa labra quinque divisuris secta habentes, foris intensius rubent, & argenteis veluti guttis (cum ipsis unde dependent periolis) conspersi sunt, interiore verò parte dilutius rubri, aliquot staminulis intra latentibus, suavisculi odoris: ijs succedunt exigua capitula quinque cellulis constantia, in quibus semen fulvum, minutissimum scobis instar: viridia capitula tria, suo odore capitis gravedinem quodammodo inducunt: radix dura, lignosa, oblonga: sed & rami per terram sparsi interdum fibras agunt.

Invenitur in summis *Öneberg* / *Önealben* / *Wochsele* / *Durzenstein* aliarumque vicinarum Alpium jugis inter saxa, ad deversa plerumque latera. Observavi etiam supra *Gamingam*, *Chartulianorum*

Ledum Alpinum.

Ledi alpini
genus aliorum.

Nerion al-
pinum.

Chamae-
rodendri al-
pina.

Chamae-
rod-
Chamae-
folia.
Balsamum
alpinum.

Evonymum
quercifolium.

norum cœnobium, in montis ascensu lapidi-
bus strato, qui subeundus est ijs, qui ad Etyos/ &
vicinas Alpes proficiscuntur.

2. Aliud ejus genus invenitur in Enealben su-
pra Teuberg/ rarioribus folijs, nec ita confertis,
majoribus, durioribus, admodum venosis, lon-
giore mucrone præditis, minimè in ambitu hir-
sutis, & prona plerumque parte flavescentibus,
aut ferrea rubigine nigricantibus: flores habet
superiori similes, sed paulò dilutiores, capitula
& semen similia. Hujus folijs & ramis adnata
aliquando reperiuntur tubercula nunc nucis
ponticæ, modò pisi magnitudine, inæqualia, fo-
ris rutilante aut pallescente nonnumquam co-
lore, intus fungosa, & alba pulpa plena, adstri-
ctionis particeps, quæ gallarum vicem præsta-
re possint.

Floret utrumque genus Junio & Julio: se-
men sub Augusti finem, aut paulò seriùs ma-
turefcit.

NERION alpinum nobilis idemque doctis-
simus Vlysses Aldrovandus hunc fruticem ap-
pellat, teste C. V. Conrado Gesnero in descri-
ptione Montis fracti. Alpini pastores Alprosen &
Bergesen nominant, ut ipse eodem loco & in
Epistolis, & Simlerus ad calcem Commentarij
de Alpibus referunt, quidam Bartenblusi/ non-
nulli Hunerlaub vocant. Primum genus omnino
intelligi existimarem à Claris. Viris Pena &
Lobelio in Adversarijs, sub Alpinæ Chamæro-
dodendri odoræ nomine, nisi bacculas asparagî
vel taxi pares illi tribuerent, quas in nostro non

reperias, sed pentagona tantùm capitula, ut ex ejus descriptione satis liquet. Alterum pluri-
mum convenit cum eorum montana Chamærodendro minus odora. In Observationibus prioris iconem exhibet Lobelius Balsami alpini no-
mine: pictor tamen flores fideliter non expressit, quos in quinque crenas, non in quatuor, di-
visos esse comperisset, si ramos suis floribus onustos, à me anno M. D. LXXIII. amicis Mach-
liniam missos (è quibus illam iconem expressit) diligentius considerasset: licet non negem
interdum fieri posse, ut quatuor tantùm crenis dividantur, sic nonnumquam ludente in flo-
ribus natura: at omnes in eodem ramo tales natos esse, credibile non est.

Hic est frutex quem à nonnullis Evonymum dici, ante memini, nescio qua ratione du-
ctis. Nam in hoc ubi fructus sesamo proximus in quo acinus in quater nos versus digestus,
qualem Theophrastus, sive granum quadrangula figura, quod Plinius, illi tribuunt? Ex mo-
dò descripta sanè historia satis liquet ne minimam quidem notam ad Evonymum referri
posse. Itaque cum Gesnero loco supra memorato, & in Epistolis, Ledi potius esse, quàm Ne-
rion aut Evonymum arbitror, multum me impellente, ut ita censeam, hujus stirpis odore &
temperamento. Rustici & Pastores eorum montium in quibus observavi, utrumque genus
Austri appellat, eoque Tinctores qui vicina loca inhabitant, utuntur ad lineas penulas in-
gro colore inficiendum. Nullum præterea usum apud eos obtinere intellexi.

LEDUM SILESIACVM.

CAP. LII.

Ledi Silesia-
ci historia.

ISTI Ledi generibus adnumerandum etiam esse hunc non minùs elegantem & ra-
ram fruticem, non est dubium: ijs enim odoris fragrantia proximus est.

CVBITALIBVS autem interdum est virgis, firmis, lignosis, cortice cinereo obductis,
quarum extrema in plures alias tenuiores & quodammodo purpurascences, easque etiam
nudas dividuntur: illæ vicissim in alios dodrantes ramulos, virentes quidem, sed tomento
quodam rubiginè coloris obritos, quos nulla serie digesta sed confusa ambiunt folia, Liba-
notidis coronariæ folijs ferè similia, sed longiora, supina parte viridia, adeoque in pronam
partem reflexa & convoluta, ut ejus nihil conspici possit præter nervum secundum folij lon-
gitudinem excurrentem, simili tomento, cum petiolo cui inhæret, pubescentem, grati &
suavis odoris, acriusculi tamen saporis: summis istis ramis insident capita ex multis brevibus
quasi squamis ferrugineis compacta, è quibus deinde sese explicat corymbacea quædam
multorum florum coma, oblongis, tenellis, atque virentibus, nonnihil tamen lanugineosis,
pedicellis

Ledum Silesiacum.

pedicellis inhaerentium, grato odore nares ferientium, quinis foliolis albis constantium, non subluteorum (ut temerè quidam qui sic cum flore ramum duntaxat conspexit, asserere non est veritus) decem candidis staminibus cum stylo medium florem occupantibus: his demum succedunt oblongiuscula capitula, pentagona, ossiculis fructus corni, aliquando magnitudine non cedentia, quæ dum adhuc viridia sunt, argenteis punctis distincta esse videntur, sed maturitatem adepta, rubiginèi sunt coloris, semenque continent oblongum, flavescentes, adeoque exile, ut scobis, è ligno à vermibus eroso sponte decidentis, instar sit. Verùm peculiare est in istis capitulis, ut matura deorsum inflectantur, terramque mucrone spectent, magna Naturæ providentia, ne semen temere effluat: nam præter reliquorum consuetudinem, à pediculo, non ab extrema cuspide, aperiri & dehisceere solent: maturo semine, terni aut quaterni alij ramuli rubigineo tomento obducti cum suis folijs in comæ lateribus nascuntur, spem florum in sequentem annum pollicentes: radix lignosa est, & brevibus fibris donata.

Tota planta, præsertim floribus onusta, odorata est, & aromaticum quidpiam spirat: quare mirum non est, si, teste Matthiolo, vestibus iniiciatur ad eas à tinea præservandas.

Nascitur plerisque Silesiæ locis, unde non modò aliquot stirpes erutas, quæ in meum hortulum translatae per biennium duntaxat creverunt, sed etiam recentes ramos elegantissimis

floribus & suo fructu onustos, ad nos mittebat anno M. D. LXXVIII. Cl. V. D. Achilles Cromerus Nissenus, tunc R^{mo} ac Illmo Episcopo Vratislaviensi à secretis, nunc verò Brunensis in Moravia πολιάρχος: qui nos etiam pro nostra amicitia peramanter admovebat, ad montium radices aliquot se plantas invenisse, quæ flores sex folijs constantes, duodenisque staminibus præditos præferrent. Insuper addebat, qui illi dux viæ fuisset, Venatorem adfirmare, similem plantam in summis montium jugis conspexisse, jam suis floribus ornatam, quæ digitalem longitudinem non excederet: nominatam autem ab eo *heydnisch bintraut*/hoc est, peregrinam apiariam, quia videlicet apes ejus floribus delectantur.

Floret sub finem Iunii & Julio, semen Augusto & Septembri maturum est: inhaerentque interdum in sequentem usque annum capitula, sic ut recenti flore, & fructu superioris anni vacuo, nonnumquam & tertij anni fructus pedicellis, onusti rami conspici possint.

ROSMARINUM silvestre vocatur hic frutex à Matthiolo: sed, ut dixi, ad Ledi genera potius referendus videtur, in qua sententia est doctissimus noster Lobelius: ideoque Ledum Silesiacum nuncupavi. Si quis Boëmicum (quod in Boëmia teste Matthiolo nascatur) aut folijs Rosmarini cognominare malit, à foliorum cum illo similitudine, per me licet. Cordo haud ignotum fuisse arbitror, & Plantarum Historiæ lib. 1. Chamæpeucen ab eo appellari.

Non dubium est, quin, si quis periculum faceret, ad pleraque magni usus futurus sit hic frutex. Atque adeò Silesij, teste Cromero, adversus articulorum contractiones utilem felicissimo experimento compererunt, totius plantæ decocto in solum infuso, cui ægri infideant, eoque remedio subinde repetito. Idem me hujus oleo stillatio Fabiani Ilges Nissenii tum Pharmacopæi opera & diligentia vitreis organis extracto, mensè Octobri anni M. D. LXXXII. donabat: Anno autem subsequente, ipsemet Fabianus Ducis Brigenis nunc Pharmacopœus, oleum quod è summis ejus fruticis ramis florentibus exceperat ad me misit: quod cum admodum fragrans sit, & stirpis florumque nativum odorem retineat, eandem proculdubio facultates etiam obtinebit. Nondum tamen quempiam periculum fecisse intellexi.

Idem porro locis quibus id Ledum crescit, nonnumquam invenitur frutex quidam pedalis altitudinis, raro amplior, tenuibus subrubentibus virgis præditus, quæ deinde in tenuiores candicantesque ramulos dividuntur, angustis longisque folijs temerè & confuso ordine eos vestientibus onustos, supernè virentibus, infernè verò canescentibus, & Salicis pumilæ

Natalis

Apinria peregrina.

Rosmarinum fil. Matthioli.

Chamæpeuce Cordi.

Cisti Silesiaci genera.

Rosmarinus silvestris ῥοσμος.

Rosmarin sil.
ῥοσμος.

pumilæ angustifoliæ, quæ paulò post describetur, valdè similibus folijs, nullius grati odoris, sed peradstringentis saporis: summis etiam ramis insident capitula ex multis brevibus squamis compacta cachrys modo, è quibus sese explicant aliquot flosculi tenuibus oblongisque pedicellis inhærentes, quinque foliolis, ut superioris, præditi, sed diversi coloris, rubri nimirum dilutioris sive quodammodo carnei, quibus excussis pentagona conspiciuntur capitula brevia, obtuso mucrone, exili, pallesciente semine plena.

Eodem quo superior tempore floret, & maturum semen profert.

HUNC sub anni M. D. LXXXII. Autumnum, è Silesia ad me mittebat Cl. V. Fridericus Sebizius Ducis Brigenfis Medicus, hac inscriptione, *Ros marinus silvestris ῥοσμος*. Similem verò ante multos annos Machliniæ aluimus in horto; & florentem, non procul Loon arce, inter Brabantinæ Campaniæ ericeta erutum, accepimus.

SPEIRÆA THEOPHR. fortè.

CAP. LIII.

BRIGA Silesiæ etiam mihi Viennam misit elegantem hunc fruticem idem Sibizius, ipso Vere, anno M. D. LXXXVI. qui in meo hortulo repositus, egregiè provenit (umbroso enim loco collocaram ut facilius comprehenderet) & sequète anno flores & semē protulit.

DVORVM autem cubitorum altitudine assurgit, tenuibus ramis seu virgis puniceo cortice obductis, per quos sine ullo ordine sparsa sunt frequentia, longiuscula & angusta folia, salignis proxima, per ambitum serrata, superne dilutioris viriditate prædita, inferne veluti ærugine aspersa, exsiccatis cum quadam amaritudine conjuncti gustus. Extremi ramuli, digitalis ferè longitudinis, satis crassam spicam ferunt exiguum florum, uvæ in modum congestorum, quinis folijs cōstantium, è quorum umbilico multa staminula prodeunt, coloris cum suo flore ex albo rubescentis sive carnei, nullo peculiari odore præditorum, nisi qualis ferè in florente olea est: illis evanescentibus succedunt pusilla pentagona capitula, quæ ad plenam maturitatem pervenientia, tenuissimum & pulvereum quodammodo semen flavescens effundunt. Mense Julio floret, sub Augusti finem semen maturefcit.

Qui ad me mittebat Sebizius, percontabatur an ad Syringam referri posset, propter pentagona capitula forsitan quæ Syringæ albo flore capitulis haud absumilia, minora tamen, pollinem potiùs, quàm semen effundentia. Sed ego ad *σπειράλαιαν*, cujus Theophrastus lib. I. cap. XXI. Hist. Plant. inter frutices qui spicam pariunt meminit, commodè referri posse judico: Sic enim ait, πλείω δ' ἀπρόκαρπα τῶν ἄλλων ἢ τῶν δένδρων. οἷον τῶν τε σιτηρῶν τε σαχυῶν. Et fortasse commodiùs quàm Vsburnum Matthioli, quod nonnulli *σπειράλαιαν* esse volunt.

Speiræa Theophr. fortè.

Speiræa Theophr.
foriè.

SALIX

SALIX ANGUSTIFOLIA PANNONICA.

CAP. LIIII.

PRÆTER vulgaria Salicis genera, quorum superior Pannonia non minus ferax est quàm reliquæ quas adij Provincie, peculiare quoddam salices in ea observabam, quas alibi videre non memini.

CRESCIT ergo peculiare quoddam genus juxta torrentes & udis locis, crasso caudice, & ramis in multo tenuiores frequentioresque ramulos divisim præditum, quàm vulgaris ea salix quæ angustis alioqui folijs prona parte incanis est: hujus insuper folia non modò subtus canescunt, sed licet supernè viridia, quadam tamen alba lanugine pubescunt, angustiora sunt, in longiorem mucronem desinunt, frequentioraque in ramulis nascuntur: flores alijs generibus similes, pallidi, semenque minutissimum, nigrum, candida mollique lanugine exceptum, levis auræ arbitrio huc illuc fertur. Solet etiam hæc Salix alia quadam peculiari nota à ceteris distingui: nam plerumque subrubentibus quibusdam tuberculis, baphico cocco ferè similibus, onerata habere folia conspicitur. Vienna torrens, sub urbe Vienna in Danubium influens, ea maximè abundat.

Salix angustifolia Pannonica.

IN insula porro Danubij quæ è regione Posenij est, altissimas & crassissimas salices conspiciebam maxima prægrandium Visci fruticum copia onustas. Audio etiam circa illam ipsam urbem & in Castaneis arboribus, & Coryli, rosarumque fruticibus, viscum nasci, mihi id affirmante ornatissimo viro Andrea Heindl, ejus urbis Pharmacopæo.

Viscum sâ- lignum.

Vngari salicem latifoliam aquaticam, quam ego aliquando Eleagnum Theophrasti esse suspicatus sum, Anguillara Siler Plinij esse credit, Dalechampi patryphyllon leucophlaeon cognominat, appellant *Riköttye fa*, vulgarem luteam sive pallidam *Saar fiz*, rubram *Köz fiz fa*, amerinam ex qua corbes fiunt, *körö fiz*. Germani omnes communi vocabulo, *Weidenbaum*, *Weiden*, & *Felber* nominant, Galli *Saulzon Sauls*. Itali *Salice*, Hispani *Sanze*.

Eleagnus Theophr. Siler Plinij. Leucophlaos Dalechampi.

SALIX PUMILA.

CAP. LV.

MONTIVM herbosa & aperta jugâ pumilas alunt, quæ tribus generibus (præsertim quas observare potui) discernuntur.

Salicis pumilæ latifol. genus I. & II.

PRIIMUM enim virgas habet minimi digiti crassitudine, humi fusas, pedales, interdum etiam majores, frequentibus præditas ramulis, qui sursum attolluntur, & inter gramina emergunt uncialibus ferè folijs obsiti, supernè viridibus & splendentibus, infernè subcinereis & quodammodo canescentibus, non multum absimilibus Vitis idææ II. folijs. Fert ea in tenellis ramulis flosculorum molles spicas, quibus succedunt capitula ut in majore & latifolia salice, quæ matura aperiuntur Augusto, mollemque lanuginem fundunt, in qua pusilla nigra grana latent: radix admodum crassa est, pro plantæ tenuitate, crassisque & oblique sparsis fibris firmata.

Salix pumila latifolia I.

ALTERVM similes fundit virgas, humi etiam jacentes, nonnumquam paulò longiores, magis scabro cortice tectas, & in frequentiores ramulos divisas, quas similia cum superiore folia ambiunt, magis mucronata, supernè viridia, infernè splendentia, licet tenui lanugine pubescant. Hujus florum spica, sive ïulus crassiusculus est, illi pænè similis qui in latifolia salice nascitur: radix cum superiore convenit, imò crassior quodammodo videtur, non minus quàm illa dispersa, virgis etiam, secundum radice caput, interdum fibras agentibus.

Salix pumila latifolia II.

TERTIO generi graciliores sunt virgæ, plurimum pedales, nonnumquam dodrantales duntaxat, rectæ, lentæ, subflavo cortice tectæ: uncialia folia, sativi lini foliorum modo

Salix pumila angustifolia I.

angusta, supina parte viridia, prona verò cinerea, & cum novella adhuc sunt, omnino canas: flos ut in vulgari flavescens, exigua, brevi, mollique spica ante folia nascitur, at in candi-

H

dami de-

dam deinde lanuginem resolvitur: radix digitalis crassitudinis, obliqua, nigra, & tenuibus fibris donata est. Crescit etiam hoc genus in udis cædis silvis infra Francofortum ad Mœnum.

*Salix pumila
angustifolia, L.*

INVENTVR porro in Pannoniæ & Austriæ quibusdam depressis cædis silvis & uliginosis pratis, Quartum quoddam genus, gracilibus & cubitalibus interdum virgis assurgens, non minus quàm in superiore lentis, quæ à medio ad summum ramulorum, multas ferunt exiguas florum spicas, molles & incanas, maturitate in pappum & lanuginem abeuntes: folia superiore breviora, angustiora, supernè viridia, infernè cana lanugine pubescunt & splendent: radix superiore non minus crassa est, & tenuibus fibris prædita: sed & virgulta secundum summum radice caput, qua telluri coherent, subinde tenues & capillatas fibras agunt.

Nec huic dissimilis, paulò tamen latioribus folijs prædita, quæ passim in fabulosis Hollandiæ aggeribus Oceano objectis inter gramina & spartum, hinc illis nuncupatum, nascitur.

CHAMELÆA.

CAP. LVI.

*Chamelæa L.
historia.*

SVRCVLOSVS frutex est Chamelæa, ramis palmaribus, interdum minoribus, præsertim calidis regionibus: folijs perpetuò virentibus, Oleæ similibus, minoribus tamen nec incanis, sed viridibus, gustus initio amari, deinde linguam vellicantis: flores habet exiguos, pallidulos aut flavos, tribus foliolis constantes, ex foliorum alis prodeuntes, fructum tricoccum tithymali modo, pelliculâ primùm viridi, deinde per maturitatem rubrâ, amari & fervidi gustus, obductum, durum, & ubi exsiccatu fuerit, fuscum. Floret Aprili, fructus Augusto maturefcit.

Natales.

Nascitur Valentino & Aragonum regno totaque Catalonia: verum multò brevior & candidior quàm in Gallia Narbonensi. Certè Mompeliano agro circa Miravaux, & vicinum illi collem, viaque ad Frontignanum urbem, Setio monti, quod vulgò *Cap de Sete* dicitur, proximam, frequens est, ubi multò vegetior & viridior quàm in Hispanijs. Nunc etiam a rei herbariæ studiosis in Germania & Belgio alitur.

Nomina.

Χαμέλαια Græcis, quasi humilis Olea dicitur: Dioscoridi etiam πυρρός ἄχνη, ἢ ἀκνήσος, ἢ κόκκος κνίδειος dicitur: apud Latinos Græcum nomen retinet Chamelæa. Quidam Hispani *Olivilla* vocant, Narbonensis Provincia *Garoupe*.

Facultates.

DIOSCORIDES auctor est pituitam & bilem detrahare, in catapotijs sumptam, ita ut duæ

Chamelæa tricoccus.

THYMELAEA.

duæ Absinthij partes ad unam Chamelæa misceantur, & Hydromelite exceptæ in catapotia cogantur: in ventre tamen non liqueferi, sed quotquot assumpta sunt regeri. Hujus item folijs cum melle tritis sordida ulcera & crustosa repurgari. Eadem panè faculrates tribuit illi Plinius lib. xxiiii cap. xv. Nat. Historiæ: sed lib. xiiii. cap. xxi. Chamelæam cum Thymelæa confundit.

ALIUD porrò Chamelæa genus nobis ex *Chamelæa* Italiâ defertur ab hac planè diversum. Id re-^{11.}cto stolone fruticat, ramosque habet admodum flexibiles, tenaci cortice, & qui difficile dirumpi potest, obductos, folia admodum conferta, carnosa, Daphnoidis foliorum formam imitantia, multò tamen minora, & incanà lanugine, infernè præsertim, pubescencia: flores simul congestos, quatuor foliolis constantes, dilutissimè purpurascens, ex lanuginosis colorisque argentei calyculis prodeuntes: fructum non tricoccum, ut superior, sed unicum, oblongiusculum, tenui miniata membrana tectum, succulenta carne, & fervidum nucleum in se continente, præditum.

Eum fruticem duntaxat apud nos videbam in hortis cultum, bisque interdum eodem anno florentem. Viennæ Austriæ aliquoties illius semen terræ credidi, & natas plantulas diligenter summaque curâ conservare volui, sed subsequens hiems semper corrumpit.

CAP. LVII.

FRUTEX est Thymelæa pollicaris inter-^{Thymelæa} ^{historia.} dū crassitudinis, cubitalis verò altitudinis aut amplior, & in multas virgas divisus cubitales, pulchras, tenues, rectas: quas sepiunt perpetuò virentia folia Lini ferè, sed majora, latiora, non obrusa cuspide ut Chamelæa, neque adeò fragilia, sed mucronata, lenta, & gummosum quiddam, si dentibus atterantur præbentia: flores fert in extremis virgis copiosos, quatuor foliolis constantes, Oleæ ferè similes, candidos, racematim fermè propendentes: deinde fructum baccarum myrti interdum magnitudine, paulò longiorem, initio viridem, postea corallij modo rubrum, carne succi plena Ceraforum instar, sub qua latet uaicum semen, nigra fragiliq̃ pellicula, albam & fervidi saporis medullam obvolvens: radix lignosa est & dura, in tenellis plantis raphani modo efformata, crasso cortice recta, sed, quemadmodum tota planta, lento & admodum tenaci.

Nascitur per totam Hispaniam locis aspe-^{Natalis.} ris, & plerisque Narbonens Galliarum. Floret autem Julio, & toto nonnumquam Autumno, semenque subinde profert.

GRAECI *Θυμελαία* vocant, nonnulli etiam ^{Nomina.} *χάμελαία*, teste Dioscoride, *χαλιδεύς ἄχνη*, ἢ *κίςρον*, ἢ *κνέωρον* (tametsi eodem capite folia peculiariter *κνέωρον* appellari dicat) Eubœenses *αἰτωλίου*, alij *λίγινον*. Latini Thymelæa appellationem retinent: Hispani *torvisco*: cujus bac-

cis mense Octobri & Novembri aviculis plerumque insidiantur. Ejus fructus Græcis *αρίδιος κόκκος*, Latinis Granum cnidium peculiari voce dicitur. Hallucinantur enim, inquit Dioscorides, qui coccum cnidium fructum esse Chamelæ existimant.

Facultates.

FOLIA per messes colligi debent, & siccata in umbra recondi, auctore Dioscoride: & si dare libebit, antea tundi & nervi eximi. Purgant autem, & aquosa ducunt, si acetabuli mensura vino diluto macerentur, moderatius autem, addita lente cocta, aut contritis olentibus. Seminis medulla, bilem, pituitam, & aquas per inferna detrahit, si viginti granorum pars interna bibatur: verum fauces adurit: itaque cum farina aut polenta, aut in uvæ acino dari debet, aut melle cocto obducta devorari. Plures ejus facultates apud Diosc. lib. IIII. videre licet.

SANAMUNDA HISPANICA.

CAP. LVIII.

SUPERIORIBVS meritò cōjungi posse existimo duo suffruticum genera, quæ Sanamunda nomine donata per Hispanias observabam, quibus addi potest & tertium illis simile.

Sanamunda I.

Sanamunda II.

Sanamunda I.

PRIMVS Suffrutex multis cubitalibus ramis ab eadem radice fruticat, obsequiosis, flexilibus, cortice exteriori nigrescente obductis, alium interiorem lentum & in tenuia fila se dividenter complectente: folijs Chamelæ æmulis, minoribus tamen, brevioribus, carnosisque, ad Tithymalum paraliū, aut Myrtum proximè accedentibus, sed aliquatulum hirsutis, circa ramulos confertim & serie quadam distributis, gummosis si mordeantur, amaris initio, deinde acris & adurentibus: flores inter folia nascuntur Oleæ similes, oblongi, in quatuor foliola per extremum divisi, lutei: fructus (ut ex relatu accepi) penè Thymelææ est, sed nigricantis coloris: radix crassa, & lignosa.

Frequens est regnis Granatensi & Valentino, in apricis & Sole illustratis locis: Verno tempore floret, hoc est, Martio & Aprili.

ISTIC ab Herbarijs, hoc est, ijs qui Stirpium notitiam se habere profitentur, Sanamunda vocatur, à rusticis verò *mierda-cruz*, ob purgandi videlicet facultatem, cujus causa rusticis illius regionis magno in usu est.

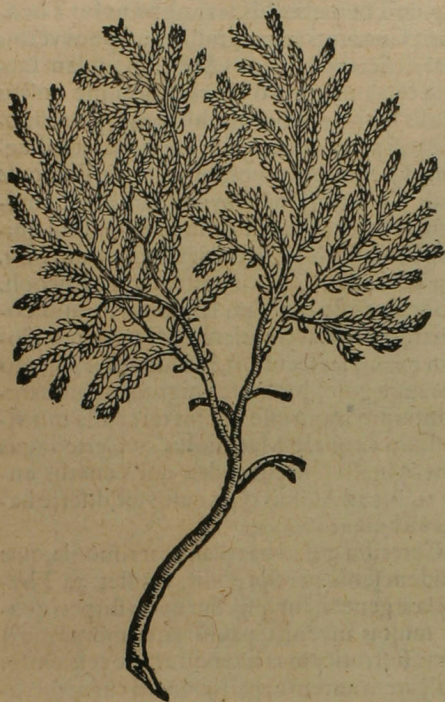
Sanamunda II.

ALTER cubitalis etiam altitudinis frutex est, ramis lentis, flexilibus, carnosus & denso cortice intestis, qui (sublata exteriori cute) per totam plantam, præsertim circa radicem, Lini aut Cannabis modo in fila diduci potest: superiores ramusculi densorum, confertorum, lanuginosorum, & veluti tomento quodam obsitorum foliorum comam pariunt, superiore minorum, & mucronatorum, salsi nonnihil gustus, sed deinde acris & calidi: exornatur hæc coma flavescentium flosculorum Oleæ similium numerosa sobole: radix crassa & lignosa superiori similis est.

Istius fructum observare etiam non potui, quandoquidem Februario florentem inveniebam petroso & salebroso loco, maritimis Baticæ, inter Calpen & Estepona, montibusque Granatæ proximis.

GRANATENSIBVS Mauritanis Sanamunda vocatur, apud quos purgandorum corporum gratiâ frequenter vsurpatur. Drachmæ enim pondere cum decocto Cicerum sumpta, mirificè purgat per inferiora. Circa Calpen, ubi vulgò *Burhalaga* appellatur, nullus illius usus, præterquam ad excalfaciendas fornaces.

Sanamunda III.

TERTIVS duos superiores magnitudi- ^{SANAMUNDA}
ne excedit, candidioribus & multò lentioribus ^{III.}
virgis, quarum cortex supra modum lentus
est & frangi contumax: extremi ramuli fre-
quentes & ferè omnino tomentosi, procum-
bentem comam habent & frequentibus folio-
lis obfiti sunt, carnosiss, parvis, Sempervivo mi-
nori Dioscoridis, quod nonnulli, Illecebrant
vocant, valde similibus, urentis etiam faculta-
tis: flores superioribus similes interdum herba-
cei sunt, aliquando pallentes. Sed neque istius
fructum observare licuit; floret autem cum
superioribus.

Invenitur hoc genus toto illo tractu mariti-
mo Meridiei objecto, qui ab Herculeo freto, ad
Pyrenæos usque excurrit.

Quo porrò nomine vulgari appelletur, ig-
noro. Similem autem fruticem siccum ad nos
aliquando miserunt C. V. Alfonso Pantius
Medicus & Professor Ferrariensis piæ memo-
riæ, & amplissimus Iacobus Antonius Cortusus
Paravinus patricius; hic quidam Ericæ Alexan-
drinæ nomine, ille verò Cneuri.

Verùm Cneuri-ne, an alio nomine, Vete-
ribus descriptæ sint hæc stirpes, alijs judican-
dum relinquo. Certum tamen est, Thymelæ-
æ congeneres esse, & iisdem facultatibus
pollere.

CNEORVM MATTHIOLI.

CAP. LIX.

ILLIS subiiciendum existimavi elegantem hunc suffruticem, cui multi sunt rami graci- ^{Cneuri Mas-}
les, flexibiles, lenti, surculosi, ab ipsa protinus tellure emergentes & humi diffusi: folia ^{ib. historia.}
nullo ordine disposita ramulos ambiunt, viridia, cutanea, Thymelææ veræ proxima, ingrati
primùm, deinde amari saporis, nulla aut perexigua (quantum quidem gustanti deprehende-
re licuit) acrimonia prædita: flores in summis surculis, sex, septem, aut plures, conferti, qua-
tuor foliolis constantes, ex rubro purpurascentes, Centauri minoris florum pene æmuli, in-
grati etiam & amari saporis, aspectu tamen pulcherrimi, atque odorati, caput (si diutius na-
ribus admoveantur) tentantes: ijs succedit fructus exiguus, Thymelææ fructui haud dissimi-
lis, non ruber quidem, sed candidus, oblongiusculus, semen continens cinerea membrana
tectum, rotundum, Thymelææ grano par: radix longa, minimi digiti ut plurimum crassitu-
dine, interdum nigricans, majore verò ex parte flavescens, lenta, superna parte nonnum-
quam gracilior, unde rami flexibiles & humi dispersi emergunt, & subinde, secundum ala-
rum cava, satis crassas fibras flavescences agunt.

Provenit in multis montibus Viennæ vicinis tantâ abundantia, ut rusticæ mulieres, dum ^{Natalis.}
floribus abundat, multos ejus manipulos in forum venales adferant, cum alijs varij generis
floribus, exornandorum tricliniorum gratia. Nasçitur etiam in Pannoniæ silvis editiore lo-
co sitis ultra flumen Rabum sive Arabonem. Frequens etiam crescit quibusdam siccioribus
pratis Francoforto ad Moenum vicinis, præsertim silva quadam quercubus confita, circiter
miliare infra eam urbem ad sinistram fluminis, inter Ericas, ubi illam candidis etiam flo-
ribus variantem conspiciebam, cujus etiam manipulos rusticæ mulieres in foro venales
proponunt.

Aprili plerumque florere solet, nonnumquam etiam Maio: fructus maturus est Junio.
Ad eam autem fecundus est hic suffrutex, ut sæpenumerò ter eodem anno floreat, novis flo-
ribus semen semper consequentibus, quod probè maturum, bis eodem anno de una eadem-
que planta colligere memini Viennæ Austriæ.

Cneorum Matthioli.

Cneorum
alb. Theoph.Gazamen-
dosum exem-
plar sequen-
s.

Hippoglossum Valentinum.

Steinroses
sin.Hippoglossi
Valentini bi-
flora.

Natalis.

Februario mense floribus onustum hunc suffruticem inueniebam in Batiæ solitudini-
bus cir-

MATTHIOLVS Commentarijs in Diosc. cap. de Cinamomo hunc suffruticem pro Cneoro albo Theophrasti proponit. Cum verò, quale sit Theophr. Cneorum, cuius lib. vi. cap. ii. Hist. Plant. duo genera facit, album & nigrum, difficulter judicari possit, cur huic stirpi Cneori nomen accommodare voluerit, multi mirantur. Postrema autem editione cap. de Thymelæa lib. iiii. aliud nobis Theophr. Cneoron adfert, nullis, ut ipsius verbis utar, deficientibus notis. Sed cum nudam tantum imaginem addito Cneori nomine nostris oculis subijciat, illiusque historiam planè subriceat, si parum fidei, ipsius assertioni adhibuerimus, nemo, ut opinor, vitio verter. Diosc. & Gal. Cneoron, ad Thymelæam & Chameleam referendum esse censent doctissimi quique. Peritissimus Anguillara opinionum lib. i. cap. de Cassia, Cneorum utrumque Theoph. arbitratur esse nostrum Rorem marinum coronarium & Lavendulam, & Gazam mendosum exemplar secutum, ὃ δὲ μέλας εὖσμος, pro εὖσμος legisse, propterea nigrum odore carere interpretatum esse. Cujus rei causa mirificè illum exagitat Matthiolus. Certè meus Theophrasti Græcus codex qui Venetijs anno M. D. LII. Aldinis typis culus est, disertè habet ὃ δὲ μέλας εὖσμος.

Ceterum nisi in hac planta, acrimonia, quæ quidem sensu percipi possit, abesset, ad Thymelææ genera, aut ipsi cōgeneres stirpes (quales multas inveniri paulò antè monuimus) hunc suffruticem referendum esse censerem. Vulgarem autem appellationem cur apud rusticas mulierculas nullam invenerit, satis mirari nequeo, quandoquidem illius flores ipsis adeò familiares sint, & in delicijs. Nonnulli tamen rustici Steinrosesin/ hoc est, petræam rosulam vocant.

Quibus verò facultatibus prædita sit hæc planta, mihi adhuc incompertum.

HIPPOGLOSSVM VALENTINVM.

CAP. LX.

SUFFRUTEX hic potius, quàm herba, scubitali aut ampliore altitudine assurgit, multis ramis lignosis, duris, fragilibus tamen, & nigricantibus præditus, circa quos, ex tuberculis interdum multa confertim & simul juncta folia nascuntur, in tenerioribus verò ramulis, qui plerumq; rubescunt, rariora, Myrtiferè, longiuscula, ex cæruleo nigricantia, carnosa, nigricante pediculo, acuto mucrone, extremæ amaritudinis: summis ramulis singulares in hærent calices squamatim compacti, interioris orbis florum Scabiosæ, aut Morfus Diaboli magnitudine, qui florem continent villosum & lanuginosum, ex cæruleo candicantem in meditullio, at in ambitu omnino cæruleum: semen ignoro, nam florentem duntaxat conspiciebam: radix dura est & lignosa.

bus circa Antequeram, Martio autem, inter Velez & rubio & Lorca, quæ Eliocrota veteribus dicitur, Murciani regni urbes, totoque Valentino regno.

BAETICI, *Coronilla de frayles*, hoc est, coronulam fratrum sive monachorum, quasi eorum orbicularem tonsuram flore referentem, & *siempre enxusa*, quia semper arida & exsucca videtur, appellant. Murciani verò & Valentini vulgari voce *segullada*.

Nonnulli Valentiniæ academix Professores Hippoglossum esse censebant: sed nihil cum Hippoglossio Dioscoridi descripto commune habet, nisi quis fortè ob foliorum ejus cum Rusci folijs affinitatem ei hoc nomen donandum putet, quæ tamen in hoc frutice circa pediculus oblongiora & angustiora sunt: præterea dissimiles utriusque facultates.

Alij Alypum nominare malunt: sed cum planè arida sit & succi expers, non video quare Alypū quæ-
runtam.

CETERVM circumforanei Bæticæ medici ejus decoctum propinare dicuntur ijs qui Galli-
ca scabie sive Venerea lue laborant, non sine magno (ut aiunt) successu. Facultates.

CASIA QVORVNDAM.

CAP. LXI.

CVBITALIS est hæc planta, fruticosa, te-
nues virgas ferens, virescentes, lentas, inter-
dum etiam nigricantes, præsertim dum novellæ
sunt: & in his folia Lini rarius per ramos sparsa,
amari saporis: flores aliquot ex luteo virescentes
& palliduli, muscosi, corni florum æmuli, adstri-
ctoriæ facultatis, in eodem pediculo congesti in-
nascuntur: fructus deinde qualis Myrti, initio vi-
ridis, ubi maturuit ruber, Corallij aut Asparagi
maturo fructui similis, subdulcis, lentusque, tan-
dem nonnihil acrimoniæ exerēs, osseo intus nu-
cleo, qui medullam cōtinet albam, dulcem. Ra-
dice nititur dura & lignosa. Floret æstate, fructus
Octobri, veletiam ante maturefcit.

Varijs Hispaniæ locis crescit secundum vias:
frequentissimè autem Granatensi & Valentino
regno. Mompeliano etiam agro olim observare
memini, ad ingressum Peraul, pagi ad stagnum
Volcarum siti, deinde silvula Egremont cœno-
bio proxima, in qua multæ elegantes stirpes.

Eo quo istic versabar tempore, à studiosis pro
Osyride habebatur: subsequenter annis Ca-
seam appellare maluerunt, quod nomen etiam
nonnullis Hispaniæ locis obtinet. Doctissimus
Plaça Medicus & Professor Valentinus Plinij
Polygonum esse existimabat: verum ad quod
Polygoni ab ipso descripti genus referri possit,
non video. Hispanorum vulgus *Badajoz* & vici-
na loca Bæticæ, qua Lusitaniæ conjungitur, inco-
lens, *guardalobo* vernacula lingua appellat.

Si quis cum Osyride Plinio descripta conferet,
aliquot notas communes habere deprehendet: nihil tamen statuere volo. Certè *κνέωπος*
Theophrasti, quem Casiam ab Hygino vocari Plinius tradit, cujusque ipse lib. xxi. cap. ix.
Nat. Hist. ex Theophrasto duo genera constituit, esse non potest. Sed neque etiam Virgilij
Casia, planta odorata, cujus in Bucolicis & Georgicis meminit.

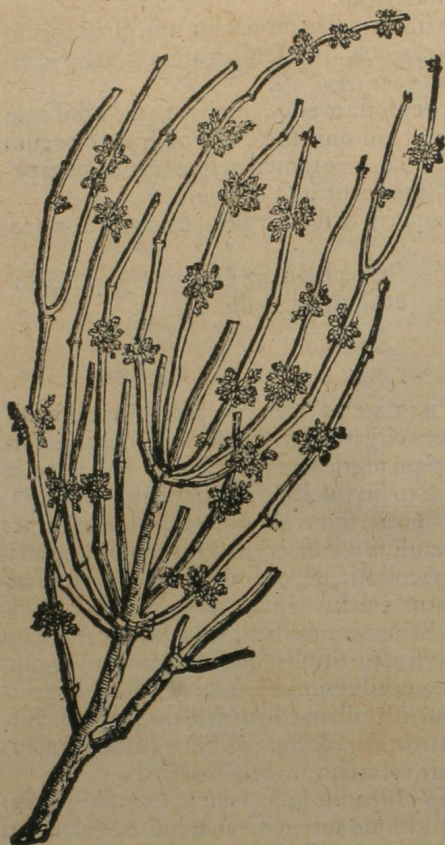
VVA MARINA VVLGARIS.

CAP. LXII.

HVIS duo genera per Hispanias mihi sunt observata, sola duntaxat magnitudine in-
ter se differentia.

PRIMUM humana interdum altitudine fruticat, Spartij, quod Hispani *retama* vocant,
modo, brachialis crassitudinis aliquando stipite, oblongis ramis, nigricantibus, qui deinde
multas virgulas ferunt pedales, tenues, multis internodijs distinctas, ut Equisetum ferè, pro-
pendentes, sine folijs, admodum adstringentis saporis: florem secundum internodia confer-
tum, minutum, & muscosum, corni floribus non absimilem, pallidum: deinde fructum exi-
guis moris similem (ut mihi quidem retulerunt incolæ, nam florentem duntaxat videbam)
rubentem, succulentum, acidum, in quo pauca grana, milio ferè similia insunt, foris nigra, in-
tus alba: radix dura, lignosaque est.

ALTERVM humile est, gracilibus, sarmentosis & frequentibus ramulis fruticosum, qui
internodijs ut in superiore distinguuntur, humi sparsa & profusa comâ, sine folijs, ut Primum,
nec

nec minùs adstringens: flores sunt muscosi palliduli corni floribus etiam similes: fructus exiguis moris par, per maturitatem ruber, succulentus, acidus, unum aut alterum granum milio pænè æquale, foris nigrum, intus album continens: radix alteri similis sed minor: longè etiam lateque serpens, & subinde novas proles sub terra promens.

Natalis.

Floret utraque planta Maio mense: fructus Augusto vel etiam seriùs maturescit. Primam tamen initio Martij floribus onustam deprehendebam circa *Pelex el rubio*, regno Murciano, ubi plurima nascitur, nusquam alibi mihi conspectam.

Alteram frequentem inveniēbam in quodam colle, secundo à Salmantica miliari, totius serè Hispaniæ meditullio, longissimè à mari. Quod equidem satis mirari non poteram, cum antea nusquam observassem nisi maritimis locis, & toto illo tractu inter stagnum Volcarum & ipsum mare Mediterraneum, supra Peraul & Magalonam, ad montem usque Setium.

Nominis.

Tegyon.

Tegyon.

Androsace.

Bellonij.

Croton An-

guila.

HISPANI primum genus *belcho* vocant. Alterum genus Narbonensis Galliæ incolæ *rasins de mar*, hoc est, uvam marinam appellant. Cum istic vivebam, peritiores pumilum genus ad Dioscor. *τραχον* quod & *τραχον* dici ait, lib. 1111. descriptum referebant: cujus sanè aliquot notæ non ineptè huic plantæ quadrant. Postea nonnulli ad Androsacen retulerunt, Bellonium sequuti, qui Observation. lib. 111. cap. XL1. de Androsace agens, hanc innuere videtur.

Peritissimus Anguillara, Crotonis, cujus Nicandri interpres mentionem facit, nomine, hanc, ni fallor, describit opinione duodecima. Crescit, inquit, ad flumen Sebenicum in Dalmatia humilis frutex, Pino valdè similis, frequentibus nodis, cujus folia [cirri seu ramuli potius] Equiseti minori similia sunt, ejus flos rufescens, tametsi pallescentem viderim, qui deinde in fructum extuberat rotundum Ceraso minorem, maturitate colorem rubrum contrahentem, qui etiam edi possit. Nascitur locis asperis, montosis & saxosis, &c.

M V L T I s verò notis, hujus primum genus præsertim, cum Polygono quarto Plinij quadrare mihi videtur, quod his verbis describit lib. xxvii. cap. xii. Quartum genus silvestre appellatur, pænè arboris modo frutex, radice lignosâ, stirpe Cedri rubicundo, ramis sparti, binum palmarum, nigris geniculorum ternis quaternisve articulis. Huic quoque spissandi natura, sapor mali cotonei.

Deinde quas Dioscorides Polygono tribuit facultates, adhuc hodie apud ejus regionis, ubi hic frutex nascitur, incolas, in usu sunt: illius enim decoctum penis & vesicæ ulceribus conferre afferunt.

Ephedra.

Caucon.

Anabasis.

POSSET tamen ad Ephedram forsitan etiam referri, cujus idem Plinius lib. xxvi. cap. vii. in hæc verba meminit: Caucon, quæ & Ephedra, ab alijs Anabasis vocata, nascitur ventoso ferè tractu, scandens arborem, & ex ramis propendens, folio nullo, cirris numerosa, qui sunt junci

junci geniculati, radice pallida. Datur ex vino nigro austero trita ad tussim, suspiria, tormina, &c.

Hanc Bellonius lib. I. & III. Observationum arbores conscendere dicit, cujus & fructum Androfoces similem, tubrum edisse refert.

Ego verò hanc plantam solam ferè nascentem, & sese sustentem, nec ullo adminiculo egentem semper inveniēbam.

ANAGYRIS.

CAP. LXIII.

TAMETSI nonnulli plura Anagyris genera se vidisse referant: ego unicum legitimum, quale videlicet à Veteribus descriptum est, tantum observasse ingenuè profiteor.

ARBUSCULA autem est humanam altitudinem non multum superans, calidioribus præsertim regionibus (nam alibi duorum etiam hominum magnitudinem æquantem conspexi) multis ramis fruticosa, cortice ex viridi nigricante obductis, è quibus ramuli profiliunt onusti folijs trifolij ferè mærianthis, hoc est, ternis simul junctis, sed supernè dilutius virescentibus, aversâ autem parte incanis, ut viticis folia, odoris, ut spatulæ foetidæ vulgaris, (quam nonnulli Xyrin esse volunt) adeo gravis & tetri, ut transeuntibus suo foetore caput offendat. Ex foliorum sedibus & alis, bini, terni, aut quaterni ad summum flores simul prodeunt oblongi, quinque folijs constantes, genistæ ferè aut Cytisi florum modo, sed quorum supremum, quodque reliqua integit, brevius est, & minimè, ut in illis, reflexum, coloris intensus aurei, reliquis pallescentibus: filiquæ deinde succedunt digitalis longitudinis, pollicaris verò latitudinis, cartilagineæ, in quibus terna aut quaterna semina, nonnumquam plura, satis magna, exiguis phasiolis æqualia, renis forma, quæ initio candicant, deinde purpurascentem colorem contrahunt, tandem, cum plenè matura, ex cæruleo nigricant: ut aptissimè Dioscorides

Anagyris
foetida.

ποικίλον dixerit: nam in eodem fructu non exactè maturo tres differentes colores subinde conspiciuntur.

Primum omnium hunc fruticem nascentem inveniēbam primo ab Arelate lapide, saxo quodam colle, qui dicitur D. Antonij, movente C. V. eodemque primario Mompelianæ Academiæ Professore D. Guiljelmo Rondeletio. Deinde frequentem circa Hispalim totius Bæticæ Emporium celeberrimum, tum etiam ad Mundam, Malacam & Valentiam.

Floret istic Ianuario & Febuario, æstate semen maturefcit. Hujus porrò ligni matrix sive cor, non nigricat, sed nonnihil potius pallescit.

Ἀνάγυρις καὶ ἀνάγυρος, à nonnullis etiam ἄνοπος Græcè appellatur, teste Dioscoride & Plinio, Latinis Anagyris, Herbariorum vulgò Faba inversa. Vulgare nomen Hispanicum non intellexi.

Nomina.

TENERA folia trita Dioscorides refert illitu tumores reprimere, & si partus hæreat, & secundæ mensesque morentur, drachmæ pondere bibi in passo: sic & suspiriosis dari, & contra capitis dolores in vino: difficulter parientibus adalligari, ita ut à partu statim auferantur. Plinius addit, in vino vetere ad phalangiorum morsus dari. Radicis cortex, utriusque, concoquendis discutiendisq; adhibetur: & semen manducatum, vomitiones vehementer ciet.

Facultates.

CYTISVS.

CAP. LXIIII.

IN tanta opinionum varietate de Cytiso, licet judicare difficile sit, quis legitimus Cytisus veteribus descriptus; peritiores existimant eum esse quem C. V. Bartholomæus Marantha proponit. Ceterum nemo, uti spero, inficias ibit, quin quos hoc capite enumerabo frutices, ad Cytisi genera etiam referri debeant.

Cytisus
palustris.

PRIOR interdum arbusculæ magnitudine excrefcit, duro stipite, cujus materia flavescit, sed cor sive pars interior nigricat: is autem cum majoribus ramis & virgultis candicante cortice obducitur: tenelli ramuli toti villo obsiti: folia numerosa ramos ambiunt, terna uni pediculo inhærentia Medicæ modo, dilutioris viriditatis, saporis viridum leguminum, amarum tamen:

Cytisus 1.

Cytisus I.

Cytisus II.

Cytisus III.

Cytisus II.

Natalis.

Cytisus III.

ri tamen: aliquot flores extremis ramulis quasi spicæ instar nascuntur, Genistæ similes, minores, lutei, nonnihil odorati: deinde lobi Genistæ pares, oblongi, asperi tamen & hirsuti, in quibus exiguum semen, tumidiusculum, nigricans, Genista minus: radix lignosa, & in diuersa tendens.

ALTER duorum cubitorum duntaxat altitudinis, fruticosus, virgas profert candidas omnino, tenues, ramosas: folia superiori similia, terna semper ex uno pediculo nascentia, minora, prorsus incana, numquam expansa, sed semper quasi complicata, prominente dorso, impensè amara: flores, ut in altero, extremis ramis insident superioribus forma similes, sed intensior & planè aureus color: siliquæ etiam longiusculæ, asperæ, ex purpura nigrescentes, mucrone deorsum inflexo: semen paulò majus est, & subnigrius altero; radix similis.

Vterque crescit Salmanticensi agro, & alijs utriusq; Castellæ locis secundum publicas vias. Florent Iunio, semen proferunt Iulio & Augusto Seminibus inde ad amicos in Belgium missis nonnulli in suis hortis aluerunt, ubi longè majores adoleverunt: sed subsequutis postea Belgicis motibus, cum negligeretur, & intermitteretur necessaria cura, præsertim hiemali tempore, utrumque genus periit.

TERTIVS humanam altitudinem attingit, virgasque habet longas, non admodum fruticosas, neque lentas, nigrescente cortice obductas: folia trifolij aut medicæ, terna simul uni petiolo in hærentia, supina parte viridia, prona verò subrufa lanugine hirsuta, leguminum amariuscule saporis: flores ex alarum sinu reliquis majores, cum Genistæ majoribus floribus comparandi,

Cytisus III.

Cytisus V.

comparandi, aureo colore fulgentes. Huius semen observare non licuit, cum solum modo ad montium radices circa Calpen & Baticæ maritimis Februario florentem invenerim.

Duorum superiorum nullum vulgare nomen intellexi, iste verò ab incolis *Escabon* dicebatur.

QUARTVS cubitales & majores habet virgas, lentas, vimineas, in multas alas divisas, quas sparsim & sine ordine ambiunt terna perpetuo folia eidem pediculo inhærentia, viridia, eminentiore dorso, amariuscule sapore prædita: summæ virgæ in oblongam spicam florum quatuor foliolis constantium desinunt, qui pisi florum formam æmulatur, longè tamen minores sunt, lutei coloris, suavisque odoris & melleum quiddam spirantis: siliquæ deinde succedunt longæ, planæ, exiguum flavescens semen continentes: radix dura, lignosa, longa, rarioribus fibris donata est.

Copiosè nascitur non modò in omnibus silvis Viennensis agri, & secundum vias, sed plerisque Pannoniæ locis, & in ea Austriæ inferioris parte, quæ veteri circumscriptione Pannoniæ non continetur. Crescit & in Hercyniæ silvæ parte quæ Boëmiam undique cingit, ubi florere incipit sub finem Iunij, & Augusto plerumque cessare solet: at in Aultria & Pannonia maturius.

CVBITALES nonnumquam sunt Quinto virgæ, rectæ, tenues, vimineæ & lentæ: quas ab infimo ad summum usque exornant folia terna etiam uni pediculo inhærentia, proximè descripto ferè similia, sed angustiora, omnino incana, amari gustus, quæ trita pinguis esse videntur: ex singulis interdum foliorum sinibus ramuli prodeunt, similibus folijs, sed minoribus obsiti, ferentes in summo quinos aut senos flores loti pratensis herbe (quam à pregrandibus siliquis nonnulli siliquosam cognominant) floribus persimiles, aurei coloris, odoris non expertes: deinde ex folliculis siliquas oblongiusculas, planas, hirsutas omnino, atque in his subruustum semen, planum, nonnumquam tumidiusculum & rotundiusculum, durum, quod maturitate dehiscens siliquis excidit: radix dura est & lignosa, nigricans, summa tellure sparsa.

Frequens est toto Viennensi agro, præsertim supra Phasianorum fabricam, & multis alijs cum Austriæ superioris & inferioris, tum Moraviæ & Pannoniæ locis aridis, propter vias.

Floret Iulio, & subinde in Autumnum usque: semen sub Augusti finem, & Septembri maturefcit, sed vermiculis illud erodentibus est valde obnoxium.

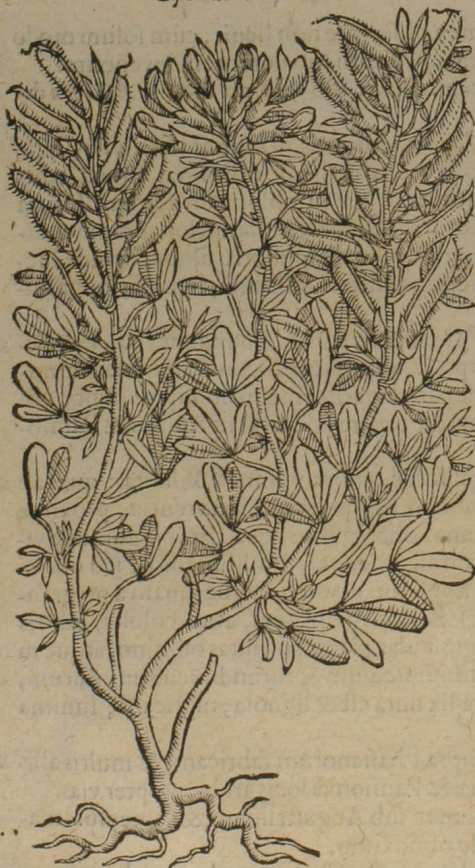
Integras sæpenumero huius fruticis stirpes vulgari cuscuta, quam plerique legitimam Dioscorid. Androsacen esse existimant, obitas inveni.

Cytisus VII.

Cytisus.
Species altera.

Cytisus VI.

Natales.

Cytisus VII.

2. Ejus aliud genus est multò majus, crassioribus virgis, admodum hirsutis, rectis, folijs duplo amplioribus, siliquis seu lobis majoribus: ipsi etiam flores colore magis aureo rutilant.

Iuxta sepes in Pannonia & Austria nascitur, sed rarius est, & minus obuium superiorem. Illius etiam semen vermiculis obnoxium.

SEXTVS pedalis, raro cubitalibus assurgit ramulis, tenuibus, omnino incanis: quos exornant terna semper folia, brevi pediculo inhaerentia, quorum medium duplo longius est reliquis, cinerei & canescentis coloris, adstringentis verò & linguam exsiccantis saporis: ramusculi ferè ab imo ad summum per singulorum foliorum exortus, floribus aureo colore fulgentibus, jucundi odoris, onusti sunt, binis aut ternis simul nascentibus ex molli quadam, & candida lanugine hirsuta vaginula, similis cum superioribus formæ, sed minoribus. Semen non observavi.

Invenitur varijs Hispaniæ locis, præsertim Bætica: sed nusquam abundantiorē videbam quàm Valentino regno, ubi plurimus ejus usus est: nam illius ramis nudis & à suis folijs liberis supra tegetes, ab his qui bombyces alunt, sparsis, jam saturi mori folijs bombices, sericea sua stamina his ramis advolvunt, quæ deinde à mulierculis & pueris explicantur. Valentini *boga*, & *boxa blanca* appellant.

ALIQVOT habet Septimus ramos humifusos & sparsos, tenues, lentos, fractu contumaces, qui nullis aut certè rarissimis folijs sunt obstiti, multos autem ex lateribus ramulos proferunt, tenellos, hirsutos, in quibus folia longis pediculis nixa, terno semper numero, breviora

viora quàm in Quinto genere, elato dorso, supernè viridia, infernè cana lanugine pubescentia, amariusculi saporis, & herbacei odoris: ex alarum in extremis ramulis, & per totos interdum ramulos sparsarum sinu prodeunt terni aut quaterni simul juncti, nonnumquam singulares flores, Quinti flori forma similes lutei coloris, qui tamen dum marcescere incipiunt, aureum colorem adeò saturum contrahunt, ut purpurascere videantur: folliculi, unde flores emergunt, pallent & lanugine pubescunt: siliquæ planæ & hirsutæ subfuscum exiguum semen continent: radix dura, lignosa, juxta quam rami per terram sparsi subinde fibras agunt.

Spontè provenit silvula quadam ad Lachn pagum primo ab urbe Vienna miliari, & ple- ^{Natalis} risque alijs locis urbi vicinis: crescit etiam in utriusque Pannoniæ silvis, & in Interamni ultra Dravum flumen. Maturius floret superioribus Pannonicis, Maio videlicet, nonnumquam etiam Aprili, & novos interdum ex ramulis flores per totam deinde æstatem profert.

2. SED & hujus generis alia species invenitur pedilibus virgis, tenuibus, viridibus, supinis ^{Cytisi VII.} & humi fufis, quas ambiunt similia folia: flores etiam pares extremis virgis quini, seni, aut ^{speciei alteræ} plures simul congesti innascuntur, nulli autem per virgas sparsi ut in superiore: siliquæ & semina non differunt: virgarum, foliorumq; pars inferior & siliquæ molli hirsutiâ pubescunt.

Hunc in folis Pannoniæ silvis Maio mense florentem inveniebam.

SCIO & alios aliquot frutices Cytisi nomine proponi: quia verò diligenter ab alijs descripti sunt, hîc subijciendos non æstimavi, sed eos tantum quos à nemine antè observatos, & Cytisi nomine comprehendi posse putavi. Quarti tamen historiam noster Lobelius in adversarijs prodidisse videtur.

PORRO Cytisi folia refrigerare, tumores inter initia discutere, si cum pane trita illinantur: decoctum potu urinam ciere, Dioscorides scribit. Columella lib. v. cap. ultimo, Plinius lib. XIII cap. XXIII. addunt ex Aristomacho Atheniensi, nutricibus in defectu lactis aridum & in aquâ decoctum, potui cum vino dari: firmiores, celsioresque infantes fieri: & alia pleraque ad Cytisi culturam, & pecorum ex eo pabulum, pertinentia. ^{Cytisi Famulantes.}

COLUTEA SCORPIOIDES.

CAP. LXV.

CYTISO cognatæ sunt ex stirpes quas hoc & proximè sequente capite describam, ideoque ponè Cytisi genera collocandas esse existimavi.

Colutea scorpioides i. elatior

Colutea scorpioides i. humilior.

MULTAS Prior ex una radice fert bicubitales, interdum & tricubitales virgas, graciles, ^{Colutea scorpioides i. elatior.} satis tamen firmas, in frequentes ramos divisas: folia alata septem aut novem uni costæ in-
hærentia, bina semper ex adverso sita, uno impare extremam alam occupante, coluteæ folijs ^{similia}

Colutea scorpioides altera.

Colutea scorpioides i. humilior.

Natales.

Colutea scorpioid. 12.

Polygala Valentina.

Natales.

Polygalaz.

similia, sed minora, saturatè virentia, ingrati admodum & amari saporis: è singulis ramulorum alis prodeunt tenues pediculi sustinentes plerumque binos, nonnumquam ternos flores Coluteæ similes formâ & colore, sed minores & nonnihil odoratos: siliquæ teretes, oblongæ, quibusdam veluti articulis distinctæ, oblonga, lævia, subfusci coloris & ingrati saporis semina, singula singulis articulis inclusa habent: radix lignosa est, longè lateque dispersa.

2. Est & altera humilior, humiq; diffusa, neque foliorum numero, aut situ, aut formâ, neque florum formâ & colore, à superiore differens: sed hujus virgæ palmares aut pedales duntaxat, hieme interdum marcescere solent, & novo vere denuò è radice novæ germinare: siliquæ & semina paria: radix similiter dura & lignosa latè se spargit, & fibris aliquot donata est.

Sponte nascitur ad Calenberg vicinias; Viennæ montibus abundè, tum etiam in nonnullis Pannoniæ montanis locis. Priorè etiam in Belgicis hortis jam diu antè conspexeram: & ejus Pena & Lobelius in Adversarijs meminerunt, in Valena Mompelliani agri silvâ nasci asserentes. In hortis culta longè major evadit. Posteriores nunquam antea observaveram. Sed & ea in hortis culta paulò major fit, & plerumque virgas hieme retinet. Florent Maio.

ALTERA nititur radice crassâ, & lignosâ, lentâ tamen, & flavescente cortice obductâ, multisque fibris præditâ: ex qua plures singulis annis ineunte vere novas producit virgas pedales, nonnumquam etiam cubitales, lentas, vimineas, læves, virides, & in his temerè sparsa alata folia, quina, septena, aut novena uni costæ in hærentia, exsiccantis primùm gustus, deinde nonnihil acrimoniæ in summis labris relinquentis: flores in foliorum oblongis virgulis in hærent copiosi, leguminacei, in orbicularem coronam dispositi, flavi, nullo grato odore commendati: quibus succedunt articulatim distinctæ siliquæ superioribus breviores, semen in singulis articulis continentes, Polygalæ valentinæ modo.

Crescit in montium, qui à Danubio & Calenberg illi imminenti ad Alpes extenduntur, radicibus, inter vepres & ad vinetorum margines. Floret Junio, nonnumquam etiam Maio: subsequens hiems virgas corrumpit.

POLYGALA VALENTINA.

CAP. LXVI.

FRUTICOSA est hæc planta, binos palmos alta, multas ferens virgulas lentas, sparti aut junci instar: folia singulis costis in hærent impari plerumque numero, quina, septena, aut plura, Lenticulæ similia, magis tamen carnosa, & ad rutæ colorem accedentia, adstringentis & ingrati gustus: flores meliloto similes, lutei, coronæ in modum, summis virgulis (quæ magnâ ex parte nudæ sunt, & maturo semine exarescere solent) insident: incurvæ, deinde, longæ & teretes succedunt siliquæ, tribus aut quatuor internodijs distinctæ, quæ semen continent durum, oblongiusculû, nigrum, ingrati saporis: radix longa, dura, lentâ, crassiuscula est. Perpetuâ

Perpetuò virens est: floretque April, Maio, & Iunio, semen verò Iulio maturum. Inueni-
bam etiam Septembri florentem, & calidioribus locis maturè admodù, videlicet Februario.
Salmanticensi agro frequens est secundum vias: Granatensi, Murciano, & Valentino re-
gnis, locis arenosis & collium declivibus observabam. Apes ex ejus flore plurimum mel col-
ligere creduntur.

VULGO Salmanticensibus *Coronilla de Rey* dicitur, quasi fertula regia, & istic officinæ
Melilori vice utuntur. Granatenses & Murciani *Lentejuela*, id est, Lenticulam, Valentini
Polygalam appellant.

IN collibus silvosis Valentia Hispaniæ vicinis invenitur & alia huic admodum similis, *Polygala* ita
set majoribus virgis, firmioribus, & utcumque rubentibus: majoribus etiam, viridioribus,
frequentioribus & carnosis folijs: majoribus & dilutioris coloris floribus: filiquis etiam pau-
lò castioribus: semine verò omnino simili.

EVSDEM urbis item maritimis Tertia, oblongis, lentis, fungosis seu medullosis, & om-
nino virentibus virgis prædita, quas rara obsepunt folia, superioribus adhuc crassiora &
molliora: flos Secundæ par: semen observare non potui.

Viet etiam perpetuò utraque: sed in collibus nata diutissimè floret, Vere & Autumno.
Prima & Secunda, ante meam ad Cæs. Maximilianum II. profectiorem, in Belgicis hortis
alebantur.

PORRÒ Polygala Dioscoridi & Plinio gustu est adstricto, quæ pota lactis abundan-
tiam facit.

ANONIS NON SPINOSA, sive MITIOR.

CAP. LXVII.

ALVNT Silesiaca præta Anonidis quoddam genus à vulgari diversum, quod ab alijs mi-
nimè observatum existimo.

Anonis mitior I.

Fraxinella.

MULTOS annuatim ex radice durâ, lignosâ, & perenni fert cubitales, nonnumquam lon-
giores furculos, rotundos, lentos, firmos tamen, ramosos, molli lanugine obductos: multa fo-
lia alternatim caulem latâ basi amplectentia, plerumque terna ex eodem pediculo prodeun-
tia, interdum singularia, molliora & ampliora quàm vulgaris: summæ virgæ & rami desinunt
in oblongam spicam florum vulgari quidem similium, sed coloris magis sanguinei: fert de-
inde filiquas vulgari persimiles, & ipsum etiam semen. Tota planta lento quodam humore
graviter & hircinum virus olente obsita est, Fraxinellæ ferè odoris instar: nullo autem acu-
leorum vallo munita est.

Anonis mi-
tior I. pur-
pureo flore.

EST & aliud genus huic adeò simile (præsertim si utrumq; in hortis colatur) ut ante quàm
flores explicentur, nisi diligenter inter se conferantur, vix discerni queant: paulò tamen pin-
gius

Anonis mi-
tior II. luteo
flore.

gulus deprehenditur, nec adeò graviter odoratum: præterea ubi sponte nascitur, candidius est: ejus item flores, qui lutei sunt, brevior spica nascuntur.

*Trifolium
fœtidum.*

Prioris semen è Silesia nobis missum est Trifolij majoris & fœtidi nomine, plantæ etiam ex eo natæ. Alterum frequens nascitur cum in Narbonensi Galliâ, ubi primum obseruabam, tum in Hispaniâ & Lusitaniâ. Floret utrumque genus Junio & Julio.

Natrix Plinij.

Cum totâ quasi facie Anonidem vulgarem, exceptis spinis referant hæ plantæ, licebit eas nominare Anonides non spinosas sive mitiores. Posteriorem nonnulli Hispani Ciceri silvestris genus esse autumabant: Pena & Lobelius Plinij Natricem esse censent, ejus lib. xxviii. Nat. Hist. cap. xii. meminit: sed ejus Natricis radix duntaxat hirci virus olet recens eruta, non tota planta. Cumque nullam plenior descriptionem addat, difficile esse existimo, quænam illa Natrix sit, judicare.

Fraxinella.

Olet etiam hircum vulgò Fraxinella appellata, cujus radix Dictami albi nomine in officinis nota est, & usurpatur. Illius passim in Pannonicis silvis, Viennensi que saltu, duo genera inveniuntur: Vnum elatius, oblongiore florum spica, saturationibusque floribus & nigrioribus folijs: Alterum humilius, brevior spica, dilutioribus floribus & folijs: Vngari *Dictamus* & *zarus* su vocant. Crescit & in Francofordiano saltu, in quo aliquo plantæ repertæ niveo flore præditæ.

Varietas.

DORYCNIVM HISPANICVM.

*Dorycnium
Hispanicum.*

FRUTICOSA & ramosa hæc est planta, pedem aut ampliùs alta, tenues producens virgas, incanas, flexibiles: folia oleæ albicantia, minora & breviora, terna simul, interdum etiam plura ab eodem exortu prodeuntia, in novellis ramis, qui nondum florem protulerunt admodum frequentia & confertim nascentia, adstringentis gustus: flos copiosus, parvus, trifolij pratensis æmulus, albus, veluti in capitulum congestus summis virgis insidet: quo decedente, quaternæ, quinæ, aut plures interdum succedunt simul junctæ valvulæ, ervi magnitudine, rufescentes, in quarum singulis, ut plurimum singula semina continentur versicoloria, qualia penè Tithymali parali, ejusdemque formæ, coloris & magnitudinis: radix dura & lignosa nigricat. Perennis est, nec sua folia abijcit, nisi novis receptis.

Natalet.

Exit copiosè Salmanticensi agro, & alijs Hispaniæ locis, secundum vias & incultis: memini & Narbonensi agro videre: frequentissimam etiam non modò circa Viennam Austriæ, sed plerisque Pannoniæ locis, calidiore tamen regione magis incanam. Floret Maio & Junio: semen valvulis hiantibus exilit Julio.

Quotquot erant Salmantici rei herbariæ studiosi, Dorycnium vocabant, eo quo istic versabat tempore, quo etiam nomine apud Mompelianos, ante multos annos donatû fuit.

Anguillara

CAP. LXVII.

Dorycnio congener planta.

Anguillara etiam hanc sententiam amplecti videtur, Opinionum libro XIII. Ejus semen à C. V. Vlyse Aldrovandro aliquando missum fuit Trifolij albi appellatione; & ex illo plantae nata. Salmanticense vulgus *mijediega* vocat. *Trifolium album.*

Ceterum, licet cum Dorycnio Dioscoridi descripto nonnullas notas communes habeat, ejus tamen historiae per omnia respondere non videtur.

Hic ferè similis planta Valentino regno & quibusdam Bætiæ locis nascitur, cubitalibus & viminis modo lentis virgis, superiore gracilioribus, brevioribus & latioribus folijs, brevique pediculo ternis aut quinis simul junctis, ramulos amplectentibus, salsi & nonnihil acrimonie obtinentis gustus: oblongi ramusculi, ternos, quaternos, aut quinos flores sustinent, Medica majores, viridis coloris: alioqui tota planta candidior est superiore, imò tota incana: ejus neque semen, neque radicem observabam: sed ramulum qualem equitando abrumperè potui, exprimi jussi, & hic apposui.

VETERES porrò Dorycnium somniferum esse scribunt, & copiosius haustum mortem adferre. An verò planta, hoc capite descripta, soporifera sit, neminem periculum fecisse arbitror.

GENISTA TINCTORIA.

CAP. LXIX.

Genista tinctoria Hispan.

Genista tinctoria vulgaris.

AD duorum cubitorum altitudinem crescit interdum hic frutex, nudo stipite, enodi, recto, digitali crassitudine, candicante cortice testō, qui in multiplices brevesque ramos, tenellos & fragiles summa parte dividitur: hos ornant folia Lini aut Thymelææ, frequentia, supernè virentia, infernè verò incana & argentei planè splendoris, gustus initio exsiccantis & nonnihil adstringentis, deinde subamari: flores summis ramulis nascuntur spicatum congesti Genistæ tinctoriæ Germanicæ similes, lutei. Tota planta elegans est aspectu.

Quo tempore floret, sub ea crescit Hæmoderi quoddam genus elegans, pedalis altitudinis, brachialis interdum crassitudinis, multis floribus à medio scapo ad summum usque exornatum, magnis, oblongis, luteis, extrema parte hiantibus & in quinque partes divisus: totum humidum est, pingui oleaginosaque materia turget.

NVSQVAM hunc fruticem conspiebam, quàm Murciano regno secundum vias nascentem, & Martio mense florentem. Incolæ stirpem ipsam *scopa* appellabant, Hæmoderum autem sub eà nascentem, *yervatara*, quia forsitan si vaccæ eo vescantur, ad venerem excitatæ taurum appetunt.

CETERVM suffruticem illum qui à tingendi usu, floris Tinctorij, vel Genistæ tinctoriæ

nomen invenit, in Hispanijs videre non memini: at in Austria & Pannoniæ silvosis locis, & ad montanorum pratorum margines frequentissimum conspexi. Ungaris *Festözerag* dicitur. Frequentissimus etiam in omnibus pratis quibus proximæ silvæ, cum Francofordiano agro, tum plerisque alijs Germaniæ locis.

SPARTVM GRÆCORVM.

CAP. LXX.

Genista Plin.

OMNIBVS notissimum, Spartum, sive Spartium Dioscoridis, esse Plinij Genistam, sive Hispanicam & Africanam odorato flore, virgulis planè junceis & fractu contumacibus, quibus rara quædam, dum floret, inhærent folia brevi decidua, ut tota deinde planta sine folijs conspiciatur.

Spartium Dioscoridis Genista Plin.

Spartium II. Hispan.

Illius historiam, cum à plerisque diligenter & accuratè sit perscripta, hîc proponendam non duxi: sed si alia quædam ejus genera, quæ in Hispanijs observabam, tanquam nova, & à nullo adhuc exhibita, oculis subicerem, operæ precium me facturum existimavi.

Spartium II. Hispan.

EST verò unum cubitali plerumque stipite, pollicem crasso, scabro & striato cortice tecto, qui in plures cubitales virentes & striatos ramos dividitur, & hi deinde in junceas, striatas, virides virgulas, quæ novellæ adhuc & primùm germinantes, aliquot folijs exornantur, statim atque planta florere incipit deciduis, ut tota deinde *ἀφύλλος* conspiciatur: è virgularum lateribus prodeunt longi pediculi, è quibus dependent aliquot exigui flores, glycyrrhizæ vulgaris aut trifolij pratensis floribus pænè similes, lutei, inodori: succedunt cartilaginei, rotundiusculi lobi, vulgari fabæ quæ in jumentorum pabulum cedit, persimiles, ex flavo rufescentes, in quibus unicum maxima ex parte semen (rarò bina) continetur, durum, nigrum, exiguo reni simile, quod in lobi agitatis aut concussis crepitat, & sonitum edit: radix dura est & lignosa.

Spartium III. Hispan.

ALIVD longè majus, & hominis altitudinem superans invenitur virgulis priorè tenerioribus, lentioribus, & magis obsequentibus, flore ejusdem cum superiore formæ, sed paulò majore, & omnino albo: lobi etiam conveniunt, minores tamen sunt & minus semen continent.

Natalis.

Primum varijs Castellæ utriusque locis crescit arenoso solo, & Maio floret, semen maturum est Julio. Alterum Gadibus duntaxat, & locis vicinis aurâ marinâ perfusis, mihi conspectum

Spartium III. Hispan.

Chamaegenista I.

spectum est, arenoso & sterili solo, suis floribus onustum Februario. Lobos observare non potui in ipsa planta: sed mihi deinde ab amico missi sunt ex Hispanijs.

UTRUMQUE genus Hispani *retama* vernaculo sermone appellant: Genistam verò odoratam *hinieſta* & *ynieſta*: vulgarem & Septentrionalibus regionibus peculiarem, quæ istic etiam plerisque locis nascitur, *ſcobas*, quod illà, quemadmodum nostrates, scoparum, quibus ædes purgant & everrunt, loco utantur.

CETERVM hanc plantam ad Spartum, quod Dioscorides *αραπριον* vocat, referendam omninò existimo. An verò ijsdem facultatibus prædita sit, non intellexi.

De Sparto autem Hispanico junci folio, de cujus usu Plinius lib. XIX. cap. II. Natur. Historiæ prolixè agit, postea scribemus.

CHAMAEGENISTA.

CAP. LXXI.

GENISTAE illius, quæ per universam Germaniam, Galliam, Angliam atque Belgicam vulgatissima est, cuiusq; flores nondum expansos Belgæ murâ condiunt, & caprarum loco edunt, spontè nascentis nulla vestigia observare potui in Pannonia & Bohemia, neque totâ Austriâ & Moraviâ. Sed duo Chamaegenistæ genera plerisque locis sese obtulerunt.

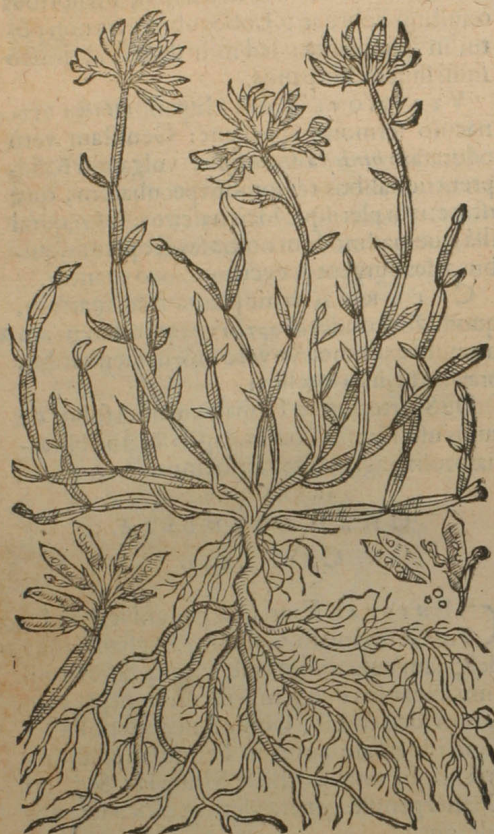
PRIMUM multis palmaribus, interdum etiam pedibus aut majoribus virgulis humi diffunditur, teretibus, lentis, striatis, virentibus, & in aliquot ramulos divisus: per quos confuso ordine, & quasi temerè sparsa sunt foliola, bina, terna aut quaterna, ab eodem exortu & tuberculo prodeuntia, Genistæ vulgaris Germanicæ folijs similia, eminentiore dorso, & quasi complicata, supernè viridia, infernè nonnihil incana, amariusculi gustus: ex illorum alis singuli aut bini flores lutei, quatuor foliolis constantes, Genistæ germanicæ florum æmuli, sed minores, nullo interdum, aut certè perexiguo odore præditi, nonnullis locis satis odorati, nascuntur: quibus deinde succedunt planæ siliquæ, hirsutæ, exigui flavescentes semen Cytisi generibus simile continentes: radix est dura, lignosa, aliquot fibris donata: sed & virgulæ secundum radicem, qua terrâ integuntur, plerumque fibras agunt.

Nascitur multis Pannoniæ locis ad viarum & silvarum margines, editis, siccis, atque desertis nonnumquam agris. In cultis & inter vepres aliquando magis luxuriat, & in majorem altitudinem excrescit. Floret Maio, quandoque etiam Aprili.

ALTERIVS, quæ plano eoque altero ex altero nascente est folio, quod deinde in cauliculum convertitur, historiam, cum ab alijs sit prodita, hîc retexendam non æstimavi.

Hanc plantulam olim apud Helvetios cum istac iter facerem, & quibusdam Germaniæ locis colligere memini. Deinde in Pannoniâ sponte & copiosè nascentem observabam in silvâ

locis colligere memini. Deinde in Pannoniâ sponte & copiosè nascentem observabam in silvâ

silvâ Nemethwywar Ill^{is} Dn. Balthasar de Batthyan urbi & arcis munitissimæ proxima, atque supra Sopronium urbem vulgo Debenburg dictam, Austriacis: sed omnium affluentissimè inter Sakturnya Ill^{is} Comitis de Zrinio minutissimam arcem, & Fridaw Magnifici Dn. Michaëlis de Zck arcem in collibus: & nunc proximè in silva quadam miliari circiter infra Francofortum, ad sinistram Mœni fluminis, ubi etiam frequens Primum genus, & pleræque aliarum stirpes.

TERTIVM porro elegans quoddam genus, Secundo quodammodo affine, solis Valentini regni locis incultis & asperis observabam, quod prætermitti non debuit.

Chamægenista peregrina.

Vix palmari magnitudine assurgebat hæc Chamægenista, admodum tamen fruticosa, folijs Chamelææ proximis, brevioribus, duris, & carnosis, aliquantulum in ambitu sinuosis & crispis, rigidiusculisque, uno ex altero è medio folij nervo prodeunte, quemadmodum in superiore, interdum etiam binis ternisque simul exorientibus: hic verò nervus paulatim intumescit, & in ramulum convertitur, sic cum tota planta foliosa sit, & non nisi folijs constare videatur, fit tandem admodum fruticosa: in extremis istis folijs quini, senive, aut plures flores simul juncti, ex villosis calyculis nascuntur, minores quàm in Genistâ, aurei planè coloris, nisi bina inferiora folia incana lanugine pubescerent. Florentè duntaxat colligebam quod dixi loco, mensè Martio. Postea tamen resiccatas plantas nactus sum pedales aut ampliores.

AVSTRIACI Vngaris vicini Priorem Gelbe stece hoc est, trifolium luteum appellant: Alteram Germani Erbsprimmen/ id est terrestrem Genistam, nonnulli Genistam sagittalem. Tertiam nullum vulgare nomen intellexi.

CETERVM in Pannonia etiam vulgarissima est ea Genistæ species, spinis & aculeis horrens, quam nonnulli Genistellam spinosam nominant, Vngari *lglicze*, hoc est, Aculeatam, Germani *Stichend psrimmen*. Frequens est & circa Francofortum & multis alijs Germaniæ atque Belgicæ locis.

ANONYMOS COLVTEAE FLORE.

CAP. LXXII.

FLOREM similitudo & aliarum quædam notæ faciunt, ut hanc *ἀνώνυμος* quidem, sed elegantem, & à nemine adhuc, ut arbitror (præterquam à me in Pannonicis) descriptam plantam superioribus subjungam.

ἀνώνυμος
Coluteæ flore.

RADICEM autem habet longè lateque summa tellure serpentem, lignosam, lentam, ramum, & subinde capillares fibras agentem, ex quâ prodeunt multi lenti & obsequentes ramuli,

mulī, dodrantales, & circa exortum, qua terrā integuntur, fibras plerumque agentes: folia in his buxi æmula ferē, carnosā, viridia, paulo tamen magis mucronata, confuso ut plurimum ordine disposita, gustantibus ingrata primū, deinde amara & acria: in extremis ramulis prodeunt inter folia flores terni aut quaterni, oblongi, majore ex parte odoris expertes, nonnullis autem locis suavem & narcissinā quandam fragrantiam referentes, tribus folijs constātes, quorum duo alba sunt, & alarum modo sursum expansa, exalbida galeola illorum exortum integente, tertium in longiusculum veluti tubulum convolutum, sursum per longitudinem apertum est, extremitate concavā & incurvā, lutei coloris, & per vetustatem omhinō interdum purpurascētis aut rubescētis: floribus succedunt latæ & compressæ siliquæ, Thlaspi latifolij thecis paulo minores, virides, quæ bina plerumque (nonnumquam unicum tantum) continent grana, exigui ervi magnitudine, nigricantibus ex cineraceo coloris, hirsuta, & veluti quoddam animalculum e mentita, Polygalæ vulgaris majoris rubræ (de qua postea) semini haud absimilia, minora, quæ, aperientibus sese per latera loculis, sponte decidunt.

2. Interdum etiam pro loci natura floris colorem variare deprehenditur: nam bina illa folia alarum instar sursum expansa, galeolaque eorum exortum tegens, alba non sunt, sed pulcherrimè ex purpura rubent, tertium autem ve-

ἀνώνυμ C. f. varietas.

luti in tubulum convolutum flavescit, ejusque extrema pars aurea est.

Frequens est Prior non modò in montibus Calenberg, Medeling, & Badenlibus thermis imminentibus, sed & in alijs ad Austriacas & Stiriacas Alpes excurrentibus, qui omni Resiniferarum arborum genere integuntur, inter saxa: plurimis etiam Pannoniæ locis est obvia, veluti apud Posonium, Sopronium, & Zolonock. Altera multò rarior inventu. Floret verò utraque Aprili & Maio, semen prioris (nam alterius non observavi) Junio perficitur.

NVLLEVM nomen huic suffrutici imposui, cum dubitem an à veteribus fuerit observatus: præterea ut studiosis anam præbeam diligentius veteres Auctores excutiendi, & apud illos aptam aliquam appellationem inveniendi, ne perpetuò ἀνώνυμος maneat. A rusticis negligitur, propterea nullo illam nomine dignantur: quidam tamen, à perpetua viriditate, *Wintergruen* appellari dixerunt.

SPINOSI SVFFRVTICES ET ΕΠΑΛΛΟΚΑΥΛΟΙ.

NUNC ferè peractā Arborum, Fruticum & Suffruticum descriptione, operæ precium me facturum existimaui, si spinosos Frutices & Suffrutices, easque Stirpes quæ caduæ per se consistere nequeunt, sed aliarum adminiculo egent (Theophrastus ἐπαλλοκαύλους, vel ἐπαλλοκαύλους appellat, Gaza amplexicaules vertit) adjungerem. Initium autem faciam ab illis Suffruticibus, qui Genistæ flore sunt præditi.

ASPALATHVS ALTER.

CAP. LXXIII.

TAMETSI sciam hunc fruticem non esse legitimum Aspalathum alterum: quia verò tale nomen à plerisque obtinuit, immutandum non putavi, præsertim cum ad quem fruticem veteribus descriptum referri debeat, adhuc ignorem, nisi fortè Scorpij generibus adscribendum esse quis censeat.

TOTA PLANTA cubitum non excedit, fruticosa admodum & ramosa, multis hortens spinis deorsum inflexis, firmis, acutis, in quibus enascuntur pusilla folia lentis magnitudine, viridia, qualia etiam (sed teneriora) fert in novellis ramulis, quibus subsunt recens nati aculei: flores in firmioribus & rigidioribus spinis, terni, quaterni aut plures simul nascuntur, Genistæ similes, minores, coloris nunc lutei, nunc pallefcētis: semen in parvis siliquis exiguum.

Aspalathus alter.

Aspalathus alter III.

Aspalath.
alter III.Aspalath.
alter III.

Natalis.

Nomina.

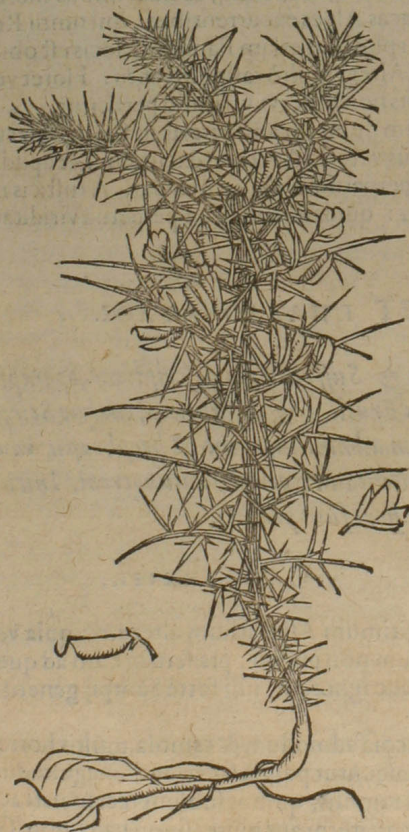
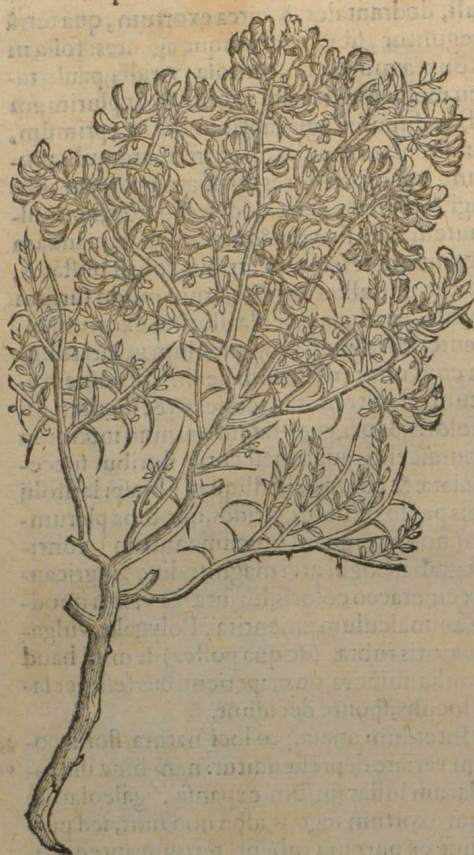
Facultates.

Scorpius I.

Nepa.

Scorpius II.

Scorpius II.

ALIVD ejus genus robustius, & aliquantum firmitus, nonnumquam altius excrecens, cujus flos perpetuò pallidior est, alioqui non multum priori dissimile.

TERTIVM genus ad cubiti nonnumquam magnitudinem accedit: plerumque tamen minus est, & pedalis tantum altitudinis, totum etiam tenerius: ramuli in multo plures spinas divisi, istæ denuò in alias, sic ut singulæ spinæ totidem Abrotoni multifida folia videantur, nisi aculei obfisterent, qui, à negligentius considerantibus, vix animadvertuntur: Vere ex ramulorum lateribus exigui alij prodeunt ramusculi cani & hirsuti, quibus adnata sunt mollia & incana lentis folia, majora quàm in primo genere: in summis illis ramusculis flores priori similes, paulò majores, lutei nascuntur.

Crescit Primum, cum in Cantabris superato Pyrenæo saltu, tum varijs alijs Hispaniæ locis, & Narbonensi Gallia. Secundum in Castella veteri tantummodo observabam. Tertium in Cantabris duntaxat tertio à Viçtoria urbe miliari, ad radices Pyrenæorum, quâ Hispaniam spectant.

PRIMUM genus ab Herbariæ rei studiosis Salmanticæ & Mompelij Aspalathus alter vocabatur, vulgò Salmanticensium, & aliorum, apud quos nascitur, Hispanorum, *eulalia*: secundum Castellanis *aulaga*: tertium Cantabris *ballada*.

FLORIBVS prioris cum saccharo fermentatis, Salmanticenses ad firmandas & restaurandas collapsas vires utuntur.

SCORPIVS.

CAP. LXXIII.

DVO plantarum genera, quæ plurimum ad Scorpij, quem Gaza Nepam interpretatus est, historiam accedere videntur, in meis peregrinationibus observabam.

PRIMUM cubitali aut ampliore altitudine assurgit, multis virgis ex atro virëtibus, striatis, densissimo spinarum vallo obfritis fruticosum, quæ deinde spinæ alijs minoribus sunt circumseptæ: folia nulla, nisi primo vere, apparêt, brevi decidua. Flores Genistæ minores pallidi, interdum verò aded rufescentes, ut rubere videantur, præsertim sub Autumnum: siliquæ deinde succedunt breves, cylindræ, magna ex parte inanes, aliquando tamen ferentes exiguum semen pallidum aut subfuscum, ut Genista vulgaris Septentrionalium: radix singularis in alias tenues se spargens, & interdum latè se propagans.

Floret Maio & Junio, & quandoque totâ æstate: circa Autumnum verò, denuò floribus onusta conspicitur, eoque tempore saturationes & magis rutili sunt, ut plurimum, flores.

ALTERVM pedis altitudinem raro superat, totum densissimis spinis horrens, quæ non confuso ordine ut in superiore nascuntur, sed seriem quandam servant, & semper contrario inter se exortu binæ nascuntur, virentes qui-

dem, sed languidius quàm superioris, neque aliæ ex alijs: summis ramulis in hærent bini aut terni

Scorpius II.

terni flores superiori similes, lutei coloris, mense Martio: quo tempore exiguas brevesque siliquas, vel potius semina ervi magnitudine, inclusa membranâ quadam multa incanaque lanugine hirsuta, deprehendebam densissimis ipsius plâtæ spinis occultata, ut ex superiore æstate deciderant: adeò verò canescebant, ut initio araneorum telas esse existimarem: radix singularis, sed in plures deinde propagines sparsa, dura, & lignosa est.

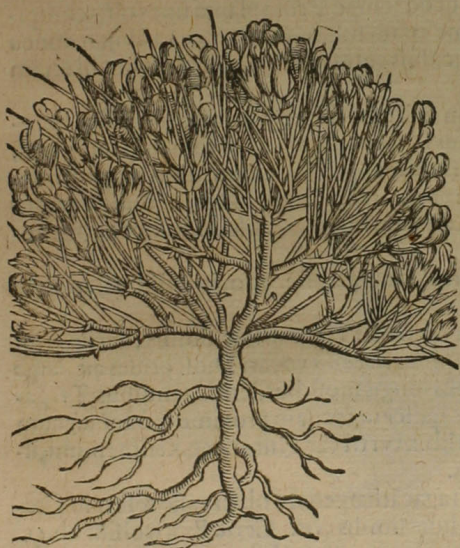
Primum varijs Belgicæ, Germaniæ, Galliæ, *Natales.* Hispaniæ, Angliæ locis conspexi, nusquam tamen frequentius, quàm incultis illis locis supra Burdegalam, Bayonensi itinere, & apud Cantabros Pyrenæorum jugorum accolæ, ubi tantâ magnitudine assurgit, ut duorum hominum altitudinem æquare nonnumquam viderim, crassitudine verò brachium humanum. Alterum collibus Granatæ vicinis itinere Cordubensi duntaxat, nec usquam alibi mihi conspectum. An porro Echinopoda, cujus doctissimus vir Honorius Bellus in alterâ ad me epistolâ meminit? plurimum certè ad illam mihi accedere videtur.

GALLI primum genus *Ionc marin*, Aquitani *jauge*, Belgæ *Gaspelboone* appellant: nullum vulgare nomen Hispanicum intellexi. Alterum genus Granatenses *Molino* vocant. *Nomina.*

QVÆ facultates Scorpius planta habeat, nemo tradit. Solus Plinius aduersus sui nominis animal valere auctor est.

ERINACEA.

CAP. LXXV.

PLANE nova, & tota elegans est hæc planta, dodrantalis, in orbem per solum diffusa, multis spinis virentibus, sive aculeis horrida: flores Genistæ, ex cæruleo purpurascens, minores, calyculis inclusi hispidis, villosis, omnino ferè incanis, bini aut terni simul semper conjuncti: foliola interdum, dum floret, producit, sed rarè, eaque perpauca, Lenticulæ similia, quæ cum brevi marcescant & decidant, tota planta maxima ex parte sine folijs spectatur, & multiplici spinarum vallo Erinaceum in se convolutum repræsentat: radix lignosa & magna est pro plantæ proportionem. *Erinacea historia.*

Nascitur regno Valentino, affluenter verò circa Siete aguas oppidulum, septimo ab urbe Valentia miliari, Madritiano itinere, asperis locis & secus vias. Aprili florentem observabam & eruebam iter istac faciens anno M. D. LXV. semen observare non potui, mense sequente in Belgicam reuersus. *Natales.*

INCOLÆ *erizo* vocant, hoc est Erinaceum, quoniam erinaceum animal terrestre, dum in orbem se contrahit, aut marinum, aculeorum & spinarum vallo planè æmulatur: quæ adeò causa fuit, ut illi Erinacæ nomen inderem, donec cōmodius aliquod ex veteribus Scriptoribus dare possimus. An verò incolæ ad medicū aliquem usum adhibeant, non intellexi. *Nomina.*

TRAGACANTHA ALTERA.

CAP. LXXVI

TRAGACANTHÆ, quam aliquando Massiliæ florentem, & fructu præditam observare memini, simillima est hæc planta, fruticosa admodum, multos pedales habens ramulos flexibiles, latè circumquaque sese diffundentes, candicantes, &, dum adhuc tenelli sunt, *Tragacantha altera.*

Tragacantha altera, Poterium fortè.

Χάλκειον Anguil. Poterium Dalechampi.

sunt, lanuginosos, multis longis canescentibus spinis horrentes: foliorum plurimè simul junctæ alæ, Lenticulæ aut Tragacanthæ proximæ, exiguæ, candidæ, lanuginosæque primo verò per intervalla exeunt, dulcis saporis: folijs hieme decidentibus, nervi illi medij quibus folia inhærebant, in rigidas & acutas spinas evadunt, ut eo tempore tota planta sine folijs conspiciatur, contra quàm in Tragacantha, quæ hieme etiam folia retinet, nec ea abijcit donec nova sequente anno adquisierit: tum demum deciduis vetustis folijs, nervi illi medij etiam in spinas abeunt.

Istam neque florentem, neque semen ferentem vidi: sed sub ea plurimos folliculos bombycinis similes, aut Alceæ illius, quam Matthiolus Hypecoum appellat, folliculis ferè pares, inanes inveni, quos ab illâ excidisse, & florem ex similibus prodire album, non magnum incolæ referebant: de semine nihil certi intelligere potui: radix lenta, longa, in multos ramos divisa, nigro cortice foris obducta, materie intus candidâ, fungosâ, dulci, interior pars gummosum quidpiam & subdulce refert.

Natales.

Nascitur plurima circa Guadix, & la Venta el peral, Granatensi regno, in collibus, arido & inutili solo: nec alio loco conspexi.

Ποτήριον
αγγεῖον.

VULGARE nomen non intellexi. Sed cum adeò sit Tragacanthæ similis, facilè mihi persuaderem esse legitimum ποτήριον, quod ab Ionibus νεύραδα vocari Dioscorides ait, large fruticare, spinis horrere, spissa lanugine esse, ramulis longis mollibus, lentis, tenuibus, Tragacanthæ proximis, in collibus & aquosis nasci, & radicem recisam proximè terram succum gummi similem reddere tradit: cujusque Plinius lib. xxvii. Nat. Hist. cap. xii. meminit, illam etiam à quibusdam phrynion vocari scribens.

Phrynion.

Rauwolfius
tria Traga-
canthæ gene-
ra observa-
vit.

BELLONIVS lib. i. Observat. cap. xvi. duo Tragacanthæ genera observasse refert in Cretensium montium verticibus: earum fortè altera huic similis erit. Certè Rauwolfius lib. ii. suæ Peregrinationis cap. xii. scribit tria Tragacanthæ genera in Libano monte invenisse, quorum unum meam hanc referret; alterum humilius, illi ferè simile, sed luteis floribus, quorum singuli in orbicularibus flavescentibus folliculis includuntur, racematim quasi in longiusculis virgulis nascuntur; tertium ejusdem penè altitudinis, pluribus virgis firmioribus purpurascens affurgens, incana lanugine Poterij capitula sustinentibus, & purpureis floribus spectabile.

Cla. V. Dalechampus, optimè de litterariâ re meritis, Poterium in Allobrogibus prope Muram oppidulum Gratianopoli vicinum in silvosis convallibus reperiri ait. Sed si eam intelligit quæ ab alijs plerisque Poterij nomine donatur, vereor, ut suam opinionem legitimis rationibus tueri possit; quippe cum ea plâta penitus à Tragacantha differat, & folia Pimpinellæ vulgaris, quam Germani Sanguisorbam vocant, virentia supernè, paululum candi-

cantia

cantia infernè habeat, minora & teneriora, spinas molles hinc inde per supremos furculos transversim & obliquè sparsas (cujus rei causa à nonnullis Pimpinella spinosa appellatur) & radicem tenuem, duram, exsuccam. Poterium verò teste Dioscoride & Plinio frutex est longos habens ramos, spinis horridos lanugine spissa teptos, Tragacanthæ proximis, radices longas admodum, nervosas & firmas, quæ proximè terram recisæ dant succum gummi similem. Pimpinellam illam spinosam aliquoties sanè mihi semine natam, diligenter in horto & fictilibus conservare volui, sed semper hiems subsequens abstulit. nonnumquam etiam mihi missum ejus semen Stœbes Theophrastinominè: & vulgo adhuc ipsam plantam in Creta vocari *ἀστὲρ ἰδα*, scriptum. De illa consule Honorij alteram epistolam, quæ ad calcem harum Observationum adjecta.

Anguillara opinionum lib. viii. videtur Pimpinellam illam spinosam ad *Χάλλειον* sive *Χάλλειον*. Ætariam Theophrasti referre. Doctis. autem Rauwolfius, qui eam in Libano monte etiam invenit, scribit libro & cap. jam memoratis, ab incolis *Bellan* vocari.

STRABO scribit circa novam Carthaginem plantam quandam esse, de cujus cortice telæ pulcerrimæ conficiantur: an hæc mea sit, ignoro, nullam enim qualem ille describit, dum istac iter facerem, observabam, aut istic nasci ab incolis intelligebam.

CETERVM Dioscorides Poterij radices tulas, præcis nervis & vulneribus glutinandis Poterij facultates. illini, decoctum ejus nervorum affectibus prodesse, testis est. Easdem facultates tribuit illi etiam Plinius, & addit, in vino potum, rubetarum veneno auxiliari.

RHAMNVS.

CAP. LXXVII.

Vo Rhamni genera Theophrastus lib. iii. cap. xvi. Histor. Plant. facit, album & nigrum, utrumque aculeigerum, & folijs perpetuis. *Rhamni genera.*

Rhamnus i.

Rhamni i. altera species.

Dioscorides tria genera describit, nisi mendosum sit exemplar, ut peritissimus Anguillara suspicatur, qui tertium adsciticiu esse putat. Et sanè, cum Dioscorides easdem facultates suo Paliuro tribuat, quas Theophrastus Paliuro libro & cap. supradictis descripto: verisimile est tertij Rhamni descriptionem quæ apud Dioscoridem extat, ad Paliuri ejus historiam revocandam, plerasque enim notas habet cum Theophrasti Paliuro communes.

EST verò Rhamnus frutex faciendis sepibus idoneus, rectis virgis, in multos ramos divisus, candidis, quæque validis ac firmis aculeis horrent: folia plerumque quaterna aut quina ad singularum spinarum exortus nascuntur, oblonga, subpinguia, subablida, oleæ similia, sed tenera & succulenta, Autumno, novis succrescentibus, interdum decidua; flores Autumno longiusculi, candicantes, extremis oris in quinque crenas divisi: quibus decidëtibus feminis quoddam

quoddam rudimentum, ut in lasmino, relinquitur: numquam tamen ejus fructum videre mihi contigit: crassa multiplici que radice firmatur.

Rhamni 1.
altera sp.
ci. 5.

2. Istius generis alium observabam Rhamnum pænè similem, sed humiliorem, frequentioribus ramis fruticantem, minoribus folijs, magis carnosiss, salsi gustus, superiore candidiore: floribus ejusdem cum illo formæ, sed purpurei planè coloris.

Rhamnus II.

Rhamnus III. fortè niger Theoph.

Rhamnus II.

ALTER flexibilioribus est virgis & ramis, spinarum etiam vallo horrentibus, angustioribus folijs, neque adeò carnosiss, perpetuis tamen ut in priore: flos oleæ herbaceus circa ramos frequens, deinde fructus rotundus, maturitate flavescent & tota hieme in frutice permansens. Torus autem frutex pulvere resperfus videtur.

Rhamnus III.

TERTIUM his addo fruticosum, frequentibus ramis, Spini in sepibus nascentis & pruna silvestria ferentis magnitudine, cortice nigro tectis, & longis spinis armatis: folia ex quibusdam tuberculis, ut in priore, multa simul enascuntur, longa & angusta, carnosiss, viridia, adstringentis gustus, & Rhabarbari saporem utcumque referentis, perennia: flos Veris initio parvus, herbacei coloris, pluribus & confertim juxta folia nascens: æstate nigrum fructum fert parvo pruno silvestri similem, rotundum, acerbum.

Natales.

Prior Rhamnus multis Hispaniæ, Lusitaniæ, Narbonensis Galliæ locis nascitur: Illius alteram speciem uno tantum loco proximè Horiuclam urbem, veteribus Orcelim dictam, ad flumen Serabin, nunc *Segura* appellatum, Valentini regni extremis limitibus observabam. Alter non modò in Belgicis maritimis, sed etiam in quorundam montium vallibus, secundum amnes crescit. Tertium incultis Granatensis & Murciani regni locis, frequentem inter alios frutices inveniebam.

Nomina.
Rhamnus niger Theoph.

NO MEN Græcum *ῥάμνος*, Latinum etiam Rhamnus. Hispani priorem *scambrones* appellant; alteram ejus speciem *spino*: tertium *spino negro*, qui ad Theophrasti Rhamnum nigrum forsitan referri posset. An verò is sit quem Bellonius in Creta inveniri ait nigro fructu, ignoro. Missus est ad nos ex Hispanijs, ejus fructus Lycij nomine, ex quo nata plantæ.

Facultates.

DIOSCORIDI omnium folia igni sacro, & serpentibus ulceribus efficaciter illinuntur. Sic etiam Plinio. Salmanticæ & alijs quibusdam Castellæ locis prioris folia cum turionibus, ex oleo, aceto, & sale eduntur primis mensis, habent enim acrimoniam quandam cum aciditate conjunctam, quæ saporis gratiam conciliat. Tertij fructus decocto, relaxata & dissoluta membra, podagræ etiam dolores utiliter foveri incolæ referebant.

SUPERIORIBVS adiiciendus videtur hic spinosus frutex, multas ab radice virgas proferens, cubitales, vel etiam ampliores, rectas, tenues, rubentes, multis ramulis prædatis, qui in acutam spinam plerumque desinunt, tamen alios aculeos hinc inde sparsos habeant, breves interdum & infirmos, nonnumquam verò firmos, & multis folijs obfitos ut in Rhamno priore: folia nullo ordine digesta sunt, spini foliorum æmula, sed multò breviora, Myrti Tarentinæ aut Buxi folijs quodammodo similia, lenti gustus & cum aliqua aciditate mordicantis. Nec florem, nec fructum videre contigit: nam Novembri, & novo vere duntaxat hunc fruticem inueniebam aliqua ex parte suis folijs viduatam.

Lycium quorundam.

Apud Complutum urbem, quam Hispani *Alcala de Henares*, quòd propter eam labatur amnis Henares, alijsque novæ Castellæ locis, & Bæticæ parte, quam vulgò Extremaduram cognominant, circa fluentia, & declivibus locis, hieme exundantibus nascentē observabam.

Natales.

QVONAM referendus esset hic frutex, diu dubitavi, & etiamnum dubito. Sunt nonnulli qui ad Lycium referri debere putant. Castellani, quibus scoparum usum præbet, & in falces colligatus calcificandis pistorum clibanis servit, *tamujos*, sive *tamuëxos* vocant.

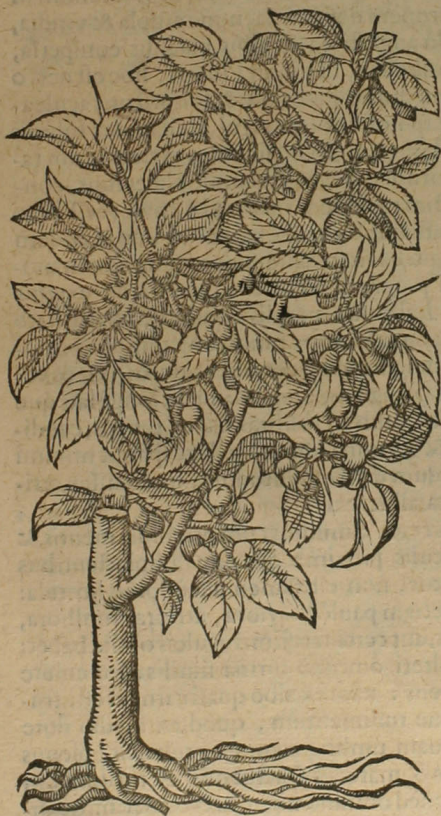
CETERVM, vox *tamuëxo*, mihi in memoriam revocat quendam suffruticem in incultis nascentem, quem incolæ *tamoxo* appellant. Assurgit is pedali altitudine, frequentibus ramusculis præditus, qui adeo exiguis & cōfertis foliolis onusti sunt, ut ramusculorum lignum vix conspici possit: ea ex cineraceo virentia sunt, & extremæ amaritudinis.

Tamoxo.

Fueritne autem veteribus cognitus hic frutex, & quo nomine ab illis vocatus, ignoro.

Legitimum porrò Lycium, in sua Peregrinatione observavit Doctiss. Leonardus Rauwolfius, cum in Libano monte ubi ab incolis *zarora* vocari ait, tum Hierosolymis Ioppen proficiscens, cujus succum Arabibus *Hadhadh* appellatione cognitum esse scribit, & fruticis iconem lib. II. inter plerasque alias exhibet.

Lycium legitimum.

INFECTORIA Spina, cujus baccarum succo, viridem colorem conciliant picturis, & libris, quæque Rhamnus solutivus à Recentioribus nuncupatur, multis Pannoniæ locis vulgarissima est, ubi interdum arboream amplitudinem adipiscitur. De ea nobis non est sermo: sed de alijs duobus fruticibus, qui illi admodum affines esse videntur.

Rhamnus solutivus.

PRIOR bicubitalibus assurgit ramis, in multas alas divisus, cortice lævi, Spinæ infectoriæ colore & substantia simili tectis, qui membranâ superiore detractâ, ex viridi pallescit, & amariusculi saporis est: ramuli paucis spinis horrent, sed ipsi in spinas plerumque desinere solent: folia illi vulgari ferè similia, minora, angustiora, ad pruni silvestris sive spini folia plurimum accedentia, gustu linguam exsiccante: florem ut in vulgari congestum, ejusdem coloris & formæ, hoc est ex pallido herbaceum, quatuor foliolis constantem, minorem tamen habet, radicem ut in alijs fruticibus lignosam.

Spina infectoria Pymila I.

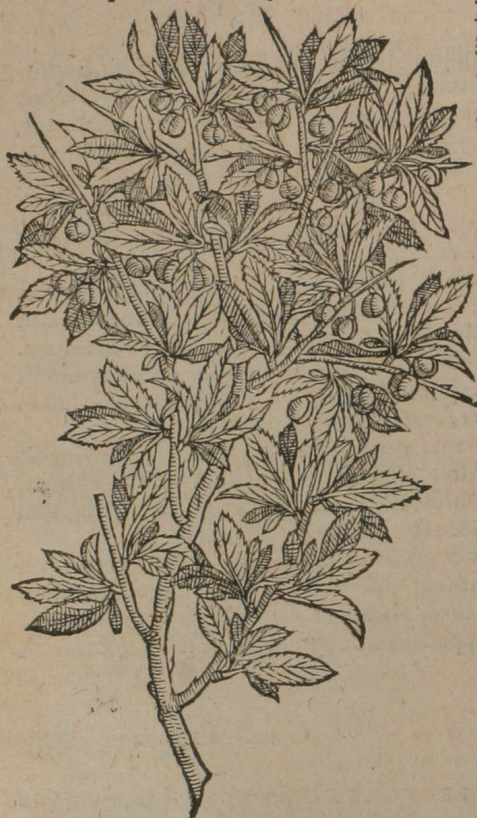
CVBITALES habet Alter ramos, minimi interdum digiti crassitudine, magna ex parte minores, nigro rugosoque cortice obductos, superiore parte in ramulos divisos, qui tenuiore latioreque cortice tecti, plerumque in acutam spinam desinunt: folia Myrti, aut Pruni silvestris potius, breviora tamen & minora, viridia, per ambitum nonnihil ferrata, adstringentis primum, deinde nonnihil amaricantis gustus: flores inter folia herbaceos, quatuor folijs constan-

Spina infectoria Pymila II.

tes: fructum deinde Spinæ infectoriæ vulgari non absimilem, binis, nonnumquam etiam ternis veluti commissuris distinctum, initio viridem, deinde per maturitatem nigrum: radicem crassam, lignosam, duram, raras fibras in latera spargentem.

Exit Prior frequens in Leytenberg & vicinis montanis silvis. Alter abundanter in monte

Spina infectoria pumila II.

Smilax aspe-
ra rutilo fru-
ctu.

Smilax aspera rutilo fructu.

Smilax aspe-
ra nigro fru-
ctu.

Tempus.

Badensibus thermis imminente, & vicinis ju-
gis loco petroso & salebroso. Vterque floret
Maio, & Iulio fructum perficit.

SPINAM infectoriam pumilam hos fru-
tices appellavi, quia magnam affinitatem cum
vulgari habent, licet minores sint. Si quis ta-
men Lycij genus potius esse censeret, ejus arbi-
trio permitto in quam referat classem velit.
Neutrius vulgarem appellationem intellexi.
Et haud scio, an aliquo in usu sint apud eorum
locorum, in quibus nascuntur, accolas.

SMILAX ASPERA.
CAP. LXXX.

ASPERÆ Smilacis duo inveniuntur ge-
nera: unum frequentibus spinis horri-
dum, rutilo fructu: alterum paucioribus acu-
leis armatum, sed folia nullis, nigro fructu.

PRIMA Smilax, longis, frequentibus, val-
de implicatis sarmentis, nunc in hanc, modò in
alteram partem, certâ quadam serie servatâ,
inflexis, lentis, & multis spinis horrentibus na-
scitur: ex singularum alarum sinu capreolos
producens, quibus proximos quosque frutices
& arbores amplectendo, ab imis ad summa re-
pit: folia ad singulos inflexus, hederæ, non an-
gulosâ, sed à pediculo latiora, deinde sensim in
mucronem desinentia, nunc ampla & viridia,
modò angustiora & albis maculis conspersa,
spinosa cute, ut inquit Plinius, hoc est nervo
illo medio eminentiore & foliorû oris aculea-
tis & spinosis: flores exigui, stellati, sex foliolis
constantes, multi, ad singulos extremorum ra-
mularum inflexus (qui multiplices sunt) con-
junctim ex eodem tuberculo, sive (ut Theo-
phrastus ait) ἀπὸ ἐνὸς σμηλοῦ ex uno & eodem
vestigio exeunt, cædidi, odorati, racemi in mo-
dum propendentes: fructus deinde exiguis
uvis Labruscæ æmulis constans, maturitate
rutilus, nucleos tres, bino, unicum, pro acino-
rum magnitudine continens, duos, osscos ve-
lut Asparagi, foris nigros: radix longè lateque
serpentes sub terrâ fibras habet, tenues, candi-
das, & germinâ summâ tellure spargit minimi
interdum digiti crassitudine, nodosa seu arti-
culata, albicantia.

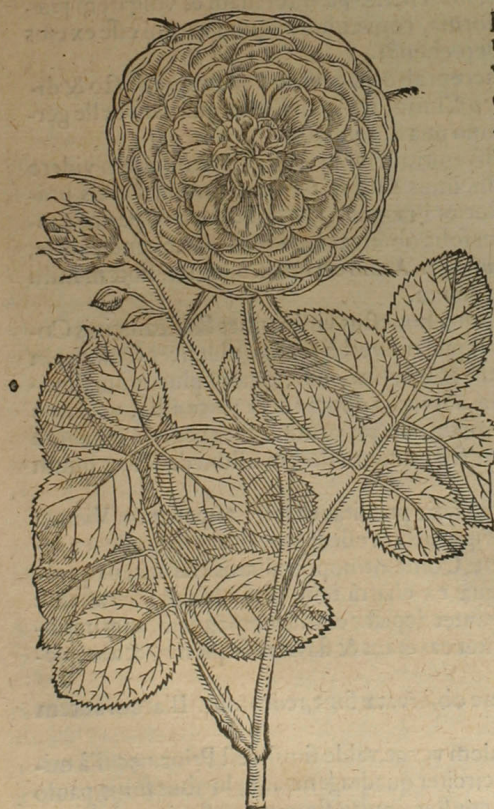
ALTERA similibus cum priore sarmentis &
claviculis proxima quæque amplectentibus
nascitur, non est tamen adeò spinis horrida:
folia etiam paulò breviora, atriora, molliora,
nullis, aut certè rarissimis aculeis obsita habet:
flos alteri omninò formâ similis, sed colore
differens: nam ex albo quasi carneus est, fru-
ctusque rudimentum, quod ex medio flore
tamquam umbo prominet, rubescit, plenus
autem & maturus fructus non est rutilus ut in
priore, sed omnino niger, & succulentiior, quan-
tum quidem mihi videtur: ossicula còveniunt.

Seriùs florent, imò Autumno etiam ipso,
cum suo fructu Octobri & Novembri floren-
tes reperiēbam: at frigidis regionibus culta, &
fictilibus adfervata, Autumno duntaxat florēt,
numquam

Smilax aspera nigro fructu.

Rosa centifolia Batavica.

mox Alabandicam, viliozem albicantibus folijs, vilissimam verò plurimis sed minutissimis

numquam semen perficit. Mihi magna ex parte altero duntaxat à satu anno germinare cepit, nonnumquam & tertio. Perpetuò folia retinet.

Crescit prior varijs Hispaniæ locis, & in ^{Natales} Narbonensi Gallia, aspero & arido solo: nascitur & in alijs calidioribus regionibus: raram in Lusitania conspicebam. Alteram autem plerisque illius Provinciæ locis circa sepes, & collium convexa, & extremâ Beticæ parte, quâ Lusitaniæ contermina est.

Σμίλαξ τραχέα Dioscoridi appellatur, ^{Nomina.} ^{Hedera Cilicia.} ^{Facultates.} λᾶξ simpliciter Theophrasto. Gaza Hederam Ciliciam interpretatur, quia Plinius lib. xvi. cap. xxxv. scribit Smilacem Hedera similem, primum è Cilicia profectam. Hispani priorem *carça parilla*, hoc est Rubiviticulam appellant: Secundam extremæ Beticæ incolæ *uva de Perro*, id est, uvam caninam, Lusitani contermini *recama*, Olysiptonenſes *allega-caon*.

CETERVM Dioscorides ait folia & acinos, ante & post epotos, venenorum antidota esse: & acinorum succo, inquit Plinius, infantibus sapius instillato, nulla venena postea nocitura. Mihi in Hispanijs relatum est, ejus radice usos, Americanæ Zarzæ parillæ loco, non sine successu: & multorum opinio est Zarzam parillam Smilacem esse novi orbis.

ROSA.

CAP. LXXXI.

NON minus varia Rosarum genera conspiciuntur in Austriæ hortis, quàm in alijs plerisque Provincijs. Aliquot tamè istic aluntur quæ ante videre non memini. Sunt & Sylvestres prius mihi non conspectæ, de quibus omnibus suo ordine. Sed ante quam illarum historiam describere adgrediar, quædam de Centifolia rosa, cujus Theophrastus, deinde cum sequuti Plinius & Athenæus, meminerunt, præmittenda esse existimaui: & de quibusdam alijs rosis, quæ postea ad meam notitiam pervenerunt, dicendum.

Theophr. ergò Plant. Hist. lib. vi. cap. vi. sic ait. Τῶν δὲ ῥόδων πολλὰ ἰδιαίτερα πλεῖστα τε φύλλων, καὶ ὀλιγότῃσι, καὶ τραχύτῃσι, καὶ λειότῃσι, καὶ κροῖᾷ καὶ εὐοσμίᾳ. τὰ μὲν γὰρ πλείστα πεντάφυλλα, τὰ δὲ δωδεκάφυλλα, καὶ εἰκοσάφυλλα, τὰ δ' ἔτι πολλὰ ὀκτώφυλλα ὑπαίροντα τούτων. ἓν γὰρ εἶναι φασὶν ἃ καλοῦσιν ἑκατοντάφυλλα. πλείστα δὲ τοιαῦτα ἐστὶ περὶ Φιλίππου, οὗτι γὰρ λαμβάνοντες ἐκ τοῦ Παργαίου, φυτεύουσιν, ἐκεῖ γὰρ ῥίπται πολλά. σμικρὰ δὲ σφόδρα τὰ ἐν τῷ ἡγάρ ἐκφυσις αὐτῶν οὕτως, ὥστε εἶναι τὰ μὲν ἐκ τῶν, τὰ μὲν ἐκ τῶν, οὐκ εὐσμία δὲ, οὐδὲ μέγιστα τοῖς μετέθεσιν: ἐν δὲ τοῖς μέγαλοις εὐώδη μᾶλλον ὡς τραχὺ τὸ κάτω.

Plinius autem lib. xxi. cap. lxxxi. Nat. Hist. de Rosa agens sic scribit. Genera ejus nostri fecere celeberrima, Prænestinam & Campanam. Addidere alij Milesiam, cujus sit ardentissimus colos, non excedentis duodena folia.

Proximam ei Trachiniam minus rubentem,

Spineolam. Differunt enim multitudine foliorum, asperitate, lavore, colore, odore. Paucissima quina folia, ac deinde numerosiora. cum sit genus ejus, quam Centifoliam vocant, quæ est in Campania Italiæ, Græciæ verò circa Philippos: sed ibi non suæ terræ proventu Pangæus mons in vicino fert, numerosis folijs ac parvis: unde accolæ transferentes conferunt, ipsaque plantatione proficiunt. Non autem talis odoratissima est, nec cui latissimum maximumque folium breviterque indicium est odoris, scabritia corticis.

Athenæus verò lib. xv. Deipnosoph. (ejus verba latine expressa addam, nam græcum exemplar præ manibus non habeo) Rosarum multa esse genera, Theophrastus lib. vii. inquit, & horum plurimis in flore quinque folia, quibusdam duodecim, alijs viginti, nonnullis circa Philippos [Macedoniæ oppidum] centum, quas plantant ex Pangæo rranslatas, ubi copiosæ proveniunt. Harum pusilla valde sunt interiora folia: sic enim illa prodeunt, ut intrinsecus alia sint, extrinsecus alia, sed nec ampla, nec odoris jucundi. Suavius olent quibus folia quina, si scaber est cortex inferior. Præstantissimus odor Cyrenis: quamobrem nobilissimum est illic rosaceum unguentum.

Odoratissimam etiam apud Cyrenas nasci, auctores sunt locis suprâ citatis Theophrastus & Plinius.

Herodorus autem in *Vrania*, sive lib. viii. rosas in Midæ Gordio geniti hortis sua sponte nasci refert sexagenum foliorum, fragrantiore odore quam ceteras.

AN porro, quæ apud Batavos Centifoliæ nomine dicitur Rosa, ea sit, cujus prædicti Auctores mentionem faciunt, hæreo. Nam illi Centifoliam inodoram esse, & pusilla habere folia, scribunt. Quæ autem apud Batavos alitur, non modò referente N. V. Ioanne ab Hoghelande (qui binas ejus plantas sub anni M. D. xxxix. initium mihi misit, quas cum prævaluisse putarem, corruptas esse deprehendi, præter unius radiculae fragmentum) Prænestinis majores, & perinde ferè odoratas intellexi: sed etiam Francofurti ad Mœnum apud Balthasrem & Carolum Hoyke Belgas fratresque germanos illo ipso anno conspexi: sequente verò, ex neglecto illo, & veluti abjecto fragmento nata mihi est stirps, quæ altero anno nempe xci. circiter quadragenos flores tulit, non omnes tamen ejusdem amplitudinis, sed in nonnullis numeravi centena vicena folia. extrinsecus majora, intrinsecus pusilla, staminum locum explentia, & in ipsum calicem reflexa, odorem autem deprehendi prænestinæ, ad albam nonnihil accedentem, colorem prænestinæ non dissimilem.

Istius etiam stirpem unam, quæ album florem ferat, habere se ait idem Hoghelandus, mediæ inter illam & proximè sequentem magnitudinis, quam albam majorem provincialem appellari ait, ut superiorem, majorem Prænestinam.

Sed & rarius aliud Centifoliæ genus apud eosdem Batavos inveniri, nuper ad me scripsit ille ipse Hoghelandus, priore aliquanto minus, hoc est, mediæ inter illam & vulgarem prænestinam magnitudinis, alioqui, color, odor, forma, conveniunt: quod verum esse ex ejus planta ab illo M. D. xcii. missa, sequente anno deprehendi.

Prioris generis aliquot parvas stirpes postea accepi ab ornato viro, eodemque docto & diligente pharmacopœo Delpheni, Theodorico Clutio, quarum paucæ quædam bellè germinarunt, ut permansuras sperem: sequente anno una florem tulit.

Non desunt, qui Prænestinam albi coloris inveniri asserant: mihi certè nondum videre contigit, nisi fortè ea sit quam honestus vir Wilhelmus Osterrat Francofurtensis civis unicam in culto suo horto alit. Illius flos multò dilutior Prænestina, & ferè albicans, perinde tamen magnus & plenus, in quo nonnulla etiam folia observavi media ex parte candicantia, altera purpurascantia, vel similis coloris venis aspersa. Anno etiam M. D. xciii. florem mihi protulit ea quam ad me Hoghelandus miserat, planta.

Illi congener esse videtur elegans illa rosa, de qua honestus vir Ioannes Resteau, civis Colonienfis, superioribus Autumnalibus nundinis apud me verba fecit: se videlicet Colonie in suo horto alere rosam Prænestinæ similem forma & magnitudine, quæ ut plurimum dimidia ex parte candida folia haberet, reliqua rubra, aut tertia duntaxat ex parte alba, vel nunc integra alba, modò integra rubra inter se commixta conspiciantur. Ejus prolem sequente Octobri ad me mittebat, quæ prævaluit quidem, sed nondum florem ullum dederat, quum Francofurto excessi.

Accipio etiam flavas rosas multiplici foliorum serie præditas extare: nuper enim Vienna Austriæ ad me scribebat nobilis Matrona, ejus ipsi factam esse spem, & alij se similes expectare retulerunt. Memini certè aliquando videre, Constantinopoli allatos chartaceos quosdam hortulos varij generis stirpibus ornatos, quæ ex chartâ tenuissimè incisâ tam affabrè constructæ, & singulæ suis coloribus adèdè eleganter depictæ erant, ut magnam admirationem & voluptatem spectatoribus adferrent: inter eas erant & flavæ rosæ plenæ, & aliæ pleræque stirpes raræ & elegantes.

CETERVM ad eas quæ præter vulgares à me observatæ sunt, redeamus. Illarum autem variae sunt species.

PRÆNESTINÆ, quam vulgus Provincialem vocat, valde similis est Prior, nec illâ minus altè assurgit: in solo flore discrimen est, qui circiter quadragenis aut pluribus folijs, paulò amplioribus, & saturatius nonnihil rubentibus constat, multis staminibus flavis umbilicum occupantibus, alabastroque multo crassiore & brevior, quam ob causam *Cuspet roese* vulgo appellatur:

Cyrenica
rosa.

Rosa 60. fo-
liorum.
Centifolia
Batavica I.

Centif. Ba-
tavica alba.

Centif. Ba-
tavica II.

Prænestina
alba.

Rosa versif-
color.

Flava plena.

Adonidis
horti Charta-
cei.

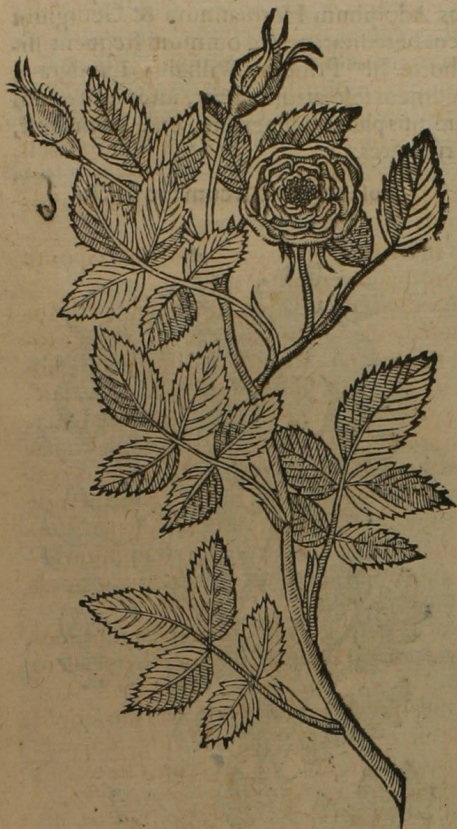
Rosa I.

appellatur: odor minus suavis, & albæ ferè proximis. Hujus genus album florem ferens apud Batavos invenitur, Centifoliaque alba illis dicitur, de qua supra.

Valde frequens est Viennensibus hortis, & tota Austria, nullius tamen apud illos usus, quàm ad eliciendam stillatitiam aquam. Francofurti ad Mœnum quædam ejus stirpes Prænestinis mistæ aluntur. Floret cum ceteris Junio, interdum etiam Maio.

Rosa sine spinis.

Rosa Cinamomea pleno flore.

MULTIS statim à radice assurgit Altera virgis, humanam altitudinem interdum æquantibus si fertili solo & umbroso loco pangatur: ut plurimum verò longè infra eam magnitudinem, & cubitalibus duntaxat, vel sesquicubitalibus, lævibus & sine spinis, viridibus, in varios ramos ductis: folia habet alata, hoc est ternis aut quinis uni costæ (quæ subaspera est) inhererentibus, binis semper inter se oppositis, extremo impari satis amplo, constantia, fusca viriditate supernè nitentia, infernè canescentia: extremis ramis insident flores, oblongis hirsutisque pediculis inherentes, multiplici foliorum numero constantes, Prænestinis majores, medijsque inter illas & rubras coloris, jucundi odoris: fructus brevis, crassus, penè orbicularis, maturitate rubens, inæquale semen, & ut rectè Theophrastus notat, *xxviii cōd* es, ut omnia Rosarum genera, lanugine involutum continet: radix dura, lignosa plerumque, aliarum instar, sub terra propagines in lateribus spargit.

Hujus cognitionem acceptam fero C. V. D. Joanni Schrötero seniori, Ienensis Academiæ in Thuringia Primati, & Illmo Ducum Saxoniz, Landgraviorum Thuringiz, & Principum Coburgensium & Wimarensium tum Medico, qui ab Illmo Principe Principum Wimarensium matre eam nactus, liberaliter Viennam usque mihi misit anno M. D. LXXVI. Floret autem Junio. Vidi etiam multos post annos in quorundam Patriciorum hortis Francofurti ad Mœnum. Nec defunt qui flore albo se conspexisse affirmant.

2. Aliud ejus genus invenitur non valde dissimilibus virgis, Viennæ Austriæ etiam ante meum in eam urbem adventum, in quibusdam hortis cultum, quod minores & rariore foliorum textura constantes flores profert, colore penè secum vini rubri.

P A R I propè Tertia est magnitudine: rarè enim duorum cubitorum altitudinem superantem Viennæ observavi, frequentibus & brevibus ramis donatam, purpurascens, qui raris & brevibus spinis armati sunt: foliorum alæ illis similes quæ in Rosa, vulgo Canellæ cognomen adepta, sunt, hoc est, ex quinis aut septenis folijs æquali inter se spatio distantibus constant, uno hinc, altero inde, geniculatim conjugatimque semper adhærente, unoque in cacumen exeunte, coloris superna parte viridis, inferna candicantis: flores vulgari Cinamomeæ rosæ similes, sed majores, & multiplici pusillorum foliorum glomeratione constantes, quemad-

Rosa 11. sub sine spinis.

ejus varietas.

Rosa sine spinis altera.

Rosa Cinamomea pleno flore.

quemadmodum alba & Preneſtina: odor ferè qualis in Alba vulgari plena: fructum nondum videre licuit, tamenſi multis annis aluerimus: ejus radix latè admodum ſerpit, & vivax eſt, novas virgas ſubinde producens.

Ejus natales
dubij.

Vnde primùm Viennam allata ſit, plerique dubitant: nōnulli tamen ex Tyrolenſi Comitatu originem ducere exiſtimant: alij è Gallia Moſcharè pleno rubro flore nomine miſſam. Tunc in omnibus Cæſareis hortis, quorundamq; Principum virorum, & Nobiliorum matronarum, & aliorum qui herbariæ rei ſtudio oblectantur, alebatur: multò verò frequentior poſtea apud Mag^{cos} ac Generoſos Dominos Adolphum Hermannum & Georgium Xiedelſel zu Eppinbach/patrueles, Haſſiæ Mareſchalcos hereditarios: ſed omnium frequentiſſimam Caſſellis in amœniſſimo cultiſſimoq; horto Ill^{mi} Principis Wilhelmi Landgravij Haſſiæ, &c. altiùs multò, & ſupra humanam altitudinem ſeſe attollentem, interdum etiam Autumno rurfus florentem, quæ tamen ſorem minus plenum ſuperiore, quæ Viennæ eſt, habere mihi viſa, & ſtolones atque ramos minùs rubentes.

Rosa campeſtris odorato flore.

Rosa campeſtris cum ſuo fructu.

QUARTA humilis eſt & fruticofa, folijs illi quæ album ſorem fert, perſimilis: ſed ejus flores, licet albi, longè minores, neque unquam planè ſeſe explicantes, ejuſdem cum alba vulgari odoris & coloris, qui tamen plus carnei admixtum habet. Paulò ſeriùs alia ſoret.

Hanc primùm obſervabam in cultiſ. D. Ioan. Aicholtzj horto, unde illam adquiſiſſet ignorantis: deinde Francoforti ad Mœnum in quorundam Patriciorum hortis. Plurimùm autem meo judicio accedere videtur ad Græculam Plin. quam lib. xxi cap. xxx deſcribit.

Rosa gracula
Plurij ſortè.
Rosa campe-
ſtris odor.

QVINTA cubitalibus aliquot, aut ad ſummum, ſed rariſſimè, bicubitalibus aſſurgit virgis, firmis, duris, lignoſis, ruſcentibus, denſiſſimo ſpinarum vallo munitis, ex quibus frequentes conſuſo ordine oriuntur ſpinoſi ramuli, virides, ſinguli ſuum ſorem ſuſtinentes, album, odoratum, quinque folijs conſtantem, luteæ aut Canellæ roſæ vulgariæ æqualem, capillaceis quibuſdam ſtaminibus cum ſuis apicibus luteis medium ſoris umbilicum occupantibus: fructus rotundus, brevis, initio viridis, deinde, plenam maturitatem adeptus niger, craſſa, anguloſa, candida, dura ſemina continet: folia ſunt inter eam quæ luteos ſimplices fert ſores, & illam quæ ab aggeribus in quibus ſponte provenit, ſive à Pimpinellæ foliorum ſimilitudine nomen apud Belgas accepit (dunnen rooſen & pimpinelle rooſen enim appellant) ferè media, per ambitum ferrata, & nullius ſplendoris: radix dura, lignoſa, in diverſa tendit.

Invenitur multis circa Viennam locis, præſertim editioribus & montofiſ. Floret Maio, quo tempore ruſticæ mulieres plurimos ejus faſciculos, ob odoris gratiam, venales in forum deferunt. Fructus Auguſto matureſcit.

SEXTA

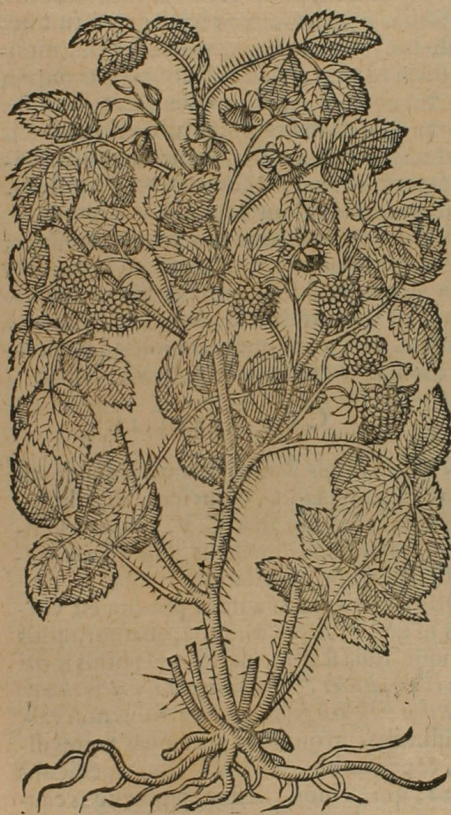
SEXTA pedales, atque aliquando cubitales etiam ex eadem radice profert virgas, virides, *Rosa pumila* lentas, infernè paucis, supernè multis spinis rigentes: foliorū alas rubræ simillimas, quinque aut septem folijs supernè viridibus, infernè candicantibus constantes: summis virgis & ramulis innascuntur satis magni calices sive alabastrī, hirti barbatiq̃ue, quales in rosīs rubris simplici foliorum ordine constantibus, ex quibus deinde sese explicant magnæ, non omnino odoris expertes rosæ, quinque folijs præditæ, initio rubræ, deinde paulatim remittente & quasi evanescente rubedine, carnei ferè coloris, multis luteis staminibus, floris umbilicum, quemadmodum in alijs rosīs, occupantibus: fructus ruber, rotundus, omnium maximus & pyri in modum turbinatus, fulvescente pulpa, inæqualia alba semina continet.

Nascitur passim in cædis silvis, aliarum silvarum marginibus, sublimioribus & desertis agris per Austriam inferiorem & universam Pannoniam. Floret Iunio, fructus maturescit Augusto, & plerumque tota hieme ipsi stirpi inhæret.

Non ineptè, meo quidem iudicio, *χαμαίρῳ* græcè dicitur hoc Rosæ genus, Latine *Rosa pumila*. Austriaci *Erdrosen* vnd. *Heßrosen*, Vngari verò *Paragirosa* appellant.

RUBVS IDÆVS *PLACÆ*. *Vulgaris.*

CAP. LXXXII.

IDÆI rubi genus mihi ostendebat C. V. Ioan. Ines Plaça Medicus & Professor Valētīnus, eodem cœnobio, quo Perseā superius descriptam, primo ab urbe Valentia miliari, sine spinis, folijs rubi mollioribus, longis sarmentis per terrā sparsis, cujus fructum dicebat Rubo vulgari minorem, aliās illi admodum similem.

Ansam fortè præbuit Plaça ut hanc plantam rubum Idæum censeret, Dioscoridis Latinus codex, qui capite de Rubo idæo, quod est in quarto libro, hæc verba, *quæquam & sine spinis invenitur*, addita habet, præter Græci codicis fidem.

CETERVM in Austriacis & plerisque Germaniæ silvis sponte provenit Rubus ille baccis sive moris rubris, nō modò saporis, sed etiā odoris gratia commendatis: Eum Germani *Hinber* Galli *framboisier*, fructum *framboises* appellant: peritiores Idæum esse censent, de quo Diosc. ut dixi, lib. II. Plinius lib. XVI. cap. XXVII. Nat. Hist. & lib. XXIII. cap. XIII. in hæc verba scribit.

Idæus rubus appellatus est, quoniā in Ida, non aliās, nascitur. Est autem tenerior ac minor, rarioribus calamis innocentioribusq̃ue, sub arborum umbra nascens. Hujus flos cum melle epithoris illinitur, & ignibus sacris, stomaticisq̃ue ex aqua bibendus datur, ubi stomachicis legendum cum Dioscoride: nam lib. XVI. cap. XXVII. contra stomachi vitia bibi scribit.

Rubus porrò idæus hic in hortis colitur duorum generum, rubro videlicet & albo fructu.

RUBVS SAXATILIS, sive PETRAEVS.

CAP. LXXXIII.

PEDALEM non superat altitudinem, teretibus, subrubentibus, & hirsutis viticulis, in quibus bina aut terna folia, Rubo Idæo à plerisque nuncupato penè similia, hoc est terna simul ex eodem pediculo nascentia, rugosa, non hirsuta tamen, nullisq̃ue spinis horrentia, valde exsiccantis & adstringentis gustus, deinde amariusculi: in summis viticulis & supremis earum alii flores quidem fert (sed cujus formæ aut coloris, ignoro, verisimile est Rubo idæo aut humili pares) deinde fructum rubo vulgari aut Idæo minorem, hoc est minore acinorum numero constantem: etenim binos tantum, ternos, quaternos, aut ad summum quinos acinos habet, longè tamen majores quàm in ullo alio rubi genere, omninò rubentes, & adeò succi plenos, ut quodammodo transpareant, acidi & palato gratissimi saporis: continent singuli isti acini singula grana alba, rugosa & inæqualia, adstringentis gustus: radix longè lateq̃; ferpit, & longas interdum viticulas humi spargit, quæ subindè radices agunt.

Abundè provenit in saxosis collibus Neuberg monasterio imminentibus, sub cellissimo ejusdem nominis monte, cujus summum jugum perpetua nive oblitum. Crescit & in alijs scopulis qui circa cellissimorum montium radices sunt, non in ipsis montium jugis. Augusto mense colligebam maturo suo fructu onustum.

RUBVM

Rubus saxatilis alpinus.

Nomina.

χαμαίβατος.

Rubus idæus
Gisneri.

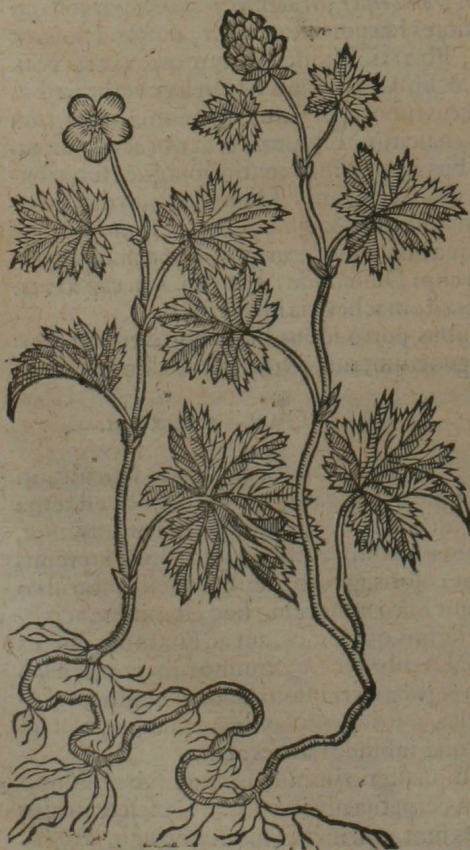
CHAMAEMORVS.

RUBVM saxatilem five petræum appella-
vi, quia solis saxosis & petrosis locis inveni,
aliud enim nomen magis proprium mihi non
succurrebat. Rustici montani *Steinber*/hoc est
petræas baccas vocant. χαμαίβατος Theophra-
sti non ineptè meo iudicio etiam dici posset:
Gaza humirubum interpretatus est. Quan-
quam proximè ad Chamæbaton etiam acce-
dat humilis ille rubus plerisque Belgicæ silvo-
sis locis & agrorum marginibus interdum na-
scens, baccis sive moris succulentis, paucis &
exiguis acinis constantibus, modò nigris, mo-
dò cæruleis, palato admodum gratis. Occupat
etiam ille multos Austriæ & Pannoniæ agros,
Vngaris *szedör* dicitur; vulgaris verò rubus
chypke fa, & *födy szedör*, id est terrestribus moris.

Notus autem Gesnero haud dubiè fuit hu-
milis hic rubus, eumque in descriptione mon-
tis fracti Idæum appellat. Rubus idæus, inquit,
fructu rubi ferè, absque ullis spinis, humilis
planta, lignosa radice, folijs rubi vel fragi, aci-
nis binis, ternis, aut singulis in uno fructu aci-
do sapore, in saxo. Meminit & in Epistolis.
Simlerus etiam Commentario de Alpibus.

Similem planè meo suis baccis onustum,
eodemque nomine apud montanos pastores
insignitum, ex Silesiæ montanis scopulis eru-
tum, ad me mittebat D. Achilles Cromerus
anno M. D. LXXX. quem copiosè ad metalli-
cas fodinas *Zuckmantel* nasci postea scribebat.

CAP. LXXXIIII.

Chamaemorus
Anglicana.

Natales.

Nomen.

INTER mites Rubos etiam censenda est
hæc elegans planta, cujus iconem & histo-
riam nobis cōmunicabat C. V. Thomas Pen-
næus, Londinensis medicus, suprâ memora-
tus, Chamæmori appellatione inditâ.

DODRANTALIBVS autem prædita est viti-
culis, in quibus alternatim tria, quatuor, rarius
quinque, folia scabra, malvæ, vel potius mori
[*novella videlicet & primùm nata, malum tamen
cum Ribes vulgaris folijs conferre*] folijs non val-
de dissimilia, in quinque præcipuas partes di-
visa, & per ambitum serrata, longis pediculis
innixa, qui ex binis alis sive apophyibus cau-
liculum amplectentibus exeunt. Summū cau-
lem exornat flos unicus quinq; foliolis ex ni-
gro purpurascens constans. Fructus mori
fructui [*rubi vulgaris verius*] similimus (unde
nomen) sed paulò minor, primùm albicans &
acerbus, postea ruber, ex acerbo dulcis: radix
utcunque nodosa, ex singulis nodis paucas fi-
bras spargens, mirè se propagans, & quam lon-
gissimè serpens, adeò ut brevi tempore maxi-
mum spatium occupet. Floret Iunio & Iulij
initio: fructus Augusto maturus est.

Nivosa & aperta loca amat, summosque
montes, & magnâ copiâ inter ericas provenit
monte Engleborow totius Angliæ celsissimo,
duodecim miliaribus à Lancaltria.

ANGLI *knosberries* appellant, hoc est, nodo-
sam baccam, à fructu nodis simili. Gustu ad-
stringit, exsiccatur, & refrigerat.

CHAMAEB.

CHAMÆMORVS superiori valde affinem in Norwagiâ & finitimis regionibus nasci, ex doctissimi viri Henrici Hoieri Medici, ad præstatissimum virum D. Petrum Pauvium publicum in Lugdunenſi apud Batavos Academiâ Professoremi epistolâ intelligebâ: qui & ejus fructum conditum sub extremum annum M.D. XCIII. mittebat, & inſequentis anni Junio virgulas, cum folijs & flore inter chartulas repositas.

ERANT autem hæ virgæ tenues, digitalis longitudinis, fusci coloris cortice obductæ, quibus inherēbāt uncialibus petiolis folia, vulgaris Ribes folijs nō valde dissimilia, sed paulō magis orbiculata, in breves aliquot lacinias divisa, tribusque eminentioribus nervis aversâ parte prædita, è quibus multæ venæ ad circumferentiam sparguntur, in ambitu dentata: è summis virgis exeunt oblongiores tenuioresque petioli sustinentes singularem caliculum, è quo flos emergit candidus, nunc quaternis, modò quinis foliolis constans, umbilicum occupantibus multis exilibus staminibus albis cum flavis apicibus: flori fructus succedit, fragi magnitudine, rubens aut pallidus, cujus interior pulpa mollis, humida, mucilaginosâ, exiliū acinulorum plena, gustu non insuavis.

Chamæmorvs Norwagica.

Paludosis & humidis locis gaudere, ex Hoieri epistolâ didici, & maturitatem acquirere fructum, mensibus Junio, Quintili, Sextili: ab incolis verò *Mottebeeren* appellari.

Natalit. Nomen.

CETERVM, quæ conservandi hujus fructus ratio, quàm admirabiles ejus facultates, cum ex ipsius Hoieri epistolâ, tum ex ijs quæ ipse anno sexto & nonagesimo supra millesimum & quingentesimum præfens mihi Lugduni confirmabat, subijcere libuit.

Ex ipso fructu, inquit, Electuarium rudi minervâ conficiunt quotannis Norwagij, atque Finmarchij, in hunc fermè modum. Baccas in fictili aut ahenò per se ad mediocrem consistentiam coquant, nullo alio addito liquore: cum enim succi plene sint & molles, alieno humore irrigari non expetunt. Quanquam in delicatioribus sunt nonnulli, qui melicrati Fionensis (quo summè delectantur Septentrionales isti) aliquid affundant. Hanc confectionem idoneis vasis exceptam, & ne corrumpatur ab ambiente aëre, butyro dissoluto obductam, usui studiosissimè reservant: nobile sanè, & probatissimum illis adversus scorbutum remedium. Etenim non facile credas, quæ miracula ista gens, solâ hac medicinâ faciat quotidie: ut omnino fatendum sit, nihil ad hanc esse vel cochleariam illam tot encomijs hætenus celebratam, vel becabungiam, vel sisymbrium cardaminem, & id genus alia, quibus Germani sese efferrunt. Et meritò admiranda singularis Dei benignitas, quod Nordlandiæ longius ad Septentrionem remotæ, & fœdissimis morbis ob cæli soli; inclementiam miserabiliter scærenti, indigenis remedijs prospicere voluerit: enim verò morborum crudorum, putridorum, melancholicorum, mira hic ubique seges. Idcirco necessitas miseros rusticanos varia auxilia edocuit, ut nunc vel in gravissimis casibus pauperculus aliquis accommodatè sibi suisque mederi sciat. Ita nonnulli scorbuticos, quamvis ridiculè, tamen benè atque utiliter hunc in modum curant. In vicinam aliquam insulam moris abundantem exponunt, ibidemque solos relictos, domum non transferunt, priusquam sanitati sint restituti. Tum enim illi, quasi ab omni humanitate exclusi, vitæ tamen (quod credibile est) cupidi, moris istis vesci coguntur, sive ut extremo remedio promissam sanitatem recuperare tentent, sive ut sitim, quâ ut plurimum torquentur, extinguant. Dumque hoc ad satietatem agunt, sine dubio intra paucos dies oppidò convalescunt. Hieme verò quando id non licet, electuario suo non minus feliciter utuntur, sine certâ dosi, aut custodiâ. Aliqui toto curationis tempore, nullò alio alimento utuntur. Hætenus Hoierus.

Conditura fructus.

Facultates.

Scorbuticos curandi apud Norwagos ratio.

SED & ille ipse alterius cujusdam Bacciferæ, similibus præteriore superiori folijs, à se in Norwegia observatæ historiolum mihi anno M. D. XCVI. communicabat.

PROXIMAM [à superiore videlicet] inquit, laudem meretur, fruticosa quædam stirps, quæ Ribesium foliolis & fructu, pro suâ proportionem ad eò æmulatur, ut nō dubitem tertiam Ribesij speciem appellare. Dodrantalis est, cortice petiolorum nigricante, folijs latis, dissectis vitis foliorum modo: baccæ in cujusque pediculi apice quamplurimè conjunctæ tamquam in umbellâ, non, ut in vulgari Ribesio, è multis oblongis racemulis pendentes, rubent, acidulæ, saporis valde grati. Incolis *Tettebeeren* nuncupantur.

Chamæmorvs altera Norwag.

Tettebeeren.

CVM in Ribes vulgaris mentionem inciderimus significandum existimavi Austriacas & Striacas alpes ejus quoddam genus alere, nihil, vel quàm minimum à vulgari differens, fructu tamen non acido, sed dulci.

Ribes vulgare dulce fructu.

Est præterea Secundum genus amplioribus folijs & majore fructu, licet acidi saporis ut vulgaris: hujus enim flos variat, quia qui in vulgari herbacei coloris est, in hoc eleganter rubet & puniceus est. An huic similis quam N. V. Ioannes Boissot in horto Bruxellis alebat?

Ribes vulgare rubro flore.

Mittebat etiam anno M. D. XCIX. aliud Ribes genus ex Angliâ acceptum ad me N. V. Carolus de Tassis veredariorum Antuerpiæ præfectus, quod uvæ Crispæ rubro fructu appellatione inscriptum erat. Postea tamen è Jacobi Gareti epistolâ Londino ad me missâ fructum ferre intelligebam (meus enim frutex flores quidem tulit, deinde corruptus est) vulgari similem,

Ribes vulgaris fructu dulci.

Berberis vulgaris.

Ribes uaropanos.

Grossularia fructu obscurè purpurascens.

Grossularia major fructu.

Ribes vulgaris nigro, & albo fructu.

Vitis Theophr.

Ribes legitim. Arabi.

Nat. ales.

Berberis vulgar.

milem, paullo maiorem, confertim tamen in eodem pediculo non nascentem, sed singularem ut in uvâ crispâ.

CERTE anno M.D.XCIII. Leydæ conspiciebam Grossulariæ genus amplioribus nigrioribusq; folijs, spinas ad singulos foliorum exortus binas vel unicam habens (interdum etiam nullas) breves & vulgari multò infirmiores, præter alias inertes & longè breviores sparsim ramis cortice ex fusco purpurascens tectis innascentes: fructum, dum immaturus est, vulgaris instar virentem, qui maturus purpurascit, plenâ autem maturitate ex purpurâ atrum colorem contrahit perinde ac nonnulla pruna. Atque id esse arbitror, quod paullo supra significavi ex Anglia missum.

Vulgaris tamen genus etiam invenitur uberius nascent, amplioribusq; folijs & majoribus baccis præditum.

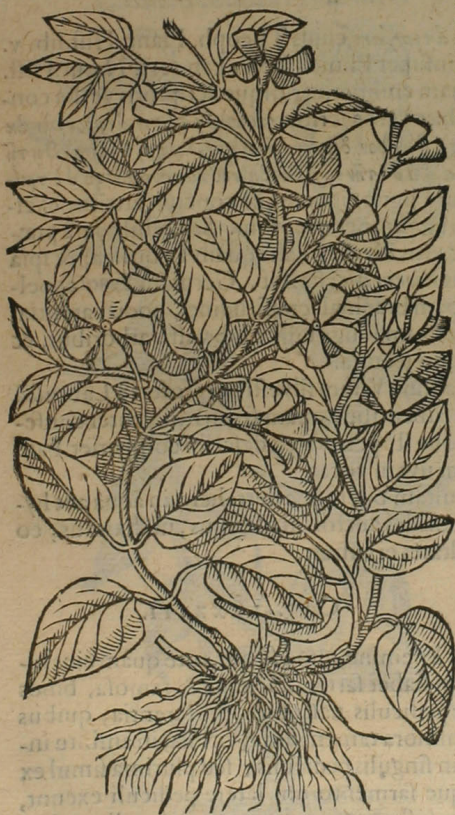
VNGARI porrò vulgarem rubro fructu (nam quæ nigrum fert illis est ignota, multò autem magis quæ albo fructu prædita est, mihi paucos ante annos cum Grossulariâ fructu obscurè purpurascens cōmunicata) *aprotengōri zölō*, id est, minorem marinam uvam appellât. Quidam, teste C. V. Iacobo Dalechampio, hunc fruticem & Grossulariam sive uvam crispam vulgarem, Theophrasto cognitos esse volunt ἴσα nomine: an verò Grossulariæ hæc appellatio convenire possit, ambigo, quandoquidem Theophrastus nullas spinas ἴσῳ (quem Gaza Aequum interpretatus est) tribuit, quam notam aded insignem & singularem diligētissimus & accuratissimus scriptor haud dubiè non prætermisisset. Ejus verba subjungam, ut sunt lib. III. Hist. Plant. cap. xvii. Τὴ δὲ ἴσα, τὸ μὲν, λευκόν, τὸ δὲ, μέλαν, καὶ τὸ ἀνδρος ἐκατέρη καὶ ὁ καρπὸς κατὰ λόγον ὁ μὲν, λευκός, ὁ δὲ μέλας· ἐνίων δὲ καὶ ὡς ἀνὰ μέσον ὃν τὸ ἀνδρος ἐπιπορφύρει· καὶ ἔτε οἰνωπὸν, ἔτε ἐκ λευκὸν ἔστιν, ὡς ἀπὲρ τιῶν ἔχει δὲ καὶ τὰ φύλλα λεπτότερα καὶ λειότερα καὶ τὰς ῥαβδούς, τὸ λευκόν.

DE Ribes autem legitimo, libenter acquiesco sententiæ C. V. L. Rauwolphi, qui nascentem ejus plantam in monte Libano observavit, ut ipse lib. II. cap. xii. sue per ea loca Peregrinationis scribit. Legitimum, inquit, Ribes Arabum istic inveni Septembri mense, tamquam primum, & præter anni tēpus erumpens, sine flore & semine, duobus duntaxat folijs præditū, hirsutis, orbicularibus, Petasitis foliorū vulgō crediti amplitudine, quæ brevibus, sed crassiss & nō minūs succulētis, quàm ipsi caules, pediculis inherebāt: è quibus caulibus fit (quemadmodum in Halepo conspexi) legitimū Rob Ribes Serapionis. Gaudet humidis locis, crassam habet radicē ex nigro purpurascens, longiusculā, rugosā, incurvā & flexuosā, satis ingrati saporis: caules, ut præcedēte capite adnotat, pænē cubitales, hirsutos, unciā crassos, virides, infernē (ut etiam Serapio prodidit) purpurascens. Ante ipsum porrò, etiam illo ipso loco observabat Petrus Bellonius, ut apparet ex libro, in quo de Coniferis arboribus agit.

CETERVM per Vngariam, Austriam & vicinas Provincias, frequentissimus etiam est spinosus

Clematis daphnoides latifolia.

Ad eorum autem classem non dubium est quin referenda sit vulgaris illa omnibus, quas adij Provincijs, planta, vicinis arboribus & sepibus sese implicans, crassis, rugosis, lentisque farmentis, folijs quinis ex uno nervo prodeuntibus, gustu acribus, floribus albis, multa sta-

nosus ille frutex, qui in officinis Berberis appellatur, Germanis Erbsel/Gallis *Espine vinette*, Italis *Crespino*, Vngaris *iröm barbara*, & *faj soska*, hoc est, vinum barbarum, & arborea acetosa, nuncupata. Hadrianus Iunius vir eruditissimus, & alij docti, Spinam appendicem Plinij esse censent. Ego, tamen illorum sententiæ facile subscribere possem, retinent me tamè dubium quædam notæ peculiare & manifestæ in Crespino, sive Berberi officinarum, quæ in Spinæ appendicis historiâ non fuissent prætermittæ, si eam intellexisset Plinius, nempe flavum lignum, & magis flava radix, etiam ad tingendum apta, deinde trium illarum spinarum ad singulos nodos perpetua series. Sic verò ego existimo, Spinæ appendicis descriptioni non minùs bellè quadrare eam Spinam, quæ passim tonsilis, præsertim apud diligentes & curiosos hortorum in Belgio cultores, macerie implexâ, extimas hortorum oras ambit, rubentibus baccis fœcundas, quam Germani *hagdozn*/ Galli *Aube espine*, Vngari *Galaginya sa* appellant: vulgus Herbariorum *Oxyacantham* nominat.

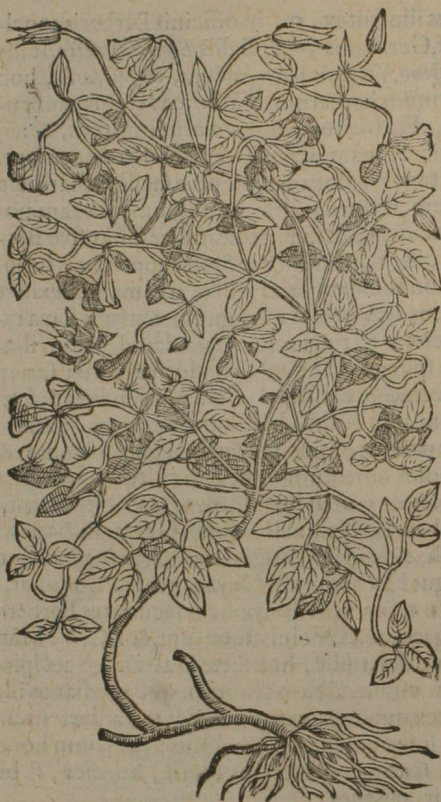
PRÆTER verò multiplices facultates Berberis vulgaris, quæ officinis notæ sunt, & à C. V. Matthiolo descriptæ, hoc secretum ab amico accipiebam: vinum album tenue, in quo medianus ille cortex qui inter extimum & ligno adhærentem est, lineo panniculo involutus, per trium horarum spatium maceratus fuerit, mirificè, si bibatur, purgare.

Istius porò Berberis genus, Aschafenburgi ad Mœnum quinis supra Francofurtum miliaribus, inveniri, cujus baccæ sive acini granis interioribus careant, ad condiendum proculdubio aptissimi, non modò intelligebam, sed magnū ejus fruticem in culto horto Joannis Müller diligentissimi Phamacopæi & civis Francofurtensis cōspiciebā.

CLEMATIS. CAP. LXXXVI.

CLEMATIDIS duo genera facit Dioscorides, & diversis locis describit. Prior *δαφνοειδής* cognominata, vulgo Vinca pervinca, quo nomine etiam ab ipso Plinio vocatur, qui lib. XXI. Nat. Hist. cap. xv. Ægyptiam quoque cognominare videtur. Ejus autem binæ sunt species: Vna vulgarior, cæruleo, ut plurimum, flore, sed quæ cum etiam variat, ut nūc albus, nunc subpurpureus, qualem apud Allobroges sponte nascentem inter vepres observare memini, præsertim circa Laufannam, eumq; interdum aliū florem medium complectentem: Altera longè ampliora habet folia, crassiores viticulas, majoresq; flores colore cæruleos: ea sponte nascitur cum multis Hispaniæ locis, tum in Narbonensi Galliâ, magnâ præsertim copiâ circa Mompelium.

Alterâ Clematis à Diosc. lib. I. Plin. lib. XX. cap. xv. describitur: facultates enim ab utroque Auctore traditæ conveniūt. Hujus varia genera in Belgicis hortis aluntur peregrè accepta, quorum tandem coloniam in Austriacos hortos etiam tradebam.

mina ex umbilico producentibus, odoratis, quibus succedunt rotunda capita seminis simul congești, & capillaceâ comâ onusti.

Atragene
Theoph.

Vitis silvestr.
a Plinij.

HANC rei herbariæ peritissimus Anguillara ἀτραγένην, cujus Theoph. Plant. Hist. lib. v. cap. x. meminit, esse censet, cui lubens assentior, insuper Plinio lib. xvi. cap. iiii. Natur. Hist. Vitis silvestris nomine notam fuisse assero, ut etiam cuilibet, utriusque Scriptoris verba conferenti, facillè apparebit. Nam Theophrastus in hæc verba scribit, πυρὸς δὲ φασιν, ἄριστον μὲν ἐκ τῆς ἀτραγένης καλεμένης ὑπὸ τινῶν. τοῦτο δὲ ἐστὶ τὸ δένδρον ὅμοιον τῇ ἀμπέλω καὶ τῇ οἰνάνθῃ τῇ ἀρχαίᾳ ἢ ἀπὲρ δυνάμει καὶ τῷ ἀναβαίνει πρὸς τὰ δένδρα. δεῖ δὲ τὴν ἐχάραν ἐκ τούτων ποιεῖν τὸ δὲ τρύπανον ἐκ δάφνης. Plinius verò, Teritur ergo lignum ligno, ignemque concipit attritu, excipiente materiâ aridâ fomitibus, fungi, vel foliorum facillimè conceptum. Sed nihil edera præstantius quæ teratur, lauro quæ terat. Probatum & vitis silvestris, alia quàm Labrusca, & ipsa edera modo arborem scandens, Ruellius à Gallis *Viorne* dici scribit. Germani *Eynen* appellant. Illius sarmenta ego in Pannonia conspiciebam brachiali crassitudine, nodis carentia, erecta, rimoso cortice vitis instar tecta, hastæ interdum longitudine sub vastis arboribus, & latè ramos spargentibus, quibus se implicaverant, crescentia.

Nomina.

Vitis silvestr.
a Plinij.

Vitis silvestr.
Diosc.

Taminia
uva.

Clematis et
facultates.

PLINIVS Lib. xxiii. cap. i. Nat. Hist. aliam adhuc Vitem silvestrem profert à Labruscâ differentem, geniculatam, rimoso cortice, baccis rubentibus, quam si quis diligenter conferret cum Vite silvestri Dioscoridis, unam eandemque stirpem ab eis describi comperiet. Eam autem Plinius esse credit, quam vulgus Taminiam uvam vocat.

CLEMATIDIS porro alterius semen tritum, pituitam bilemque detrahare, in aquâ aut hydromelite, folia ejus illita lepras purgare, Dioscorides auctor est. Plinius, ut diximus, eoque memoravimus Libro, prorsus similes facultates ei tribuit.

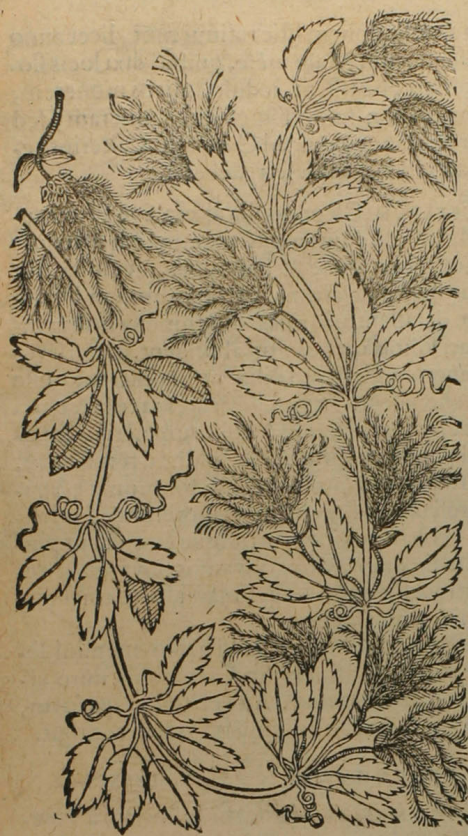
CLEMATIS ALTERA BÆTICA.

CAP. LXXXVII.

Clematis al-
tera Bætica.

PEREGRINVM est hoc Clematidis genus, & à nemine, quod sciam, ante quàm ejus historiam evulgarem, observatum. Longa autem habet sarmenta, lenta & ramosa, binos per intervalla capreolos contrarijs semper inter se pediculis nascentes proferentia, quibus vicinas arbores & frutices scandit: folia pyri ferè, minora tamen, dura, viridia, in ambitu incisa sive serrata, acris & fervidi gustus, singularia in singulis pediculis, sed plurima simul ex clavicularum alis prodeuntia: inter quæ, ex utroque sarmentorum latere pediculi exeunt, caliculum Tithymali caveolis seu labellis similem sustinentes, ex cujus medio exilit capitulum ex multis seminibus milio æqualibus conflatum, quibus insident oblongi cincinni, & albæ quodammodo villosæ plumulæ.

Hanc

Clematis caerulea Pannonica.

(plantâ nondum conspectâ) ad amicos in Belgicam mittebam: ex eo prognatâ plantâ simi-

Hanc stirpem primum inueniebam anno ^{Natalis} quinto & sexagesimo supra millesimum & quingentesimum, inter Asindum (vulgo *Medina Sidonia* appellatum) & Calpen, secundum fluentia, vicinas arbusculas operientem & suo pondere deprimentem: deinde alijs Baticæ locis, Ianuario jam suos cincinnos explicantem.

Non dubium est quin ad κλεματίδα, cuius Dioscorid. lib. II. meminit, referenda sit, cum & formâ & temperamento sit illi valde similis.

CLEMATIS CÆRVLEA PANNONICA.

CAP. LXXXVIII.

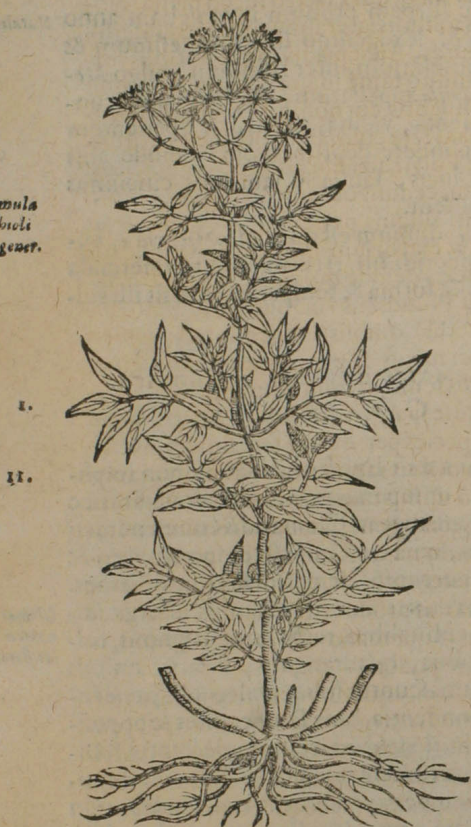
TAMETSI hæc fruticibus sese non implicet, ut superiores, sed satis firma sit, nec adminiculis egeat, Clematidis tamen nomen imposui, quia ejusdem est temperamenti, & florem purpureæ Clematidi fere similē habet.

QUATERNIS autem vel quinis assurgit sarmen- ^{Clematis pannonica caeruleo flore.} tis cubitalibus, rectis, duris, lignosis, fulvescentibus, quadrangulis, striatis, quibus multa innascuntur folia, asclepiadis pænē folijs respondentia, bina semper inter se opposita, quæ initio sese invicem amplectentia, folliculi, aut tumentis vesiculæ formam exprimunt, deinde expanduntur, lata, venosa, non valde dura, fervidi gustus, quemadmodum Flammulæ Matthioli folia: extremis sarmen- tis & lateralibus ramulis quibus divisa sunt, singulares propendent flores magni, quatuor folijs crucis in formam decussatis constantes, deorsum nutantes Clematidis alterius purpureæ florum modo, mucronibus tamen exterius nonnihil reflexis, eleganti cæruleo colore foris saturatiore, intus dilutiore præditi, nonnihil odorati, medullium occupantibus multis staminibus villosis ex flavo purpurascens: quibus succedit semen Pulsatillæ semini fere simile, in rotunda capitula, & veluti pilulas Atragænæ glomerato fructui similes congestum, longâ villosâ, reflexâque comâ exornatum, nullius acrimoniæ particeps: radix satis crassâ, sarmen- titia, multas obliquas & fulvescentes fibras spargit, perinde atque Clematis altera purpureo flore. Caules sive sarmen- ta singulis annis ad radicem usque marcescunt, & ineunte vere novella, frequentiora- que ex ipsa repullulant.

Invenitur sponte nascens in pratis circa ^{Natalis} Stampfen duobus ultra Posonium Vngariæ miliaribus, & alijs ad Danubij ripas sitis supra Posonium, medio fere itinere inter eam urbem & Tuben, ubi etiam legitimam rubiam sponte crescentem legebam. Floret Maio & Junio, semen maturum est Augusto.

Cum primum Viennam Austriæ appellerem anno videlicet M. D. LXXXIII. illius semen mihi communicabat doctissimus vir Ioannes Aicholtzius ejus urbis Medicus & Professor publicus, Clymeni nomine, quo etiam ego

Flammula Matthioli.

Flammula
Matthioli
dior. gener.

I.

II.

Apocynum
ria genera.

Apocynum i. latifolium.

Apocynon i.
latifolium.Apocynon ii.
angustifolium.

lem appellationem istic retinuerunt, licet anno sequente, cum Maio mēse, quibus dixi locis florentē deprehēdissem, sedulo amicos monerem, Clymeni non fuisse semen quod miseram, sed alterius plantæ, quæ ad Clematidis alterius genus aliquod verius referri deberet.

CETERVM Clematis illa altera, sive Flammula Matthioli, cujus modò memini, adeò frequēs in Austriâ inferiore & Pannonia, ut nullæ sint ceduç silvæ, præsertim circa fluviorum in Danubium delabentium ripas, illis tumescentibus inundari solitas, quæ eâ non abundant. Duorū verò generum, ab ijs qui diligentius observant, esse deprehenditur. Vna enim sarmenta rubescencia habet, quemadmodū & foliorum nervos & pediculos, præcociorq; est, & odoratū fert florem. Alterius autem sarmenta cum foliorum pediculis virescunt, & florem seriùs proferunt. Humanam verò altitudinem utriusque sarmēta ut plurimum superant, & singulis annis nova, eaq; frequentiora ineunte vere (marcidis & corruptis prioribus) renascuntur.

Hujc prorsus similem mihi natam memini, semine ab amico mihi misso Clematidis flore albo pleno appellatione. An verò talis reperiatur, me latet: mihi certè nunquā viderē contigit.

APOCYNVM.

CAP. LXXXIX.

STIRPIVM quæ ad Apocyni historiam à Veteribus traditam plurimum accedere videntur, tria observabam genera: quibus & quartum addi poterit.

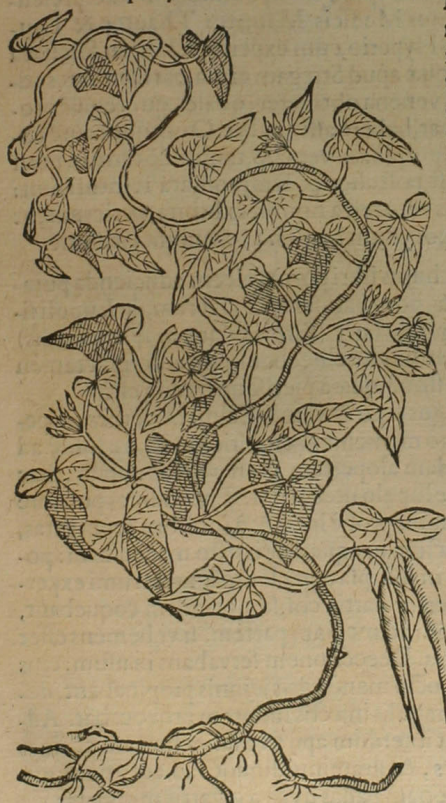
PRIMI stipes pollicari est crassitudine, brevis, cineraceo cortice testus, in plures alas sive ramos divisus, qui licet lēti sint & viminei, rarò tamen vicinis fruticibus sese advolvunt aut implicant, sed nullo adminiculo egentes, per se subsistunt: folia perpetuò gemina inter se opposita, ad singulos ramorum nodos adnascuntur hederaceâ formâ, molliora, quamvis satis carnosa, quibus vulsis aut fractis, ex albo pallescens succus emanat: flos pusillus, albus, Asclepiadis non dissimilis, ex alarum sinu quasi umbellatim prædit. Fructum non observabā, sed Asclepiadis fructui pænè similem intelligebā: semen certè quod hoc nomine aliquando ad me missum fuit, Asclepiadeo par erat, planum, in mediò aliquantulū intumescens, nigrū, albâ interiore pulpâ, quod terræ cōmissum, non est natum. Plantam autem ipsam satis crassâ radice, pingui, succo turgidâ, & fragili accipiebā à C. V. Alphonso Pancio Serenisi. Ferrariæ Ducis Medico; & Academiæ Professore. Videbam deinde Cassellis apud Illustriss. Principem Hassiæ & Cattorum Wilhelmum, & Clariss. viros Camerarium & Aicholtzium, sed & ego Viennæ Austriæ alicbam, hiemē quidē folia abijcientē, illius autem inclementiâ facile ferentem.

ALTERVM amplexicaule est, vicinis pedamentis sese convolvens multis longissimis sarmentis, quibus etiam præaltarum arborū (si vicinas nanciscatur) cacumina superat: sunt verò ea sarmēta dura, lignosa, lenta, fractu invicta, rutilantis ex fusco coloris, multis nodis, sive geniculis distincta: e quibus bina semper folia ex adverso nascentia prodeunt, dura, superioris folijs nigriora, multò longiora, mucronata, plurimiq; venis trāsversim ex medio nervo orientibus insignita, quemadmodū Nerij folia, non tamen adeò

Apocynum II. angustifolium.

Apocynum III. latifolium.

aded angusta, neq; dura, lacteo succo plena. Flores extremis ramulis lateralibus insidet quaterni, quini, aut plures, Asclepiadis nigrae floribus formae similes, multo tamen majores, coloris nigri ad purpureum tendentis, cui non nihil viriditatis admixtum sit, qualis ferè color in Aristolochiae rotundae prioris & Polyrrhizi flore nigro, conspicitur. His deinde succedunt oblongae & torosae siliquae Rhododendri siliquis paene similes, geminae ut plurimum, & extorsum aliquantulum inflexae, sive divaricatae, deinde mucrone rursus coalescentes (quod Plinius his vocibus diviso acuto intelligere videtur) quibus dehiscentibus, semen apparet priori majus, & plenius, multa lanugine, ut Asclepiadis semine, involutum: radix longa, sarmentosa, late se spargens, & subinde germinans.

Ejus alia species per omnia ferè similis invenitur: sed tenuioribus ramis, multoque angustioribus folijs, non minus tamen viridibus & nervosis.

Utraque Secundi generis species, semine ex Italia accepto mihi nata est, cum in Belgio, tum Viennae Austriae, perennisque est, deciduis tamen hieme folijs, serius flores producit, quam ut fructus ad maturitatem (quemadmodum & Rhododendri) pervenire possit.

TERTIUM, longis, tenuibus & frequentibus sarmentis proxima quaeque scandit, multiplici circumvolutione & arcto nexu illa amplectens, viridibus, geniculatis, folijs hederæ mollibus, subcineracei coloris, lacteo succo, ut etiam sarmenta, adeo turgidis, ut vel levissimo vulnere, non minus copiose, quam ex quovis Tithymali genere profiliat. Flores ex alarum sinu multi umbellae ferè in more prodeunt, candidi, parvi, quinque folijs perinde ac Asclepiadis flores constantes: siliquae praeterea similes, multo tomento & lanugine plene, qua semen occultatum, planum, ex cineraceo fuscum, Asclepiadeo semini par. Molestissimae sunt hujus radices, quae sarmentosae & fibrosae admodum, eadem ferè crassitudine longissime hac illac serpunt, & late vicina circum loca occupant, candidae alioqui & fragiles, adeo tamen vivaces, ut, si vel minima fibra sub terrâ latens oculos illâ eruentis effugerit, proximo vere germinare, & vicina loca occupare conspiciatur. Itaque, non minus exosa hac planta rei herbariae studiosis, quam Aristolochiae clematidis illud genus, cui vulgus Sarracenice cognomen imposuit. Hujus cauliculi & sarmenta hieme exarescunt & pereunt, sed novo vere alia & frequentiora germinant.

Istius siliquas semine plenas, paucos annos post meum ex Hispanijs in Belgicam reditum, cum aliquot alijs seminibus & plantis, Pinciâ usque mihi mittebat optimus vir Ioannes de Ioigny Fabricarum istic Praefectus, hispanica inscriptione additâ, *que trepa por los arboles*, hoc est, per arbores repit: postea radicibus adeo multiplicata est, ut nemo esset in universo Belgio rei herbariae studiosus, quicquid ex suo horto penitus erutam non cuperet.

CETERUM in regni Valentini & Narbonensis Galliae maritimis, praesertim littore illo quod inter Volcarum stagnum & mare mediterraneum est,

Convolvuli genus herbis locis observabam, proximè descripto Apocyno non multum dissimile, cum sarmentosis ramulis, tum folijs quae magis quidè orbiculata, in mucrone tamen desinentia, cineracei coloris. Tota etiâ planta lacteo succo praegrans, & vicinarum stirpium cauliculis sese implicans, cujus semen mihi non conspectum. Ejus autem iconem, qualis istic

Apoc. II. angustifol. spec. altera.

Apocynon III. latifol.

Apocynon III. latifol.

Apocyn. IIII. latif. Scammonea Valent.

Asclepias ni-
gro flore.ἀπόκυνον.
Κυριακή μύκη.

ωρίαν λακός.

Scammonea
Valentina &
Mompelliana.Apocyni fa-
cul-tatis.

Lupulus.

Lupuli facul-
tatis.

florens & sine radice à me lecta, studiosorum oculis subijcere libuit.

SE D etiam ad Apocyni classẽ referendam censet Fabius Colũna V. C. & acerrimi, in examinandis stirpiũ notis, iudicij, plantam illam, quam quotquot de re herbaria commentarios hactenus scripserunt, pro Asclepiade, nigro flore, exhibuerunt. Consulat Lector ejus librum cui titulus $\Phi\Upsilon\Upsilon\text{OBA}\Sigma\text{ANOC}$, cap. de Apocyno.

AD veterum porro Apocynũ, ἀπόκυνον, quod Dioscorides etiam à nōnullis κυριακή μύκη appel- lari ait (differentem tamen à Cynocrambe, de qua peculiari capite postea agit) referendã hæ plantã videntur: sed prima omnium maximẽ. Sunt qui περιπλοκάδας nomine omnibus Am- plexicaulium generibus communi, appellent. Quartum genus Valentinis & Mompellianis Scammonea dicebatur, plurimũ tamen à le- gitima Scammonea distans.

PLINIVS Apocyni semine ex aqua dato, pleu- reticos & omnes lateris dolores sanari tradit lib. XXI. Nat. Hist. cap. XI. perniciosum autem es- se hunc frucicem canibus, & omnibus quadru- pedibus, in cibo datum, & ipse, & Dioscorides scriptum reliquere.

PRIORIS sanẽ, quod hoc cap. descripsi, Apocy- ni periculum fecit in canibus Ill^{mus} Cattorum Princeps Wilhelmus, fecit & arsenici, aconiti Ly- coctoni, quod vulgo Napellum vocant, & Nerij: sed nullum magis presentaneã perniciẽ ad- ferre deprehensum est, hoc Apocyno. Id autẽ fa- ctum est ab ipso Principe anno M. D. XXC. presen- tibus ejus Medicis Mauritio Thaurer & Lau- rentio Hyperio, cũ experiri vellet, an Silesiaca terra, quã apud Stregam eruta, eas facultates ad- versus venena obtineret, quales, qui venale pro- ponebat, habere affirmabat. Quotquot autẽ ca- nibus, propinato veneno, tantundẽ terrẽ in potu datũ est, post aliquot symptomata restituti sunt: quibus verò terra non est exhibita, perierunt, at qui Apocynum hauserat, omnium citissimẽ.

AD hujus libri porro calcem adijcienda puta- vi, quã, dum Salmanticã viverem, de Lupuli si- ve Lupi salictarij (stirpis etiam amplexi caulis) facultatibus intelligebam, non adscriptã tamen ejus historiã, quã à plerisque tradita est.

Vulgus ergo & vetulã Salmanticenses, sæpe- numero medicinam empiricã facititare solitẽ, ad curandam alopeciam à venereã lue natam, hac ratione lupulo utebantur. Ejus radices pondere librã unius probẽ lotas & à sordibus repurgatas, per noctem in aquã libris octo macerabant: po- stridie in illã ipsa aquã, lento igne & fumi exper- te, ad tertiã partis consumptionem coquebant, vel etiam ad mediam partem, si vehemens esset alopecia. Decoctionem servabant in usum: ejus uncias octo manẽ ægris jejunis propinabant, de- inde stragulis injectis sudorem provocabãt. Ad- debant interdum apij five felini hortensis, duas aut tres, & graminis aliquot radices, nonnun- quam etiam passas uvas à gigartis mundatas.

CAROLI CLUSII RARIORVM PLANTARVM HISTORIAE

LIBER SECVNDVS.

ARBORVM, Fruticum, & Suffruticum absolutâ historiâ, quam priore libro complexi sumus: hoc secundo, de stirpibus, quæ bulbaceâ aut tuberosâ constant radice, agemus, quarum magna pars florum elegantia & varietate omnium oculos ad se allicit, & mirum in modum recreat, nec postremum locum inter coronarias obtinere debet. A liliacei verò generis plantis, ob earum magnitudinem & florum pulchritudinem, initium faciemus.

TVSAI, sive LILIVM PERSICVM.

CAP. I.

BICUBITALI aut etiam ampliøre assurgit *Tu-* *Tusai* *histo-*
ria. *sa* interdum caule, firmo, crasso intus fun-
goso, viridi, rotundo quidem, sed ad cubiti alti-
tudinem striato, multisque liliaceis ferè folijs
nunc æquali, modò confuso ordine cum am-
bientibus, exornato, elegantis viridis splenden-
tisque coloris, sed foetidi odoris, & quasi hircini,
nares etiam procul ferientis: idem ille deinde
caulis pedali, nonnunquam etiam cubitali, su-
pra folia emicat longitudine, nudus & sine fo-
lijs, neque striatus & viridis, sed lævis & purpu-
rascentis coloris, qui tamen in summo totidem
pænè in angulos desinit, quot flores sustinebit,
nempe binos, ternos, quaternos, quinos, senos,
aut plures, omnes verò quasi æqualiter, sed con-
trario situ nascentes, singulosque inter bina fo-
lia, inferioribus longè minora & angustiora,
æquali ferè longitudine propendètes elegan-
tissimo spectaculo: supra flores caulis denuo at-
tollitur dodrantali plerumque, aut majore am-
plitudine, folijs exilibus & angustis onustus:
nonnunquâ supra flores nullus cauliculus emi-
net, sed conferta duntaxat angustiorum foliorum
coma: interdum etiam mihi nati sunt supra flo-
res non unicus cauliculus sive ramulus, sed bini,
terni, aut plures suis etiam folijs singuli ornati.

Crevit porrò Viennæ Austriæ in meo hortu-
lo anno M. D. xxc. atque etiam alijs, planta unde-
nis, pluribusve aut paucioris floribus prædita,
cujus caulis supra septenos æqualiter propeden-
tes denuo nudus, quasi dodrantali longitudine

assurgens, reliquos flores singulos inter folia nascentes protulit, longâ, densâ, & multifidâ *Tusai pluri-*
aliâ foliorum comâ supra eos fusâ. Sed & intelligebam ab his qui aliquot annis Constanti- *bus florum*
nopoli hæserant, caulem nonnunquam, supra priorem illam florum æqualiter propenden- *ordinibus.*
tium seriem, dodrantali longitudine attolli, aliamque florum seriè gestare, aliquando etiam
tertiam, ac tum demum foliorum comam supereminètem: eas verò stirpes unicum florum
ordinem subsequenter annis plerumque ferre observavi, ut peculiare genus non sit cen-
sendum, sed Naturæ luxuriantis quidam duntaxat lusus, licet mihi altero etiam anno dupli-
cem florum seriè gestare similem plantam meminèrim.

Habuit

Tusai five Lilium Perficum. II.

Tusai cum semine.

Tusai Diad. 109.

Habuit autem Viennensis quædam patricia, cujus caulis supra terram planus pedali longitudine extabat, deinde in binos ramos findebatur æquali longitudine excrecentes, singulos undenis floribus onustos, magnâ etiam fusâ supra eos foliorum comâ: habuerunt & alij, & ego anno nonagesimo supra millesimum & quingentesimum, similes plantas in binos caules cubitali pænè suprà terram altitudine divisas, quorum alter octo aut plures, alter quinos aut senos flores tulit: mea verò planta hoc etiam peculiare habuit, quod eminens coma multifida fuerit.

Tusai pal. 109.

At quæ Viennæ in meo hortulo observata est *Tusai* planta dum anno M.D.XXI. in Anglia peregrinaretur, reliquas quas postea observaverim. florum numero superavit: nam quinquagenis aut pluribus floribus onusta fuit. Et Illustrissimo Cattorum Principi Wilhelmo, eum annum proximè præcedente floruit planta quadragenis floribus prædita. Iacobus etiam Garetus civis Londinensis & Aromatarius anno M.V. XXI. me monebat plantam habuisse quæ binos & septuagenos flores protulerit. Habuerunt & alij similes interdum, in quibus plures flores nati, viceni nempe, triceni, aut quadrageni: quorū autem tam numerosos flores tulerunt, planos, latosque, & valde striatos habuisse caules animadverti, atque proximo insequente anno ad ingenium rediisse, hoc est, caulem rotundum, ternis, quinis, septenis, aut octonis floribus præditum habuisse. Vt porro ad hujus stirpis historiam revertamur: cum flores primū erumpunt, inter folia latent, candicantesque sunt, deinde paulatim incrementum sumunt, unâ etiam succrescente eâ caulis, quæ illos sustinet, nudâ parte: florum verò pediculi in augmento deorsum inflectuntur, & ipsi flores pallescere incipiunt, venis tamen purpureis secundum foliorum (quæ sena sunt, lata & per extremum mucronata) longitudinem & latera excurrentibus, ungue autem singulorum foliorum nonnihil foris eminente & ex nigro purpurascete. Flos iam absolutus & maturus expanditur, tintinnabuli modo propendens, aurei mali five citrij colore, sed pallidiore, venis illis purpureis summam venustatem adferentibus: singula floris folia internâ parte in ipsis unguibus, singularibus tuberculis candidis prædita sunt, quæ meridiano etiam sole limpidissimam dulcemque aquam exstillant lachrimarum in morem, ut uniones propendentes videantur, sed abundantius pluvio tempore: ea deinde tubercula marcescentibus floribus in albas lacunas abeunt: ex medio flore sex candida stamina cum pallescentibus apicibus prominent, breviora trifido stilo inter ea latitante. Flori succedunt magna trigona, interdum etiam tetragona, capita, ut in Lilio puniceo, à nonnullis Martagon appellato, quorum singuli anguli utrinque pinnati sunt & alati: excusso autem flore, statim sursum eriguntur quæ fecunda futura sunt capita, magnâ Dei omnium rerum conditoris providentiâ, ne, dehiscentibus illis, semina ante maturitatem

tunitatem

turritatem excidunt: sunt verò ea plana, liliacea, paullo oblongiora, cartilaginosa, subrufa, duplici serie in singulis angulis digesta, quemadmodum in Lilij generibus, Tulipis, congeneribusque plantis. Radix bulbosa est, crassa, ex magnis, crassis, & succulentis squamis compacta (memini binas & amplius libras pendentes eruere) colore interdum albo, nonnunquam etiam purpurascens, plerumque autem pallido, foetido admodum odore, hircumque, uti folia, olente.

Ceterum Aliud genus est, nec caule, nec folijs, nec florum formâ à superiore differens: nam & illos in extremâ lævis & nudi caulis parte æqualiter ferè in ambitu nascentes, singulosque inter bina angusta folia sustinet, uti superius, sed color variat, nec ut in præcedente flavus, vel verius pallescens, sed rubet, aut sandaracæ sandicisq; colorem refert, instar astaci elixi chelarum ferè: sex etiam latis & mucronatis folijs constat, unguibusq; ex purpurâ nigricantibus, cum suis interioræ parte candidis tuberculis limpidum rorem stillantibus, & sex staminibus, stiloque æquali longitudine propendentibus. Hoc genus superiore magis venustum mihi videtur.

Variat item in nonnullis plantis florum color: est enim vel medius inter utrumque genus, vel ad prioris, secundive colorem quam proximè accedit.

Sed & Quartam quandam differentiam observabam, licet ejus florum color proximè ad Secundum genus accederet: angustiora enim folia habebat, illaque & radicem nullo tetro odore, quantum quidem naribus manifestè percipi posset, prædita.

Floret porro hæc planta Aprili, interdum etiam Martio, si aeris temperies paullo calidior fuerit, unâ cum præcocius Tulipis, atque etiam maturius: semen Junio maturum.

Nusquam verò sponte nascentem hanc plantam conspexi: sed Constantinopoli delatam, eoque ad Maximilianum Cæsarem hujus nominis II. Viennam evocatus sum, anno, primus Belgicæ hortis communicavi: & in Viennensibus reposita feliciter provenit. Ante meum tamen ex Belgio discessum, ejus iconem (qualem C. V. Rembertus Dodonæus in Purgantium historię Appendice exhibuit) Ill. V. Ioanni de Brancion miserat C. V. Alphonsus Pancius Serenissimus Ducis Ferrariæ Medicus, utrique nostrum amicissimus.

Hactenus nullam plantam observare memini, quæ Hemerocallidem Dioscoridi descriptam exactius (meo quidem iudicio) referat, quàm hæc. Alij conferant, & judicent. Alia verò est Hemerocallis, cujus Athenæus lib. xv. Deipnosoph. meminit his verbis. Floris Hemerocallis qui noctu flaccescit, ad exortum solis mox reviviscens, Cratinus in *Effeminatis* sic meminit.

Anemonarum vernis calicibus, serpilli, croci, hyacinthi, Elichrysi ramis, ænanthe, carog, mihi hemerocalle.

Pancius verò illius, de qua nobis sermo, iconem mittebat *Coronæ Imperialis* nomine insignitam, quam appellationem apud Herbariorum vulgus adhuc retinet: bulbi verò à Cæsareis Oratoribus Constantinopoli missi, aut delati, nunc *Tuytschiachi*, modò *Tusai*, sive *Tousai*: sic enim u. pronuntiandum Germanico more, & elevatione vocis in ultima i, nomine: *Tuscha* autem (ut ab ijs intelligebam qui Constantinopoli vixerant) Liliū regium significat. Interdum etiam bulbi missi *Turfani* & *Turfanda* appellatione: sed postremæ hæc voces à Turcicis duntaxat nominibus adijci solent, ad rei, cui adnexæ sunt, magnitudinem exprimendam: exempli gratiâ, *Cavala lule turfanda*, id est, Cavala flos (Tulipam intellige) magnus & amplus; qualem ferotina plerumque Tulipæ habere solent: si verò *Turfani* aut *Turfanda*, nullo adjecto alio vocabulo scribunt, de magnis & amplis intelligendum.

Ex Persiâ verò Constantinopolim delatos illius bulbos omnino mihi persuadeo, quoniam cum eos primū accipiebam, inter reliquas hæc fuit inscriptio, *Tusai, fior Persiano rosso d'iscolorito, con la testa abasso*, hoc est, Tusai, flos Persicus ruber aut decolor, nutante capite.

Ceterum, an apud eos medicum aliquem usum obtineat, non intellexi: arbitror tamen venustatis & ornatus potiùs causâ hanc plantam in suis hortis illos alere, quàm ob ullas ejus facultates. Nam Turcæ omnium elegantium florum, etiam nullo odore præditorum, sunt studiosissimi: nec ullis sumtibus parcunt, ut eos undique conquirant.

Dioscorides autem suæ Hemerocallidi has facultates tribuit: radix pota, aut cum mele & lanâ in pecto apposita, aquam educit & sanguinem: folia trita mammarum inflammationes à partu contractas, oculorumque collectiones mitigant: radix & folia igni ambustis utilissimè illinuntur.

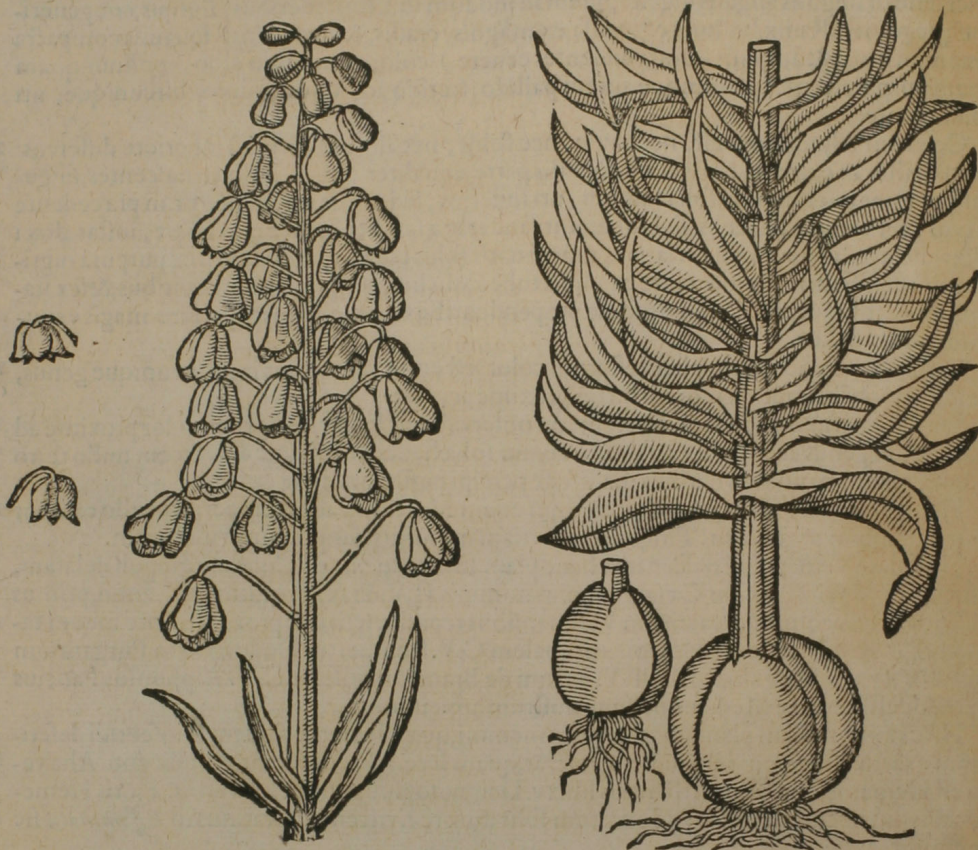
LILIUM SYRIANVM.

CAP. II.

ODEM cum superiore nomine, imò inter ipsius bulbos Constantinopoli missa fuit hujus plantæ bulbosa radix, altero post meum in Viennam adventum anno: cum tamen ceteris esset candidior, & nullo virulento odore prædita, seorsim terræ committebam, diversam à Tusai esse ratus: nec meâ opinione falsus sum. Nam novo subsequente vere maturè admodum germinare cœpit, tandemque caulem protulit cubitalem, rotundum, multis circumseptum folijs digitalis longitudinis & latitudinis, longè quàm Tusai modo descripti folia angustioribus, illis ferè similibus quæ in summo ipsius capite nascuntur, virentis ex cineraceo coloris, sive quodammodo æruginosi, qualis in Tulipæ folijs conspicitur: contorquentur

Lilij Sufiani flos.

Lilij Sufiani scapus cum radice.

quentur verò illa, buxeique sunt odoris. Florem mihi non protulit, sed paulatim planta con-
tabuit: at quæ Generoso viro Vlricho de Khunigspurg anno M. D. XXCIII. floruit, præce-
dente anno cum plerisque alijs elegantibus stirpibus Constantinopoli allata, flores habuit
sex folijs constantes, magis patulos quàm in picturâ expressi, foris purpure valde obsoletæ co-
lore præditos, internè paullo dilutiores, inodoros, quorum ungues subvirescebant: ex umbili-
lico sex inæqualia staminula prodierunt purpureis apicibus primum conspicua, qui obversi,
flavo polline conspersi apparebant: tria deinde longiora staminula coibant, stilum quæ me-
dium florem occupantem æmulabantur: subsequuta deinde sexangula capita, sive triangu-
la, quorum singuli anguli binis alis erant præditi, Tusai capitibus ferè similia, sed minora &
breviora, semine Tusai etiam simili, paullulum tamen breviora, plena, radix magna est, Tu-
sai radici parè æqualis, è paucis sed magnis squamis contexta, candidioribus tamen & ali-
quantulum longioribus, nulloquæ (ut iam dixi) terro aut gravi odore nares feriente prædita.

Tempus.

Floret Aprili, semen illius maturum cum Tusai semine aut paullo post. Nullum autem se-
men tulit, quam mihi idem Dn. de Khunigspurg ex sua natâ dedit planta: terni tamen caules
anno M. D. XXCV. ex illa prognati, singuli floribus, hic vicenis, ille tricenis, tertius pluribus
onusti. Bulbos cum selectissimis quibusque alijs, sequentis anni rigida & aspera hiems corrup-
pit. Anno verò M. D. XCIII. quos postea adquisiveram bulbos, non modò flores, sed abundè
semen maturum protulerunt Lugduni Batavorum.

Nomen.

Missi aliquoties hujus stirpis pauci bulbi Tusai bulbis permixti, cum inscriptione *Tusai
flos Persiano, si domanda Penachio Persiano*; tandem postremò acceptus ejus bulbus *Susam-giule*
appellatione, quod è Sufis primum Constantinopolim allatus sit: hac quæ adeò de causa Li-
lium Sufianum nuncupavi.

Natus.

Paullo autem ante meum è Belgica discessum, munere Mag^{si} Viri Iacobi Contareni pa-
triciij Veneti, miserat consanguineo suo Ill. Ioanni de Brancion, Generoso Iacobus de Cou-
denhove ex Italia similem bulbum *Penachio Persiano* nomine, qui, eo defuncto, ad Gen. Io-
annem vander Dilft, pari cognationis vinculo ipsi junctum, ex legato, cum multis alijs rari-
simis plantis pervenit. Is anno M. D. LXXVI. bicubitalem aut ampliorem tulit caulem, quin-
quagenis floribus onustum, nullum autem semen: imò ne germinavit quidem subsequente
anno, ut ipsemet Vander Dilft ad me Viennam perscribebat. Illius iconem, dum florebat,
suis coloribus exprimebat Raphaël de Coxia Regius pictor, & exemplar mihi mittebat, ex
quo hæc icon imitata.

Illius etiam iconem habeo, sed non magno artificio depictam, eam quæ sine bulbo, cum
Lilij rubri sive miniati Byzantini (de quo proximo capite) munere doctissimi viri summi-
quæ omnium Naturæ miraculorum scrutatoris & admiratoris, Nicolai Rassij Regis Galliæ
cheirurgi,

cheirurgi, qui Hyacinthi majoris nomine appellabat cum apud illum anno M. D. LXXI. Lutetiae essem.

De hac etiam planta ad nos in Belgicam scribebat Alphonsus Pancius, quando Tusai iconem mittebat, his verbis *Penachio Persiano è pianta bellissima, & è specie di Giglio ò Martagon, diverso della Corona Imperiale*: hoc est Penachio Persiano elegantissima est planta è Lilij aut Martagonis generibus, differens à Corona Imperiali.

LILIVM RVBRVM sive MINIATVM Byzantinum.

CAP. III.

VENUSTA admodum est, & dum ejus historiam describebam, satis rara hæc planta, cujus folia Lilij albi folijs similia, breviora tamen latioraque, & in lateribus subhirsuta, confuso ordine caulem amplectuntur, qui cubitalis aut major est, ex viridi purpurascens, digitalis crassitudinis: flores summo fastigio proferit languido collo deorsum propendentes, sex folijs convolutis & reflexis, ut in Lilio montano, sive Martagone Matthioli, constantes, elegantissimo minij, aut ceræ rubræ recentis colore: è medio flore exeunt sex candicantia stamina, croceis apicibus insignita, stilo inter illa prominente. Floribus succedunt capita ijs quæ in Lilio silvestri sive montano nascuntur plurimum respondentia, atque simile paleaceum fuscumque semen continentia. Radix interdum valde magna non est, nec Lilij silvestris radicem multum superat, illique (recens eruta) colore valde similis est, diutius autem extra terram adservata, aliquando exalbescit, nonnumquam squamæ vel toræ purpurascunt, vel quibusdam notis saturatè rubetibus asperguntur: augetur verò lætiore solo confusa, & subinde in plures bulbos dividitur: omnes autem hujus plantæ caules infimâ parte paullo supra bulbum, fibris ut in Lilio silvestri, sunt donati.

Floret Junio cum Lilij, aut paullo serius: semen etiam serò admodum, videlicet sub Augusti finē, aut demum Septembri maturū est.

Constantinopoli Viēnam delata fuerat, ante meum in eam urbem adventum, hæc planta, & aliquot nobilibus Matronis communicata. Vnicum postea bulbum inter alios *Sultan Zambach* nomine missos à Generoso & Mag^o Viro Davide Vngnad, cum apud Turcarum Imperatorē Cæsareus Orator esset, accipiebam, qui primis annis unicum florem semper mihi protulit: sed anno M. D. LXXIX. quaternos, altero eum insequente, senos, eosque omnes ex summo extimoque caule simul prodeuntes, quemadmodum & ea planta quæ Generoso Viro Wolfgango Christophoro ab Entzestorf anno M. D. XCIII. floruit, tredecim flores extimo caule, eoque unciam lato sustinens saturatè rubentes, cum præcedente anno quinque duntaxat extimo etiam sed rotundo caule, ut meus, tulisset.

Sed & Patricia quædam Viennensis aliquot plantas habuit, inter quas una extimo caule duas uncias lato tres & viginti flores tulit, in reliquis plantis quæ vel in ipsius, vel aliarum nobilium Matronarum, vel Entzestorfij, qui instructissimum habuit, vel meo horto alebantur, plerumque unicum, interdum alterum & tertium in singulis caulibus florem natum conspiciebam. Gen. porro Ioan. vander Dilst plantam habuit semine natam, quæ primo quo flores proferre cœpit anno, octonos, proximo autem insequente, qui fuit septuagesimus octavus supra millesimum & quingentesimum, quadragenos protulit: an verò planus fuisset caulis, & illius extimo fastigio nati flores, non significabat. Sed pictura illa à Rasio mihi donata, cujus superiore capite memini, vicenos aut plures flores ab extimo caule plano propendentes habebat.

Anno præterea secundo & nonagesimo supra millesimum & quingentesimum binas habui saturatiores flores gerentis plantas, quarum prior quaternos, altera septenos flores tulerunt, omnes summo caulis fastigio æqualiter innascentes, non remerè per caulem sparsos, quemadmodum Lilium album aut silvestre ferre solent: singulæ autem hoc peculiare habuerunt, ut unus medius inter reliquos surrecto pediculo nasceretur, & in alterâ quidem ille duodenis folijs constans, & quodammodo gemellus, ut in secundâ subjectâ iconē videre licet.

CETERVM

Lilij Byzantini miniatum biflorum.

Tempus

Zufiniare walschdis.

Zufiniare gemello flore.

*Zufniare
varietas.*

Nomina.

CETERVM duorum generum esse videtur hæc planta; una videlicet dilutioribus floribus prædita, altera saturatioribus. Ego sane longâ experientiâ didici, eas plantas quæ dilutiores ferunt flores, caulem & folia viridiora habere ijs quibus saturatiores sunt flores: postremis enim caules & folia plerumque ex purpurâ nigricant. Deinde mihi conspectæ sunt radices Constantinopoli allatæ, quibus color purpurascens fuit, dilutiores protulisse flores: aliæ contra saturatiores. E florum verò numero, an certa aliqua differentia (ut initio existimabam) constitui possit, plurimum ambigo, cum eas stirpes quæ numerosos tulerunt flores, subsequente interdum anno, paucos, aut unicum duntaxat habuisse observaverim: at læto & pingui solo depositos bulbos, plures ut plurimum proferre flores animadversum.

HANC plantam Clariss. Matthioli *Hemerocallidis* alterius nomine appellare videtur, & in Iapidia montibus eruisse ait: sed illius descriptionem valde mutilam proponit. Eruti porro annis septuagesimo nono supra quingentesimum & millesimum atque cum subsequen-
tibus bulbi, in hortis supra sinum in Cornu Byzantino vulgariter Pera nuncupato sitis, allati sunt plerisque nobilibus viris & matronis *Zufniare* appellatione, cum à Generoso viro V. richo de Khunigspurg, tū ab alijs qui proximis subsequentibus annis Constantinopolim honorarij conducendi gratiâ missi, inde redierunt: tamen in schedis interdum esset additum, à nonnullis *Corona di Re* appellari.

Memini & *Zufniare* nomine inscriptum semen, quale ante descripsi, accipere, cum primum Viennam appulisset: sed terræ commissum non prodijt, nimis vetustum fuisse puto. Quæ tamen postea ex meis plantis collegi semina, commodo tempore sata, feliciter proveniunt, plana quæ foliola initio dederunt, qualia ferè Tusa prima folia, altero deinde anno latiora, tertio cauliculum aliquot folijs onustum, quinto demum & sexto florem.

CETERVM Lilium hoc miniatum novo vere cum Martagone primum emergere solet: Sultan verò *Zambach*, de quo quinto sequente capite, etiam ante hiemem cum Lilio albo.

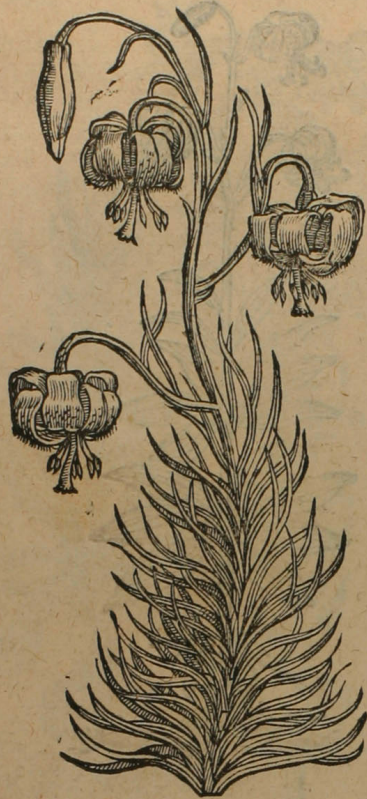
*Zufniare ni-
væo flore.*

*Zufniare
flavo flore.*

Mihi autem relatum est, conspectas esse Lilij hujus Byzantini plantas, quæ florem non miniatum ferient, sed prorsus nivæum, in ceteris alteri parem. In chartaceis sanè illis Adonidis hortis, quorum in Rosa memini, nullæ *Zufniare* stirpes albo flore erant, sed omnes vel saturato rubro, vel dilutius rubente, atque etiam flavo colore præditi, illique jam singulares, modò terni aut quaterni æqualiter nascentes.

LILIUM

LILIVM ^{miniaturum} ~~rubrum~~ præcox, angustifolium. CAP. IIII.

HABEBAT porrò amplius vir Ioannes Martorff Patricius Francofurtensis & Senatorij ordinis, postremis annis quibus in ea urbe habitavi, aliud genus Lilij rubri, ex Stutgardensi Ill^{mi} Ducis Wirtembergici horto acceptum, quod uno ferè mense maturius Byzantino flores proferebat, nempe sub finem Maij, aut initium Iunij, ut mihi referebant qui viderant, & ipse anno tertio & nonagesimo supra millesimum & quingentesimū videre avebam, nisi infortunium luxati femoris dextri accepissem, quod non modò tunc lecto adfixum detinebat, sed postea dextri cruris usum prorsus ademit. Erat autem floris color (illorum testimonio) minus satur & longè dilutior eo, qui in floribus præcedente capite descriptis apparet: caulis sanè, ut ex plàrà, quam unicam alebat, quamq̃ue mihi Francofurto discedenti liberaliter donabat, deprehendere licuit, gracilior & brevior erat Byzantinis adultis, cubitalem videlicet altitudinē non multum excedens, folia quæ inhærebant angustiora & magis saturatà viriditate prædita: bulbi squamæ (nam squamatam radicem habet perinde ac Byzantinum) longè etiam breviores erāt: tulerat verò illo anno tres flores summo caulis fastigio æqualiter insidentes, mihi autem Lugduni apud Baravos, sequente proximo anno unicum (tam longà enim in itinere morà radix valde afflictà fuerat) ejus, quem supra dixi, coloris, proximè autem insequente binos duntaxat: anno verò M.D. XCVI. bulbus

Lil. R. præcox 1.

mihi furto sublati cum selectissimis quibusque quas in horto alebam bulbaceis & tuberosis stirpibus. Licet autè maturius altero flores proferret, illo tamen seriùs germinare solebat.

CETERVM sub initium anni quarti & nonagesimi supra millesimum & quingentesimum, monebat me doctissimus vir Thobias Roëlius, Mittelburgensis in Walachria πολλα-τρος, Ioannem Somer, Prætoris ejusdem urbis filium, ex Italicà peregrinatione varias & elegantes stirpes attulisse, inter quas bina essent Lilia miniato seu rubro flore, maturius Byzantino flores proferentia, quorum alterum angustiora folia haberet illo quod Constantinopoli allatum: alterius verò folia multo breviora essent, ac paullo latiora. Horum icones suis coloribus expressas, sed radice mutilas, cum aliquot utriusque plantæ folijs sequentē Iunio ad me mittebat.

Quod latiore est folio, non videtur absimile illi, quod modò descripsi à Patricio Francofurtensi acceptum.

Lil. R. præcox 1.

Valde autem diversum est Angustifolium, non quidem floris formà (nam ejus etiam folia circumvoluta & reflexa) sed colore, qui Lilio cruento majori non bulbifero similis est, tum situ, foliorumque per caulem sparforum dissimilitudine: multa enim & conferta fert folia cubitalem & ampliorem caulem confusè vestientia admodum angusta, & longa, instar penè foliorum Tragopogi: caulis item fastigium flores profert non eodem ortu, ut in Byzantino, sed in summi caulis alis, inter angustissima foliola παραλλήλως nascentes: an utriusque radix Byzantini radicem æmuletur, me fugit: nam neutrius plantam videre mihi contigit. Sed & triennio post iconem suis coloribus expressum ad me mittebat idem Ioannes Somer, qualem ille depingi curaverat ad normam ejus plantæ quæ ipsi eodem anno quinque & triginta flores protulerat.

Lil. R. præcox 1. angustifolium.

LILIUM porrò silvestris, sive Martagonis Matthioli (cujus proximo capite mentionem fecimus ob affinitatem, quam cum Lilio Byzantino rubro habet) differentias, quas quidem mihi observare licuit, non incommode forsitan hîc subijciemus.

Lil. silvestre sive montan.

VNUM autem genus majore excrevit altitudine, & ampliora nigrioraque habet folia: multo etiam plures flores saturatè purpurascens, qui frequentibus interdum nigricantibus maculis, aliquando raris distincti sunt, atque, priùs quàm expandantur, multà lanugine pubescere conspiciuntur.

Variat nonnunquam hoc genus: nam non procul Maurpach Austria, eruere memini, cuius

M

cujus

Lil. montan. five fil. i. majus.

Lil. montan. five fil. ii. minus.

ejus caulis viridis, caput non inflexum, sed surrectum, multâ nihilominus lanugine etiam hirsutum, flores dilutè purpurascens, nec ullis maculis aspersi.

- II. **ALTERVM** humilius est, ejus folia dilutè virent, rariores flores producit, eosque dilutiores, ac multis nigricantibus maculis notatos: præcocior est reliquis, ejusque flores, ante quàm explicentur glabri sunt & purpurascens: caulis etiam purpurascit.

Variet. M.

Istius generis alteram speciem etiam humilem eruebam ultra Dravum flumen ad Grebén in Pannonia Interamni, quæ tamen serius reliquis florebat, etiam in hortulo Viennæ proximè reliquas hujus generis stirpes reposita: illius flores valde obsoleti, nigrique punctis internè distincti.

Tertia etiam humilis est species apud Maurpach cum majore promiscuè nascens, cujus caulis leviter purpurascit, coma inflexa est, flores glabri foris, explicati verò, dilutissimè purpurascens, & quasi carnei coloris, nec ullis maculis aspersi.

Natalis.

Passim utrumque hoc genus provenit in silvis & umbrosis pratis Leytenberg, eorumque montium, qui à Calemberg Austriæ, ad Alpes usque procurrunt: Nascitur & in plerisque Stiriz ac Vngariæ silvis, atque montibus illis silvosis, qui non procul Francofurto in ripâ Mœni sito, ad Septentrionem absunt. Minus autem olim observare memini in multis Germaniæ silvis, non modò editiore loco sitis, sed etiam in plano.

- III. **TERTIVM** porro quoddam genus silvosis illis montibus modò memoratis ad Francofurto Septentrionem inventum, humile, Secundo generi proximum: florem tamen colore varium: nam ante quàm explicentur, foris carnei quodammodo coloris sunt, explicati verò, intus albi, & notis quibusdam purpureis insigniti. Similem stirpem habui munere N. V. Ioannis Boissot veteris amici, quæ tandem adoleverat perinde ac primi generis plantæ: sed ejus radix ochræ colore minus tincta, quàm superiorum. Sed Francofurtensis quidam civis unam habebat, cujus flores interiore parte omnino nivei, nec ullis notis distincti.

Lil. fil. minus
flore.

- IIII. **EST** etiam Quartum quoddam genus, cujus flores Primo non dissimiles, sed serius sese explicare soliti, illique non insuavi odore præditi.

Omnium flores terram spectant, & per intervalla in summo caule nascuntur, foliaque ad pediculum reflexa habent: semen etiam in trigonis capitibus duplici serie in singulis angulis continetur, fuscum, planum, cartilaginofum: radix luteo ochræ colore infecta est, quam ob causam à Germanis Goldwurtz/ id est, aurea radix appellatur.

Nomina.

QVONIAM Tertio hujus libri capite *Sultan Zambach* meminimus, non abs re erit, si quænam sit planta, hic declaraverimus.

Nā aliquoties hoc nomine allatæ sunt Constantinopoli radices Lilio similes, quarum extremæ squamæ cum flavescerent, Martagonis alicujus, consimilis Lilio tertio præcedente descripto, genus existimabam: ideoq; quibusdam amicis in Belgicâ missæ pro Martagone Constantinopolitano. Sed post quàm terræ commissas, folia Lilio vulgari prorsus similia producere animadverti: negligentius illas colui, vulgaris Lilij esse existimans, præsertim cum in Indice adscriptum comperissem, *Sultan Zambach* *fa fiori grandi bianchi*, id est, Sultanæ Liliū magnos albos flores habet; & in altero, *a odore di Giglio*, Lilij odorem habet. Inde factum, ut apud Belgas, modò *Sultan Zambach* appellatione, modò Martagonis Constantinopolitani flore albo donata sit ea planta, cum tamen unica eademque sit, non duæ diversæ. Atque fieri posse arbitror, ut qui Venetijs in hortis Iudecæ Martagon Constantinopolitan. albo flore vidisse asserunt, & illi qui eam stirpem habere gloriâtur, fallâtur, & hoc *Zambach* viderint aut habeant, non Liliū illud tertio capite descriptum albo flore: inficias tamen nō eo, quin inveniri possit. quis enim in interiorem Naturæ sinum penetravit, in quo plurima adhuc occulta latent? Constantinopoli tamen ignotum esse assero, alioqui Viennam fuisset perlatum, cum Turcæ nihil singulare habeant, quod pe-

Sultan Zambach.

Martagon Constantin. albo flore.

cuniâ (cujus sunt valde avidi) redimi non possit.

Biennio autem post quam superius dictas radices terræ credidissem, cum omnes quas servaveram, flores proferrent, certissimè comperi, nihil aliud esse quàm Lilij albi genus, vulgari proximum. Hujus tamen caules, licet vulgari non breviores, à diligentius observantibus graciliores, rarioribusque & minoribus folijs septi deprehenduntur, ipsiusque flores paullo minores, æquè tamen ac vulgaris flores odorati. Nonnullæ verò radices in tantam molem excreverant, ut vix utraque manu comprehendi possent: una etiam illarum plures quàm sexagenos flores in plano tresque ferè uncias lato caule protulerit: subsequente autem anno, rursus paucos in tereti, ut reliquæ, caule.

Lil. alb. Byzantin.

Lil alb. Byzantin, ex duobus.

Memini cum anno M. D. LXIII. Vlyssipone essem, Liliaceam radicē in foro emere, quam Petro Coudebergo pharmacopœo doctissimo Antuerpiam cū Draconis arboris ramo, Colocasiâ, varijsque alijs rarissimis istic observatis plantis misi. Ea ipsa flores huic prorsus similes (nisi memoria fallit) postea tulit: sed quia plerumque in extimo caule confertim nascebantur, & interdum informes erant, vitiumque contrahebant, ipse Liliū fatuum cognominare solebat.

Lilium fatuum.

Zambach quia?

ZAMBACH porrò vocem, testis est Amatus Lusitanus, Commentarijs in Dioscoridem capite de Iasmino unguento, idem Arabibus significare, quod nobis Iasminum, topiarijs operibus nobile & accommodum, cujus florum odor suavissimus quidem est, sed caput etiam ferit. Verisimile autem est, Turcas hanc Arabicam vocem, omnibus plantis quarū odor pænè Iasmini florum (quos etiam in Asiaticis hortis ultra Bosphorum rubri coloris inveniri intelligo) suaveolentiæ similis est, tribuere: sunt enim Turcæ valde negligentes & imperiti in rebus propriè nuncupandis Sic illi, *con Zambach* appellant, Narcissi marini bulbū, qui Mompellianis Pancratium flore Lilij, Valentinis Hemerocallis dicitur, quod ejus flos non modò Lilij quodammodo formam, sed etiam odorem referat: sic vocem *Gul*, quæ illis Rosam significat, omnibus floribus rosarum æmulis accommodant, addito *catamer* vocabulo, si pleni sint, ut *Gul catamer*, illis est & Rosa plena, & Anemone flore multiplici foliorum texturâ constante, & Papaver, & Malva Hortensis & similes pleno flore præditæ; omnes enim hæc simili nomine nobis fuere missæ.

Iasmini rubro flore.

con Zambach.

Gul catamer ποδύνημος.

Lilij puniceï
differentia.

non bulbife-
rum majus.

non bulbife-
rum minus.

Bulbiferum.

LILII Puniceï, five, ut appellant, cruenti, multa sunt genera: nam Vnum nullos bulbos in summis alis fert: Alterum verò ijs est præditum.

NON Bulbiferi binæ sunt differentiæ omnibus notæ. Vna enim longo & præalto assurgit caule, valde dilutos fert flores, serotinaque est, cum Lilio albo duntaxat florens: in qua sexagenos aliquando flores uno cauli inhærentes, observare memini. Altera longè humilior præcociorque Priore, puniceos & quasi rubentes profert flores, nonnunquam vicenos aut plures: memini & plenos videre, duodecim, viginti aut plurium foliorum texturâ constantes: singulare etiam habet hæc planta, quod ex majore bulbo oblique & in latera propagines sub terrâ graminis modo spargat.

BULBIFERI autem tres differentiæ apud eos qui rem herbariam excolunt, observantur, sed non ab omnibus, quas operæpretium duxi sigillatim hic exprimere.

Martagon bulbiferum 1.

Martagon bulbiferum 11.

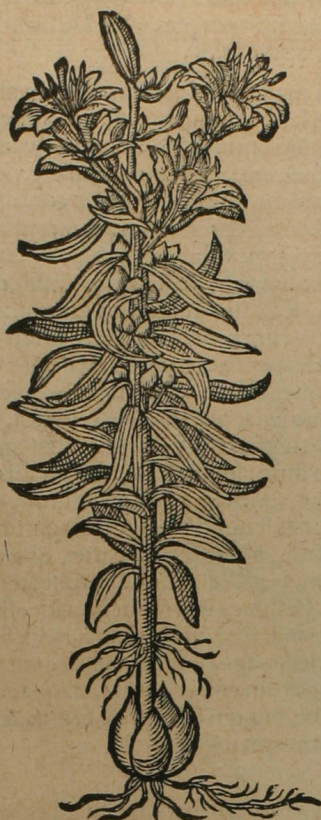

2. **P**RIIMUM igitur bulbiferum Lilium, bicubitali interdum assurgit caule, firmo, crasso, folijs septo liliaceis, subatris, in summis alis crassiores bulbos gestans, & amplos flores rubros, Lilio puniceo minori non bulbifero concolores. Teneriores hujus plantæ, ante quàm flores ferre incipiant, bulbis secundum caulem inter folia natis non minus donatæ sunt, quàm reliquæ duæ species: sed quando vetustiores sunt, floresque aliquot annis protulerunt, vix, nisi in summo caule, ubi in alas dividitur, & secundum flores, majores bulbi nasci solent.

11. **A**LTERVM, vix cubitalem excedit altitudinem, caule etiam est firmo, striato, ex viridi nigricantibus folijs prædito, quæ tamen cum summo caule incanâ lanugine pubescunt: ejus flores igneo rubore non rutilant, ut in superiore, sed magis pallescunt, & ad Lilij puniceï non bulbiferi majoris colorem plurimum accedunt. Ejus adultioris caules, paucos etiam bulbos, eosque superiore minores, nisi in summis alis gestare solent.

111. **T**ERTIVM, inter duo superiora mediæ plerumque est magnitudinis, licet nonnunquam prioris altitudinem attingat: caules habet graciliores & infirmiores, atque ipsi cum folijs dilutius virent: flores Secundo generi per similes. Hoc semper secundâ bulborum inter folia nascentium sobole onustum est: ejusque radix, Prioris radicè minor, è lateribus propagines plerumque spargere solet, quæ ad singula genicula in candidos bulbos excrecentes, subinde novas in ambitu plantas producant, Lilij puniceï non bulbiferi minoris instar: ejus bulbi in alis nati, secundæ speciei pates, priori magnitudine inferiores: omnesque, terræ commissi, sui generis plantam procreant, & secundo anno in caulem bulbillis onustum excrescunt.

Ferunt

Ferunt tamen omnia hæc Lilia in triangulis capitibus latum, cartilaginofum, subfuscum semen, quemadmodum lilium vulgare quod sterile nō est, sed sui generis plantas etiam profert: verum quæ ex bulbillis in alis natis crescunt plantæ, multo celerius adolefcunt.

Florent omnes hæc plantæ Iunio, aliæ alijs paulo maturius, semenque perficiunt Augusto: Tempus. bulbuli in alis hæere solent, donec vento aut contactu excutiantur, imò interdum plantæ adhuc inhærentes, fibras deorsum spectantes agere solent, tamquam ad communem matrem terram aspirantes, & illâ se condi cupientes.

Prior nullibi sponte nascens à me observata est, sed eam primùm Liræ conspexi in cultissimo horto Generosæ matronæ Mariæ de Brimeur Mag^a viri Conradi Scheri uxoris, quæ deinde bulbis in terram depactis, reliquis Belgicis hortis brevi tempore communis facta est, atque etiam nunc Viennensibus ac alijs vicinis, meâ operâ: nam ipsa ad me aliquot majores bulbos è Belgica mittebat. Reliquæ duæ in montanis Austriæ & Styriæ pratis sponte cre- Natalis. scunt: secunda autem rarior inventu.

Solent verò cum hæc, tum alię duæ non bulbiferæ, cum primùm florum gemmas ostendere incipiunt, à formicis admodum infestari, sic ut eo tempore numquam immunes ab ipsis conspicere liceat: non secus ac Præniæ flores ante quàm explicentur, qui mirum in modum etiam à formicis appetuntur, præsertim qui plenus est, & ille etiam explicatus atque apertus.

Porrò Liliasphodelus ille puniceo flore, quem C. V. Dodonæus Hemerocallidem esse censet, valde luxuriat in omnibus Austriæ, plurimisq; Germaniæ hortis: at qui luteum odoratumq; nec ita caducum habet florem, Austriæ incognitus erat ante meum istuc advetum: illum autem maximâ copiâ sponte nascentem in multis uliginosis pratis, non procul ab oppido & munitissima Nemethwywar Ill. herois Balthasaris de Batthyan p. m. arce, quâ Occidentem spectat, annis M. D. LXX. X. & LXXX. deinde inveni, sed incolis neglectam, ubi florentem sub finem mensis Maij, & Iunij initio eruebam. Batthyanus admiratus adeò elegantem & odoratum florem in ipsius fundo nasci, multas ilico illius plantas cum suis cespitibus erui jussit, & corbis in suum hortum inferri. Vngari *Zedlitzom* appellant: Croatæ autem, apud quos etiam albo flore inveniri mihi asserebant, *Illyan zwet*. Liliasphodelus puniceus.
Liliasphodelus luteus.
Liliasphodelus albus.

TULIPA, sive LILIONARCISSVS.

CAP. VII.

LILIACEAS stirpes subsequi debet peregrina illa, & ob insignem in flore colorum varietatem omnibus rei herbariæ studiosis merito gratissima planta, quam vulgus Tulipam, Doctiores Lilionarcissum appellant.

Illius autem duo hæcenus primaria genera observabam, præcox vnum, serotinum alterum: tamen si inveniatur quædam veluti dubia, quæ medio inter utrumque genus tempore florere soleant, potius tamen inter serotinas habenda, quàm inter præcoces. De utroque genere peculiari capite agemus, atque hoc VII. præcoci tribuimus.

*Tulipa præcox
cuius historia.*

PRÆCOGIOR Tulipa unicum fert caulem, pedalem maxima ex parte, interdum amplior, rotundum, virentem, & brevi quadam incanaq; lanugine aspersum, non concavum, sed firma medulla plenum: hunc plerumque terna amplectuntur folia, nonnumquam quaterna & quina, inferiora lata admodum, ut etiam palmarem latitudinem explere viderim, & liliacea, longiora tamen & crassiora, carinata, supra terram sese pandentia & contorquentia, superiora autem minora & angustiora, eaq; vel propendentia & nutantia, aut interdum surrecta, omnia autem colore ex cæruleo virente aut æruginoso, & veluti farina asperso. Summo cauli insidet magnus flos, unicus (geminus etiam aliquoties vidi, vel summo caule conjunctim nascentes, vel bifido inhærentes) sursum spectans, sex folijs ut plurimum constans (tamen si & septenis & octonis conspexerim) ejusdem initio cum caule coloris, & interdum ad terram sese inflectens, illiq; incumbens, ut colubri aut serpentis caput in terra decumbentis ementiatur, deinde paulatim sese sublevans, & colorem mutans, atque tandem sese explicans, & calathi cyathive instar in fundo pandens, ex quo sena, aut totidem quot folijs constat, stamina prodeunt, modò lutea, modò pallida, modò nigricantia, pediculis etiam quæ stamina sustinent, mirum in modum variantibus. Excusso flore, succedit membranaceum triangulare caput satis magnum, oblongiusculum, vel brevius, ventreq; magis prominulo: quo in tres partes à summo dehiscente, conspiciuntur sex ordines seminis plani, cartilaginosi, liliacei ferè, & circinata propemodum rotunditatis interdum, altera tamen parte, quæ capitis centrum & interiora pertingit, oblongiusculi ut plurimum, pallidi, fulvi, aut rubescentis, & si imbres frequentiores ceciderint, etiam fusci. Radix bulbacea interdum brevior est, nonnumquam oblongior, crassa, inferiore sede nonnihil prominente, uti Colchici radix ferè, fibris aliquot tenuibus donata, & foris vel fulvescente, sed magna ex parte nigricante membrana obducta, quæ interna parte lanuginosa est, castaneorum corticis instar, aliquando autem adeò denso tomento plena, ut molliissimè recubet bulbosus, qui solidus est, firmus, & velut albumen ovi coctum candidus, gustantiq; dulcis, saltem non ingratus.

Tulipa præcox flava.

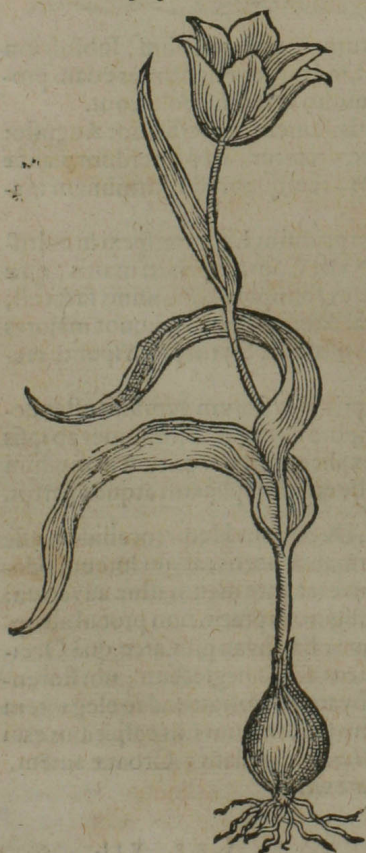
*T. Præcox
summa va-
rietas.*

*I.
T. p. lutea.*

*II.
T. p. rubra.*

*III.
T. p. alba.*

*IIII.
T. p. purp.*

SUMMA autem in Præcoce est coloris varietas: nec majorem in ullo alio flore videre memini, nisi fortè in Papavere. Etenim aut omnino luteus est, aut ruber, aut albus, aut purpureus: interdum etiam bini vel plures ex his coloribus in eodem flore permixti conspiciuntur. Non desunt qui cærulei omnino coloris se vidisse asserant, mihi sanè hæcenus videre non contigit.

Lutea Tulipa vel ad auri fulgorem accedit, aut pallet, foliorum autem unguis plerumque aurei sunt, licet etiam habuerim veluti fuligine asperfos: odor quasi ceræ recentis, sive etiam croci, interdum nullus, vel admodum imbecillus.

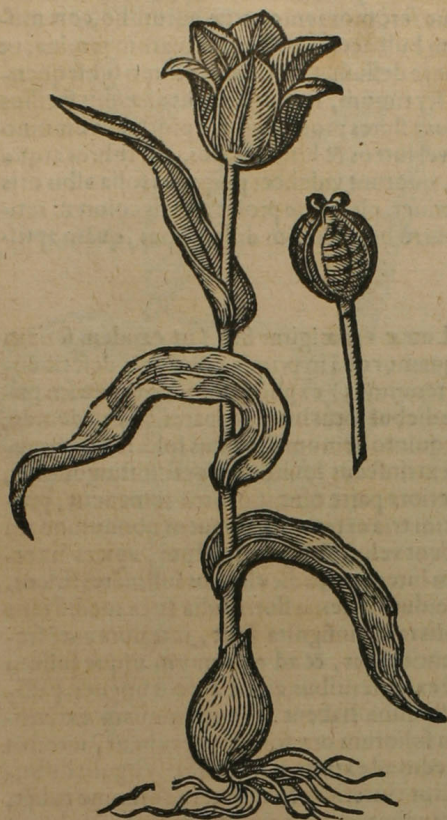
Rubra color nunc saturatior est, modò dilutior & gratissimi aspectus, interdum etiam inelegans, & obsoletus: foliorum unguis vel lutei omnino, aut tanquam levi quadam fuligine in luteo aspersi, in quibusdam nigra macula medium unguem luteum tantummodo inficit, in alijs totum ferè ita occupat, ut nihil nisi lutea quædam linea nigrum unguem ambiens conspiciatur: interdum adeò magni sunt isti unguis, ut dimidiam folij partem occupent. Hujus verò odor aliàs gratus est instar mali aurei, magna verò ex parte valde obscurus, vel papaveris virus quodammodo referens.

Alba omnino candidus est, nisi tria exteriora folia dorso cineracei vel interdum etiam cærulei quidpiam coloris admixtum habere videntur: unguis lutei, nonnumquam veluti fuligine aspersi, apices & stamina pallent.

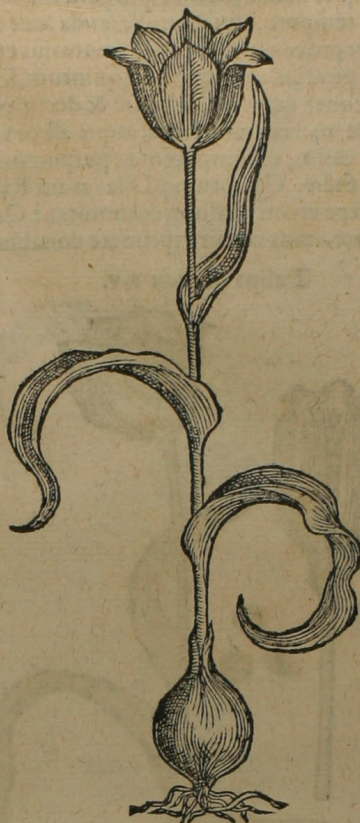
Habui, quibus unguis prorsus albi essent, apices nigricantes.

Purpurea aliàs saturatior est, & violaceum, sive amethystinum colorem habet, aliàs Proxima flo.

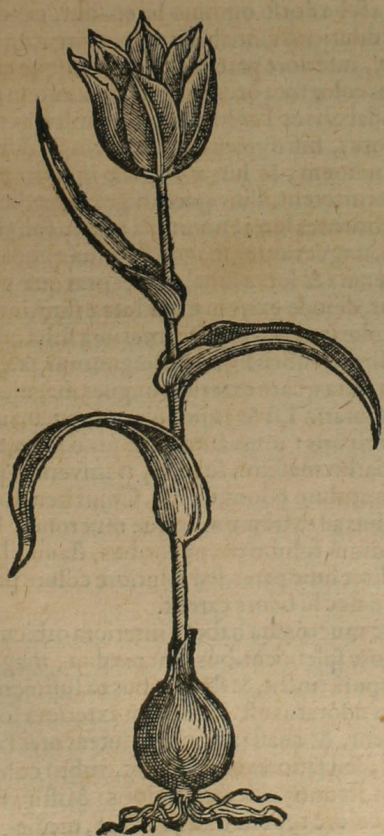
Tulipa præcox rubra.

Tulipa præcox alba.

Tulipa præcox purpurea.

nix floris æmula, nonnumquam dilutor, & Damascenam sive Provinciale (quam eruditiores Prænestinam vocant) rosam colore referens, interdum verò adeò diluta, ut albescere videatur, aliquando ex purpura nigricat & obsoletior est: omnium autem ungues cum apicibus aut pallent, aut lutei sunt coloris, tametsi nigros etiam apices habeant nonnullæ, & pediculos ea sustinentes quædam veluti fuligine infectos. Invenitur & odora, & inodora.

Facere verò non possum, quin hîc adjiciam, quæ circa simplices has, & unius coloris Tulipas observavi. Habui enim anno. M. D. xxv. & aliquot subsequentibus, cujus flos, cum præcedentibus annis elegans ruber fuisset, postea variè commixtus ex rubro & flavo inter se confusis coloribus, modò flavo medium quasi folium occupante, modò rubro vel utroque radiatim per oras discurrente fuerit. Similiter flavam quæ flavum & rubrum: & purpuream quæ album & purpureum colores variè inter se commixtos, & radiatim folia secantes habuerint. At illud etiam observabam, quotquot sic nativum colorem mutarunt, subinde corrumpi solitas, voluisse tamen ante, hac colorum varietate heri sui oculos oblectare, tamquam ipsi extremum vale dicturæ.

*Tulipa intercoloribus inter-
dum luteis.*

Varia adeò multiplex est, ut difficile sit omnes ejus differentias verbis exprimere. Nam cum cujuscumque tandem præcoci Tulipe semina excussa, & tellure sepius ita germinet, non omnia retinent nativum matris coloré, sed in varios colores trans-
formant

formant flores: præfertim Albæ, cuius semine prognatas plantas insignem colorum varietatem præ reliquis nancisci, experientiâ & diligenti observatione didici. Semina enim in eodem capite nata, à memet ipso collecta, eodemque ferè momento terræ, autumno, commissa (quo tempore, non verno, ferenda sunt omnium bulbacearum & tuberifarum semina, ut feliciter proveniant, vel etiam maturius cum sponte defluunt) plantulas proximo subsequente vere prodixerunt, quæ post quintum, sextum, septimum, imò etiam (ut aliæ alijs facilius adolefcunt) octavum, nonum & decimum annum flores protulerunt, eosque aut omnino albos & matrem referentes, atque albos varios, vel luteos & luteos varios, aut rubros atque rubros varios, vel purpureos ac purpureos varios, quorum videlicet purpurea folia albis oris ornata fuere. Quantum ad Flavas aut Rubras attinet, pleræque proles matris colorem retinent; sæpe etiam in alium commutant. Omnes porrò has colorum differentias, quàm aptissimè poterimus verbis exprimere conabimur.

Tulipa præcox F. v.

v.
T. p. l. v.
differentia
1.

Luteæ-variz igitur flos (ut eandem seriem sequamur quâ in primis coloribus describendistenuimus) explicatus, nonnumquam primis diebus totus luteus apparet, quarto deinde, aut quinto demum die, illius folia rubris virgulis extrinsecus leviter per oras distinguuntur, interiore parte omnino lutea remanent, præfertim tria externa, & unguem nonnumquam habent veluti fuligine tinctum, apices interdum luteos, & pediculos eos sustinentes fuscus. Interdum externa floris folia circa mediû raris rubris radijs insignita sunt, interiora autè frequentioribus, & ad extremum usque folium ferè excurrentibus, atque aureos ungues, pallida stamina habent. Nonnumquam exteriorum foliorum oræ foris planè rubent, interius à medio ad extremas oras rubris virgulis distinguuntur: interiora folia externè omnino rubet, internè autem à medio ad summum, rubrum nervum protensum habent, latera verò rubentibus radijs exornata. Sunt etiam quorum exteriora folia dorso omnino luteo sunt, per oras verò, dilutioris cinnabaris colore virgatim distincta, interiore parte ad unguem usque cinnabaris color tota occupat: interiora autem folia cinnabaris etiâ colore omnino infecta conspiciuntur, nisi duplex nervus luteus secundum longitudinem, & luteæ virgulæ in extremas oras excurrerent, illius apices nigricat, pediculi eos sustinentes lutei, nonnullâ tamen fuligine infecti, ungues aurei, magni, stamina quodam-

3. modo superant. Aliorum exteriora tria folia mucronata & lutea sunt, præter oras quæ purpurâ rubescente radiatim intercurrente insigniuntur, deinde extrema oræ luteæ sunt, internâ parte circiter medium folium, frequentes rubri coloris radios habet: interiora folia orbiculato mucrone prædita ab infimo ad summum oblongis rubris lineis distinguuntur, præter extremas oras quæ luteæ sunt, interior pars minus radiata quàm exterior, ungues magni, lutei, quemadmodum stamina cum suis apicibus: hi odorati. Est & cuius folia extremam cuspidem orbiculatam habent, foris omnino aurea, luteis oris: intus autem omnino lutea, aurei sive potius rubri coloris flavo permixti lineâ radiatim medium folium, transversimque secante: pediculi lutei sunt, apices cineracei: aliquantulum odoratus est. Cuius item folia orbiculato prorsus sunt mucrone, dorso in exterioribus ad extremum usque mucronem luteo, oris latis, ex aureo rubris, unguibus luteis dimidium folium occupantibus, staminibus & apicibus luteis: nonnihil etiam odoratus. Alij similiter huic pares, sed dilutioris colore præditi, staminibus & apicibus duntaxat variantibus: sed nec hi odore carent.

vi.
T. p. r. v.
differentia

1. Rubræ-variz flos exteriora folia magna ex parte mucronata habet, interiora orbiculata. Aliquando autem utraque magnis oris auri fulgore splendentibus sunt prædita, magnis unguibus luteis, apicibus vel nigris, vel obsoletâ purpurâ tinctis, & staminibus ea sustinentibus plerumque velut fuligine infectis: hujus flos satis odoratus est. Interdum exteriora folia luteas oras foris habent, interius autem dilutius rubent, & quasi radiatim in luteas oras satis latas rubedo definit: interiora verò similiter rubent, sed latiores oras habent, rubro colore radiatim ut in exterioribus desinente, ungues luteos, stamina cineracei coloris: & istius flos nonnihil odoratus. Nonnumquam dilutioris minij colore rubent utraque folia, mediocres oras

oras habentia, foris minij colore interiora folia ferè tota occupante, virgatim tamen in oras luteas desinente, magnis unguibus flavis, apicibus cineraceis, pediculis ea sustentantibus luteis: flos etiam utcumque odoratus. Aliorum exteriora folia, medio dorso luteo sanguineis virgulis distincta sunt, reliquà parte rubrà, oris tamen luteis: interiora omnino ferè rubra, sed rubro colore radiatim in aureas oras desinente, interiore parte totà propemodum luteà, nisi circa medium folium rubris radijs distinguerentur, ungues cum pediculis lutei, apices nigri. Quorundam folia omnia mucronata, externè dorso lutei coloris, reliquà parte sanguinei, præter oras quæ luteæ sunt, internè sanguineis radijs tota resperfa, extremis tamè oris luteis: interiora foris sanguinis modo omnino rubent, luteæ seu flavæ oræ sunt, coloribus tamen sese invicem commiscens, internà parte omnino flava sunt, nisi circa medium crebrioribus sanguineis radijs instar orbis quodammodo insignita essent: ungues, stamina & apices cum superiore genere conveniunt. Sunt aliorum etiam omnia folia mucronata, oris aureis reliquà parte rubris, præter exteriorum foliorum dorfa, quæ aureis quibusdam virgulis aspersa sunt, omnium ungues lutei radiatim in rubro commixti, pediculi lutei, apices nigri. Nonnullorum externa folia mucronata, interna orbiculata, tota rubra, exceptis oris, quæ aurei coloris sunt radiatim in rubro desinentis: exteriora verò folia saturatiora sunt, omnia tamen interiore parte magis aurea sunt, ungues, stamina, pediculi, cum præcedente conveniunt: omnium istorum flores satis odorati. Invenitur etiam cujus folia parvas oras aureas habent, elegantissimo rubro colore reliqua occupante, ungues flavos, stamina veluti fuligine tincta, apices obsolete purpureos.

Alba varia aut omnia folia extremà parte mucronata habet, aut tria duntaxat exteriora, sed interiora orbiculata. In nonnullis externa folia ad extremum usque mucronem omnino ferè alba sunt, exceptis oris quæ elegantis & dilutè admodum purpurascens sive carnei ut ita dicam coloris sunt: interiora verò magis purpurascunt, ungues lutei, deinde exalbidi, stamina cum suis apicibus flava. In quibusdam exteriora folia exalbido sunt dorso purpureis virgulis asperso, reliquà parte purpurascens aut incarnatà: interiora folia omnino purpurea sunt, ungues stellatim flavi, deinde albi, apices lutei, pediculi eos sustentantes veluti fuligine aspersi. Aliorum externa folia albo etiam sunt dorso, pluribus purpureis punctis distincto, interiore parte dilutior purpurâ nitet: tria interna folia saturatioris sunt purpuræ quam in superiore, ungues flavi radiati stellæ instar, apices nigri, fusci pediculi. Interdum externa folia magnas oras carneo colore præditas habent, reliquà parte alba: interiora verò quasi carnei sunt coloris. Nonnunquam externa folia pallescente sunt dorso, aliàs omnino alba, præter oras quæ foris brevibus & raris purpurascens radijs exornantur: interiora tota alba sunt, oras

4.

5.

6.

7.

8.

VII.

T p A-V.
differentia

1.

2.

3.

4.

5.

6. oras tamen longioribus & frequentioribus purpureis lineis insignitas foris habent, interiore parte omnino ferè alba sunt. Quorūdam exteriora folia dorso & extremo mucrone pallēt, alioqui candida omnino, orā interiore parte paucis purpurascētibz radijs distinguūtur: interiora folia à medio ferè ad extremas oras purpurascētibz radijs foris aspersa sunt, intus verò omnino alba, prāter oras quā rarioribus virgulis distinctæ sunt. Aliquādo externa tria folia prorsus alba sunt: interiora autem oras nunc paucis, modò multis purpurascētibz sive carnei coloris virgulis distinctas habent: omnium unguēs flavi sunt, apices & pediculi pallent. Invenitur etiā cūjus omnia folia coloribus quidem albo & carneo permixtis prādicta sunt, sed qui cineraceum carneo colori temerè perfusum referant, vel similis planè coloris cum tenuiore illo sericeo panno carnei coloris, cūjus subtemen album est, Germani *Elßberfarb* hoc est, argenteum colorem vocant: hujus unguēs exalbidi, apices obsoletè purpurascētes, pediculi albi sunt.

Tulipa præcox p.v.

VIII.
T. p. p.v.
differentia.

Purpureæ-variz flos magnā ex parte omnia folia mucronata habet, interdum tamen externa duntaxat mucronata sunt, interiora autem orbiculato & obtuso mucrone prādicta: est etiā cūjus omnia folia orbiculatum habent mucronem, ut ex singulorum descriptione videre licebit. Nonnūquam igitur omnia folia mucronata Præoniæ polyphylo & pleno flore purpureum colorem imitantur, orasq; habent ex albo purpurascētes, unguēs ex luteo viridiq; coloribus simul quodammodo permixtis subobscuris, exalbido orbe radiatim eos ambiente, pediculos flavos sed veluti fuligine infectos, apices nigros: illius flores magni sunt & admodū patuli. Mucronata etiā singula folia, foris ut plurimum purpurea sunt, interius mediā parte carnei coloris, oris ex albo pallascētibz, unguibus, staminibus, & apicibus flavis sive luteis. Interdū omnia folia mucronata, foris & intus purpurea sunt omnino, extremasq; oras albas habent, unguēs luteos albo orbe circumdatos, apices obsoletè purpurascētes initio, deinde ubi obversū sunt (solent enim omnes bulbacei generis florum apices explicante sese flore aperire & invertere) flavo polline aspersos, flavos pediculos. Alorū singula folia etiā mucronata, & saturatiore purpureo colore prādicta, omnium orā exalbidā, unguēs albi, in imo tamen flavi, apices & stamina pallida. In quibusdā omnia similiter folia mucronata, sed color purpureus dilutior magisq; floridus, orā exalbidā, unguēs ex viridi

6. pallentes, pediculi nigricantes, apices pallidi: odoratus est plerumque istarum Tuliparū flos, reliquarum inodorus, ut etiā subsequētiū. In sexto etiā genere omnia folia mucronata, obscurioris purpuræ & quasi amethistinæ colore prādicta sunt, magnis autem oris albis, unguibus, staminibus & apicibus flavis. Quorundam contra florū singula folia orbiculatis sunt oris, ijsq; magnis & albis, reliquā parte saturatiore nitenteq; purpureo colore prādicta, flavos unguēs ambit albus orbis, cineracei apices, flavi pediculi. Nonnullorum interiora folia aliquantulum orbiculata, dilutiore purpureo colore splendent: interiore parte tota ferè alba sunt, omniū orā magnā, albā, unguēs, stamina & apices flavi coloris. Reperitur etiā cūjus externa folia mucronata & reflexa, exteriori parte obscurioris purpuræ colore prādicta sunt, interiora verò orbiculata & dilutius purpurelcentia, utraq; autem in magnas albas oras desinentia, & interiore parte veluti purpureum orbem, totum florem per medium ambientem habentia, luteos vel flavos unguēs albo orbe inclusos, apices obsoletè purpurascētes, flavos pediculos. Est præterea cūjus omnia folia mucronata, & tria externa foris purpurea, omnia autem magnis oris albis prādicta, interioreq; parte omnino alba, nisi mediam eorum partem veluti purpureus orbis secaret & varium faceret, ejus unguēs flavos ambit albus circulus, stamina cum apicibus pallent.

SE D ante quā finem huic capiti imponam, adijcienda putavi, quæ circa Tulipas semine Constantinopoli misso natas observabam.

Magnum seminis illarum cumulum acceperat Illustris vir Augerius de Busbeque cum plerisque bulbaceis stirpibus eo anno quo Viennam veni, hæc, cū sequēte anno in Galliam proficisce-

proficisceretur, mihi reliquit: ea verò demùm annis septuagesimo quinto & sequente supra millesimum, & quingentesimum confectim (quòd vetusta essent, & vieta, vixque nascitura existimarem) terræ mandavi. Ex his tamen ingens Tuliparum numerus prognatus est, quarum nonnullæ quinto, sexto, atque etiam sequentibus annis flores tulerunt insigni colorum varietate commendabiles. Nam flavos omnino, rubros, albos, & purpureos, vel ex his coloribus inter se commixtis distinctos, hoc est, F-V, R-V, A-V, P-V. nactus sum præcoces: Sed inter illos etiam fuerunt, qui diligentius observanti, potiùs ad Dubiarum vel Serotinarum Tuliparum classem referendi vidètur, quàm Præcocium: nam licet æquali cum Præcocibus magnitudine nonnullæ duntaxat assurgant, eodem tamen cum Dubijs sive Serotinis tempore flore re animadverti: de ijs autem proximis capitibus.

Hæc igitur sunt quæ de Præcocium Tuliparum varietate nunc commentari libuit: non me fugit tamen, quin plures differentiarum tradi potuissent, sed ejusmodi, quas ad jam enumeratas, tamquam primarias, reduci atque sub illis comprehendi posse exultimo. Nunc autem ad Serotinarum descriptionem transeamus.

Tulip. ~~viride~~
semen etiam
vetustum
germinat.

TULIPA SEROTINA.

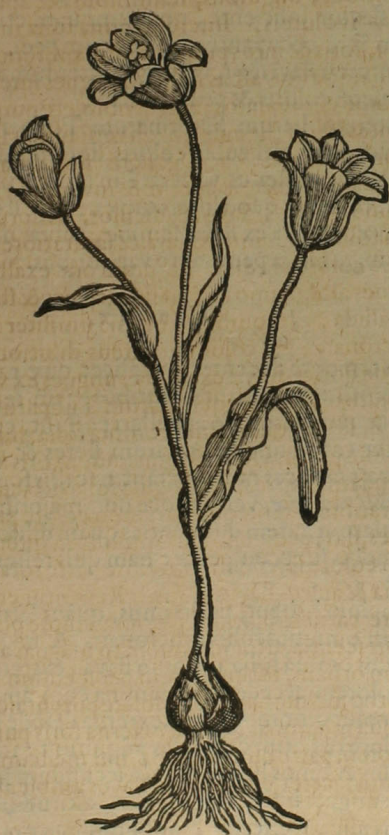
CAP. VIII.

SEROTINA Tulipa, majore est amplitudine, cubitalem enim & tripedalem interdum habet caulem, firmiorem, crassio rem, rotundum, fungosa materie plenum, & brevi etiam incanaq; veluti lanugine, sive efflorescentia quadam aspersum: hunc alternatim amplectuntur quaterna plerumque folia, nonnumquam quina & sena, carinata, firmiora quam in Præcoce, ut plurimum erecta, non nutantia aut ad terram inflexa, atq; oris interdum aded reflexis, ut sinuosa videantur, aliquando omnia æqualia. Summo cauli, qui pedali vel majore plerumque, imò cubitali etiam nonnumquam longitudine nudus supra folia eminet, unicus infidet flos magnus & oblongus, cyathi modo concavus, sex folijs constans, extremo apice omnino mucronato vel orbiculato, aut tribus exterioribus duntaxat mucronatis, interioribus orbiculatis, ut in Præcoce, & è contra: caput ut in illa triangulare, membranaceum, crassius ut plurimum, & prominulo ventre, quo à summo dehiscente, sex ordines seminis plani, cartilaginosi, fulvi, aut rubescentis, majorisq; quam in Præcoce conspiciuntur: radix præcoci similis, longiore tamen majoreq; bulbo constat plerumque, in reliquis cum illa conveniens.

T. serotinus
historia.

Tulipa serot. πολύκλωνος minor.

Tulipa serot. πολυκλαδής major.

Tametsi autem hæc Tulipa non secus ac præcox unico ut plurimum constet caule, eum
tamen interdum πολυκλωνον & ramosum habet: nam natæ mihi sunt rubro flore atq; etiam
flavo præditæ, quibus ex infimi folij ala alter nudus & pedalis ramus, gracilior tamen, & ad
summi

T. serotinus
 κρινος καλός
 αλφειος.

T. serotina
major καλυ-
πταμένη.

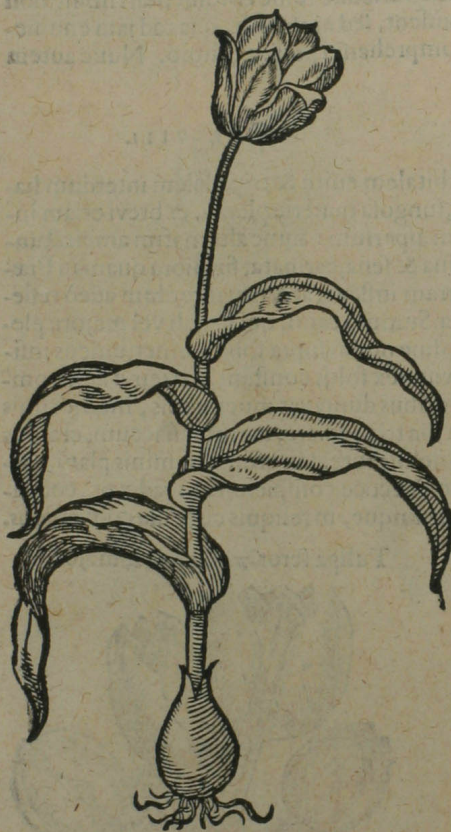
summi folij exortum tertius, crassitudine primarium caulem propemodum æquans eadem-
 que altitudine nudus excresecens adnascetur, singuli etiam suum florem sustinentes: in-
 terdum quaterni, quini, & plures (nam anno xci. habui sex ramis totidem floribus constan-
 tem) flores singuli suo graciliori ramo ex alis nascente infidentes provenerunt, sed alij alijs
 majores, nonnulli etiam vitiati. frequentius verò accidit ut unico ramo donetur, quàm binis
 aut pluribus.

In hac porrò tam insignem colorum varietatem non deprehendi, sed flavas duntaxat,
 vel ad auri colorem inclinantes, & rubras unguibus plerumque nigris, orbe aureo cinctis, cas-
 que vel odorato vel inodoro flore.

Tulipa serotina flava.

T. f. flava.

T. f. rubra.

FLAVA ejusdem ferè coloris est cum præ-
 cœce, hoc est, dilutioris & quodammodo flavi,
 vel pallescentis, vel intensioris & quasi auri
 modo rutilantis, vidi etiam cujus foliorum orę
 sanguineis guttis aspersæ essent: foliorum un-
 gues plerumque ceræ recentis colorem refe-
 runt, interdum nigricantibus quibusdam ve-
 nis distincti conspiciuntur, vel nigra macula
 notati: apices cum pediculis vel flavi sunt colo-
 ris, aut cineracei, vel fuligine quadam infecti,
 aut omnino nigri.

RUBRAE color plerumque saturatior est,
 & quasi nigricat, interdum dilutior & perele-
 gans: foliorum unguis aut omnino flavi sunt,
 quales in quibusdam præcœcis, aut omnino
 nigri, qui Sole illustrati cæruleum quidpiam
 permixtum habere videntur, vel macula ni-
 gra nunc minore, modò majore (eaque tenui
 orbe aureo inclusa, ut oculum quodammodo
 exprimere videatur, qua de causa à nonnullis
Ochio di Sole, hoc est, Solis oculus cognomina-
 tur) flavum inficiente, nonnumquam etiam
 totum ferè occupante: apices cum pediculis
 vel omnino flavi sunt, vel nigri, interdum api-
 ces cinerei coloris, & pediculi flavi.

Ceterum harum Serotinarum Tuliparum
 quæ vel flavi, vel rubri coloris flore prædita
 sunt, nullæ hætenus varietatē in satione mihi
 pepererunt, nisi quod interdum ex rubræ seme-
 ne, flavæ, contra ex flavæ semine, rubræ natæ
 sunt, unguibus sæpenumero variantibus.

TULIPA DUBIA.

CAP. IX.

Tulipa dubia
historia.

TULIPÆ medio inter præcœcem & serotinam tempore florentes, videlicet quæ mar-
 cescente præcœcium flore suos explicant, & serotinis florere incipientibus, jam fene-
 scunt, imò interdum cum illis etiam florent, Dubiæ quodammodo appellari possunt, cum
 utriusque generis naturam referant. Sunt verò inter eas nonnullæ, quarum flores & ipsa
 planta serotinarum magnitudinem æquant: aliæ quæ præcœces non superant, nec illis formâ
 sunt absumiles, & illæ quidem vel amplissimis floribus prædita, vel præcœce non majoribus:
 sunt etiam quædam præcœcis humiliores. Singularum autem differentias quàm dilucidè
 poterimus hîc explicabimus, earum videlicet quæ nobis sunt conspectæ: nam quis reliqua-
 rum infinitam varietatem verbis exprimere queat?

I. dubia
major.

1. DUBIAE igitur majores, florem non minùs amplum habent, ut diximus, quàm seroti-
 næ. Illum autem vel pallidum admodum, vel flavum, omnibus folijs mucronatis, & ungui-
 bus flavis instar ceræ recentis. Invenitur etiam cujus omnia folia omnino flava, extremas
 oras orbiculatas habent ad præmaturi aurei mali colorem accedentes: stamina cum apici-
 bus flava sunt. illius flos odoratus. Alia item cujus color omnino aureus, externa deinde fo-
 lia flavo dorso prædita, oras dilutioris cinnabaris colore radiatim distinctas adquirunt: inte-
 riora verò folia cinnabaris etiam colorem, atque insuper binos luteos nervos secundum lon-
 gitudinem, & flavos radiolos in latera excurrentes: unguis hujus magni, flavi, altitudinem
 superant apicem, qui nigri sunt, pediculi flavi, sed fuligine infecti. Nonnumquam omnia
 folia orbiculato mucrone prædita flavi coloris sunt, rubris venis secundum eorum longitu-
 dinem excurrentibus, nunc tenuibus, modò crassioribus, atque etiam totum dimidium fo-
 lium interdum inficientibus. Sunt quibus flores dilutius rubent, & cinnabaris colorem
 quodam

Tulipa dubia l. major.

Tulipa dubia l. major altera.

quodammodo referunt, omnium foliorum extremis oris mucronatis; vel saturatiore sunt, & quodammodo nigricant, exterioribus folijs mucronatis, interioribus orbiculatis: unguibus flavis, magnis vel parvis nonnumquam veluti fuligine aspersis, vel in omnibus folijs, vel in exterioribus duntaxat: apices modò flavi & leviter nigricantes, modò omnino nigri, flavi etiam pediculi media ex parte nigricantes. Aliarum flores sunt coloris albi exoleti, qui *αγρόλευκος* dici queat: nam folia ex albo pallescunt, eorumque dorsum flavescit: interiora folia orbiculata, ungues & apices pallent. Nonnullarum flores omnia folia habent extremo mucrone orbiculata dilutissimi purpurei coloris, & quodammodo carnei, maximos ungues albos, qua capiti adhærent flavescentes cū staminibus & apicibus. Quarundam paulo saturatius purpurascunt, & aliquarum prædulcium præcociorumque rubescentium uvarum, quas Germani *Terminer*/Austriaci *Wustateller* appellant, colorem referunt, interiora folia orbiculata, ungues cum apicibus flavescent. Reperiuntur item quarum flores saturæ admodum sunt purpuræ & nigrorum acidorum cerasiorum succum pænè referunt, Austriaci *Wettersarb* vocant: harum ungues vel subcæreulei sunt, vel ex cæreuleo nigricantes, stamina fusca sunt.

DUBIAE mediæ quæ amplissimum florem habent, paucæ sunt à me observatæ. Earum una valde pallidi coloris, coctum sulphur ferè referentis, propterea Austriacæ nobiles matronæ *Schuebel farb*/id est, sulphurei coloris cognomen illi indiderant: omnia ejus folia mucronata, ungues fuligine infecti. Ejus unicum bulbum Byzantio allatum habuit Generosa Dn. de Heyenstein, quæ illius prolem communicavit: floruit quidem illa anno M.D.XXCVI. & bonum semen dedit, sed subsequens rigida hiems cum matre corripit: semen anno sequente terræ commissum, Viennæ in meo hortulo relictum. Altera flavi elegantis coloris florem habet, cujus omnia folia mucronata, nigri ungues, nigri apices, fuligine infecti pediculi. Hæc anno M.D.XXCIX. florem mihi tulit sedecim folijs constantem, ejus verò proles tredecim, at sequente anno, mater duntaxat octo, proles sex. Tertiæ flos r-v. est, hoc est, ex flavo & rubro coloribus permixtus, magnis sex mucronatis flavisque folijs constans, quæ ab ungue omnino nigro, rubras venas per foliorum longitudinem radiatum excurrentes & in latera sparsas habet, nunc raras admodum, modò densas & confertas.

Dubiarum mediarum, quarum flores Præcocius sunt æquales, & caules intra illarum magnitudinem nonnumquam consistunt, ut plurimum autem Dubiarum majorum altitudinem æquant, multiplex est genus, cujus differentia difficilior distingui possunt quàm Præcocium, ob variam colorum mixtionem per totos flores interdum diffusam, ut longæ & diligente observatione didici: aliquas tamen ex his quæ vel mihi floruerunt, vel apud alios

N

III. Dubia media II.

6.

7.

8.

9.

11. Dubia media I.

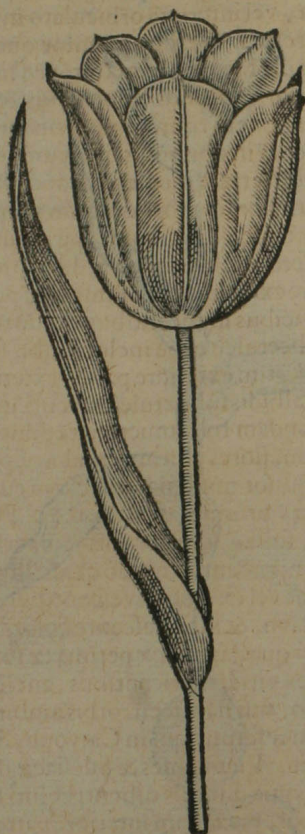
1.

2.

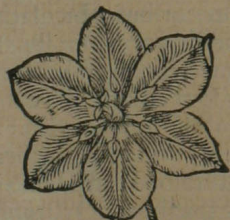
3.

Tulipa dubia II. media I.

Tulipa dubia III. media II.

Tulipa dubia III. media II. versicolor.

crevisse significatum est, quâ potero perspicuitate, pro ingenij mei tenuitate describam. Sunt igitur quædam Flavæ dilutiores vel pallescentes, quarum externa folia quodam modo foris virescunt: aliæ quarum folia orbiculata sunt, unguis autem subvi-
rescunt: quarum item folia flavi coloris elegantis, interiora tria supernè orbiculata, & quibuldam sanguineis guttis aspersa: nōnullè omnia folia flava habent, unguis cerei coloris, quales alioqui serotinæ habent: aliæ quarum unguis nigrâ & splendente maculâ sunt insigniti, vel ex fulco & viridi coloribus commixtis perfusi. Nōnullæ r-v. sunt, nam licet omnia folia initio flava sint, tertio tamen vel quarto die post quàm explicati sunt flores, singula folia tenui limbo rubro exornata conspiciuntur, nonnumquam etiam in prolibus (nam satis foetifica est) nullus apparet, vel alternis duntaxat annis conspicitur: quædam flava folia habent, oras autem cinnabaris ferè colore infectas: aliarû folia pallidiora sunt, & rubris venis ornatas habent oras: quarum item folia etiam pallent, sed perfusus est mali aurei præmaturi color, præsertim circa oras: invenitur etiam versicolor elegantissima, cujus colores flavus & ruber ita commixti sunt, ut è sericeo panno flavo, cujus subtemen rubrum est, constare flores videantur, illius unguis nigri sunt: a-v, serotinæ semine mihi hæc nata, elegantissimum florem tulit anno M. D. XXCVIII. Aliarum flo-

rum flores albi quidem sunt, sed in flavum degenerantis coloris qui *ωχρόλευκος* qualis in Dubia majore descriptus est, harum folia vel omnia mucronata, vel interiora orbiculato mucrone constant, unguis, stamina, apices pallent: nata etiā mihi est *ε-ν. serotina* semine quod Ioan. Boissot communicavit, sulphurei quædam coloris, qualis illa Heyensteinia ferē, sed minus ampli floris. Quarundam flores *ωχρολεύκη* etiam sunt coloris sed alius color adjunctus: nam cujusdam omnia folia mucronata, extremum illum mucronem rubro colore tinctum habent: alia pallidiora sunt & oras rubris venis distinctas habent: in nonnullis foliorum oræ vel purpureis venis distinctæ, vel carnei coloris omnino sunt, qui etiam media folia occupat. Vnam habui *Α-ν. serotina* semine natam quæ anno M.D. xxix. florem prorsus album protulit, licet initio virescens color perfusus quodammodo conspiceretur, staminum apices fusci fuerunt. Nonnullarum flores *Α-ν. sunt octava* *Α-ν. præcoci* ferē similes, ijque, vel dilutiores, interioribus folijs quodammodo orbiculatis, unguibus nunc exalbidis circa summum purpurascens maculâ insignitis, staminibus exalbidis, eorum apicibus nigricantibus, modò unguibus & staminibus candicantibus, vel unguibus exalbidis subcæruleo orbe inclusis, albis staminibus, nigricantibus apicibus: aut saturatioribus folijs præsertim exteriori parte, exterioribus mucronatis, omnium oris candicantibus, unguibus exalbidis subcæruleâ maculâ insignitis, albis staminibus, apicibus eorum nigricantibus: quarundam folia mucronata, dilutiorisque sunt coloris aut saturatioris: Inveniuntur etiam quarum flores plurimum ad *Α-ν. præcoci* secundæ & tertiæ colorem accedunt: & alia semine à Boissot misso nata elegās in cuius flore purpureæ venæ per totū folium dispersæ sunt, floruit hæc primū anno M.D. xc. Purpurearum flores coloris nunc sunt dilutioris & magis floridi, foliaq; interiora orbiculata habent, exalbidos unguis, purpurascens stamina, eorū apices nigricantes: modò quasi similes Purpureæ dilutiori dubiæ majori, candicantibus oris, unguibus vel ex albo flavescentibus, vel flavis omnino, aut veluti fuligine infectis, aut ex cæruleo, flavo, & subvirescente coloribus commixtis: modò saturatioris coloris, cui albicantes tamen quædam venæ permixtæ sunt, unguibus aut ex flavo nigricantibus, aut flavis omnino, aut ex viridi nigricantibus, aut subcæruleis, sive ex cæruleo flavescentibus, aut cæruleis omnino, nisi flavescent orbis ambiret: sunt etiam quarum flores dilutè purpurei illum ferē colorem referunt qui in Caryophylleis floribus remissè miniatis è Silesia primū delatis conspicitur, Viennenses & Silesiæ matronæ *Pomerantzfarb*/ quasi aurei mali colorem illis tribuunt, quia dilutius rubenti colori flavus quodammodo perfusus videtur, horum color vel dilutior, præsertim interiore parte & per oras, vel saturator, interdum internè dilutissimus, foris saturatior, unguis vel flavi, vel flavum colorem fuliginosus ambit orbis, vel ex viridi nigricant, vel fusci sunt: vidi etiam quarum flos ad postremam differentiam Secundi generis valde accederet, rubro tamen colore alium superante: quædam plurimum accedunt ad eam quæ inter Dubias majores octavo loco reposita est, verū humilior, folijs interioribus orbiculato mucrone præditis, unguibus vel omnino albis, vel candicantibus & superiore parte ad cæruleum colorem tendentibus, staminibus exalbidis, apicibus ad fuscum vergentibus, vel unguibus cæruleis, aut ex cæruleo virescentibus, vel nigricantibus: aliæ Dubiarum majorum nono generi similes ferē, licet minores, quarum unguis vel fusci sunt, vel ex cæruleo nigricant, vel flavi nigro orbe flavum colorem ambiente. *P-V. florum* folia vel dilutior colore purpureo sunt prædita, vel saturatior, omnium oræ mucronatæ, vel interiorum orbiculatæ exalbidæ sunt, unguis aut albi, aut subcærulei, aut albi quidem, sed quos latus orbis carnei coloris ambit, stamina plerumque nigricantia. Inter reliquas Rubræ mihi natæ quarum folia foris ad purpurascens colorem accedebant, interius autem coccinei ferē coloris erant, unguis, stamina, apices flavi: item quarum flores rubri, folijs tamen exterioribus secundū longitudinem flavus color aspersus: & quarum color non splendens, sed obscurus & ad lateritium accedens, unguis flavi vel nigri: præterea, quarum flores *R. serotina* similes, quæ ab unguibus nigris flavo orbe cinctis *Oculus Solis* cognominata est. Alia item cujus flos nondum mihi conspectus dum hæc scriberem, verum pictura à nobili viro Ioanne de Hogelande Lugduno Batavorum missa anno M.D. xc. deinde illius unicequam habebat, bulbus, ejusdem anni autumno, cujus flos omnia folia mucronata habet, eaque, ut ipse Hogelandius ad me scripsit, initio quidem omnino viridia, deinde oris veluti pallescentibus, quæ tandem in rubrum colorem mutantur radiatim sese alteri colori commiscens, color etiam ille viridis senescente flore elanguescit, præsertim interiore foliorum parte: & sanè subsequenter annis, bulbus ille florem mihi dedit, qualem descriperat, nullum tamen semen nancisci potui. Sed & alia semine mihi nata, similem florem produxit Lugduni Batavorum anno quinto & nonagesimo supra millesimum & quingentesimum. Sunt autem omnes hæc dubiæ mediæ secundæ classis (præter postremum genus) mihi natæ semine, vel Byzantio allato, vel à N. V. Ioanne Boissot communicato, vel eo quod mihi serotina meæ dederunt, vel (quod magis mirandum) aliquot etiam præcoci. Nam anno M.D. xxvi. ex purpureâ præcocius florente habui *p. serotinam* elegantem dilutiorem, cujus folia interiore parte ad illum purpureum colorem accedebant, quem conspici dixi in quibusdam purpureis secundæ classis Dubiarum mediæ, quæ à Matronis Austriacis *Pomerantzfarb* cognominatur, unguibus flavis, in tribus verò exterioribus folijs, nigricantibus: item *ωχρολεύκων* è *p-v. autem præcoce*, *p. serotinam* ad rubrum quodammodo tendentem, & *p-v. serotinam* dilutiorem elegantem. Anno sequente,

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

Ex præcoci-
bus interdum
serotina.

iurſus è P. præ. Rub. ſerot. elegantem ad carneum colorem accedentem, unguibus ex cæruleo nigricantibus. M. D. XXCVIII. autem anno è P. præ. *ωχρολευκον* ſerotinā, R. ſerot. unguibus & ſtaminibus flavis, P. ſerot. nigricantibus. ung. & r-v. ſerotinam: ex A. præc. Flavam ſerot. & r-v. ſerotinam. Contrā ex A-v. ſerotinā, natæ ſunt præcoces Alba, Flava, Rubra ung. flavis, Rubra *Ochio di Sole*, & P. dilutior.

Ex ſerotinis
aliquando
præcoces.

Colorum in
Tulipis ſum-
ma varietas.

Cujusdam porro R-v. quæ anno M. D. LXXVII. primum Bruxellæ florem protulit, ſemine, naſtus eſt jam dictus Boiſot, & quædam nobiles Matronæ dubias etiam Tulipas mirā colorum varietate ludentes, ut ad me perſcriptum eſt: etenim & flavas, & pallentes, ex albo item pallescentes, ſive *ωχρολευκους*, purpuſcentes, intenſus aut dilutius rubentes, lateritij coloris, atque alias alijs coloribus inſignitas habuerunt: quibus etiam ſimiles, & aliæ elegantiffimis coloribus variè mixtis poſtea mihi ſemine natæ, & ſingulis annis adhuc naſcuntur, quibus pares nunquam ante conſpectæ: ita Deus in iſtis floribus admirabilem ſuam poteſtatem oſtendit.

T. ſerot. viri-
dis duplici
foliorum in
flores ſerie.

CETERVM anno M. D. XCIII. mittebat Iacobus Plateau Tulipæ, quæ illi ſemine nata erat, monſtroſæ quidem, ſed non inegantis, iconem, colore à reliquis differentem, ejus enim ſlos, ipſo referente, prorſus viridis, internè ſex parva craſſaſque alia folia etiam viridia complectens, caput ambientia, ut initio parva braſſica florida ſive Cypria videretur. Primò quo florem tulit anno, neglexiſſe ſcribebat, vitium aut Naturæ ludum eſſe exiſtimans: ſed cum ſubſequentibus quatuor annis florem non variè animadverteret, nullum autem probum ſemen præbere, ejus rei pertæſus, bulbum alteri donavit.

T. ſerot. viri-
dis oris palli-
dis, & albis.

SED & mihi biennio poſt, ex ſemine natis ſerotina mihi florem dedit ſex folijs, ut reliquæ, conſtantiem, prorſus virentibus, exceptis oris quæ pallidæ erant, & unguibus, qui ex viridi pallescebant. Floruit etiā mihi anno M. D. XCVI. Alia viridis cujus oræ albæ fuerunt. Breviter, ſinguli anni nobis proferūt novum aliquod Tuliparum genus, nec ante cuipiā conſpectum.

Tulipa dubia pumilio.

Tulipa du-
bia pumilio.

Tulipa pu-
milio altera.

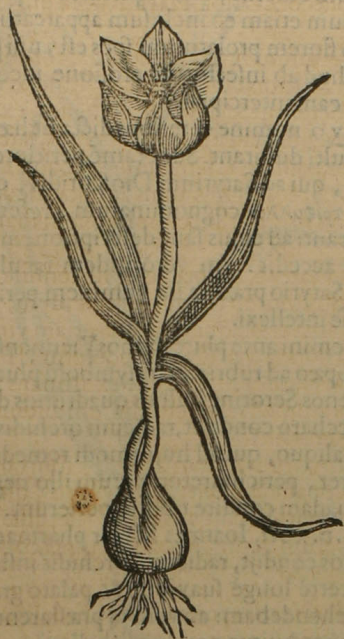
HVMILIOR porro Tulipa pedalem altitudinem non ſuperat, imò ut plurimum infra eam conſiſtit, folijs & flore ad Præcoccem proximè accedens: floris autem folia omnia mucronata, ſed exteriora multo longiora, foris obſcurè rubra, extremis tamen oris virentibus, interiora omnia folia intenſè rubent & ſplendent: ungues flavi radiati, ſed quos nigerrima macula ſic inſicit, ut orbis aureus & radiatus eam duntaxat ambire videatur, & oculum quodammodo ementiatur: ſtamina cum ſuis apicibus nigricant: hujus radix bulbacea interdum eriphora eſt, nam exterior illa membrana bulbi ſubſtantiam amplectens & tegens, plurimo denſo, candido, molliſque tomento adeò ſuffulta eſt, ut molliſſimè bulbum recubare neceſſe ſit.

INVENTVR etiam alterum pumilionis Tulipæ genus, quod mihi quidem conſpectum non eſt: ſed iconem ſuis coloribus expreſſam accipiebam anno milleſimo quingenteſimo ſexto & nonageſimo, ab erudito viro Ioāne de longhe, Eccleſiaſte Middelburgenſi in Martiacis, additā hac deſcriptione:

Mitto ad te Tulipæ cujuſdam iconem, ad ipſius plantę ſimilitudinem expreſſam, hoc eſt, eadem quā Tulipa magnitudine, paribus caule, flore, folijs (quæ paullo longiora & anguſtiora habere debet) & bulbo quem erui, ut pictor commodius exprimeret. Tribus jam annis continuis in horto habui florem proferentem, ſed unicum, nec florem habuit quamdiu ſin-

gulari folio prædita fuit, aliarum Tuliparum modo: nam ſuperiore anno habui flore ſuo ornata, & aliam unicum folium producentem, quæ nunc quaternaria folia naſta, primum florem demum tulit alteri prorſus ſimilem, ut certum ſit id genus majorem amplitudinem non adquiſiturum. Haſtenus ille. Tota verò planta (quantum ex icone deprehendere potui) palmo major non eſt, quatuor promens folia anguſta, carinata, Tulipæ Mompellianæ folijs ſimilia, inter quæ cauliculus prodit uncialis aut paullo longior, nudus (præter aliarum Tuliparum morem) ex viridi purpuſcens, ſummo faſtigio florem gerens ſex folijs conſtantiem, foris nonnihil purpuſcentibus, intus candidis, umbilicum occupante oblongo capitulo ſex
flavis

Tulipa pumilio altera.

flavis staminulis septo, quod, an semen protulerit, ignoro: florem autem tulisse Aprili inde conijcio, quoniam sub Maij initium picturam mittebat, cujus bulbus exiguus, bulbi tamen aliarum Tuliparum formam referens, ex spadiceo nigricante cortice tectus. Icone accepta, Croci verno tempore florentis genus initio existimabam.

CETERVM non omnes flores diu in sua coloris elegantia & venustate perdurant, verum nonnullarum magis caduci, brevi marcescunt, aliarum firmiores sunt & coloris gratiam diutius retinent, præsertim ferotina & dubia: omnes certè nubilo cælo sese contrahunt, & pluvio facillè corrumpuntur, etiam ante quàm expandi possint interdum, si continui cadant imbres: contra, temperato sole illustrati, explicantur & diutius conservantur: at vehemente etiam ejus ardore nimium excocti, & suo humore exhausti, facillè defluunt. Neque omnes versicolores, tam præcoces, quàm ferotina, singulis annis eandem coloris gratiam perpetuò retinent, sed alternis variare sæpius observavi; exempli gratia F. v. A. v. uno interdum anno nitidissimæ sunt, sequente vix alius color, quam flavus vel albus in eis conspicitur, sic R. v. & P. v. nonnumquam magnas habent oras flavas & albas, sequente valde exiguas.

*Tulipa altera
nis plerumq;
annis elegan-
tiores profe-
runt flores.*

CETERVM tametsi seminibus terræ mandatis Autumno (inutilis enim bulbearum & tuberosarum maximà ex parte verna est satio)

Tulipa varijs feris modis.

hujus plantæ genus conservari soleat: interdum tamen & nucleis majori bulbo adnatis propagatur, sed nulla inter præcoces Tulipas fertilior rubra, & alba, omnium autem maximè ferotina rubra, quæ adeò fecunda est, ut etiam semine nata, & vix bima alias proles generet biennio aut triennio ante quàm florere incipiat, quod etiam faciunt pleræque dubia: Solent enim omnes Tulipæ nondum adultæ, & ante quam flores proferre incipiant, ut plurimum singulis annis recta & quasi ad perpendicularum in dodrantalem & palmarem altitudinem profundius descendere (Apennineas excipio, & quasdam alias, quæ non in altum, sed in latus & obliquum, ante quàm floriferæ sint, proles è longis venis dependentes spargunt, ut proximo capite declarabimus) ferotina autem illæ & dubia jam dictæ: etiam in veteris bulbi exuvio aliquid substantiæ relinquere, quæ in alium bulbum efformata, similiter in exuvio substantiæ quidpiam relinquit quæ in alium bulbum transit, ut si quis cum dexteritate quadam & industriâ trimos & quadrimos eruat, exuviorum vestigia sequendo, nonnumquam velut catenam aliquot bulborum coherentium, & ex primo exuvio ortum ducentium inveniatur: licet interdum accidat ut R. ferotina jam grandior, nondum tamen planè adulta, instar Tulipæ Apenninæ sive Bononiensis proles in latus spargat, ut in meo hortulo, in quo varij generis bulbosæ stirpes florum elegantia & varietate commendabiles alebam & excolebam, dum Viennæ agerem, non semel observavi.

Memini & bulbos in infimâ alâ, quasi summa tellure natos, in ferotinarum & dubiarum generibus præsertim (licet etiam in A. v. P. v. & quarundam aliarum præcocium alis bulbi mihi nati sint) qui telluri commissi, ejusdem coloris cum matre florem subsequente anno produxerint: eundem etiam colorem retinent bulbi matri adnati. Ex seminibus verò quæ fit propagatio, plane (ut dixi) incerta est, in præcocibus nimirum & dubijs: nam ferotina magna ex parte suum genus conservare videntur, quemadmodum superiore capite dictum est: aut si aliquam mutationem adquirent, exigua ea est, & plerumque in unguium & staminum varietate, aut coloris intensiōe vel remissionē consistit.

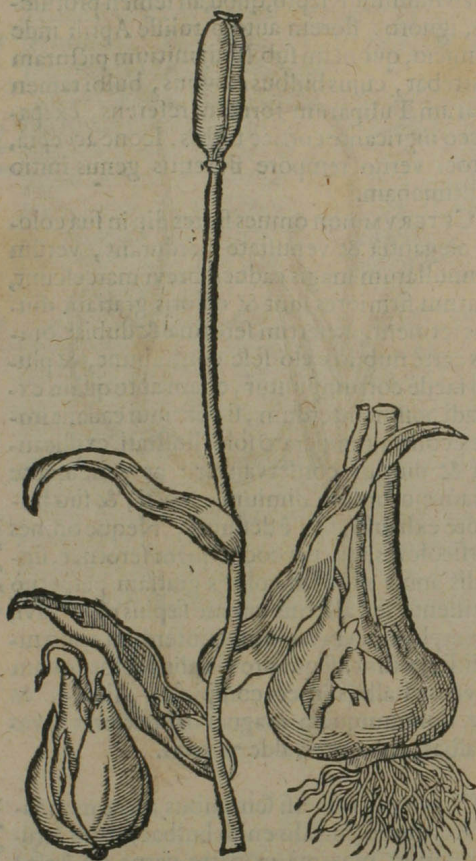
Tulipa bulbifera.

Solet caulis è medio bulbo erumpere: sed ipso cum folijs jam marcido, & ficcato, si bulbum eruas, ad latus illius enatum conspicias (quod etiam evenit in Iride bulbosa, Colchico, & congeneribus alijs) novo bulbo paulatim succrescente, & totius plantæ succum ad se recipientem, quo tempore commodissimè erui potest, erutus bulbus diu extra terram adservari, & in alia loca etiam procul dissita sine noxâ transferri.

Omnes autem cujuscumque generis Tulipæ (ut etiam hoc breviter annotem) quemadmodum longâ experientiâ didici, quamdiu florem non ferunt, ἀναυδοι planè sunt, & unic

Tulipa bulbifera.

σατύριον γρί-
φουδον.

cum folium singulis annis proferre solent: at si, dum emerit, sese explicare incipiens, secundum etiam eo inclusum appareat, illo ipso anno florem prolaturum spes est, nisi pruina, aut aliud ab insectorum erosione incommodum eam intercipiat.

Quo nomine veteribus dicta sit hæc planta, multi dubitant. Sunt tamē peritiores nonnulli, qui ad Satyrium Dioscoridis, quibusdam *τριφυλλον* cognominatum, referendam censeant: ad cuius sanē descriptionem multis notis accedit. An verò iisdem facultatibus cum Satyrio prædita sit, neminem periculum fecisse intellexi.

Memini ante plures annos Viennensi pharmacopæo ad rubri cancri symbolū plus quàm centenos Serotinæ bulbos quadrimos dedisse, ut saccharo condiret, radicum orchidis instar, & in aliquo, qui ad huiusmodi remedia confugeret, periclitaretur: verū illo negligentia quadam condire oblito, perierunt. At anno M.D. XCII. Ioannes Muler pharmacopæus multos condijt, radicum Orchidis instar, quibus certē longē suaviore & palato gratiores deprehendebam: an verò id præstarent, quod satyrio tribuitur, nondum intellexi.

Potuisset autem ante triginta annos Antuerpianus quidam mercator certi quidpiam de eare statuere. Is enim cum horum bulborum non exiguum numerum ab amico cum byssinis pannis Constantinopoli sibi missum accepisset, cepas esse existimans, ex illis aliquot sub prunis affari iussit, & vulgarium ce-

parum modo, ex oleo & aceto in cœnam sibi parari: reliquos in horto, inter brassicas & alia olera defodit, ubi neglecti, omnes brevi perierunt, præter paucos quos Georgius Rye mercator Machliniensis, rei herbariæ perquam studiosus, ad se recepit: cuius sanē diligentia, & industria acceptum referre debemus, quod eorum postea flores, gratissimā varietate delectationem & voluptatem oculis adferentes, videre nobis licuerit.

Natales.

Hactenus autem Tuliparum bulbi nobis Byzantio missi sunt, præcociis quidem *Casé lalé*, serotinæ verò *Caua lalé*: à locis nimirum unde primū Constantinopolim illati sunt, appellatione inditā: Cassa urbs est in peninsula *Gazaria* dicta, quæ inter Propontidem & Euxinum pontum sita est: *Caualla* verò in Macedonia urbs maritima. Sunt qui Tulipam, præsertim purpureā, *Cosmosandalō* esse velint à veteribus inter coronarias herbas numeratum.

TULIPA BYZANTINA ALTERA.

CAP. X.

QUIA novum Tulipæ genus hoc capite describemus, operæpretium me facturum existimavi, si pauca quædam de Apenninea, Narbonica, & Hispanica, quibus nostra hæc aliquot notas similes habet, prius differeremus.

Tulipa A-
penninea.

APENNINEA igitur Tulipa pedalem vel etiam cubitalem fert caulem, in binos aut ternos ramos interdum divisum, quibus singulares insident flores senis ut plurimum folijs nonnumquam & octonis constantes, foris subvirescentibus, intus flavis, protuberante è meditullio capite trigono oblongiusculo, multis flavis staminibus cincto: valde odoratus is flos, leucioj flavi suaveolentiam referens, superioribus Tulipis plerumque magis expanditur, & ferè à meridie sub vespèram duntaxat: folia alijs Tulipis angustiora, etiam carinata nonnihil, subcineracei cum caule coloris, terna, quaterna: semen paleaceum ut in reliquis Tulipis, sed longè minus: radix bulbosa (spadiceo cortice recta, in binas aut plures soboles singulis annis dividitur, proximo anno flores daturas, quin & alias subinde obliquè & in latera spargit (præsertim quæ nondum florem tulit) non in altum recta mergit. Floret cum serotinis, aut paullo etiam ferius. Nascitur plurima in Apennino, unde erutam memini Bononiā ad nos ante multos annos mittere C. V. Vlysses Aldrovandum, Bononiensem Professore, & omnium Naturæ miraculorum Scriptorem solertissimum: cuius lucubrationes avidè adhuc expectamus.

Tulipa Apenninea.

Tulipa Narbonensis.

Tulipæ Byzantinæ genus alterum.

Hv1c similis præne est Narbonensis è Ceben-
nis montibus, à C. V. Matthia de Lobel primùm
eruta, & amicis in Belgicam missa: minor tamen
est in omnibus, flores foris magis virentes, intus
flavi, delicatius quiddam spirant: radix etiam è te-
nuibus nervis in latera soboles & bulbillos spargit.

TERTIA in monte quodam Aranjoes vicino na-
ra, in Belgicam à Francisco de Hollebeque Regio
hortulano missa, Narbonensi paullo minor est: ejus
flore non vidi, sed Narbonensi similem esse in-
tellexi, qui folia tamen habeat foris non omnino
viridia, verùm purpurascens etiam colore perfu-
sa. Illius bulbos aliquando alui, qui unico dunta-
taxat folio semper germinarunt, adeoq; inanes pau-
latim facti sunt, ut tandem perierint. Miserat præ-
terea idem Franciscus & alios aliquot bulbos (ut
Hispania bulbacearum, & variarum aliarum ele-
gantium stirpium maximè ferax est) quorum ma-
ximam partem in Hispanicâ meâ peregrinatione
non observaram, qui tandem belgicum aërem re-
spuentes, contabuerunt.

BYZANTINA autem folio prodit liliaceo, unico, si
flore non feret, reliquarum Tuliparum more,
at flore prolatura pedalem promit caulem, viri-
dem, rotundum, quem amplectuntur bina plerum-
que folia liliacea, dilutiùs virentia, & Lilij Perfici
foliorum modo splendens, flore summâ parte
sustinentem Apenninæ Tulipæ flori formâ & am-
plitudine parem, sex mucronatis folijs cōstantem;
quorum exteriora paulo angustiora sunt, interiora
verò latiora, exalbido foris cum purpurascens &

viridi mixto colore, internè autem tenuiter rubescens sive diluto carneo, unguibus & sta-
minibus flavis nigricante apice insignitis nonnihil odoratum: caput trigonum Apenninæ
simile,

simile, quod ad frugem non pervenit: radix bulbacea Apennineæ planè similis, aliquot fibris donata, quam etiam bulbos in latus spargere observavi.

Floruit mihi hæc anno M.D.XXCVIII. Aprili mense & alterum in supremâ alâ (quemadmodum ex hac icone, quam ex illa florente ipsemet exprimebam, videre licet) habuit florem: Generosâ autem Dominâ Vngnadin, quæ præcedente Novembre Byzantio illam cum multis alijs bulbaceis stirpibus acceperat, binæ etiam floruerunt, una binos, veluti mea, gestans flores, altera unicum. An postea aliquæ ipsi floruerint, ignoro; illo ipso enim anno Vienna discessi: earum duarum certè, quas illa donante solùm retinueram, quodammodo contemnens, quòd Apennineas (adeò similes erant bulbi) existimarem, nulla deinceps floruit, sed prolem generantes, unicum folium produxerunt. Missa autem fuit cum hac inscriptione *Lalé di duoi fiori*, ex qua conijcere licet, ut plurimum binos proferre flores.

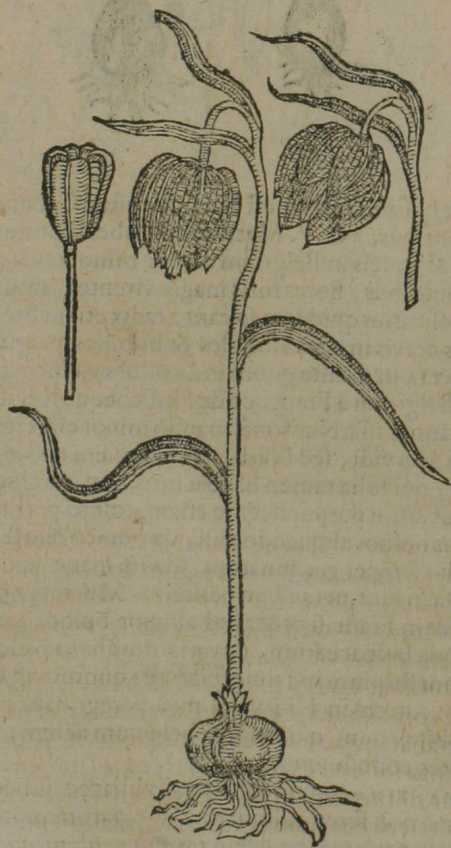
Sed quandoquidem in Apennineæ Tulipæ mentionem incidimus, silentio premendum non duxi aliud Tulipæ genus quod habuit honestus vir Theodoricus Coornhard Amsterodamensis civis.

T. R. Apennina similis. EST autem illa, caule, folijs (quæ tamen paullo viridiora) floris formâ, Apennineæ non valde dissimilis, nec etiam (ut mihi relatum) radice, quæ, ut inquiunt, illius instar, oblique propagines spargit: floris autem color ruber est saturatior sex folijs mucronatis constans, nonnihil odoratus, quorum unguis longi nigri, flavo colore eos ambiente, internis folijs interioribus in ternos radios mucronatos desinentibus, in reliquis ternis, orbiculato mucrone, illis externâ parte omnino flavescentibus, his verò paululum flavi circa infimum unguem habentibus, trigono oblongo capitulo Apennineæ instar medium florem occupante, rubescente: semen mihi non conspectum. Floret Aprili.

FRITILLARIA.

CAP. XI.

*Fritillaria
historia.*

VENVSTISSIMA hæc planta pedali, interdum etiam majore, est caule, rotundo, tenui, foris ex viridi purpurascente, & obsoletioris coloris, intus verò, ut Tuliparum, fungoso: quina plerumque habet folia, interdum etiam plura, incondito ordine, per caulem sparsa, angusta, carinata, digitalis longitudinis vel majoris, superioribus exceptis, quæ breviora sunt, caule viridiora, & Narbonensis vel Hispanicæ Tulipæ folijs forma coloreque proxima: flos in summo caule sæpissimè unicus (interdum bini, rarò terni, omnes autem eodem tempore se aperientes) nonnumquam gemellus, inodorus, deorsum spectans & propendens tintinnabuli modo, sex folijs constans ut plurimùm, (habui etiam octonis & duodenis) quæ areolis quibusdâ nunc quadratis nunc oblongiusculis, partim candidi, partim purpurei, sive saturationis, ut ita dicam, carnei coloris, elegantissimo ordine, pulcherrimæque serie distincta sunt, quadris tamen ad latera minoribus: folia interiore parte sunt vegetiore & elegantiore colore prædita, candicanteque, qua parte capiti inhaerent, ut Rosarum folia, unguis habent, à quorum infimâ sede virescens quædam, & herbidi coloris linea, ad medium usque folium ducta videtur: sex stamina medium florem occupant, quorum apices primum pallidi, deinde, ubi obversi sunt, flavi, & quasi pulvere quodam conspersi (quali sunt omnium ferè florum apices) quæ stilum trifidum, ut in plerisque alijs floribus, ambiunt: triangulare deinde succedit caput, unciam plerumque

longum, supernâ parte crassius & sine coronâ, alioqui Narbonensis Tulipæ capiti simile, in quo semen planû, jam dictæ Tulipæ semè quasi referens, membranaceo margine latiore, in quo nullum, contrâ quàm in Tulipis, germen conspicitur: radix bulbosa, cædida, solida, nullis tunicis septa, sed veluti in binas easque ut plurimùm æquales partes secta, è cujus medio protuberat quasi pulvinus quidam, unde caulis emergit, sessili parte multis fibris donatâ.

Varietas.

Hujus flos interdum variat: nam ut plurimùm saturatius purpurascens quadras habet, interdum dilutiores. Vnam habeo semine natam dilutissimam. Floret cum præcocioribus Tulipis, interdum etiam Martio, in hortis. *Vide continuatione in append. altera, de hæc*

Tempus.

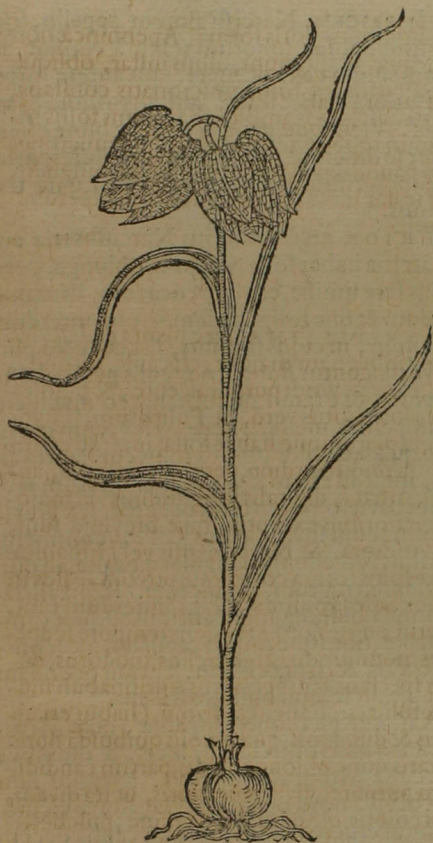
Cap. II. lib. 2.

Sponte

Sponte quibusdam pratis ad Ligerim flumen non procul Aureliâ urbe Galliæ celebri-
scitur, unde primum ad me missa fuit Machliniam, & Belgicæ cõmunicata anno M. D. LXXII.
(nasci etiam in Nortmanniâ & Britanniâ minore intelligo) Deinde Viennæ Austriæ, ali-
quot bulbos accepi triennio post munere Ill. V. Ioannis de Vulcop, Regis Galliæ apud Cæ-
sarem Maximilianum II. tum Legati. Misit etiam ad me aliquot post annos Ill. V. Augerius
de Bousbeque Sereniss. Reginæ Elizabethæ Caroli IX. Galliarum Regis viduæ, summus Au-
læ Præfectus & Cæsari à Consilijs, Lutetiâ multos bulbos, ut nobilium Austriacarum Ma-
tronarum quæ illius floris erant studiosissimæ, votis satisfacerem. Anno verò M. D. LXXIX. in
quibusdam pratis quadriduano itinere infra Budam Pannoniæ, ab ijs qui Constantinopoli re-
dibant, mense Martio, florens observata est. Sed & postea pleræque semine mihi natæ sunt,
quæ septimo & octavo demum anno, vel etiam serius floruerunt: quarum aliæ binos, quæ-
dam ternos, nonnullæ vel geminos, vel duodecim folijs constantes flores tulerunt.

Fritillaria dilutior.

Fritillaria Aquitanica.

N. V. Ioannes Boisor, vetere amicitia mihi conjunctus, aliud genus habebat magis seroti-
num, quod toto bimestri post primum floruisse ad me scribebat, binis ornatum floribus par-
te interiore ex flavo virentibus, sine ullâ colorum distinctione: foris nervus extuberans &
eminentior ex obscuro virebat, foliorum oræ nonnihil reflexæ vermiculores erant, ex flavo,
virente, & purpureo. Ex Aquitaniâ originem ducere asserbat.

Is porro bulbus quem mihi Autumno communicabat anno MDXXCIII. Maij subsequen-
tis initio florem aperuit sex folijs, ut in præcociore constantem, quorum extremæ oræ non-
nihil reflexæ erant, dorsi nervus paululum extuberabat, atque virefcebat, interiora terna fo-
lia externis erant latiora, omnia autem exterius ab imo folio ad extremas oras, obsoletæ pur-
pureæ radijs, sub quibus nonnihil flavi conspiceretur, distinguebantur, interioribus verò colore ex
viridi flavescente & splendente prædita erant, veluti sericeus pannus viridis, cujus subtemen
flavum sit: sex stamina ex umbilico prodibant pallidis apicibus obsita, alia alijs longiora.
Nullum semen tulit, proximo anno imminutus bulbus florem non dedit, tandem subse-
quens rigida hiems omnino corrupta.

CETERVM Fritillariæ Tertium quoddam genus habuit Ioannes Somer, cujus paulo antè
memini, vir qui exoticarum & elegantium stirpium culturâ valde delectatur, ijsque bene
instructum habet, quod florem anno nonagesimo septimo supra millesimum & quingente-
simum produxit, sex quidem folijs constantem & nutantem, ut superiora genera: sed quo-
rum folia sunt flavi coloris rubris maculis distincti, illorum medio nervo prominulo & vi-
rescentis coloris.

Quæ ad me primum genus mittebat pharmacopæus Aurelianensis, Noël Capperon vo-
catus,

catus, ac paullo pōst in schytica illa communiq̃ue laniena per universam Galliam grassante sublati, *Fritillaria* nomen indiderat, quōd ejus areolæ versicolore, fritillum quodammodo æmulentur: vulgo *Lilium variegatum* ante dicebatur. Dodonæus *Meleagride* appellare maluit, quoniam ejus folia varijs coloribus picta sint, uti plumæ *Meleagride* avis, quam vulgus Gallinam sive *Perdicem barbaricam* aut *Guineæ* vocare solet, diversis tamen. Secunda autem species commodè *Meleagris* aut *Fritillaria* appellari nequit, quandoquidem colorum in eâ varietas simili modo non est distincta, ut in priore: tamen & caule, qui aliquantulum tenerior, & folijs, quæ in hac paullo angustiora magisq̃ue herbacei coloris videntur, & radice, atque etiam floris formâ nonnihil illam æmuletur.

AN apud Recentiores medicum in usum veniat hæc planta, me fugit. Ob florum tamen elegantiam & venustatem expeti, & diligenter in hortis coli potius existimo.

NARCISSVS PRÆCOX SIMPLICI FLORE.

CAP. XII.

Narciss. latifol. simplex 1.

Natalis.

Narciss. simplex 1. πολλακτῆς. Tempus.

Narciss. latifol. Byzantinus medio luteus 11.

Narciss. latifol. simplex medio luteus 111.

Narciss. latifol. totus albus 1.

SIMPLICEM *Narcissi* florem appello, qui simplici sex foliorum texturâ constat, licet medium calix occupet. Ejus autem stirps, aut latiora habet folia, aut angustiora & tenuia. Vtriusque generis flores colore etiam inter se differunt, omnium porro differentias quâ poterimus perspicuitate hoc capite trademus.

PRIORE ergo latifolius *Narcissus* tria aut quaterna habet folia, virentia, oblonga, porri folijs ferè similia, caulem cōcavum, striatum, nudum & sine folijs, pedem altum, interdum altiore, in cujus summo, sex aut octo pluresve nascuntur flores, triangulis pediculis insidentes, & è tenui membranaceo involucre erumpentes, mediocriter amplos, cum gravitate quadam odoratos, sex folijs constantes albis, interdum etiam *ωχρολεύκοις*, quorum medium flavus omnino calix occupat, sex brevissima stamina cum suis apicibus pallidis continens: floribus succedunt triangularia capita, in quibus semen nigrum, angulosum. Radix illi satis ampla, bulbosa, nigricantibus aliquot tunicis septa, fibrisque multis capillata, intus omnino alba, & si præcidatur, lentum quendam succum, ut reliqui bulbi, exstillans.

Nascitur plerisque Hispaniæ, quæ Mediterraneo mari objecta est, locis, & omnibus ferè circa *Mompelium* pratis. Memini non procul villâ novâ oppidulo *Magalonæ* vicino, bulbum erueri, cujus summus caulis decem

& sex flores sustineret, ut meritò *πολλυανθῆς* appellari potuerit. Illum in C. V. Gulielmi Rondeleti, apud quem vivebam, horto, terræ commisi.

Floret in calidioribus regionibus mente Februario, eruere memini etiam quasdam plantas Ianuario in pratis Boutoneto suburbano vicinis (ut interdum inter ejusdem generis stirpes alia alijs maturius germinat) Apud Belgas verò non nisi Martio aut Aprili.

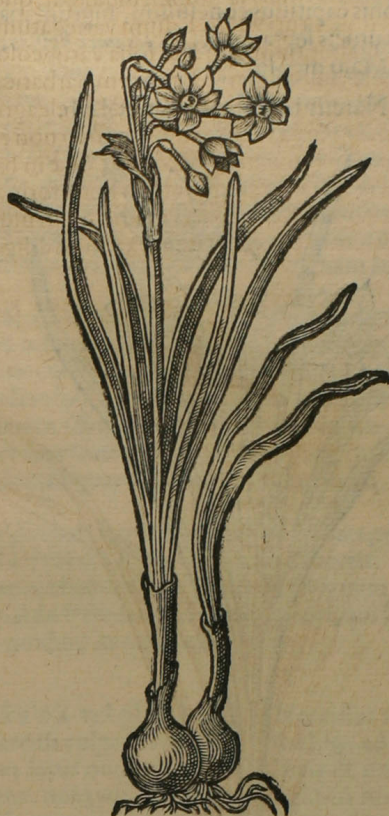
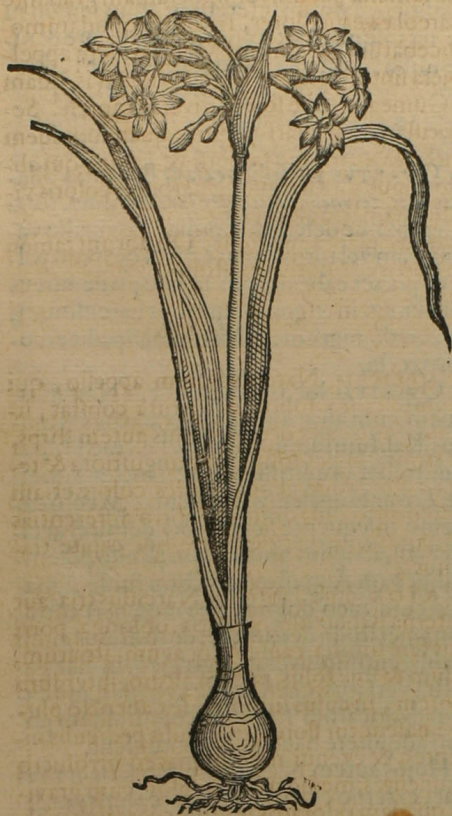
Invenitur alius huic ferè similis, sed paullo præcocior, latioribusq̃ue folijs, & amplioribus floribus, cui plerumque nisi terni, quaterni, aut ad summum seni supremo cauli insidēt. Adfertur Constantinopoli cum plerisque alijs, & in fictilibus ut plurimum colitur, ubi floret Aprili, interdum etiam Martio, si veris temperies paullo calidior fuerit: major odoris fragrantia in hoc nares ferire videtur, quàm in superiore.

Hujus generis aliquot bulbos, *Narcisso doppio* nomine, mittebat ad me anno M. D. XC. Illis Heros Ioannes Vincentius Pinellus, quos plenos flores prolaturus sperabam: sed subsequente vere, meâ spe frustratum deprehendi. Nam elegâtes quidem flores habui, sed simplici sex foliorum serie constantes, superiore ampliores, omnino niveos, præter medium calicem flavum, odoris fragrantissimi, septenos & plures summo caule simul nascentes: folia carinata, nec minus lata habuit, quàm qui plenum fert florem, & radicem crassiore. Monitus autem, quos miserat bulbos simplicem florem tulisse, alijs me impertijt minus crassis, quorum flores, pleni fuerunt, paullo tamen minores Primo, sequente capite descripto.

ALTER priori formâ non dissimilis, folia habet terna aut quaterna viridiora paullo superiorem, longiora & angustiora; è quorum medio exilit caulis latiusculus, angulosus tamen & concavus, cui insident seni, septeni, interdum deni flores prioribus similes, sed oblongiores paullo,

Narciss. latif. simplici flo. prorsus albo 1.

Narciss. latif. flo. prorsus albo II.

paullo, & omnino nivei, quorum videlicet calix ille medius (qui in priore flavus) etiam albus est, odor priori similis, similis etiam radix. Illius nec capita neque semē observare potui: nam Ianuario extremo, nascentem pingui solo nonnullis Lusitaniæ & Bæticæ locis, & uliginosis multaq; adhuc aqua stagnantibus & florentem observabā anno M.D.LXV. tum etiam Februarij initio in summa Calpe eruebam duntaxat. Ejus aliquot bulbi in Belgicam missi nondum flores tulerant, dum octennio post à Cæsare Viennam accerferer. Hæc porro planta, ex illarum est numero, quas magnæ illius & generalis Stirpium Historiæ, ante paucos annos Lugduni expressæ Auctor Dodonæo tribuit, & ab eo me sumpsisse scribit. Ego verò non modò hanc, sed plurimas alias quarum descriptionem in Hispanicis observationibus dedi, Dodonæum à me habuisse assero, & omnia quæ in Hispanicâ meâ peregrinatione observaveram liberaliter communicasse dico, quemadmodum ante feceram quæ è Narbonensi Galliâ decennio ante in sportis attuleram. Sed quî quæso scribere potuisset Dodonæus de stirpibus in Hispaniâ aut Galliâ nascentibus, nisi alterius manu ducente, cū ante annum MDLXXIII. quo ad Cæsarem Maximilianum II. evocatus est, numquam Belgicâ excesserit? Hæc autem neminem existimare velim à me dicta, tamquam cum larvis luctari, aut defuncti manibus insultare sit animus (cū enim vivens mihi fuerit amicus, etiam defuncti memoriam colo) sed ut mea, hoc est, meo labore diligentique observatione parta mihi vindicem. Mei numquam fuit pudoris, ut mutuum ab aliquo quidpiâ sumpserim, quin ingenuè semper professus sim à quo habuerim: an alij simili gratitudine erga me usi sint, benevolis lectoribus æstimandum relinquo. nec in Appendice ad Purgantium historiam Dodonæus negat, quin illius & aliquot aliarum icones à me acceperit, ut animadvertere potuerunt qui ipsius Dodonæi verba expendere maluerunt, quàm nudarū picturarum intuitu pascere oculos. Sed de his satis, ad Narcissi historiam redeamus.

Hujus generis alius est, superiore minor, firmioribus magisq; candicantibus folijs, qualia *Narciss. latif. sol. niveus* ferè sunt in Narcisso marino, qui à Narbonensibus Scilla sive Pancratium, dum Mompelij *alter.* viverem, dicebatur, Valentini Hispani Hemerocallidem appellabant, ut in ejus historiâ dicemus, caule brevior, & binos, ternos aut quaternos duntaxat flores proferente.

Ex Hispania post meum reditum missus, reliquis Narcissis serius, hoc est Maio, Bruxellæ in quibusdam hortis floruit.

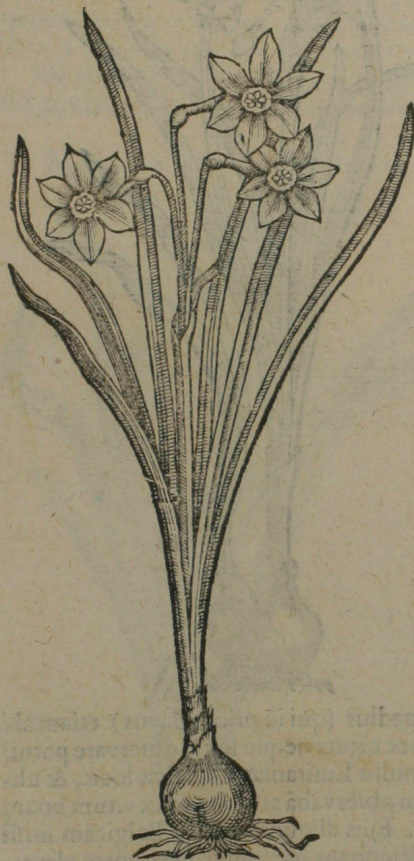
TERTIUS item Byzantio allatus M.D. XXCVII. qui sequente anno folia dedit primo generi *Narciss. latif. sol. niveus* similia, caulem inter folia emergentem, pedalem, qui ternos & quaternos flores dedit ejus- *tertius.* dem cum superiore magnitudinis, nivei prorsus coloris, id est, calice etiâ niveo, è quo emergebant sena stamina, terna alijs longiora, flava. Alius præterea adeò illi in omnibus similis, ut vix quis-

vix quispiam discernere potuisset, nisi differentiam fecissent flores illo minores, & frequentiores in summo caule nascentes, odorem & fragrantiam Iasmini referentes: hujus semen in trigonis capitibus conclusum, nigrum inæquale: utriusque radix minor paullo prior & nigris tunicis septa, *zerincada catamer bianco* nomine missa fuit, ut & quinquennio ante: Floruit Maio mense.

Narciss. latifol. flo. prorsus flavo.

N. latifol.
flavo flore.
sive IIII.

Nar pallido
flore medio
aureus sive
V.

QUARTVS latifolius etiam Byzantio allatus fuit, *zerincada-catamer sari* nomine, folia illi proximè descripto similia: flos in illo variat, nam vel totus flavus est, vel omnino pallet, præter calicem qui in hoc planè aureus est: semen in trigonis capitibus narcissinum, inæquale, nigrum: radix tunicis spadicei coloris tecta.

QVINTVM locum obtinebit is Narcissus, quem cum alijs aliquot elegantibus stirpibus, Kal. Iunij anno M. D. XCVI. ad me Hispani mittebat eruditissimus vir Doctor Simon de Tovar Hispanensis Medicus, ego verò extremo insequente Septembri demum accipiebam, ab ipsius obitu: nam paullo post intelligebam Augusto extinctum fuisse, magno cum meo dolore, nec mediocri totius Botanici studij detrimento: doctissimus enim & diligentissimus erat, egregieq; in hac palæstrâ versatus, qui si diutius vixisset, multarum exoticarum stirpium cognitionem posterius acquirere haud dubiè potuissent.

Hujus autem Narcissi bulbus satis crassus erat, externo cortice spadicei coloris præditus, qui Ianuario sequente, quaterna protulit folia, lata, & quodammodo carinata, ut præcedentium aliquot, viridia, cubitalis longitudinis, inter quæ caulis prodijt cubitalis aut altior, deinde duorum cubitorum altitudinem superans (quam in reliquis Narcissorum generibus observare non memini) viridis, triatus, intus cavus, summo fastigio su-

stinens membranaceum quoddam involucrum, è quo exibant suis petiolis innitentes flores, quini, seni, septeni, aut plures, senis folijs, instar aliorum Narcissorum simplici foliorum texturâ constantium præditi, coloris flavi, nonnihil quidem pallefcientis, floridi tamen, quorum medius calix aureus, suavis valde odoris. An porro prolificum semen daturus sit, adhuc ignarus sum, quandoquidem eo florente ejus historiam concinnabam Martij initio, ut is annus valde præcox fuit, nullâ aut perquam exiguâ præcedente hieme, quæ demum extremo Martio valde aspera fuit, & multas stirpes corripuit.

Non multum dissimilis erat, qui anno M. D. XCVI. mihi floruit, à Ioâne Boifot præcedente Autumno acceptus, quem Ferrariâ allatum scribebat. Mihi & alium cujus florem ex pallido virefcere aiebat, calicem quæ angustum flavum habere: sed utrumque bulbum corripuit hiems illa rigida subsequens.

Narciss. latifol. classis alba.

NASCUNTUR & alij Narcissi quibus latiora sunt folia & flores simplici foliorum textura constantes, in Belgicis & plerisque Germaniæ hortis: de quibus cõsulendæ Cl. virorum Dodonæi Pemprades & Lobelij Observationes. Illud autem dicendum putavi, Majorem illum amplis folijs, & in eodem caule binos ut plurimum, interdum ternos & quaternos flores magnos sustinentem sex folijs albis constantes, & pallidum calicem cingentes, odoratos (vidi etiam qui & duodenis folijs constarent) in Anglia sponte nasci, à viris fide dignis intellexisse. Alterum verò ex his qui unicum florem ferunt (rarò binos) album, cujus calix parvus, pallidus, oris fimbriatis purpurascens, nascentem observabam in quibusdam Narbonensis Galliæ pratis, atque etiam semper Constantinopoli missum, cum alijs bulbaceis & tuberosis stirpibus, *Deve bohini*, sive *boini*, id est, colli vel capitis cameli, nomine, quia floris collum longius quàm ceteri Narcissi, protensum habet.

Narciss. latifol. VI.

ILLI non dissimilem Sextum observabam, cui quaterna aut quina Martio mense erumpunt folia, oblonga, angusta, inter ea deinde caulis nudus, rotundus, intus fungosus, in cujus summo, è tenui membranâ prodiit, unicus, nonnumquam & alter, flos sex niveis folijs stellæ modo decussatis constans, parvum calicem pallidum cingentibus, cujus oræ rubella fimbria exornatæ, sex in eo inæqualibus staminulis flavescentibus: flori suaviter odorato succedunt capitula

capitula triangula, crassiuscula, in quibus nigrum inæquale semen: radix ut ceteris bulbacea, multis candicantibus tunicis constans, extima, quæ reliquas ambit, fusca, è cujus sessili parte plurimæ subfuscæ fibræ dependent.

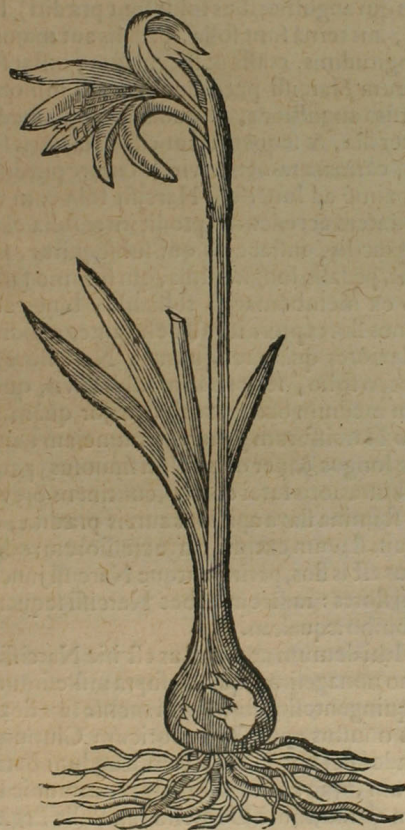
Provenit magno miliari supra Gamingam Chartusianorum monasterium, D. Virgini ad Thronum nuncupatæ, sacrum, pratis quibusdam altissimo lacui vicinis, ad prædium æthos dictum, in quo, curantibus Carthusiæ moderatoribus, perhumaniter & luculenter excepti semper fuimus, dum in summa Herren-alben & Durrenstain juga tenderemus, aut ex ijs jugis Gamingam rediremus. Quo istic tempore floreat, mihi non constat: nec scivissem istic nasci, nisi ad lacum proficiscens aliquot bulbos rotarum orbitis recens erutos offendissem: biduo enim aut triduo ante rustici fœnum evexerant. Sed illæ Viennam perlata, Maio mense in meo hortulo floruerunt: verisimile autem est natali loco seriùs florere. Memini & illi ferè similes in Euganeis montibus inventos, à studiosis ex Italia reducibus Viennam ad me perlatos.

SEPTIMO generi latiora reliquis folia, æruginei ferè pallescentis coloris, inter quæ satis latus prodit caulis, nudus ut reliquis Narcissis, paullo infirmior, foris striatus, intus concavus, summa parte sustinens magnum, laxum, membranaceum folliculum, quo dehiscente, exit unicus, ut plurimum, flos magnus, odoratus, sex albis folijs medium calicem pallidum cingentibus constans, cujus fimbria ex pallido purpurascit: flori succedit satis crassum triangulare caput, nigrum semen continens: radix crassior superiore, & cum majore illo, quem in Angliâ sponte nasci dixi, comparanda, etiam soboles, reliquarum Narcissinarum instar, satis feliciter procreans.

E Stryiâ allatum, Generosa Dn. de Heusenstain dicebat: seriùs etiam reliquis floret, nempe Maio mense. Id genus deinde satis frequens observabam Francofortianis in hortis.

ELEGANTIS porro Narcissi (qui inter eos qui latiora habent folia VIII. erit) flos cum aliquot folijs mihi mittebatur à doctissimo viro Bernardo Paludano Medico celebri, qui Indicum cognominabat: ego ejus historiam pro meo modulo ita concinnabam.

Narciss. latifol. Indicus rubro flore.

SENA vel plura habet is Narcissus folia, Narcissi vulgaris foliorum instar lōga, ad quorum latus emergebat caulis lævis & enodis, intus concavus, summo fastigio in nodum desinens, membranaceum quoddam involucrem purpurascens coloris sustinentem, è quo unicus flos sese exerebat sex lōgis & angustis folijs constans, qualia ferè in Narcissi Autumnalis minoris (de quo cap. XVI. hujus libri) flore conspiciuntur, non flavi tamen, ut illa, verum rubri saturi & splendentis coloris, instar floris Arundinis Indicæ vulgo appellatæ, cui non valde absimilis est, è quorum medio prodibant sex stamina ejusdem pænè coloris, oblonga (quibus insidebant apices fusci coloris quia forsità ex attritu corrupti) & medius stilus, sub quo rudimentum triangularis capitis, quod haud dubiè semen dedisset, fortè etiam maturum, nisi ipse florem præcidisset, ut mihi conspiciendum præberet: radicem, Paludano referente, habet bulbaceam, capis vulgaribus rubetibus prorsus similem.

Unicam autem ejus plantam habebat, ipsi missam ab eruditissimo viro D. Simone de Tovar Hispanensi Medico, quæ florem dabat Junio M. D. XCIII. alterum autem expectabat sequente mense, quoniam præcedente anno, eadem planta bis illi florem protulisset, mensibus Junio & Quintili.

At anno insequente, ex Indice horti Tovarici, & epistolis quas ipse Tovar ad me deinde scribebat, cognoscebam Narcissum Indicum Iacobæum ab ipso nuncupatum.

NARCISSVS Indicus, Iacobæus mihi indigeratus, ut scribit in epistolâ Cal. Iunij M. D. XCVI. ad me datâ, ex Occidentali Indiâ (ubi Azcal-Xochitl, quod est, Bulbus flore rubro, vocatur) nobis delatus: nulli rei herbariæ scriptori hæcenus, quod sciam, notus, cujus radix bulbosa, cepæ rotundæ similima, verum supernâ tunicâ pullâ, folia primum emittit crassa, oblonga, Narcissi marini, tibi Hemerocallis Valentina dicti, æmula: secūdum folia yerò, atque

Natalis.

Narciss. latifol. VII.

Narciss. latifol. VIII. qui est Narciss. Indicus.

Tempus.

Narciss. Indicus Iacobæus Azcal-Xochitl.

Natalis.

aded

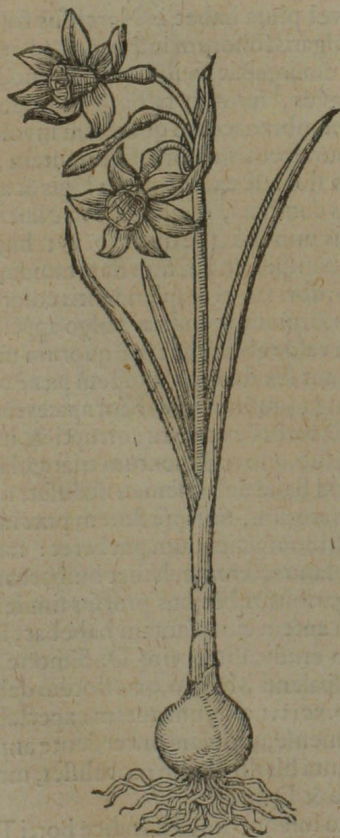
ad eod ex latere, pedalis & longior etiam emicat caulis, plerumque unus, aliquando verò & alter, nonnumquam pariter (quanquam hoc rarò) interdum successive, dilute rubens, rotundus, compresso tamen stilo, cavus, & interius subalbidus, qui in membraneam desinit vaginulam saturate rubentem, & ad extremum acuminatam fissamque, è qua flos unicus erumpit, oblongus, pediculo nixus viridior, qui deorsum inflexus & veluti procumbens (ut in Leucoio bulboso vel Lilio rubro, tamen non æquè nutas deorsumq; procumbens) sex munitur folijs eleganti minij colore rubentibus, tribus superioribus, totidem inferioribus: quorum quod è superioribus medium est, surrectius eminet: reliqua duo ad latera à medio reflectuntur: inferiora autem deorsum curvantur, cunctis ita cœcinatis, ut ensis etiam rubri, qui ab ordinis Sancti Iacobi equitibus in veste gestatur, formam valde referat, unde Iacobæi cognomen ipsi à me inditum. Sunt porro in hoc elegantissimo flore stamina septem similiter rubra: quorum medium aliquanto longius in triangularem apicem desinit, cetera sex apices transversim finiunt, interius fusci, superficie verò luteo pulvisculo obducti: cuncta autem, ad mediam ferè eorum longitudinem, medium ex inferioribus folium ambit: idem etiam à reliquis duobus inferioribus complexum: atque ubi hæc deorsum flectuntur, stamina ipsa sursum elewantur.

Illo ipso porro anno floris cum suo caule & foliorum iconem ad me mittebat Ill^{mus} Comes Arebergius, quam ad vivum depingi curaverat ex plantâ quæ illi florem protulerat, à D. Tovare eodem anno acceptâ: deinde sequente Februario bulbi suis coloribus expressi iconem, qui crassus est tunica exteriori fusca reclusus, fibrisque infimâ sede, nonnihil prominente, frequentibus, crassis plerisque & in alias tenuiores divisus, & alijs minoribus, præditus.

Hæc sunt quæ de Narcissis latiore folio & floribus simplici foliorum texturâ præditis dicenda censui: nunc ad eos, qui simplici quidem flore etiam constant, sed angusta habent folia, pergamus, eorumque differentias percurrâmus.

Narciss. juncifol. i. amplo calice.

Narciss. ix.
qui angustifol.
fol. i.

Nono igitur Narcisso (qui primus inter eos qui angustioribus folijs sunt præditi) bina, aut terna sunt folia, pedalis aut majoris longitudinis, crassa & succulenta, instar foliorum Narcissi præcedentis tertij minoris, verum angustiora, & quodammodo media inter illa, & sequentis juncifolij majoris folia, carinata tamen & viridi colore prædita, proximè ad juncifolij Narcissi foliorum viriditatem accedente: prodit inter folia caulibus gracilibus, instar ejus qui subsequitur, firmus, pedalis longitudinis, qui summo fastigio ex membranaceo folliculo, binos aut ternos flores promit valde elegantes majores & laxiores quàm reliquorum Narcissorum juncæo folio, sex præditos folijs flavis, quorum medium occupat calix major quàm in ullo Narcissorum genere, semunciam namque longus, & per oras veluti sinuosus, paulo saturatoris lutei coloris, continens breviter sex stamina flava apicibus aureis prædita, & stylum flavum extimâ parte crassiorem: odoratus est is flos, perinde atque Narcissi juncifolij flores: radicem habet Narcissi sequentis bulbo æqualem.

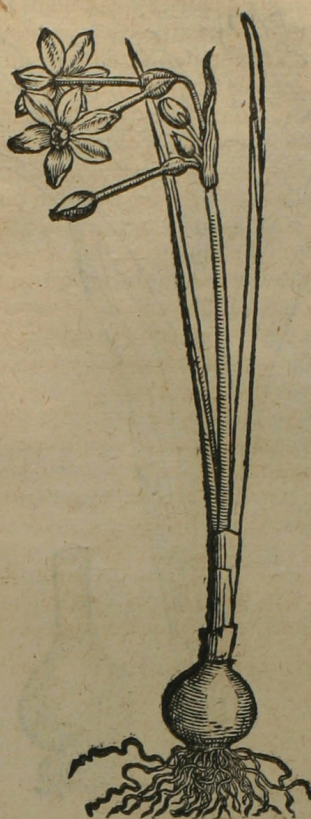
Mihi demum conspectus est hic Narcissus anno nonagesimo quinto supra millesimum & quingentesimum, Aprili mense suis floribus onustus apud Theodoricum Clutium, Academici horti Præfectum, Lugduni Batavorum, quo anno bulbi mihi communicati cum ab illo, tum à Cornelio van Hille Ecclesiaste Roterodamensi.

Narciss. x.
qui angustifol.
fol. i. &
juncifolius i.

Decimo etiam Narcisso, qui angustiore folio secundus, bina aut terna sunt oblonga folia, angulosa, carnosa, & pænè rotunda, juncis viridioribus & medullosis, levore coloreque quodammodo similia, nec minus flexibilia, inter quæ medius exilit caulis, rotundus, cavus, nullus ornatus folijs, in cuius summo, ex tenui quodam membranaceo involucre, flores terni, quaterni, aut quini prodeunt oblongi (gemelli interdum) forma Narcissinis similes, odoratiore eo qui medio purpureus est, flavi omnino, hoc est tam interiore calice quam ambientibus

Narciss. juncifolius II.

Narciss. juncifolius minor.

bientibus cum folijs, quæ vel mucronata, vel mucrone nonnihil orbiculato conspiciuntur: his succedunt triangula capita obtusis angulis ut reliquorum Narcissorum, nigro & anguloso semine plena, minore tamen quàm aliorum Narcissorum: radix etiam minor, candida, nigricantibus membranis tecta.

Istius genus invenitur minus, gracilioribus, rotundioribus, frequentioribusque folijs, *Narciss. juncifol. minor.* cauliculis è medio prodeuntibus pusillis, unicum plerumque aut alterum florem duntaxat sustinentibus, flavum & odoratum ut alterius, sed folijs constantem firmioribus & magis orbiculatis.

Prior sponte nascitur in montanis pratis non procul Toletis, & circa Guadalupe. Postea *Narciss.* riorem uliginosis inter Hispalim & Gades locis cum ipso flore cruebam Ianuario mense: at in Belgicis hortis neuter nisi Aprili floret, vel etiam Maio, licet interdum denuo paullo antè brumam, si mitior sit aëris constitutio.

Intellexi ab Hispanis Narcissi quoddam genus in Hispania inveniri quod omnino juncis *Narciss. juncifol.* etiam sit folijs, sed florem candidum producat, eamque ob causam *Iunquillos blancos* ab incolis appellari: sed cum illum numquam conspexerim, plura hinc adferre non licet. Anno tamen M.D.XCVI. ab eruditissimo viro D. Simone de Tovar paucos bulbos eo nomine insignitos accipiebam: sed adeò exiles, ut post multos duntaxat annos illorum flores sint sperandi.

NARCISSVS PRÆCOX PLENO FLORE.

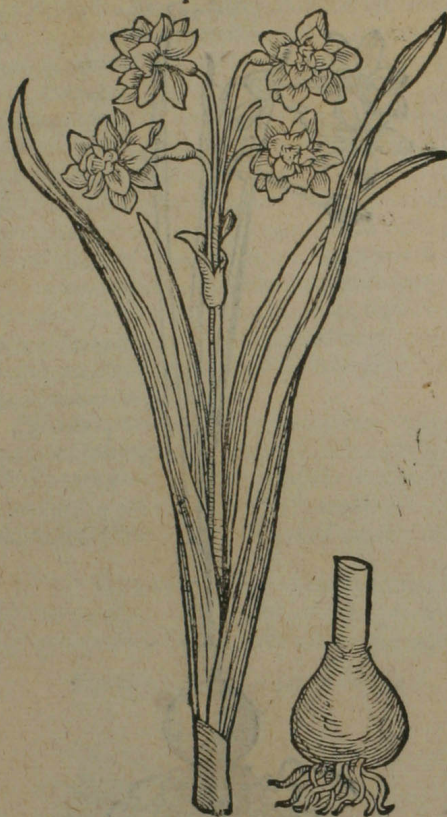
CAP. XIII.

EXPLICATA præcocium Narcissorum qui simplici sunt flore historiâ, eos qui plenum sive *πολύφυλλοι* illum habent & colore quidem variantem describamus.

PRIOR latioribus est folijs quàm primus simplex, & quodammodo carinatis ternis aut *Narciss. plenius I.* quaternis, caulis striatus, nudus, intus concavus, ut in superioribus, pedali altitudine assurgit, qui è membranaceo folliculo summo cauli insidete, ternos, quaternos, aut plures (nam me mini in hortulo meo Viennæ florere qui septenos habuerit) flores promit, senis albis amplisque folijs, ut prioris simplicis tertium genus, constantes, quibus pro calice sex alba alia folia sunt, minora tamen, & flavi calicis fragmentis sic intersecta & disjuncta, ut nulla calicis forma appareat, sed veluti apophysis flava ad singula interiora folia adnata videatur: odoratissimus est ille flos, & gravedine quadam caput tentans: nullum semen in hoc genere observavi: radix interdum crassissima, multis spadiceis tunicis septa, & frequentibus fibris donata.

ALTER folia, bulbum, caulem, priori adeò similia habet, ut neuter ab altero discerni *Narciss. plenius II.* queat, soli flores discrimen faciunt, qui etiam è vaginulâ summo cauli insidente, emergunt terni aut quaterni, priori magnitudine æquales, senisque folijs albis constantes amplum

Narcissus pleno flore i.

Narcissus pleno flore ii.

Narcissus pleno flore iii.

Narciss. plen.
iii.

aurei coloris calicem cingentes, aded multipliciter mirumque in modum implicatum, ut leucoij flavi polyphyllum florem saturatiorem quodammodo æmuletur: odor perinde suavis ac in priore.

TERTIVS folia & reliqua omnia superioribus ferè similia habet, sed paullo minora: flores etiam in hoc minores, sex albis folijs constantes, medium calicem flavum & plenum habet, emicantibus è medio oblongiusculis angustis foliolis stellatim quasi decussatis, albi quidem coloris, sed cui & viridis foris, & pallidus interiore parte permixti sint: odor ferè qualis in priore, sed nescio quid magis aromaticum spirans, medius inter narcissi & muscari odorem.

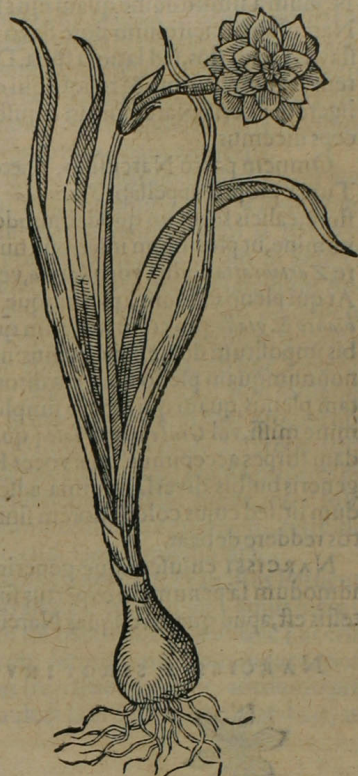
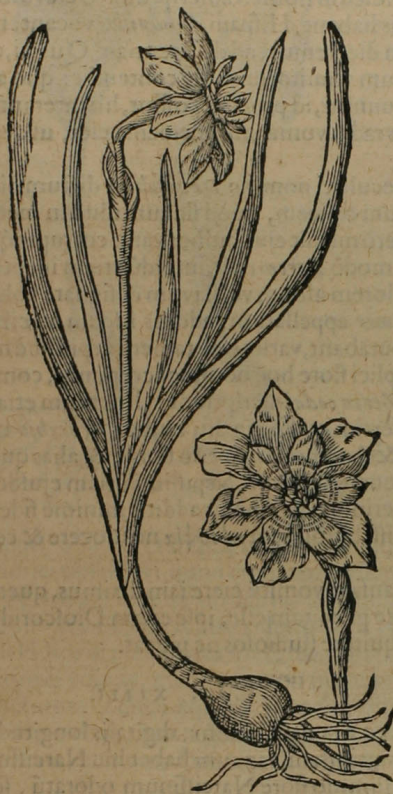
Omnes Byzantio allati: primus quidem sæpissimè, nam singulis annis, cum alijs bulbaceis stirpibus Viennam mittebantur: alterum duntaxat conspexi in horto Generosæ Dn. Vngnadin, anno M. D. XXCVIII. præcedente Autumno illi cum alijs & simplici niveo flore missum: tertium habui munere Philiberti de Bruxellis Cæsarei dapiferi cum plerisque alijs bulbis sub anni M. D. LXXV. initium. eodem quidem anno & sequentibus folia produxit, at nullum florem. toto anno M. D. LXXIX. latuit, ut perijisse existimaverim. anno subsequente Martio denovo prodijt, & Aprili ternos flores, quales modo descripsi tulit: tulit & proximo subsequente anno plures dum in Anglia peregrinarer, referentibus domesticis. Florent etiam superiores Aprili. At huic ante hiemem folia emergere non solèt, sed novo vere duntaxat, eo videlicet anno quo florem dabit. Nam si ante hiemem illi pro-

illi prodeunt (rarissimè id fit) proximo anno non forebit. Sæpe etiam in reliquis præcocius Narcissis qui Constantinopoli mittuntur vel pleno flore vel albo medio luteo, accidit, ut sterilitatis indicium sit, si folia ante hiemem emerferint.

ANNI porrò M. D. XXCVIII. Augusto mense Byzantio missi sunt magni muneris loco tres *Narciss plen.* crassi Narcissi bulbi Ill. V. Davidi Vngnad Baroni in Zonneg & Pleiberg atque bellici *flor.* consilij Præsidi, qui *Feza* Aphricæ urbe recens allati, magnum florem multiplici foliorum numero constantem omnino flavum ferre dicebantur: ille Viennâ discedenti unum donavit, quem, cum propter raritatem mihi carus esset, horto per hiemem committere nolui, sed in fictili summa curâ alui: omnis tamen mea sedulitas inutilis fuit, nam corruptus est. Eandem fortunam experti sunt quos uxori reservarat, ut ex ipsius litteris postea intellexi.

Narcissus pleno flore v.

Narcissus pleno flore vi.

QVINTVS è genere Narcissi medio purpurei latifolij Sexti qui ex laxo membrana- *Narciss plen.* ceo folliculo exit, proditque novo vere cum illo, folijs alijsque rebus omnino similis, solum *v.* discrimen in flore est, qui sex quidem majusculis folijs latè expansis constar, ut ille, sed in calice illo rubra fimbria ornato, alia sex folia paulo minora continet, singula *peculiarem* fimbriatum caliculum habentia, è quorum medio aliquot alia minuscula folia staminibus permixta prodeunt: suavis admodum est odoris, ad Muscari quodammodo accedens. Singulares ut plurimum sustinet caulis flores, interdum etiam binos, ut qui simplici foliorum textura constantem florem fert.

Floruit mihi Maio mense anni MDXC. præcedente autumno à Io. Boifoto Bruxellis missus. Eodem tempore pro pleno etiâ Narcisso accepi ab honesto viro Ioanne Mermanno Colonia bulbum, qui quidem sequente vere prodijt & in summo caule vaginulam tulit: sed illa exarescens floris spem præcidit. At annus xci. planè similem superiori esse declaravit. Quo etiam anno mihi communicavit N. V. Philippus de Sivry, Præfectus urbi Montibus Hannoniæ, Narcissi bulbum, qui sequente anno florem tulit illis similem, sed viginti, & pluribus folijs constantem, intercurrente inter illa fimbriato calice ut in jam dicto. At qui Illmo Comiti de Arenberg floruit anno M. D. XXIX. quatuor & sexagena folia habuisse scribebat ad me idem Boifot, & unici bulbi, quem ab eodem Comite impetraverat, prole superiore Augusto cum alijs aliquot raris bulbaceis stirpibus ad me mittebat: verum tabellario, cui pyxidula, quâ inclusi erant, tradita erat Coloniam ferenda, in prædones incidente, cum illi ad junctis periit magno meo dolore.

SEXTVS paullo angustiora videtur habere folia, alioqui non dissimilia: bis floris specimen Viennæ mihi dedit, sed vitium fecit, Francoforti toto biennio folia duntaxat novo vere dedit: an id accadat propter fecunditatem, proles enim singulis annis satis liberaliter sub-

ministrat, ignoro: at qui bulbum cum hac icone mittebat honestus vir idemque rei herbaria studiosissimus & diligens observator, Iacobus Plateau, civis Tornacensis, mihi significabat unicum summo caule ferre florem sub Maij mensis finem, totum niveum, & multiplici foliorum texturâ constantem: hujus radix minor est quarto genere.

Vnde primum in Belgicam illata sint quartum & quintum genus ignoro: quod autem Mermannus communicabat, ex Regis Gallia horto desumptum fuisse intelligebam.

Nomina.

CETERVM hi flores *Narzissos* à Græcis, Narcissi à Latinis appellantur, Galli peculiare nomen non habent, *Narzisses* tamē nominare possent, Germanis *Narzissen* rosin dicuntur. Priori simplici flore *Lirio blanco* ab Hispanis nomen impositum: alteri *Lirio blanco* & *Cebollinas*, à quibusdam etiam *Narzisso de Sevilla*, id est, Narcissus Hispalensis, vel quod circa Hispalim plurimus nascatur, vel quod à me primum, deinde ab alijs ex eâ urbe sit missus. Ejus altera species *Junquillos blancos* appellata fuit, tamen si præter floris formam nihil affine habeat cum Narcisso juncifolio. Tertij & Quarti historia Turcicum nomen adscriptum. Octavum & Nonum à similitudine quam ejus folia cum juncis habent, Hispani *Junquillos* vocant, nos Narcissum juncifolium flore flavo vel tenuifolium diceremus, ad differentiam Quarti, cui flavus etiam flos, sed latiora folia. Dodonæus Bulbum vomitorium esse contendit: quo autem argumento ipse & reliqui qui ejus vestigia sequuntur, id probare possint, libenter intelligerem: certè Narcissorum cujuscumque generis radix vomitum præmansa ciet, ut deinceps dicemus.

Omniem porro Narcissum, præter eum quem peculiari nomine *Devebobini* dictum dixi, Turcæ propriè appellant *Serin cade*, hoc est, Regium calicem, quod flavum illud in medio flore, calicis formam quodammodo referat: qui verò mittit ejus bulbos vario corruptoque nomine, ut plurimum inscribunt, nunc *Zeremcada*, modò *Zeremcade*, interdum etiam ineptiore *Zaremcatta* addita voce *bianco*, vel *giallo*, cum colorem album vel flavum designare voluit. At qui pleno est flore, plerumque *Zeremcada catamer* appellantur, additis iisdem vocibus *bianco* & *giallo*, pro coloris florum quos mittere se putabant, varietate: tamen si sæpissimè nobis impositum deprehenderimus: nam multos simplici flore hoc nomine accepimus, contra nonnumquam pleno flore præditos, hac simplici *Zeremcada* inscriptione. Interdum etiam tam plenus, quam qui amplo simplici est flore, præsertim crasso præditi bulbo, *Penachio* nomine missi, vel *Gulcatamer lale* (qua appellatione & Anemonem pleno flore, & alias quasdam stirpes accepimus) quæ voces Rosæ plenæ florem significant. Sæpissimè etiam ejusdem generis bulbis diversa nomina adscripta fuisse cōperimus: ut schedis additis minimè fidentum sit, sed cujus coloris florem sint habiguri Narcissi bulbi, ipsa *auto-psia* nos docere & certos reddere debeat.

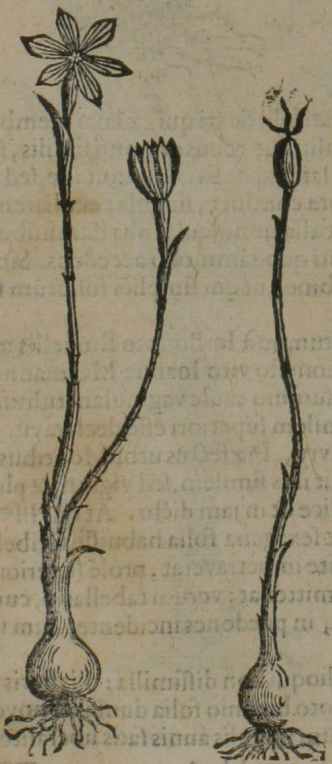
Facultates.

NARCISSI cujuscumque generis radicem præmansam vomitū ciere jam diximus, quem admodum sæpenumero expertus sum: quâ facultate præditam esse, ipse etiam Dioscorides testis est, apud quem reliquas Narcissi facultates requirere studiosos ne pigeat.

NARCISSVS SEROTINVS.

CAP. XIII.

Narcissus serot.
sive autumn.
n. 61. 1711. 1712. 1713.

Natales.

Nomina.

Narcissi Pers.
sive historia.

VNICVM cauliculum, digitalis longitudinis, gracilem, vacuum habet hic Narcissus, in cujus summo florē Narcissinum odoratū, sex foliolis albis constantem, & in medio exiguum calicem flavum continentem: flori succedit exile trigonum caput, exiguum nigrum angulosumque semen continens: radix Narcisso juncifolio valde similis, minor tamen, multis candidis tunicis, lentoque succo prægnantibus constans, sed nigrâ quadam membranâ tecta. Tota planta amara est, ut superiores Narcissi, verèque dixit Plinius, odorato saporem rarè ulli non amarum.

Nascitur plurimus ad Anam flumen in Turdulis, ubi florentem, & suis capitulis jam maturefcere incipientibus eruebam sub Octobris finem, nullis è bulbo natis folijs, nec ulla eorum vestigia observans, quod sanè mihi admirationi fuit.

Incolæ *Toñada* appellabāt, nos serotinum nuncupavimus, possemus & Autumnalem minorem vel minimum dicere: nam Narcissum vix minorem inveniri posse puto.

NARCISSVS PERSICVS.

CAP. XV.

ΑΚΥΛΑΟΣ planè est hæc planta, & floris duntaxat pediculo prædita, veluti Crocum, Colchicumque: exilit ergo è membranaceo cucullo,

Narcissus Persicus.

cullo, tamquam ex vasculo aut theca flos oblongus, Croci aut Colchici floris æmulus, sex folijs cõstans ex flavo palleſcentibus, quorum tria interiora paulo angustiora sunt, externa latiora, & summo mucrone nõnihil incurva, sive ἀπρόσσι, quandam habentia, qua interiorum mucronem amplectuntur & comprehendunt, ingrati odoris, & papaveris quasi virus redolentis, stamina sex medium florem occupant, in foliorum unguibus nata, sed internorum foliorum reliquis longiora, exilit è medio oblongior stilus, gracilis, & sine capite. Folia illi sunt Hemerocallidi Valentinæ, de qua paullo post, non multum absimilia, lata, plana, ejusdemq; cū illis coloris, hoc est, ad ærugineum tendētis, quæ ut plurimum convolvuntur, aut sese circumagunt: radix crassa, bulbosa, à basi (quæ multis fibris donata est) statim extuberans, intus candida, foris pallidior quidem, sed aliquantum etiam nigricans.

Semel duntaxat Cõstantinopoli allatum est hoc bulbi genus, mihiq; communicatum à Philiberto de Bruxellis, cujus ante memini, anni M. D. LXXV. initio, quem postea varijs amicis cū in Belgicâ tum in Germaniâ distribui. Initio Narcissum Autumnalem majorem sequente capite describendum, ex bulbi forma esse coniciebam, in qua opinione valde me confirmavit flos sub finē Septembris emergens. Sed postquam folia non subsequi animadverti, & ineunte demum vere prodire observavi, eaq; ab illius folijs colore differētia: tum exactius collatâ inter se utraque plantâ, dispares esse manifestè deprehendi: æstate breve inter folia

caput, pollicem crassum, brevi pediculo inhærens, & summâ tellure vix emergens, ferre aliquoties observavi, quod cū inane esset, seminis conspiciendi spes omnis sublata.

Nomen schedæ illi additæ inscriptum erat *Zarem cada persiano*, id est Narcissus Persicus. Multum verò convenire videtur cum Narcisso vel Lirio altero Theophrasti, cujus meminit Historiæ plantarum lib. sexto, cap. vi. florem amplum illi tribuens, coloremq; (ut eruditiores volunt) melinum, non nigrum, figura oblongum, serotinumq; admodum, post Arcturum & circa æquinoctium sese ostendentem, vel, ut sequente capite ait, autumno primis imbribus, quemq; libro vii. historiæ cap. xii. caulem tantum floris habere dicit, ut crocum, cum omnibus alijs assurgat.

Nomina.
Lirium als.
Theoph.

NARCISSVS AUTVMNALIS.

CAP. XVI.

PERSICO Narcisso valde affinis est hic Narcissus, tametsi neuter flore Narcissum æmuletur, sed folijs, & radice. Quina autem aut sena habet folia, oblonga, pollicem lata, præ viriditate ferè nigricantia, splendentia, humi plerumq; sparsa, inter quæ brevis exit cauliculus viridis, rotundus, vix supra terram se attollens, cui insidet flos superiori formâ similis, sed brevior, flavi omnino coloris ex membranaceo folliculo emergens, cujus exteriora tria folia interioribus majora sunt, eaq; velut amplectuntur, omnia autem mucrone sunt magis orbiculato, quàm Persici folia: sex stamina suis apicibus ornata, & stilus è floris umbilico emergunt: radix crassa est, rotunda, intus candida, foris, ut Narcissus, nigricans.

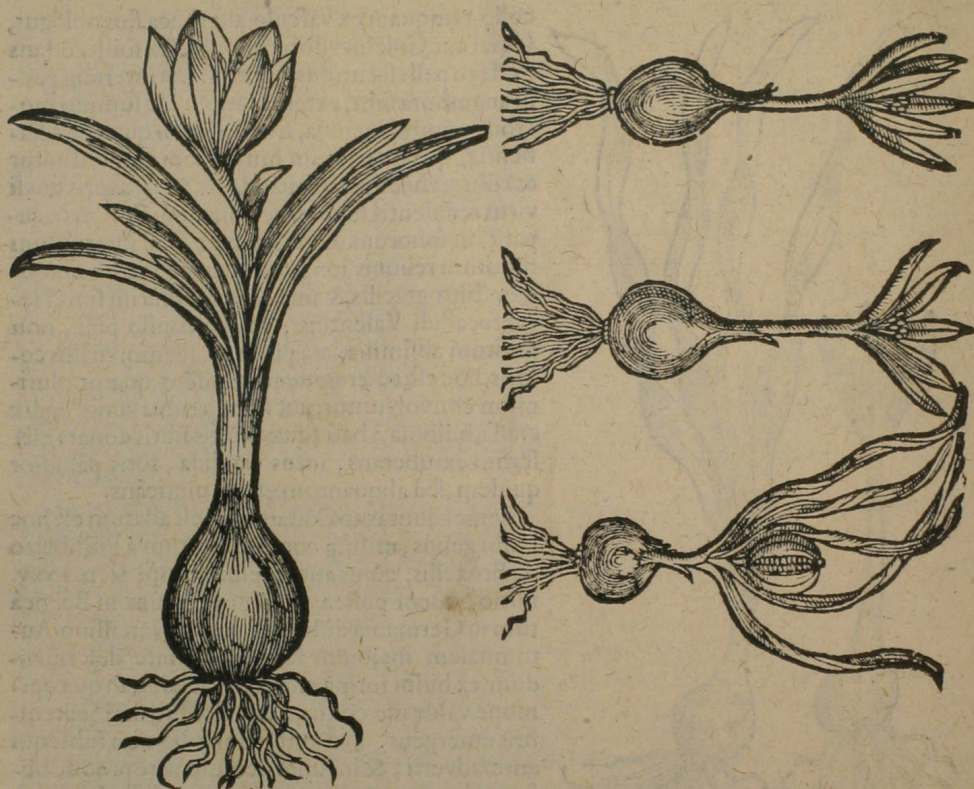
Hujus alia species invenitur angustioribus folijs, in reliquis cum illo conveniens.

Sub Augusti finem, & Septembri germinare incipit, & plerumque floret. Gaudet montanis quibuldā Hispaniæ pratis: etiam in Italia sponte nasci audio. Ex Thracia ante paucos annos etiam adferri cepit, cujus bulbos quod siccitate nonnihil palleſcerent initio Persici Narcissi esse putabam: sed emergentia illico, post quàm telluri fuerunt commissi bulbi, folia, omnem dubitandi occasionem ademerunt.

Tempus.
Natales.

ALTER Octobri mense, quemadmodum Persicus, nudum è vaginula membranacea profert florem sex oblongis & angustis folijs constantem, non æqualibus, nam exteriora paullo longiora & latiora sunt, omnia autem mucronata foris flavescentia & splendentia, interius flava ad majoris colorem magis accedentia, flava stamina medium florem occupant. odoratus est hic flos, soloq; pediculo innitens, supra terram non attollitur: flore jam marcido, emergere interdum incipiunt folia, ut plurimum autem ineunte vere duntaxat, terna aut quaterna, plana, viridia, & splendentia instar foliorum majoris, sed longè angustiora, &

Narciss. autumnalis major.
Narciss. autumnalis minor.

ra, & præter aliorum morem sese contorquentia, & cincinnorum instar convolventia: semen primum mihi tulit anno M.D.XCI. initio Iunij in capitulis uncialibus, ferè trigonis, rotundum, nigrum, cui inhærebat albicans quædam & spongiola ab uno latere materia: radix pusilla, nigra tunica tecta, inferioreque sede tenuibus fibris firmata.

Nomina.

NONNULLI vocant hanc stirpem Narcissum autumnalem, alij Colchicum luteo flore, cum tamen nihil cum colchico commune habeat, præter florem, reliqua sunt Narcissi. Quod si à floris similitudine colchicum dicendum, omnia croci genera etiam Colchicum appellare licebit, cum florem colchico similem habeant. Hispani *Açuçenas amarillas*, id est, Lilium flavum: è Thracia verò allatum *Ciden sari* nomine. Posset etiam non incommodè forsitan ad Lirium alterum Theophrasti referri, vel *ναρκισσος ὀπωρινός* græcè dici: Secundus autem *ναρκισσος ὀπωρινός ὁ μικρότερος*, sive Narcissus autumnalis minor. Verum quidem est mihi missum à Generoso Viro Carolo de Houchin Domino de Longatre Colchici lutei minoris nomine, à Iacobo Plateau verò, Colchici montani minimi lutei appellatione.

Sparganium Plac.

SUPRA Valentiam salebrosis & petrosis locis nascitur quædam planta bulbacea binis folijs prædita, humi stratis, longis, crassiusculis ex viridi nigricantibus, Narcissi majoris autumnalis folijs ferè similibus, sed quibus interna parte secundum nervi medij longitudinem alba quædam latiuscula linea ducta est: radix bulbosa multis tunicis constans candicantibus, & lenti viscidique succi plenis, ingrati amarique saporis, foris nigro cortice obductis.

Eam C.V. Ioannes Placa Medicus Valentinus, pedalem caulem (nam radicem cum folijs duntaxat, eo demonstrante, eruebam) lævem, aliquot in summo flores Lilij æmulos, candidos ferentem habere, deinde rotunda capitula, in quibus exiguum semen contineretur, asserbat, & Sparganium vocabat.

PSEUDO-NARCISSVS.

CAP. XVII.

Pseudonarcissus vulg.

PSEUDO-NARCISSVM illum vulgarem maturè admodum florem proferentem sex pallidis, & stellatim decussatis folijs constantem, magno, longo flavoque & fimbriato calice è medio protuberante ornatum, tanta abundantia in pratis, Londino satis vicinis, crescere certè est, ut in celebri illo vico vulgo *Ceapside* nuncupato Martio mèse rusticæ mulieres maximâ copiâ flores venales proponant, & omnes tabernæ eo flore exornatæ conspiciantur. Crescit & alijs Angliæ, & plerisque Germaniæ locis: memini & olim, cum Lovanii humanioribus litteris operam darem, ad silvulæ illius, cœnobio vulgo Perck dicto vicinæ, margines legere sponte natum.

Reperitur etiam illius genus magis præcox, aliqui non valde diversum à jam memorato, cujus flos non pallidus, sed aureus instar majoris Hispanici.

Hunc

Pseudo-narcissus pleno flore.

Pseudo-narcissus major Hispanicus.

Pseudo-narcissus minor Hispanicus.

Hunc verò, colorem interdum mutare observavi, hoc est, calicem illum medium non minus pallidum habere, quàm sint sex illa externa folia ipsum ambientia.

Nunc etià apud Belgas in hortis alitur aliud genus prorsus illi simile, folijs, bulbo, ceterisque rebus, sed diverso flore, qui videlicet medio illo calice careat, & ejus loco, plurima folia externis illis omnino similia & pallida habeat.

At aliud genus nonnullis veteris Castellæ pratis, & humidis montanis locis, Anglico quidem simile, sed folijs longè majoribus, magisque virentibus, longiore caule, paullo minore flore, eoq; prorsus flavo, & quasi aureo, videlicet tam externis folijs quàm calice: radix hujus crassior est quàm in superioribus.

Est etiam alius, qui novo vere terna aut plura profert folia, majori forma coloreque similia, sed longè minora & angustiora, florem pusillum, majori tamen Hispanico & forma & flavo colore persimilem, infidètem digitali, tenui, viridi cauliculo inter folia emergenti: flori succedit trigonum, obtusis tamen angulis, & ferè rotundum capitellum, in quo semen inæquale nigrum, satis magnum proportioni: radix bulbosa, exigua, foris nigricans. Missus mihi hic fuit primùm à Io. Moutono, Narcissi minimi montani latifolij nomine; deinde à Generoso Dn. de Longaire, pro Pseudonarcisso minimo Hispanico flavo.

NASCITVR verò qui busdam Lusitanæ Beturicæque collibus, Pseudo-Narcissi genus aliud, cui folia non lata ut superioribus, sed valde angusta, sive potius juncea; caulis tenuis, nudus,

nudus, palmum altus, cujus extremitati insidet flos è vaginula emergens, qui sex folijs ex herbido pallescentibus & expansis constat, quorum medium calix flavus, calathi instar oblongus, oris præditus non sinuosis & fimbriatis ut superiorum, sed æqualibus: radix exiguò Narcisso similis, intus candida, foris nigricans.

Florebat Ianuario, cum Vlyssipone Hispalim proficiscerer: & Incolæ *Campanilla*, hoc est, Campanulam vocabant.

SE D & expressâ meâ Stirpium quas in Hispania observabam Historiâ, misit ad me Ioannes Moutonus Tornacensis pharmacopæus diligentissimus & fidelissimus, idemque rei herbariæ peritissimus, elegâtes Pseudo-narcissi juncifolij icones, quas è plantis, ipsi medio Martio anni M. D. LXXVI. florentibus delineari iusserat: eas porro aliquot ante annis à quodam è Galicia redeunte in Cantabrorum jugis erutas accepisse, scribebat.

Harum prior, illi per similis est, quem proximè descripsi: imò illam ipsam esse certus sum. Nam anno M. D. LXXXIIII. trium harum stirpium singulares bulbos ad me misit, qui omnes sequente anno non modò egregiè creverunt, sed etiam flores protulerunt ipso Febuario, quia fortè in fictili repositos diligentius ad servaveram.

Pseudo-narcissus juncifol. II. flavo flor.

Pseudo-narciss. juncifol. III. albo flor.

Pseudonarciss. juncifol. II.

Pseudonarciss. juncifol. III.

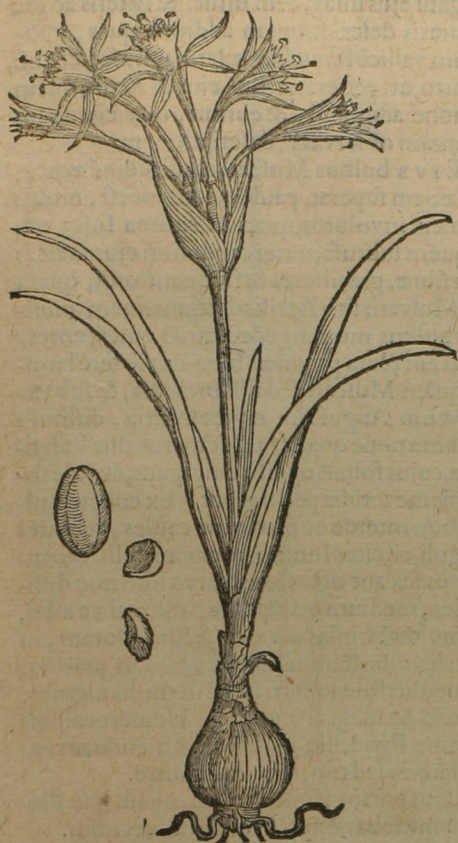
Nomina.

Alter tenuiora paullo, licet surrecta, habuit folia, florem flavum, hoc est, calicem per oras leviter & tenuiter fimbriatum, & sex illa foliola calicem ambientia, ex herbido pallescentia, in capitulo flori succedente nigrum rotundiusculum semen etiam tulit: radix pusilla foris nigricans, bulbacea, tenuibus fibris è sede prodeuntibus firmata.

Tertius quaterna aut quina folia habuit tenuissima, & capillaria, viridia, humi procumbentia & sparsa, inter quæ cauliculus emerfit infirmus, palmaris, tenuis, nudus, unicum in summo florem è membranaceo folliculo prodeuntem sustinens, tenellum, candidum omnino & calicis oris fimbriatis: hujus semen non observavi: radix superiori similis. Omnes verò has elegantes plantulas mihi abstulit asperissima illa anni xxvi. hiems.

VULGAREM porro Dodonæus appellat Narcissum silvestrem: sunt qui putent Theophr. lib. vi. Hist. cap. vii. *βολεῖ καὶ δ' ἰον* esse, cujus solū inter coronarios flores, & qui maturè erumpunt, meminit, sive Plinij lib. xi. Hist. Nat. cap. xi. Codiaminon, quod bis florere ait, vere & autumno. Germani *gelb Hornungs blumen*/ Austriacæ matronæ *gelb beckerl*/ id est, flavum caliculum, & *gelb Mertz blumen*/ hoc est, flavam violam martiam, Belgæ *geel tydelosen*/ Galli nonnulli *Cogelourdes*, alij *Porrien*, à porraceis videlicet folijs appellant.

HEMERO-

H V I C plantæ, quæ inter Narcissi genera referenda, quina aut lena sunt folia, oblonga, lata, Narcissinis similia, sed planiora, firmioraque, subcineracei quodammodo coloris: caulis inter ea assurgit cubitali interdum altitudine, & Leucoij bulbofi quarti (de quo paullo infra) crassitudine firmior, nudus & sine folijs, qui cacumine promit membranaceū involucrium, & eo dehiscente quinos aut senos, interdū plures flores, Pseudo-narcisso vulgari similes, lilij odorem spirantes, albos omnino: præter exterorum sex foliorum nervum, & extremos mucrones, qui viridi colore nonnihil aspersi conspiciuntur: è medio oblongo protuberante calice per oras laciniato exeunt candida sex oblonga stamina suis apicibus flavis ornata & medio longiore stilo, ut lilio albo ferè: marcidis & defluentibus floribus subsunt triangularia capitula, in crassitudinem successu temporis extuberantia, quibus semen continetur nigrum, magnum, compressum, fungosum: radix bulbacea, magna, alba, oblongior, lento humore plena, nigricante cortice obducta, quæ interdum adnatis Narcissorum modo se propagat. Caulis etiam & folia concisa aut contracta lentum humorem exstillant.

Hemerocallidis Valentina historia.

In maritimis circa Valentiam Hispaniæ frequens, & toto illo maritimo tractu infra Mompelium, ubi Maio mense florentem, Iulioque & Augusto semen maturum ferentem magna difficultate ante multos annos eruebam, tam altè arenâ maris fluctibus aggestâ, merfa erat.

Natales.

Allata etiam est Viennam aliquoties, dum istic vivebam, Constantinopoli, Narcissis varij generis permixta, *Conzambach* nomine, addita inscriptione, albos ac odoratos flores proferre medio inter Augustum & Septembrem tempore: & certè bis autumò florem dederunt recens allati bulbi Generoso viro Wolfgango Christophoro ab Entzestorf Austriaco: sed illæ ipsæ plantæ nullum postea florem amplius tulerunt, quemadmodum nec eæ omnes quas è Gallia, Hispania & Italia sæpius in Belgium delatas, vel semine natas aliquot annis aluimus. Itaque hanc plantam, ut & alias quasdam, in illarum classem rejicio, quæ mutato natali solo, nunquam, aut rarissimè florere solent, cum videlicet concepto jam in ipso bulbo flore eruuntur, & transferuntur. Aliquot etiâ bulbos ad me Neapoli mittebat Ferdinandus Imperator, quos cum alijs plerisque (curante Illmo Viro Ioanne Vincentio Pinello) Francofurti accipiebam ex ea urbe discessurus sub finem Septembr. M. D. XCII. quos subsequenter anni hiems, omnibus hortis valde noxia, sustulit.

Eo porrò tempore quo Mompelij apud C. V. Gulielmum Rondeletium vivebam, Scilla vocabatur, atque ex ea trochiscos qui Theriacam ingrediuntur pharmacopæi parabant: postea Pancratium flore Lilij vocari cepit. Quæ in Valentino littore nascitur, D. Ioanni Placæ Medico & Professori illius urbis celeberrimo Hemerocallis nuncupabatur, qui eâ liliaceos quidem flores ferre affirmabat, sed flavescentis aut pallidi coloris. Hispanorum vulgus *Amores mios* vocat. Itali quidam *Giglio marino*, apud quos rubro aut purpureo flore inveni, præsertim Ostiensi portu, mihi aliquando relatum est.

Scilla.

Pancratium.

LILIONARCISSVS HEMEROCALLIDIS Valentiniæ facie.

CAP. XIX.

Q V A N Q V A M cum Hemerocallide Valentina magnam affinitatem habeat, eodem tamen capite non complectendam, sed peculiare caput illi tribuendum operæpretium duximus: notas enim quasdam habet ab Hemerocallide alienas.

Semine autem ex Italia misso nata est hæc planta Ioanni Bidaut Canonico Insulano, rei herbariæ (ut intelligo) studiosissimo, qui floris iconem N. V. Ioanni Boisor mittebat, is verò ad me, anno M. D. XCII.

Iacobus etiam Plateau, cujus frequens in meis Observationibus mētio, eodem anno scribebat similem plantam ipsi natam semine Florentiâ misso Martagonis rarissimi appellatione, quod tamè ipse, propter dissimilitudinem aliter appellare maluisset. Sequente anno, meo rogatu

Lilio-narcissus Hemerocallidis facie.

Lilionarcissi
historia.

rogatu ejus imaginem misit, & litteris ad me exaratis descriptionem addidit, quas, quoniam gallicè loquebatur, latinas sic faciebam: Mitto, uti petieras, iconè ejus Narcissi, quem satione adquisivi, & eorum, quæ circa eam plantam observavi, descriptionem.

Eius bulbus Muscari crassitudine æquat, vel etiam superat, pauloq; longior est, multis tunicis involutus, quarum extrema fusca est, sequens subrufa, tertia candidior: ejus radices seu fibræ, graciliores & frequentiores, quàm in Muscari: sub Aprilis demùm finem (nullos bulbos memini ad eò tardè emergentes) sena aut plura producit folia, duplò fere latiora quàm Muscari, sed illis breviora, & sub extremum Augustum marcescentia, dissimili planè ratione quàm tua Hemerocallis Valentina, cujus folia Augusto emergunt, deinde tota hieme viridia permanent. Ex eodem bulbo bini interdum prodeunt caules, ferentes singuli, circiter Iunium mensem, folliculo inclusos sex aut octo flores parvo lilio non dissimiles, medium occupante parvo calice albo, in multas lacinias per oras secto, odorato, in quo sex alba stamina flavis apicibus prædita, & medius stilus albus: semè in thecis nigrum, minus & magis rotundum Hemerocallidis semine. Ego Lilio-narcissum Orientalem appellarem: sed tuo judicio permitto.

Illius porò eiconem, ex ea, quam ipse Plateau mittebat, expressam hîc subjecimus.

LEUCOIUM BULBOSUM.

CAP. XX.

Leucoium
bulbosum
præconum.

TRIA Leucoij bulbosa radice apud Pannonos observabam genera: quorum duo præcocia sunt, tertium serotinum. Præcocius addo aliud peregrè Viennam allatum, deinde minimum genus in Hispanicâ peregrinatione erutum.

PRIMUM, Narcissi autumnalis majoris folijs similima habet folia, admodum viridia & nitida, nō tamen ad eò atra viriditate splendentia: caulem è medio illorum exeuntem, sesquipalmarem, nudum, striatum, infirmum, concavum, membranaceum folliculum, sive vaginulam in summo ferentem, è qua unus, interdum alter, rarò tertius erumpit flos, sex folijs æqualibus constans, candidis, sed extremâ & angustiore parte veluti maculâ è viridi flavescente infectis, nutans & deorsum spectans, exigui cymbali modo, medium occupantibus sex flavis staminibus cum candicante stilo, florifq; Spinæ appendicis, sive Oxyacanthæ vulgo creditæ odorem referens, nec ingratus: flori succedunt membranacea capitula, pyri modo turbinata, semen ex candido flavescentia, oblongiusculum, durum: radix bulbosa est, multis candidis tunicis (extimâ tamen fuscâ) constans, & densâ candicantium fibrarum comâ firmata.

Leucoium
bulbosum
præconum.

ALTERIVS folia non multum à superioris folijs forma discrepant, verum angustiora sunt & firmiora, ad Pseudo-Narcissi vulgaris flavo flore foliorum colorem æruginosum & quodammodo cineraceum magis accedentia: cauliculi graciliores, palmares, nudi & con-

cavi è vaginulâ illi insidente, unicum semper florem (plures observare nō memini) promunt superiore minorem, nutantem etiam & pendulum, atque sex folijs præditum, quorum tria externa omnino nivea, alijs duplo longiora latioraque sunt, radijsque solaribus illustrata, aut fudo cælo, alarum modo se explicant, tria interna breviora sunt, & cordis, ut vulgo ab imperitis pingitur, formam, sive sagittæ crenam referunt, binis viridibus maculis circa crenam foris notata, internè sex viridibus radijs ab umbilico ad extremas oras insignita: medium florem sex etiam staminula crocea, stilusque exilis, candidus, occupant, odor nullus, aut perquam exiguus: similia superioribus ferè capita succedunt, minora tamen, & olivæ virentis formam penè exprimentia, in quibus semen altero candidius: radix superiore minor, multis etiam tunicis albis constans, externâ nonnihil nigricante, & sessili parte multis tenuibus fibris prædita.

Prodit utrumque maturè admodum, statimque inter bina folia florem ostendit vix liquefactis nivibus, quas secundum genus nonnumquam etiam penetrat: Maio mense semen maturefcit, & folia marcescunt.

TERTIUM genus secundo ferè simile est, ineunteque Martio bina folia promit illi similia, sed latiora, æruginei etiam coloris, floris gemmam ut in illo complectentia: crassiusculus caulis tandem succrescens, unicum florem vaginulâ inclusum sustinet, formâ superiori similem, duplo ferè majorem, tribus externis folijs alarum modo expansis, prorsus niveis, interioribus verò brevibus, bifulcis ut in superiore, simul coëuntibus, & veluti tubulū quēmpiam efformantibus, foris plerumque circa ungues virentibus, reliquâ parte albis, oras tamen secundum crenas virides maculæ inficiunt, interiorius verò aut magna ex parte viridia sunt, aut octo radijs ab imis unguibus secundum longitudinem ductis prædita: prioris fragrantiam utcumque æmulatur hic flos, & suavius quidpiam spirare mihi videtur: radix secundo major.

Leucoium bulbosum præcox Byzant.

Primum, in silvâ quadam non procul Zolonock Ill. Dn. de Bathyan oppido udis locis solummodo observabam: crescit etiam plerisque Germaniæ locis: Alterum nō modò in Viennensi & Leytano saltibus, sed etiam plerisque Pannoniæ pratis: umbra tamen magis deletari videtur: Tertium Byzantio Viennam inferri capit, Narcisci bulbis permixtum, post annum M. D. XXII. Sed & simile penè mittebat Doctiss. Imperatus, cum multis alijs bulbis, Neapoli, sub Autumnum anni XCII. è monte Virgineo erutum.

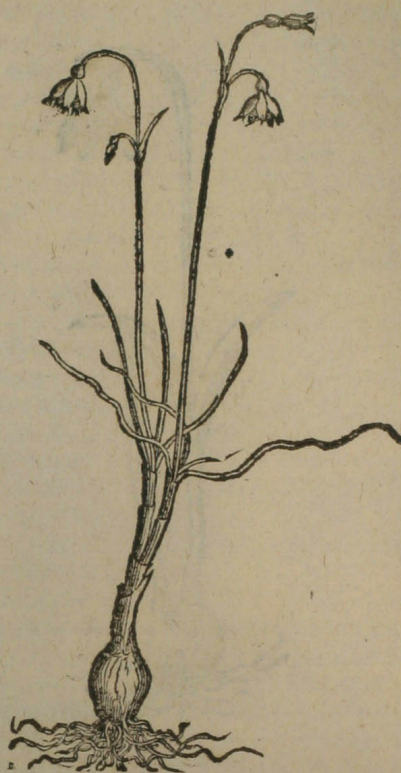
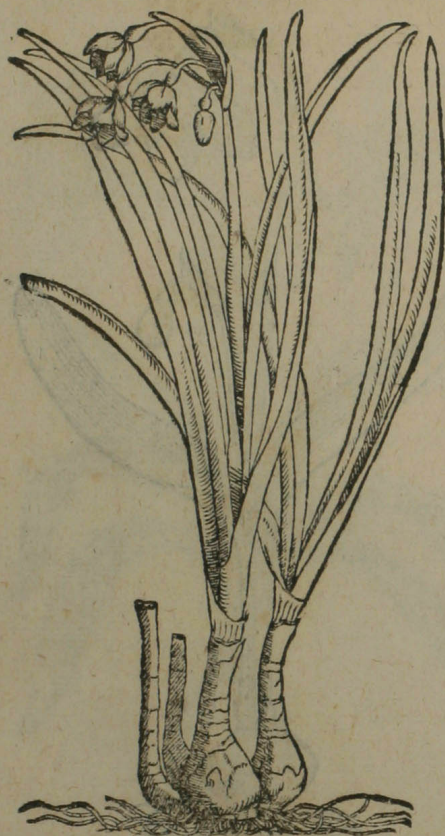
Natalis.

QUARTO quinque aut sex sunt folia Narcissinis similia & virentia: è quorum medio caulis pedalis aut amplior assurgit, nudus, concavus, aliquantulum planus, & binis acutioribus angulis præditus, viridis, è membranacâ vaginulâ quinos aut senos flores summo fastigio

Leucoium bulbosum minus.

Leucoium bulbos. serotin. majus. 1.

Leucoium bulbos. autumnale tenuif.

proferens, tintinnabuli modo pendulos, sex æqualibus & niveis folijs cōstantes, quorum extimam partem virides maculæ inficiunt, senis intus staminibus flavis, medioque lacteo stilo, apice viridi insignito: floribus succedunt magna & trigona angulis obtusis capita, pyri in modum ferè turbinata, nigrum semen orobaceum, Lilia sphodeli flavo flore semini non abfimile continentia: radix crassa & bulbacea multis succulentis tunicis constat, & plurimis fibris donata est.

Natalis.

Seriùs superioribus plerumque germinare solet, atque Maio demùm mense flores proferre. Vno duntaxat inter annis Pannoniæ loco hoc genus observabam uliginosis pratis supra Warasdinum anno M.D. LXXIX. Memini & illi simile planè, duodetriginta priùs annis eruere in Pratis Lateræ vicinis cùm Mompelij viverem.

Sed & ejus genus quibusdam pratis ad Danubium sitis infra Viennam Austriæ nascitur, cujus folia quidem similia, sed pallidiora, nõ adeò mucronata, & veluti bifido mucrone prædita: flores item maculis ex viridi magis pallentibus infecti. Alitur hoc etiam in Germanicis & Belgicis hortis.

Leucoium bulbos autumnale tenuifol.

QVINTVM cauliculo est palmum alto, gracili, unicum, interdum alterum & tertium ferens florem omnino lacteum, pendulum, sex folijs constantem, & tintinnabuli modo formatum, inodorum, ingratiq̃ue gustus, in quo pallida stamina: flore jam aperto, demum prodeunt quaterna aut quina capillaria viridiaque folia: radix bulbosa, satis crassa pro plantæ exilitate, è multis glutinosis tunicis compacta & amara, quæ candicante mēbranâ integitur.

Extremâ Beticâ, quâ Lusitanix contermina est, non procul Badajoz, quam nonnulli Pacem Augustam esse existimant, ad flumen Anam sitam, nascitur, ubi sub finem Octobris & Novembris initio, cum suo flore eruebam Vlyssiponem proficiscens. unde in Belgicam cum parvo illo serotino Narcisso amicis mittebam: qui diu in pensilibus suis hortis utrūque aluerunt, nullum tamen, quod sciam, florem videre potuerunt, & an hætenus bulbos conservarint, ignoro.

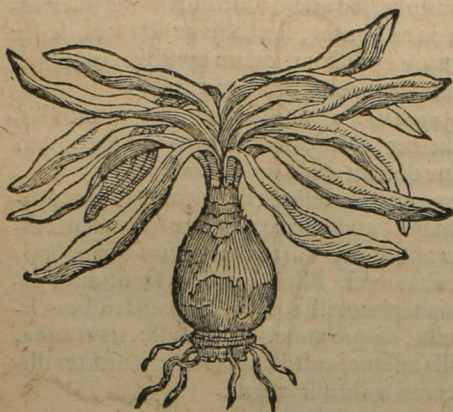
Nomina.

PRIMUM genus à rhizotomis mulierculis *Mossveil*/quasi dicas palustrem violam, nominatur: in Germania verò ubi plerisque locis nascitur, *weisse Hornungs blumen*/ id est, candidus Februarii flos, ad differentiam *Pseudonarcissi* vulgaris, quem *gelb Hornungs blumen* appellari dixi. Alterum ab iisdem mulierculis *weisse vept*/ & *Snetropsen*/ hoc est, alba viola & niveæ guttæ, ab insigni videlicet candore appellatur. Serotini majoris nullum vulgare nomen intellexi, quemadmodum neque Quinti, quod *Leucoium autumnale* dici poterit, cùm autumnoduntaxat, ut puto, floreat.

SCILLA HISPANICA.

CAP. XII.

Scillæ hispanicæ flos & semen.

SCILLA historiam plerique dederunt: sed quia nemo hactenus legitimam ejus iconem exhibuit, facere non potui quin meis observationibus infererem, cum eam & primum emergentem, & florentem, semineq; onustâ, plerisque Hispaniæ & Lusitaniæ locis eruerim.

EST verò Scillæ caulis plerumque cubitalis aut major, rectus, nudus, absque folijs, plurimis candidis & stellatis floribus ornatus, Asphodeli minoribus, ornithogalo majori (quod quidam Scillam Epimenidiam putant) valde similibus, qui ab imis (uti verissimè Theophrastus Hist. lib. VII. cap. XII. scribit) explicari incipiunt, quemadmodum Asphodeli & quarundam aliarum bulbacearum stirpium flores: his succedunt triangula capitula compressis angulis & velut inania, in quibus tamen nigrum, planum, paleaceum semen: quinque, sex aut plura demum emergunt folia liliacea, lata, viridia admodum, densa five carnosâ, humi expansa, nonnihil carinata: radix crassa est, multis tunicis albis lento quodam humore plenis prædita, multisq; crassiusculis fibris capillata.

Copiosè nascitur supra Olyssipponem, & plerisque alijs Lusitaniæ & Hispaniæ locis. Floret Augusto & Septembri, semen Octobri & Novembri maturefcit: folia maturo jam semine, & exarido caule, emergunt Novembri & Decembri.

GRÆCIS σκίλλα, Latinis etiam Scilla dicitur, cujus Plinius tria genera facit, masculum folijs albis, feminam nigris, & tertium cibus gratum Epimenidium, quod angustiore est folio, & minus aspero, vel, ut Theophrastus habet, læviore. Hispani Cebolla albarrana appellant.

Cum porrò Epimenidia scilla, teste Plinio, edulis sit, Hemerocallidem valentinam, illam esse non posse, certissimo argumento est exemplum de duobus piscatoribus, quod interdum C. V. Rondeletus referre solebat: id autem est ejusmodi. Istorum piscatorum alter cultrum, Hemerocallidis, eo concisæ, succo intinctum, sodali, quem oderat, cibum sumpturo adposuit: ille bonæ fidei, nec insidias metuens, carnes propositas secat, istq; vescitur, abstinente alio, qui se fame premi negabat: post paucos deinde dies miser ille, qui carnes ederat, sublatus.

PANCRATIUM.

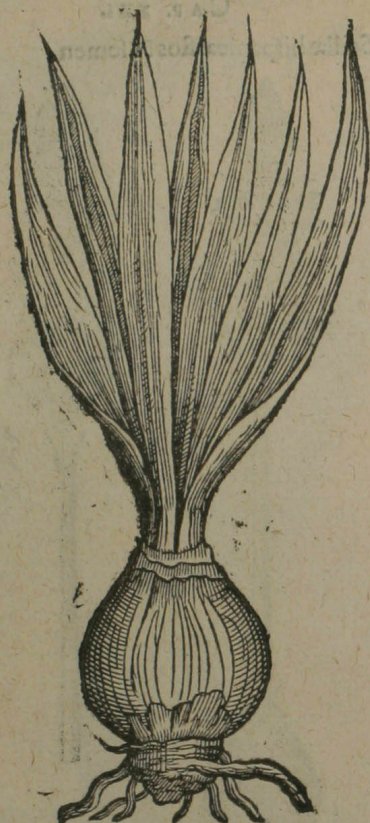
CAP. XXII.

PANCRATIO amplitudo major est, extrinsecus tunicæ rubent, foliaq; ampliora, longiora, magis carinata & quodam modo surrecta.

Abundè crescit in Hispaniæ mediterraneis, adèd rusticis exosum, ut me ejus bulbos eruerem admonerent ne degustarem, præsentaneum enim esse venenum. Germinat cum Scilla: florentem autem, aut semen ferentem numquam hanc plantam conspexi.

Pancratium.

Nomina.

Bulbus Eriophorus.

Bulbi Eriophori h. b.

SYNT ergò Bulbo eriophoro multa oblonga folia, Hyacinthinis ferè similia, non Narcissinis,

Fabiano autem Ilges, ut ad me scribebat anno M.D.XCII. in pensilibus hortis non modò caulem protulit, sed etiam plurimos flores spicæ instar in eo nascentes, sex folijs constantes, scillæ (quantum ex pictura, quam epistolæ conjunxerat, colligere licebat) florum æmulos.

Παγκράτιον ἢ σκίλλα Græcis, Pancratium Latinis dicitur, Hispani eodem quo superiorem nomine donant, *Cebolla albarrana*.

Dioscoride teste Scillæ vires & præparationem habet, eodemque pondere in morbis efficaciter assumitur: cui tamen mitior, quàm Scillæ, facultas inest. Plinius easdem facultates, atque etiam plures illi tribuit. Hispanis rusticis, licet exosâ, aliquo tamen in usu est: nam aqua, dum illa assatur, exstillante scabiem utiliter illini, & curari mihi asserebant.

BVLBVS ERIOPHORVS.

CAP. XXIII.

Hic est ille bulbus, cujus florem tanto tempore Belgica videre desideravit. Nam cum primum nacti munere amplissimi viri Iacobi Antonij Cortusi patricij Patavini, plurimis annis summa diligentia istic excoluimus, atque adhibita omni curâ, ut ad florum generationem perduceremus, subinde etiam mutatis terræ generibus, sed operam lusimus: in maximâ tamen amplitudinem excrevit, & se mirum in modum ad natâ sobole propagavit. Et postquam accessit Illustrium quorundam Venetorum qui ad nos scripserunt testimonium, ejus florê (tamen si plus decennio bulbum in suis hortis aluissent) numquam conspexisse: factum est, ut sterilem esse mutato natali solo, neque florem proferre arbitramur, præsertim cum id vitium numerosa nucleorum prole abundè compensaret. Verùm aliter rem se habere, anno M. D. LXXV. mense Maioprehendi.

Nam cum præcedente cum annum brumâ aliquot illius bulbos *Muscari* majoris nomine cum plerisque alijs rarissimis plantis, Constantinopoli rediens attulisset Philibertus de Bruxella, cujus ante memini, & ex illis nonnullos pro nostrâ amicitia mihi dedisset, partem ipse terræ concedidi, partem in pensili horto C. V. Ioannes Aicholtzcius Medicus & Professor Viennensis: mihi omnes perierunt, ille verò duos conservavit, quorum alter etiam floruit non sine ingenti meâ lætitiâ, quam omnibus rei herbariæ studiosis, istius bulbi suis floribus onusti delineatione ad vivum expressâ à peritissimo artifice Martino Rota S. C. Mis sculptore, atque descriptione in Appendice ad Hispanicas observationes, illo ipso anno testatam esse volui. Eam cum denuò in Pannonicis observationibus evulgassem, significavit mihi Generosus Dn. de Longâtre ipsi etiam Iunio anni M.D.XXCIII. flores dedisse. Mihi verò, ab eo tempore quo iconem delineari curabam, illius florem numquam videre contigit, licet multis annis postea bulbum aluerim mirâ fecunditate plurimas soboles procreantem.

cissinis, minus carnosa & succulenta, duriora etiam, viridia, mucronata, ingrati saporis, quibus minutissimè etiam contractis, tenuia quædã stamina instar telæ araneæ diduci possunt. Ex horû medio caulis exit cubitalis, aut amplior, rectus, Scinlini caulis æmulus, lævis, nudus, virescens, supremâ parte ad cæruleum colorè tendens, oblongamq; ac densam veluti spicam, in denos vel plures versus, ante quam explicetur, distinctam, primum viridem, sed paulatim (dum sese explicat in flores) cæruleum colorem contrahentem: flores senis foliolis stellatim expansis constant, triangulo umbone in medio protuberante, Hyacinthi autumnalis floribus valde similes, inodori, cærulei cum suis, quibus insident, pediculis, & internis staminibus, quorum apices initio purpurei, ubi sese expanderunt, palleſcente quadam veluti farinâ aspersi sunt. Incipit florere ab imo, ut Scilla, & reliquæ magnâ ex parte bulbaceæ stirpes, flores racemi aut spicæ instar confertos habentes, solent. Semen observare voluimus, sed flores admodum caduci, statim marcescere cœperunt, & reliquis tantum in caule pediculis deciderunt. Radix crassa & bulbosa est, è plurimis tunicis albis contexta, tomentosa, & veluti araneæ telis obſita, multos ut plurimum bulbos ad latera adnatos habens, & crassis oblongisque fibris nitens.

Eriophorus Peruianus.

ALIUD porrò elegantissimum Eriophori genus ab eruditissimo viro Doctore Simone de Tovar Medico Hispanense celeberrimo, anno M.D.XCVI. accipiebam, nunquam ante mihi conspectum, quod jam descripto adjungendum putavi.

MULTA id ex radice promit folia, surrecta initio, deinde in terrâ sese inclinantia, dẽsa, carinata, instar foliorum Hyacinthi, viridia, splendentiaq; quæ minutim cõfracta, tenuissima stamina præbent, haud secus ac Primum genus: inter hæc folia sesquipedalis nascitur caulis, teres interdum & gracilis, firmus tamẽ, nudus, virescens, qui summo fastigio plurimos fundit flores, initio quasi in spicâ congestos, deinde ab infimo sese explicare incipientes & in latitudinẽ expandentes, sex foliolis stellatim decussatis cõstare deprehenduntur, coloris purpurei, circa umbilicũ autẽ cærulei, ut & prominens umbo, atq; sena quæ illũ ambiunt staminula lata, flavis seu pallidis apicibus prædita, singula florũ folia per longitudinẽ secante venâ ex atro purpureâ; odor valde tenuis & exilis: oblongis verò gracilibusq; innituntur flores pediculis ex viridi purpurascẽtibus, quorũ singuli ex appendicularũ candidarum & membranacearum sinu prodeunt: floribus successerunt trigona mucronatq; capitula, semen continentia rotundum, nigrum semini Hyacinthi Anglici seu Belgici par: bulbos ejus crassus, longiusculus & quodammodo pyrami-

*Eriophorus
Peruvianus.*

dalis, ex albo flavescens (cujus squamæ, perinde ac in priore, molli lanugine plenæ) infimâ sede multis crassiusculis fibris prædita: floruit extremo Maio inſequente.

Ceterum, cum diligenter hanc stirpem considero, & cum Hyacinthi stellati Peruani iconem confero, plurimis notis convenire comperio, & illâ ipsâ iconem hanc stirpem, aut illi parem, expressam esse, pænè mihi persuadeo: illud solum interest, quod iconi folia non carinata, sed medio nervo protuberante & sublevato adpicta sint, tum radix nimis obtuso mucrone. Hanc ob causam Lectori optionem relinquo, ut quo loco volet, iconem adaptet.

Eriophorus, Laniferi nomen huic bulbo inditum, ob tomenti copiam, quod lanæ modo in stamina diduci potest.

Theophrastus inter veteres, lib. VII. Plant. Hist. cap. XII. Eriophori meminit bulbi, illum in littoribus nasci, lanamq; sub primis tunicis habere, ex qua togæ & aliæ vestes cõficiantur: deinde, quod internum est in eo bulbo, mandi: cujus in hoc nullum periculum fecimus.

Ejus etiam meminit Plinius lib. XIX. Natural. Hist. cap. II. Theophrasti testimonium adferens: & Athenæus lib. Deipnosoph. II.

Sed satis mirari nequeo, quosdam scribere non esse veritos, Dodonæum vidisse in Ill. V. Ioannis Brancionis horto Eriophorum illum bulbum, cujus iconem exhibet in appendice ad Purgantium historiam; cum tamen disertè scribat, Eriophorum quidem vidisse (primum

videlicet quem hoc capite nos describimus) at florem numquam. Iconem autem quam istuc addidit, acceptam fert illi, qui, me urgente, eam miserat. Et certè Dodonæum aliquoties admonuisse memini, ne evulgaret, quod mihi admodum suspecta esset illa icon.

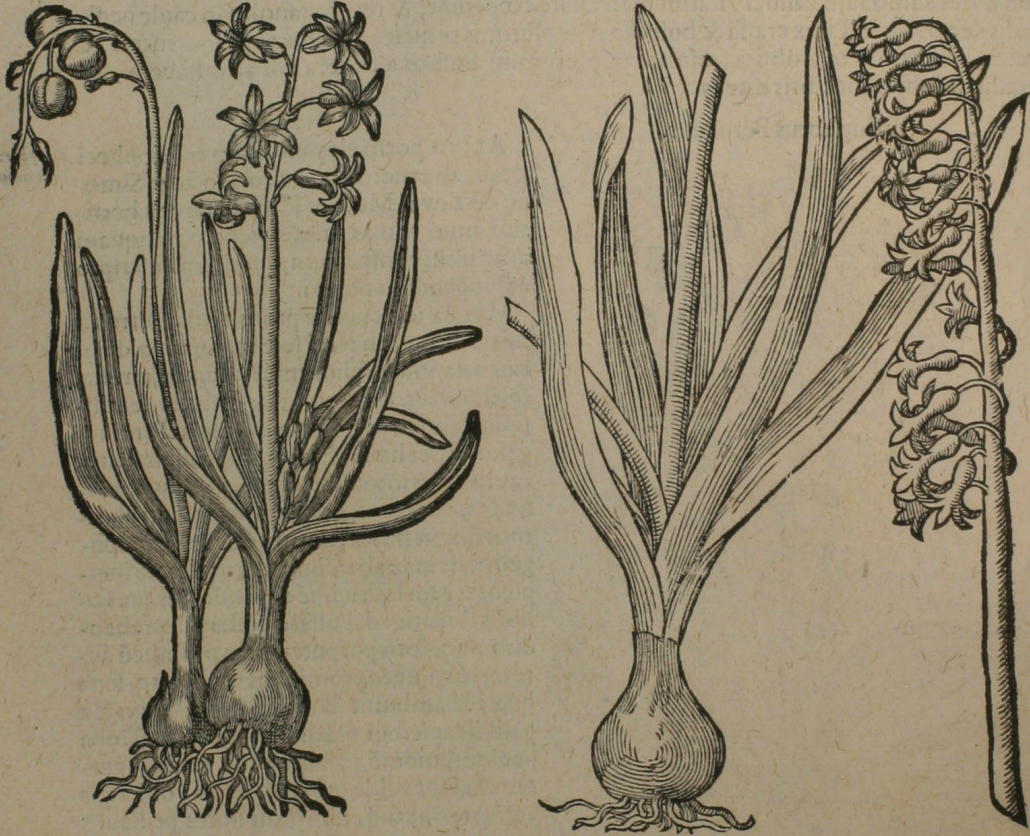
HYACINTHVS ORIENTALIS.

CAP. XXIIII.

DE Hyacintho orientali quidquam scribere non erat animus, quia à plerisque prodita est ejus historia: cum verò de isto flore quædam observaverim ab illis vel non animadverta, vel neglecta, præter institutum facturus non videor, si ea hîc protulero.

Hyacinthus orientalis.

Hyacinthus or. πολυανθής.

Hyacinth.
orientalis.

PRÆTER illum ergo qui omnibus jam satis notus est, cujusque florem coloris intensiore vel remissione admodum variare deprehendi (nam totus quasi cæruleus, vel subcinereus, vel dilutius purpurascens & hilaris, aut saturatè purpureus & ad violæ nigræ ferè colorem accedens invenitur) in meo hortulo alebam, cujus bulbus reliquorum magnitudinem non admodum superabat: sed folia firmiora erant, caulis etiā inter illa prodiens major, crassior, vicanos aut plures flores proferens, alijs quidem similes, sed ex cineraceo quodammodo purpurascens, omnesque in unum latus propendentes, reliquis non minùs odoratos: semen in triangulis capitibus minus altero.

Hyacinth. or.
πολυανθής.Hyacinth. or.
πολυανθής.

Hujus semine nata mihi est planta πολυκλωνος, cujus caulis cubitalis, crassus, firmus anno M. D. XXCV. decem & septem flores habuit, non ejusdem cum matre coloris, sed purpureos floridiores, & sub illis binos ramulos, quorum singuli quinque floribus erant onusti: sequente tamen anno nudum tulit caulem paucioresque flores, cum longè plures expectassem, quandoquidem primo fœtu tam fuisset fertilis.

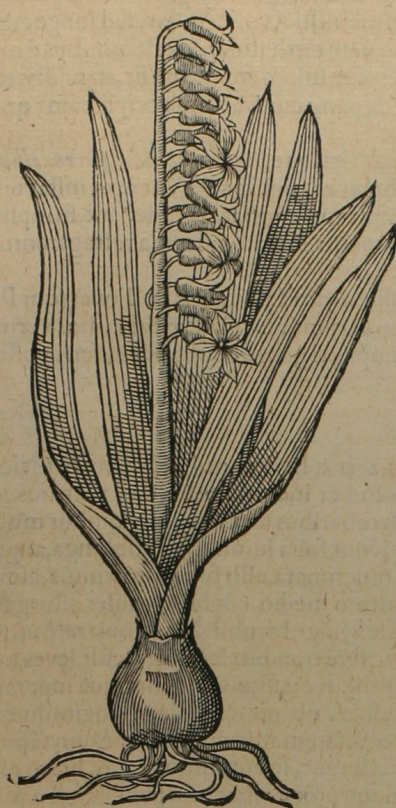
VERVM diligentissimus & eruditionis non contemnendæ Jacobus Plateau mihi scripsit, Hyacinthum alere se valde amplis folijs, magno, crasso, firmoque caule, multis floribus prædito, colorem non addidit, sed iconem misit Hyacinthi polyanthi majoris nomine insignitam, qualem hîc exprimere curavimus.

Hyacinth. or.
πολυανθής
Jac. Plateau.

Habeo quidem unam stirpem valde lato folio & saturatius virescente præditam, cujus caulis etiam crassus, firmusque, sed in ferendis floribus parcior, utpote qui plures dens non det, eosque non ad latus unum spectantes & cōversos, sed omni latere æqualiter quasi sparsos, saturatius purpurascens: capita etiam saturatius virentia, quasi purpuræ inperfo colore.

Hyacinth. or.
albus purpurei sem. nati.

CETERVM, quod silentio minimè premendum duxi, Generoso Wolfgango Christophoro ab Entzestorf, semine à me communicato natus est Hyacinthi bulbus, qui Aprili mense anni

anni M. D. XXCI. florere cœpit, & sequentibus annis similes primis flores proferte nō desijt. Ejus folia alijs similia sunt, paulò tamen dilutiùs virentia, inter quæ caulis emergit satis firmus, senos, septenos aut plures (habui enim duodenos & quatuordecim) interdum flores proferens crassiusculos, interiore parte omnino niveos, foris etiam albos, sed quorum externa tria folia ad *ω'χρόλευκον* colorem quodam modo accedunt, non minùs tamen odoratos quàm superiores Hyacinthos: ijs succedunt trigona capita dilutiùs virentia, semen etiam nigrum continentia: radix satis crassa, candicans, multis fibris donata.

ANNO porro M. D. XXCVII. Byzantio accepit Generosa Dn. Vngnadin magni muneris loco, & pro Hyacinthis niveo flore, quatuor exiguos bulbos à reliquis discretos, quorum duo candicantes erant, alij dilutè purpurei & coloris admodum floridi: utriusque generis unum mihi dedit: purpureum utrique subsequens hiems corruptit, tamen si mei magnam curam habuerim, alter paucos dedit flores eòsque omnino niveos, altero minores, ut etiam tota planta multò tenerior & infirmior est.

Diversis autem ab utroque, qui pro albo Hyacintho hætenus est habitus, cujusque unicam stirpem à C. V. Alphonso Pantio missam alebat in pensilibus hortis Ill. Ioan. de Brancion, cum Viennam evocatus sum ex Belgicâ: hujus postea plures bulbos Viennâ illi misi, nam istic satis frequens erat, cum valde sic liberalis in sobole generâda. Sunt verò illius flores ante quam explicentur, albi, sed aperti oras tantum albas habet, reliquâ parte quasi carnei coloris, cum tamen senescere incipiunt, ferè toti nivei fiunt.

T V R C Æ omnes Hyacinthos hætenus acceptos *Zumbul* appellatione miserunt, additâ voce *Indi*, cum Indicum, vel aliâ quapiam, cum locum unde acceperint, indicare volunt. Florent omnes Aprili.

C E T E R V M huic capiti annectendam censui raram quandam plantam, nec ante annum M. D. XCIII. mihi conspectam, cujus sanè primam cognitionem acceptam fero Bernardo Paludano, Medico, viro doctissimo, mihiq; amicissimo, & (si quis alius) naturalium rerum peritissimo, atque earum opulentissimum atque instructissimum penû habente. Ipsi enim Cal. Decembris, hujus stirpis caulem ab illo accipiebam bipedalè aut ampliorem, firmum, non concavum, enodem, quem tamen per intervalla ambiebant octo, aut novem folia incondito ordine disposita, & ipsum mediâ ex parte amplectentia, ut nodorum quandam speciem præberent, circa imum longiora, & latiora, superiôrâ parte breviora, omnia tamè carinata, dilutiùs virentia, satis dura, & si quis vel in minimas partes confringeret, veluti tenuissima stamina, instar foliorum Eriophori vulgaris divulsorum ostendentia: summus caulis desinebat

finebat in duodenos aut plures flores (quorum unicus dūtaxat apertus, reliqui adhuc clausi) confertim & in spicæ quodammodo formam nascentes, unciam longos, summâ parte in sex lacinias aliquantulum reflexas divisos, florum Hyacinthi Asiatici instar, sed longè crassiores & magis succulentos, non minus forsan, quàm mali citrij flores, sex staminibus è medio prodeuntibus (quorum apices pallidi) & illis breviorè stilo: odoratusne sit, an odoris expers, me latet, quia satis afflictum vecturâ, & mediâ ex parte contrafactum accipiebam: qualem autem radicem haberet, non erat adscriptum.

Nomen.

MISSA porrò fuerat Paludano hæc planta, cum inscriptione, *Bulbus Indicus florem album proferens floris Hyacinthi orientalis æmulum*: ego, propter tenuissima illa, ut dixi, instar telæ aranearum stamina, quæ cauli inhærentia folia, vel minutim contrafacta reddebant, Eriophori genus aliquod arbitrabar, tamen si & caulis folijs ornatus, & florum forma refragarentur, nec radix mihi conspecta esset.

Ex epistolâ tamen, quam biennio post ab eruditissimo viro D. Simone de Tovar (qui Paludano plantam communicaverat) accipiebam, cum aliquot ejus plantæ, tuberibus verius, quàm bulbis, scrupulus mihi injectus est, an ad Eriophori genus commodè referri posset: etenim in hunc modum scribebat.

Hyacinthus Indicus tuberosa radice.

Hyac. Orientalis Indicum.

PLANTÆ Indicæ, mihi Hyacinthi Orientalis Indici indigetata bulbus, pluribus adnatis tuberibus se propagat, è quibus multa prodeunt folia humi sparsa, oblonga, angusta, mucronata, allij foliorum æmula, atque in eorum medio cōplures caules assurgunt rotundi, lōgi, bicubitales, & non rarò altiores, ac ferè tricubitales, duriusculi, leves, minimi digiti crassitudinem nunquā superantes, unde, ob nimiam illam longitudinem ac tenuitatem infirmi, obliquè quo tēpore flores ferunt, se contorquent, & humi plerumque procumbūt, nisi bacillis aut admiculis sustineantur: hos autem caules, per intervalla, singularia folia alternatim latâ basi ambiūt, breviora multò, sed magis acuminata, quàm circa radicē: atque in eorum summo permulti spicati coherentes insident flores, candidi, Hyacinthi orientalis floribus similes: hanc verò plantam Eriophori bulbi genus esse, non facilè assentiar. Hæc Tovar; ad ipsum enim scripserâ, ex ijs, quas in folijs cauli inhærentibus deprehenderam, notis Eriophori genus mihi videri.

Et certè quæ mittebat, quæque ab Illmo Comite Arembegio post accipiebam tubera, insequente Sextili folia produxerunt longa, humi sparsa, carinata instar foliorum Eriophori, sed angustiora & lōgiora, in mucronem longum desinentia, seseq; invicem amplectentia, quemadmodum Iridis latifolia,

caulis expertis, folia, quæ vulsa & contrafacta, non secus in stamina diducebantur quàm breviora illa cauli annexa: radix tuberosa est, Ari Ægyptij, sive Colocasie instar, sed longè minor, adnatis se propagans, nonnullisque fibris prædita, ut ex subjectâ icone videre licet. Itaque si Hyacinthus nuncupanda erit hæc planta, Hyacinthum Indicum tuberosa radice, appellare licebit.

Hyac. Indicum tuberosa radice.

HYACINTHVS HISPANICVS.

CAP. XXV.

Hyac. Hispanicus.

DODONÆI Hyacintho non scripto valde absimilis non est hic Hyacinthus: folia tamen profert non aded splendentia, nec humi strata, sed potius surrecta, breviorè caulem, flores dilutius purpurascens, & ad cæruleum colorem quodammodo tendentes, quorum odor etiam magis obscurus: semen, radix, ferè conveniunt.

Floret eodem tempore cum Dodonæi non scripto, nempe sub Aprilis finem & Maio.

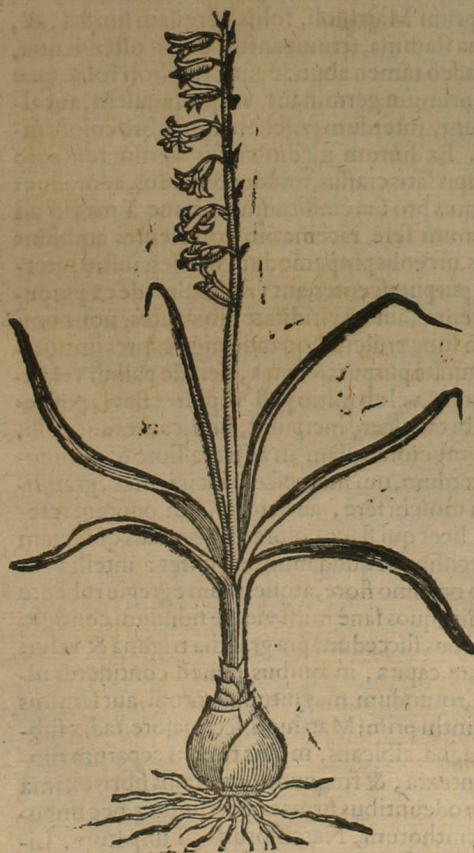
Hunc in Hispanicâ meâ peregrinatione non observavi, sed paucos ante annos è Belgicâ missum accepi à Generoso Dn. de Longatre, Hyacinthi Hispanici inodori nomine. Vnde porrò ille habuerit, mihi incertum.

CETERVM

Hyacinthus Hispanicus.

Hyacint. obsoleti coloris Hisp. serot.

CETERVM non scriptum Dodonæi, non modò circa Machliniam & Bruxellas non potestremas Belgicæ urbes in pratis quibusdam & silvulis nascentem conspexi: sed in Gallicæ parte, Belgicæ vicinæ, vulgo Picardiâ dictæ, in silvulis erui dum Luteriam proficiscerer: nusquam tamen abundantius, quàm in pratis herbidisque locis Londino vicinis, & etiam longius ab eâ urbe distitis, ubi eruere memini qui cubitali constarent caule, & tricenos haberent flores, modò intensius purpurascens, modò dilutius, aliquando etiam omnino niveos (quales etiam apud Bruxellas nasci solebant) vel mediâ ex parte purpureos, alterâ candicantes: sed carnei coloris etiam inveniri, non modò ad me perscripsit honestus vir, & diligens pharmacopæus Iacobus Garetus iunior Belga, verùm etiam binos ejus bulbos postea misit, quorum alter corruptus, alter elegantem carnei coloris florem tulit, M. D. XCI. deinde mirum in modum prolibus auctus est.

HYACINTHVS OBSOLETIOR HISP.

CAP. XXVI.

QVINA aut sena habet hic Hyacinthus folia, oblonga, carinata, succi plena, coloris ex cineraceo virescentis, Muscari foliorum æmula ferè, angustiora tamen, flexibilia, orbiculari fermè mucrone, candidâ venâ interiore parte per longitudinem excurrente, ingrati saporis: prodit caulis è medio foliorum, pedalis longitudinis, vel etiam amplior, gracilis, firmus tamen, nudus, denos, duodenos, interdum etiam vicenos flores per intervalla ferens deorsum spectantes, Hyacintho Anglico non multum absimiles, senis folijs constantes, quorum terna exteriora valde reflexa sunt, interiora non adedò, sed veluti tubulum quemdam imitantia: color in his valde obsoletus, ut qui ex purpureo, pallido & virescente mixtus videatur, odor nullus: semen fert in triangulari capitulis, planum, nigrum, cartilaginofum, circumscripta ferè rotunditatis, scillæ semini pænè par: radix globosa & rotunda, multis candicantibus tunicis constat, & numerosis fibris sessili parte prædita est.

Sponte nascitur quibusdam Hispaniæ locis, unde primum in Belgicam delatus, nonnullis amicis floruit, à quibus semine communicato, natæ mihi sunt plantæ Viennæ, quæ aliquot annis nullum semen tulerunt: anno verò M. D. XXXII. & sequentibus abundè, quinimo semina M. D. XXXIII. nata, atque simul ac maturuissent circa matrem sata, illo ipso anno germinarunt Septembri, & quædam ex illis plantæ biennio post flores dederunt, deinde capitula suum semen continentia.

Serò germinat, & folia in Autumnum seruat: Iunio autem cū Lilijs floret; flores etiam, semine ex eodem capite excepto natarum stirpium variare solere observabam, ut alij alijs obsoletiores conspiciantur.

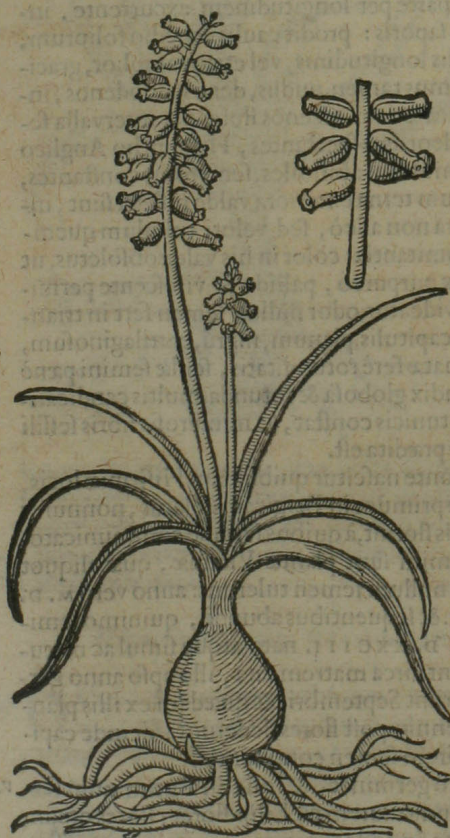
CVM

Hyacinthi obsolet. Hispan. serot. semen.

Nomina.

X varij bulb-
bi à Hollebe-
quo missi.Muscari hi-
floria.

Muscari obsoletiore flore.

Coloris floris
varietas.

lis annis marcescentibus & pereuntibus, ut Hyacinthorum, Narcissorum, Tuliparum, Lili-
orum, & multarum aliarum bulbacearum stirpium fibræ. Ab imo flores explicare incipit
ut cate-

CVM in Belgicam amicis primum mitteret
hunc bulbum Franciscus Hollebeque, Regis Hi-
spaniæ Simplicista & hortulanus in Aranjoez, no-
men adscriptum erat Hyacinthi flore coloris ci-
neracei & terrei. Et sine dubio inter Hyacinthi
genera recensendus est.

Addiderat præterea sequentes bulbos, vnum
quatuor aut quinque flores gestantem albæ cam-
panulæ modo efformatos: Alium campanulæ
etiam flore satis magno ad terram inclinato, flavi
intus coloris, foris purpurei: tertium flavo flore
superiore parte aperto: alium flavo humili flore,
cui semen simile *Amores mios*: Narcissum junci-
folium albo flore: Narcissum cæruleo flore: Pseu-
do-narcissi genus admodum exile: alium monta-
num ignotum Croco silvestri similem: Hyacin-
thum orientalem Hispanicum: & Tulipam Hi-
spanicam, cujus ante memini. Equibus nullum
superesse puto, præter Pseudonarcissum & Hy-
acinthum Hispanicum, quorum descriptionem
suis jam locis inserui.

MUSCARI.

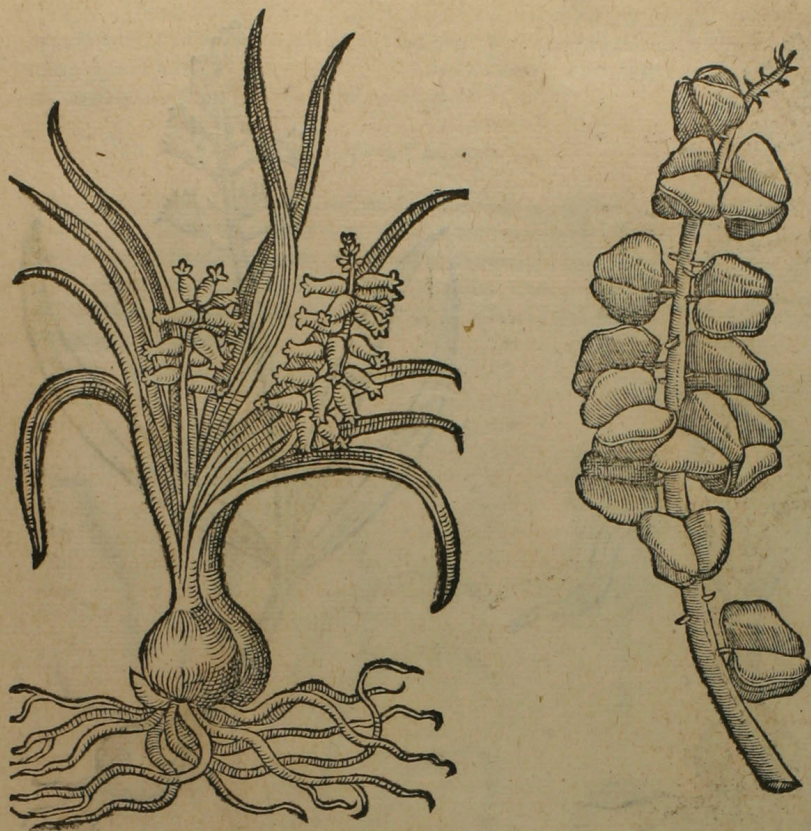
CAP. XXVII.

E VICINIS Constantinopoli hortis, ultra Bo-
sphorum in Asia sitis, primum nostræ Europæ
communicata est hæc planta, quæ ob suavissimum
odorem silentio præmenda minimè fuit.

HABET autem quina aut sæna oblonga fo-
lia, humi diffusa, & obliquè inflexa, caniculata, sa-
tis crassa & succulenta, Hyacinthi comosi majoris,
sive primi Matthioli, folijs perquam similia, &
tenuia stamina, si rumpantur, etiam ostendentia,
non adeò tamen abundè, ut Eriophori folia. quæ
cum primum germinant, vel purpurascunt, aut al-
bescent, interdum pulcherrimo rubro colore ni-
tent. Ex horum medio caulis verno tempore
erumpit satis crassus, rotundus & nudus, admodum
infirmus pro sua crassitudine: hunc à medio ad
summum ferè racematim cohærentes ambiunt
flores, urceolis propemodum similes, initio inter-
dum purpurascens, aut virides, deinde ex purpu-
rà virentes, aut cū viriditate albicantes, nonnum-
quam subcærulei, aliquando nigricantes initio si-
ve saturatè purpurascens, deinde pallidi vel fla-
vescentes, vel ab initio pallidi, postea flavi, postre-
mo ubi tabescere incipiunt, nigricantes aut pulli,
ijque mucrone quàm in alijs crassiore & obtusio-
re interdum, qui marcescere incipientes, gratissi-
mum moschi ferè, aut aromaticum odorem refe-
runt, licet qui flavo colore est, gravius quidpiam
& narcissinum quodammodo spiret: intelligo &
niveo omnino flore, atque etiam egregiè rubente
inveniri, quos sanè mihi videre nondum contigit.
Omnibus succedunt prægrandia trigona & veluti
pinnata capita, in quibus semen continetur ni-
grum, rotundum, magnitudine orobi, aut seminis
Hyacinthi primi Matthioli, sed majore. radix sub-
est magna, albicans, multis tunicis cepearum mo-
do contexta, & frequentibus crassis fibris ex imâ
sede prodeuntibus firmata, perennibus, nec singu-
lis annis marcescentibus & pereuntibus, ut Hyacinthorum, Narcissorum, Tuliparum, Li-
liorum, & multarum aliarum bulbacearum stirpium fibræ. Ab imo flores explicare incipit
ut cate-

Muscari flavo flore.

Muscari caulis suis filiquis onustus.

ut cetera bulbaceæ spicatum vel botryodem florem ferentes. Observavi interdum hanc Nemina
 stirpem, caulem in binos ramos dividere, quorum singuli multis floribus onusti fuerint.

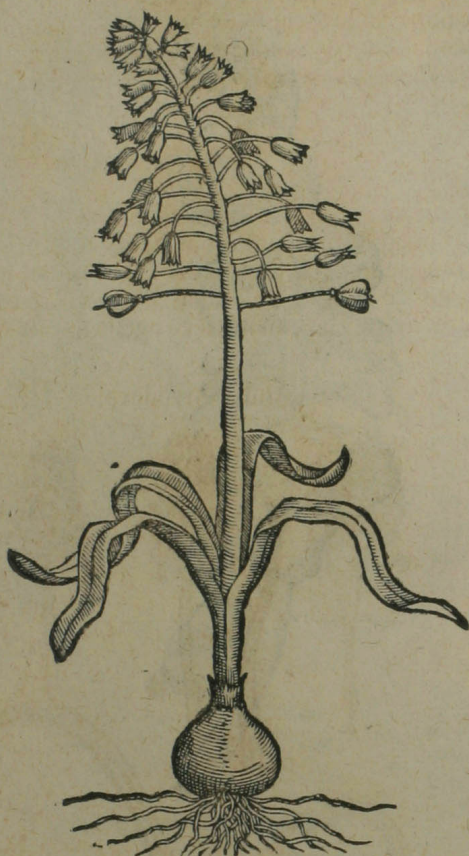
A D Hyacinthi genera hanc plantam sine controversiâ referri debere, nemo est in *Botanica*
virid studio mediocriter versatus, qui non agnoscat. Eius verò primam notitiam amplissimo
 viro Iacobo Antonio Cortuso acceptam referimus, qui illam Ill. Ioan. de Brancion summo
 meo amico, & tamquam fratri charissimo, ante multos annos in Belgicam usque mittebat
Tibcadi nomine. C. V. Matthiolus ejus iconem omnium opinione exhibet Comment. in
 Diosc. cap. De Bulbo vomitorio, nullâ tamen additâ descriptione. Constantinopoli verò
 (unde primùm eò perlata fuerit adhuc ignoramus) semper missa fuit vel *Muscari*, vel
Muschoroni aut *Muscurimi* appellatione, ob insignem odoris suavitatem, qui ad eorum pa-
 stillorum fragrantiam, quos ex benjuin alijsque odoratis parare solent, quodammodo acce-
 dere videtur: eandem ob causam nonnulli etiam *Muschio greco* vocant.

HYACINTHVS COMOSVS BYZANTINVS.

CAP. XXVIII.

Q VATERNA, quina, aut sena interdum habet folia, humi ut plurimum fusa & expan- Hyac. comosæ
byzantini
historia.
 sa, nonnumquam procumbentia duntaxat, oblonga, Hyacinthi primi Matthioli folijs
 valde similia, latiore tamen mucrone prædita, & in lateribus veluti tenui lanugine obsita,
 præsertim infimâ parte, circa eorum exortum, ingrati gustus & nauseam facile excitaturi: ex
 horum medio, pedalis, nonnumquam major, nascitur caulis, teres & rotundus, nudus, intus
 fungosus, foris viridis lævisque, quem à medio ad summum sexageni plerumque aut plures
 ambiunt flores oblongiusculi, oris in sex laciniolas divisus, sex staminulis purpureis intus præ-
 diti, in odori, initio candicantes, deinde cum marcescere incipiunt, fusci & inelegantis colo-
 ris: pediculi quibus flores nituntur, initio brevissimi sunt, deinde paulatim marcescentibus
 floribus excrecentes, quatuor unciarum aut ampliorem longitudinem adquirunt, sic ut to-
 tus caulis suis floribus ita expansis onustus, aspergillum non minùs referre videatur, quàm
 Hippuris quoddam genus: caulis suprema pars cum florum pediculis purpurascit: incipit
 florere ab imis: trigona deinde capitula fert, exigua, pro plantæ amplitudine, in quibus pau-
 cum semen, interdum in singulis capitulis unicum duntaxat, rotundum, nigrum, Hyacinthi
 comosi majoris semine minus continetur, interdum nullum, nam ut plurimum capitula
 inania sunt, nec arbitror unquam plura collegisse ex unicâ, quam habebam plantâ, ternis se-
 minibus, aut (quando plurima) quinis aut senis: radix rotunda, bulbosa, multis candicanti-
 bus tunicis constat, exteriore subfusca, & basi multis fibris albis fultâ.

Circiter

Hyacinthus comosus Byzant.*Hyacinthus comosus* albo flore.**Natalis.**

Circiter annum M. D. LXXVII. primum allatus est Constantinopoli cum alijs varij generis bulbis, Mag^o V. Paulo à Trautzon Cæsareæ aulæ Mariscalco & à secretiore Consilio, in cuius suburbano paucos bulbos videbam Maij initio florentes anno M. D. XXC. Ex eodem tempore nullos missos memini præter unum aut alterum, duntaxat semel atque iterum: quia forsitan non expetitur, cum nulla floris elegantia sit præditus.

Tempus.**Nomina.**

QVO nomine à Turcis insigniatur, me latet: nam Muscari bulbis semper permixtus fuit: ego propter comæ & florum quandam cum comoso maiore Hyacintho similitudinem, comosum Byzantinum cognominavi.

Hyac. comosus albo flore.

CETERVM huic non admodum dissimilem & in Belgicâ, & Viennæ aluimus, nullâ aut perpusillâ comâ præditum, cuius flores obsoletioris coloris albicantis, Byzantini floribus satis accedunt, pediculi tamen flores sustinentes in longitudinem non excrescunt, semen & radix satis conveniunt. Vulgare ejus nomen, Hyacinthus comosus albo flore.

Hyac. comosus major.

Hyacinthi porro illius primi Matthioli, sive comosi majoris à quibusdam cognominati, qui in multis orbis Christiani provincijs sponte nascitur, duo in Pannonijs genera observabam. Alterum præcox, latiore folio, crassiore comâ, ineleganti tamen, maioreque bulbo. Alterum magis serotinum angustiore folio, tenuiore comâ, laxiore verò & elegantiore, hujus flores comæ proximi, ex cæruleo purpurascunt, ejusdemque cum comâ sunt coloris, quæ nota in priore desideratur: bulbus etiam minor. Præcox, Maio: hoc Iunio floret.

SEMINÈ autem ex Hispanijs anno M. D. LXXV. Hyacinthi orientalis hispanici nomine missus (cujus tamen duo esse genera statim deprehendi, nam magnitudo dispar erat) Viennæ Austriæ bulbaceæ plantæ mihi natæ sunt, quæ tandem duo Hyacinthi comosi majoris genera pepererunt, à vulgaribus nec florum comâ, nec folijs differentia, nisi quod alterius folia latiora & Muscari folijs proxima, incunte vere duntaxat emergere solebāt, alterius angustiora longioraque, etiam ante hiemem: minutius semen Hyacinthi comosi majoris æmulum erat, alterum crassius Muscari semini perquam simile, quæ adeò causâ fuit, ut separatim fererem.

Illud autem peculiare in nonnullis, ut præmaturi flores excussi, nigrum sive fuliginosum pollinem spargant ustilagini ferè similem.

Nomina.**Bulbus pericarpus** Plinij.

VULGAREM utrumque Vngari appellant *Kygio hægma*, id est, Serpentinam cepam. Belgæ Brabant, *Quissel*/hoc est, Aspergillum, propter comam aspergilli instar expansam, Hispani *ajo de cigüeñas*, h. e. allium ciconiarum. Non desunt qui Pericarpum bulbum Plinij esse censent, cuius duas species esse dicit libro Nat. Hist. xxv. cap. x. cortice rubro alteram, alteram nigro papaveri similem: sed ex tam mutilâ descriptione, quis sententiam comode ferre queat?

ILLVD autem verè dicere possum, nullum unquam bulbum gustasse (nam quotquot stirpes inuenio mihi parum cognitæ, vel ante non conspectas, gustare soleo, ut de illarum sapore commodius iudicium ferre possim) qui maiorem vomendi appetentiam mihi fecerit isto Hyacintho maiore comofo: ea de causa, illorum sententiam probare nequeo, qui in Esculentorum bulborum classe ponunt.

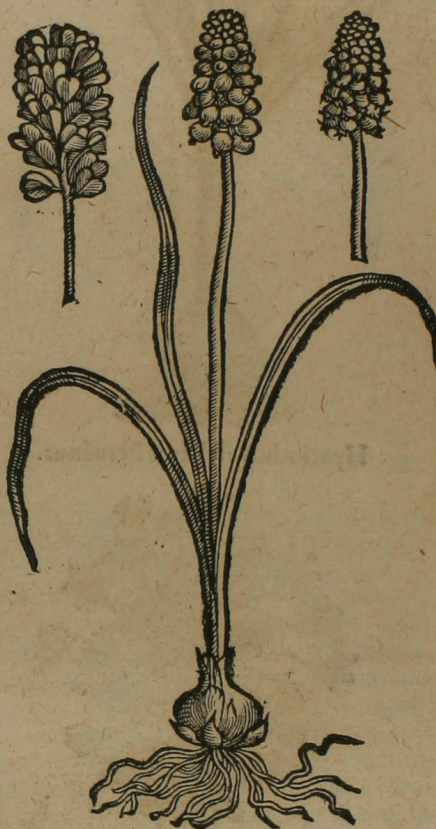
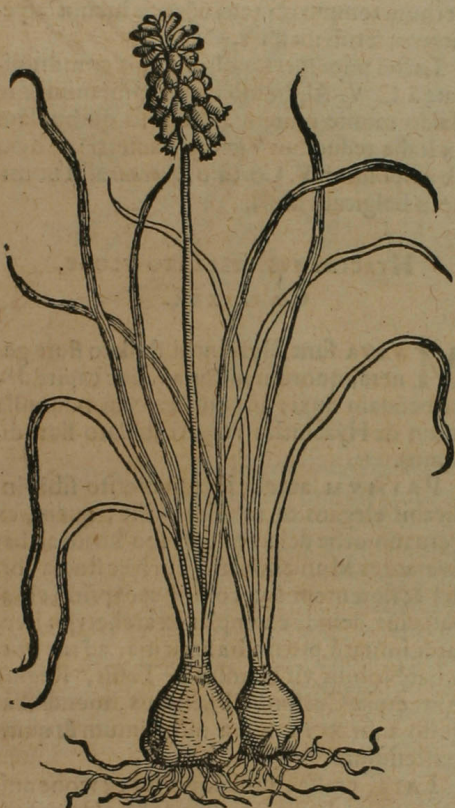
HYACINTHVS BOTRYODES.

CAP. XXIX.

SPONTE plerisque Pannoniæ locis & copiosè nascitur Hyacinthus ille Hispanijs & Galliciæ Narbonensi vulgaris & passim obuius in agrorum marginibus & secundum vias, quem ego à floribus racemi in modum extremo caule cōgestis *βοτρυώδης* cognomino, nonnulli comofum minorem appellare malunt: nec desunt qui Bulbinem Plinij esse putent: Germani *Hunds knoblauch* id est, caninum allium, Belgæ à racemi instar congesta florum spicâ *Drupefens* appellant.

Hyacinthus botryodes 1.

Hyacinthus botryodes purp. 111.

Eivs duo inveniuntur genera: unum crassioribus, longioribusque folijs, florum etiam racemo longiore, densiore, & odoratiore: alterum minora omnia habet, & magis vulgare est. Istorum duorum generum flores saturum admodum colorem habent, & quasi nigrum.

Est verò & tertium genus brevioribus, latoribus, firmioribusque folijs, quæ humi diffundi non solent, nec flexuosa sunt ut superiorum, sed surrecta: hujus flores licet superioribus formâ similes, longè tamen aspectu hilariores, dilutioris purpuræ, atque etiam in cæruleum tendentis colore præditi sunt. Id genus Viennæ, aut vicinis locis sponte non nascitur, sed ex Tyrolensi comitatu delatum esse fertur.

Similes porro omnino plantæ non modò Viennæ, sed etiam ante in Belgicâ è semine Hyacinthi botryodis lacteo atque è niveo purpurascente flore (binæ enim ejus inveniuntur differentiæ) natæ sunt: & inter illas etiam quæ ramosam tulerunt florum uvam, hoc est, quæ uvæ in modum plures congestos habuerunt racemulos, alios alijs minores & graciliores: quibus similes plantas semine albi à me communicati natas habuit pluresquàm quadragenas Ill. Balthasar de Bathyan in Zolonock sub Martij finem florentes anno M. D. XCV.

Verum Hyacinthus *βοτρυώδης* lacteo flore, à superioribus florum formâ non differt, sunt enim concavi & tumentes, nulla tamen, vel perquam exigua odoris gratiâ commendabiles. Is etiam in duas species distingui potest.

Vna enim lacteum omnino florem habet, caulem exalbidum, foliaque dilutius virentia, & quasi palleſcentia: tota etiam planta tenerior, nec nisi primo vere, folia protrudit.

Alterius

*Hyac. comofo
major valde
nauseam exci-
tat.*

Nomina.

*Hyacint. bo-
tryod. purp.
flora.
I.
II.
III.*

*Hyacint. bo-
tryod. 111.
uvæ ramosa.*

*Hyacint. bo-
tryod. albo
flora.*

I.

Hyacinthus betryodes albo flore.

cc.

Xmas.

Hyac. stellat.
varia genera.

Hyacinthus stellatus Peruanus.

Hyac. stellat.
dini Peruanus.Hyac. stellat.
dini Peruanus.

ALTER etiam elegans, nec mihi cum suo flore, dum hæc scribebam, conspectus: cujus iconem

Alterius flos niveo quidem colore præditus est, sed cui perfusa videatur tenuis quædam & dilutissima purpura, qualis in rosis albis nondum planè expansis, præsertim circa ungues: hæc vetustate & marcescente flore intensior redditur: caulis è viridi purpurascit, folia viridiora sunt, & infimâ parte quodammodo purpurascencia.

Omnium semina in triangulis quibusdam vasculis continentur, rotunda, nigra, exigua: omnium etiam radix plurimos exiguos ucleos in ambitu generare solet, nulla tamen abundantius quàm duorum priorum. Florent ut plurimum Aprili, interdum etiam Maio, si vernum tempus ob præcedentis hiemis asperitatem serius incipiat.

Lactei prior species olim nobis communicata à C. V. Alphonsò Pantio, memini & in Baldo monte erutam à studiosis quibusdam ex Italia reducibus Viennam adferri: Altera ab amplissimo V. Cortusò *Dipcadi* albi nomine in Belgicam missa.

HYACINTHVS STELLATO FLORE.

CAP. XXX.

MULTA sunt Hyacinthi stellato flore genera, quorum historiam hoc capite describendam duxi: ad cujus calcem nonnulla etiam de Hyacintho vulgari stellato flore dicemus.

PRI MV M autem locum merito sibi vindicabit elegans & rarissimus ille, quem, ex Peruano orbe delatum, in suo horto alebat Everardus Munichoven (cui hæc studia cordi) & florentem suis coloribus exprimi curabat: ejus deinde exemplar ex archetypo Everardi imitatû, pro nostrâ amicitia, ad me mittebat Nobilis vir Carolus de Tassis, Regius Antuerpiæ Cursorum Præfectus, mense Augusto anni xcii. supra millesimum & quingentesimum.

LATA, crassa, multaque (ut ex icone animadvertere licuit) habuit folia, Hyacinthi orientalis, seu potius Eriophori bulbi folijs similia, humi, magnâ ex parte, sparsa, & viridia, inter quæ prodijt nudus caulis, virefcens, summo fastigio multis floribus, spicæ in modum simul congestis, onustus, qui ab imo sese primum explicare incipiunt, instar Scillæ, Ornithogali & similium: pediculi oblongi, ex atro virefcences, ex gracilium & exiguorum foliorum alis orti flores sustinent, sex folijs stellæ instar expansis constantes, purpurei foris coloris, intus ex purpurâ cærulei, umbone, quem admodum in vulgari, floris umbilicum cum sex staminibus illum ambientibus, occupante. Fuerit-ne odore aliquo præditus is flos, aut in semen abierit, nondum intellexi: radix bulbosa, crassaque instar radices Hyacinthi orientalis, fusco colore prædita foris, & multis crassiusculis fibris ab ima sede prodeuntibus firmata.

Hyacinth. stellatus Lilij fol. cum flore.

Hyacinth. stellatus Lilij fol. cum sem.

iconem cum sequente descriptione Viennam ad me mittebat Tornaco, Ioannes Moutonus, meâ Pannonicarum stirpium historiâ jam evulgatâ.

ARTIVLT, inquit, qui Pseudo-narcissos juncifolios communicabat, ex iisdem jugis erutum bulbum, Liliaceo satis similem, sed oblongiorem, flavescentis coloris, ut Martagonis quorundam, sive Lilij silvestris & montani purpurei radix: sena autem vel plura fert folia, Lilij albi (ante quam in caulem abeat) folijs similia, è quorum medio caulis exilit pede brevior, multos flores in summo sustinens, Hyacinthi stellati vulgo nuncupati floribus, omninò pares, sex folijs constantes intensè caruleis, sive violaceis, eminente ex umbilico quodam veluti umbone, cuius causâ Hyacinthum stellatum *λινωφυλλόν* appellavi: flori succedunt triangula capitula, in quibus semen. Mittebat etiam ille anno M. D. XCVI. ejus bulbum ex aliquot pallescentibus squamis imbricatis dispositis constantem. Sed cum toto bimestri in itinere hæssisset, atque omnino flaccidus ad me pervenisset, terræ commissum subsequens hiems corruptit. Alterum deinde bulbum ab eo accipiebam, & aliquot post annos unum etiam à Iacobo Plateau: sed omnes mihi corrupti. Ejus porro iconem à Moutono etiam acceptam, in appendice ad suam Stirpium historiam, exhibet Lobelius noster. Sed anno M. D. XCV. ejus bulbum à N. V. Ioanne Boisor accipiebam, qui insequente anno mihi flores dedit.

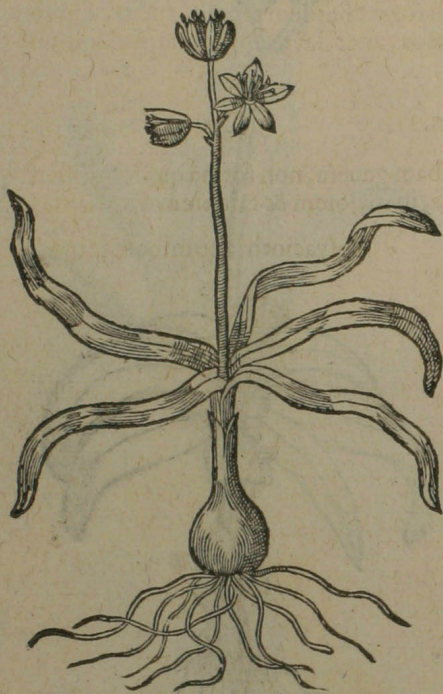
TERTIO quaterna aut quina sunt folia humi fusa, longa, carinata, dilutè virentia, Hyacinthinis adeò similia, ut ante quàm florem conspicerem, Hyacinthum esse crederem: inter hæc emerfit digitalis ferè longitudinis, gracilis & infirmus cauliculus, priore anno ternos sustinens flores, altero quaternos aut quinos, sex folijs constantes, dilutè cerulei coloris, inodoros, qui Solis radijs illustrati, instar florum Hyacinthi stellati vulgaris sese explicarunt, & exalbidâ sex staminula ostenderunt, quorum apices purpurei, stilo in medio eorum assurgente: successerunt triangula capitula, qualia in vulgari, sed inania, ut semen observare nequiverim: radix bulbosa est, non magna, nigro cortice tecta, & fibris subtus prædita.

Hunc bulbum Byzantio acceptum cum alijs stirpibus Francofurtum ad me mittebat anno MDXC. Generosa Domina Vngnadin, nomine adscripto *Susam giule*, quâ appellatione initio Lilium Susianum insignitum; deinde, Iris illa bulbosa præcox, quam Matthiolum pro Hermodactylo Constantinopolitano exhibuit, Dodonæus pro Iride tuberosâ. Flores mihi protulit Aprili cum alijs Hyacinthis.

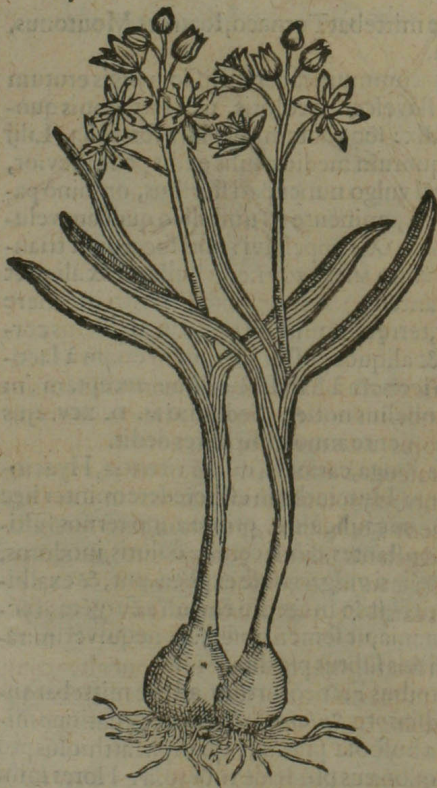
QUARTVM Mittelburgi, in Walachriâ Zelandiæ insulâ, alebat honestissimus ac diligentissimus vir Wilhelmus Iasparduyn, ejusdem urbis Pharmacopæus, & prole anno M. D. XCIII. communicabat: iconem verò cum ejus parvo bulbo (qui periit) mittebat Doctiss. vir Thobias Roelſius illius urbis Medicus.

Hyac. stellat.
Byzantinus.

Hyac. stellat.
subcinere-
ceus.

Hyacinth. stellatus albo flore.

Hyac. stellat.
vulgaris &
sui varietas.

Is autem multa habet folia humi jacētia, instar foliorum Hyacinthi Anglici vel Belgici ferē: inter quę prodit cauliculus palmaris, vicenos, tricenos, aut plures interdum flores, spicę vel uvę instar congestos, ferens, sex folijs constantes, medium occupante umbone sive capitello, & sex staminibus, non secus ac in Hyacintho, qui stellati cognomen vulgo obtinuit, sed longē dilutioris coloris, & veluti ex cęruleo cineracei: floribus succedunt capitula trigona semen continentia: radix bulbosa est, candida, instar radicis Hyacinthi Belgici.

Floret cum vulgari, hoc est, sub extremum Martium, vel etiam April.

CETERVM in proximis Viennę silvis, atque in Pannonia supra Nemeth wywar, quā iter ad Grätziū est, Principum Stirię Regiam, ad villam Kerth Welyes, vulgaris est is Hyacinthus, qui à floribus radiatim expansis, & in stellę formam decussatis, stellati cognomen apud rei herbarię studiosos invenit, is videlicet qui cęruleo est flore: in quo varietatem etiam observabā, alijs floribus magis saturis & ad violaceum quasi tendentibus, alijs ad carneum colorem proximē accedentibus. Habet autem ipsa planta vel terna folia, vel, ut plurimum, bina, ut etiā illi bulbi quos Neapoli Francofurtū ad me mittebat Ferdinan-

us Imperatus. Qui albo est flore, sponte nascentem nusquā videre mihi contigit: sed binos aut ternos ejus bulbos Francofurti accipiebā munere doctissimi & ornatissimi viri Philippi Stephani Sprangeri Pharmacopęi Palatinalis Heidelbergę: alium deinde exalbido & veluti cineraceo subcęruleoqve flore præditum, Lugduno Batavorū missum à N. V. Ioanne ab Hogelade. Omnes autē in itinere corrupti, dū Francofurto Leydam meā suppellectilē transfero.

Superioribus

Superioribus autem generibus maturius floret, & in triangulis vasculis semen fert, non atrum ut cetera genera, sed fuscum & tamquam fuligine infectum: cui non valde dissimile etiam est illius semen, qui albos profert flores.

Viennenses porro Matroneum qui ceruleum habet florem, *Blaw baldrian* appellant, quafi caruleum lilium convallium: nam *œnanthen*, vulgo Lilium convallium dictam, ipsæ *Baldrian* nuncupant: Belgæ, à stellato flore, *Sterreten* vocant.

SED & Hyacinthum stellatum vulgari alioqui formâ similem reperiri audio, quorum alter flores proferat suaviter rubentes & quasi carneos, alter flavos: illos autem videre nondum mihi contigit.

HYACINTHVS AUTVMNALIS.

CAP. XXXI.

HYACINTHI autumnalis duo observabam genera, non forma quidem differentia, sed amplitudine: distinctionis ergo causâ, in maiorem & minorem dividemus.

Hyacinth. autumnalis major.

Hyacinth. autumnalis minor.

MAIOR quina aut fena habet latiuscula & flexuosa folia, viridia, aliquantulum carinata colchici montani hispanici, paulo post describendi, instar, inter quæ prodit unus nonnquam bini, terni, aut plures cauliculi palmo majores, satis firmi, multis flosculis, sex folijs stellæ instar expansis constantibus & dilutè purpurascèntibus stipati, in quibus quædam staminula nigricantibus apicibus prædita: marcescentibus flosculis illico succedunt tenuia admodum & trigona capitula, quæ brevi maturefcentia & hiantia, pusillum nigrum semen ostendunt, quod terræ gremio statim exceptum sui generis plâtulas generat, quæ mihi interdum tertio anno flores dederunt: radix crassiuscula, candicans, infima sede multis fibris donata. Hoc genus mihi interdum cauliculos dedit ramosos, quorum singuli ramuli suis flosculis onusti.

MINORI plura & exiliora sunt folia, humi sparfa, inter quæ exit unus aut alter cauliculus dodrantalis, nudus, gracilis, circa cujus summum nascuntur radiati flosculi priore minores, & foliolis minus mucronatis constantes, ejusdem cum priore coloris: semen in trigonis vasculis simile, radix candicans, minor.

Primum in hortulo duntaxat alui, sponte natum non vidi, maturius minore florentem, interdum vel sub Iulij finem, vel Augusti initio. Alterum ante quadraginta annos in vicinis Mompelio colliculis florentem sub initium Septembris eruebam; deinde Madritianâ Parisiorum silvâ, eâ parte quâ ad Bononienfè cœnobium vergit, arenoso solo & salebroso: postremo Salmanticæ proximis colliculis ad flumen Thormim sitis, lapidoso admodum solo.

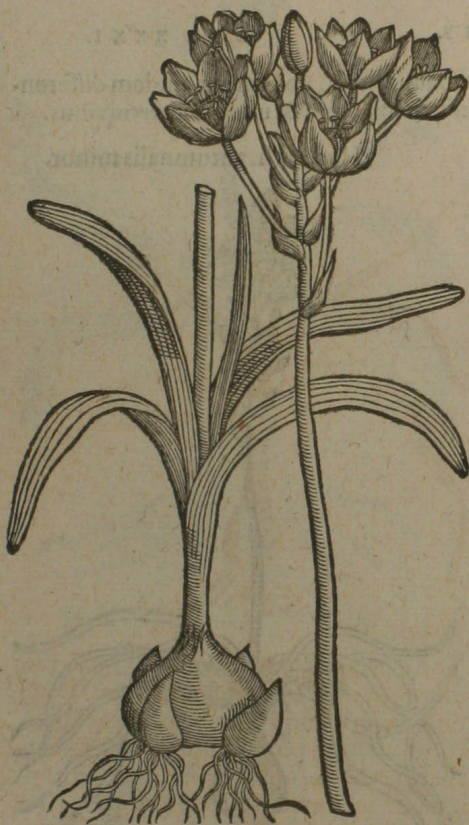
AUTVMNALEM hunc Hyacinthum appellabamus, quia non nisi autumnò florebat.

bat. Quidam Bulbinem Plinij esse existimabant: sed Bulbines apud ipsum lib. xx. Nat. hist. cap. ix. descriptio planè refragatur, cui porracea folia & rubicundum bulbum tribuit. Alij Theophrasti τριφυλον esse æstimant, quod lib vii. hist. cap. xii. inter eas quæ ante foliorum & caulis exortum florere incipiunt, reponit. Verum quidem est, hanc plantam florere incipere ante quàm folia emergant: sed alio loco Tiphyi inter æstivos flores meminit: quæ nota huic non convenit.

ORNITHOGALVM ARABICVM.

CAP. XXXII.

Ornithogali
arabici hist.

OBLONGA habet folia, viridia, carnata, Hyacinthi orientalis folijs adeò similia, ut ab ijs vix discernat quispiam, nisi in hoc studio benè exercitatus, præsertim in plantâ suo caule & floribus viduatâ, minimè autem Narcissi foliorum æmula: inter quæ cubitalis emergit caulis, lævis, nudus, gracilis, virescens, quam aliquot in summo nascentes còfuso ordine ambiunt ramuli sive longi pedicelli flores magnos sustinentes, Narcissinis magnitudine pares, sed Ornithogali forma præditos, illorum quæ modo sub vesperam se claudentes, sex folijs prorsus albis constantes, medicati odoris & præmansum coriandrum ferè referentis, triangulari capitulo nigro, splendente, medium florem occupante, quod ambiunt sex alba stamina flavo apice coronata: semina numquam adhuc observare mihi licuit, licet singulis annis Byzantio cum alijs stirpibus ejus bulbi Viennam missi fuerint, quorum nonnulli flores dederint: capitula tamen incrementum capientia senescente flore, & ex nigro viridem colorem contrahentia, ut semen datura viderentur, paulatim contabescere cœperunt: radix bulbosa, Hyacinthi æmula, candicans plerumque, è multis tunicis conflata, latâ admodum sede, & in ambitu fibras spargente. Floret Maio.

Belgis primùm còmmunicata hæc planta fuit, missis ex Italia ejus radicibus Ill. Ioâni de Brancion, à C. V. Alphonso Pantio, & amplissimo

Iac. Ant. Cortuso, deinde etiam Constantinopoli cum alijs raris stirpibus accepta. Semel istic florentem vidi: Viennæ autem per sæpe.

Ornith. ara-
bicum an-
tuta.

Mira autem est hujus bulbi natura: nam plerumque experti sumus vix ulla folia promere, nisi singulis annis exemptus aliquanto tempore adservetur, deinde autumnò terrâ denuò concredat, tum enim demum germinare solet etiam ante brumam: nullus autem florere mihi conspectus est, nisi recens Constantinopoli allatus. Nam ex illorum est numero, qui, nisi istic eruti jam conceptum in utero florem habeant, in frigidiores provincias translati, nullum dent. Præterea cum frigoris valde impatiens sit, neque in Belgica, neque Viennæ hiemem in horto ferre potuit, sed in fœtilibus reponendus, ubi bulbis circa matrem adnatis feliciter se propagare solet.

Nomina.

Ex Italia porrò missus fuit Lilij Alexandrini nomine: Constantinopoli verò semper *Zunbul arabi*, quod Hyacinthum arabicum significat. Viennenses matronæ *weisse Jacinthe*/hoc est, candidum Hyacinthum appellarunt, donec legitimus albus Hyacinthus illis innotescere cœpit, tunc enim, Turcicum nomen imitatur, *Arabische Jacinthe* vocarunt. Sed quia ad Ornithogali genera potius referendus videtur, quàm ad Hyacinthos, Ornithogali Arabici nomen indidi, à natali ubi nimirum sponte crescit loco: licet Matthiolus Narcissis, cum quibus nullam affinitatem habet, adnumeret.

ORNITHOGALVM ALIVD.

CAP. XXXIII.

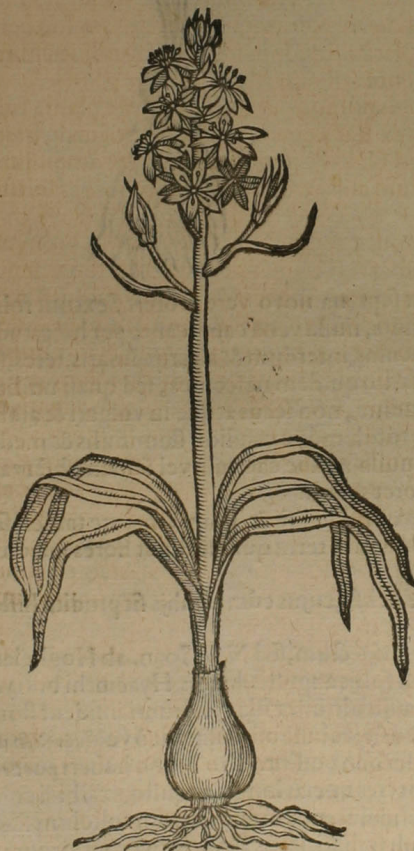
VARIA alia sunt Ornithogali genera, quorum nonnulla ab alijs tradita sunt, pleraque verò à me primùm observata: de omnibus igitur ordine differemus, initium à majoribus facientes.

Ornithogali
majus.

OMNIVM autem maximum, porracea habet folia sena aut plura, caulem inter ea emergentem cubitalem aut ampliorem, rectum, nudum, firmum, magnam florum spicam gerentem, qui explicati senis folijs constare conspiciuntur ex alba virescentibus, & foris herbaceis omnino:

Ornithogalum Pannon. albo flore.

deinde capita, nigrum rotundum semen continentia: radix subest bulbosa, longa, candida, lento

omnino: ijs succedunt trigona capita nigrum magnumq; semen continentia: radix latis crassa, bulbosa, multis tunicis candicantibus cōstans.

ALTERVM, non minore altitudine assurgentem habet caulem, superiori similem, sed viridiorem, quem à medio ferè ad summum fastigium multo plures exornant flores, priore majores, foris præter oras, quæ albæ sunt, omnino virides, interius verò dum explicati sunt, lactei omnino candoris: semen in triagulis capitibus alteri simile, sed paullo majus & oblongius: radix candidior, & longior interdum in amplam magnitudinē extuberat: folia illi longiora, magis viridia, & extremo mucrone acuminato.

Huic ferè simile Tertium, sed paullo humilius, dilutius etiam caule & folijs, quod cepit Byzantio deferri alijs bulbis permixtum, nullo addito nomine.

QUARTO quinque aut sex, ante hiemem, ut Arabico, sed præter reliquorū consuetudinem, germinant folia, humi expansa, angusta, digitalis longitudinis, ex viridi incana, & Caryophylleorum florum altitium folijs forma & colore valde respondētia, aliquantulum hirsuta, herbacei gustus & insipidi: subsequente Aprili, folijs flaccescere incipientibus, inter illa exilit dodrantalis cauliculus senos aut plures spicatum coherentes sustinens flores, qui è senis foliolis compositi, Maio mense aperiuntur, interiore parte non minùs lactei candoris quàm in secundo genere, foris nervo viridi illorum dorsa occupante, ut in secundo & vulgari: triangulosa

Ornithogalum majus I.

Ornithogalum majus Byzant.

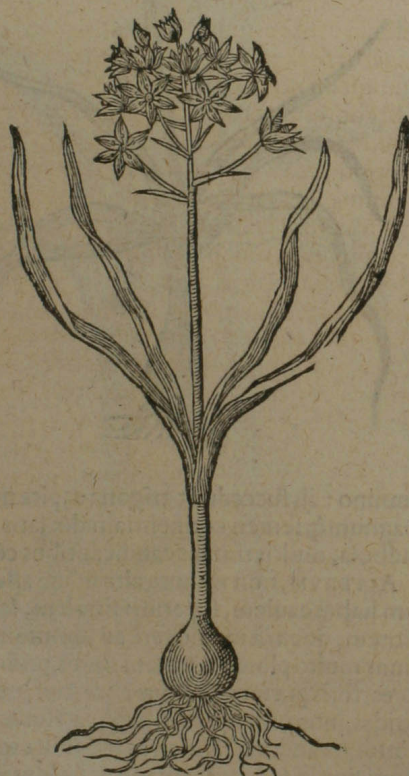
Ornithogalum Pannon. albo flore.

lento humore plena, gustus primum insipidi, deinde acris, foris cineraceâ tenui membranâ obducta, & sessili parte multis candicantibus fibris capillata. Illud peculiare habet hæc planta, ut natali loco, ubi sponte nascitur, magna ex parte, cum floribus onusta est, sine folijs conspiciatur, aut saltem jam ferè evanidis & flaccidis. At in hortis culta diutius plerumque folia retinere solet, & in maiorem amplitudinem excrescit, spicam vicenûm aut plurium florum nonnumquam proferens.

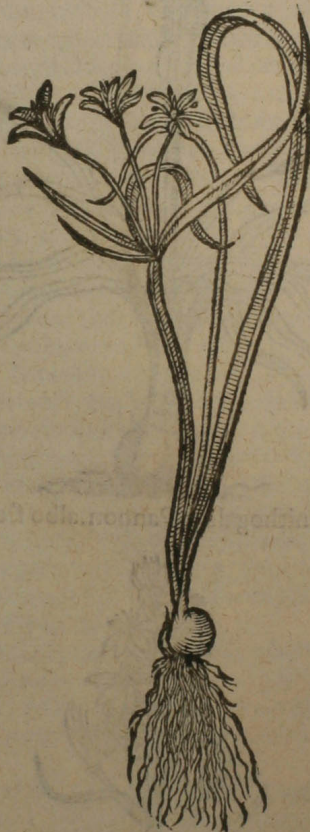
Ornith. vulgare. QUINTVM est vulgare illud, omnibus certè quas peragraverim regionibus obvium in agris, Ornithogalum, à C.V. Dodonæo Bulbi leucanthemi nomine descriptum.

Ornith. aliud vulgare. Aliud hujus genus alebat Viennæ in cultissimo suo horto, Generosa D. de Heusenstain latioribus folijs, crassiore caule, amplioribus floribus, paullo majore bulbo ex Tyrolensi Comitatu allatum: alioqui cum Quinto genere conveniens: quale etiam Neapoli ad me mittebat doctissimus vir Ferdinandus Imperatus.

Ornithogalum Hispanic. minus.

Ornithogal. pallido flore.

Ornith. Hispan. minus.

Ex parvo orbiculari albicante bulbo sena aut septena novo vere profert Sextum folia, Ornithogalo vulgari ferè similia, sed paulo angustiora, nulla vena candicante per longitudinem secta, è quorum medio prodit singularis cauliculus, interdum & alter, palmaris, teres, sustinens senos, septenos, aut plures flosculos, alternatim quidem nascentes, sed quasi umbellam quandam efformantes, adeò æquali sunt altitudine, non secus atque in vulgari & arabico, senis foliolis ex albo subcæruleis constantes, totidemque candidis staminibus & medio capitulo subcæruleo umbilicum occupantibus: nulla adhuc capitula vel semen observare potui, totâ comâ brevi à floribus marcescente. Floret Aprili.

Ornithog. Pallido flore.

SEPTIMVM non valde absimile est Bulbo silvestri Fuchsi & Tragi: majore tamen folio constat, cauleque crassiore, licet infirmo: bini que aut terni quos sustinet flores majores, minus flavi, sed ex herbaceo quodammodo pallidi.

Bulbus sil. Fuchsi.

OCTAVVM locum dabimus Bulbo silvestri Fuchsi, cujus cum ab alijs sit prodita historia, eam hic repetere non est necesse.

Ornithog. Fla. Alemannicum.

ALIVD præterea est Ornithogalum, mihi non conspectum, sed N.V. Ioan. ab Hoghelande de eo me monuit. Binis duntaxat id præditum est folijs angustis, longis, Hyacinthi botrydis vulgaris cæruleo flore folijs valde similibus: cauliculo inter illa prodeunti insident flores flavi, duplo majores, staminibus in medio rubentibus: ejus bulbosa radix adeò vulgari jam dicto similis, ut si misceantur utriusque bulbi dignosci non possint. Pro Nono haberi poterit.

Ornithog. Pann. luteo flore.

VNICO Decimum prodit etiam foliolo, duas aut tres uncias longo, angusto, exalbidi coloris & acidi gustus: juxta quod tenuis uncialis cauliculus, unum aut alterum foliolum sustinens, è quorum medio bini aut terni exiliunt flosculi stellati, intus flavi, foris ex viridi purpurascens, sex radiolis & totidem staminibus intus præditi: ijs succedunt pusilla, triangula capitula,

Victorialis longa.

pitula, semine ruffo, exili, & inæquali plena. radix alba, rotunda, cineraceo putamine obduta, exigui pisi magnitudine. Sed & hoc cultura aliquantulum majus evadit

Primum satis frequens observabam inter segetes agris Nemethwywar Ill. Bathiani vicinis. Alterum etiam inter segetes Mompeliano agro & per Hispanias: Viennæ etiam mihi natum semine à Rassio Lutetia misso, Moly appellatione. Vtrumque Maio floret. Quartum largissimè provenit aperto illo & late patente campo secūdum silvulam pago Lachn imminente, & in siccioribus pratis secūdum Danubium, in monte Badensibus thermis imminente, totaq; illa montium serie, inde usque ad Calenberg excurrente, & Hamburgense monte apertis & gramineis locis. Quintum jam dixi nusquam non esse mihi cōspectum. Sextum mihi communicabat Generosus Dn. de Longatre, Hyacinthi stellaris ferotini albo flore inscriptione, & ex Hispania missum dicebat. Septimum observabam in Stiriacarū & Austriacarum alpium pratis ubi silvæ desinere solent. Octavum non modò ubique ad agrorū & silvarum cæduarum margines in Germania frequens, sed etiam apud Vngaros circa sepes & agrorum margines natum vidi. Nonum circa Alcmariam Hollandiæ urbē repertum est. Decimum eodē quo Quartū nascitur loco apud silvulam illam pago Lachn vicinam: sed apri-co magis delectari videtur, abundantius enim crescit in aperti illius agri margine Meridiei opposito. Observabā etiam in siccioribus agris inter Nemethwywar & Zolonoch oppida sæpius memorata. Hoc cum quarto genere in Belgicam à me missum Brancioni & alijs amicis altero post quam Viennam appulissim (nam Ratisbona secundo Danubio navi vetus sum) anno.

PRIMUM porrò appellat Dodonæus Asphodelum bulbosum Galeni, cum nihil Asphodeli præter florū formam habeat. Octavum Vngaris *Tik tara*, quidam *περδύσιον* Perdicium Theophrasti esse cēsent, quia forsitan lib. Hist. 1. cap. 1111. scribit plures illi radices esse quàm folia: adjicit tamen crassas habere radices, quæ sanè nota huic non convenit.

VICTORIALIS LONGA.
CAP. XXXIIII.

NUNC ad bulbaceas illas stirpes progrediamur, quæ stellatis quidem ut præcedentes sunt floribus, verum minoribus, & in unum caput, ut plurimum, congestis: atque, gravi odore nares ferientes, inter Allij genera potius sunt referendæ.

Eius autem quam hoc capite describemus, caulis, digitalis est crassitudinis, fungosus, infimâ parte purpurascens, supernè viridis & striatus, multos in summo ferens flosculos, oblongis pediculis inhærentes, senis candidis foliolis stellatis constantes, ceparum floribus similes, senis intus staminulis, stiloq; præditos: deinde trigona capitula, in quibus semen rotundum, nigrum: caulem circa medium amplectuntur & quasi vestiunt, bina aut terna folia, nervosa, oblonga & lata, Gentianæ majoris folijs penè similia: radix oblonga, extremâ parte bulbosa, multisque

gis pediculis inhærentes, senis candidis foliolis stellatis constantes, ceparum floribus similes, senis intus staminulis, stiloq; præditos: deinde trigona capitula, in quibus semen rotundum, nigrum: caulem circa medium amplectuntur & quasi vestiunt, bina aut terna folia, nervosa, oblonga & lata, Gentianæ majoris folijs penè similia: radix oblonga, extremâ parte bulbosa, multisque

multisq̃ue validis & perennibus fibris donata, multiplici cortice varijs fibris transversim coeuntibus constante, & quodammodo reticulato, involuta, quæ singulis annis feliciter alijs bulbis circa ipsam adnatis se propagat, fibris adeo implicatis, ut difficile sit, bulbos conjunctim natos & cohærentes, sejungere.

Natales &
Nomina.

Copiosè nascitur in Durrenstein, duobus supra Gamingam milliaribus, & môtanis pastoribus Lantsaech dicitur, quibus magno est in usu adversus corrupti aëris & nebulæ exhalationes. Invenitur & in montibus qui Bohemiam à Silesia determinant, ubi à Germanis Stegwurtz appellatur, quia qui effodiendis metallis operam dant, magnas certasq̃ue illius vires se experiri prædicant, ad sese muniendum adversus impurorū spirituum insultus, à quibus frequentissimè impetuntur: unde etiam Victoralis nomen ab effectu inditum contendunt. Matthiolus Allium anguinum vocavit. Iosias Simlerus Allium alpinum nuncupat, Stegwurtz & Sibenhamitoren/ ab involucrorum, quibus tamquam reticulo radix involvitur, multitudine. Vulgus Herbariorum Victoralis longæ aut majoris cognomen dedit, ut à Gladiolo discernant, cujus radicem, ob corticis quo integitur, cum superiore similitudinem, Victorialem rotundam & parvam appellant.

Allium urf-
inum.
Lilium con-
vallium sive
Oenanthe.

Cum Victoralis porro longæ folijs magnam similitudinem habent Allij ursini folia, licet molliora & teneriora. Frequentissimum autem id est in omnibus Pannoniæ & Austriæ silvis, conjunctim plerumque nascens cum Lilio convallium, sive Oenanthe, Austriacis, ut ante dixi, weisse Balbian/ Vngaris Zent györgy veraga, hoc est, S. Georgij flos, dicta, & Gyeuagy Wyrag à nonnullis, quod significat unionis florem.

Xyphium
minus.

XYPHIUM autem sive Gladiolus minor, cujus etiam meminimus, multis Pannoniæ & Austriæ pratis, & nonnumquam ad silvarum declivi loco sitarum margines frequens est, illi simile quod in Hispanijs & Narbonensi Gallia inter segetes nascitur rubro eleganti flore. Sed & vicinis Pragæ, Bohemiæ Metropolis, locis crescit.

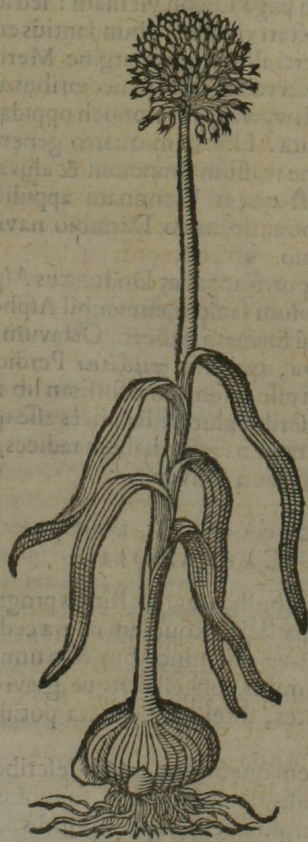
SCORODOPRASVM.

CAP. XXXV.

SCORODOPRASI duo genera evidentibus notis inter se discreta, cum Viennæ viverem, observabam.

Scorodoprasum I.

Scorodopra-
sum I.

Scorodopra-
sum II.

PRIMUM oblonga & lata profert folia, porraceis majora, catinata, caulem sesquicubitalem, nonnumquam bicubitalem, digitalis crassitudinis, superiore parte nudum, ferentem in summo caput membranaceo involucrio tectum, ut cepa, quod explicatum, multos flosculos simul congestos cepaceis similes, sex exalbidis foliolis constantes ostendit: quibus succedunt trigona capitula, in quibus nigrum semen, cepæ semini par: radix subest crassa, parvæ cepæ æqualis, multis albis tunicis constans, quæ sessili parte plurimis candidis fibris prædita est, & vetustate in alios majores bulbos se dividit, atque alios minores ad latera adjunctos habet, gravis, medijsq̃; inter allium & porrum odoris. Junio & Julio floret.

BICUBITALEM habet Alterum caulem, multis ab infima parte ad medium usque porraceis folijs, priore angustioribus, circumdatum, medio inter porrum & allium odore: reliquam partem nudam, viridem, lævem, summo fastigio sustentem caput è multis bulbis, ut in Moly Indico congestum, & candicante membranaceo involucrio cuspidem longa, viridi, prædito tectum, quod deinde bulbis excrecentibus rumpitur, nudosq̃ue bulbos initio purpurascens, postea exalbidus detegit, inter quos flosculi quidam nascuntur: ea caulis extrema pars, cui caput innititur, initio sese cum suo capite convolvere solet, ut serpentis obtorto collo similitudinem quodammodo referat, deinde sensim paulatimq̃ue sese explicare incipit, donec tandem caput erigat: radix è multis

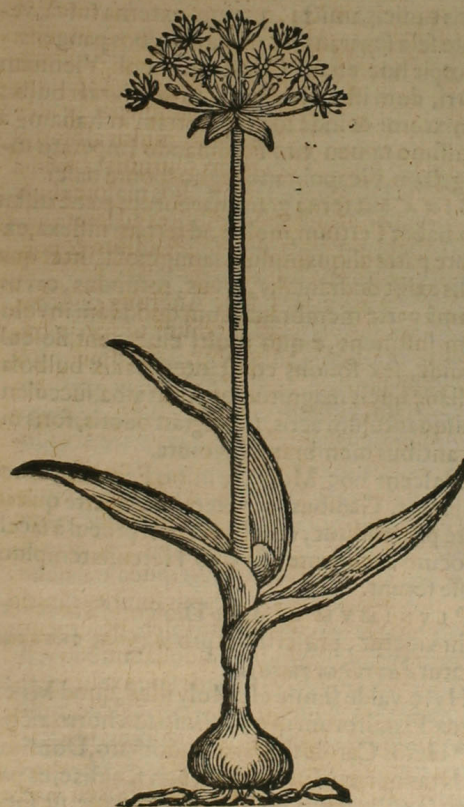
nucleis simplici aut duplici tenui membrana tectis constat, & numerosis exalbidis fibris sessili parte donata est.

Junij initio suum caput contorquet, Julio verò erigit, eodemq̃ue mense bulbos ad maturitatem perducit, qui terræ crediti, sui generis plantas procreant.

Primi

Moly Theophrasti.

Primi generis pauci bulbi ornithogali Arabici bulbis permixti Byzantio demum allati sunt paullo post quàm Viennam venissem, quorum unum aut alterum Ill. Ioan. de Brancion mittebam, cum alterius generis aliquot bulbulis. Vnicusquem servaveram mirum in modum se propagavit, ut successu temporis multis elargiri potuerim. Eum autem apud Turcas esse in delicijs, mihi aliquando referebat Ill. Augerius de Bousbeque.

SUNT qui secundum genus *ὄφιον σκορόδον* appellent, quia caput cum suprema caulis parte serpentis instar se contorqueat.

MOLY. CAP. XXXVI.

VARIA sunt Moly genera, quorum bina à Veteribus descripta habemus: Homericum, cujus Theophr. Plant. Histor. lib. ix. cap. xv. & post eum Plin. Nat. Histor. lib. xxv. cap. lll. meminere: & Dioscoridæum. De his isto capite agemus, atque etiam tertium quoddam genus addemus, nuper admodum Europæ (ut aiunt) familiare factum.

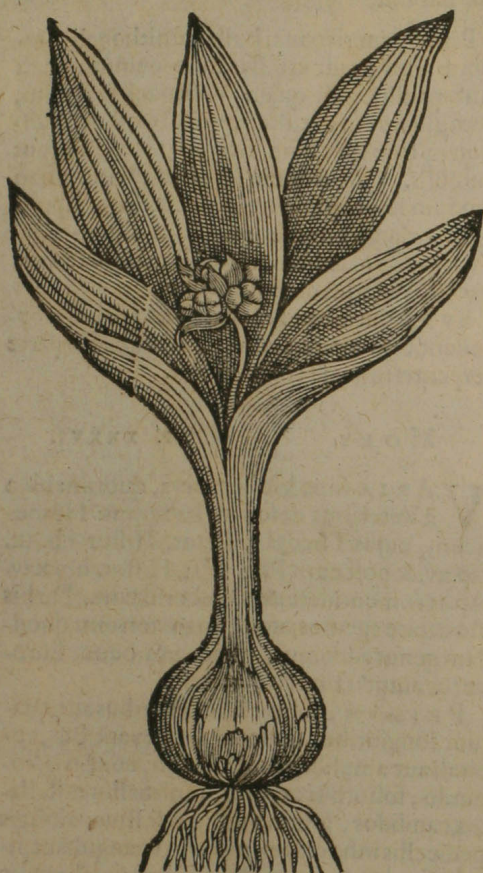
PRIMUM, folijs est Scillæ tribus aut quatuor, longioribus, invicem amplexantibus, cubitali aut ampliore caule, crasso, concavo, rotundo, foliorum ex parte, multos flores stellatos, candidos, summo fastigio sustinens longis pedicellis inhærentes, nigro in triangulis capitulis semine, ceparum semini ferè simili: radix crassa, alba, rotunda, nigro cortice tecta, quam negat Theophrastus difficulter effodi, ut Homerus tradidit. Iuxta caulem inter folia, alius plerumque exit cauliculus planus & foliaceus, seu verius folium, in summo veluti allij nucleum gerens, initio candicantem, deinde pallescentem, qui, terrâ exceptus, germinat, & ejusdem generis plantam profert.

Quod verò in Italia nasci scribit capite supra memorato, cujus videlicet radicem triginta pedes longam, ac ne sic quidem solidam, sed abruptam, & aliquot diebus effossam inter difficultates saxæas, Campaniâ sibi allatam, mihi prorsus est incognitum, nec quemquam audire, vel scribere memini, qui se vidisse diceret.

MOLY alterum genus, Indicum cognominatum (quod nonnullis *Caucasum* barbaro nomine dicitur) quia ex India primum in Hispanias perlatum esse ferunt, & inde ad Italos transivisse (ab illis certè Belgæ acceperunt) superiori folijs & reliquâ formâ simile, nunquam flores apud me, neque apud multos alios protulit: sed eorum loco, caulis pedalis, ferè planus, adèd infirmus, ut, nisi aliquo fulciatur adminiculo, attolli non possit, summo fastigio conglomeratum caput fert, multis veluti allij spicis mespili vulgaris magnitudine constans, initio viridibus, deinde pallescentibus quæ etiam in terrâ non repositæ, germinant: telluri tamen commissæ, in majores bulbos adolescunt, foliaque & caules (non tamen singulis annis, quemadmodum nec ipsa etiam pares) produ-

Moly Indicum.

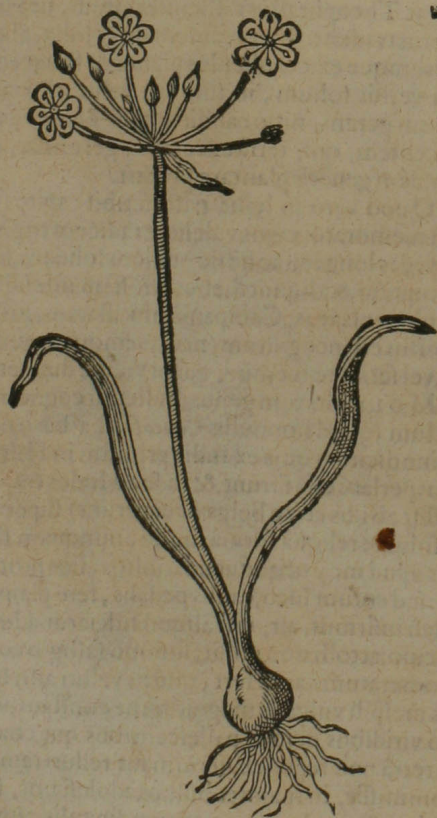
Moly Dioscoridis.

Moly minus.

Moly Dioscoridis.

Natales.

Moly minus
17.

ut: radix, ut alterius, cepacea, rotunda, alba, multistunicis amicta, quarum externa fusca, vetustate sese separans, & in alios bulbos pangens.

Cœpit hoc etiam Constantinopoli Viennam adferri, dum istuc vivebam, Zumbul arabi bulbis permixtum: & inde forsitan, etiam in Italiam; à doctissimo tamen viro Ferdinando Imperato intelligebam, Neapolitano regno sponte nasci.

BINA aut terna graminaceorum pænè instar folia habet Tertium, mollia, ad terram inflexa, exteriore parte aliquantulum lanuginosa, inter quæ caulis exilit dodrantalis, lævus, rotundus, cavus, summâ parte membranaceum quoddam involu- crum sustinens, è quo multi emergunt flosculi candidi, sex foliolis constantes: radix bulbosa, avellanæ nucis magnitudine, intus alba, succulenta, aliquantulum acris, subingrati odoris, foris nigricantibus membranis involuta.

Nascens hoc Moly, & initio Februarij flores proferens, Gadibus, ea veteris urbis parte quæ in mare protenditur, eruebam, non procul à sacello locum occupante, in quo Herculis templum fuisse ferunt.

PLURIMUM ad Μῶλυ Dioscoridis accedere mihi videtur, præsertim si pro πηχέων τεσσάρων, legatur δακτύλων τεσσάρων.

Hic valde simile est Moly illud, quod Moerkerckæ Flandrorum in cultissimo suo horto alebat Ill^{us} Heros Carolus à Divo Audomaro, Dominus de Dranoutre, Moerkerken, &c. Caulis ejus palmaris, viridis, denos aut plures sustinens flores, sex niveis foliolis, non mucronatis, ut superioris,

rioris, sed orbiculatis & maioribus constantes, senis in medio staminulis, inter bina porracea quodammodo, sed angustiora folia assurgebat: radix erat rotunda, candicans nucis ponticæ magnitudine, albicantibus fibris prædita. Vnde habuisset ignorabat, sed semine peregrè accepto sibi natam eam plantam augurabatur.

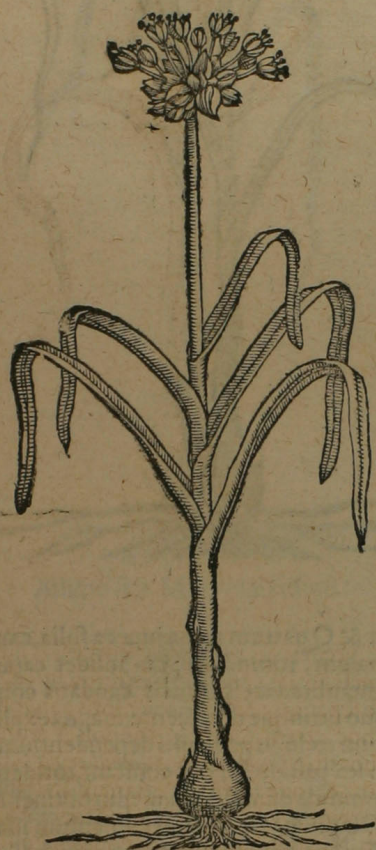
ALLIVM sive MOLY MONTANVM.

CAP. XXXVII.

MVLTA etiam in Vngariæ, Austriæ, Stiriz, Moraviæque montibus Moly sive Allij sunt genera, folijs, floribus, vel capitibus inter se discrepantia: quorum maximam partem ab alijs hactenus minimè observatam fuisse existimo.

Allium seu Moly montan. latifol. 1.

Allium sive Moly montanum II.

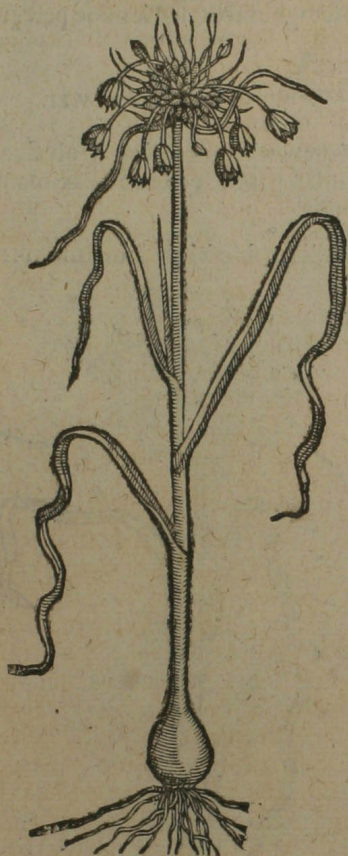
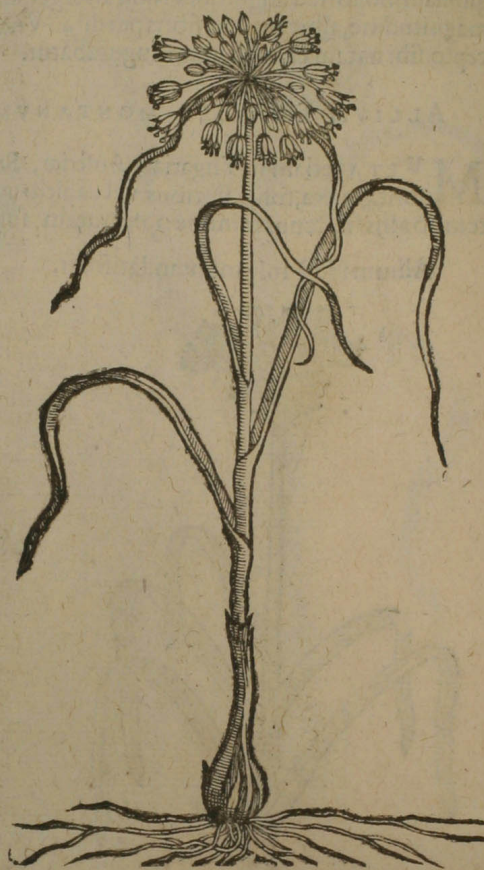
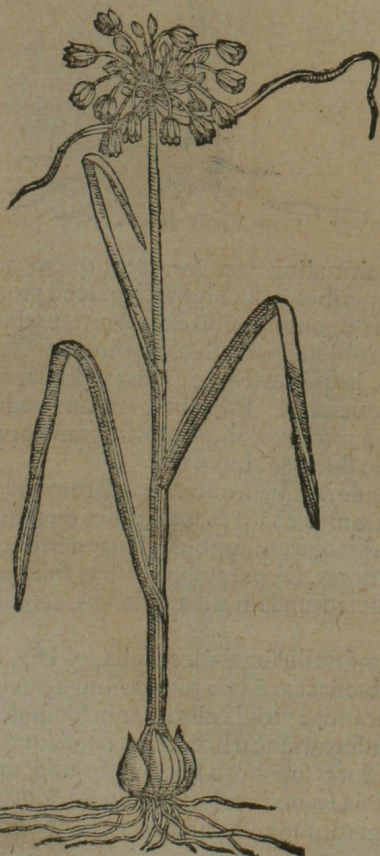
PRIMUM, caulem habet duorum cubitorum altitudine excrecentem, quem, ad medium usque, ambiunt folia, multò quàm in Allij generibus latiora, longa, porraceis proxima: summo cauli, qui lævis & juncus est, insidet caput è multis bulbis ex atro purpureis simul congestis, satisque crassis conflatum, inter quos in oblongis petiolis nascuntur flores dilutè purpurascens, quibus succedunt trigona vascula, in quibus semen: radix bulbosa, crassa, ex multis nucleis constans, numerosis albis fibris prædita est: sed & bulbi rotundi radici inhaerent ijs ferè pares qui in capite nascuntur, quique, terrâ excepti, plantas sui generis producant. Toti stirpi Allij gravis odor inest. Iunio & Iulio flores & bulbos fert.

CVBITALI assurgit Alterum caule, lævi, rotundo, viridi, in quo terna plerumque folia, superioris folio angustiora, & veluti graminea: summus caulis caput sustinet duabus membranaceis tunicis longiore mucrone præditis obvolutum, quibus sese aperiētibus, multi exigui bulbi simul congesti apparent, inter quos flores, sex purpurascens foliolis constantes, & oblongis pediculis inhaerentes, dependent: rotundam, albam, longis, candicantibusque fibris capillatam radicem habet.

EADEM excrefcit Tertium altitudinè, totidemque illi sunt juncus folia, viridia, caulis supra folia lævis, rotundus, viridis, inter binas membranaceas etiam tunicas longâ caudâ insignitas, caput sustinet, è multis exiguis bulbis, puniceis è viridi coloris, & in longiusculam herbaceam cuspidem plerumque desinentibus, confertimque nascentibus, conflatum, inter quæ dependent in oblongis gracilibusque pediculis flores superioris floribus formâ & magnitudine similes, coloris exalbidi, quorum media foliola, secundum longitudinem, & utraque oras, vena obsoletè purpurascens inficit: radix etiam rotunda est, candicans, longis albicantibusque fibris prædita.

R

HABET

*Allium five Moly montan. III.**Allij montani IIII. species I.**Allij montani IIII. species I7.**Moly mons.
III. species I.**Moly mons.
IIII. species
altera.**Natalis.*

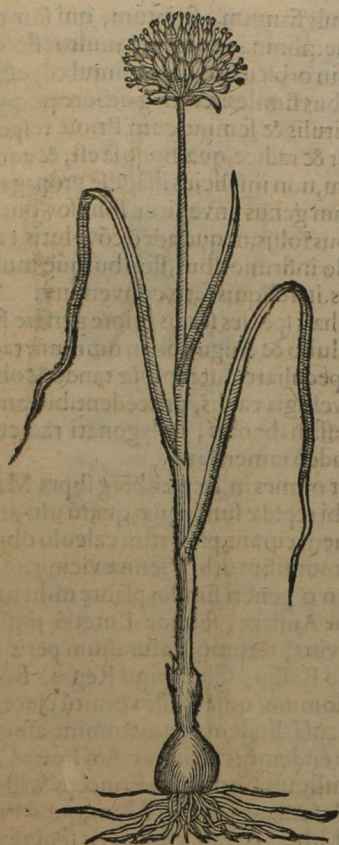
HABET & Quartum terna juncea folia, caulem cubitalem, rotundum, cui insidet caput duabus membranaceis tunicis caudatis conclusum, quo utrinque dehiscente, magna explicatur florum ex lōgis pediculis dependentium, coma, qui sex pallidis foliolis constant, totidem etiam staminula cum stilo in medio obtinent, qui cum suo caule refecti, & in cubiculum illati, suavissimi odoris (qualis in præcocioris Cyclamini floribus percipitur) sed fugacis admodum, esse deprehenduntur: ijs succedunt trigona capitula, in quibus semen nigrum, planum, Caryophylleorum florum semini non multum ab simile: radix globosa est, superiori similis, & eodem modo capillata, nucleos interdum in lateribus deponens.

Alia invenitur ejus species, pari ferè altitudine excrefcens, similibusque propè folijs prædita, cujus coma inter laxas, membranaceasque, & longum mucronem habentes tunicas, latè sese explicat, floribus coloris valde obsoleti plena: radix superiori similis, nucleos etiam in lateribus profert.

Trium istorum postremò descriptorum radix allium subolet, folia autem herbaceū quendam odorem potius referunt.

Alterum & tertiuū genus, in longè porrecta illa montium serie, qui à Stiriaci Austriacisque Alpibus ad Danubium supra Viennam excurrunt, sponte nascuntur. Quarti verò prior species circa Posonium, Vngariæ nunc Metropolim ad

Allium seu Moly montanum v.

Allium sive Moly Narcissinis fol. 1.

lim ad sinistram Danubij sitam, in quo Vngarica comitia fieri solent, & locis Niclasburg in Moravia vicinis, omnium autem abundantissimè supra Badenses thermas, crescit.

P A R I altitudine assurgit Quintum, caule nudo, viridi, paucis folijs viridibus obfeto, cujus fastigio insidet caput orbiculare initio, è multis floribus brevi petiolo præditis congestum, qui sex foliola, nunquam sese prorsus explicantia, habent, sex in medio staminibus & stilo, elegantis purpurei coloris: radix bulbosa, alba, nucleos interdum tenui membrana tectos, & proximè caulem lateribus adnatos, habens, & sessili parte multas albicantes fibras. Ejus odor, Allij instar caput ferit.

In Vngaria circa Posonium duntaxat observaveram, quum Pannonicarum stirpium historiam publici juris faciebam, ad vineforum in collibus Danubio imminuentibus stirum margines, Maio & Junio floribus onustū. Post quàm verò Vienna discessi, & Francofurtum ad Mœnum perveni, aliquot stirpes inter segetes agris illi urbi vicinis invētas, in meum hortulum transtuli propter florum elegantiam, anno m. d. xxcix. Tertio autem post anno, binos ejus bulbos Neapoli accipiebam à Ferdinando Imperato, qui flores duntaxat protulerūt Lugduni apud Batavos, ubi demum quale genus Moly montani esset agnovi: paullo tamen præcocius florere mihi visum est illo, quod in Vngariâ, quod Francofurti observabam: nam & illud Lugdunum adferebam.

MOLY NARCISSI FOLIIS.

CAP. XXXVIII.

ALLII odor facit, ut binæ hæ tuberosæ stirpes, ad Moly classem, non ineptè, meo judicio (nam & aliæ accedunt notæ) referri possint.

P R I O R, quina aut sena ex radice promit oblonga folia, plana, succulenta, Narcissi Quinti simplici flore, h. e. Narcissi alterius niveo flore folijs similia, viridia admodum & splendentia, inter quæ cubitalis plerumque exit caulis, nudus, firmus, viridis, striatus, ferens in summo multos flores, sex purpurascens foliolis, totidemque interius staminulis præditos, simul congestos, & veluti globosum caput cōstituentes, quemadmodum in cepa, quibus succedūt trigona capitula, quæ, maturitate dehiscencia, rotundum nigrum semē continere deprehenduntur: radix nodosa est, antè progrediens polygonati modo, extimâ parte globosa, candida, multistunicis circumvoluta, plurimis albis fibris prædita, & adnatis feliciter se propagans.

Aliud ejus genus est nō valde absumile, mollioribus & magis cineraceis folijs, dilutioribus etiam floribus. Floret utrumque sub extremum Junium & Julio.

H A B E T & Secunda quina aut sena folia, superioris folijs non minùs lata, sed breviora, aliquantulum se torquentia, viridia, & splendentia, caulem pedale, superiore graciliorem,

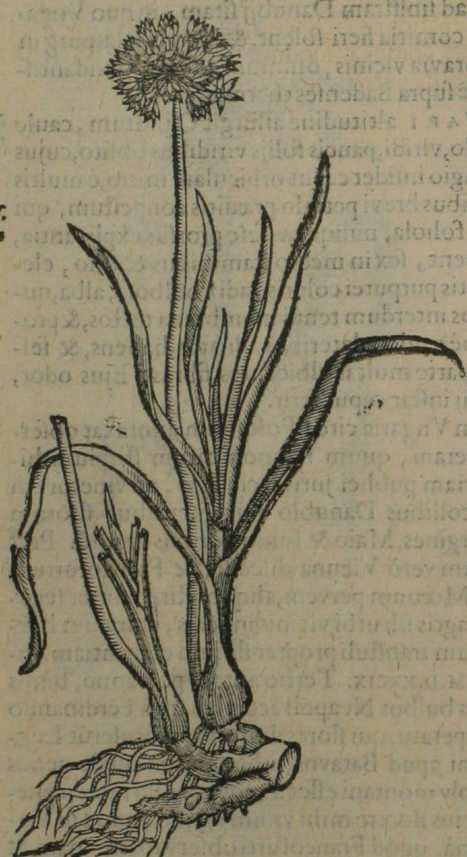
Allium five Moly Narcissinis fol. 11.

Moly Narciss.
fol. 11. altera
species.

Natalis.

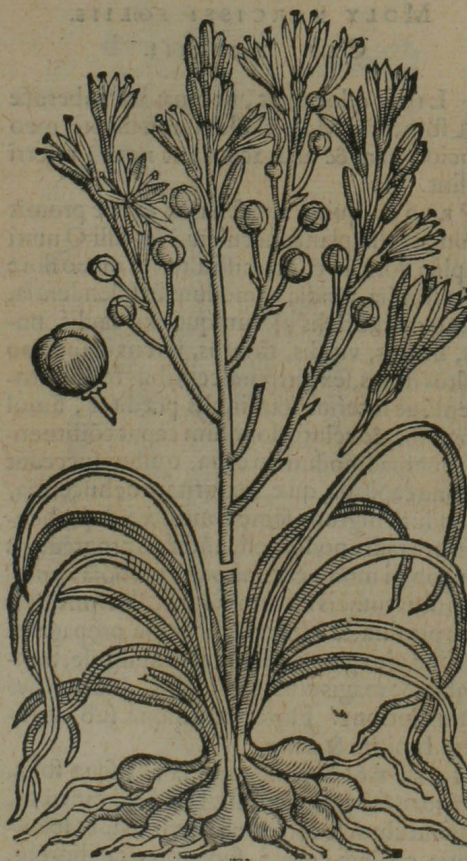
Bulb. vomito-
ri.

Alum Plinij.

Asphodelus 1.

Asphodel. 1.

sed non minus firmum, striatum, qui summo fastigio è membranaceâ tunicâ multos flosculos promit, in orbiculare caput simul cōgestos, prioris floribus similes: sed elegantiore purpurâ nitētes: capitulis & semine cum Priore respondet: similiter & radice, quæ nodosa est, & adnatis in ambitu, non infelicius illâ, sese propagat.

Illius etiam genus invenitur longioribus & angustioribus folijs, neque aded cōvolutis, cauliculis paullo infirmioribus, floribusque multo dilutioribus. in reliquis satis conveniunt.

Vtraque hæc species serius priore genere floret, nempe Iulio & Augusto. In omnium radicibus illud peculiare, ut ramosæ tandē & obliquæ fiant, vestigia caulis, præcedentibus annis nati, impressa habentes, Polygonati radicem instar, non aded tamen laxæ.

Nascūtur omnes in Leytenberg supra Manderstorff (ubi repidæ sunt aquæ, quarū usu multi valetudinem curant, præsertim calculo obnoxij) & alijs montibus urbi Viennæ vicinis.

SECVNDO generi similes plantæ mihi natæ sunt Viennæ Austriæ, semine Lutetiâ misso à doctissimo viro, rerumq; naturalium peritissimo Nicolao Rasio, Cheirurgo Regio, Bulbi vomitorij nomine, quia facile vomitū ciet ejus radix præmansa. Eodem etiam nomine aluit in amplissimo, eodemq; cultissimo suo horto Cassellis Illustrissimus Cattorum Princeps Wilhelmus. Non desunt tamen, qui Alum, quod Plin. Natur. Hist. lib. xxix. cap. vi. in arvis (ponte nasci scribit, esse velint: sed cū ille formam non describat, & Allij genus esse, dūtaxat dicat, certi quidpiam statuere difficile est: nisi ab eo, qui fortè periculum fecerit, an aves, eo dovorato tanquam sopitæ, manu capi possint.

ASPHODELVS. CAP. XXXIX.

ASPHODELVVM cū plerique descripserint, hic subijcere nō erat operæpretium. Quia autem aliquot ejus genera nemini adhuc delineata, cū Hispanicarum stirpium observationes evulgabam, à me observata erāt, lectoribus tum gratificaturum putabam, si eorū qualemcumque historiam proponerem: quam denuo hic repeto, quòd quædam postea observaverim ad eam stirpem pertinentia.

PRIMVS multa habet oblōga folia, angusta, triangula, & veluti carinata, fungosa & lenta, mucronata: caulem rotundum, lævem, bicubitalem interdū, in ramulos supernè fissum, quem à medio ferè sursum vergendo exornant multi stellati sex foliorum flores, coloris intus albi, foris verò nervo purpurascēte singula folia secundum longitudinem quasi distinguente (ut Ornithogali flos virescente linea distinctus est) totidem quot foliola staminibus medium occupantibus: semen durum, lignosum, rugosum, atrum, & figura triquetra, capitulo orbiculari ferè, sed tribus eminentioribus costis prædito, & ex viridi purpurascēte continetur, quod illo per maturitatem dehiscēte, cadit: floret per partes ut verè dicit Theophrastus, & incipit ab imis.

imis. Radices ab uno capite numerosæ exeunt, oblongæ, exiguis nasis similes, sed inferiore sede crassiores, atque in fibras desinentes, succi plenæ, candicantes, ingrati & acris gustus.

Istius radices videre memini, dum Olysiptone Hispalim proficiscerer, aratro erutas, quæ *Asphodeli* quinquaginta aut amplius libras totam plantam pendisse putem. Ita que nihil mirum, si *Plinius* octoginta simul acervatis sæpe bulbis referat.

Asphodelus II.

Asphodelus minor.

ALTER huic omnino similis, exceptis caule, qui unicus est neque surculosus, & flore, *Asphodelus* qui omnino albus: illius etiam radix non adeo numerosa. II.

Sponte sua nascitur uterque editioribus saxosisque Lusitanix, Hispanix, Gallix quoque *Natales.* Aquitanicæ & Narbonensis locis. Apud Belgas non nisi satus provenit, ut neque in Germania. Floret uterque illic Martio & Aprili: in hortis Maio, & etiam Junio.

TERTIVS, ut folijs, caule, & floribus satis similis est superioribus, ita radicibus omnino *Asphodelus* differt, quæ non glandulosæ, sed fibrosæ crassæque & numerosæ ex uno capite nascuntur: folia *Asphodeli* minora, multò angustiora, lentiora, dilutiorisque sunt coloris, è quorum medio sex aut plures ex eadem radice assurgunt caules cubitales, ramosi, quos sine ordine nascentes stipant flores, superioribus similes, sed minores, medium folium purpurascens vena per longitudinem secante: floribus succedunt triangula capitula, initio viridia, deinde exalbida, in quibus semen rugosum, angulosum, altero minus. minor.

Toto Valentino regno nullus ferè est alius Asphodelus nascitur & Gadibus ad ipsum pontem de Suao cognominatum, quo insula continenti conjungitur, & plerisque Granatensis regni locis: olim etiam campo illo lapidoso supra Arelatem, Massiliam proficiscens secus semitas colligere memini. Semine, ex Hispanijs à me delato, amicis natus est in Belgica, sed cum frigoris sit impatiens, peribat hieme, eam ob causam annum censebat, donec me monitore (qui magnas illius plantas hieme virentes in Hispanijs videram) Ill. Ioannes de Brancion unam ex ijs quæ postea semine nata, fidei inditam cõservaret, quæ aliquot deinde subsequentiis annis florens, maturum semen præbuit, quod etiam terræ creditum provenit. Natales.

GRÆCIS ἀσφόδελος, Latinis Hastula regia. Plinius caulem cum floribus Albucum nominat, quem Græcis ἀνθερίδον vocari scribit. Idem Asphodelum aliquibus Heroion appellari tradit, & Dionysio marem & feminam esse. Hispani priorem *Gamonos* vocant; alterum radice fibrosa Valentini *Gamonillos*, id est, parvum Asphodelum, Granatenses *Cebolla de culebra*, hoc est, cepam colubrinam appellant. Patavina schola Asphodelum fistulosum, quod concava folia habeat, forsitan. Nihil cum Phalangio commune habet. Nomina.

Asphodeli facultates ex Dioscoride, Plinio, Galeno petendæ: an verò tertius alicujus in re medica sit usus, à nemine hæcenus intellexi.

Pseudo-asphodelus 1.

ASPHODELVN porrò illum flavo flore palustrem, cuius Dodonæus & Lobelius in suis scriptis meminerūt, vel potius Pseudo-asphodelum (nam nihil Asphodelo simile habet præter flores, licet Dodonæus caulem etiam similem faciat, qui tamen non est nudus, sed multis foliolis sive vaginulis illum amplectentibus donatus) Xyphij folijs aut tenuifolia Iridis, aliquando eruebam in palustribus illis ericetis Maldeghemo vicinis secundo à Brugarum urbe Flandriæ celeberrimâ, miliari, Maio mense cum Ill. Viro Carolo à Divo Audomaro, Dn. de Dranoutre, Moerkercke, &c. curru vectus relaxandi animi gratiâ, altero à meo ex Hispanijs reditu anno.

Natalis.

Natalis.

Pseudo-asphodelus 12.

ALTERVM autem Pseudo-Asphodeli genus, folijs illi valde simile, sed per omnia minus, in Snealben, Neuberg, Etscheri, atque alijs pratis montanis, & gramineis collibus, Iunio florens & Iulio semen proferens observabam, quod superiori conjungendum putavi.

NUMEROSA sunt illi folia, sese mutuo amplectentia ut in superiore, & Iride, angusta, breviora, viridia, dura, amariuscule, & calidi saporis: è quorum medio cauliculus gracilis egreditur pedalis interdum, aut major, aliquot nonnumquam foliolis inhaerentibus, spicam flosculorum ferens sex foliolis constantium, alterius instar, sed minorum, pallefcientis ex herbaceo coloris, & odoris expertium: quibus succedunt trigona capitella, interdum tetragona & pentagona, minutissimum rufum semen continentia: radix vix corpus habet, sed tenuibus aliquot fibris duntaxat constat.

PSEUDO-ASPHEDELI minoris sive pumilionis folio Iridis nomen indidi, ad prioris differentiam qui Pseudo-asphodelus major appellari posset.

COLCHICVM.

CAP. XL.

PLVRA etiam (præter vulgare illud, quod omnibus Germaniæ & Vngariæ pratis obuium est) à me observata sunt Colchici genera, foliorum, florum, & radice amplitudine, vel etiam florum colore, inter se differentia.

Colchic Pan-
non alb. flor.
æstivus 12.

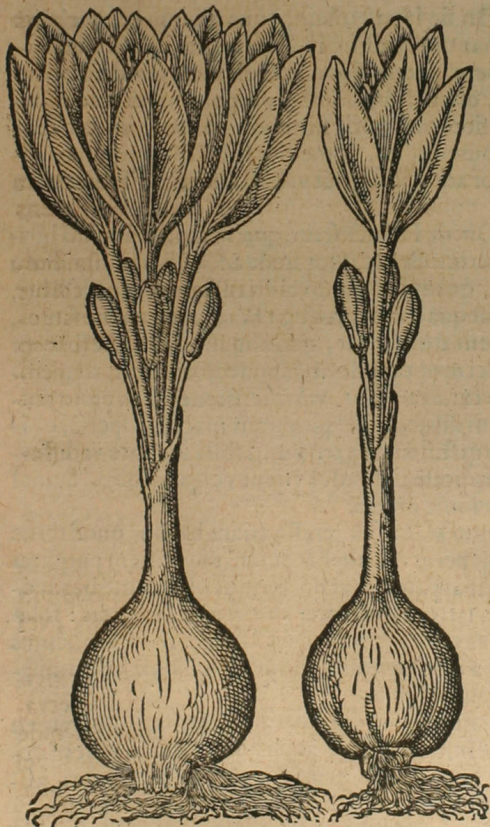
MVLTORVM florum est Primum genus, quod in quibusdam pratis Viennæ Austriæ vicinis, nec procul à Danubio sitis, inter vulgaris plantas nascens, ante multos annos observabam & eruebam, ut in hortulum transferrem, deinde in pratis arci Starenberg Magⁱ Dn. de Heusenstain vicinis, magnâ copiâ inventum est. Septenos enim, denos, aut duodenos, vel etiam plures interdum promit flores lactei candoris, eleganti spectaculo: hujus etiam folia, vulgaris colchici folijs æqualia, sed dilutius virentia, ineunte duntaxat vere exeunt: copiosum fert semē subrufum in laxis triangulis capitibus: radix, vulgaris bulbo, major, ad Secundi tamen

Colchicum Pannon. πολυανθ. alb. flore.

Colchic. Pannonic. alb. flor. semen.

Colch. Byzant. latif. flores. Colch. versic. flor.

di tamen siue insequentis amplitudinem non accedens. Istic & pauci bulbi reperti, quorum flores eleganter rubebant.

Huic affine est quod C. V. Lobelius prope Bristolium & agro Somerseti in Angliâ nasci observabat, cujusque aliquot bulbos, ipse & Morganus, quum anno millesimo quingentesimo septuagesimo primo apud eos essem, mihi donarunt: hi à meo reditu terræ credidi Machliniæ, florem protulerunt, insequente vere, folia (quæ vulgaris folijs angustiora mihi visa sunt) deinde semen: radix vulgari par.

No vo vere germinat Alterum genus, ternaque, aut quaterna producit folia amplissima, Ellebori albi folijs nec formâ, nec magnitudine valde absimilia, nec illis minus nervosa, magis tamen viridia, & sese mutuo amplectentia: Autumno, cum vulgari numerosos fert flores, ut vicenos aliquando observare meminerim ex eodem bulbo prodeuntes, vulgaris quidem floribus forma & colore propè similes, sed ampliores, crassioresque pediculo subnixos, foris dilutius, internè saturatius purpurascens, & ranquam venis quibusdâ per folia sparsis, notatos, in quibus stamina ut in vulgari: satis copiosum semen fert interdum in triangulis laxis brevibusq; capitulis siue folliculis, triplo crassius vulgari: ejus radix crassissima, pugnum æquans, vel etiam amplior.

Constantinopoli singulares ejus bulbi his Natalis sunt

sunt allati dum Viennæ vivebam: Generosæ Dn. de Heusenstain, à qua prolem accipiebam & Generosæ Dn. Vngnadin anno M.D.XXCVIII quum istinc Francofurtum discederem.

Colchic. Lusitanic.

CUM illius flore quandam affinitatem habere videtur flos ejus Colchici, quod Theodoricus Clutius è Lusitania acceperat: nam sex etiam folijs constat purpurei cum albo mixti coloris, & veluti tessellatim (ut in Fritillariæ flore) dispositi, floridioris tamen: umbilicum etiam occupant sex alba stamina, flavis apicibus prædita, & medius stilus in staminula divisus, purpurascens supremâ parte coloris: odor aut nullus, aut valde obscurus. Floret cum reliquis Colchicis.

Colchic. woi-
n. ad. 10.

TERTIUM genus habeo munere Gen. Dn. de Heusenstain, quæ in cultissimo suo orto suburbano ad Viennam urbem, binos aut ternos alebat, quos, unde adquisivisset, ignorare se affirmabat. Non minus crasso est id bulbo, quàm Primum, vel etiam crassiore: Octobri, paullo seriùs quàm superiora, binos, ternos, aut quaternos producit flores, vulgari breviores, & brevi pediculo innixos, ut vix supra tellurem attollantur, quorum interiora tria folia ex purpurâ quodammodo rubent, aut Hispanici montani floribus concoloria sunt, ut plurimum, exteriora autem tria vel omnino lactei candoris sunt, vel internè mediâ ex parte purpurea, aut crassioribus purpureis venis radiatim distincta, vel purpureis maculis aspersa, omnia verò mucrone magis orbiculato & obtuso quàm in vulgari: hujus folia ineunte vere germinantia, ex viridi purpurascunt, deinde explicata saturatius virent vulgaris folijs. Semel duntaxat ejus semen legere memini, prioris semine minus.

Colchic. lati-
fol. Boissot.

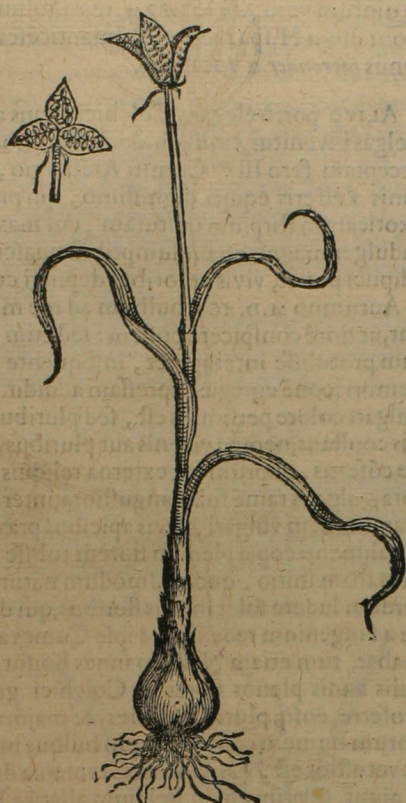
QUARTUM genus à Boissoto accipiebam anno M. D. XXC. crasso etiam bulbo, quod terræ commissum non modò non floruit, sed prorsus periit. Scribebat autem ejus florem purpurei coloris esse, qui procul aspicientibus vulgari par appareret, at diligentius observantibus, colores ex albo & purpureo distincti videbantur, satis ad Fritillariæ colorem accedentes: folia item habere ampla, ad terram inclinata. Postea tamen, conspecto Colchici Byzantini, cujus bulbum ad ipsum mittebam, flore, diversum à meo latifolio, suum Colchicum esse monebat. Forsitan verò idem genus erit, cum Lusitanico Clutij.

Colchic. mon-
tan. Hispan.

QUINTO terna aut quaterna sunt folia digitalis longitudinis, carinata, firma, humi tamen sparsa, saturatius virentia & splendentia, vix semunciam lata, acidi gustus, rufescentem colorem contrahentia dum tabescere incipiunt: flos sine folijs primum exilit Septembri, aliquando etiam Augusto, sex longis, angustis, & ex purpura rubentibus folijs, totidem in medio staminibus constans: hunc statim (præter aliorum Colchici generum morem) folia subsequuntur,

Colchici montani Hispan. semen.

Colchicum mont. min. versicolore flor.

sequuntur, & totam deinde hiemem perdurant, usque in mensem Maium, vel etiam Iunium: radix bulbosa, non magna, multis ex rufo nigricantibus tunicis amicta, intus alba, solida, & cum quadam adstrictione dulcis, longiusculâ sede, quali in ceteris generibus, & adnatis in lateribus se propagans.

Collibus Salmaticæ vicinis, solo valde lapidoso primùm eruebam cum suo caule dodran- Natalis.
tali, firmo, & triangulari capite, in quo semen ex rubro nigrescens sive fuscû, læve, exiguum, subrotundum Maio mense, anno M.D.LXIII. Apud Belgas, apud quos, semine quod natali loco collegeram, natum est, nullum adhuc semen dedisse intelligo. Viennæ autem Austriæ, aliquoties ex meis stirpibus semen collegi, capite inclusum vix terrâ interdum emergente, & inter folia jam languida latente, aliquando digitali & palmari cauliculo innitente, uti etiam Francofurti ad Mœnum, & Lugduni Batavorum.

Hvic non multum ab simile est, quod Iacobus Plateau in suo horto Tornaci alere ad me Colchic. minus versicolore flore.
scribebat, tum folijs, tum bulbo: flores autem differre, quorum omnia quidem folia longa & angusta etiam essent, interiora verò tota alba, exteriora media ex parte viridia, alterâ carnei quodammodo coloris.

PAVCOs porrò Colchici bulbos, vulgaris bulbis valde similes Neapoli Francofurtum ad Colchic. Neapolis.
me mittebat Ferdinandus Imperatus, qui mihi Lugduni Batavorum demum flores dede-
runt, vulgaris floribus non dissimiles, hoc est vel dilute, vel saturè purpureos.

Sed aliud Colchici genus vulgari minus, Salmanticensi agro observabam in altioribus Colchic. praten Salman.
pratibus, dilutiore flore, atque in nonnullis plantis, lactei omnino candoris, ineunte vere folia duntaxat proferens.

SYRIACVM autem illud, vel Alexandrinum, à nonnullis exhibitum, nihil aliud esse vide- Colchic. Syriac.
tur, quàm Tulipæ genus quale Apennineum forte, cui pictor nimis orbiculata folia tribue-
rit, ipsi verò plantæ nimis lata & brevia.

FRANCOFVRTI etiam ex Italia accipiebam semen, vulgaris colchici semini par, cum suo Hermodactyl. Syriac.
laxo capitulo, Hermodactyli Syriaci appellatione, quod terræ creditum, necdum germina-
verat, quum inde discederem. Sed & Illyricum illud Anguillaræ, nunquam mihi cōspectum.

CETERVM hæc planta Dioscoridi *κολχικὸν* dicitur, nonnullis, ipso teste, *ἐφήμερον* ἢ *βολβός* Nomina.
ἀρχιός Qui Theophrasti locum Hist. Plant. lib. vi. cap. vi. integrum esse censent, ejus Narcif-
sum, sive Lirium nigro flore esse arbitrantur. Hispani *Quitameriendas*, & *Villorita* appel-
lant: Germani *Wildeaffran* & *Zeppelso*/ Galli nonnulli *Mort au chien*. Primum autem genus,
κολχικὸν λευκάνθεμον πολυανθές, Græcis: Alterum *κολχικὸν βυζάντινον* *πλατύφυλλον πολυαν-
θές*, Colchicum byzantinum latifolium multiflorum, non incommode dici posse videtur.

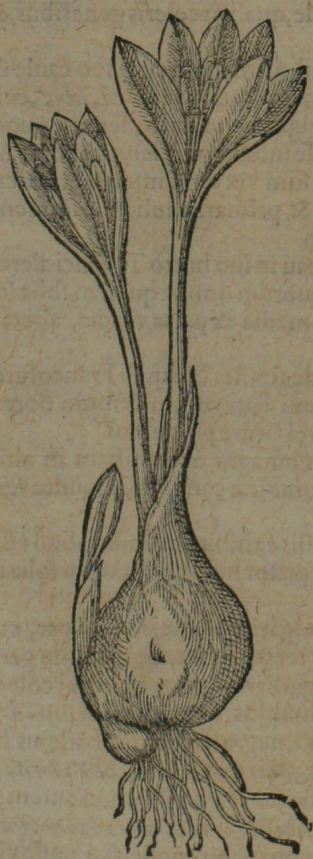
Tertium,

Colchicum pleno flore.

Colchicū πλο-
φυλλοειδές.

Nolites.

Colchicum biflorum.

Colchic. bi-
florum.

Tertium, κολχικὸν ποικίλων θέν, versicolor.
Quintum verò, λεπτόφυλλον, tenuifolium, &
montanum Hispanicum. Salmanticenses hoc
genus *merenderas* vocabant.

Aliud porro elegans Colchici genus apud
Belgas invenitur, cuius quidem cognitionem
acceptam fero Illmo Comiti Arébergio, Or-
dinis Velleris equiti dignissimo, qui præter
exoticarum stirpium culturam, cui maximè
indulget, magnis etiam sumptibus quascunq;
adipisci potest, vivis coloribus depingi curat.
Is Autumno M.D.XCV. bulbum ad me mitte-
bat, ut florè conspicere possem: sed cum nul-
lum protulisse intelligeret, insequente No-
vembri iconè egregie expressam addidit. Flos
vulgari colore persimilis est, sed pluribus fo-
lijs constans, nempe vicenis aut pluribus, val-
de còfertis, quorum sex externa reliquis ma-
jora, vulgaris tamè folijs angustiora, inter quæ
stamina ut in vulgari, flavis apicibus prædita.
Ex alimenti copia plenum florem tulisse exi-
stimabam initio, quemadmodum natura in-
terdum ludere solet in alijs floribus, qui deinde
ad ingenium redeunt: sed ipse Comes affir-
mabat, tum etiam N.V. Ioannes Boisor, sin-
gulis annis plenos flores id Colchici genus
proferre, eosq; plures, majores, & majore fo-
liorum numero còstantes, quo bulbus major
& vetustior est. Originè ex Germania ducere
aiunt, & primum in Belgium allatū à Rhi-
zotomo, cuius nomen Nicolaus, qui frequen-
ter è Belgio in Germaniā à Nobilibus qui-
busdam matronis ablegaretur. Sed bulbus
anno insequente cum selectissimis alijs stirpi-
bus furto sublati.

COLCHICVM BIFLORVM.

CAP. XLI.

NOVVM & rarum hoc Colchici genus,
mihi sanè, ante annum nonagesimū ter-
tium supra millesimum & quingentesimum,
nunquam conspectum, cuius cognitionè ac-
ceptam fero doctissimo viro Moyfi Quadra-
to, qui Autumno præcedente me monebat,
verno tempore florès sibi observatū in mon-
tano quodam prato, non procul Heydelber-
gâ, ubi tum domicilium habebat: edoctum
tamen ante, similem inveniri plâtam, ex Epi-
tome de Plantis C. V. Ioachimi Camerarij in-
clytæ Reip. Noribergæ, primarij medici. Ioan-
nes Müllerus pharmacopæus Francofurtens-
is etiā asserbat, sibi adolescenti conspectum
in pratis Halæ Suevorum vicinis novo vere
florens.

PERINDE autem crasso id constat bulbo,
ac vulgare Colchicum, ex cuius infimâ parte
colis emergit quatuor uncias lōgus, ex mem-
branaceo involucri flore promens oblon-
go pediculo nitentem, vulgaris flori formâ
æqualem, sex folijs còstantem, sed minorem,
quorum terna externa majuscula, interna au-
tè tria angustiora & breviora, saturatius pau-
lo purpurascens esse videbantur: nec folia,
nec

nec semen (si quod tulit) observare mihi licuit per morbum; xxv. enim Aprilis ejusdem anni, ex casu luxatum mihi est femur dextrum cum summâ contusione, cujus rei causa toto trimestri decumbendum mihi fuit, malè administratâ curâ à cheirurgis, qui luxationem neglectâ, quam non agnoscentes (quum tamen subinde eos monerem, me luxationem sentire) vel malignè dissimulantes, ad solius contusionis curam animum intenderunt. Veram autem fuisse luxationem, etiam nunc cum magno meo dolore & damno experior: nam & mihi dextrum crus contractum, nec pedem promovere possum, nisi gemino scipione sub axillis fultus, atque quidem non sine cruciatu. Ceterum ad Colchici historiam redeamus, à qua justus animi dolor me avertit. Bini igitur majores bulbi ex ijs qui quaterni Heydelberga ad me mittebantur, florem dederunt sub finem Augusti, paulo ante meum Francofurti discessum: nescio an error commissus à legentibus, quum bulbos è terrâ eruerunt. Majorem porrò bulbum à Moyse accipiebam, cui recens flos adhuc inhærebat, sub extremum Martium, reliquos insequente Aprili. Atque ista ratione, Colchicum biflorum potius nuncupandum esset, quàm Vernum.

ILLO ipso autem anno scribebat Iacobus Plateau, Colchicum se habuisse, quod verno Colchic. verno. tempore flavum florem protulisset: sed bulbum cum eruisset, vtejus prolem ad me mitte- flavo flore. ret, utramque corruptum reperisse.

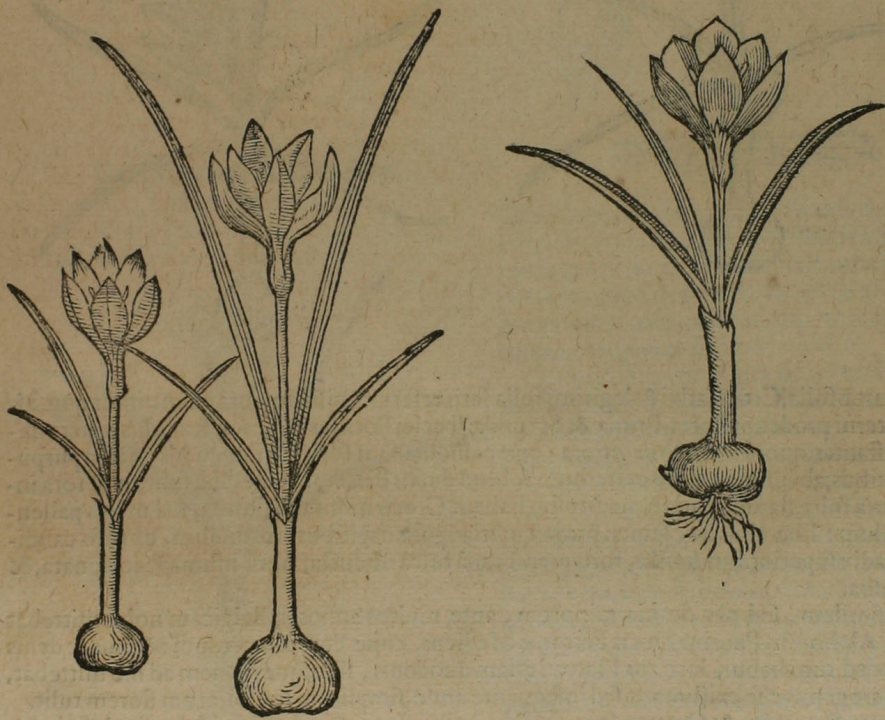
CROCVM VERNVM.

CAP. XLII.

MULTIPLEX etiam est Crocum verno tempore flores proferens, folijsque & floris colore valde variat. Nos autem duo ejus primaria genera constituemus: Vnum, latiore folio & legitimi croci autumnis florentis foliorum æmulo, licet brevior: Alterum, tenuiore & prorsus junceo: singula deinde in suas species distribuemus.

Crocum vern. latifol. alb. flo.

Croc. vern. latifol. purpureo flo.

LATIFOLII ergo Prima species, terna & quaterna interdum habet folia latiuscula & breviora, duabus albis venis per eorum longitudinem subtus excurrētibus prædita, inter quæ pro- Croc. verno. latifol. alb. flore. dit è membrana flos brevi pediculo nitens, sex folijs constans albis, imâ parte cum pediculo purpurascens, & in meditullio stamina, cum brevi trifido stilo continens: radix bulbosa, candida, tenui cortice amicta, fibrisque candicantibus infimâ sede prædita. Nulla inter reliquas Croci verni species, hæc magis fecunda in edenda sobole. Ejus verò flos interdum va- Varietas. riat: nam terna illa exteriora folia, nonnunquam purpurascens venis sunt aspersa, interdum foli foliorum mucrones purpurascunt, aliquando etiam purpureus radius omnia folia secundum longitudinem media secat.

Altera similis est folijs, paullo tamen angustioribus, inter folia promens è membrana- Croc. verno. latifol. purp. flo minore. co involucri, ejusdem magnitudinis florem brevi pediculo innitentem, sex folijs constans.

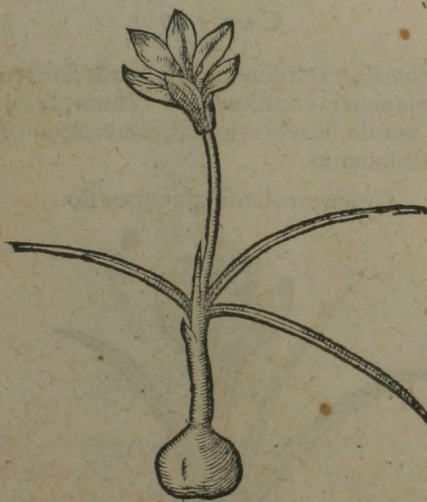
tem violaceæ ad cæruleum tendentis purpuræ colore, unguibus & summo pediculo saturatiore purpurâ nitentibus: radix alteri similis, & in edenda sobole satis fecunda interdum. Nonnunquam, sed valde rarò, fert utraque hæc, rotundum exalbidum semen in triangulo capitulo.

*Croc. vern.
latifol. purp.
flo. majore.*

Perelegans etiam est Croci verno tempore florentis Tertia species, quam ad me Neapoli mittebat doctissimus vir Ferdinandus Imperatus, cum alijs aliquot stirpibus Francofurtum anno M. D. XCII. Ejus verò jam marci & dudum terrâ eruti bulbum unicū accipiebam, qui sequente vere folia quidem protulit, sed nullum florem. Lugduni porrò Batavorum, cum alijs Croci verni latifolij speciebus florem dedit, illis formâ similem, hoc est, sex folijs constantem, quorum externa tria paullo longiora, interna tria breviora amplectuntur, multo tamen ampliora quàm in secunda specie, licet illis colore nec valde disparia, nec in jucundi odoris, tria stamina continentem alba, magnis flavis apicibus prædita, & inter illa stilum paullo longiorè, extimâ parte in tres quasi tubulos laxiores divisum, aurei coloris: cum flore, è membranaceo, instar reliquorum, involucri prodeunte, exeunt terna, aut quaterna folia, proximè descripti folijs non dissimilia, paullo tamen longiora: radix bulbosa, superiore major, & ad Quintæ speciei radicis amplitudinem accedens. Ea deinde mihi furto sublata.

Croc. vern. latif. albo versicol. flo. i.

Croc. vern. latif. albo versicol. flo. ii.

*Croc. vern.
latifol. alb.
versicolore
flo. i.*

Quartæ folia, Croci sativi & legitimi folia satis referunt, nisi breviora essent: inter quæ, bini aut terni prodeunt flores, Primæ & Secundæ speciei floribus majores, sex folijs mucronatis constantes, quorum terna exteriora (quæ pallidula sunt foris) tribus radijs ex atro purpurascens, ab infima basi ad extremum folium ductis striata, internè alba sunt, ut & tota interna tria folia, staminaque in meditullio habent Croco montano similia, sed magis pallentem stilum: liberalius hæc semen præbet in triangulis capitibus, rotundum, ex rufo candicans: radix superioribus similis, foris membranâ fuscâ obducta, fibris infimâ sede donata, & iatus alba.

*Croc. vern.
latifol. alb.
versicolore
flo. i.*

Illi similem, sed per omnia minorem, ante multos annos in Belgicam nobis mittebat C. V. Alphonsus Pantius Ducis Ferrariæ Medicus, cujus florem interdum oëlonis & denis folijs præditum habui, Iacobus Plateau etiam duodenis, illiusque iconem ad me mittebat, peculiare genus esse existimans, sed insequente anno, simplicem sex foliorum florem tulit.

*Natales &
Nomina.*

Primæ, Secundæ, & Quartæ specierum meminit Iosias Simlerus in Helvetiæ descriptione, aitque istic in montanis inveniri, colore purpureo, candido, & utroque mixto: Hurriess vulgo vocari, & à Iuræ montis incolis (apud quos in supremo jugo etiam nascuntur) Leistrat: addit radicem suis esse gratam. Audio & in Baldo monte agri Veronensis provenire. Nascuntur & alijs locis: nam anno M. D. XC. Ferrariâ ad me scribebat doctissimus & diligentissimus stirpium indagator Ioachimus Iungermannus C. V. Ioachimi Camerarij ex sorore nepos, mihi que ob morum probitatem, doctrinam, ingenij elegantiâ, & alias animi dotes valde charus, quem etiam non dubito futurum fuisse præclarum lumen Germaniæ, si diutius vivere licuisset: is inquam scribebat, in eâ herbatione, quam, comite Iosepho de Casa buona, Ser^{mi} Ducis Florentini Simplicistâ, ut vocant, ad Tirrheni maris littora instituerat, tres Croci verni differentias invenisse. Ex ijs elegantiore, vel albicantes, vel purpurascens flores proferre, quorum exteriora terna folia crassiores quasdam venas purpurâ saturâ infectas haberent, quæ mirum flori decorem adderent. Reliquas duas majores esse, Croco sativo non inferiores, & utrique florem purpureum: sed in una Colchici floris instar dilutum, in altera à

*Croc. verni
varietas.*

Croc.

Croc. vern. latifol. flavo flore.

Croc. legitimi flore parum diversum. Addebat, Iosephum admonuisse, aliud elegantissimum genus nasci in iisdem pratis circa Liburni portum, quod florem proferret saturatissimâ purpurâ nitentem, quem, utpote magis serotinum, conspiciere illi non licuisset.

Quinta est, quam Alphonsus Pantius paulo ante mortem mittebat, florem jam marcidum adhuc retinentem, & semen in triangulo capite maturum, ex quo mihi nata plantæ, quæ tertio anno flores proferre cœperunt: sunt verò ij superioribus ampliores, ad Tertiam speciei florum magnitudinē proximè accedentes, sex etiam folijs præditi, quorū externa tria foris ex candido quodammodo purpurascunt, & saturatissimæ, quasi quæ atre purpuræ tribus vel etiam quinque lineis ab infima parte sursum ascendētibz insignita sunt, internæ purpurascunt, interiora verò tria, vel dilutioris, vel saturatioris purpurei sunt coloris, circa ungues tamen, similibz, ut exteriora, radijs insignita: semē in triagulis capitibus subfuscum: folia superioribus speciebus longiora & latiora, Tertiaz folijs non valde absimilia, duabus etiam albis lineis subtrus distincta: radix paulo amplior: hujus florem etiam octonis folijs interdum luxuriantem habui, quatuor videlicet internis, totidem externis.

Croc. vern.
latifol. pur.
versicol. flor.

Sextæ, quaternæ aut plura folia sunt, ad Quintæ speciei folia valde accedentia, longiora tamen, & circa exortum latiora, binis candidis venis secundum medium nervum per longitudinem excurrentibus, ut in reliquis Croci speciebus, quæ emergere incipientia, florem simul ostendunt, sex folijs, dum explicatus est, constantem, exterioribus mucronatis, internis paululum orbiculatis, flavi coloris, utcunque odoratum, tria longiuscula latiusculaq; stamina dilutius

dilutius flavescentia intus continentem, & longiorem stilum summo fastigio in tria stamina divisum, sativi croci staminibus pænè concolorem: cui succedit, ut in superiore Croci verni specie, membranaceum triangulare capitulum, rotundo rufoq; semine plenum: radix cum superioris radice convenit, vel etiam major est, solida, aliquot candicantibus fibris, sessili parte donata, & aliquot tunicis obvoluta: binos plerumque, ternos, aut quaternos, vel etiâ plures profert flores: nulla enim Croci verni species hâc liberalior in producendis floribus.

*Croc. vern.
latifol. au-
teoflore.*

Ejus alia est species, cujus folia paullo breviora, inferiore tamen parte latiora, illius qui niveum fert florem folijs pænè æqualia, flos magis apertus, sex etiam folijs constat altero brevioribus, ferè orbiculato mucrone, coloris prorsus aurei, tria stamina umbilicum occupantia breviora latioraque, stilus alteri similis, summâ parte interdû in quatuor staminula divisus, alterius stilo concolor: florebat mihi anno M. D. XXCIIII. & sequentibus duobus, paullo maturius flavo, & multos etiam dabat flores.

*Croc. vern.
latifol. pal-
lido flore.*

Sed & tertia ejus species folia non minùs lata habet, floresque sex folijs magis mucronatis constantes, coloris omnino pallidi, viridibus venulis exteriorum foliorum unguis foris distinguuntibus: ceteræ notæ conveniunt.

Omnes has flavi differentias mihi corrumpebat rigida illa hiems anni octogesi sexti, supra millesimum & quingentesimum, & plures quàm sexagenos bulbos juniores earum semine natos, præter tres aut quatuor qui flavi genus conservarunt.

Croc. vern. latifol. f-v. flore.

Croc. vern. latifol. f-v. flore duplici.

*Croc. vern.
latifol. flavo
varioflo. 1.*

Septima, quinque aut sex habet folia, tenuia instar ferè legitimi croci, infima parte ex purpurea nigricantia, è quorû medio unum aut alterum florem promit aurei ferè coloris, legitimi croci odorem nonnihil referentem, sex etiam folijs cōstantem ut reliqua croci genera, quorum exteriora tria paullo angustiora, & magis mucronata, tribus crassiusculis radijs ex atro purpurascens ab imo ad summû, secundû folij longitudinē excurrentibus, & multas interdum venas in latera spargētibus, insignita, terna interiora latiora sunt, & unguis habent foris etiam ex atro purpurascens, pediculum qui florem sustinet, totidem purpurei coloris saturi radijs notatum, quot sunt in flore folia: umbilicum occupant tria flava stamina, inter quæ stilus eminet extremâ parte trifidus, aurei coloris: floribus succedunt crassiuscula trigona capita, aded saturo purpureo colore infecta, ut atra videantur & splendentia, quæ maturitate hiscentia, semen continere conspiciuntur superiori æquale, & magis rufum: radix bulbacea ut in superioribus, sed præter illorum morem multiplici reticulatoque cortice obducta, & multis tenuibus fibris sessili parte, per reticulati corticis maculas se exerentibus, prædita, rarò adnatos bulbos proferens.

*Croc. vern.
latifol. flavo
varioflo. 11.*

Istius alia est species, quæ, nec radice, nec folijs, neque flore differt, exceptis radijs, qui aded latè

latè sese spargunt, ut præter oras, totum externorum trium foliorum dorsum inficiant, pediculus etiam florem sustinens, totus ex purpura nigricante splendeat. Vtrique species aliquoties mihi florem dedit duodecim folijs constantem, sex internis aurei coloris, sex externis, purpureis radijs insignitis, deinde Sexagona capitula: interdum etiam gemellos uni pediculo inhaerentes, quibus etiam gemella capita, utraque semine plena.

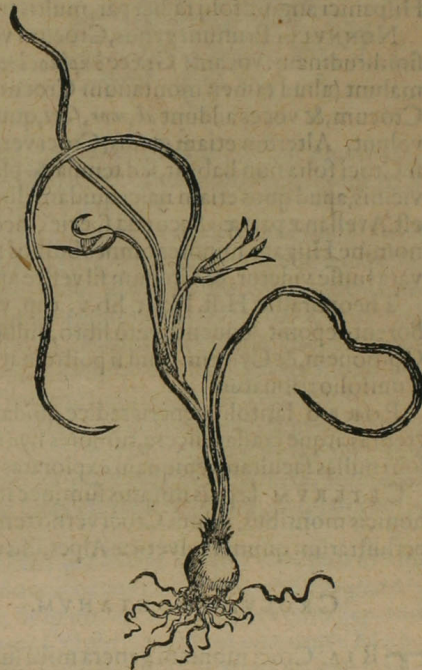
Florent omnes hæ differentia ineunte Vere, aliæ alijs maturius, Martio, & Aprilis initio: Tempus. nulla autem diutius (ob numerum florum subinde nascentium) eâ quæ flavum fert florem, quæ omnium etiam liberalissimè semen præbet.

Quatuor priorum locum natalem jam dixi, & omnes in hortos translatæ, domesticæ factæ Natalis. sunt, ut & Quinta quam semine natam dixi, & binæ alię sequentes. Quarum Sexta primum Germaniæ innotuit post annum M. D. LXXIX. Stephani van Hausen Noribergensis diligentia, qui ejus anni initio Constantinopoli rediens in comitatu Generosi V. Vlrichi à Kunigperg (qui præcedente anno honorarium eò tulerat) in Servia, sive Mœsia superiore, sub Belgrado florentem eruit Martio mense, & paullo post, sub Buda, Fritillariam, cujus supra meminimus, florētem observavit. Crocum postea & alij, ante à me admoniti, viderunt, istinc Vienne redeuntes, in Thraciâ, non modò flavo flore, sed etiam albo, & subcæruleo: adeò autem negligentes fuerunt, ut non eruerint, causam prætexentes quòd illis non licuisset, quia properantibus, & iter ad arbitrium Turcarum (qui duces itineris adhibiti) instituentibus Legatis, non sit tutum ex rhedâ, sive cisio descendere illis in locis, ob Plagiatorum & latronum metum. Flavæ autem variæ pauci bulbi allati anno M. D. XXCVII. Octobri mense, ijq; adeò marcidì & exsuccì, ut verno tempore erutos appareret: nam & flores & folia adhuc retinebant, emptiq; fuerant in foro Constantinopoli. Vnus aut alter eorum quos redemeram, & terræ commiseram, prodierunt sequente Vere, unicum duntaxat folium proferentes: & anno demum M. D. XC. & sequentibus, flores quos descripsi mihi tulerunt Francofurti ad Mœnum, & Lugduni apud Batavos.

Croc.vern.angustifol. I.

Croc.vern.angustifol. II.

ANGUSTIFOLIUS porrò species Prior, terna, quaterna, aut plura habet folia, longa, viridia, Croc. vernum angustifol. I. Crocinis longè angustiora gracilioraq; rotunda & capillaria ferè, inter quæ prodeunt bini aut terni cauliculi, unciales ut plurimum, angulosi, sustinentes flores sex folijs constantes, ut reliquæ species, imâ parte flavescentibus, intus nonnihil candicantibus, reliquâ ad cæruleum tendentibus, sive violaceis (inveniuntur & toti candidi) odoratos, quibus insunt staminula: his succedunt folliculi, sive capitella trigona, exile semen fulvescens continentia: radix exiguæ avellanæ magnitudine, duro spadiceoq; cortice sive putamine tecta, intus alba, firma, subadstringente gustu.

Alteram, folijs & radice externo cortice illi omnino similem in Beturiæ collibus Lusitanix finitimis observabam, paullo minore flore, ex albo purpurascēte, vixq; è terrâ prominente, atque unum bulbum eruebam florem habentem è foliolis octo compositum, quatuor externis paullo majoribus: radix erat gemina, candida, una super alteram insidens, quarum superior firma, dulcis & edulis erat, inferior flaccida. Croc. vernum angustifol. II.

Croc. vern. angustifol. violaceo flor.

Croc. vernum
angustifol. 111.

Natalet.

Croc. vernum
angustifol.
1111.

Vberioribus & crassioribus est Tertia folijs, ijsq; interdum surrectis: flos duarum præcedentiũ flore longè minor, totusq; caruleus, tribus exterioribus folijs exceptis, quæ foris virescēte colore nonnihil aspersa sunt: hujus radix priori formâ similis, paullo tamē major est, semen etiam crassiusculum.

Frequēs invenitur Gadib^o Prior, atque inter Andum (vulgo *Medina sidonia*) & Calpen, locis salebrosis & apricis. Tertiã duntaxat Gadibus juxta priorem inveniebam Februarij initio: Secundam Januario.

Ceterum anno M. D. XC. Autumno ad me mittebat diligēssimus vir Iosephus de casa bona Ser^{mi}

Etruriæ Ducis Simplificata, aliquot Croci verni angustifolij bulbos, quorum nonnulli sequentibus annis verno tempore florem tulerunt. Erant verò illis terna aut quaterna juncea folia, Priori angustifolio Hispanico modò descripto similia, inter quæ uncialis tenuis cauliculus prodibat, membranaceum folliculum sustinens, ex quo flosculus emerfit sex foliolis constans purpurei saturi coloris, quibus ungues albis venis distincti, & stilus ex umbilico prodians: fugax admodum fuit hic flos, utpote qui unico duntaxat die apertus manserit: radix Hispanici angustifolij radici par, multis tunicis, sive corticibus duris tecta.

Nomina.

NONNULLI Primum genus, Crocum vernum, ob foliorum & floris cum legitimo Croco similitudinem, vocant: Græcè δὲ κρόκος ἐαρὶνός dici posset: alij Crocum montanum appellare malunt (aliud tamen montanum Crocum proximo capite dabimus) Turcæ *Zafran* vocant Crocum, & voces addunt *ak, mor, sari*, quum album, violaceum, flavum colorem exprimere volunt. Alterum etiam genus, Croci verni nomen obtinuit, à floris cum alio formâ, tametsi Croci folia non habeat, sed tenuia, & planè capillacea. Nomen vulgare Lusitanis Galeciæ vicinis, apud quos etiam nasci quidam illius regionis incolæ afferebant, *Nozellas pequeñas*, id est, Avellanæ parvæ. Secunda species incolis *Cebollina*, hoc est, parva cepa dicitur, quo ferè nomine Hispani minores omnes bulbos nuncupare solent. Prior species Anguillaræ observata fuisse videtur, & Crocum silvestre angustifolium ab eo vocari.

Bollina.

Opitio.

Cyix.

Facultates.

Theophrastus Hist. Plant. lib. vi. cap. vii. Leucoium inter eas stirpes quæ verno tempore florent, reponit: sequente verò libro, bulbosâ radice constare ait, illique adjungit Bolbinam, Opitionem, & Cyicem: quid si postremarum harum duarum alterum nomen, Croco verno tenuifolio tribuatur?

PORRò latifolij generis radice quidam foris utendum censent, illitamque pubi, urinas crebras atque crassas elicere, tumores hydropicorum discutere, & spicula evellere. Angustifolij nullas facultates cuiquam exploratas intellexi.

CETERVM sæpius miratus sum, nec in Aultriâ, nec in Stiriacis, neque etiam in Pannonicis montibus, ullum Croci verno tempore florentis genus invenisse, tametsi diligenter perlustrarim: quum Helveticæ Alpes, illis etiam frigidiores, aliquot ejus genera sponte alant.

CROCVM MONTANVM.

CAP. XLIII.

TRIA Croci montani genera mihi sunt cognita unum, in Lusitaniâ observatum: alterum, Bruxellis acceptum: tertium, in Thraciâ natum, & Constantinopoli allatum.

Croc. mont. 1.

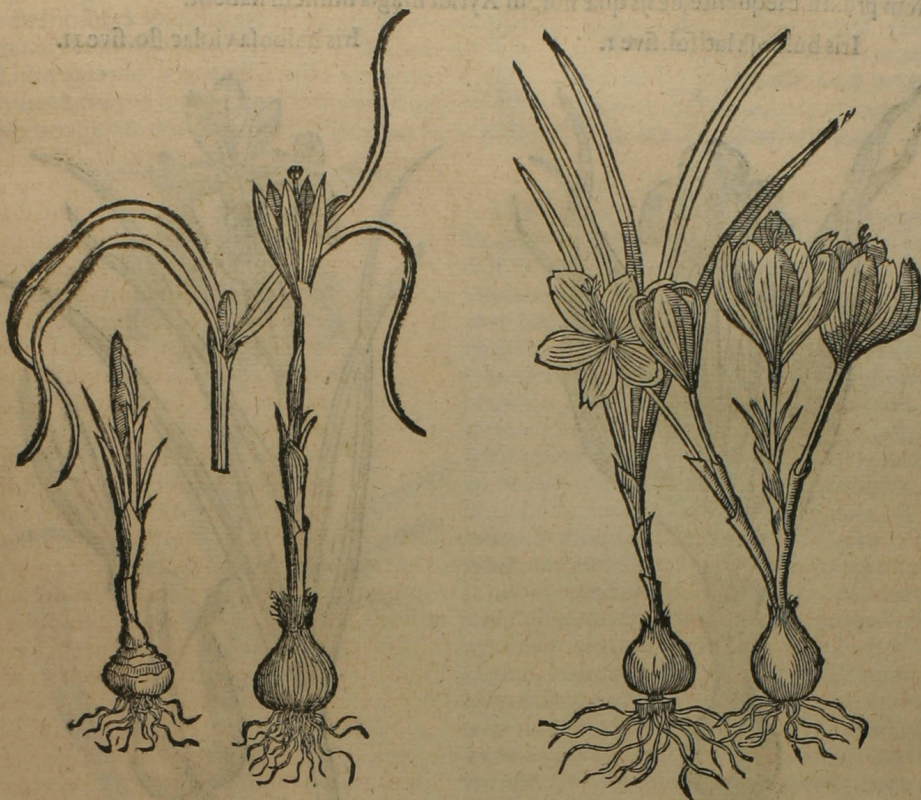
PRIMUM, flore est sativi Croci, sed dilutiore & minore, tribus intus croceis staminibus, & stilo luteo summâ parte in aliquot staminula diviso: folia illi quaterna Crocinis similia, breviora tamen, interiore parte, lineam quandam candicantem secundum longitudinem, exteriore verò, binas tanquam canaliculos seu sulcos utrinque secundum nervum excurrentes habentia: radix minor quàm in sativo, candida, plena, & veluti internodijs distincta, quia (quod omnibus alijs Croci generibus, gladiolis, & silyrinchio etiam accidit) planta florente, superior radice pars augefcit, inferior autem flaccescit & minuitur, utraque tanx̄en denso quodam cortice è multis villis contexto involuta & tecta, tenuibusque fibris per corticem se exerentibus, sessili parte donata: subdulcis porrò illa est initio, deinde ingrati saporis.

Croc. mod.
111. 11.

ALTERVM, illi ferè simile, florem sine folijs promit Septembri, unciali aut longiore pediculo innitentem, satis odoratum, sex aequalibus folijs orbiculato mucrone præditis, & saturioris purpurei coloris pæneque violacei, constantem, tribus ex umbilico prodeuntibus flavis staminibus, & stilo extremum mucronem multifidum, crassiusculumque habente: nullum

Crocum montanum I.

Crocum montanum III.

nullum adhuc semen mihi observare licuit: nec qui bulbum mittebat, ullam ejus mentionem in epistolâ faciebat. radix Prioris radici valde similis, cortice è multis villis contexto involuta, oblongos interdum nucleos satis procul à matre spargens.

TERTII flos inodorus etiam est, vel tenuis admodum & evanidi odoris, senis, ut reliqua croci genera, folijs, quorum interiora terna paullo breviora sunt, omnia autem orbiculato mucrone, albicantis initio coloris, sed in quo deinde, temporis successu, dilutius quidpiam cæruleum perfusum videatur: stamina ex umbilico prodeunt terna, flava, & in medio stili, sive penicilli in tria vel plura staminula divisus, flavi etiam coloris: flaccescente vel jam marcido flore, quina, sena, rarò plura emergunt in ambitu folia ex tenui membranâ quæ florem initio obvolverat, Croci verni latifolij folijs pænè similia, hoc est, paullo latiora quam fativi, albâ lineâ singula folia per longitudinem supinâ parte distinguente, & pronâ binis semen hæcenus nullum observavi, licet multis annis aluerim: radix digitalis, vel etiam pollicaris est crassitudinis, orbiculata ferè, alba, solida, tunica spadicei coloris obducta, multis albis fibris sub eâ nascentibus prædita, quæ florum satis ferax est: nam & ternos, & quaternos, interdum etiam quinos profert flores.

Nascitur Primum in nonnullis Lusitanix rupibus, præsertim ijs quæ non procul à mari ab sunt, ubi Novembri observabam, & cum suo flore eruebam, anno sexagesimo quarto supra millesimum & quingentesimum, & amicis in Belgium mittebam. Istic etiam Septembri floruit, Viennæ Austriæ & Francofurti ad Mœnum, Octobri, interdum maturius: Maio rutil crassa, angulosa capita, semine plena, quale Croci verni latifolij Quartæ speciei semen est.

Theophrastus lib. vi. Hist. Plant. cap. vii. κρόκον ὀρεινὸν appellat, Latini Crocum montanum & silvestre. Lusitani *Pie de borro*, id est, pedem asininum (quâ de causâ nescio) vocabant.

Alterum Croci silvestris appellatione ad me mittebat Nobilis, idemque doctissimus vir Ioannes Boisor, vetere amicitia mihi conjunctus, Francofurtum anno M. D. XCI.

Missum est Tertiū Byzantio anno Millesimo Quingentesimo octogesimo septimo, Octobri mense, *Zafran maby*, hoc est, Croci cærulei, nomine, quod tamen, ut ante dixi, proflus cæruleo non esse flore, idem mensis declaravit: nam octiduo post quam terræ commisissim, flores proferre cepit.

IRIS BULBOSA.

CAP. XLIIII.

ALIQUOT Plantas in Hispanica mea peregrinatione observabam, quæ licet flore Iridis & Xyridis essent, erutas tamen, bulbacea radice esse deprehendebam, quæ ratio me movit, ut priores Iridis bulbosæ nomine donarem. De illis igitur, & alijs earum semine

postea natis, in quarum flore magna colorum varietas conspicitur, hoc capite agemus: altero autem proximè sequente, de ijs quæ florem Xyridi magis similem habent.

Iris bulbosa latifol. sive i.

Iris bulbosa violac. flo. sive ii.

Iris bulbosa latifolia.

PRIOR, sēna, ut plurimum, habet folia lōgiuscula & latiuscula, Hemerocallidis Dodonæi, sive Lili-asphodeli folijs ferè similia, breviora tamen, alternatim invicem amplectētia, mollia, in terram prona, supernè ex viridi pallentia, infernè verò incana: è quorum medio flos exilit, è membranaceo involucrio, unicus, odoratus, cæruleus (interdum lactei candoris) novem foliolis constans, Iridis figura, quo marcescente, utrinque alij singulares succedūt. Nullus est illi caulis, sed flos longo duntaxat pediculo insidet, ut in Croco: radix bulbosa, candida, avelanæ instar dulcis (nam degustabam) multiplici cortice nigricante involuta, cui (præsertim dum floret) aliquot, præter fibras, crassæ, longæ radiculæ subnascuntur, ut in Hyacinthi radicibus interdum fieri solet.

Natales.

Invenitur in Lusitanix Bæticæque collium radicibus, non procul ab Anâ flumine sitis, & copiosè circa Antequeram & Cordubam. In Lusitania porrò Ianuario, in Bætica autem Februario florentem observabam & eruebam: apud Belgas delata (Corduba enim ad amicos Belgas aliquot bulbos mittebam) nondum flores dederat, quum octennio post inde discessi, ad Casarem Maximilianum II. profecturus, ideoque nullum semen observare potui: in illis tamen, quas in Hispaniâ eruebam, stirpibus, infimam partem pediculi, qui primum florem sustinuerat, & inter folia reconditam, in rudimentum longi triangularis capituli definire conspiciebam, multa candida granula continentis: quo argumento adducor, semen Aprili aut Maio maturum istic esse posse.

Iris bulbosa ii. sive violac. n.

CRASSIORE est Altera folio, ac veluti cepaceo, viridior, parte interiore carinato sive striato, multisque quasi bulbis argenteis respergo: crasso firmoque caule, quem quaterna aut quina folia amplectuntur: bivos ex vaginulis, ut plurimum, promit flores invicem succedentes, interdum unicum duntaxat, novem folijs constantem, violacei prorsus & elegantissimi coloris, interdum dilutioris, inodorum tamen, quorum tria majora sunt, ad terram inclinata & prona ut in vulgari Iride, & labrorum instar propendentia, tria alia angusta & exuima parte bifida alataque ijs incumbunt, usque ad luteam maculam (quæ majoribus pro fimbria est) pertingentia, tria alia surrecta, supremaque parte latiuscula, infima verò valde angusta: floribus succedunt trigona laxaque capita, quibus semen rugosum, fulvescens, ervi magnitudine, quod maturum, in capitibus crepitat, si moveantur: radix magna, plurimis membranis tenacibus, nigricantibus circumvoluta, intus alba, & sessili parte fibris prædita, quæ singulis annis nucleos circa latera deponit. Hujus folia novo Vere demum germinant.

Quia.

Quia C. V. Matthias de Lobel medicus, de re herbaria optimè meritis, hanc Iridem primus Belgis communicaverat, misit ex Anglia aliquot ad amicos bulbis, sponte istic nasci existimabam, & in Angliam profectus anno Septuagesimo primo supra Milleſimum & quingentesimum, frustra in agris & collibus requirebam, donec Bristolium quum venissem, ubi Lobelium conveniebam, ab eo intellexerem, istic primum illi innotuisse, ex hortis, in quibus colebatur, erutam, unde Londinū amicis misisset. Verisimile est, Hispanicis navibus quæ plerumque Bristolium commeabant, primum istuc ex Hispaniâ aut Lusitaniâ delatam.

Iris bulbosa III. sive versicolor.

TERTIÆ, quinque aut sex sunt folia angusta & tenuia, cubitalis longitudinis internâ parte striata & candicante, externa autem rugosa, viridis cum cineraceo commixti coloris, caulem amplexantia cubitalem, interdum etiam majorem, nodosum, unicum plerumque florem, raro binos, è membranaceis vaginulis proferentem, Iridis angustifoliæ floribus forma similem, cujus tria latiora & ad terram inflexa folia, extrema parte ampliora sunt, & candicantia, luteaque macula insignita, ea videlicet parte, qua folia his incumbant, & ligulam occurrentia, bifidaque, & in parvas alas reflexa, desinunt, illaque subcæreulei ex candido coloris: reliqua tria erecta sunt, oblonga, & dilutius ex cæreuleo purpurascantia: totus flos jucundo spirat odore, præmansit coriandri obducti saccharo, sive præparati instar. Flori succedit longum triangulum caput, altero gracilius, neque laxum, semen angulosum, subrufum, continens. Radix bulbosa, candida, subdulcis, spadiceis aliquot membranulis involuta, minor superioris radice, & illâ liberalius nucleos producat, quibus facillimè feri potest.

Est verò hæc vel brevior latiorque flore, & illo dilutior, aut saturatior, maculâ etiam illâ in propendentibus labrorum instar folijs brevior, vel angustior & longior: ac labris illis similiter dilutioribus aut saturationibus, illisque interdum aded saturis ut violacei appareant,

nihilque in illis albi conspiciatur, sed cæreuleus duntaxat color ambiens flavam illam maculam, quæ in hoc genere longior ut plurimum esse solet. Rursus quæ latior est flore, plerumque liberalior est angustiflorâ in binis floribus producendis, breviorque siliquam, sive trigonum caput, & æqualis ubique crassitudinis habet: angustifloræ autem longior est, & infimâ parte gracilior siliqua. Item latifloræ radix, brevior & crassior est: alterius, longior & gracilior. Istam autem varietatem, satione conciliatam esse, non dubium est.

Pincia, quæ vulgo *Valladolid* nuncupatur, Hispaniæ urbe, primum data mihi fuit hæc planta à Ioanne Loigny viro optimo & humanissimo, natione Gallo & istic Architecto, qui hortulum peregrinis stirpibus satis instructum ponere ædes habebat, à quo, nonnullis Castellæ collibus sponte nasci intelligebam. Floret in hortis Iunio cum Gladiolo, aut paulò maturius: semen sub extremum Iulium & Augusto maturum est.

Quid porro in hoc flore & quibusdam alijs mihi contigerit anno Nonagesimo secundo supra millesimum & quingentesimum, hoc loco adscribendum existimavi. Is enim, ut propter magnam humiditatem à frequentibus imbribus, ferax fuit proferendis amplioribus solito floribus, eorumque nonnullis geminato foliorum numero: ita multas stirpes, quæ singulari caule, eoque non ramoso ut plurimum esse solent, πολυκλῶνους reddidit. Nam habui Tuliparum plantas, quæ vel unico, vel binis, ternis, quaternis, etiam quinis ramis (singulis suum florem sustinentibus, ut capite de Tulipa diximus) caulem præditum tulerunt: multas Xyphij stirpes, quæ unico, aliquot quæ binis quatuor vel quinque floribus ornatis: plurimas Iridis bulbosæ quæ binis vel ternis, binas quæ quaternis floribus fuerunt onustæ. Summo enim caulis fastigio innati bini ex ipsâ vaginis emergentes, quemadmodum in Secundo genere solent, alter alteri succedentes, in nonnullis etiam tertius: Aliæ, præsertim versicolores latifloræ saturatiores, præter geminos illos flores in summo caule natos, ex singulari vaginâ infra illos sitâ, & altera sequente, singulares prodixerunt ramulos, teretes, geniculatos, sustinentes binas vaginas, è quibus emerſerunt singulares flores (ut in subiecta icone videre licet) primarijs non minùs elegantes, & perinde odorati. Habui etiam anno xcvi. multas Iridis bulbosæ plantas, quæ quaternos flores tulerunt.

Multos

Iris bulbosa, versicolor πολυχλῶνος.

Iris bulbosa flavo flo. sive v.

Tulipa bul-
bifera.Iris bulbosa
xiii. sive
lutea.

Varietas.

Natalis.

Iris bulbosa
v. sive ca-
erulea.

Natalis

Multos etiam dedit is annus Tuliparum bulbos in infima ala (quod succi & humoris abundantiae tribuo) nascentes.

QUARTA, jam dicta Tertiae per omnia ferè similis, brevior tamen est caule, gracilioribusque & ex viridi pallescentibus folijs: flos unicus, interdum bini, contractiores, latiores tamen, ex vaginulis summo cauli inhaerentibus prodeunt, lutei coloris, inodori, mediae inter secundum & tertium genus magnitudinis, quemadmodum & siliqua, seu caput trigonum, in quo semen superiori simile continetur: radix tertij generis radici similis, quae nucleis, non secus ac illa, propagatur.

Sed haec in flore quandam etiam differentiam habet, licet exigua: nam invenitur latiore aliquantulum, saturatioreque & magis rutilante aureo colore, radice item brevior & crassiore, membranacea praeterea illa vagina, unde primum folia emergunt, sanguineo colore, à summis vaginæ oris in inferiorem illius partem radiatim desinente, magis infecta est, quam illius, quae dilutior est flavo colore; nam illa interdum sanguineo hoc colore caret. Vtriusque autem, quemadmodum & Tertiae, folia ante hiemem germinare solent.

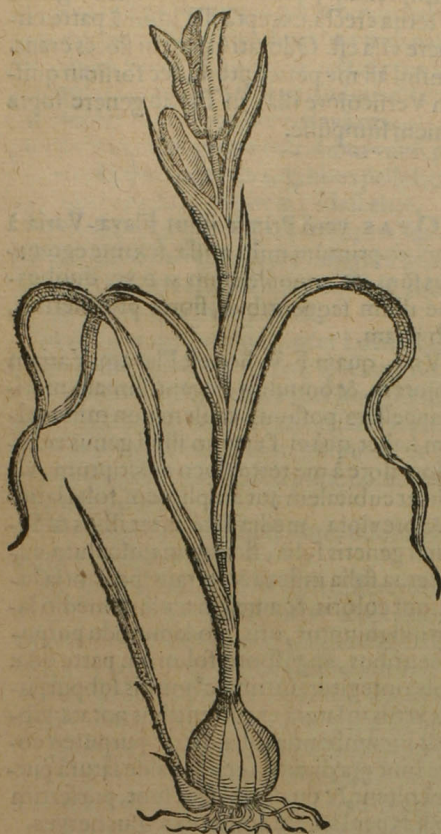
Nascitur pingui solo, & petrosi collibus ad Tagum sitis supra Olyssipponem, ubi eam eruebam Decembri anno M. D. LXIIII. cum aliquot alijs rarissimis stirpibus, & inde ad amicos in Belgium mittebam. Floret paullo maturius Tertio genere, eodem ferè quo secundum tempore: brevi tamen se mutuo consequuntur, & interdum simul florere conspiciuntur.

QUINTA mihi primum inspecta est Lugduni Batavorum anno supra millesimum & quingentesimum, nonagesimo quarto. Nihil verò ea differt caule, folijs, & forma floris, ab Iride bulbosa, cujus flores versicolores, solius floris color diversus est. Nam novem, ut ille, folijs constat, quorum terna inflexa & terram spectantia, caeruleum habent colorem, venis saturatioribus à medio folio in latera excurrentibus distinctum, & ab illo ad unguem usque, maculam flavam satis latam, medium folium per longitudinem secantem: terna illis incumbentia & gibbosa ejusdem etiam sunt coloris, paullo tamen dilutioris: tria surrecta folia magis saturata, odor paene florum Tiliae: binos autem, ternosve in eodem caule fert flores, qui reliquarum Iridum bulbosarum floribus magis sunt serotini, iisque marcidis demum aperiuntur sub initium Julij. Floribus succedunt triangula oblonga capita, ut in versicolore Iride bulbosa.

E Lusitania porrò hoc Iridis bulbosae genus, paucos ante annos, primum in Belgicam delatam fertur.

Sequente autem anno, è tribus bulbis ab amico acceptis, unus florem longè elegantiorum jam descripto tulit, amplioribus labris nempe constantem, tribusque folijs surrectis latioribus, gibbis

Irid. bulbosæ v. semen.

gibbis etiam amplioribus, totumque adeo florem multo saturatiore purpurâ nitentem, & magis expansum, idem tamen qui in altero odor: caulis præterea circum nodos quibus folia inhærebant, ex purpurâ nigricabat.

PRIOR, latifoliæ cognomen dedi, à foliorum, *Nomina.* præ reliquis, amplitudine, & cæruleæ sive purpureæ, à floris colore: Hispani, vel *Lirio* simpliciter, vel *Lirio espadañal*, Cordubenses, *Lirios azules*, appellant, hoc est, Lirium, Lirium ensiformem, & Lirium cæruleum. Alteram, violaceam cognominavi, Lobelius cum Pena Hyacinthum Poëtarum esse censet, vulgare hujus nomen nullum scio. Tertiam angustifoliâ versicolore sive variam nominavi; Hispani *Lirio illyrico* appellabant. Quartæ à floris colore, Flavæ, sive Lutæ cognomen indidi: Lusitani, *Reyllabuey*, vocabât. Quintæ, quum mihi sponte nascens non sit observata, nullum nomen vulgare intellexi: sed qui hortorum culturâ delectantur Batavi, Lusitanicæ cognomen dederant.

De illarum autem viribus & facultatibus, nihil compertum habeo, aut ab alijs traditum accepi.

Omnium porro istarum floribus, illius præsertim quæ vario est flore (quia, ut opinor roscedum quandam succum in lateribus exsulant) formicæ mirum in modum sunt infestæ. Præterea omnium istarum, tam illarum quarum mentionem fecimus, quàm subsequen-
tium flores marcescere jam incipientes, hanc peculiar-

rem notam habent, quod milvinorum unguium instar contrahantur: quod etiam aliorum Iridis generum floribus evenit.

CÆTERVM sunt & aliæ Iridis bulbosæ species, non ex quidem aliunde inventæ, sed semine apud Belgas natæ, quarum historia prætermittenda non videtur, eam ob causam, superioribus adijciendas esse existimavi. *Iridis bulbosa versicolor. classis II.*

PRIMA igitur Versicoloris quoddam genus est, à superioribus diversum, non folijs, caule, aut radice, his enim cum Tertio aut Quarto genere convenit, sed floris colore: quia tria ejus folia ad terram inclinata, sive labra, flava sunt, & Quarti generis folijs propendentibus labiorum instar ferè similia, magnâ tamen aureâ maculâ in prominente & reflexo labro insignita, ad quam ab infimo folij ungue intrinsecus excurrunt aliquot venæ quodammodo purpurascens; tria autem gibba & illis incumbentia, dorso & alis pallent, lateribus candicant; tria verò sursum erecta, ex albo subcærulea sunt, hoc est, albicantis sunt coloris, quem subcæruleæ saturatiore vel dilutiores venæ distinguunt.

ALTERIVS terna inflexa folia pallent, & labrum habent flava maculâ insignitum, à qua ad unguem usque angustiora sunt, ut in ceteris generibus, & internè quibusdam venulis purpurascens distincta sunt; tria gibba folia ligulam tegentia *ωχρολεύκου* sunt coloris, vel albicant, summo tamen gibbo pallescente; terna surrecta exalbida sunt, nervus tamen per longitudinem excurrit flavescit. Vtriusque flores odorati, Tertij generis supra descripti florum instar: radix etiam non minus quàm in illo fecunda producendis nucleis.

Illas habui munere Ioannis Boisor anno M. D. xxvi. quadriennio verò post, tres alias communicabat, quæ insequente anno hos flores protulerunt.

PRIOR, quæ erit illius Tertium genus ab ipso acceptum, latiore, breviorque fuit flore, cujus terna inflexa folia, lato & propendente sunt labro, mediâ aureâ maculâ (quam albus orbis ambit) insignito, per oras crispo, cærulei coloris, à maculâ autem usque ad unguem folij, extenditur nervus extrinsecus virens, intrinsecus pallidus, multis purpureis venis in latera excurrentibus, tria gibba alataque folia purpurascens sunt coloris, gibbus albicans, alæ cæruleæ; tria sursum erecta folia, ex cæruleo purpurascunt.

ALTERA, sive ejus Quarta, florem habuit, cujus terna folia terram spectantia, flavi sunt coloris, aureâ maculâ labrum occupante, à qua ad infimos ungues, interiore parte sparæ sunt quædam venæ dilutius purpurascens; folia ijs incumbentia exalbida sunt, præter medium nervum ad extremum folium excurrentem & gibbum, qui pallidi sunt coloris; surrecta terna folia, infimâ parte ex cæruleo purpurascens venis sunt distincta, supernâ candicant.

TERTIÆ,

- v. **TERTIÆ**, five Boifoti Quintæ flori, terna incurva five inflexa folia, prorsus lactei candoris fuerunt, præter maculam illam medio labro impressam, quæ aurei coloris erat: gibba præterea folia illis incumbentia, alba fuerunt, ut & terna erecta, exceptâ illâ infimâ parte circa ungues, quæ tenuè quidpiam subcæruleum habere visa est. Odorati etiam hi flores erant. Ex cujus generis semine natæ sint hæ varietates, nihil ad me perscriptum, nec forsitan quispian tam exactè observavit: odor tamen qualis in Versicolore illâ, in Tertio genere supra descriptâ, me in suspensionem adducit, ex illo originem sumpsisse.

Iris bulbosa F. v. h. e. i. classis tertie.

Iris bulbosa.
versic. classis
III.

QVAS verò Primæ illius Flavæ-Variæ à Boifoto primum mihi missæ, semine ego nactus sum, & anno demum MDCXC. duobusque illum sequentibus, flores protulerunt, subijciam.

VNA, quam F-V, hoc est Flavam-Variam majorem, & omnium elegantissimam merito appellare possum, caulem non minus altum habet, quàm Tertium illud genus versicolore flore à me tertio loco descriptum, videlicet cubitalem aut ampliorem, folia latiora & breviora, media ferè inter illius & Secundi generis folia, florem majusculum, cujus terna folia inflexa & terram spectantia lutei sunt coloris, & aureâ maculâ in medio labro insigniuntur, oris quodammodo purpurascens, angustiore foliorum parte quæ gibbo integitur, intrinsecus multis subpurpureis venis in latera excurrentibus notata: gibba & incumbentia folia, diluto purpureo colore sunt prædita: tria erecta valde saturâ purpurâ nitent, & quasi violacea sunt, præsertim medius per longitudinem extensus nervus.

ALTERA etiam F-V, & latiflora, sed paulo humilior, terna ad terram inflexa folia flavi coloris habet aureâ maculâ insignita, à qua, ad infimum folij ungues, multis purpurascens venis interiore parte sunt distincta: gibba folia quodammodo purpurascunt, nervum tamen subflavum habent; tria folia erecta, purpurei sunt coloris.

- III. **TERTIÆ** F-V. floris forma eadem, & terna illa folia inflexa flavi coloris, aureâ maculâ insigniuntur, quâ verò parte bifidis & gibbosis illis folijs integuntur, radijs obsoletè purpurascens distincta sunt: surrecta terna folia ex cæruleo purpurascunt, medius autem per longitudinem excurrentis nervus, flavescens est coloris: & tria alijs incumbentia, obsoleti, cui flavi quidpiam permixtum est.

- IIII. **F-V. Quarta**, etiam latiflora, terna inflexa folia pallida habet, aureâ maculâ insignita, quâ autem parte camerato folio integuntur, purpurascens venis sunt distincta: gibba folia, etiam purpurascunt: tria verò erectiora folia, cæruleum habent colorem.

- v. **QVINTÆ** F-V, quæ angustiflora est, tria ad terram spectantia folia, flava sunt, aureâ etiam maculâ medio labro insignita; & incumbentia illis folia candicant, nervus tamen eminentior, quodammodo *ωχρολευκος*: sursum assurgentia folia exalbida sunt, imâ parte subcæruleis quibusdam venis leviter distincta.

- VI. **SEXTA** F-V, etiam angustiflora, & humilior, non valde absimilem matri, hoc est, Primæ à Boifoto missæ, habuit florem: sed quibusdam notis secundæ ab ipso acceptæ respondentem, ut media quædam species inter utramque censei possit.

- VII. **LATIFLORA** est, & elatior Septima F-V, cujus inflexa folia habent latiora labra, flavi coloris, aureâ maculâ insignita, quâ verò parte gibbis folijs integuntur, ad ungues usque interius ex cæruleo purpurascunt: gibba & alata folia etiam purpurascens sunt coloris, gibbo tamen dilutiore: surrecta folia latiuscula sunt, & illis magis purpurascunt, cæruleique quidpiam admixtum habere videntur.

- VIII. **HVMILIOR**, latiflora tamen, est Octava F-V, cui terna terram spectantia folia flava sunt, aureâ maculâ majusculâ notata, internâ parte quæ cameratis bifidisque folijs tegitur, purpurascens radijs in latera excurrentibus distincta: gibba cristataque folia, purpurei cæruleo commixti sunt coloris, ipso gibbo ex purpura flavescens: erectiora folia, cærulei purpuræ permixti sunt coloris.

ANCVSTIFLORA, sed humilior etiam, est Nona F. V. cujus trium foliorum terram spectantium labra longiora sunt & pallida, orisq; aliquantulum purpura/centibus, maculâ aureâ longiore insignita, reliquâ parte bifidis folijs tectâ, internè purpurâscente, præter mediû nervum qui aurei est coloris, foris ex viridi pallescentis: gibba cum suis alis cristatis folia, purpurea, gibbus paullo dilutior: surrecta terna folia, purpurâ saturatione nitent.

DECIMA, ejusdem ferè altitudinis est cum superiore, ejusq; terna folia ad terram prona, pallescente sunt labro, brevi flavâ maculâ in longos radios desinente infecto, angustior folij pars foris virescens, internè viridibus venis prædita: alata & bifida folia, exalbida sunt, ad *λευκον* colorem tendentia, gibbus pallescens. terna folia quæ sursum attolluntur, alba sunt, medio nervo circa unguem pallescente.

VNDECIMÆ, eadem quidem forma, sed dissimilis prorsus color: nam terna inflexa folia alba sunt, flavâ tamen maculâ insignita: gibba his incumbencia, purpurâscunt: tria sursum erecta purpurei, seu violacei sunt coloris: breviter non multum absimilis est Angustifoliæ versicolori saturæ, in Prima classe.

MEDIA quodammodo inter Latifloram & Angustifloram est Duodecima, eaq; elatior, labris trium foliorum terram spectantium ex albo purpurâscentibus, aureâ maculâ notatis, quæ medium etiam folium per longitudinem secans, ad infimum usque unguem angustior protenditur, ejus latera interius saturatoribus venis purpureis distincta: folia cristata & bifida illis incumbencia, diluti purpurei, & quasi ad rubedinem tendentis sunt coloris, gibbo paullo magis saturâsimilis pænè coloris sunt surrecta folia, eorum tamen ungues aliquantulum saturatiore.

Istarum porro omnium flores odorati sunt, & Tertij generis floribus versicoloribus, odoris gratia respondent.

Et hæc quidem summæ sunt differentię Iridum bulbosa radice præditarum, quæ mihi semine F. V. primæ Boifori natæ: aliæ tamen etiam natæ, sed quarum colores proximè ad istarum colorem accederent: propterea, minimè huc inferendas putavi. Nam in tantâ varietate, quis singularum discrimina commodè verbis exprimere queat? In flavæ autem & Purpureæ violacæ semine natis plantis, nullam hæcenus varietatem observavi, sed omnes maternum colorem retinuerunt, & illum quidem intensiorem vel remissiorem.

Illud præterea in istarum Iridum plantis semine natis observabam, plurimarum vaginam illam initio emergentem, è qua, ut in primo descriptis exeunt folia, rubri sive sanguinei coloris radijs esse infecta, non secus, ac Quarti generis primæ speciei in prima Classe vaginulam.

SED & Decimum tertium genus semine mihi natum, quod florem demùm tulit anno supra millesimum & quingentesimum nonagesimo quarto, quadriennio videlicet post quam semen telluri creditum. Cubitali verò assurgit caule, nodoso & geniculato instar aliarum Iridum hujus generis, quem ambiunt lōga & angusta folia, carinata ut in superioribus reliquis: summus caulis sustinet florem reliquis formâ similem & novem folijs constantem, sed colore diversum: nam terna majora labro propendente prorsus cærulea sunt, rumente maculâ aurei coloris à medio labro ad infimum folij unguem discreta, his incumbencia, fornicataq; & alata folia, saturæ purpuræ colore sunt, ligulamq; tegunt, terna surrecta, oblonga, angusta, saturâ purpurâ (cui rubedo levis admixta) nitent: odor tenuis, nec ad eas quæ versicolore sunt flore suavitatem accedens: capitula trigona longaq; instar capitum versicoloris, quæ tamen nullum semen tulerunt: radix bulbosa ut reliquarum Iridum bulbosarum, pluresq; nucleos ad latera generans.

Floruit primo anno circiter quindecim dies ante illas quæ cæruleo & flavo sunt flore: altero cum ipsdem, Junio videlicet.

Huic prorsus similem Hispali accipiebam anno M. D. XCVI. ab eruditissimo viro D. Simone de Tovar Hispalensi Medico, ut ex ejus flore quem insequentis anni Maio dedit, observare potui: an verò semine ipsi nata esset, aut aliunde missa, nihil adscribebat.

SVPERIORIBVS annis, ut ante dictum est, in Flavæ Iridis bulbosæ semine natis plantis nullam varietatem observaveram: at anno M. D. XCVII. cum in hac, tum alijs insignè varietatem habui. Nam anno nonagesimo tertio supra millesimum & quingentesimum seorsim in diversis puluinis Flavæ, Albæ, F. versicoloris semina terræ commisi sub finem Novembris: natæ ex ijs plantæ nec loco motæ, quarto post anno flores protulerunt; ex Flavâ quidē, aut flavos prorsus, aut flavos quorū surrecta folia aut pallebant aut exalbida erant, vel cærulea erant, vel fuligine infecta cum fornicatis folijs, ex F. versicolore autem, flavos, flavos item quorum surrecta folia alba erant, vel initio labra habentes flava aureâ maculâ insignita, deinde flavus ille color maculam ambiens cæruleum colorem prorsus contraxit, folia fornicata & surrecta saturâ purpurâ nituerunt, vel etiam alios illis perfimiles, quorum tamen flava labra oras auream maculam ambientes habuerunt virescens ex cæruleo coloris, & alios matri similes: ex Albâ verò pallidos, surrecta folia alba aut exalbida habentes, aut ex cæruleo purpurea, aut matri propemodum similes. Quam varietatem producent reliquæ plantæ illis seminibus natæ, indicabit dies.

IX.

X.

XI.

XII.

Summa varietas in Irid. bulbosis seminibus.

XIII.

Quotidiana varietas in Iridibus bulbosis seminibus observatur.

SISYRINCHIUM.

CAP. XLV.

IRIDES bulbosas proximè, sine controversia, subsequi debet planta quædam flore Xyridis, minore tamen, & radice orbiculata, ut Xyphium, cujus duo genera in Hispanica peregrinatione à me observata.

Sisyrrinchium majus.

Sisyrrinchium minus.

Sisyrrinchium
majus.

Natalis.

Sisyrrinchium
minus.

Natalis.

VNUM oblongis angustisq; folijs, mollioribus quàm Iridis bulbosæ folia, & ad Allij aut Hyacinthi botryodis folia proximè accedentibus, striatis, viridibus, & humi plerumque fusis, rotundo, dodrantali, striato firmoq; caule, qui ex multis involucris tanquæ vaginulis flores promit quatuor aut quinque, alternatim prodeuntes, hoc est, ut primo marcescente alter succedat, deinde tertius, & sic deinceps, Xyridis potiùs florem referentes, quàm Iridis, ex novem foliolis compositos, quorum tria, ut in jam descriptis Iridibus bulbosis, deorsum inflexa, pro fimbriâ, luteam maculam etiam habent; alia tria sursum aliquantulum attolluntur: tria verò reliqua, quæ in alijs ligulam tegere solent, surrecta, summâ parte divisa & bifida. Est verò totus flos pulcher aspectu, coloris cærulei, præter maculas illas, & odore quidem præditus, sed valde fugaci: floribus succedunt folliculi, vaginis quibusdam cutaceis inclusi, adeò tenui membranâ constantes, ut semen rotundum, parvum subrufum, quod in illis continetur conspici possit: radix bulbosa, gemina, plantâ ipsâ florente, & altera alteri insidens Xiphij modo, superior plena, candida, dulcis, edulis, & pueris expetita, inferior flaccida (totam nimirum substantiam ad se trahente superiore, ut in Croco, Xiphio) & tandem evanescens cum inhzrentibus fibris: multiplici verò cortice reticulato, crasso, nigro integitur Xiphij radicis instar, & adnatis sese propagat: nam quinas interdum, etiam senas, aut plures plantas, quarum singuli bulbi suo retiformi tegmine involuti erant, alio villosò capaciore quæ tegumento simul comprehensas eruere memini, in collium supra urbem Olyssipponem acclivitatibus, apud suburbanum Magnifici & Generosi viri Ferdinandi Corinho, equitis Lusitani, multis peregrinationibus in exterarum regiones factis, clari: atque etiam Gadibus, non procul à ponte, qui eam insulam continenti nunc conjungit: unde ejus bulbos in Belgium ad amicos mittebam N. & C. V. Caroli Tinnac, concilij Belgici tunc in Hispania Præsidis, operâ: qui successorem deinde habuit C. V. Joachimum Hopperum.

ALTERVM genus superiori simile est, minùs tamen, gracilioribusq; folijs: flores è vaginulis prodeuntes, colore superiores floribus similes sed magis odorati; tenuiores etiam folliculi minore & exiliore semine pleni: radix item minor, non minus tamen, quàm superioris, reticulato cortice tecta, & gemina.

Crescit Valentino Hispaniæ regno, sed Murciano frequentissimum observabam, atque eruebam;

eruebam, præsertim tribus leucis supra ejus regni metropolim, *Murcia* vulgo appellatam, quæ Veteribus *Murgis* dicebatur, itinere Granatenfi.

Florebat utrumque genus Martio, natali solo: sed apud Belgas, Maio duntaxat, interdum etiam Iunij initio, idque valde rarè, utpote quod alternis ut plurimum, annis duntaxat prodire soleat, imò paulatim plerumque contabescens, prorsus tandem sæpenumero pereat.

PRIMUM genus Lusitani *Nozelbas* (quasi nucas aut parvas nucas dices) appellant, quia pueri istic ejus bulbo perinde atque avellanis, vescuntur, eumque in delitijs habent. Alterum incolis, *Lirio*, nonnullis *Maçucas* dicitur. Porro hæc planta ad eum bulbum plurimum accedere videtur, quem Theophrast. lib. vii. Histor. Plantar. cap. xiii. *σισυρίγχιον* appellat. Scribit enim peculiare Sisyrrinchio esse, ut una radix primo augeatur hieme, tum in eunte Vere, quod in imo excreverit, contrahatur, supremumque crescat, quod manditur. Plinius verò eum sequutus, lib. Natural. Histor. cap. v. Genera, inquit, Græci hæc fecere, Bulbinem, Setanion, Pythion, Acrocorion, Ægilopa, Sisyrrinchium: in hoc mirum, imas ejus radices crescere hieme: verno autem cum apparuerit viola, minui & contrahi, tum deinde bulbum pinguescere.

SECUNDVM genus, ad ventris tormina utile esse referebant incolæ: sed devoratâ radice, illico corpus saltatione esse exercendum.

QVO potissimum referrem hunc elegantem florem, diu fui dubius, sed & adhuc hæreo: nam ex mutilâ iconè, concinnanda mihi fuit illius historia, nec certi quidpiam statuere licuit. Ne tamen locum non haberet, propter cognationem, quam cum Sisyrrinchio habere, mea opinione, videtur, Sisyrrinchij capiti addendum putavi. Si quis verò aliò pertinere censu- bit, per me quidem semper licebit: pertinaciter enim meam opinionem tueri, non est animus.

EST ergo hujus stirpis flos (cujus supremam caulis partem cum flore suis coloribus duntaxat expressam, anno nonagesimo quarto supra millesimum & quingentesimum, Pragâ accipiebam ab Esaia le Gillon, meæ sororis filio) pulcherrimus, summo cauli satis gracili & virefcenti innitens, & ex membranaceo involucro, instar folliculorum, qui Iridum flores ambiunt, emergens, tribus tantum folijs (si picturæ fides est adhibenda) constans mucronatis, binas uncias longis, minimum digitum latis, dorso elatiore, cærulei coloris adeò elegatis, ut cum Gentianellæ cæruleis floribus contendere possit: internâ parte ramosâ quædam flamina in multas tenues fibras secta continere videtur rufi coloris, apicibus verò albis: infra illum addita erat alterius floris gemma suo membranaceo folliculo etiam involuta.

Expressa autem fuerat hæc icon Constantinopoli à pictore industrio, de alterâ, quam pictor quidâ Persicus è Persia attulerat, ubi nasci, & *lale* vocari asseribat. Constantinopoli verò esse ignotam hanc plantam. *Lale* porro, Turcis florem significare, ante dicere memini.

IRIS. LATIFOLIA MAIOR.

CAP. XLVI.

IRIS ex earum stirpium est numero, in quibus summam varietatem observabam. In nullam enim provinciam peregrinationem institui, quin ejus aliquod genus antea mihi non conspectum invenerim, ut ex meis Hispanicarum & Pannonicarum stirpium historijs quæ seorsim sunt editæ, videre licuit, & etiam ex hac apparebit. Omnes autem in Latifolias, & Angustifolias dividemus: à Latifolij initium facturi, quas in duo capita distribuemus, priore quidem majores, altero minores & pumilas comprehensuri. Angustifolij deinde suum peculiare caput dabimus.

PRIMUM verò locum inter majores Latifolias ob floris amplitudinem & venustatem meritò sibi vindicare videtur, quæ sena aut octona habet folia Iridis Lusitanicæ bifloræ folijs non abumilia, mutuo sese ut in alijs Iridum generibus amplectentia: è quorum medio caulis exit cubitalis aut amplior, rotundus, geniculatus, digitalis crassitudinis, florem sustinens omnium quos unquam in Iridibus conspexerim maximum, novem, ut reliquorum, folijs constantem, colore tamen ab illis differentem: nam tria ad terram inclinata folia, crassa sunt, interiore parte omnino nigra, nisi quædam venæ ex purpura candicantes intercurfarent, ab infima basi ad medium usque nigris villis latè obsita, maculâ nigrâ, sericei villosi nigri panni instar, medium folium occupante, foris multò dilutiora sunt: terna illa minora eis incumbentia quæ ligulas

Tempus.

Nomina.

σισυρίγχιον.

Facultas.

Flos Persicus
Sisyrrinchio
congener.

Iridum tres
classes.

Iris major la-
tifolia. i. sive
Susianna.

ligulas tegunt, fornicata & bifida sunt, & ejusdem ferè coloris, paullo tamen dilutioris, licet ad obscuram purpuram accedentis: tria surrecta, palmaris sunt amplitudinis, & membranae pænè tenuitatis, plurimis lineis ab infima basi ad extremum usque folium excurrentibus, partim nigricantibus, partim ex cineraceo candicantibus, ut Americani pavonis expansam caudam ferè imitentur, internè circa unguem nonnihil hirsuta. Nullum odorem in hoc flore deprehendi, sed solà coloris varietate, & raritate commendabilis est. Illi succedunt, sed raro admodum, capita trigona crassa, uncias tres, quatuor, & quinque interdum longa, numerosum semen rugosum, fuscum, pisi ferè instar magnum, continentia.

Nasides.

Constantinopoli primùm Viennâ delata fuit hæc Iris ipsa brumâ Ill. V. Augerio de Bousbecque p. m. Cæsaris olim, ad Turcarum Imperatorem, Legati munere septenni functo, postea autem Ser^{mæ} Elizabethæ Austriacæ Galliarum Reginae viduæ felicis. m. summo Aulae Praefecto, & Cæsari à Consilijs, anno M. D. LXXIII. cum recens eò advenissem, qui una radice me donabat, alias in Belgicam amicis mittebat. Subsequente anno similem attulit Mag^{us} V. Carolus Rym Dn. de Eeckbecke Cæsareus etiam Legatus ad Turc. Imp. Constantinopoli rediens cum affine Philiberto de Bruxella. Deinde quotquot aut Legati, vel Honorarii ferendi gratiâ Constantinopolim missi, Viennam redeuntes, cum alijs exoticis stirpibus etiam attulerunt. Hiemis injurias difficiliter fert in horto reposita, reliquis Iridis generibus, ut ego & plerique alij nostro damno experti sumus. Rarius etiam ceteris floret, & unicum, ut plurimum, florem profert, Maio: semen maturum Julij initio.

Iris Asiatica cærulea sive latifol. m. II.

Iris major latifol. II sive Asiatica cærulea.

SENA, septena, octonaque habet Altera folia, omnium Iridum amplissima & in latum expansa, viridis cui ærugo permixta videatur, coloris, mutuo se amplectentia, è quorum medio caulem promit sesquicubitalem, interdum etiam bicubitalem vel ampliorem, firmum, crassiusculum superiore, lævem, geniculatum, multisq; alis concavum, è quibus copiosi (nullam enim feraciorum conspexi) vaginulisque inclusi prodeunt flores, magni, novem folijs constantes, quorum terna inflexa dilutè purpurascens atque ad cæruleum tendentis sunt coloris, multis purpurascens venis ab infima parte & stamineâ fimbriâ flava in longitudinem & latera excurrentibus: bifida folia exalbescunt, gibbo tamen illorum dilutè purpurascens: tria quæ sese attollunt folia, angustiora & ima parte quibusdâ purpureis brevibus venis distincta sunt, ubi verò se in latum expandunt subcæruleum habent colorem, dilutius adhuc quàm inflexa, & florum Sambuci odorem, graviorem tamen, quodammodo æmulantur: ijs succedunt rariores siliquæ, sive capita, crassa, magna, triangularia, & obtuso mucrone prædita, quæ maturitate dehiscunt, semen continere deprehenduntur crassum, angulosum, durum, flavescens, superiori ferè par: radix crassa est, magna, nodosa, multis longis crassisque fibris donata, lateribus, ut reliquæ, se propagans, & si repurgata exsicce-

tur, odorata.

Constantinopoli mihi missa fuit ab Ill. V. Davide Vngnad, Cæsareo tum apud Turc. Imp. Legato, nunc bellici Consilij Præside. Floret etiam Maio.

Iris major latifol. III sive Dalmatica major.

HVC non valde absimilis est, quam ante multos annos, in Belgicam usque ad nos misit Doctiss. Alph. Pantius, nisi quòd flores, illi concolores, summo caulis fastigio magis confertos habere videtur, jucundissimo spectaculo: semen etiam in breviori capite minus, pallidum, angulosum, rugosum.

Iris major latifol. IIII sive Damasc.

NEC illi dispar est folijs & radice, quam N. V. Ioannes ab Hoghelande Lugduno Batavorum ad me misit anno M. D. XC. Damascenæ nomine, ipsi semine natam. Cubitalè autem biennio post aut paullo majorem protulit illa caulem, in quo multi ut in Asiaticâ cærulea flores, toridem quot ea folijs nec minus amplis constantes, ejusdemq; pænè coloris: terna tamen inflexa paullo dilutius purpurascere & ad cæruleum colorem tendere videntur, atque magis complicari: terna bifida & gibba villosa fimbriæ incumbentia, angustiora & cinerei quodammodo coloris: terna verò surrecta dilutioris cærulei sunt coloris, & latis interdum candican-

candicantibus venis externa parte conspersa sunt: odor Asiaticæ similis. Hoc autem in ejus aliquot floribus observabam, unum ex illis folijs quæ sursum attolli solent, subtus, perinde atque inflexa albescere, etiam aliquantulum inflecti, similis coloris esse, & fimbriam illam multis villis constantem habere. An porro singulis annis similes proferat flores, tempus nos docebit.

Iris latifol. major v.

QVINTA habet folia Secundæ similia, paulo tamen breviora, & angustiora. inter quæ exit caulis cubitalis, rotundus, digitalis crassitudinis, in aliquot ramos divisus, qui promunt è membranaceis thecis flores superiore minores, non nihil odoratos, quorum labra, sive folia ad terram inflexa, saturationis sunt purpureæ, & infra circa unguem, quâ videlicet hirsuta illa & pallescens fimbria excurrit, varijs venis distincta: his incumbunt tria alia latiuscula bifida folia, quæ candicantes ligulas tegunt: deinde è lateribus surgunt terna etiam folia, eleganti purpureo colore prædita, flori Lusitanicæ bifloræ ferè similia, latiora tamen: succedunt triangulares filique obtuso mucrone, in quibus semen inæquale: radix tuberosa, Secundæ similis.

Iris major latifol. v. sive Asiatica pur.

Missâ etiam hæc Constantinopoli ab Ill. V. Davide Vognad. Floret quæ Maio.

Natales.

ILLI congener fuit, quâ ad me Viennam misit Io. Boissot anno M. D. XXCIII. Similia enim folia habuit, caulem paullo majorem, flores similes, aliquantulum majores, inodoros, quorum terna surrecta folia aliquid rubedinis habere videbantur; radice amplitudine conveniebant.

Iris major latifol. v. x.

IRIDIS majoris duo alia genera in Francosurtenfibus hortis observabam. Vnum, cui Illyricæ cognomen dederunt, longa lataq; folia habentem, Dalmaticæ majori pænè paria, caulem non minus grandem, nec rariore minorisve flores proferentem, novem, ut reli-

Iris major latifol. v. x.

qui, folijs constantes, quorum terna inflexa & terram spectantia, planè purpurei sive violacei, dilutioris tamen sunt coloris, nullis, nisi circa infimam partem, venis distincta, fimbriâ medium folij nervum occupante, albis staminibus flavo apice præditis donatâ, tria surrecta folia ejusdem ferè, sed magis diluti coloris, ut & terna bifida ligulam tegentia, & fimbriæ incumbentia: odor satis suavis.

VULGATIOR Altera, similia habet folia, ab exortu autem circa radicem purpurascens, caulem cubitalem aut ampliorem, multos è vaginulis, purpurascens radijs insignitis proferentem flores, novem folijs constantes, quorum terna incurva multis crassis venis purpureis sunt notata, fimbriâ ad labrum inflexu protensâ, capillaribus staminibus flavo apice præditis donatâ; terna erectiora plerumque bifida sunt, coloremque habent obsoletum, in quo purpureum quidpiam magis vel minus saturum elucet, alata angusta folia fimbriæ incumbentia ejusdem cum surrectis sunt coloris, præter medium nervum in longitudinem excurrentem, qui ex cæruleo purpurascit: odor florum Sambuci. Breviter Iridi obsoletæ belgicæ valde similis est.

Iris major latifol. v. x.

NONAGESIMO porro supra millesimum & quingentesimum anno, mihi missa sunt Bruxellis à N. V. Ioanne Boissot aliquot alia Iridis majoris genera, quorum nonnulla Maio sequente flores dederunt.

VNUM breviora quàm superior habet folia, alioqui non dissimilia, nec minus circa radicem, qua invicem amplectuntur, purpurascens: caulem cubitalem & ampliorem, in alas divisum, in quibus multi flores, totidem quot præcedentes folijs præditi, quorum terna deorsum inflexa per oras subcærulea, circa unguem ex flavo candicant, deinde multis crassiusculis saturæ purpuræ venis ab imo in longitudinem excurrentibus sunt prædita, staminum fimbria superiori similis est: terna erecta folia candicantis ex cæruleo sunt coloris, eorum oræ quodammodo flavescent, unguem tenuioribus venis distinguuntur, bifida & alata folia fimbriam tegentia ferè ex flavo candicant: odor præcedenti similis.

Iris major latifol. ix.

PAULO humilior Aliud est, nec ejus folia circa radicem purpurascunt: caulis gracilior in alas finditur, flores gestantes superiori forma quidem similes, diversi tamen coloris: nam

Iris major latifol. x.

terna inflexa folia, licet illius folijs non sint disparia, oras ad flavum obsoletum accedentes habent, venasq; paullo dilutiores, terna sursum erecta obsoleti sunt coloris ex flavescente & purpurascete mixti, Versicoloris, quam à Camerario accipiebam, folijs non absimilia, paullo tamen dilutiora, circa unguis etiam magis flavescencia, & tenuioribus purpureis venis notata, angusta alataque folia simili colore prædita, præter medium nervum qui magis purpurascit: odor etiam florum Sambuci æmulus.

*Iris latifol.
major xi.*

ILLI paria Tertium habet folia, inter quæ cubitalis ferè & superiori æqualis assurgit caulis, ternos aut quaternos è vaginis viridibus, oras purpurascetes habentibus, ferens flores, quorum tria inflexa folia Decimæ quartæ non valde absimilia, longius tamen protelsam habent fimbriam illam villis constantem, quam ut à bifidis & gibbosis folijs tota tegi possit, quorum color obscurior & saturatior, quemadmodum & sese attollentium, quibus non unquam inspersæ luridæ maculæ: Odor idem cum superiore. Paulo tamen serius hæc floret.

*Iris major
latifol. xii.*

QUARTVM (quod mihi periit) huic coloris satis respondere scribebat, & peculiare id habere, ut inflexa folia duobus diversis coloribus secundum longitudinem sunt discreta, altera videlicet parte reliquorum foliorum colori respondente, altera diverso: eamq; à Bruxellensi cive accepisse, qui semine natum sibi assereret, cum alijs Iridibus, quarum nonnullæ unicum duntaxat folium variegatum habebant, quædam versicolorem tantum nervum medium folium secantem, eumq; vel ampliorem & latiore, vel angustiore, ut mirum dictu sit quo modo Natura in his floribus ludat.

*Iris major
latif. xiii.*

ALIVD præterea genus eidem civi semine natum scribebat, instar prædicti varietate colorum conspicuum, non adeò tamen elegans, sed coloris ex cineraceo pallescentis, ut versicolor cærulea dilutior dici queat ea Iris.

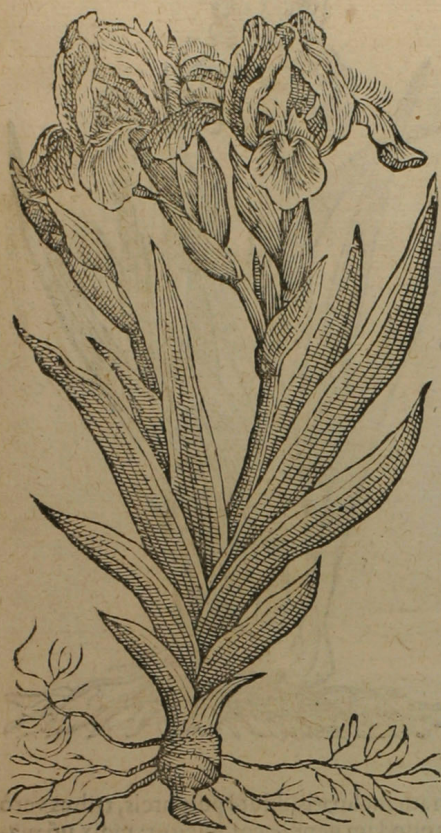
*Iris major la-
tifol. xiiii.*

AMPLA sunt xiiii. folia, & latiora longioraq; quam in præcedentibus, viridia admodum, rugosa, aliquantulum crispa, mucrone nutante, è quorum medio emergit cubitalis aut major caulis, lævis rotundus, viridis, in aliquot ramulos divisus, qui è virentibus vaginulis satis amplos promunt flores, nonnihil odoratos, & ad vulgaris Oxyacanthæ floris odorem accedentes, quorum tria reflexa folia pallida multis crassis purpureis venis à folij infima sede & à fimbria, ad extremas oras sparsis prædita sunt, labris etiam satuta purpurea nitentibus: tria illis incumbencia, sub quibus occultantur ligulæ, coloris pallidi tamquam fuligine perfusi, ut etiam sunt tria erecta, sed magis luridi: nullum mihi hæcenus semen tulit, tamen si multos annos illam jam aluerim. Maturius paullo floret secunda, & color floris aliquando saturatior, interdum dilutior.

Hanc

Hanc nactus sum à C. V. Ioachimo, Ioach F. Camerario Reip. Norib. Medico primario, Natalis. & amico caris. unde verò ille habuerit, ignoro.

Iris latifol. major xv.

RUGOSA sunt etiam isti folia, minus tamen *Iris major latifol. xv.* lata, longa, & viridia quàm in XIII. secundum radicem omnino interdum purpurascens, è quorum medio caulem promit cubitalem, lævem, viridem, aliquot ramulis donatum, quibus insident flores è vaginulis emergentes, magni, vel prorsus inodori, vel Oxyacanthæ vulg. florum instar odorati, coloris varietate cõmendabiles: nam tria folia quæ sursum spectât & attolluntur, rarò se mutuo amplectuntur, aut cacumine nutât, sed plerumque (nisi marcescere incipiant) recta sunt ut in Iride bulbosa, nonnihil tamen convexa, angustiora, lutei coloris, quemadmodum & illa quæ ligulas fimbriamq; contegunt: tria ad terram inflexa, circa basim & exortum pallent, reliqua parte candicant, multis tamẽ purpureis radijs ab ipsa sede ad extremas usque folij (quod plerumque saturatius purpurascit in earum stirpium floribus, quæ circa radicem nulla purpura sunt suffusæ) pallidas oras, eleganti pictura decurrẽtib; villosa fimbria, qua parte integitur, lutea est, extrema verò exalbida, pallentes ligulæ, magna triangula & obtuso aliquatulum mucrone capita, semen orobi magnitudine, fuscum, rugosum cõtinentia: radix nodosa, vulgaris Iridis instar, foris flavescens, multis utrinque nascentibus fibris firmata, quæ repurgata & exsiccata, odoratissima est, & cum Illyrica, quæ in officinis habetur, odoris gratia contendere posse existimo.

In montanis supra arcem Divi Georgij her. *Natalis.* bido solo, & collibus Stamphen imminentibus

in Vngaria transdanubiana, aliquot miliaribus supra Posonium, primùm obseruabam genus illud cujus folia purpurascens colore circa radicem non sunt perfusa: deinde frequentius utrumque genus in Leytenberg mõe supra Manderstorf, & siccioribus pratis Sopronio vicinis. Crescit etiam in collibus non procul ab Entzestorf im-lange-thal, Magnif. Dn. de Entzestorf. Floret Maio, sub Iunij finem semen maturum.

Hic valde similis, & illius quidem semine natam puto, quæ mihi etiam conservata est, *Iris major latifol. xv.* ex superiorum quas Boissot misit numero: folia tamen illi breviora, & (quod rarum) magna ex parte duobus coloribus distincta albo & viridi, sic quidem, ut albus per longitudinem excurrat, nonnumquam dimidiatum folium occupans, interdum ferè totum, aliquando ejus duntaxat partem: iisdem etiam coloribus interdum distinctæ vaginæ flores includentes: qui terna ad terram inflexa folia superiori similia habent ferè, staminea tamen fimbria tota flava est, bifida folia illam tegentia flava, cujus etiam coloris sunt terna illa sese attollentia, & tota ferè surrecta ut in præcedente, infimâ autem & angustiore parte, purpureis velut maculis interne aspersa sunt: odor qualis in præcedente, nonnumquam adeò imbecillis ut vix deprehendatur. Floret Maio cum superiore.

EIVSDEM Boissot alia pedalem habuit caulem, rotundum, geniculatum, binos aut ternos *Iris major latifol. xv.* ex membranaceis vaginis promens flores, quorum terna terram spectantia pallefcẽtis ex albo sunt coloris, multis purpureis venis ab infimâ foliorum basi, quæ angustior est, in latera, tum à fimbriâ, quæ flava est, ad extimas foliorum oras procurrentibus, quibus singulares, interdum binæ purpureæ maculæ sunt aspersæ: bifida folia fimbriam tegentia *ωχρὸν & χρὸν* sunt coloris, cujus etiam terna surrecta (excepta eorum angustâ basi, quæ flavescens) multis purpureis venis in latera procurrentibus est ornata.

BYZANTIO etiam missum aliud Iridis genus folijs Quinto generi non dissimilibus, sed *Iris major latifol. xv.* breviorè aliquantulum caule, in aliquot ramos diviso, qui sustinent flores è vaginulis emergentes jam dictis paullo minores, quorum color medius inter secundi & quinti generis flores: radix quinto generi similis.

Plurimum convenire videbatur cum Dalmatica illa minore, quam à Pantio missam Belgici horti alebant ante meum in Austriâ discessum, floribus purpuræ dilutioris colore præditis.

ILLI magnitudine par, angustioribus tamen folijs, quam à Boissot accipiebam, caule gracili, pedem & semissem interdum etiam cubitum alto, in ramulos diviso, quibus insident flo- *Iris major latifol. xv.*

Iris latifol. major xviii.

Iris latifol. major xxii.

res omnibus prædictis minores, tribus folijs ad terram inclinatis, dilutè purpureis, tribus verò erectis obsoleti purpurei coloris, qualis in vulgaris quodam genere conspicitur: radix nō magna, nodosa. Ejus flos mihi primū conspicuus anno M. D. XC. ceteris florentibus.

*Iris maior
latifol. xx.*

ALIA ex earum numero quæ anno XC. ab eodem Boisot missæ, biennio post duntaxat florem tulit. A proximè autem descriptā nec gracilitate caulis, qui in ramos etiam divisus, nec angustia foliorum, nec radice differt, flores similiter magnitudine pares habet, sed diversi coloris: nam terna ad terram inflexa, diluti, & quidem obsoleti purpurei sunt coloris, multis saturatoris purpuræ venis à fimbria ad oras se spargētibz: fimbria flavis staminibus constat: bifida folia illam tegentia obsoletè flavescūt: terna surrecta infernè angusta flava etiam, sed purpureis venis distincta, latiore autem parte pallescentis coloris, quodammodo tamen suffusi levissimā, & quæ vix apparet, purpurā: Sambucinū odorē refert, sed paulo graviozem.

*Iris major
latifol. xxi.*

NON minus ampla habet folia hæc Iris, quàm superior, inter quæ caulis affurgit pedalis, teres, geniculatus, viridis, sustinens membranaceas thecas virides, per oras leviter purpurascētes, è quibus emergunt bini aut terni flores, jam descriptæ paullo minores, novem folijs constantes, quorum terna terram spectantia ab imo angustiora, candicantia interius, saturæ purpuræ venis elegāter distincta sunt, latiore verò parte omnino purpuræ: villosa fimbria infernā parte flavescit, supernā purpura scit: bifida foliola sub quibus latet, floridi purpurei sunt coloris, ut terna folia surrecta: flos tenuiter odoratus.

Hæc mihi nata est Francofurti ad Mœnum, semine sponte deciduo, & florem dedit anno M. D. XCII. Maij initio.

*Iris maior
latif. xxii.*

BIFLORÆ Lusitanicæ folia vulgari breviora & angustiora, alioqui non valde dissimilia: in summo pedali caule flos è purpurascētibz vaginulis prominet novem ut aliarum Iridum flores folijs constans, violacei omnino, sive saturatoris purpuræ coloris, qui in inflexis & proponentibus folijs intensius nitet, villosa illa fimbria quā donata sunt, prorsus candida. Vni- eum autem singulares caules plerumque florem ferunt, interdum, sed rarè, alterū, rarissimè tertium, singulari quemque vaginula inclusum, jueundissimi odoris, & cœnanthem lilium convallium cognominatam æmulantis: conspectus aliquando mihi ejus flos duodenis folijs constans, hoc est, quaternis ad terram inflexis, totidem minoribus ligulas tegentibus, & quaternis etiam erectis, ut interdum Natura in floribus luxuriat. Semen angulosum, rugosum in triangulari capite satis crasso, sed rarius, fert: radix illi subest, nodosa, geniculata, solida, pollicaris crassitudinis, gibba, intus cādida, ingrati saporis initio, & paullo post, fervidissimi gustus, multis fibris summā tellure hæres, & subinde in plures propagines è lateribus nascētes divisa.

Natalis.

Nascitur multis Lusitanicæ locis supra Tagum vel pingui solo & in arvis, ut circa Conim-
bsicam,

bricam, celeberrimam Lusitanæ urbem, ubi illam florentem mense Novembri eruebam, vel salebrosus & lapidosus locis, ut circa Caxcays marinam urbem & portum, unde delatam Olyssipponem, ad amicos deinde in Belgicam misi, & inter chartas repositam cum alijs plantis ipse detuli: nam licet integro anno istic latuisset, terræ tamen commissa in horto Ill. V. Caroli Audomari, sequente Vere floruit, postea etiam Autumno, cujus rei causa bisfloram cognominavi.

NON multum ab ea differre videtur, quam aliquando Venetijs accepit C. V. Io. Aicholtziz Iridis Illyricæ appellatione, in cujus cultissimo horto florentem Maio conspiciebam. Quina enim aut sena ex singulis radicis capitibus promit folia, illius folijs similima: caulem, raro ampliorem, qui in summo è vaginulis purpurascens florem promebat Lusitanicæ forma persimilem, paullo tamè majorem & teneriorem, nec adeò suavis odoris, licet ad eum satis accederet: nullum semen observabam: radix nodosa & geniculata ut superioris, odoris, cum virens est, ingrati, exsiccata verò satis grati: & insipidi initio gustus, postea tamen fervidi, faucesque urentis.

ILLI ferè par quæ Viennam ante aliquot annos mihi missa à Ioan. Boisor, Romanæ majoris cæruleo flore nomine: etenim caulem, folia, radicem omnino similem habuit, anno verò M. D. XXCV. florem etiam parem, exceptis tribus surrectis folijs quæ ad cæruleum colorem magis tendebant, fimbriaque inferiorum magis flavescente, & odore vulgaris Oxyacanthæ, qui in præcedente ad bisfloram Lusitanicam magis accedit.

ALIAM in cultissimo Aicholtziz horto paullo maturius jam descriptis florètem, sub Aprilis videlicet finem observabam, unde autem illam nactus, ipsemet ignorabat. Ea verò lata habebat folia, rugosa, pedalis ferè longitudinis, circa radicem nonnihil purpurascens: caulem non prodeuntem è medio foliorum, ut aliæ, sed seorsim sine folijs, pedalem, in quo tres aut quatuor flores è purpurascens vaginulis exeuntes, magni, purpurâ saturatiore nitentes, inodori, quorum tria folia ad terram inclinata, ab ipso exortu, usque ad fimbriæ, quæ tota candida est, extremum, albis radijs insignita sunt: his succedunt triangulares filiquæ, magnæ, obtuso mucrone, magnum semen continentes aliarum Iridum modo: radix crassa, geniculata, intus candida, foris furvi coloris cortice tecta, satis odora, ad Phu sive Valerianæ domesticæ odorem accedens.

Peculiarem autem habet hæc, præter ceteras Irides, notam, ut nulla folia per hiemem retineat, sed omnia flaccescant & exsiccantur, nudaque conspiciantur; deinde ineunte vere nova germina proferat: Similem, si nò eandem, postea conspiciebā Francofurti, in horto Mulleri.

DUBIUM non est quin ex ejus semine, quod cum aliarum Iridum seminibus, & multarum radicibus ante aliquot annos in Belgicam ad amicos Vienna mittebam, prognata sit elegans illa Iris quam ex Anglia rediens anno M. D. XCI. florentem conspiciebam Augusto in instructissimo horto nobilis V. Ioannis de Hoboke, archigrammatei tum Antuerpiani: nam per omnia illi respondebat, nisi quod folia circa radicem saturatius purpurascere mihi visa sunt: an porro hieme folia amittat, me fugit.

LATA pedalisque ferè longitudinis folia habet elegans aliud Iridis genus, Iridis Aicholtzianæ modo descriptæ folijs prorsus similia, radicem etiam & caulem, qui perinde atque in illa ad foliorum latus ex radice nascitur pedalis, tenuis, in quo singulares aut gemini flores è vaginulis ex pallido virentibus prodeunt, forma Aicholtzianæ similes, sed colore variantes, nam terna folia propendentia candicant, purpuræ exoletæ venis ab infima eorum sede per latera excurrentibus usque ad extimam fimbriam subcæruleis villis constantem: tria autem incumbentia & ligulam sive stamina regentia, alba sunt, earum tamen gibbo subcæruleo: terna surrecta etiam candida, & ab infimâ sede multis purpureis venis distincta, donec in latitudinem expandi incipiant: flori successit triangulum caput binas pænè uncias longum, crassiusculumque, quod maturitate dehiscens Iulio, semen ostendit rugosum, subfuscum, erui magnitudine: radix hieme folia non retinuit.

Floruit Aicholtzio primùm Maij initio, Anno M. D. XCI. unica quam habuit planta, eadem areola in qua vicesima quinta Aicholtziana reposita erat, & quæ etiam oppositam areolam occupabat. Itaque non dubito quin ejus semine deciuo nata sit, tamen si hujus flos odoris gratia commendabilis non fuerit, qui tamen in altera deprehēdebat. Mirum enim in modum variant quæ ex semine nascuntur Irides, non secus ac præcoces & dubiæ Tulipæ, atque Papavera, ut longâ experientiâ didici.

MULTA folia hæc XXVII. habet invicem amplectentia, ceterarum Iridum instar, unciam lata, inter quæ pedalis geniculatus, teres viridis exilit caulis, summo fastigio sustinens binas membranaceas vaginas ex viridi pallecentes, è quibus emergit flos reliquis Iridum generibus forma similis, colore autem diversus, nam ex albo pallefcit sive *ωχρολευκος* est, & terna repanda folia ab imo ad extimas oras flavescentibus venis sunt distincta, fimbriâ albicante, sed quatenus à bifidis folijs (quæ simili colore sunt prædita, gibbo tamen dorso nonnihil purpurascens) integitur, flavescente: surrecta folia ab imo gracilia, internâ parte multis in latera sparsis venis obsoletè purpurascens sunt distincta, ubi verò sese in latum expanderunt, *ωχρολευκος* sunt coloris. Nullum in hoc flore odorem deprehendi: sed ejus stirpem Maio florentem observabam Francofurti in Myleri Pharmacopæi horto.

2. Eī similem nec ulla ferē in re differentem etiam alebat, foli flores discrimen faciebant, qui paullo candidiores videbantur.

Non dubium est multo plura inveniri majoris Iridis genera. Sed quē mihi, aut amicis fide dignis, cōspēcta, Lectorib^o proponere volui, qui boni cōsulent, ut spero, hos nostros conatus.

*Iris latifol.
major.
vulgaris.
obsoleta.*

Alba.

Nomina.

Hic porrō adijciendum etiam censui, vulgarem illam & omnium tritissimam Iridem, in omnibus quas adij Provincijs observasse, vel hortis, vel muris, aut etiam interdum tectis innalescentem: alteram obsoletioris trium surrectorum foliorum coloris odoris florum Sambuci, quæque in Belgicis hortis rarior esse solebat, vulgatissimam in Austria & Vngariæ hortis conspexisse. Albam autem istic rariorem & meā tantum operā illis cognitam, acceptis ē Belgio ejus radicibus.

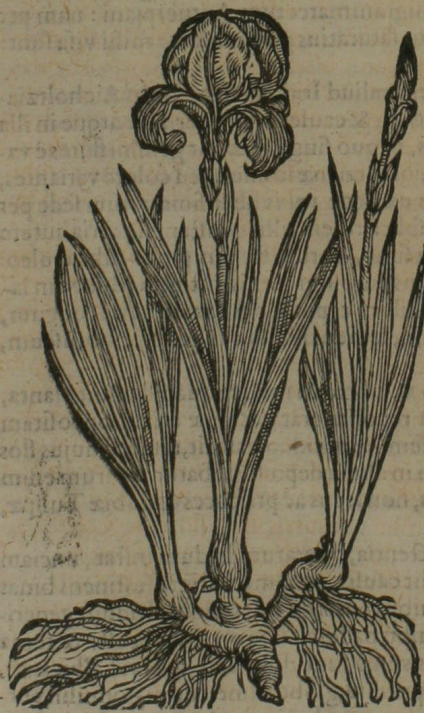
ALIARVM Prior Constantinopoli missa est *Alaja Susani* & *Alaja Susam* nomine, cum hac additione, *fiori belli pintati, ch'anno buono odore*, h. e. elegāter picti flores boni odoris: atque, *fa fior bianco & negro*, id est, florem fert ex albo & nigro varium: elegātem sanē florem comperimus, sed nullum gratum odorem deprehendimus. Ego, quia ex Susa, Susianæ Provinciæ Metropoli, primum in hortos Constantinopoli vicinos ultra Bosphorum sitos illatam puto (nam id nomen indicare videtur) Susianam nuncupo. Secundum autem, Asiaticam cæruleam: hæc cum Quinta à Mag^o D. Davide Vngnad Constantinopoli mihi missa *Alaja Susani* appellatione, cum Priorem mitti voluissē. Tertia, Dalmaticæ majoris nomē retineat: Quarta, Damascenæ: Quinta, Asiaticæ purpureæ. Reliquis, pro cuiusque arbitrio nomina indi poterunt: ego, brevitati consulere volens, numeros adjeci. Nam quis in tanta varietate, & colorum similitudine, singulis peculiare nomen dare queat?

Ceterum Iridis flores lupos nominari, quod lupi rictui labrisque similes sint, Philinum scribere, rectis est Athenæus Deipnosoph libro xv. Græcis autem ἰρις dicitur: Latinis, Iris: Gallis, *Flambe*: Germanis, *Elisen oder Schwertel*; Belgis, *Elisch*: Italis, *Giglio*: Hispanis, *Lirio*. Vulgarem Hispani *Lirio cardano*, Itali *Giglio celeste*, Germani *blau Elisen/ und Himmel Schwertel* appellant.

CHAMÆIRIS LATIFOLIA.

CAP. XLVII.

*Chamaïrid.
latifolia ge-
nus 1.*

*Chamaïrid.
latifol genus
alterum.*

ALIVD Iridis genus humilius in Lusitaniā laxosis & marinā aurā afflatis locis supra Olyssipponem observabā, cujus folia ejusdem ferē cum Lusitanicā biflora erant latitudinis, sed breviora: radix illi similis, geniculata & obliqua. Flos mihi non conspēctus, mensis enim erat November, sed filiquas sive capita acuminata inania in humili & vix supra terram assurgente cauliculo reperiebam, triangularia, magna, pro plantæ proportionē.

SIMILIS verò plantæ semen ad Ill. V. Ioan. de Brancion missum est à doctissimo Lobelio ē Mompelio: ex quo natæ plantæ superiori ferē similes, quæ florem dederunt vel cæruleum dilutiorē & quasi cælestem, ternis labris decorum inflexis paullo saturationibus, aut candicantem omnino, aut pallentem, eumque modò dilutioris coloris & quasi exalbidi, modò saturationis & ad flavum proximi, aut purpureum sive violaceum, & illam etiam differētem: nam unius color planē nigræ violæ, alterius prona in terram terna folia, ab ipsā basi & exortu, ipsaq; fimbriā flavā, albas & satis latas venas ductas habebant, & variegatum limacis dorsum ferē referebant: semen in triangulis magnis capitibus, orobi magnitudine, pallidum, rugosum, ovalis formæ. Omnium verò flos inodorus Aprilī plerumque aperitur cum sequentibus.

Nunc describendæ restant Chamæirides latifolæ prorsus ἀκαυλοι sive excaules, quarū videlicet flores nullo caule sustinentur, sed succulentis & infirmis duntaxat pediculis innituntur, ut Crōci, Colchici, & similium. Istarum etiam duæ differentiæ: Vna enim majoribus latioribusque est folijs, Iridis majoris folijs latitudine vix cedentibus: Altera paullo minoribus & angustioribus, tametsi Angustifolæ Iridis, quam deinde describemus, folijs latiora sint.

HARVM igitur major brevibus est folijs, interdum tamen etiam pedilibus, Iridis vulga- *Chamæiris latif. major.*
 ris modo latis, & secundum radicem magna ex parte purpurascens: inter quæ multi flo-
 res è vaginulis prodeunt singulari pediculo dodrantaliq; fulci, vulgari paullo minores, Lu-
 sitanicæ bifloræ æmuli, tum magnitudine, tum colore, qui saturatioris nigræ violæ est, præ-
 fertim tria folia terram spectantia, quæ villosam fimbriam, usque ad bifida illa, quæ ligulas
 tegunt, folia, ex cæruleo purpurascens habent, sub ligulis verò, sive staminibus, luteam:
 omnia autem florum folia, tam quæ sursum attolluntur, quàm quæ repanda terram spectant,
 inferiore & sessili parte, albis quibusdam radijs variata sunt. Sunt autem ejus flores vel ali-
 quantulum odorati, vel inodori: triangula capita magna, mucronata, in quibus semen orobi
 magnitudine pallescens, quod exsiccatum rugas contrahit & fulvescit: radix nodosa est, ut
 reliquarum Iridum, & adnatis se propagat.

ILLIVS semine nata est Boifoto Bruxellæ Chamæiridis latifoliæ majoris genus, matri *Varietas.*
 per omnia simile, præter florem, qui non purpureus, sed cæruleus elegans fuit.

LATIFOLIÆ minori, breviora angustioraq; paullulum sunt folia, qualia Chamæiridis la- *Chamæiris latif. minor.*
 tifoliæ Hispanicæ aut Gallicæ, de quibus initio hujus capituli: flores paullo minores, capita
 triangula & mucronata etiam minora, semen minus. In floribus summa varietas: licet ferè
 omnes fimbriæ villos, supra stamina, cæruleos habeant, infra verò, ut in modò dictâ, luteos.
 Ex his verò paucas duntaxat adnotavimus: nam omnes, valde difficile.

Vna saturatioris purpuræ colore nitentem habet florem, interdum etiam dilutiorem, il- *Chamæiris latif. minor L.*
 lumq; odoratum, hunc minimè: ternis folijs quæ attolluntur & inflexa quodam modo su-
 perne se mutuo contingunt, in utraque, modò orbiculatis, modò longioribus & bifidis.

Altera odorato est flore, cujus inferiora labra nonnihil purpurascunt, surrecta verò cæru- *Chamæiris latif. minor L.*
 lei sunt coloris.

Tertiæ flos quodammodo rubet, interdum dilutiore & suavi quadam rubedine velutiq; *Chamæiris latif. minor L.*
 carneo colore præditus est, præsertim folijs sursum erectis: villosæ fimbriæ superior pars albi-
 cat, inferior lutea est. est autem odoratus, aut inodorus. Horum omnium stamina cærulea.

In Quarta floris color pallescens, nonnumquam exalbidus: folia sursum spectantia ab ip- *Chamæiris latif. minor L.*
 so statim exortu in utroque genere purpurascens quibusdam lineis decoratur, deorsum
 verò inflexa, in pallescente exalbida sunt, in albicâte autem viridi colore perfusa: pallescens
 item Oxyacanthæ vulg. floris odorem prorsus æmularur: alterius etiam odorus.

Quinta solo floris coloreâ Quarta differt: is enim flavescit, & superiora folia purpurascen- *Chamæiris latif. minor L.*
 tibus virgulis sive radijs exornantur, propendentia labra vel nigricante, vel dilutâ purpurâ in
 medio infecta sunt: odoratus hujus etiam est flos. Stamina porro hujus & quartæ alba sunt.

Omnium

Chamæiris latifol. minor IIII.

Natalis.

Chamæiris
latifolia mi-
nor VII.

ALIA porro hîc subiicienda est, non à me observata, sed à Stephano von Hausen (cujus supra memini, cuique acceptam fero Croci flavi Mæsiaci primam cognitionem) infra Budam in Pannoniâ Mæsiæ finitimâ Decembri anni M. D. XCVIII. eruta, dum Constantinopoli Viennam rediret, & Ianuario sequente mihi ab ipso donata. Eam propter teneritatem fictili credidi, & adedò diligenter fovi, ut Maij sequentis initio florem dederit.

A latifolijs autem minoribus jam descriptis nec radice differt, nec folijs, quæ circa radicem non purpurascent: nec ejus flos illarum floribus dissimilis est, plurimum enim ad Quintum genus accedit: labra tamen propendentia obsoletum colorem pallido permixtum habent, & ab eorum imâ parte usque ad extremam fimbriam quæ pallida est, purpureæ excurrunt venæ: pinnata terna folia quæ alba stamina tegunt, ex pallido albescunt: sursum verò erecta pallida sunt, circa imum tamen obsoletè purpurascentibus radijs aspersa. Illo quidem anno ἀναυλος fuit. Sequentem tamen brevem admodum caulem, vix ternos digitos supra terram eminentem habuit, cui infederunt bini flores.

È A M cum reliquis ferè Iridum generibus, & selectissimis quibusque alijs stirpibus mihi penitus corrupti anni M. D. XCVI. asperissima hiems.

CETERVM apud Belgas multò plura Chamæiridis latifolię genera ali intelligo, semine nata, præsertim Bruxellis. Inter ceteros autem doctissimus vir Ioannes Meitens, illius urbis medicus, diligētī culturâ summam in istâ stirpe varietatem adquisivisse perhibetur. Aliquot earum genera communicabat mihi M. D. XC. anno N. V. Ioannes Boisot: sed cum quædam perierint, an cum superius descriptis illarum aliquæ conveniant, nihil affirmare possum: duarum tamen quas conservavi, & biennio post florem dederunt, quarundam etiam aliarum, quæ in meo horto sponte natæ, eodem anno floruerunt, historiam adjiciam.

Chamæiris
latifolia mi-
nor VII.

PRIOR illarum, quas Boisot ad me mittebat, elegantissima est: radice quidem neque folijs à reliquis differens, neque etiam floris formâ: sed color diversus, & adedò variè pictus, ut difficile sit, eum exactè verbis exprimere: nam tria folia deorsum inflexa, varijs radijs ex pallido purpurascentibus ab imo sursum & in latera sparsis sunt distincta, per oras etiam tenui quodam cæruleo colore aspersa: fimbria medium folium ad inflexionem usque occupans multis villis constat, quâ bifido folio integuntur, flavis, reliquâ parte dilutè cæruleis: folia gibba illam & ligulam tegentia, coloris sunt ex cæruleo candicantis, qui in costâ & oris paullo saturatior est: terna sese attollentia folia ex cæruleo flavescent, ab imo angusta, & multis purpureis venis in latera excurrentibus prædita, quâ verò in latum expanduntur, purpurascentibus maculis aspersa sunt. Flori succedebat longiusculum triangulare caput, quod pluvie corruerunt. Florem cū alijs Chamæiridibus Aprili dedit nulla odoris gratia cōmendabilem.

ALIQUA M affinitatem habere cum illa videtur, quæ deciduo semine mihi sponte nata, Francoforti florem cum alijs dedit Aprili M. D. XCII. Novem autem ut reliquæ folia habet, quorum tria deorsum inflexa & terram spectantia, longa, & præter reliquarum Iridum mo-

rem

Omnia verò foliola stamina & fimbriæ magnam partem tegentia, bifida sunt, binæque pinnae surrectas, ut ea quæ in Iridibus bulbosis, habent. Purpureæ præterea, albæ, & versicoloris folia secundum radicem plerumque purpurascent.

Nascuntur omnes in nudis & apertis collibus Pannoniæ & Austriæ: purpurea quidem major, rubraque dilutior, in Prellenbeig Hamburgensi monti vicino: purpurea minor cum istic, tū collibus Medeling, Gumpostkirchen, & Baden imminentibus, in quibus etiam rubra & cærulea inveniuntur: alba in Hamburgensi monte: versicolorem certè nō nisi in colle seu monte Badensibus thermis imminenti, qua parte λιβόροτος spectat observabam. Ceterum tam insignem varietatem ex semine deciduo sponte gigni non est dubium. Nam versicoloris semina à me in hortulo terræ commissa (illius enim ob floris elegantiam periculum facere volui) & pallidas, & albas & versicolores matri similes protulerunt, & alias præterea ad eam quidem accedentes, sed levibus quibusdam notis inter se discretas, quales verbis exprimere difficillimum, vereque de ijs illud Poëtæ dici posse existimem:

facies non omnibus una,

Non diversa tamen, qualem decet esse sororum.

Chamæiris latifol. minor VII.

rem adeò incurva sunt, ut extremo mucrone floris pediculus averſa parte amplectantur: colorem verò habet inſimâ parte flaveſcentem, deinde dilutè purpureſcètem, ſaturatioribus tamen venis diſtinctum ab inſimâ baſi & villoſâ ſimbriâ candicante, flaveſcentibus apicibus donatâ, quam integit biſidum foliolum exalbidi & pallescetis ex dilutè cæruleo coloris, quali etiam ſurrecta tria ſunt folia: odor ſerè florû Sambuci aut Thalietri.

ALTERA, quam à Iacobo Plateau accepit ſcribebat Boiſorus, radice, folijs, floris formâ, ceteris Chamæiridibus erat ſimilis. Ejus tria folia terram ſpectantia *ὡχρολεύκη* erant coloris, ab imo ad extremâ uſque ſimbriam purpureſcentibus radijs aſperſi: ſub ſimbriâ verò, quâ folium ſeſe magis pandit, purpureâ maculâ erant notata radiatim in latera ſe ſpargente, orè autem erant exalbide: ſimbria ab imo ad folij inflexionem flavis villis conſtabat, ubi verò purpuream maculam attingebat, albis: biſida folia eam tegentia alba erant, quemadmodum & terna folia ſeſe attollètia, ſed nervus medius in utriſque *ὡχρολεύκος*, inſima pars ſurrectorum foliorum obſoletæ purpuræ radijs diſtincta, ſuprema verò, internè paucis notis leviter purpureſcentibus infecta: expers autè licet odoris, coloris tamen gratiâ non carebat.

*Chamæiris
latifol. minor
IX.*

Illi non diſſimilis mihi ſponte nata Francofurti, quæ eodem anno flores dedit.

ALIA præterea mihi iſtic nata non inelegans, quæ ſemipedalem cauliculum profe-

*Chamæiris
latifol. minor
X.*

rebat, teretem, geniculatum, ſummo faſtigio geſtantem membranaceum folliculum purpureſcentes oras habentem, è quo emergebant bini flores non magni, novem etiam folijs conſtantes, quorum tria repanda baſi erant anguſtâ, foris purpureſcètem, internè autem candicante, & ſaturæ purpuræ venis diſtinctâ uſque ad folij inflexionem, labra verò propèdèntia adeò ſaturi violacei coloris, ut quodammodo nigreſcere viderentur: ſimbria villoſa flaveſcebat inſimâ parte, reliquâ purpurea erat: terna eam integentia purpurei erant coloris, veluti & terna ſurrecta folia: nullâ autem odoris ſuavitatem commendabilis.

*Chamæiris
latifol. minor
XI.*

NATA & alia non inelegans, quæ à tuberoſâ radice dodrantem aut pedem longa producebat folia, inſtar eorum quibus aliæ Chamæirides ſunt præditæ, lata videlicet & mucronata: inter quæ aſſurgebat cauliculus duas aut tres uncias longus, ſuſtinens ſummo faſtigio veluti folliculum binis membranaceis folijs conſtantem, è quo prodibat flos novem folijs præditus, ejuſdem formæ cum aliarum Chamæiridum flore, quorum terna verſus terram inflexa, latiora candicantiſque coloris erant, ab inſimâ ſede (quæ anguſtior) multis venis ex flavo purpureſcentibus in latera expanſis diſtincta, uſque ad extimam ſimbriam ſive ſupercilium, iſque deinde à ſupercilio ad extremas oras, quæ albeſcebant, craſſioribus, & coloris purpurei nitidioris: terna verò ſurrecta, quæ inter illa naſcebantur, inſimâ parte valde erant anguſta, veniſque quibuſdam furvi & luridi coloris diſtincta, poſtea in latum ſe pandebant, tenerimâque erant, & exalbidi coloris: terna reliqua, quæ breviora & in fornecem convexa, biſulcâque, erant, aliquantulum reflexis ſurſum alis, ligulam pallescèntem tegebant, & ſimbriæ ſive ſupercilio trium propendentium & terram ſpectantium foliorum imminebant, colorique erant albi, cui ſubcæruleus color nonnihil admixtus, præſertim in ipſo gibbo: odor nullus aut valde exiguus.

IRIS TRIPOLITANA.

CAP. XLVIII.

PROXIMIS his annis Tripoli adferebatur Iridis genus, mihi ante non conſpectû, quod anno demum M. D. XCIX. florem protulit ornatiffimo & perhumano viro Theodoro Coornhart, Amſtelredamènſi civi, qui ejus caulem cum flore & ſiliqua ad me mittebat Iunio menſe, ut commodius deſcribere poſſem: ipſam etenim plantam biennio ante mihi communicaverat, quæ quidem etiamnum viger, ſed florem nondum tulit. Illius autem hiſtoriam

storiā, quia post traditum Typographo meum exemplar, plantam nanciscebar, in Appendicem rejeceram: sed quādoquidem propter amissa mei exemplaris aliquot capita, Secundi Plantarum historiæ libri procusionem, typographica operæ absolvere non potuerunt: huc revocare libuit, & peculiare caput illi tribuere inter Irides latifolias & angustifolias.

*Iris Tripoli-
tana.*

Est verò hæc Iris celsiorum aut altius assurgentium genere, folia habens reliquis quas conspexerim multò longiora, bicubitalia videlicet, mediæ inter latifoliam & angustifoliam latitudinis, unciam videlicet lata, reliquarum Iridum folijs magis viridia, non tam è splendentia, ut Xyridis: caulem habebat inter folia prodeuntem, quinque pedes longum, vel etiam longiorem, rotundum, firmum, licet non valde crassum, nodosum, & aliquot brevioribus folijs præditum, in cujus summo bini & terni flores è vaginis prodeuntes, novem folijs, in ambitu quodammodo sinuosis, constantes, Iridis bulbosæ flavo flore floribus formâ non dissimiles, aurei coloris, quorum tria majora versus terram valde reflexa, & ijs incumbētia tria alia minora alata ligulam flavam tegentia, tria reliqua è lateribus majorum prodeuntia, assurgebant instar illorum quæ in Iridibus bulbosis conspiciuntur, bifidumque mucronem habebant: floribus successerunt trigona capita, in singulis lateribus geminâ costâ sive nervo secundum longitudinem eminente, non dissimilia capitibus Iridis angustifoliæ majoris, similibus etiam feminibus plena: radix digitalis crassitudinis, nigricans & nodosa instar radices angustifoliarum.

IRIS ANGVSTIFOLIA.

CAP. XLIX.

RESTANT nobis ex Irides persequendæ quæ angustiore sunt folio, quarum tamen si tria genera in Pannonia & Austria observaverim: unicum tamen est, mihi aliâs in reliquis, quas adj, Provincijs non conspectum.

Iris angustifolia I.

*Iris angustifol.
major
sive I.*

Natales.

PRI MA autem, quæ & Major, multa profert folia longa, rigida, angustiora & nigriora quàm Tripolitana, quæ compressa vel confracta, ingratum tetrūque odorem spirant, propemodum ut Spatulæ foetidæ vulgo appellatæ folia, minus tamen graveolentem: inter quæ caules teretes, oblongi & cubitales, interdum etiam longiores exurgunt, quaternos aut quinos flores ex vaginulis lateralibus prominentes, Iridis bulbosæ versicoloris floribus formâ non admodum dissimiles, colore cæruleo saturatione præditos, quibus succedunt oblonga capita trigona, subrufa, multo firmiora, magisq; cartilaginosa, quàm latifoliarū iridum, ijs paria quæ in Tripolitana, angulis etiam eminentibus, & quodammodo geminis, quæ dehiscētes, semen duplici serie digestum, aliquantulum compressum & angulosum, ossæque duritiei, subrufescente membranâ tectum ostendunt: radices obliquæ, longæ, nodosæ, graciliores quàm in latifolia, Tripolitanae radicibus æquales, foris nigricantes, intus candicantes aut pallēscētes, sapore acri & fervido, multas longasque fibras spargentes.

Eam primū conspiciebam in Belgicis hortis cultam, deinde anno M. D. LXXII. plurimam sponte nascētem in amplissimo quodam prato, flumini Rheno vicino, viâ quæ Moguntiâ Openheimum ducit, observabam: aliquod deinde post annos, herbosis quibusdam locis juxta vias, & ad quorundam pratorum margines non procul à Manderstorf, quinto à Vienna Austriæ milliari, atque etiam apud Walter-

storf: postremum anno M. D. LXXIX. in pratis quibusdam Hungriæ apud Lindwa Illustris viri D. Bamfy arcem.

ISTIVS genus invenitur, jam descripto per omnia simile, præterquam quod in ejus folijs confractis nullus gravis odor percipitur.

Floret utrumque genus Maio, interdum duntaxat Junio, si asperior hiems præcesserit: semen maturum est Augusto.

*Iris angustifol.
II.*

ALTERA, quæ perelegans est, nullibi mihi fuit conspecta, ante quàm in Austriam præfiscerer:

Iris angustifolia II.

Iris angustifoliae II. species altera.

ciscerer: habetq; cubitalia, interdum etiam longiora, folia, admodum angusta, minimi digiti sive semunciae latitudinem non excedentia, viridia, non tamen splendētia, summā parte mucronata, infimā verò, quā sub terra latent, purpurascētia, nullo ingrato odore, ut pleraque aliarum angustifoliarum, praedita: caules habet sesquicubitales, nonnumquam bicubitales aut ampliores, rectos, teretes, firmos licet intus cavos, geniculatos, virides, summo fastigio in binos aut ternos ramulos divisos, quibus insident bini aut terni flores, Iridis bulbosae versicoloris latifoliae floribus formā similes, odoratos, quorum terna folia deorsum inflexa, infimā parte, & quatenus bifido alatoq; folio ligulam occulte teguntur, furvo colore sunt, reliquā verò parte (quae in nonnullis brevior & latior est, in alijs oblongior & angustior) nunc candicante, modò purpureo, seu violaceo colore, venis saturatiore purpurā nitentibus per folij longitudinem & latitudinem excurrentibus, & fimbriā sive supercilio carentes: tria sursum erecta angustiora sunt, & cum bifidis illis exalbidis ligulas regentibus, purpurei saturi sive violacei sunt coloris, breves deinde succedunt siliquae sive capita triangulara, breviora quā in praecedente, neque adeò mucronata, neque geminā costā eminente praedita, quae per maturitatem nigricantem colorem contrahunt, & dehiscunt, semen inaequale, angulosum, nonnihil compressum & durum continentia: radix nigra, tenuis, dura, nodosa, instar superioris, fibris duris & tenuibus praedita.

Primum illam sponte provenientem, nō procul Viennā Austrię in pratis supra Himbergam, Eberstorf ad paludes, atque alijs Austrię pratenfibus locis reperiēbam. Mittebat postea ad me illam siccam, in Sudetum montibus erutam, doctissimus vir Ludovicus Camerarius, Ioachimi senioris F. ex S. Annæ monte. Anno verò Septuagesimo nono supra millesimum & quingentesimum, frequentissimam circa Sackturniam Ill. Comitatus de Zrinio arcem, alijsque pratis uliginosis inter Muram & Dravum Hungariae cisdanubianae flumina, quemadmodum etiam in Comitatu Saladiensis inter Lindwa & Muram fluvium observabam. Floret & semen profert eodem, quo superior, tempore.

Hac commodè Pannonica angustifolia versicolor dici poterit, non autem Byzantina, ut quidam appellant: peramceno quidem est flore, attamen Constantinopoli non advecta, sed uliginosis, ut dixi, pratis Viennensi urbi vicinis, erutam, tum ipsius capita seminibus plena Nobilibus viris Ioanni de Bracion, & Ioanni vander Dilfr, atque alijs amicis primus in Belgium mittebam Viennā Austriæ: quia verò ex ea urbe raras quasdam plantas Constantinopoli meā pecuniā redemptas iisdem amicis subinde communicabam, contigit ut nonnulli illam etiam Byzantio allatam putarint, propterea Iridem silvestrem Byzantinam appellant,

*Iris Clusij.**Iris angustifolia.*

appellarint, additâ voce peramœnam, propter florum elegantiam: apud nobiles verò matronas, Iridis Clusij (quia à me missa) cognomen adquisiverit, & præ cæteris, quæ à me habuerunt, Iridis generibus, grata fuerit, quemadmodum etiam nunc est.

TERTIA, ex radice nodosa multa producit folia, firma, longiora quàm præcedēs, & Prioris folijs magis angusta, saturâque viriditate prædita, nonnihil etiam fœtida: inter quæ cubitalis assurgit caulis, firmus, aliquot flores proferens Secundæ floribus longiores, & Primæ floribus pænè similes, sed longè saturatiore purpurâ & quasi nigrâ præditos: quibus succedunt capita primæ capitibus similia, semine etiam simili plena: radix, ut dictum est, nodosa, dura, foris nigra, minimi digiti crassitudine, internâ parte ex albo flavesceus, antrorsum & in latera progrediens, aliarum angustifoliarum Iridum instar, & tandem veluti in orbem sese spargens (quod omnibus Iridibus est commune) multis fibris donata gracilibus, duris, siccis, lentis tamen, & fractu contumacibus, quarum anteriores & novellæ crassiores, molliores, & candidæ.

Iris angustifolia.

QVARTA, nec foliorum nec florum formâ, nec capitibus, semineve aut caule & radice differt à Tertiâ: humilior est duntaxat, ejus etiam flores paulò minores, & angustiores, meâ quidem opinione, atque etiam dilutiores, Primæ tamen floribus saturatiore.

Natales.

Nascitur utrumque hoc genus quibusdam Hispaniæ & Galliæ Narbonensis locis maritimis, veluti non procul Valentiâ, & monte Setio: unde in Belgium delatæ, suâ varietate hortos istic exornarunt, non minùs quàm Austriacos, meâ operâ istuc è Belgio accersitæ: nam utroque illo genere carebant Austriaci.

Nomina.

ILLIS porò Iridum marinarum majoris & minoris nomina sunt imposita, quoniam non nisi locis maritimis sponte proveniunt.

Iris angustifolia.

QVINTA, nec foliorum formâ, nec radicibus multum differt à majore marina: nisi quod folia habere non videatur tam atrâ viriditate prædita; flores etiâ plurimum differunt: nam tria folia surrecta purpurei sunt & violacæ coloris, tria verò reflexa, & terrâ spectantia paulò latiora sunt, & multis lacteis purpureisque venis alternatim permixtis ab ipso folij ungue exorientibus, atque secundum longitudinem & in latera se spargentibus, gratissimam varietatem efficiunt. Floret cum marinâ, seriùs primâ, Junio videlicet mense, semen maturitatem acquirit Septembris initio.

Istam sponte nascentem non vidi, sed in Belgicis duntaxat hortis cultam observabam.

Iris angustifolia VI.

Iris angustifolia.

1.

2.

*Natales.**Nomina.*

SEXTA, omnium, quas conspexerim, minima, multa promit è radice folia, superioribus adhuc angustiora, nec aded dura, sed mollia dilutiusque virentia. Cujus etiam duas differentias deprehendebam; nam Vna pedalem interdum acquirit caulem, teretem, binosque aut ternos in eo plerumque gestat flores, quartæ pænè formâ similes, sed dilutioris coloris, deinde capita oblongiuscula & turgida, valde eminentibus costis prædita: Alterius caulis vix dodrantalè superat altitudinem, & unicum, magnâ ex parte florem profert, alterius flori similè, armeniæ mali, aut pruni maturi odorem quodammodo referentè. Vtriusque radix tenuior & gracilior est superiorum radice, non minus tamen nodosa, nigro similiter cortice tecta, & antrorsum atque in lateribus serpens, ut brevi tempore magnum cespitem occupet, & cum difficultate erui queat.

Provenit utraque passim in pratis Viennæ Austriæ vicinis ad radices mœrium sitis, ut apud Medeling, Gumpostkirche, Badensium thermarum, præsertim quæ in altiore caulem assurgit, pluresque flores profert: nec differre puto (minorem saltem) ab ea quam C.V. Dodonæus Chamæiridem simpliciter, Lobelius autem, Iridem perpusillam

silvestrem angustifoliam appellant, Belgicis hortis jamdudum familiarem.

ACORVM.

CAP. I.

ANNO septuagesimo quarto supra millesimum & quingentesimum, mihi primùm conspecta est Viennæ Austriæ legitimi Acori planta virens, quam deinde in hortulo alui, munere Illustrum virorum Augerij de Bousbeque Serenissimæ Elizabethæ Austriæ Franciæ Reginæ, aulæ (dum vivebat) summi Præfecti, Davidis Vngnad liberi Baronis in Sonneck, nunc bellici Consilij apud Cæsarem Rudolphum II. Præsidis, atque Magnifici viri

vir Caroli Rym Gandavenſis, qui omnes Legatorum officio apud Turcarum Imperatorem, Cæſaris nomine deſuncti fuerant. Hanc porro, quum frigoris patientiſſima, hiemis intemperiem non reformidet, ſed perbellè eam ferat, atque adnatis mirū in modum ſe propaget, quamplurimis communicabam, adeò ut nunc apud omnes rei herbariæ cultores vulgaſſima facta ſit.

Ejus hiftoriam in Appendice ad Hiſpanicarum Plantarum obſervationes, olim dabamus, additâ quidem iconè, ſed cui (quum nondum tum temporis flores protuliſſet) nucamentum non fuit additum, neque in ejus hiftoria floris mentio facta. At quū anno M. D. LXXVII. & aliquot ſequentibus florentem viderim, operæ precium me facturum exiſtimavi, ſi illius hiftoriam, qualem in Pannonicarum plantarum obſervationibus evulgabam, cum florentis iconè, quàm accuratè fieri potuit, ad vivum expreſſâ, hoc capite denuo reponerem.

Acorum legitimum.

Acorum cum ſuo iulo.

ACORO igitur ſunt folia Iridis tenuifoliæ majoris ferè, ſed multò longiora, & gratiſſima viriditate prædita, medio nervo ſeu coſtâ aliquantulum utrimque prominente, ut in Xyphij folijs, quorum formam ſatis æmulantur, & illorum aut paluſtris illius plantæ flavos flores, Iridis florum æmulos, proferentis, quam nonnulli Iridem paluſtrem, peritiores verius Butomon appellant, inſtar, alia ex alijs prodeunt, medium autem folium plerumquè reliquis longiùs eſt: illa autem licet ſubamari ſint ſaporis, non tamen ingrati, tritâque jucundo & aromatico ſpirant odore, quem etiam reſiccata & exſucca, vel poſt multos annos retinent: ſub hiemis initium marceſcunt & ſiccantur, ineunte autem vere nova germinant, ut in Iride anguſtifolia: porro caulem inter folia non producit ut Irides, ſed ex latere exit folium verius quàm caulis, ejusdem cum reliquis folijs longitudinis, videlicet bicubitalis interdum, quod à medio ad ſummum uſque planum eſt, & reliquis ſimile, inſimâ verò parte craſſius, anguſtiusq; & veluti in triangularè caulem formatū. Vbi jam extenuari & complanari incipit, unicum nucamentum (aliquando, ſed rariffimè, geminum) à latere promit, coryli iulo haud majus initio, ſed prominèſ & ſurrectum, lineisq; obliquis & tranſverſim ſeſe ſecantibus diſtinctum, floſculis, dum ſe explicat, pallidis, muſcoſis, inodoris, quatuor foliolis conſtantibus plenum, quod paulatim deinde incrementum ſumit, donec humani ferè digiti longitudinem craſſitudinèmq; adquirat, frequètib; tuberculis viridibus tam elegantî ſerie diſpoſitis exornatum, ut recentem pinaſtri conum æmulari videatur. Radix illi longa, externâ parte candicans, quum ſub terra later, ſupra terram extans, viſcens, internâ parte candidiſſima, frequètib; geniculis inæqualibus diſtincta, firma, odorata, ſubamari & acris ſaporis, innumeris internâ parte adnatis fibris craſſis & albicantibus, etiam odoratis, donata: ſerpit autem & ſummâ tellure ſeſe diffundit, è lateribus, & ſingulis ferè articulis

Acori hiftoria.

culis seu geniculis propagines alternatim in obliquum spargēs, ut brevi tempore magnum locum occupet.

Natales.

Ingenti quodam lacu ad radices præcelſi montis juxta Prusam Bithyniæ urbem ſponte naſci intelligebam: & ſanè humidis locis gaudere, & ſecundùm fluentia longè feliciter provenire, quàm ſiccis, experiebar. Sed & C. V. Bernardus Paludanus Medicus Enchutanus, & ſingularis meus amicus, quum anno M. D. LXXVI. ex Polonia Italiam petens, Viennæ Aſtriciæ me conveniret, copioſè admodùm ſupra Vilnam urbem in paludibus, extremâ Lithuania Moskoviam ſpectante inveniri referebat, & ab incolis *Tartarsky* appellari aſſerebat, quod à Tartaris illius uſus primùm ipsis eſſet demòſtratus. Circumferre enim illos plerumque hanc radicem, & aquam non bibere, quin priùs Acori radix in ea fuerit macerata. Simile quidpià de hujus plantæ nomine etiam tradit Matthias à Michow Sarmatię lib. II. cap. XII.

Tartarsky.

Recentes verò radices ſuo cortice delibratas & diligenter repurgatas còdire ſolent Conſtantinopoli, atque in uſum adſervare: manè enim jejuni plerumque manducare ſolent, adverſus corrupti aëris contagia, ut mihi referebat N. V. Philibertus de Bruxella, qui Còſtantinopoli rediens, vaſculo ijs conditis pleno me donabat. Condiunt etiam nunc in Germania Nobiles aliquot matronæ in domeſticum uſum, & plerique pharmacopœi, quorùm nonnullos (adeò nunc vulgaris iſtic eſt planta) ſingulis annis ad centenas libras còdire intelligo, & non contemnendum ex eà quæſtum facere.

Quum autem Acori vires ac facultates, Dioſcorides, Galenus & alij ſatis prolixè deſcripſerint, Lectorè ad eos ablegamus. Prætermittere verò nequeo, quin hîc ſubijciã, quod mihi olim accidit Viennæ cùm magnæ auctoritatis Medico. Recens evulgarã meã de Plantis Pannonicis hiſtoria, exemplar dono mittebam, ejus nomen indicare non eſt neceſſe. Ille, lecto meo libro, magnopere ſe mirari ſcribebat, me in Acori hiſtoriã non adſcripſiſſe, ejus radicis uſum, ſterilitatem mulieribus inducere: ego reſpondebam me magis adhuc mirari, quod hæc ſcriberet, quum non ignoraret, neminem à Veteribus hoc Acoro tribuere. Sed bonus vir adhuc in vulgari multorum opinione verſabatur, qui exiſtimabat Butomon, cujus radice nonnulli magno errore pro Acoro utuntur, legitimum Acorum eſſe, quum tamen prorsus diſſimiles ſint utriuſque facultates.

Butomon.

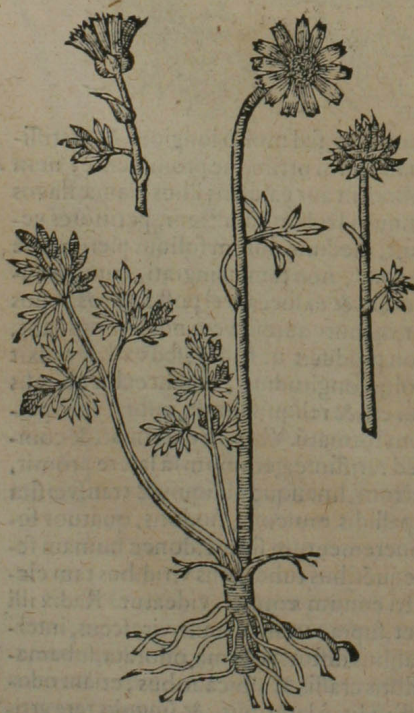
RANUNCULUS PRÆCOX.

CAP. LI.

TRIA Ranunculi præcocius florentis reperiuntur genera: quorum duo priora in Pannoniã obſervabam ſponte naſcentia, tertium in Belgio, neglectum quidem, cujuſque mentionem non feciſſem, niſi ornatiffimus vir Iacobus Plateau ejus iconem miſiſſet, Batrachij Apulei appellatione.

Ranunculus præcox i. rutæ folio.

Ranunc. præcox i. rutæ folio.

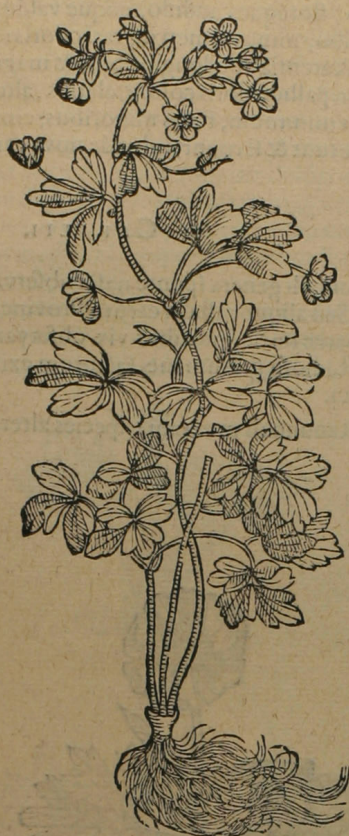
Natales.

Tempus.

PRIMVS, aliquot à radice producit folia multifida, rutæ folijs non valde diſſimilia, molliora tamen & magis viridia: flores autem habet amplos, ante ipſa folia emergentes, ſorintecus, dum initio emergunt, ad ſuave rubentem colorẽ tendentes, internè candidos, duodenis aut pluribus folijs conſtantes, umbilicum occupante capitulo viridi, ut in reliquis ranunculis, cincto multis albicantibus ſtaminibus quæ flavos apices habet, ſine odore: hos ſuſtinet cauliculus teres & initio purpureſcens, deinde ex viridi pallescens, quem ambit unicum plerumque folium, (raro plura) exiguum, duabus aut tribus lacinijs diviſum, latâ baſi cauliculum amplectens: floribus deciduis, ſuccreſcit illud capitulum, & in ſemina craſſiuſcula evadit, Thoræ Valdenſium, ſive ranunculi grumofa radice tertij, paulo poſt deſcribendi, ſemini præne ſimilia.

Nascitur in inferioribus Sneberg jugis, & vicinis montibus, ſingulari radice craſſiuſculâ præditus, è cujus capite aliquot craſſiores fibræ dependent: in hortos autem tranſlatus, multis adnatis planta ſeſe propagat, multoque frequentiores fibras ſpargit, ut ſecundo aut tertio quoque anno, unica plâta plures dare poſſit. Eam autem, ut è loco nativo recens eruta, exprimi curabam. Floret verò, in hortos tranſlatus, plerumque Aprilij; nativo autem loco, videlicet frigidiore, ſerius, ſed brevi poſt ſolutam nivẽ, quæ jugâ illa inſedit.

Iſtam

Istam etiam plantam sponte nasci in monte Baldo, agro Veronensi, postea intelligebam, quia in ejus montis descriptione, quam ornatissimus, & perdoctus pharmacopæus Veronensis Ioannes Pona fecit, illam sub appellatione Ranunculi coriandri folio exhibet. Eam porro descriptionem, ad calcem meæ Plantarum historiæ Lector reperiet.

ALTER, caulem habet pedali altitudine assurgentem, gracilem ex viridi rubescentem, in quo quaterna aut quina folia, majoris Thalietri flore albo folijs, colore & formâ valde similia, sed minora & teneriora, amaro sapore: flosculi in singulis alarum sinubus singulares, candidi, quinque foliolis constantes, suis petiolis innitentes: quibus decidentibus succedunt bina aut terna cornicula, semen rotundum, subruffum, acconiti hiemalis vulgo appellati semini ferè par: ex eadem radice, præter caulem, prodeunt bina aut terna folia supra descriptis similia, singularibus dodrantalibusq; pediculis, ejusdem cum caule coloris, innixa: radix impensè amara, multis albis fibris donata est, ex quarum capite alia exit nodosa radícula, subinde ad singula internodia novas fibras agens, atque hac ratione se propagans, ideoque perennis.

Abundè nascebatur in saltu Leytenberg, Manderstorf vicino, ultra Leytam flumè, quinto ab urbe Viennâ Austriacâ milliari, ubi primùm illum observabam, deinde quibusdam alijs umbrosis silvis Viennensi agro. Inveniebam etiam apud Zollonock Ill. Herois Balthasaris de Batthyán in Vngaria oppidum, inter vepres. Florebat Aprili, semen interdum Maio, plerumque Junio ad maturitatem perveniebat.

TERTIO, è capite multis fibris donato, oriuntur aliquot folia, superioris folijs minus late ciniata, in ambitu tamen incisa, uncialibus aut longioribus pediculis prædita, & lata basi cauliculos dodrantaes binos aut ternos inter illa exeuntes amplectentia: cauliculis procumbentibus & quodammodo supinis, adnascuntur terna aut quaterna similia folia, è quorum sinu unciales prodeunt pediculi, qui flosculos ex flavo pallescentes, & quinque foliolis constantes sustinent, quibus deciduis, apparent quina aut sena cornicula mucronata quibusdam tuberculis obfita, semen superiori ferè simile continentia.

SE D quoniam in Thalietri mentionem incidimus, observabam in Austriæ inferioris, si-
ve infra Anisum flumen sitæ, & Pannoniæ pratis, silvis & montanis, varia ejus genera, om-
nia videlicet ea quæ in Belgicis hortis ali conspexeram, præter Hispanicum, quod illis Pro-
vincijs etiam meâ operâ vulgare factum est. Ejus autem folia, licet aliorum generum mo-
do divisa & incisa, Aquilegiæ sive Aquilinæ folijs adeò respondent, ut ab imperitis plantæ
vix discerni queant, ante quàm in caules assurgant & flores producant, qui in hoc genere
mulcosi,

Ioannes Pona Montem Baldum descripsit.

Ranunc. præcox 11. Thalietri folio.

Natalet.

Tempus.

Ranunc. præcox 111. Apulei distans.

Thalietri varia genera.

1.

- muscosi, ut reliquorum, sed coloris flavi sunt. Tria genera montana, folijs inter se conveniunt: sed unum altius excrevit quàm reliqua duo, floreque candido, eoque valde gravis odoris, est; alterum paullo humilior, flore etiam albo, minus tamen ingrati odoris: à quo tertium differt solo floris colore qui purpurascit. Pratenfia duo longioribus, & magis attris sunt folijs, & quodammodo splendentibus: alterum pallido floris colore, elatius; alterum, candicante, idque humilior. Septimum, omnium minimum, folijs minoribus, cineracei coloris, pallido floris colore. Omnium radices flavæ sunt & serpuat, subinde nova germina producentes: sed omnium maximè Septimi.

RANUNCVLVS MONTANVS.

CAP. LII.

IN utraque Pannonia & Norici parte, varia Ranunculi genera sponte nasci observabam, quæ passim in alijs etiam Provincijs crescunt. Sed aliquot alia in earum Provinciarum altissimis jugis conspiciebam, quæ à reliquis Herbariæ rei Scriptoribus vix observata esse animadvertēbam: itaque omnibus artis Medicæ studiosis gratum me facturum existimabam, si eorum historiam illis etiam communicarem.

Ranunculi montani i. species i.

Ranunculi montani i. species altera.

Ranunculus
montan. i.

MVLTA parva, rotunda & quasi circino circumducta habebat Prior folia, aliquot crenis divisa, & in ambitu serrata, atrâ viriditate splendentēque supernè prædita, satis crassa si-
ve carnosa, & fervidissimo sapore: inter quæ pediculus oritur tenuis, singularis, brevis do-
drantēque minor, florem album, quinque folijs constantem sustinēs, inodorum, cujus um-
bolicum crocea stamina occupant: deciduo flore apparet capitulum immaturo frago simi-
le, quemadmodum in alijs ranunculis, quod ex minuto semine simul congeſto conſtat: ra-
dix multis albicantibus fibris prædita est.

Ranuncul.
mont. i. ſpe-
cies altera.

Ejus altera species erat, cujus folia in tres lacinias divisa, & ille denuo aliquot incisuris
donatæ, cauliculus ab altero non differens, sed ampliorem florem gerens, eumque inter-
dum duplici foliorum serie constantem: alioqui & colore superiori parem, eodemque tempore
seſe explicantem: radix etiam quemadmodum in illo, supernâ parte nonnihil extuberat,
& fibris donata est.

Nascentes.

Nascitur uterque in summis Sneberg & vicinarum Alpium jugis, confragoso solo, & pe-
nè in ipsis petrarum fissuris: Iunioque interdum istic florebat, aliquando serius, ut videlicet nix
maturius aut serius solvitur: in hortos autem translati, maturè admodum, & ante alios ra-
nunculos, Aprili scilicet flores proferunt.

ALTER

ALTER, quina aut sena promebat ex radice folia, magna, viridia, dura, Ranunculi illius *Ranunculus mont. II.* glomerato siue globoflo flore, quem nonnulli Trollium appellant, folijs haud absimilia, nonnihil hirsuta, tribus scissuris ad pediculum usque pertingentibus, & alijs præterea minus profundis divisa, sapore initio dulci, postea aliquantulum amaro, pediculis crassis, firmis, & perem, firmum, aliquantulum hirsutum, intus cavum, qui in summo fastigio trina habebat folia contigua, profundè laciniata, pænè instar Anemonidum, supra quæ deinceps caulis dividebatur in quatuor aut quinque oblògos & teretes pediculos, quorum singuli sustinebant unicum florem quinis folijs satis magnis & albis constantem, mediocriter odoratum, multis flavis staminibus, capitulum occupans umbilicum, cingentibus, quod excusso flore apparebat magno planoque semine onustum: radix erat veluti præmorfa, & multis nigricantibus fibris prædita.

Frequens nascebatur in Sneberg, Snealben & aliarum vicinarum pratis sublimioribus, *Natales.* florebatque Iunio, semen autem maturitatem adipiscebatur Augusto.

Ranunc montani II. species altera.

Ranunculus montanus III.

IN celsioribus tamen earundem Alpium jugis, multò humilior & magis hirsuta crescebat hæc planta, pedalem altitudinem non excedens, flore paulò majore (& qui Narcissi florem album, medium calicem flavum habentem, æquare posset) eoque etiam magis odorato quàm prioris: ejus etiam folia majore amaritudine & acrimoniâ erant prædita, tametsi primo gustu quandam dulcedinem habere viderentur. Serius florebat priore: nam eam dumtaxat florentem reperiẽbam, quum in inferiore jugo, alteram jam semen seminaturum habentem observassem.

Ranuncul. mont. II. species altera.

ILLUM proximè sequi debet pulcherrimus ille Ranunculus alpinus, quem non observavi, sed cujus iconem & descriptionem à Doctissimo viro Thoma Pennæo Londinensi Medico habui.

Quatuor autem, quinque vel sex à radice proferebat ille folia, in quinque vel plures interdum præcipuas partes Ranunculi modo divisa, parte pronâ ferè cæcia, supinâ verò ex nigro viridia: è quorum medio unicus caulis ab radice oriebatur, lōgitudine pedem æquans, nudus, folia in summo fere emittens oblonga, maxima ex parte in tres lacinias per extremum divisa, è quorum medio pediculi tres, quatuor, vel interdum plures oriuntur duos digitos trāsversos longi, unico vel duobus foliolis subinde ornati, quorum singuli florem sustinent pulchrum, ex quinque folijs orbicularibus constantem, quæ inferius purpurascunt, superius in lateribus ex albo purpurea sunt, reliqua parte albissima, multis luteis staminibus

Ranuncul. mont. III.

medium

medium occupantibus, calyceque ex quinque folijs herbacei coloris constante: semina, ut in ranunculis, compacta, ex nigro purpurea & mucronata, parum compressa, paulò quàm in alijs ranunculis majora: radix in summo setosa, multipliciter divisa, sæpius Cruciatæ modo incisa, & in multas fibras divaricata. Tota verò planta pilosa est.

Natales.
Temps.

Crescit copiosè in monte Iurâ, è regione urbis Genevensis. Floret Iunio, semina Augusto matura.

Ranunculus montanus 1111.

Ranunculus pleno flore albo.

Ranuncul.
mont. 1111.

QVARTO, magna erant folia, in quinque laciniis secta, viridia & in ambitu serrata: interne dilutiora & splendentia, dura, nervosa, quæ præmansa nullam manifestâ acrimoniam, sed amaritudinem potius habere deprehendebantur: caulis cubitalis aut amplior, firmus, licet tenuis, lævis, nodis aut geniculis præditus, in multas alas à medio ad summum expansus, in quibus flores satis ampli, Secundi tamen floribus minores, quinis folijs constantes, renelli, toti lactei, aliquantulum odorati, staminibus pallentibus umbilicum occupantibus, & capituli rudimentum cingentibus, quod ex seminibus simul congestis, quemadmodum in reliquis ranunculis, constabat: radix præmorsa videbatur, instar radices Secundi, multasque longas & candicantes fibras habebat.

Natales.

Abundanter provenire conspicebam in acclivi montis Wechsel, Sneberg, & aliorum montium silvolis locis, per quæ ad eos montes patebat ascensus. Florebat istic eodem tempore quo Secundus, sed in cultis Maio: semen maturum erat Iunio.

Ranuncul.
mont. 1111.
pleno flore
Ranunculus
mont. 1111.
species alba-
ra.

ISTIVS generis invenitur, qui florem habet plenum & multiplici foliorum serie constantem: alias caule, folijs & reliquis notis prorsus est similis Quarto jam descripto.

PORRÒ iisdem locis quibus Quartum, reperiēbam etiam Ranunculum illum albo flore quem C. V. Rembertus Dodonæus cap. 111. lib. 1111. Pempradis tertiæ quartum inter externos describit: sed à Quarto modo descripto differentem. Nam humilior est illo, foliisque habet læviora, & paulò magis atra, tamen si similiter incisa, flores rariore & minores, in obliquum nascentibus pediculis in hærentes: & præcocius altero florebat.

Ranunculus
mont. 1111.
alter flore
pleno.

HVIC autem congenerem flore pleno niveo, ut alebatur à N. V. Ioanne vander Dylst amico singulari, qui illius iconē vivis coloribus expressam mihi Viennam usque mittebat, quàmque superioribus hoc capite adjungere libuit, nusquam in illis jugis observare potui. Arbitror illum adquisivisse ex ijs plantis, quæ, paulo antè quàm à Cæsare Maximiliano II. Viennam accersitus, è Belgio discederem, Ill. Viro Ioanni de Brancion ejus consanguineo, è Burgundicis mōtibz missæ fuerant. Similes deinde plantas, & Noriberge apud C. V. Ioachimū Camerarium, & Francoforti ad Mœnum frequentes conspicebam. Vulgare autem nunc

tem nunc

tem nunc est utrumque genus in omnibus hortis Belgicis, habetque postremum illud humilius genus flores & ampliores & frequentiore foliorum serie præditos, quàm id quod altius affurgit.

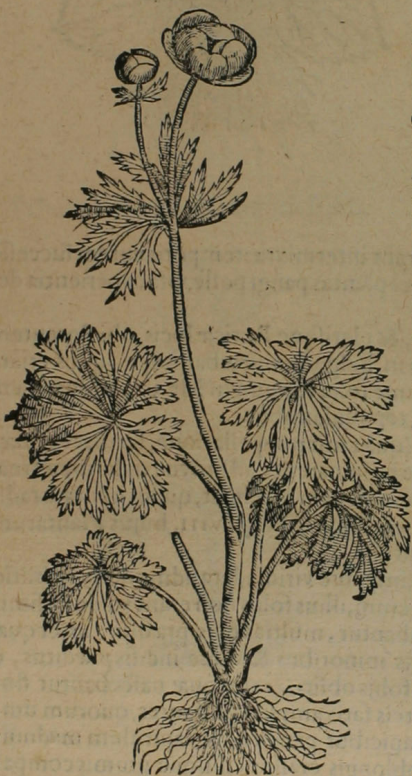
QVINTVS, omnium, quos umquam conspexerim, maximus, multa à radice producebat Ranunculus.
mont. v. folia valde ampla & carnosà sive densa & succulenta, ficulneis haud minora, quinque profundis incisuris divisa, in ambita nonnihil serrata, colore dilutius virente splendens, nonnihil villosa, acria admodum & linguam vellicat: cubitales caules, digitalis crassitudinis, firmos, hirsutos, supremâ parte in aliquot ramos divisos, qui multos flores sustinebât quinque folijs constantes, reliquorum ranuncolorum instar, & luteo auri colore fulgentes: semen vulgare ranuncolorum semini par in capitula congestum: pro radice multas candidantes fibras habebat.

Crescebat in nemoribus & umbrosis declivibusque omniû Austriacarum, atque Stiriacarum Alpium locis, juxta rivulos è liquescente nive profluentes. In nonnullis præterea umbrosis pratis ad saltum Viennensem, & ultra Dravum, observabam. In hortis & pratis Maio florebat: in Alpibus verò Junio aut serius. Nasales.
Temper.

IOSIA Simlero Prior cognitus fuisse videtur, & illius meminisse Commentario de Alpibus, ab Helveticarum Alpium accolis Jegertraut/ hoc est, Venatorum herbam, appellari scribens. Montani Austriacarum Alpium opiliones & venatores siebertraut vocabant, & ad pellendas febres (unde nomen) folijs ejus contusis & carpo admotis utebantur. Secundo & Quarto iidem venatores Abbeis/ & Eussel abbeis/ id est, Præmoræ, & Diaboli morsus nomen indebant. Quinti nullam peculiarem appellationem intelligebam: non incommode tamen, meâ opinione, πλατύφυλλον βατραχίον, à foliorum amplitudine cognominari possit. Nomina.
Catech. 109
πλατύφυλλον

VNGARI Ranunculum in genere *Beka* sive vocant.

Ranunculus glomerato flore.

RANUNCULI porrò illius, quem Gesnerus in Descriptione montis fracti Trollium florem vulgo dici scribit, quique à Dodonæo Ranunculus globoso flore appellatur, & Quintus est inter externos ab ipso Pempradis tertiâ lib. IIII. cap. III. flore in globum collecto, descriptos, duo in Austriacarum Stiriacarumque alpium pratis observabam genera: Majus unum, ampliore flore, & quasi aureo: Alterum, humilius, flore paullo minore, & colore, ut plurimum, ex viridi pallente: aliâs, foliorum formâ, capitulis, semine nigro, & radice inter se conveniebant. Illum etiam inter primulas veris rubro flore præditas, ex septentrionalibus Angliæ montibus erutum recenter Londini anno octuagesimo primo supra millesimû & quingentesimum cōspiciebam. Ranunc. globoso flo. Trollius flo. aliorum generum.
1.
2.

RANUNCULI GRUMOSA RADICE.

CAP. LIII.

NUNC de ijs Ranunculis agendum οἱ χορδαί- Ranunc. grumosa radice
1. δὴν τὴν ρίζαν ἔχουσι, qui veluti grumolam, sive in grumos quosdam longos & breves congestam habent radicem, Chelidonij minoris ferè instar. Horum duo genera mihi conspecta, quæ in duo distincta capita dividenda esse existimavi. Hoc autem Priore acturus de ijs quæ natali loco (præter secundum) flores proferentia observabam. Sequentem verò, quæ aliunde invecita, vel

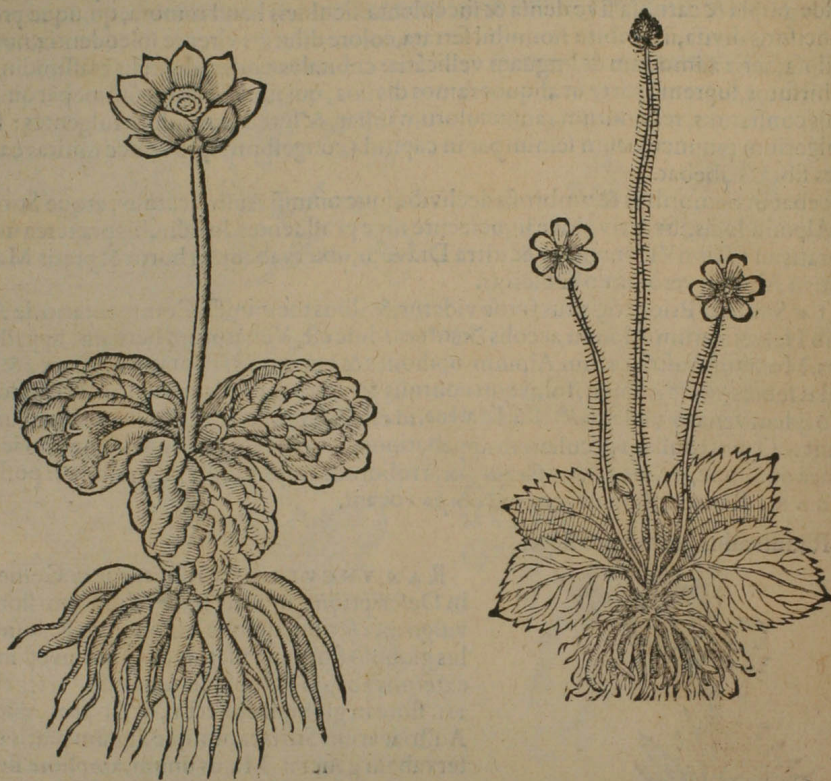
ipse habui, aut alij se habuisse, vel conspexisse mihi retulerunt.

EORVM ergo Ranuncolorum grumosa radice quos nativo loco observabam, Primus, quinque, sex aut plura habebat folia, circinata pænè rotunditatis, in ambitu serrata, per terram expansa, splendens, & veluti tumentia bullatâque supernè, nervosa, & lanuginosa infernè, ingrati initio saporis, sed postea ferventissimi: inter folia exiliebant aliquot pediculi verius quàm cauliculi, dodrantes ferè, vel breviores etiam, villosi & lanugine quadam obfusi, singuli sustinentes florem luteum, odoratum, quinis, senis, octonis interdum, aut pluribus folijs constantem, quibus vento excussis, vel sponte defluentibus, capitula, aliorum ranuncolorum capitellis aut fragi rudimèto similia apparebant, pallida: radix ex multis crassis longiusculisq; grumis sive tuberculis constabat Chelidonij minoris lōgioribus radicibus

non

Ranuncul. grumosa radice 1.

Ranuncul. grumosa rad. 1. species 11.

non dissimilibus, quibus plurimæ tenues fibræ erant intermixtæ: temporis autem successu succrescente planta, ex adnatis separari & in plures plantas pangi posse, ipsa experientia demonstravit.

Natales.

Frequens erat circa Olyssipponem inter oliveta, & plerisque Bæticæ locis, ubi florentem Novembri & Ianuario colligebam, atque amicis in Belgium mittebam, apud quos etiam Octobri & Novembri flores protulit, & tota hieme folia retinuit in Maium uique mensē: alijs novis, paulò ante quàm florere incipiat, repullulantibus.

Nomina.

ERANT in Lusitania qui *Montan* nominarent (quà tamen appellatione, ferulacea quædam planta apud eos etiam insignitur) & ex lacte propinarent, ad provocanda menstrua. Sed in Bæuriâ aliam plantam pro *Montan* proponunt, eam videlicet, quam odoratâ radice, plantaginisque ferè folijs, inter Doronici genera, lib. 1111. cap. VIII. hujus Plantarum historiæ, repono: quia forsitan in montanis nascitur.

Ranunc. gru-
mosa radice
11. sive πλα-
τύφυλλος.

ALTER, quina aut sena promebat à radice folia, impensè viridia, lata admodum, ut initio πλατύφυλλος Pannonicum esse censerem, formâ enim, illius folijs non erant valde dissimilia, & Platani foliorum formam plurimum imitabantur, multis venis prædita: inter quæ caulis exiliebat pedalis, satis firmus, aliquot folijs minoribus & valde incisus præditus, è quorum sinu prodibant ramuli minoribus adhuc folijs obfiti, inter quæ nascebantur flores, longiusculo pediculo innixi, quinque folijs luteis satis amplis constantes, quorum umbilicum occupabant multa stamina aurei coloris apicibus prædita, & capitulum medium cingentia: numerosâ firmabatur radice è multis oblongis crassiusculisque grumis compacta, instar radicis Tripolitani ranunculi, quæ longioribus grumis constat, colore ex albo & fusco mixto extrinsecus præditis.

Hanc plantam sponte proventientem non observabam, sed ab honestissimo viro Willemo Parduyn Medioburgensi cive, primum accipiebam; deinde iconem coloribus ad vivum expressam è plantâ Cretico semine, ut scribebat, sibi natâ, mittebat diligentissimus Iacobus Plateau. Illam autem, folia ante hiemem (quam perbellè fert) promere, & adnatis se propagare animadvertēbam.

Ranunc. gru-
mosa radice
111.
Thora Val-
densium
Aconitum
1. Dioje.

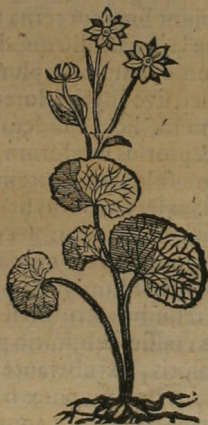
NON valde dissimili radice erat ea planta, quam inter Ranunculi genera etiam referendam censebam, & cui Tertium locum inter ea quæ grumosa radice constant, dabam, quæquæ apud rei Herbariæ studiosos Thoræ Valdensem nomen obtinuit, à Clarissimo autem viro Conrado Gesnero, non uno loco, Aconitum primum Dioscoridis

Ranunculus Creticus latifolius.

Ranunculus grumosa radice III.

Pthora Valdensium, montis Baldi.

ridis esse putatur: de quo peculiaris assertio post ipsius Epistolas, operâ Casparis Wolfij editas, inserta est, ubi Cyclaminum tertiam Plinij Lib. xxv. cap. ix. Naturalis Historiæ, & Limeum ejusdem Lib. xxvii. cap. xi. descripta, esse contendit.

Cyclamin.
III. Plinij.

Limeum
Plinij.

Natales.

Illum ranunculum ego in Etscheri summi jugi præcipitijs & rupibus tenui terrâ leviter coopertis, atque ad meridiem obversis, mense Augusto inveniebam, deinde frequentiore & vegetiore, majoræque copiâ in Sneberg, arduo illo rectoque ad secundum jugum ascensu, & alio ipsi vicino. Ejus tamen folia breviora, supernâ etiam parte latiora & magis incisa esse deprehendebam, quàm sint Thoræ Valdensium, aut illius, quàm è monte Baldo apud Veronam erutam conspeximus, folia. Hujus præterea flos quinque folijs constabat, quum illorum quaternis dumtaxat folijs exprimat: ceteræ notæ satis conveniebant.

SE D & Quartum, qui eorum quos sponte provenientes observabam Tertius, Maio florentem eruebam in Hamburgensi mon-

Ranunc. grumosa radice
III.

Natales.

te, duobus supra Posonium Hungariæ milliariibus, quâ Occasum spectat, præsertim in eorum tumulorum ambitu, qui recenter à talpis suffossi erant, propter terræ erutæ mollietiem.

Folia illius incunte vere quaterna aut quina exibant longo pediculo innixa, oblōga & multifida, candidâ densâque lanugine obsita: caulis gracilis, pedem altus, interdum cubitalis, minoribus folijs septris, & ramulis aliquot præditus, quibus flores insidebant aurei valde splendentes, ex quinque folijs compositi, inodori, interdum gemelli, radix multis brevibus & extimâ parte obtusis tuberculis sive grumis constabat, ut pænè in Chelidonio minore, quibus aliæ tenues fibræ intermixtæ. Multas proles ea radix generare solet, vel matri adnascen-

I.

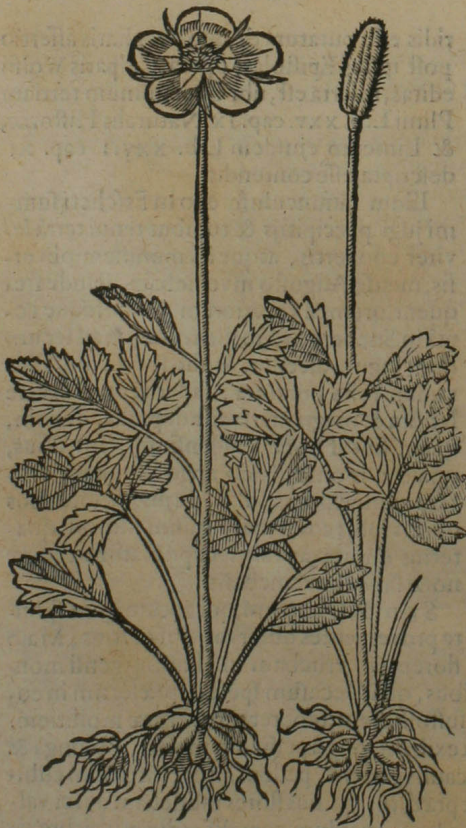
Ranunculus grumosa radice IIII.

Ranunc. Il-
lyric.

2.

Ranunc. I.
Asiatic. grum-
mosa rad. I.

Ranunculus Asiaticus grumof. radice I.

illud ferè commune habet, quòd sub caule inter medios radicis grumos, crassiusculus veluti ramulus enascatur, qui obliquè per radicis interstitia se porrigenz, in unum caput extru-
beret,

adnascens, ut in Tripolitano, sequenti ca-
pite describendo, vel subinde tenui fibræ in-
hærentes procul à se sparsas.

Similem C. V. Alphonfus Pantius Ferra-
riensis Medicus, in Belgium ad nos mittebat
Ranunculi Illyrici appellatione.

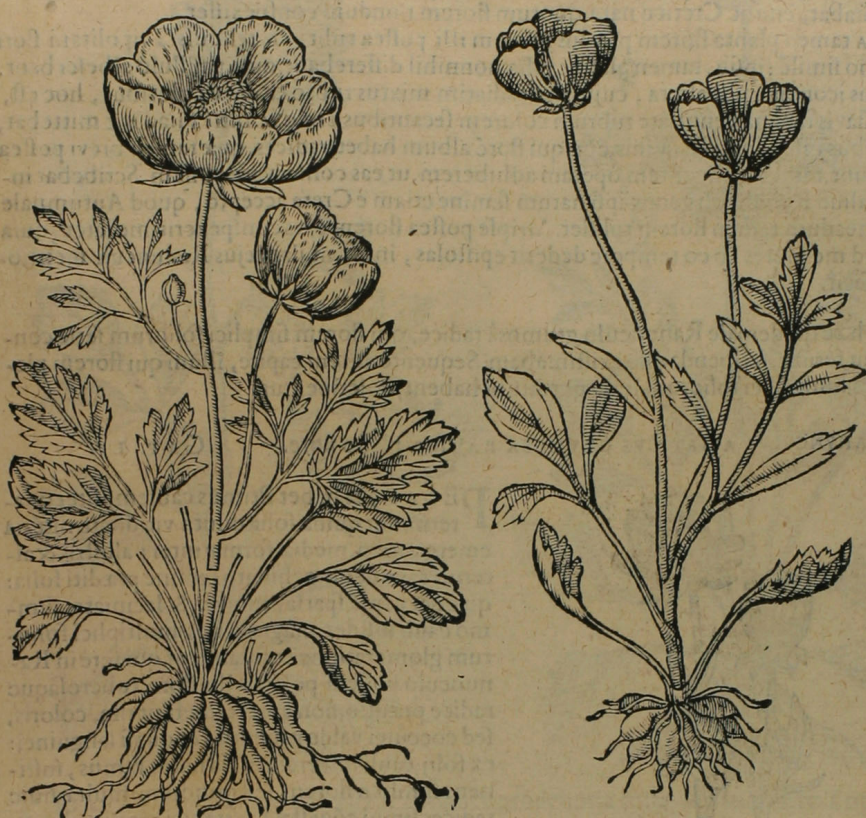
Alium præterea Iacobus Plateau, multò
majoribus folijs, caule, & floribus, magisque
incanum, tum etiam magis numerosis radi-
cibus, ut commodè Illyricus major dici pos-
sit. Is nunc in omnibus hortis plus satis fami-
liaris: quia latè per tenues fibras, subinde no-
vas plantas generantes, se spargit, & magna
loca brevi occupat.

RANUNCVLVS ASIATICVS
grumosa radice. CAP. LIIII.

PEREGRE inuestorum Ranunculorum
qui grumofam radicem habent, Primus,
aliquot à radice producit folia, unciam lata,
duabus parvis lacinijs diuifa, per oras serrata,
longis pediculis nitentia, crassiuscula & suc-
culenta, glabra, vel quàm leuiffimè hirsuta,
venisq; ex viridi pallescentibus prædita, sub-
acidi & ingrati initio faporis, qui brevi in a-
crem & linguam mordicantem convertitur:
folium, caulem inum amplectens, majus est
reliquis, & in tres lacinias diuifum, quarum
fingulæ cetera folia æquant, & tripliciter in-
cifa, fimulq; in ambitu serrata. Medius in-
ter hæc affurgit caulis, teres, viridis, non læ-
vis, fed quadam lanugine obfitus, quem per
intervalla ambiunt bina aut terna folia, mi-
nora, magisque laciniata illo quod imo cau-
li adhæret, fummo fastigio amplum fufinès
florem, Pannonici, fivè Illyrici florem magni-
tudine fuperantem, licet ejufdem quodam-
modo formæ, & prorfus inodorum, quinque,
aut fex interdum folijs conftantem, nonnun-
quam etiam (nam fæpe vitiofus fit) ternis aut
quaternis dumtaxat, qui forinfecus phœni-
cei funt coloris, internè verò miniati eleganti-
tis & fplendentis, medium florem occupan-
tibus plurimis tenuibus & rubris ftaminibus,
quorum apices crassiusculi, initio pulli, deinde
cineracei coloris, extuberante inter me-
dia ftamina capitello, purpuræ nigræ villis
obfito, quod in uncialem aut ampliorè lon-
gitudinem tandem excrefcens, frequētis fe-
minis rudimento quidem obfitum eft, fed
prorfus plani & inanis, mihi certè numquam
fertile fuit: multas habet radículas ex uno
capite dependentes, breves & crassiusculas,
perinde atque Pannonicus fivè Illyricus, vel
etiam Lufitanicus, à quorum grumofis radi-
cibus non multum differunt (funt enim aliæ
alijs lógiorez) extremâ tamè parte non obru-
fæ, fed fingulæ in tenuè fibræ paulatim de-
finētes, folidæ, fufci exterius coloris, interius
albi, ingrati initio faporis, deinde acris. Cum
Pannonico porrò grumofa radice ranunculo

tuberet, è quo multæ radices paullo superioribus minores dependēt, è quorum medio caulis exilit, sub quo deinde alius ramulus similiter prodir, in latus, uti superior, per radicū spatia se spargens, & novam radicū congeriem generans: quin & matri, sive primariæ radici adnascuntur contigui & quasi ipsi insidentes terni aut quaterni similia, & quasi matri æqualium grumorum globi: quā sanè ratione satis feliciter se propagat: habet præterea albas quasdam fibras per crassiorum radicū spatia sese explicantes & spargentes.

Ranun. Asiat. πολυκλωνος, sive grum. rad. 11. Ranunc. peregrinus grumosa radice 1.

ALTER, ab illo vix differt vel grumosa radice, vel folijs florūve formā & colore: in solo caule est differentia, qui, ut plurimum, paullo crassior & firmior est, atque etiam πολυκλωνος: ex foliorum, quæ illi adnascuntur, alis unum aut alterum proferens ramulum, qui florem primario paulo minorem sustinet: ut videre licet in subiecta icone affabrè expressā.

Floret uterque sub Maij finem, aut Iunij initio.

ANNO octogesimo supra millesimum & quingentesimum, Constantinopoli allatæ sunt Magco viro Wolfgango ab Entzestorf, aliquot Prioris radices *Tarabolos casamer lalé* nomine insignitæ, quod Tripolitanum plenum florem significat: licet etiam hac appellatione quidam amici ex eodem loco postea semen acceperint, quod mihi communicatum & terræ commissum, non Ranunculi plantam, ut sperabam, sed legitimam urticam, vulgariter Romanam dictam, produxit.

Subsequentibus deinde aliquot annis, Alterius radices inferri cœperunt Prioris radicibus commixtæ.

SCRIBEBAT porrò ad me Iacobus Plateau anno M. D. XCV. se ea æstate Insulis Flandriæ urbe, conspexisse in pensilibus hortis Ioannis Bridoul, ejus urbis Medici, Ranunculi duo nova genera, ipsi antea non visa, semine nata, accepto ex Italia præcedente anno: atque ab illo utriusque iconem impetrasse, quam ad me mitteret: ex qua brevem hanc descriptionem concinnabam, & huic capiti inferebam, non dubitans, quin rei herbariæ studiosis gratum facerem.

Ex radice multis grumis constante, qualis est Asiatici, oriuntur Primo generi folia plana, Asiatici folijs non valde dissimilia, & inter illa caulis pedalis altitudinis, in binos graciles ramos divisus, summo fastigio sustinentes singulares flores, quinque folijs constantes albis, quibus (maximè circa oras) suave rubens color permixtus esset; medium florem obtinebant multa flava stamina oblongiusculum capitulum cingentia: caulem autem, ante

X

quàm

Ranunc. A-
sias. grumosa
rad. 11.
sive πολυκλωνος.
Tempus.

Nomina.

Ranunc. peregrin. grumosa radice.

1.

quam in alas divideretur, amplectebantur alia folia, internas aut plures profundas lacini-
as secia.

II.

A L T E R V M genus, ex simili radice planiora, superioribus promebat folia: inter quæ gra-
cilis affurgebat caulis, cuius infimam partem ambiebāt folia in tres profundas lacinias, eaf-
que in ambitu crenatas divisa: mediam autem illius partem, alia singularia, eaque nec laci-
niata, nec crenata: summo cauli inhærebat flos quinque folijs, ut præcedens, præditus, simi-
lisque cum illo coloris, sed extimā parte magis orbiculatis, & leviter crenatis: medium flo-
rem occupabat breve capitulum staminibus cinctum.

Quo tempore flores protulissent, non adscripserat: sed similia genera etiam se habere
existimabat, semine Cretico nata, quorum florem nondum conspexisset.

III.

V N A tamen planta florem prorsus niveum illi postea tulit, in reliquis Tripolitani flori
omnino simile: ipsius tamen plantæ folia nonnihil differebant, quia paullulū albescebant.

Illius iconem cum altera, cuius flos radiatim mixtus rubio & flavo coloribus, hoc est,
venis flavis magnā venustate rubrum colorem secantibus, anno M. D. XCVI. ad me mittebat,
& duobus insequentibus annis, ejus qui florē album habet, radices, quæ tamen brevi postea
perierunt, tamen si diligentem operam adhiberem, ut eas conservare possem. Scribebat in-
super aliud Ranunculi genus ipsi natum semine etiam è Creta accepto, quod Autumnale
esset, necdum tamen florem tulisset. An ipse postea florem ejus conspexerit, me latet, quia
licet ad me plures ab eo tempore dederit epistolas, in eis nullam ejus Ranunculi mentio-
nem fecit.

ET hæc quidem de Ranunculo grumosā radice, qui florem simplici foliorum serie con-
stantem ferunt, scribenda esse existimabam. Sequentē autem capite, illum qui florem ple-
num, & multiplici foliorum serie præditum habent, describemus.

RANUNCVLVS ASIATICVS GRVMOSA RADICE pleno flore.

C A P. LV.

Ranunc. A-
siat. grumo-
sa radice ple-
no flore 1.

P E D A L E M habet Primus caulem, inter qua-
terna aut quina folia diluta viriditate nitētia
emergentem, mediæ formæ inter palustris & al-
terius ranunculi echinato semine præditi folia:
quæ per caulem sparsa, minora & laciniata: sum-
mo cauli insidet magnus, flos multiplici folio-
rum glomeratione constans, ut qui ferè in Ra-
nunculo vulgari polyphyllo flore tuberosaque
radice prædito, non aurei tamen, ut ille, coloris,
sed coccinei valde rubentis, & quasi sanguinei:
ex folijs cauli inhaerentis, ala natus ramus, susti-
nens similem florem, sed minorem: multæ huius
radices simul cōgestæ, Lusitanici ranunculi gru-
mosis radicibus persimiles, asphodeliformes,
pallefcentes.

Hanc descriptionem concinnabam, cum Hi-
spanicarum stirpium Historiam publicam face-
rem, non ex vivā plantā (nondum enim videre
tum cōtigerat) sed ex iconē vivis coloribus ex-
pressā, quam Generosus Carolus Rym, p. m.
defuncto quinquennali Cæsarei Legati munere
munere, apud Selimum Turcarum Imperato-
rem, Constantinopoli rediens mihi communi-
caverat.

Istam porrò iconē tametsi ego & aliquot alij,
ipsis Cæsareis Legatis subsequētibz annis mi-
serimus, ut plantam quam ea pictura referebat,
ad nos perferendam curarent: nunquam con-
sequi potuimus. Sed Anemonem latifoliā pleno
flore interdum miserunt, negantes eum ranun-
culum aut unquā sibi conspectum, aut istic no-
rum esse.

Certum tamen erat ex plantā quæ in rerum naturā est, ad vivum expressam fuisse,
quod mihi testati sunt, & ipse Carolus Rym, & ejus pictor Lambertus de Vos, qui illam
delinearat, atque Doctissimus vir Arnoldus Manlius Rymij tunc medicus, nunc in inclytā
Colonienſi academiā Medicinæ professor, qui Anemonēs genus esse censebat, & ipsa etiam
experientia postea docuit.

Nam cum anno M. D. XCI. hæc Historiam Francofurti recognoscerem, ut castigatior, &
auctor in publicum prodiret, Viennam inferri cœpisse monitus sum à Generosa Dn. de
Heutenſtain,

Heusenstain, quæ præcedente anno florentem plantam se habuisse scribebat. Illius florem resiccatum ab ea impetravi, ne dubitarem inveniri, etiam sequente Autumno adnatam grumofam radicem, quæ, licet exilis & exsucca, Maio tamen mense M. D. XCII. florem tulit, qualem cum sua stirpe nunc describemus, & iconem ad vivum expressam adjiciemus in studiosorum gratiam.

Ranunc. Asiat. grum. rad. pleno flo. II.

Ranunc. Asiat. grum. rad. plen. flo. III.

TERNA autem vel quaterna habet à radice prodeuntia folia, Asiatici, sive Tripolitani Ranunculi folijs similia, & illorum instar incisa, minora tamē, inter quæ emergit cauliculus dodrantem pedis altus, gracilior quàm Tripolitani, cui inhaerent bina folia, (interdū & tertium pusillum) quorum infimum ternis profundis lacinijs per oras serratis divisum est, alterum, quod supernum & angustius, quinque lacinijs usque ad medium nervum incisus, quarum singule unicam crenam habent, nōnumquam binas, aut plures, extima verò binas tantum: summo cauli insidet caliculus quinque folijs præditus gemmam floris amplexens, qui explicatus, multiplici foliorum serie constare conspicitur (cētum enim & triginta habuit) foris subphoeniceo initio coloris, deinde miniati, interius elegantis rubri miniati ad coccineum tendentis, quorum alia latiuscula, alia angustiora, umbilicum floris occupante foliaceo quodam capitulo minus miniato: radix Asiatico simplici similis, aliquot grumis minoribus constans, & illius instar propagines ad latera (sed raro) spargens.

Ranuncul.
Asiat. grum.
rad. pleno
flore II.

HABUIT & eodem anno XCI. Generosa Dn. Vngnadin, Ranunculi pleni Byzantio accepti radices, quarum una diversum à superiore florem dedit. Dimidiati caulis illius cū suo flore iconem suis coloribus expressam ejusdem anni Autumno cum alterius similis (ut adscribebat) radice, ad me mittebat: tulit illa quidem vere sequente terna aut quaterna folia, sed quæ frequentibus imbribus fuere corrupta, deinde etiam radix. Quæ tamen dedit folia, non valde dissimilia superioris folijs, sed minora & pluribus tenuioribusque lacinijs divisa. Radicem, simul atque accepissem, expressi qualis in subjecta tabellâ, folia autem vere, antequàm marcescerent: reliquam stirpis iconem ex icone missa imitatus.

Radiculæ porrò quinque aut sex, suprema parte crassiusculæ, ex uno capite depēdebant, superioribus paulò longiores, è quatuor capite prodierunt quæ dixi folia: cauli tereti, ut ex icone missâ apparet, inhærebant bina folia, quorum infimum in tres majores lacinias divisum, & illæ denuo in ternas, media verò in quinas minores: supernum folium in septem profundiores lacinias dissectum, singulæ deinde in ternas minores: summo cauli inhærebat flos frequentibus & multiplici serie dispositis folijs constans, quorum alia alijs paulò latiora, coloris, ut pictura ostendebat (quem nescio an pictor fideliter imitatus sit) miniati: è medio flore

Ranuncul.
Asiat. grum.
radice pleno
flore III.

dio flore proflicebat pedicellus unciam altus, sustinens alium florem minorem, plenum tamen & ejusdem coloris, non secus ac videre est interdum in Ranunculo illo tuberosa & magna radice, cujus flos flavus multiplici foliorum serie constans, qui sæpe non modò secundum florem ex primo, sed & tertium ex secundo nonnumquam producit: ex superioris autem folij sinu natus erat ramulus duobus tenuibus foliolis præditus, cujus fastigio insidebat flosculus etiam plenus secundo ferè æqualis.

Nomina.

Qvo nomine missæ fuerint hæ radices Byzantio, neutra mihi indicare potuit: sed ab illis accepi addita Germanica appellatione *Turggische dicke roth Schmalzblumel*/ hoc est Turcici pleni rubri Ranunculi.

ANEMONE SILVESTRIS.

CAP. LVI.

RANUNCULOS proximè sequi debet Anemone, propter formæ & facultatum quandam cognationem. Exteras verò præcedere debere silvestres consentaneū est. Illarum duas species, licet ab alijs observatas, paulò tamen diligentius describere animus est, quia in Austria, Stiria, & Pannonia sponte nascentes à me sæpius erutæ, & earum semina collecta.

Anemone silvestris I.

Anem. sil. I.

Natales.

Tempus.

Anem. sil.
II.

PRI MÆ, ex unâ radice multa germinant folia, Ranunculi cujusdam in uliginosis pratis nascentis folijs pænè similia, tribus usque ad umbilicum incisuris, deinde alijs minoribus laciniata, viridia, mollia, & hirsuta, ingrati initio saporis, postea acris: caulis inter illa assurgit palmaris, interdum pedalis, nudus, satis crassus, candidâ lanugine pubescens, tria alia folia sustinens prioribus ferè similia, sed minora, & inter illa florem oblongiori pediculo insidentem, unicum, nonnumquam (sed rarissimè) binos, initio ante quàm aperiatur, lanuginosum, deinde, ubi expansus est, parte interiore lævem, lactei candoris, exteriori verò, circa ungues leviter interdum purpurascentem, quinque, ut plurimum folijs, nonnumquam pluribus constantem, ijs, quæ in Pulsatillæ flore, paulò minoribus, orbiculatò mucrone, in cujus medio capitellum extuberat, multis croceis staminibus cinctū, quod tandem resolvitur in exiguum semen planū densâ quadam albâ lanugine involutum, quemadmodum in plerisque alijs Anemonibus generibus: radix ex uno capite multas nigricantes & capillares fibras spargit, nonnullas præterea crassiores, quæ serpentes, subinde novas ex lateribus plantas procreant, ingrati & acris saporis.

Vicinis urbi Viennæ pratis, & plerisque Austria, Pannoniæ superioris & inferioris, tum etiam interamnibus ultra Dravum flumē montanis locis nascitur. Sed & in vicinis Franco-

furto ad Mœnum pratis crescentem observabam. Floret istic Maio, in hortis culta, etiam Aprili: quin etiam rursus Autumno interdum. Semen Iulio facilimè vento excutitur, nisi quis maturè colligat, & sæpe negligentius observantem frustratur.

Habuit porrò Ioannes Mullerus pharmacopæus Francofurtensis anno M. D. XCII. inter illas quas ante è pratis erutas in hortum transtulerat, binas, quarum hirsutum capitulū flavis apicibus cinctum, multis tenuioribus folijs, partim albis, partim purpurascentibus obfitum fuit, ut quis flore pleno esse suspicari posset.

ALTERA, ex summo villosoque radice capite multa profert folia, quemadmodum id Anemonibus silvestris genus, quod vulgus Pulsatillam appellat, illius præsertim quod dilutiore præcociorèque est flore, folijs similia, latiora tamen, duriora, & in tres foliorum alas divisa, supinâ parte viridia, pronâ paullo candidiora & villosa, ingrati & valde acris saporis: inter quæ caulis emergit palmaris, firmus, hirsutus, quem circa summum terna, ut in Anemonibus, conjunctim amplectuntur folia, laciniata, & multis divisuris secta: flos summo cauli insidens sex folijs constat, interiore parte lacteis, exteriori nonnihil purpurascentibus interdum, & villosis, minor quàm Pulsatillæ, sed non paucioribus

Anemone silvestris II.

paucioribus luteis staminibus præditus, quæ tandem in plumari feminis congeriem, quemadmodum in pulsatillis, transeunt: radix oblonga, minimi digiti crassitudine, paucis fibris donata, nigro foris cortice tecta.

Crescit hæc in celsioribus Etscher & Deurnstein Stiria jugis, inter scopulos tenui & levi terra tectos: plerumque verò in ipsis scopulorum fissuris & commissuris adeo altè radices agit, ut summâ difficultate, & vix unquam, nisi avulsis ferreo instrumento scopulorum fragmentis, integras mihi erueret licuerit. Floret autem istic ^{Natalis.} Julio, interdum etiam dumtaxat Augusto, præstat maturius aut serius incipientis naturâ, solutis videlicet nivibus: nam è primis floribus est. Semen plerumque maturitatem acquirit sub extremum Augustum. Difficulus autem vel cicurari vel mitiorem aërem ferre potest, quemadmodum etiam pleræque aliæ elegantes plantæ in summis illarum Alpium jugis natæ, quas aliquoties cum suo cespite in hortum intulimus, & commodo convenientique earum naturæ loco repositas, conservare studuimus: sed frustra omnè curam & diligentiâ adhibuimus. ^{Tempus.}

TERTIUM quoddam & elegans genus, nec hæcenus descriptum, non ego observabam, sed D. Thobias Roelsius medicus Medioburgensis apud Mattiacos, dum anno M. D. X. C. ex Italia Basilicam proficisceretur. ^{Anem. sil.}

Abradiceis autem (quæ nonnumquam minimi digiti crassitudinem æquat) villosa capite, ut ille mihi significabat, multa germinabant folia, vulgaris Pulsatillæ folijs pænè similia, laciniata, & multis divisuris secta, mollia, parte supinâ viridia, pronâ autem paullulum candicantia & valde hirsuta, inter quæ caulis emergebat nudus, rotundus, lanugine obsitus, circa summum sustinens foliola, è quibus prodibat vulgari pulsatillæ similis pediculus, cui insidebat unicus flos major, ut plurimum, pulsatillæ vulgaris flore, sex folijs constans, quæ interiore parte valde flava erant, exteriore autem, ob lanuginem, dilutiora & pallentia: in hujus meditullio orbiculatum caput eminebat luteis staminibus cinctum, cui villosa cæsaries succedere videbatur, quam Augusto mense maturitatem consequi arbitrabatur. Florebat Junio.

In Alpium planis nasci assererat, nusquam verò abundantius observasse, quàm circa pedem montis S. Bernardi, quâ Helvetios spectat. ^{Natalis.}

PRIOREM exhibere videtur Matthiolus Anemones tertiæ nomine, licet pictor iconem negligentius expresserit. Alterius iconem ponit Lobelius in Observationibus, solâ additâ appellatione Pulsatillæ albæ: quæ licet Pulsatillæ vulgari congener sit, ab illa tamen differt floris formâ, qui nolæ modo non est pendulus, ut Pulsatillæ, neque etiam mucrone reflexo. Non negaverim tamen Pulsatillam alpinam niveo flore nuncupari posse, & inter Anemones silvestres, ut & Pulsatillam, esse referendam. Vtrique autem Belgicorum hortorum incola facta est meâ operâ, missis Viennæ Austriæ ad Nobiles viros Brancionem & Dilsum plantis & seminibus. ^{Anem. alp.}

SECUNDÆ meminisse videtur Gesnerus in Descriptione Montis fracti, libello de Lunarijs herbis, in hunc modum. Anemone quædam Alpina, radice nigra, capitulo seminis hirsuto, & lanugine instar vitis silvestris causticæ referto, Pulsatillæ quam Itali vocant, cognata. Pastores aliqui *Witzwurtz* appellant, quòd, cataplasmatis instar, venenatis moribus imposita, pecori salutaris sit. ^{na Gesneri.}

TERTIÆ, ut dixi, historia, à nullo hæcenus Scriptore prodita: atque ejus cognitionem lubens acceptam fero Doctissimo Roelsio, qui ejus plantam siccam ad me mittebat, ut historiam concinnare possem.

CETERVM, Pulsatillæ vulgaris duo genera passim in Austriæ & vicinarum regionum locis editioribus & vento perflatis inveniuntur: unum, præcocius crassiore folio, ampliore & dilutiore flore, quod ab Vngaris *lo kewkewrchin*, id est, equi *kewkewrchin* sive equina Pulsatilla: alterum, non adeo præcox, folio tenuius inciso, floreque minore, & purpurei coloris adeo saturi, ut niger videatur, Vngaris *lean kewkewrchin*, hoc est, virginis *kewkewrchin* ^{Pulsatilla duorum generum.}

Pulsatilla
pleno flore.

Silvarum
Ranunculi.

Anemone
λειμώνια.
Ternaria

Gengevo
salvatico.

Anem. lei-
μώνια pers-
grina 1.

Anem. lei-
μώνια pers-
grina 11.

kewrchin, sive virginea pulsatilla appellata. Invenitur autem utrumque genus interdum lacteo flore, mixtum inter alias ejus generis plantas nascens, & simul ineunte vere flores producens. Quod autem rubrum florem habet, videre numquam mihi contigit.

Inveniri etiam mihi significatum fuit Pulsatillam, quæ florē duplici foliorum serie constantem ferat, atque ex ejus semine natæ plantulæ missæ, quæ ubi adoleverūt, non duplum, ut speraveram, sed simplici sex foliorum serie præditum florē tulerunt, præcociori similem.

VULGARES etiam sunt in Pannoniæ & Austriæ silvis illæ stirpes quæ toti Germaniæ, & multis alijs Provincijs communes, à nonnullis Silvarum Ranunculi nuncupantur, Anemones tenuifoliæ ceruleo flore pænè folijs, & inter silvestres Anemonides proculdubio numerandæ: imò à quibusdam silvestris Anemone, Theophrasto λειμώνια dicta, æstimatæ.

Solent autem illæ novo Vere florem proferre, eumq; aut lactei prorsus candoris, aut purpurascens, aut cui in candore leviter aspersa sit dilutior purpura, sive carneus (liceat mihi hoc vocabulo uti) color. Est etiam quæ flavum habeat: sed folijs nonnihil differt, plerumque etiam humilior est & præcocior. Quæ verò florem habent lacteum, subceruleum, & purpureum (cujus folia duriora) Neapolitano agro sponte crescunt, referente doctissimo viro Ferdinando Imperato, atque ob radicem acrimoniam, Gengevo salvatico, id est, Gingiber silvestre, vulgo appellantur.

CETERVM, præter enumerata Ranunculi nemorosi genera quæ simplici flore constant, bina alia observabam non sponte nata, sed in hortis culta: quorum unum cum eo qui pleno flore est, infra describendo, accipiebam.

Id ex radice longâ, terete, & in ramos se spargente instar superiorum Silvarum ranunculorum, folia reliquis similia proferebat, & abs extremâ radicis parte cauliculus assurgebat dorsantaliter, teres, ex viridi purpurascens, summo fastigio gestans terna folia longo pediculo purpurascens innitentia, quæ in tres lacinias dividebantur usque ad pediculum illas sustententem, inter quæ crescebat triuncialis pediculus, ex viridi etiam purpurascens, florē sustinens octo aut novem brevibus mucronatisq; folijs constantem prorsus albis, quibus tamen externâ parte nonnihil suave-rubentis purpuræ erat veluti inspersum, medium florem occupante capitulo viridi, fragi rudimentum referente, quod ambiebant multa staminula alba & tenuia, apicibus flavis prædita: adnascabantur interdum sub flore bina aut terna folia mediâ ex parte alba, alterâ viridia. Florebat cum alijs Aprilis.

ALTERVM, in horto ornatissimi viri Christiani Porreti. Quod neque radice neque folijs, illi quod candidum aut purpurascens florem profert, dissimile erat: longâ enim serpebat radice,

Ranunculus silvarum

Ranunc. silvar. pleno albo flore.

radice, cauliculos etiam ex viridi purpurascētes habebat, in quorum fastigio, non terna, sed septena plerumque nascebantur folia admodum virentia, in alia terna (eāq; laciniata) divisa usque ad pediculum illa sustinentem, qui purpurascebat: inter quę alius pediculus asfurgebat binas uncias longus, herbacei coloris, sustinens florem octo aut novem folijs constantem, quorum quatuor externa tribus lacinijs extima parte divisa foris circa unguē purpurascebant, alia interna minimē, sed omnia herbacei erant coloris, & umbilicum habebant interiore parte ex viridi albescentem, quem occupabat capitellum immaturo frago simile, viride, illud cingentibus multis exalbidis staminibus, flavis apicibus præditis. Florebat Aprili cum superiore.

Ex superiorum porro vulgariū genere, non ita pridem observatę sunt duę novę species, quę plenum florem habent, à nullo (quantum quidem intellexi) adhuc descriptę: certē demum mihi conspecti sunt earum flores sub extremū Aprilem anno M.D.XCIII. quum biennio antē missę fuissent à N. V. Ioanne Boisor, monente circa illarum culturam id esse observandum, ambas in horto veluti cancellis quibusdam cohiberi, aut concludi fistilibus debere, ut plenum florem proferant, alioqui nimia luxuriā degenerare, easque simplicem dumtaxat dare.

DODRANTALI Prior assurgit caule, tereti & rotundo, quē circa medium æquali situ ambiunt ternę, magnā ex parte foliorum alę, in ternas plerumque profundas lacinijs divisę, atque illę rursus in crenas aliquot sectę, perinde ferē ut in eo qui simplici flore albo est, Silvarum ranunculo: sunt verō ea folia supernē virentia, infernē paululum incana, at brevi lanugine pubescentia: summus caulis desinit in terna, quaterna, aut interdum plura folia jam dictis minora, ternis tamen etiam profundis lacinijs divisa, & in ambitu serrata, in quorum medio oritur flos multiplici foliorum serie constans, ut interdum tricenis quinis, quadragenis, aut pluribus foliolis præditus conspiciatur, quorum exteriora & ampliora, in ternas nonnumquam lacinijs secta sunt & versicoloria, hoc est, coloris ex albo & dilutē virecente mixti, interna verō, minora & angustiora, intrinsecus nivei coloris, foris etiam quidē albi, sed cui suave rubens permixtus videatur. odor florum Spinę appendicis æmulus: medium florem occupat capitulum multis staminulis præditum, quale in vulgari Silvarum ranunculo.

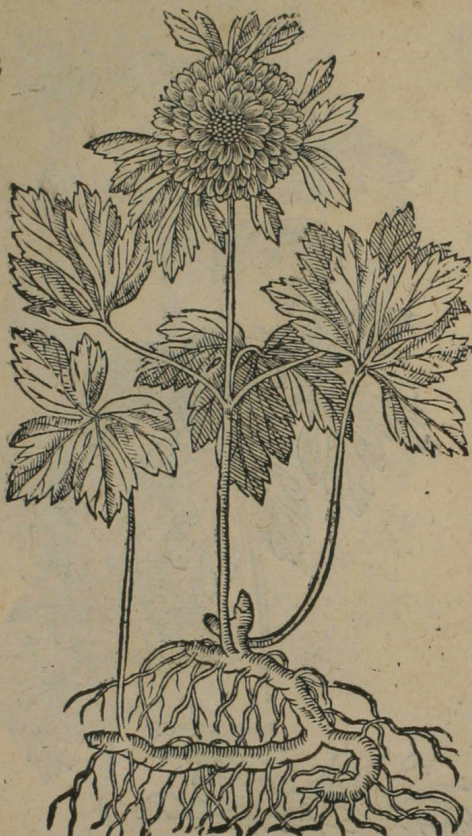
ALTERA paulō brevior est, cauliculi tamen similes, teretes & rotundi, quos etiam circa medium ambiunt ternę, quaternę, & plures nonnumquam foliorum alę, in ternas profundas, & usque ad pediculum pertingentes, lacinijs divisę, & illę similiter in alias lacinijs minores

Anem. λου-
μάνια pleno
flore.

Anem. λου-
μάνια pleno
albo flore.

Anem. λου-
μάνια pleno
purpureo flore.

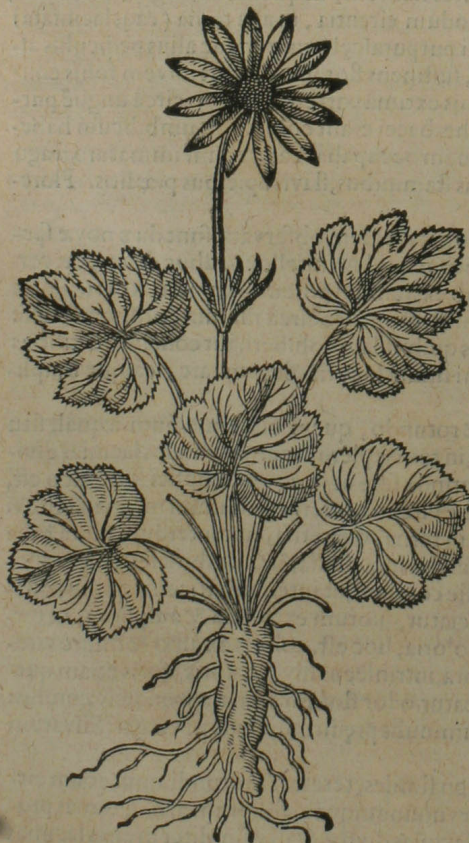
Ranunc. filvar. pleno flore purpurasc.

Tempus.

Vtriusque
natalis.

Anemone hortens. latif. simpl. flavo flo.

Anemones
genera pri-
ma.Anemones
in sua prima
genera divi-
sio.Anem. hor-
tens. latif. x.
simpl. flore.

minores fissæ, eæque serratæ: ipsa folia supinâ parte saturè virentia, pronâ paulò candidiora, utrimquè tamè brevi lanugine pubescentia: summo cauli innascuntur ternæ, quaternæ, & plures interdum foliorum alæ, trifariam divisæ usque ad pediculum, atque illæ in ambitu crenatæ, mollique lanugine, non secus pubescentes ac majora folia, quarum petioli saturo colore purpurascunt: inter illas exoritur flos quadragenis aliquando aut pluribus foliolis constans, quorum externa latiora, quædam etiam laciniata, interna vero, minora, omnia autem saturè purpurascensibus infimis unguibus (quibus admixtum sit cærulei quidpiam) prædita, deinde albicantia, tandem dilutè & eleganter purpurascantia, medium etiam occupante villoso capitulo, ut in superiore: idem etiam qui in illo odor. Vtriusque radix persimilis, longa, teres, nodosa & ramosa, propagines fundens & aliquot fibris donata: denique silvestris radicem per omnia referens.

Paullo serius Silvestri floret: non minus tamen acri atque urente qualitate prædita, quàm illa.

Ante aliquot annos casu repertæ elegantæ istæ & venustæ plantæ apud meos Belgas: quæ purpureo quidem est flore in silva, Monachorum cœnobio *Florival* appellato, adversa, binis à Lovanio milliaribus: quæ autem album illum habet, in silva *Meerdael*, ditio- ne Illmi Ducis Arschotensis.

ANEMONE HORTENSIS simplici flore.

CAP. LVII.

DVO Anemones genera Dioscorides & Plinius faciunt, unum, silvestre, alterum, in cultis nascens. Cicuris autem tres esse species colore floris differentes: aut enim phœniceum esse, aut candicantem, sive lacteum, aut purpureum: Gal. lib. II. κατὰ τόπους luteum etiam inveniri tradit.

Ego, præter silvestres, de quibus superiore capite egimus, *Externarum*, quæ in hortis aluntur, duo primaria genera observabam: Vnius enim flores simplici foliorum serie constabant: Alterius autem πολυφύλλοι erant. Vtrumque porro genus bifariam dividi posse animadvertēbam: nam vel latiore erant folio, vel tenuiore & multifido. Ceterum de illa cujus flores simplici foliorum serie constant, hoc capite agemus, initium facientes ab ejus speciebus quæ latiora habent folia: proximo πολυφύλλων θιν describing.

LATIFOLIARVM ergo Prima, satis ampla habet folia, circinata: ferè rotunditatis, in ambitu serrata, dura, firma, longòq; petiolo fulta, supinâ parte intensiore viriditate prædita, pronâ plerumque purpurascantia, ut Cyclaminis propemodum folia, fervidissimi saporis: inter quæ palmaris exit caulis, teres, subhirsutus, summâ parte ferens terna laciniata folia, deinde ex illis emergentem pediculum, qui flo-

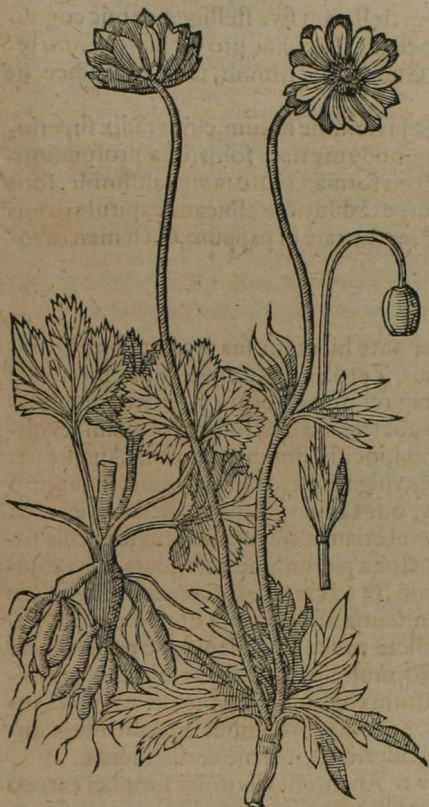
qui florem sustinet decem aut pluribus folijs constantem, externâ parte, flavis; internâ, aureis, umbilicum occupante capitulo multis aureis staminulis septo: radix tuberosa est, oblongiuscula, Tormentillæ vulgaris ferè æmula (talem certè eruebam) aliquot fibris prædita, foris nigricans, intus alba, solida, ingrati admodum saporis, quæque gustantem, excitatâ nauseâ, quodammodo strangulet, deinde suâ acrimoniâ linguam aliquantulum vellicet.

Lapidosis quibusdam Lusitanix collibus juxta Tagum, atque etiam inter vepres eruebam Decembri anno M.D.LXIII. & insequente Ianuario, qualis videlicet in Hispanicarum Stirpium Historia expressa est: nullum enim florem tum temporis observare licuerat. Sed multos deinde post annos, semine è Lusitania delato, similem apud Hollandos natam memonebat Ioannes Moutonus, pharmacopæus doctissimus & diligentissimus, siccumque cum caule & folijs florem è Batavia acceptum, communicabat, qualem subiectâ tabellâ exprimi curavimus.

Natales.

Anem. hortens. latif. duplo flore flavo.

Anem. hortens. latif. simpl. flore III.

ALIAM latifoliam Anemonem ad me anno M.D.XXCVIII. mittebat N.V. Ioannes Hogelandius, quæ prima folia promebat jam dictæ ferè proxima, purpurascens ex viridi coloris, deinde aliquot alia nonnihil laciniata, inter quæ palmaris unus aut alter caulis prodibat, sustinens folium magnis & profundis lacinijs divisum, è quo assurgebat pedalis interdum pediculus, cui insidebat singularis flos duplici foliorum serie constans, quorum externa sex aut septem, orbiculato erant mucrone, nonnulla etiam dentato, foris pallida & tenuibus quibusdam purpurascens venulis quodammodo aspersa, interna autem decem, duodecim, aut plura paullo angustiora, foris etiam pallebant, omnia verò internâ parte flava erant: ex illo porrò folio cauli summo imminente plerumque nascebatur alter ramus dodrantem pedis altus, quem medium ambiebat aliud folium minus, minoribusq; lacinijs præditum, ferens etiam in summo florem similem: medium florem occupabat capitulum multis luteis staminibus cinctum, quod maturitate in semen planum lanuginosum abibat, & levis auræ flatu discutiebatur: radix infra minimi digiti crassitudinem, binas uncias longa, in profundum tendebat, non in latum se spargebat, unamq; aut alteram, interdum etiam plures teretes appendices è lateribus promebat, & aliquot insuper fibris prædita erat. Serius alijs Anemones generibus & germinabat & florebat, semen Iunio maturum.

Anem. hortens. latifol. II.

TERTIÆ folia ejusdem sunt amplitudinis cum superiorû folijs, sed Saniculæ foliorum præne divisurâ initio, & pronâ parte nonnihil purpurascens, mox multifida & tenuius incisa; deinde emergit caulis nudus, lanuginosus, dodrantalis, nonnumquam etiam pedalis, tribus laciniatis folijs, tamquam involucri florem occultens initio, ut in superiore, tandem excrefcens, floré sustinet, in duodena aut quindena folia divisum, foris quasi cineracei coloris &

Anem. hortens. latifol. III. simpl. flore.

loris & hirsuta, interius mistâ rubedine purpurâ nitentia, gratissimo aspectu, mediû caput villosum nigris staminibus circumseptum, quod excusso flore, veluti primum emergentis asparagi thyrsulus intumescit, & ex plano villosq; sive lanuginoso semine conflatum, per maturitatem levissimo aures flatu decutitur, & ejus arbitrio fertur, perinde ac silvestris Anemones Primæ semen: radix novellarum plantarum semine natarum, exigua olivæ similis est, vetustior autem, nodosa & articulata, foris nigra, intus alba, fibris aliquot, per quas alimentum trahit, prædita, quæ frustulatim fracta pangi & feri potest.

Natalis.

Eam quibusdam Germaniæ locis secundum Rhenû, inter Moguntiam & Andernacum, inter vepres in aprico florentem Martio conspiciebam. Post annum etiam M. D. XXC. (nam ante missam non memini) Constantinopoli cæpit adferri illi valde similis, si non eadem. In hortis culta, ante hiemem plerûque folia producit, verno autem tempore floret, interdum etiam Autumno: semen Maio maturum, quod statim feri præstat, ut sæpe expertus sum. Similem etiam in Italia nasci arbitror: quia paucos ante annos à doctissimo viro Ferdinando Imperato Neapoli accipiebam.

Nomina.

HERBARIORVM vulgus apud Belgas Anemonem stellatam sive stelligeram nunc cognominat. Miror autem nonnullos adeo temerarij esse judicij, ut hanc pro Geranio primo reponere non sint veriti: quandoquidem legitimum Geranium primum, tuberosâ radice, sit satis vulgaris notitiæ.

*Anem. hort.
latifol. IIII.
simplici flore.*

ALIVD genus invenitur illi valde simile, & fortè ejus semine natum, cujus radix superioris radici magnitudine & formâ respondet, quemadmodum etiam folijs (quæ profundioribus lacinijs divisa videntur & dilutius virentia) & floris formâ: colore tamen dissimili, foris enim folia exalbidi obsoleti sunt coloris, intus ex purpurâ dilutiore albicant: capitulum suis staminibus septum medium florem occupat, quod maturitate in pappum, cui semen involutum, abit. Paullo serius priore floret.

Anem. hort. latifol. simplici flore. VI.

*Anem. hort.
latifol. V.
simplici flo.*

*Anem. hort.
latifol. VI.
simplici flo.*

*Anem. hort.
latifol. VII.
simplici flore.*

ETIAM ante hiemem sua profert folia Quintum genus, Tertiæ folijs pænè similia, inter quæ caulis, ut in reliquis, exoritur palmatis, nudus lanugine pubescens, tribus folijs, vel quàm levissimè, vel non, incis, florem (quod in Anemones generibus vulgare est) occultantibus, in summo præditus, qui tamen ad binas uncias sive binos pollices, vel etiam altius excrescens supra illa foliola, in octona plerumque, rarò plura, folia, dilutiore rubro, & ad carneum quasi tendente colore interius nitentia, albicantibus unguibus, foris autem obsoletè rubentia & lanugine pubescentia explicatur, multis in umbilico violaceis staminibus hirsutum capitulum ambientibus: radix tuberosa & nodosa est tenuibus aliquot fibris donata, foris nigricans, internè verò candida.

ALIVD Anemones latifoliæ simplici carneo flore genus habuit Generosa Domina de Heusenstain Byzantio allatum, quod Aprili & Maio anni M. D. XXCIIII. ipsi primum flores protulit, foliorum formâ, colore, radice, à superiore parum differens: flores etiam simplices, sed decem aut duodecim latiusculorum foliorum numero constabat, purpurei ferè coloris, & ad Tertiæ florum colorem valde accedentis, non carnei, unguibus albicantibus, multisque nigricantibus staminibus cingentibus medium hirsutū capitulum, quod etiam maturitate in tomētosam lanuginem planum semen continentem, resolvebatur.

QUINTO nō valde absimile Septimum genus, quantum ad folia attinet. Id meo ære Constantinopoli anno M. D. XCVII. emtum, quinquennio post demum florem tulit Francofurti ad Mœnum, cum reliquis generibus sub Maij initium. Habuit autem planta, quæ mihi unica hujus generis erat, radicem tuberosam, foris nigram, è quâ prodibant duo aut tres (ut is annus nonagesimus secundus supra millesimum & quingentesimum fuit admodum ferax in Anemonum & multarum aliarum bulbacearum stirpium floribus proferendis) cauliculi pedales, teretes, ex viridi purpurascens, & tenui quadam lanugine, ut ceterarum, obducti, quos circa summum cingebant terna laciniata folia, quorū summæ oræ pluribus crenis erant divisæ, quàm præcedentium, ex quibus emergebant unciales aut ampliores petioli purpurascens, sustinentes flores, sim-

res, simplicio octo foliorum serie constantes, tenuiter odoratos, quorum color foris saturatius ex purpureo rubebat, interius verò usque ad ungues, saturâ purpurâ (cui admixta rubedo quædam) nitebat & quasi kermesina erat, foliorum orâ quodammodo coccineâ, in quas tamen spargebantur purpurascentes radij, & videretur peculiaris quidam color ex utriusque conflatus, perquam elegans sanè, ungues foliorum magni, albi: medium florem occupabat villosum capitellum nigrum, multis staminulis sanguinei coloris cinctum, quorum apices ex cæruleo nigrescentes, quòd maturitate in lanuginem resolutum, & illi implicatû nigrum semen habens, ut in alijs latifoliæ Anemones generibus, levissimo auræ flatu dispersum fuisset, nisi colligendi tempus diligenter observassem.

2. HVC per similes videbatur (modò eadem non sit) quam anno M. D. C. apud N. V. A. vander Quyn in cultissimo ejus horto conspiciebam. Ea sanè meâ longè vegetior erat, & multo plures caules suis floribus onustos proferebat.

3. NEC ei valde ab similis erat, quæ semine nata, honestissimo viro Christiano Porreto, anno eodem M. D. C. florem tulit, paullo tamen (ut mihi quidem videbatur) dilutior, cujus etiam staminula villosum capitellum ambientia, violacei quodammodo erant coloris, & apices nigri: tria illa similiter folia summum caulem amplectentia erant mucronata, unico dumtaxat in tres lacinias diviso. Florebat dumtaxat Maij initio, quia valde serotinus fuit annus.

CETERVM semine Anemonidum terræ commisso, vel sponte deciduo, multo plura tam latifoliarum, quam earum quæ folia multifida & tenuiter incisa habent, genera cōspiciuntur in eorum, qui rei herbariæ studio se oblectant, hortis, quàm ea, quorum historiam ante aliquot annos divulgavi: & quotidie nova nascuntur.

Etenim inter latifolias quæ purpureum florem habent, mittebat ad me N. V. Ioannes Boifor anno M. D. XCV. genus quoddam ipsi semine natum, cujus flos ipso referente elegans esset, sed mihi dumtaxat biennio post florem dedit.

ILLVD autem ex radice nodosâ tuberôsâque & foris nigrâ, qualis superioris & omnium quæ lato sunt folio (præter eam quæ flavum florê fert) multa promebat folia, illis quæ purpureum, & coccineum, atque carnei coloris proferunt florem valde similia, adeò ut, non conspecto flore, plantæ distingui nequirent: atque inter illa caules aliquot teretes, pedalis interdum longitudinis, virides, tenui quadam lanugine obritos, quibus infidebant terna folia mucronata, unciam longa, è quorum medio exiliebat pediculus gracilis, tres uncias longus, tenui similiter lanugine obritus, sustinens florem elegantissimum octo folijs constantem, coloris purpurei saturi, exterius splendentis, interius minime, quorum ungues magni, albique, infimâ verò parte, quâ pediculo adharebant, purpurei, eminente in medio flore capitello villosò & nigricante, plurimis subcæruleis staminulis, quorum apices cærulei, cincto: odor florum spinæ appendicis.

Florebat cum alijs Anemonum generibus extremo Aprili & Maiò.

NONVM genus etiam communicabat idem Boifor, ipsi similiter semine natum afferens, & istic, ad aliarum differentiam, violaceo flore appellari scribens. Habebat autem folia superiori, aut latifoliæ Tertie non multum dissimilia, quina, septena, aut plura, inter quæ prodibant singulares, bini, aut terni cauliculi, teretes, firmi, ex viridi purpurascentes, tenui quadam lanugine pubescentes, pedalis longitudinis, quos circa fastigium ambiebant terna folia, ut in præcedentibus, initio florem occultantia, ex quorum deinde medio profiliebat pediculus, binas aut ternas, interdum etiam plures uncias, longus, sustinens florem octo, vel etiam pluribus interdum, folijs constantem, externâ parte subpurpureis & splendentibus, internâ verò, ex purpurâ violaceis, quorum ungues rubescentes albicante orbe erant cincti, spinæ appendicis florum odorem quodammodo referentem: umbilicum occupabat capitulum nigris staminulis cinctum, quorum apices ex cæruleo nigrescebant: radix aliarum latifoliarum radicis instar tuberôsâ, foris nigra, & quæ fragmentis, ut ceterarum, pangi potest. Florebat cum alijs Aprili.

DECIMUM quoddam genus observabam, quod licet totâ quodammodo facie Nono simile esset, & floris folia coloris essent etiam violacei: internâ tamè parte notis quibusdam erant discretâ, nam albis maculis erant insignita. Et certè initio, plantam illam vitium ali-quod contraxisse existimabam cujus causâ maculæ illæ in flore apparerent. Sed quum radicem incorruptam offendiissem, & sequente anno flores similibus maculis notati conspicerentur, diversum genus esse censeui.

ALIVD præterea genus habebam cujus flores essent violacei paullo saturatioris coloris, non cedens elegantia ei quod à Boiforo accipiebam, & quorum ungues majores magisque candidi erant, propius quodammodo accedentes ad Octavi generis flores. Illud Constantinopoli allatum mihi communicabat Illustris Viri Davidis Vngnad uxor anno ante quàm Viennâ excederem, ut Francofurtum me conferrem.

HVC Anemonidi non valde dissimilis erat ea quæ semine nata Porreto, primum florem tulit anno sexcentesimo supra millesimum, etiam elegans, nec folijs, cauliculis, atque etiam radice discrepans à superiore: flos etiam illius flori similis, octonis folijs constans, externâ parte

Anem. hort.
latifol. vlt.
simplici flore.

Anem. hort.
latif. x. x.
simplici flore.

Anem. hort.
latif. x. x.
simplici flore.

Anem. hort.
latif. x. x.
simplici flore.

Anem. hort.
latif. x. x.
simplici flore.

parte dilutè purpurascens & splendentibus, internâ autem violaceis, quorum unguis valde magni, & prorsus argentei coloris, etiam eorum infimâ sede, tenui tamè odore & vix sensibili præditus; cujus umbilicum occupabat villosum nigricans capitulum, multis staminulis nigricantibus cinctum, quorum apices nigri. Florebat Maii initio.

CETERVM eidem Porreto semine nata est alia Anemone latifolia, quæ etiam primum protulit anno M.D.C.

*Anem. hort.
latifol. xiii.
simplici flore.*

Ea autem ex tuberosâ & nigrâ radice, qualis superiorum, multa producebat folia, superiorum folijs similia, inter quæ prodibat singularis caulis crassior & firmior, ex viridi purpurascens, & brevi lanugine septus, in cujus summo fastigio nascebatur tria folia, superiorum folijs paullo ampliora & longiora, omniâque laciniata, è quorum medio assurgebat pediculus crassior quàm in superioribus, ex viridi purpurascens, & brevi lanugine obfusus, veluti etiam terna superna illa folia, sustinens ampliorè florem quàm superiorum, duodenis item folijs constantem, foris ex purpureo albescens & splendentibus, internè ex violaceo purpureis & etiam splendentibus, quorum unguis albi quidem, verum non adeò ampli ut in præcedente, umbilicum floris occupante villosa capitulo nigro, quod ambiabant subfusca staminula, subæruleis apicibus prædita. Florebat Maio.

*Anem. hort.
latifol. xiv.
simplici flo.*

ISTIS adijciemus eas latifolias quæ flores quidem purpureo colore præditos habent, sed multo dilutiore & veluti carneo. Omnes autem, radices & foliorum formâ non sunt dissimiles superioribus, præsertim Tertiæ, caules etiam habet teretes & brevi lanugine obfusi, atque ex viridi purpurascens, ut illius, ad quorum fastigium nascuntur uncialis longitudinis folia, quorum unum, ut plurimum, paucis lacinijs sectum, inter quæ exilit triuncialis pediculus, ex viridi etiâ purpurascens, sustinens florem octo plerumque folijs constantem, quorum externa pars nonnihil purpurascit, interna coloris est ferè carnei, ejusque vel saturatio- ris vel dilutioris, unguibus item vel amplioribus, vel minoribus, omnium tamen albis, & capitellum medium obtinentibus nigrum & villosum, quod ambiunt multa albicantia stamina apicibus æruleis prædita. Flores autem sunt vel majores vel minores pro terræ ratione & ubertate.

Florent omnes eodem tempore quo superiores, aut interdum paullo serius, pro loci, in quo repositæ, situ. Quædam florem habent nonnihil odoratum, aliæ minimè.

*Anem. hort.
latifol. xv.
simplici flo.*

EST & altera Anemone latifolia, quam habui munere N. V. Ioannis Boisot, cuique Decimum quintum locum dabimus. Ea autem habet radicem nodosam & tuberosam instar radices præcedentium atque foris nigram, è quâ prodeunt multa folia, ut in præcedentibus, sed majora & crassiora atque in majores lacinias divisa, inter quæ singulares aut plures exoriuntur caules satis firmi, virides, vel ex viridi purpurascens, brevique lanugine obducti, desinentes in terna æqualiter nascentia folia, aliarum latifoliarum instar, longiora tamen, ut quæ binas uncias superent, & quadam lanugine pubescentia, è quorum umbilico prodit pediculus tres aut quatuor uncias longus, ex viridi purpureus, sustinens florem octonis magna ex parte, interdum etiam novem folijs constantem, coloris externè carnei, & unguibus saturatè purpurascens, internè verò carnei valde diluti, illum, qui incarnati hispanici nomen obtinuit, prorsus referentis, & à nonnullis orangeus dicitur, suave rubens enim color flavo dilutiore vel pallido suffusus esse videtur: medium florem occupat capitellum villosum ad violaceum colorem tendens, cinctum staminulis ejusdem coloris, quorum apices saturè purpurei & quasi nigri: maturitate in pappum diffuit illud capitulum, cui implicatum planum semen nigrum, ut in præcedentibus.

2. Aliud ejus genus etiam mittebat, jam descripto per omnia minus, cum folijs, cum caulis & flore, cujus color licet ferè idem, mihi tamen paullo dilutior videtur, in utroque tamen nulla odoris gratia.

Tempus.

Floret utrumque genus cum superioribus: & pro solî, in quo repositæ, ubertate, ampliores vel minores flores proferunt. Non dubium est, quin plantæ earum semine natæ, etiam interdum varient, & flores proferant vel saturatio- ris, vel dilutioris coloris.

*Anem. hort.
latifol. xvi.
simplici flore.*

SIMILEM quidem habebat Anemone Decima sexta cum Latifolia pleno flore (de qua sequente capite) radicem, sed ejus folia, quæ etiam multa ex illa oriuntur, non erant adeò ampla & crassa ut illius, neque adeò dilutè virebant, sed ferè erant ijs similia quæ in latifolia purpureo flore, sive Tertia (quæ omnium prima Belgio cognita) nascuntur, inter quæ assurgebat caulis dodrantalis vel etiam pedalis, satis gracilis, viridis, in cujus fastigio nascebantur terna folia uncialis longitudinis, quorum unum paullo latius extimas oras laciniatas habebat, alia duo mucronata erant, interdum etiam alterum illorum nonnihil crenatum: inter quæ assurgebat triuncialis aut amplior pediculus, teres, viridis, aliquando summâ parte ex viridi purpurascens, brevi lanugine obfusus, cui insidebat flos octo plerumque folijs constans uncialis longitudinis, interdum brevioribus, nonnumquam longioribus, ut ejus, cui Pavonis majoris nomen dederunt, florem simplici foliorum serie constantem æquare possit, pro solî in quo planta alitur, videlicet ratione: floris color idem qui in plenæ latifolix flore, hoc est, elegantissimo coccineo internâ parte nitens, similes etiam unguis pallecente orbe illos ambiente, externâ autem, quadam lanugine pubescentem medium

Anem. hortens. latifol. simpl. flore xvi.

Anem. hort. latifol. simpl. flore xvii.

medium florem occupabat capitellum villosum cinctum staminulis purpurascens, quorum apices nigricant.

DECIMUM septimum Anemonis simplici flore latioreque folio genus habuit Constantinopoli allatum Generosa Dn. de Heusenstain, quod anno M. D. XXCVII. mense Aprili in ejus horto floribus onustum conspiciebam, cuius fragmentum sequente Iulio mihi donabat, ego deinde amicis in Belgio communicabam. Id autem similibus superiori erat folijs paullo tamen rudioribus, pronâ parte velut ærugine infectis, supinâ valde virêtibz & quasi atris, quorum ea quæ tenuius incisa, nigris maculis interdû aspersa erant. Vegeta porro erat hæc planta, cauleque inter folia promebat firmos, crassiusculos, tribus etiâ foliolis supernè septos, è quibus exilibat pediculus duas uncias longus, florem sustinens amplum, octo folijs constantem latiusculis, elegantissimo coccineo colore internè fulgentibus, in quibus nulli apparebant ungues, externè dilutioribus & lanuginosis: stamina capitulum cingentia sanguinei erant coloris, eorum apices ex flavo & viridi coloribus cômixtis ad nigredinem quodammodo tendebant initio, at obversi, subcæreulei ad cineraceum tendentis erant coloris: delapso flore augebatur villosum nigrum capitulum, quod maturitate in lanuginem tomentosam resolvebatur, cui implicatum erat semen planum, nigrum, quale in prædictis, quod etiam ilico satum, ante hiemem germinare solet: radix crassa, nodosa, foris nigra intus alba, multas fibras spargens.

Anem. hort.
latifol. xviii.
simplici flore.

CETERVM anno sexcentesimo supra millesimum observabâ apud N. V. A. vander Duyn elegans Anemonidis latifoliæ genus, cui Decimum octavum locum dabimus. Habebat id tuberosam & nigram radicem instar aliarum latifoliarum quas enumeravimus, è qua prodibant folia pæne orbiculata, in tres partes usque ad umbilicum divisa, & in ambitu crenata, deinde alia minus orbiculata in tres etiam partes usque ad umbilicum ea sustentem secta, quæ in longas lacinias erant divisa, inter quæ assurgebant pedalis longitudinis caules crassiusculi, rotundi, ex viridi purpurascens, ternis latiusculis folijs in fastigio præditi, è quorum umbilico exibat pediculus duas aut tres uncias longus purpurascens colore; & brevi quadam lanugine obductus, quemadmodum & ipsi caules, ut in reliquis latifoliarum Anemonidum generibus, sustinens satis amplum florem octo folijs constantem, odoris expertem, coloris ex coccineo phœnicei, qualis ferè in papavere rhoade conspicitur, unguibus parvis subpallidis, occupante medium florem capitulo villosa, nigro, cincto multis staminulis ex atro purpurascens, quorum apices initio nigri & splendentes, deinde ex atro flavescens.

Anem. hort.
latifol. xviii.
simplici flore.

Florēbat dumtaxat Maio, quia is annus valde serotinus fuit, propter præcedentem asperam.

rimam

Anem. hort. latif. simpl. flore xviii.

Summa colo-
rum varietas
in Anemoni-
dis semine na-
ta floribus.

Anem. hortens. tenuif. simpl. flore i.

Anem. hort.
tenuif. i.
simpl. i. flore.

Natalis.

Ferrariæ Ducis Medico, ejus radicibus Illustri Viro Ioanni de Brancione, qui reliquis dein-
de communicavit.

rimam hiemem, qualis totis triginta quin-
que annis in his regionibus non fuerat con-
specta.

HABEBAT etiam alias semine natas, qua-
rum folia erant latifoliae Tertiarum folijs non
valde dissimilia, sed quæ flores haberent qui-
busdam notis, ab ijs è quarum semine natae
erant, discretos: ut Natura non minus pænè
ludat in coloribus florum hujus platarum, quam
in Tulipis, & Iridibus. Id quod etiam obser-
vabam in illis quas nobiles viri Carolus de
Bentynck, & Ioannes Hogelandus, atque or-
natissimus vir Christianus Porretus semine
adquisiverant: nam nonnulli flores habue-
runt colorem vel saturatiorem vel dilutiorem,
quidam etiam ferè albicantem, alij sangui-
neum, variantibus etiam mirum in modum
eorum unguibus. Imò ipse Hogelandus inter
innumeras plantas tum latifoliae, tum angu-
stifoliae quas semine adquisivit, habuit latifo-
lias quæ hoc anno sexcentesimo supra mil-
lesimum, primum florem tulerunt, in quarum
floribus plusquam triginta coloris aut un-
guium discrimina observavit, tum etiam in
foliorum numero: quas differentias ipse scri-
pto tradidit.

ABSOLUTA latifoliarum Anemonarum sim-
plici flore præditarum historia, ut ad Angu-
stifolias transeat sermo consentaneum est.
Earum etiã variae sunt species, & illarum quidem
folijs & radice inter se differentes: major ta-
men in florum colore & eorum unguibus
conspicitur differentia.

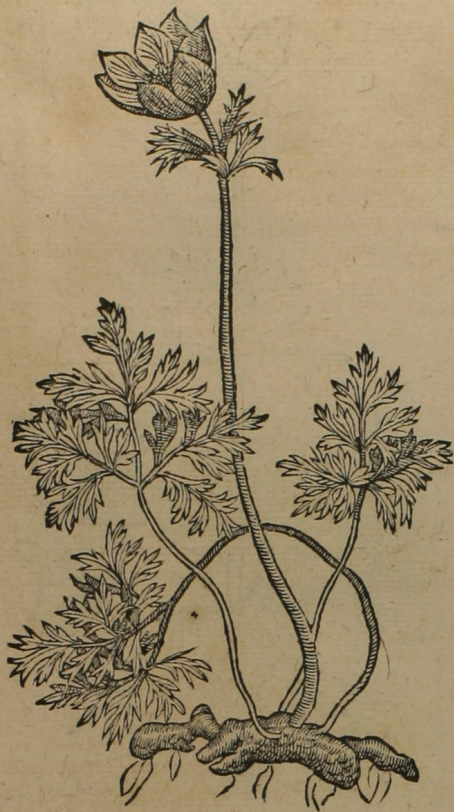
PRIOR, multa habet folia, novo vere, quæ
prodire incipiunt, purpurascentia, deinde ex
viridi pallentia, multifida, Coriandri, vel Li-
monis potius Anemonidis folijs similia, tri-
gemina plerumque simul pediculis cónexa,
hirsuta, & in terram, ut Dioscorides rectè ait,
inclinantia: inter quæ caulis exilit nudus qui-
dem, sed quem terna foliola, trifariam pro-
fundius incisa, mediâ parte amplectuntur,
quæ aliquamdiu florem occultât, donec So-
lis calore ex ijs sese explicans, & emergens,
expandatur in quattuordecim aut quindecim
foliola mucronata, minora quàm in la-
tifoliarum generibus, coloris vel caerulei, vel
albi, vel utroque mixti, hoc est, externâ par-
te subcaerulei, internâ albi, staminulis albis,
quorum apices pallidi, medium florem oc-
cupâtibus: decusso flore, apparet capitellum
pænè Ranunculi, constat ex seminibus ejus
semini etiam similibus, non tomentosum ut
in Latifoliâ Anemonide: radix digitalis ple-
rumque longitudinis & crassitudinis, in ali-
quot ramos divisa, & tuberculis obsita, fibras
quasdam hac illac spargens, foris nigra, intus
alba, quæ similiter fragmentis feri & pangi
porest.

Hanc primum ex Italia habuerunt Belgici
horti, missis ab Alphonso Pantio, Serenissimi

Floret

Floret novo vere cum Anemonidis latifoliae generibus: ejus semen etiam cum illo maturefcit, aut paullo serius.

Anem. hort. tenuifol. simpl. flore II.

ALTERIVS folia ante hiemem prodeunt quina aut sena, multo minoribus & crebrioribus incisuris divisa, quam Prioris Angustifoliae, Bulbocastani, sive Oenantes primae folijs non valde dissimilia, magis tamen carnosa, & densiora, dilutiusque virentia: caulis inter ea pedalis aut major, unicus ut plurimum, nudus, hoc est, nullis folijs septus, quadam lanugine pubescens instar caulis latifoliarum, quem circa fastigium ambiunt terna minora & multifida folia, ad tempus florem occultantia, quibus explicatis, apparet flos summo cauli insidens, qui caloribus apertus, majore quam superior amplitudine praeditus conspicitur, & sex dumtaxat folijs constare, licet interdum septena aut octona adquirat, purpurei & quasi violacei coloris, externam parte lanuginosis, cujus umbilicum occupant stamina nigricantibus apicibus praedita, capitellum villosum nigrumque ambientia, quod nullum umquam semen proferre animadverti, licet totis triginta annis vel etiam pluribus in horto aluerim: radix nodosa est, multos in obliquum quaqua-versum spargens tenues fragilesque ramos, foris nigricantes, intus albos.

Anem. hort.
tenuifol. II.
simpl. flore.

Hæc etiam in Belgicâ primum missa à Pantonio: postea aliquoties allata est Constantinopoli Viennam Austriæ. Floret Aprili, & interdum denuo Autumno, radice mirum in modum propagatur: nam vel tenuissima ejus fragmenta facile comprehendunt & repullulât, etiam abjecta & nullâ terrâ tecta.

Natalis.

2. HVC non dissimilis nec folijs, nec radice nec floris formâ Constantinopoli cum ea quæ violaceo est flore, adjecta, in floris colore dumtaxat est differentia, qui non est violaceus, sed ex purpurâ rubens.

IN Hispanicarum stirpium historia dictum est, ex Italiâ missam fuisse Ill. V. Joanni de Brancion Anemonem, similem radice & folijs Secundæ tenuifoliae, quam cæruleum florem multiplici foliorum textura constantem ferre dicebant, quem conspiciere mihi non licuisset. Deinde in Plantarum per Pannoniam & vicinas Provincias observatarum Historia, Constantinopoli Viennam esse allatas Gen. Dn. de Heusenstain solidas & recentes minimeque rugosas Anemonidis radices ejus tenuifoliae quæ multorum foliorum sanguineo est flore radicibus persimiles, quas, qui mittebat *Biniz* ante vocari, & cæruleum plenum florem gestare scribebat: quæ licet Bulbocastani folijs similia folia produxissent, florem tamen dedissent non plenum, nec cæruleum, sed simplicem & alterius coloris. Hoc etiam nomine, vel *Binizate*, omnium autem frequentissimè *Binizade* appellatione Constantinopoli postea missæ sunt & illi & Generosæ Dn. Vngnadin, atque alijs, Anemonidis radices, quæ tamen si multifida habuerint folia, instar foliorum Bulbocastani, floris tamen colore varient. Singulas porro ordine describemus.

PRIMA igitur hoc nomine missa, Tertia autem in classe earum quæ tenuiore folio sunt & multifida, foliorum quidem formâ cum Secundæ folijs respondebat, commodè tamen tenuifolia dici non poterat, singulorum enim foliorum alæ, licet ternæ numero ut in illâ, minus frequentibus, latioribusque lacinijs divisa erant, Ranunculorum quorundam folijs quantenus respondentes: quæ tamen postremo germinabant folia, latioribus Anemonæ tenuifoliae Polyphylo flore folijs valde dissimilia non erant: inter quæ prodibant singulares caules summo fastigio terna ut in alijs folia sustinentes, latioribus tamen lacinijs divisa quam in ceteris *Binizade* speciebus, è quorum medio profiliens pediculus binas uncias longus sustinebat florem simplici sex foliorum texturâ constantem, elegantissimi & floridi coccinei coloris, quorum ungues fatis magni, ex pallido, fusco & albo coloribus mixtis tincti erant, paucis staminibus capitellum cingentibus & floris umbilicum occupantibus.

Anem. hort.
tenuifol. III.
simplici flore.

Id genus mihi & alijs communicatum, præmaturè ante hiemem gemmas protrudere solebat, quas proximè subsequens gelu corrumpebat: at egregiè cum alijs flores dedit anno M. D. XXCVI. Verùm & hæc Anemonidem, & reliquarum maximam partem nobis corrum-

pebat asperimæ subsequentis hiemis inclementia, quæ maximam calamitatem omnibus propè Germaniæ hortis adferebat.

Anem. hort. tenuifol. simpl. flore IIII.

Anem. hort. tenuifol. simpl. flore VI.

Anem. hort.
tenuifol. IIII.
simplici flore.

ALTERA, quæ tenuifoliarum Quarta, similima jam dictæ habebat folia, inter quæ assurgebat firmus caulis, terna folia laciniata sustinens, unde proficiebat (scuncialis pediculus, firmus, florem sustinens amplum, octonis (præter istius generis Anemonidum morem) folijs constantem, coloris interiore parte coccinei elegantissimi, unguibus albis, exteriori quidem etiam coccineis, sed tenui lanugine pubescentibus & splendentibus: umbilicum occupante villoso nigricante capite, multis staminibus cincto, quorum apices ex nigro purpurascabant: semen observare non potui, nam florem quem unicum habebat, carpebam, ut rudi minerva delinearem & describerem: sed si quod dedisset, illi, quod subsequentes Anemonides protulerunt, par esse puto.

Anem. hort.
tenuifol. V.
simplici flore.

TERTIA, quæ Tenuifoliarum Quinta est, multa ante hiemem promebat folia, tenuifolia polyphylla sanguineo flore folijs non dissimilia, paullo tamen saturatiora & paullo tenuius incisâ: inter quæ caules exhibant terni aut quaterni, interdum, ut in illâ, singulares, pedem longi, firmi, purpurascetes, & lanugine pubescentes, tribus folijs valde dissectis & laciniatis, florem initio occultantibus, Anemonidis tenuifolia plenæ & ceterarum more præditi, qui deinde ad trium unciarum altitudinem aut majorem, supra illa excrecentes, unicum singuli sustinebant florem, magnum, illi qui violaceus est, præter interdu æqualem, simplici sex foliorum serie constantem, quæ elegantissimo coccineo colore intus nitent, foris lanugine pubescebant, quorum ungues albi, & umbilicus, à multis purpureo violaceis staminibus medium caput cingentibus, occupatus: radix tuberosa & nodosa ut superioris aut Tenuifolia pleno flore. Hæc una ex illis Anemonidibus Binizade appellatione insignitis est, quæ cæruleum plenum florem gestare debebant.

Anem. hort.
tenuifol. VI.
simplici flore.

QUARTA Binizade, sive Tenuifolia Sexta, folijs à Tertia nihil differebat, pedalisq; longitudinis caulem habebat, circa fastigium tria folia sustentem, aliarum instar, latioribus lacinijs divisa, deinde supra illa palmari longitudine assurgentem, & florem sustentem amplum admodum, reliquis ejus generis majorem, simplici similiter sex foliorum texturâ constantem, non orbiculato mucrone, ut superioris, sed in cuspidem ferè desinente, coloris sanguinei elegantissimi, unguibus albis magnis, villoso capite umbilicum floris occupante, & multis sanguineis staminibus obfuso, quibus infidebant apices ex cæruleo purpurascetes: radix superiori similis.

Anem. hort.
tenuifol. VII.
simplici flore.

BINIZADE Quintæ, sive Tenuifolia Septimæ folia ante hiemem prodibant, humiq; spargebantur, ut in superioribus, & paullo majoribus lacinijs divisa videbantur: inter quæ

Martio

Anem. hort. tenuif. simpl. flore vii.

Anem. hort. tenuif. simpl. flore ix.

Martio exibat caulis dodrantalis, tenuis, teres, purpurascens & brevi lanugine pubescens, ad cujus fastigium nascebantur perinde ac in alijs generibus tria minora laciniataque folia, florem regentia, minus tamen incisa quàm in Tertia Binizade, ex quorum medio prodibat pediculus binas aut tres uncias longus, subpurpurascens, cui infidebat flos minor alijs, & coccineus quidem colore præditus, sed nonnihil ad sanguineum tendente splendens, qualis in quarundam Tuliparum floribus conspicitur, sex, ut plurimum, nonnunquam quinque dumtaxat, sed interdum etiam septem folijs constans, eorum unguibus magnis, exalbidis, qui purpureis venis distincti erant: umbilicum floris occupabat hirsutum capitellum, tenuibus purpurascensibusque staminibus cinctum, quorum apices nigricantes: id maturitate in tomentum resolvebatur cui implicatum planum, ut in ceteris, semen.

2. Hujus flos interdum variat: nam licet sex folijs constet & coccineus sit, ad cocti tamen lateris colorem accedit, nec splendens est. Vtriusque autem radix Tenuifoliae pleno flore radicem non minus refert quàm prædictæ.

Varietas.

Non erat dissimilis superiori cum radice tum folijs, quæ Sexta Binizade nomine missa, five Tenuifolia Octava, frequentesque ex radice promit caules pedem altos, virides, summo fastigio ex viridi purpurascens, & tria etiam folia minora tenuiter incisa sustinentes, inter quæ exurgit palmaris pediculus ex viridi purpurascens, & brevi lanugine pubescens, cui infidet flos major superiore, sex folijs constans externâ parte lanugine quadam obductis & coloris sanguinei saturatioris & splendentis, internâ autem sanguinei coccineo permixti, quorum ungues ejusdem ferè sunt coloris, sed splendentis aliquantulum, quæque pediculo adhærent quodammodo pallentis, umbilicum floris occupante nigricante capitello purpurascensibus staminibus cincto, quorum apices ex cæruleo fusci. abit tandem illud capitellum in albicans tomentum, cui implicatum semen planum ut in præcedente. Floret

Anem. hort. tenuif. viii. simplici flore.

Aprili, interdum denuo sub extremum Autumnum.

TENUIFOLIA Septimæ similis erat radice & folijs Septima Binizade appellatione missa, five Tenuifolia Nona. Ejus autem flos senis folijs non constabat, ut reliquarum maxima pars, sed quatuordecim & pluribus, ijs ferè similibus, quæ interiore parte floris Tenuifoliae plenæ conspiciuntur, diluti tamen admodum purpurei coloris, & quasi carnei, nullis unguum vestigijs: medium autem capitulum ambiebant multa purpurea stamina, quorum apices cærulei.

Anem. hort. tenuif. ix. simplici flore.

Maiore florebat apud Gen. Dn^m Vngradin anno M.D.XCVIII. Autumno præcedente ipsi cum alijs plerisque singularibus Byzantio allata. An ferat semen, mihi incompertum: nam quum unicam ejus plantam haberet, eamque uno dumtaxat flore præditam, illum ut præ-

Tempus.

scinderem permittebat, quo cōmodius describere & delineare possem. An porrò insequente anno similem florē tulerit, & semen dederit, ignoro: nam illo ipso anno Viennā discessi.

Anem. hort. tenuif. simpl. flore x. & .xi.

Anem. hort.
tenuifol. x.
simplici flo.

Anem. hort.
tenuifol. xi.
simplici flore.

RADICE atque folijs Tenuifoliae Quintae proxima ferē erat Binizade Octava, vel Tenuifolia Decima, licet folia paullo crassiora & magis succulenta habere videretur, atque pronā parte splenderent: inter quae nascebatur caulis pedem longus, firmus, viridi lanugine oblitus, terna folia sustinens, non adeò frequentibus lacinijs divisa quā superiorum, quibus flos initio obvolvēbatur: ē quorum umbilico crescebat pediculus tres circiter uncias longus, amplū gestans florem, eo qui violacei coloris est aequalē, sex folijs constantem, ut ceterorum maxima pars, exalbidi virefcentis primum coloris, deinde nōnihil ad carneum tendentis & circa ungues virefcentis externā parte, internā verò albi, plurimis in umbilico tenuibus staminibus carnei coloris, quorum apices nigri, hirsutum carnei quē pānē coloris capitulum cingētib. Ista etiam missa fuerat Gen. Dn^a de Heusenstain pro ea quae florem caeruleum plenum ferret.

FOLIIS, caulibus, radice, jam dictae respondebat Nona Binizade, aut Tenuifolia Vndecima Anemone: cuius flos pediculo insidebat ē tribus laciniatīs folijs emergenti, satis magnus, brevior tamen superiore, sex ut plurimum folijs praeditus (interdum etiam octonis aut pluribus) coloris externā parte carnei albo mixti, internā verò prorsus ferē albi, unguibus & venis ex albo paullulum virefcentibus: medium florem etiam occupabat hirsutum capitulum albis staminibus cinctum, quorum apices subcaerulei. Matura utriusque ca-

pita in tomentosam lanuginem planum semen continentem resolvebantur, & à levissima aura dispergebantur.

Vtramque hanc Anemonidem tenuifoliam exalbido flore Decimam videlicet & Vndecimam in eadem tabellā exprimi curabam, alterius tamen dumtaxat florem, quum ceteris notis conveniant.

Et haec quidem omnes Anemonides sunt, quae Binizade appellatione missae. Ceterum istam varietatem satione fieri credibile est: nam in alijs quibusdam etiam plantis idem contingere observabamus.

CETERVM aliam Anemonidem tenuifoliam albo flore conspiciēbam apud N. V. Ioan-nem Hogelandum, quam alterutrius istarum semine natam non dubito.

Anem. hort.
tenuifol. xii.
simplici flo.

Multa autem promebat ex radice folia multifida instar aliarum Anemonarum tenuifoliarum, viridia, non splendentia: inter quae exhibant bini aut plures caules dodrantes vel etiam pedem longi, rotundi, firmi, in quorum fastigio terna nascebatur folia multipliciter divisa, ut in reliquis Anemonibus multifido folio praeditis, ē quorum umbilico crescebat pediculus, binas, ternas, aut plures uncias longus, gracilis, purpurascens ex viridi coloris, sustinens amplum florem, sex folijs prorsus candidis constantem, exceptis foliorum unguibus, qui externā parte nonnihil virefcebāt: medium florem occupabat capitulum nigrum, plurimis staminibus albis cinctum, quorum apices nigri magnam venustatem candido flori addebant: radix erat tuberosa, crassiuscula, instar radices superiorum, aut illius Anemonidis tenuifoliae, quae plenum sanguineum florem profert.

Anem. hort.
tenuifol. xiii.
simplici flore.

ANNO porrò M.D.XXCVI. Constantinopoli missas novo vere accepit Generosi viri Davidis uxor exsuccas Anemonidum radices, quae statim telluri creditae, subsequente Maio & Iunij initio flores protulerunt non unius generis Nam licet omnes multifida instar Bulbo-castani haberent folia, & crescendi formā atque radice Tenuifoliam polyphylo flore rubro sive sanguineo referrent: quarundam tamen flos simplici sex foliorum serie constans prorsus niveus fuit praeter foliorum ungues, qui carnei quidpiam coloris mixtum habebāt: capitulum hirsutum, floris umbilicum occupans, sepiebant multa candidatā stamina, apicibus ex obscurā purpurā nigricantibus praedita: Aliarum flos fuit coloris sanguinei, & plenus. Singularum radices similes crassae & nodosae. Omnes autem missae Galipoli lale nomine, & subsequēntis hiemis inclementia corruptae.

CETERVM

CETERVM insequente anno accipiebam Byzantio aliquot Anemonidis radices, istic in foro redemptas meo ære, cum quibusdam alijs peregrinis plantis, quarum tres inter eas quę tenuiore fuerunt folio, florem habuerunt à jam descriptis colore nonnihil variantem.

Anem. hort. tenuifol. simpl. flore. xlii.

VNA protulit multifida & tenuiter incisa folia, reliquarum Anemonarū Bulbocastani folijs præditarum modo: inter quæ dodrātales aut ampliores caules, nudi, firmi, subhirsuti vel brevi quadā lanugine pubescentes, terna minora folia aliquot lacinijs diuisa circa summum fastigium habētes, deinde summo fastigio, quod supra terna illa folia ad aliquot uncias excrefcebat, florē sustinentes sex foliorum serie constantem, externā parte carnei coloris prorsus, præter albicantes oras, internā verò exalbidi, venis tamen carnei coloris ab imo ungue usque ad medium folium sparsis, umbilicum occupante villosō capitello, multis leuiter purpurascenubus staminibus nigricante apice præditis obfito: hujus verò radix à superiorū radice valde differebat, & Tenuifoliæ Secundæ, quæ violaceū fert florem, radici proxima erat: nam medium quidem radices caput, è quo folia & caulis emergebāt, extuberabat & crassius erat, ut in illā, deinde tenues fragilesq; ramos foris nigrescentes, intus albos, illius instar quaquaversum in latera spargebat. Hæc insequente Vere flores dedit.

Anem. hort. tenuif. xlii. simpl. flore.

ALTERI, singulis quidem annis folia emergabant Priori non dissimiliā: sed quadriennio post dumtaxat ejus florem mihi conspicerē licuit, qui singulari cauli tereti innitebatur ternas aut quaternas uncias supra minora illa folia tenuibus lacinijs diuisa assurgenti, sex similiter folijs præditus, & pænè prioris flori similis, candidior tamen, nec valde à Decimætertix flore diversus, multis

Anem. l. ort. tenuif. xv. simpl. flore.

staminibus albis subcæruleo apice præditis, & hirsutum capitulum cingentibus, ejus umbilicum occupantibus. Hujus radix à Prioris radice longè diversa, nam nullos nigricantes ramos in latera spargebat, illius instar, verū in tuber cōtracta, Tenuifoliæ quæ plenum florem fert, radicem, forma, magnitudine & colore valde referebat, vel etiam magis albescebat: breuiter non valde dissimilis xlii.

TERTIA, neque folijs, neque radice ab hac differebat, floris etiam forma similis (sex enim folijs constabat) amplior tamen, & foliorum magis orbiculato mucrone erat, color etiam diversus, nempe ruber seu potius sanguineus adeò saturatus & elegans, ut cum illo, qui in sericeo panno villosō rubro saturo, & ad nigredinem quodammodo tendente, elucet, contendere posse videretur: ungues adhuc magis saturi, albicantibus tamen quibusdam venis distincti: umbilicum occupabat hirsutum fuscum capitulum, quod ambibant multa stamina ex purpurā rubentia nigricantibus apicibus prædita.

Anem. hort. tenuif. xvi. simpl. flore.

Florem etiam hæc dedit quarto demum anno post quā illam accepissem.

NON minùs elegans, nec etiam ei valde similis erat, quam Lugduni Batavorum observabam. Ea etenim ex radice similiter tuberosā & crassā ut superiorum, multa producebat folia multifida instar præcedentium, & inter illa caules ternos aut plures pedalis longitudinis, interdum majores, quorum fastigio insidebant terna folia minora multipliciter incisa, & supra illa assurgebat crassior pediculus, quaternas uncias longus, ex viridi purpurascens, sustinens florem valde amplum, non cedentem magnitudine flori Secundæ Tenuifoliæ, sex folijs constantem, coloris sanguinei ex atro rubentis & quasi sericei panni villosi kermesino colore præditi æmuli, quorum infima pars circa ungues splendebat, floris verò umbilicum occupabat capitellum nigrum villosum, exilibus staminibus ejusdem cum folijs pænè coloris, paullo tamen dilutioris septum, quorum apices nigri. Florebat Aprili.

Anem. hort. tenuif. xvii. simpl. flore.

ALIAM præterea valde elegantem conspiciēbā in Illustrissimæ Ducis Arschotenfis hortō florentem Lugduni apud Batavos, quā à me accepisse dicebat.

Habebat autem illa, multa & tenuiter incisa folia humi sparsa instar aliarum Tenuifoliarum, saturatiore tamen (ut mihi quidem videbatur) viriditate prædita, pediculis ex viridi purpurascenubus innixa, inter quæ prodibant bini, terni, aut plures caules purpurascenubus, tenui brevique lanugine obducti, utin præcedentibus generibus, summo fastigio sustinentes

Anem. hort. tenuif. xviii. simpl. flore.

terna

terna folia, instar eorum quæ in alijs Anemonibus tenuifolijs multifida & æqualiter nascentia, è quorum medio exibat pediculus ejusdem cum caule coloris, unciam unam aut alteram longus, aut paullo major, cui insidebat flos sex folijs constans, brevi tenuique lanugine exteriore parte pubescentibus, coloris dilute rubescentis, interiore verò coccinei valde diluti, quorum ungues ampli erant & albi, umbilicum obsidebat fuscum capitulum multis sanguinei coloris staminibus cinctum, quorum apices nigri: radix ferè ei similis quæ tenuifolia pleno flore. Cum alijs generibus Aprili florem, qui odoris expers, proferebat.

Anem. hort.
tenuif. xix.
simpl. flore.

EODEM similiter tempore Aliam observabam florentem, quæ, ex tuberosâ crassâ radice instar superioris, multa producebat folia multifida, ejus tenuifolia quæ plenum florem habet folijs similia, inter quæ etiam exoriebantur bini aut terni, interdum plures, pro plantæ magnitudine, caules, pedalis longitudinis, virides, brevi lanugine pubescentes, ferentes summo fastigio terna minora folia, sed valde etiam dissecta, inter quæ exiliebat pediculus tres aut quatuor uncias longus, ex viridi purpurascens, & brevi tenuique lanugine obsitus, sustinens florem sex uncialibus folijs constantem elegantis coloris, veluti ex sanguineo & coccineo medij, non saturi tamen sed diluti, eique prorsus similis quem vulgus cochinnileum appellat, extimâ parte orbiculatis, non autem mucronatis, quorum ungues magni, albi, & quasi argentei, umbilico floris occupato à nigro villosa capitello, quod ambibant multa terna staminula ejusdem cum flore coloris, & nigris apicibus prædita.

Anem. hort.
tenuif. xx.
simpl. flore.

CUM ea conveniebat Altera, tam radice quàm foliorum formâ: caulis tamen & folia in hac magis dilute virefcere videbantur, quemadmodum & terna illa quæ in summo caule nascuntur, tum pediculus cui flos insidebat, qui etiam crassiores & firmiores erant quàm in superiore: flos item major, licet senis duntaxat folijs, ut ille, constans, sanguineo tamen colore quodammodo præditis, vel inter coccineum & cochinnileum medio, albicantibus unguibus ijsq; minoribus quàm in superiore: capitello in floris umbilico sito, staminibusque illud ambientibus cum suis apicibus, nil prorsus differebat à superiore.

HÆC sunt quæ de Anemonide tenuifolia florem simplici foliorum serie gerentem observabam: non dubito autem quin plura genera reperiantur, & multo adhuc plura quotidiè exoritura cõfidimus, vel foliorum numero, vel colore, vel alijs notis flores discretos habitura, in ijs plantis quæ superiorum semine vel natæ sunt, vel nascuntur.

Anemonides,
ut plurimū,
caules singu-
lares non ra-
mosos habet.

CETERVM, Omnia Anemonidum genera, singulares caules, interdum duos, aut tres, vel etiam plures, prout magnæ & amplæ vel vetustæ sunt radices, proferre solent, & nullis ramis præditos: non candidè igitur agunt, qui eas multifido & ramoso caule expressas nobis proponunt. Non tamen inficias eo, quin interdum Naturæ luxuriantis lusu cõtingere possit, ut unus ramulus, interdum & alter, inter superna illa folia summum caulem amplectentia enascatur, ut mihi accidit in Tenuifolia hortensi simplici sex foliorum coccineo flore anno M. D. XXXIX. & latifolia hortensi simplici flore Tertia, anno M. D. XCII. atque etiam alijs Tenuifolia generibus anno M. D. XCIII. & Hogelando in eâ Tenuifolia albo flore, quam semine adquisierat: verum id rarissimè, & præter ipsius plantæ naturam: nisi fortè Latifolia Secunda quis peculiare esse censeat, ut caulè in binas alas divisum gerat.

Anemone
Anguillara.

REFERT diligentissimus Anguillara, se in altis montibus observasse Anemonidis genus multifido & lanuginoso folio, cujus flos quatuor duntaxat folijs constaret Papaveris florum instar, qui vel rubri coloris esset, aut albi, aut cærulei: & in Apulia genus illud inveniri, quod Galenus luteo esse colore scribit: quod quum non facie, sed solo colore à reliquis generibus differre asserat, plurimum dubito, an latifolia genus illud sit, quod secundo loco descripsi.

Nomina.

DICITVR autem Græcis ἀνεμών, Plinio Anemona & Phenion, Gaza Fremium (nisi mendosus sit ejus codex & Phenion cum Plinio scripserit) novâ & inusitatâ voce vertit: nullum vulgare nomen novi. Ruellius tamen *Coquelourdes*, *Cocles*, & *Passe-fleurs* à Gallis appellari asserit. Scio postrema duo nomina Papaveri erratico nonnullis Galliarum locis tribui: vox *Coquelourdes* Pulsatillæ fortè convenire possit, quæ silvestris Anemonæ genus est. Non desunt tamen, qui simili appellatione Pseudonarcissum pallido flore donent.

Coronariam autem plantam apud Veteres fuisse, ex Athenæi Deipnosoph. Hist. libro xv. apparet.

Nicander enim lib. II. Georgicorum flores coronarios apud eum recensens Anemonidis meminit, his verbis,

*Et Anemonides fulgentes ipse, antea quàm contractentur,
Splendidiore procul colore allicientes.*

Et Cratinus in Effeminatis, apud eundem,

*Chamæmelis omnigenis ornatur mihi caput,
Lilij, rosæ, leirij, cosmosandalis, violis, sisymbrij,
Anemonarum vernis calicibus, serpillis, croco, hyacintho, &c.*

OMISSIS porrò Neotericorum varijs de Anemonide sententijs, ejus vis acris est, & proximè ad Ranunculi facultates accedere videtur.

SED longè omnium elegantissima sunt duo illa Anemonidis genera, quæ Polyphyllum, sive multiplici serie constantem habent florem: quarum historia in Appēdice ad Plantarum in Hispanijs observatarum descriptionem data est, & in Pannonicis Plantarum observationibus auctior reddita: nunc verò quia circa illarum alteram, latifoliam videlicet, quasdam notas diligentius observare mihi licuit, ejus historiam de integro retexere placuit. Ejus verò plures observabam species.

Anem. hort. latif. pleno flo. versic. radix.

ILLARVM enim Prior, multa habebat folia, lata initio, & latifolia simplici flore Primæ folijs pænè similia, deinde Saniculæ aut Tertiæ latifolia foliorum æmula, majora tamen, magis dura nervosaque, & in tres lacinias altius divisa, insuper in ambitu serrata, supinâ parte viridia admodum & quasi nigricantia, pronâ candidiora, fervidissimi saporis & illico linguam urentis, ante hiemem etiam germinantia. Novo jam Vere, unus aut alter caulis inter folia prodibat dodrantalis, interdum etiam pedalis longitudinis, crassiusculus, nudus, brevi lanugine septus, circa fastigium tria exigua folia, aut nullis, aut rarissimis lacinijs divisa ab eodem fere exortu prodeuntia & simul tandem caulem amplectentia proferens, deinde binis uncijs supra jam dicta folia emergens, magnum ac latè expansum florem sustinebat, numerosis folijs constantem, quorum externa & majora dena aut duodena, colore viridi, ut plurimum, prædita erant, eorum mucronibus coccineo colore leviter & virgatim infectis, interna verò minora, & angustiora dilutior ex rubro purpurâ nitebant, & quæ medium florem occupabant ejusdem etiam coloris, ad umbilicum reflexa, & veluti glomerata erant.

HABUIT porrò Generosa Dn. de Heusenstain anno octogesimo quarto supra millesimum & quingentesimum ex hujus fragmento, quod aliquot ante annis ipsi communicaveram, florem modò descripto similem, qui ex

alio simplici octo latiorum foliorum partim viridium, partim coccineorum flore, triunciali caule supra terna minora folia innitente emergebat, quem sustinebat uncialis pediculus purpurascens, elegante sanè spectaculo.

ALTERAM speciem habuit illo ipso anno eadem Generosa Dn. quæ amplissimum gestabat florem, insidentem pediculo duarum aut trium unciarum supra terpa illa minora folia emergenti, initio quidem virentem, deinde coccineum colorem paulatim contrahentem, octonis tamen aut pluribus folijs latioribus & externis reliqua amplectentibus, aliquam viriditatem retinentibus, interiora verò coccinei prorsus erant coloris, eorumque ungues superiore parte ex pallido flavescebant, infimâ, quâ capiti inhærebant, coccinei radiatim in pallido desinentes erant coloris: floris autem umbilicum non occupabant glomerata & reflexa folia ut in præcedente, sed villosum capitellum nigricans, multis nigris staminulis cinctum, quorum apices initio ex viridi pallecebant, deinde, ubi obversî, ad subæruleum colorem tendebant. Ejus floris diameter erat tribus uncijs Romanis, sive quadrante Romani pedis amplior.

SIMILEM nunc alunt omnes rei herbariæ cultores Belgici in suis hortis, in quâ tamen duplex discrimen animadvertendam.

VNA enim caules inter folia producebat dodrantem aut pedem longos crassiusculos & firmos, virides, sustententes summo fastigio quaterna plerumque, nonnunquam etiam quina uncialis longitudinis folia, quorum unum latiusculum & extimâ parte in lacinias divisum, reliqua mucronata, viridia, interdum tamen uno aut altero, rubro colore confuso: pediculus deinde inter illa assurgebat, tres, quatuor, aut plures nonnunquam uncias longus, crassus, firmus, viridis, pubescens, cui insidebat flos unicus, vicens, tricens aut pluribus folijs constans uncialis vel etiam amplioris longitudinis, eleganti saturatiore splendenteque coccineo colore præditis, quorum ungues sanguineos ambibat magnus orbis pallidus, qui ma-

Anem. pleno
flore duo ge-
nera.

Anem. hort.
latifol. pleno
flore 1.

Varietas.

Anem. hort.
latifol. pleno
flore 1.

Anem. hort.
latifol. pleno
major 1.

Anem. hort. latifol. plen. flor. versicolor.

Anem. hort. latif. pleno flore coccineo.

Anem. hort.
latifol. Pavon
major II.

qui magnum decorem flori addebat : floris umbilicum occupante capitello villoso nigro staminulis sanguineis subcæruleos apices habentibus cincto.

ALTERA flores minus plenos profert, & interdum simplici octo, novem aut decem foliorum duntaxat serie constantem; alioqui, nec folijs nec floris amplitudine, nec colore ab aliâ differt.

Tempus.

Singularum radix crassa, & in aliquot capita extuberans, Latifoliae Tertiae simplici flore radice instar, foris nigra & scabra, intus alba, solida, ingrati saporis & fauces coarctans, multisque tenuibus fibris prædita.

Nomina.

Aprili vel paullo etiam serius florem istæ expandunt. Sed Prioris flos rarissimè in Germania ad frugem pervenit, frequentissimè enim, antequàm sese explicet, vitium contrahit. Certè licet multis annis aluerim, ultra ternos aut quaternos ejus flores explicatos videre non memini. Cassellis autem in cultissimo horto Illustrissimi Principis Wilhelmi Landgravij Hassiæ &c. maximum & amœnissimum protulerat anno M. D. XXXI. quem vivis coloribus ipsius jussu expressum, dum sequente Octobre ipsius Celsitudinem convenirem, mihi conspiciendum præbebat.

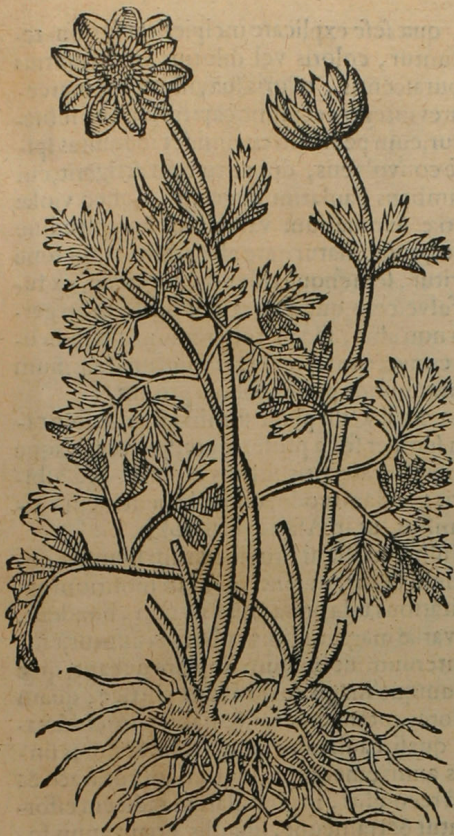
PRIOR istarum Constantinopoli semper allata fuit *Ginl* vel *Gul catamer* appellatione, quâ (ut ante diximus) roseos pænè omnes flores & multiplici foliorum serie constantes donant. Vulgus autem Herbariorum apud Belgas & Chalchedonicam, & quia ejus flos plerumque vitiosus est, & in caput multis viridibus folijs constans degenerat, viridis Anemoidis cognomen illi tribuit. Alteram autem quæ perfectum coccineum florem gestat, Pavonem majorem appellant, quod ejus flos, orbem illum, qui in extremis caudæ pavonum plumis conspicitur, quodammodo imitetur, tametsi diversis coloribus præditus.

Harum radices, perinde ac Latifoliarum simplici flore, præsertim quæ crassæ & globosæ sunt, temporis diuturnitate plerumque cariøsæ fiunt, & vitio deinde ad extremos nodos serpente, tandem penitus corrumpuntur, nisi alternis ad minimum annis, in fragmenta divulsæ, telluriq; commissæ pangantur.

Anem. hort.
tenuif. pleno
flore.

CETERVM Alterius, quæ pleno flore est, folia, numero quina, sena, aut plura sunt, multifida, Bulbocastani, aut Tenuifoliae secundæ, simplici sex foliorum serie florem gerentis folijs similia, paullo tamen dilutius virentia, seu verius ijs quæ reliquæ tenuifoliae, florem coccineum simplici sex foliorum serie constantem gestantes crassioreq; radice præditæ,

Anem. hort. tenuifol. pleno flore.

ditæ, habent: caulis etiam illarum cauli similis, quem circa summum tria minora tenuiter incisa folia ambiunt, florem, ante quàm aperiatur, occultantia, qui summo cauli ad binas, ternas, aut plures uncias supra minora illa folia succrescenti insidens, in dena, aut plura externâ parte pubescentia, longâque & latiuscula atque etiam majuscula folia explicatur cocci modo rubetia, internâ verò parte coccineo saturatiore nitentia, quæ numerosa tenuiaq; foliola sanguineo colore prædita amplectuntur. Hujus radix nodosa quidem est, sed paullo longior alterâ, & licet foris nigricans, nitidior tamen, & pallescente colore quasi perfusa, breviter earum radici similis, quarum flores sanguineo coccineoq; colore sunt præditæ, intus alba, ejusdemque cum aliarum radice saporis, & tenuibus fibris, ut illæ donata, & fragmentis pangi potest.

Hæc porro multo liberalior esse solet in proferendis floribus quàm reliquæ, rarissimè vitium faciens: imò, si mitior sit aëris temperies, Autumnos flores denuo gestans, sed magis dilutos, & internis folijs (caloris defectu) aliquâ viriditatem retinentibus. At in ijs qui Aprili aperiuntur, ego & alij aliquâdo eam amplitudinem habuimus, ut Germanici talleri orbem æquaret, & trium aut quatuor simul cōjunctorum crassitudinem superaret, hoc est, ut duas uncias lati essent, & unam densi. Hoc etiam ego & alij experti sumus, in integris radicibus & earum fragmentis, ut charta dumtaxat involutæ, & sine terrâ sicco

loco per totum Autumnum totâque hiemem reservatæ, deinde ineunte Vere terræ creditæ, Maio mense folia protulerint & insequente Junio flores. Idem periculum in aliarum Anemonidum radicibus fecimus, & successit experientia, verùm in nullâ felicius quàm in Tenuifoliâ polyphyllâ flore.

M H I primum ejus radices communicarunt Constantinopoli missas vel allatas Illustris Vir David Vngnad, & Gen. Carolus Rym, ejusque affinis Philibertus de Bruxella: quæ deinde meâ operâ Belgicis hortis communes factæ, missis Viennâ Austriæ ad amicos earundem radicibus. Illam autem paucis annis ante quàm, ad Cæsarem Maximilianum evocatus, Viennam proficiscerer, Byzantio etiam delatam acceperat Ill. Vir Ioannes de Brancion, amicus fratris loco à me semper habitus, consanguinei ipsius operâ Iacobo de Codenhoven, qui binas ejus radices Viennæ redemerat cum paucis aliquot Tulipis recens à Cursore quodam Constantinopoli allatis. Postea verò dum Viennæ vixi, & hæc & superior Nobilibus viris & matronis, quibus peregrinæ plantæ & elegantes flores in delicijs erant, Byzantio Viennam sunt allatæ: latifolia quidem *Gul catamer*, ut dixi, appellatione: hæc verò plerumque *Lalé Benzede*, & *Galipoli Lalé*.

Quod si autem Anemonidis aliquod genus, ad Adonidis florem, Ovidio libro Decimo Metamorph. descriptum, referendum est, nullum hæcenus conspiciere memini, quod ejus descriptioni propius accedat, quàm hoc: etenim sanguini concolorem habet florem. Licet etiam quæ præcedente capite descriptæ sunt florem simplici foliorum serie constantem habentes coccinei aut sanguinei coloris, pro eo sumi possint.

CETERVM de Anemonide quæ missa fuit pro eâ quæ cæruleum plenum florem habere deberet, jam ante diximus. Similem certè florem nondum videre mihi contigit, quemadmodum nec illam, quam albo pleno flore inveniri aiunt.

CYCLAMINVS.

CAP. LIX.

CYCLAMINI sub Æstatis finem aut Autumni initium suos flores producentis, deinde folia, quæ postquam tota hieme persisterunt, sub Aprilis finem, aut Maio amittentis, duas differentias in Pannoniâ & Austriâ observabam.

VNA enim ex globulari radice, tenuibus nigricantibusque fibris prædita, multa circinata propemodum rotunditatis profert folia, Alari folijs ferè respondentia, non adèd tamen crassa, supernè virentia, infernè purpurascens, humi expansa, flores in longis pediculis nuntantes, unico folio sed in quinque profundas lacinias diviso, sic ut plura videantur, constant, quæ

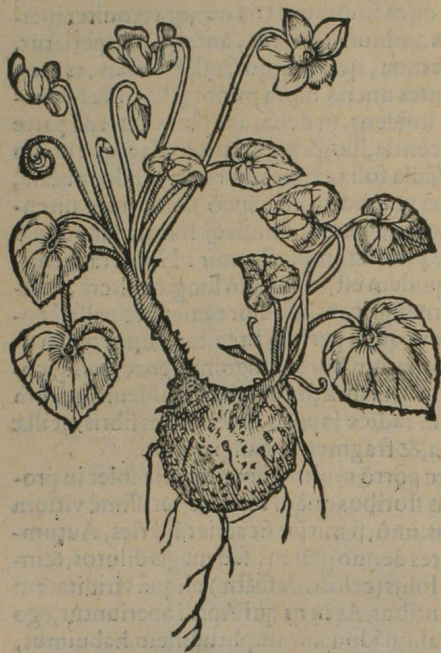
Vnde primâ illata.

Nomina.

Adonidis flos.

Cyclaminus odorato, flo. l.

Cyclaminus odorato purpureo flore.

Cyclam. odo-
rato flore II.Cyclam odo-
rato purpureo
flore.

Nemina.

Cyclam odo-
rato varietasCyclamin.
Byzantin.Cyclamin.
Byzant.
prohauris.
Cyclam Bel-
gic. hederaceo
folio.

tes, quæ sese explicare incipientes sursum reflectuntur, coloris vel dilutius vel saturatius purpurascens, odoris suavissimi: ij marcescentes integri decidunt, capitulumque subsequitur, cum pediculo cui infidet in multas spiras se convolvens, donec terram attigerit, cui incumbens paulatim augefcit, donec violæ martiæ seminarium vasculum magnitudine æquet, quod maturitate ab extremo mucrone aperitur, seménque ostendit inæquale, ex fusco fulvescens, quod terræ commissum, in germen non abit, sed in tuberculum aut radiculam convertitur, præter reliquorum seminum naturam, unde postea foliola promit.

ALTERA illi planè similis est: pauciora tamen semper folia proferre conspicitur, eaque non purpurascens subtus coloris, sed albicantis quodam modo, aut pallescentis, cui viridis mistus, ut in Asari aversis folijs.

Nulli sunt illarum Provinciarum silvosi montes, nulli saltus, aut interdum in montium acclivitatibus uda præta, quæ ijs non abundant, ubi variae magnitudinis radices eruuntur, tantæ interdum, ut manum implere queant, quæ plerumque magis scabro sunt cortice, quam juniores aut mediocres, & habent interdum varios quasi cauliculos, unde folia & flores singulis annis emergunt, qui etiam contracti & terræ reconditi, in globularem radicem efformantur & transeunt, singulis etiam annis folia & flores producentes. In laxosis autè mon-

tibus, aut rupibus quæ Pinastrorum silvas alunt, nõ sine difficultate eruere memini, quæ digitalem crassitudinem non superarent, sed in cubitalem nonnumquam longitudinem excrevissent, subinde in nodos (ubi scilicet paulò laxiores petrarum fissuras nactæ erant) exuberantes.

Rhizotomæ mulierculæ, quæ multas Cyclamini radices cum varijs alijs plantis Viennam in forum venales adferre solent, Sawbot appellat, hoc est, porcinum panem, quidam etiam rustici Erdt apfel, id est, terræ malum, Vngari autem Dizonreps, porcinum rapum.

CETERVM duas alias Cyclamini species se habere ad me scribebat Nobilis vir Ioannes ab Hoghelande, ab ipsius fratre Theobaldo in montibus quibusdam erutas dum ex Italiâ rediret. Illas verò non Autumni initio flores proferre, sed ipso Solstitio æstivo florere incipere, perseverareque ad autumnale usque Æquinoctium: ejus item semine natas plantas idem ortus sui tempus observare: eam ob causam æstivum Cyclaminum potius dicendum, quàm autumnalem. Priorem habere folia albis maculis obscure notata, aversâ parte rubentia, aliquantulum angulosa, flores saturatius purpurascens: Alteram folia promere aversâ parte virentia, adversâ maculis albis, ijsque valde conspicuis aspersa, rotundiora superioribus, & flores dilutiores, utrosque autem suavissimi odoris, nares etiam procul ferientis. Vtrique hoc peculiare, quod vetera folia retineat, donec nova nascantur.

ANNI porro M. D. XCI. autumnno, missæ sunt Constantinopoli Gen. Dn. de Heusenstain cum varijs generis bulbis, aliquot Cyclamini radices, orbiculares, quas castaneæ magnitudinem non superasse, & valde tersum expolitumque corticem habuisse aiebat, quæ statim ante hiemem folia produxissent, Cyclamini ineunte vere primum emergentis & florentis folijs ferè similia, prohâ parte pulcherrimè purpurascens, & supinâ candicantibus maculis insignita, paucioribus tamen angulis prædita: Martio sequente flores tulit, quos subsequens gelu corruptit: itaque vernum esse omnino putabam. At postquam subsequenter annis folia ante hiemem semper proferre animadverti, atque nonnumquam, mitiore præsertim aurâ, etiam flores, plurimum hæsi, & an autumnali Cyclamino, an vernali attribuerem, dubitavi. Qui venales habebat Turca, ei qui illas emit, libenter obtulisset pro Viola martiæ flore rubro, tamen si Cyclamini esse agnosceret.

Binis subsequenter annis multo majores & plani omnino bulbi Cyclamini missi sunt Byzantio Buhur meneni, & Dohum appellatione. Quadriennio verò post magnum, & palmaris latitudinis tuber inde accipiebam nullo nomine insignitum, cujus folia genus illud quod Belgicis hortis familiare esse solebat hederaceo folio, prorsus referunt, sed subtus rubent: id anno

id anno xc. supra millesimum & quingentesimum, plures viginti flores tulit, ijs qui in Belgico nascebantur non dissimiles, etiam inodoros: xci. autem, plures quinquagenis: sequente bis centenis.

BELGICVM illud genus in quadam silva non procul urbe Tornaco primus observaverat Ioannes Moutonus, cujus librales radices dum Machliniæ viverem, & magno rapo æquales, ab ipso nobis missas memini: Illius folia ut plurimum subtus virefcebant, flos dilutè rubescens, carnei erat coloris, & interdum albicabat, inodorus. Cujus semine natas aliquando habui plantas similes planè flores proferentes, folia etiam hederacea: sed quæ aut matris folia omnino referebant, hoc est, subtus viridi misto colore pallefcebant, aut purpurafcebant Byzantini Cyclamini foliorum instar, eaq; supernè albis frequentibus maculis aspersa erāt, etiam nonnulla ad umbilicum alba macula insignita, alia minimè. varietas fol. Tam hoc verò, quàm Byzantinum magis, serotinum supra enumeratis, & Octobri ut plurimum duntaxat florere incipiens in Novembrem usque. Byzantini semen duntaxat semel observare potui, licet aliquot capitula diu retineret quæ ad frugem perventura videntur, hiems tamen semper corrumpebat, illud autem erat duplo majus eo quod Belgicus proferebat. Belgico autem hederaceo folio similis è Britannia Galliæ postea inferri cæpit.

HABVI etiam aliquando Cyclamini verno tempore florentis paucas plantas, semine ex Belgicâ mihi misso natas, quæ tertio à satù anno flores proferre cæperunt, odoratissimos saturnè, & vulgari saturatiores, pauloque graciliores: folia alijs minora, in ambitu ferè crispa, & foliorum hederæ formam imitantia, teneriora tamen, supinâ parte candicantibus maculis aspersa, angulorum etiam mucronibus albicantibus, pronâ omnino purpurascètia. Primus inter Belgas eam plantam habuit Ioan. de Brancion munere Alphonsi Pantij, cujus deinde semine natæ plantæ in aliorum potestatem venerūt. Sed N. V. Ioan. Boissot aliud genus alere solebat oblongiore folio, ut mihi, cùm ante aliquot annos illius semen mittetet, per litteras significabat. Is etiam M. D. xci. anno aliquot bulbos verni misit: qui sequente Aprili flores tulerunt.

At quem noster Lobelius apud insubres luteo flore observasse scribit, videre nondū mihi contigit. Quemadmodum nec eum de quo mihi relatum est parva radice avellanæ magnitudine, ætate florem vulgari majorem proferentē, & in declivitate montis nascentem, qua iter faciendum est ijs qui Româ Florentiam proficiscuntur, ultra pontem Milvium secundum rivum aque traverse dictum: qui fortè Hoghelandij alter esse posset.

TERTIA Novēbris anni M. D. xc. scribebat ad me è Candiâ Cretæ insulæ urbe diligentiss. Iotephus de Casa, bona Belga & Sermi Thuscæ Ducis Horti Medici præfectus, in eam in-

*Cyclam. albo
flore.*

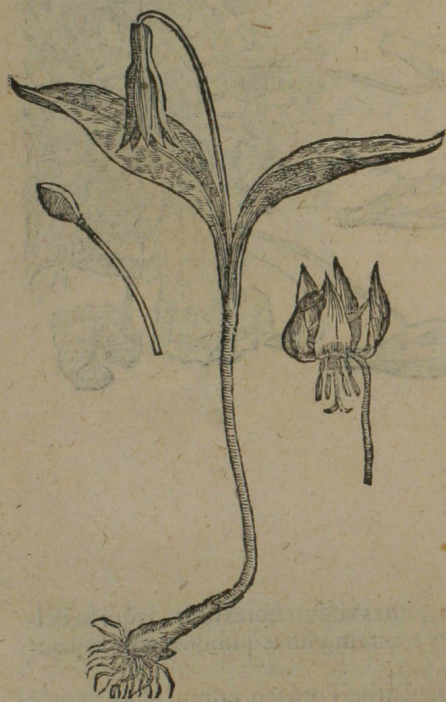
fulam observandarum stirpiū gratiā suo Principe ablegatus, se inter reliquas plantas quas Novembri florentes istic invenisset, Cyclaminum albo flore observasse. Sexēnio verò post adferebat Gallus quidam rhizotomus Galliam, Italiam, Germaniam peragrarē solitus, in Bataviam, rariores quasdam stirpes, inter quas Cyclamini radices, quem albo flore præditum esse referebat.

DENTALI.

Dens caninus purpurascēte flore.

CAP. LX.

Dens caninus albo flore.

*Dent. cani-
nus purpura-
scentis flore.*

VT Superior Autumni initio, plurimum suos flores producit, & statim folia: sic huic plantæ ineunte vere bina plerumque folia (rarò terna) prodeunt, mutuo se amplectentia, & florem occultantia, liliaceis proxima, breviora tamē & latiora, ad Allij urfini formam valde accedentia, crassiora & magis carnosā, multis magnis maculis ex atro purpurascētibz aspersa, basi angustā, paulatimq; in latum extensā, deinde in mucronem desinentia: explicatis folijs, conspicendum sese præbet flos, dodrantali pediculo enodi & vacuo purpurascētiq; innitens, sex oblongiusculis folijs constans deorsum inflexus & spectans, qui aëris (Solis radijs excalesfacti) tepore sese explicat, foliaq; sursum reflectit Cyclamini instar, elegantis & dilutioris purpurei coloris, senis intus staminibus purpureis, & candido trifidulo stilo, nulla odoris gratiā placens, sed solā elegantia commendabilis: flori succedit trigonū capitulum, cōtinens aliquot semina Leucoij bulbosi præcocis alterius seminibus fere respondentia, sed longiora gracilioraque, flavescētis coloris: radix longa, infimā sede crassior, multiq; candidis fibris stipata, & plana quadam appendice, unicā aut pluribus, donata, quæ veluti radicum superioris anni & præcedentium aliquot vestigia sunt, parte autem superiore paulatim gracilescens, unde caulis emergit, summā tellure bina folia proferens. Quamdiu nullum florem dat hæc planta, unico duntaxat exit folio.

Copiosè nascitur ad quorundā montium radices herbido & udo solo, nō procul Grätzio Stiria provinciae metropoli, & Ser^{mi} Archiducis Austriae Caroli regiā. Similis planè coloris in Allobrogum montibus erutam & in Belgicā à Walerando Donrez nobis aliquando missam memini: Sed & circa Baionam nasci, vicinis Cantabrorum montibus, mihi referebat C. V. idēque Medicus Regius Ioannes de la Riviere. Floret Aprili, interdum etiam maturius, in hortis præsertim culta.

*Dens cani-
nus albo
flore.*

Aliud verò genus crescit in Apennino & Euganeis montibus, cujus folia longiora, maculas albas diutius retinentia, initio dum exeunt, florem etiam amplectentia, qui superiore major plerumque est, vel lactei omnino candoris, vel mistis purpurascēte albōque coloribus con-

bus constans, staminibus albis, apicibus nigricantibus, huic succedit trigonum caput semina alteri paria continens: radix etiam longa, & superiore crassior. Hanc aliquando accepimus à C. V. Vlysse Aldrovando, totius Naturæ miraculorum scrutatore diligentissimo, & Medico excellentissimo, tum ab amplissimo viro Iacobo Antonio Cortuso Patticio Patavino, & à C. V. Achille Cromero, Medico, cum Patavij viveret: Verum similes etiam radices ad me Francofurtum mittebat anno M. D. XCI. Illis Vir Ioan. Vincent. Pinellus.

Vulgo à Stiriac Medicis & Pharmacopæis Dentali, à nonnullis verò rusticis *Schöswurtz* Nomina. appellatur Prior: ex Allobrogibus autè missa, Satyrij erythronij nomine, qua etiam appellatione usus Lobelius in Adversarijs & Observationibus. Altera Pseudohermodactyli & Dentis canini nomine ex Italia missa. Vtraque frigoris patientissima.

Stiriacas mulierculas radices exsiccatæ pollinem pulvis puerorum in spargere solere, ad enecandas eiiciendâsque ventris tineas, mihi relatum est. Ex vino autem haustum mirificè coli dolores mitigare expertus est doctissimus vir Thomas Haustain, Sermi Archiducis Caroli primarius medicus (qui multos ejus bulbos Viennam usque non semel mihi misit) in super corporis vires reficere & nutrire, ex aquâ verò pueros epilepticos juvare.

ORCHIDES.

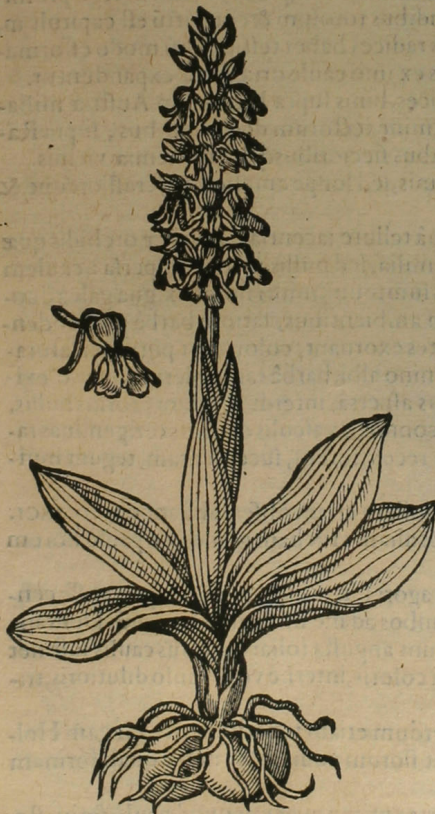
CAP. LXI.

VIENNENSI agro & vicinis Provincijs frequentia sunt Orchidum varia genera, quæ in Belgicâ etiam videre memini, quarum historiam, cum ab alijs descriptæ sint, minime repetendam esse duximus. Quæ verò numquam antea mihi conspectæ fuerunt, quâsque à nemine observatas suspicor, earum porro historiam hoc capite cōscribemus, initium ab omnium, quas umquam viderim, maximâ, facientes.

BINA habet hæc Orchis folia, Ellebori albi folijs amplitudine non cedentia, aliquot venis à pediculo ad extremum usque folium productis similiter insignita, supernè virètia, infernè dilutiora, prorsus tamen splendètia: caulem cubitalem, paucis foliolis sive involucris præditum, pentagonum: flores in summo spicatum cohærentes, cujus autè coloris, cujusve formæ, ignoro, cum, ante quàm aperirentur, plantam dumtaxat observaverim: radices binas, crassas, & parvi napi modo oblongas, supra quas infimo cauli inhærent aliquot fibræ satis crassæ.

Solum mihi conspecta est hæc Orchis Maio mense anni M. D. LXXIX. in declivitate montis in quo extructa est arx Ill. V. Balthasaris de Batthyán p. m. Grebén nuncupata, inter Dravum & Savum amnes, binis ultra Warasdinum miliaribus.

Orchis latifolia altera.

Illius genus haud dubiè erit, quod non modò in silvis Nemethwywar oppidi vicinis, sed etiâ in Leytano saltu supra Manderstorf observabam, folijs quidem magnis & latis, sed infra superiorum amplitudinem, caule pænè cubitali, magnis floribus spicatum congestis, ejusdè cum aliarum orchidû floribus formæ, purpureis maculis aspersis, exalbidâ galeâ flores singulos tegente, radicibus geminis, crassis, superiore tamen brevioribus.

PLURA sunt Alteri folia, angustiora, caulis gracilior, pedalis, flores rubri pulcherrimi, quales ferè in Belgico illo Orchidis genere videre memini, quod è pratis Lovanio vicinis eruebatur.

Crescit in eodem jugo Grebén pone arcem, & plerisque gramineis locis, inter flumina Muram & Dravum, tum apud Sackturnya Ill. Comitibus de Zrinio arcem.

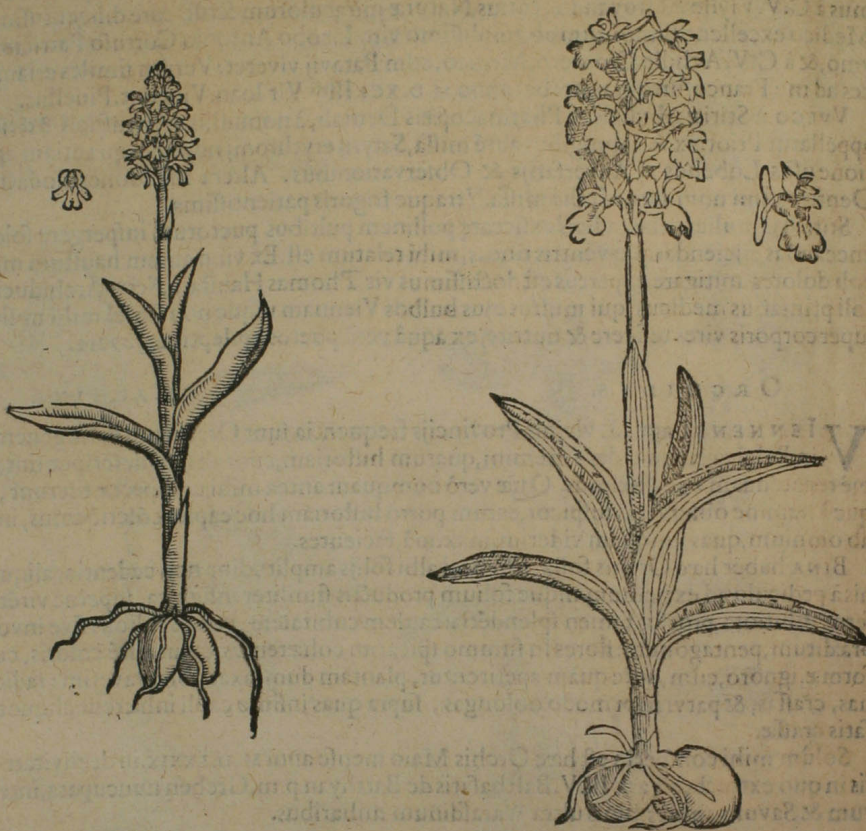
TERTIUM genus elegantissimum, binis crassis bulbis præditum, uno succi pleno, altero flacidiorè, quod in Orchidibus vulgare est; folijs longis, angustis: caule interdum pedali, spicâ florum elegante, odoratâ, quorum galeola obscurâ purpurâ nitet, hiatus cum propendente labro candicant, purpureisq; maculis insigniuntur.

Invenitur in pratis Nemethwywar Dn. de Batthyán vicinis, supra Rabam, & inter flumina Muram & Dravum.

QUINA aut sena sunt Quartæ folia, caulis palmaris aut amplior, aliquot minoribus folijs cinctus: spicâ elegantium puëllorum florum purpurâscente galeâ tectorum, prominulo labro

Orchis Pannonica 1111.

Orchisv.

& in quatuor barbulae diviso, albo, purpureis punctis distincto, parvo calcar à tergo prominente, tenuis odoris, sub quo, ut in reliquis Orchidibus torosum & contortum est capitulum, exiguum semen scobis instar continens: geminas radices habet testiculorum modo efformatas, unam plenam, alteram marcidam, supra quas ex imo caule ortae fibrae expanduntur.

Natales. Nascentur ad montis Glesensfeld imminētis radices, binis supra Neapolim Austriae miliaribus, abundantius tamen in montium tenui gramine tectorum declivitatibus, supra Radaun, Medeling, Baden, & plerisque alijs editioribus siccioribusq; locis Viennae vicinis.

Illi similem eruebam montibus Greben proximis, sed longè ampliorem, crassiorēque & longiore spicâ præditam.

Orchisv. QUINTA quatuor aut plura habet folia, summâ tellure jacentia, Belgicae orchidis quæ passim in pratis maturè purpureum florem fert, similia, sed nullis maculis aspersa: caulem palmarem, aliquot minoribus folijs septum, cujus summum, multi flores ex qua galeâ duobus foliolis constante, tribusq; alijs foliolis galeam ambientibus, latiore barbâ propendente, & obrufiore calcar præditi, spicatimq; nascentes exornant, coloris aut purpurei saturatioris, aut dilutioris, aut ferè carnei, atque etiâ omnino albi, barbâ tamè plerumquè vel exiguis, vel majoribus maculis saturè purpureis cæcis aspersâ, interdum etiam prorsus nullis, præsertim in lacteis floribus: semen ut in reliquis contortis vasculis continetur: geminas radices, unam superioris anni flaccidiorem, alteram recentiore, succulentam, tegunt multæ candidæ crassiusculæ fibræ.

Natales. Inveniuntur passim in pratis Viennae vicinis. Similem etiam observabâ anno M. D. XCI. in pratis urbi Londiniensi in Angliâ proximis: ubi & aliam eruebam grandiore paulò florum purpureorum spicâ, teterissimi foetoris.

Orchisv. INGRATI etiam odoris est, quam non ineptè Tragorchin minorem nuncupari posse censet Ioan. Hoghelandius, cujus iconem & binos bulbos ad me misit ante biennium. Dodrantali assurgit caule, quem terna aut quaterna ambiunt angusta folia: summus caulis sustinet breviorē spicam florum elegantis interius rubri coloris, internè verò paulò dilutionis, trifido labro propendente.

Natales. Rara inventu crescit in marinis aggeribus, interdum etiam reperitur circa Hagam Hollandiæ. In hortos autem translata, latius explicat florum comam, in metæ quasi formam desinentem.

Tempus. Omnes autem Maio mense florere solent, præter primum genus quod paulò serius flores promit.

Orchis Batavica vi.

Orchis Pannonica viii.

TRIA plerumque habet Septimum genus angusta folia, alioqui reliquis Orchidibus similia, viridia, cauliculum palmarem, spica flosculorum ex herbaceo pallidi coloris, tribus apiculis constantium, & moschi odorem referentium, exornatum: unicam radicem, rotundam pisi magnitudine, supra quam longæ propagines exporriguntur, quæ novas subinde plantas generant.

Exit copiosè in colle monasterio Neuberg vicino, & Iunio floret.

Et hæc quidem de Orchidibus orbiculatas radices habentibus. Quæ verò sequuntur, geminis licet radicibus sint præditæ, in orbem tornatæ non sunt, sed in aliquot appendices desinunt, & quasi palmas imitantur.

L I L I I primùm enascentia folia tria aut quatuor habet Octava, dilutioris & quasi pallentis viriditatis, nullæque macularum aspergine notatis, ingrati saporis: palmarem caulem amplectuntur aliquot foliola, in cuius summo fastigio flores spicatim digesti nascuntur exalbidi & quasi pallescentis coloris, nullis punctis distincti, antè morionum hiantibus cucullis similes, utrinque auriti, & latiusculo pallido labro propendente, posteriore verò parte corniculum habentes, ut consolidæ regalis, aut Linaria, sed latius & obtusum, graviter odorati, florum sambuci odorem referentes: ad horum exortum singula foliola nascuntur pallentia, & floribus colore respondentia: radices geminæ, veluti palmæ, in binos, ternos, aut plures digitos distributæ sunt, quarum vetustior fungosa, nigrior, & flaccidior est, altera candida, vegetior ac solida, paucis supra earum exortum nascentibus fibris.

Aliud genus est formæ, magnitudine, ceterisque notis illi par: sola varietas in floribus, qui in hoc purpurei sunt, foliola sub floribus nascentia etiam purpurascunt.

Invenitur utrumque genus non modò in Leyrano saltu supra Manderstorf, alijsque Austriae inferioris silvis: sed etiam editioribus quibusdam pratis Viennensi saltui proximis. Floret autem Aprili, nonnumquam etiam Maio, pro mitiore videlicet aut rigidiore vernalis aëris constitutione.

CETERVM non incommodè forsitan Pseudorchis appellari possit elegans plantula, quam ex Italia rediēs observabat anno M.D.XCIII. eruditus vir Gulielmus de Mera, Batavus Medicus, & mihi Francofurti communicabat, paulò ante meum ex eâ urbe discessum.

HABET verò illa unicum folium, ex membranaceo quodam involucrio prodians, semuncialis latitudinis, duarum unciarum aut amplioris lōgitudinis, multis venis secundum lōgitudinem excurrentibus, & medio nervo præditum, valdeque tenue, dum resiccatum est:

ex eodem involucro prodit & cauliculus semipedalis aut minor, gracilis, à medio ad summum fastigium, flosculis quibusdam onustus, quorum forma mihi ignota, quia sicca plantam duntaxat videre contigit, in qua inhærebât adhuc flosculorum petioli, & bina aut ternaria capitella, instar capitulorum Orchidis: radix bulbosa est, aliquot membranaceis involucribus, cum quibus affinitatem quandam habere videtur, radice ratione, cui plerumque adhuc inhæret superioris anni jam exsucca, & cauliculum retinens. Cum porrò mediâ quandam naturam habeat hæc planta, & peculiare caput non videretur requirere, Orchidibus subijciendam esse existimaui. Per me tamen semper licebit alijs, quo velint loco reponere, & nomen illi imponere.

LEIMODORON.

CAP. LXII.

αἰμόδωρον.

ORCHIDIBVS quodammodo cognatum λειμόδωρον sive αἰμόδωρον, Theophrasti, vel ὀροβάκη Dioscoridis, & Cynomorion Plinij, cujus varia genera inveniuntur multis Provincijs communia.

Pseudo-leimodoron.

Orobanche 1.

Pseudo-leimodoron.

At congenerem illi plantam, quippe quæ superna parte ipsum æmuletur, in montanis supra Badenses thermas observabam, quæ nusquam antea, quod meminere, mihi fuit conspecta. Pedali assurgit illa caule, frequentibus secundum radicem foliolis, tamquâ vaginulis, involuto, spicam gestans florum quatuor folijs constantium, superiore in corniculum desinente, & promuscide quadam inter media folia prominente, cui adnatæ sunt duæ tenues barbulæ: floribus striata & longa subsunt capitula, semine exili & orchidū simili plena: subrotundam radicem non habet, qualem suo haimodoro tribuit Theop. lib. viii. Hist. plant. cap. viii. sed crassas, longas, & obliquas fibras habet, quemadmodum ea planta quæ vulgo Helleborines nomen obtinuit. Tota stirps saturo purpuræ & planè violaceo colore prædita est. Floret Iunio.

Similem ferè, sed multò dilutioris coloris olim observare memini non modò in silvâ illâ agri Mompelliani, in quâ cœnobium Gramont dictum, sub Ilicis arboribus, sed alijs plerisque silvis.

Orchis abortiva Lobelij. Congulū terra Plinij.

αἰμόδωρον varietas.

Non dubium est quin his adnumeranda sit, ea quam Lobelius Orchidem abortivam, Germani Mergendzehen Belgæ Voghel-nest appellant, quamque nonnulli Coagulum terræ Plinij esse ariolantur, cujus meminit lib. xxvii. cap. viii.

Porrò Orobanches illius legitimæ Dioscoridis, sive αἰμόδωρον Theophrasti, varix sunt species. Aliæ enim elatiores, aliæ humiles, aliæ exalbidi coloris, aliæ flavescentis, aliæ fusci,

aliæ

aliæ subcæreulei: nonnullæ aliarum stirpium radicibus adnascuntur, plurimæ per se subsistunt, & solæ inter alias plantas & gramina nascuntur: pleræque autem omnes unico simplici que caule sunt præditæ, interdum ramosum & multifidum illum habent. Omnium verò maxima passim in omnibus Europæ silvis nascitur, ut existimo: certè nullas adij, quin ipsam non repperim: eam quia apud Belgas sæpius Genistæ vulgaris radicibus innascitur, Herbariorum turba Rapum Genistæ appellat, Belgæ *Bzem ræpe*/ Vngari, quia recta assurgit & firma est, *Misé gyertyhá*, missalem candelam sive cereum appellât. Quæ subcæreuleo est flore, cardui vulgaris inter segetes nascentis radicibus inhærentem olim eruere memini, cum Mompellij viverem. πολύκλωνος autem aliquoties observabam in siccioribus quibusdam pratis, & nuper admodum ad me mittebat cum aliquot alijs siccis stirpibus Amplif. vir Iacobus Ant. Cortusus, de qua nonnullos suspicari aiebat, Papaver spumeû esse, solâ ea ratione nixos, quod recens nata, tota mollicella fuisset & lactei ferè candoris: sed infirma est hæc ratio. Ceterum Orobanches majoris, Rapum genistæ nuncupatæ, resiccata & trite pulverem ex tepido vino haustum, præsens ad coli dolores remedium esse, Belgæ prædicant.

Orobanche I.

Orobanché I.

Orobanche III. πολύκλωνος.

Orobanches faciliates.

FREQUENS est etiam in Leytenberg, atque alijs silvosis montibus urbi Viennæ vicinis, tum multis Pannoniæ locis, vel circa sepes, vel ad silvarum margines inter vepres ea planta, quam ab orbiculatâ radice, & subtus nonnihil excavatâ vulgo Radicem cavam nominant: quæ florem habet aut carnei rubræ dilutioris coloris, magnâ ex parte, vel omnino albi, aut egregiè & saturè rubentis, qui rarò conspicitur. At minorem illam Germanicis & Belgicis officinis apprimè notam, quæque passim in Germaniâ & Belgicâ inter vepres & frutices nascitur, nusquam in Austriâ vicinisque Provincijs videre memini. Ceterum major illa ex carneo rubente flore, & albo, frequens circa Francofurtum, etiam in hortis frutiferis arboribus confitis, intra urbis mœnia.

Radix cava major.

Radix cava minor.

ELLEBORINE RECENTIORVM.

CAP. LXIII.

SPURIIS Orchidibus cognata est ea planta quæ à Recentioribus nonnullis Elleborine cognominatur, à foliorum cum Ellebori albi folijs potius similitudine, quàm ab effectu. Ejus autem aliquot observabam genera foliorum amplitudine, & floris colore variata.

PRIMUS & omnium elegantissimæ caulis est singularis, pedalis aut majoris longitudinis, firmus, aliquantulum lanuginosus, quem quaterna aut quina ambiunt folia, venosa, Ellebori albi folijs similia, alternatim ut in illo disposita, subhirsuta, & amaricantis saporis: ex folioli

Elleborine I.

Natales.

Bruterstorf, demonstrante Ill. V. Augerio de Bousbeque primum observabam: deinde apud Closterneuburg prato quodam declivi sub coryli fruticibus, & in silvis Entzeftorf vicinis eruebam: omnium autem abundantissime nascitur in Pannonicâ quadam silvâ, magno miliari ab arce munitissimâ Nemethwywar Ill. V. Balthafaris de Bathyan. Deinde rhizotomæ mulierculæ in Viennense forum inferre cœperunt, postea quàm à nobilibus matronis expeti intellexerunt. Ab amicis etiam intellexi in Herciniâ silvâ, præterea circa Fuldam alijsque Germaniæ silvosis locis copiose nasci.

Varietas.

Sunt qui albo flore inveniri dicant, quam sanè nondum vidi, nec eam quam in œnipontinis montibus observasse ait doctissimus & diligentissimus Matthias de Lobel, purpureo utriculo: nam plures quàm mille stirpes vidi diversis locis erutas, omnes autem utriculum habuerunt flavum. Cujus etiam coloris erat quam Ill. Batthyanus è postremis Pannoniæ limitibus Daciæ proximis ante aliquot annos mihi adferebat, cum ex eâ professione rediret. Pannoniæ etiam similis quæ & in Herciniâ & reliquis Germaniæ silvis nascitur.

Nomina.

GERMANI Marien schuch & Psaffen schuch appellant, Vngari *Ezeretbgyrvu* seu, id est, millebonam herbam, quasi *χιλιοδύναμις* dicas: quibusdam Elleborine ferruginea est.

Gesnerus.

C. V. Gesnerus in Epittolarum lib. 111. frequentem apud Helvetios inveniri scribit, luteumque florem illi tribuit. Cosmofandalos Pausaniæ forte fuerit, inquit, nam & sandalij formam refert flos, & punctis ceu literis quibusdam notatur, etsi Pausanias Hyacinthum esse coniecit, sed huic cum sandalio nihil. Quidam vir doctus Lonchitum primam esse putat: ego ad Elleborines vulgo nuncupatæ, species refero. Nostri *Unser frauen schuch* appellant, hoc est, calceolos Virginis, à forma floris. Hactenus Gesnerus.

Similerus.

Iosias item Simlerus ad calcem Commentarij de Alpibus, illius in hæc verba meminit. *Änckenbalen* cubitum ferme æquat, folio Plantaginis aut Ellebori albi, terna aut quaterna per caulem folia habet, ex quibus erumpit ut in perforatâ, in summo unus flos, rarò duo, is luteus est, oblongus, luteum ovi exprimens, concavus, quem ambiunt apices, seu folia potius ignita rutilantia: morionum habitus procul contuentibus refert, aut demonum larvas, cadente flore semen in siliquâ continetur. Damasonij aliqua species.

Elleborine II.

PEDALEM habet Altera caulem aut ampliorem, firmum, quem per intervalla involvunt inordinata folia sena aut septena, nervosa, Ellebori albi folijs similia, sed angustiora, ingrati & amari gustus: flores in summo caule denos aut duodenos, spicatim congestos, albos, quinis folijs constantes, & in medio veluti parvam galeam complectentes, subflavo labro, non multum ab orchidis generibus distantes, inodorus: angulosa etiam, striata & contorta

folioli quod extremo cauli insidet, nonnumquam & ex proximi, sinu, prodit flos unicus, longo pediculo nixus, quatuor foliolis crucis forma decussatis, oblongis & mucronatis constans, coloris ex purpura nigricantis, quorum superum & inferum majuscula sunt, lateralia verò, admodum angusta, & interiore parte lanuginosa: ex horum umbilico emergit & protuberat membranaceus quidam, tumens, concavusque utriculus, columbinum ovum ferè æquans magnitudine, superiore parte secundum umbilicum nonnihil apertus & hians, instar calceoli patuli oris, cui color aut luteus, aut pallidus, internè nonnihil villosus, infernè autem purpureis quibusdam venis secundum longitudinem distinctus: hiatum tegit duplex ansula, quarum superior alba, tenerior, purpureisque maculis conspersa, inferior verò densa, herbidi coloris, & veluti cancrorum ocellos in lateribus habens: ipse flos non penitus odoris expers: capitulum illi succedens oblongum, minimi digiti crassitudinem æquans, triangulum, tenue & veluti pulvereum semen continens, instar Orchidum: radix nigra, non valde crassa, in longitudinem & latitudinem oblique summâ tellure sese spargens, multisque fibris donata, superiorum annorum caulis impressa vestigia retinens, qualia in pseudocoralio ferè conspiciuntur, extremitatibus semper in novum germen extuberantibus; amariusculi gustus.

Silvosis quibusdam Leytenberg locis supra

contorta habet (ut illæ) capita, minimum semen & scobis instar continentia: radices crassiusculis, fibrosas, ex uno veluti capite proleutes, & sparsas, subrufescentis coloris.

Provenit in opacis Galliæ, Germaniæ, Austriæ, Ungariæ locis, etiam in Pannonia interamni, inter Dravum & Savum flumina. Hæc duo genera præcociora sunt reliquis, & Maio plerumque florere solent.

Natales.

Elleborine recentior III.

Elleborine recentior VI.

PARI est Tertia magnitudine, paulò latioribus folijs, minoribus floribus, qui etiam quinque folijs constant, & galeolam cum prominente labro amplectuntur, colorisque sunt herbacei, interius nonnihil candicantis, nullius odoris, quibus torosa contortaque capita subsunt: radix secundæ similis.

Elleborine
III.

Invenitur in quibusdam Austriæ & Pannoniæ siccioribus pratis, & in Noribergensi silva urbi vicina, ad Latomias.

Natales.

QUARTO generi minor est altitudo, similia interdum folia, nonnumquam multò latiora: flores aut omnino purpurascens, aut propè carnei, secundi generis floribus prorsus similes: nec radix differt.

Elleborine
III.

Crescit in montanis pratis & cædis silvis Austriæ.

Natales.

CVBITALEM altitudinem superat Quinta, & amplissima omnium sunt illi folia atque oblonga purpurascensium florum spica.

Elleborine
VI.

Nascitur in multis Pannoniæ & Austriæ silvis, & ad montanorum pratorum margines: sed nusquam frequentius, quàm in eâ silvâ, in qua Prima abundat.

Natales.

SED in eadem silva, alijsq; Zollonock vicinis, Sextum genus cubitali caule, tenui, rotundo, geniculato, quem in singulis geniculis alternatim ambiunt angusta folia, Secundi generis folijs non dissimilia, eruere memini: cujus summus caulis desinebat in spicam sex, octo, aut plurium interdum florum, quinis folijs elegantissimi dilutiq; purpuræ coloris constantem, inter quæ latebat quædam veluti galeola, muscarum proboscidi similis, labrû inferiori parte adnexam habens, æqualis ferè cum folijs longitudinis, candicans, intus striatum, sustinebantur ij flores anguloso, tortili, hirsutoque nonnihil capitulo: radix illi fibrosa, Secundæ similis.

Elleborine
VI.

Florent hæc quatuor genera Iunio, nonnumquam etiam Iulio.

Tempus.

NEC inelegans est Elleborines Recentiorum illud tenellum genus, quod Gulielmus de Mera, Medicus, ex Italia rediens, observabat, & mihi etiam Francofurti donabat. Erat verò illud

Elleborine
VII.

illud pedalis ferè altitudinis, gracili caule, tribus folijs prædito, Elleborines vulgaris folijs forma similibus, & quinque nervis per longitudinem eorum excurrentibus, sed longè minoribus, ut quæ circiter unciam longa sint duntaxat, semunciam lata: summus caulis in spicam florum definit, Orchidis & Elleborines vulgaris flores imitantium, sed minorum: radix summâ quasi tellure sparsa, crassiusculas, succulentâsque fibras egerat.

Elleborus albus exalbido flore.

Elleborus niger legitimus.

Elleborus al-
bua duorum
generum.

CETERVM Elleborus albus, tam qui albicante, quàm qui ex rubro nigricante flore præditus est, frequens admodum in Austriâ & vicinis regionibus: flore albicante quidem in pratis Viennensi urbi proximis, & ad Alpium radices sitis, atque plerisque Vngariæ pratis: at ex purpurâ nigricante, in omnibus cædis silvis in edito aut in collibus sitis.

Vtrumque Germani *Welsch Nieswurtz*; Galli *Ellebore blanc*, Vngari *feyer hanyor* appellant: Hispani *Vedegambre blanco*.

Ellebor. niger
legitimus.

Elleborus item niger legitimus albo amploque simplicis rosæ instar flore, qui marcescens purpurascit, valde frequens est vicinis Rehenaw, Neubergensis Abbatis domicilio, quatuor supra Neapolim Austriæ miliaribus, & Staremburg Mag^{ci} Dn. de Heusenstain arcem locis, & plerisque alijs ad montium radices, ubi primus illum observabam: nam ante illis ignota erat, & alterius cujusdam plantæ radicibus utebantur pharmacopæi, ut sequente libro dicemus.

Veratr. nigr.
et Dodon.

Non minus frequens est, sed vicinioribus Viennæ locis, Veratrum aliud nigrum viridi flore, quod Dodonæi secundum est: copiosè enim crescit ad Viennensis saltus initium, quâ Viennâ ad Carthusianorum cœnobium Maupach, & Tulbingam iter est, umbrosis locis, & vicinioribus etiam, ad silvarum margines.

Nomina.

Germani *Christwurtz*; quod ipsa bruma, circa Christi natalem diem flores promere incipiat; Galli *Ellebore noir*; Hispani, *Vedegambre negro*, y *yerva de Vallesteros*; Vngari, *sekete hanyor*, nominant.

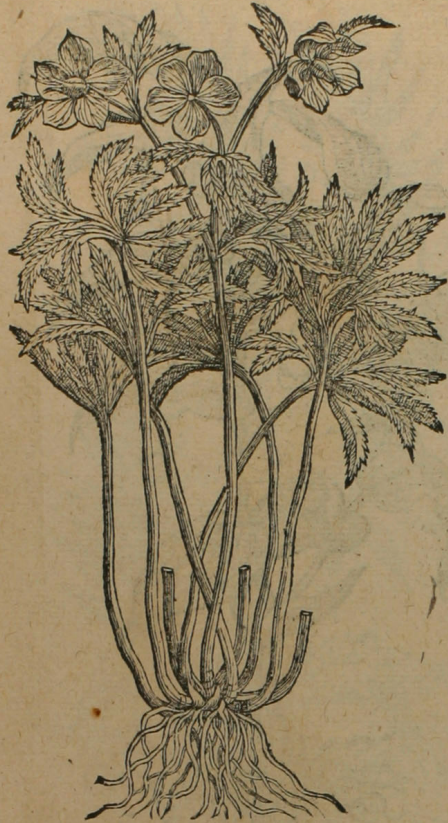
Veratr. nigr.
et l. quo-
rundam.

Veratrum autem nigrum Tertium quibusdam nuncupatum, quod nonnulli etiam Plinij consiliginem appellant, Germani *Lausfraut*; quod pediculos interimere credatur perinde ac Staphisagria, quam eodem nomine indigerant, in Austriâ & Pannoniâ observare non memini: at plerisque Germaniæ locis sponte nascens frequentissimum, cujus iconem etiam hîc subiiciendam putavi, ut, quam intelligam, Lectores agnoscere queant.

Veratr. nigr.
et l. pere-
grinum.

Aliud porro ejus genus nuper admodum observatum, non valde dissimile formâ, nec reliquis

Veteratrum nigrum II. Dodon.

Polygonatum latifolium. 1.

Sed nuper admodum abundè nascens reperiēbam in silvâ quercubus consitâ ad lævâ Mœni fluvij,

liquis notis: folia tamen paullo attriora quàm in præcedente mihi videntur: deinde florum, qui herbacei etiam sunt coloris, sexque folijs constant, & tintinnabulorum instar concavi propendent, ore, præsertim trium interiorum, ex purpurâ nigricant: medium autem florem occupant bina aut terna cornicula, numerosis staminulis cincta, ut in præcedente genere.

Perenne non est hoc genus, ut nec præcedens: sed producto semine plerumque perire solet.

POLYGONATVM. CAP. LXIII.

MAGNA etiam in Polygonato varietas. ^{Polygonati multa genera.} Nā præter vulgare illud Latifoliū, quod in omnibus, quas unquā adij, Provincijs familiarē est: & Angustifolium, sive minus Herbariorum, quod plerisque Germaniæ locis nascitur: aliquot alia genera in Pannoniâ, & Austriâ observabam, nulli (ut in Pannonicarum stirpium Historiâ dictum) adhuc, quod sciam, descripta: tametsi Secundum Cordus lib. 1. Historiæ de Plantis, angulosi Polygonati nomine fortè insigniat, Quartum latifoliū Matthiolorum fuisse videatur. Nos porro omnia genera, in duo primaria distinguemus, nempe Latifolium & Angustifolium.

PRIMUM Latifolium, formâ simile pænè vulgari, in duplo majorem tamē altitudinem excrescit, ampliora habet folia, longè plures flores, majores baccas, crassiores caules, & radices. ^{Polygonati latifol. 1.}

Sponte nascitur, vulgari permixtum, in quibusdam Austriæ & Pannoniæ umbrosis locis. ^{Natales.}

ALTERI Latifolio, pedales sunt caules, striati, firmi, non valde inflexi, sed recti fermè, folia vulgari similia, eodémq; modo, hoc est, alternatim, circa caulem disposita, brevioribus tamen quàm in illo spatijs, minora etiam, firmiora, ingrati gustus: ex singulis alarum sinibus, duo aut tres exeunt flores, brevibus, magnâq; ex parte singularibus petiolis inhærentes, vulgari, cum formâ, tum colore, similes, verum majores, & odore (qui in vulgari nullus est) floris spinæ Appendicis, sive Oxyacanthæ vulgo creditæ: baccae deinde virides initio, & sphericæ, quemadmodum in vulgari, majores tamen, postea nigricantes, semen continentes osseum, durum: radix longa, obliqua, geniculata, candida initio dum recens eruta, deinde pallescens, nōnunquam etiam purpurascens, præsertim circa germina, vulgaris radici ferè par, tametsi etiam aliquantulum tenuior invenitur, interdum verò amplior, ubi videlicet pinguius & benè subactum solū nacta est. ^{Polygonati latifol. 2.}

Frequens est in nemorosis illis montibus, vulgo Leytenberg nūcupatis, supra Manderstorf, Bruterstorf, & in plerisque alijs Pannoniæ montibus trans-danubianis inter saxa, atque etiam ultra Dravum in Pannoniæ interamnīs mōtibus, præsertim ad arcem Grebén. ^{Natales.}

ni fluvij, paullo infra urbem Imperialem Francofurtum, in quâ & Fraxinella, & Cneorum Matthioli crescit.

Tempus.

Floret Maio: baccæ maturæ sunt Augusto: interdum etiam multâ hieme, atque ipsâ pænè brumâ, è caule pendentes conspiciuntur.

Polygonat.
IIII. latiore
folio.

TERTIUM, superiori similem habet caulem, ejusdemque vel majoris etiam altitudinis, non adeò tamen rectum, sed magis inflexum: folia duplo ampliora quàm reliquorû, ad El-lebori albi foliorum amplitudinem nonnunquam accedentia, dura, nervosa, lævia, dilutius virentia, neque subtus incana, ut superiorum, nonnihil acidi gustus initio, deinde paululum acris: flores alteri similes, inodoros tamen, neque ex singularibus petiolis singulos, sed binos aut plures ex oblongiore pediculo dependentes, ut in vulgari, cui etiam similè fructum habet: radicem albam, longam, obliquam, geniculatam, superiori magnitudine parem.

Natalis.

Tempus.

Crescit hoc copiosè umbrosis locis inter Brunnam & Weyspach, alijsque vicinis montanis silvis supra Viennam Austriæ. Floret cum superiore.

Polygonat.

IIII. latiore
folio.

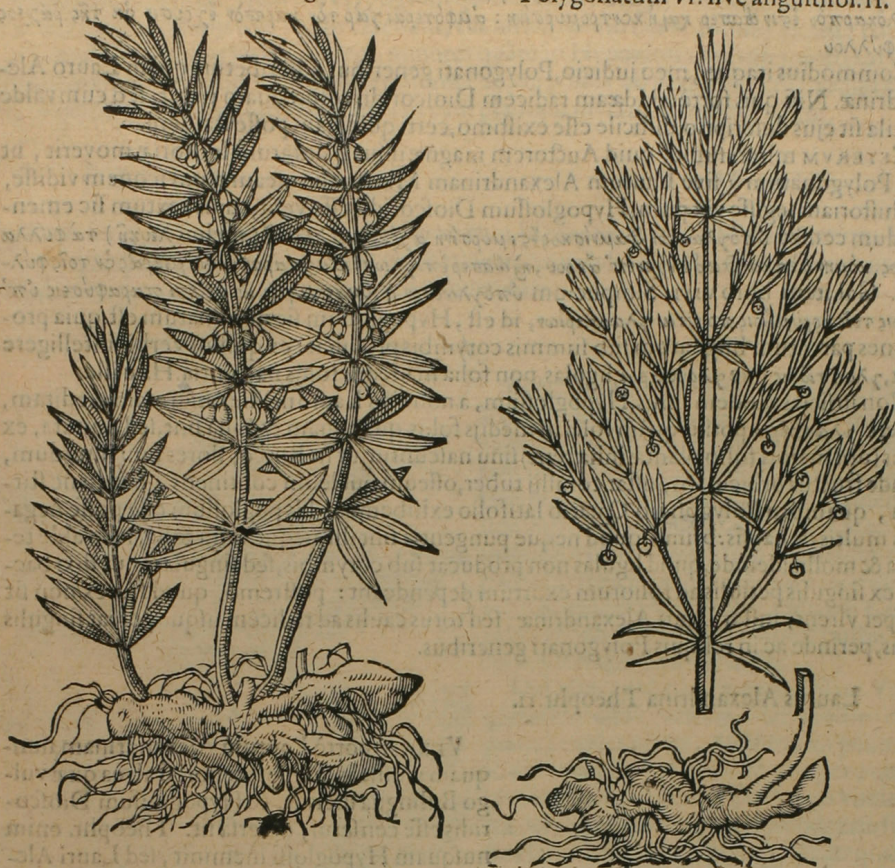
QUARTI latifolij caulis, pedalis est, nonnunquam cubitalis aut amplior, rotundus, incurvus vulgaris instar, in unum aut alterum, interdum etiam tertium ramum divisus, quem alternatim, Perfoliatæ vulgaris ferè instar, amplectuntur folia Polygonati folijs similia, molliora, subtus aliquantulum incana, saporis initio dulcis, deinde salivam cientis, & nonnihil acris: ad singulorum foliorum exortum, sub ipsis folijs, atque adeò ad illorum latus, eadem serie exeunt singulares petioli, longi, exiles, incurvi, ex quibus flores propendent singulares, concavi, Oenantes, sive Lilij convallium floribus persimiles, sed magis hiates, atque in sex lacinias extrorsum reflexas divisi, interiore parte nigricantibus quibusdam maculis aspersi, odorati: fructus Polygonati angustifolij fructui similis, trigonus, initio viridis, per maturitatem paullo oblongior & rubescens, parvæque corna interdum æquans, in quo multa albicantia grana congesta sunt: radix à vulgaris Polygonati radice differt: nam neque crassa est, neque adeò candida, sed exilis & nodosa, sive in frequentes nodos extuberans, plurimis crassis fibris constat, ut Thaliætri quædam genera, quemadmodum pictor scitè admodum expresserat, sed sculptor suâ negligentia corrupit.

Natalis.

Florentem unam aut alteram ejus generis plantâ in umbrosis montis Wechsel silvis, deinde in Durrenstein inter saxa & frutices mēsis Junio & Julio anni M. D. LXXVI. inveniebam, quæ in hortum translata, fructum ad maturitatem perduxerūt: frequentiore biennio post magnâque, & in multas alas divisâ, umbrosis quibusdam scrobibus inter filicis stirpes, in descensu Durrenstein, paulò supra mapalia à mōtanis pastoribus habitata æstivis mēsis,

Polygonatum v. five angustifol. i.

Polygonatum vi. five angustifol. ii.

mensibus, florentem Augusto. Rami verò cum fructu nobis ex Silesia usque (ubi frequentem nasci audio) prius communicabantur à Doctissimo viro Friderico Sebizio, Ducis Brigenfis Medico: deinde etiam aliquot radices illinc transmissæ. Persistunt in hortis, umbroso loco reposita, florésque & semina suo tempore profert.

ANGUSTIFOLIUM porro Primum, ab Herbariorum vulgo minus nuncupatum, quod nobis ordine Quintum erit, cuiusque tenuia folia Rubiæ modo caulè per intervalla ambiunt, fructu initio versicolore, qualis est Graminis Parnasi quorundam, sive Vnifolij fructus, deinde per maturitatem rubro: in montanis quibusdã Stiria prætis, circa frutices & in umbrâ abundè nascens observabam. Ejus historiam, cum ab alijs sit descripta, non retexemus, imaginem tamen subijciemus, ut discrimen, inter illius, & sequentis Polygonati angustifolij, plantas commodius conspici possit.

Polygonat. v.
Angustifolia.

HABET Alterum Polygonatum angustifolium, nobis ordine Sextum, caulè cubitalem, angulosum, in multas tenues alas divisum, quæ æqualiter ex singulis angulis exoriuntur, quaternæ interdum, nonnunquam & quinæ, pro angulorum, qui in caule, numero: ramuli tenues longis & angustis folijs obfiti sunt, binis, ternis, aut quaternis, æqualiter in circuitu prodeuntibus, in quibus flores Quinto similes, paullò tamen minores, brevi petiolo dependentes inter foliorum alas sparsi sunt: quibus succedit fructus rotundus, ruber, pulpâ plenus, aliquot ossea grana continens: radix vulgari similis est, candida, nodosa, propagines ad latera fundens, & candicantibus fibris obsita.

Polygonat.
vi. Angustifolia.
fol. ii.

Mihi anno M. D. LXXX. communicatum elegantissimè hoc Polygonati genus à Doctissimo viro Achille Cromero Silesio, nunc Brunnenfi apud Moravos Poliatro, quod ipsdem, quibus saxatilem Rubum, locis eruisse asserbat.

Natales.

NULLVM nomen vulgare istarum plantarum novimus, nisi quod tres priores, rhizotomæ mulierculæ, quæ in forum Viennense earum radices interdum venales adferunt, eodè cum vulgari Polygonato nomine Weisewurtz appellant: Vngari similiter, ut vulgare, Salomon pöcheti, id est, Salomonis sigillum, dicunt. Quarta tam illis, quàm montanis pastoribus & venatoribus, prorsus ignota est. Eam adumbrare videtur Matthiolus Lauri Alexandrinæ appellatione: verùm neque effigies satis scitè expressa, neque ejus historia tradita. Sive verò eam intelligit, quam nos hic damus, sive aliam, nulla ratione ad Laurum Alexandrinam referri potest, quam Dioscorides non inter folia fructum ferre dicit, sed ἐν μέσσοις, in medijs folijs. Theophrastus autem expressius ἐπιφυλλόκαρπον appellat lib. i. cap. xvi. & lib. iii.

Nomina.

cap. xvii. Histor. Plant. ubi eam Oymyrines sive Rusci modo fructum ferre ait, ἐπι-
φυλλόκαρπτον ἐστὶν ὡς αὐτὴ καὶ ἡ κεντρομυρσίνη: ἀμφότεραι γὰρ τὸν καρπὸν ἔχουσιν ἐκ τῆς ῥάχους
τοῦ φύλλου.

Commodius itaque, meo iudicio, Polygonati generibus adscribetur, quàm Laurum Alex-
andrinæ. Nisi quis fortè ad Idæam radicem Dioscoridis referendam putet: sed cùm valde
mutila sit ejus descriptio, difficile esse existimo, certi quidpiam posse statuere.

Hypoglossum
Diosc.
Diosc. ema-
chiat.

CETERVM mirari subit, quid Auctorem magnæ illius Plantarum Historiæ moverit, ut
hoc Polygonatum (sive Laurum Alexandrinam Matthioli, meam enim iconem vidisse,
aut historiam legisse vix puro) Hypoglossum Dioscoridis esse velit, ejus textum sic emen-
dandum censet: ὑπόγλωσσον θάμνισκος ἐστὶ μυρσίνη ἀγρία καὶ λεπτή (melius λευκή) τὰ φύλλα
ὁμοιοῦς κόμην δὲ ἄκανθας δὲ ἔχει ἐπ' ἄκρου, καὶ ὡς αὐτὴ ἐπιφυλλοττίδας παραφύσεις μικρὰς ἐν τοῖς φύλ-
λοις. Galitem libro viii. Simplicium ὑπόγλωσσον ὠνόμασαι μὲν ἔτι, ὅτι παραφύσεις ὑπ'
ἄκροις τοῖς κορυμβοῖς ποιεῖται γλωσσάρων, id est, Hypoglossum sic nominatum est, quia pro-
pagines parvarum linguarum sub summis corymbis producit: ex quibus verbis intelligere
licet, γλωττίδας sive γλωσσάρια, ligulas, non folia in medijs folijs nascentia. Hæc ille.

Polygonas.
xiii. latif.
fol. non esse
Hypoglossum.

Non inficias quidem imus, Hypoglossum, à nonnullis Laurum Alexandrinam creditam,
habere γλωσσάρια potiùs quàm folia in medijs folijs, quanquam & folia sint, sed minuta, ex
cujus (ubi majori folio plantæ inhærent) sinu nascuntur, ut in Rusco, flores bini interdum,
deinde fructus orbicularis, instar corallij ruber, osseum nucleum continens. Sed hanc stir-
pem, quampro Polygonato Quarto latifolio exhibemus, Hypoglossum esse posse nega-
mus multis de causis: primò, quod neque pungentia sint illi, neque dura folia, sed valde te-
nella & mollia: deinde, quod ligulas non producat sub corymbis, sed singulares, ut dixi bac-
cæ, ex singulis petiolis ad foliorum exortum dependeant: postremò, quod frutex non sit
semper virens, instar Lauri Alexandrinæ, sed totus caulis ad radicem usque pereat singulis
annis, perinde ac in reliquis Polygonati generibus.

Laurus Alexandrina Theophr. ii.

Laurus Ale-
xandrina.

Laurus Ale-
xandrina
Veterum.

Bislingua.

Laurus Ta-
xa Plin.

Chamæda-
phne Diosc.

VERAM porrò Laurum Alexandrinam, nun-
quam vidisse ingenuè fatebor, si ab ea quæ vul-
go Bislingua dicitur, & Hypoglossum Diosco-
ridis esse censetur, diversa sit. Theophr. enim
nusquam Hypoglossi meminit, sed Lauri Ale-
xandrinæ duntaxat, locis jam noratis: & lib. i.
cap. xvi. Hist. Plant. expressè eam recenset in-
ter καρποφόρα μετὰ τὸ περιελιφότα τὸν καρπὸν,
hoc est, fructiferas quæ habent fructum quasi
circumvolutum, & interceptum.

Præterea Plinius lib. xv. cap. ultimo Natur.
Histor. Laurum Alexandrinam ab aliquibus
Idæam vocari tradit, ab alijs Hippoglotion, &
Carpophyllon, atque inter folia semen rubrum
ferre. Ipse verò & Dioscorides eam in monti-
bus nasci tradunt, Hypoglossi autem natales
subtricerunt. Certè Bislingua, quam Viennen-
ses mul.erculæ aussenblat appellant, in montibus
nascitur, & abundanter quidem, in monte im-
minente oppidulo cui nomen Divi Georgij, in
trans Danubiana Pannonia, tribus ab urbe Po-
soniensis miliaribus, invenitur: unde Rhizotomi
plurimam adferunt Viennam, & ejus urbis mul-
lierculis vendūt: nam magno illis est in usu, præ-
cipuè autem ad uvæ procidentiam. Non minus
copiosam deinde observabā anno m. d. lxxix.
in montibus non procul à Zollonock Ill. Dn. de
Batthyan oppido dissitis.

Hanc Dalechampius Laurum Taxam, ejus
Plinius Natur. Hist. lib. xv. cap. xxx. inter alia

Lauri genera meminit, esse scribit, eandemque Dioscor. Chamædaphnem facit.

Ejus autem Laurus Alexandrina, quam baccis in medio foliorum impressis, nec ulla epi-
glottide tectis, exhibet, valde mihi suspecta est: an ipse similem viderit, me latet, mihi certè
numquam confecta.

At anno supra millesimum & quingentesimum nonagesimo sexto, mittebat ad me vir
eruditissimus Simon de Tovar Hispanensis Medicus, speciminis gratiā Veræ Lauri Alexan-
drinæ

drinæ folia cum suis baccis, ad Theophrasti descriptionem paullo supra memoratam ad amissum congruentia: nam illa Hypoglossi quidem folijs magnitudine & formâ respondebant, verum glossarijs sive ligulis carebant, tametsi è medio nervo folium secante baccæ rubræ tenuibus petiolis propenderent, minores quàm in Hypoglosso, sed ostium etiam nucleum continentes, nonnunquam geminum: atque postea ab ijs qui ex Italiâ redierunt, istic in quibusdam hortis satis frequentem eam plantam inveniri admonitus sum.

PÆONIA.

CAP. LXV.

PÆONIÆ historiam plerique dederunt: eam hîc repetere non est operæpretium. Verum quas præter illas observabam, vel semine natas, vel aliundè acceptas, prætermittendas esse non duxi, sed peculiare caput illis tribuendum.

Pæonia Byzantina 1.

ELEGANS porro est Prior, foliâque habet Pæoniæ vulgaris feminæ, aut ejus quæ πολυλλανθῆ est, folijs non dissimilia, paullo tamen crassiora: caules illi similes, aut ampliores: florem summo fastigio sustinentes unicum, simplici octo, decem, aut plurium interdum foliorum textura constâtem, non purpureorum ut πολυλλανθῆς, sed rubentium & elegantissimorum; radicem multis nodis oblongis sive asphodelinis bulbis præditam, Pæoniæ feminæ instar.

Duorum autè est generum: Nam Vnius Prior germina, cum ineunte Vere prodire incipiunt, caules etiam, & foliorum pediculi, initio rubent, paulatim deinde per ætatem remittente se colore: folia ex atro virescentia, & pronâ supinâque parte splendentia sunt: flos saturè rubet, binâque, terna, aut quaterna longa in medio habet capita, multis staminibus purpurascens (quorum apices aurei) cincta, quæ matura dehiscunt, semenque ostendit longiusculum, nigrum, splens, vulgaris Pæoniæ modo. Altius hæc affurgit, crassioresque habet caules. Alterius verò germina recens prodeuntia nō rubent, sed ex albo virescunt, ut etiam caules & foliorum pediculi, folia superiore dilutius virentia, læviâque, supernè & infernè non minùs quàm superioris splendent: flos etiam paulo major, dilutiore magisque florido colore præditus est: ejusdem siliquæ, breviores, semina rotundiora, minus nigra

& splendentia. Hæc non adeò liberalis est in proferendis floribus ut superior. Vtrique nata semine Byzantio misso Sakaick nomine. Floret Maio cum alijs Pæoniæ generibus, aut cum illæ florere desinunt.

Istarum semine mihi natæ sunt aliquot plantæ anno M. D. xxcviii. quarum nonnullæ matrem folijs referunt, binæ verò multo ampliora rarioribusque lacinijs divisâ habent folia: quæ triennio post flores dederunt secundo generi similes, breves etiam crassasque siliquas.

TENVIVS dissecta & laciniata habet Altera folia, magis mucronata, aversâ parte brevi lanugine pubescentia & candicantia, adversâ verò virentia nec splendentia, multis venis à medio nervo in latera foliorum excurrentibus, ut in reliquis Pæoniæ generibus: caules graciles, & dilutius virentes, singulos sustinentes unicum florem, aliorum generum floribus paulo minorem, simplici octo foliorum serie constantem, purpureum, hoc est, minus rubentem quàm qui plenus est, sed non minus odoratû, multis staminibus candidis, quorum apices flavi, bina cornicula media cingentibus præditum, quæ maturitate dehiscuntia semen continere conspiciuntur vulgaris Pæoniæ, initio subcæruleum, seminis Tini instar: radix superiori similis, minus tamen crassis, sed gracilioribus bulbis constans.

Nata mihi erat semine ex Hispania misso, tertiòque à fatu anno primum florem dedit Maio mense cum alijs.

Paonia III.

ELEGANS etiam est Tertia, primum à me conspecta anno M. D. XXCIX. in horto Ioannis Myler pharmacopæi diligentissimi, ad aurei capitis symbolum, Francofurti ad Mœnum. Folia autem Pæoniæ feminæ, paulò dilutius virentia quàm in *πολυφυλλανθη*, splendentia, per oras nonnihil crispa, infernè cineracei coloris: flos simplici sex foliorum serie constat, ut vulgaris, coloris carnei dilutioris, in quo flavescent tenuiter elucere videatur, breviter eum colorem referentis, quem Viennenses matronæ *Pomerantzfarb* cognominant, & qualem mediæ quædam Tulipæ obtinent: cornicula viridia medium florem occupant, & multis albis staminibus cinguntur, quorum apices aurei: semen in corniculis nigrum: radix bulbaceis asphodelinisque tuberibus constat, ut Plena, & femina vulgaris. Floret Maio.

Paonia VIII. aquilina fol.

QVARTAM præterea habeo munere Io. ab Hoghelande, cujus flos nondum conspectus (nam superiore duntaxat vere illam accipiebam) sed eodem Hogelandio referente, Pæoniæ maris esse debet: caulis illi satis firmus, folia in ternas alas divisa, quæ totidem folia gerunt breviora & magis orbiculata quàm aliarum, atque in aliquot lacinias scissa, supernè dilutius virentia, infernè pubescentia & canescentia, adeoq; similia Aquilinæ folijs, ut primo intuitu pro illis accipi possint, atque si inter eas reponatur hæc stirps, primum emergens, eos etiam qui mediocriter in plantarum cognitione versati sunt, fallere queat: radicem habet multis bulbis longis præditam ut Pæonia femina.

Paonia V.

Idem scribebat Pæoniam apud Batavos inveniri, cujus flores interdum essent carnei coloris, nonnunquã omnino rubri, aliquândo etiam folijs vel mediâ ex parte rubris, aliâ carnei coloris, vel utroque colore radiatim distinctis, quam mihi postea videre contigit apud Sionem Lucium Danistam Lugduni Batavorum, nisi artificio eum colorem induxerit.

Pæonia pleno flore albescente minor.

Paonia VI. sive, Exalbidapluna minor.*Paonia exalbidapluna pleno flore major.*

CETERVM, quæ pro album plenum proferente florē mihi donata est, humilior est illâ quæ amplum ex rubro purpurascens plenumque habet florem, caulis item quàm illi gracilior, folia quidem multis lacinijs ut alteri divisa, sed angustioribus: flores etiã minores neque adeò pleni, utpote qui sexagenum aut septuagenum foliorum numerum rarò superet, cum in vulgaris plenæ flore aliquando quater centena observare meminerim. Hujus color initio dilutè purpurascens, & quodammodo carneus, deinde paulatim elanguescens, exalbidus fit, tandem totus ferè niveus, exceptâ foliorum basi & infimâ parte, quæ carneum quodammodo colorem retinet: bina aut terna, ut plena vulgaris, habet in medio flore cornicula, minora tamen, quæ an interdum, ut in alterâ, semina præbeant, mihi nondum observare licuit. Peculiarem etiam habet ejus flos notam, ut illi folia non facilè defluant, sed diutissimè hæreant, imò donec temporis diuturnitate nigrescant, marcescant, & siccitate contrahantur, cum vulgaris plena, floris folia rarò ultra octiduum retineat, sed illa abiciat: radices etiam habet hæc, minores & graciliores, quàm vulgaris.

ALIUD Pæoniæ pleno carneo flore porrò genus in Belgicâ inveniri intelligebam anno M. D. XCVII. longè ampliore flore quàm modò descriptum, ut qui Purpureæ plenæ flori non cedat magnitudine, ejusdem tamè cum illo naturæ, diutissimè nimirum folia reti-

nens, temporis successu etiam albescentia. Illam florentē viderunt in horto Domingi de Tisenac Præsidis viduæ anno supra millesimum & quingentesimum nonagesimo sexto Bruxellis, non modò Illustrissimus Comes Aremburgius, sed ipse etiam Ioannes Boissot Præsidis viduæ frater, cum plerisque alijs, scribens ad me in hæc verba: ut oporteat te credere testibus oculatis omni (ut puto) exceptione majoribus.

Paonia pleno rubro flore minor.

PÆONIÆ autem pleno flore saturi rubri coloris aliud genus invenitur, cujus folia alterius folijs non absimilia, supernè viridia & splendentia, infernè cæsijs quodammodo coloris, & lanuginis expertia: flos alterius flore minor, nec adeò plenus, illi panè qui carnei coloris plenus

plenus est, par, non minus tamen saturi rubri coloris quam majoris, sed cujus folia interiora venis quibusdam nigricantibus aspersa conspiciuntur: medium florem occupant cornicula nullis staminibus obsita.

Vulgaris porrò plenæ genus extare intelligo, cujus interdum flores albas habeant oras: quod an illi plantæ peculiare sit, ignoro: hoc verò in illo flore observabam, ut vetustate singula folia per oras languidioris fiant coloris & quodammodo exalbescant.

Hic insuper adijciendum putavi, vulgaris quæ plenum fert florem semine mihi natas plantas, caule, folijs, radice matrem planæ referentes, quarum Vna tertio anno florem dedit matris flori quidem concolorem, sed simplici sex foliorum serie constantem: Altera autem Byzantinæ prioris florem imitantem, hoc est, simplicem octo foliorum seriem habentem, colorem tamen magis rubrum & saturum, & ad nigredinem quodammodo tendentem: Tertia florem plenum tulit matri concolorem, vel etiam majorem, & singulis annis cornicula sive nuces quarum aliquæ semine prægnantes fuere.

PÆONIAM etiam inventam in Regni Navarra montibus, quæ florem ferat omnino niveum, sed simplici foliorum serie constantem, vulgari minorem, radices illa minores etiam habentem, ex Boissoti litteris non ita pridem intelligebam.

CYDONIA Cretæ scribebat ad me Cl. V. Honorius Bellus anno M. D. XCIII. istic in cellissimorum montium convallibus provenire abundè Pæoniam albam, promiscuæ naturæ, hoc est, quæ neque mas, neque femina esset: neutram enim illarum, totâ insulâ (quæ diligenter ab eo perlustrata est) vidisse, quemadmodum neque rubri coloris, licet non satis constanter similem inveniri rustici quidam illi assererent. Pæonia autem Cretensibus, ipso teste, Πιφαινα vocatur.

Paonia semine plena nata varietas.

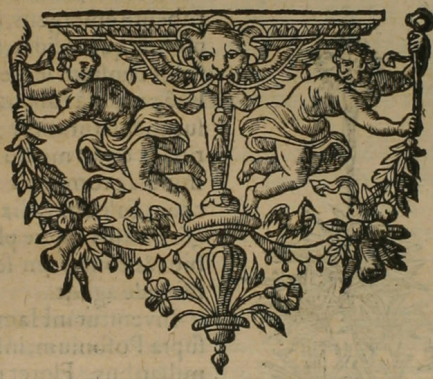
Paonia simplex niveo flore.

Paonia Cretica.

FINIS LIBRI SECUNDI.

23

CAROLI

CAROLI CLUSII RARIORVM PLANTARVM HISTORIÆ

LIBER TERTIVS.

BVLBACEIS atque tuberosis stirpibus eleganti flore præditis, succedere debent reliquæ coronariæ, & illis congeneres: adiicienda præterea aliquot plantæ, non contemnendæ florum pulchritudine donatæ, & aliæ grato odore commendatæ. Harum omnium historiam tertio hoc libro describemus, à Caryophylleis floribus, qui primum inter coronarias locum merito sibi vendicant, initium facientes.

CARYOPHYLLEI FLORES.

CAP. I.

NON carent altissimi montes præruptique scopuli suis etiam delicijs: sed diversi generis flosculis elegantissimis odoratissimisque læpissimè exornantur. Porro Caryophyllei vulgo Herbariorum vocati, ob miram colorum varietatem, subeuntium ea juga oculis maximè recreant. Eorum verò, præter vulgo cognita, istic multa genera observabam.

Caryophylleus silvestris I.

Caryophyl. I.

Natales.

Caryophyl.
II.

PRIORI dodrantes sunt cauliculi, teretes, geniculati: folia in singulis geniculis bina inter se opposita, oblonga, angusta, dura, mucronata, colore quasi cæzio: flos è caliculo rubente emergens, singulis cauliculis unicus plerumque insidet, (interdum bini) quinque folijs constans lentè fimbriatis, coloris in dilutâ purpurâ rubentis, circa umbilicum hirsutus, & saturatiore purpurâ nitès atque odoratus, ex cujus mediò umbilico duo brevia staminula prominent: semen in caliculis paleaceum, fuscum: radix longa, tenues fibras spargès, è cujus capite plures cauliculi latè in ambitu & confertim sese diffundunt, fibrasque subinde agunt.

⁊ Invenitur in Hamburgensi monte, duobus supra Posonium, infra Viennam autem, octo miliaribus. Floret istic Maio: in hortos verò translatus, etiam Aprili.

ALTERIVS, breves etiam sunt cauliculi, tres uncias rarè excedentes, geniculati: folia in singulis geniculis bina, superioribus breviora, molliora, viridia, deorsum reflexa, splendens, in novellis autem germinibus, satis copiosè ex eadem radice nascentibus, majuscula, latioraque: flos è nigricante & crassiore caliculo emergès, summis cauliculis insidet, unicus, superioribus major, quinque etiâ folijs còstans, paulò saturatior priore, circa umbilicum longioribus villis hirsutus, & eleganti ex saturâ purpurâ albo mistâ, varietate

gratus, inodorus tamen: semen in longis vasculis quæ maturitate hiantia, paleaceum, fuscum, aliorum Caryophylleorum modo continent, radix superiori similis est.

Frequen-

Frequentissimum est in Sneberg, monte, ob perpetuo infidētes illi nives, sic appellato, & alijs Austriacarum Stiriacarumq; alpiū jugis. Floret autem istic sub Iunij finem, & Iulio: sed in mitiora loca delatum, cum superiore flores profert, semen verò Iunio.

2. Illi per omnia ferè simile crescit in altissimò jugo Etscher vocato, nisi paulò lōgioribus esset folijs & cauliculis, flore plerūque majore, nec eo unico, sed gemino, aut triplice: præterea sub villis umbilicum ambientibus, inæqualem quandam, & in frequentes mæandros excurrentem lineam impressam habet, humani cranij futuram referentem, colore rubro saturatiore præditam, ut prioris est.

3. In eodem jugo, paucas hujus generis, in Sneberg verò secūdi aliquot plātas inveniebam, quæ ab illis duntaxat floris varietate differrent: nam licet forma dispar non esset, color tamen albus erat, umbilici ambitus purpurascens villis hirsutus. Florebant istic primūm Augusto, & maturum semen interdum præbebant: sed in hortos translatae (eas enim cum suo cespite adferebamus) cum superioribus flores produxerunt.

TERTIO, cauliculi paulò majores crassioresque, pedali plerumque altitudine assurgunt, geniculati, singula genicula ambiētibus binis folijs, primo genere longioribus & latioribus, æruginei quodāmodo coloris: ex summis alis bini, terni, singulatim autem nascentes flores, priori non multū absimiles, quinque folijs per oras laciniatis, atque circa umbilicū carneā lanugine pubescentibus, constantes, rubri coloris, nullis corniculis inflexis præditi, odorati, qui è caliculis primūm emergentes, candidi futuri videntur: floribus succedunt cornicula satis crassa, semen nigrum, planum, ut ceteri Caryophyllei, continentia: radix oblonga, fibrosa, à capite plures furculos in orbem diffundit, qui plerumque fibras agentes, ad eò se propagant, ut brevi totas areas occupent.

Vnde primūm illatus, ignoro: sed in omnibus Austriacis, Vngaricis, Bohēmicis, etiam Germanicis plerisque hortis colitur, & Maio mense cum reliquis floret.

CRASSIVSCVLAM habet radicem Quartum genus, nigro cortice tectam, satis fibrosam, supernè in aliquot ramos divisam, qui summa tellure multa capita gignūt, è tenuibus, gramineis, virentibusq; foliolis conflata: inter quæ profiliunt aliquot tenues cauliculi, geniculati, palmares, & ad singulos nodos bina exigua foliola: calices in singulis cauliculis singulares, majusculi, è quibus flos ruber dilutior, quinque folijs nonnihil per ambitum creñatis constans, è cujus umbilico bina interdum albescencia cornicula (sunt etiam qui illis careant) cum aliquot staminulis prodeunt: semen, ut in ceteris, nigrum, paleaceum.

Crescit in Tauro Carinthiæ monte. Floret Iulio, semen Augusto maturum est.

QVINTO,

Caryophyll.
v.

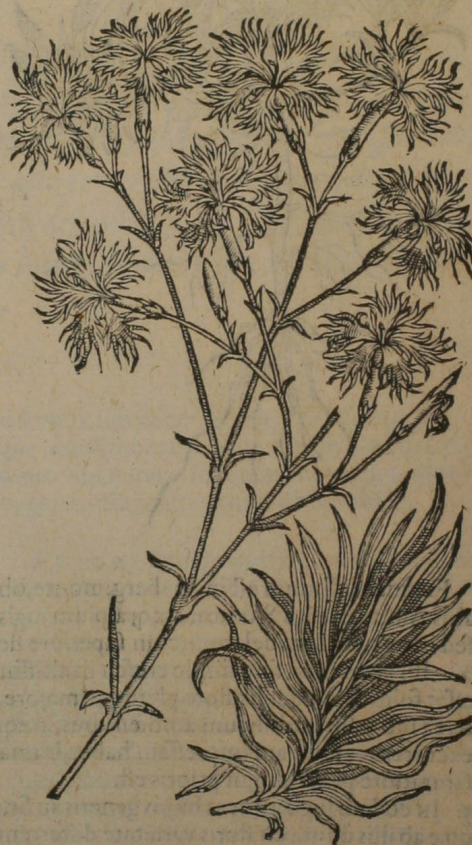
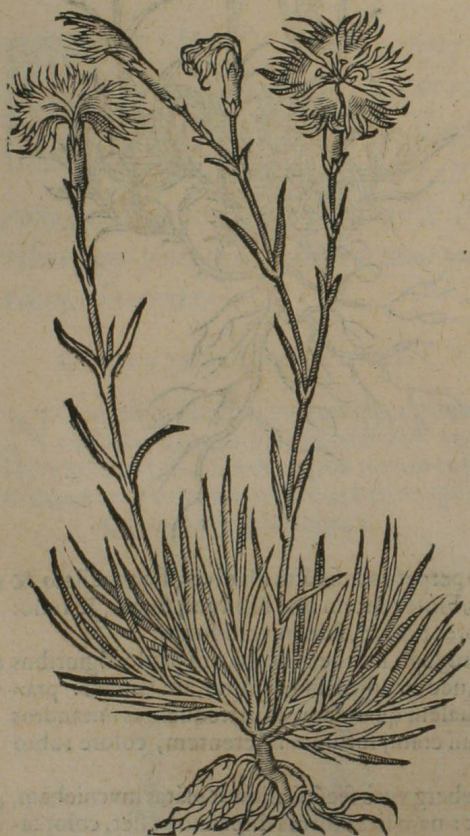
QVINTO, crassa & nigra radix est, dura, lignosa, multos ramulos humi sparsos fundens, nigros item illos lentosque, & subinde fibras agentes: ex ijs cauliculi exeunt dodrantes, geniculati, infima parte graminis quibusdam, brevibus, angustis, colore caesijs folijs, binis semper ex aduerso inter se oppositis, deinde secundum genicula aut nodos alijs rarioribus onusti: extremis cauliculis insident longi calices, ut in alijs Caryophylleis silvestribus, florem continentes album, odoratum, quinque folijs valde laciniatis constantem, e quorum umbilico bina emergunt stamina longiuscula, corniculorum papilionis instar inflexa: semen deinde in longioribus capitulis planum, quale reliquorum Caryophylleorum.

Natales.

Provenit sponte in Hamburgensi monte inter saxa, qua Austriam & Septentrionem spectat. Floret Maio.

Caryophylli fil. v. species altera.

Caryophyll. fil. vi.

Caryophyll.
v. species 11.

2. Istius etiam genus ibidem invenitur, longioribus cauliculis, & plures flores proferens, superiori quidem forma & candore similes, sed in flexorum corniculorum expertes, atque eorum loco decem staminula ipsius floris superficiem paululum exuperantia habentes: capitula etiam, in quibus semen continetur, longiora.

Varietas

Est & in hoc genere, quod flores circa umbilicum purpurascente lanugine hirsutos proferat.

Caryophyll.
v. species 111.

3. Aliud tertium paulò majus inveniebamus ad radices montis oppido Medeling imminenti, tertio ferè à Vienna miliari: firmioribus tamen & longioribus est cauliculis, majore etiam flore, licet non minus profundè per oras laciniato, nec odorato, aut lactei candoris omnino, aut dilutius rubentis & quodammodo carnei coloris, brevibus villis purpureis umbilici circumferentiam in utraque specie occupantibus, nullis similiter corniculis, sed decem staminibus, ut in superiore prominentibus: alioqui folijs, radice, & floreandi tempore conveniunt.

Caryophyll.
vi.

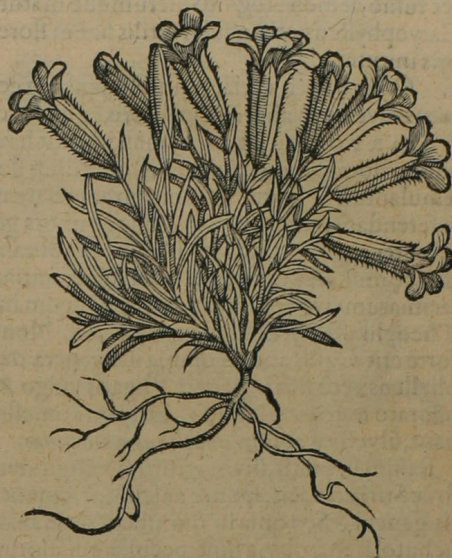
SEXTVM plures ab una radice prodeuntes habet caules, cubitales, teretes, multis geniculis præditos: & in his bina semper folia caulem amplectentia, graminea, mucronata, reliquorum Caryophylleorum folijs fere similia, viridia tamen, non incana aut cæsia: flores in summo caulis fastigio multos, longioribus caliculis inclusos, quinque folijs præditos, in tenuissimas longasque lacinias dissectos, aut candidos, aut purpurascens, suavissimi odoris, & è longinquo nares ferientis, umbilico virescente, & purpurascente lanugine hirsuto, è quo aliquot staminula prominent: in oblongis deinde corniculis semen fert paleaceum, planum, nigrum, reliquorum Caryophylleorum more: radix fibrosa est. Habent autem novelli

velli furculi, ante quàm in caules abeant, latiora paulò folia, Armeriorum folijs proxima, angustiora tamen, nec adeo virentia.

Sponte nascitur in humidioribus Viennensis agri pratis, atque etiam ad cæduarum fil-^{Natales.} varum, pratis vicinarum, declives margines, plerisque Austriæ locis: serius reliquis floret, nempe Iulio, & toto Augusto, interdum etiam serius.

Caryophyll. fil. VII.

Caryophyll. fil. VII.

Sv'p' i n v m est Septimum genus, & humi se spargens tenuibus cauliculis, quibus multa, ^{Caryophyll.} utrimque & ex adverso semper bina, adnascuntur tenuia, brevia, graminea, viridiâque fo-^{VII.} liola: in extremis ramusculorum fastigijs nascuntur flores simplici quinque foliorum serie præditi, rubri, sed argenteis veluti scintillis aspersi: semen non observavi: radix tenuibus fi-bris constans, & in lateribus se pangens.

Crescere audio in monte illo non procul à Niclasburg Moraviæ dissito. Umbrosis locis ^{Natales.} delectatur. Ejus iconem hîc subjecimus.

Illius elegans genus reperitur, per omnia ferè simile, tenuioribus paulò folijs, utrimque ^{Caryophyll.} etiam ex adverso tenuissimos cauliculos vestientibus, qui summo ramulorum similiter fa-^{VII. pleno flore.} stigio sustinent flores duplici foliorum ordine constantes, æstatis initio, rubri coloris, in quo argenteæ quædam veluti micæ elucent: evadunt illi temporis successu (nam tota æstate planta hæc floret) adeo pleni, ut rumpantur, mediósque alios flosculos ostendant tenuibus foliolis præditos, coloris quidem rubri, sed paulo dilutioris. Summâ tellure adeo sese dif- fundit hoc genus, ut brevi vicinos in ambitu cespites occupet, totâque hieme vireat: nam frigoris patiens est.

Hoc non sponte natum vidi, sed cultum in hortis Ill^{mi} Principis Cattorum Wilhelmi, & C. V. Ioachimi Camerarij, Medici Noribergensis.

O c t a v v m, crassiuscula & succulenta habet folia, illius plantæ quæ vulgo apud Bel- ^{Caryophyll.} gas Gramen marinum vocatur, folijs fere similia, frequentissima & confertissima, amari-^{VIII.} sculi saporis: inter quæ petioli verius quàm cauliculi emicant, uncia semissem, vel etiam unciam longi, geniculati, binis folijs inter se ad nodos oppositis: cauliculis insident pregran- des (pro stirpis proportionem) & laxi calices, lanuginosi, ex viridi purpurascens, in quinque crenas divisi, unde singulares emergunt flores, quinque folijs constantes, & rubro dilutioris colore præditi, inodori: semen observare non licuit: radix satis crassa est, subfusca, aliquot fibris donata, verum circa caput summa tellure expandens sese, & in plures ramos dividens, subinde novas fibras agit.

Provenit iisdem quibus Quartum genus locis, nempe Tauro monte Carinthiæ, solo ^{Natales.} tenui

tenui & arena splendente referto.

Floret sub finem Iulij & Augusto.

Caryophyll.
ix.

Noni, folium est minutissimum, gramineumque & quasi pungens, viride: aded autem se propagat, ut magnos interdum cespites tegat, nō secus atque muscus quidam toros illos obfidens: flosculi in singulis propaginibus inter folia emergentes quinque bifidis folijs constantes coloris rubri dilutionis sive carnei, tenuibus & vix transversum digitum altis pedunculis insidere conspiciuntur singuli, gratissimo spectaculo: semē in capitellis fuscis, & splendentibus, renis forma (qua nota à reliquis Caryophylleis differt, & ad Lychnidum classem accedere videtur) exiguum, subrufum: radix longa, nigricans, & multas propagines summā tellure producens.

Natales.

Summis Austriacarum & Stiriacarum alpium jugis inuenitur nudo petrosq; solo. Floret Iunio, semen Augusto plerumque maturitatem adipiscitur. At in hortos translatus hic Caryophylleus, etiam sub Aprilis finem floret: nonnunquam etiam secundo, sub Septembris initium.

Varietas.

2. Colore floris variat qui in Iudenberg celsissimo Stiriae monte interdum nascitur, qui totus niveus est: aliā reliquis notis cum illo conveniens.

Nomina.

CARYOPHYLLEI nomen invenit hæc planta apud Herbariorum vulgus (præsertim autem domesticum ejus genus) quia illius flores aromatici caryophylli odorem plerumque æmulantur. Sunt qui Vetoniam appellare malint: nec desunt qui ad Plinij Cantabricam referendam putent. Incolæ quinque priora genera, *Wildneglin* / *Berg neglin* / & *Steinneglin* indifferenter appellant, hoc est, silvestres, montanos, & petræos caryophylleos. Sextū genus Austriacæ mulieres, quibus ob odoris fragrantiam in delicijs est, peculiariter *Zoddetnaglin* id est, laciniatum sive dissectum caryophylleum nuncupant. Anguillara libro Opinionum xii. Theophrasti *δὲς ἀνθῶν* facere videtur. Nonum genus, Gesneri in epistolis Muscus alpinus fortē erit. Gallis autem omnia ista genera *Oeillets* & *Gyroslees sauvages* dici poterūt. Caryophylles verò flos in genere Vngaris vulgo *Zék fia* dicitur: montanus autem laciniato & odorato flore *mezeý zék fia*. Hispani domesticos caryophylleos *clanelinas* simpliciter nominant, silvestres autem *clanelinas montesinas*.

Caryophylleis
silvestres alijs
diversi generis.

Passim in pratis, silvis, agrorum marginibus, alijsque herboris Hungariæ, Bohemiæ, Austriæ Stiriaq; locis, sponte nascuntur aliquot alia Caryophyllei silvestris, sive Armerij floris genera. Sed quia in omnibus Germaniæ, Galliæ, Hispaniæ provincijs, atque etiam, ut puto, Italiæ obvia sunt, peculiarem illorum descriptionem hoc loco dare operæ precium non videtur.

Caryophyll. pleno flo. Silesiac. miniat.

Caryophyll.
plenus Silesiaci.

Non prætermittenda tamen ea domestici Caryophyllei pleno flore species, quæ Viennæ Austriæ mihi primum conspecta, & ex Silesia usque missa.

Ea autem neque geniculatis caulibus, neque foliorum forma aut situ ab alijs domesticis Caryophylleis differt, sed floris color diversus, ad illum, quo lychnis silvestris byzantina prædita est, quodammodo accedit, minus tamen rutilus & flammeus, & ad carneum potius tendens, qualis fere in quibusdam sericeis pannis conspicitur, quibus Germani pomerantzfarb nomen dederunt: floret cum reliquis, semen etiam illis simile est nigrum, planum, quod factum satis feliciter provenit, non omnes tamen plantæ ex eo natæ matris colorem referunt, sed aliæ album, aliæ rubrum habent, aliæ nativum retinent, eumq; saturatiorem aut dilutiorem: nonnullarum item flores simplici quinque foliorum serie duntaxat constant, in quovis colorum genere.

CETERVM Caryophylleorū facultates (quibus haud dubiè præditi nonnulli ex ijs quorum historiam hoccap. descripsi) diligentissimè persequutus est celeberrimus Matthiolus amplissimis in Dioscoridem commentarijs.

ARMERIVS FLOS.

CAP. II.

CARYOPHYLLEIS floribus congener est *Armerius*, è gallica appellatione nomen apud recentiores herbariæ rei scriptores mutuatus, qui summo caulis & ramulorū fastigio multos flores

tos flores confertos, & veluti in umbellam sive caput congestos habet, folio Caryophylleo-
rum sexto generi similia.

Eius porro duo sunt genera: Vnum simplici quinque foliorum serie præditos habet flo-
res: Alterius duplici, triplicive foliorum texturâ constant.

Armerij flo-
ris duo gen-
ta.

Armerius simplici flore Pannonic.

Armerius pleno flore.

Quod simplici est flore, suas etiam habet differentias: nam una eleganti est flore, eoque
aut planè rubro, aut lactei candoris maculis asperso, aut niveo, cujus oræ carnei coloris: al-
tera, quæ rarior est, omnino niveo: tertia pauciores ut plurimum habet flores dilutius ru-
bentes & carnei quodammodo coloris: quartæ flos purpurascens est, singulis tamè ejus fo-
lijs per oras albis. Hujus semine quinta mihi nata, cujus flores primo & secundo quo aperti
sunt die, lactei prorsus candoris, sequentibus paulatim evanescente albedine, tandem om-
nino purpurascunt, sic ut in eadem umbella conspiciat liceat hos flores lacteos, illos exal-
bidos & media ex parte purpurascens, alios omnino purpureos, istâ colorum varietate
oculos valde recreantes: breviter, magna etiam in hoc flore varietas.

Illius quod plenum habet florem duas duntaxat differentias conspexi: unam, quæ vulga-
rior est, rubro & eleganti admodum flore: alteram, quæ rarior, albo. Omnium verò, tam quæ
simplicem habent florem quàm quæ plenum, semen planum, nigrum, Caryophylleorum
seminis instar in vasculis continetur.

SIMPLICIS prior species ab Ungaris *Isten nyla*, id est, Dei sagitta nūcupatur, frequēnsque *Nomina*
sponte nascitur in quibusdam pratis Nemeth- wywar Ill. Balthaf. de Barthyian vicinis quā
Occidentem spectat. Ceteros Galli *Armoiries*, Belgæ *Septens* vernacula lingua appellant,
eōsque in hortis duntaxat cultos vidi.

H v c proculdubio referendæ sunt duæ illæ plantæ, quæ à rei herbariæ studiosis Belgis *Armerius*
Graminis marini majoris & minoris nomine vocantur: tametsi plerisque alijs locis procul *montanus*
à mari distitis etiam sponte proveniant. Nam quod majus vocant, in lummis herbosisque *tenuifol. ma-*
Austriacarum Stiriacarumque alpium jugis frequenter inventum eruebam: memini etiam *ior.*
colligere in regio illo vivario Madritiana silva vulgo nuncupato, secundo ab urbe Lutetiā
miliari, unde erutum amicis in Belgicam mittebam: nusquam verò maritimis locis mihi
conspicuum. Quod autem minus vocant, non modò in Angliæ & Belgicæ maritimis pro- *Minor.*
venit: sed in Moraviæ collibus copiosè nascitur, atque non procul Praga, itinere Viennensi:
Saxonie etiam quibusdam herbidis locis, præsertim agro Witebergenſi videre & colligere
memini, ante multos annos.

Neutrius

Neutrius verò descriptio hîc à me expectanda est, cùm à Clariss. Viris Dodonæo & Lobelio cum suis iconibus edita sit: à Dodonæo quidem, minor graminis marini nomine: utraque à Lobelio Caryophylli marini & montani appellatione. Ab illis ergo requirere poterunt rei herbariæ studiosi. Non desunt qui Plinij Statice esse censeant.

LYCHNIS SILVESTRIS.

CAP. III.

*Lychnis fil.
varij generis.*

LYCHNIDIS silvestris magna etiam est varietas: Nam præter vulgares, tam quæ simplici quinque foliorum est flore, quàm quæ multiplici, Clariss. Dodonæo & alijs descriptas, aliquot alæ in meis peregrinationibus sese obtulerunt, quarum historiam operæpretium duxi hoc capite describere.

Lychnis silvestris I.

Lychnis silvestris II.

Lychnis fil. I.

PRIORE, crassiusculus habet caules, rotundos, geniculatos, in multas alas divisos, quæ lento quodam liquore obsitæ sunt, cui plerumque inhaerent culices & minuta huiusmodi insecta: folia ad singula genicula semper bina, ordine disposita, & ex adverso respondentia, è viridi candicantia & quasi cæsia, satis ampla: flores multos in umbella congestos, pulchros, rubros, quinque folijs non bifidulis constantes: semen in tenellis vasculis parvum, rotundum, papaveris rhæadis instar, cineracei coloris, continetur: radix crassa est & fibrosa, quam ubi planta floruit, subsequens hiems corrumpere solet.

Lychnis fil. II.

ALTERI, caulis est geniculatus, paucioribus ramis donatus: folia etiam bina ex singulis geniculis prodeuntia, superioribus magis viridia, & firmiora: flores in singulis ramulis superiori ferè similes, majores, obsoletius rubentes, quorumque folia bifida sunt: calix crassus membranaceâ tunicâ durâ & valde striatâ tegitur, in quo semen cineraceum, crassiusculum: radice nititur singulari, non admodum fibrosâ, quæ etiam ingruente hieme perit.

Lychnis fil. III.

EX singulis geniculis pedales ramos profert Tertia, geniculatos, & in multas alas divisos: folia jam dictæ angustiora, saturâ viriditate ferè nigricantia: flores quinque etiam foliolis constantes, rubentes: semen in calicibus, superioribus simile, minus tamen, & fuscum: radix crassa, primæ par, quam subsequens hiems non minus corrumpit quàm superiores.

Lychnis fil. IIII.

VNICVS initio Quartæ est caulis, pedalis, interdum amplior, geniculatus, ex viridi purpurascens, bina ex singulis geniculis sibi invicem opposita proferens folia, longa, acuminata, firma, crassiuscula, viridia, à medio ad summum ferè, multis floribus ex alarum sinu in

Lychnis silvestr. III.

Lychnis silvestr. III.

Lychnis silvestr. v.

finu in oblongis pediculis prodeuntibus onustus, qui quinis extremo divisis, sed in rotundum bifidis folijs constant, & elegantissimo colore rubro ad purpuram tendente rutilant, elatiore dilutioreque coronulâ medium umbilicum occupante, nullo tamen odore præditis: his succedunt membranacea, attamen duriuscula capita, circa pediculum angustiora, & crassiore mucrone, quæ per maturitatem dehiscunt, & semen ostendunt inclusum, minutum admodum, ex rufo nigricans: radix crassiuscula, nigra, multas fibras spargit, & singulis annis novos, eosque numerosiores caules producit.

MULTOS caules ex unâ radice profert *Lychnis sil. v.*
Quinta, rotundos, longiusculos, ceteris infirmiores, in terram procumbentes, geniculatos: folia in singulis geniculis bina, longa, mollia, & lanugine quadam canescentia, inter quæ flores alternatim secundum ramulorum longitudinem enascuntur superioribus formâ similes, sed majores, & dilutiore colore rubescentes, vel, ut ita dicam, incarnati: semen in vasculis superioribus par, subrufum: radix crassa & fibrosa, quæ tamen plerumque alterum annum non superat.

SEXTA, omnium minima, cauliculo *Lychnis sil. vi.*
assurgit circiter palmum alto, geniculato, tenui, lanuginoso: ad quorum singula internodia, bina tenuia, longiuscula, lanuginosa folia nascuntur: flores inordinati, alternatim ex singulis geniculis prodeunt, parvi, purpurei coloris

Lychnis silvest. vi.

Lychnis silvest. viii.

Lychnis sil.
vi. Cretica.

coloris pulcherrimo rubro misti, longo lanuginosoque caliculo inclusi: radix tenuis est.

Humilis etiam est Lychnis silvestris Septima, Cretico semine, Ocymoidis appellatio-
ne missa, nata: etenim statim à radice in multos ramulos palmares, vel etiam minores divi-
ditur, teretes, tenues, geniculatos: folia ad singulos nodos enascuntur bina contrario exor-
tu, exigua, crassiuscula, villis quodam modo tecta: singuli ramuli sustinent membranaceum
caliculum, striatum, lanugine obsitum, infimâ parte angustiore, supernâ laxiorem, è quo
exilit flos quinque folijs costans, in summo bifidis, coloris initio rubelli, deinde leviter can-
dicantis, in quo staminula aliquot flavescentibus apicibus prædita: flori succedunt capitula
semen continentia, simile Lychnidis hortensis semini: radix tenuis, in varios ramos divari-
cata, non vivax tamen. Florebat Iulio M. D. XCIII. & sequente semine deciuo nata.

Lychnis sil.
viii.

GENICULATOS etiam habet caules Octava, tenues, in plures alas divisos, pedales aut ma-
iores: folia in singulis geniculis bina, ternave, interdû plura, angustiora quàm reliquarum,
viridis candido perfusi & quasi cæsi coloris: flores in summis ramulis nascentes, quinque foli-
is bifido mucrone præditis constantes, internâ parte candidos, externâ aliquantulum pur-
purascentes, & antea quàm omnino tabescant, sese contrahentes & circumvolventes: calice-
ces admodum duros, breves, subrotundos, semen parvum, rotundum, Papaveris rhæa-
dis cineracei coloris continentes: radicem satis crassam, albam, multifidam, altero an-
no pereuntem.

Lychnis sil.
ix.

MULTA secundum radicem habet Nona folia, digitalis longitudinis, sensim in latitudi-
nem sese explicantia, sub extremum mucronata, viridia, nonnihil villosa, ad Lychnidis sil-
vestris flore albo, quæ in omnibus Provincijs vulgaris est, folia quodammodo accedentia,
longè tamen angustiora, acidiusculi gustus: caules deinde pedales, interdum cubitales, no-
dosos & geniculatos: singula genicula latiore pediculo amplectuntur bina folia ex adverso
sita, alijs breviora, circa summum caulem adhuc minora, & mucronata: summis alis innati
longiusculi ramuli, ternos plerumque vel etiam plures flores sustinent, quinque bifidis, &
usque ad umbilicum divisis, binasque mucronatas appendiculas circa eundem umbilicum
habentibus, folijs constantes, albos, quinque staminulis medium umbilicum occupantibus:
floribus qui marcescentes contrahuntur, & interiore parte convolvuntur, ut in præceden-
te, succedunt crassiuscula & mucronata vascula, semine exiguo, rotundo, cineraceo plena:
radix fibrosa & perennis, singulis annis novos ex radice numerosioresque caules profert, qui
secundum radicem fibras agentes facillimè pangi possunt.

Lychnis sil. x.

DECIMÆ, singulis annis ex eadem radice novi prodeunt cauliculi, per terram sparsi, &
subinde

subinde circa internodia radices agentes, deinde sursum denuo sese erigentes palmari altitudine, graciles, geniculati, bina folia in singulis geniculis ex adverso opposita ferētes, longiuscula, angusta, obtuso mucrone, viridia, prominulo dorso: flores in summis cauliculis & lateralibus ramulis elegantes, candidi, quinque laciniatis foliolis cōstantes, inodori, quibus succedunt obtusa vascula, exiguo, nigricante, planōque semine (qua nota quandam affinitatem cum Armerijs floribus habere videtur) referta: fibrosam habet radicem, quam facillè pangere licet.

2. Aliud ejus genus multò minoribus & angustioribus folijs, minore etiam flore, ceteris notis non dispar, invenitur in scopuloso illo præruptoque jugo Durrestain nuncupato, secundo supra Gamingam miliari.

Omnes, ubi adoleverunt, lento quodam & glutinoso humore, superiore parte, illitæ videntur ut prior (at tertia & quarta maximè) cui plerumque & culices, parvæque muscæ & formicæ tamquam visco captæ inhærent, aliæque quisquiliæ.

Sponte nascuntur tres priores cum septima in arvis & inter segetes pingui solo, plerisque Natalis. Castellæ veteris locis: in hortis cultæ, florent eodem quo satæ sunt anno, a Maio mense usque in Autumnum, septima tamen difficilius cicurari voluit: prima autem & tertia, sponte feruntur & ante hiemem prodeunt. Quarta in omnibus ferè Pannoniæ & Austriæ inferioris montanis silvis, editisque & herbidis locis invenitur, atque etiam silvis Francofurto ad Mœnum vicinis. Floret Maio, semen Junio maturum est. Quintam, in marginibus quorundam Castellæ agrorum: Sextam, non nisi in collibus Salmanticæ vicinis inter saxa proventientem observabam, atque utramque Maio florentem. Octava, non modò in cædis silvis, sed etiam ad restibulum agrorum margines, nascitur per universam Austriam infra Anisum, Moraviam, Bohemiam, Pannoniam, ultraque Muram & Dravum, abundè etiam silvis Francofurto vicinis. Memini & in Belgicâ videre Lutzelburgensi ducatu. Nonna, provenit ad Stiriacarum Alpium & Snealben supra cœnobium Neuberg radices: abundantius tamen in Etschero sæpius commemorato.

PRIOREM & Septimam Salmaticenses *Behen* appellabant, rubrum videlicet & album: Nominis. Alteram Ocimoides. Sed ad Lychnidis silvestris, cui perquam similes sunt, omnibusque ferè notis conveniunt, genera, commodius referentur. Sunt qui primam & tertiam inter Armerios flores referre cuperent: semen tamen Lychnidi simile, aliæque notæ, eorum sententiam convellunt. Nec defunt qui primam Odontitidem Plinij esse vellent, quorum sententiæ Odontitis historia planè refragatur. Vngari Quartam & Octavam, & reliquas quæ apud

eos nascuntur vulgares *Lychnides silvestres*, *Vad zék fu*, id est, silvestrem *Caryophylleorum* herbam appellant: nonnulli autem quartam *Nywl zék fu*, hoc est, leporis *Caryophylleam* herbam vocant. Septima vulgo *Salmanticensium Collijas* dicitur.

Quibus facultatibus sint præditæ, compertum non habeo: omnes verò degustatæ sub mari gustus deprehenduntur, præter Octavam, quæ, ut diximus, acidiusculi est saporis.

Lychnis Byzantina miniato flore.

Odontitis Plinij simplici flore.

Lychnis Byzantina miniato flore.

albo flore.

versicolore flore.

Ad *Lychnides silvestres* haud dubiè referenda est ea planta, quæ à vulgo *Herbariorum Constantinopolitanus* flos dicitur, Doctissimus *Fuchsius Struthion* esse censebat. Ejus historia ex recentioribus *Βοτανολογίας* petenda: iconem tamen hîc adjiciendam esse putavi.

Illius verò genus habui *Viennæ*, semine è *Belgica* misso natum, tenerius paulò, nec adeò numerosos flores in umbellâ ferens, qui miniati non erant, sed omnino albi: ceteris notis vulgari, quæ miniato est flore, conveniebat: sed ætate non minus firma redditur ipsa planta, quàm alterius.

Tertium item ejus genus in *Bruxellanis* hortis ali, scribebat ad me *N. V. Ioannes Boisor*, huic jam dicto simile, sed floris colore diversum, qui initio quidem miniatus est, deinde paulatim evanescens albescit, tandem totus ferè niveus evadit, sic ut, pro florum ætate, tres colorum differentiæ eodem tempore in eadem umbella conspici possint, videlicet miniati flores, minio candore misto perfusi, & albi. Semine tamen ab illo misso natæ *Francofurti* plantæ quædam, inter reliquas, florem non ita variantem tulerunt, sed dilutiore rubro colore, & quasi ex rubro & albo commixto præditum, sive *jocinoris* colorem imitatem, averfa autem parte candicantem.

Lychnis sil. Plateau.

Lychnidis sil. alia genera.

Odontitis Plinij. *Odontitis ple.* no flore.

Odont. plena Belgica.

SED & *Lychnidis silvestris* genus est, cujus delineationem & *παράδειγμα* *Jacobus Plateau* ad me mittebat Behen alterius nomine: cujus verò esset coloris, minimè indicabat.

PORRO, præter jam dictas, passim etiam in *Austria*, *Stiria*, & *Pannonia* occurrunt eum in silvis, tum montanis pratis vulgares *Lychnides silvestres*, flore albo, rubro, dilutius rubente, & subvirescente, quæque *Flos cuculi* vulgo appellatur, Doctorem verò quorundam judicio *Plinij* *Odontitis* est, angulosum certè caulem habet, geniculatū, ex nigro viridique purpurascentem, in geniculis folia, purpureum florem, atque in pratis nascitur. Ejus genus Nobilibus quibusdam matronis *Viennam* missum memini à *Iosepho de Casa bona*, *Sermi Ducis Hetrurix* *Simplicista*, cujus flos multiplici foliorum ferie cōstabat rubri coloris elegantis: verum illæ plantas eadem ætate amiserunt, dum me monentem, ne meridiani solis ardoribus exponerent (tenellæ enim adhuc erant) sed in umbrâ potius adfervarent, spernūt.

Similem his proximis annis repertam in pratis, ea *Flandriæ* parte, quæ inter *Gandavum* & *Antuerpiâ* sita, *Elandt van Waes* vulgo appellatur, nuper ad me scribebat *Ioannes Boisor*, cujus

Odontitis Plinij pleno flore.

Melandryum Plinij quorundam.

cujus crebra in his meis observationibus fit mentio. Quam habeo ejus munere plantam, elegantem florem plenum dedit, carnei coloris, anno M. D. XCII. cujus iconem affabrè exprimi curavi, hinc reponendam.

Nascitur etiam prædictis jam locis illa planta, quæ nunc Ocymastri, modò Ocymoidis, Polemonij, Papaverisque spumei nomen à varijs scriptoribus recentioribus adeptæ sunt, Lobelius quandam affinitatem cum Melandryo, quod Plinius Nat. Hist. lib. xxvi. cap. vii. jocinori mederi scribit, habere putat. Sed cum brevem admodum & mutilam ejus historiam tradat: an huic plantæ quadrare queat, difficulter quenquam judicare posse existimo. Quid si potius Melandryum Plinij sit Lychnis illa fil. albo flore odorato: cujus genus flore pleno in cultis invenitur? Omnino autem ad Lychnidum silvestrium classem pertinere arbitror, cum eas formâ pulcherrimè referat. Duorum verò generū esse observabam: Vnum enim in montanis nascens, altius adolescit, crassiores habet caules, qui cum laxis folliculis florem amplectentibus ex viridi purpurascent: Alterius autē quod in omnibus etiam Germaniæ pratis obvium est, dilutiores & quasi albicantes sunt.

Ceterum novum & elegans ejus genus ante paucos annos, semine ex Italia misso Ocymoidis arborei semper virentis appellatione, natum, cui multi ab eadem radice prodeunt rami palmares, crassiusculi, lignosique quidem, sed fragiles, in quibus nascuntur bina semper ad versa inter se folia, bellidis folijs non majora, ab imo paulatim in latum expansa, sed summo mucronata, viridia admodum & splendentia: è summis aliquot ramis alij enascuntur dodrantes, aut pedales interdum ramuli, geniculati, graciles, binis inter se oppositis angustioribus folijs ad singula genicula donati, & summo in alas cōtrario situ utrinque nascentes divisi, quibus insident membranaceis pinguibus caliculis inclusi flores, quinque bifidis folijs constantes, coloris quodammodo carnei, è quorum medio terna gracilia incurvæque prodeunt stamina: radix candicat, paucisque fibris prædita est, perennis tamen. Floret Junio.

Nec minus elegans Lychnidis silvestris genus describit N. V. Fabius Columna in Plantarum novarum Historia quod ocymoiden Lychnit in appellat, quem consulendum cēseo.

Sed & tria alia Lychnidis silvestris genera semine nata observabam anno M. D. XCV. Primum altius excrefcens, cubitali videlicet aut ampliore caule, nodoso, bina folia alternatim ad singula genicula semper ex ad verso proferente, oblongiuscula, extremo mucronata, ex quorum alis exeunt tenues ramuli, lento quodam rore, ut extimus caulis, obstiti, veluti in plerisque Lychnidibus silvestribus, sustinentes tenues, longiusculos, striatōsq; caliculos, è

Melandryum
Plinij quo-
rundam.

Lychnis fil.
semper vi-
rentis, sive
Ocymoides
fil. v.

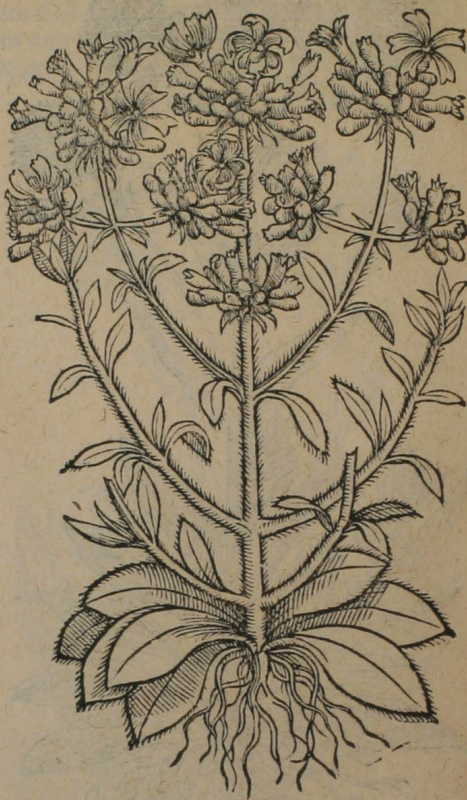
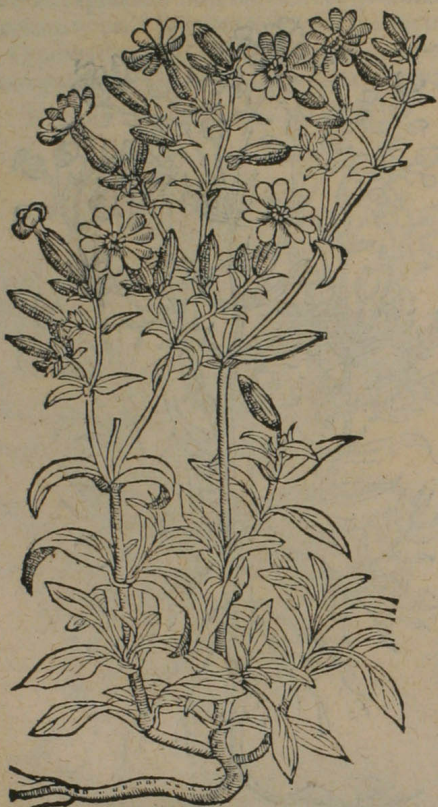
Lychnis fil.
Columna.

Lychnides fil.
alia semine
nata.

I.

Melandryum Plinij genuinum.

Lychnis silvestris latifolia.

quibus emergunt elegantes flosculi, prorsus nivei, quinque folijs, à summo mucrone orbiculari ad mediū usque per longitudinem sectis, constantes, in quibus decē stamina alba, tenuia, quorū quina, flore sese explicante, statim conspicua sunt, & albicantibus apicibus prædita, alia demum exeunt contrahente se milvinorum unguis instar flore: duriora capitula floribus succedunt, in quibus semen quale in reliquis Lychnidibus silvestribus: radix multifida est, è qua ramuli enascuntur purpurascens, ferentes aduersa inter se folia, quadam brevi lanugine aspersa, quique faciliè propagari & pangi possunt. Semen ex Italia missum Muscipulæ appellatione.

Muscipula.

11.

Alteri breuior est caulis, & cubito minor, rotundus, multis nodis cinctus, è viridi purpurascens, ad cuius singula genicula, seu nodos, bina inter se opposita nascuntur folia, paullo maiora quàm in superiore, non minus tamen lanugine obsita: ex quorum alis exeunt, ut in præcedente, ramuli, lentro (quemadmodum & extimus caulis) humore obducti, cui culices & alia exilia insecta, tanquam visco irretita nonnunquam inhaerent: ex radice secundū caulis latera nascuntur alij rami frequentibus folijs præditi, æqualibus ferè iam descriptæ folijs, omnino purpurascens, qui non minus quàm superiores pangi possunt: summo cauli & extremis ramulis, qui valde purpurascunt, insident striati ex atro purpurascētes caliculi, è quibus emergunt flosculi quinque foliolis angustis per medium in longitudinem sectis constantes, foris ex fuligine purpurascens, internè albi, cum quinque longis staminibus extimâ parte crassiusculis & purpurascens, & totidem brevioribus, in candidos apices desinentibus: flaccescentes autem isti flores, non minus quàm superiores contrahuntur: ijsq; succedunt vascula ut in superiore, simili semine plena. Viviradices sunt istæ duæ.

111.

Annua est Tertia, hoc est, prolato flore & semine (si ad frugem pervenit) perire solet. Ex una radice tenui, aliquot profert ramulos, tenues, nodosos, quadam lanugine pubescentes, quibus ex aduerso semper inhaerent bina lanuginosa folia: summis ramulis alternatim inter folia innascuntur caliculi tumidiusculi, striati, & pubescētes, è quibus emergunt flosculi coloris ex albo purpurascens, sive carnei, quinque foliolis constantes, in quibus exilia staminalia: semen per aduersam valetudinem, quæ me subinde affligit, observare non licuit.

Lychnis sil.
latifolia hist.

PLANTA cujus iconem ad me mittebat Iacobus Plateau, quàmque hac tabella expressam damus, radices fibrosas, Primularum veris instar, è quarum capite folia promebat satis ampla, Auriculæ ursi vulgo appellatæ flavo flore folijs non valde dissimilia, candidiora tamē & lanugine pubescentia, etiam illis crassiora, densiora, & succo abundantia: altero demum à statione

statione anno caulem producebat duorum aut trium cubitorum altitudine, firmum, rotundum, succo quodam lento & glutinoso oblitum, quo muscæ & alia minuta insecta insidentia detinebatur magno numero. In summis ramis plurimos proferebat flores veluti in umbellam congestos, etiam ad centesimum interdum numerum, satis tamé exiguis pro plantæ magnitudine, quinque folijs bifidis constantes, coloris ex viridi flavescentis.

Illius semen ad nos missum memini ex Italia, à Iosepho de casa bona Serenissimi Ducis Florentiæ, quum ex Cretâ redux esset, Muscipulæ Auriculæ ursi facie cognomine, cum plurimis alijs seminibus ex eâ peregrinatione relatis.

SESAMOIDES MAIUS QVORVNDAM.

CAP. IIII.

Sesamoides magnum Salmantic.

Sesamoides parvum Salmantic.

AD Lychnidis silvestris etiam genera non ineptè referri posse puto eam plantam, quam nonnulli Salmanticæ Sesamoides magnū nuncupabant, aliquot cauliculis pedalis, interdū cubitalibus ex una radice prodeuntibus, rotūdis, geniculatis: folijs ferè oleæ ad singula genicula ex adverso nascentibus, cæsi coloris. floribus in extremo caule & ramulis spicatum aut racematim cōgestis, exiguis, ex herbido pallescentibus: semen in caliculis subrotundis Lychnidi simile, cineracei coloris: radix satis crassa, candida, perennis, summâ tellure multa folia, longiora, & mucrone latiora spargens: summus caulis & extremi ramuli lento quodam & viscido humore obiti sunt, quemadmodum Lychnides silvestres superiore capite descriptæ. Tota amara est.

*Sesamoides
mag. Salm-
antic.*

Nascitur lapidoso & arido solo circa Salmanticam, & Narbonensi agro: magna verò copia Austriæ salebrosis collibus, alijsque desertis locis. Ali etiam solebat in Belgicis hortis. Eodem autem semine plerumque duæ diversæ species enascuntur, non illæ quidem formæ dissimiles, sed quarum una florem eūmq; majusculum duntaxat profert, steriliſq; est: altera seminifera minorem florem habet. Tota æstate florent.

Natales.

Varietas.

Ea, ut dixi, Salmanticensibus magnum Sesamoides appellabatur: alij ad Papaver spurium meum referre volebant.

Nomen.

Non dubito quin illius genus sit, præsertim seminiferi, cujus iconem nudam nec ullis coloribus infectam ad me mittebat Iacobus Plateau Behen flore parvo appellatione, aded, quam descripsi, omnibus ferè notis æmulatur: de floris autem colore, vel seminis formâ nihil adferre possum, quandoquidem nihil præter nudum nomen iconi erat additum.

*Ejus genus
II.*

TAMETSI sequentium duarum stirpium facies non respondeat cum superiore: quia tamen utraque Sesamoidis nomine Salmanticæ insigniebatur, omnes eodem capite comprehendendas existimaui.

DODRAN-

*Sesamoides
Salmantica.
parvum 1.*

DODRANTALES autem tres aut quatuor ab unâ radice producit Prima virgulas, teretes, circa quas folia lineæ exigua, crassa, inordinata: & in summis plurimos florculos, spicæ, aut racemi instar confertos, ex herbaceo purpurascens initio, deinde tenuibus capillamentis ex albo pallescentibus ornatos, in quorum medio veluti quatuor grana viridia conspiciuntur, quæ excusso flore, in vascula excreverunt, exili nigricante semine plena: radix crassiuscula, candida, dura, vivax, subinde etiam ante hiemem repullulat.

Natales.

In collibus Salmanticae proximis lapidoso solo provenit, ubi Maio florebat, deinde semen proferebat.

ISTIC Sesamoides parvum appellabant, tamen si cum ejus descriptione minimè conveniat. Ingrati & amarissimi est gustus.

*Sesamoides
Salmantica.
arvum 11.*

ALTERA item Sesamoides parvum istic nuncupabatur, crescens declivibus locis, cui dodrantales virgæ, multa folia Lini foliorum æmula, majora, & incana: flos copiosus, albus: radix etiam candida, sed non valde crassa. Floret hæc etiam planta eodè quo superior tempore: vivax etiam videtur, à Sesamoide tamen non minus aliena, quàm superior.

HESPERIS.

CAP. V.

*Hesperis cur
dicia.*

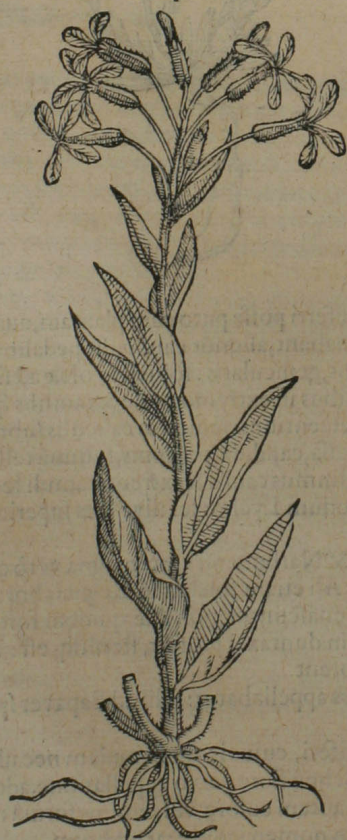
HESPERIDI nomen inditum, auctore Theophrasto lib. vi. de causis Plant. cap. xxv. quòd nocte plus redoleat, quàm interdiu. Cui suffragatur Plinius Natur. Hist. lib. xx. cap. vii. Ad quam verò earum plantarum, quæ hodie nobis sunt cognitæ, potissimum referri debeat, plerique adhuc dubitant, cum nullas alias notas reliquerint Veteres, quibus dignosci queat.

Communis tamen opinio obtinuit, ut ea quam nonnulli Matronalem violam vocant, & inter Leucoij genera referri debere videretur, Hesperidis nomen sibi proprium adsciberet: quoniam ejus flos, sub vesperam præsertim, grato odore nares feriat, interdiu, aut nulum, aut levissimum spiret.

Nos ergo, vulgarem Herbariorum opinionem sequuti, Hesperidè appellamus, quæ Matronalis viola alio nomine dicitur, quòd Matronis atque virginibus sit in delicijs. Ejus verò duo genera alia, minimè ab alijs hæcenus observata, in medium proferemus.

Hesperis 1.

Hesperis 1.

Natales.

Varietas

floris colore multum variare, nonnullis maternum colorem retinentibus, alijs aut dilutius pallescentibus, aut magis obsoletum adquirentibus, omnia tamè folia crebris venis ex atro purpurascens distincta habentibus.

CVBITALI Prior excreverit altitudine, multisque ramis prædita est, quos confuso ordine ambiunt folia, Matronali violæ similia, paullo tamen latiora & crassiora, acidiusculo primum gustu, postea acri & salivam ciète: extremis ramis in oblongis pediculis insident flores Leucoij aut Violæ matronalis floribus forma similes, quatuor foliolis, ut illi, constantes, non explicati tamen, sed se contorquentes, coloris admodum inelegantis & obsoleti, hoc est, pallidi & furvi, in finitis venulis ex atro purpureis singula foliola intercurrentibus, odore interdiu nullo, aut adeò tenui, ut vix naribus percipi possit, sub vesperam autem gratissimo & suavissimo: flori succedunt longa, torosaque ut in vulgari cornicula, ferè tamen quadrangula, in quibus duplici serie continetur semen vulgari Hesperidi simile, subruustum: radix fibrosa, quæ ut plurimum biennium non superat, sed postquam defloruit & semen tulit, perire solet: si tamen præcis caulis ad frugem pervenire non sinatur, nova germina interdum producit.

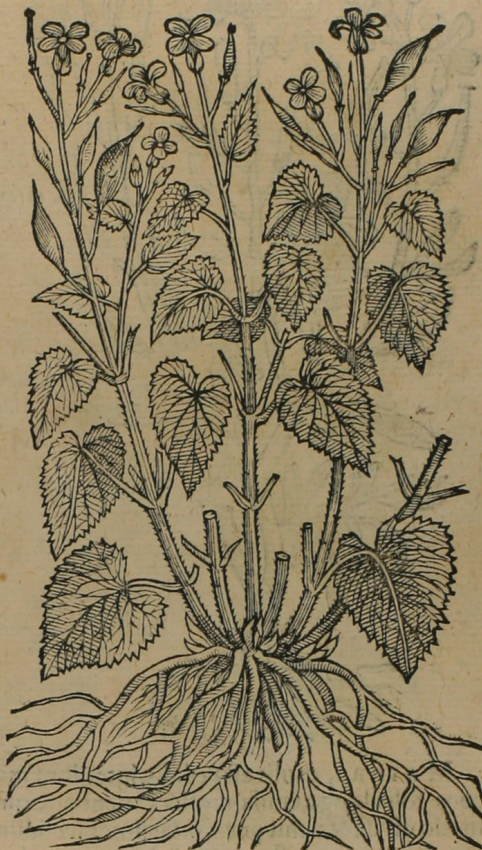
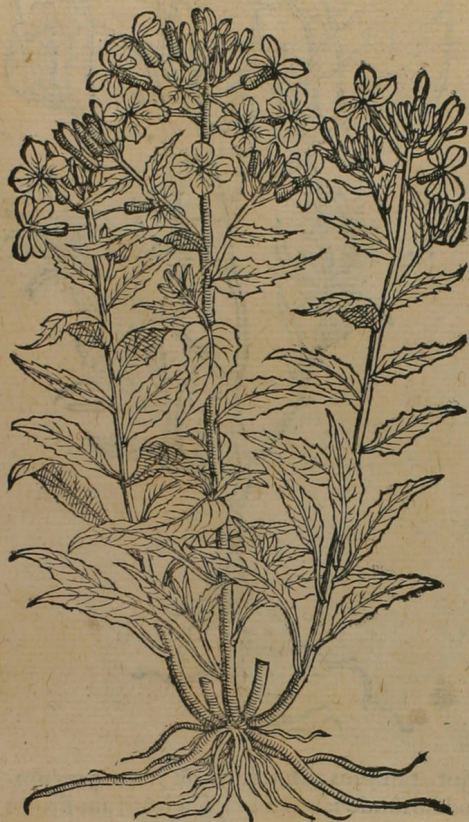
Sponte nascentem & semine prægnantè primum inveniebam in Prellnberg Hamburgensi monti vicino, Vngariæ quæ extremo, quæ Austriam spectat, mense Junio anni M. D. LXXVI. Ejus deinde semen terræ commissum subsequente vere, plantas mihi protulit, quæ altero anno duntaxat floruerunt Maio, & sequente hieme perierunt.

Solent verò quæ semine nascuntur plantæ,

IN Syriae maritimis aliud Hesperidis genus crescit, cujus semen in Italiam allatum, deinde Viennam missum, plantas produxit jam descripta multò vegetiores, ampliora habentes folia, crassiores caules, majoresque flores, quatuor tamen folijs etiam constantes, ejusdem planè cum superiore coloris, sub noctem valde odoratos, interdiu odoris expertes: quibus multo crassiora cornicula successerunt, alioqui superioris corniculis plurimū respondentia, semen etiam simile continentia, sed paulò crassius, quod maturescere non potuit, quia serius floruerunt plantæ. Altero etiam anno perire solet ejus radix, non multum prior ab similibus.

Hesperis III.

Viola latifolia, Lunaria odorata.

TERTIA vulgari Matronali violæ adeò similis est, ut ex utriusque collatione vix discrimen conspici possit: etenim folia habet secundum radicem non minùs ampla quàm illa, subhirsuta, viridia, in ambitu serrata: caulem cubitalem, multis alis concavum, ad quas alia breviora, & nonnihil ad pediculum laciniata nascuntur folia: flores in extremis ramis copiosos, quatuor folijs constantes, exalbidos, qui ætatis successu purpurascunt: cornicula, semina, radix etiam ipsa cum vulgari omnino conveniunt: solo floris odore, cujus in hac nullam gratiam percipere potui, differunt. Solet etiam hæc, altero plerumque à germinatione anno, & à maturo semine, perire.

Crescit passim Viennensi agro ad montium radices, & vinetorum in collibus sitorum margines. Floret cum vulgari, nempe Maio & Junio.

PRIOREM appellare licebit Hesperidem montanam: alteram, Hesperidem Syriacam tertiam verò Hesperidem silvestrem.

MATRONALEM autem violam, tussi, convulsis, & difficulter spirantibus mederi tradunt: urinas insuper & sudores propellere, incidere, abstergere & digerere.

CETERVM quæ à nonnullis Viola latifolia, à florum cum Hesperidis & Leucoij floribus similitudine, vocatur: ab alijs autem Lunaria græca & odorata, quia filiquæ semine excusso, & abjecto tegumento, splendidae sint, & ejus flores Leucoij aut Hesperidis florum odorem referant, in montanis silvis Austriae & Stiriae, vicinarumque alpium silvosis locis, atque etiam in Pannoniâ interamni sponte magnâ copîa provenit. Quæ cum à plerisque alijs descripta sit, ejus historiam hic retexere non est necesse.

LEUCOIVM

ISTIVS plantæ duo genera cùm in Hispanijs, tum in Narbonensi Gallia observabamus, unum majus & magis luxurians, alterum minus & exile.

Leucoium marinum majus.

Leucoium marinum minus.

*Leucoiū ma-
rinū majus.*

MAIORI, caulis est pedalis, interdum major, ramosus admodum, & humi procumbens: folia longa, crassa, mollia, canentia, & quodammodo lanuginosa, Cichorij aut Erucæ modo divisa & velut præmorfa: flores secundum ramulos odorati, quatuor folijs ut reliquorum Leucoiorum flores præditi, dilutioris purpuræ colore, sed ad rubri vini feces quodammodo tendentis: siliquæ longæ, crassiusculæ, planæ tamen ut vulgaris Leucoij, duplici planorum & subruforum seminum ordinem, intercurrente membrana continent: radix multifida, sed non perennis, postea quàm enim planta florem & semine protulit (quod altero plerumque à satu anno, interdum & tertio fieri solet) perit. Æstate floret.

*Leucoiū ma-
rinū minus.*

MINOR, dodrantes, teretes, sed satis firmos habet cauliculos, in plures ramulos divisos: folia priori similia, mollia item & incana, minora tamen, tenuioraque & minus divisa: flores in ramulis superiore minores, quatuor foliolis constantes, coloris pulcherrimè rubetis, & dum marcescere incipiunt, magis saturi, quales Leucoij rubri vulgaris flores, & odorati quidem illi, verum minus quàm superioris: cornicula succedunt oblonga, teretia, exili & rufo semine plena. Floret Julio & Augusto, eodem quo satum est anno, deinde perit.

Natales.

Nascitur utrumque Mediterranei maris littoribus in Hispaniâ & Galliâ Narbonensi: sed minus multo frequentius.

Nomina.

LEUCOI marini nomen indidimus, quod sponte in maritimis nascatur, unde ad Belgas delatum, in hortis coli cœpit: alui etiâ majus aliquot annis Viennæ, semine ex Belgicâ misso natum. Minus ob coloris in flore mutationem, nonnulli, cùm Mompellij viverem, Tripoliū vocare solebant: tamen si iisdem locis natum Tripolium legitimū observare potuissent.

Temperament.

Utrumque calido gustu est: sed minus suâ acrimoniâ vehementius linguam vellicat.

*Leucoiū ma-
rinū Creta-
ticum.*

IOSEPHVS porro Casabonus ex peregrinatione Cretica redux, semen ad nos mittebat Leucoij marini appellatione, è quo tres diversæ plantæ ortæ.

I.

EARVM Maxima & Prima, caules habuit procumbentes, rotundos, duriusculos, multis ramis donatos, in quibus flosculi quatuor folijs constantes, initio rubentes, deinde ex caruleo purpurascens, extremo bifidis, & cordis, ut vulgo pingitur, effigiem propemodum referentibus, quasi ex umbellâ, Irionis vulgaris instar, sensim prædeuntes, qui (ubi floris folia conjungebantur, radiantem imitabantur flavam stellam: floribus successerunt duarum ferè unciarum

trunciarum siliquæ sive cornicula teretia, in quibus semen oblongiusculum castanei coloris. Ipſius verò plantæ folia longiuscula fuerunt, a Thlaſpi folijs non valde differentia, nullis (in caule præſertim) evidentibus crenis donata, craſſiuscula, & aliquantulum amara.

ALTERA priori ſimilis erat, niſi floſculos habuiſſet dimidio minores, & initio prorſus albos, deinde tamen paulatim purpureum quidpiam contrahentes, ſed nihilominus magis ad albedinem inclinantes. Floruit utraque Iulio, medio Vere, hoc eſt Aprili, ſata.

TERTIA promebat initio præcedentibus duabus longiora folia, evidentibus & cõſpicuis crenis ſecundùm otas donata, Leucoij Dioſcoridis Lobeliani inſtar, è quorum medio exiit canaliculus rectus palmari altitudine minor, quum florere incipit, nempe Auguſto: à latere verò plures fundebat ramulos, in quibus flores, ſecundo generi amplitudine pares, colore tamen differentes. nam propius accedebant ad Leucoij marini Lobeliani latifolij colorem, magiſque purpuſcentes erant, quàm in primo genere.

LEUCOIVM SILVESTRE.

CAP. VII.

Leucoium spinosum Creticum.

MULTA ſecundùm radicem habet folia, Leucoij, quod luteo eſt flore, folijs ſimilia anguſtiora tamen, viridia, amaricantis guſtus, inter quæ unicuſ, interdù plures aſſurgunt caules, pedales aut ampliiores, ſtriati, catinatis folijs obſiti, multos ſuſtinentes flores quatuor folijs conſtantes, flavos, Leucoij lutei florum æmulos, ſed minores, minùſq; odoratos: floribus ſuccedunt oblonga cornicula ut in ſativo, plano ſemine plena: radix longa eſt, candicans & multistenuibus fibris prædita. An ſemine ad maturitatem perducto pereat, obſervare non potui: nam natali loco florentem, ſuâq; cornicula nondum matura ferentem hanc plantam obſervabam: Biennalem tamen eſſe puto, quia in nullis ſtirpibus, caulis præcedentis anni ulla veſtigia conſpiciebam.

Invenitur in montibus illis ſupra Badenſes thermas, & in Leytenberg, ſalebrosiſ præſertim & meridiei obverſis locis. Floret Maio.

COMMODE Leucoium ſilveſtre appellari poſſe cenſeo: Rhizotomæ etiam mulierculæ, Wild gelbeveyl vocant. Sativum autem Leucoium luteum, Vngari Sarga viola nuncupant, hoc eſt, luteam violam.

QVO nomine appellem hanc plantam dubius ſum. Nata autem eſt etiam Iacobo Plateau, ſemine peregrè accepto. Illam certè naſcentem non vidi, ſed iconem ipſius manu delineatam ad me mittebat cum brevi deſcriptione idem Plateau. Eam videlicet creſcere, ad cubitalem aut majorem altitudinem, & in multos ramos duros & lignoſos ſpargi, quos cingerent folia confertim naſcentia, incani & cineracei coloris, per oras nonnihil dentata: & ſparſim

sparsim in ramis multos flores nasci flavos, quinque folijs constantes: eos autem ramulos initio latis tenellos esse, paulò post tamen, duos & spinosos evadere. Quale semen ejus esset, non adscribebat, sed dum taxat sciscitabatur an Hippophæstum Dioscoridis esse posset. Sed cum Dioscorides suum Hippophæstum, humilem herbam esse asserat, sine caule, sine flore, inanibus tantum capitulis, folijsque spinosis, radículas habere molles & crassas, è quibus, folijs etiam & capitulo, succus exprimatur, & in usum adservetur, non video quâ ratione hæc planta ejus descriptioni accommodari queat.

Quoniam porrò folia, Leucoij marini folijs non valde dissimilia habuisse videbatur, Leucoij spinosi appellationem obtinere posse arbitror, donec aliud magis aptum, & ipsi plantæ conveniens reperiatur, tamen si flores ejus pluribus folijs quàm Leucoiorum flores præditi sunt.

PRIMULA VERIS.

CAP. VIII.

Primula veris vulgaris multis locis abundat.

TAMETSI in Austriæ, Stiria, Pannoniæque pratis, & herbosis montanisq; locis, atque silvis nascantur aliquot, ejus plantæ (quæ vulgo Herbariorum Primula veris & Herba paralytis vocatur) genera, qualia sunt elatior utraque flore luteo & pallido, atque humilis pallido flore, illæque simplici foliorum texturâ: peculiare tamen quoddam genus alunt nonnulla prata uliginosa, binis, ternis & quatuor miliaribus à Viennensi urbe distantia, quod ob florum elegantiam & venustatem hoc capite describemus.

Primula veris rubro flore.

Primula veris albo flore.

Primula veris rub. flore.

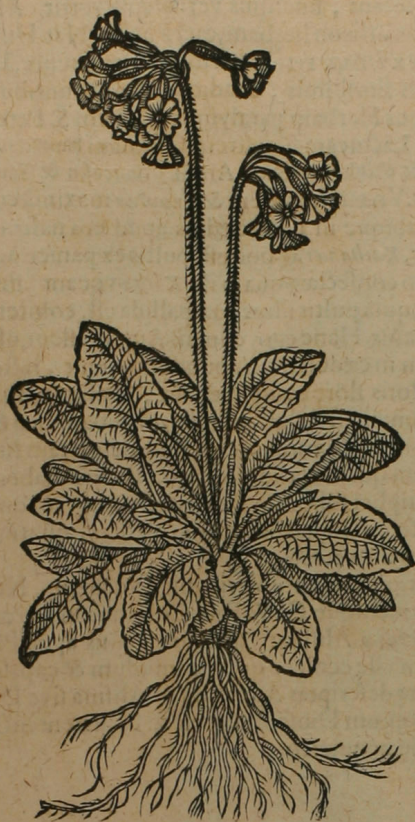
Primula veris alb. flore.

GERMINAT autem ineunte vere folijs denis aut duodenis, initio quasi in globum contractis, quæ successu temporis sese explicant, & humi sparguntur, suntq; exteriori parte incana & veluti farinâ quadam aspersa, internâ verò ex viridi pallentia, aliquantulum crispâ & densiuscula. Herba paralyti vulgari ferè similia, sed minora, angustiora, & minus rugosa, acris saporis: ex horum medio unus aut plures assurgunt cauliculi dodrantes, interdum pedales, nudi, graciles, summo fastigio incani, qui sustinent ex uno veluti capite, & in umbella nascentes flores, octonos, denos, aut plures, Primulæ veris floribus forma similes, quinque bifidis folijs constantes, magnâq; ex parte eleganti dilutioreque purpurâ nitentes, aut carnei coloris, interdum saturatius rubentes, nonnumquam (sed rarò) omnino candidos, & etiam exalbidos, omnes autem circa umbilicum luteolos & aliquantulum odoratos: semen deinde in oblongis vasculis admodum exile, fulvescens cõtinetur. Illud autem in hoc flore observabâ, ut qui intensius rubet, stilum prominentem sive pistillum habeat, quemadmodum non-

dum nonnullarum Primularum flores: qui verò dilutioris sunt ruboris, nullum. Radices sunt candicantes, fibrosæ, ad quarum caput aliæ novæ plantulæ secundum matrem subin-
de germinant.

Primula veris flavo flore elatior.

Primula veris pallido flore elatior.

Sponte magnâ copiâ provenit in uliginosis & vicinis, ut ante retuli, Viennæsi urbi pratis, *Natales.*
ad Himberg, Walterstorf, Ebrestorf, Mag^a V. Hieronymi Beck à Leopoldstorf, arcem, Bo-
tenstorf, & supra Badenses thermas versus Neapolim Austriæ. Floret verò sub finem Apri- *Tempus.*
lis, & toto ferè Maio. Habui ex ijs quas in hortum transtuleram, plantam, quæ ex media flo-
rum umbella, cauliculum uncialem & ampliorem, aliam umbellam elegantissimis floribus
onustam sustinentem produceret.

Hanc etiam siccam ad me misit C. V. Ioach. Camerarius è Saltzburgensi agro erutam,
ubi, quemadmodum & in Tyrolensi comitatu, abundanter nasci scribebat.

Anno verò M. D. XXCI. dum Londini essem, de C. V. Thoma Pennæo Medico intellige-
bam copiosè admodum nasci in Angliæ Septentrionalibus pratis humidis & pascuis, quæ
adeò causâ fuit, ut Doctissimus & humanissimus vir Richardus Garth Cancellariæ Londi-
nensis Primicerius, in meam gratiam ex Hexarchatu Derby, & Wybsey nò procul Halysure *etiam in An-*
urbe, aliquot ejus plantas suis floribus adhuc onustas ante meum Londinio discessum ad- *glia nascitur.*
ferri curaret, quibus etiam adjunctæ fuerût, aliquot Pinguiculæ (de quâ postea) stirpes, cum
Trollio flore: quas Antuerpiam ad amicos misi.

Quantum ex gustu deprehendere licet, ijsdem facultatibus esse præditam apparet, qui- *Temperament.*
bus aliæ Primulæ veris pollent.

EANDEM omnino esse puto, quam Iosias Simlerus cōmentario de Alpibus, ex C. V. Con-
radi Gesneri collectaneis describit in hunc modum. *Reyserlin* herba pusilla, albicans, Bellidis *Reyserlin.*
minimæ forma, in summo plurimos confertos flores purpureos habet; tota herba candicat,
& attrita manu pulverem exuit, aspectu elegans. Cæsar inter herbas, aut Regulus.

A rusticis mulierculis quæ flores ejus manipulatim colligatos Viennam in forum defere- *Nomina.*
bant, ijsque vendebant, quæ ferta & corollasnectere solent, *Kreutzblumen* huncupabatur, eo
quòd Maio mēse, circa id tempus quod vulgari germanicâ linguâ *Kreutzwochen* (ex sunt Ro-
gationes) dicitur, plerumque floreat. Postea *Klein rot schlüssel blumen* nominari cœpit à rhizoto-
mis mulierculis, quæ illius stirpes radicatæ in foro venales proponere inceperunt, cum ani-
madverterunt Viennenses matronas elegantibus floribus delectari. A rusticis Anglis, apud
quos nascitur, *Birdeein*, hoc est, avium oculi nūcupatur, teste Pennæo: verum eodem etiam
nomine apud illos insignitur Cardamine illa pratensis floribus albis, quam Doctissimus
Fuchsius Iberidem esse censebat.

Primula veris pallido flore humilis.

Nomina Pri-
mula veris
v. g. r. n.

Auricula ursi I.

VARIA autem apud rei Herbariæ studio-
sos obtinuit nomina Primula veris vulgò di-
cta Belgis. Nam sunt qui *φλοιιδες* Dioscoridis
esse putent, Fuchsius verbascula vertit. Alij
Dodecatheon herbam, quâ Plinius Nat. Hist.
lib. xxv. cap. 1111. describit folijs septenis, la-
ctucis simillimis, è radice lutea exeuntibus.
Vulgus Herbam paralyfim, Clavem S. Petri,
Itali Lactucam silvestrem, Germani himelschlus-
sel / & Schlusfelblumen. Angli Primzosen & Cowe
syppe. Vngari humilem & *αυαυλον* maximâ co-
piâ ubique in silvis cæduis apud eos nascentem,
Kacha verag hoc est, pultis, ex panico aut
milio confectæ (quam illi *Kacha* vocant) flo-
rem, quia pultis illius quæ pallida est, colorem
imitatur. Hanc ego, cum in Angliâ essem, ubi
etiam in cæduis silvis abundè provenit, lactei
candoris flore conspiciebam, & aliquot stir-
pes amicis in Belgicam inde mittebam. Sed &
ab Anglis primum acceperunt Belgæ tam hu-
mitem quàm elatiorem, quæ florem habent
multiplici foliorum serie constantem, & om-
nes ferè reliquas coronarias plantas, quarum
flores *πολύφυλλοι*.

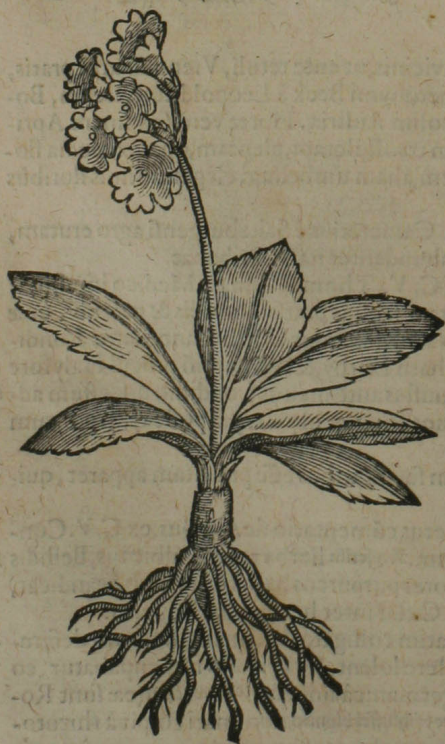
Primulam autè Veris vulgo vocatam, No-
bilis idemquæ Cl. V. Fab. Columna in suo *φυ-
τοεσάνω* Alismatis alterum genus apud Pli-
nium esse censet: quemadmodum & cap. se-
quète descriptas Auriculas ad Alisma sive Da-
mafonium Dioscoridis refert: cujus sententiæ
valde acquiesco.

AURICULA VRSI. CAP. IX.

NON dubium est, quin ad Primularum
classem referenda sit venusta hæc planta,
adeo similes sunt & forma & temperamento.

Ejus verò multa genera observabam in al-
pinis Austriæ & Stiria jugis, quæ, certâ qua-
dam serie, hoc capite describemus, à vulgatio-
re quidem, sed omnium odoratissimâ initium
facientes.

ILLIUS folia, Primulæ veris folijs ferè re-
spondent, rugosa tamen non sunt, sed crassa,
fabariæ foliorum instar, eoquæ aut farinæ qua-
si polline conspersa & prorsus incana, aut levi-
ter tantum canescentia, interdum omnino vi-
ridia & lævia; rursus omnia vel per ambitum
ferrata, vel nullis denticulis prædita, interdum
novella dūtaxat dentata, vetusta minimè, om-
nia autem gustu amara. Ex horum medio, aut
è lateribus prodeunt cauliculi dodran. ales, aut
minores, nudi, veluti quadam farinâ respersi,
qui denos, vicanos, tricenosquæ, interdum
etiam plures (presertim si in hortis colatur, ubi
admodum luxuriat) flores sustinent, ex uno
veluti capite æqualiter prodeuntes, & petiolis
(quos tamquam squamulæ quædam incanæ
ab invicem segregant) brevibusquæ caliculis
inhærentes, Primulæ veris similes, quinis aut
senis divisuris constantes, dulcem & melleum quendam odorem spirantes, coloris aut lu-
tei, aut pallentis, atque vel majores & ampliores, vel minores, omnes autem interius circa
umbilicum albo circulo insignitos, stilo inter stamina nonnumquam prominente, inter-
dum nullo

Auricula
ursi I.

dum nullo: semen deinde fuscum, inæquale, bullatis vasculis inclusum, quale Primularum veris: radix crassa est, & multis candidis oblongisque fibris prædita, ex quâ, in cultis si pangatur, plures plantæ enasci solent.

Crescit in Sneberg, Neuberg, Etscher, & alijs vicinis Austriæ & Stiria alpinis, montibusque *Natalis.* Gleysenfeld imminenti: deinde multo lætior & vegetior abundanter invenimus in scopulo, Medeling oppido (quod duobus aut paulo amplius miliaribus ab urbe Viennâ distat) imminenti, quâ Septentrionem spectat, unde rhizotomæ mulierculæ cum florum manipulos, tum ipsas stirpes, quas sciunt a plerisque expeti, adferunt.

Auriculâ urfii II.

ALTERIVS folia breviora sunt, extremâ *Auricula* parte latiora plerumque, & initio quasi rotunda, quæ temporis successu angustiora circa radicem fiût, crassa quidem illa, sed minus quàm *Vrsi* II. superioris, in ambitu serrata, supernè viridia & lævia, infernè ex viridi palléscentia: inter quæ vel ad quorum latus exeunt nudi, duas uncias longi, aut paulò ampliores cauliculi, quibus insidēt seni, octoni, aut plures flores, simul in caput aut umbellam congesti ut in superiore, illisque formâ similes, sed majores, rubro colore nitentes, obscuriore tamen initio, quasi mororum succo infecti essent, deinde eleganti & dilucidâ rubraque purpura gratissimi, intus circa umbilicum pallentes & exalbidi, odorati quidem illi, sed minus superioribus: semen in capitulis longè minoribus, parvum, nigrum, inæquale: radix priori similis.

Hanc frustra per Austriacorum Stiriacorumque montium altissima juga quæsi: primum autem mihi conspecta est in cultissimo horto C. V. Ioan. Aicholtzj Medici & Professoris Viennensis, mei amici veteris, & hospitis, dum istic vixi, charissimi, quam à nobili quadâ matronâ ante acceperat, ignari tamen unde illi primum communicata fuisset. In Oenipontinis autem & vicinis alpinis abundè nasci postea intelligebam. *Natalis.*

TERTIUS generis folia, quàm superioris minora, teneriora, minus crassa, subhirsuta, per *Auric. Vrsi* ambitum undique serrata, inter quæ nascitur *III.* cauliculus superiori similis, flores in umbella

pares ferens, & rubros, exalbidis tamen maculis aspersos, cujus radix similiter fibrosa, novâque è lateribus propagines fundens.

In Tyrolensibus jugis, præsertim in Kitzspil inveniri intelligo. Sed eam primum mihi ostendebat cum multis alijs raris stirpibus quas in exulto suo horto alebat C. V. Ioach. Camerarius inclytæ Reip. Noribergensis primarius medicus, floris expertem, quam tam eodem cum alijs tempore florere mihi dicebat. Anno autem M. D. XXCI. ex Anglia Viennam revertenti paucas adnatas plantulas communicabat, sed quæ in itinere tabescentes deinde perierunt. *Natalis.*

QUARTA, minoribus est quàm Secunda folijs, carnosius, mucronatis, in ambitu non *Auric. Vrsi* ferratis, supernè lævibus & splendentibus, infernè ex viridi pallentibus & venosis, minoreque acrimoniâ & amaritudine præditis quàm aliarum folia: flores illi secundo generi *IIII.* similes, profundioribus lacinijs secti, colore dilutius rubente, intus circa umbilicum incanâ quadam lanugine villosi, stilo prominente, bini, terni, aut ad summum quaterni, summo vncialis, rarò longioris cauliculi fastigio nascentes: semen in parvis vasculis reliquis maius & fuscum: radix minor & nigricans, atque adeo numerosa tobole interdum se propagans, ut latissimos cespites occupet.

Invenitur in Sneberg, reliquisque vicinis jugis & Stiria alpinis frequentissima. Paulò ante meum Viennâ discessum rhizotomæ mulierculæ singulis annis in forum Viennense venalem inferre cœperunt. *Natalis.*

TYROLENSI non valde absimilis erat Quinta, quam in cultissimo horto Ill^{mi} Principis Cætorum Wilhelmi Cæsellis florentem conspicebam anno M. D. XIC. ejus enim folia circinatæ ferè rotunditatis, longiuscula tamen & in ambitu serrata, longè minora secundæ folijs, & minus viridia, sed aliquantulum canescentia: inter quæ tenuis & sexunciam longus *Auric. Vrsi.* cauliculus

Auricula urfi VI.

Auric. Vr.
p. VI.

ff. ff. septima Auricula
urfi m. p. debuit, cuius
descriptionem vide inter
mentas in fine libri.

Auric. Vr.
p. VII.

cauliculus exiliebat, binos, ternos aut plures
flores sustinens superiore minores, quinque
bifidis folijs etiam cōstantes, medij inter II.
& IIII. coloris: semen nō observabam, nam
Aprili dumtaxat florentem videbam: radix
fibrosa est, ut reliquarum.

MINOR etiam est Secundo genere, Sexta
Auricula, cujus unicam plantam conspicie-
bā in exculto horto ornatiss. viri Ph. Steph.
Sprengeri anno M.D.XCI. Maio mense. qua-
terna aut quina ferentem folia, crassiuscula,
dilutē virentia, nullis crenis in ambitu dona-
ta, inter quæ prodire aiebat (nā caule & flore
orbata erat) caulem ē viridi candicātem, tres
uncias aut amplius longum, summo fastigio
ferentem quinos aut plures flores, flavæ for-
mæ æquales, sed candidos: radix superioribus
respondēs, aliquot fibris, ut illæ, donata erat.
Ejus iconem quam hīc subjecimus, postea
ad me mittebat.

SEPTIMA crassiusculā radice nititur,
Quartæ haud dissimili, multis cādicantibus
fibris capillatā: ex qua angusta folia quina
aut sena, succulenta, & pingua, Quartæ fo-
lijs multo angustiora, a medio ad extremum
usque mucronem in ambitu serrata, amari-
que gustus prodeunt: cauliculus inter ea na-
scitur tres uncias longus, nudus, lævis, susti-
nens capitulum ē foliolis compactum, unde
quaterni aut quini flores elegantissimi, dilu-
tius rubentes, quinque folijs bifidis ut reli-
qui con-

qui constantes: neque hujus semen observare licuit, capitula tamen quartæ proxima in illa conspiciebam, semen etiam simile habere verisimile est.

Crescit hæc in quibusdam alpinis Carinthiæ & Stiria superioris, præsertim verò Tauro monte, & Iudenberg jugis. Floret sub finem Julij, hoc est, nivibus in summis illis jugis liquefcentibus. Rara hæc, quia ex procul distitis montibus delatâ, in unius Aicholtzj horto paucos annos perduravit, omnem cultum ita respuens, ut numquam ad frugem pervenire; imò ne florem quidem deinceps proferre voluerit.

Auricula urfi ^{ix.} minima.

^{Nona}
~~OCTAVA~~ folia unguem magnitudine vix æquant, infernè circa sedem angustiora, supernè & in extremo latiora crenatâque, viridia, nervosa, superioribus minus densa, amari gustus: pedicellus inter folia exilit vix digitum transversum altus, unicum, interdum alterum florem ferens dilutius rubentis, sive carnei coloris, è simbrato caliculo obtusiore prodeuntem, inodorum, intus etiam circa umbilicum candidâ lanugine pubescentem, nullo prominente stilo: neque hujus semen observare licuit, cum non quovis tempore jugû in quo nascitur propter difficultates conscendere potuerim, nec in hortum cum suo cespite translata ad frugem unquam pervenerit, reliquarum tamen semini respondere arbitror: adnatis mirum in

modum se propagat, & interdum magnos cespites occupat, candicantes fibras è singulis propaginibus demittens.

In summo Sneberg jugo primus istam observabam annò M. D. LXXIIII. neque ullo alio vicino jugo postea mihi sese obtulit. In Tauro tamen & Iudenberg etiam invenitur, & cum illa rarum aliud genus per omnia quidem simile, sed cujus folia magis pallescunt, flores lactei sunt candoris.

Florent omnes natali loco, Junio, interdum Julio & Augusto duntaxat, videlicet statim post solutas in ijs jugis, ubi crescunt, nives, nonnûquam etiam sub ipsa quasi nive, & concameratâ nivis induratâ crustâ, reliquâ, quæ subtus erat, Solis radiorum rupes ferientium repercussione solutâ. In hortos verò translata Aprili florent, & aliquando iterum Autumno, si aura sit temperatior, illis exceptis quæ vel contabuerunt, vel nullâ, ut dixi, diligentia aut culturâ ad florem ferendum induci potuerunt.

OMNIA ista genera præter tertium, quintum, sextum & septimum, primus omnium Belgicæ communicabam, missis Viennâ, ad Ill. V. Joannem de Brancion, fratris loco mihi quæ charissimum, & post ejus obitum ad Magnific. V. Joannem vander Dillst ejus agnatum, complurisque alios amicos, eorum plantis, primulâ veris rubro flore, & rarissimis alijs alpinis stirpibus. Prior autem quæ flavo est flore, jam antea Belgicæ inquilina facta fuerat liberalitate C. V. Alphonsi Pantij.

Iosias Simlerus commentario de Alpinis, aliquot ejus genera recenset, ex Gesneri collectione, ut ipse refert, desumpta: nempe quæ haberet florem, aut luteum, aut pallidum, aut purpurascens, vel rubescentem sanguinis modo, vel cinereum, & atrum: quos postremos duos colores numquam mihi conspectos esse in simili planta, ingenuè fateor, nisi per cinereum intelligat quartum genus, cujus flos marcescens, præsertim pluviam corruptus, veluti cineraceum colorem contrahit, & per atrum, secundi generis florem primum sese explicantem, quem initio obscuriorem, saturum, & veluti mororum succo infectum esse dixi.

Quo nomine veteribus dicta sit hæc planta, me fugit, nisi sit (ut Fabius Columna, quem admodum diximus, censet) Dioscoridis Alisma. Recentiores autem varia illi indiderunt nomina. Matthioli enim inter Saniculæ genera recenset, & Herbarijs Auriculam urfi vocari tradit. Gesnerus libello de Lunarijs herbis Lunariam arthriticâ appellare maluit. Alij Paralyticam alpinam nuncuparunt: magis tamen vulgare apud rei Herbariæ studiosos nomen est Auriculæ urfi. Helvetijs subsumit hoc est, rupium flosculus dicitur. Austriacarum Stiriacarumque alpinum incolis, prior Crastkraut vnd Schwindelkraut ab effectu dicitur (commendant enim ejus radices usum, ad roborandû caput, ne vertigine in præcipitijs tentetur, cujus rei causâ, caprearum & ibicum venatoribus non minùs familiaris quàm Doronici radix) Medlingenses, apud quos copiosè nasci dixi, wolsmechende Schussel blumen id est, odoratam primulam appellat: secunda & tertia rotte Schlussel blumen ab incolis vocatur: quarta Stainroslin hoc est, petraea rosula ob venustatem & roseum colorem, tum quod in scopulis nascatur, à montanis pastoribus nuncupatur: septima apud Stiria superioris incolas montanos Rosp speich nomen invenit, quasi dicas equinam nardum, ad differentiam Nardi sive spicæ Celticæ, quæ abundanter in eodem Iudenberg jugo nascitur, ut in ejus historiâ dicemus.

GESNERVS lib. de Lunarijs herbis, prioris radicem, vinum suo odore commendare scribit, manducatam verò, dentium dolores, præsertim à frigida defluxione obortos juvare, capiti

frigido & partibus nervosis prodesse, putrida ulcera emédare, scissuras in cute hiantes, ventorum, frigoris aut alia quapiam iniuriâ, succum ejus instillatum brevissime sanare.

Matthiolus ad enterocelas & thoracis vulnera, si quotidie in potu sumatur, utilem esse, quin & alia vulnera tam intus sumptam, quàm exterius illitam.

Istic ubi nascitur, soli, ut dixi, montani venatores ejus radice utuntur: à reliquis negligitur, præterquam à mulierculis, quæ ex ejus floribus ferta & corollas conficiunt. Deinde cum nobiles, tum aliæ Vienneses matronæ quæ coronarijs stirpibus delectantur, in suos hortos cum quarto genere inferre cœperunt.

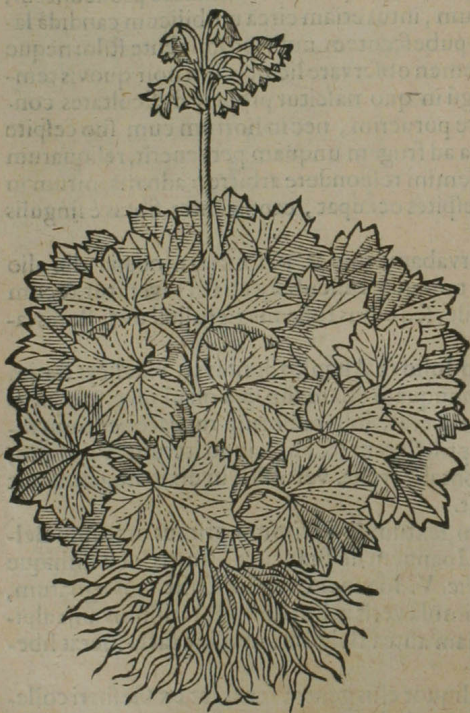
SANICULA MONTANA.

CAP. X.

TEMPERAMENTI, facultatum, aliarumque quarundam ratione, proximum ab Auriculis locum, quantum quidem mihi videtur, obtinere debet elegans hæc planta.

Sanicula montana.

Sanicula
montana.

MULTA folia promit, novo vere, satis crasso pediculo nitentia, aded sese per oras initio contrahentia, pronâ parte, ut orbiculata videantur, admodum nervosa & rugosa, supinâ verò parte tumētia, crispâque ut Lusitanici ranunculi, aut Lactucæ capitatæ folia, deinde ubi sese explicarūt, in ambitu non modò serrata, sed etiam in sex aut plures lacinias divisa, omnino virentia, superne quodammodo splendentia, infernè nequaquam, fervido gustu: inter quæ palmaris exit cauliculus, firmus, erectus, nudus & sine folijs, subpurpurescens, qui in summo Primularum & Auricularum instar è medio quorundam foliorum capite, octo, novē, aut plures producit flosculos cōcavos, cāpanulæ modo pensiles, & deorsum spectâtes, quinque crenis divisos, elegantissimo rubro colore saturo, & ad purpuram tédente, fundo interiore albo, in quinque angulos desinente, prodeuntibus ex imo quinque staminulis luteis albū fundum non superantibus, & mediū oblongum stilum complectentibus, suavis odoris, ut ferè Auriculæ ursi rubræ sive secundæ flores: quibus defluentibus, succedunt surrecta capitula, tenue, fuscum, ut illa, semen cōtinentia: radix numerosis, lōgis, tenuibus, & nigricantibus fibris ex uno capite prodeuntibus constat, singulis annis ad latera augescens, &

incrementum sumens, ut temporis successu veluti Auriculæ & Primulæ aliæque similes, in plures stirpes dividi & pangi possint. Tota planta hirsutiore lanugine pubescit.

Natales.

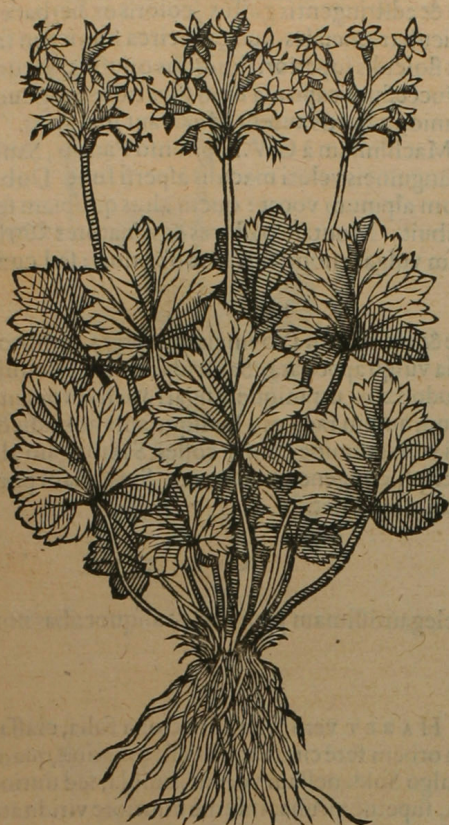
Promiscuè nascitur cum proximo capite describenda, & interdum, cum adhuc tenella est, altera pro altera eruitur: eodem etiam tempore cum illa floret, licet in hortis hæc paulo maturius, videlicet Maij initio.

ILLAM esse omnino existimabam, quam C. V. Matthiolus ab amplissimo Cortuso acceptam Caryophyllatis subjecit, & Cortusam nūcupavit: verum cum neque facie, neque temperamento ullam affinitatem cum ijs habere videatur, commodius meo iudicio Auriculis, ut dixi, conjungetur, quibus non dissimiles habet facultates. Eam autem florum varietatem, quam ipse in Cortusâ inveniri scribit, in hac nostra non deprehendi. Sed illud observabam, peculiare quoddam exiguæ erucæ virentis atque tumidæ genus in ipsa gigni uberrimè.

CETERVM anno M. D. XXC. Amplifs. Vir Iac. Ant. Cortusus binas Cortusæ siccas stirpes ad me misit, quibus hæc erant adscripta.

Cortusa.

Diligenter contulimus Cortusæ stirpem cum Saniculâ, quam in Pannonicis observationibus describis, & Cortusam esse censēs: sed illam nihil commune cum Cortusâ habere deprehendimus, tantum abest ut sit illa ipsa: Cortusæ binas plantas mitto cum suis folijs, floribus & radicibus, atque addo, Cortusam grato suavique odore præditam instar favi mellis aut odoratæ alterius rei cuiuspiam, imò subtilem quandam odorem spirat, qui odorantis cerebrum permeat atque reficit: teneriora item folia recens vulsa & in ore retenta, sensim calorem excitant, tamquam manducato pyrethro, qui tamen subito evanescit, nullamque no-

Sanicula montana II.

que noxam adfert: recentia integrâque, non trita, mulierum aut delicatolorum malis imposita, & paulo post adëpta, gratum ruborem sine noxâ inducunt, tamquâ nobilissimo aliquo fucō infectâ fuissent, quo evanescente, nullum vestigiū aut macula relinquitur, præterea non splendent, neque aversâ parte punctis instar polypodij distincta: flores non propendent, sed omnes, vel eorum maxima pars, surrecti sunt, cœlūque spectant, non minū etiam odorati quàm folia, imò majore suavitate præditi, præsertim dum sunt recentes: radices candidæ sunt, non nigricantes. Hæcenus Cortusus.

Quantum porro ex siccis quas misit plantis conijcere licet, in eâ hæreo opinione, Cortusam cum Sanicula alpina modò descripta (nisi eadem sit) magnam affinitatem habere: nam folia, flores, radices, ipsum etiam tēperamentum conveniunt, an verò ea præstare possit quæ Cortusæ attribuuntur, nullum feci periculum. Fateor quidem Saniculæ iconem non mihi satisfacere, pictorēmq; nimium sibi indulgisse, dum rugas & hirsutiorem illam lanuginem exprimere voluit, quæ res Cortusum fefellit, dum folia aversâ parte punctis distincta putat: nam si ulla habuissent, in ejus stirpis historiâ non subticuissē.

SANICULA MONTANA ALTERA.
CAP. XI.

NATALIVM communio facit, ut hanc elegantem plâtam Saniculæ jam descriptæ subijciam, tamen si temperamento & facie differant.

MULTA habet illa folia, circinata ferè rotunditatis, Saxifragæ aureæ foliorum æmula, longis pediculis in hærentia, per ambitum incisâ, supernè viridia, infernè aliquantulum exalbida, & valde hirsuta, adstringentis gustus: caules deinde promit pedales, aut interdum ampliores, virides, hirsutos, & in his folia superioribus respondentia: summi caules in plures alas dividuntur, & singulis ramis insident terni aut quaterni flosculi, spinæ appendicis Plinij, quæ à plerisque Oxyacantha censetur, florum odorem referentes, quinque foliolis albis cōstantes, quæ veluti sanguineis punctis interiore parte notatæ sunt: bifida vascula cū decem staminibus medium florem occupant, Saxifragæ albæ vulgo appellatæ capitulis valde similia, quæ matura, exile & minutum admodum, nigrūque semen continent: radix quodammodo squamata supernè, & crassiuscula, multis candicantibus fibris prædita est, & à lateribus propagines agit.

Sanicula
mont. altera.

Crescit in omnibus Austriæ & Stiriæ alpi-
bus umbroso loco, hoc est, ubi plerumque sil-
væ in alpium jugis desinere incipiunt: cū Ra-
nunculo platyphyllo, Geranio pullo flore, &
similibus stirpibus, quæ umbrâ quàm Solo
magis gaudent. Floret Junio, interdum

Natales.

Tempus

etiam serius: in hortos verò translata, multò maturius.

SIMILE

Sanic. mont.
alterius spe-
cies 11.

SIMILE ferè genus invenitur in Snealben, vicinisque alpihus, sed minus, angustiore folio, & per extremum serrato, hirsuto etiam & adstringentis gustus, coloris ex herbaceo pallefcantis: è medio foliorum prodeunt cauliculi triunciales, nudi, qui circa summum fastigium in plures ramulos finduntur, candidis flosculis superiori similibus onustos, verum nullis sanguineis guttis, ut illi, asperfos: bifida succedunt capitula ut in superiore, exiguum nigricans semen continentia. Floret etiam Iunio, in hortis autem Maio, aut maturius.

Nomina.

MIHI Prior aliquando missa fuit Ferrariâ Machliniam à C. V. Alphonso Pantio, Sanicula guttata nomine, quia ejus flores, ut dixi, sanguineis veluti maculis aspersi sunt. Dubito an ea sit quam Lobelius in Adversarijs Geum alpinum vocat: quem alius quispiam sequutus est, deinde pro Cotyledone tertia exhibuit. Montani pastores & venatores *Wepse* *Sanitet* appellant, apud quos nullum, quod sciam vulgare nomen Altera obtinuit: sed cum plerisque alijs negligitur.

Sanic. vulg.
Elleb. nig.
D. of. Dodonæo.
Alchimilla.
Saxifraga
aurea.
Saxifraga
alba.

ABUNDANT etiam Pannoniæ utriusque & vicinarum Provinciarum præta, umbrosæ silvæ & montes, Sanicula vulgari, Diapensia vulgo appellata, Sanicula femina Fuchsj, sive Elleboro nigro Dioscoridis assertore Dodonæo (utramque Vngari *Sanicor* vocant) Alchimilla, & congeneribus plantis: ad montium autem radices, locisque alijs humidis & umbrosis Saxifragâ aureâ cognominatâ: aperti verò gramine confiti colles, Saxifragam albam tuberosa radice alunt, cui, quas modo descripsi, congeneres videntur. Saniculam porò vulgarem Fab. Columna Sideritidem tertiâ esse censet.

SOLDANELLA ALPINA.

CAP. XII.

FLORIS venustas facit, ut Saniculis hanc elegantissimam plantam, & aliquot alias non contemnendæ venustatis subjungam.

Soldanella alpina major.

Soldanella
alpina.

Natales.

Varietas.
Tempus.

HABET verò sena aut octona folia, crassa, in orbem ferè circinata, Brassicæ marinæ, quam vulgo Soldanellam vocant, æmula, sed duriora, supernè viridia, infernè dilutiore viriditate splendentia, gustu primùm exsiccante, deinde acri & ingrato: flores gerit in lævi, nudo, gracili, subrubro, palmarique cauliculo, binos, ternos, aut plures, purpuræ vel saturæ, vel dilutæ colore, inodoros, campanulæ modo efformatos, deorsum spectantes, & propendentes, unico folio in quinque profundas crenas, (quæ aliquantulum laciniatæ sunt) & totidem alias singulares diviso, constantes, è medio protuberante veluti quodam umbone in longum stilum desinentè, qui in vasculum, vel corniculum potiùs evadit, oblongum, durum, membranaceum, mucronatum, parvum, durum, virescens, simul congestum semen continens: radices fibrosæ, candicantes, ex uno veluti capite dependent, quod adnatis se propagat.

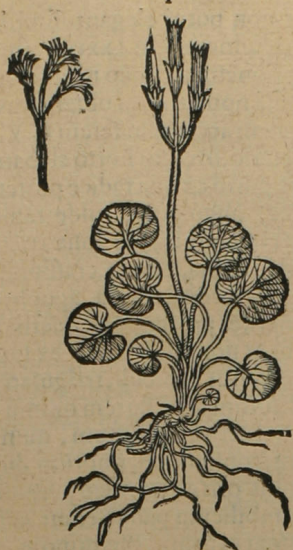
Copiosè nascitur in Austriæ & Stiriæ alpihus perpetuâ nive obstitis: nusquam verò lætiorè, aut uberiorem conspiciebam, quàm in jugo Wechsel nūcupato, supra Aschpang Magnifici viri Erasmi à Khunigspurg p. m. liberi Baronis: ubi anno M. D. LXXVI. unicam plantam lactei proflus candoris flore inveniebam. Floret istic Iunio, interdum Iulio, & Augusto, nivium maturius aut serius liquefcientium ratione. In hortos autem translata, etiam Aprili, vel cum Primulâ veris rubrâ floret: difficulter autem cicurari potest.

2. **EST** & aliud genus minore folio, neque circa pedicellum, qui brevior graciliorque est, adèd circinato, sed sensim ab ipso in latitudinem excrefcente.

3. **INVENIEBAM** etiam anno M. D. LXXVIII. in ascensu môtis Herrnalben (unde postea iter est ad celsissimum jugum & scopulum Durrenstain, duobus supra Gamingam miliaribus) umbrosis locis, quoddâ genus amplis folijs, sed tenellis admodum, quæ inferiore parte non virebant, verum non minùs rubescebant quàm Cyclaminodotato flore folia.

SOLDANEL

Soldanella alpina minor.

Viola montana I.

SOLDANELLÆ nomen inditum, quòd ejus *Nomina.*
folia Soldanellæ marinæ folijs sunt admo-
dum similia: lunariam minorem cæruleam
appellant nonnulli: vulgare nullum nomen
ediscere potui ab alpinis pastoribus & vena-
toribus.

Sed neque ullas ipsius facultates notas ha-
bent. Noster verò Lobelius, Empiricum
quendam folijs usum ad aquas in ascite edu-
cendas, vulneribûsque cicatricem obducen-
dam, asserit.

VIOLÆ MONTANÆ.
CAP. XIII.

DVO Violæ rara, nec antea mihi conspe-
cta genera in Austriacis & Stiriacis alpi-
bus inveniēbā, quæ propter venustatem stu-
diosius rei herbariæ nota facere non dubitavi.

FOLIA habet Prior nigræ violæ ferè simi- *Viola mon-*
lia, minora tamen, breuiora & è viridi colo- *tana I.*
re pallescentia, calido gustu: angulosos cau-
liculos, in quibus bini aut terni flores ex ala-
rum sinu prodeuntes, viola minores, flavi,
inodori, quinque folijs constantes, quorum
infimum majusculum est, & quinque radio-
lis sive nervis nigris interiore parte distinctū,
reliqua verò, exteriore parte: semen in trian-
gulis capitulis, quæ maturitate dehiscunt, exi-
guum, nigricans, alijs violis simile, præsertim
tricolori: radix alba, crassiuscula, multas pro-
pagines è lateribus procreat, candidisquæ &
longis fibris hirsuta est.

Abundanter nascitur in omnibus Austriæ *Natales.*
& Stiria alpibus: Iunio atque Iulio florens,
in cultis autem Aprili. In Borealis etiam An-
glia montibus inveniri intelligebam.

Exit Altera in summi Sneberg jugi verti- *Viola men-*
ce, perquam exiguis folijs, & quasi circinatæ *tana II.*
rotunditatis, in ambitu leviter serratis, cras-
siusculis, longiusculo pediculo in hæretibus:
cauliculus affurgit è medio foliorū, duas un-
cias longus, unicum florem sustinens purpu-
reum, vulgari similem, sed lōgè majorem &
inodorum: cui succedit triangula siliqua: ra-
dix nonnihil serpit, & aliquot fibris donata
est. Floret sub finem Iunij.

Hanc nonnulli Melanium montanum
appellare videntur.

FREQVENS in earundem Provinciæ *Viola elatior.*
nemoribus occurrit elatior illa Viola mar-
tia, firmitioribus & erectis cauliculis, quam
cur Matthiolus arborecentem cognomi-
narit, nullam causam video.

Nec prætermittendum elegans Violæ genus, quod à Doctissimo Viro Gulielmo de
Mera Medico in itinere observatum, dum ex Italia rediret, & mihi Francofurti commu-
nicatum M.D.XCIII. sed resiccatum, & (quod doleo) nullum retinens florem.

PROMEBAT autè à radice crassiusculâ, digitum longâ, & frequentibus fibris donatâ qui- *Viola monta-*
na aut fœna folia longis pediculis innixa, nō orbiculata, aut hederæ foliorum formâ referen- *na lacinia-*
tia, ut alia Violarum genera, sed multipliciter incisa, & ad Ranunculi, sive Anemones laci- *folio.*
foliæ tenuiora folia, verius accedentia, erant enim in octonas aut plures profundas lacinias
divisa, quæ an lanugine pubescant, nec ne, in siccâ plantâ observare non licuit: sed inter fo-
lia enati erant pediculi, qui florem sustinuerant, trigona capita, instar eorum quæ in vulga-
ri violâ conspiciuntur, sed inania, adhuc retinentes.

CETERVM

Viola montana III. five tricolor.*Viola mont.
tricolor* I.

Pinguicula.

Natalis.

*Viola mont.
tricolor* II.

Pinguicula.

Varietas.

CETERVM non potui elegantissimi huius floris, nec ante annum M.D.LXXIX. mihi conspecti descriptionem hoc loco nō inferere: licet in Pannoniā non sit mihi observatus, sed ejus cognitionem acceptam feram C.V. Ioachimo Camerario, in cuius horto alebatur.

PLVRIMOS porro ex una radice proferebat caules pedales, angulosos, valde ramosos, quos per intervalla ambiebāt folia tricoloris violæ folijs ferè similia, lōgiora, crassiora, succi plena, leviter & rarius dentata, apophysis ad latera oblōgis, & profundè laciniatis, amariusculi gustus & nonnihil acris: ex summis alis longioriebantur pediculi, triangulares, tenelli, singuli sustinentes florem omniū quos in hoc genere viderim maximum, quinque folijs, ut vulgaris, constantem, quorum duo superiora extremis oris ex cæruleo purpurascebant, circa umbilicum pallidi erant coloris, bina illa in latera expansa, illis minora, lutei coloris, maculis ex cæruleo purpurascentibus respersi, trinisq; purpureis radijs ex umbilico emicātibus insigniti: inferius folium reliquis latius erat, aurei ferè coloris, septenis radijs purpureis ab umbilico intercurrentibus, maculāq; ex cæruleo purpurascente infimo labro notatum, odor suavissimus: crassiuscula capitula, quæ in ternas partes dehiscunt, semen ostendebant alijs simile, pusillum, rotundum, maturitate fuscū, tricoloris violæ semini proximum: radix fibrosa, & durabilis, quæ faciliè etiam ramulis pangi possit.

Sponte in Helveticis montibus nasci ferūt, unde Illma Princeps à Castello erutam acceperat, ipsiq; Camerario communicabat. Floret pænè tota æstate.

ALIUD autem genus per omnia illi simile, floris colore excepto, postea Castellis observabā in cultissimo horto Ill^{mi} Principis Carotorum Wilhelmi: nam qui in superiore varius est color, in hoc omnino flavus, purpurascentibus radijs ex umbilico emicātibus, qui magnam gratiam flori adferunt: aliquantulum etiam odoratior videbatur. Audio & totum purpureum reperiri: quam varietatem seminio accidere puto.

PINGVICULA. CAP. XIII.

VENVSTA & elegans etiā hæc est planta, quaternaque aut quina habet foliola, Gentianellæ ferè similia, circa radicem latiuscula, deinde in mucronē desinentia, satis densa, pinguis, succulentaque, tenella tamen, & dilutè virentia, amaricantis gustus: ex horum meditullio unicus aut plures exoriuntur cauliculi, nudi, ferè palmares, tenelli & exiles, quibus insident singulares flores vel albi, aut purpurei, cauda sive calcar prominente, quemadmodum in Consolidæ regalis vulgo dictæ, sive Cymbalariæ flore: ijs succedunt rotunda capitula mucronato apice prædita, minutum, longum, nigricans semen continētia: radices tenues sunt, fibrosæ & candicantes.

Quæ

Quæ albo est flore, sponte provenit non modò in Sneberg, Durrenstain, aliarumque al-
pium jugis, in locis à solutâ recens nive adhuc madentibus: sed etiam illi quæ purpureo est
flore permixta in omnibus ferè pratis uliginosis, in quibus crescit Primula rubro flore: ubi
Maio floret, & Iunio semen profert: in Alpibus verò serius.

Natales.

Quo nomine dicenda esset hæc plantula diu ambegimus: placuit tandem id illi relin-
quere, quo à Conrado Gesnero in descriptione montis fracti non procul à Lucernâ celebri
Helvetiorum urbe siti, donata est, donec commodius aliquod reperiamus.

*Pinguicula
Gesn.*

PINGVICULA, inquit, ut ficto à nobis nomine appellatur, florem cæruleum ut viola mar-
tia profert, inodorum; folia humida, mollia, lævia, absque nervo (ni fallor) ut lingulaca vel
ophioglossus: nascitur in palustribus. Hæc ille.

Quid si verò Lingua, vel Lingulaca Plinij sit, quam lib. xxiiii. cap. xix. & lib. xxv. cap.
xi. circa fontes nasci tradit? Verum nos nihil hîc asserimus, sed inquirendi duntaxat causâ
hæc scribimus. Nonnulli cucullatam appellare malunt, & quibusdam Κριὰς Apuleij puta-
tur. Nullum vulgare nomen à montanis pastoribus, neque à Viennensis agri incolis, quòd
intellexerim, obtinuit. Et haud scio, an apud illos medico aliquo in usu sit.

*Lingulaca
Plinij.*

*Kriàs Apu-
leij.*

Referebat mihi anno m. d. xxci. C. V. Pennæus Londinensis Medicus, hanc plantulam
tam quæ flore cæruleo est, quàm quæ albo, plerisque Angliæ locis inveniri (ut ipsa experien-
tia verum esse postea me edocuit, quemadmodum Octavo hujus libri capite annotavi) & à
Borealibus, apud quos Primulæ veris rubro flore permixta crescit, Butterwort/id est, Butyri
radicem à pinguedine butyro simili, quâ fissuras in vaccarum uberibus sanare solêt, appel-
lati: à meridionalibus verò Anglis (apud quos etiam nascitur) Whet root vocari, quia oves
interficat, si ob cibi penuriam illâ vescantur.

*Nascitur &
in Angliâ.*

GENTIANA.

CAP. XV.

MULTA Gentianæ genera alunt Panno-
nici & Norici montes: in his tamen ma-
gnam illam luteo flore Veteribus descriptam,
& plerisque alpibus nascentem còspicere, mi-
hi non contigit. Ex illarum autè numero quæ
in Pannoniæ môtibus & Noricis alpibus (No-
ricas veterum Geographorum more appello,
eas alpes quæ Pannoniam & Austriam inferior-
rem attingunt, imò ejusdè montana quædam,
atque Stiria partem comprehendunt) prove-
niunt, quædam sunt alijs etiam provincijs com-
munia, alia verò in illis, ut arbitror, peculiaria.
Earum historiam, quandoquidem à Recentio-
ribus descriptas non inveniam, hoc capite da-
bimus.

*Gentiana
Veterum.*

PRÆDICTARVM autem alpium maxima, à
vulgari illâ majore quæ luteo est flore nihil
formâ differt: etenim ampla habet folia, Elle-
bori albi folijs haud multum absimilia, sed te-
neriora, & saturatiore viriditate splendentia:
caules digitali aut pollicari interdum crassitu-
dine præditos, rotundos, cubitales, nonnum-
quam bicubitales, geniculatos, quos ambiunt
similia folia, aliquantulum tamen angustiora,
ex adverso sibi opposita: extremos caules am-
biunt binæ aut ternæ confertorum florum co-
ronæ, qui non sunt lutei aut stellati, ut in vul-
gari majore, sed purpurei, majores, concavi, in
fenas aut plures lacinias obtusas extremis oris
secti, & purpureis quibusdam punctis inferior-
re & interiore parte, qua candidiores & dilu-

*Gentiana
i. sive major
purp. flo.*

tiores sunt, distincti, odoris expertes, totidem, quot sunt lacinia, staminibus longum & bi-
fidum vasculum internè ambientibus, in quo continetur copiosum semen, planum, palea-
ceum, minus quàm in illâ flavâ majore stellato flore, subrufum: radix crassa, lóga, foris ple-
rumque flava, intus alba, impense amara, digitalibus fibris subinde prædita est, singulis an-
nis nova germina (quemadmodum major flava) proferens, & multos caules ex eodem capi-
te producens, præsertim eùm adolevit, sed qui alternis duntaxat annis, ut plurimum floriferi
esse soleant, interquiescente nimirum uno anno à partu matre.

Exit sponte in Pannonicarum Noricarumque alpium jugis abundè. Floret Augusto: sa-
men Septembri maturefcit, novâ nive in ea juga cadere incipiente.

Natales.

Floris

Gentiana major purpur. flore.

Gentiana II. cæruleo flore.

Gentiana
major al-
bo flore.

Floris porro colore mirum in modum variat: nam Stiria superioris alpinis, veluti in Iudenberg, & Tauro Salisburgensi Provinciae vicino, aliud ejus genus invenitur, nihil quidem à superiore aut formâ, aut magnitudine differens; sed cujus flores, qui in illo sunt purpurei, in hoc omnino lactei coloris conspiciuntur.

Verum neque hoc genus, neque illud purpureo flore cicurare umquâ potuimus, aut ullâ diligentia & culturâ efficere, ut in hortis permanere vellent, nedum flores proferre.

Gentiana
major pal-
lido flor. pun-
ctis distincto.

In Silesia verò montibus, eruit doctissimus Medicus Achilles Cromerus Nissensis, magnitudine & formâ planè similem, cujus tamè flores, paulò (ut ex sicca quam ad me mittebat plantâ deprehendere licuit) minores, colorem habet pallidum, sive, ut idem ad me scribebat, obsolete luteum, quam plurimis nigris maculis intus & foris aspersum. Addebat, ab eo qui ipsum in montana illâ loca deduxisset, sibi relatum, in alio quodam præalto monte, aliam formâ non dispari reperiri, quæ cæruleo flore esset.

Gentiana
major cæru-
leo flore.
Gentiana II.
Asclepiadis
flore.

ALTERA, cubitalibus constat ramis, pluribus ab una radice exeuntibus, duris firmisque, in quibus multa folia, bina semper inter se opposita, mollia, tribus nervis secundum longitudinem excurrentibus insignita, mucronata, ad Asclepiadis vulgo creditæ folia nonnihil accedentia, dilutius virentis coloris: à medio ferè caule ad fastigium usque, ex alarum sinu, singulares ex adverso siti exiliunt flores, interdum bini aut plures, oblongi, concavi, in quinque angulos acutos desinentes, & veluti se complicant, quemadmodum convolvuli flores ferè, & multarum Gentianarum aliarum, colore nunc purpureo & saturatiore cæruleo, modo dilutius & velut cineraceo, quinque pallidis staminibus umbilicum occupantibus: vasculum subsequitur bicorne, quo per maturitatem hiant, semè conspicitur planum, paleaceum, cineracei coloris, superiore minus: radix lutea, digitalis crassitudinis, multas oblongas fibras ejusdem coloris in latè spargit, singulis annis augefcens, & nova germina proferens, valde amari gustus. Fertilior hæc est superiore, nec ut illa interquiescit, sed singulis annis, vetustior videlicet, multos caules floribus onustos producit.

Varietas.

Natales.

Copiosè in Pannonia, Stiria, Austria inferiore provenit, ad montium radices, umbrosos collibus, nusquam verò in summis & apertis jugis. Anno etiam M.D.XCI. siccam ad me mittebat doctiss. vir Rudolphus Schlickius Kaufburnensis medicus è Rhetici montibus erutam cum plerisque alijs selectis stirpibus, ijs similibus quas in Pannonicis & Stiriacis alpinis observaveram. Floret Augusto: semen, ut in superiore, maturefcit mense Septembri.

Pertinax quidem hæc est, & ferè mitiora loca respuit. interdum tamen curâ & diligentia effecimus, ut in hortis comprehenderet, & singulis annis repullaret & flores ferret: attamen qua-

men quasi nato aëre & pabulo privata, atque tamquam compedibus vineta, lugere videbatur, ac pristini vigoris & elegantiae plurimum amittere.

Vtraque hæc Gesnero nota fuisse videtur, à quo Tragus se accepisse fatetur. Majorem in descriptione Montis fracti *Kleyne Entian* vocat, alteram *grosse bitter wurtz*/hoc est, maiorem amaram radicem. Sclavonici rustici in transdanubiana Pannoniâ non procul Cassoviâ, *Swieczka* appellant, quo vocabulo ijdem candelam exprimunt, nimirum quia ejus radices flavæ, longæ & tenues, cereis candelis (quæ in globum aut spiras convolvi solent) similes sint. Ejus autem radices decoctû feliciter calculosis propinari, experimento se compertum habere affirmant: non minùs quàm polygoni genus illud, *Herniaria* vulgo Herbariorum appellatum, quod exsiccatum & in pulverem tritum, boum, equorû vulneribus atque ulceribus inspergere solent, ad vermes in ijs natos abigendos & ehecandos: nos præter facultatem quæ calculosis prodest, adversus hernias etiam utilem esse scimus, à quibus nomen adquisivit.

Iosias Simlerus etiam, *grosse bitter wurtz* vocari secundam hanc Gentianam, tradit, eaque pastores uti ad ubera vaccarum, si à muribus araneis, aut alijs venenatis bestijs lædantur, curanda.

Gentiana III. Cruciata.

Gentianæ IIII. species.

TERTIA est, quæ vulgo Cruciata vocatur: à Germanis *Kreuzwurtz*/vnd *modelgez*. Vngari verò *Zent Lazlo kiraly siue*, id est, S. Ladislai regis herba, propter causam in Nomenclatore pannonico adscriptam. Hujus historiam, cum à Trago atque alijs sit tradita, hîc repetere non est necesse.

ILLIUS tamen duas differentias observasse videor: unam ramis humi procumbentibus & minorem: alteram firmis & erectis caulibus, eamque majorem. flores ite alterius magis cærulei spectantur, atque illarum altera radicem in foramina sectam minimè habet.

Nascuntur verò eæ per universam Pannoniam, cum in collibus montibusque apertis & gramineis, tum siccioribus pratis, & herbosis, secundum publicas vias, locis.

SECUNDÆ altitudinem nonnumquam Quarta æquat, caulèmq; habet ut illa satis flexibilem, tenuem, geniculatû: folia in singulis nodis inter se opposita, longa & angusta proferentem, trinervia ut sunt omnium Gentianarum: circa summum caulem aliquot ex foliorum alis prodeunt ramuli, elegantes, cæruleos, in quinque lacinias extremâ parte divisos flores, & aliorum modo concavos proferentes: radix crassiuscula, circa summum caput in aliquot longas, lentâsq; & flavescentes fibras dividitur, secundo generi ferè similes, sed minores.

Crescit in pratis ad montium radices sitis, nò procul à Stharemberg arce Generosi D. de Heusenstain, apud Badenses thermas, & in uliginosorum pratorum marginibus post arcem Ebre-

Gentiana

III. Cr-

ciata.

Varietas.

Natales.

Gentiana

IIII.

Natales.

cem Ebrestorf am Moson Magci Domini Hieronymi Beck à Leopoldstorf. Floret Augusto.

Pneumonanthe Cordi.

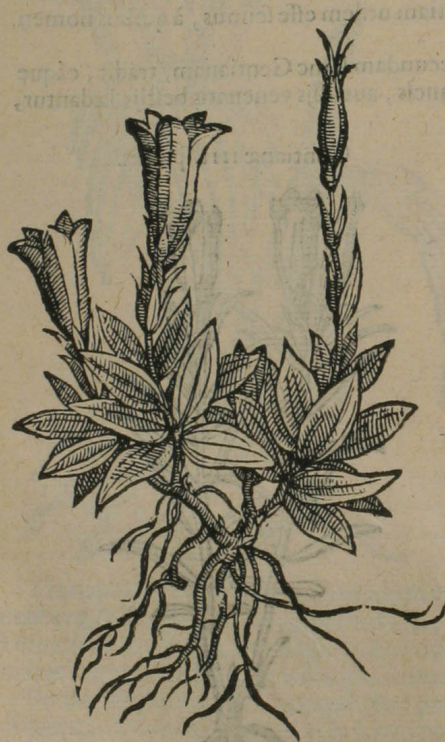
Pariet. m.

Ejus proculdubio genus est, quæ à Claris. Dodonæo Stirp. Histor. Pemprade II. lib. I. cap. XII. Campanulam autumnalem nominat, & quod Augusto floreat atque Autumno, à Ruellio Calathiana viola appellata est, à Cordo Pneumonanthe: humentibus ericetis secundo ab urbe Brugenfi miliari, inter Maldeghemum & Malam, frequentissima, ubi eam (niveo etiam flore variantem aliquando conspexi) cum Pseudoasphodelo luteo, folio Xiphij, Roræque Solis duorum generum eruere memini.

Vt postremæ altera species Autumno duntaxat floret: ita subsequens verno tempore suos flores proferre solet.

Gentiana v. Gentianella major vern.

Gentiana v. sive Gentianella major verna.

Natales.

SENA verò aut octona habet folia supra terram expansa, bina semper ex aduerso sese spectantia, viridia, lævia, densa, dura & mucronata, Myrti latissimæ folijs ferè æqualia, impen- sè amari gustus: ex horum medio cauliculus exilit pollicem transversum longus, interdum paulo amplior, angulosus, quaternis plerumque foliolis multo minoribus, binis tamen alternatim semper contrario situ nascentibus, oblitus, unde caliculus emergit unicum florem continens, magnum pro stirpis proportione, calathi aut campanulæ modo concavum, longum, in quinque angulos desinentem, non obtusos, quemadmodum pictura refert (quam optime à pictore expressam sculptor corruptit) sed mucronatos, cum duabus utrimque, ubi lacinia findi incipiunt, appendiculis, elegantissimo & maximè vivido cæruleæ purpuræ colore, pallido pistillo intus prominente, qui quinque quodammodo costis ex infima ipsius floris interiore sede prodeuntibus fulcitur: florem subsequitur longum & mucronatum vasculum, quod sese in duas æquales partes aperiens, semen ostendit exiguum, striatum, terrei coloris: radix non admodum crassa, flavescentibus sive pallidis aliquot fibris donata, & propagines ex lateribus producens.

Crescit in Sneberg & Etscher abundantissimè, alijsque alpibus continuâ serie productis, perpetuæque quasi nive oblitis: ubi Iunio & Iulio, hoc est, primo istic vere floret, sub Iulij

verò finem & Augusto semen maturitatem adipiscitur: at mitioribus locis, in quibus rarius invenitur, atque in hortos translata, Aprili & Maio.

Nomina.

Illius meminit Gesnerus in descriptione Montis fracti, & Bitter wurtz appellat: meminit & Tragus capite de Gétiana, ejusque quarta species est: describit etiam illam noster Lobelius in adversarijs, & linguâ flandricâ expressâ Stirpium historiâ, tametsi minus feliciter delineatâ icone.

Gentiana vi. sive Gentianella verna minor.

SEXTA etiam verna, singulari assurgit cauliculo, gracili, aut subpurpurascente, aut viridi, in quo sena aut plura pauciorave foliola trinervia, bina semper inter se ex aduerso respondentia: caliculus summo fastigio fert, è quo flos longus, inodorus, exilit, extrema parte in quina veluti foliola divisus, cærulei coloris adeo elegantis & vividi, ut ipsum ceruleum, quod imitatur, provocare videatur: singulæ floris plicæ aut foliola, ad latus lineam candicantem habent, & alia quina tamquam mucronata foliola sive apophyses lacinias floris ab invicem sejungentes, pallescentia staminula medium florem occupant: floribus succedit longiusculum vasculum mucronatum, exile, durum, rotundum semen continens. Ex eadem radice, quæ flavescent & fibrosa est, & quodammodo summâ tellure spargitur, plures aliæ plantulæ assurgunt, quarum nonnullæ in cauliculum attolluntur, & similem flo- sculum proferunt, aliæ duntaxat producunt folia humi strata, & veluti in orbem disposita.

Natales.

IN Cantabris & Pyrenæis hanc primùm observabam, ad angustias illius perfoffi montis, quem Hispanorum vulgus D. Adriani portum nuncupat, initio Maij florentem: deinde abundè proveniente in celsissimis Sneberg, Snealben, Etscher, & Durrenstein jugis herbido solo, ubi sub Iunij finem floret: at in mitioribus vicinis collibus & siccioribus pratis, Maio, semènque sub extremum Iunium profert. Minus hæc hortum ferre potest, quam superior, & omnem culturam respuere videtur.

VTRIQUE

Gentiana vi. Gentianell. minor verna.

UTRIQUE Gentianellæ vernæ nomen de- Nomen.
di, quòd maturius reliquis floreant: & illam
quidem majorem, hanc minorem appellavi.

Istam Iosias Simlerus in Commentario de
Alpibus, *Himmelsstengel* nominare videtur, à co-
lore, ni fallor, cælesti elegantissimo, nisi fortè
Vndecimam, quæ postea describetur, eo no-
mine intelligat, quæ cæruleo etiâ colore præ-
dita est. Crescit & in Reticis alijsq; Alpibus.

CETERVM omnes illæ viva & perenni radi- Gentiana
perennes.
ce sunt, hoc est, prolato flore & semine, inter-
ire non solent, sed vivaces sunt, singulisq; an-
nis ex eadem radice nova germina & caules
producunt. At quarum modo descriptionem Gentiana
fugaces.
dabimus, non sunt durabiles: verùm emarci-
do flore, dispersoque semel semine, ingruente
brumâ, prorsus perire solent, & è deciduo se-
mine renasci. Earum autè plures species ob-
servabamus, quas sigillatim & serie quadam
disponemus, initium à maxima facientes.

CVBITALEM habet Primacaulem, firmum, geniculatum, per quem ad singulos nodos Gentiana
vii. sive
G. Fugax I.
sparsa sunt bina semper folia, sibi ex adverso opposita, trinervia, lata sedè & sine pediculo
cauli inhærentia, sensumq; in longû mucronem desinentia: ab imo ferè caule ex foliorum
alis nascuntur dodrantes & palmares ramuli, tenues, minoribus folijs septi, quinos, septe-
nos, aut plures flores, folijs cinctos proferentes, in quinque mucronatas lacinias divisos, exi-
guos pro plantæ magnitudine, purpurascens ex cæruleo coloris: ijs succedunt lōga & an-
gusta vascula tenui semine plena: radix singularis est, exigua, paucissimis fibris prædita.

Nascitur in pratis herbidisque locis ad montium radices sitis, montiumque clivis, Iulio Natales.
& Augusto flores proferens.

ALTERA secundum radicem multa, longa, trinervia, humi fusa, & in orbem disposita, Gentiana
viii. sive
G. fugax II.
habet folia, è quorum medio caulis excrescit pedalis, quadrangulus, ab imo ad summum in
singulis internodijs, binis ex adverso nascentibus ramulis præditus, qui binis geniculis in-
tercepti, ternos aut plures singuli ferunt flores calathi aut campanulæ formâ, quarto generi
ferè pares, in quinque etiam lacinias divisos, dilutioris tamen purpurei coloris, singulis la-
cinijs infimâ internâ parte purpureâ lanugine pubescētibus: floribus succedunt longa cor-
nicula, exili rotundoque semine prædita: folia caulem & ramulos in singulis geniculis ve-
stientia, minora & angustiora sunt, magisque mucronata: radix exilis est, ex albicante colo-
re pallescens, rarissime fibris donata.

Provenit iisdem quibus proximè descripta locis, eodem etiam tempore floret. Natales.

Illius unicam stirpem lactei coloris flore variantem inveniebam in nemoroso quodam Varietas.
monte apud Zolonock Ill. D. de Batthyán, anno M. D. XXCII. Septembri mense.

PARI ferè Tertia excrescit altitudine, nec minus frequentibus ramis est prædita: cau- Gentiana IX.
sive G. fu-
gax III.
lis etiam quadrangulus, terni aut plures in singulis ramis flores superiori similes, sed brevio-
res, amplioresque, virescentis initio coloris, deinde subcærulei: quibus longa cornicula seu
mucronata membranacea vascula semine plena ut in superiore succedunt: folia in singulis
nodis multo latiora, mucronata, trinervia, ex adverso inter se sita, viridis saturi & quodam-
modo nigricantis coloris: radix superiori similis.

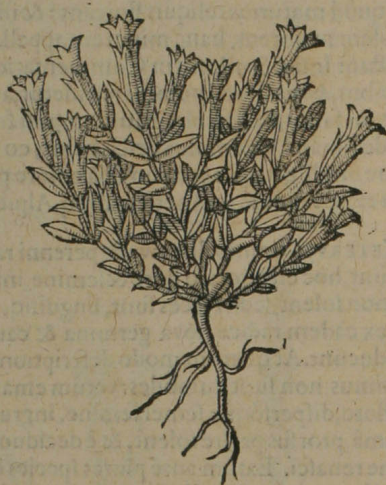
Obvia hæc est in omnibus pratis in sublimi sitis & montium jugis, florétque serius, Au- Natales.
gusto videlicet.

QUARTA dodrantem non superat, cauliculis & ramulis exilibus, minoribus etiam fo- Gentiana X.
sive G. fu-
gax IIII.
lijs, Cætaurij minoris flori penè paribus: flores minores habet, licet formâ superioribus non
abimiles, qui aut dilutè purpurascunt, aut cærulei coloris elegantissimi sunt: cornicula sub-
flavo exili semine plena sunt: radix licet tenuior, à duabus præcedentibus non valde differt.

Crescit iisdem quibus altera locis: memini & in Britannia observare, non procul Dove- Natales.
ra, mense Septembri, partim dilutior colore florentem, partim semine prægnantem. Ei si-
milis videtur quam Lobelius Gentianæ minimæ nomine describit.

SED Quinta longè exilior, vix trium unciarû altitudinem æquat, licet multis alis præ- Gentiana XI.
sive G. fu-
gax V.
dita: foliola Cætaurij minoris in singulis geniculis, aliarum more sita habet flores minori
Gentianellæ vernæ persimiles venustissimo cæruleo colore præditos: cornicula qualia su-
perior, admodum exili & nigro semine plena: radicem quàm in superioribus minorem, sed
frequentioribus fibris donatam. Floret in Etscheri jugis Augusti initio.

Ea forsitan est, quam Iosias Simlerus, ut dixi, Commentario de Alpibus *Himmelsstengel* ap- Natales.
pellat, quemadmodum Octavam *Kelbeschitz*. Omnes verò impensè amaræ sunt.

Gentiana
punctata.
Pennai.

Gentiana
xii. dubia.

Natales.

MINIME verò prætermittendum fuit elegantissimum Gentianæ genus, quod à me quidam in nullis jugis observatū, sed ejus iconem, cum Londini essem anno M.D. xxcj. atque descriptionem C. V. Thomas Pennæus Londinensis medicus, pro nostrâ amicitia liberaliter communicabat, à punctorum, quibus flores obsiti sunt, frequentia, punctatam Gentianam cognominant.

Caulem autem habet geniculatum, cubitalem, supra radicem aliquantulum rubentem, folia Gentianæ similia, ex intervallis bina, sed multo minora, venosa, quorū inferiora majora sunt & longiora, pediculos rubentes habentia, superiora verò cauli sine pediculis adhærent, cumque ferè amplectuntur: à medio pænè caule è foliorum cavis oriuntur flores pentaphylli, striati, utrinque tres, rarius bini, nisi circa summum caulem, quinque subcæruleis constantes, nigricantibusque punctis elegantissime notati (unde nomen) quinque staminibus, quorum apices lutei, præditi: floribus succedunt vascula cum seminibus Gentianæ similia, sed minora: radix parva, multis fibris prædita, ex fusco lutea.

Provenit copiosè in Bockemuto Suitensium monte, & floret Augusto. Amari gustus est, cui acrimonia quædam subtilis conjuncta.

ANNUIS sive biennialibus fugacibusque subjeci, quodd ex radice conjecturam faciam (quantum quidem ex picturâ deprehendere licet) semine maturo planè perire, eoque deciduo renasci: alioqui quinto loco reponenda fuisset, & forsitan etiam quarto.

LINUM SILVESTRE.

CAP. XVI.

MIRAM etiam in Lino silvestri conspici varietatem, satis ex meâ Hispanicarum Panonicarumque stirpiū historiâ patere arbitror: cum verò Linum silvestre dico, Linariam non intelligo, quæ aliquibus etiam hoc nomine appellatur, sed plantam floribus Lini similibus eodémque modo fugacibus, nonnumquam etiam Lini folia habentē. Nos singulorum generum historiam, concinniore qua poterimus serie, hoc capite dabimus.

Linum fl.
latifol. r.

PRIMUM ex eadem radice, quæ crassiuscula est & candicans, unicū, interdum plures profert caules, modò pedali, nonnumquam etiam majore altitudine assurgentes, crassos, firmos, hirsutos, superiore parte in plures ramulos divisos: folia quæ eos ambiunt reliquis generibus majora, venosa, hirsuta, minimum digitum lata, gummoso gustu, deinde amaricante: ramuli ab infimo ad summum floribus quinque folijs constantibus onusti omnium maximis, Malvæ vulgaris ferè æmulis, cærulei coloris aut vegetioris, aut dilutioris, cū quip-

que in-

Linum silvestre i. latifolium.

Linum silvestre III. latifolium.

que internis staminibus apicem habentibus : quibus succedunt capitula dura , mucronata , quinque foliis sive apophysibus comprehensa & quasi involuta , quę maturitate hiant , semēque continent sativo lino simile , latum , nigricans , splendens : radix perennis est & vivax , singulis annis repullulans , cauliculōsque etiam ante hiemem proferens tenellos , folijs multā lanugine hirsutis onustos . Floret Iunio & Iulio : semen maturum Augusto .

Tempus.

Natales.

Frequens est multis Pannoniæ superioris & Austriæ inferioris locis editioribus & siccioribus , gramineis tamen , ut apud Pösonium , Petronellam , quæ Veterum Carnuntum creditur , Altenburgum Danubio vicinum , item non procul à silvâ qua ex Leytestorf ad Entzeestorf , à longâ valle cognominatum , iter est , tum etiam supra Manderstorf , & pagum Lachn cum tertio , quarto , quintoque generibus .

ALTERVM pedales , graciles , lanuginosos , ternos aut quaternos ab una radice promit caules , in quibus Lini latiuscula folia , trinervia , ad Ascyri formam ferè accedentia , nec multum à Prioris folijs discrepantia , lanuginosa : extremi cauliculi in binos aut ternos ramulos divisi , & Heliotropij majoris quodammodo instar circumflexi , pleni sunt floribus qui ab imo aperiri incipiunt , Lini florum divisurâ , sed majoribus , superiori æqualibus , candidis , quos multæ purpureæ venæ interseindūt : semen & capitula Lini similia : radix perennis est , crassiuscula , longa , candicans , raris fibris septa .

Linum sil. latifol. III.

Apud Colibriam Lusitaniæ urbem , vulgo Coymbra dictam , celebri academiâ claram , eam stirpem duntaxat observare memini , ad desertum quoddam & solitarium templum , mense Novembri repullulantem , & in illius anni cauliculis semen collectum in Belgicam attuli , quo terræ commisso , unica nobis planta nata est cubitalem excedens altitudinem , & latioribus quàm natali solo folijs , quæ singulis annis sub ætatis finem quidem floruit , sed nullum semen præbuit .

Natales.

MULTOS ex unâ etiam radice Tertium fert caules , primo generi ferè similes , plerumque tamen breviores , Hyperico non valde dissimiles , aliquantulum rubentes , firmos , majusculis folijs , latiusculisq; & crassiusculis , priori ferè paribus , non hirsutis tamen , sed durioribus septos , perquam amari saporis : flores in summis caulibus copiosos , magnos , quinque etiam folijs constantes , perelegantis flavi coloris , quinque staminibus è medio prorumpentibus , & totidem gracilioribus brevioribusq; villis : semen in compressioribus capitulis paulò minus reliquis , nigricans quidem , sed non splendens ut illorum : radix satis crassa , contorta , albicans , aliquot fibris donata , singulis annis repullulans , novōsque caules producens ,

Linum sil. latifol. III.

Exit abundè in monte Badenibus Austriæ thermis imminet , locis gramineis , secundum

Natales.

sepes, & plerisque alijs in montium illâ serie ad Danubium usque excurrente, locis: ad silvulam item, Lachn pago vicinam, cum aliquot alijs generibus. Floret & semen profert cum Primo.

Linum silvestre IIII. angustifol. I.

Linum silvestre V. angustifol. II.

Linum sil.
IIII. angu-
stifolium.

COMPLURES sunt Quarto cauliculi teretes, firmi, pedalis longitudinis, virides, frequentibus foliolis Lini sativi similibus, ex viridi subcæruleis onusti, summo fastigio in aliquot ramulos divisi, quibus insident flores intense cærulei, quinque foliolis constantes, sativi lini floribus similimi, quinque in medio staminula, totidemque apices separatos continentes; semen in capitulis crassioribus, rotundis, lino sativo non minoribus, nigrum, oblongum, planum, sativi semini ferè par: radix candicans est, perennis, aliquantulum fibrosa (desiderabam in icone majorem pictoris diligentiam) amariusculi gustus, deinde suavis acrimoniæ particeps.

Natales.

Varijs circa Viennam Austriæ locis sponte nascitur, præsertim in gramineis acclivitatibus, & juxta vias. Floret Maio & Junio, interdum etiam tota ætate: semen verò maturum est Julio.

Linum sil. v.
angustifol.

DODRANTALES, nonnumquam etiam pedales habet, Quintum genus, cauliculos, graciles, firmos, rectos; folia sativi lini, angustiora, dura, mucronata, virentia, amaricantia: flores in summis cauliculis multos, magnos, quinque folijs albis præditos, circa umbilicum quinque purpureis lineis distinctos, totidem staminibus, & quinque separatis apicibus ex medio umbilico prodeuntibus, odoratos: semen in rotundis vasculis planum, nigricans, splendens, sativo lino simile: radicem candicantem, duram, aliquot fibris donatam, perennem, & singulis annis novos cauliculos proferentem.

Natales.

Magna copia nascitur toto Viennensi agro, plerisque alijs Austriæ & Pannoniæ editioribus locis, atque secundum publicas vias, etiam apud Lachn cum aliquot superioribus generibus. Floret Junio: semen perficit Julio & Augusto.

Varietas.

In Austriacis alpijs præsertim verò Sneberg, aliud genus invenitur huic omnino simile cauliculorum & foliorum gracilitate, tenuitate, florumque formâ & radice: in florum duntaxat colore est differentia, qui nivei non sunt, sed cærulei in candidum languescentes, & quasi cineracei: capitula etiam floribus succedentia longè ampliora, nec minora quàm in sativo. Florebat verò istic sub finem Junij, semen extremo Julio & Augusto maturum.

Linum sil.
v. angustif.

SEXTO, binæ aut ternæ sunt virgulæ dodrantes, firmæ, licet valde graciles, quas foliola lino multo angustiora & minora ambiunt: summis virgulis terni aut quaterni, nonnumquam plures insident flores superiori formâ, & colore ferè similes, sed minores, sativi Lini florem

florem non multum excedentes: quibus succedunt capitula & semen lini, sed minora, radix exilis, candicans, perennis tamen.

Primum mihi hoc genus observatum in anteriore Madritianæ silvæ parte, quæ secundo ab urbe Lutetiâ lapide distat, inter gramina loco aperto, & nullis arboribus obstituto, florens Iulio, maturum semen proferens Augusto: deinde agro Viennensi aridioribus gramineis locis.

FRUTICOSVM est Septimum genus, atque dodrantalibus pedalibusque fermè ramulis semper virentibus præditum est, quos numerosa folia exornant, mediæ inter thymi & psyllij magnitudinis, subalbida; flores deinde superiori paulò majores, quinque folijs ut illi constantes, omnino nivei, summis ramulis insident, quibus succedunt capitula semine plena: radix dura & lignosa est.

Exit desertis quibusdam Hispaniæ locis, sole illustratis: floret Iunio & Iulio, atque subinde semen profert. In Belgio satum, tertio duntaxat à satu anno sexius floruit, nec semen tulit.

Omnium porrò in Hispanijs, Galliâ, Austriâ & Pannoniâ observatorum non modò semina adferebam, aut Ill^{ri} V. Ioan. de Brancion, ipsique & reliquis in Belgicâ amicis anno M. D. LXXIII. Austriacorum & Pannonicorum mittebam: sed siccas etiam stirpes cum aliquot alijs elegantibus & suis floribus onustis, perferendas curabam, ut illarum formam statim videre posset, neque expectare cogeretur, donec semine nasceretur: incertus enim admodum est plurimarum stirpium è satione proventus: ille insuper admodum valetudinarius erat, sic, ut subsequens Februarius illum nobis maximo cum nostro dolore abstulerit. Ex illis autem quædam icones imitatæ fuere, non è plantis è Galliâ Narbonensi petitis.

Linum silvestre VIII. Chamælinum.

EXILI, rotundo, dodrantalique aut paulò majore assurgit Octavum cauliculo, quem adverso situ, ut in Hyperico, bina semper amplectuntur foliola, Lini sativi folijs ferè paria: supremus cauliculus in aliquot ramulos dividitur qui in oblongis pediculis exiguos flosculos quinque foliolis albis constantes proferunt, luteis intus staminulis: flosculis succedunt parva capitula, lini vasculis non absimilia, minora tamen, in quibus semen: radix tenuis, aliquot exilibus fibris donata est, sed an perennis & reditiva, ignoro.

Provenit in herbosis collibus & montanis Austriæ atque Pannoniæ: floret Iunio, & Iulio.

Similem aliquando ad nos Machliniam, è Tornacensi urbe, Ioannem Moutonum doctissimum & diligentissimum Pharmacopæum mittere memini.

PRIORA tria genera Lini silvestris latifolij nomine appellare licebit: reliqua mihi erunt Linum silvestre angustifolium sive tenuifolium: Octavum χαμαιλινον nuncupari poterit.

LINARIA ODORATA.

CAP. XVII.

SINGULARI hæc est caule, eoque nonnumquam cubitali, in aliquot tenues ramulos superiore parte diviso, quos oblonga folia Lini instar sepiunt: quæ tamen juxta radicem sunt humi sparsa, longè majora latioraque, Bellidis folijs similia, sed per ambitum serrata, pleraque etiam per caulem sparsa altius incisa: flos exiguus, copiosus, cæruleus, lavendulæ pænè floribus concolor, aliquantulum odoratus, extremâ parte hamuli modo incurvus (quem pictor non satis exactè expressit) virgulas seu ramulos spicatum obsidet, ijs succedunt valvulæ Linariæ similes, sed minores, semen pusillum, rufum continentes. Radice est singulari, candicante, minimi interdum digiti crassitudinem æquante.

Sponte provenit montosis Castellæ locis lapidoso & arido solo, ubi Aprili florentem, Maio Iunioque semen proferentem legebam. In Belgica sata, Iunio Iulioque florebat, semen Augusto maturefcebat: rarò supra annum spatium adservabatur, sed prolato flore & semine plerumque perire solebat.

LINARIAM

Linaria odorata.

Nomina.

Linaria hispanica varietas.

Linaria hispan. 1.

Linaria Hispanica 1.

Natalis.

Linaria hispan. 11.

Natalis.

Linaria hispan. 111.

Tertium genus, cui multi graciles pedalesque caules à radice proveniunt, hos frequentia ambiunt

LINARIAM odoratam quidam vocant, quia ejus flos Linariæ purpureæ florem non-nihil æmulatur: is calidis regionibus aliquantulum odoratus est, in Belgicis hortis natæ flos inodorus. Sesamoides majus Salmanticensibus etiam dicebatur, cum perinde ejus descriptioni conveniat, atque illorum Sesamoides ante descriptum.

Nullas ejus facultates exploratas habeo: sed gustata, amaritudinis particeps esse deprehenditur.

LINARIA HISPANICA.
CAP. XVIII.

PRÆTER vulgarem & jam descriptam Linariam, varia alia ejus genera in Hispanijs nascuntur: quorum omnium (quæ quidem à nobis vel istic sunt observata, vel semine inde misso alibi nata nobis conspecta sunt) historiam hoc capite trademus.

PRIMUM genus multo uberius & crassius est vulgari, ternos quaternosque caules ab una radice proferens singulares, pedales, interdum ampliores, quos ambiunt Centaurij minoris folia, infimâ parte juxta terram plerumque terno ordine disposita, supernâ verò, temerè nullòque servato ordine sparsa: extremi rami luteorum florum veluti spicâ occupantur Linariæ vulgari similia, quibus tamen rictus lanuginosus est, cauda sive calcar purpurascens coloris: hos sequuntur capitula exiguis loculis similia, semen videre mihi non contigit: radice est singulari, albâ, quam hieme perire puto.

Circa Valentiam Hispaniæ in pratis & locis umbrosis, Martio florētem observabam, dum ex eâ urbe ad littus marinum, comite D. Ioanne Plaça deambulare prodijsem.

TENVIBVS, frequentibusque ex eadem radice assurgit cauliculis Alterum elegans genus, ijsque imbecillibus & plerumque procumbentibus, quos vestiūt frequentia, tenuiaque admodū & mollia foliola, æruginei quodammodo coloris: summis ramulis & cauliculis insident aliquot flores, Linariæ vulgari formâ similes, sed paulò minores, elegantes, coloris ex purpurâ fere nigricantis, circa rictum flavescentes, tenui odore præditi: floribus succedunt rotunda capitula, cineraceum planumque semen continentia: radix candida est, tenuibus quibusdam fibris & quasi villis donata, quam Viennæ semine mihi natam subsequens hiems semper corrumpit. Tota planta tenella est, floret æstate, semen Augusto maturitatem consequitur: interdum etiam diutius floret.

Sponte nascētem hanc Linariam in Hispanijs nō observavi: sed semine inde misso apud Belgas nata quibusdam amicis, qui nobis illud communicarunt, quo mihi plantæ aliquoties Viennæ natæ.

SEMI NE ex Hispaniâ misso natum etiam ambiunt

ambiunt folia, angusta, longa, ex viridi canescentia, ejus ferè coloris qui in lavendulæ folijs conspicuus est, amari autem saporis: circa summum caulem multi nascuntur flores utcumque odorati, spicæ in modum conferti, formâ superiori similes, quorum subrectum bifidum foliolum externâ parte exalbidi coloris est, interna purpurei, rictus deinde *ἡ χροῖς λευκός* sive albicantis ex flavo coloris, hirsuto & purpureo labro, propendētibus tribus latiusculis purpurascētibz barbulis: flori succedunt vascula, sed plerumque inania, præsertim Francofurti, ubi primum florētem videbam, in horto Ioannis Muleri pharmacopæi, cui semen communicaveram. Floret æstate: vivax est, & radice singulis annis novos profert caules.

MULTOS infirmos, graciles fundit Quartum etiam genus cauliculos, quos ambiunt frequentia, carnosâ, tenuia, molliâque foliola, cineracei quodammodo coloris: extremis cauliculis insidēt aliquot flores superioribus minores, coloris carulei dilutioris ad cineraceum tendentis, quorum rictus flavus: illos sequuntur vascula, maturitate hiantia & cineraceum planum exiguum semen continentia: radix alba, tenuibus villis prædita, annua.

Hoc mihi primum videre contigit anno M.D.XC. in cultissimo horto Ill^{mi} Principis Cat-
torum Wilhelmi: semine peregrè misso natum Cassellis Augusto mense suo flore onustum, & maturum semen in vasculis continens. Semine inde accepto mihi nata sequente anno, tota æstate & autumnò floruit & maturum semen tulit.

Linaria hispanica v.

PALMARIBVS exit Quintum genus virgulis, frequentibus, humi sparsis, quas vestiunt folia vulgaris folijs similia: extremos ramulos occupant multi flores flavi, vulgari minores, veluti in spicam congesti, quibus succedunt capitula minora quàm in vulgari, exiguo semine nigro plena: radix tenuis est & candida, vulgaris modo serpens.

Salmanticensi agro, aridis locis hoc genus pumilum inveniēbam, ubi tota ferè æstate floret.

LINARIÆ nomen primo generi indidi, non à foliorum similitudine, quæ non conveniunt, sed quia ejus flores vulgari forma similes, & ejusdem ferè temperamenti sint: nam commâducata manifestam acrimoniam cum quadam amaritudine conjunctam exerit ipsa planta. Postrema etiam valde amara est, & quia plerumque cum Chamæpity nascens reperitur, adeoque pumila sit, Salmanticenses Chamæpityos genus esse censēbant.

LINARIA PANNONICA ET VICINARVM REGIONVM.

CAP. XIX.

ALIQVOT etiam habent Pannoniæ & vicinæ regiones, Linariæ differētiâs (præter vulgo notam, & omnibus ferè provincijs familiarem) quas in alijs à me peragratis regionibus observare non memini.

BICVBITALI interdum excrefcit Prima magnitudine, rectum ferens caulem, lævem, viridem, multis folijs sativo lino similibz circumseptum, qui superiore parte in multos tenues brevēsque ramulos divisus est, ferentes raros flores, Linariæ quidem vulgaris floribus respondentes, sed minores & pallidiores, rictu nonnihil villoso & aureo: semen in vasculis Linariæ vulgari similibz exile, nigrum: radix longiuscula, candicans, multis tenuibus & majusculis fibris in latera expansis nixa, perennis, summo capite singulis annis novos caules profert quidem: sed ex lateralibus fibris non germinat ut vulgaris. Totâ amariuscula est.

Crescit in montium declivibus secundum publicas vias, & gramine nudis locis, supra Posonium ad Danubium, Gumpostkirchen, Leytenberg, atque etiam in Moraviâ. Floret Junio & Julio, interdum etiam Augusto, & subinde semen profert.

LONGE minoribus virgis est Altera, viridibus, gracilibz, quas ambiunt frequentia foliola, te-

liola, teretia, carnosa tamen & succulenta, coloris ad ærugineum tendētis: flores extremis ramis insident omnium minimi, forma tamen reliquis similes, flavi, circa rictum aurei, quibus succedunt laxiora vascula semen exile nigrum continentia: radix alba, tenuis.

Natalis.

Nascitur plerisque Moraviæ locis in collium acclivitatibus: unde semen delatum in hortis Viennæ consevimus, quod nullâ difficultate crevit, eoque sponte deciduo semper renata est: quam ob causam annuam esse censendum est. Floret quasi totâ æstate, etiam in Autumnum usque.

*Linaria 111.
Stiriaca.*

RAMVLIS palmaribus & humi fusis est Tertia, quos ambiunt folia vulgaris Linariæ quodammodo æmula, minora tamen, crassa, succulenta, coloris ex herbaceo candicantis, & veluti cæsi, non temerè per ramulos sparsa, sed serie quadam, aut terna, aut quaterna eos amplectentia: flores vulgari sunt similes, sed elegantissimo colore præditi, ex violaceo quodammodo purpurascēte, labro inferiore, ubi hiat, aut diducto rictu aperitur, planè aureo, amari gustus: Succedunt deinde vascula crassiuscula, quæ maturitate dehiscētia, duas cellulas ostendunt semine plano, compresso, nigro, plenas: radix tenuis, alba, multos ex uno capite ramulos profert, atque etiam summâ tellure serpit. Perennis hæc est, & subinde in extremum usque Autumnum flores profert.

Natalis.

Eam primùm in præcipitio Snealben, qua ad monasterium Neuberg descensus est, inveniebam salebroso loco florentem extremo Iunio, quæ deinde in horto repōita loco umbroso & tenui, benèque subactō solo, bonum semen eo adhuc anno protulit. Raram neque ubique obviam initio censebam elegantem hanc plantulam: attamen satis copiosam postea reperi inter saxa & præcipitia, dum anni M. D. XXCIII. Augusto mense celsissimum jugum Prayner alben nuncupatum conscenderem.

Ex Gesneri etiam epistolis liquet non ignoram illi fuisse, sed in Helveticis atque Rheticiis alpebus crescere.

*Linaria 111.
Moravica
11.*

TENVES & humi diffusos habet etiam Quarta cauliculos valde frequentibus, angustioribus, sine ordine dispositis, crassiusculis, & coloris cæsi foliolis obstitos, in plures alas nonnumquam divisos, quarum fastigium occupant multi, spicæ instar confertim nascentes, flosculi, colore superiori ferè similes, sed multò minores: quibus succedunt parva capitula semine plena, de cujus formâ & colore nihil asserere possum, quandoquidem florentem &

tem & capitulorum rudimenta duntaxat præbentem in Moraviæ collibus inveniebã cum Secundâ, anno M. D. XXCV: radix multis fibris latè sparsis constat, & perennem esse apparet.

HARVM nullum vulgare nomen intelligere potui, non incommode tamen eadem appellatione nuncupari poterunt, qua vulgaris & ubique nota Linaria. Eam Germanicæ rhizotomæ mulierculæ vñser fram hæc dicunt, hoc est, D. Virginis linum. Vngari autem *Vadlen*, id est, silvestre linum.

Nomina.

LINARIA CRETICA.

CAP. XX.

SEMINÈ Cretâ accepto, nata sunt duo alia Linariæ genera non inelegãtia: unum quidem latifolium, Frâcofurti in horto Ioannis Mulleri pharmacopæi: alterum tenuifolium, Lugduni apud Batavos in horto Ioannis Hogelandi: utriusque historiam hoc capite describemus.

HABET autem Primum genus, sive Latifolium, cubitalem aut ampliorem caulem, rotundum, firmum, crassiusculum, infimâ parte subrubentem, supernâ viridem, & in multos ramos divisum: quem ambiūt, modò bina, interdum terna folia, adversis inter se petiolis ordine nascentia, aliquando incondita, & nulum ordinem servantia, latiora quàm in ullo genere Linariæ viderim, ut quæ uncialem latitudinem interdum habeant, canescẽtia, guttu,

Linaria Cretica latifol.

si mandantur, amariuscule: summum caulis fastigium, extremique rami, frequentibus floribus satis odoratis sunt onusti, Linariæ vulgaris flori forma similibus, sed coloris, supernâ parte, sive bifidâ galeâ, & ipsis etiam barbulis, pallescentis, infra rictum (qui lanugine pubescent) aurei, calcari albo, interdum subcæruleo vel etiam purpureo: floribus succedunt vascula, ut in alijs Linariæ generibus, nigrum semen continentia: radix digitalis longitudinis, alba, dura, tenuibus aliquot filis cincta, summâ parte, ex quâ videlicet caules exoriuntur, extuberat, deinde gracilescit.

Florebat sub finem Iulij & Iulio, semen maturum fuit Augusto.

ALTERVM genus, sive Tenuifolium, virgas initio profert ex una radice satis copiosas, rotundas, læves, sesquipedalis vel pedalis longitudinis, quos binis, aut ad summum ternis intervallis, quaterna simul ambiunt folia, vulgaris Linariæ folijs duplo angustiora, deinde alia singularia nullo servato ordine: virgis innascuntur frequentes ramuli, folijs valde tenuibus donati, qui velut ex umbellâ exiguâ (cujus forma paulatim evanescit) flores protrudit valde exiles, qui quinque foliolis constare videntur, binis videlicet erectis supra cassidem albicantem vel cineraceam, binis latera occupantibus, & uno propendente, caudâ in super, sive calcari sub illis conspicuo, antrorsum reflexo: semen in pericarpis, seu vasculis Lino ferè similibus, cineraceum & planum, quod, deciduo flore, brevi maturefcit, etiam herbâ adhuc virente. Florebat sub finem Iulij.

Linaria Cretica angustifolia.

ANONYMOS LINI FOLIO.

CAP. XXI.

LINI foliorum similitudo facit, ut hanc & aliquot subsequentes, Linarijs subjungam: tametsi quo nomine istam appellare debeam, incertus adhuc sim. Malui igitur *ἀνώνυμον* relinquere, quàm nomine non satis apto donare: illius tamen descriptionem negligere nolui, quandoquidem à nemine, quod sciam, ante me observatam existimem.

Pedales habet ramulos, duros, ex viridi pallescentes, & in his multa folia temerè sparsa, nullòque ordine disposita, dura, angusta, longiuscula, lini foliorum æmula, ejusdem cum ramulis coloris, aut qualis in rutâ montanâ elucet, hoc est ex viridi pallescente, gustu nonnihil acido primum, deinde amaricâte: extremi cauliculi in multos ramulos sive pedicellos dividuntur, qui flosculos albicantes sustinent, quinque foliolis stellatim decussatis, constantes, cum aliquot interioribus staminulis, qui tandem in singularia semina efformantur pentagona,

ignota, Lini folio.

Anonymos Lini folio.

Natales.

An Sesamoi-
di affinis?Polygala
vulgaris va-
rietas.

Polygala vulgaris major 1.

Polygala
vulgaris
major 1.

Natales.

pentagona, duro corio sive putamine medul-
lam albam continentia: radix candicās, mul-
tifida, perennis & vivax, annuatim novos ra-
mulos sive virgulas producens: nonnunquam
etiam serpens Linariæ repentis instar.

Copiosè nascitur editioribus herbosisq; lo-
cis agri Viennensis: tum etiam herbosis colli-
bus Posonio vicinis, in acclivitate Hambur-
gensis montis qua Altenburgum spectat, alijs-
que præterea plurimis Austriæ & Pannoniæ
montibus, etiam interamnibus ultra Dravum.
Floret Maio. Memini & Madritianâ silvâ, se-
cundo ab urbe Lutetiâ miliari, cum Lino sil-
vestri, Hyacinthoque autumnali minore col-
ligere: sed longè exiliorem.

Quid si cum Sesamoide affinitatem ali-
quam habere deprehendatur?

POLYGALA VULGARIS.

CAP. XXII.

POLYGALÆ appellationem apud ple-
rosque Recetiorum etiam obtinuit plan-
tula quædam (valde tamen dissimilis illi de
qua priore libro inter suffrutices) ubique ferè
in siccioribus pratis obvia, folijs lini aut hys-
sopi vulgaris, quæ vel cæruleo flore, vel pur-
pureo dilutiore, vel rubello, aut interdum etiam
albo variare conspicitur. Gesnerus in episto-
lis Amarellam ab amaritudine nuncupavit.
Tragus Dioscoridis πολύγαλον & γλαυκὰ esse
existimat De eâ, cum à recentioribus, præter-
tim à Trago descripta sit, vulgòque satis nota,
nihil hic agemus: sed de alio ejus genere ma-
jore & elegantissimo, quod in Austriâ & su-
periore Pannoniâ observabatur, tamen si & vul-
garis, tot florum coloribus discreta, passim
etiam in iisdem Provinciis nascatur.

Ex eadem interdum radice prodeunt quin-
que aut sex virgulae duriusculæ, pedales, gra-
ciles, lentæ & obsequiosæ, folijs nullo ordine
dispositis obstitæ, angustis, floris Tinctorij, aut
vulgaris Hyssoi angustifolij & minoris, quod
ab Hispanis *Yopillo* vocatur, foliorum æmu-
lis: flores conferti & spicatim nascentes, sum-
mas virgulas occupât, fumiterræ floribus non
multum absimiles, longiores tamen, & dilu-
tioris purpurei coloris elegantissimi, sive di-
lutiore rubore pulcherrimo nitentes: his suc-
cedunt penduli loculi plani, Bursæ pastoris
valvulis ferè similes, quos membranaceæ quæ-
dam veluti alæ integunt, semina bina plerum-
que continentes, nigricantia, hirsuta, longius-
cula, quæ aperientibus sese ad latera maturi-
tate bursulis, decidunt: radix crassiuscula, bre-
vis, dura, lignosa, vivax, aliquot fibris donata
est: & tota planta amaricat.

Frequens est admodum in Leytenberg su-
pra Manderstorf, circa Medeling, totaque il-
lâ montium serie, quæ à Calenberg Danu-
bio supra Viennam imminenti, ad Austriacas
usque alpes excurrit. Nusquam non occurrit
similiter per Pannoniam, etiam interamnem,
ultra

Polygala vulg. major II.

Osyris austriaca.

ultra Dravum flumen. Floret Maio & Junio. Aliquoties illam ob florum venustatem in hortum transtuli, & cicurare volui: sed operam lusi.

Variat etiam quibusdam umbrosis & humidioribus locis, floris colore aut cæruleo, aut albo, non secus ac minor vulgaris, & perinde affurgit ut modo descripta, sed minus venusta præcedente.

Polygala vulgaris major II.

OSYRIS AVSTRIACA.

CAP. XXIII.

CUBITALIBVS, aut amplioribus interdum, affurgit ex unâ radice virgis, gracilibus, duris, nigricantibus, lentis, & fractu contumacibus: quas non quina aut sena (ut Dioscorides suæ tribuit) sed numerosa ambiunt foliola, longiuscula, angusta, lino similia, dura, mucronata, satura viriditate nitentia, amari gustus: extremæ virgæ in multos tenues ramulos desinunt, quibus insident singularia foliosa capitula, florem luteum, ex multis flosculis quinque radiolis decussatis, stiloque in medio prominente constantibus compactum, amplectentia: deinde semen nigricans, longiusculum, quale fere in Hieraciorum generibus, supernè villosum pappi instar, quod levissimo vento excussum, ejus arbitrio fertur: radix dura est, lignosa, nigra, aliquot fibris donata, singulis annis germinans, novâsque virgas proferens.

Osyris Austriaca.

Exit non procul Phasianorum horto circiter miliare infra Viennam, editiore quodam & sicciore prato cum Lini silvestris generibus, Cytiso primo, & alijs stirpibus, sed humilior: secundum verò sepes atque inter frutices, major & uberior. Inveniebam multis item Pannoniæ locis, etiam Interamni supra Dravum flumen. Floret Augusto: semen maturum est Septembri.

Natalis.

VIENNENSES Osyridem appellabant. Sed an cum Dioscoridis Osyride conveniat, alijs dijudicandum relinquo. Tragus, apud quem latino exemplari perbellè depicta est, Linariam tertiâ facit, & *Unterant* à formâ, *gros* *Reynblumen* à floribus nuncupat, atque ad Dioscoridis Heliochrysum refert. Nónnulli Chrylocomen Dioscoridis, & Chrysitin Aristotelis esse arbitrantur.

Nominâ.

ELICHRYSON. CAP. XXIII.

PEDALIS, nonnumquam cubitalis altitudinis est planta Elichryson, fruticosa, & in multas alas subinde divisa: ei numerosa folia, Abrotono similia, candicantia, & cum gravitate odorata: flores in summis ramis umbellatim congesti, lutei, Agerati floribus formâ & odore perfimiles, verum majusculi: radix dura, lignosa, minimi digiti interdum crassitudinem æquans, quæ singulis tamen annis perit, nec vivax est.

Elichryson.

Elichryson.

Natales.

Nomina.

Facultates.

Chrysocome.

Chrysocome i. vulgaris.

Chrysocome
altera pere-
grina 1.

Natales.

Chrysocome
tertia pere-
grina 11.

Natales.

vetustis muris, per Lusitaniam, Bæticam, Granatense regnum, in quo Martio, Valentino autem,

Læto solo provenit, & copiosè circa Madritium itinere Complutenſi, alijsque Hispaniæ locis, in agris, ubi Septembri & Octobri florentem videbam.

DIOSCORIDES ἐλχρυσον, nonnulli, eo referente, χρυσάνθεμον, ἢ ἀμαράνθον appellant. Theophrastus ἐλπίοχρυσον, quem secutus est Plinius. Gaza Aureliam vertit. Hispani *Scobahedionda*, id est, Scopam fœtidam, ab ejus usu & odoris gravitate nuncuparunt.

Verùm cum tota hæc planta sit amara, facile eas facultates obtinebit, quas illi veteres tribuunt. Hispanis autem nullo est in usu, nisi quod Madritiano agro mundatorias scopas ad ædes purgandas ex ea faciunt: & quibusdam alijs locis, illâ in fa'ciculos congestâ & colligatâ, formaceos, ut Pliniano verbo utar, parietes (quos Hispani *tapias* vocant) integunt adversus imbrium injuriam.

CHRYSOCOME ALTERA.

CAP. XXV.

PER Chrysocomen intelligo, quam vulgus Stœchadem citrinâ appellat, multis Provincijs communem. De eâ autem hoc capite non sum acturus (à plerisq. enim diversis nominibus est descripta) licet iconem oculis subiiciendam operæ precium esse duxerim, ut quam stirpem intelligam, Lectores agnoscant: sed de alijs quibusdam, quas vel in Hispanijs aliquando observare memini, vel prius etiam in Gallia Narbonensî, tum quam semine peregrè accepto natam habui.

CUBITALES plerumque habet *Prima* virgas, quando adolevit, graciles, incanas, & veluti tomento quodam obfritas, quas inconditâ serie disposita ambiunt folia, longa, gracilia, Libanotidis coronariæ folijs similia, vel ijs etiam angustiora, supernè nonnihil virentia, infernè incana, ex quorum sinu nascuntur tomentosi ramuli minoribus folijs præditi: per summas verò virgas rariora sparsa sunt folia, quarum fastigijs multi insident squamati flores, vulgaris Chrysocomes folijs minores, aurei vel flauï coloris, qui marcescentes fuscum colorem contrahunt, & semen exile continent pappo involutum: radix lignosa, dura, in aliquot ramos divisa. Cum quadam non insuavi graveolentiâ odorata est, gustûque calidiusculo.

Salmanticensî agro frequens est (memini & Mompelliano videre) ubi tota æstate subinde novos flores producit, totâque hieme commam retinet, ut etiam in Belgicam translata.

PEDALIBVS, interdum etiam cubitalibus assurgit *Alterâ* ramis, candicantibus & lanuginosis, quos Oleæ similia folia, longa, mollia, canâ lanugine tecta per intervalla ambiunt: flores autem extremis ramulis pallentes, squamosi, ut Agerati ferè, insident: radices sunt nigricantes.

Abundè nascitur aridis locis, atque etiam in

Chrysocome altera.

Gnaphalium Americanum.

autem, circa Aprilis initium florentem conspiciebam. Odorata etiam hæc est, & adstriktionis cuiusdam particeps.

Idem locis observabam Tertium quoddam genus magis pumilū, ut quod dodrantalem altitudinem non excederet, cui cauliculi erant teretes, incani, longis & angustis foliis, Primæ peregrinæ non valde dissimilibus, & incondito etiam ordine nascentibus, obsepti, summâ parte in aliquot tenues ramulos divisi, quibus insidebāt singularia, interdū bina aut terna simul conjuncta capitula squamata, fusci coloris, villosos flosculos pallidos cōtinentes. Huic inhzarentem conspiciebam cuscutam illam vulgo dictam, tenuissimis cirrhis eam amplectentem.

CHRYSOCOMES genera esse, nemo, ut opinor, inficiabitur. Prioris nullum vulgare nomen intellexi: Alterâ Murciani *Manzanilla*, nomine Chamæmelo cōmuni appellabant, Hispalēses *Romero marino*, h.e. Libanotidem coronariam maritimam, Mauritani urbis Granatensis incolæ, *Miscayn*.

BATICI referebant, Secundæ peregrinæ decoctū mirificè coli doloribus prodesse: quibus facultatibus Primam etiam esse præditam, verisimile est.

CETERVM Secundæ peregrinæ non valde dissimilis planta semine ex Italiâ misso, sed primū Cretâ allato nata, singulares nonnunquam plures emittens ex radice virgulas, teretes, sesquipedales, aut cubitales, incanâ lanugine & veluti tomento obductas, quibus sine ordine multa adnata folia, uncia & amplius longa, uncia quadrantem lata, supernè virentia, internè, foliorum præcedentis instar alba: circa summas virgâs, ex foliorū alis nati tenues ramuli, minoribus folijs præditi: summæ autem virgæ desinebant in nudū ramulum, vel singularem, vel geminū lanugine & tomento carentem, cui insidebant singularia capitula squamis imbricatim dispositis constantia instar capitulorum Cyani, è quibus prodierunt flores ex multis staminibus flavis compositi.

Mittebatur autē semen, Stoechadis Creticæ appellatione: & nata ex eo planta, satis odorata, (præsertim ejus capitula) florere cœpit Sextilis initio.

Non desunt porrò, qui ad legitimæ Chrysocomes historiam convenire putent vulgare illud Targū: cujus in acetarijs usus: quâ verò ratione ducti sic sentiāt, mihi non constat.

GNAPHALIUM AMERICANVM.

CAP. XXVI.

CUBITALES, aut ampliores habet Gnaphalium hoc caules, eosque crassiusculos, multâ lanugine candidâ, tamquam tomento obritos, quos inæqualiter ambiunt angusta folia, digitalis longitudinis, externâ parte incana, internâ viridia, & valde splendentia: summus caulis in multos nonnunquam ramulos dividitur, quibus, ut supremo cauli, insident multi conferti & tomento oberti flores, numerosis veluti argenteis squamis imbricatim sibi incumbentibus constantes, quibus explicatis, interior floris discus apparet subflavus, qualis ferè in Gnaphalio vulgari, qui tadem

Chrysocome
1111. peregrina 1111.

Nomina.

Facultates.

Chrysocome
v. qua Cretica.

Targum
vulgare.

Gnaphalium
Americanum.

in pappum cui semen involutum abit: radix minimi digiti crassitudinem æquat ferè, nigra, fibris donata, summa tellure in latera se spargens, novisq; singulis annis, caules proferens, qui primùm emergentes, nihil nisi tomentum esse videntur. Tota æstate flores producit.

Natales.

Hujus radices ex Anglia mihi missæ sub finem anni M. D. xxviii. ab optimo viro Iacobo Gareto juniore, nullâ additâ appellatione, quas ex Americâ accepisse scribebat.

ἀργυροκόμην.

Si eadem stirps non est, quam ex novo orbe delatam Gnaphalij Americani nomine, mihiq; anno octogesimo supra millesimum & quingentesimum missam, à Doctissimo humanissimòq; viro V. Richardo Garth Londiniensis Cancellariæ Primicerio, in Pannonicarum Observationum lib. III. descripsi, & ἀργυροκόμην nuncupari posse dixi: certè illi valde affinis.

Suprema enim caulis, quam tum accipiebam, pars, cum ramulis qui flores sustinebant, multo tomento obsiti erant, quemadmodum legitimum illud Gnaphalium, quod in mediterranei maris littoribus nascitur: longiuscula & angusta folia, Chrysocomes folijs proxima, supernè viridia, pronâ parte incana & tomento obducta: singuli ramuli veluti comam florum ex singularibus pediculis dependentium gestabant, qui, cum nondum explicati essent, nihil aliud videbantur quàm capitula numerosis argenteis foliolis sibi invicem incumbentibus constantia, sicca admodum, quæ digitis reclusa, in medio tenuem quandam subflavescentem lanuginem sive pappum continebant, levissimo flatu avolantem.

GNAPHALIUM.

CAP. XXVII.

*Gnaphalij
varia ge-
nera.*

GNAPHALII multa sunt genera, quorum aliquot ab alijs descripta. Nos eorum, quæ hæcenus minimè observata esse putamus, historiam dabimus, & ab eleganti alpino auspicabimur, quod in Pannonicis descripsimus, illique duas alias icones subijciemus à Iacobo Plateau missas, nudas tamen, & quibus Gnaphalij alterius nomen duntaxat additum: cum verò ipsas stirpes olim observare meminerim, qualemcunque descriptionem etiam adjiciemus.

Gnaphalium alpinum.

*Gnaphalium
alpinum.*

Natales.

DODRANTALIS autem est alpini Gnaphalij plantula, plerumque etiâ minor, folijs, quæ humi fusa, Pilosellæ minoris Fuchij ferè, internâ parte hirsutis, exteriore verò, omnino incanis & tomentosis, gustu exsiccante & amaro: cauliculi ipsi & ea quæ illos ambiunt folia multo etiam tomento obsita: summo autem fastigio, cauliculi sustinent quina, sena, aut plura foliola latiora & expansa, adeò tomentosa, ut nihil nisi tomentum sint: ex horû medio emergunt quaterna, quina, aut plura capitella gnaphalio similia pallescentibus flosculis constantia, quos intercurfant nigri quidam villi, foraminum vestigia quodam modo eminentes: radix satis crassa est, nigra, & fuscis aliquot fibris capillata.

Provenit in scopulis summorum Sneberg, Durrenstain, & Etscherberg jugorum. Floret Julio & Augusto.

Ego aliquoties natali solo erutam cum suo cespite in meum hortulum, quem Viennæ habebam, transtuli, & propter elegantiam curare volui, sed inanem operam sumsi: permansit quidem interdum in alterum annum, valde autem immutabatur, imò planè aliam esse celsuissem, nisi ipse collegissem & in hortulum intulissem.

*Leontopodium
Matthioli.*

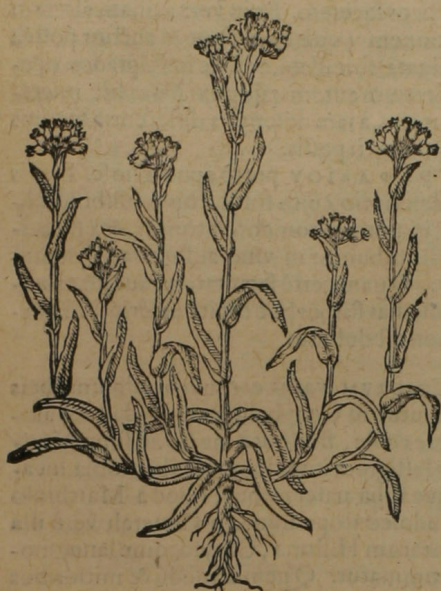
AFFINIS videtur illi plantæ, nisi eadem sit, quam Matthiolus pro vero Diosc. Leontopodio exhibet. Sed sine dubio Gnaphalij duntaxat genus est.

*Wulstium
men.*

IOSIAS Simlerus commentario de Alpibus ejus meminit his verbis. Wulstium flos odoratus est, folio Pilosellæ, circa supremum cauliculum folia multa imparia, candicantia, lanuginosa, medio orbe quinque vel sex flores: inter quos medius plerumque aridus: ex singulis lutei apices emicant: radix arida parva, summo cespite hærens. Tomenti speciem arbitror. Hæc ille.

*Leontopodium
Lobelij.*

Leonopodium autem illud nigricantes ex fusco violaceo gestans flores, quod Lobelius in arduis Germaniæ, Italiæq; alpinis, & Baldo Veronensi inveniri tradit, videre non memini, quippe qui Italiam numquam sim ingressus.

Gnaphalium legitimum.

PALMARES, vel etiam majores habet Primum à Plateau missum Gnaphalium cauliculos, quorum alij surrecti, alij secundum terram inflexi, teretes, villosi, quos indigesto ordine, mollia, incana, latiore infimâ parte amplectuntur folia, extremo mucronata: multa summo cauliculorum fastigio insident capitella candicantia, flavescente lanugine plena: radix crassiuscula est, subfusca, fibris aliquot prædita, quæ an vivax sit, asserere nequeo. Aliquid autem affinitatis habere videtur cum Filagine minore Dodonæi.

UNICO assurgit aliud genus cauliculo, aliquot ramulis in diversa se contorquentibus prædito, quos hinc inde sepiunt latiuscula, mollia & incana folia: ad ramulorum internodia nascuntur, inter foliorum cogeriem, quina sena, aut plura capitella simul congesta, ex flavo canescētia, multa lanugine plena: radix inutilis, sed deciduo semine, novæ plantæ singulis annis renascuntur.

Priorem plantam desertis quibusdam & siccioribus colliculis nascentem aliquando observabam. Alteram etiam in siccioribus (quantum memoria succurrit) agris, præsertim demessis segetibus.

GNAPHALII sive Centunculi generibus quidem adscribi possunt hæ plantæ: sed legitimum censeri nequeunt. Id autem circa

Calpen, Malacam, & Valentino regno, Mediterranei maris littore frequens observabam, dum eas regiones perlustrabam, & multis annis ante, cum Mompelij agerem, toto illo ma-

Pilosella minor.

Fuchsius.

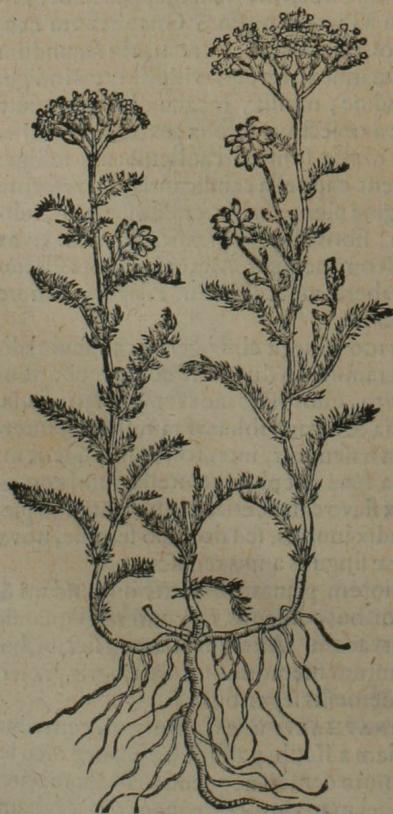
Pseudoleontopodium.

Stratiotes millefolia flavo flore.

Pilosella minoris varietas.

Stratiotes luteo flore.

Natales.

rino littore à Continente, stagnis disjuncto, quod ab oppido Aigues mortes vulgo nūcupato, ad Setiū usque procurrit: unde iconem meā manu delineatam, & ipsam plantam siccam cum plerisque alijs elegātibus stirpibus ad meos Belgas deferebam, ipsam etiam iconem C. V. Dodonæo communicabam, cum illius de Stirpibus Commentarios vernaculā linguā conscriptos, ante quadraginta annos Gallicos facerem. Ea in vernaculam alteram editionem (quæ correctior & auctior postea evulgata) fuit illata, deinde in Pēptades: operæ pretium autem esse duxi illam hīc interere, ut ejus, à jam descriptis, differentia facilius animadverti possit.

ΓΝΑΦΑΛΙΟΥ porro apud Diosc. brevis est descriptio, cujus folijs albis mollibusq; aliqui, inquit, pro tomento utuntur, & efficaciter illa bibuntur in vino austero ad dysenterias. Quam certè facultatem, aut illi proximam, alias stirpes hoc capite descriptas habere non est dubium.

CETERVM varijs earundem alpium locis invenitur id Gnaphalij genus pedali aut ampliore caule, floribus à medio ad summū usque fastigium inter longiuscula, mollia, incanaque folia nascentibus, quod à Matthiolo Pseudoleontopodium, à Generali verò illa plantarum Historia, Chrysocome lanuginosa nominatur. Quemadmodū & mitioribus Hūgariz, Stiriz, Austriaz, Moraviz, Bohemiz mōtanis & collibus herbosis, duo aut tria ejus stirpis, quæ à plerisque alijs & à Fuchsiō Pilosella minor appellatur, genera, flore videlicet aut omnino albo, aut purpureo, aut ex albo purpurascente, sive carneo: quæque omnibus editioribus cædis & apertis per Germaniam silvis, atque arenosis tumulis ferè est obvia.

STRATIOTES MILLEFOLIA LUTEO FLO.

CAP. XXVIII.

PALMARI est hæc Stratiotes amplitudine, duobus tribusve ab eadem radice cauliculis, infimā parte sessilibus & fibras subinde agentibus, quibus alterius Stratiotis & Chamæmeli modo serpunt, ceteroqui radix unica est & dura: cauliculos autem ambiunt folia vulgaris Stratiotis folijs similia, multo molliora, candidiora, & tenuius incila: flores summis cauliculis insident in umbellam didigesti, alterius floribus non dissimiles, paulò tamen minores & coloris lutei, tam discus quàm foliola in ambitu nascentia.

Crescit Murtiano regno, ubi flores observare nō potui, quippe qui Martio mense istac iter fecerim: sed similem multis ante annis florentem eruera edito loco, & lapidoso steriliq; solo secundum cædram quandam silvulam, cum Avenione Nemausum proficiscerer, Mompelium rediturus, Junio mense, & ex plantis, quæ jam florem abjecerant, æstimare possim etiam Maio florere.

Similis

Similis semine ex Hispaniâ misso mihi nata Viennæ Austriæ anno M. D. XXCV: sed longè elatior & pluribus cauliculis prædita, qui humi diffusi, præter medium qui assurgebat, fibras agebant, & folia proferebant non minùs incana & tenuiter incisa, quàm modo descriptæ stirpis folia, cujus etiam semen ad maturitatem pervenit. Sed subsequenter anni aspera hiems matrem cum prolibus semine natis corruptit.

Istam etiam habebat in cultissimo suo horto, Ill^{mus} Princeps Cattorum Wilhelmus, cum sequentis anni Autumno apud ipsum Cassellis essem: ex semine istic collecto, etiam mihi natæ plantæ, quæ anno M. D. XXCVIII. & florem dederunt, & semen, quod deinde Francofurti terræ commissum (nam illo ipso anno Viennâ eò perveni) mihi quidem non est natum, sed alij, quibus communicaveram, aliquot stirpes habuerunt.

Dicitur porro Græcis *στρατιώτης ὁ χιλιόφυλλος*, Latinis Militaris: nullum vulgare nomen scio. Poterat etiam ad *ἀχιλλεῖον* Dioscoridis referri, quod luteo flore inveniri scribit. Verum parum refert, utrum Achilleam, an Stratiotem appellaveris, cum utriusque facultates sint similes, & ad vulnera, ulcera, profluentemque sanguinem ambæ commenduntur. Nomina.

MILLEFOLIUM ALPINUM.

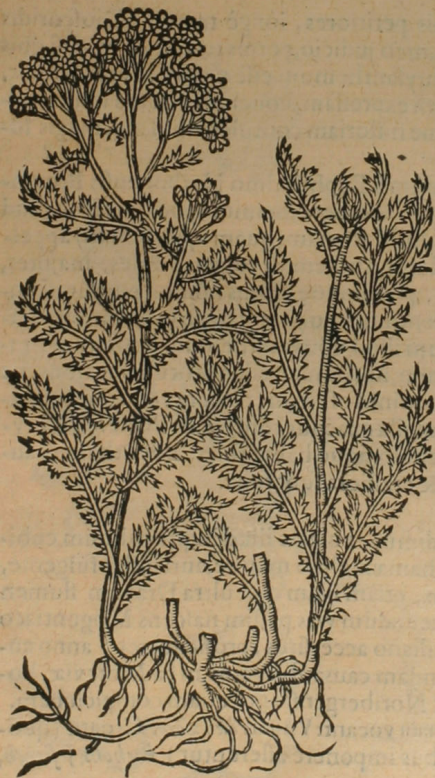
CAP. XXIX.

ELEGANS est etiam hæc plantula, dodrantalem sive palmarem altitudinem non excedens, multis folijs circa radicem stratis, tenuissimè incisis, & veluti è multis minutissimis alatis foliolis constantibus, nonnihil incanis: candicantes cauliculi, satis crassi, hujusmodi folijs, ij(que minoribus, & tenuissimè incisis obfiti: umbella flosculorum densissima, qualis in vulgari Millefolio, sed dilutiore rubro colore sive carneo nitentium: radix vix à vulgari differt, fibrosa admodum, & summâ tellure serpens. Millefolium alpinum.

Sponte provenit in Iudenberg & Spital, Stiriz alpibus, atque flores profert Augusto: natalesne causa sint istius varietatis, an cultura, nescio. Natales.

Ab hoc tamen differre visum est, quod in hortis alebamus, cum in Belgicâ viverem, simili propemodum flore. Sed & vulgarem circa publicas vias & semitas nascentem sæpissimè flores variantem observavi, ut plurimæ plantæ flore omnino niveo præter discum medium, qui ferè cineracei coloris est, conspicerentur, aliæ suave rubentem ferrent, aliæ medi inter utrumque coloris. Millefolij in flore varietas.

Millefolium rubro colore.

ANNO autem M. D. XCI. multæ Millefolij plântæ, quas in suo horto severat præcedente Autumno Ioannes Mylerus Francofurtensis Pharmacopæus, natæ, folijs vulgari tenuioribus, quæ flores dederunt, nō quales expectabat, videlicet flavos (nam eo loco flavi floris semen terræ commissum mihi referebat) sed rubri coloris, dum primū aperti erant, elegantissimi, qui paulatim senescēte flore elanguescēbat, & tandem carnei quodammodo coloris evadebat. Hallucinetur sit necne in ferendo, mihi non liquet. Sin minus, mira sanè metamorphosis. Millefolium rubro flore.

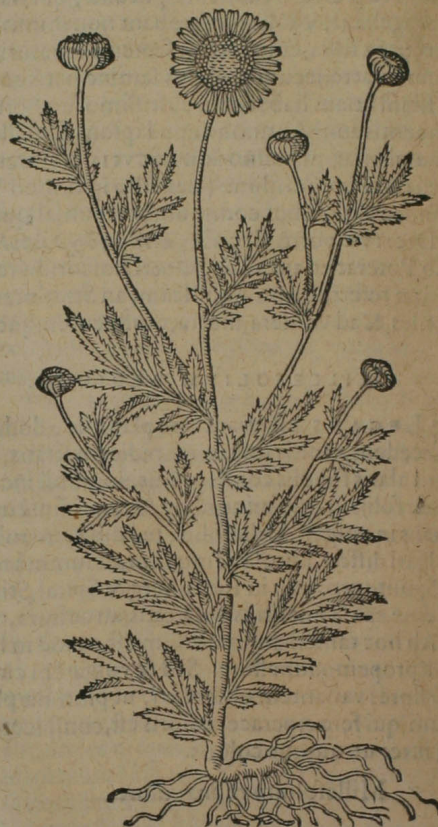
CHRYSANTHEMUM VALENTINUM.

CAP. XXX.

VNICO plerumque assurgit Chrysanthemum valentinum caule, pedali, rarò ampliore, ramoso: folijs secundum radicem numerosis, deinde temerè & sine ordine per caulem sparsis, multifidis, Stratiotis paulò antè descriptæ folijs pænè similibus, lanuginosis & incanis, quæ degustata salivam cient, & acida sunt: flos in singulis ramulis unicus, luteus, vel potius auri splendore fulgens, qui quæ reficcatus, multis annis nativum colorē etiam retinet, medio Anthemidis disco sive umbilico major, & sine radiatis in ambitu nascentibus foliolis, odoris nō injucundi: radix unica, candicans, firma, crassiuscula. Chrysanthemum valentinum.

Valentino regno ad arborum margines, juxta semitas repertum eruebam, nusquam alibi mihi observatum. Florebat istic Martio. Natales.

CHRYSAN-

Nomina.

CHRYSANthemvm vocabant Valentinæ urbis peritiores, longè tamen à Dioscoridis χρυσανθέμω diversum, & ad Bupthalmi genera, meo iudicio, potius referendum, nisi quis αχιλλæis speciem esse malit. Matthioli tamen Chrysanthemum esse nego, licet id sentiat, qui magnam illam Plantarum historiam, Lugduni expressam, concinnavit: sed ipsum valde falli deprehendet, quisquis diligentius utriusque historiam contulerit. Et sanè, magis solidum iudicium in illo viro interdum desidero.

Bupthalmi
Narbonense.

Ceterùm hæc planta (ne quis fallatur) plurimum à Bupthalmo Narbonensis Provincia, mihi sanè non ignoto, differt: nam id observare & eruere memini apud oppidum illud vulgo Aquæ mortuæ nuncupatum, nonnulli Fossam Marianam (quam aptè, nescio) appellant. Habet autem id Bupthalmum radiatos flores Anthemidi vulgari similes, majores, medium orbem luteum cingentibus luteis foliis, plerumque subtus nonnihil purpurascens aut subrubentibus. Chrysanthemum Valentinum nulla radiata in orbis ambitu habet folia, sed ijs caret non secus ac Chamæmelum illud Chrysanthemum odoratum: tamen tsi valentinum maioribus capitibus sit præditum, non tamen adeò protuberantibus, ut animadvertere poterunt, qui ejus descriptionem minus oscitanter legent, & iconem affabrè ad vivum expressam à peritissimo pictore, cum illa exactius conferent. Præterea Chrysanthemum valentinum recto assurgit caule, tenuiorâque habet folia: Bupthalmo autem Narbonensi, ramuli plerumque humi fusi, & crassiora sunt folia.

Bupthalmi
vulgare, &
ejus natales.

QVIA porrò in Bupthalmi mentionem incidimus, vulgare illud Bupthalmum cubitalibus & amplioribus virgis, alatis folijs, flore Chamæmelino majore, auri instar fulgente, frequentissimum est per universam Pannoniam, etiam illam quæ ultra Dravum flumen est, atque totâ Austriâ: memini & in agris, & secundum vias passim nascens Moguntiaci agro observare, cum Viennam, à Cæsare Maximiliano accersitus, proficisceretur: anno autem M.D.LXXIX. in Belgicam negotiorum quorundam causâ ablegatus, in ea Moraviæ, Bohemiæque parte quâ mihi iter faciendum fuit, & Noribergensi agro etiam conspicebam.

Nomina.

Rhizotomæ Austriacæ mulierculæ Selbstschlumen vocant: Vngari ökö zöm: Croatæ (quorum uxores eam stirpem tritam utiliter vulneribus imponere asseruntur) kachchi yscach, hoc est, serpentis herbam appellant.

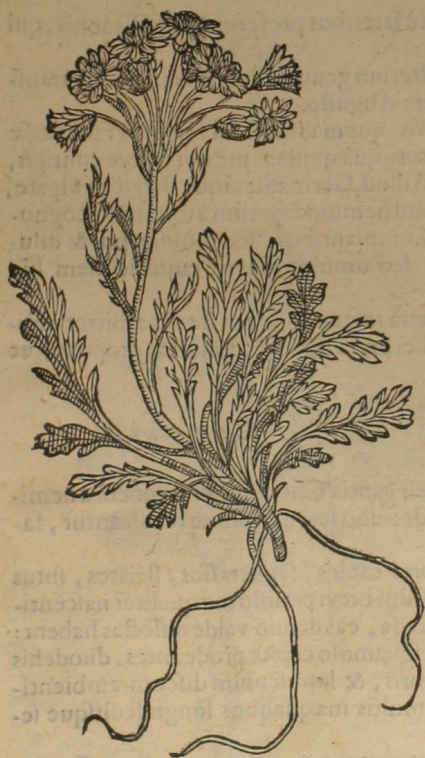
Bupthalmi
Dodonæi
Pseudoellebori
Matthioli

Nec minus vulgare est omnibus apricis collibus, & siccioribus utriusque Pannoniæ & Austriæ gramineis campis, Bupthalmum Dodonæi, sive Pseudoelleborum Matthioli, folijs fœ-

Buphtal. Dodon. Pseudoelleb. niger.

Chrysanthemum alpinum I.

rem spirant, gustatâque, ingrati saporis deprehenduntur & amariuscula: flores in extremis ramis umbellatim dispositi, lutei, iacobææ floribus fermè similes, sed minores & inodori: radices

lijs fœniculaceis, floréque Anthemidis, majore, auri fulgore splendente, cujus radices, integras etiam plantas rhizotomi in foro Viennensi venales habere solebant, & pro nigro Elleboro proponebant magno errore, cum infra duodecimum, imò etiam septimum ab urbe miliarè (ut superiore libro dixi) legitimû Elleborum nigrum abundè nascatur, & inde còmodè minimisq; sumtibus inferre potuissent. Sed cum ante meum in eam regionem adventum, illis esset ignotum (nam primus, ut ante dictum est, illius cognitionem ipsis dedi) nihil mirum si receptâ consuetudine uterètur: perpauci enim pharmacopæi hortum alebant, sed à rhizotomis necessarias in quotidianum usum stirpes redimebant. Deinceps tamen, me monitore, legitimo Elleboro nigro in pharmacopæorum officinis uti cœptum est.

CHRYSANTHEMVM ALPINVM.

CAP. XXXI.

ALIÀ porrò Chrysanthemi genera, dum Viennæ vixi, in varijs Austriacarum Stiriacarumque Alpium jugis observabam, quibus peculiare caputtribuendum esse duxi.

HORVM Primum, multa habet secundum radicem longiuscula folia, Absinthio umbellifero, quod infra describetur, similia, crassa, pollicari lógitudine, in lacinias aliquot divisa, viridia (in novellis tamen quædã canicies conspicitur) amari saporis: caules aliquot palmares, rarioribus & tenuibus dissectis folijs ornatos, striatos, in quibus veluti umbellæ denum aut duodenum luteorum florum, iacobææ vulgaris floribus non multum absimilium, & ejusdem odoris: radix crassiuscula est, multisq; canalicantibus fibris capillata.

Provenit in Iudenberg, Spital, & alijs quibusdam Stiria jugis, cum Leueanthemo mox describendo: eodem etiam tempore florens.

ALTERI numerosa proximè radicè nascuntur folia, Abrotoni maris folijs respondentia, dilutiorè viriditate nitentia, & odóre, si terantur, haud ingrato, sapore verò amaricatè & minimè grato: ex his caules exeunt pedales, minoribus folijs onusti, in aliquot interdum ramosos divisi, qui singulos aut geminos sustinēt flores Chamæmelo vulgari majores, inodoros, omnino flavos, hoc est, mediū orbem luteum cingentibus etiam luteis folijs, satis latis: radix fibrosa & nigricans est, pluresque à latere spargit ramos.

Invenitur in Etscher, Snealben, Veytzalben, & celsis alijs Alpium Stiria jugis. Floret Augusto.

CVBITALES Tertio sunt caules, firmi, læves, ex purpurâ virentes, superiore parte in aliquot ramos divisi: folia longa, tenuiter admodum incisa, Achilleæ Matthioli, sive Abrotoni maris foliorum æmula, longiora tamen, crassiora & viridiora, quæ nullum gratum odorem spirant, gustatâque, ingrati saporis deprehenduntur & amariuscula: flores in extremis ramis umbellatim dispositi, lutei, iacobææ floribus fermè similes, sed minores & inodori: radices

Chrysanthemum alpinum II.

Chrysanthemum segetum.

radices sunt fibrosæ, candicantes, novôsq; caules è lateribus proferunt singulis annis, qui summâ tellure plerumque fibras agunt.

Natales.

Crescit in Sneberg, & reliquis jugis in quibus Alterum genus invenitur: in hortos translatum feliciter provenit: florêtque Junio, illic autem Augusto.

Chrysanthemum segetum.

Ad prædictarum autem Alpium radices, in arvis, quemadmodum etiam per universæ Austriæ, Stiriz, Vngariæ, Moraviæ, Bohemiæ agros, quâ quidem me iter facere contigit, inter segetes nō minus frequens est Chrysanthemū illud, Germanicę atque Belgicę vulgare, inter segetes nascens, quod eam ob causam Chrysanthemum segetum à nonnullis cognominatur, folijs Bellidem majorem quodammodo æmulantibus, sed mollioribus & dilutius virentibus, flore similiter Bellidis majoris, sed omnino flavo, cujus iconem hic adjecimus.

Nomina.

Nō in ineptè ad χρυσανθέμους Chrysanthemi genera referri posse has stirpes arbitror. Nihil tamen statuo, sed has, ut & plerasque alias, rei herbariæ studioſis duntaxat propono, ut eorum exquiram judicium.

CHRYSANTHEMVM CRETICVM.

CAP. XXXII.

Chrysanthemi Cretici duogenera.

SEd & semine Cretâ misso, nobis nata duo alia elegantia Chrysanthemi genera à nemine hætenus descripta: quæ cum annua sint, & deciduo semine sponte renascantur, facile suum genus conservant.

Chrysanth. Cret. I.

HABET autem Primum cubitales aut ampliores caules, satis crassos, striatos, intus fungosos, in multas alas divisos, & frequentibus folijs brevi petiolo inæqualiter nascentibus ornatos, quæ in varias & profundas lacinias divisa, eas denuo valde dissectas habent: extremis cauli & ramis innascuntur ampli flores è squamoso capite prodeuntes, duodenis aut pluribus folijs constantes satis latis, flavi coloris, & latiusculum discum ambientibus: flori utcumque odorato succedunt capita è multis inæqualibus longiusculisque seminibus compacta.

Chrysanth. Cret. II.

Nō minus fruticosum minúsve altum est Alterum genus: minus tamen crassos habet caules, fungosos & striatos etiam illos, quos ambiunt folia non adeò dissecta, sed in minores lacinias & rarius incisas divisa, propius ad Chrysanthemum segetum accedentia; sustineant

Leucanthemum alpinum.

sustinent extimus caulis & rami squamata & quasi imbricata capita, è quibus nascuntur flavi flores, totidem quot in primo folijs constantes, angustioribus tamen & medium orbem aureum cingentibus: quibus etiam succedit semen simile, sed aliquantum minus.

HVIC non valde dissimilis fuisse videtur ea planta, cujus iconem ab ipso adumbratam mihi mittebat honestissimus vir, idemque diligentissimus stirpium observator, Iacobus Plateau, cum varijs alijs iconibus, quarum potissimam partem in hac meâ Stirpium Historiâ inserui.

LEUCANTHEMVM ALPINVM.

CAP. XXXIII.

HABENT etiam Alpes suas Anthemides: verum à vulgaribus diversas, ut superiore capite xxxi. partim demonstravimus, partim etiam ex hoc capite apparebit.

LEUCANTHEMI porrò Alpini folia, prioris Chrysanthemi alpini, paulo ante descripti, folijs non multum dissimilia sunt, nisi paulò magis incisa essent, crassa & succulenta (uti sunt multarum alpinarum stirpium folia, quemadmodum & marinarum) amariusculi saporis, & nullius grati odoris: cauliculi dodrantes, infirmi, in quibus singulares flores, chamemelo majores, luteum orbem ambientibus vicenis aut pluribus albis folijs. Latè se spargit hæc planta Anthemidis modo, & fibrosas radices habet.

Leucanthemum alpinum.

Crescit in Iudenberg, Spital, & alijs quibusdam Provinciæ Stiriac jugis, ubi Julio & Augusto floret.

Natalen.

MVLTVM accedere videtur ad eam plantam, quam peritissimus Anguilara describit Leucanthemi Pliniani nomine, undecimâ opinione: licet ille suum Leucanthemum odoratum faciat, ego verò in hoc nullum manifestum odorem deprehenderim.

Leucanthemum Plinianum Anguilare.

FLOS ADONIS VVLGO.

CAP. XXXIII.

HVIVS Stirpis non meminisse, quandoquidem & Floris Adonidis, & Eranthemini nomine ab alijs est descripta, nisi viderem illos qui minus scrupulosè observant, duas plantas, ejusdem quidem generis, sed colore floris variantes, in unam contrahere.

NAM quam Belgæ describunt, illa ipsa est, quæ in hortis inter coronarias alitur, caulem proferens striatum, in frequentes alas divisum: folia anthemidis ferè, viridia, hinc inde per ramos nullo ordine sparsa: flores in extremis ramis, non magnos, octonis aut pluribus folijs constantes, saturè rubentes & quasi nigricantes instar humani sanguinis resiccati, multis nigris staminibus aut villis umbilicis occu-

Flos Adonis 1.

Flos Adonis vulgo.

Flos Adonis II.

Natales.

Parthenium alpinum.

Anemone Mompelliana.

Parthenium alpinum.

cum occupantibus, qui marcescere incipiente flore intumescit & in caput extuberat oblongiusculum, collectum ex multis seminibus rotundis extremâ parte acuminatis, initio virentibus, deinde, ubi maturefcere incipiunt, subfufcis, & facile à summo (primum) capite defluentibus: radix candicat, & raris fibris donata est, nec hiemem superat, sed deciduo semine singulis annis renascitur. Ipsa verò plâta Maio mense florere incipiens, subinde novos ramos proferendo, in Autumnum usque flores producere non desinit.

Hujus iconem Dodonæus & Lobelius in suis Plantarum historijs exhibuerunt, ego etiam eandem hîc subjeci. Sed illam nusquam sponte nascentem observavi, verum in hortis duntaxat cultam.

ALTERA verò similes quidem habet caules & folia, sed dilutius virent, caules etiam rarioribus alis præditi, folia paulo molliora, nec adeo multifida: flores longioribus folijs constant, & coloris sunt phœnicei, dilutioris etiam quàm sint Anagallidis flores, villis nigris similiter umbilicum occupantibus, in quo statim, vix etiam aperto flore, caput extuberat, in majorem deinde longitudinem excrefcens quàm superioris, illôq; gracilius, semine ramen constans adeo simili, ut neutrum ab altero discerni queat: radix superiori fere similis, quodammodo flavesceat instar radicis fumi terræ, sed fugacior alterâ, quemadmodum & tota planta.

Sponte frequentissima nascitur inter segetes, non modò in Galliâ Narbonensi, sed etiam per universam Hispaniam: in Italiâ etiam nasci apparet ex Matthioli Commentarijs, qui ejus quidem iconem exhibet minus scitè expressam, nullam autem descriptionem addit, sed nudam duntaxat Adonis appellationem. Postea non minus frequetem observabam inter segetes etiam in Austriâ & Moraviâ, atque sæpius Viennâ semen ejus ad amicos in Belgicam misi, quod, an illis sit natum, me fugit. Superiore item anno qui fuit nonagesimus primus supra millesimum & quingentesimum, non procul Wormaciâ in agris frumento confitis, Rheno flumini vicinis, Maio florentem conspicebam.

CUM Mompelij viverem, pro Anemone à studiosis habebatur, & hoc etiam nomine, nosster Lobelius in Adversarijs posuit.

PARTHENIVM ALPINVM.

CAP. XXXV.

MULTIS ex fibrosa radice, Chamæmeli modo, fruticat ramulis, pedalibus, viridibus, quos ambiunt folia Anthemidi prorsus similia, multiplici incisione divisa, Cotulæ, aut Matricariæ fere odore, gustu calido, attamen non ingrato: extremis cauliculis multi flores insident umbellatim congesti. Absinthij alpini, quod postea describemus, floribus proximè accedentes, hoc est, exigua capitella ex albo & pallido

pallido commixta, ambiētibus ea senis aut octonis latiusculis albis folijs, ejusdem cum ipsā herbā odoris: rami sive cauliculi humi procumbunt, & ex unā, uti dixi, radice prodeuntes, subinde fibras agunt, & nova germina procreant.

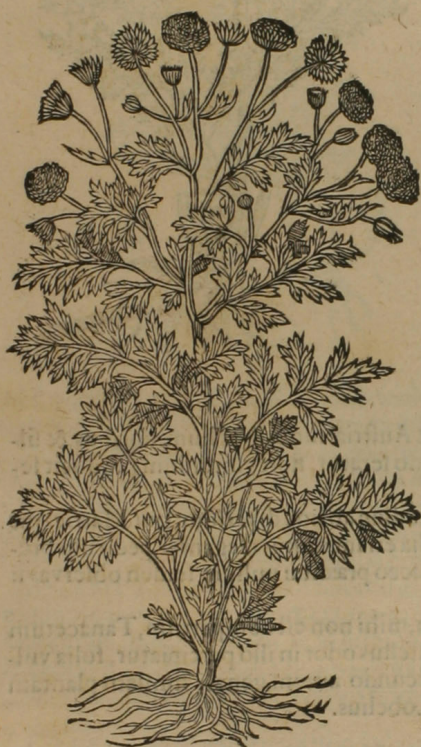
Invenitur in Sneberg, Snealben, & Durrenstein jugis, magnā copiā: florētque duntaxat Natales.
Augusto: nam cum in acclivitatibus & circa scrobes nascatur, quas diutius insidere solet
nix, serius illud florere necesse est.

Hanc plantam montani venatores vnser Strawen schwarz rauch nomine donarunt, ad al- Nomina.
terius stirpis, de quā postea, differentiam, quam weisse rauch appellant. Ego Parthenium alpi-
num voco, à Dioscoridei Parthenij odore, ad cujus etiam descriptionem satis accedere
videtur.

Sæpe illam cicurare volui, translatis è loco natali plantis cum suo cespite, & in hortum
illatis: sed ultrā alterum annum non permansit, licet commodo & naturæ ejus apto loco
reposuisssem, & omni sollicitudine curasssem.

PARTHENIVM PLENO FLORE.

CAP. XXXVI.

Nihil prorsus à vulgari Matricariā vel for- Parthenium
pleno flore.
mā, vel magnitudine, differt hoc Parthe-
nium: cubitales enim aut ampliores interdum
habet caules, striatos, in multas alas divisos, folia
vulgari perquam similia, & multis lacinijs divisa,
herbacei coloris, validi odoris, & amari saporis:
extremæ alæ plurimos flores candidos, & multi-
plici foliorum serie constantes ferunt, nullo, aut
perquam exiguo in meditullio orbe, quemad-
modum Chamæmeli pleni flores, quibus sunt
persimiles, vel etiam pleniores & candidiores: se-
men Parthenij vulgaris, secundum, licet aliquo-
ties satum mihi non provenerit: furculis autem
certiore proventu feritur, Leucoij pleno flore
luteo instar.

Londini in Angliā primum mihi conspecta est Natales.
hæc planta, anno salutis humanæ M. D. LXXIX.
quam inde Antuerpiam deferebam: ejus verò
iconem & semina adquirebam Viennæ, munere
C. V. Richardi Garth Cancellariæ Londinensis
Primicerij, & viri humanissimi, qui me multis
beneficijs affecit: deinde longè frequentiore ob-
servabā biennio post, cum Londinum, seriorum
quorundam negotiorum causā, rediisssem, toto il-
lo semestri quo istic hæsi.

Florere incipit Iunio, & totā deinde æstate flo- Tempus.
res proferre non desinit, interdum ad ipsam us-
que brumam, nonnumquam squamata capita in
multa viridia foliola transeunt, præsertim Au-
tumno, è quorum meditullio emicant nivei flo-
res reliquis majores.

Ceterum valde ferax est Anglia hujusmodi florum multiplici foliorum serie constan- Anglia stir-
pium pl. flo.
gestantium
ferax.
tium, quos an arte & mangonio adquirent, ignoro: nam & Chamæmelum, & Lychnides
silvestres, & Primulas veris, & alias plerasque plantas πολυφύλλω flore constantes, Belgicam
inde primum accepisse constat.

TANACETVM INODORVM.

CAP. XXXVII.

GRACILIBVS, firmis, duris, cubitalibus, interdum verò sesquicubitalibus assurgit Tanacet. in-
odor.
hoc Tanacetum caulibus, per quos rara sparsa sunt folia pennata, Tanaceto vulgari
non admodum dissimilia, odoris tamen expertia, gustu linguam vellicante & fervido, circa
radicem majora atque hirsuta: caulis summo fastigio in aliquot breves ramulos nudos di-
viditur, quibus insident magni flores, Bellidis majoris flori fermè æquales, octodenis aut vi-
cenis folijs albis, nunc longioribus, modò brevioribus, medium orbem flavum, ut in Belli-
de majore, cingentibus constantes, quibus marcidis, succedit in medijs capitibus longius-
culum semen nigrum, quod terræ commissum plantas sui generis producit, & alias etiam
non dissimiles, quarum flos est minor, secundo generi par: radix est minimi digiti crassitu-
dine, obliqua, non in altum demissa, nigra & aliquot fibris hirsuta & vivax, quæ etiam pan-
gi possit.

f

Provenit

Natalis.

Provenit ferè in omnibus utriusque Pannoniæ & Austriæ montibus humilioribus, & filvis cædis: ubi floret Maio & Junio, & si Autumno seratur, flores interdum producit sequente Augusto.

Tanacet. II.
odor. II.

Exit etiam iisdem locis aliud genus, floris magnitudine ab hoc diversum, qui Matricariæ vulgaris, aut Cotulæ fœtidæ florem non excedit: folia etiam minus elegantia, pediculo breviorè cauli inhærentia, nullo etiam odore nisi herbaceo prædita: nullum semen observavi: radix alteri similis, obliqua & multis fibris donata.

Nomina.

An aliquo nomine vulgari prædita sit hæc planta, mihi non est compertum, Tanacetum autem inodorum nūcupavi, quia cum nullus manifestus odor in illo percipiatur, folia vulgari Tanaceto quodammodo similia habeat. Secundo autem generi similem plantam apud Valentiam Allobrogum observasse videtur Lobelius.

ABSINTHIUM.

CAP. XXXVIII.

Absinthij
varietas.

PASSIM nascitur per Vngariam, Austriam, & reliquas vicinas Provincias, Absinthium illud majus, quod reliquæ, ut opinor, Europæ familiare est. Inveniuntur tamen alia quedam ejus genera, nulli adhuc Scriptori, ante meum in Austriam adventum cognita, quæ hoc capite describere est animus: prius obiter mentione factâ nonnullorum, quæ vel sponte isthic nascuntur, vel aliundè devector, in hortis colebantur.

Absinthium
Ponticum
duar. gener.

1.

2.

SPONTE autem crescit non solum multis Pannoniæ, sed etiâ Austriæ locis, atque Viennensi agro, cum in saxosis, tum aridis & salebrosis gramineisq; desertis agris, Absinthium illud tenuifolium Abrotoni ferè folijs, vulgo Romanum vel Ponticum nūcupatū, mira fecunditate radicibus fibrosis & latè serpentibus sese propagans, cujus duo videntur esse genera. Vnum enim planè incanum est, quo potissimum Viennenses officinæ utuntur, tamquam nobiliore, ita enim sibi persuadent. Alterum purpurascens habet cauliculos, folia non adeo incana, sed interna parte viridiora: id à nonnullis superiori præfertur: existimo tamen natales istam varietatem duntaxat parere. Incano congener esse videtur, quod Boissot ex Italia acceptum communicabat anno M. D. XC. & valde celebrabat.

Vngari, cum hoc, tum vulgare majus, communi nomine *Iröm* appellunt.

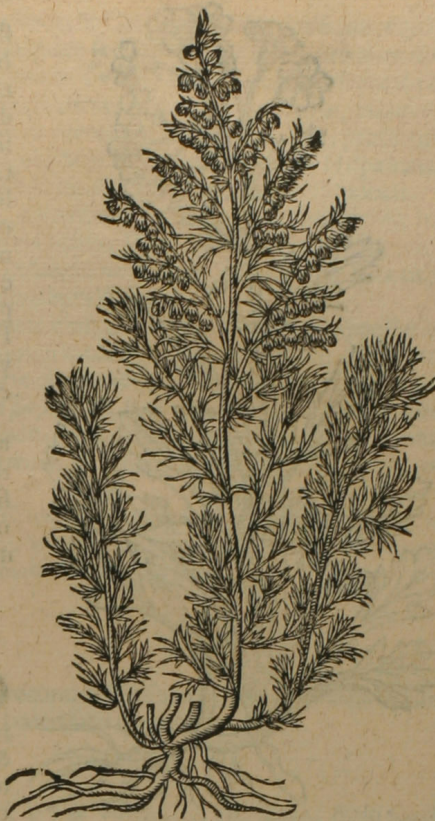
In cultissimo suo horto alebat C. V. Ioannes Aicholtzius Medicus & Professor Viennensis, duo Absinthij marini genera, ut è diversis locis advector, sic totâ facie inter se discrepantia.

Absinth. m.
vin. Patavin.

Nam quod Patavio allatum erat, folia habebat molliora, incana, lata, tribus, quatuor, aut ad sum-

Abſinthium Ponticum vulgare.

Abſinthium Auftriac. tenuifol.

ad ſummum quinis lacinijs diuiſa, interdum etiam nullis, ut Artemiſiam folio Lavendulæ quodam modo referrent (à qua tamen differt) ſatis grati quidem odoris, ſed amari ſaporis.

Ex Miſſinià verò miſſum, multiſida habet folia, ſucculenta, non minus quàm ſuperioris incana, proximè ad Seriphij, in Belgicæ & Angliæ maritimis naſcentis, folia accedētia, gravioris tamen paulò, & validioris, ut mihi videbatur, odoris, Seriphij Narbonenſis & Hiſpanici (quod nuſquam niſi in mediterraneæ maris littoribus obſervare memini) graveolentiam quodammodo referentis, atque etiam ſaporem.

Accedit aliud pumilum Abſinthij genus, vix palmi altitudinem ſuperans, tenuibus admodum cauliculis, quos circa radicem multa exigua multiſida tamen & incana ambiunt foliola non injucūdi odoris. Id in ſummis cauliculis quaterna aut quina fert capitula in pallescentes floſculos ut ſuperiorum ſeſe explicantia. Noribergæ alebat in ſicilibus C. V. Ioachimus Camerarius, ejuſdem urbis primarius medicus.

CETERVM ad ea genera non vulgaria quæ in Auftriâ & Stiria Provincijs naſcuntur, tranſeamus.

PRIMI caulis pedalem altitudinem plerumque æquat, nonnumquam etiam cubitalem attingit, firmus, caneſcens, multis folijs, marini Belgarum Abſinthij foliorum quodammodo æmulis, tenuioribus, proſus incanis, quæ conſuſo ordine eū ambiunt, præditus, qui ſuperiore parte in multos ramulos, ex tenuiorum adhuc foliorum alis naſcentes, dividitur, plenos floſculorum propendentiū corymbis: radix fibroſa eſt, & ſingulis annis novos frequentioresque caules producit: tota planta impenſè amara eſt, ſed elegans & rara.

Creſcit in collibus & apertis quibuſdam locis Viennenſi urbi vicinis, atque à rhizotomis, promiſcuè cum eo, quod vulgo Ponticum appellatur, ad Viennenſium pharmacopolarum officinas adfertur.

RARVM etiam eſt Alterum Abſinthij genus, nec uſquam niſi in Auftriæ Stiriaq; celliſſimis jugis à me obſervatum. Dodrantalibus autem aſſurgit cauliculis, gracilibus, incanis, in quibus rara & exigua ſunt folia, totà incanà lanugine, & veluti tomento obſita, circa radicem majora, Bellidis majoris folijs non valde diſſimilia, minora tamen, & magis incifa, ſatiſque craſſa, eximie amaritudinis: ſummis cauliculis octoni aut plures inſident floſculi in umbellam diſtributi, floribus Achilleæ non diſpares, ſed majores, ſeptenis aut octonis candidis foliolis (medium orbem, ex alijs exiguis floſculis luteo ſtilo præditis efformatum) cingentibus, conſtantes: ſemen deinde quale Abſinthij vulgaris, odoratum: radix nigra eſt, aliquot fibris donata, & à lateribus propagines ſpargens.

Natales.

Artemisia tenuifolia 11.

Artemisia
tenuifolia.Artemisia
tenuifolia.Artemisia
tenuifolia.

sis; folia licet superioribus respondeant, minus tamen incana sunt, sed potius ex viridi atque purpureo nigricant: tenues ramuli, Sextili mense, suis corymbis, purpurascens ut plurimum,

Istud, sub finem Iunii anno M.D.LXXIII. suis floribus onustum, primum observabam & eruebam, dum ex Hohenbergerin, per summa vicinarum Alpium juga, in Snealben tederem, medio ferè itinere, in scopulis præruptis, & in alissima præcipitia (horresco referens) propendentibus: deinde illo ipso anno, mense Augusto, paulò maiore copiâ in Erscherberg & Durrenstein, cum florens, tum semine prægnans, quod cum nonnullis plantulis in Belgicâ amicis mittebam, è quibus hæc icon delineata fuit: postremò, expressâ & evulgatâ meâ Pannonicarum stirpium Historia, unam atque alteram ejus plantam inveniebam in Sneberg præruptis scopulis, dum ejus moris loca nondû à me adita perlustrarem.

MONTANI venatores vñser Szawen rauch! & weyß rauch appellât, ad Parthenij alpini differentiam, ut in ejus historiâ antè diximus. Ego Abſinthij alpini umbelliferi nomen indidi, quia multas habet notas, quæ, ut inter Abſinthij genera referre debeam, me impellunt.

ARTEMISIA TENUIFOLIA.
CAP. XXXIX.

QVASCVMQVE Regiones peragraverim, nulla fuit, in qua Artemisiam illam vulgarem cum candidiorem, tum subpurpurascetem & universâ, ut puto, Europæ familiarè, crescentem non viderim: verùm & alias quasdam stirpes observabam, quas ad ejus genera referri posse arbitror.

PEDIS altitudine fruticat, vel etiam amplior est, Prima, virgis in multos ramos divisis, quibus adnata folia Abrotoni maris, ex viridi candicantia, amari saporis: flores ex summis ramis, Artemisix modo dependent, cujus autem coloris, mihi non cõstat: radix lignosa in plures alas finiditur. Tota planta odorata est.

CRASSA admodum, lignosa, multifida, & satis multis fibris minoribus donatâ radice cõstat Altera: ex qua plures rami sparguntur, humi plerumque fusi, interdum etiam rectâ assurgentes, lignosi, duri, & in his multi ante hiemem nodi nascentes, è quibus folia emergunt multifida & tenuiter incisa, Abrotoni maris folijs propè similia, candicantia, saporisq; non admodum ingrati, sed postea salivam aliquantulum cientis. Inter hæc, subsequenti ætatis initio, tenues vimineæq; prodeunt virgulæ, purpurascetes, multis ramulis ejusdem coloris præditæ, & tenuioribus, jam modò dictis, folijs septæ, qui parvis veluti corymbis propendentibus onusti sunt, Abrotoni maris, Artemisixve, aut Abſinthij instar virescentibus, interdum purpurascens, qui explicati, ex purpurâ candicantem ostendunt flosculum Augusti initio, nonnumquam etiam Septembri.

TERTIA simili pænè modo crescit, sed ut plurimum rectioribus est virgis, ijsq; magnâ ex parte singularibus, firmis, lignosis, purpurascens, & in ramulos simili colore donatos divisos;

rimum, onusti conspiciuntur, perinde ac in secundo genere: quo tempore, totus caulis nudus, & suis folijs marcidis orbatus conspicitur.

Priorem duntaxat videbam nonnullis Bætica locis, & Granatensi Murtianoque regnis, Natales. locis declivibus, interdum juxta fluentia, nonnumquam secundum vias, superioris anni flosculos è ramulis dependentes retinentem. Secunda & Tertia passim nascuntur secundum femitas, aridis salebrosisque locis Vngariæ, Stiriac, Austriac, Moraviac, Bohemiæ, etiam ad Viennensis urbis vallum & fossas, nonnumquam in vetustis muris & ruderibus, præsertim Tertia, quæ etiam nusquam non occurrit locis aridis & incultis per universam Hispaniam, Lusitaniam & Galliam. Crescit & circa Francofurtum, & alijs quibusdam vicinis locis.

AN commodè ad Ἀρτεμισίαν λεπτόφυλλον, Artemisiam tenuifoliam Dioscoridis hæ Nomina. stirpes referri queant, peritioribus dispiciendum relinquo. Prior quodammodo ad ejus historiam accommodari posset, quia odorata est. Aliæ, odore carent, aut, si quem habent, is valde tenuis est Tertiæ, etiam ingratus, quemadmodum & sapor.

PRIOR Granatensibus Abrotoni nomine donata erat, nonnulli *Boza* vulgari appellatione nuncupabant. Secundæ nullum vulgare nomen intellexi. Tertiæ, Salmanticenses Ambrosiam vocabant, cum qua tamen nullo modo convenit. Mompeliani Artemisiam Abrotonum. tenuifoliam appellare solebant. Vngari *Seprcu fu*, hoc est, scoparum herbam vocant, quia vulgo apud illos, ex ejus virgis scopæ fiunt, ob quem etiam usum, nonnulli Austriac incolæ, præsertim apud Neapolim, vulgari ejus Provinciæ sermone *Neusiade* dictam, *Besem-krant* nominant. Ambrosia.

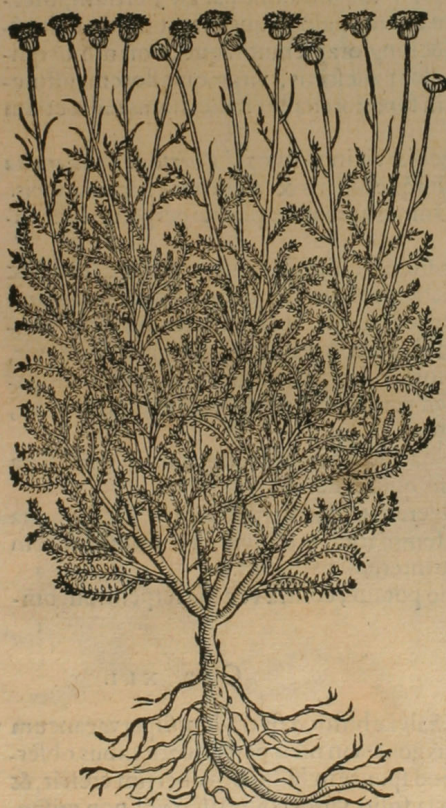
DIOSCORIDES scribit Arthemisiam tenuifoliam cum amygdalino oleo contusam, in malagmatis lentorem, & stomacho laboranti impositam, sanitati restituere, nervorum quoque cruciatibus succum ejus cum rosaceo oleo utiliter illini.

ABROTONVM FEMINA VVLG.

CAP. XL.

EIVS stirpis quam vulgus Herbariorum Abrotonum feminam appellat, nonnulli Santolinam vocant, duo sunt genera, plerisque hortis satis communia.

Abrotonum femina vulg.

VNUM vulgatius, fruticans, & in plures Abrotonum candidos ramos divisum, quos ambiunt te- fem. l. nuia folia, sive potius foliorum nervi, in quibus secundum longitudinem nascuntur quatuor ordines brevissimorum & minutissimorum foliorum, ut tota folia dèticulata videantur, incana omnino, amari saporis, & gravis cum suavitate quadam odoris: summo ramulorum fastigio fert interdum capitula squamata luteos flores continentia: radix crassa est, dura, lignosa, & subinde in brachia fissa.

ALTERIVS rami etiam candicant, minus Abrot. fem. tamen frequentes sunt, longiora habent folia, 11. quatuor similiter dentium ordinibus prædita, initio quidem incana, minus tamen quam in superiore, & quæ tandem omnino virescant, odor mitior est: sapore, radice, cum jam descripto convenit: Flores non observabam.

PRÆTER illa autem, in meis peregrinationibus quatuor alia genera observare meminì: unum in Narbonensi Gallia, tria in Hispania.

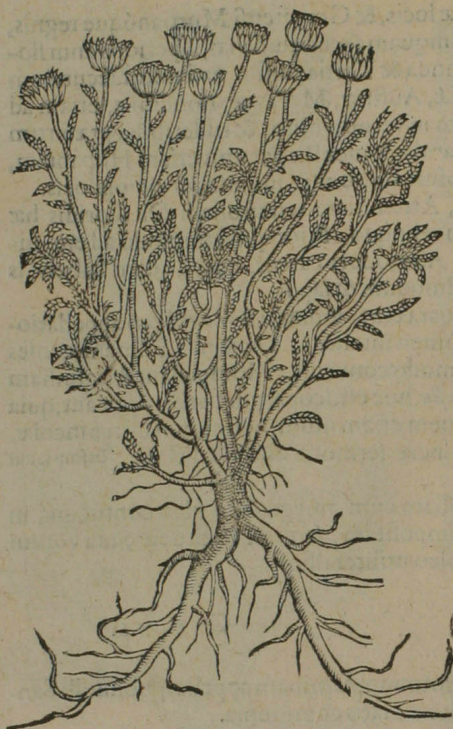
NARBONENSE multum accedebat ad pri- Abrot. fem. mum genus jam descriptum: sed longè strigo- 11. sius erat, & ramos duriores, brevioribus, minusque frequentibus folijs obsessos habebat, colorem etiam inter utrumque medium: flores in extremis ramulis majores & pallidiores in squamatis capitellis: radix in duos & lignosos ramos divaricata erat.

Istud genus à me observabatur anno M.D. LII. Carcaffone Mompelium redeunte, cum Natales. C.V. Gulielmo Rondeletio, inter Narbonem & oppidulum cui nomen à D. Nazario (quod Rondeletius Narbone diverterat à Nobile quodam viro evocatus) in acclivitate quorundam colliculorum, quâ nobis iter faciendum erat secundum fl. Attacis cornu alterum.

Abrot. fem.
III.Abrot. fem.
V.Abrot. fem.
VI.

Natales.

Nomina.

Tomillo per-
runo.
Facultates.

TRIA verò genera in Hispania nascentia, tametsi florum formâ cum illis conveniant, diversa tamen esse, ex illorum descriptione apparebit.

MULTIS ab uno cespite prodeuntibus ramis constat Primum, tenuibus, pedalis, candidantibus, quos numerosa ambiunt folia Rorismarini coronariæ, sed minora & angustiora, quæ novella incana sunt, & nulla fere incisurarum vestigia apparentia habent: adulta autem, viridiora, longiora, & quasi minutis incisuris distincta sunt, multum tamen à Santolinæ creditæ folijs diversa, amari gustus, & jucundi odoris: multas è singulis ramis producit virgulas palmares, raris folijs septas, atque in summo earû fastigio capitella florémque luteum Santolinâ multò ampliorem: maturo autem semine, marcescunt hæ virgulæ: radix est lignosa.

ALIUM, flore, folijs, denique totâ facie, Primo simile: sed per omnia minus & gracilius: quod natalibus tribuendû non est, quandoquidem uno, eodémque in loco simul nascentes plantas invenerim, neque etiam ætati, quia utraque species, ex seminibus natali loco seunctim collectis & repositis, & mecum in Belgicam delatis, mihi nata est, magnitudine & exilitate, una ab altera non minus discreta, quàm natali solo fuerat.

ILLI magnitudine par est Tertium, interdum etiam paulò majus: ramuli non ut in al-

tero candidantes, sed virides: folia etiam viridia, & longiora, tenuioraque, non minus quidem amara quàm illa, sed minus jucundi odoris: flos pallefcens, virgæ quæ florem sustinebant tenues, maturo semine etiam arescebât, ut in superiore: cujus radici hujus radix etiam respondet, sed magis fibrosa est.

Nascuntur Salmanticensî agro, montibus Segobiæ vicinis, quos *el Puerto de Guadarama* vocant, & veterem Castellam à nova separant, alijsque asperis & salebrosis Hispaniæ locis. Florent Maio & Junio: semen maturum Julio. Omnes autem hæ plantæ perpetuò sunt folio: vi. genus etiam nunc in horto alo.

DVO illa prima genera quidam Chamæcyparissum Plinij esse censent, potiùs à formâ & vulgari Belgicâ appellatione (*Cyparissos* enim illis dicta) ut existimo, quàm aliam ob causam: nam cum Plinius nullam ejus historiam describat, sed paucas ejus facultates duntaxat enumeret, certi quidpiam statui vix potest. Legitimum etiam Abrotonum femina esse nequit, cui folia tenuiter incisa, Seriphij modo, tribuit Dioscorides. Salmanticenses quidem hispanica genera Abrotonum feminam appellant: sed vernaculâ linguâ, totâ Castella vetere, *Tomillo perruno*, hoc est, Thymum caninum, dicitur.

EARVM decoctum istic aiebant utiliter propinari ad scabiem profligandam: quod si ita est, proculdubio habenda est ratio naturæ illorum, quibus datur.

MATTHIOLVS scribit istius folia sicca, & in pulverem trita, dari perquam utiliter ex aqua parthenij, semidrachmæ pondere, ad sisteda alba feminarum profluvia, si continuis decem diebus aut pluribus sumantur à jejunis: & deinde interpolatis diebus.

PLINIVS Chamæcyparissum herbam ex vino potam, contra venena serpentium omnium, scorpionumque pollere testis est.

SALVIÆ GENERA.

CAP. XLI.

QVVM ab omnibus, qui de Plantis scripserunt, Salviæ historia sit tradita, supervacaneum censebam de illa scribere: tametsi multa ejus genera in meis peregrinationibus observaverim, latifolium videlicet & angustifoliû, quod sponte in Hispanijs ubertim crescit, & nunc in omnium hortis colitur cum latifolia Salvia folio viridi coq; crispo vel non crispo, purpurascens, versicolore, & eo latifolio, quod in Austria primum observabâ candidis floribus, cujus semen istinc in Belgium amicis mittebam: è quo natæ plantæ.

Chamæcypa-
rissus Plinij.

SED quia duo genera diversa semine è Creta misso, nobis & amicis sunt nata, de ijs ut agerem, operæ pretium esse existimaui.

PRIOR

Salvia Cretica pomifera.

Salvia Cretica non pomifera.

Salvia Cretica angustifolia.

PRIOR Salvia, quæ latifolia & pomifera, nata est semine à Creta misso à C. V. Honorio Bello Medico. Fruticat ea alterius Salviæ modo in multos ramos sparsa, quadrágulos initio & densa lanugine obsitos, qui deinde in ligneam substantiam transeunt, istam quadraturam amittunt, teneriores autem rami retinent, densioreque lanugine sunt obsiti: folia ex aduerso, alternis nascuntur, semper bina, infernâ parte valde lanuginosa, alterâ, virêtia, & veluti attrita, Salviæ latifoliæ foliorum instar, appendices utrimque secundum pediculum habentia, & veluti aurita, nonnumquam etiam appendicibus carentia nec tam ampla ut in latifolia vulgari, nec etiâ adeo angusta, ut in vulgari minore, quæ aurita habet folia: extremos ramos ambiunt verticillatim semi & plures caliculi, in quibus flores, vulgaris floribus formâ quidê similes, sed coloris ex albo purpurascens: quibus cadentibus, semina nascuntur in caliculis terna aut quaterna, crassiora quàm in reliquis Salviæ generibus, & illos ita replêtia, ut quasi baccæ appareant. Totius plantæ odor paulò vehementior quàm alterius Salviæ.

Salvia Cret.
pomifera h.
floris.

In Cretâ baccas, seu poma (quæ duntaxat quædam excrescentiæ sunt) fert uncialis interdum magnitudinis, multâ lanugine obsita, orbicularia, qualia ex Ægypto olim accipere memini, & ab Honorio Bello à Creta accepta, in propositâ tabellâ exprimi curabam Sed in hac provinciâ, utpote nimis frigidâ, nulla adhuc tulit.

ALTERAM, quæ & Angustifolia, nascentem non conspexi, sed ejus iconem vivis coloribus depictam ad me misit diligentissimus, & in Plantarum cognitione egregiè versatus,

Iacobus

Jacobus Plateau, cujus frequens in hac meâ Plantarum Historia mentio. Nata autem illi erat semine è Creta insulâ accepto.

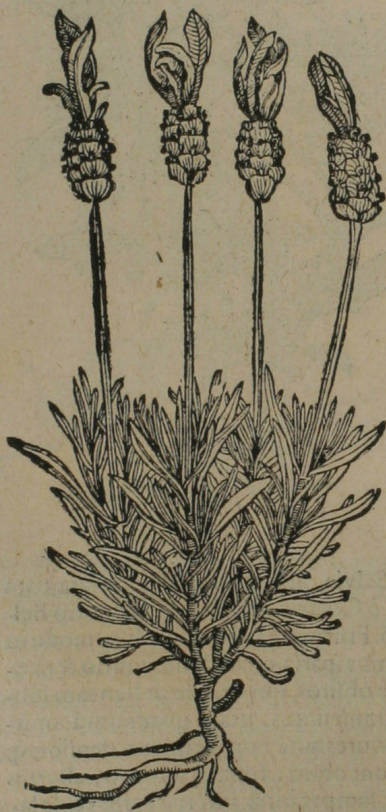
*Salvia Cret.
Angustifolia.*

MULTOS porò statim à radice profert ramulos, lignosos, ex fusco subrubentes, quos alternis bina semper ex adverso ambiunt folia, longè angustiora, quàm in ullo *Salviæ* genere, in ambitu nonnihil interdum crenata, seu crispa, è quorum sinu alij pusilli ramuli prodeunt: medius caulis in spicam purpureorum florum desinit, nullis intermixtis foliolis: radix dura, lignosa, in ramos divaricata. Quo tempore floruerit, & an semen tulerit, nihil mihi ab eo significatum: sed ramis, aliorum *Salviæ* generum instar, illam pangi posse, verisimile est.

STOECHAS.

CAP. XLII.

Stœchas longioribus ligulis.

Stœchas brevioribus ligulis.

*Stœchas vul-
garior.*

BREVEM stipitem habet *Stœchas*, ramos autem interdum cubitales, fruticosos, duros, lignosos, semper ex adverso nascentes, quos stipant numerosa folia, sibi invicem etiam semper opposita, incana, *Lavendulæ* instar, sed angustiora & minora, amara & calida: extremi rami in quadrangulas virgulas desinunt, nudas, quæ capitula sustinent longa & angusta, nonnumquam breviora & crassiora, multis veluti squamis compacta, è quibus minuti prominent flores, *Lavendulæ* ferè, saturatioris tamen coloris: summis capitellis eminent veluti membranaceæ quædam ligulæ, cœruleo aut purpureo colore præditæ, admodum longæ interdum, sæpissimè breviores, præsertim in Hispanijs: semen in capitellis latet per maturitatem læve, exiguum, fuscum, quale ferè *Lavendulæ*: radix lignosa & multifida.

*Stœchas cri-
spo folio.*

GENVS Alterum *Stœchadis* valde rarum mihi observatum, ejusdem cum superiore altitudinis, lignosis, fragilibus, tenuibus, quadrangulis ramis: folijs etiâ oblongis, angustis, omnino serratis & crispis, parte supernâ virentibus, infernâ cædidis, calidi & amari gustus: ejus extremi quoque ramuli desinunt in dodrantes virgulas, nudas, quadrangulas, incanas, quæ spicam sustinent *Stœchade* longiorem & rariorem, ad *Lavendulæ* minoris spicam prope accedentem, è multis similiter veluti membranaceis squamis congestam, cum eminentibus in summo quibusdam latiusculis foliolis è purpurâ cæruleis, uti in superiore: flores ex singularum squamularum sinu copiosi, purpurei ut in præcedente: semen etiam simile, quemadmodum & radix.

Natalis.

Crescit *Stœchas* plurimis Hispaniæ, Lusitanæ, & Galliæ Narbonensis locis. Floret istic Aprili & Maio, nonnumquam etiam Autumno.

Secundum verò genus non nisi in summâ Calpe sponte nascēs, & suis floribus onustum Februario mense inveniēbam cū plurimis elegātibus plantis, tribus antè mensibus primū mihi

Stœchas crispo folio.

Lavendula multifido folio.

mihi conspectum Scintræ in Regiæ arcis hortulo, quatuor supra Vlyssiponem leucis, floribus & semine plenum.

Στίχας καὶ κρίχας Græcis dicitur, Latinis Stœchas, Hispanis *Cantuesso*, Salmanticensibus autem qui sunt in meditullio ferè Hispaniæ, apud quos abundantissimè nascitur locis incultis, peculiariter *Tomillo*.

Secundo generi, serrati vel crispì folij cognomen addi poterit ad alterius differentiam, Lusitani *alichrin francès*, id est, Rorèmarinum Gallicum vocabant: nam pleraque peregrina Francici vocabulo designare solent, non secus ac Germani suo *Welscher*.

Huius facultates non intellexi: verùm cum ejusdem cum priore sit temperamenti, similes etiam vires obtinere, verisimile est.

ILLIUS porrò decoctum, hyssopi modo, ad pectoris vitia efficax esse Dioscorides testatur, antidotis misceri, viscera omnia ab obstructionibus & fæctu liberare. Addunt recetiores, ejus flores adversus capitis dolores, & omnes ex frigida causâ morbos, valde utiles esse.

LAVENDULA MULTIFIDO FOLIO.

CAP. XLIII.

PRÆTER Lavēdulas vulgares, quarum una brevior est folio & spicâ: altera verò lōgiōra habet folia, longiorēmq; & inflexam spicam, florem nunc cæruleum sive purpureum ferentem, modò etiam albū. Invenitur aliud genus rarum admodum, & à nemine ante descriptum.

CYBITALI interdum altitudine id assurgit, quadrangulis & hirsutis ramulis, quos multifida tenuiterque incisa ambiunt folia, lanuginosa, cinerei que coloris, acris gustus, & jucundi odoris: flores in summis virgulis quadrangulis, nudis & lanuginosis, spicæ instar, ut in Lavēdulâ, congesti, cæruleo colore præditi, odorati: spica autem aliquantulum contorta est, & in quatuor veluti versus aut ordines digesta, alia interdum ex alia nascens: radicem habet duram, lignosam, & multis ramulis donatam, quam vivacem esse, faciliè mihi persuaserim.

Nascitur circa Malacam Boeticæ urbem, ubi illam primū inveniebam, colle quodam illi urbi vicino, Februario mense florentē, deinde circa Murciam Martio mense, nec usquam alibi.

NEQUE huius facultates sunt mihi comperitæ. Cum verò ejus odor multò mitior sit, & minus caput feriens Lavēdulâ, præsertim eâ cui brevior spica est: credibile est, ejus potentiam & vires, eodem caloris gradu, quo illa est, non consistere.

VERONICA ERECTIOR.

CAP. XLIIII.

IN spicam congesti sunt etiam ejus stirpis quam vulgus Herbariorum Veronicam re-
tam appellat, flores: cujus aliquot genera in Noricis, Stiria, Austriaq; jugis observabam, ab alijs (quod sciam) nondum descripta.

CYBITA-

*Veronica ere-
ctior latifol.
& maior.*

CUBITALES profert caules Primum, interdum etiam ampliores, non valde ramosos, cer-
tè quàm rarissimis alis, sed multis nodis, præditos, folia contrarijs inter se petiolis ad singulos
nodos nascentia, duas aut tres uncias longa, unam lata, crassa, ex atro viridia splendètiaque,
raris & vix conspicuis crenis ferrata, gustus admodum adstringentis & exsiccantis, deinde
acris: summo caule spicatum crescunt multi conferti flosculi, Veronica rectæ dictæ floribus
forma similes, sed colore paulò dilutiores, ab infimâ parte spicarum explicare se incipien-
tes, quemadmodum Teucrij flores, & alij plerique qui spicæ in modum cõgesti nascuntur:
semen in planis vasculis continet, exile, fuscum: radix crassa est, multisque fibris donata,
singulis annis novos ex lateribus caules producens.

2. Est alia huius species cubitalem altitudinem non excedens, multisque in summo caule
ramis prædita, cujus folia superioribus non minùs ampla & crassa sunt, sed neque splendent,
neque aded atra sunt.

3. Conspicitur & tertia species, secundè nò valde dissimilis, cujus folia evidentioribus cre-
nis ferrata sunt, ramulique oblongiore florum spica præditi, in reliquis conveniunt: utrique
sapor idem qui in priore.

*Veronica ere-
ctior angu-
stifolia.*

FIBROSA etiam est Alterius radix, lateribùsque se propagat, novos singulis annis stolo-
nes promens cubito non minores, rectos, virides, veluti nodis aut geniculis distinctos: folia
in singulis nodis bina ex adverso nascentia, oblonga, ejus Lysimachia quæ cæruleum fert
florem pænè similia, sed crassiora, & in ambitu minus ferrata, gustu primum adstringente &
ingrato, postea acriusculo: summi rami in spicas desinunt cæruleorum flosculorum simul
congestorum, quatuor foliolis constantium, in quorum umbilico duo staminibus & pulvi-
natis exile admodum, & rufum.

2. Habet etiam secundum hoc genus alteram speciem, cui media sunt inter utrūque ge-
nus folia, hoc est, isto paulò latiora, illo tamè angustiora, caules minus ramosi, dilutiorq; flo-
rum spica: sapor quidè adstringit & exsiccant, sed non aded vehementer ut in primâ specie.

Natales.

Invenitur utrumque genus cum suis speciebus, in multis Pannoniæ silvosis montibus,
gaudetque umbra: Stiriacarum verò, & Austriacarum Alpium radices, omnes species alunt.
Florent Iulio, aliquando etiam Junio, in hortis præsertim: semen Augusto & Septembri
maturum est.

*Veronica fru-
ticans.*

PEDALIBVS est surculis Tertium genus, duris, lignosis, lentis & flexibilibus, humi spar-
sis & diffusis, ac veluti cinctis frequentibus nodis, unde ex adverso semper utrinque ramuli
enascuntur

Veronica recta minima.

enascuntur virentes, in quibus bina inter se opposita foliola, viridia, crassiuscula, splendentia, longiuscula, & minutis crenis serrata, amari saporis: extremis ramulis seni aut octoni insident flosculi, ex alarum sinu prodeuntes, quatuor, ut plurimum, interdum quinque foliolis constantes, cærulei coloris elegantissimi, palente umbilico, & rubro circulo eum ambiente, unde duo staminula prominent, & ex medio veluti umbone stilus muscæ proboscidi ferè similis, semen in latioribus majoribusq; vulgari veronicâ vasculis, & compressis, exiguum, planum, fulvescens: radix lignosa, & multas fibras spargens: quin & ipsi furculi proximè radicem, atque etiam longius à radice (si paululum terrâ operiantur) ad singulos nodos fibras & radices agunt.

Provenit hoc in Sneberg & alpestribus Stiriac jugis, ubi Iunio fleret: at in hortis etiam Maio, semen Iunio ad maturitatem perducit.

Natalis.

Non dubium est, quin priora duo genera, ad Veronicæ vulgo vocatæ, præsertim quæ recta cognominatur, sint referenda. Tertium, si quis inter Teucria potius recensere malit, non magnopere refragabor. Nullum verò vulgare nomen hæcenus intelligere potui.

CETERVM Veronicæ vulgaris cum recta, tum supina, maxima in Pannonijs, Stiriâ, Austriâ infra Anisum, & Moraviâ, est copia: nec ullæ sunt cæduæ silvæ, nulli aridiores colliculi & aggeres, qui alterutrum non alant.

Veronica vulgaris.

Illius verò, quæ recta cognominatur, duæ species inter se discretæ inveniuntur. Nam altera

Veron. vulg. recta.

altera major est, latioraque habet folia, & longiorem florum spicam: altera minor, gracilior, breviorémque caulem, angustiora folia, minorémque spicam. Vtriusque iconem etiam hîc subjecimus.

Veronica autem species C. V. Fab. Col. ad Alyssum Diosc. referendas putat.

TEUCRIUM.

CAP. XLV.

Teucrij va-
rim generis.

ALIVOT stirpes varijs in Provincijs observabam, quæ, meâ opinione, plurimùm ad Teucrij historiam accedunt: quas quia à nemine descriptas videbam, operæpretium me facturum arbitratus sum, si earum descriptionem meis observationibus infererem, initium faciens à raro quodam genere quod in Hispanijs mihi occurrit.

Teucrium vulgare fruticans, sive I.

Teucrium fruticans Baticum, sive III.

Teucrium
vulgare.

Teucrium autem appello vulgo receptâ opinione, plantam illam si uticantem fragilibus ramis, quadrangulis, quæ folia fert secundum nodos bina semper inter se opposita, latiuscula, crassa, in ambitu Chamædryos instar incisa, & quodammodo sinuosa, supernè viridia & splendentia, infernè canescentia, jucundi (si terantur) odoris: flores in summis ramis spicæ ferè modo digestos, majusculos, hiantes instar florum Chamædryos repentis, nullâ tamen galeâ tectos, coloris ex albo pallescentis: tamen si postremò descriptæ in hoc capite, propius forsitan ad Dioscorideam Teucrij historiam accedant.

Teucrium
Creticum.

Hic non valde dissimile est Alterum genus, semine natum, & duntaxat mihi observatum anno M. D. XCIIII. nam perinde ut illud in fruticem assurgit, ramis tamen tenuioribus & incanis, quos ambiunt per intervalla bina semper folia contrario situ nascentia, Teucrij quidem vulgaris folijs formâ similia, sed infernè magis incana, supernè minus virentia & splendentia, atque etiam minora: flores ex singulis foliorum sinubus prodeunt utriculis inclusi quaterni aut seni, floribus Teucrij vulgaris formâ non dispares, nisi paulò minores essent, & colore purpureo: semen nigrum rotundum. Tota planta odorata est.

Mittebatur semen Creta Chamædryos majoris appellatione.

Teucrij Ba-
ticum, sive III.

ILLIS autem prioribus duabus stirpibus, valde affinis est frutex ille, quem in Batica observabam, proinde à me Teucrium Baticum appellatus, qui licet humanâ interdum altitudine assurgat, plerûque tamen humilior est, unico stolone minimi digiti crassitudine, candicante cortice obducto, & in aliquot ramos diviso, qui tali serie digesti sunt, ut bini perpetuo sint invicem oppositi, quemadmodum in superiore, incani: folia præcedentis fermè, majora paulò, in ambitu nonnihil sinuata (quod pictor non expressit) externâ parte omnino

omnino incana, internâ verò ex atro virentia, non tamen splendentia ut in primo genere, gustu perquam amaro: flos candidus est, labris infernè prominentibus, nulla galea superius imminente, aliquot oblongis staminibus sive villis ex medio flore exilientibus. Perpetuo viret, non secus ac vulgare Teucrium.

Montibus circa Calpen, ad Herculeum fretum, & Bæticae maritimis, in sepibus & inter *Natalis.* alios frutices inveniebam: tum etiam Gadibus, eâ parte qua continenti recens conjuncta tum erat insulaponte admirabili, vulgo *Puente de Guaco* dicto, sed humiliorem, quàm commemoratis locis. Florebat Februario,

Teucrium 1111.

Teucrij 1111. tertia species.

CVBITALES atque etiam ampliores habet **Quartum** caules, admodum frequentes ex *Teucrium 1111.* unâ radice prodeuntes, quadrangulos, subhirsutos, nodis distinctos: folia Chamædryi ferè paria, aut illius folijs quæ à nonnullis Sacra herba existimata est (de qua ad sequentis capituli calcem) similima, bina semper inter se opposita, per ambitû serrata, amari saporis: summi caules in aliquot ramos dividuntur, gestantes oblongam spicam florum cæruleorum quatuor folijs constantium, quorum, quod superiorem partem obtinet, latiusculum semper est, venisque distinctum, duobus intus staminibus & stilo, qui marcescentes integri defluunt: capitella deinde bifida, plana, ut in Veronicæ generibus, exiguo semine plena: radix fibrosa admodum est, & vivax, quotannis novos caules producens, qui infimâ parte secundùm matrem fibras etiam agunt, & sese propagant.

Crescit in omnibus collibus & montibus Pannoniæ, ejus etiam quæ ultra Dravum est, *Natalis.* Austriæ, Moraviæ plerisque & Bohemiæ, petrosis (herbosis tamen) locis, & inter frutices.

Illius genus invenitur inter vepres, non minoris longitudinis virgas ferens, tenuiores tamen humique diffusas, adeò frequentes, ut magnos cespites interdum latè tegant, minori- *Teucrij 1111. Species 2.* bus folijs & dilutiore flore.

Tertium præterea in herbosis collium jugis paulò humilius, angustioribusque folijs, in *Teucrij 1111. Species 3.* ceteris alioqui cum illis conveniens. Florent tres hæc species Maio: Prior & Secunda etiam Junio & Julio.

MULTAs statim à radice fundit **Quintum** virgulas, dodrantes, purpurascens, humi procumbentes, quas alternatim bina semper ex adverso sita, amplectuntur folia, Chamædryos folijs forma & colore similia, & eodem modo per oras serrata, minora tamen, gustu linguam exsiccante, deinde amariuscule: summæ virgulæ in ramulos divise, numerosos

Teucrium v.

Natales.

Teucrium v. can-
dicanteflora.Teucrium v. l.
pumilum.

gulis quadam lanugine pubescentibus, quas bina, semper inter se opposita, vestiunt folia minoris Chamædryos folijs satis respondentia, inter quæ summis virgulis oblongiusculi nascuntur barbatis caliculis flores, à superiorum formâ diversi, concavi enim sunt, extremis oris laciniati, latiores, cærulei tamen etiam coloris, è quibus duo staminula cum longo stilo exeunt: defluentibus integris flosculis, succedunt crassiores & majores siliquæ, exiguo semine plenæ: radix etiam per summa serpit, tenuibusque fibris prædita est.

Teucrium
montanum.

Hujus generis & aliam plantulam postea inveniēbam in summo Sneberg jugo, quæ instar minoris illius Gentianæ vernæ elegantis, ex eodem radicularum capite, breves ramusculos in ambitu fundit humi recumbentes, & sustinentes quaterna aut sena foliola, alternis quidem sibi opposita, sed adeo arctè congesta, ut eodem exortu nasci videantur, quorum forma superioris folijs valde responder, sed longè minora sunt: inter hæc cauliculus exilit uncialis, nudus, gracilis admodum, summo fastigio binos, inter duo minima foliola, prodeuntes flores sustinens, satis amplos, Quinti generis floribus formâ similes, cinerei coloris, qui etiam integri defluunt, ijsque succedunt majuscula quàm in illo loculamenta.

Tempus.

Florent ambo Iulij initio, prioris semen maturum Augusto, quo mense etiam alterius maturefcere verisimile est: ego plantulam florentem & loculamenta adhuc inania habentem legebam.

Nomina.

ΤΕΥΚΡΙΟΝ Græcis, Teucrium Latinis dicuntur hæc plantæ, aut eo nomine donari possunt, præsertim quartum genus cum suis speciebus, & quintum. Nam Dioscorides Teucrium herbam esse ait, virgæ referentem effigiem Triflaginis similitudine, quàm & Chamædryn à nonnullis appellari scribit: cui etiam Plinius suffragatur. Dodonæus i. Chamædryn assurgentem vocavit. Nullum autem vulgare nomen istarum stirpium intelligere potui.

Dispicendum verò an Tertium genus ad Pæderota herbam, cujus Pausanias in Corinthiacis meminit, referri possit. Nam istic, Pæderotis folium minus quàm Esculi, φῆρυ, majus quàm Illicis esse refert, figuram illi inesse querni folij, atque alterâ parte nigricans, alterâ album, cujus color folijs Populi rectè comparari possit: certè nostræ stirpis folium aversâ parte incanum, populi albæ folij alteram partem candore valde imitatur. Nihil statuo, sed pressius ista considerandi ansam studiosis duntaxat præbeo.

Facultates.

ΤΕΥΚΡΙΟ porro, Dioscorides has facultates tribuit. Recens cum poscâ, aut aridi fervefacti jus, potu lienem potenter absumit: lienosis cum aceto & ficis illinitur, item serpentium moribus ex aceto solo, sine ficis.

CHAMÆ-

merosos flosculos in spicæ formam nascentes gestant, quatuor foliolis constantes, eo, quod superiorem floris partem occupat, reliquis majore & latiore, cui circa umbilicum duo staminula inhaerent, stilusque è medio umbilico protuberat, integri deinde flosculi, qui sunt aut cærulei coloris saturatissimi & elegantissimi, aut dilutioris & quasi cineracei, sponte decedentes, quemadmodum in Tertio, siliquulas relinquunt planas, exili subrufo semine plenæ: radix etiam valde fibrosa & vivax, singulis annis, ut Quarta, novas virgulas producens: quin & ipsæ virgulæ nonnumquam secundum radicem fibras agunt.

Nascitur omnibus fere siccioribus agris insultis, herbosisque aggeribus & colliculis, secundum vias publicas inferioris Austriæ, præsertim Viennensi agro, & apud Neapolim vicinam urbem loci naturâ munitissimam. Floret Maio.

Vnicam hujus generis inveniēbam plantam anno M. D. LXXIX. ad radices Montis pagus Gläsenfeld imminētis, secundo à Neapoli jam memoratâ miliari, quæ florem ex carneo candicantem haberet, circa umbilicum carnei coloris venis distinctum, & ejusdem coloris stamina & stilum.

ΑΤ in summo Etscheri jugo, nec usquam alibi, Sextum quoddam genus observabam pumilum admodum, semipalmaribus vir-

AFFINES sunt Teucrium & Chamædryn, atque adeò affines, ut Veteres, Teucrium etiam Chamædryn, contrà, Chamædryn Teucrium appellarint, propter eam quæ inter utramque est similitudinem: sed nec facultates dissimiles.

CHAMÆDRYS autem, de qua nobis nunc sermo, quæque ferè omnibus nota jam est plurimis regionibus est familiaris: frequentissima etiam in Vngariâ, Stirîâ, Austriâ, vicinisque Provincijs: nulli enim agrorum paulò editiore loco sitorum, nulli vinetorû sunt margines, qui eâ non abundant: sed & interdum, secundum publicas vias, gramineis locis nascitur. Duorum porrò est generum.

Chamædryn vulgaris, sive II.

Chamædryn III. sive montana.

VNA, vegetior & uberior, longioribus, crassioribusque virgis, amplioribus & succulentioribus folijs, longiore florum comâ, majoribusque & dilutius purpurascens floribus. *Major.*

ALTERA, minor, gracilioribus virgis, minoribus folijs, brevior florum comâ, & minoribus saturatiùsque rubentibus floribus: vulgatio etiam, ex quâ videlicet in plerisque Angliæ locis, arearum in hortis spatia clauduntur. *Minor.*

Istam candido flore variantem, apud Monasterium Holtzkirche, infra Wirtzburgum, dum Noribergâ Francofurtum anno M. D. LXXIX. proficisceretur, mense Iulio observatam cruebam. *Chamædryn minor alba flore.*

Omnium autem radix latè serpit, lanugine pubescunt virgæ, quæ humi diffusæ, fibras plerumque agunt, & ferrata sunt folia.

CETERVM elegans aliud genus invenitur, quod dodrantalibus interdum serpit ramulis, colore ex fusco rubente præditis, duris, lignosis, folijs nullâ serie eos ambientibus, Chamædryos legitimæ folia referentibus, sed paulò minoribus, & subus incanis, gustu admodum adstringente & exsiccante: flores illi in oblongis pediculis hirsutis singulares, albi, sex, ut plurimum, interdum etiam octonis aut denis (adeò pro loci natalis ubertate aliquando luxuriat) folijs constantes, Cisti feminæ floris pænè magnitudine, multis staminibus in medio præditi, inodori: quibus decidentibus, villosum succedit semen, quale ferè Caryophyllatæ alpinæ aureo flore, libro V. describendæ: radix est dura, lignosa, in diversa tendens, & quibusdam nigricantibus fibris stipata: quin & interdum, humi procubentes & sparsi rami,

Chamædrys quorundam filvestris.

Natales.

Nomina.

Herba cervi.

Леучис мон-
танна.

Facilitates.

Ocimum Indicum.

Chamædrys
filvestris.Ocimum
Indicum.

fibras agunt, ut integri nonnumquam cespites eâ testî conspiciantur.

Frequens est in summis Aultriacarum & Sti-riacarum Alpium jugis: floret Iunio, nempe so-lutis istic nivibus, semen ad maturitatem per-venit Augusto, deinde pediculi omnino exare-scent. In hortos translata (ubi, umbroso loco te-nuique solo reposita, aliquamdiu persistit) ma-turius floret.

GRÆCIS porro priora duo genera χαμαί-δρυς, ἡ χαμαίδρυς, ἡ λινόδρυς, quibusdam etiam τριχρίον: Latinis Trixago aut Trisago dicuntur: Italis, Querciuola; Gallis, Germandree & Chef-nette: Germanis, Bathengel: Hispanis, Camedreos. Tertiam Gesnerus libello de raris & admiran-dis herbis, in descriptione Montis fracti, Her-bam cervi ex quorûdam sententiâ, ni fallor, ap-pellat: & Iosias Simlerus Commentario de Al-pibus, Hirtzwurt, & Chamædrin alpinam.

AN verò ad Leucadem, quam Dioscorides Chamædryi subjungit, & ejus duo genera facit, unam ὀρεῖνν, alteram ἡμερον, hæc referri possit, in tantâ brevitate certi aliquid statuere difficile est. Verum quidem est Leucadis montanæ fa-cultates, nonnullis earum respondere, quas Chamædrys obtinet: nam has illi tribuit Dio-scorides. Recentem in aqua decoctam, potu tussibus, indurato lieni, urinæ difficultati, in-cipientibus hydropicis, auxiliari; menses cie-re, partus extrahere, lienem ex aceto potam consumere: adversus serpentium venena, ex vi-no, potu, illitûque efficacissimam &c. Leucadi autem, ut ex vino, contra animalium venena, præcipuè marinorum, opituletur.

VULGARIS præterea est totâ Pannoniâ, etiam interamni, Stiriâ, Austriâ, Moraviâ, Bo-hemiâque, planta illa Teucrij generibus qui-busdam affinis, quæ passim in Hispanijs, Gal-liâ, Germaniâ, Belgicâque herbosis locis na-sci conspicitur, flore cæruleo pulcherrimo, fo-lijs penè Chamædryos & ejus nomine aliquan-do à vulgo donata, atque etiam in usum rece-pta: quam nunc plerique Chamædryn filvestrem appellant.

OCIMUM INDICUM.

CAP. XLVII.

PLANE novum est hoc Ocimi genus, & se-mine ex Italiâ misso primûm in Germaniâ natum, anno nonagesimo supra millesimum & quingentesimum.

IN pedalem autem, vel ampliorem altitudi-nem assurgit, caule quadrangulo, saturè purpu-rei, ut plurimum, & quasi nigricantis coloris, in-terdum ex viridi duntaxat purpurascens, in plures alas, modò in hac, modò in alterâ parte, ex adverso semper sitas, diviso: ad singulos no-dos sive genicula, nascuntur ex adverso ampla folia, duas uncias aut amplius lata, tres longa, petiolis

petiolis longis innixa, in ambitu profundius incisa & ferrata, pingua sive densa, & succulenta, magnâ ex parte ex atro purpurea, interdum purpureis maculis, majoribus & frequentioribus, vel minoribus & rarioribus duntaxat infecta: summus caulis in florum spicam definit palmum longam, ex atro purpurascentem, qui verticillatim per intervalla semini cum ambiunt, hoc est, ex parvorum foliorum alis utrimque terni, coloris (dum explicati sunt) albi purpureis venis distincti: semen in vasculis, quale in reliquis Ocimi generibus, atrum, rotundum, crassiusculum: radix multis capillamentis firmata. Elegans hæc planta est, & tota graviter odorata, ut cetera Ocimi genera, illorum etiam instar hieme perit: novâ igitur singulis annis satiatione acquirenda.

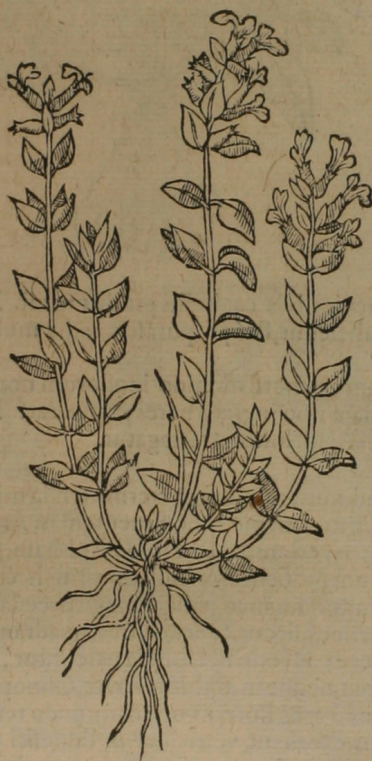
Floret cum reliquis Ocimis, quorum magna est varietas.

CLINOPODIUM.

CAP. XLVIII.

QVALE sit legitimum Clinopodium Veteribus descriptum, nondum liquet, Neotericis diversas stirpes pro Clinopodio proponentibus. Ad ejus tamen genus aliquod referri posse arbitror, quam hîc subijciam plantam.

Clinopodium Austriacum.

DODRANTALIBVS ea est cauliculis, tenuibus, quadratis, duris, geniculatis, quos ex intervallis bina simul ad singula genicula semper ambiunt folia, contrarijs inter se pediculis disposita, Seryllo vulgari ferè similia: sed magis ad Clinopodij vulgo crediti, sive Acini Fuchsi foliorum formam accedentia, minora tamen, & raris crenulis ferrata, viridia, non injucundi odoris, saporis autem aliquantulum acris, sicut ferè jam dictum Clinopodium: flores summis cauliculis ad singula genicula proferunt Clinopodio vulgari non dissimiles, sed multò majores, purpureo saturo seu violaceo colore præditos (tametsi nonnumquam inveniuntur albi) antrorsum maxima ex parte propendentes, & converfos: quibus succedunt vascula, qualia in dicto Clinopodio, vètriosa, in quibus terna aut quaterna nigra semina, Calaminthæ aut vulgaris Clinopodij seminibus æqualia: numerosas habet radices, duras & multis fibris capillatas.

Clinopodium Austriac.

Varietas.

Crescit in montibus, Badensibus thermis imminentibus, & ceteris vicinis ad Danubium procurrentibus: varijs præterea alijs locis. Floret Maio, semen lunio maturum.

Natales.

NVLVM vulgare nomen, apud rusticos illius regionis adhuc invenerat, cum observabam, ego Clinopodium Austriacum nuncupabam, quia in sola Austriâ inveniēbam: non minùs commodè tamen Acinon Austriacum forsitan dixissem.

Nomina.

ILLVD porrò Clinopodium, cujus modò memini, sive Acinos Fuchsi, vulgare est in Pannoniâ, Austriâ, vicinarumque regionum locis aridis.

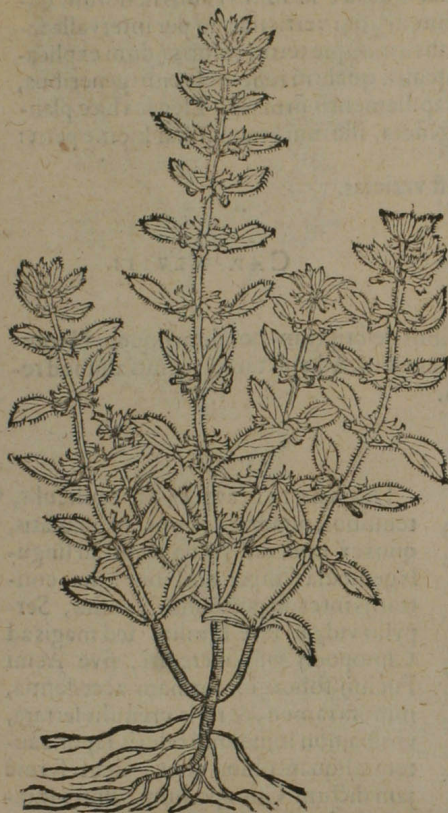
Clinopodium vulgare.

PASSIM item in cædis silvis, aut inter fruteta, & ad silvarum margines provenit Clinopodium Matthioli: cujus duo genera inveniuntur.

Clinopodium Matthioli.

1. Vnum enim elatius est, majoraque folia, & longiora capitella habet, atque illa sæpiùs in multas coronas disposita.

Majus.

Minus.

2. Alterum humilius, minoribus folijs, & brevioribus capitellis præditum est. Folia, & quadranguli caules utrique incanà lanugine pubescunt, flos purpurascit, radix multis fibris capillata serpit. Vtrumque Iunio floret.

Calamentū
inodorum.

Acinos.

SUNT qui Calamentum inodorum appellant, tamen omnino inodorum non sit censendum, quandoquidem interdum odore quodam non ingrato nares perfundat. Non sunt qui Acinon vocare malint, sed Dioscoridei Acini historia refragatur.

CETERVM quia in Acini mentionem incidimus, minimè prætermittenda mihi videtur elegans quædam plantula, quam anno M.D.XXI. mense Iulio florentem in Angliâ observabam, dum commodum navigandi tempus expectans, ad Ill. Dn. de Cobham, Garterij ordinis Equitem, & quinque portuum Præfectum proficiscerer: nullam enim hæcenus videre memini, quæ ad *Acinus* Acini Dioscoridis historiam meo iudicio magis accedat.

Acinos Dio-
scor feritè.

PAUCOS habet illa ramulos dodrantes, tenues, siccos, subrubentes, quadrangulares, frequentibus nodis cinctos, ad quos bina semper ex adverso sita foliola nascuntur, Fuchsj Acino non dissimilia, sed minora & succulentiora, neque in ambitu serrata, Clinopodij Austriaci folia valde referentia, grati cujusdam odoris & Botrym quodammodo referentis, sed non adeò validi & gravis: summos ramulos exornant verticillatim dispositi utriculi, quales in Acino Fuchsj, deinde similes penè flosculi, magis tamen ex cæruleo purpurascens.

Facultates.

HAS autem facultates Dioscorides suo Clinopodio tribuit. Bibitur herba, & succi ejus decoctum, ad convulsa, rupta, strangurias, serpentium ictus: menses & partus pellit: & pensiles verrucas, quas achrocordonas vocant, eicit, aliquot diebus potum: alvum sistit decoctum ad tertias, potumque, ex vino, si absit febris, febrim autem sentientibus, ex aquâ.

Acino verò istas. Menses & alvum pota sistit: illiâ, panos, sacrumque ignem sanat.

TRAGORIGANVM.

CAP. XLIX.

DVO Tragorigani genera statuit Dioscorides, quibus binas persimiles plantas, (nisi iudicium me fallit) in Hispaniâ meâ peregrinatione videre memini: deinde tertiam, quæ ad Secundum genus reduci potest.

Tragoriganum II. altera species.

PEDALI, aut sesquipedali altitudine fructificat Prior, multis tenuibus & lignosis furculis, atque circum illos folia ad singula internodia bina ex aduerso respondentia habet, minora quàm sint Majoranæ folia, mediæ inter Origanum & Seryllū silvestre magnitudinis, omnino incana, odoris jucundi, & acris saporis: flores verticillatim extremos furculos ambiunt, vel illis etiam insident exigui, candidi, semen minutum in caliculis suis occultatum gerentes: radix lignosa multis fibris capillata. Tota odorata est, & semper virens.

Tragorig.
hisp. I.

MINORES sunt Alteri furculi & candidiores, tenuiora longioraque folia, aliquantulum incana, acris gustus: odor minus jucundus quàm in Priore: flores etiam verticillatim circa summos ramulos nascuntur ex utriculis prodeuntes, majores alijs & galeati, candidi: semen observare non potui: radix priori similis, lignosa, dura, multifida.

Tragorig.
hisp. II.

TERTIA, quæ Secundæ genus, neque formâ, neque magnitudine valde ab illâ differens invenitur, furculis tamen nigrioribus, magis hispidis & atris folijs, atque flore minore, purpureo. Vtraque etiam perpetuò vi-
ret, sed posterior hæc longè odoratior, eâ, quæ album florem fert.

Tragorig.
hisp. III.

Prior multis Hispaniæ locis provenit, arido & petroso solo, cum Stœchade permixta: nunc etiam inquilina facta multorum hortorum, cum in Galliâ, tum in Angliâ & Belgicâ.

Natales

gicâ, Alterius utramque speciem solo Valentino agro observabam Martio florentem, & sponte nascentem. Quæ verò purpureum florem gerit, in Belgicis hortis mihi etiam postea conspecta, & quibusdam Germanicis, sed vix istic hiemem ferens.

Nomina.

Τραγορίανος Græcis utrumque genus dicitur: Tragoriganum Latinis: Secundum etiam à nonnullis Τρασίον, Prasium, quod nomen fortasse secundæ ejus speciei conveniet. Castellani primum *farilla* vocant: quo nomine alterum utrumque vulgo appellent, non intellexi.

Clinopodium

Marum.

Heleniū odo-

rat. Theoph.

Ambra dul-

cis.

Non desunt etiam qui priorem plantâ nomen Clinopodium: plerique tamen pro Maro habent, aliqui Helenium Theophrasti esse augurantur, cujus solû nomen apud illum Auctorem extat inter odoratas plantas cap. 1. & vi. libro vi. Plantarum Histor. Istius semen aliquando communicatum Illmo Cattorum Principi Wilhelmo, Ambraë dulcis nomine, ex quo natæ ipsi plantæ, quarum unam deinde siccam cum seminis ejus aliquâ parte, Viennam ad me pro suâ clementiâ mittebat.

Facultates.

TRAGORIGANVM autem exalfacere, urinam ciere, menses trahere, decocto potu bilem ejicere, lienosis ex aceto bibi, & contra ixiæ venena ex vino: peripneumonici, tussientibus, ex melle in eclegmate dari scribit Dioscorides. Gratam ac mitè esse ejus potionem: quare cibum fastidientibus, & stomacho acida ructanti imbecillôque tradi: tumores cum polenta illitum discutere.

HYSSOPVS SPICATO FLORE.

CAP. L.

Hyssopi vul-
garia varia-
tas.

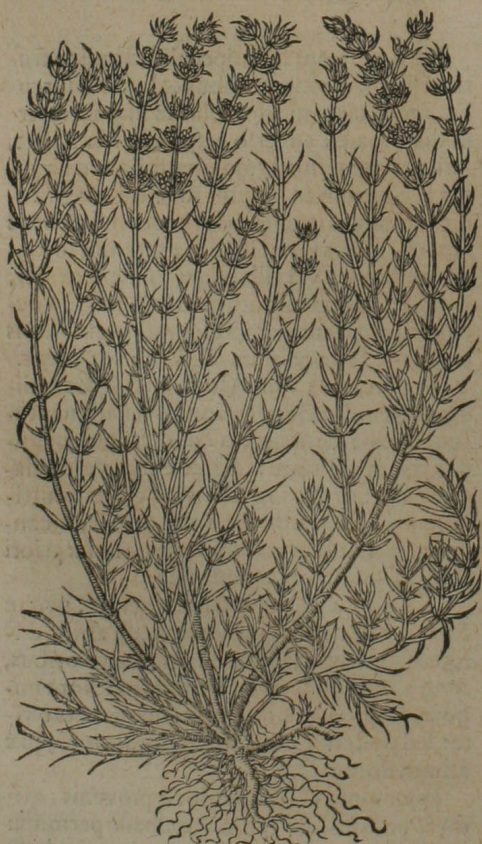
HYSSOPI illius vulgaris qui in omnium hortis alitur, tria inveniri genera, colore floribus duntaxat inter se variantiâ, etiam hortulani norunt, vulgatissimum, cæruleo; bina alia, vel niveo, aut rubescente, quæ satiatione in eum qui cæruleum fert florem sæpissimè degenerant, licet nonnullæ plantæ matris colorem adquirant.

Hyssop. hisp.
minor.

ALVIIT aliquando Belgica aliud genus humilior & tenerius, hispanico semine natum, alioqui formâ non multum differens à vulgari, cæruleis floribus, quod *γ/sepillo* vocabant, quia nimirum semen, ex quo natum, tali nomine inscriptum fuisset. An verò id genus istic etiam nunc alatur, me later.

Hyssopus angustifol. spicato flore.

Hyssop. spi-
cato flore.

Hyssop. vulg.
comos.

NUNC Quintum quoddam genus invenitur, non quidem à me conspectum: sed ejus icon ad me missa (cum tenellis ipsius stirpis ramis spicâ suâ florum onustis) Hyssopi spicato flore nomine, Londino usque, ab optimo viro Jacobo Gareto juniore. Valde autem fruticat hoc genus, nec minùs quàm vulgare suis virgis se propagat, quæ sesquipedales interdum sunt, dura, lignosa, in multos, virides, tenuësque ramos divisæ, quos obsident angustiora quàm in vulgari folia, viridia, calidi gustus, alternis & ex adverso inter se nascentia: summi rami desinunt in spicam florum illos verticillatim ambientium, vulgari forma similium, minorum tamen, coloris cærulei: radix dura, lignosa, multifida plurimisque capillamentis firmata, ex quâ etiam plures nascentes virgæ humi interdum procumbentes, fibras agunt. Tota planta, si digitis atteratur, odorata est. Similem deinde plantam nactus sum munere honesti & optimi viri Wilhelmi Parduyn Middelburgensis.

MEMINI & aliud Hyssopi genus videre in Angliâ, anno reparatæ salutis humanæ M.D.XXCI, vulgari non admodum dissimile, sed quod ad Quartum illud genus hispanico semine natum magis accederet, exceptis ramulis, qui in virgarum fastigio numerosi in latam comam spargebantur: propterea Hyssopi comosi appellationem indebam. Id

genus tum temporis Viennam transferre volebam, sed in itinere mihi corruptum.

THYMVM.

THYMVM.

CAP. LI.

Thymum legitimum.

SVFFRVTEX est Thymum, pedem ^{Thymum legitimum.} Sinterdum altus, multis ramis lignosis, tenuibus, & candidis præditus, quos per intervalla ambiunt folia sibi invicem opposita, angusta, tenuia, candicantia, acris gustus, quæ quibusdam locis hieme decidunt: nam ubicumque sponte nascentem hanc plantam inveniebam, seu hieme, seu veris initio, folijs viduam conspiciebam: sed utrimque ab exortu & vestigijs foliorum, prominebant veluti oblonga capitella, instar eorum quæ in Origono Oniti sunt, ex tenellis foliolis viridibus congesta, adedò confertis & numerosis, ut unicum longiusculum folium appareret: ipsa capitella cum floribus in planta virente observare non potui, jam enim deciderant, sed illorum duntaxat vestigia summis virgis sive ramulis, in omnibus plantis conspiciebam. Hispali autem, ubi maximus est ejus proventus (nam aliud Thymum non norunt) magni ejus jam resiccati fasciculi demonstrati sunt cum suis folijs & longiusculis capitellis suos purpurascens flores adhuc retinentibus, gratissimi odoris: illo enim in aquâ decocto utuntur ad dolia, quibus vinum asservatur, eluenda & repurganda: non minoris etiam usus est ad conciliandam odoris gratiam ijs vasis, quibus conditæ uvæ asservari solent.

Ceterum non modò circà Hispalim ^{Natales.} copiosè nascitur, sed Gadibus etiam, quâ

parte insula ponte jungitur continenti, totâ insuper Bætica in maritimis collibus meridiei obversis.

THYMVM verò vulgare, quod nonnulli durius cognominant, quòque, teste etiam ^{Thymi vulg. variis.} Plinio libro XXI. cap. x. Naturalis Historiæ, lapidei campi in Narbonensi Provinciâ referti sunt: & mediterraneis (quemadmodum Salmanticensi agro) & alijs Hispaniæ locis, sponte crescit gracili & salebroso solo, nunc purpureo, quale in Narbonensi Galliâ, & Aquitanicâ, nunc albicante flore.

PRIMUM, Dioscoridis *θύμος* est, Latinorum etiam Thymus aut Thymum, Bætici ^{Nomina.} *tomillo* simpliciter, mediterraneis Hispaniæ ignotum, atque etiam universæ Galliæ. Alterum, Plinij thymum nigrius esse videtur, & illud quod Dioscorides cap. de Epthymo durius appellat: nam in hoc, cum in Hispanijs, tum in Galliâ Narbonensi, cuscutam illam vulgarem delicatulam rubris filis copiosè nascentem & capillamentis se illi implicantem colligere memini. Castellani hoc thymum *tomillo salsero*, aut *salsero* simpliciter: Galli, *du thym*: Itali, *Thymo*: Germani *Thimus* oder *welscher Quendel* appellant.

DIOSCORIDE autem teste, thymum cum aceto & sale pituitam per alvum detrahit: ejus decoctus prodest orthopnoicis, & anhelatoribus, tineas ventris exigit, menses, partus & secundas pellit, atque urinas ciet: cum melle in eclegmate faciliores efficit excreationes: recentes tumores discutit, cum aceto illitum: concretum sanguinem dissolvit: verrucas peniles tollit cum aceto: ischiadicis cum vino & polenta impositum subvenit: hebetibus oculis in cibo prodest, &c. Pares illi facultates tribuit Plinius: insuper addit, dari comitialibus, quos correptos olfactus excitat thymi: viris contra inflationes cum melle & aceto, & si venter turgat, testésve, aut vesicæ dolor exigit: articularibus morbis & luxatis, tritum ac lanæ inspersum ex oleo imponitur: dant & potionem articularibus morbis trium obolorum pondere in tribus cyathis aceti & mellis. ^{Facultates.}

THYMBRA legitima.

CAP. LII.

Thymbra le-
gitima.Thymbra
historia.

Serpillum silvestre Zygis Diosc.

Nomina.
Serpillum.
Serpillum, Spu-
ci.
Facultates.Serpillum ve-
teru duplex.Serpillum
Zygis.

THYMO subiiciemus Thymbra-
legitimam, primum mihi conspe-
ctam & exactè notam anno reparatæ sa-
lutis humanæ nonagesimo quinto su-
pra millesimum & quingentesimum, ut
quæ mihi illo ipso nata, semine à Do-
ctissimo rei que herbariæ peritissimo vi-
ro Honorio Bello è Cretâ usque m. 1580,
ubi Cydoniæ Medicam artem exercet.

MVLTIIS ea ramis statim à radice fruti-
cat, Thymi instar, quadrâgulis, subaspe-
râ lanugine obductis, purpurascensibus,
quibus innascuntur alternatim semper
ex aduerso ramuli, folijs eadem serie di-
gestis onusti, Thymi genuini folijs penè
similibus, subhirsutis, odoratis, medijs
quodammodo inter cunilam & Thy-
mum odoris, acriusculiq; saporis: sum-
mos ramos verticillatim ambiunt ali-
quot capitula multis foliolis constantia,
inter quæ caliculi, è quibus emergunt
suauiter purpurascens flosculi, Thymi
flosculis similes, in quatuor lacinias di-
uisi, quarum infima latior est & repan-
da, suprema etiam lata, sed brevior, reli-
quæ duæ minores, prodeuntibus è me-
dio quinque staminibus candicantibus,
quorum apices fusci coloris, & medio
stilo bifido. Octobri & Novembri dun-
taxat flores protulit, eâ ob causam nul-
lum semè præbere potuit: è quo tamen
nata planta, pusillum, nigrum, Thymi
feminis instar: radix dura, lignosa, quam
apud nos perennem futuram, vix mihi
persuadere possum, licet rami procum-
bentes fibras egerint.

GRÆCVM nomen *Θύμρα*, Latinum
Thymbra: Cretenses etiam num hodie
Θύμρα & *Θύμρα* appellant. Dioscorides
eadem illi facultates tribuit quas Thy-
mo, si eodem modo sumatur. Paulus
autem, siccare & calefacere in tertio or-
dine scribit; hinc oleum in quo deco-
quitur, rigores febriû circuitu remean-
tes discutere, flores idem præstare, quo-
rum decoctum menses cieat & foetus
extrahat.

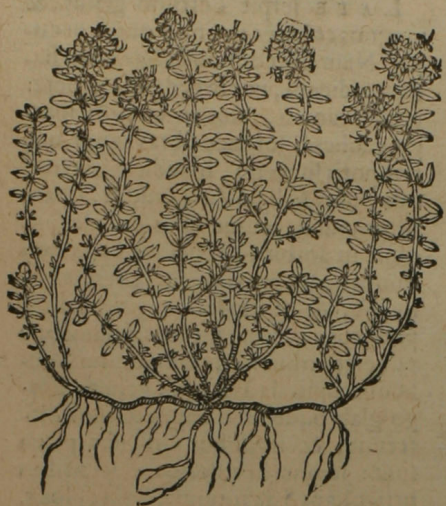
SERPYLLVM. CAP. LIII.

SERPILLI duo genera Veteres fe-
cerunt Sativû & Silvestre. Sativum
à serpendo dici tradit Dioscorides: silve-
stre non serpere, sed in altum crescere.
Plinius contra lib. xx. cap. xx. i. Silvestre
serpere scribit: Sativum non serpere, sed
ad palmi altitudinem increfcere.

SERPILLVM autem silvestre Zygis ap-
pellatum, quale Dioscorides describit,
observabam, ni fallor, in Castella veteri,
ijsdem

Serpillum vulgare repens.

Serpillum Pannonicum I.

ijisdem locis cum Thymo duriore sive nigro, cui perquam simile est figura, ramis, altitudine & radice: folia verò paulò latiora habet quàm Thymum, minus odorata, sed gravius nonnihil olentia, utpote quorum odor ferè sit inter Abrotonum & Stœchadem medius: in virgis item ramulos, qui floribus verticillatim nascentibus vestiuntur, coloris ex albo purpurascens: qua florum dispositione & odore, à Thymo discerni penè duntaxat potest. Minor est præterea ejus acrimonia quàm Thymi, quippe quæ aliquid adstrictionis admistum habeat.

Floret cum Thymo duriore, & perpetuo etiam viret.

CETERVM præter hoc, aliud est silvestre, quod vulgariter crescit in omnium quas adij Prouinciarum nudis collibus, gramineis campis, aut ficcioribus pratis, viarumque herbosis marginibus. Ejus historia cum à plerisque sit descripta, minimè retexendam ducimus: iconem tamen subijcimus, atque tria alia genera mixtim cum illo in Vngariâ, Austriâ, & Moraviâ nascentia, hoc capite describere instituiamus, quia ab alijs non esse observata video.

PRIMUM est admodum simile vulgari in omnibus, ut opinor, Europæ Provincijs occurrenti: crassiora tamen & magis atra habet folia, quæ trita, citrij mali, vel melissophylli odorem referunt, & capitella paulò majora, magisque purpurascens, similibus tamen flosculis prædita: crassiores ramulos, quadrangulos, palmares, per terram fusos, ad singula internodia fibras agentes: radicem verò lignosam, multifidam, fibrosamque, numerosos proferentem cauliculos, summâ tellure in orbem sese spargentes.

ANGUSTIORA Secundo sunt folia, pauloque longiora, viridia, glabra, rarius per cauliculos sparsa, bina semper ex aduerso, sed alternis, nascentia, quemadmodum magnâ ex parte in ceteris stirpibus quæ quadrangulo sunt caule, aut virgis: cauliculi frequentes, tennes, longi, humi fusi, & subinde ad internodia fibris sese firmantes, oblonga, mollia, & veluti spicata in summo ferentes capitella, flosculis, vulgari æqualibus, referta: radix lignosa est, dura, & multifida. Tota planta aut nucis juglandis foliorum odorem quodammodo refert,

Serpillum
vulg.

Serpill. Aust.
citrij odora.

Serpill. ang.
guiso glabro
que folio.

refert, interdum nullo manifesto odore prædita deprehenditur: soline mutatione, an auræ variantis afflatu id accadat, me later.

Serpyllum Pannonicum III.

Serpyll. an-
gusto la. angu-
mofoj. folio.

Tempus.

Nomina.

Facultates.

Diosc. emaculatus.

L A T E serpit Tertium genus, & magnos cespites nonnumquam occupat. Nam licet duram & lignosam habeat radicem, ut præcedentia genera: tamen, quos in circuitu spargit, cauliculi, subinde fibras agunt, quæ temporis successu, in radices non minus duras & lignosas evadunt, quam sit primaria, atque alios deinde fundunt in ambitu cauliculos folijs non minus quam proximè præcedentis, oblongis, & ijs quidem angustioribus, præditos, incanâ mollique lanugine pubescentibus: longa in summis cauliculis capitella à secundi generis longi glabrâque folio capitellis non differunt, & similibus flosculis plena sunt: semina in villosis rufescentibus utriculis parva, rotunda, fusci coloris. Tota stirps pineum quodammodo si-ve resinaceum odorem trita refert, & calido gustu est.

Omnia hæc genera eodem tempore florent, mense videlicet Iunio: natales jam ante diximus.

DIOSCORIDI ἔρπυλλος ἀγρίος καὶ ζυγίς vocatur quod primum descripsi: Latinis Serpyllum, & Plinio quidem domesticum quod serpere negat: vulgare autem passim nascens, etiam Serpyllum ab omnibus appellatur: quo nomine, alia quæ subjeci in Austriâ & vicinis Provincijs nascentia, donari poterunt: nam, quantum ex temperamento conijcere licet, similibus etiam facultatibus erunt prædita, aut certè non multum inferioribus.

SILVESTRE autem sativo efficacius esse, magis excalfacere, & ad medendi usum aptius esse testis est Dioscorides: proinde menses trahere, urinam potu ciere, torminibus, ruptis, vulsis, & jocinoris inflammationibus auxiliari; adversus serpentes, potu illitûve: capitis dolores mulcere rasaceo incoctum, & in aceto madefactum: maximè verò lethargicis & phreneticis convenit. Cruentos vomitus sedat succus drachmis quatuor ex aceto potus. Plinius addit ex aqua bibi ad jocinoris dolores: folia obolis quatuor dari ad lienem ex aceto: ad cruentas exscreationes teri in cyathis duobus, aceti & mellis.

Ceterum in Serpylli descriptione apud Dioscoridem, mendum esse suspicor in his verbis, φυλλων περίπλεα ὁμοίων πηγάνω, legendumque ὀριγάνω arbitror: nam quæ affinitas foliorum Rutæ cum Serpylli folijs? accuratius hic locus considerandus.

POLIVM.

PLVRA quàm Veteres tradiderint nunc inveniri Polij genera certum est, eaque vel *Polium va-*
furculorum firmitate, vel foliorum amplitudine, vel florum varietate, atque insuper to- *ry generis.*
tius stirpis colore inter se differentia.

Polium montanum I.

Polium montanum III.

VNUM, palmares aut ampliores, ex eadem radice lignosâ & durâ producit cauliculos, *Polium I.*
in multas alas divisos, humi sparfos, quos disposito ordine, & ex adverso, semper tenera am- *albo flore.*
biunt folia, longiuscula, angusta, oris in externam partem reflexis, & leviter denticulatis,
adeò ut vix, nisi diligenter observantibus, denticuli appareant, incanis: è quorum exortu
alia numerosa prodeunt foliola magis tenella & incana: Summis ramulis capitella fert ex
multis caliculis canescentibus & tomentosis congesta (unde flos emergit albus) & quæ se-
men continent per maturitatem nigricans, subrotundum, satis magnum pro plantæ tene-
ritate. Tota planta suaviter olet, cum gravitate quadam non injucundâ. Februario &
Martio florentem observabam.

MULTIS Alterum fruticat ramulis, superiore firmioribus, non humi fuis, sed erectis, *Polium II.*
rotundiusculis, incanis, palmaribus, plerumque etiam longioribus: folia superiore angu- *albo flore.*
stiora, frequentiora, ex intervallis contrario situ ramulos ambiunt, extremâ parte duntaxat
denticata, sed minùs quàm in Primo: majora in summis ramis habet capitula longiora-
que, latiora tamen, neque adeò compacta, in quibus flos etiam albus, deinde semen prio-
ri simile. Non minùs odorata est hæc planta, quàm prior. Aprili floret, interdum
etiam Maio.

TERTIUM genus mediæ est inter primum & secundum magnitudinis, minus fruti- *Polium III.*
cosum, minùsque firmis ramulis secundo, firmioribus autem primo: nam partim procum- *flavo flore.*
bentes eos habet, partim etiam erectiores, omnino incanos, magis etiam quàm primum:
folia item utroque ampliora, & tota candida: tenelli tamen ramuli capitella sua jam pro-
trudere incipientes, cum ipsi folijs flavescente lanugine obducuntur, perinde ac ipsa
integra

integra oblonga capitella, quæ tandem luteum florem proferunt: semen autem alijs simile, ut postea ex eo quod apud Belgas alebatur deprehendi. Florebat verò natali loco Martio mense, apud Belgas serius.

Polium IIII.
flore ex albo
palescente.

Ex istius porro semine in Belgicâ nato, & à Generoso Viro Ioanne vander Dilst p. m. amico singulari, Viennam Austriæ ad me misso, natæ sunt mihi istic plantæ, quæ, altero à satione anno, flores mihi protulerunt, non eos quidem luteos, sive pallidos, quales mater, sed modo candicantes, modo interius palescentes & foris exalbidos, comamque etiam non minus quàm folia canescentem, vel levissimè palescentem: alioqui, latioribus & in ambitu crispis incanisque folijs, & candidâ lanugine pubescentibus virgulis, matrem referebant, quæ ut plurimum in maiorem longitudinem excrecentes, humi fusæ erant, minores verò surrectæ.

Hoc genus aliquot annis in hortulo, quem Viennæ colebam, conservavi, leviter adversus hiemis injurias tegendo tenerioribus abiegnis ramis: sed aspera illa anni M. D. X X C V I, hiems corruptit, cum selectissimis alijs (ut aliquoties memini) stirpibus.

Polium montan. v. purpureo flore.

Polium v.
purp. flo.

Q V I N T V M prorsus tenellum est, exilibus & dodrantalibus ramulis, humi fusis, multâ lanugine candidâ tectis, qui subinde ad nodos radices agunt: folia illi sunt mediæ inter primum & secundum genus magnitudinis, breviora tamen, denticulata, valdeque tomentosa, quæ adeo causâ est ut in tenellis folijs nulla dentium vestigia conspiciantur, nisi à diligenter observantibus: capitella superioribus paulo minora, totaque tomentosa, in quibus flos purpureus.

Polium VI.
albo flo.

S O L A teneritas stirpis, & floris varietas inter proximè descriptum, & Sextum hoc genus, discrimen facit, quod albis floribus est præditum. Vtrumque enim genus nihil ferè nisi tomentum sunt, & odoris suavitate reliqua genera superant. Vtrumque suis floribus onustum Martio reperiēbam; nec differentiam animadvertissem, nisi floris color, diligentius conferendi singulas plantas, ansam præbuisset.

Polium VII.
albo flo.

M V L T A S ex eadem radice promit Septimum Polij genus virgulas, primi generis virgis similes, sed breviores & magis fruticosas, supra terram sparsas, folia in his per intervalla, bina semper inter se opposita, Libanotidis coronariæ folijs ferè æqualia, minora tamen, supernè viridia, infernè canescentia, nullis crenis per oras notata, amari gustus & iucundi quidem odoris, attamen minus grati, quàm qui in legitimi Polij montani folijs percipitur: florem extremis ramulis gerit copiosum, album, alterius Polij floribus formâ non absimilem, non tamen spicæ instar crescentem, sed veluti in caput congestum: semen deinde in vasculis exiguum, nigricans: radix illi dura, lignosa, multatida, multis capillaribus fibris prædita.

Quia porro illius iconi, quam in Pannonicis Observationibus exhibui, nulli flores additi fuerant, sed sola vascula semen continentia, aliam iconem adijcere volui, in qua quidem flores

Polium VII. cum flore.

Polium Pannonic. VII. cum semine.

Polium montanum VIII.

dem flores benè expressi: gravius autem peccatum in foliorum præposterâ serie, quæ temerè per virgulas sparsa esse non debent, sed alternatim ut in ceteris generibus disposita.

SE D etiam est Octavum quoddam genus omnium minimum, duarum unciarum longitudinem vix superans, exilibus ramusculis, in quibus, non minùs quàm in superioribus ordine & ex adverso opposita nascuntur foliola duriora, breviora & angustiora non denticulata: ramulis insident terni aut quaterni flores albi, superiori forma similes, sed minores: hujus semen non observavi, sed Septimo generi simile esse puto: radix etiam fibrosa est, & vivax natali solo. Nullâ verò odoris gratiâ commendabilis est hæc planta. Floret autem seriùs, Junio videlicet.

Polium VIII.
alba flor. minimum.

Neutram harum postremarû stirpium, licet sæpiùs cum suis cespitibus in hortum translatam, umquam cicurare potui, sed consueto pabulo destitutæ, semper corruptæ sunt.

Primum, nascitur in maritimis Baticæ, *Natales.* Valentinique Regni, & Narbonensis Galliar. Alterum, non nisi in mediterraneis Hispaniæ observabam, solo exili & petroso, in collibus crescens. Tertium, regno Granatenfi & Valentino. Quartum, semine Tertij

ne Tertij mihi natum Viennæ Austriacæ, ut paulò antè dixi. Quintum & Sextum, Murciano regno duntaxat inter Lorca & Velez el rubio, in acclivitatibus tumulorum arenosorum. Septimum copiosè invenitur in ascensu montis Hamburgensis, qua parte Austriam sive Septentrionem spectat, octo infra Viennam milliabus: sed multò abundantius in monte Badensibus Austriacis thermis imminente, alijs (que montibus ficcis & salebrosis, inter saxa, quibus delectari videtur: in tenui tamen solo (montium videlicet) unde graminei cespites exempti sunt, longè uberiùs provenire solet. Octavum, nascitur publicà via agro Viennensi: id etiam, aut certè illi valde simile, in Allobrogum collibus, Lemano lacui vicinis, & meridiei obversis aliquando observare memini.

Nomina.

DICITUR hæc planta Græcis *πολίον*, Latinis Polium; Primum genus, ad Dioscoridis montanum, quod ipse *ἀρεινόν & τεύθριον* vocat, referri posse videtur: hoc Bætica *offuna* appellant. Alterum, ad ejus secundum genus, quod fruticosius priore esse dicit, non tamen minus odoratum primo: id Hispanis dicitur *altamiza*. Tertij, nullum nomen vulgare intellexi. Quintum & Sextum, incolæ Chamæpityn esse putabant: vulgare autem nomen apud incolas erat *camarilla*. Thermarum accolæ Septimum *wilde Rosmarin*: hoc est, silvestrem Rorem marinum nuncupabant.

Facultates.

CETERVM Polium viscera obstructionibus liberat, urinam & menses ciet, in antidota miscetur, suffitum & stratum serpentes abigere, illitu vulnera glutinare creditur.

*Polij ramuli
ut pangantur.*

ILLVD porrò rei herbariæ studiosos obiter admonitos volo, omnis generis Polij ramulos in terram umbroso loco depactos, sine difficultate radices agere, modò ipsa terra bene subacta, & repurgata sit: ut in aliquot ejus generibus periculum feci.

FINIS LIBRI TERTII.

CAROLI

j

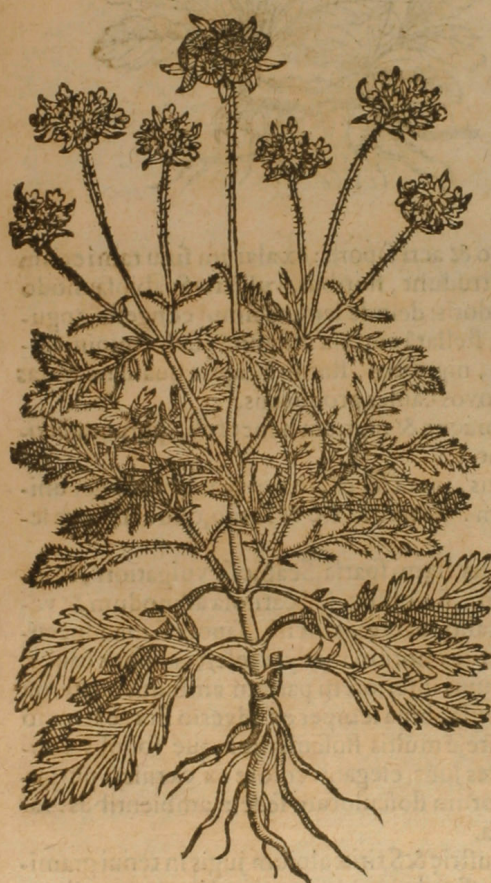
CAROLI CLVSI RARIORVM PLANTARVM HISTORIÆ

LIBER QVARTVS.

SED nec Scabiosarum & Asterum, aliarumque quarundam illis similium, inelegantes sunt flores: eam ob causam, Quarto libro erant comprehendenda, cum nonnullis quæ non in iucundo, & alijs quæ gravi odore præditæ sunt. His adnectentur Sedi genera, congeneres illis stirpes, & alia crassâ tuberosâque radice donatæ.

SCABIOSA.

CAPVT I.

MAGNA sane est Scabiosarum varietas: nam nullas Prouincias adire memini, in quibus ejus aliquod peculiare genus non inuenim, ut ex ijs lucubrationibus quas in lucem antea emisi, atque etiam in hac Stirpium Historiâ videre licet.

PRIMUM locum dabimus Scabiosæ majori Hispanicæ, quæ folia, vulgaris Scabiosæ majoris folijs similia habet, laciniata videlicet, altè incisa, mollia, lanugine pubescentia: caules nodosos, rotundos, interdum cubitales, e quorum geniculis folia inter se opposita: summis ramis capitula insident è multis caliculis membranaceis & paleaceis composita, qui singulares flores continent catidicantes, quibus deciduis, in medio quasi singulorum caliculorum umbilico, exigua quædam stella subnigra conspicitur, quatuor, quinque, aut sex interdum radiolis constans: paulatim verò hi caliculi excrecentes expanduntur, donec semen hirsutum & crassum (quo caliculi sustinentur) maturescere incipiat: radix candida, crassa, vulgari similis.

Scabiosa major Hispanica sive i.

Crescit iuxta Vinearum margines & semitas, locisque incultis agro Salmanticensi, per reliquam etiam Hispaniam, haud dubiè & in alijs calidioribus regionibus. Floret istic mense Iunio. Apud Germanos verò, qui illam semine ex Italiâ misso interdum natam colunt, serius: sed cum magnâ ex parte circiter Autumnû flores præbere soleat, plerumque inane succedit semen, (licet aliquando benè maturum colligere

Natalis.

meminerim) & subsequens hiems stirpes corrumpit. Vidi tamen qui ramis in terram demissis propagare & conservare studuerunt: sed operam luserunt.

ALIA invenitur ei persimilis, & solâ magnitudine differens: est enim per omnia minor, folia tenuius incisa, caliculi & flores minores ex cæruleo purpurascunt.

Scabiosa minor Hispanica sive ii.

Iisdem cum superiore locis nascitur, atque eodem etiam tempore floret, & semen ad maturitatem perducit.

TERTIÆ cubitales sunt caules, rotundi, nodosi sive geniculati, nonnihil hirsuti, concavi, in singulis geniculis bina folia ex adverso nascentia, non multifida instar aliarum Scabiosarum, sed lata, in ambitu tamen grenata, Vrticæ folijs interdum majora, brevi petiolo

Scabiosa latifolia. Parn. vobro flore sem iii.

AA

pendentia,

Scabiosa salicifolia. Pan. purp. flo. seu IIII. Natales.

Scabiosa montana, seu v.

Natales.

Scabiosa Italica, seu v.

pendentia, colore viridi dilutiore prædita, amaro & acri sapore: ex alarum sinu rami etiam prodeunt foliati, qui ex lateribus pediculos protrudunt, floribus, vulgaris Scabiosæ modo congestis, ornatos, coloris rubescentis, nullius odoris: deinde semina simul congesta, angulosa, hirsuta, cnici ferè interdum magnitudine, stellatâ coronâ insignita: radix minimi digiti crassitudinem nonnumquam æquat, longa, nigricans, statim a capite quasdam fibras satis magnas spargens, & subinde ex lateribus novos caules producens.

QVARTA magnitudine illam superat, majoraque & nigriora habet folia, purpurascens ex nigro florem: in reliquis satis conveniunt.

Provenit utraque in omnibus ferè cædis silvis, juxta sepes, locisque umbrosis per universam Pannoniam, Austriamque infra Ansum. Floret Maio & Junio, quo tempore semen plerumque etiam maturefcit.

QVINA aut sena habet Quintum genus folia, humi sparsa, Scabiosæ vulgari, & inter segetes nascenti ferè similia, minime quidem villis obrita, sed carnosâ admodum & venosa, præ viriditate quodammodo splendentia, aliquot crenis incisa, sapore si manducantur lento, & gummoso, deinde aliquantulum acri: ex horum medio crescit palmaris caulis, aliquando paulò amplior, gracilis, rotundus, cujus inferiorem partem ambiunt quaterua aut sena folia, profundis & tenuibus lacinijs divisa, bipa semper ex adverso sita: extremo cauli insidet capitulum ut in vulgari scabiosa ferè, è multis flosculis quinque foliolis constantibus congestum, quorum exteriores majores sunt, eleganti colore ex cæruleo purpurascens præditi, villis quibusdam nigris singulorum flosculorum sedem ambientibus: radix longa, nigra, crassiusculis albis fibris capillata.

Invenitur in summis Sneberg & Snealben Austriæ & S tiriz alpium jugis in tenui gramine nascenti, ubi floret Augusto: similiter in depressioribus nudisque circa Viennam collium supercilijs, ubi Junio & Julio floribus onustum legebam.

CVBITALI aut ampliore assurgit Sexta scabiosa caule, satis gracili, qui in multos tenues ramos dividitur, extrinsecus parte veluti umbellam flosculorum in caput congestam gestans, exterioribus flosculis, qui reliquos ambiunt, majusculis in quinque lacinias divisus, quemadmodum & interiores flosculi, qui minores: omnes autem coloris elegantis rubri futuri, & ad purpureum quodammodo tendentis: his succedunt stellata, ut in alijs Scabiosarum generibus, semina, in caput metæ formâ congesta. Folia non absimilia habet illis quæ conspiciuntur in sequente Pannonicâ ἀρχαλὼν: sunt enim similiter incisa, viridiora tamen, & splendentia, caulem atque ramos in singulis internodijs ex adverso amplectentia.

Anra.

An radix vivax esset & perennis initio dubitabam, quia anno primum M. D. XCI. florentem observabam semine mihi misso natam eodem anno. Sed sequens annus annuâ esse me docuit.

Floret æstatē & Autumno: semen sub Septembris finem, aut Octobris initium maturum fuit.

Accipiebam id semen ex Italiâ, Scabiosæ Indicę nomine: quod quibusdam amicis communicatum, florem variavit, qui fuit, illis referentibus, multo dilutior. Memini etiam Viennam mihi missum Scabiosę semē ex Hispanijs, quod flores dedit eodem anno quo factum: sed illi etiam rubri dilutiores.

CUBITALES sunt Septimæ caules, rotundi, graciles, firmi, virentes, nodosi, eos ad singula genicula amplectentibus binis folijs ex adverso semper respondentibus, quæ tenuibus & profundis lacinijs adeò divisa sunt ut alata videantur, color ex cinereo virescens, sapor amariuscule: quæ verò secundum radicem nascuntur, ante quàm planta in caulem assurgat, latiora sunt, minoribusque lacinijs divisa: ex summis alis ramulos fert tenues, & nudos, qui sustinēt plana capitula, è candidis sive potius ὡχρολευκός (præsertim ante quàm explicentur) inodoris que floribus simul nascentibus congesta, qui quinis foliolis (quorum tria inferiora majuscula sunt) constant, paucis intus staminulis: floribus succedunt hirsuta femina vulgaris scabiosæ seminibus minora, in orbiculare caput congesta: radix minimi digiti crassitudinem interdum æquans, multisque exiguis fibris in lateribus prædita, vivax est, & singulis annis novos caules profert.

Scabiosa
ὡχρολευκός
flore, sive
vii.

Nullum est Austriæ inferioris pratum siccius, editiorēve loco situm, nullus ager gramineus, nulli ferè arborum margines, in quibus non nascatur hoc Scabiosæ genus, adeoque fertile est in gerendis floribus & pertinax, ut sola bruma illius luxuriam coërceat, alioqui Junio florere incipit: frequens etiam est in Moraviâ.

Natales.

Memini in Belgicis hortis pænè similem ali solitam, cujus tamen flores essent candidiores: Aliam præterea latioribus folijs, firmioribus caulibus, & florum niveorum capitulis interdum singularibus, plerūque tamen binis aut ternis cohærentibus & simul nascentibus.

Scabiosa alba.

Scabiosa alba gemino
trigeminove
capite.

OCTAVVM porrò genus invenitur quod bicubitali aut ampliore assurgit caule, tereti, firmo, rotundo, multis alis prædito, per quem sub nodis sparsa sunt folia, jam descriptæ folijs non valde dissimilia, viridiora tamen & duriora, nec in adeò tenues lacinias divisa, inferiora verò ijs non respondent, sed latiora sunt, molliora, hirsuta, & in ambitu duntaxat serrata, ut si quis nascentem plantam conspiciat, aliam pænè à Scabiosa judicet: flores extremis ramulis insident in caput compacti, alterius floribus similes, uno semper (præsertim in

Scabiosa major Pan. albo
flore, sive
viii.

exterioribus orbē efficientibus) majore & ampliore, non tamen ut in præcedente *ωχρολευ-
κοι*, sed omnino nivei, staminulis in omnium umbilico eminentibus coloris candidi, api-
cibus autem subcæruleis, quibus deciduis capitula illa subrotunda fiunt, & veluti squamo-
sa, continentque longiuscula angulosa semina, colorem fuscum maturitate acquirantia:
radix non est viuax, sed hieme perit, semine tamen deciduo enascuntur novellæ plantæ,
quæ sequente anno flores proferunt.

N. n. a. l. e. s.

Hanc Scabiosam primum observabam anno M. D. XXII. Augusto mense florentem &
maturum semen proferentem circa Tinnariam Pannoniæ trans-danubianæ urbem, atque
etiam secundum ipsius urbis vallum, quæ Meridiem spectat. Semine inde delato in hortis
coli cœpit. Memini & ejus semen in Belgicam amicis mittere, & ex eo natas plantas matri
similes postea istic conspicerem.

*Scabiosa æsti-
valis five x.*

H v i r s primum nascentis formam & squamata capitula, in quibus flores, valde refert
Scabiosa Nona, cujus iconem feliciter ab ipso (ut & pleraque alias) delineatam, ad me
mittebat octennio post, honestus vir, & in Stirpium cognitione egregie versatus, Iacobus
Plateau Tornacensis civis, Scabiosæ novæ æstivalis nomine. Nam folia habet illius folijs
primum, ut dixi, nascentis & inferioribus non dissimilia, circa pediculum aliquantulum la-
ciniata, deinde serrata, caulem tricubitalem aut ampliorem, (ut adscribebat) rotundum,
hirsutum, in multos ramos circa summum divisum, quem alternatim bina semper ex ad-
verso amplectuntur folia viridia, infimis similia, præter ea quæ in ramis, minora enim sunt
illa, non laciniata, non incisa: summis ramis innascuntur squamata capitula, subcæruleis
flosculis plena: quibus succedunt longiuscula albicanria semina: ad capitulorum latera na-
scuntur utrinque alij ramuli similibus capitulis & flosculis præditi, deinde etiam ex illis ter-
tij: radix candicat & fibrosa est, sed non rediviva, nam excusso semine perire solet, veluti
superior, & illo deciduo (perinde ut illa) singulis annis sponte nascitur.

Ex quibus notis facile mihi persuadeo, illam ex eo semine primum in Belgicâ natam,
quod ad amicos ante miseram. Illius autem iconem à perito artifice imitaram subijcere
volui ut ipsius historiæ adnecti possit.

*Scabiosa ma-
jor Matth.
albo flore.*

I N V E N I V N T U R autem in Austriâ pleraque Scabiosarum genera alijs etiam Provin-
cijs cõmunia, cum inter segetes, tum in pratis & silvis. Provenit & passim siccioribus agro-
rum marginibus, & juxta semitas Scabiosa major Matthioli, cujus plantas, ad Herrenalfen-
pagum agro Viennensi situm, albo flore variantes eruebam anno M. D. XXXIII. Nusquam
verò sponte nascentem conspexi, quæ mihi (ante quam à Cæsare Maximiliano II. felicitis
mem. Viennam accerferet) in cultioribus Belgicis hortis observata, floribus ex purpureo
subcæruleis

Scabiosa prolifero flore.

Scabiosa x. sive repens.

subcæruleis in caput congestis, ad cuius latera in orbem fundebantur multi longiusculi petioli, è quibus dependebat alij minores flores majoribus colore similes, & ex his interdum etiam tertij, sed imperfecti: primis floribus succedebant semina Scabiosæ v. similia: radix subfusca & multis fibris prædita, sed non vivax.

L A T E serpit Decimum genus, & interdum magnos cespites occupat, durâ & nigrâ radice sese per summam tellurem spargente, & tenuibus fibris firmante: ex quâ multi quaque versum expanduntur rami, humi diffusi, & subinde fibras agentes: folia satis numerosa, densa & carnosa, lævia, viridia admodum, Bellidis folijs, aut Globulariæ, quam Anguillara Aphyllantem appellat, similia, nullo mucrone prædita, sed cordis (ut vulgo pingitur) formam potius referentia, herbaceum quidpiam, non inamœnum tamen redolentia, oblongo pediculo, gustu amaro & quidem acriusculo: aliquot deinde prodeunt inter folia dodrantaes cauliculi, teretes, singuli sustinentes capitulum Globulariâ majus & planius, multis crassiusculis villis aut flosculis hirsutum, Succisæ, sive Morsus Diaboli similibus, coloris purpurei, nonnumquam adeo diluti, ut cæruleus quodammodo appareat: semen Globulariæ semini proximum.

Nascitur in omnibus Pannoniæ & Austriæ montibus glabris & asperis, inter saxa & salubras sparsa, gramineis etiam quibusdam siccioribus incultisque agris, veluti supra Neapolim Austriæ. Floret Aprili & Maio; semen Iulio & Augusto maturescit.

N V L L V M porro vulgare nomen istarum Plantarum intellexi: ne tamen prorsus nomine careant, earum nonnullis Latinum addam, ut eadem opera, à reliquis Scabiosarum generibus, quæ ab alijs descripta, distingui possint. Prior igitur sit, Scabiosa major Hispanica: Altera, Scabiosa minor Hispanica: Tertia, Scabiosa latifolia Pannonica rubro flore: Quinta, Scabiosa Alpina: Sexta, Scabiosa Indica rubro saturo flore: Septima, Scabiosa Pannonica ὀχρόλευκος: Octava, Scabiosa major Pannonica albo flore: Decima, Scabiosa montana minor repens.

Ceterum non dubium est, quin iisdem facultatibus sint prædita, quibus reliqua Scabiosarum genera: quandoquidem omnium est idem temperamentum.

S C A B I O S A R V M porro genera, non levibus de causis ad Phyteuma Dioscoridis referenda esse censet Nobilis idemq; doctissimus vir Fabius Columna in suo de Plantis libro.

P A S S I M porro per Austriam & Pannoniam in gramineis campis, silvis à fruticibus & arboribus paulò liberioribus, interdum etiam graminosis viarum & semitarum marginibus, co-

Globularia.

Globularia
nivea flore.

bus, copiosè crevit pumilum illud Scabiosæ genus, quod apud Herbariæ rei studiosos Globulariæ nomen vulgo invenit, Anguillara (ut dixi) Aphyllanthen appellat: Viennenses matronæ Blau Ruckartza/ hoc est, cæruleam bellidem nuncupant, quo nomine etiam in Belgicis hortis culta dicebatur: Gallis *Marguerites bleuës*. Ego Viennensi agro, niveo flore variantem nonnumquam conspicebam.

IACEA.

CAP. II.

NULLVM rei herbariæ studiosum adedò tenues progressus in Stirpium cognitione fecisse arbitror, qui Iaceas vulgo appellatas, ad Scabiosarum classẽm pertinere statim non agnoscat. Earum nonnulla genera in Pannonicis Stir-

pium observationibus dedimus, à nemine tunc litteris prodita: iisdem nunc Scabiosarum Historiæ proximum caput dabimus.

Iacea squa-
mata cap. I.
montana.

PRIORE igitur numerosa ab eadem radice promit folia, oblonga, vulgarissimæ Iacæ haud absimilia, nec tactu minus aspera, sapore non nihil calido, subadstringente tamen: caules plerumque cubitales, striatos, ramosos, folijs angustioribus, & interdum paucis lacinijs secundum pediculum præditis obfisos, ut in vulgarissimâ: capitula in extremis ramis crassiora, non hirsuta, sed multis squamis tenuibus, &, si vel digitis leviter attingas, crepitantibus prædita, infernè candicantia, supernè verò, quâ se flos explicat, fusca: flos multis exiguis foliolis ex purpurâ candicantibus, in quinque lacinijs divisus constat, è quorum medio purpurascens tubulus exilit, in summo veluti farina aspersus, quem ambiunt purpurea majora longioraque foliola, quinque inæqualibus lacinijs etiam constantia, uti vulgarissima, semen Cnicò formâ simile, sed exiguum, nigrum, paulo majus quàm vulgaris, subadstringentis gustus: radix etiam vulgarissimæ similis est, fibrosa, nigricans.

Floret Julio & Augusto, & subinde semen profert, quod maturum statim è vasculis reptans, siccum florem excutit.

Iacea squa-
mata cap. II.
montana.

ALTERA ferè per omnia similis, paulò tamen humilior, ut quæ rarò cubitalem superet altitudinem, folijs minus asperis, & aliquantulum incanis, paulò dilutiore flore, semine minore, nec nigro, sed candicante & cineraceo, linguam etiam magis excalefaciente. Maturius plerumque floret, & semen Julio perficit.

Natales.

Provenit utraque copiosè in montanis Pannoniæ & Austriæ pratis.

PEREGRINO semine, hoc est Creta allato, Scabiosæ nomine, nata est hæc planta: mihi autem erit Tertium Iacæ genus, quod, cum reliquis Iacæ & Stoebes à me descriptis generibus, proculdubio ad Scabiosarum classẽm pertinet.

Iacea squa-
mata cap.
III. Cretica.

HABET verò multa longa folia, supra tellurem expansa, instar majoris Scabiosæ Matthioli, crasso nervo prædita, & secundum illius longitudinem, non modò multipliciter laciniata, sed ipsæ etiam laciniæ in minores alias sectæ: caulis deinde emergit cubitalis & amplior, striatus, durus, non dissimilis Iacæ primo loco, hoc capite descriptæ, per quem sparsa sunt folia, jam dictis minora, & minus laciniata: finditur deinde in varios ramos, minoribus adhuc folijs, & rarius sectis præditos: extremi rami sustinent squamata capita, quæ producunt deinde florem multis longioribus flosculis purpurascens, interdum omnino albis, & valde sectis constantem, ex quorum medio exilit stilus pallescens: evanido flori, succedit semen non dissimile prioris semini, multa lanugine involutum: radix satis crassa, & fibris quibusdam prædita, instar radicis Stoebes Hispanicæ, quæ an vivax sit, me latet.

Iacea mon-
tana villosa
capite, sive
ciliis elassior.

VENVYSTISSIMA est Quarta Iacea, latâque & longa habet folia, superioribus majora, magis albescentia, molliora, leviter per ambitum dentata, gummoso quidem gustu, sed amaritudinis non exiguæ: caules plures ex eadem radice promit, cubitales vel etiam ampliores, & interdum minores, angulosos & striatos; capitula terna aut plura contigua ferè, ex multis squamis imbricatim dispositis constantia, quarum cuspidēs exterius reflexæ, in adedò crebra tenuiaque filamenta, sive potius multifidam barbulam desinunt, ut ipsa capita elegantissimo & tenuissimo reticulo inclusa videantur, miro Naturæ artificio: flores Priori similes, purpurei, paulò tamen majores: semen maturum cinerei coloris, gracilius oblongiusquè priore, Cyani semini ferè respondens: radix priori non absimilis, vivax, & multis nigricantibus fibris donata.

Iacea mont.
villosa cap.
humilior, si-
ve v.
Natales.

QUINTA longè humilior est, cubitalem altitudinem vix attingens: alioqui, folijs, villosis & retis instar formatis capitibus, atque adedò floribus magnam similitudinem cum Quarta habet: semen variat, quod nigricans est, & paulò crassius.

Iisdem, quibus priores duæ locis, etiam hæc nascuntur. Florent Julio & Augusto: semen item cum illis proferunt, quod maturitate siccum florem è calicibus excutit,

Iacea IIII. Austriaca villoso cap.

Iacea Austriaca VI.

Carduus muricatus, vulgo Calcitrapa dictus.

FOLIA Sextæ sunt vulgari similia, secundum radicem leviter laciniata: caulis cubitalis aut amplior, gracilis, firmus, striatus, nonnihil interdum purpurascens, in multas alas inæquales divisus, per quem, sub singulis alis, sparsa sunt folia jam dictis minora, angustioraque: flores in summis ramis è squamato, hirsuto, nigricante capite prodeûtes, vulgarissimæ Iacæ floribus omnino similes, & superioribus paulò saturiores: semen priori æquale: radix alijs similis.

Iacea mont.
hirsuto cap. sive VI.

Crescit permixta cum superioribus, atque eodem etiam tempore flores ejus explicantur.

MOLLIORA sunt Septimæ folia quàm vulgarissimæ, quæ secundum radicem sunt, laciniata, ad Calcitrapæ vulgo dictæ, sive Cardui muricato capite folia accedentia: caules cubitales, angulosi, striati, in multas alas divisi: capitula hinc inde per ramulos confuso ordine sparsa, longiuscula, quamplurimis squamis constantia, quæ in mitiores tenuioresque quàm Calcitrapa aculeos, eosque valde barbatos desinunt: flos Iacæ aut Cardui muricati purpureus: semen non observavi: radix Calcitrapæ, sive Cardui stellati vel rectius muricati radicem æmulatur.

Iacea mont.
echinato cap. sive VII.

Ad montium radices, nonnumquam secundum vias nascitur in Austriâ inferiore & Stiriâ: & Augusto mense floret cum Calcitrapâ.

Natalis.

Illi autem non multum absimilis videtur, quam ante multos annos nobis in Belgicâ narrant memini, semine ex Italiâ misso Hyosciridis Plinianæ nomine.

Hyosciris
Plin.

IACEÆ

Serratula Matthioli.

Сербини
визито сар.
Hippophæst.
Hippophæst.

Serratula
Matthioli.

Iacea luteo flore.

Iacea, sive
Carduus
muricatus
luteo fl. re.

Natalis.

Iacea purp.
Valentina
muricatus
cap.

Florem depromentia purpureum: radix valde crassa est longaque & glutinosa.

GRANATENSIBVS vulgo *Arzella* dicitur, & proponebant nonnulli, dum istie

IACEA appellatione has stirpes indigeta-
vi, propter similitudinem quam habent cum
eâ quæ vulgo Iaceæ appellationem obtinuit,
quam immutare nolui, donec aptiorem ali-
quam accommodare possimus: certum tamen
est, Scabiosis proximas esse. Earum autem pri-
mam, Iaceam montanam squamato capite
nuncupavi: Tertiam, Iaceâ Creticam: Quar-
tam, Iaceam montanam villosa retiformique
capite: Sextâ, hirsuto capite: Septimâ, echin-
ato capite cognomen addidi.

Sed quoniam in Calcitrapæ, sive Cardui
muricato capite (quod Hippophæstum, sive
Hippophæes Diosc. esse suspicatur Fab. Co-
lum.) mentionem incidimus: crescit quidem
illa nonnullis Stirac & Moraviæ locis, verum
non adeo frequens ut in Germaniâ reliquâ, &
Belgiæ Galliæ Provinciis. Nusquam verò
non occurrit in silvis Pannoniæ & Austriæ,
atque etiam in plurimis udis pratis, silvis con-
tiguus, ea planta, quam Matthiolus Serratu-
lam cognominavit. Vtrique etiam mihi fre-
quens confecta Francofurtensî agro. Sed cum
ab alijs ambæ sint descriptæ, illarum historiam
hic retexere non existimavi necesse: non in-
consultè tamen me facturum putavi, si utrius-
que iconem subijcerem.

IACEA LVTEA. CAP. III.

ACANACEI quidem generis capita ha-
bet hæc planta, perinde atque Carduus
ille muricatus: reliquis tamen notis prorsus
ad scabiosas & congenere illis stirpes potius
referenda.

LONGAS, cubitales, majoresve fert vir-
gas hæc planta, quas secundum radicem folia
Centaurei majoris quod multifido est folio &
laciniato similia amplectuntur, minus tamen
ampla, superiora verò quæ per virgas sparsa
sunt, Iaceæ nigræ similia, duriora aliquantulum,
& candicantia, gustu utcumque acido: capita
in summis virgis Cnici silvestris majora, spinis
horrida, è quibus flos luteus *Attractylidis*: se-
men in capitibus cineracei coloris, exiguum,
multa lanugine involutum: radix est longa,
alba, succulenta, dulcis, Eryngij vulgaris instar.
Flore senescente & evanescēte, ex medio ca-
pite, veluti gummi quoddam rufi coloris flori
permixtum protuberat vermiculorum modo
convolutum, aut instar *Tragacanthæ* officina-
rum: inde occasionem sumpsisse puro *Sal-*
manticenses, ut illam *Tragacantham* appel-
larent: in quorum agro frequens nascitur, ad
Vinetorum margines & arido solo. Floret lu-
lio, semen Augusto maturum est.

SUPERIORI non multum ab similibus abun-
dantissime invenitur agro Granatensi & Va-
lentino, locis humectis & umbris: folijs Se-
ridis candicantibus, ramis cubitalibus & fle-
xibilibus, in quorum summo capita squamata

gram,

eram, pro Poterio, cū tamen ejus descriptioni tam respondeat, quā quod minimē. Florebat Martio.

Priorem in Belgio aliquando habuimus semine natam, quod ex Hispanijs ad amicos miseram: sed paucis perstitit annis.

STOEBE SALMANTICENSIS.

CAP. IIII.

Nemo ibit inficias, quin & stirpes, quas hoc capite describere adgredimur, ad Scabiosarum classē sint referendæ, cū illarum forma plurimum ad Scabiosas accedat: propterea illas laceis subijcere volui.

Stoebe Salmantica 1.

Stoebe Salmantica II.

PRIOR laceæ similis, folia humi strata habet, Scabiosæ, laceæque folijs latiora, ad Cichorij folia accedentia, mollia, lanuginosa, & interdum candicantia: aliquot ex eadem radice caules exeunt cubitales aut ampliores, multis alis brachiati, quibus inhaerent minora minúsque dissecta, & mucrone quodammodo spinoso folia: flores nascuntur in summis ramis villosi, purpurei, squamatis capitibus comprehensi: quos subsequitur semen subrufum Centaurij majoris æmulum, sed minus: radix est longa, candida, digiti interdum crassitudine, quæ nonnumquam vivax est, & plures annos durat.

Stoebe Sal-
mantica 1.

SECUNDA, folia omnia habet mollia & lanuginosa, Erucae instar laciniata, caulem infirmum, ramosum, in terram procumbentem, cujus flores summis ramis innascentes superiore majores, barbulis exterioribus Cyani æmulis, purpureis (quibus intermixti villi quidam lutei) medium florem occupantibus: semen superiori simile, vel Cyani semini: radix digitalis, albicans, non vivax, sed quam subsequens hiems corrumpit.

Stoebe Sal-
mantica II.

TERTIA, numerosa promit folia, secundum radicem humi sparsa, incana, oblonga, magnis & profundis incisuris, quemadmodum in nonnullis Scabiosarum generibus laciniata: caules plerumque cubitales, locis autem frigidioribus & humidioribus bicubitales aut majores, in frequentes ramos divisos: folia per ramos sparsa altè quidem incisa, ut ea ferè quæ secundum radicem nascuntur, sed minora multo, & breviora, inque molles quosdam aculeos desinentia: ramorum fastigijs insident caliculi argenteis veluti squamis sibi invicem imbricatis incumbens compacti, unde flos exilit Cyani forma, sed purpure dilutioris, & medio villosus: semen lanugine quadam includitur ut in omnibus lacearum generibus, & Cyanis, exiguum, nigricans, summo capite villosum: radix singularis, crassa, nonnumquam fibris aliquot, sed paucis donata.

Stoebe Sal-
mantica III.

ALEBATVR, antequam Belgicâ excederem, in hortis Quartum quoddam genus, se-

mine

Stoebe Salmantica III.

Stoebe Galli-
ca & Au-
striaca cla-
rior.

Stoebe Au-
striaca hu-
milis.

Natales.

Centaurium majus t. vulgare.

Centaurium
majus li. si-
ve Lusitanicum.

mine nobis è Galliâ misso natum, Tertio aded simile, ut ab eo, nisi à peritioribus vix dignosci posset: nam folis caliculis, qui tam eleganti argenteo colore non splendent, secernebatur. Id postea, vel certè valde simile frequentissimum observabam Viennensi agro ad arborum margines, & siccioribus granivis locis. Hallucinatur ergo illi qui eam plantam cum Cyano minore confundunt, diversæ enim sunt: neque enim minore altitudine crescentem vidi quæ Viennensi agro nascitur, quàm quæ Gallico semine nata in Belgicis hortis.

Sed in collibus, & montibus Viennensi urbi vicinis, provenit aliud genus multò humilius, magis incanum, tenuioribusque virgis, quod non multum differre videtur à minore illo Cyano, de quo sermo.

Nascuntur omnes præter quarto loco descriptam, abundè Salmanticensi agro in arborum & vinetorum marginibus. Postrema autem cum in Galliâ tum circa Viennam.

Florent omnes Junio, Julio, Augusto, & subinde semen proferunt. In Belgicâ autem non nisi altero à fatu anno florent.

SALMANTICENSES primam & tertiam Stoebes nomine insigniebant, quòd extrema folia utcumque aculeata sint: Secundam ad Cyani genera referebant, tertiâ etiam pro Scabiosa utebantur. Prior vulgo istic *Cabeçuela*, hoc est, capitulum dicitur, ex qua scopas sordibus purgandis & everrendis idoneas concinnant, ut apud Belgas ex Betulæ ramis, aut Ericâ.

CENTAURIUM MAJVS.

CAP. V.

CENTAURIUM magnum quale à Dioscoride descriptum est, vulgaris omnino est notitiæ: illius propterea historiam non dabimus, sed alterius cujusdam, à me in Hispanicâ meâ peregrinatione observari. Vtriusque tamen iconem Lectoris oculis subijcere volui, ut discrimen tanto facilius agnosci possit.

ALTERVM ergo Centaurij magni genus longa habet folia, non in laciniis divisa ut Primum, sed Armoraciæ folijs nondissimilia, & ad Glasti foliorum humi expansorum similitudinem plurimum accedentia, per ambitum tamen serrata, saturæ viriditatis, & amariusculli saporis: caules inter folia prodeunt cubitales aut ampliores, rotundi, circa summum bifidi aut trifidi, squamata capita sustinentes, Prioris Centaurij majoris æmula: florem villosum, coloris albescentis, instar Primi: semen Cnicofere simile, seu, ut verius dicam, Primi, summò hirsutum, & molli lanugine involutum: radicem valde crassam, duram, longam, densò cortice rectam, foris quidem nigro, interna verò parte flavescente, succumque croceum resudante, qui cum amaritudine quadam aromaticus est.

Supra

Centaureum majus II. sive Lusitanic.

Prarmica Austriaca.

Supra Olyssipponem, lapidosus juxta Tagum collibus duntaxat inveniēbam, in Belgicā peregrinum omnino: nam tamen si radicem ad amicos inde miserim musco madido involutam, ut facilius cōservari posset, & postea etiam Olyssipone acceperim, numquam tamen istuc persistere, aut illum aërem ferre potuit. At Primum illud vulgare folijs dissectis in omnibus hortis conspicitur.

GRÆCI *κενταύριον μέγα*, Latini Centaurium magnum appellant. Lusitani, Tagi accolæ, alterum genus, quod apud illos invenitur, *Rapontis*, hoc est, Rhaponticum nominant, vulgarem Pharmacopolarum errorem sequuti, qui, notius illud Centaurium majus, eo nomine donant.

PTARMICA AVSTRIACA.

CAP. VI.

CVBITALI assurgit Prarmica Austriaca caule, candicante, Cyani æmulo: folia illi infimā caulis parte secundum radicem numerosa, longiuscula, angusta, supernè viridia, infernè molli lanugine incana, acidiusculi saporis, in ipso autem caule rariora: caulis in aliquot ramos se spargit sustinentes capitula, è squamis veluti argenteis imbricatim sibi invicem incumbentibus contexta; è quibus emergit flos venustus & elegans, duodecim aut quatuordecim folijs constans, duris, siccis, mucronatis, coloris initio albi, deinde ex cæruleo quodammodo purpurascens, aut illius æmuli qui in Sesamoidis minoris Matthioli flore elucet, nullo odore commendatus, sed solâ venustate gratus, & immarcescibilis; coloris enim gratiam retinet per multos annos è trabe suspensus, aut inter chartas repositus: in ipsâ verò plantâ (si non evellatur) senescens subfuscum contrahit colorem: semen non multum ab simile Sesamoidi minori, tenuius tamen, & copiosum, inter albam lanuginem latet: radix singularis est, nigricans, dura, capillaribus quibusdam fibris septa, sed annua.

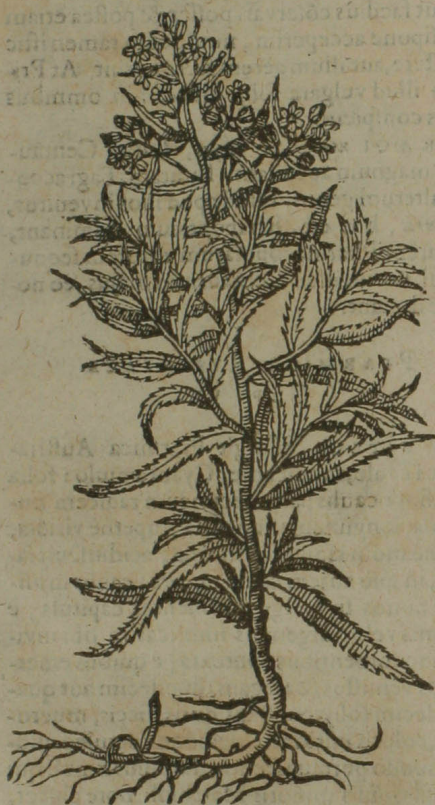
Exit plerisque aridis locis Viennæ vicinis secundum agrorum margines, omnium autem copiosissimè ad Structuram illam magnificam à Cæs. Maximiliano II. inchoatam, sed non absolutam, quam ad Phasianos cognominant, aut novam Structuram appellant (etiam intra ipsa pomeria in quibus varij generis arbores sunt constitæ) atque etiam siccioribus quibusdam gramineis campis, singulis annis semine deciduo sponte renascens. Floret Julio.

PTARMICÆ nomen huic plantæ imposui, non quòd sternutamenta moveat, sed quòd reliquis notis satis aptè cum Dioscoridis Prarmica conveniat: tenues enim habet virgas, folia oleæ incana, molliora tamen, & Anthemidis præne florem. Austriacam cognominavi, quia primum in Austriâ infra Anisum flumen, præsertim verò circa Viennam totius Austriæ metropolim, spontè nascentem inveniēbam: conspiciebam

spiciebam etiam in Pannoniâ transdanubianâ, Tirnavienti itinere. A mulierculis rhyzotomis Scabiosa appellatur, siccaque in totum annum servatur, & venalis proponitur.

Sibi autem persuadent, illius decoctum pueris & infantibus propinatum, adversus fascinationes valde utile esse.

Ptarmica vulgaris,

Ptarmica vulgaris pleno flore.

*Pyrethrum
sive Ptarmica
pratenfis.*

CETERVM, *Ptarmica* illa vulgaris notitiæ, in Belgicis pratis nascens folijs longis, angustis, in ambitu serratis, flore Anthemidis albo, quam nonnulli *Pyrethrum* silvestre appellant, passim in Germaniæ, Bohemiæ, Vngariæ, Austriæ, & Moraviæ pratis similiter crescit: Crescit etiam in Angliâ.

At istic etiam in quibusdam pratis reperire est aliud ejus genus elegans, referente honesto viro Iacobo Gareto Iacobi F. Aromatario Londinensi, qui ejus iconem, quam hic cum vulgari expressam damus, ad me mittebat.

*Ptarmica
pratenfis pleno
flore.*

Ex eadem radice, quæ vivax est, & plurimis fibris capillata, nascuntur singulis annis plures novæ virgæ, instar vulgaris illius, quas nulla serie distributa ambiunt similia etiam folia, longa, angusta, in ambitu serrata, ex quorum alis frequentes prodeunt rami, tenues, similibus, minoribus tamen folijs ornati, quorum singuli in exiles pedicellos desinunt, sustinentes flores *Pyrethro* vulgari silvestri quidem concolores, sed multiplici foliorum serie constantes & plenos. Quo tempore floreat, non adscribebat qui iconem mittebat: verisimile tamen est, cum *Pyrethro* silvestri simplici flore, suos flores explicare.

ASTER.

CAP. VII.

ASTERIS non parva est varietas: nam in meis peregrinationibus observatæ mihi sunt elegantes quædam plantæ, quæ ad illius genera referri posse videntur. Nos autem illas describemus, initium ab eo *Astere* facientes, quod omnes doctiores legitimè esse censent.

*Asteraticus
legit. sive 1.*

Vnico plerumque assurgit Primus Aster cauliculo, pedali, duriore & quodammodo lignoso, lanugine pubescente, qui superiore parte in ramulos dividitur caulem superantes, quorum extremis squamata insident capitula, folijs quinque ut plurimum longis, hirsutis, rigidiusculis, & radiatim expansis subtus exornata, in medio verò flos *Chrysanthemi*, aut *Anthemidis*, aureus: folia per caulem sparsa mollia, lanuginosa, candicantia, ut *Lychnidis* ferè, sed angustiora: radix durabilis non est, ut quæ singulis annis peteat.

Frequentissimus est hic Aster Granatensi Regno, & agro Salmanticensi in arvis, ubi Maio & Junio floret: memini etiam olim Mompelliano agro, cum in illâ urbe viverem, ad por-

After I.

After II. lupinus.

After III. Austriacus I.

ad portam D. Ægidij, non procul Augusti-
nensium cœnobio, atque alijs locis urbi vi-
cinis frequenter colligere.

ALTER lupinus est, cauliculis multis ab
unâ radice procedentibus, donatus, humi ma-
gna ex parte stratis & diffusis, hirsutis: folijs
numerosis, superiori parè similibus, sed pau-
lò viridioribus: singuli rami durum & folio-
sum sustinent caliculû in quo flos luteus cir-
cinatæ rotunditatis, Buphthalmi aut Chri-
santhemî æmulus: quo evanescente, caliculi
in aedè dura & lignosa capitula evadunt, ut
ungue vix frangi possint, atque semen, quod
in ijs continetur & firmiter inheret, eximi.

Invenitur hoc genus quibusdam Castellæ
novæ locis: semine ex Hispaniâ misso natum
etiam excrevit, & fœtilibus aliquot annis ob-
servatum: sed postea exemptum testâ, & hor-
to commissum, subsequente hieme corruptum
est.

TERTIUS, ex radice nigrâ, obliquâ, mul-
tis albicantibus fibris capillatâ, & lateribus
propagines fundente, multa initio promit
folia, Scabiosæ, aut, ut verius dicam, Succisæ
folijs similia, dilutiore ramen viriditate, &
tenui etiam interdum lanugine prædita, gu-
stu aliquantulum acri & amariusculo: inter
quæ pro lit caulis cubitalis aut amplior, te-
res, plerumque rubescens, per quem sparsa
sunt folia, jam dictis angustiora, mucronata,
& nonnihil dentata: is extremâ parte in ali-
quot ramulos divisus est, magnos sustinentes
flores,

BB

floribus, ex multis quinque foliorum luteis flosculis, atque in orbiculare caput congestis constantibus, quos per circumferentiam ambiunt oblonga, latiuscula, plana folia, elegantissimo colore flavo, nullo autem (aut certe perexiguo) odore praedita: floribus succedens semen, inter villosam quandam in capitulis materiam laet, angulosum & quasi triangulare.

Nasales.

Passim ad Alpium Austriacum & Stiriacum radices aprico loco, nonnumquam etiam umbroso nascitur, ubi Iulio floret, Augusto ejus semen maturum est: at in Leytenberg, multisque alijs collibus Viennae vicinis, ubi etiam frequens crescit, Iunio flores producit, semen Iulio.

*After Pau.
saligna folijs,
sive IIII.*

CUBITALES habet Quartus caules, striatos, firmos, virides, multis folijs Tertio angustioribus, saligna ferè referentibus, nullâ tamen lanugine pubescentibus, sed viridibus, duris, in ambitu tenuiter serratis (quod à pictore praetermissum est) nec acrimoniâ carentibus, praeditos, supremâ parte in ternos aut plures ramulos divisos, sustinentes capita è multis viridibus foliolis sibi invicem incumbētib; compacta, quæ tandem in flores sese explicant non minus amplos quàm superioris, minore tamen disco sive medio orbe, & angustioribus cum ambientibus foliolis, in extremo bifidis, lutei coloris: radicem nigricantem, fibrosam, adnatis se mirificè propagantem, & sub tellure serpentem.

Nasales.

Frequens est in montanis siccioribusque pratis, caeduis silvis, montibusque Viennae vicinis, unâ cum duabus succedentibus interdum nascens: etiam in Moraviâ. Florere incipit Iunio.

*After Lann-
gino folijs
sive v.*

QVINTVS multis etiam ab unâ radice assurgit caulibus, gracilibus, firmis, cubitalibus, viridibus aut purpurascētib; subhirsutisque, quos confuso ordine ambiunt frequentia folia, longa, salignis similia, viridia, transversum digitum lata, ad terram nonnihil reflexa, latâ sede caules amplectentia, molli lanugine obsita, sapore subamaro & acri: summo cauli insidet capitulum multis foliolis & veluti squamis constans, orbem satis magnum continens, è plurimis luteis, muscosis flosculis compactum, nullo odore commendatum, quem numerosa ambiunt longiuscula foliola Helenij florem ambientibus foliolis similia, angustiora tamen, flavi coloris, sed dilutioris, quàm medius orbis: circa summum caulem, à foliorum exortu, terni, interdum quaterni aut plures exeunt ramuli, summum ipsum caulem superantes, singuli florem primario similem sustinentes: resiccatis floribus, semen exiguum in ijs capitulis continetur, quod maturum, cum pappo, sive villosa sua caesarie à vento discutitur: radix admodum fibrosa est, nigricans, subinde novas propagines è lateribus produccens, & recentibus fibris sese firmans.

Provenit

Provenit plerisque locis ad montium & collium radices secundum vias, agro Viennensi, *Natalis.*
& cædis Pannoniæ silvis. Floret etiam Iunio: semen Iulio maturum.

After VI. Austriac. II. III.

After VII. Austriac. V.

HUMILIOR est superiore Sextus, pedalem altitudinem raro superans, numerosas à radice *After angustifol. sive VI.* (non minus fibrosâ quàm Quartus, nec pauciores illâ propagines agente) proferens virgas, graciles, duras, virides, quas frequentia, sed confuso ordine nascentia ambiunt folia, superiore angustiora, nigriora, duriora, mucronata, Parmicæ vulgari sive Pratensi, quæ & Pyrethrum silvestre vulgò dicitur, non dissimilia, minimè tamen per oras serrata, amariuscule sapore, cui nonnihil acrimoniæ adjunctum sit: summis virgis insident flores, superiori formâ similes, attamen minores, capite etiam foliato, sive crebris foliolis imbricato: ramosæ etiam circa summum sunt virgæ, sed rami matrem rarius superant: semen superiori simile.

In umbrosis montium urbi Viennæ vicinorum pratis, in ipsis etiam collibus herbosis, atque in silvâ ad Danubium sita paulò supra Eberstorf arcem Imperatoriam, primo cum semisse ab urbe Viennâ miliari copiosè crevit. *Natalis.* Floret paulò serius posteriore.

MULTA sunt Septimo generi folia, circa sedem angusta, per summas oras latiora, cuspidè obtusa & quasi orbiculata, Bellidis folijs non valde dissimilia, supernè atque infernè lanugine quadam nonnihil pubescentia, gustu primum exsiccante, deinde amaro: ex horû medio caulis exit dodratalis, foliosus, hirsutus, capitulum in summo gerens è numerosis, mollibus, & purpurascens foliolis conflatum, & in eo magnum florem, multis tenuibus longisque ex cæruleo purpurascens foliolis, flavum orbem vallatibus, constantem, qui maturus in pappum evanescit: radix est Bellidis aut Scabiosæ, lateribus propagines fundens, & albis fibris capillata. *After alpinicar. flo. sive VII.*

Oritur herbosis Austriacarum alpium jugis. Floret Iulio. In hortos translata, sub finem Maij & Iunio floruit, subsequens deinde hiems abstulit & corripit: ex earum enim stirpium est genere quæ cultura vix miscere volunt. *Natalis.*

HIS adiciemus Octavum Asterem vulgaris notitiæ, qui florem habet constantem purpureum seu potius cæruleis foliolis orbem luteum ambiens: nam tametsi à plerisque alijs descriptus sit, quia tamen multis Pannoniæ & Austriæ locis & in ipsa etiam Moravia, nascentem observabam vel latiore folio, vel angustiore præditum (duorum enim generum invenitur) latifolium quidem Viennensi agro, & plerisque alijs siccioribus locis, angustifolium verò (cujus & pumilum genus est) in quibusdam montibus & pratis: suum locum inter reliqua Asteris genera illum obtinere volui. *After carul. Italorum, sive VIII duorum generum.*

GRÆCIS porro ἀστὴρ ἁπλοῦς καὶ βεβώνιον: Plinio, Aster & Bubonion, nonnullis Inguinalis. *Nomina.*

Aster VIII. Italarum & Fuchsi.

Oculus Christi.

Amellus Virgilij.

Doronicum latifolium.

Doronicum latifolium.

Doronicum angustifol.

Doronicum N. Austriac. minus seu I.

Natales.

nalis. Mompelliani Primum appellabant: Oculum Christi, quo istic vivebam tempore: Hispani *Bobas*, quam vocem à Bubonij vocabulo deductam puto, aut quod Inguinum tumoribus, quos illi *bobas* vocant, medeatur: unde etiam Latinis Inguinalis. Reliquorum generum, nulum vulgare nomen intellexi ab incolis earum Provinciarum in quibus crescit: Secundo autem Supini cognomen posset adijci. An Tertius Lobelio Adversariorum pagina 148. notus fuerit, me later, cum ille suo unicum florem tribuat, hic plures flores sustineat: illum tamen Pannonicum majorem vocare licebit: Quartum, Asterem Pan. salineo folio; Quintum, Pan. subhirsuto salicis folio: Sextum, Pan. angustiore folio: Septimus, Virgiliano Amello quodammodo respondere videtur, & forsitan Amellus alpinus dici queat: nam in alpinis pratis, ut dixi, nascitur: Octavus, Italarum & Fuchsi Aster est.

DORONICVM.

CAP. VIII.

VARIA Doronici genera in Pannonicis Noricisque, sive Stiriacis Alpibus nascentia observabam, ab illis quæ in Belgicis hortis alebantur, diversa: Belgica verò Austriacis (quibus antea ignota) accersitis meâ operâ è Belgio usque eorum stirpibus, communia facta.

LATIFOLIUM, quale in Belgicis hortis alebatur, in Allobrogicarum Alpium scopulis supra Lemanium lacum sponte nascens colligere memini anno M. D. LIII. dum è Narbonensi Galliâ per Helvetios in patriam redirem. Id Lobelij Tertium est in Observationibus.

EIVS ordine Primum, longiore folio, ad Plantaginis folium quodammodo accedente, munere Parisiensis cujusdam hortulani, qui Burdigalæ vicinis locis delatum assererat, primus Petro Coldebergio Pharmacopæo doctissimo Lutetiâ rediens communicavi; is tum in Burgenhout vicino Antuerpiæ pago hortû alebat.

EORVM autem Doronici generum, quæ in Austriacis, Stiriacisque jugis à me observata, Primum (ut a minoribus initium faciamus) caule est brevi, pedali duntaxat, molli, hirsuto, striato: folia illi rara, parva, crassa, longiuscula, supernâ parte admodum viridia, & quodammodo splendentia, omnino tamen villosa, pronâ autem lævia, dilutius virentia, at quæ caulem ambiunt, angustiora sunt, omnia porro peracris saporis: summo caule unicū plerumque fert florem Tertio Lobeliano similem, sed magis aureum, quo evanescente, succedit exiguum semen nigricans, lanugine & pappo coronatum, quod levi aurâ excutitur, & venti arbitrio fertur: radix parva, geniculata, & internodijs distincta, nigricans, crassioribus candicantibus aliquot fibris donata, gustu aromatico.

Primum id observabam in Sneberg, deinde in Snealben & Neuberg: nusquam verò majore copia quam in summo Etſcheri jugo, inter famense semen subinde maturitatem consequitur.

ALTERVM

Doronicum 1111. Stiriacum.

ALTERVM caulem habet aliquando cubita-
lem, rotundum, striatum, viridem, intus con-
cavū, capitulum in summo caule magnum, ex
multis flosculis luteis cōcavis, & quinque cre-
nis divisis congestū, quod ab alijs longiusculis
& in extremo crenatis folijs, fulgore auri splē-
dentibus ambitur, non in eodē: semen supe-
riori simile, cum suo pappo facile evanescens:
folia circa radicē longo pediculo inhærentia,
orbiculata ferè sunt, sensim tamen à pediculo
in latitudinē sese explicant, in ambitu dentata
& ferrata, quæ verò eaulē ambiunt, longiora,
& ab ipsa statim pediculi sede in latū expansa,
omnia saporis acris & amari: radix ex viridita-
te candicans, minimum digitū crassa, genicu-
lata, & quasi squamata, internodijsq; distincta,
sed nodis sursum tendentibus, non infernè, ex
inferiore geniculorum parte longas agens fi-
bras, albas, satis crassas, & propagines in lateri-
bus, gustu ferè succi è glycyrrhizæ radice ex-
pressi & densati.

Invenitur in Etscher, Durrenstein, & qui-
busdā alijs Austriacarū, Stiriacarumq; Alpium
jugis, inter saxa, in profundis scrobibus, ubi
perpetuæ sunt nives, sed illis repercussione ra-
diorū Solis rupes & saxa ferientis, solutis par-
te saxi vicinā, & veluti in fornicem cōcama-
ratis, nusquam tamen abundantius quàm in
Durrenstein. Floret Iulij initio, aut etiam se-
rius, in hortos verò translatus, ubi non diu
permanet, Maio plerumque.

HUMILIVS plerumque est Tortium, & capite floris majore, folijs à pediculo statim præ-
orbicula-

orbiculatis, ut in Cyclamino, alioqui superiori non dissimilibus: radicum item nodi & propagines neque in hoc, ut nec in præcedente, deorsum tendunt (nodi autem in hoc minus apparentes) aut anfarum instar longè à matre sese spargunt: sed quasi matri contiguæ sursum tendunt, & extra terram folia promentes, fibris in tellure sese firmant, ne quis sine fibris, autu trinque ansatas existimet.

Natalis. Nascitur in Veytzalben supra Neuberg in Stiria: & eodem quo præcedens genus tempore floret.

DORONICIS etiam adnumero tres sequentes stirpes, quarum Prior in omnibus ferè pratis sublimioribus ad Alpium radices, tum in ipsis Alpibus Austriæ sitis frequens est: præsertim verò in Wechsel, ad cujus radices Maio florebat, in ipso autem jugo, qua Septentrionè, & Orientem spectat, serius. Eruebam etiam his proximis annis in cædis silvis ad Mœnum amnem sitis, circiter mille passus infra urbem Francofurtum ad sinistram. Memini etiam in montanis Belgicæ cædis silvis erutam, ad nos Machliniam aliquando adferri, Damasofonij appellatione.

*Doricum v.
Germanic.*

E A porro terna aut quaterna summa tellure fundit folia, Plantagini latifoliæ ferè æqualia, longiora tamen, & ad Digitalis, luteum seu pallidum florem ferentis, foliorum similitudinem magis accedentia, nervis distincta, mollia, viridia, superne nonnihil villosa, inferne candidiora & læviora, bina semper ex adverso nascentia, gustu nonnihil amaro, & acris: caulem habet ferè cubitalem, nudum, rotundum, hirsutum, qui superiore parte in paucos ramulos divisus, calicem sustinet hirsutum, ex quo magnus emergit orbis multis flosculis luteis in quatuor foliola divisus, constans: eum orbem ambiunt quindena aut plura folia, Doronico latifolio similia, latiuscula, & per extremum crenata, coloris flavi elegantis: semen floribus succedens, ut in Doronici generibus, in pappum evanescit: radix minimi digiti crassitudinem pænè æquat, nodis quibusdam informibus distincta, multisque fibris donata, lateribus propagines fundens, & singulis annis nova germina proferens.

*Doricum
Pannonic.
sive vi.*

ILLI non valde dissimilem satis copiosè nascentem inveniebã, vicinis Nemethwywar, munitissimæ Ill. Balthazaris de Batthyán arci, cæduarum silvarum declivibus: plura tamen secundum radicem habebat expansa folia, minus nervata & angustiora, angustiora etiam quæ caulem ambiebant, perinde tamen ut illa ex adverso nascentia, quæ cū suo caule nonnihil hirsuta erant: ejus suprema pars in plures ramulos dividebatur, sustinentes hirsutos calices, unde emergebant similes ferè flores, coloris tamen aurei elegantissimi, duplici interdum foliorum, medium orbem ambientium, & quodammodo per extremum simbriatorum serie constantes: radix gracilior est Superiore, non paucioribus tamen fibris adnascen-

tibus

ribus donata, quàm illa. Maio etiam florebat. An porro hoc genus Montana Doctissimi viri Simonis de Tovar, an alterum secundo loco descriptum?

Doronicum VII. Austriac. III.

SEXTVM genus omnium maximum, bicubitalem interdum aut ampliorē habet caulem, minimi digiti plerumque crassitudine, striatum, hirsutum, summo cacumine in aliquot alas divisum: folia circa radicem orbiculata, longo pediculo inhaerentia, rugosa, & nonnihil hirsuta, quæ verò nullo ordine digesta caulem ambiunt, ampliora sunt, mucronata, in ambitu leniter dentata, pediculo nullo, sed instar foliorum Peruani Hyoscyami latifolij, Tabacum majus vulgo vocat, caulem latiore basi amplectentia, viridia, hirsuta: flores extremis alarum ramulis insident magni, vicenis aut tricenis oblongis folijs, & orbem satis latum ambientibus constantes, lutei coloris, odoris expertes: semen ut aliorum Doronici generum, striatum, virescens tamen coloris, quod cum suo pappo, auræ leni flatu defluit, initium ab exteriori ambitu faciēs, quemadmodum & in reliquis Doronici generibus: radix ex viridi candicans, nodosa, squillulæ similis est: sed ubi propaginibus aucta est, crassior fit, & ex multis veluti corporibus in unicum conflatur, & coalescit.

Doronicum maximum Austriacum, sive VII.

Secundum rivos è montibus labentes, locis umbrosis in descensu jugi Wechsel primum observabam, unde in hortum translatum mihi egregiè propagatum fuit: sed postea longè majore copiâ, declivibus, silvosis tamen, locis Etscheri & Herren alben inveniebam Augusto flores proferens, cum in

Natales.

Wechsel floreret Iunii initio. In hortis cultum Maio flores dat, veluti & in montanis silvis ultra Dravum, Pannoniâ interamni, ubi anno M. D. LXXIX. frequentissimum etiam observabam: semen in hortis Iunio maturum.

NULLVM Primi & Quarti generum in Austriacis & Stiriacis jugis observatorum vulgare nomen mihi compertum est: Venatores, pastoresque montani Secundum & Tertium genus *Gemswurtz*: hoc est, Rupicaprarum radicem appellant, & adversus vertiginem non minus commendant, quàm Auriculæ ursi flavo flore radicem, viribusque firmandis adprimè utilem esse ferunt. Quartum genus, ut dixi, Alismatis seu Damasonij nomine ad nos missum, nec ab simile videtur illi plantæ quàm Matthioli pro Alismate exhibet. Memini etiam hujus, ni fallor, Iosias Simlerus ad calcem Commentarij de Alpibus. *Wuterwurtz* ait, à quibusdam dicta, veluti plantago quædam Alpina, folijs plantaginis, leniter hirsutis, flore Doronici, radice aromaticâ.

Gemswurtz.

CONYZA.

CAP. IX.

TRIPlicem Conyzam facit Dioscorides, majorem, minorē, mediam: binas priores in calidioribus regionibus sponte nascentes observabam: postremâ etiam vidisse puto.

MAIOR plures ex eadem radice emittit caules, sesquicubitales plerumque, aut majores, duros, lignosos, hirsutos, pingues, obsoleti coloris: folia in his multa, inordinata, alterius caulem amplectentia, duplo quàm Oleæ majora, hirsuta & pinguis, seu glutine quodam & pinguedine obsita, ex viridi pallentia: flores ut plurimum extremis ramis spicæ instar innascuntur lutei, rotundi, Senecioni ferè similes, & in pappum, ut illius, evanescentes: semen exiguum, cinerei coloris: radix crassa, fibrosa, vivax & multis annis perstans, quotannis novos pluresque caules proferens. Tota planta pinguis, glutinosa, & odorata cum quadam gravitate.

Conyza v. teribus triplex Conyza major.

Supra Olyssipponem frequentissima ad collium Tago flumini imminentium radices, Murciano item Valentinôque regno, atque etiam Narbonensi agro juxta vias & vinearum margines. Aliquando apud nos in Belgica fictilibus sata provenit, & egregiè flores protulit, idèoque florentem depingendam curabam: verum cum hiems subsequens illam abstulisset & corrupisset, non potuit radix adulta exprimi,

Natales.

MINOR

Conyza ma-
jor.

MINOR raro plus uno assurgit caule, cubitali, plerumque minore, ramoso, hirsuto etiam & glutinoso, sed magis virente quam superioris: folia sunt triplo minora, ad Linariae folia accedentia, villosa tamen pinguiusque etiam illa: extremi ramuli secundum longitudinem, veluti in Majore, flores sustinent, minores & longè minus splendidos, in pappum similiter evanescentes: radix (omnium quidem quas observavi ejus generis stirpium) singularis, & annua. Tota planta odoratiores est Priore.

Natalis.

Crescit autem frequentissime in agris non procul Madritio, via quâ Toletum itur. Memini etiam in Galliâ Narbonensi sepe legere infra silvulam illam, secundum quam via est à Mompelio Peraul, stagnis adjacentem pagum, dum ad maritimam herbationem proficiscer. Viennæ Austriæ etiam mihi nata, semine ex Hispanijs accepto, aliquot annis in horto perstitit, ex semine deciduo redidiva. Floret autem cum Majore, sub Autumno videlicet, & subinde semen profert.

VERVM C.V. Leonhardus Rauwolfius Doctor Physicus, aliud hujus generis circa Tripolim Syriæ observavit, quod primo libro sui Itinerarij describit his verbis.

Conyza mi-
nor R. Rau-
wolfii, forte
majoris ge-
neris.

Eo loco conspiciebam Tithymalum paraliu, Conyza præterea minoris generis, plures ex eadem radice proferens cauliculos, circiter pedem aut paulò amplius altos, quorum nonnulli sunt surrecti, potissima verò pars humi procumbit, novâsq; fibras agens, subinde alios cauliculos producit: longiuscula habet Oleæ folia, pingua, subhirsuta, satis gravis odoris, cui tamen suavis quædam admixta sit: alioqui floribus & ceteris notis Majore non valde dissimilis.

TERTIAM autem legitimam nemini adhuc cognitam arbitrabar, cum Hispanicis stirpium Observationes evulgabam, quia hoc nomine ab alijs exhibita, mihi nō satisfaciebat; sed nec adhuc mihi probari potest. Postea tamen in Austriâ versans, stirpem quandā sponte nascentem inveni, quæ non incommode referri posse videtur ad Conyzam Tertiam Dioscoridi descriptam, locis non riguis, ipso asserente, crescentem.

Conyza III.
Austriaca,
legitima for-
te Diosc.

PEDALES verò habet interdum caules, rectos, firmos, duros, incanâ lanugine testos, quibus longa inhaerent folia, Conyza majoris foliorum amplitudine, mollia, incana, hirsuta, dorso prominente, longiore, quæ circa radicem sunt, pediculo, quæ autè superiore caulis partem amplectuntur, brevi, aut prorsus nullo: ea trita, non injucundum spirant odorè, gustata, amariuscula & acriuscula deprehenduntur: flores extremo cauli, & ramulis illi inhaerentibus insident magni, Helenij florum formâ, multis foliolis luteis medium discum seu orbem pallecentem ambientibus, nullo odore præditi: radix longa, tenuis, nigricans, serpens, subinde ad ipsa capita, unde caules prodeunt, multas candicantes fibras undique spargens, resinaceum quidpiam olet, gustataq; amara & acris deprehenditur, vivax & perennis.

Conyza media, vulgaris.

Conyza Marthi. Baccharis Monspel.

Exit sponte siccis & aridis locis, herbiferis tamen, decliuibus collium ad Zimmerin, qua
ad Phasianorum iter est, primo ab urbe Viennâ miliari, ad Badenses thermas, Radaun, Pe-
tronellam, atque secundum vias publicas. Floret Iunio. Natalis.

GRÆCIS porro hæc planta *κόνυζα* dicitur: Plinius Conyzâ vocat, & maioris radicē à qui-
busdâ Libanotim appellari tradit. Theophrastus sexu etiam distinguit, maiorem nominans
marem; minorē, feminam. Gaza pulicariam vertit, propter eam fortē quam illi Dioscorides
enecadis pulicibus tribuit facultatem: nam alia est Pulicaria dicta ob feminis cum pulicibus
similitudinem. Hispani quidam *yerua pulgera*, nimirum ob similes, quas dixi, vires vocant. Nomina.

CETERVM frequentissima etiam est, in omnibus Regionibus quas peragravi, locis riguis,
Conyza illa vulgaris, ab omnibus Tertia Dioscoridis aut Media credita, quæ duorum est ge-
nerum, Major & Minor: utraque pro ratione natalium humidiorum aut sicciorum, luxu-
rians & uberior, aut retorrida. Hujus nullum vulgare nomen intellexi, nec ejus facultates
mihi sunt compertæ: iconem tamen Lectoris oculis subijcere volui. Conyza vul-
garis Major
& Minor.

Quæ verò à Matthiolo Conyzæ majoris nomine exhibetur, Conyza esse non potest: sed
ad Dioscoridis Baccharim accedere, non ineptè forsitan quis censeat, pro qua etiam Mom-
peliani, cum istic viverent, illam habebant: Salmanticenses verò, nescio quibus rationibus in-
ducti, Helenium vocabant, nullis tamen notis convenientibus. Radicem porro ex vino de-
coctam propinabant quædam vetulæ ad profligandam scabiem; in quem usum & nonnulli
monachi ex ejus radice & folijs unguentum parabant. Nascitur etiam hæc sponte plerisque
Pannoniæ & Austriæ cædis montanis silvis: & illius iconem hîc adijciendam existimavi. Conyza
Matthioli.
Baccharis
Diosc.
ejus facul-
tates.

ALIAM autem plantam observasse in descensu Libani montis scribit Rauwolfus. XII.
cap. Lib. II. sui Itinerarij, quæ plurimum ad Dioscoridis Baccharim accedere ipsi visa est: ex
notis tamen, quas illi tribuit, potius ad ea Gnaphalij montani genera referenda videtur;
quæ à doctissimo Fuchsio & alijs plerisque Pilosellæ minores appellantur, cum quibus ipse
etiam Rauwolfus magnam (ratione florum) affinitatem habere refert. Baccharis
Rauwolfij.

IACOBÆA PANNONICA.

CAP. X.

VULGARIS illa multis Provincijs planta, quæ ab Herbarijs Iacobæa appellatur, Iacobæa vul-
garis.
etiam in Pannonijs, Austriâ, vicinisque Regionibus nascitur frequentissima. Inue-
niuntur tamen & aliæ stirpes, quæ, meo judicio, ad ejus classem referri possunt.

PRIMA, Iacobææ vulgari admodum similis, nisi tota mollior esset, caulem habet cubi-
talem, Iacobæa Pâ-
nonica I.

talem, striatum, in multas alas inæqualiter divisum, sub quibus folia valde laciniata, mollia, & tenella, saporis amaricantis & acriusculi, odoris non inieundi: flores in extremis ramis rariores quàm in vulgari, minorisq; & pallidiores, qui maturi in pappum & lanuginem resolvuntur, cui subest semen vulgari simile: radix, rametis valde fibrosa, non est perennis, sed singulis annis perit. Tota stirps mollibus villis, & pingui quodammodo lentore est obsita.

Natalis.

Crescit in Pannoniæ & Austriæ cædis silvis, præsertim in Leytenberg: plurimum etiam observabam in silvâ, Zollonock III. D. de Batthyán oppido, vicinâ, haud procul à carbonarijs fornacibus. Floret Junio, & semine deciduo quotannis sponte renascitur.

Senecio fatidus.

Quibusdam Senecio fatidus dicitur. Nec multum ab eâ differre videtur, quæ in maritimis Belgicæ aggeribus sponte provenit: minus tamen crassa est neque adeo succi plena.

Iacobæa Pannon. II.

TERNA, quaterna, aut plura habet Altera folia, latiuscula, in ambitu leviter dentata, caulem cubitalem plerumque, angulosum, gracilem, per quem inordinata sparsa sunt folia, infimis paulò minora, at in supremo, angustiora, lata basi ipsum amplexantia: in summo caule quaterni aut quini, tamquam in umbella nascuntur flores, Iacobææ vulgaris floribus non multum ab similes, ante quàm explicentur, ex atro rubescentes, sed ubi aperti sunt, auri fulgore splendentes, quos in ambitu stipant quindena aut plura foliola per extremum incisa, supernè phœnicea, subtus verò quodammodo rubentia: ij flores maturi in pappum abeunt, cui involutum est semen nigricans, oblongiusculum, vulgaris Iacobææ semini non dispar: radix non valde magna, nigricans, tenuibus fibris candicantibus donata, sub Autumnum nova denuo folia latiora, ad veteris caulis sedem singulis annis producit. Tota planta mollicula, & quadam lanugine obsita conspicitur: amaricantis autem est saporis.

Nascitur apud Nemethwywar III. Balthasar de Batthyán, alijsque Pannoniæ & Austriæ inferioris montosis & cædis silvis. Floret Junij initio, & sub ejusdem extremum finem, semen maturum est.

Iacobæa Pannon. III.

CVBITALI interdum excrefcit Tertia caule, firmo, striato, quem ambiunt folia lata, rugosa, mucronata, per oras serrata, viridia, latiore basi, & veluti appendicibus quibusdam prædita, infimâ parte quâ caulem amplectuntur, ingrati & nonnihil acris saporis: quæ verò à radice germinant, rotundiora sunt & majora, sed nullas appendices habent, perinde tamen serrata atque superiora: summus caulis dividitur in aliquot ramulos, qui flores omnino luteos sustinent, Iacobææ vulgari similes, multò tamen majores, & ad Buphthalmi amplitudinem accedentes, maturitate in pappum evanescentes: semen observare non licuit: radix satis crassa & candicans, subinde fibras, vulgaris Iacobææ instar, in latera expandit.

Natalis.

Provenit in Austriacis Stiriacisque Alpibus: nusquam tamen abundantius, quàm supra Herce-

Herce-

Iacobæa III. latifolia I.

Malva trimestris.

Herrenalben, qua longus ascensus est in Durrenstein. Copiosè etiam invenitur non procul à Zollonok. Floret Junio & Julio, in hortos translata, etiam Maio.

Crescit in iisdem montibus, sed præsertim juxta rivulos & fluentes aquas, Iacobæa Quarta, longè major, amplioribus & magis mueronatis folijs. prona parte aliquantulum incanis, caule plerumque bicubitali: ceteris notis ferè cum Tertia convenit. Sed maturius quàm illa floret.

Has binas postremas, initio *αἰωνίου* relinquebam, cum nullum nom̃ meo judicio satis aptum illis tribuere possem: à florum tandem similitudine, inter Iacobæa genera referre, & Iacobæas latifolias montanas cognominare placuit.

Gesnerus in descriptione Montis fracti, ejus meminisse videtur his verbis. Conyza alpina genus, sesquicubiti aut amplius proceritate, corymbis florum luteis, fibris radicum albis pluribus & confertis, subamaris: à pecore non attingitur. Pastorum plerique Boni vocant, aliqui Goldstrut. Hæc eadem Simlerus ad finem Commētarij de Alpibus.

MALVA TRIMESTRIS.

CAP. XI.

PEDALI altitudine crescit hoc Malvæ *Malva pannonica* genus, caule rotundiusculo, tereti, viridi, lanugine tamen aliquantulum obsito, quem rara & nullà certâ serie distributa ambiunt folia, tenella, viridia superne, inferne dilutiora: infimo cauli adnata, circinatæ ferè sunt rotunditatis, in ambitu serrata: supremum caulem & ramulos amplectentia angulosa sunt, ad foliorum Althææ formam penè accedentia: flores summis ramulis inharèt satis magni, quinque folijs extrema parte lunatis constantes, purpurascens coloris, unguibus saturatiore purpurâ infectis, prodeuntibus ex umbilico staminibus pallidis, villis purpureis: semen in foliaceis capitulis planum: radix est parva, candicans, tenuibus fibris prædita, annua tamè, aut potius trimestris, quam subsequens hiems corrumpit.

Hujus siccam plantam suis floribus onustam, & chartæ implicatam mittebat ad me N. V. Ioannes Hoghelandius anno xcii. supra millesimum & quingentesimum, ex quâ subjectam iconem delineari curabam.

ALTHÆA PANNONICA.

CAP. XII.

VULGARIS per Pannoniam est, agro- *Althæa I.* que Viennensî, Althæa illa Belgicæ pratis multique Germaniæ locis communis.

ALIVD autem genus observabam, & *Althæa Pannonica* etiam in Moraviâ, quod, licet folijs totâque *non II.* pznè reliquâ facie cum vulgari conveniat: floribus tamen plurimū ab eâ differt, quippe qui

Althæa vulgaris.

Althæa Pan.
III.Althæa Pad.
III.Althæa ap-
heria Lobelij.

Althæa frutex 1.

Althæa fru-
sex 1.

Natalis.

Althæa fru-
sex 12.

qui ampli admodum sunt, Alceæ floribus etiam majores, colore item illi vel respondentes, vel omnino fere candicantes, quibus semen vulgari simile calicibus inclusum succedit.

TERTIVM quoddam genus est, huic formâ non valde dissimile, sola in floribus differētia, qui minores sunt, vulgaris tamen floribus aliquantulum majores.

VERVM & Quartum genus istuc reperitur, cujus folia licet incana & mollia, in tres tamen majores lacinias divisa sunt: flores etiam paulo minores superiore, Belgicæ seu vulgaris floribus magnitudine respondentes, sed colore dispares, nempe qui toti carnei, sive incarnati coloris sunt, multis intus staminibus nigricantibus: ceteræ notæ cum vulgari conveniunt.

Gaudent humidis locis, & secundum rivulos sitis. Florent omnes Iulio.

VNGARI vulgarem *sejer malua*, hoc est, albam malvam, & *mazola* appellant.

ALTHAEA FRUTEX.

CAP. XIII.

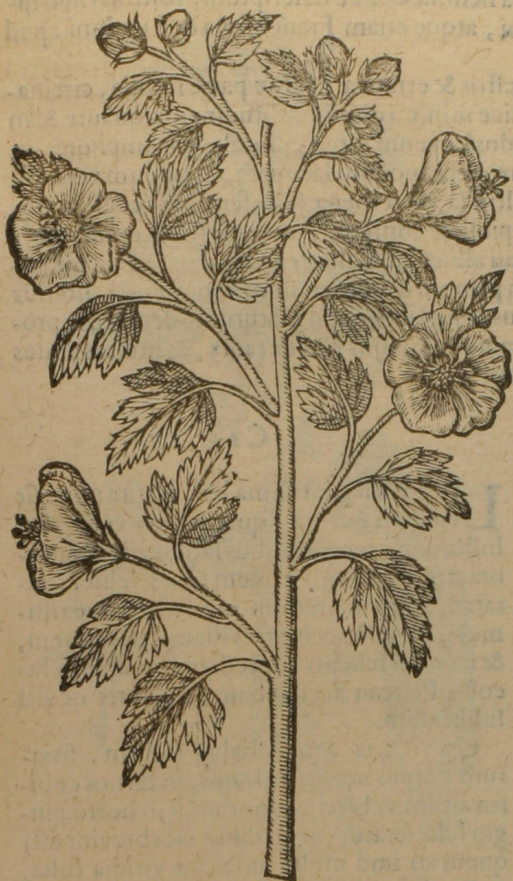
QVAM Doctissimus Lobelius Althææ arboreæ nomine exhibet, ea nobis aliquando Machliniæ nata semine peregrinè misso, feliciter provenit, atque ex radice crassâ lentaque, qualis in Althæa vulgari, durior tamen & quodammodo lignosa summâ parte, aliquot stolonnes protulit humanæ proceritatis, qui adveniente bruma marcescebant, singulis deinde annis novo vere plures protrudebant: flores Augusto demum producentes, semen Septembri, quo à ventis excusso & deciduo, aliæ etiâ stirpes sponte renascebantur.

SE D aliud genus in Hispaniâ observabam, fruticans, aut arbusculæ instar assurgens, crassiusculo stipite, lignoso, in multos magnosque ramos diviso, qui in alios minores, duos etiam, lignosos & minimè obsequentes, cortice cinereo lentoque textos, findebantur: ejus folia Althææ folijs similia, minora tamen, magis rotunda, valde mollia, & prorsus incana: flos extremis ramulis, & inter foliorum exortus nascens dilute purpureus quinque folijs constans, Malvæ vulgaris flori non dissimilis, & major quàm in Althæa vulgari: semen planum, Althææ simile.

Illam juxta urbem Horiuclam tantum, extremis limitibus Valentini Regni, Murciano finitimi, observabam Martio florentem, apud Rhamni prioris alteram speciem, de qua libro primo: an verò perpetua esset fronde, cum Hispanicarum stirpium historiam scriberem, ignorabam, cum mihi duntaxat eo, quo dixi, loco esset conspecta. Multis autem post annis ex ea stirpe, quæ semine mihi à peritissimo rei herbariæ & diligentissimo Josepho de casa bona misso, Francofurti ad Moenum nata est, & biennium in testaceo vase adservata, perduravit, deprehendi istam plantam folia non abijcere, nisi alijs novis enatis, ut pleræque stirpes perpetuâ fronde virentes, facere consueverunt.

NON minus rarum & elegans est Tertium Althææ fruticantis genus, non à me quidem observatum, sed cujus iconem ad me mittebat Jacobus Plateau. Fruticis modo assurgit, stolonibus

Alchæa frutex 11.

Alcea fruticosa Cannabino folio.

stolonibus lignosis, cortice nigricante obductis, quali etiam vestiti rami in quos stolones dividuntur: his nullo ordine distributa adnascuntur folia, angulosa, in paucas lacinias dissecta, in ambitu serrata, supernè admodum viridia, infernè quodammodo pallescentia: summis ramis innascuntur flores Rosæ instar ampli, elegantes, quinque folijs constantes, albis, quæ multis purpureis venis prædita sunt: ungues purpurâ floridiore, quàm in Sabdarifæ (de qua paulo post) flore, infecti: ex umbilico prodeunt multa stamina flava, & stilus albus multifidus: an semen apud eum tulerit, me latet, vix tamen puto, quandoquidem ad me scribebat, sub Septembris finem illi demum flores protulisse: folia illi decidunt Novembri, extremo Aprili nova denuo germinare solent. Facilius fert frigidioris aëris injuriam: nec adeò tenera est, ut Sabdarifa.

Nata forsitan hæc planta semine, quali me donabat superiore anno Ioseph à casa bona, Althææ arboris duorum generum appellatione, recès ab ipso in Creta insula collecto. Vni ex amicis quibus communicabam, provenit planta, quæ sequente anno, nempe xciit. supra m. & d. valde adolevit: nam ramos protulit bicubitales, cortice viridi tectos, cui inspersa est plurima incana lanugo, seu potius tomentum, ut in priore quod descripsi genere: folia etiam habet incana, angulosa, & per oras dentata, illis tamè majora: flores minores, Althææ vulgaris florum magnitudinem vix superantes, quinque folijs constantes instar reliquarum malvarum, coloris rubri valde diluti, & ad carneum (si ita vocare licet) inclinantis, multis staminibus ex albo pallescentibus in oblongiusculo & crassiusculo stilo nascètibz & umbilicum occupantibus: floribus defluentibus succedunt plana capita, ut in vulgari malva, semen in orbem serie quadam distributum continentia.

Althæa fruticosa 111.

ALCEA. CAP. XIII.

VARIIS quas peragravi regionibus, Vulgarem Alceam sponte crescentem inveni: cum ab omnibus qui Plantarum historiam scripserunt, ejus mentio sit facta, nò existimavi diutius illi immorandū.

Genus tamen illud, quod ex radicis capite plures crassas & lentas alias radices Althææ instar fundente, multos stolones seu virgas crassiores, interdum bicubitales producit, quibus inhærent folia magis laciniosa quàm sunt vulgaris, ad Cannabina ferè accedentia, & flores innascuntur vulgaris floribus majores, pluribus Vngariæ & Austriæ locis circa sepes nascès observavi: his etiam proximis annis in Hassiâ & circa Francofurtum ad Mœnum conspexi: ut autem facilius agnoscant lectores quam intelligam, illius iconem adjiciendam esse existimavi.

Alcea fruticosa.

SED peregrinum quoddam Tertium genus memini nobis in Belgica natum, semine à C.V. Alphonso Pantio Ferraria misso, quod à nemine adhuc descriptum arbitror. Illud ipsum etiam Viennæ Austriæ diu in horto alui, atque etiam Francofurti & Lugduni apud Batavos.

Alcea peregrina.

RECENS igitur natum, folia habet silvestris & erraticæ Malvæ panè similia, circinata quodammodo rotunditatis: deinde à radice minimi digiti crassitudinem æquante & in ramos devaricata, & summo capite quasi nodosa, exeunt virgæ cubitales aut ampliores, in ramos divisa, quibus innascuntur folia, ad jam dictæ modum laciniata, secundum verò extremos caules & ramos, tenuius incisa & multifida, ad verbenæ folia ferme accedentia: flores in summo caule & ramorum extremis copiosi & conferti, quinque folijs constantes, satis magni, dilutioris purpuræ colore, & quasi albicantes, intercurrentibus tamen purpureis venis: floribus succedunt capitula, semen planum & compressum continentia, alterius quidem semini forma simile, sed multo minus & nigrum, quod maturitate decidens, proximo anno novellas plantas producit: vivax tamen est hujus plantæ radix, & multos annos perdurat, singulis annis novos caules proferens.

ALCEA AMERICANA.

CAP. XV.

Alcea Americana.

ICET elegantissima hæc planta nunc sit vulgaris notitiæ: quia tamen video ejus historiam à recentioribus satis leviter adumbratam, atque ejus iconem non fideliter imitatam, operæ pretium me facturum existimaui, si paulò accuratius illam describerem, & iconem feliciter expressam, qualem à Jacobo Plateau accipiebam, Lectoris oculis subijcerem.

CAULEM autem habet rectum, striatum, purpurascens, binos aut ternos cubitos altum, vel etiam altiore, si in horto pingui solo, feratur (in fistilibus fata brevior est) quem ab imo multa ambiunt viridia folia, nulla observata serie, hinc inde sparsa, infima serrata quidem in ambitu, sed non laciniata, quæ medio cauli inhaerent, in tres lacinias dentatas divisa, suprema autem in quinque, Cannabinorum foliorum instar, dissecta, summo fastigio, veluti in gemmularum & angustorum foliorum spicam desinentem: singulares fert in singulis alis calices molliter echinatos, è quibus exit flos magnus quinque folijs præditus, coloris ex albo pallentis, quorum unguis saturâ & nigricante purpurâ, radiatim in folia se spargente, infecti, ut in Alceæ illius vesicariæ seu Hypecoi Matthioli flore, floris umbilicum occupât multa stamina apicibus flavis prædita, & stilus medius supremâ parte ramosus, albus: floribus valde fugacibus (nam ἐφήμεροι sunt) succedunt

brevia, echinata, acuminata capitula pentagona, interius villis albis obrita, semen continentia quale fere Stramonix: radix quidem multis candicantibus fibris ut plurimum constat, sed non est vivax, nam sequente hieme perit, & singulis annis novâ satione acquirêda, apud nos saltem, quibus rarissime fert semen: etenim cum sero admodum, nempe sub Augusti finem, vel Septembris initio floreat, & frigoris sit impatiens, primæ pruinæ illam corumpunt. Solis orientis radijs delectari videtur, & frequenti rigatione.

Sabdarifa.

Ex Italiâ primum semen ad nos missum Sabdarifæ appellatione (nescio an tale nomen apud quos sponte nascitur obtineat) deinde ex Hispaniâ, pro genere Malvæ Indicæ elegantis: haud dubiè ad Malvæ seu potiùs Alceæ classem referenda, propterea Alceam Americanam nuncupavi.

ALCEA EGYPTIA.

CAP. XVI.

*Bamia del Cayro.
Alcea aegyptia.*

PEREGRINVM etiam est hoc Alceæ genus, ex Egypti Alexandriâ primum Italiæ communicatum, inde Germaniæ & Belgicæ, *Bamia del Cayro* appellatione.

ROTVNDO autem assurgit caule, recto, virecente, sesquicubitali: cui inhaerent nulla etiam

Alcea Ægyptia.

Phlomis Lychnitis.

FOLIA autem supra tellurem fundit crassiuscula, Salviz tenuifolia pænè similia, longio-

etiam serie disposita folia, circa infimam quidem caulis partē Malvæ folijs pænè similia, angulosa & in ambitu serrata, à medio verò caule ad summum, in quinque profundas lacinas, instar foliorum Sabdarifæ, divisa, dilutius virentia: flores in alis nascuntur Sabdarifæ quidem formâ & colore ferè similes, pallescentes videlicet, minores tamen, sed non minus fugaces: his succedūt crassiuscula, longa, pentagona, villis obsita, & mucronata capita, semen Orobi, seu potius Leontopetali seminis instar continentia, lanugine tamen quadam leviter tecta: radix in aliquot fibras sparsa, non vivax tamen: nam primæ etiam pruinæ totam plantam corrumpunt, sic ut non mirum sit, si ad frugem pervenire nequeat. Hujus etiam icon à Jacobo Plateau missa, à diligente pictore in ligneâ tabellâ, me curante, quemadmodum & superior, expressa est.

DILIGENTISSIMVS Prosper Alpinus qui librum de Ægyptiacis plantis scripsit, illius etiam meminit, Bammiâmq; appellat, & frequentissimam in Ægypto nasci tradit. Præterea eam gentem, illius seminibus, non secus quàm Europæi ex Phasiolis, pis, alijsque leguminibus fercula parare ait, frequentissimè autè his ferculis vesci in jure carniū paratis: frigida & humida in primo gradu apud Ægyptios censerī, habereque vim resolventem & emollientem: proinde pectori ac pulmonibus convenire, vèrem emollire, ac lubricum reddere, fomentivè emplastri modo folia apposita inflammationes resolvere, dolores mitigare, tumores emollire, concoquere, ac ad suppurationē, suppurandos, movere. Mulieres ad uteri durtiem, ipso referente, fomentis, emplastris, in sessionibus, ex folijs & fructibus procuratis, multa cum utilitate utūtur: in renū verò inflammatione, & calculis ex ijsdem paratum decoctum per os cum saccharo candido sumptum aliquibus diebus, pro selectissimo auxilio habet: ad ophthalmias etiā, finita fluxione, decoctum collyrij modo usurpant, atque cum eo fovere latus dolens in pleuriticis solent.

NON dubium est, quin illa ipsa sit planta quam Rawwolfus in segetibus nascentem cum alijs quibusdā stirpibus observabat non procul ab Ana urbe, ad Euphratem sita, ut refert lib. II. cap. V. sui Itinerarij, & incolis Lubie Endige nomine, hoc est, Phasioli indici, cognitam esse asserit, ex multis autè notis, Theophrasti ἐπὶ σίμωνε esse censet: quam vocem cur Gaza Trionum latinè reddiderit, causam non video.

PHLOMIS LYCHNITIS.
CAP. XVII.

NON sum ignarus varias stirpes pro Phlomiside Lychnitide proponi ab Herbariorum rei Scriptoribus: nulla tamen, meo judicio, ad Diosc. descriptionem propius accedere videtur, quàm quæ à nobis proponitur.

Verbascum fil. Matthioli.

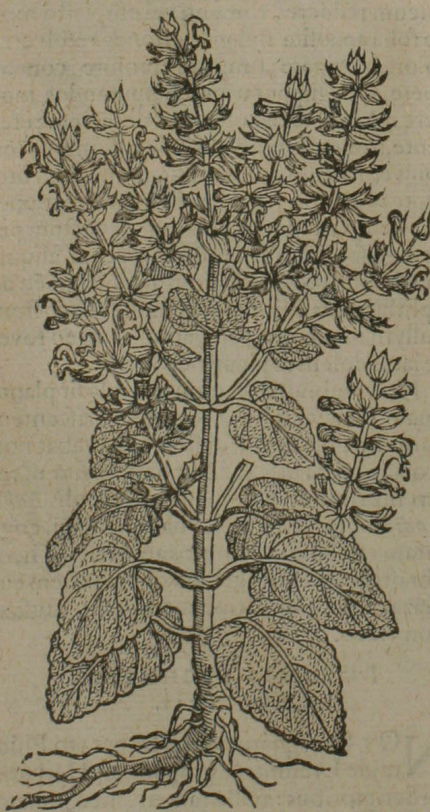
Natalis.

Doxitis.
Squarilis.Candilera.
Menchera.

Horminum silvestre 1.

Verbascum
fil. Matth.

Matulera.

Horminum
fil. 1. Scar-
lea.
Horminum
fil. 11. Co-
lum Iovis.

Ceterum ad Hormini silvestris classem referendas etiam cenſeo nonnullas alias ſtirpes, quarum Hiftoriam hoc capite ſcribere animus eſt.

ſa tamen & anguſtiora, candicantia, inferiore parte denſa & ſerè albâ lanugine priuſ obſta: inter hæc exeunt cauliculi dodrantaſ ple- rumque, interdum paulò maiores, quadrangu- li, villoſi & candicantes: è quorum geniculis bi- na folia longiuſcula, ſuperioribus ſimilia, inter ſe oppoſita alternatim naſcuntur, cauliculorum ſtagia, breviora habet, & ſede latiuſcula præ- dita: flores Lamij, lutei coloris, circa extremos cauliculos verticillatim ex denſa lanugine & quaſi villis quibuſdam pallidis prodeunt, comâ plerumque inflexâ & nutante: radix nigricans eſt & lignoſa.

Exit hæc collibus, ſiccioribûſque, & petroſis locis per univerſam Hiſpaniam & Luſitaniam: obſervaveram & antea in Narbonenſi Galliâ.

Florat Maio & Iunio, ſemen autem ſubru- ſum Verbaſco ſilveſtri Salvix folio ſerè ſimile in vaſculis Iulio profert.

PHIOMIS hæc Græcis λυχνίτις, à quibuſdam θρυαλλίς appellatur: Latinis Lychnitis & Thy- allis: Mompelliani, dū apud eos vivebam, Ver- baſcum ſilveſtre vocabant: Caſtellanis *Candi- lera*, Granatenſibus *Menchera*, eadem prope ra- tione dicitur, quia ſcilicet ejus folia, non modò ſicca, ſed etiam recentia oleo impoſita ellych- nij vicem ſupplere poſſint ſi accendantur, quod etiam illis tribuit Dioſcorides.

AN ullas alias dotes habeat, neminem vete- rum ſcribere memini.

ILLUD verò hic adijciendum putavi, Verba- ſcum Matthioli ſilveſtre Salvix folio, & quo- rundam aliorum, magnâ copiâ in jugis illis montium qui Luſitaniam à Bæticâ diſtermi- nant, naſci, ubi ab incolis *Matulera* dicitur: ſunt autem illi montes pars ejus, qui Hiſpanis *Sier- ra morena* vocatur, hoc eſt, mōs niger, & Vete- rum Mons Marianus eſſe creditur. Tota etiam Bætica ſilveſtri illo Verbaſco abūdât, quo por- rò nomine vulgari Bætica appellēt, nō intellexi.

HORMINVM SILVESTRE. CAP. XVIII.

HORMINI ſilveſtris appellatione, com- prehendendo Scarleam vulgo Herbariorum nuncupatâ, tum eam quæ à nonnullis Colus Iovis vocatur: ſunt enim revera Hormini genera.

Scarleam porò ſponte naſcentē, videre non memini: ſed in hortis dumtaxat cultam, & val- de familiarem. Quæ verò præpinguis & len- to humore quomodo perfuſis eſt ramis, flavo flore, Coluſque Iovis cognominatur, per uni- verſam Pannoniam adeò frequens eſt, ut nihil illâ vulgariuſ ſit ad collium & montium radi- ces, atque etiam ad ſublimiorum & editiore lo- co ſitorum hortorum margines, inter ſepes & arbores. Naſcitur & multis Auſtriæ locis: atque memini ante multos annos ad lacum Leman- num ſponte naſcentem obſervare. Eſt præterea tertium genus vulgo notum, de quo ſuo loco.

ALIQUOT

Hormini fl. II. flores.

Hormini fl. II. caulis cum radice.

Horminum silvest. III.

ALIQVOT habet Prior caules, cubitali interdum longitudine assurgentes, quadrangulos, nonnihil villosos, firmos, geniculatos: folia ampla, hispida, mucronata, in ambitu serrata, rugosa, singulis geniculis ex aduerso adnascencia, Scarleæ folijs haud multum absumilia, minus tamē incana, & odore minus gravi: ex alarum cavis oriuntur ramuli, floribus purpureis (minoribus quàm Scarleæ flores, & Lavendula vix maioribus) verticillatim usque ad extremum onusti, inflexam & veluti procumbentem atque nutantem spicam efformantes: semen in vasculis pusillum, nigricans: radix illi magna, pollicari crassitudine, nigro cortice obducta, dura, vivax, singulis annis nova germina producens.

Horminum fl. III.

Invenitur passim Viennensi agro juxta vias, in montanis pratis circa Mariæ cellā, & S. Crucis Abbatiam, supra Badēses thermas, & plerisque Alpestribus Austriæ atque Stiria locis: quinetiam apud Marcomānos, & apud Hirtz-pach pagum ferri fodinis nobilem, supra Noribergam Pragensi itinere reperire memini. Floret Junio, semen Julio mense perficitur.

Natales.

ILLIVS porro silvestris Hormini, quod Gallitrichum quidam cognominant, non meminisse, quia ab alijs jam exhibita: nisi plures ejus species & florum colore, & foliorū formā nonnihil inter se differentes inveni observassem.

Gallitrichū.

LONGA habet Prior secundum radicem folia, parte inferiore latiora, deinde sensim in mucronem definentia, nullis lacinijs divisa, sed per oras dumtaxat serrata, supernè viridia,

Hormini fl. III. species I.

Hormini fil. IIII. prima species.

Hormini fil. IIII. quarta species.

& nullis villis obsita, rugosa tamen, infernè autem villosa, odore reliquorum Hormini generum gravi, & sapore amaro: caules cubitales, quadrangulos, geniculis distinctos, villis obsitos, quos ad singula genicula, bina semper folia inter se opposita amplectuntur, superioribus paulò minora: extremus caulis plerumque purpurascit, pinguisque est, & definit in longiusculam, præpinguèmq; spicam florum hiantium, galeaque editiore præditorum, coloris purpurei saturatioris elegantissimi: semen deinde in caliculis, rotundum, nigrum: radix crassa est, nigra, multis fibris prædita, vivax, singulis annis nova germina proferens, novòsque caules producens, secundum radicem subinde fibras agentes.

Hormini fil.
IIII. species
altera.

ALTERA ejus species, illi quidem similis, sed floris colore variat, qui prorsus niveus est, folia etiam incana, non virentia: in reliquis notis conveniunt.

Hujus unicam stirpem Maio mense florentem primùm observabam anno M. D. LXXIX. in siccioribus pratis Sopronio Pannoniæ vicinis, & erutam deferebam Viennam in D. Aicholtzj hortum, ubi aliquot annis permansit, & deciduo semine multiplicata est, atque alijs communis facta.

Hormini fil.
IIII. species
tertia.

TERTIA species majore altitudine excrefcit, caule quadrangulo, ut reliquæ species, & folijs ad singula genicula ex adverso nascentibus, sed ejus extima pars non purpurascit, verùm virefcens est: flores tametsi forma similes, dilutioris sunt coloris: folia inferiora majores habent incisuras, ut nonnihil laciniata videantur, reliquæ notæ conveniunt.

Passim in silvis cædis, montanis pratis, viarumque marginibus sponte nascitur cum Primâ, non modò in Pannonijs & Austriâ. Sed in Bohemiâ, Moraviâ, tota Germaniâ, & alijs plerisque Provincijs. Floret Maio, interdum etiam Junio.

Illam in hortis Francofurtensibus, fructifetis arboribus confitis, florem variantem conspiciebam, ut qui neque purpurei coloris saturi, neque diluti esset, sed quasi albescentis & cinerei: quæ colorum diversitas facilius observari poterat, quia diversæ stirpes his coloribus præditæ, in eodem interdum horto mixtim nascebantur.

Hormini fil.
IIII. species
quarta.

QUARTAM sponte nascentem non vidi, sed mihi Viennæ nata anno M. D. LXXXVII. semine ex Italiâ misso. Tertiæ speciei valde dissimilis non est: perinde enim assurgit caulibus quadrangulis, geniculatis, in quibus ex adverso, ut in alijs generibus, nascuntur folia rugosa, viridia, sensim in mucronem desinentia: flores verticillatim in summo caule & ramis nascentes, ejusdem cum præcedentibus formæ, galeatos habet, minores tamen, & coloris rubri, semen in caliculis exile, nigrum: radix vivax, singulis annis nova germina producit. Florebat mihi Junio.

Hormini fil. IIII. quinta species.

Hormini fil. v. altera species.

SED & Quinta species Hispanico semine mihi Viennæ Austriæ nata, illi non valde dissimilis: etenim caules habet non minus altos, quadrangulos, nodis cinctos, villis quibusdam obfitos, & folia in singulis nodis ferè similia, paulò tamen duriora, leviora, angustiora, angulosa quodammodo, mucrone magis obtuso, & laxioribus dentibus prædita, præsertim quæ secundum radicem nascuntur: è caliculis, in extremo caule summisque ramis verticillatim nascentibus, & veluti in spicam desinentibus, emergunt flores reliquis speciebus longè minores, Lavendulæ florum ferè æmuli, nec colore ab illis valde differentes: quibus deciduentibus, succedit semen nigrum: radicem habet superioribus similem: & tota planta simili cum reliquis odore prædita. Floret etiam Iunio.

Hormini fil.
IIII. quinta
species.

Nascitur & hæc sponte in Angliâ: nam cum negotiorum quorundam causâ, anno M. D. LXXIX. in eam insulam essem profectus, & in aulâ, quæ tum Grenwycij, quarto infra Londinum militari erat, versarer, satis frequentem ad Regiæ arcis Hippodromum inveniebam, Septembris initio cum florentem, tum semine onustam.

Natalis.

PEDALI plerumque est Horminum silvestre Quintum altitudine, quadrâgulis caulibus & geniculatis, reliquorum generum instar: folia ad singulos nodos bina, sibi invicem opposita, rugosa, Salviæ foliorum pænè æmula, non tamen incana, per oras nonnihil serrata, dura, gustus exsiccantis & amari, odoris verò, quàm superius descripta, jucundioris: flores à medio caule ad fastigium usque verticillorum instar in orbem nascuntur è purpureis caliculis exeuntes, Salviæ similes, sed minores, eleganti colore præditi ex cæruleo purpurascente, & quasi violaceo, interdum etiam dilutiore, nonnumquam verò quasi cineraceo: semen in caliculis nigrum, reliquis generibus minus: radix digiti minimi crassitudine aliquando æquat, nigroque cortice tecta est, inferiore parte flavescente, multos singulis annis producit caules, inferiore, & terræ viciniore parte humi procumbentes, atque è nodis radici proximioribus subinde fibras agentes. Tota denique planta aspectu elegans.

Hormini
fil. v. species
prior.

Vbiq; circa Viennam Austriæ nascitur, totâque Pannoniâ, secundum vias, in agtorum, vinetorumque marginibus. Integrâ æstate floret, & subinde semen profert.

Est hujus generis alia species longè major, duorum cubitorum altitudinem plerumque attingens, interdum etiam superans: ipsius caules triplo crassiores, quadranguli tamen, & uti alterius, geniculati: folia multo majora, & crassiora, albis maculis magnâ ex parte distincta, qualibus & Salviæ cujusdam, & Menthastri folia notata videre memini: spica florum longior & crassior, florum verò formâ, coloreque, atque etiam semine, satis conveniunt.

Hormini fil.
v. species
altera.

Ratior

Rarior est hæc species Priore, nec nisi in pratis herbofisq; locis, ubi gleba uberior, invenitur: & paulò serius alterâ florere incipit.

*Horminum
fil. vi. sive
minus supi-
num Cretic.*

Nec inelegans est Hormini silvestris genus illud minus supinum, quod semine ex Cretâ primùm allato, deinde Lugdunum Batavorum ad Ioannem Hogelandum misso, illi natum est anno M. D. XCIII. & sub extremum sequentem Iulium flores tulit.

FOLIA autem promit per terram strata, pollicari longitudine minora, secundum pediculum angusta, deinde paulatim in latitudinem expansa, rugosa, per oras crenata: caules ejus aliquantulum angulosi, in quibus per intervalla nascuntur bina semper folia sibi opposita: quibus in orbem dispositi incumbunt seni flores albi, Cattariæ vulgaris floribus formâ, & amplitudine pares. Totâ planta insipida est.

Nomina.

Oruale

*wild Sal-
bey*

SILVESTRIS Hormini, ὀπύωντα ἀγρίον, ut dixi, genera videri has omnes plantas, cenfeo: nemini tamen legem imponere volo, sed cuilibet, quo nomine eas donare velit, liberum relinquo. Mihi verò, Scharlea vulgaris, sive Sclarea (ut quidam dicere malunt) quam Galli *Oruale*, Vngari *Zent Ianos füe*, hoc est, S. Ioannis herbam, vocant, Horminum silvestre Primum erit: Colus Iovis luteis floribus, Horminum silvestre Secundum: licet quidam Galeosim luteam vocare malint, notis reclamantibus tamen: Quod mihi primo loco descriptum est, Tertium: Quod secundo, Silvestre Lobelij, Gallitrichum vulgo dictum, Traggo verò wild Salbey/ Quartum: cujus quinta species semine ex Hispanijs misso Baccharis nomine mihi nata, magna autem illa Plantarum historia, quæ triennio post evulgas meas Pannonicarum stirpium observationes in lucem prodijt, Sideritidem querno folio appellare videtur: Quod autem penultimo loco descripsi, mihi Quintum erit: rhizotomæ mulierculæ Austriacæ wild Salbey/ id est, agrestem salviâ nominant, vulgòque venalem proponunt, cum alijs balnearibus herbis. Matthiolus secundam ejus speciem, Horminum silvestre vocare videtur: Lobelius inter Verbasci genera recensere maluit, & Verbascum nigrum salvifolium appellat, quod an luteo flore variet, nunquam observare memini. Sextum autem erit, supinum illud Cretico semine natum.

MENTHASTRUM.

CAP. XIX.

*Mentha sil-
vestris.*

1.
*Menthastrum
montanum.*

Natalis.

NULLAM Provinciam adire memini, in qua non conspexerim Menthastrum, sive Silvestrem Mentham, Græcis ἡδύσμον ἀγρίον dictam, sponte secundum aquas & riguis locis nascentem: Binâs verò alias, præter eam, plantas observabam, partim in Pannoniâ & vicinis locis sponte nascentes, partim semine peregrinè accepto mihi Viennæ natas, quæ ad ejus classem pertinere videntur.

CVBITALI, aut ampliore Prima assurgit caule, quadrangulo, medullâ pleno, multis nodis constante, ex quibus bini semper ex adverso oriuntur ramuli similiter quadranguli, circa quorum extremas partes oblongæ spicæ, verticillatim compositis caliculis constantes, in quibus flores Menthæ silvestris aut illius potius Calaminthæ, quam vulgo Cattariam vocant, floribus similes, exalbidî, grati odoris: folia adversis inter se pediculis caulem & ramos ad singulos nodos ambiunt, Menthastro ferè similia, sed magis ad Cattariæ folia accedentia, colore tamen minus albicante quàm illa, aut Menthastrum, sed potius viridi, menthastrum odorem referentia, acrem & calefacientem saporem: radix dura, & lignosa ex lateribus propagines spargit, ut reliquæ congeneres plantæ.

Sponte nascentem hanc plantam inveniebam, primùm ad Austriacarum Alpium radices in pratis monasterio S. Crucis vicinis, & ad Rehenaw Præsulis Neubergensis arcem, Augusto florentem: deinde maximâ copiâ in Vngariâ,

ad radices scopuli, in quo extructa est munitissima arx Nemethwywar, Germanis *Epfenstein* dicta, Illis Viri Balthasar de Batthyan p. m. qui, dum vivebat, hereditarius Archidapifer erat Regni Vngariæ, & S. C. R. Q. Mei à Consilijs: tum etiam in Leytenberg supra Manderstorff Junio florentem, quo tempore similiter, in hortos translata, flores producit.

ALTE-

Menthastrum II. Montanum.

Menthastrum III. tuberosa radice.

ALTERA, quæ mihi Viennæ semine nata est, & alijs quibus id communicabam, acceptum ex Hispanijs Calaminthæ tertiæ nomine, cubitales habet caules, quadrangulos, rectos, frequentibus, ut superior, nodis cinctos, subhirsutos: folia longiuscula, rugosa, in ambitu nonnihil serrata, superioris Menthastrii folijs non dissimilia, magis tamen incana, non suavis odoris, amari & acris saporis, singulos nodos æquali, sed opposito inter se situ ambiunt: summi rami cum extimo caule, in molles, canescentes exilium foliorum spicas definiunt, & inter ea verticillorum ritu compositi nascuntur caliculi, è quibus prodeunt flosculi candidi, Cattariæ florum æmuli: his marcidis, succedit semen illi par, exile, nigrum: radix erassa, succulenta, raphano ferè æqualis, foris aliquantulum fusca, in multos hinc inde ad latera quasi parvos adnascentes napos extuberat, alijsque longiusculis fibris donata est, perennis, & plures singulis annis caules proferens: imo ipsi etiam napi à matre abrupti, & terrâ obruti, novas interdum plantas procreant. Floret Iunio.

Pictor non satis fideliter plantam expressit: nam & inferiora folia latiora esse debebant, & rugosa, & adnati in lateribus napi crassiores & magis tumentes, & fibræ omissæ, quas additas oportuit.

EODEM porro tempore, quo semen, ex quo hæc planta nata, ex Hispanijs mittebatur, *Cattaria tenuifolia* additum erat etiam aliud Calaminthæ primæ appellatione inscriptum, ex quo pulcherrimum Cattariæ genus enatum, cubitales habens caules, quadrangulos, geniculatos, multis ramis præditos: oblonga, angusta, per oras crenata & incana folia, odore quàm in Cattariæ vulgaris folijs vehementiore, fervido gustu: flores spicatum in extremis ramis nascentes, candidos, vulgaris Cattariæ floribus respondentes: deinde semen in exilibus calicibus nigrum, Calaminthæ semini par: radicem duram, fibrosam, perennem, singulis annis novos caules proferentem. Floret Iunio & Iulio.

MENTHASTRUM montanum Pannonicum appellari poterit Prior: Alteri, tuberosæ radicis cognomen addi: Cattariæ verò, Hispanicæ tenuifoliæ nomen aptari.

MARRUBIUM.

CAP. XX.

LEGITIMUM Marrubium multis locis frequens crescit: at in Austriâ & Pannoniâ rarum est, & certis duntaxat locis ijsque paucis sponte nascitur. Aliud verò genus frequentissimum istic conspexi, quod (dum Pannonicarum stirpium observationes evulgabam, ne-

Marrubium vulgare.

Marrubium vulgare.

Marrubium alterum Pannonicum.

bam, nemini adhuc descriptum fuisse arbitror. Ejus Historiam hoc capite dabimus: sed legitimi iconem præponere volumus, ut utriusque collatione facta, facilius agnosci possit quæ sit differentia.

*Marrubium
alterum Pan-
nonicum.*

MULTOS verò ex eadem radice profert Pannonicum caules cubitales interdum, quadrangulos, firmos, nodosos, in plures ramos divisos: folia ad singulos nodos bina, contrario situ nascentia, duas uncias longa, unam lata, in ambitu serrata, legitimo Marrubio pænè similia, sed angustiora, nec aded orbiculata, imò paulatim à petiolo in latitudinem excresecntia, sensimque in mucronem desinentia, prorsus incana, non in jucundi odoris, amaritudinis tamen manifestæ, & acrimonix: flores candidi, marrubij floribus similes, in mollibus & canescentibus caliculis nascentes, verticillorum instar summum caulem summisque ramos ambiunt: radice cum legitimo convenit, quæ singulis annis novos stolones & cœque numerosiores profert.

Aded vulgare hoc Marrubij genus est toto Viennensi agro, ut vinetorum agrorumque margines, sicci que & graminei campi eo abundant, imò in ipsius urbis (quæ ab aquis sunt liberæ) fossis nascatur. Nullo tamen, quod sciam, apud illos in usu est. Floret Julio.

Natum id apud Belgas, non Hispano semine (nullam enim similem plantam in Hispaniâ videre memini) sed Austriaco.

An porro, Marva Iantusa Serapionis, cujus meminit lib. de Simpl. Med. ex plâtis, c. 295?

ALYSSVM GALENI.

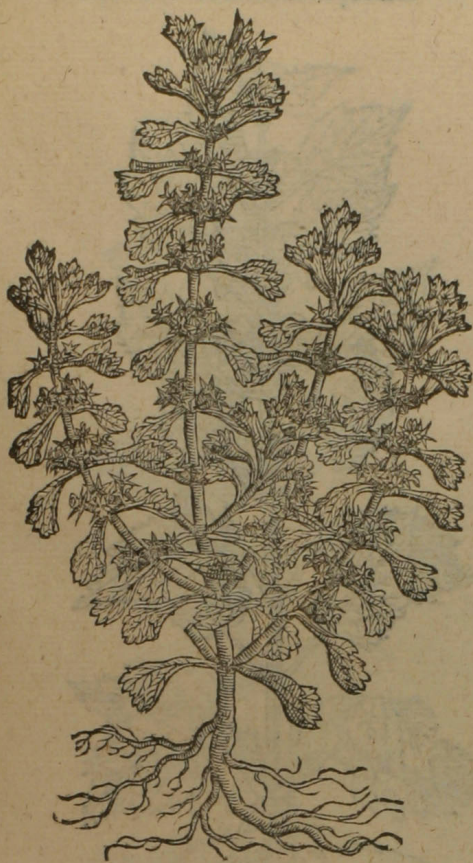
CAP. XXI.

EX multis quæ Alyssi Galeni nomine circumferuntur plantis, nullam prorsus inveni, quæ descriptioni responderet. Sed in meâ Hispanicâ peregrinatione quâdam observasse arbitror, quæ illius delineationi ita exactè quadrare mihi videtur, ut quin illud ipsum sit, nullo dubitationi locum ampliùs relinqui posse existimem.

*Alyssum Ga-
leni.*

PEDALI verò est altitudine, quadrangulo caule, statim à radice in multos ramos diviso, canescentes omnino, & veluti tomento obductos, circa quos, ad singula genicula bina folia contrariis inter se pediculis semper enascuntur Marrubio similia, breviora tamen magisque crispa & incana, inodora, amara; calices per intervalla verticillatim ramos ambiunt, quinque plerumque aculeis horridi, candidi, è quibus Marrubij flos exilit, sed colore diversus nempe purpurascens: semen in aculeatis vasculis subrufum, Marrubiano semini par: radix dura, multifida, vivaxne an annua, istic observare non potui. Sed semine quod ex Hispanijs attuli, apud meos Belgas nata, eo quo floruit anno plerumque perijt: semine autem ma-

Alyssum Galeni.

tem maturo sponte deciduo singulis annis renascebatur adhuc, cum inde excessi: atque etiam nunc in quibusdam Belgicis hortis cōspici puto.

Vno duntaxat Hispaniæ loco (tametsi non dubitem pluribus inveniri) hanc plantam nascentem observabam, ad Elda videlicet pagum, in cœmeterio, quo plurima cœnographia Arabicis litteris sculpta videre licet, Valentino regno, septem sub Horiuëla (Orceli veteribus dicta) miliaribus, sive leucis Hispanicis, eamque florentem, & semine maturo onustam, medio Martio.

CETERVM primo conspectu Marrubium esse censebam, donec & aculeati caliculi, & flos ipse, in memoriam mihi revocarent Alysson quod Galenus lib. secundo de Antidotis in hunc modum describit: Alysson herba est Marrubio similis, asperiores tamen & magis spinosos in furculorum summitatibus orbes habet, florem ad cæruleum vergentem profert. Hanc inter caniculæ æstus colligere oportet.

Nominis autem rationem, atque ipsius etiam facultates libro sexto De simp. medic. refert. Nuncupata (inquit) est hæc herba ἀλυσσον, quod mirifice iuver demorsos à cane rabido. Sed & rabienti quoque data, sæpe in totum sanavit: atque hoc ex totius substantiæ similitudine efficit. Dictum prius est, talem facultatem ex solâ percipi experientiâ, & pla-

nè nullâ constare methodo. Quod si quis ad multa experiatur, cognoscet facultatem habere mediocriter resiccantem & digerentem, nonnihil etiam abstergentem. Hac ratione & vitiliginem, & maculas faciei à sole prognatas expurgat. &c.

PAVSANIAS in Arcadicis eandem nominis rationem assignat Alyssō: eandem etiam Plinius, cuius tamen Alyssum ab isto longè diversum est.

MEAM autem opinionem de Alyssō Galeni rejicere non possum, licet multis post annis ab evulgatâ meâ Hispanicarum stirpium Historiâ, viderim quæ Nobilis idemque Cl. Vir Fabius Columna scripserit de Alyssō Antonij Coi: nam, ut initio capitis dixi, nullam stirpem videre memini, quæ proximius accedat ad illius Alyssi historiam, quam hæc. Marrubium certè esse non potest, quia nec odorem habet Marrubij, nec utriculos lenes ut illud, sed asperos & pungentes, floresque purpurascens, non albos.

GALEOPSIS.

CAP. XXII.

NULLVS Recentiorum quotquot de plantis scripserunt, mihi satisfacit in icone Galeopsis historiæ additâ: nam vel Lamij genus aliquod, vel Scrophulariam vulgarem substituunt, cum ad illarum nullam Dioscoridis descriptio aptari possit. Legitima tamen ejus Auctoris Galeopsis, est adeo frequens multis locis, ut mirum sit, neminem hæcenus in eam animum intendisse.

LEGITIMA porro Galeopsis ex radice fibrosa & singulis annis augefcente, multas interdum fert virgas, quadrangulas, quibus alternis in hærent folia ex adverso nascentia, longis pediculis innixa, urticæ folijs adeo similia, ut prima facie imponere possint, villosa quidem, sed non mordacia: summum virgarum fastigium quodammodo in spicam definit, verticillatimque ambitur quinque aut senis simul nascentibus caliculis in quinque laciniis divisus, è quibus prodeunt longiusculi flores instar florum Lamij hiantes, sed longè minores, coloris ex atro purpurascens, propendentibus labellis, albis quibusdam venis notatis: semina in caliculis quaternis, maturitate nigra, ut in Sideritide 1.

Tota planta gravis odoris est, præsertim umbrosis locis nata: ejus verò quæ in apertioribus locis, ut in recens succis silvis, crescit, remissior est odor. Floret Junio & Julio.

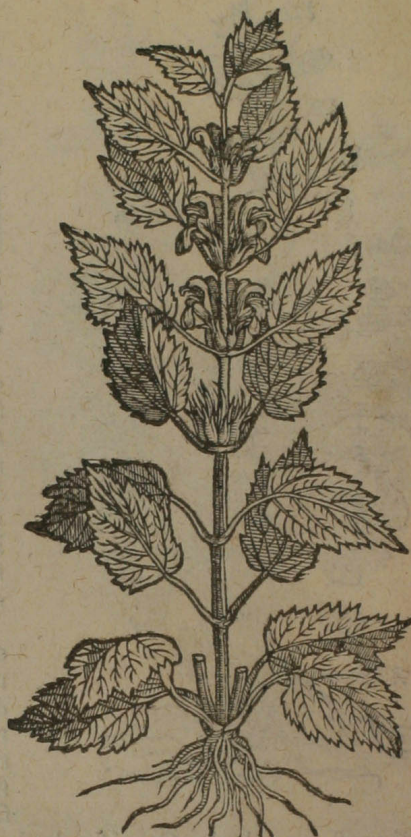
CVBITALI autem est Altera Galeopsis caule, interdum etiam majore, quadrangulo, crasso, secundum radicem rubente, frequentibus geniculis prædita, è quibus bina semper inter se opposita nascuntur folia, Vriticæ folijs haud absimilia, per oras similiter crenata, sed lon-

Natales.

Alyssum cur
sic dictum.Galeopsis vè-
ra Diosc.Galeopsis
maxima
Pannonica.

Galeopsis legitima.

Galeopsis maxima Pannonica.

sed longè majora, palmaremque amplitudinem sæpissimè superantia, hirsuta quidem, sed non mordacia: à medio caule sursum versus, ad singulos nodos, orbiculatim seni, octoni, nonnumquam deni nascuntur flores, non simul, sed successivè sese explicantes, Lamij floribus multo majores, saturè rubri & tamquam purpurei, galeæ instar hiantes, labro inferiore (cujus laciniatæ oræ) bifido, & frequentibus ad latera barbulis prædito, interiore parte purpureis & candidis lineis depicto, quatuor staminibus cum stilo sub galeâ latentibus, odore gravi, & ingrato, uti tota planta, si teratur, gustu etiam insuavi & amaro: laciniata vascula, deciduis floribus, quaterna semina continere deprehenduntur Mollucæ similia: radix crassa, fibrosa, perennis, singulis annis augescens pluresque stolones proferens.

Maxima.

Maximâ copiâ nascitur in silvosis illis montibus, arcu Grebén Ill. Balthazaris de Bathyan, in Pannoniâ interamni sitæ, vicinis, supra Warasdinum, ubi florentem Maio mense eruebam anno M D LXXIX. & inde delatam in hortum Viennæ transferebam, in quo multos perstitit annos mirificè augescens, & semine deciduo nascentibus novellis plantis, vicinas areolas & pulvinos implens.

γαλιόψις ἢ γαλιόβδολον.

GRÆCIS porro dicitur Prior planta γαλιόψις ἢ γαλιόβδολον: Plinius Galeopsum & Galeobdolon appellat, atque iisdem verbis, quibus Dioscorides, totius stirpis historiam, ejusque facultates describit. Alterius nullum nomen intellexi.

LAMIUM.

CAP. XXIII.

VERTICAE illius innoxia & morfu carentis, quam Plinius Lamium appellat, varia sunt genera, cum foliorum formâ, tum floris amplitudine, exilitate & colore inter se differentia: ea cum sint ab alijs proposita, huc inferre non est necesse. Sed alias quasdam stirpes in medium adferre lubet, quæ non minorem affinitatem cum Lamio habere videntur, quàm illa.

*1. Lamium Pæ-
nonicum 1.*

PEDALES & majores interdum habet Prior caules, quadrangulos, hirsutos, Lamij æmulos, quibus, per intervalla, adversis semper pediculis, bina, veluti in Vrticarum genere, innascuntur folia, Melissophyllo fere similia, rugosa, atrâ viriditate nitentia, gustu aliquantulum acri: flores ex singulis nodis inter folia terni aut quaterni prodeunt, omnes antrorsum spectantes & propendentes, longiusculi, inodori, Lamij florum quodammodo æmuli, majores tamen, & nullâ galeâ insigniti, solo labro inferiore promisso, & reliquis folijs

folijs (quę in quibusdam floribus ex albo purpurascunt, aut dilutiore purpurâ nitent) majore, purpurei coloris: utriculi ex quibus flores prodeunt, satis laxi & capaces, ex viridi pallentes, semen magnum, nigricans, inæquale continent: radix crassiuscula, & aliquantulum nodosa, multas fibras agit, & singulis annis novos caules profert, instar Urticę, & aliarum similibus plantarum.

Copiose in Leytenberg, monte Badensibus thermis imminenti, Gumpstkirche, Medeling, & alijs editis Austrię & Pannonię locis, umbrosis & silvosis invenitur. Nascitur etiam in editis illis silvis Francofurto vicinis ad dextram, Septentrionem versus. Floret Maio, semen maturum est Junio. Reperitur etiam niveo flore, sed rarissima. Apud Lausamiam verò in Allobrogibus, nullam aliam stirpem videre memini, quàm quę album florem ferret, anno videlicet M. D. LIII. dum è Narbonensi Galliâ per Helvetios in patriam redirem.

2. Ejus in Austriâ speciem alteram observabam, non valde ab illâ differentem, nisi quod infirmiores haberet caules, frequentiores etiam, ex radice singulis annis repullulantes, folia item paulò angustiora.

FUCHSIUS & Tragus hanc plantam Melissophyllon appellarunt, cùm tamen exigua odoris gratiâ prædita sit, nec apes ejus floribus valde delectentur: & haud scio an apta sit ad alvearia intus confricanda, alliciendarum aut retinendarum apum gratiâ, ut est vulgaris melissa, quibusdam citrago, ab odore citrij mali, dicta, quę omnium Doctiorum judicio verum μελισσόφυλλον censetur. Ego ad Lamij genera potius referendam arbitror.

EXOTICA est Altera, cui, dum primum nata est, subrotunda sunt folia, urticę folijs similima, nisi ampliora ut plurimum essent, molli lanugine villosa, pingui & lento quodam veluti rore leviter aspersa, dum novella sunt, in ambitu serrata, longis pediculis fulta, inter quę altero anno emergit caulis vel sexangulus vel quadrangulus (utriusque enim formę nascuntur) molli lanugine pubescens, per quem ex intervallis, æqualiter, sed adverso semper situ, in nodis sparsa sunt folia, modò terna, modò bina, superioribus minora, & brevioribus petiolis hærentia, è quorum alis, nunc bini, modò terni, pro foliorum numero, exiliunt pediculi, unciales, tenues, firmi, hirsuti, ternos vel quinos flores sustinentes, concavos, anteriore parte nonnihil hiantes, exiguo labello prominente, & tenui stilo cum staminulis emergente, præditos, coloris è viridi pallefcientis: floribus succedunt capitula, Lini ferè, aut potius Scrophularię vulgaris, mucronata, exili nigro semine plena: radix urticę similis, obliqua & multis fibris capillata, cujus caules hieme pereunt, sed novo vere, interdum etiam ante hiemem alij plures ex ea ad latus renascuntur.

Natales.

Lamium Pannonic. i. albo flore.

Lamij Pannonici i. species altera.

Melissophyllum Fuchsi.

μελισσόφυλλον λεγεται.

II.

Lamium Pannonicum alterum sive exotic.

Hanc stirpem primū florentem observabam Viennæ Austriæ in meo hortulo ad parietem natam nescio quo semine, anno M. D. LXXVIII. subsequens hiems auferrebat quidem, sed deciduo semine prognata sunt insequente anno aliquot plantæ, quæ demū altero vere flores protulere. Floret Maio, semen Iunio maturum est: deinde tota plantā radicitus perit. nonnumquam tamen ex radice etiam repullulat.

Si quis me hanc plantam minus aptè inter Lamij genera reposuisse putat, liberum illi esto, vel ad Galeopfia, vel aliam quampiam congenerem referre.

III.
Lamium III.

SE D. & ad Lamium fortè referri possit elegans hæc planta, quæ ex radice, vulgari (ut mihi relatum) urticæ simili, plures profert cauliculos pedales, teretes, quadrangulos, frequentibus nodis cinctos, ad quos alternatim bina contrario situ in longis pediculis æqualiter nascuntur folia, Lamio, sive Vrticæ non mordaci vulgari, & fœtida, quæ purpureo flore est, similia, proximius tamen ad Hederæ terrestris sive Chamæcissi vulgaris folia accedentia, inter quæ caliculi terni, quaterni aut quini, continentes flores, hederæ terrestris vulgaræ floribus forma proximos, hiantes, nulla supernè galea imminente, sed latiusculo dumtaxat folio reflexo, mixtis coloribus cæruleo, albo, & purpurascete insignitos.

Nascentem numquam videre contigit: sed iconem suis coloribus diligentissimè expressam, mihi dono dabat anno M. D. LXXIX. Ill. Dn. de Batthyán: mutilam tamen & sine radice, uti hîc expressa est. Aliquot post annis radicem urticæ similem esse intellexi.

BETONICA.

CAP. XXIIII.

Betonica vulgaris duorum generum.

N VLLI sunt in Pannoniâ, Austriâ, vicinisque Provinciis montes herbosi, nullæ silvæ, nullæve prata, in quibus non abundantissimè proveniat Betonica usitata flore rubro sive purpureo: quæ duorum generum est. Vna enim breviorē florum spicam habet, & maturius floret. Altera autem longiore, molliore, & magis fuscâ est florum spicâ, illaque etiam serius flores suos explicat: solet præterea hæc postrema in maiorem altitudinem ex-crescere, quàm prior, licet eodem loco utraque sponte nascatur, vel eadem puluino excolatur.

Betonica alba flore.

V E R V M istic mihi observata est alia Betonica, cui multa sunt folia rugosa, subhirsuta, in ambitu serrata, Betonice vulgaris foliorum prorsus æmula, non adeo tamen fuscâ viriditate nitentia, sed dilutiora: quadrangulares caules, geniculati, subhirti ex illorum medio exeunt,

Sideritis I.

exceunt, & in pedalem altitudinem excre-
scunt, subinde extremâ parte in alas sese di-
videntes: folia in singulis geniculis caulem
e quali situ ambiunt, humi fusis minora, nul-
lo pediculo fulta, odorata, quemadmodum
& illa, gustus amaricatis: summi caules & ra-
mi in densam caliculorum spicam desinunt,
e quibus flos emergit vulgari formâ similis,
sed coloris omnino albi: semen deinde in
vasculis, Betonice vulgaris semini par, fu-
scum: radix non dissimilis, vivax, singulis an-
nis augefcens, & plures caules produccns.

Crescit in ascensu montis Neuberg, Et-
scherij jugi & alijs quibusdam editioribus lo-
cis: sed omnium abundantissimè supra Zee-
hof, magno ultra Garmingam miliari ger-
manico, quâ iter est in Herrenalben & Dur-
rentain. Floret istic Iulio, in hortos translata
maturius aliquanto, ubi egregiè augefcit.

Hujus meminit diligentissimus peritissi-
musque Cordus lib. II. Hist. Plant. cap. CLIX.

SIDERITIS. CAP. XXV.

SIDERITIDIS, multa, ab his qui Stir-
pium Historiam scripserunt, adferuntur
genera, quæ forsitan non omnibus adhuc
cognita: quædam tamen in medium adferre
est animus, quæ ad Sideritidis Primæ Dio-
scoridi Heracleæ cognominatæ, classẽ re-
ferri posse videntur.

PRIORES caules habet quadrangulos, cu-
bitales, hirsutos, geniculatos, folia ad singu-
los nodos bina, ex adverso nascentia, rugosa,
villis obsita, Tertiæ folijs majora, per ambi-
tum serrata, graviter odorata, gustus amari-
cantis & acrisculi: ramuli ad singula parvè
genicula nascuntur minoribus folijs obsiti:
flores summum caulẽ verticillatim ambien-
tes in spicam desinunt, galeati aliquatulum,
candidi, odorati, hiatus sive rictus sangui-
neis notis conspersum habentes: semen in
pentagonis vasculis inæquale, nigrum: radix
dura, lignosa, ex summo capite plures inter-
dum proferens caules.

Passim in Galliâ, Germaniâ, Pannoniâ,
Austriâ, siccioribus agrorum & silvarum cõ-
duarum marginibus obvia est, hæc Sideritis.

HUMILIOR est Altera, neque pedalem
excedit altitudinem, in raris divisâ ramulos,
folijs priori similibus mollioribus tamẽ: flo-
res ampliores, albi, pallescente labro, & pau-
cis rubris punctis asperso, verticillatim in
utriculis caulem supremosque ramulos am-
bientes, breviorẽ quàm in superiore, &
quasi mutilatam spicam conficiunt, ut in
Prunellâ vulgo dictâ.

Nusquam non occurrit in agris, & inter
segetes multis Pannoniæ & Austriæ locis:
circa Triebswinckel autem frequentissima.
Floret Iulio.

LONGIORE est Tertia folio quàm Mar-
rubium, satis ad Salvix folium accedẽte, mi-
nore tamẽ, querni ferè folij divisura, scabro,

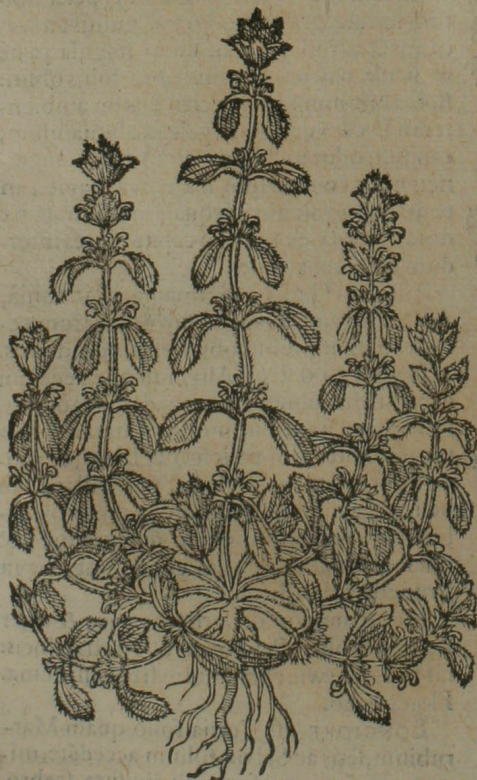

Sideritis 111.

Natalis.

Sideritis 11.

Sideritis 11.

villis quibusdam prædito, nec in iucundi gustus nec odoris: caules fundit quadrangulos, palmum ut plurimum excedentes, interdum procumbentes, duros, hirtos, candicantes, quorum summitates per intervalla verticillati orbes coronant, ut in primo genere, orbes vasculis constant, in quibus flos prioripar, ex candido nonnumquam purpurascens, quo evanescente, semen in vasculis nigricans reperitur: radix dura, lignosa, vivax.

Frequens occurrit aridis & petrosis Castellæ veteris locis, æstate flores, quibusdam etiam locis, in Autumnum usque floribus onusta conspicitur.

ALIQVOT habet Quarta ramos procumbentes, quadrangulos, tenues, villis quibusdam obsitos, quos per intervalla contrariio semper situ bina cingunt folia, Primæ ferrè similia, paulò tamen minora, à medio ad extremum serrata, nonnihil etiam villosa: summos ramos verticillatim ambiunt vascula in quibus flores, prioribus formâ similes, quantum ex delineatione colligere potui, propterea de colore nihil pronuntio, neque de semine, quod superiorum semini par esse verisimile est: radix nò videtur vivax, sed eo anno, quo planta flores protulit, perire.

QVINTA, medium caulem habet surrectum, quadrangulum, deinde, statim à radice, multos in latera spargit ramos, humifusos, quadrangulares, quibusdam villis pubescentes,

Sideritis vi. Pannonica.

Sideritis vii.

befcentes, geniculatos, quos bina semper inter se opposita, ad singulos nodos, amplectuntur folia, præcedētis folijs penè similia, minus tamen serrata, inter quæ, ab imo ad summum usque, verticillorum ritu nascuntur in vasculis flores, superioribus etiam formâ similes, quorum color (ni fallor, nam in arvis Belgicæ illam olim observasse puto) albus: nec hujus radix vivax esse videtur.

Harum duarum postremarum, cum illius quæ septimo loco describetur, icones ad me mittebat Iacobus Plateau anno M. D. XC. ipsius manu eleganter expressas (quemadmodum & pleræque aliæ ab eo acceptæ) quarum priores nudæ omnino, solo duntaxat Sideritidis alterius nomine adscripto: tertiæ autem quædam notæ adjectæ.

SEXTA pedalem non superat altitudinem: caulis illi quadrangulus, ab radice statim ramosus: folia secundum radicem, priori genere non breviora, eodem modo venosa, sive nervis quibusdam excurrentibus prædita, sed molliora, nec in ambitu serrata, at, quæ summum caulem & ramos ambiunt, breviora: flosculi statim à ramorum exortu, ipsos & caulem, in caliculis quinque lacinijs constantibus verticillatim ambiunt, primis longè minores, & è vasculis vix prominentes, formâ tamen illis similes, fusci coloris, labello autem parte interiore pallido: semen superiorum semine minus, nigricans: extremos porrò ramos caulemque, foliorum pallescentis coloris coma occupat, totâque adèd planta molli lanugine prædita est: radix albescens, lignosa, aliquot fibris hirta, sed non vivax, quippe quam maturo semine subsequens hiems penitus tollere solet, non minùs quàm Alteram & Quartam.

Frequentissima est in Pannoniæ Austriacæ; inferioris arvis & inter segetes, macro & sterili solo. Floret Iunio & Iulio, semen subinde maturum etiam Iulio.

PLURES ex eadem radice promit Septima caules, pedales, quadrangulares, lignosos, surrectos, in quibus, ad singulos nodos, bina nascuntur folia, sibi invicè opposita, angusta, hyssopi vulgaris foliorum quodammodo æmula, saturatius virentia: flores Quintæ, minores & Lavendulæ floribus non valde dissimiles, nonnihil pallescentes, in orbem nascentes, inter latiuscula, breviora, serrataque folia summos caules ambiunt, & illa extremorum foliorum coma flavescit: radix longa est, dura, lignosa, pallescentis fusco infecti coloris, aliquot annis perdurat, frigorisque patiens hiemem in horto ferre potest. Floret Iulio & Augusto.

DICITUR Græcis σιδερίτις ἡ ἡρακλεΐα, Latinis etiam Sideritis. Prima vulgo Herbariorum in Galliâ & Germaniâ, Tetrabil & Herba Iudaica: Tertia etiam apud Hispanos Tetrabil. Prima Vngaris Tiz-tös fia, id est, nobilis herba dicitur. Prima & Sexta rhizotomis Viennensibus mulierculis succo perfrant. Quartam & Quintam (ut dixi) Sideritidis alterius nomine acci-

Sideritis vi.

Natalis.

Sideritis vii.

σιδερίτις ἡ
ἡρακλεΐα.
Tetrabil.
Herba Iudaica.

Succo perfrant.
frant.

ne accipiebam: Septimam verò pro Alpinâ, sive montanâ Sideritide: ea aliquid affine habere mihi videtur cum Sideritide montanâ Lobelij.

Facilitates.

Sideritidis illius folia, referente Dioscoride, suapte vi, vulnera sine inflammationis periculo jungunt. Primam & Sextam in eum desiccata adservant rhizotomæ mulierculæ. Nam præterquam quod adversus capitis dolorem, quem Stiri Suce per appellant (unde herbæ nomen) ipsum decocto illius lavari utile censent, à nescio quo indocto empirico edoctæ: earundem etiam decocto pedes & alios artus defatigatos, aut alioqui rigentes, utiliter foveri prædicant. Hoc equidem scio, quosdam ad crurum erysipelata (Belgæ de roose/ Germani diervote appellant) curanda, Primæ recens collectæ & adhuc virentis decocto non sine felici successu usos esse, crura fovendo, aut decocti fumo leniendo.

OCIMASTRUM VALENTINVM.

CAP. XXVI.

Ocimastrum
Valentinum.

APPELLABANT hanc plantam Doctiores in Valentinâ Hispaniæ Academiâ, Ocimastrum, tamen Dioscoridis descriptioni exactè non conveniat: malui tamen hoc nomen illi relinquere, quàm aliud aliquod indere incertum, aut plantæ cuiuspiam à Veteribus descriptæ minus respondens. Nam quòd nonnulli, ex solo picturæ intuitu conjecturam facientes, hanc meam iconem, quam ex verâ plantâ exprimi curabam, Marrubio aptare maluerint, causam non video, quandoquidem hujus folia, tamen frequètibz venis prædita, Marrubij folijs sunt multò molliora, & minùs crassa, neque ulla odoris gratiâ, qualem illi suo Marrubio tribuunt, commendantur.

UT tamen nominare libeat, pedali est altitudine, ramis quadrangulis, villo obsitis: folia illi ad singulos nodos ex adverso sita, Ocimi medijs, formâ & magnitudine, gustu adstringente: circa summos ramos flores proveniunt in orbes dispositi, Marrubij instar, Ocimi floribus similes, in vasculis pungètibz. semen, quale Marrubio, nigrum: radix Vrticæ aut Lamij radicem æmula, an verò perennis aut annua, nihil pronunciare possum.

PROVENIT copiosè circa rivos ex flumine Guadaluniv vulgo appellato, id est, album flumen ductos, ad urbem Valentiam in Hispanijs, ubi eam initio Aprilis florentem & semine prægnantem observabam, nusquam alibi mihi conspectam.

ακυμειδὲς
φιλισιεύειον.

ακυμειδὲς porro, quod quidam φιλισιεύειον cognominant, semen in vino potum, vipera- rum, ceterarumque serpentium morsibus medetur, teste Dioscoride: & cum melle, vino, myrrha, & pipere Ischiadicis datur.

PRYNELLA ET BUGVLA.

CAP. XXVII.

DIXIMVS in Pannonicarum & Austriacarum stirpium Observationibus, eadem Prynellæ, & Bugulæ genera apud eas gentes inveniri, quæ alijs Provincijs cõmunia sunt: nonnulla tamen etiam istic nasci, quæ ab alijs minimè observata esse agnoscebam, de quibus peculiare caput institueramus. Cum autem in eadem nunc etiam sim sententiâ, illud ipsum caput hic repetere volumus.

Prynella.
non vulgaris.

HABET autem illarum plantarum Prior, caulem quadrangulum molliter hirsutum, geniculatum: folia in singulis geniculis bina, ex adverso sita, nonnihil villosa, vulgaris Prynellæ folijs fermè respondentia, gustu amaricante: capitula in summis caulibus crassiora quàm in vulgari: flores illius floribus formâ quidem similes, sed longè majores, nec ingrati odoris, ventre (quod pictor non observavit) laxiore, galeâque saturatiùs plerumque purpurascente, tamen inveniuntur aliquando dilutiores, & quasi exalbidi, interdum etiam subcinerei coloris: semina in singulis vasculis, ut plurimum quaternaria: radicem nigram, multis crassiusculis & candicantibus fibris præditam, novisque propaginibus sese, annis singulis, augmentem.

Natales.

Eam primùm in Vngariâ & Austriâ, deinde etiam multis alijs Provincijs nascentem inveniebam,

Prunella 1.

Prunella 11.

Bugula carneo flore.

veniebam, editioribus & gramineis locis, minus tamen uberem & luxuriatē, quā quæ in Austriâ crescit. Floret Iunio, Iulio, & Augusto, semen Iulio & Augusto maturum est.

ALTERI dodrantes similiter & quadranguli sunt cauliculi, villis obsiti, ramosi, è singulis nodis bina cōtrario semper inter se situ proferentes folia, non ut vulgaris subrotunda, sed longa, & in aliquot profundas lacinias divisa, gustu, quæadmodum in vulgari, adstringente: flores summo caule summisque ramis spicatum, ut in vulgari, nascētes, à quibus quidem formâ non differunt, sed color subinde variat: nam vel niveus est, vel cineraceus, vel carnei coloris, vel purpureus, quali colore etiâ Mompelliano agro, post monasterium Egremont nuncupatum, ad silvæ marginē Septentrioni oppositū olim colligere memini: semē alteri persimile: radix fibrosa est, ex qua prodeunt singulis annis novæ virgæ, fibras plerumque agere solent.

Prunella 11.
non vulgaris,
albo flore.

Gaudet & hæc herbosis & gramineis locis, licet & alijs quæ à fluminibus nonnumquam inundantur, inter saxa invenerim. Floret maturius superiore, nempe Maio, tamen si etiam Iunio.

TERTIA, non differt ab eâ quam vulgo Bugulam & Consolidam mediam vocât, vel formâ, vel viticulis summâ tellure repētibus, quæque nunc flore cæruleo, interdum cinereo, atque etiâ omnino niveo invenitur: illis

Bugula car-
nei coloris.

tamen

tamen hæc paulò tenerior est, floréſque habet ab ijs quos enumeravi, colore diverſos, ſunt enim in hac rubri diluti, ſive carnei.

Florentem cum alijs congeneribus primùm obſervabam anno M.D.LXXVII. non procul Zollonock, in acclivi nemoroſi cujuſdam collis: deinde iterum ſubſequenti anno, ad monaſterium Maurpach è prato quodam aliquot ejus plantas eruebam: conſpiciebam denique anno M.D.XCI. in exculto horto Philippi Stephani Sprengeri Palatinalis Pharmacopæi etiam Maio florentem, qui mihi referebat illam frequentem naſci circa Heidelbergam, unde tranſtuliffet quam in ſuo horto alebat.

CETERVM quæ Bellis media à Matthiolo, major autem à Lobelio nuncupatur in Obſervationibus, & à vulgo ex Conſolidæ minoris generibus cenſetur, frequentiffima eſt in Alpinis pratis, unde illam ſæpius in hortum tranſtulimus, cum Viennæ agerem.

PARIETARIA SILVESTRIS quorundam.

CAP. XXVIII.

CVR hanc nonnulli Parietariam ſilveſtrem appellent, cauſam non video, cum neque ad parietes, neque ad macerias ſponte naſcatur, imò potiùs loca culta fugiat, & ſilveſtribus gaudeat. Quia tamen aliquam affinitatem cum proximè deſcriptis habere videtur, proximum illis locum dare viſum eſt, & illam in tres ſpecies diſtinguere.

Parietaria ſilveſtris I.

Parietaria ſilveſt. II.

Parietaria
ſil. quorundam I.

QVADRANGVLO Prior aſſurgit caule, pedali, nodoſo, villis quibuſdam hirto, in quo alternatim ad nodos bina ſemper ex adverſo naſcuntur longa folia, ſecundùm pediculum lata, & ſenſim in mucronem deſinentia, aliquantulum villoſa: ſummuſ cauliſ & rami deſinunt in foliorum comam ſuperioribus minorum, ad pediculum laciniatorum, molliſque lanugine pubeſcentium, coloris purpurei, nunc dilutioris, modò ſaturatioris elegantiſſimi & violacei: inter quæ bini ſemper inter ſe oppoſiti flores naſcuntur longiores, concavi, aliquantulum hiantes, ſuperiore labro nonnihil reflexo, & villoſo, inferiore latiuſculo, & deorſum propendente, coloris initio lutei, deinde omnino aurei, omnes tamen, licet alternis contrario ſitu naſcentes, antrorſum exporrecti & ſpectantes, quod pictor nõ obſervavit: radix candidans eſt, quam ſubſequens hiems corrumpit.

Parietaria
ſil. quorundam II.

ALTERA caulem etiam habet pedalem, raro ampliorem, quadrangulum, nonnihil interdum purpurafcentem, ſtatim à radice in ramos diviſum, qui alternatim, æquali ſemper, attamen contrario, ſitu naſcuntur: ſub hiſ expanduntur folia oblonga prioribus ferè ſimilia, virentia, ingrati & aliquantulum acris ſaporis: flores in ſummis ramis inter pinnata & anguſta

Parietaria silvest. III.

Verbena vulgaris.

angusta folia nascuntur, ut in priore, minores, lutei coloris, qui tamē in marcescentibus exalbescit, rictu manente luteo: radix cum superiore convenit.

Crescunt in sepibus & silvarum marginibus, umbrosisque locis Vngariæ, Austriæ, Moraviæ, Bohemiæ, atque etiam Germaniæ.

Natales.

Ad has referenda esse videtur, quæ in omnibus ferè Provinciis inter segetes nascitur. Etenim superioribus quodam modo similis est, licet angustiora habeat folia, & quæ comam efficiunt, tenuius etiam laciniata, totaque rubra aut carnei coloris: flores item prioribus formâ similes, coloris tamē varij: nam labrum inferius cum galeolâ & extremâ caudâ, purpurascunt, media pars, quæ circa rictum turgēt, lutea est: succedunt in caliculis vascula fuscum semen continentia.

Pariet. sil.
quorum. III.

Sunt omnes annuæ & maturo semine perire solent: florent autem Maio & Junio.

Quo nomine hæc donari debeant, me ignorare fateor: sunt tamen qui priorem silvestrem Parietariam appellaverint, nescio qua ratione ducti. Alteram Cratægonum: Tertiā, triticum vaccinum, & Melampyrum & *μελεψέρον* Theoph. lib. de Plantis VII. cap. x. quem & sequutus Plin. lib. XXI. cap. XVII. inter spicatas recenset: nec desunt qui Alopecurum Plinij esse putent. Plinij tamen Alopecuros, si quis diligenter perpendat, à Theophrasti Alopecuro, haudquaquam differre comperietur: Atrebatæ mei à comæ colore *rouge herbe*, id est, rubram herbam cognominant.

Cratægonum.
Melampyrum.
μελεψέρον
Theoph.
Alopecuros
nonnullorum.

Nullum, quod sciam, in medicinâ usum obtinuerunt: sed plerumque negligi solent. Posterioris autem semen, in Occidentali Flandriæ parte, ubi copiosissimè inter segetes (rusticorum plerumque negligentia, qui eam tempestivè non evellunt) nascitur, panem vitare solet, & magis atrum reddere: quinimo ijs qui eo vescuntur, caput gravedine plerumque tentari solet, non secus atque si lolio victitassent.

rouge herbe.

VERBENA.

CAP. XXIX.

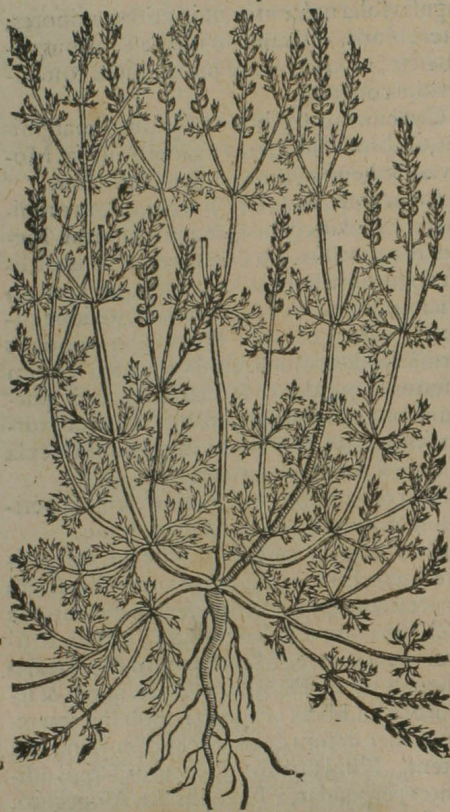
COMMUNEM Verbenam in omnibus, quas perlustravi, regionibus nascentem conspexi: sed aliud elegans genus in meo per Hispanias itinere observabam, cujus historiam hic damus.

QVATERNI aut quini sunt illi cauliculi, angulosi sive quadranguli, quales vulgaris Verbena habet, tenuiores tamen, supini, & in terram procumbentes, nodosi seu geniculati: ad singulos nodos nascuntur sub ramulis folia, colore quidem à vulgaris folijs non differentia, sed multò magis incisa, & multifida: flores in summis ramulis spicæ in modum congesti nascuntur, ut in vulgari, etiam ex cæruleo purpurascens, minores tamen: semen illi æquale est, nec radix dispar.

Verbena supina.

Salmanticensi agro frequens, & quibusdam alijs Castellæ locis, juxta semitas, ubi minor, exsucca & retorrída, tum etiam declivibus, fluminum-

Verbena supina.

ἱερὰ βοτάνη.
πρὸς ἱερὰν
ἐπιτίθηται.

Heliotropium
majus.

Heliotropium
supinum.

Heliotropium majus.

Natales.

σκορπίου.

ἡλιότροπον.

Helioscopii.
Verrucaria.

Facinorates.

fluminumq; ripis, præsertim verò ad fluvium Thormim, qui Salmanticam & Albam urbes alluit, ubi major & vegetior.

Florebat istuc Iulio & Augusto, & simul semen ferebat, quo in Belgicam delato, & terræ commisso, natæ sunt nobis aliquot plantæ, quæ cum seriùs flores dedissent, illarum semen non potuit excoqui & perfici, atque ita nobis perit, illud genus: annua enim est planta, quæ semine producto, perire solet natalibus etiam locis.

GRÆCIS ἱερὰ βοτάνη, id est, Sacra herba, & περιερετὴν ὑπτίος, hoc est, Verbenaca supina dicitur, præsertim secundum genus: nulum vulgare illius nomen intellexi.

Ejusdem cum vulgari est temperamenti, proinde ad eadem utilis erit proculdubio, & aliquanto fortè efficacior.

HELIOTROPIUM MAIUS.

CAP. XXX.

HELIOTROPII majoris historia, ab omnibus, qui de re Herbariâ scripserunt, est tradita: quia tamen illius aliud genus, à nobis observatum, hoc capite describere cupimus, primi vulgaris iconem illi præponere volumus.

EST verò genus illud quod observabam, Majori perquam simile, minus tamen: graciliores enim fert ramulos, in multas alas divisos, aliquantulum lanuginosos, humi stratos: folia majori, sapore, colore, formâ similia, minora tamen, & Ocymi folijs proxima: extremi ramuli scorpionis caudæ instar etiam incurvantur, eisque ordine insident (ut in majore) candidi flosculi, quibus succedit semen, non quadrifarium, ut in illo, divisum, aut quaterna simul juncta, sed unicum ferè semper, interdum geminum, illo majus & oblongius, fuscum, quodam cortice sive membranâ tamquam pericarpio inclusum: sub folijs aliquando etiam latent pedicelli, terna aut quaterna dumtaxat semina sustentantes: radix parva, foris nigricans, hieme perit, & deciduo semine singulis annis novæ plantæ renascuntur.

Ad quorundam agrorum margines, præsertim ubi Melopepones feri solent, Salmanticæ reperiēbam: Florebat sub finem Iulij & Augusto, quo mense, & interdum Septembri, semen ejus ad maturitatem perducitur solet.

PROCVLDUBIO Heliotropij majoris genus est, licet nonnulli cerebrosius asserere malint Heliotropium minus esse: minus quidem est altero, sed aliud minus proximo capite dabimus. Græci σκορπίουρον, quoddam ramuli cum floribus scorpionum caudæ modo inflectantur, & ἡλιότροπον, quoddam ejus folia cum sole circumagantur, appellant. Plinius etiam Helioscopium & Verrucariam vocat: mihi Heliotropium supinum erit.

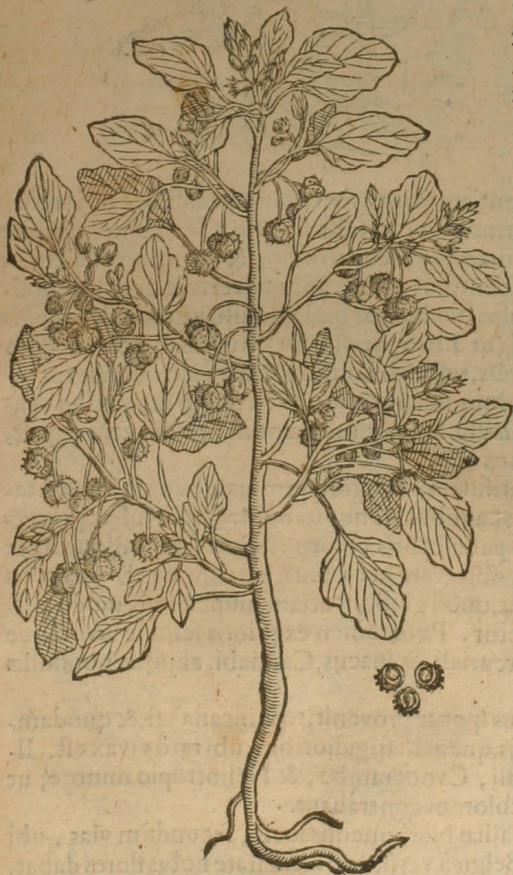
CETERVM, ut ejusdem cum majore est temperamenti, iisdem etiam viribus pollere verisimile est. Dioscorides porrò scribit, deco-

rum her-

Heliotropium supinum.

Heliotropium minus Tricoccum.

Etum herbæ ex aquâ fasciculo manus plene, potu, pituitam, bilêmque per alvum extrahere: contra scorpionum ictus ex vino potum, & illitum prodesse: ad alligari ad conceptus arcendos: folia infantum destillationibus, quas syriaseis vocant, podagris, luxatîsque, utilissimè illini: menses ciere: partus, tritam & impositam, pellere: illitum semen formicantes verrucas pensilesque & thymos, & epinyctidas exsiccat: præterea, aiunt, inquit, per horam unam ante accessiones, seminis grana quatuor cum vino, quartanas: tria verò, tertianas finire. Plinius autem addit Magi Heliotropium quartanis quater, in tertianis ter alligari jubent, ab ipso agro: in plerisque alijs facultatibus Dioscoridi suffragatur.

HELIOTROPIUM MINUS TRICOCCVM.

CAP. XXXI.

MINVS Heliotropium unico assurgit caule, pedali, ramofo; illius folia superiorum folijs dissimilia, non nihil ad Xanthij, plurimum verò ad Solani somniferi folia accedunt, mollia & candicantia: flos pusillus, racematim cõgestus, luteolus, inutilis, quippe qui sine semine perit; veluti flos Ricini, & quarundam aliarum stirpium, quæ sua semina è floribus non producant: ex alarum tamen cavis dependent ex longis petiolis, sub folijs quasi occultatæ, sine flore enatæ siliquæ triangulæ, quales Tithymalorum, sed asperiusculæ, scabræ, nigricantes, in quibus semen cineracei coloris, quod dehiscentibus siliquulis exilit, quemadmodum Tithymalorum & Ricini semina: hæc capita sive siliquæ pannis affricatæ, florido viridi colore eos inficiunt, qui temporis momento in cœruleum, eumque elegantem, mutatur: radix inutilis, nec vivax: ut quæ singulis annis, ut priores, pereat, & novæ plantæ, semine de eodem renascantur.

Heliotropium minus.

Salmanticensi agro frequentissima est hæc planta, multisque alijs reliquæ Hispaniæ locis: nascitur etiam copiosè in Galliâ Narbonensi. Iulio & Augusto floret, & subinde semen etiam maturescit. Nobis in Belgio, atque Viennæ Austriæ sæpius sata, & aliquoties nata, ad frugem numquam pervenit.

Nasale.

Ἡλιοτρόπιον μικρὸν Græcis, Heliotropium minus Latinis dicitur: Plinio etiam Tricoccum, qui ejus historiam cū Scorpioide Dioscoridis cõfundit: Castellanis *Tornasol*, Narbonensibus *Tornesol*: quæ voces à Græco nomine deductæ videntur.

Ἡλιοτρόπιον μικρὸν.

Tornesol.

Dioscorides ait, herbam cum suo semine poram, adjecto nitro, hyssopo, nasturtio, & aquâ, latic teretesque tineas excutere: pensiles verrucas, achrocordones vocatas, cum sale illitam, tollere.

Facultates.

PHYLLVM duplex est Veteribus, qui tamen in ejus descriptione dissentire videntur. Nam quod Theophrastus marificum facit, id Dioscoridis feminificum videtur. Præterea Theophrastus Phyllo Ocymi folia tribuit, Dioscorides Oleæ. Nos ex ipsis veris & legitimis plantis quas frequenter vidimus & collegimus, utriusque generis descriptionem concinnabimus.

Phyllum marificum.

Phyllum feminificum.

Phyllum marificum.

MARIFICVM (Theophrasti enim sententiam potius sequemur) pedali, ut plurimum, cubitali interdum est caule, quadrangulo, firmo, ramoso: folia illi Oleæ, seu verius Ziziphæ Cappadociæ, incana, lanuginosa, mollia, bina semper certo ordine & per intervalla (ut in omnibus præne quadrangularem caulem habentibus plantis animadvertere licet) disposita, acidi & salsi gustus: inter quæ, iuxta ramulos, nascuntur bini globuli, uni & eidem pediculo inhaerentes, ut in Mercuriali mare, vel (ut Theophrastus ait) fructus sicut oliva, cum primum ex musco, sive flore, emergit, geminus, testiculi hominis instar, quo continetur semen Tithymali semini non dissimile, rotundum, cinerei initio coloris, qui tandem ad cyaneum vergit: radix minimi digiti crassitudinem & longitudinem nonnumquam æquat, duræque est, lignosa, candida, in multos ramos fissa.

Phyllum feminificum.

FEMINIFICVM, quod Dioscoridis est Marificum, superiori prorsus est simile: altius tamen plerumque assurgit (licet infirmioribus caulibus) & numerosiora habet folia: præterea, flos oleæ modo mucosus & ex herbaceo pallescentis coloris, longis tenuibusque inter folia petiolis insidet (quem in Marifico vix observare licet, fructu statim ex alarum cavis enascente) semenque rarè admodum perficit, quod globulis etiam, nunc binis, modò pluribus eidem pediculo inhaerentibus continetur. Puto tamen ex prioris femine utrumque plantæ genus nasci, quemadmodum in Mercuriali, Spinacijs, Cannabi, alijsque nonnullis plantis accidit.

Utraque calidioribus regionibus, in quibus sponte provenit, tota incana est, & quodammodo tomentitia, longèque minoribus folijs, quàm in frigidioribus, ubi rarè vivax est. Illud etiam utrique commune cum Mercuriali, Cynocrambe, & Heliotropio minore, ut erutæ radices, temporis successu cæruleum colorem contrahant.

Nasales.

Nascitur utraque multis Hispaniæ, & Galliæ Narbonensis locis, secundum vias, ubi Aprili, interdum etiam maturius floret: in Belgicâ verò, non nisi æstate nobis flores dabit, & singulis annis, ex semine deciduo novas plantas producebat.

Cantabrica quorundam.

GRÆCVM nomen huic plantæ est φύλλον & ελαίοφυλλον: Latinum, Phyllum: & primū quidem genus ἀρρενογόγον, alterū θηλυγόγον Theophrasto: cōtra verò Dioscoridi, ut diximus. Hispani agro Salmanticensi utramque vocabant *Yerua de Santa Guiteria*, Granatēses verò, *Carra*.

Arrhenogoni potu masculi sexus fieri paratus, ut Thelygoni feminei, Theophrastus & Dioscorides scriptum reliquere. Salmanticenses utriusque decoctum, quibuscumque animalibus à cane rabido demorsis, propinabant, magno, ut inquebāt, successu. Granatēsis, Mauritanis præsertim, ad muliebres morbos, frequenti in usu erat.

CANTABRICA quorundam.

CAP. XXXIII.

MULTIS tenuibus, adeoque junceis ex eadem radice prodeūtibz ramulis, prædita est hæc planta, humi procumbentibus, pedalis, interdum cubitalis longitudinis, duris, flexilibus tamen, lanuginosis, qui in summo aliquot flores proferūt purpurascētes, inodoros, convolvuli æmulos, minores, unico folio constātes, sed ita implicato, ut quinque videantur, florum oris in totidem angulos desinentibus, & dum clauduntur, complicatis: folia per ramulos nullo ordine sunt sparsa, longa, angusta, tenui lanugine obducta, salicis folijs haud absimilia, gūmōsa si quis mordeat, & aliquantum amara: radix candicans, singularis, infimā parte ramosa est, & vivax.

Frequens est multis Hispaniæ & Lusitaniæ locis, mihi ante in Galliā Narbonensi observata. Postea illam etiam inveniebam in colle Thermarum urbi, vulgo Baden, imminenti, quarto ab urbe Viennā Austriacā miliari. Floret Maio & Junio, nonnumquam & Autumno. Apud Belgas, semine ex Hispanijs accepto nata, non nisi Julio & Augusto, ubi nullum semen perficere observabamus, tametsi magnā diligentia testaceis conservatam: calidioribus autem locis, in quibus sponte nascitur, semen fert in vasculis convolvolo nō absimilibus, minoribus tamen, fuscum, angulosum, inæquale.

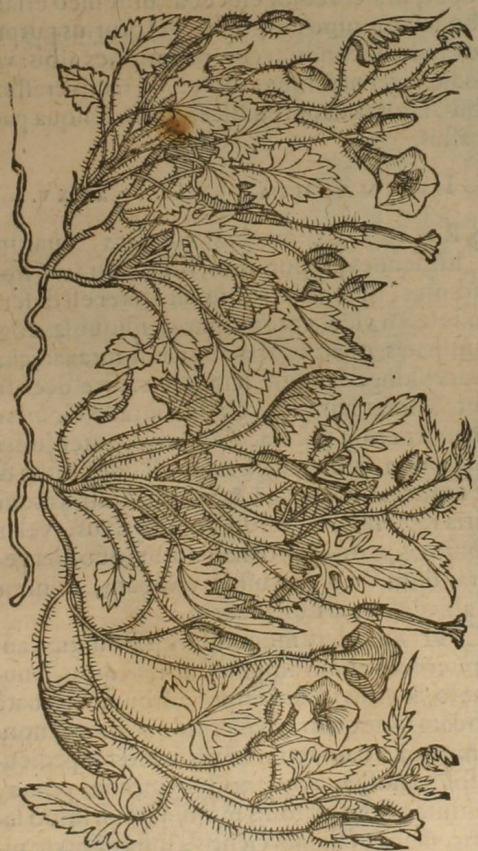
SUNT qui hanc Cantabricam Plinio lib. xxv. cap. viii. appellatam putent. In eadem, inquit, Hispaniā, inventa est Cantabrica, per Divi Augusti tempora à Cantabris reperta. Nascitur ubique, caule junceo, pedali, in quo flosculi oblongi, velut calathi: in his semen perquam minutum. Et eodem capite, ejus, cum Dictamno & radice Aristolochiæ, drachmam in vini hemina sæpius bibendam jubet, contra serpentium morsus.

CONVOLVULVS Altheæ folio.

CAP. XXXIIII.

FLORIS cum Convolvulo similitudo facit, ut hanc plantā, alioqui non cōgenerem superiori, nec formā illi respondentē, subnectā.

VEPRIBVS atque fruticibus adnascitur hæc planta, illisq; convolvitur, alioqui si adminiculis caret humi jacet, nec sese attollit: nam infirmioribus est cauliculis seu viticulis, gracilibus,

Convolvulus Altheæ folio.

Faciliates.

Cantabrica
Plinij qui-
busdam.

Natalis.

Cantabrica
Plinij.

Convolvulus
Altheæ
folio.

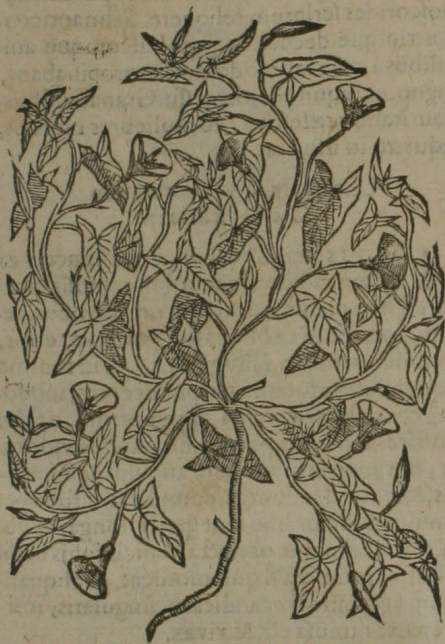
cilibus pedalis aut cubitalibus, villis quibusdam obsitis: folia habet inordinata. Hedera, aut Althææ folijs ferè respondentia, minora, incana, in ambitu crispa, nonnumquam serrata, & aliquantulum laciniata, gummola si gustetur, subacria, & subamara: flores ex alarum sinu promit longis pediculis inhaerentes, convolvuli floribus similes, unico folio instar calathi aut campanulæ constantes (sed ita implicato, ut ex pluribus folijs constare videatur) ex purpureo candicantes, interdum omnino purpurascens: radix tenuis, exilis, fusca, per summos cespites repit, & subinde alias plantas producit.

Nataler.

Convolvulus minor.

Iasones Plinij.

Volubilis minor.

Lysimachia lutea communis.

Lysimachia vulgaris magna varietas.

Lysimachia lutea II.

In collibus juxta Tagum flumen lato solo, in Beticâ, plurimisque alijs Hispaniæ locis nascitur. Floret Martio & Aprili. Ad Tagum autem, etiam Decembri florentem inveniebam.

Ad quam stirpem Veteribus descriptam referri hæc planta, cui, à viticulis, vicinis fruticibus aut herbis se implicantibus, Convolvuli nomen indidi, possit, ignoro: nisi quis forte, Iasonem, cujus Plinius lib. xxii. cap. xxii. meminit, esse existimet. Valentini convolvolum folio Althææ, Hispani vulgari nomine *Campanilla*, id est Campanulam, Lusitani *Verdizilla* appellabant, & ad vulnera curanda efficacissimam esse tradebant.

VOLVBILEM porrò illam minorem (quandoquidem in Convolvuli mentionem incidimus) quam Dodonæus Smilacem lævem minorem nominat, passim in cultis arvis nascentem, frugibusque se convolventē & implicantem, nonnumquam etiam in incultis, & ad agrorū margines crescentem, florem valde variare agro Francofurtensi observabam: Nam vel omnino niveus erat, vel albus quidem, sed in quo secundum quinque complicationum longitudinem subpurpurascēs color elucebat, umbilico etiam albo, aut omnino purpureo: vel prorsus purpureus, radijs secundum complicationes albis: vel medio inter utrosque colore: vel radijs crassioribus, saturatiùs purpurascētibz, reliqua parte albis.

LYSIMACHIA. CAP. XXXV.

PRÆTER Lysimachias vulgares, quarum hîc icones proponimus, historiam autē non tradimus, quia ab alijs satis luculēter est descripta: luteam videlicet, purpureâ, siliquosas cognominatas, quarum alix annuæ dumtaxat, alix vivaces longē lateque serpente radice donatæ sunt, & inter has quæ à C. V. Contrado Gesnero Chamænerion vocata, flore niveo interdum à me reperta, tum quæ caruleo est flore (nam & hæc omnes in Pannoniâ, & vicinis Austriâ atque Stiriâ regionibus, vel secundum rivos, vel in montanis pratis sponte nascuntur) duo alia genera, dum Viennæ Austriæ vivebam, minimè ab alijs descripta observabam.

CVBITALI plerumque assurgit Primum caule, interdum etiam ampliore, firmo, duro, lanuginoso, & villis obsito: hunc ambiunt ordinatâ quadam serie quaterna plerumque simul, nonnumquam etiam terna adversis inter se pediculis, folia, mollia, aliquantulum incana, primæ, quæ luteo flore est folijs minora, acidi initio saporis, deinde salivam cientis, infernâ parte nigris punctis distincta: circa summum caulem, ex singulorum foliorum sinu prodeunt vel ramuli aliquot floribus onusti, cum singularibus aliquot

Lyfimachia purp. communis, major.

Lyfimachia filiquosa major.

Lyfimach. filiq. III. Chamenerion Gesn.

quot floribus, vel singulares duntaxat flores, præsertim summo caulis fastigio, lutei, cum quadam gravitate odorati, veluti quinis mucronatis folijs constantes, sed qui tamen in fima sede cohærent, & simul defluunt, cum totidem staminibus flavis: radix geniculata, ex singulis ut plurimum geniculis novas propagines producens, & subinde fibras agens, quibus telluri firmiter inhæret.

Crescit in Alpium Austriacarum, aliarumque vicinarum regionum convallibus, & pratensibus locis plurima, atque etiam in cædis quibusdam silvis, quæ ad montium radices sunt: observabam præterea non procul Viennâ plerisque locis secundum aquas. Floret Iunio.

HVMILIVS est Alterum genus, vulgari Rubrà sive Purpureâ, cubitalem altitudinem raro superans: caules illi teneriores, graciliores, quadranguli, cacumine in plures ramulos, ex adverso inter se nascentes, divisi: folia vulgari minora, & angustiora, sibi invicem etiam opposita, si mordeantur, lenta & quodammodo gummosa, deinde nonnihil acrimoniæ & amaritudinis exerentia: quæ in summis ramulis nascuntur, confusum habent ordinem, neque seriem ullam servant: inter quæ caliculi emergunt rariores, minores, neque adeò barbati aut verticillorum instar caulem ambientes ut in Purpureâ vulgari Lyfimachiâ, plerumque hexagoni, ex quibus prodit flos sex foliolis constans, colore rubro,

aliquot staminulis ex umbilico prodeuntibus: radix dura, lignosa, non repens ut superior,

Lyfimachia purp. II. sive minor.

Lyfimachia cæruleo flore.

Lyfimachia lutea II.

Lyfimachia purp. II. sive minor.

Lyfimachia
lutea III.
sive minor

sed ex eodem corpore multos caules singulis annis proferens, & subinde lateribus se propagans, multisque fibris inhærens.

Provenit multis Pannoniæ locis, in humidis pratis & Danubij insulis, frequentissime verò, ultra Posonium, vulgo Presburg dictum, itinere Tirnaviensi. Floret cum vulgari Iunio & Iulio.

Non dubium est, quin ad Lyfimachia genera utraque hæc planta referri debeat: adeo illi facie sunt similes.

Sed nec à Lyfimachiarum classe forsitan rejicienda elegans plantula, cujus siccam stirpem, cum plerisque alijs Kaufburno ad Alpes sito ad me mittebat Francofurtum anno M. D. XC. Doctissimus vir Rudolphus Schlickius Doctor Medicus, posteaquam Heidelbergâ, ubi Professoris publici munereungebatur, ad illam urbem evocatus est, ut πολυτροπος esset. Is, dum vicinos montes (quâ tum negotia permittebant) stirpiû perquirendarum gratiâ adit & lustrat, plurimas (ut ex ijs quas ad me misit deprehendi) illis similes quas in Austriacis & Stiriacis Alpibus observatas, in Pannonicarum stirpium historiâ descripsi, invenit, & inter reliquas etiam hanc, cujus historiam quàm exactè fieri poterit, & iconem fideliter expressam, hic subijciam.

Habet autem illa pedalem caulem, tenuem, striatum, cavum, multis nodis septum, ab imo

Lyfimachia lutea III. five minor.*Lyfimachia lutea altera* Lobelij.

ab imo brevibus binis folijs, vel potius vaginulis, ad singulos nodos ex adverfo nascentibus cinctum, quæ circa medium caulem nascuntur, longiora sunt, angusta, tenella, ex viridi pallescentia, tenuibus quibusdam venis obliquè secta, ex quorum sinu, enascuntur unciales pedicelli, tenues, sustinentes florû muscosorum, & quinq. flavis foliolis constantium (prodeuntibus ex medio longiusculis tenuibus staminulis cum apice aureo) veluti spicâ: radice nititur longâ, hac illac se spargente, ad cujus internodia frequentes crescunt tenues, & quasi capillares fibræ, qualibus pleræque aquaticæ stirpes donatæ sunt: adnatis se propagat.

Nascitur hæc, Schilickio referente, riguis locis ad Alpium Kaufburno vicinatum radices.

EANDEM esse puto, cum illa, aut certe illi valde similem, quam noster Lobelius, in Appendice ad calcem Stirpium historiæ Teutonico idiomate evulgatæ, sic describit, exhibita etiam ipsius iconè, quam nos etiam adiecimus, licet radices & infima caulis pars, non satis scitè expressæ mihi videantur.

ANTE quinquenniû, inquit, Alterum hoc genus *Lyfimachie luteæ* frequens inveniebam in humentibus fossis circa Gandavum, è regione palatij Principis, deinde inter Tenermundam & Gandavum: anno autem MDXXCI, in Hollandiâ circa Amstelrodamum magna copia inter harundines è quibus ædium prætexta conficiuntur. Radix fibrosa, rubris maculis infecta, hac illac repit vulgaris *Lyfimachie* instar, caulem ferens pedalem, quem ambiunt bina & bina folia, communis *Lyfimachie* folijs angustiora, ex viridi pallentia, inter quæ flosculi nascuntur in longa capitula congesti, mollibus illis falicis capitellis luteo flore præditis non dissimilia.

GALERICVLATÆ *Lyfimachie* satis luculenter à Lobelio descriptæ non meminifsem, nisi alteram illi congenerem videre mihi contigisset, lectam in Itinere à Doctissimo Medico Gulielmo de Mera ex Italiâ redeunte, & in sportulis adservatam. Lobelianæ porrò bini illi flores ex foliorum, contrario situ in cauliculis quadrangulis nascentium, sinubus prodeunt, semper in anteriorem partem propendunt adeo æqualiter, & contigui, ut ex eodem sinu orti videantur, quod pictor in unico duntaxat nodo & geniculo observavit, plantam delineando. Nascitur etiam illa copiosè in Vngariâ, Austriâ, Stirîâ, Moraviâ, Bohemiâque, secundum rivos è montibus defluentes, rusticis neglecta.

A t quam à Mera accipiebam, dodrantalis est altitudinis, statim secundum radicem ramulos in latera fundens, graciles, virides, frequentibus foliolis, angustis instar foliorum lini, sed brevioribus, obritos, inter quæ nascuntur singulares, interdum gemini caliculi

*Lyfimachia
galericulata
Lobelij.*

*Lyfimachia
rubra mi-
nima.*

Valeriana Indica.

Valeriana
Indica.

Valeriana annua altera.

Valeriana
aſiua.

longiusculi, quales ferè in *Lyſimachia rubra* minore, è quibus emergit ſtoſculus quinſ foliolis conſtans ex purpura cœruleis: quibus defluentibus, ſuccedunt capitula membranacea caliculis inclufa, exili ſemine candicante plena: radix longiuſcula, fulca, aliquot fibris donata.

VALERIANA INDICA. CAP. XXXVI.

SEMINE ex Italiâ miſſo *Valeriana* Indica nomine, nata eſt hæc nova, & paucis abhinc annis Europæ cognita elegans planta, quæ primum ex terrâ emergens, non valde abſimilis eſt illi quam Belgæ *veidt-croep* id eſt, campeſtrem lactucam, appellât, *Lugdunenſis* plantarum hiſtoria, *Polypremnum Caſſiani* in *Geponicis* eſſe, aſſerere videtur, *Lobelius* *Phu* minimi appellatione donavit. Inter media folia caulem promit pedalem, nonnunquam cubitalem, concauum, tenellum, anguloſum, nodoſum, & ad ſingulos nodos in bina brachia, ut plurimum, diuiſum, adnaſcentibus utrimque ex adverſo ſingularibus folijs, binas uncias plerumque longis, unam latis, mollibus, craſſiuſculis, ſinuolis interdû, & in lateribus aliquantulum inciſis, inſipidi fere guſtus: ſingula deinde brachia ex geniculis prodeuntia, in breves alios ramulos dividûr, ferentes ſummo faſtigio multos in caput congeſtos ſtoſculos, longiuſculos, extremâ parte apertos, & in quinque lacinias diuiſos, quarû duæ ſuperiores, breviores & latiores, inferiores autem tamquam labra pendulæ, & media reliquis lōgior, coloris omnes vel carnei, vel prorſus nivei, odoris expertes: ſingula deinde capitula in longitudinē & latitudinem augeſcunt, ſemenq; oſtendûr craſſiuſculum, fungoſum, nigricās: radix parva eſt, cādida, quam ſubſequenti hieme perire, ipſa experiētia docuit.

Floret interdum Maio & Junio maturius ſara: ſubinde tamen in hiemem uſque flores & ſemen proferentem vidimus.

VALERIANA ANNUA, ſeu Œſtiua.
CAP. XXXVII.

HAEC ſtatim à radice multa folia promit humi diffuſa, viridia, inſtar foliorum *Calcitrapæ* vulgò appellatæ, ſive *Cardui muricato* capite, laciniata, inter quæ prodeunt aliquot caules rotundi, cavi, ramoſi, binos cubitos fere alti, virentes, quem ad ſingulos nodos utrinque ex adverſo amplectuntur folia inferioribus minora, laciniata etiam, *Valeriana* ſilveſtris vulgatioreſ foliorum æmula: ſummis ramis extimoq; caule ſuſtinentur tamquam umbellæ florum quinque folijs conſtantium, non diſſimilium floribus *Valeriana* Indicæ anteriore capite deſcriptæ, coloris rubri dilutioris ad carneum tendentis: in ramulos excreſcunt tandem illæ veluti umbellæ, & ſemen ferunt quale parè *Valeriana* rubræ, ſed minus: radix alba, & ſatis lignoſa,

Valeriana silvestris 1.

Valeriana fil. II. minor.

Valeriana fil. alpina 1. latifolia.

lignosa, quam tamen subsequens hiems corrumpit. Floret estate, & subinde in Autumnum usque floribus & semine onusta conspicitur.

Nata est Francofurti ad Moenum in ex-culto horto Ioannis Myleri Pharmacopæi diligentissimi & rei herbariæ studiosissimi, semine illi communicato, quod è Belgicâ acceperam à Iacobo Plateau, anno, ni fallor, MDXC.

VALERIANA ALPINA & Saxatilis. CAP. XXXVIII.

NON minus vulgaria sunt in Austriâ, Stiriâ, vicinisque Provincijs duo illa Valerianæ silvestris genera à Neotericis prodita, quàm in universâ Germaniâ, & alijs plerisque regionibus. Verum duo alia in Stiriâ & Austriâ Alpibus observasse existimo, quæ alibi mihi conspecta non fuere: quibus vulgarij icones præfigendas censuimus, ut ex collatione discrimen facilius agnosci possit.

PRIMUM affurgit palmari cauliculo, interdum etiam pedali, terete, rotundo, viridi, quem ambiunt oblonga folia in binas aut ternas crenas profundiores nonnumquam divisa: alia verò majora ex radice prodeunt, ad hederæ trachelijve formam accedentia, minora tamen & teneriora, amari gustus: flores in summo caule quasi umbellatim nascuntur, ut in alijs Valerianæ generibus, pu-

Valeriana
Silvestris al-
pina 1. latifolia.

filli, albi, quibus succedit exiguum semen, forma alioqui alijs silvestribus Valerianis simile: radice

Valeriana fil. alpina 11. saxatilis.

Nardus mont. primum germinans.

radice serpit nodosâ, albicante, odoratâ, & cum aliquâ adstrictione amariusculâ, ex quâ aliquot capillares fibræ dependent.

Nardus.

Crescit in ipsis Austriæ & Stiriz Alpibus, locis umbrosis, inter saxa: nusquam tamen uberior quâ in Durrenstein, in quo omnes alpine plantę magis luxuriare & adlescere videtur. Floret Iunio & Iulio, deinde semen paulatim maturescit.

Valeriana fil. alpina 11. saxatilis.

ALTERI bina aut terna à radice exeunt folia, Bellidis montanę foliorum parē æmulantia, è quorum medio caulis assurgit pedalis, gracilis, rara habens folia inter se opposita, angustiora, & minora: supremus caulis in ramulos finditur, qui flosculos sustinent albos, reliquis Valerianę silvestribus similes, semen, quod subsequitur, non etiam diversum: ejus radix aliarum Valerianarum Alpinarum modo in saxorum fere commissuris serpit, nec minus odorata est superiore.

Provenit inter saxa ad flumen Myrtz quod monasterium Neuberg alluit, qua ex eo monasterio iter est in Hohenbergerin & Spital. Invenitur & in alijs locis, sed istic primum observabam. Floret sub Iunij finem, & Iulio, interdum maturius, nonnumquam serius, pro cæli & aëris naturâ atque temperie.

DE Valerianis consulendum censeo Fabium Columnam virum acerrimi iudicii.

MONTANAM Nardum in illis montium iugis invenire non contigit, tametsi summâ diligentia perquisiverim. Verum anno MDXCII. eam ad me mittebat Neapoli doctissimus vir Ferdinandus Imperatus è monte Virgineo erutam, ex quâ numerosas postea nactus sum plantas: quin & semine deciduo pleræque felicitur natę in meo horto.

Nardus montana.

TUBEROSAM porrò habet ea radicem quę quotannis adnatis alijs valde se propagat, multisque & quasi capillaribus fibris infimâ parte & summo capite prædita est, ex quâ stolones oriuntur folijs ex atro virentibus superne & splendentibus, nec in ambitu serratis infimâ parte, onusti, deinde alijs in lacinias dissectis, uti parē Valerianę majoris folia, sed minora, quoque stolones magis adlescunt, eos magis dissecta vestiunt folia, ex adverso semper sita: summo caulis fastigio confertim nascuntur flores Valerianę silvestris floribus non dissimiles, odorati, minus tamen quàm radix, quę silvestris Valerianę radicem odorem valde æmulator.

Hujus autem quam proponimus iconem, non ex adultâ, sed ex primum germinante plantâ, altero post quam illam accepissem anno, Frac. cosurti exprimi curabam.

NARDVS

MINIME dubium est, quin hæc plantula ad silvestrium Valerianarum classẽ sit referenda, adeò illas odore, & nonnihil etiam formâ, præsertim saxatilem modò descriptam, refert.

Nardus alpina.

INTEGROS interdum cespites occupat serpendo, & latè summâ tellure sese inter muscum diffundẽdo: oblongi procumbentẽsque humi ramuli, tenues, plurimis veluti foliolis, aut siccis squamis circumsepti, subinde fuscas & nõnihil capillatas fibras agunt, summâ parte in unicum, aut bina ternave extuberant capitula, aliquot longis, secundùm caput angustis, deinde in latitudinẽ paulatim sese laxantibus folijs, satisque crassis & succulentis plena, colore, dum primùm emergunt, viridi, deinde sub Autumni initium, aut Æstatis finem, flavescente, gustu amariuscule: palmaris aut dodrantalis, nonnumquam etiam major inter ista emergit cauliculus, satis firmus, ut in minoribus Valerianis silvestribus geniculatus, bina ad singulos nodos inter se opposita habens exigua foliola, cui, circa summum, ex singulis alis enascuntur pedicelli, binos aut ternos flosculos coloris pallidi sustinẽtes, quibus succedunt semina, Valerianæ silvestri Alpinæ, saxatili præsertim, secundo loco superiori capite descriptæ, proxima, paulò tamen minora.

Nardus alpina, sive Nardus Celtica.

Tota plantula aromatica est, & radicem Valerianæ silvestris odorem æmulatur.

Copiosè nascitur in Iudenberg summo Sti-
riacarum Alpium jugo inter muscum, saxosis
locis, unde plantas cum suis cespitibus erutas,
& plerasque alias elegantes stirpes referebat
anno M. D. LXXXVI. C. V. Doctor Ioannes Aich-
holtzius Medicus ac Professor Viennensis, ve-
tere amicitia mihi conjunctus, quarum non-

Natalis.

nullas suo horto aliquot annis aluit. Nascitur & in Tyrolensibus atque Saltzburgensibus montibus, teste C. V. D. Ioachimo Camerario, Inclytæ Reipublicæ Noribergensis Archiatro.

Menſe Augusto floret sub ipsis ferè nivibus: folia deinde promit cum illæ dissolvi & diffluere incipiunt. Legitur autem ab incolis sub Augusti finem, & Septembris initium, cum folia flavescere incipiunt: tum enim summam habet odoris gratiam, quâ caret dum folia primùm promit, & adhuc viridis est.

INCOLÆ Specie appellat, nomine è latinâ voce desumpto: Pannonēs, quibus frequens ejus usus est in capitis lotionibus, *Bechy fia*, hoc est, Viennensem herbam nominant, quia Viennâ copiosè ad eos transfertur.

Specie. Bechy fia.

TRIVM Sedi generum historiam Dioscorides nobis reliquit, majoris, minoris, & tertij, cujus facultates à reliquis generibus sunt diversæ. Majoris descriptionem hoc capite dabimus, minoris proximè sequente.

MAIVS, frutex est potiùs, quàm herba, duorum cubitorum nonnumquam altitudine, brachiali verò crassitudine, multos ferens ramos pollicaris crassitudinis, aut majores, qui in multas alas dividuntur digitalis crassitudinis, summo fastigio veluti in orbem desinentes, multis folijs confertim & imbricatim sibi mutuo incumbẽtibus constantem, perinde ac in Sedo majore vulgari, sive Cotyledone alterâ Diosc. Carnosa sunt autem ea folia, succi plena, & linguæ instar efformata, hoc est, ab infimâ sede paulatim in latum sese dilatantia, in ambitu, crebris & minutis veluti denticulis adeò leviter serrata ut vix appareat, gustu paululum adstringente: cortice denso, carnosò, succulento totus frutex cinctus est, cujus membrana exterior subfusca, maculisque, seu potiùs sedis foliorum vestigijs respersa, ut in Tithymalo characiâ. Interdum summis majoribus ramis emergit crassus & veluti foliosus quidam

Sedum majus legitimum.

Sedum majus legitimum.

Natales.

quidam pediculus, tanquam thyrsus gerens multarum gemmarum, quæ successu temporis in flores sese explicant ex flavo pallentes, stellarum instar in aliquot folia divisos, cum suis staminibus. Iam maturefcere incipientibus floribus, & ad seminis efformationem properantibus, gracilefcit hic pediculus: semen exile est & nigrum. Semper viret hæc planta: nam ante quàm vetera folia abijciat, nova semper producit: & facillè ramulis pangitur.

Conspectus mihi est primùm hic frutex in Royuëlos Lusitanie oppidulo, dum Madritio Vlyssipponem proficiscerer, deinde Vlyssipponem & vicinis locis frequentissimùm in ædium tectis & muris inveniëbam, sponte etiam nascentem prærupto & scopuloso colle, non procul à Scyntri arce regiâ, quinto ab Vlyssipponem milliari. Denique Hispali in fictilibus. Nascitur & in Italiâ: habeo enim sesquicubitalem fruticem ex ramulo dodrantali ad me misso natum. Is mihi nondum floruerat dum hæc scriberem: ea de causa nihil de ejus flore pronunciare possum, sitne candidus, ut quidam scripsere, an ejus, qui in Lusitania crescit, colorem referat. Apud Belgas, Lusitaniâ usque à me missum aluerunt aliquot annis in fictilibus, rei herbariæ studiosi: sed tandem perijisse existimo, vel negligentia (nam non vulgari curâ indiget) vel hiemis inclementia, hiemis enim injuriam ferre nequit frigidioribus

regionibus, nec cellæ cameratæ aërem conclusum patitur, ut bis aut ter meo damno expertus sum: propterea in vaporario cōservare solebam cum Opuntia vulgo creditâ, quæ à nonnullis Ficus Indica cognominatur, Hispanis verò *Tuna* dicitur, & Canna Indica. Florebat Vlyssipponem Decembri & Januario: apud Belgas numquam florere voluit.

ἀλκυον τὸ μέγα.

Ensayon.
Yerua puntera.

Facultates.

LEGITIMUM id esse Sedum aut Sempervivum majus, Dioscoridi ἀλκυον τὸ μέγα dictum, nemo est qui inficias ire possit, si in Stirpium cognitione mediocriter versatus sit. Nam quod hætenus pro Sempervivo majore habitum est, & adhuc à quibusdam habetur, nihil aliud est, quàm Cotyledon altera Dioscoridis. Sedum autem majus Lusitani *Ensayon* voce nonnihil veterem Sedi appellationem referente, Hispani *Yerua puntera* (communium Cotyledone altera nomine) vocant.

VETERES Sempervivi majoris folijs ad erysipelata herpes, & phlegmonas usi sunt, etiam ad ambusta & podagras per se vel cum polenta illitis: epiphoris etiam folia imposita vel succum inunctum prodesse tradunt, & pleraque alias facultates tribuunt, quas apud ipsos Auctores requirere licet: Lusitanicæ mulieres ad detergendos capillos, & repurgandos dentes usurpabant.

SEDUM MINUS.

CAP. XLI.

Sedum minus duorum generum.

Sedum minus I.

Sedum minus II.

Sedum minus III. seu palustre.

MINUS Sedum in duo genera distinguit Dioscorides. Primum, quod temperamento & facultatibus majori est simile: alterum quod vi acri est præditum. Prioris varietates species ab alijs exhibitæ: nos aliquot, à nemine proditas ante quàm meas Observationes evulgarem, addemus, interpositis tamen quarundam imaginibus quæ ab alijs sunt descriptæ, quia in ijs Provincijs, ubi hæc nascuntur, etiam admodum sunt vulgares.

ILLARVM igitur Prior quarum icones sunt depictæ, quæ & mihi Sedum minus Primum futurum est, vulgaris illa est in muris editisque aridioribus & sabulosis nascens, vulgo vermicularis cognominata, à teretibus, brevibusque, vermiculorum modo folijs, albo flore.

ALTERA, cujus pænè similia sunt folia, sed frequentiora & densius in caule stipata, in muris & macerijs etiam nascens, sed priore minus frequens, humi procumbens & fibris subinde se firmans. Sit mihi hæc etiam Secundum genus Sedi minoris.

DODRANTALEM habet Tertium genus Sedi minoris (quod in Pannonicis observationibus secundo loco mihi descriptum) cauliculum, subrubrum, succulentum, tenerum: foliola

Sedum minus 1.

Sedum minus II.

Sedum minus III. sive palustre.

liola longiuscula, subhirsuta, succi plena: flosculos in summis cauliculis quinque foliolis constantes, purpurascens, aut carnei coloris, cum aliquot internis staminibus: totidem succedunt cornicula quot fuerunt in singulis flosculis foliola, initio viridia, deinde purpurascens, semen exile continentia: radix exigua est & inutilis, secundum quam, ex infimo caule, surculorum propaggines in orbem humi diffusæ sunt, multis exiguis foliolis Sempervivi minoris ferendi (quod Octavum genus erit) ferè similibus, minoribus tamen, angustioribus, & obtusiore mucrone præditis, cinctæ, saporis insipidi & aquei.

Florens hoc genus observabam uliginosis locis apud oppidulum Freying, qua Pragâ iter est Noribergam, sub finem Iunii, cum anno M. D. LXXIX. in Belgicam & Britanniam proficiscerer.

TERTIA verum Dioscoridis Sedum minus est, teretibus, crassis, succo plenis & mucrone præditis folijs, flavis floribus. Vulgo in hortis alitur, atque ejus folijs solent Galli in acetarijs quemadmodum Portulacæ folijs uti: sed & sponte nascitur in Hispanijs in muris & macerijs. Ejus verò duo sunt genera: Vnum cujus summus caulis in ramulos divisus sese inflectit instar summitatum Scorpiuri sive Heliotropij majoris, id mihi Quartum Sedi minoris genus erit: Alterum cujus ramuli summo fastigio non incurvantur, quod mihi Quintum Sedi minoris genus esto.

Sedum minus Diosc. I sive minus IIII.

Sedum minus V.

Sedum minus VI.

SEXTVM Sedi minoris genus, in Pannonicis Observationibus primo loco positum, affine est jam

Sedum minus .iiii.

Sedum minus v.

Sedum minus vi. sive alpinum i.

Sedum minus
viii. sive
Diosc. .iiii.
ἀνδράχνη
ἀγρία.
Illecebra.

est jam memoratis: nam summâ tellure serpit, ut illa, numerosisque & succulentis ramis præditum est, quos ambiunt longiutcula & mucronata foliola, Secundo Dioscoridis Sempervivo, quod Galli *Triquemadame* appellant, & illis in usu esse jam dixi acetarijs conficiendis, haud multum absimilia, minus tamen crassa, planiora, & gustu valde exiccante: flores in cauliculis palmaribus numerosi, majusculi, quinque folijs constantes, ex luteo colore aliquantulum pallescetes: radicem habet in crebros ramos divisam, qui, per terram sparsi, tennes fibras agunt.

Crescit in Sneberg alijsque Stiriacarum Alpium jugis, in Tauro monte Carinthiæ & Iudenberg: & Montibus Kaufburno vicinis. Floret sub finem Iulij, & Augusto.

In rupibus veteribusque muris nascitur Sempervivum genus cum in Hispaniâ & Lusitaniâ; tum in Galliâ Narbonensi præsertim Mompelij ubi id observabam quando istuc vivebam in muris suburbiorum, ad portas urbis protensis. Non valde absimile est Sempervivo tertio Dioscoridis: sed folia paulò crassiora sunt, candidiora, teneriora, nec, ut illa, fervidi gustus, sed

viribus Secundo respondentia & frigida: flos item ejus candidus, qui in Tertio Dioscoridis luteus: semen exiguum est, & subruustum. Floret Junio, semen Iulio maturum.

OCTAVVM genus, est Dioscoridis Tertium, quod ab aliquibus ἀνδράχνη ἀγρία, & τὸν φιον vocari asserit, à Romanis illecebram. Habet id crassa & succulenta etiam folia, frequentia, sibi invicem ferè incumbentia: flores luteos. Vulgaris est notitia: nam passim in tectis, muris & petris nascitur, etiam in aggeribus, salebrosis & aridis locis quæ tenui gramine ob-

sita:

sita: adeò autem vivax, ut tenuissima ramulorum fragmenta facillimè radices agant. Vim habet excausticam, acrem, & exulcerantem, teste Dioscoride, & ipsa experientiâ.

NONVM, quod Tertium est in Pannonicis Observationibus, compactis & sibi invicem insidentibus est foliolis, valde exiguis, crassis, cinerei coloris ad cæruleum quodammodo tendentis, ut tota planta (quæ acidi saporis est) nihil ferè nisi muscus quidam videatur: pedicelli è medio foliorum exiliunt, duas panè uncias longi, graciles, juncei, in quibus terni plerumque flosculi, quinque foliolis constantes, candidi coloris, cum aliquot intus luteis staminulis: cum in semen abeunt flores, cauliculi aliquantulum excresecunt. Mirum in modum propaginibus serpit & radices agit alterius Cotyledonis ritu, integros cespites, cujusdam musci instar, interdum occupans.

Præruptis Snealben jugi locis, atque inter saxa nascitur, quâ descensus est ad Monasterium Neuenberg, atque etiam in Sneberg. Invenitur & in monte Fracto, teste Gesnero. Julio & Augusto floret.

DECIMI folia paulò majora sunt & longiora, crassiuscula, in ambitu villis obsita, gustu etiam primùm acido, deinde amariuscule & excausticante: adnatis se propagat, atque è medio foliorum, hirsutum pediculum profert, longitudine cum præcedente parem, in quo seni plerumque velut in umbellâ dispositi sunt candidi flosculi, quinque foliolis constantes, umbilico luteo.

Invenitur in Sneberg & vicinis jugis. Sub finem Junij & Julio istic floret.

VNDECIMUM longiora nonnihil habet folia graminis modo angusta, dura, viridia, levia, subacidi initio saporis, deinde ingrati: unicus aut alter inter folia erumpit cauliculus levis, gracilis, junceus, trium ferè unciarum longitudinis, rarò major, in quo unicus, interdum bini sunt flosculi, superiore majores, candidi, medio lutei, quinque foliolis, cordis, ut vulgo pingitur, formam referentibus, præditi.

Serpit & hoc reliquorum instar, iisdemq; cum Decimo locis crescit, atque eodem cum illo tempore floret.

SVNT etiam Duodecimo angustiora folia, rigidiora, aliquantulum hirta, ab imâ sede in circuitum sese expandentia, Cotyledonis alterius, & reliquorum montanorum Sedi minoris generum modo, gustu quidem adstringente, nonnihil tamen amaro: ex horum medio unciales exeunt pediculi, firmi, nudi, qui summo fastigio quinque aut sex flosculos coloris lutei gestant: deinde crassiusculas mucronatâsque siliquulas, semen exile, planum, fulvescens continentes: radix crassiuscula est, longa atque candicans, quæ, ex summo capite, multas plantulas adnatas & simul junctas producit.

Sedum minus x. alpin. 1111.

Sedum minus xii. alpin. vi.

Natales.

In summis Austriacarum & Stiriacarum Alpium jugis, inter saxa provenit. Memini dum olim e Narbonensi Galliâ per Helvetios in dulcissimam patriam redirem, in Allobrogum Alpihus cum alijs plerisque venustis stirpibus erueri.

Hujus etiam obiter meminit Gesnerus in descriptione Montis Fracti, Historiam verò tradunt Pena & Lobelius Adversariorum libro: cum autem in supra memoratis Alpihus frequenter etiam collegerim, huic capiti, cum reliquis Sedi minoris generibus (tamen si fortè non per omnia ejus facies respondeat) inferere libuit.

Sedum minus xii.

NUMEROSA habet Decimum tertium genus foliola, ternis profundis incisuris laciniata, ut Ajugæ ferè folia, minora tamen & viridiora, neque ullâ lanugine vestita, quorum sapor admodum adstringens & exsiccans: cauliculi assurgunt exiles, binos transversos digitos, siue sesquunciam longi, singuli singulares sustinentes flosculos ex herbaceo pallefcetes, quinque foliolis constantes: radice serpit multis exiguis fibris capillata, & multas propaggines è lateribus generatè, ut integros cespites interdù occupet, muscùmq; quendam ementiatur.

Crescit in summo Sneberg jugo, inter saxa recentè à nivibus libera. Floret Augusto.

Qvo nomine à montanis pastoribus & venatoribus omnes illæ plantæ in Austriacarum Alpium jugis nascentes, quas hîc ordine descripsi, donatæ sint, hæcenus intelligere nò potui: & haud scio an illis ullum nomen indiderint, solent enim ejusmodi minuta negligere. Ego Sedi parvi generibus adnumerandas esse censeo. Si cui autem mea sententia minimè placet, aliòq; nomine insignire malit, per me semper licebit. Septimum porrò, Dalechampi, siue quisquis is fuerit qui Generalem illam Plantarum Historiam Lugduni expressam scripsit, ἀειζων δ' αὐτοφυλλον cognominare videtur: quæ sanè appellatio omnibus Sedi generibus quorum folia sunt crassa & densa nò minus quàm, illi peculiariter, convenire potest. Illud verò mirum, quod Duodecimum genus non inter Sedi genera recèseat, tamen si ejusdem temperamenti esse asserat, sed Phyllum Arrhenogonum Dioscoridis esse velit, cujus quæ cum hac plantâ sit affinitas, Doctioribus, qui in Stirpium cognitione versati sunt, discernendum relinquo.

ἀειζων δ' αὐτοφυλλον

Facultates.

CETERVM Dioscorides similes facultates tribuit Sempervivo parvo, quibus pollet magnum præcedente capite descriptum: Tertium autem genus, quod in hoc capite Octavum est, illitum cum axungia, strumas discutere ait. Nisi quis supposititias esse has facultates dicat, & Dioscoridis textui insertas, ut non sine judicio censet Fab. Columna, qui vulgarem illam Sedi quam Octavo loco reposui speciem, nò ἀειζων nominat (similes enim sunt omnium Sempervivorum facultates) sed facie ἀειζων refertè dicit, & Plinij alterum vel tertium dactylum, quem postremo cap. lib. xxi. Natur. Histor. describit, esse suspicatur, cui opinioni acquiesco.

Dactylus Plinij 2. 3.

COTYLEDON.

CAP. XLII.

UMBILICI VENERIS, siue Cotyledonis historiam alij tradiderunt: mei tamen instituti esse putavi (quandoquidem alteri ejus generi peculiare caput damus) hoc capite brevem illius descriptionem retexere.

Umbilicus veneris.

HABET autem multa folia à radice prædeuntia, summa tellure confertim stipata, in acetabuli formam tornata, hoc est, orbiculata, & in medio, umbilici instar, depressa, succulenta, tenera, inter quæ exit caulis non valde firmus, aliquot folijs præditus, non orbiculatis ut inferiora, sed longiusculis, & extremâ parte quæ latiuscula est, crassâque & succi plena, in tres

Coryledon altera i. Sedum vulgare.

tres plerumque crenas divisus; ex quorum sinu procedunt interdum ramuli, qui, cum caule, à medio ad summum fastigium multis flosculis sunt onusti longiusculis cōcavis & propendētibus instar pusillorum tintinnabulorum, coloris ex herbaceo candicantis, qui firmiter inhærentes, unà cum caule siccantur, & tandem pereūt: maturi flosculi occludunt parvas siliquulas plenas exili fusco semine, quod sponte decidens, numerosas circa matrem, & in vicinis, si quæ adsunt, vasis fictilibus, generant plantulas: radix est tuberosa, non bulbi modo efformata, sed potius orchidis pleniorē radicem referens, modò orbiculata, interdū tuberis aut Aconiti hiberni radici similis, ut illius instar confringi, & fragmentis pangi possit.

Sponte verò nascitur non modò in muris veteribus & parietinis: sed etiam in tectis, muris sive parietibus, ex argilla formaceis, saxi & rupibus, humi interdum solo fertili, ad Olearum, Chamæriphe, & Corrudæ radices, atque etiam in annosis Suberis arboribus sponte crescētem observabam plerisque Hispaniæ & Portugalliæ locis.

GRÆCIS hæc planta κοτυληδών dicitur, ab aliquibus σκυτάλιον, ab alijs κυμβάλιον Dioscoride referente; Latinis Vmbilicus Veneris. Galli Latinos sequuti *Nombri de Venus* appellant; Salmanticensium vulgus *Vasillos*, id est, acetabula aut vascula nuncupabant à cava folij capacitate acetabulū referente.

Sacris ignibus, strumis, inflātionibus, pernionibus, illitu auxiliari, stomachi ardorem refrigerare, folia cum radice cōmanducata, calculos frangere, & urinam ciere, atque hydropicis ex melle dari, auctor est Dioscorides.

COTYLEDON ALTERA. CAP. XLIII.

ALTERIVS Coryledonis nomine intelligo Sedum majus vulgare, ex Dioscoridis mente, cujus in Austriæ montanis alia inveniebā genera nulli ex Neotericis Scripторibus, quod sciam, observata, quæ hic ordine describemus.

PINGVIA, crassa, numerosāque habet Primum folia, circa radicem densa, Acetabulo alteri, sive Sempervivo vulgari majori (cujus iconem præfiximus, ut differentia conspici possit) similia, minora tamen, & in ambitu leviter dentata, succulenta, & gustu acido: inter quæ multa in ambitu capita è similibus sed minoribus folijs cōgesta exoriuntur, longis pediculis inhærentia, quæ tandem aucta in novas plantas efformātur: ex ipsius matris umbilico emergit caulis dodrantalis, foliosus, rectus, ferēs in ramulis florem alterius Coryledonis instar albicantem, magnum, sex folijs cōstantem, cui succedunt siliquæ, seu vascula totidem angulis discreta, semine exili plena: radix Sempervivo vulgari majori similis, minus

tamen crassa, candicans, subinde novas plantas præter jam dictas è lateribus fundens. Frequens est in omnibus jugis urbi Viennæ vicinis, atque in Austriacis Siniacisque Alpibus. Floret Iulio.

Natales.

Altera species.

2. ILLIS ipsis locis invenitur aliud genus huic valde simile, per omnia tamen minus, & cujus etiam folia magis sunt dentata.

Cotyledon altera III.

Cotyledon altera IIII. sive Matth.

Cotyledon altera IIII.

CONFERTIS, frequentibus, pinguibusque sive crassis, atque in orbem digestis est etiam Tertium genus folijs, Superiore tamen minoribus, nec detatis in ambitu, tametsi aliquantulum hispida appareant, sub quibus, è radicis capite, aliæ similes plantæ crassis fibris præditæ, in orbem sese propagant, & radices agunt: è matris umbilico, palmaris, nonnumquam etiam dodrantalis, exilit caulis, succulentus, rubescens, multis crassis succiq; plenis & mucronatis folijs cinctus, angustioribus quàm superiora, & mucrone purpurascēte, qui supremâ parte in ramulos dividitur, multis floribus superioris Cotyledonis alterius floribus formâ similibus onustus. minoribus tamen, duodenisq; ut plurimum, angustis, mucronatis, stellæque instar decussatis folijs constantibus, coloris ex rubro purpurascētis, totidem siliquulis in caput aut veluti coronam compactis, floris umbilicum occupantibus, & vicenis quaternis staminibus eam ambientibus: semen illis siliquulis sive loculis adedè exile, ut oculorum aciem propemodum effugiat: radix mediocriter crassa & fibrosa est, alterius Cotyledonis modo. Plantæ quæ florem tulerunt, cum in hac tum in superiore intereunt, perinde atque in Cotyledone alterâ, sive Sempervivo majore vulgari, succedentibus matri reliquis in orbem prolibus.

Natales.

Cotyledon altera IIII.

Crescit in Taurinarum Aspium jugis non procul Saltzburgo: ubi floret Iulio, in hortis autem, in quos translata fuit cum reliquis ejus generibus, etiam Maio.

HVC etiam numerosa & conferta sunt folia, oblongis ligulis similia, crassiuscula, mucronata, nonnihil per ambitum crenata, candicantia, acido & subadstringente gustu: è quorum centro, seu medio foliorum exortu caulis interdum cubitalis, ut plurimum autem pedalis dumtaxat, assurgit, superiore parte hirtus, brevioribus folijs inordinatim nascentibus septus, summo fastigio ex singulis foliorum alis pedicellos emittens, quibus insident bini aut terni flores colore albi, è quinque foliolis compositi, internè veluti sanguineis guttis aspersi, umbilico pallido & splendente decem staminulis cincto: semen continetur in capitulis exile, nigrum. radix subest fusca, tenuis, fibrosa, cui, secundum matrem, multæ aliæ in orbem adnascuntur plantæ, ut integrum cespitem aliquando tegant, vulgaris Sedi majoris instar.

Nascitur

Nascitur non modò in Sneberg, sed & in reliquis Austriæ & Stirix Alpibus, saxi & scopulis inhærens: in quibus floret Iunio & Iulio: at in hortos translatum, Maio: semen profert Iulio, aut maturius. Natales.

Istius Quarti generis Cotyledonis alterius descriptionem prætermittere non potui, licet à Matthiolo & alijs ejus historia sit prodita, quia meo judicio succinctior apud eos est quàm oportebat.

QVINTVM etiam genus invenitur affine Quarto, sed mollius, angustioribus & longioribus folijs, non dentatis, sed alba duntaxat lanugine hirsutis, minus etiam incanis, brevioribus crassioréq; pediculo & multis folijs septo, quæ plerûque tam supernè quàm infernè nonnihil hirsuta sunt: paucioribus floribus hinc inde secundùm caulem ad singulas alas sparsis. Cotyledon altera.

Observabam hoc genus in Etscherianis jugis, mense Iunio suis floribus onustum. Natales.

GRÆCIS vocatur *ἑτέρα κοτυληδών* ea planta quam vulgus Herbariorum hæcenus pro Sempervivo majore habuit: Latinis Cotyledon altera. Eandem licentiam sibi sumpsit in Quarto hujus genere, quam in Duodecimo Sedis minoris genere, qui Historiam illam Generale Plantarum scripsit, vult enim Phyllum Thelygonum Dioscoridis hoc esse, quemadmodum illud Arrhenogonum. ἑτεροκτύον ἡνδύων.

DIOSCORIDES porro Cotyledonem alteram scribit ad eadem utilem esse, ad quæ Sempervivum commendatur. Facultates.

RHODIA RADIX.

CAP. XLIIII.

MEDIAM quandam naturam obtinere quodammodo videtur Rhodia radix, inter Cotyledonis alterius priora genera, & Telephium vulgo nuncupatum: sed Telephio magis affinis judicari queat. Propterea illi peculiare caput inter utramque stirpē dare volumus: non quod ejus historiam tradere habeamus in animo, vulgaris enim est notitiæ, atque ab alijs descripta. Quia tamen aliquoties sponte crescentem conspexi & erui, facere non potui, quin illius mentionem facerem. Rhodia radix.

Illam autem maximâ copiâ nascentem observabam in scopulis jugi Durrenstain, ejus in hac Stirpium historiâ crebro meminimus, & florem variantem mensibus Iulio & Augusto: nam quædam plantæ illum pallescentem habebant, aliæ veluti rubescentem: semen in exiguis vasculis, quemadmodum in Telephio, exile, quasi scobis instar. Quæ in hortis ali solet, maturius floret. Natales.

VOCATUR porro hæc planta Græcis *ῥοδιά* *ῥοδία* *ῥοδία*, Latinis Rhodia radix, quod rescicata ejus radix, rosam redolet: eodē nomine Officinis nota. Montani pastores, ubi sponte nascentem observabam, etiam ab odore rosæ, illam appellare noverant Rosen wurtz. Rosen wurtz.

DIOSCORIDES capitis doloribus utilissimam esse tradit, si rosacei momento commixta, fronti & temporibus imponatur. Facultates.

TELEPHIUM.

CAP. XLV.

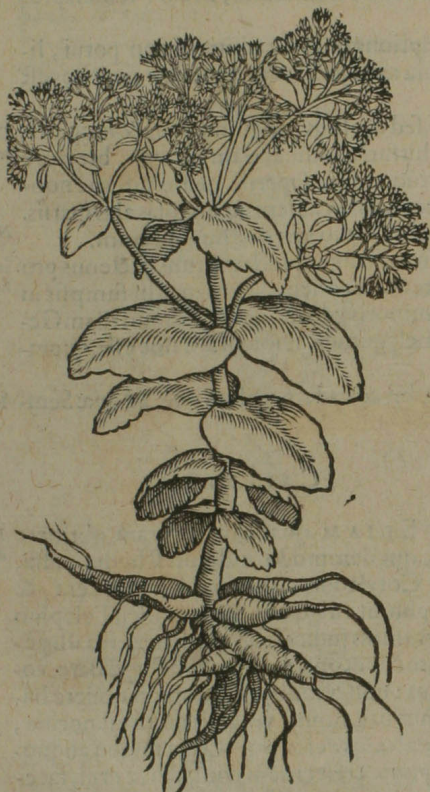
NON ignoro ambiguum esse, an quas hoc capite describam plantas, commodè ad Telephij historiam accommodari possint: cum tamen illarum pleræque, apud rei Herbariæ scriptores tale nomen obtinuerint, malui illud retinere, quàm nullo nomine donatas eas relinquere.

HABET autem Prima, duos, tres, pluresve caules ex radice prodeuntes, cubitales, succulentos, in latus se inclinantes, in quibus ordinata sunt folia, hoc est, ex intervallis bina semper adversis pediculis nascentia, crassa, succi plena, ut in Crassulâ majore, sed majora, & magis carnosâ, flos in extremis ramis quasi umbellatim nascitur, quemadmodum in Crassulâ majore, pallidus: radices illi plurimæ glandulosæ, Crassulæ vulgari similes. Telephium sive Hispanicum.

Nascitur in Hispaniæ umbrosis quibusdam locis: unde ad Belgas delata, facillè comprehendit & aucta est: valde enim vivax est, ut etiam rami in terram depacti statim radices Natales.

Telephium I, Hispanicum.

Telephium II, vulgare.

agant: eam ob causam, pauci apud Belgas erant horti, cum illinc excederem, in quibus non aleretur. Floret cum Crassula.

Telephium
Austriac.

Illi omnino similem, modo eadem non sit, ad Austriacarum Stiriacarumque Alpium radices, locis umbrosis sponte nascentem inveniēbam.

Telephium
vulgare si-
ue II.

ALTERA, quæ vulgo Fabaria & Crassula à foliorum crassitudine dicitur, promittit etiam plures à radice caules, succulentos, pedales aut ampliores, satis fragiles, & folia in illis inordinata, sive hinc inde sine ordine per caulem sparsa, crassa quidem & succulenta, Hispanici Telephij folijs tamen minora, frequentiora & magis conferta: flores in summis caulibus congestos, coloris albi; radix nodosa est, & multis veluti napis constans, ut superior: cum quâ etiam floret.

Alitur hæc in hortis, sponte etiam in veteribus muris Septentrioni expositis nascentem observabam.

Telephium
III. purpu-
rascente
flora.

TERTIA huic non valde dissimilis, à me conspecta ad agrorum margines inter vepres nascens, viâ cavâ & umbrosâ non procul à Rotenburgo Hassiæ oppido ad fluvium Fuldana sito, cui rariora tamen erant folia; flores etiam superioribus colore dissimiles, qui ex purpurâ rubescentes erant.

Telephium
IIII.

QUARTAM observabam anno MDCXC. in montibus illis Francofurto vicinis, & quâ Septentrionem spectat, oppositis, eam in hortum transferebam, ubi mihi singulis annis egregie floruit, aliarum tempore.

EX radice autem crassiuscula, & bulbis instar parvorum naporum, multisque etiam fibris prædita, aliquot singulis annis (nam vivax est) produxit caules cubitales, quibus innascentur folia satis frequentia, inordinata. Secundæ folijs præne similia, crassa, succulenta, in ambitu tamen nonnihil crenata & veluti sinuosa: summæ virgæ comam, umbellæ instar, flosculorum quinque foliolis constantium, terunt, coloris gratissimi ex rubro purpurascens, quibus evanescentibus, succedunt capitula pentagona, in quibus tenuissimum, instar scobis, semen, fuscum: ingruente hieme marcescunt illi caules & pereunt.

Telephium V.

HVC non valde dissimilis videtur, quam Lobelius exhibet purpureo flore præditam, nisi radicem haberet paucioribus (ut mihi quidem videtur) napis constantem.

Telephium
VI.

PEREGRE ad nos mittebatur, dum Machliniæ commorabar, Sextum genus, non Telephij, sed alterius plantæ nomine: si quis tamen accuratius observabit, asserere auctorem, iudicaturum nullam ex prædictis proximius ad Telephij à Dioscoride nobis propositi historiam accedere, quàm istam: habet enim cauliculos humi procumbentes instar Portulacæ, folia illis fere paria, coloris ærugineum quodammodo referentis: flores in extremo caule confertim

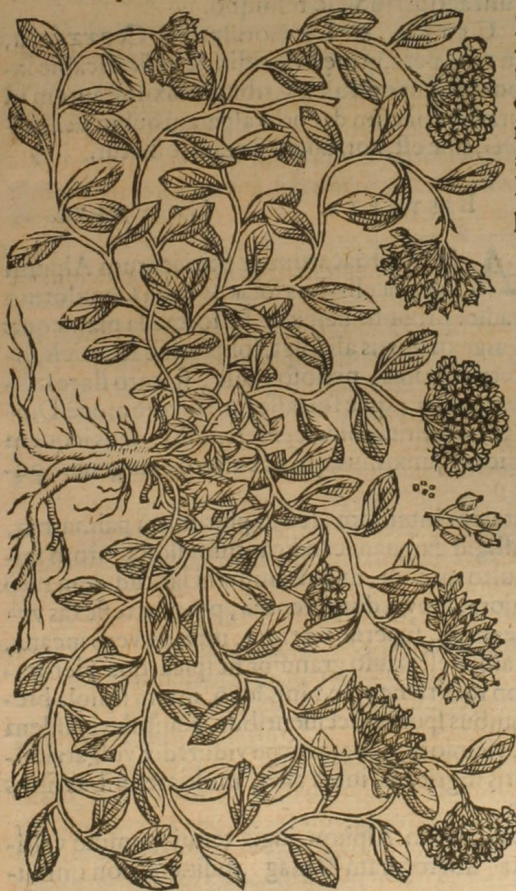
Diosc. forse

Telephium v. purpureo flore.

Telephium vi. Cepæa Pancij.

Telephium legitimum Imperati vii.

confertim nascentes instar florum Crassulæ sive Fabariæ, coloris purpurascens: multas habet radices fibrosas, atque ipsi etiam caules procumbentes facile fibras agunt, perinde ac Semperviva illa prima minora. Hoc autem peculiare habet ista plâta, quod nulla hiemis injuriâ offendatur, sed brumam & pruinas contemnens, perpetua in suo vigore & viriditate permaneat.

SEPTIMUM Telephij genus, mihi Viennæ Austriæ natum anno M D xxcv. semine Florentia misso à Iosepho de Casa bona: postea etiam Francofurti ad Mœnum crevit Ioanni Mylero Pharmacopæo semine, quod acceptum Neapoli à Doctissimo humanissimoque viro Ferrante Imperato Telephij legitimi nomine ipsi cōmunicabam: ex cuius Myleri horto plantam unam eruebā, quam pictori exprimendam darem. Siccam verò hujus plantam etiam ad me Francofurtum mittebat cum alijs stirpibus Amplissimus vir Iac. Anto. Cortusus, Ignoræ adscriptâ notâ, quam tamen apud eos frequentem in hortis nasci assereret.

MULTAS autem à summo radice capite producit tenues virgas, summâ tellure diffusas, pedales, interdum breviores, aliquando longiores, non sunt enim omnes æqualis longitudinis, quas incognito ordine sepiunt multa folia, præsertim novellas, & quæ nondum florem ferunt (nam quæ flores dant, rariora

plerumque habent folia) minora quàm reliquorum generum, minus crassa, neque adeo succulenta,

Telephium
vii sive le-
gitimum Im-
perati.

culenta, neque adeo fragilia, coloris quidem viridis, cui ærugineum quidpiam admixtum sit: extremæ virgæ, multis flosculis quinque foliolis albis constantibus, & confertim nascentibus, onustæ, quibus marcescentibus succedunt angulosa vascula exili, fusco semine plena: radix minimi digiti crassitudinem interdum acquirit, lenta, candicans, in aliquot ramos divisa, & quibusdam fibris donata, vivax, & singulis annis plures novas virgas producens, veteribus corruptis. Floret cum Crassulis.

Nomina.

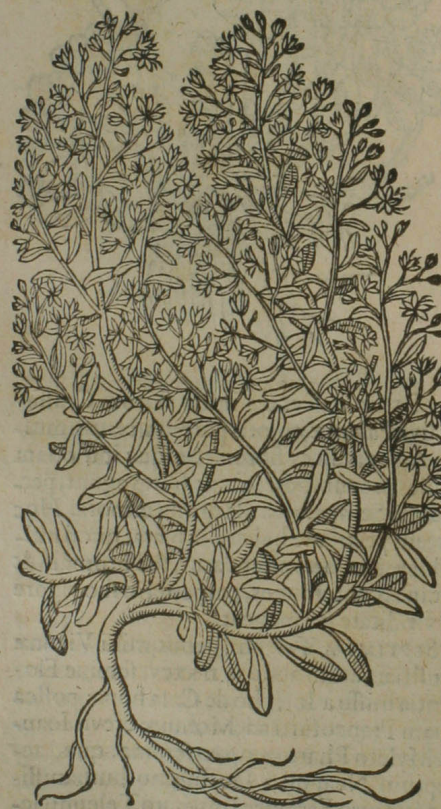
PRIMUM genus vocabant Telephium Hispani: Crassulis sive Fabarijs adnumerandum: nam facie & facultatibus respondent, priora quatuor genera. Non ineptè tamen ad Telephij classem referri etiam possint, præsertim Sextum, ut dixi, genus, nobis, ante multos annos in Belgicam missum à C. V. Alphonso Pancio Ferrarienti Medico Cepeæ nomine, Germani Secundum, & Tertium genus Knabenkraut/Wundkraut/Fetttheim/Schmerzwurtzel. Quartum Knabenkraut weisse appellant: Galli secundum Orpin. Græcis Telephium dicitur τηλεφιον.

Facultates.

TELEPHII autem folia, teste Dioscoride, senis horis illita, vitiliginem sanant, sed postea locus hordeaciâ farinâ illini debet: peruncta ex aceto in sole, idem quoque præstant, sed ubi inaruerunt, absterguntur. An porro Telephij genera hoc capite descripta, similibus facultatibus sint prædita, me latet. Hoc autem observavi, priora duo genera, ab erucis non minus plerumque infestari solita, quàm Brassicas.

Cepæa Matthioli.

Cepæa.

Facultates.

SED quoniam in Cepæa mentionem incidimus, frequens in Belgicis hortis ali solebat, semine ex Italiâ missa nata plâta illa, quam Matthiolus pro Cepæa proposuit, cauliculo dodrantali, ex parvâ & inutili radice prodeunte, in terram procubente atque in multos ramulos fissa, cui ad singulas alas adnascuntur folia crassiuscula Portulacæ folijs minora & angustiora: summis deinde ramulis albi flosculi quinque foliolis constantes, quibus succedunt tenuia, ut in Crassulis, capitula exili, scobis instar, semine plena. Annua autem est, singulis annis decidua semine sponte resurgens. Sitne verò legitima Dioscoridis Cepæa nec ne, hæreo, atque aliorum acriori iudicio relinquo.

CETERVM Dioscorides, sive Cepæa folia, in vino pota, urinæ stillicidio, & vesicæ scabiæ laborantibus opitulari scribit, maximè autem id præstare, si cum decocto asparagi quem μυζαριδος, hoc est, corradam vocant, bibatur.

BISTORTA.

CAP. XLVI.

Bistorta major.

Britannica Diosc. forte.

Bistorta alpina minor.

AD Austriacarum & Stiriacarum Alpium juga, acclivibus locis & circa scopulorum radices sponte nascitur Bistorta illa major quæ vulgo in hortis ali solet, folijs pænè Rumicis, infernè incanis, nodoso caule, spicato flore subpurpureo, quæ fortasse non incommodè Dioscoridis Britannica censeri possit. Ejus iconem hic subjunximus, quia de altero ejus genere paulo nobis, in hac capite, erit sermo.

CAVLICVLVM autem promit dodrantalem interdum, sed ut plurimum palmarem, tenuem, geniculatum, gerentem summo fastigio exiguam candicantium flosculorum spicam: folia vulgaris Bistortæ majoris folijs multò minora, unguis humani latitudinem rarè excedentia, nonnumquam tamen paulò majora, longa, dura, venosa, per oras reflexas venulis quibusdam ita distincta, ut serrata videantur, superne virentia, infernè verò incana, non secus ac majoris folia: excusso flore, qui albus est, paulo grandior sit spica, quæ plerumque simili, quo major, semine onusta est, non rarè tamen, seminis loco, multa foliola brevialia & viridia in capitula congesta profert, quibus sponte decidentibus, plantulas ejusdem generis in eadem in quâ alebatur areolâ, & vicinioribus natas sæpe vidi: radix vulgari longè minor, contorta tamen & geniculata, foris nigricans, intus alba, multis tenuibus fibris capillata, gustu, uti tota planta, adstringente.

Natales.

Nascitur in summis Austriacarum & Stiriacarum Alpium jugis tenui gramine vestitis: floretque Iulio. In hortos verò translata (ubi formam & magnitudinem non immutat) maturius.

CERTVM

Bistorta major.

Bistorta minor.

CERTVM est ijsdem facultatibus esse præditam, quibus major: de quâ multa alij Scriptores, quæ non est operæpretium hîc repetere.

Βρετανικὴν porro Britannicam, vim habere adstringentem, privatim depascentibus oris & ^{Britannica} tonsillarum ulceribus accommodam, & valere ad reliqua quibus adstrictione est opus, scribit Dioſcorides. ^{facultas.}

RVMICIS autem, qui huic plantæ congener videtur, non minus varia genera observare memini in jugis illis Alpium Austriacarum & Stiriacarum, quàm in alijs Regionibus inveniuntur.

Ατ οξυαλδος, Oxalidis genus in jugo Wechsel observabam, sativo multò majus, folijs valde amplis: cui hoc peculiare erat, ut in caulis nodis & geniculis, subinde veluti tubera quædam adnascerentur, è quibus folia tandem sese explicarent: quæ tubera tellure obruta (periculum enim feci) sui generis plantas protulerunt. ^{Oxalis maxima montana.}

NASCITVR etiam in omnibus illis jugis, præsertim circa humidiora illa loca, ad quæ armenta, stationem istic habentia æstivis mensibus aquationis gratiâ convenire solent, frequentissimè, magnum illud Lapathum amplis & circinatis quodammodo folijs, nonnullis perperam Rha estimatum. Sed non habet radicem qualis vulgo pingitur, Raphani aut Hippolapathi modo in terram profundè demissam: imò summâ tellure Acori fere & Iridum instar jacer, brachiali interdum crassitudine, fibris subinde se firmans, antè ut Acorum, & Polygonata augmentum sumens & progrediens, intus ex luteo purpurascens. Ea resiccata, Rha substantiam æmulatur, nec minus eo inficit. ^{Rumex latifolius vulgo Rha estimatus.}

ARISTOLOCHIA.

CAP. XLVII.

TRIA Aristolochiæ genera Dioſcorides constituit, rotundam, longam, Clematitin: Plinius quartum addit, pistolochiam.

ROTUNDÆ unicam speciem veteres faciunt, Anguillara plures inveniri scribit, ego binas dumtaxat observavi.

Prior multis ex una radice germinibus, cubitalibusq; interdum palmitibus constat, quadrangulis, quibus, ex intervallis, folia inhaerent, mediæ inter malvæ & hederæ folia magnitudinis, mollia, venosa, colore ex viridi nigricante, brevi pediculo: his incumbunt oblongi flores, cavi tubæ instar, ex purpura nigri, teste Dioſcoride, quorum labrum prominulum, seu extrema pars, latior est, quàm in longæ aut clematitidis flore, & tota nigricans: his succedit fructus rotundus, parvi Melopeponis forma, qui multa grana continet ordine disposita, lata,

Aristolochia rotunda 1.

lata, nigricantia, intercurrentibus quibusdam membranis, & materiâ etiam fungosâ, albâ, singulis granis interposita, quod reliquis Aristolochiæ generibus commune est: radix est ampla, tuberosa, rugosa, foris fusco, intus buxco colore prædita, cortice crasso, & (ut Theophrastus ait) carni adhærente.

Natales.

Crescit pingui solo, in pratis & humidioribus agrorum marginibus Hispaniæ, Narbonensis Galliæ, & sicut intelligo, etiam Italiæ. Floret calidioribus regionibus ineunte Vere, in Germaniâ & Belgicâ non nisi Maio & Junio.

Aristolochia rotunda 11.

Altera ramulos seu palmites habet prioris, sed frequentiores & breviores; folia longæ quidem formam & colorem æmulantia, sed majora, longiorêque pediculo quàm superioris fulta: florem ex albo purpurascens, interius fuscum, Longæ flori pænè similem: ejus fructus priore longior, pyri in modum turbinatus, graciliore quàm in illa metâ: semen planum, minus priore & rufum: radix superiori similis, cortice tamen magis flavo.

Floret paulò maturius superiore, omnêque semen ferè abjecit, quando prioris maturefcere incipit. Hanc non nisi campestribus & inter segetes sponte nascentem conspicebam, deinde cultam in horto Pharmacopæi cujusdam Viennensis, cui, atque etiam ipsis Doctõribus, ignotum erat primum genus, quemadmodum & cetera Aristolochiæ genera, præter Clematitin primam. Superiore firmior est, & injuriarum hiemis tolerantior.

Aristolochia longa 1.

LONGE cauliculi etiam quadranguli, duos palmos longi, interdum longiores, in multos ramos divisi, humi, uti Rotundæ, diffusi: folia quàm illius minora, firmiora, dilutioris coloris, longiore pediculo fulta, Soldanellæ foliorum pænè forma: flos similiter oblongus, concavus, ex visidi candicans, Rotundæ alterius florum effigie, sed extimâ parte, coloris magis herbacei, intus, ut reliquorum, villis obsitus: fructus pyri in morem turbinatur, sed nõ adeò tenui metâ, ut alterius rotundæ fructus, qui maturitate dehiscens semen ostendit latum, rufum, & tandem fuscum. Hujus radix digiti crassitudine est Dioscoridi, & dodrantali longitudine, quod de triennibus & junioribus plantis intelligendum autumo: nam adularum longè amplior magnitudo, etenim multas eruerè memini, quæ crassitudine brachium, longitudine pedem æquarent. Adultæ verò omnes plerumque extrema parte obtusæ sunt, & æqualis ferè per totam longitudinem crassitudinis, subinde tamen cuspidè ramosa: juniores gracilescent, multasque fibras habent.

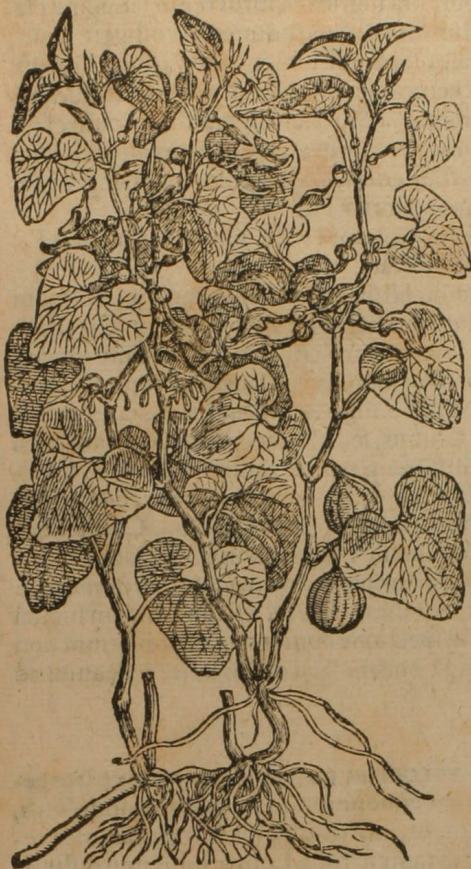
Natales.

Provenit campestribus locis inter segetes, & quibusdam vinetis in Narbonensi Galliâ: memini & novo vere florentem eruerè in insula medijs in stagnis sitâ, ubi templum Magalona nuncupatum, olim Episcopi Mompelliani sedes, circa oppidulum Villa nova nominatum, secundo à Mompellio miliari.

Quædam

Aristolochia Clematidis vulgaris.

Aristolochia Clematidis Batica.

Quædam etiam differentia in Aristolochiâ longâ observari potest : nam illius quam in Hispaniâ observabam (tametsi Gallicæ fere per omnia similem) flos à diligentius inspicientibus nonnihil differre deprehendetur, quippe cujus extima pars interiore parte purpurei coloris sit, qui in alia herbaceus: Hispanicæ item radix extremâ parte non est gracilis in novellis plantis, ut altera, sed plerumque obtusior, & ipsa radix brevior.

Nascitur in Hispanijs inter vites, regno Valentino frequentissima, ubi Martio florentem & jam semen perficere incipientem eruebam: Vtraque autem cum in Germaniâ, tum in Belgicâ frigoris est impatiens, & diligenti curâ adservari debet. Aliquoties Viennæ periculum facere volui, an hiemem in horto ferre posset, etiam abietis frondentibus ramis tecta, ut reliquæ, quas hac ratione conservare solebam, plantæ: sed operam lusi, & semper corruptæ sunt. Itaque accepto damno prudentior factus, in vasis fictilibus postea semper alui.

CLEMATITIS præcedentes magnitudine superat, caulem habet firmiorem, rotundum, striatum, supra cubitalem altitudinem assurgentem: hujus folia reliquarum folijs multò ampliora, ex viridi pallescentia, longo pediculo fulta, formâ Longæ, vel potius Rotundæ alterius folia referentia: flos pallidus, copiosus in singulis alis, qui in alijs generibus singularis, longæ floris formam quodammodo referens, quo evanescente succedit fructus reliquarum fructu major, exigui mali magnitudine, semen continens quale est reliquarum Aristolochiarum, sed majus. Hujus radix, quæ reliquis cum gravitate quadam est odoratio, tenuis & ad minimi digiti crassitudinem nunquam accedens, longè latèque serpit, & altissimè sub terrâ mergitur, adeo vivax, ut etiam frustulatim concisa, facillimè renascatur, & magna difficultate eruatur: quâ de causâ subinde molestiam ijs adfert, qui illam semel in suos hortos receperunt.

Editiora amat loca, & nonnullis Narbonensis Gallix vinetis adeo frequens est, ut vina ab illius odore vitium contrahant. Invenitur & in plerisque alijs Gallie, Hispaniæ, Ungariæ, Germaniæ superioris & inferioris, locis. Floret cum reliquis.

ALIVD Aristolochiæ genus circa Hispalim itinere Olyssipponensi, plurimisque alijs Baticæ locis, in dumetis, vepribus, & vetustis quibusdam oleis sponte nascens observabam, quod ad Clematidin meritò referri posse videtur.

Id longa, ramosa, tenuia, striatâque habet sarmenta, quibus vicinas sepes & interdum arbusculas superat, ijs se cõvolvens & implicans Convolvuli aut Lupuli modo. Folia illi reliquarum Aristolochiarum folijs similia, seu potius generis illius Apocyni, quod in maritimis nascens, Mompelliani Scammoneam meo tempore appellabant, extremo mucrone acumina-

acuminato, supernè lævia & viridia, infernè ex purpurâ albicantia, longo pediculo innixa: flos Aristolochiæ longæ incurvus, oblongus, ex purpurâ nigricans, intus tenui lanugine plenus, longissimo omnium pediculo insidens: fructus (ut ex illius rudimento colligere licuit) reliquarum Aristolochiarum fructui similis, tale etiam esse semen, ex eo quod Doctiss. Vir Simon de Tovar mittebat observavi, fructus verò æque magnus ac in Clematide vulgata, & à pediculo dehiscens: radix prælonga, sarmenticia, Smilacis asperæ instar (cum cujus crassioribus fibris magnam habet affinitatem) nunc per summa serpens, mox altè sub terrâ se condens, pallidi coloris, non ingrati saporis, gustata enim, aliquantulum adstringens deprehenditur, & manifestæ acrimonix. Tota planta odorata est.

Natales.

Nascitur pingui solo, ijs quæ commemoravi locis, semper istic virens & Ianuario Februarioque florens: etiam circa Cordubam mihi observata.

HVIVS neminem facere mentionem scripsi, cum Hispanicarum quarundam Stirpium Historiam publici juris facerem, præter unum Petrum Bellonium, qui eam in Cretâ observasse scribit lib. 1. Observationum cap. xvii. Idem nunc denuo assero: nec me mover, quod, qui Generalem illam Plantarum Historiam Rovilianis typis Lugduni expressit, scribat. Hujus neminem meminisse ait Clusius præter Bellonium &c. Dodonæus tamen eandem Clematidis nomine depinxit &c. Fatetur Clusius, sed à se acceptam, & totam adeo Aristolochiarum historiam, cum Purgantium historiam meditaretur Dodonæus, ipsi liberaliter (ut & pleraque alia) communicasse ait. Sed & ipse Dodonæus istic expressè refert, circa Hispalim plurimisque alijs Beticæ locis, in dumetis & vepribus Carolum Clusium offendisse: addit Clusius toto etiam decennio, antè quàm ille Purgantium Historiam evulgaret. Et unde quælo hæc hausisset Dodonæus, qui tum temporis pedem è Belgicâ numquam extulerat, quàm ab his qui peregrinas lustrassent regiones? Sed ea est quorundam supina negligentia, ne dicam, socordia, ut solâ iconum inspectione contenti, tantum otium non sumant, ut ipsarum Stirpium historiam legere dignentur. Sed de his satis: redeamus ad Aristolochiarum Historiam.

Pistolochia.

Pistolochia.

Natales.

Aristolochia
peregrina
Rauwolfij.Rhasus, Ru-
migi.

PISTOLOCHIA cauliculos magna ex parte pedales habet, nonnumquam majores, angulosos, striatos, & ut Aristolochia Longa, ramosos. tenuiores tamen: folia Longæ folijs non dissimilia, nigriora, minora, magis rugosa, & aliquantulum in ambitu sinuosa: florem Rotundæ priori formâ æqualem, minorem tamen, & aliquando nigrum, interdum ex herbaceo flavescentem: fructum Rotundæ primæ fructus effigie, verum minorem: semen etiam simile: densis est radicis capillamentis, junci, ut rectè Plinius ait, plenioris crassitudine, buxæ colore.

Oritur in Olivetis, & petrosis Hispaniæ Galliciæque Narbonensis locis. Serius floret reliquis Aristolochiarum generibus: ac hoc peculiare ejus fructus habet, ut, dum maturuit, eâ, qua pediculo adhæret, parte, dehiscat ut in Bætica Clematide: longæ verò, & reliquarum, ab extremâ.

Novvm autem & peregrinum Aristolochiæ genus circa Halepum Syriæ inter oliveta observabat C. V. Leonhardus Rauwolfius Augustanus Medicus, cujus meminit Lib. 1. sui Hódæporici cap. ix. ab incolis *Rhasus* & *Rumigi* appellatum.

Id odore quidem præditum, sed illo ingrato, habebat quatuor cauliculos albicantes, prope radicem filii instar graciles, quibus circa superiorem partem utrinque inhaerebant septem vel octo folia sibi invicem objecta, tenella, cinerei

coloris, magnitudine & incisuris florifloræ Filicis folijs valde similia, nisi quod in fima parte & cauliculis proxima, rotundas veluti auticulas adnatas haberent, ut in minori Salviâ: inter inferiora verò folia, quæ paulo majore intervallo ab invicem distant, flores Aristolochiæ, aliquanto tamen majores, colore magis fusco, & longiore pediculo subnixi: radix satis profundè demissa, nostro Pyrethri plane similis, gustu amara, unde colligere licebat, eam siccare, & nonnihil calefacere.

Nomen.

Hæc porro planta Græcis ἀριστολόχια nuncupatur, quod, ut refert Dioscorides, ἀριστὰ τὰ ἐν
ἀρχαίῃς;

λοχέαις, id est, optima puerperis existimetur: Romanis Plinio teste, Malum terræ. Sed id nomen rotundæ potius convenit, quæ Græcis ἀριστολόχια στρογγύλη, ἢ θήλεια, Aristolochia rotunda & femina vocatur. Secunda ἀριστολόχια μακρά ἢ ἄρρην, Aristolochia longa & mas appellatur, item a nonnullis δακτυλίτις, dactylites. Tertia κληματίτις, Clematitis, quasi Sarmentitia cognominatur: & primum quidem ejus genus, à plerisque, pro legitimâ Longâ usurpatum, Gallis *Sarrasine*, Narbonensibus *Fauterne* dicitur, Germanis *Dsterlutzep*, alterum autem ejus genus Bœticæ rusticis ineptè *çarça parilla*, quasi rubus viticula. Quartam Plinius Pistolochiam vocat, quam nonnullos à numerosis radicis capillamentis πολύριζον cognominare scribit lib. xxv. cap. viii.

CETERVM Aristolochiæ radix teste Galeno lib. vi. de Simp Med facult. multo est ad medicationes utilissima, amara & subacris. Sed ex illis omnium subtilissima est rotunda: Longa minus quidem tenuitatis obrinet, quàm Rotunda, abstergens ac digerens, sed non minus calfaciēs, imò forsàn plus etiam. Itaque in quibus usus est modicæ absterisionis, comoda est longa: at in quibus crassum humorem validius extenuare oportet, illic usus est rotundæ. Quæ Clematitis appellatur, fragrantior est, itaque eâ ad unguenta utuntur unguentarij, sed ad sanationes infirmior.

Paulus Ægineta Aristolochiam Clematitin inter medicamenta simplicia quæ bilem purgant, recenset. Aëtius Tetrabibli primæ fermone tertio, pituitam ac bilem evacuare testis est.

Clematitidis autem primæ, sive vulgatioris folia, inter plana saxa confracta & trita, ligneas assulas, spinasque corpori infixas adposita, valenter extrahere, inflammationes subsequitas curare, experimento didicerat doctissimus vir D. Michaël Lingelius, Medicus & Professor Viennensis.

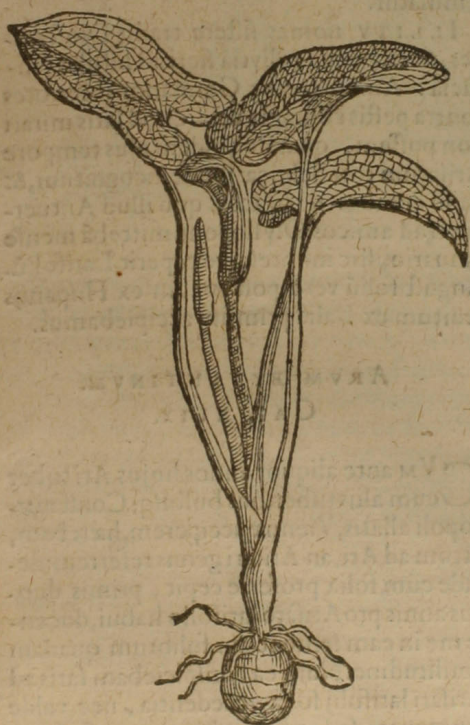
Plinius, Pistolochiam convulsis, contusis, ex alto præcipitatis, radice potâ ex aquâ, utilissimam esse tradit.

ARISARVM.

CAP. XLVIII.

DVORVM est generum Arisarum, tamen Veteres unici historiam posteritati reliquerint.

Arisarum latifolium i.

VNUM, Hederæ aut Smilacis ferè folia habet, tria aut quatuor, viridia, mollia, satis tamè carnosa, acris saporis, oblongo pediculo innixa, anteriore parte, qua pediculo adherent, utrimque pinnata, Ari foliorum instar, sed obtusioribus & quasi orbiculatis angulis: inter quæ pediculus duas uncias longus, multis rubris maculis distinctus emergit, cui oblongus flos insidet, monachalis cuculli sive Aristolochiæ floris modo efformatus, amplior tamen, extremâ parte fusci coloris qui deorsum radiatim rēdit, in ceteris albus, caninum olens, pistillum obtusum, incurvum, & veluti ex cucullo prospiciēs continens, ut pictura demonstrat, quæ ex illâ, quam ipse cū plerisque alijs in Hispanicâ meâ peregrinatione observatis exprimebam, fideliter delineata est: radix rotunda, globosa, Aro minor, foris nigricans, intus alba, aliquando etiam tuberosa & oblonga, initio dulcis, deinde acris, minùs tamen Ari radice (licet veteres contra sentiât) fibris aliquot supra eam expansis, ut in Orchidibus.

Aliud ejus genus etiam invenitur paulò amplioribus folijs, & rotundioribus aliquantulum atque mollioribus, pluribus tuberculis se propagans, oblongasque & crassas radículas sæpius in latum & obliquum spargens.

ALTERVM diversâ prorsus est formâ: nam ejus folia longa sunt, & angusta, instar ferè Plantaginis angustifoliæ foliorum, viridia, splendentia, quina, aut sena, post quæ flos seu cucullus longior & mucronatus, retrorsum inflexus & albicans prodit, è cujus rima oblongus veluti vermis exilit, spicam interdu longitudine, inflexus, coloris aut purpurei, aut ex purpureo virescentis, non ille quidem obtusus extrema parte, sed mucronatus: fructus racemi instar confertus, albus (non ruber, ut quidam, qui non observarunt, prodidēre) vix terrâ emergens suo tempore subsequitur.

Arisarum angustifolium.

Natalis.

ἀρίσαρον, ἢ
ἀρίς.
Arisarum, &
Aris.

Iaro.
Frailillos.

Arum Byzantinum.

Facultates.

Arum By-
zantin.

Latifolium in collibus Lusitaniae frequens salebroso & lapidoso solo, in sepibus & iuxta vias: ubi Novembri & Decembri floribus suis praeditum eruebam, atque etiam nonnullis Beturiae locis solo fecundo & pingui, secundum publicas vias & hororum aggeres, ubi Ianuario & Febuario. Alterum autem illius genus umbrosis locis nascebatur ad Olearum radices pone urbem Vlyssiponem. Inde in Belgicam translata, numquam florere voluerunt: imò nisi magnam diligentiam & curam, fidelibus, ut plerumque aliae plantae ex ferventioribus regionibus delatae, adferuntur, pereunt.

Angustifolium sponte nascens non vidi, sed ad nos peregre delatum, in hortis alebamus cum in Belgicâ, tum Viennae Austriae: florebat Vere: Iulio & Augusto sine folijs fructum proferebat. Vivax magis hoc est, neque tanta cura indiget. Illud anno M. D. XCII. accipiebam ab Imperato, Neapoli missum.

GRÆCVM hujus plantae nomen est ἀρίσαρον ἢ ἀρίς: Latinum, Arisarum: sed & Aris Plinio dicitur, qui eam duplicem facit, albam gemino caule, alteram uno tantum. Lusitanis Iaro dicebatur, quod nomen etiam Aro commune est. Amatus Lusitanus Frailillos, id est, fraterculos Hispanis appellari asserit, quia, forte, ejus flos monachalem cucullum æmulatur.

ILLITV nomas sistere tradit Dioscorides, & ex radice collyria fieri ad fistulas efficacia. Amatus addit Germanos inferiores contra pestis contagia uti: quod satis mirari non possum, quandoquidem ejus tempore Arisarum toti Belgicæ fuerit incognitum, & anno demum M. D. LXV. quo illud Antuerpiam ad amicos Olyssipone mittebam mens Ianuario, istuc innotescere cepit Latifoliū. Angustifoliū verò post meum ex Hispanijs reditum ex Italiâ primum accipiebamus.

ARVM BYZANTINVM.

CAP. XLIX.

CVM ante aliquot annos hujus Ari tubet cum alijs tuberibus bulbisq; Constanti-nopoli allatis, Viennæ acciperem, hærebam, utrum ad Ari, an Arisari genus referrem: deinde cum folia proferre cepit, primis duobus annis pro Arisaro latifolio habui, ducen-te me in eam sententiam foliorum quadam similitudine. Nam ea conspiciebam satis ad Arisari latifolij folia accedentia, nec valde mucronata, sed potius orbicularem figuram referentia: nec radicem valde dissimilem. Verum postquam ea augeri cepit, digitalem longitudinem adquisivit, multis tuberculis inæqualem, & uncialem aut ampliorē cras-situdinem, multaq; proles adnatas habuit:

folia item protulit longè majora, ad Ari foliorum formam plurimum accedentia, nec illis minus splendentia supernè & infernè: ejus autem florem dumtaxat videre contigit anno

M. D. XCVI.

M. D. XCVI. licet toto octennio ante aluissim, singulis annis novo vere emergentem, atque interdum etiam ante brumam. In vernis tamen folijs quandam differentiam observabam, non quod ad formam & figuram attinet, sunt enim illa prorsus similis formæ, sed inæqualis magnitudinis & (quod valde mirabar) in quibusdam plantis, licet ex eadem matre abruptis (unicum siquidem tuber Constantinopoli accipiebam) folia erant nigris aliquot exilibus maculis distincta, alia minime: tum etiam flos colore variat, nam plantæ maculis nigris notata folia habentes penicillum purpureum folliculo inclusum habuerunt; aliæ verò candidam Maio mense anni M. D. XCVI. atque postrema folia ante brumam plerumque germinare solent, alterius novo vere dumtaxat.

COLOCASIA.

CAP. I.

QVATERNÆ aut quina habet folia, *Colocasia* carnosa Nymphææ foliorum modo, sed nervosa admodum, & pluribus venis siue fibris eminentioribus exteriore parte contexta, incanæque amplissima, ut plerumque Personatiæ folia magnitudine superet, nunquam madentia, etiam si aquis immergantur, longis, crassis, firmisque pediculis subnixæ: radice crassa, magnâ, duplici ut plurimû, & lagenulæ instar efformata (tales certè eruebam plerasque radices ad Monasterium Pera longa, & ex illis hanc iconem ipse istuc exprimebam) quæ alijs ad latera adnatis se propagat, & fibris aliquot nititur.

Frequens est multis Lusitanix locis circa *Natales.* rivos, ex Africâ, ut intelligebam, primum edelata. Videbam etiam omnium maximam, & amplissimis folijs Hispali in areis Regiæ horto: ubique tamè vel florem, aut fructum ferre hegabant: percõtabar enim serio, quia nullum in omnibus plantis florum rudimentum aut vestigium conspiciebam.

LVSITANIS Mauritanos sequentis *Inhamæ* *Inhamæ.* perperam dicebatur, Bæticis *Alcoleaz,* *Alcoleaz.* quæ vox proculdubio à Colocasiam deducta est, Castellanis *Manta de nuestra Señora,* id est, *Mantade N.* Chlamys D. Virginis (à folij nimirum *Señora.* amplitudine) quæ tamen appellatio, illi etiam Tussilaginis generi, quod vulgo Petasites

æstimatur, communis est. Cum verò hæc planta plerasque notas cum veterum Colocasiam communes habeat, nihil aliud mihi persuadere possum, quàm illam ipsam esse, quæ Græcis *κολοκασία* dicitur: nec me movet quod alij Arum Ægyptium appellare maluerint. Nam per Lusitaniam valde à mancipijs Æthiopibus expetitur, eaque crudâ & coctâ vescuntur.

BELLONIUS lib. II. Observationum cap. XIX. refert Colocasiam Alexandriæ, urbibusque *Natales.* & pagis vicinis frequentissimam in foro venalem inveniri, Ægyptiosque rarò cibum sumere, quin Colocasiam adponatur cum carnibus cocta: propterea magnum ejus vestigal per universam Ægyptum esse. Capite autem XXVIII. ejusdem lib. negat eam aut florem aut fructum ferre. Ejus verba hîc subiiciam, quia Veterum de Fabâ Ægyptiâ sententiam suspectam habet.

AGRI, inquit, plurimis locis, Oryzâ, Papyro, Musâ arbore erant confiti, interdum etiam Colocasiam. Quia verò hujus Colocasiam, quæ etiam Lotus & Faba Ægyptiâ appellatur, fructum, magnâ diligentia frustra perquisivimus, illiusque inquisitione Cairi incolis ridendos nos præbuimus, occasionem sumpsimus inquirendi, cur Veteres eam Fabam Ægyptiam nominarint, cum fabas non ferat: tandem hanc erroris originem esse deprehendimus. Herodotus auctor vetustissimus, duarum Scirpium in Nilo nascentium meminit, quarum altera sit rotunda radice (quæ Colocasiam est) altera quidpiam olivarum nucleis simile, quodam capite ferat. Reliqui post eum auctores, alter alterius verba sequuti, ad arbitrium deinde descripserunt. Nam quod Theophrastus spinosam illi radicem tribuit, rem aliter se habere, ipsa experientia docet. Dioscorides de Faba Ægyptia agens, Theophrasti verba ferè expressit, & utrumque interpretatus est Plinius. Hæc Bellonius. Quo loco etiam addit sponte nascentem ad rivulos in Cretâ se invenisse, Ægyptios verò magnâ curâ & diligentia colere.

VERVM evulgatâ Hispanicarum Scirpium Historiâ, meam & Bellonij sententiam con-

Colcas.

firmabat Mag^{us} & Generosus vir Hieronymus Beck à Leopoldstorff, Liber Baro Austria-
cus, Bellicæ annonæ per Vngariam Præfectus, Cæsari à Consilijs, idemque multis peregrina-
tionibus clarus, qui asserbat hanc plantam ab Arabibus *Colcas* appellari in Ægypto,
isticque adeo frequentem esse, ut nullus sit rusticus, qui magnos ejus acervos non habeat.
Ejus radice coctâ, vesci illos, perinde atque Germanos rapis, quibus tamen minus grata sit.
Nullam verò aliam ejus sationem intellexisse, quàm è nucleis ad latera adnatis: quos vel
avellanæ, vel nucis juglandis magnitudine luto vel argilla involutos, in flumen secundum
ripam demittant. Has postea crescere, & novam messem generare.

SE D & doctissimus Rauwolfius, qui illam toto anno venalem Tripoli Syriæ conspexit,
ut quâ incolæ frequenter vescantur, & tantâ copiâ in Halepo coli asserit, ut ejus radice non
minor numerus hominum alatur, quàm in Germaniâ rapis, licet illis, & flavâ pastinacâ non
careant: addit in rivulis sponte nascentem observasse, florem autem vel fructum num-
quam vidisse.

POSTREMVM omnium, ad confirmandam meam de Colocasîa sententiam, acce-
dat testimonium C. V. Prosperi Alpini, Medici Itali, qui aliquot annis Medicam artem
in Ægypto exercuit. Is in eo Libro quem de Plantis Ægypti scripsit, cap. x x x i i i. in quo
de Colocasîa, sic ait.

Colcas.

N V L L A planta magis nota Ægyptijs, Colocasîa, quam illi *Culcas* (pronuntiandum
u, ut ou, Italicorum & Germanorum more) vocant, neque magis in usu, quando omnes,
hujus plantæ radices in jure coctas, atque alijs multis modis in cibis paratas assidue essent,
non secus, quàm nostri rapas. Agri Colocasîjs pleni ibi spectantur, atque, quod mirabi-
lius videtur, nemo illorum aliquam ipsarum plantarum floribus vel fructibus usquam præ-
ditam vidit. Ego ex innumeris illis viventibus à me sæpe inspectis, nullam unquam flo-
rentem, aut cum aliquo fructu, vel aliquo caule videre potui. Ex quo dubitandum vi-
deretur, eam plantam esse Græcorum Fabam Ægyptiam. Planta hæc ibi spectatur folijs
Nenupharis, longioribus, Ari proximis, sine caule, flore, aut fructu: ejus radix magna, crassa,
Chinæ radicibus similis cernitur, sapore subamaro, & acri cum aliqua viscositate, quæ co-
cta dulcescit: quotidie passim toto anni tempore per urbem innumeræ radices venduntur,
viliori pretio. Hinc sane multum semper miratus sum Dioscoridem, Ægyptiæ fabæ flores
atque fructus tribuere, & eam Colocasiam esse prodere: quam tamen nusquam, ut dixi,
floruisse, nullumque fructum dedisse viderim, aut aliquem vidisse unquam audiverim. Sed
hanc litem alijs dirimendam libentissimè relinquo. Eam tum crudam, tum coctam, avi-
dissimè veneri indulgentes mandunt, quia putant semen multum gignere, & libidinem
prævalide movere. Hæc Alpinus.

Dioscoridis
lapsus.

Facultates.

Faba Ægy-
ptia, sive
Colocasîa,
non est Ari
Ægyptium.

F A C E S S A N T igitur, qui eam quam exhibeo plantam, Colocasiam sive Fabam
Ægyptiam esse negant, quia flore & fructu caret; sed Arum Ægyptium esse, cerebrosè &
pertinaciter contendunt.

Q V I A porro Dioscorides Lotum Ægyptium quibusdam notis cum Faba Ægyptia si-
ve Colocasîa convenire ait; audiamus quid idem Alpinus de eo sentiat: nam subsequente
eiusdem libri capite sic scribit.

Lotus Ægy-
ptius.
Nymphæa.
Nuphar.

P R O X I M O de Colocasîa cognito errore, hic alius de Loto Ægyptio animadvertitur,
quando hæc planta planè eadem sit, quam nostri Nymphæam, Arabes *Nuphar* appellant.
In toto quidem flumine Nilo Ægyptia loca lambente, nulla alia planta est inventa, quæ
notas Loti præ se ferat, quam Nymphæa ipsa, quæ profecto similis est (ut de Loto affir-
mat Dioscorides) Colocasîæ, seu Fabæ Ægyptiæ, floremque fert album (loquor de ma-
jore Nymphæa) Lilio valde similem, quem clarius expressit Theophrastus, qui dixit: &
flos candidus, lilijs foliorum angustia proximus: verè enim hic majoris Nymphææ flos
est, qui Sole occidente clauditur & sub aqua occultatur, oriente verò supra aquam assur-
git, foras exit, & aperitur. Quod non modo in Ægypto, verum in multis Italiæ locis in hac
plantâ observatur. Et quid? nonne etiam ex flore caput producit, Papaveris capitibus
valde simile, in quo multa semina minuta, qualia verè milij existunt, continentur, radixque
crassa est? Non possum non vehementer admirari Theophrastum, Dioscoridem & alios
omnes, qui distinctissimis capitibus Lotum Ægyptium à Nymphæâ sejunxerint, cum utra-
que unum atque idem planè sit, & mirandæ ad Solem conversiones de Loto celebratæ,
eædem sint, quæ in communi Nymphæâ ab omnibus animadvertuntur.

Veterum er-
roneæ versio-
nis de Loto
Ægyptio.

Rafelnil.

Loti Ægy-
ptij, sive
Nymphææ
facultates.

Ægyptij caules crudos cum suis capitibus, per æstatis calores mandunt: subdulces enim
sunt, atque humidi, valdeque refrigerant & humectant: eos appellant *Rafelnil*.

Vtuntur præterea floribus & folijs confusis ad omnes calidas inflammationes, & succo,
præsertim ad demulcendos dolores à causa calidâ obortos, lacte atque rosaceo oleo mixto:
eodem itidem modo, oleo quod ex floribus parant, ad calidos dolores, inflammationes, ex-
ustiones, ulcera, & dolores capitis in febricitantibus, vigilijs, tum exterius folia confusa
applicant, tum ejus succo cum oleo & aceto frontem & tempora illinunt: ad concilian-
dum autem somnum, syrupum ex eo paratum usurpant, & tum seminum tum radice pul-
verem ægrotis cum ejus decocto exhibent. Vfus radice, seminumque secreti loco habetur
apud

Nymphæa alba. Lotus Ægyptia Alpini.

Nymphæa lutea major.

apud multos, ad gonorrhæam, & in mulieribus ad album profluvium firmandum, & ad dysenteriam. Multi verò ab hujus plantæ usu abstinere ejus loco alia potius usurpantes, metuentes ne & Veneris desiderium & vires imminuantur: apud eos enim omnes comperitum est, feminum & radicis usum, homines reddere valde frigidos & ad Venerem tardos: eam ob causam multis ibi sanctis heremitis in usu esse audio, ut facilius cælibem vitam ducere queant. Hæc Alpinus.

Verum, ut demus, plerasque notas quas Dioscorides & Plinius Loto Ægyptio tribuunt, Nymphææ etiam convenire: radix tamen dissimilis est. Quia autem ea Alpini est opinio, nos Nymphææ utriusque iconem addere hic volumus, illius nempe quæ florem album habet, cujus radix quæ alioqui affabrè delineata fuerat, nescio qua incuriâ fuerit corrupta, & alterius cui flos est luteus.

BATATAS.

CAP. LI.

TRIA hujus plantæ sunt genera, quæ Bæticam peragrans observabam, colore externo inter se differentia, etiam gustus suavitate: nam aut cortex externus quodammodo rubescebat, sive purpurascens erat (& hoc genus præstantissimum judicabatur) aut pallescebat, aut albus erat: singula tamen genera albam interius carnem habebant.

PRODUCUNT autem illa Cucumeris silvestris modo sarmenta humi diffusa, satis crassa, succulenta, lævia, quibus inhaerent folia utcumque carnosæ, ex viridi canescentia, Ari folijs, seu potius Spinachij haud dissimilia: florem an fructum ferat, à nemine intelligere potui, radice autem fit satio: ea plerumque dodrantalis est, grandis raphani nonnumquam amplitudine (nam memini Londini me ineunte anno M. D. xxci. recentes admodum, & optimi quidem generis emere, quarum una libram & amplius pendeat) inæqualis, cui raræ & breves adnatæ sunt veluti fibræ: binæ autem, ternæ, vel plures ex eodem tamquam capite dependent aliquando radices, Siferis radicum instar, vel etiam singulares, imò parte obtusiores, deinde sursum progrediendo graciliores.

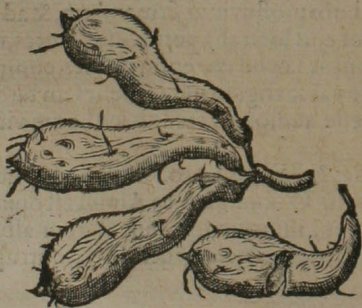
Sponte nascitur in novo orbe, vicinisque insulis, unde primum in Hispaniam delatam ferunt: nunc in multis Bæticæ maritimis locis feritur, vel integra, vel in talleolas secta: principatum autem obtinet Malacæ nata, quæ & Gades, & Hispalim, imò Vlyssipponem etiam usque deferri solet. Habuimus etiam aliquoties in Belgio satis recentes, sed quæ germinare noluerint, imò brevi corruptæ sint, frigidiore nimirum regione. Sed & quas

Batatas.

Inhame Lusitanorum.

Camotes.
Amotes.
Ajes.

Vsu.

Londini emebam, diuturniore morâ (nam Vienne deferre volebam) ante quam telluri committere possem, corruptæ sunt.

An Veteribus fuerit cognita hæc planta, hæreo, propterea nullum nomen græcum aut latinum addo: Hispani *Batatas*, nonnulli autem *Camotes*, aut *Amotes*, quidam etiam *Ajes*, tametsi nonnihil, ut aiunt, inter se differant, sitque *Batatas* radix longè tenerior & suavior.

Estur verò ab ipsis incolis, aut cruda, aut cocta: nunc Hispanis etiam in delicijs ob saporis gratiam & teneritatem, præsertim si sub cineribus cocta, &

exteriore tenello cortice repurgata, deinde in orbem concisa, ex pauxillo vino, stillatitijque rosarum liquoris & sacchari momento edatur. Sunt qui ex oleo, aceto, & sale esitent: nec desunt qui radices recentes coctas & repurgatas saccharo condiant, & in usum seruent. Sed & radix non cocta, dum corrumpi incipit, si cultro secetur, non secus rosam olet, quam ipsa *Rhodia* radix.

Qui plura de hac radice volet, consulat C. V. Iulij Scaligeri Exercitationem clxxxii cap. xvii. lib. xv. de Subtilitate ad Cardanum: in primis verò cap. iiii. lib. vii. Primæ partis Historiæ generalis & naturalis Ferdinandi Oviedi.

LECTORI porrò non ingratum facturum existimavi, si *Batatas* historiæ, alterius cujusdam crassæ radices descriptionem subijcerem, quandoquidem Indiæ Occidentalis & insularum quarundam incolis familiaris in usu est.

Ignamè sive
Inhame bi-
storia.

VARIÆ autem interdum est formæ radix illa, & *Ignamè*, sive *Inhame* appellatione ex D. Thomæ insulâ, sub æquatore sitâ, non procul à provinciæ *Manicongo* continente, delata anno M. D. xcvi. Nam munere honestissimi viri Willelmi Parduyn civis Middelburgensis in Walachria Zelandiæ insulâ, deinde doctissimi viri Thobias Roëlsij ejusdem urbis Medici, radices habui, quarum nonnullæ pedalem aut ampliorem longitudinē æquabant, brachialem autem crassitudinem, vel etiam quarum diameter esset quatuor unciarum: pleræque dodrantalem longitudinem vix attingerent, nec earum diameter binas uncias excederet, aliquot etiam breviores sed crassas, & in aliquot quasi breves napos in infimâ parte protuberantes

berantes, tectas omnes scabro & inæquali cortice, ut Aristolochiæ longæ legitimæ radices, & multis exiguis fibris sparsum nascentibus præditas: ipsa radice substantia alba, lenta, & succulenta est, atque veluti grumosa, tenera tamen, nec ingrati saporis (crudam enim gustabam) exiguo autem post momento nonnihil asperi & acriusculi: assa verò (nam & gustare volui, ut certius observare possem) tenerior est castaneâ, & pyri instar, cui grumosa substantia, edulis. Qualem caulem, aut folia habeat, non intelligebam, unam tamen radicem cum germine accipiebam, sed vecturâ abrupto, quale in eadem tabellâ cum radice, quàm commodè potui, exprimebam.

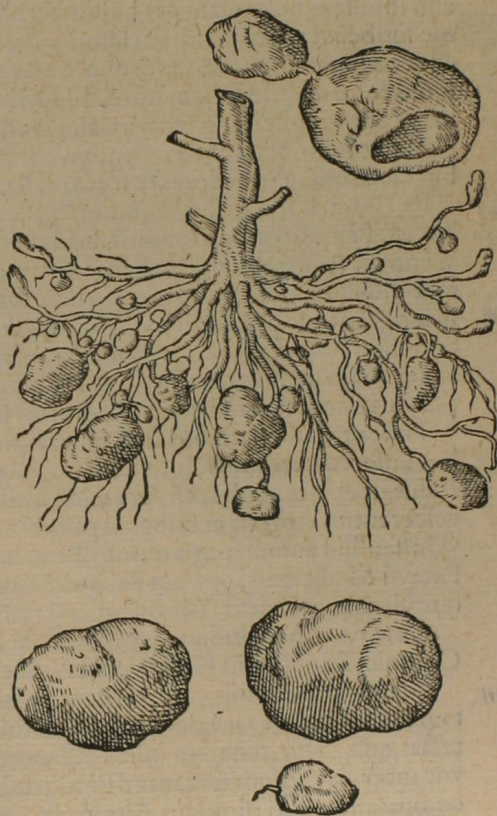
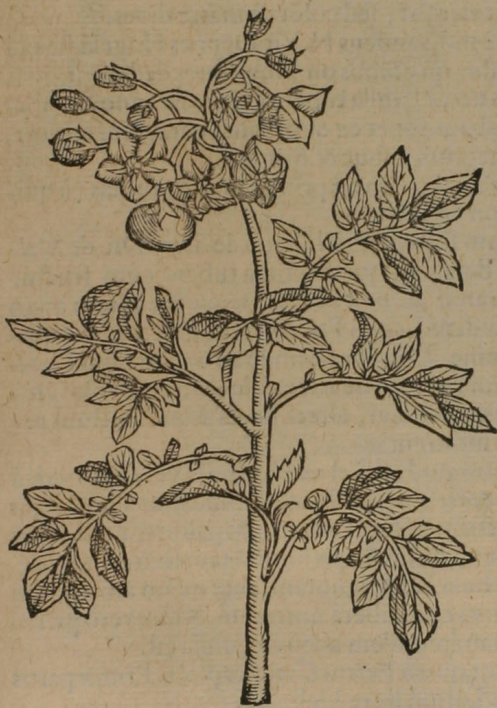
D. Thomæ insulanus eâ assâ & elixâ vesci intelligebam, ejusque rei gratiâ Lusitani qui- Natales.
dam, qui multos istic cum viros, tum feminas & pueros emerant, ut Vlysi pone pro manci-
pijs venderent, istas radices in naves intulerant in miserorum alimentum, præterea nuces
quaspiam, quibus cum radicis cujusdam farinâ vescerentur. Omnes autem illæ naves eo-
dem anno in Walachriam delatæ.

SE D & aliam ab eodem Wilhelmo cum superiore accipiebam, nec formâ, nec colore, Igne me ge-
nus aliud.
nec magnitudine superiori dissimilem, quam *Igname* etiam vocabat Lusitanus, qui illam
ipsi dabat, licet aliud genus esse non inficiaretur: sed totius radice cortex magis inæqualis
erat, & veluti quibusdam tuberculis obsitus: è quibus tenues fibræ emergebant, præterea
radix summo capite, paullo crassioribus, durisque & pedalis sive palmaris lógitudinis fibris,
seu verius viticulis, magnâ ex parte spinosis erat prædita. Nonnulli *Ycam Peru*.

ARACHIDNA THEOPH. fortè; Papas Peruânorum.

CAP. LII.

Arachid. Theoph. fortè, Papas, radix.

ESCVLENTA etiam est radix hujus novæ, & ante paucos annos Europæ primum cognita
plantæ: veteribus tamen, meo judicio, non ignotæ, ut postea ex ijs quæ in medium pro-
feremus, apparebit.

PRIMUM autem ex bulbo (qui Aprili plerumque ferendus apud nos, non maturius) pau- Papas hi-
storia.
cis diebus à satione, folia promit ex atro purpurascencia, villosa, quæ deinde explicata, viri-
dem contrahunt colorem, quina, septena aut plura in eadem ala nascentia, à Raphani fo-
lijs non valde aliena, impari semper numero, interjectis alijs minoribus folijs, & impare ex-
tremam alam semper occupante: caulis pollicari crassitudine, angulosus est, lanugine ob-
ductus, quinos aut senos interdum cubitos longus, πολυβλαςης, & in multos ramos divi-
sus, longos, infirmos, & nisi ridica aut alijs adminiculis sustineantur, pondere suo in terram
procumbentes, & latè se spargentes: ex ramorum alis prodeunt pedales, crassi, angulosi pe-
diculi, denos, duodenos, aut plures flores sustinentes, elegantes, uncialis amplitudinis aut
majores,

maiores, angulosos, singulari folio constantes, sed ita complicato, ut quinque folia discreta videantur, coloris exterius ex purpurâ candicantis, interius purpurâ centis, radijs quinque herbaceis ex unibilico stellæ instar prodeuntibus, & totidem staminibus flavis in umbonem coeuntibus, stilo prominente subviridi: floribus, qui Tiliæ florum odorem referunt, succedunt orbiculata mala, Mandragoræ fructui non dissimilia, sed minora, initio viridia, maturitate alba, humida pulpa plena, quæ multa planâ grana continet, ficuum granis haud majora: radices habet, vel unâ singularem, vel binas aut tres crassiores rectas, in profundum ut plurimum descendentes, & aliquantulû ramosas, deinde à summo radicû illarum capite nascentes alias tenuiores albas in latera se spargentes, & satis procul à matre aliquâdo terrâ emergentes, foliaq; sive novellas plâtas producetes, è quibus propedent crassiusculæ & longæ fibræ, quibus (dum mense Novembri post primas pruinas eruitur ipsa Planta) inhærent deprehenduntur variæ magnitudinis tubera, inæqualia, vestigijs quibusdam notata, unde germina sequente anno sint emersura: tuberum autem, quorum plura quinquaginta ex unicâ stirpe colligere memini (ad eâ fecunda est) alia majora, ut interdum unciam aut etiam binas pendant, rubescente vel ad purpureum colorem vergente sunt exterius cute, alia minora ut quæ nondum matura, magnâ ex parte albicantem habent cutem, quæ tenuis valde est in omnibus tuberibus, caro autem ipsa firma & candida. Omnia autem ista tubera vel cum fibris quibus inhærent, vel illis detracta, in fictili aut alio vase terrâ siccâ pleno reponuntur, & sub tectum inferuntur, in spem futuræ insequente anno sationis, tametsi & nuda sicco loco, calido tamen, conservari possint: radices autem hieme corrumpuntur si in horto hæreant, nisi fortè paulò calidioribus regionibus, & altè defossæ, terrâ exemptæ, arescunt & inutiles redduntur. Ex solis igitur tuberibus expectanda est generis conservatio, & ex semine, quo natæ plantæ etiam eodem anno flores tulerunt, sed colore à matre diversos, ut ab alijs intellexi, numquam periculum feci. Certè mihi amicus N. Vir Ioannes Hogeladius ad me scribebat natus ipsi stirpes semine à me misso, quæ albos omnino flores dederunt, quas cum eodem tempore erueret quo è tuberibus natus, nulla tubera generasse agnovit, stirpibus fortè nōdum satis maturis. Illud observabam, tuber ex quo planta nata, cum eruitur, inane prorsus interdum reperiri, aliquando integrum adhuc & firmum.

Tempus. Floret Iulio, & subinde in Autumnum usque, vel etiam ad primas usque pruinas (à quibus facilè offenditur) flores & fructum ferre non desinit.

Vide primū hanc plantam natam. PRIMAM hujus stirpis cognitionem acceptam fero N. V. Philippo de Sivry Dn. de Walhain & Præfecto urbi Montium in Hannoniâ Belgicæ, qui ejus bina tubera cum fructu, Viennam Austriæ ad me mittebat sub initium anni M. D. XXCVIII. sequente autem anno rami ejus cum flore picturam. Is à familiari quodam Legati Pontificis in Belgio se accepisse scribebat anno præcedente, *Taratouffli* nomine. Mittebat deinde ad me Iacobus Garerus junior, integræ stirpis iconem Francofurtum: verum neutram hic exhibere volui, sed aliam quam duabus tabellis ex vivâ planta exprimi curavi, alterâ flores atque fructum representante, alterâ radices & tubera suis fibris inhærentia.

Vnde primum nati sint Itali, ignorant: certum autè est, vel ex Hispanijs, vel ex Americâ habuisse. Mirari autè subit, cum tam vulgaris & frequens esset in quibusdâ, ut aiunt, locis Italiæ, ut ejus tuberibus cū vervecinâ carne coctis, non secus ac rapis, & pastinacæ radicibus vescerentur, imò etiam suis in pabulû cederent, hujus stirpis notitiâ tam serò ad nos pervenisse: illud autem magis mirum, Patavinæ Scholæ fuisse ignotam, ante quàm amicus, qui Patavij Medicæ arti operam dabant, Francofurto ejus tubera mitterem. Nunc verò plerisque Germaniæ hortis satis vulgaris est facta, quandoquidem ad eâ fecunda est.

CETERVM non dubium est, quin sit ea Planta, quam Petrus Cieça cap. XL Primæ partis Chronici sui describit Hispanico sermone: ego Latino sic reddebam.

Papas Petri Cieça. Locis Quito vicinis, præter Mayzum, habent incolæ duò alia, quibus magnâ ex parte vitam sustentant, *Papas* videlicet, radices tuberibus ferè similes, nullo putamine, aut officulo tectas, quæ coctæ, teneram instar castanearum elixarû habent pulpam: Sole siccatæ *Chumo* vocantur, & in usum servantur. Producit hic fructus stirpè Papaveri [condonanda est hæc comparatio militi] similem. Alterû est *Quinua*, planta humanam altitudinē æquans, folijs Bliti Mauritanici, semine pusillo, albo, vel rubro, ex quo potionem parât, aut elixo vescuntur ut nos oriza: meminit & alijs locis. *Papas* etiam mentionem faciunt Augustinus Garate, atque Gomara in sua Generali Historia Indiarum. Quibus non valde ab similes videntur eæ radices, quas Virginienfes *Openavk* nominant.

Openavk. CONSIDERANDVM porro an hæc Planta Veteribus fuerit cognita. Theophrast. lib. I. Hist. Plant. cap. XI. Arachidnæ meminit, quæ cū hac perbellè cōvenire mihi videtur, præsertim radicis historia. Nam ἀραχιδνὴ καὶ θυροῖον τῶ ἀράκη fructum ferre asserit nō minorem eo qui in supernis plantæ partibus nascitur: & radicem quidem unam carnosam & crassam, quæ in altum demittitur, ceteras (in quibus fructus) teneriores iūmmo cespite, & quaqua versum diffusas. Neutrum tamen folia habere dicit, aut folijs quidquam simile, sed quasi utrumque fructum edere, quod mirum, inquit, videtur. Sed mihi facilè persuaserim, utriusque plantæ historiam, Theophrasto sua commentanti, parum integrâ fide recitatam: primo etiam ejusdem libri capite, illam reponit inter stirpes quæ sub terra fructum ferunt. Diligenter expendant Peritiores, & forsitan ad meam sententiam accedent.

Quinuâ, sive Blitum majus Peruânum.

Canna Indica.

HIS castanearum aut pastinacæ in modum paratis, vescébatur, ut intelligo, Legatus, ad firmandas vires, quia erat valde imbecillâ valetudine: non minùs autem alere puto quàm castaneas & pastinacas, flatulentas tamen esse, propterea, ad proritandam Venerem, nonnullos uti. Ego elixas, deinde, epidermide verius quàm cute purgatus, facilimè enim cedit, & inter binas lances, naporum aut raporum pinguiore vervecis jusculo maceratas degustabâ: & sanè non minùs sapidas & palato gratas deprehendebam, ipsis nâpis. Crudas verò, nimis asperas & flatulentas esse æstimo.

QUINUA, sive BLITVM MAIVS
Peruânum. CAP. LIII.

QVId porrò sit *Quinua*, cujus Petrus Cieça, ut diximus, meminit, tamquam tertij alimèti, quo se sustentant Quito incolæ, operæ precium esse duxi, hîc explicare; licet jam multo tempore universæ Europæ fuerit vulgaris, sed hoc nomine ignota.

NÎHIL igitur aliud est *Quinua*, quàm majus illud Bliti genus, humanâ altitudine interdum superâs, caule crasso, firmo, in multos ramos inæqualiter nascètes diviso, vulgaris Bliti folijs, sed amplioribus & longioribus, summo caulis fastigio multas ferens spicas, sive paniculas, palmum & amplius longas, nutantes, extremâ nònumquam parte latiusculas & quodammodo cristatas, instar comæ Amaranthi cristati, coloris coccinei obsoletioris & degeneris, quæ maturæ, multa granula alba rotunda continere conspiciuntur. Quod grana rubra fert, numquam vidi, sed alba grana ferentis iconem Lectorum oculis subijcimus.

Quinua.
Blitum ma-
jus Peruâ-
num.

CANNA INDICA. CAP. LIIII.

HVC plantæ unus primùm, deinde plures stolones ex eadem radice prodeunt, cubiti unius, interdum duorum altitudine, digiti verò crassitudine, harundinis modo nodosi: quem circa singula genicula ambiunt ampla folia, nervosa, & firma quidem illa, foliorum Musæ instar, sed tenuia, herbaceâ viriditate pallescentia, extremo mucronata, quæ, dum primum erumpunt, chartaceorû cuculorum in morem circumvoluta conspiciuntur, gustata autem herbaceum quendam saporem initio habent, cui paulò pòst nonnihil acrimoniæ conjunctû deprehenditur: extremo cauli, insidèt aliquot flores, Gladioli floribus formâ non valde dissimiles, sed elegatissimi minij florido colore nitentes, & capitulo inherètes cui-dam hirto, quod cum suo flore nòdum aperto Suuillæ fluviatilis sive marinæ coctæ chelam quodammodo refert: deciduis aut marcidis floribus, augentur ista capitula, fiuntque triangula & molliter echinata, capitulorum Ricini ferè instar, in quibus continetur semen rotundum, Fabæ veterum, sive fructus Loti arboris magnitudine, plenâ maturitate nigerrimum: radix nodosa, & crassioribus fibris stipata, alios

Canna In-
dica.

radicis nodos adnascèntes habet, qui stolones etiam matri similes proferunt.

Lusitanix

Lusitanix quibusdam monasterijs valde frequentem videbam, sub filicidijs ad muros fatam, etiam ipsa brumâ florentem: nunc passim à rei herbariæ studiosis alitur in fictilibus, ornatus gratiâ, rarò tamen apud Belgas ad frugem pervenit, quòd serò admodum germinet, nec hiemem ferre istic potis sit, ut in sequentem annum servetur. Viennæ autem Austriæ multis annis in fictili alebamus, singulis annis flores proferentem, & probum semen interdum dantem, licet non ad eò nigrum, ut quod in calidioribus regionibus crescit, sed fusci dumtaxat coloris, mirificè etiam sese radice propagantem, ad eò, ut alternis annis fictili eximere, & nodos divellere cogeremur, eâ ratione, plures plantas ex unâ adquirentes: verum hieme in hypocaustum seu vaporarium recipienda erat, & proximo fenestræ vitreæ loco, ut aère externo per rimulas ingrediēte non nihil refici posset, frigidioris aperti aëris, atq; etiam camerae cellæ impatiens: semel autem, aut bis ad summum, singulis hebdomadibus, adfusa leniter aquâ, riganda. Illud etiam in hac plantâ observabam, è vetustis stolonibus, cum marcescentes in vaporario præscinduntur, lacrymam exstillare albam, tragacanthæ æmulam, subdulcem & lentam; atque in ipsis folijs istic etiam senescentibus, tenue quoddam excrementum nitri sapore.

Quò nomine Veteribus dicta sit hæc planta, me ignorare fateor ingenuè. Nonnulli hac atate, quia illius flos nondum apertus, cancri vulgo dicti chelas, formâ & colore, ut diximus, referat, florem Cancris nuncuparunt: alij Cannam Indicam, quia ex Americâ primùm delata sit, & ejus stolones cannarum sive harundinum modò nodosi sunt, appellare maluerunt: Hispani & Lusitani *Cuentas* dicunt, à numero, quòd ex hujus granis spherulæ ad numerandas preces idoneæ, fieri soleant, non secus ac ex tenellis malis arantijis.

LIMONIO CONGENER.

CAP. LV.

Limonium peregri num.

PEREGRINA prorsus, & elegans est hæc planta, cujus iconem & resiccatû folium, Luteriâ usq; ad me mittebat humanus vir & diligentissimus Pharmacopæus, Claudius Gonnier, qui siccam eâ, & con fracto caule mutilâ, Vlyssipone, veluti ad me scribebat, acceperat.

SUNT verò huic plantæ (Claudio teste) folia novem, decem, aut plura, à summo radice capite prodeuntia, quorû forma, ab omnium quas unquam viderim stirpium folijs diversa est, quia cava sunt, florû Aristolochiæ instar, tumente albo & veluti paleari prædito, gibbo dorso, infima parte angusto, sensimq; in laxitate crescente, supremâ parte laxiore & aperto, quasiq; in hemicyclum formatâ: totû folium durum est, & râquam cutaceum, suprema folij pars aperta, internè multis crassis venis ex atro purpureis distincta: inter folia prodibat caulis con fracti, ut pictura referebat, pars inferna: radix nò valde magna, & in quosdâ ramos divisa: quales flores, quòdve semen proferat, non fuit ad scriptû, natales non indicati, neque quo tempore flores det, notatum.

Ad quam porrò stirpium classem hanc referre debeam, hæreo: foliorum tamen crassitudo, vel (si ita loqui licet) carnositas, & aliæ quædam notæ, me ferè compellunt, ut ad Limonij Matthioli genus aliquod referendam censeam: poteritque (mea opinione) Limonium peregri num tantisper nuncupari, donec aliud magis proprium, ex totius plantæ diligentiore observatione, inveniat.

Ne autem in nostris Stirpium Observationibus locum non haberet, ad illarum Quarti Libri calcem, ejus historiam rejecimus.

Limonium pumilum, & ejus Natales.

CETERVM, quandoquidem in Limonij Matthioli mentionem incidimus, quod ubique in maris litoribus, præsertim autem Mediterranci, frequens est; circa Valentiam Hispaniæ pumilum aliud genus observabam multis exiguis foliolis, Bellidis minoris pænè foliorum instar, è summâ radice prodeuntibus præditum, inter quæ cauliculi prodibant frequentibus, elegantibûque flosculis onusti: ejus radix betæ radici persimilis erat, minor tamen & subrubra. An illi simile alterum pumili Limonij genus, quod Doctissimus Lobelius apud Colcèstiam se observasse anno M. D. xcvi. ad me scribebat?

CAROLI CLUSII
RARIORVM PLANTARVM
HISTORIAE

LIBER QVINTVS.

SCABIOSARVM, aliarumque non inelegantium florum
Historia absolutâ, Quintum librum adgrediemur, quem à
Narcoticis auspicabimur: illis subiiciemus deleteria faculta-
te praeclitas, aliasque quarum folia, incisuris earum formam
imitantur: deinde acri gustu donatas, molles praeterea quasdam & acu-
leatas: postremo aliarum stirpium congeriem.

HYOSCYAMVS.

Hyoscyamus niger vulgaris.

CAP. I.

Hyoscyamus Aegyptius.

NIGER Hyoscyamus, vulgaris est notitiâ, cuius historia ab omnibus qui de re herba-
riâ scripserunt est tradita: quia verò de ejus stirpis alijs quibusdam generibus hoc capi-
te sumus acturi, non praeter rem me facturum existimaui, si Nigri iconem præponerem, &
Albi etiam adderem, ut differentia eo facilius dignosci queant.

PRI-MVS autem eorum generum quæ describere volumus, peregrinus est, & cubitalis
altitudinis, minimique digiti crassitudinis caulem acquirit in hortis, firmum, molli inca-
naeque lanugine praeditum, per quem hinc inde sparsa sunt folia, vulgaris folijs nõ valde ab-
similia, sed minora, & frequentibus lacinijs divisa, tenuique (dum adhuc tenella sunt) &
longâ

i.
Hyoscyamus
niger vulg.

ii.
Hyoscyamus
Aegyptius
rubello flo.

longâ lanugine pubescentia: summus caulis in aliquot ramos nutantes & inflexos dividitur, qui alternatim inter angustiora, minorâque, nec laciniata folia, caliculos ferunt vulgari similes, in quinque cuspides satis firmas desinentes, in quibus flores colore quodammodo similes vulgari, hoc est pallentes, & purpureis venis distincti initio nascuntur, sed deinde in paulò majorem amplitudinem excrecentes, in elegantem ex rubro purpurascentem colorem mutantur, saturationibus tamè venis, nec umbilico purpureo, ut vulgaris nigri flores, sed candicante, stilôq; purpurascente, & quinque staminibus exornato: floribus succedunt bullata, quemadmodum in vulgari, capitula, semen etiam simile continentia.

Nobis is primùm natus est anno M. D. xxc. semine quod doctiss. vir Bernardus Paludanus Frisius (nunc πολιτρος Enchusianus) ex Syriacâ, Ægyptiâque peregrinatione redux, Patavio ad me miserat *Benze* nomine.

Natales.

Is fortè est, cujus Bellonius cap. lxxv. & lxxxviii. lib. ii. Observationum meminit, & in Ægypto frequentem esse asserit: quem etiam apud Halepum observasse scribit C. V. Rauwolfius lib. i. cap. ix. sui *Hodæporici*.

Hyoscyamus albus, vulgaris.

Hyoscyamus albus, Creticus.

III.
*Hyoscyam.
alb. vulg.*

TERTIVS ordine eritis, qui *Hyoscyamus albus* appellatur, frequens & spontaneus in calidioribus regionibus: at in frigidioribus, non nisi in eorum hortis qui re herbariâ delectantur conspicuus, candidioribus mollioribusque nigro folijs, nec ita laciniatis, sed potius quodammodo sinuosis, brevioribus, satis crassis, longiore pediculo fultis: flores illi albi, minores, calices læviores.

IIII.
*Hyoscyam.
alb. Cretic.*

QUARTVS etiam peregrinus, nec mihi adhuc conspectus: sed iconem ad me mittebat honestus vir Iacobus Plateau, quam imitatus erat ex plantâ, ipsi, semine Cretâ accepto, natâ. Scribebat autem totam plantam esse molliorem & teneriorem *Hyoscyamo* albo jam memorato; folia longo pediculo nitentia, molli lanugine prædita, latiuscula, magis sinuosa quàm Albi folia, & vitiginea, minora tamen, & teneriora, in ambitu quodammodo denticulata habere: ramos candidiore lanugine pubescentes: flores prorsus aureos, internè circa umbilicum violacei coloris: radicem satis crassam, napi ferè instar. Perennis ne esset, an non, nihil significabat.

V.
*Hyoscyamus
Cretic. alter.*

IOANNI ab Hogelande, semine Cretâ allato, quod illi mittebam, natum est anno M. D. xciii. Quintum quoddam *Hyoscyami* genus non minùs peregrinum, cubitalis aut majoris altitudinis, multis ramis præditum molli lanugine obsitis, teretibus, per quem, alternatim sparsa fuerunt folia mollia, lanugine obsita, longiore pediculo fulta, in ambitu, nunc majoribus, modò minoribus lacinijs secta, viridia, acrisculi (si mandantur) saporis: ex quorum alis

rum alis longiusculi nascuntur petioli, lanugine obducti, sustinētes longos calices, in quinque lacinias supernâ parte divisos, in quibus flos cavus, quinquefariam sectus, ut quinque folijs constare videatur, quorum terna superiora, majora & flavi coloris sunt, inferna duo pallent, umbilicus nigrâ purpurâ nitens sensim evanescit, ex quo quina stamina emergūt purpurascētia, quorum apices flavescent, deinde stilus oblongior ejusdem coloris, initio reclusus, deinde nutans: flori deciduo succedunt bullata capitula, semine exili, instar vulgaris plena.

Animadvertēbat porrò in hac plantâ Hogelandus, omnes ramos protulisse flores Soli adversos, verùm, quum maridi essent, illi averfos, in eâ caulis parte quæ Septentrionem aspiceret.

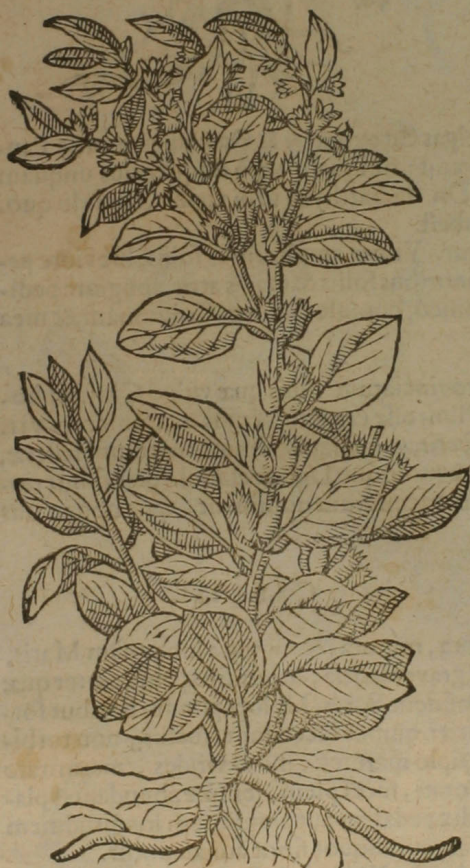
DE Hyoscyami Peruani utriusque genere, in nostris ad caput de Tabaco scholijs, lib. Nicolai Monardis de Medicament. simplicibus ex Occidentali Indiâ delatis, satis abundè loquuti sumus.

CETERVM ὕσχυαμον Græci, Apollinarem & fabam suillam Latini, Iusquiamum Officinæ, *Iusquiamo* Itali, *Veleño* Hispani, *Hanebane* Galli, Piñtones verò & Andegavenfes, vernaculo sermone, *l'Herbe aux tignes*, quasi dicas herbam adversus pruriginem: solent enim illarum Provinciarum rustici istam plantam jam maturam, & semine onustam, in camino suspendere, deinde hieme cū illis manus frigore tument, citinos ejus carbonibus inspergere, fumūque exhalantem manibus excipere: isto enim vapore non modò tollitur manuum tumor, sed etiam prurigo illa molesta, frigore contracta: ut me docuit Cl. V. Iosephus Scaliger, magni illius Iulij Scaligeri F. *Bissen* traut Germani, *Bissen* trupt Brabanti appellant hanc plantam, Vngari *Belend*: quæ vox Hispanicæ valde affinis.

HYOSCYAMVS omnis refrigerat, soporifer est, & dolores sedat: adversus acres calidâsque defluxiones oculorum aliarūque partium prodest: sanguinis eruptiones & muliebria profluvia compescit, & ad testium aliarūque partium inflammationes adhibetur.

SOLANVM SOMNIFERVM.

CAP. II.

HVIC Solano plures ex eadem radice prodeunt caules, cubitales aut ampliores, satis crassi, rotundi, in aliquot ramos candicantes & lanuginosos divisi: quibus inhærent numerosa folia, bina semper ex adverso sita, mali cotonei folijs similia, densa, mollia, lanuginosa, & gustu aliquantulum calida: flores terni aut quaterni inter folia, pallidi, longiusculi, quadrifariam divisi, caules & ramos ambiunt, quibus succedūt acini, in molli lanugine pubescentibus folliculis, maturitate vel rubri coloris, vel ex rubro crocei: radix subest longa, crassa, dura, fusci coloris cortice donata.

Nascentem videbam hanc plantam in inferiore arce urbis Malacæ, vulgo *Malaga* dictæ, ad mare Mediterraneum in Hispaniâ sitæ, loco petroso, & inter rudera: florentem & semine maturo præditam Februario. Istic vivacem, & plures annos perdurare certum est: nam superiorum annorum caules adhuc retinentem conspiciebam: apud Belgas, atque etiam in Germaniâ singulis annis ferenda est: neque enim ad frugem pervenire, neque hiemem ferre posse didici, aliquoties factò ejus rei periculo.

DIOSC. σρύχρον ὑπνωτικόν & ἀλμακάλον appellat: Theophrastus σρύχρον ὑπνώδην: Latini Solanum somniferum. Plinius etiam Halicacabum vocat & Morion. Malacenses *Orvale* dicebant.

RADICIS cortex, teste Dioscoride, in vino, drachmæ pondere potus, somnificam vim habet, Papaveris succo mitiorem, & ejus fructus vehementer urinam cit. Verùm, ut rectè Plinius, auxilia ejus non sunt tanti, ut ijs commemorandis diutius inhærendum sit, præsertim tantâ copiâ innoxiorum.

SOLANI porrò genus illud quod lethale vocant, & Theophrasti Mandragoras esse, à quibusdam non ineptè fortè censetur, apud vulgus Italarum *Bella donna* nomen obtinuit,

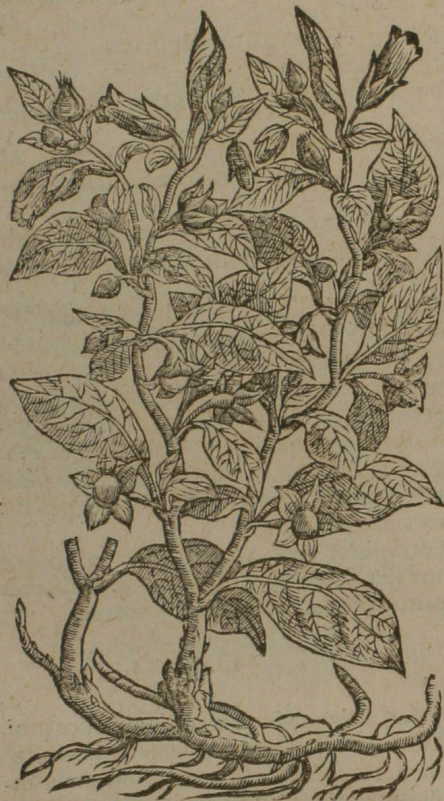
HH

apud

Solan. leth.
Mandragoras
Theoph.

Solanum lethale. *Bella donna.*

Christophoriana.

Nomina.
Natales.

Solan. leth.
duor gener.

Christopho-
riana.
Asia Plinij.

Aconitum
bacciferum.

apud Germanos Dollwurtz & Dollkraut/apud Belgas Errote nascere & Dulle besien: multis Pannoniæ & Austriæ silvosis montibus sponte provenit: nusquam verò frequentius unquam videre memini, quàm in silva illa Zollonok Ill. Dn. de Batthyan urbi vicina, tumulo quodam, qui ab urbe circiter germanicum miliare abest.

Id autem duorum generum esse deprehenditur. Vnum amplioribus folijs, breviori pediculo pendentibus, flore majore. Alterum minoribus folijs & magis atris, longiore pediculo fultis, minore flore. De Altero Solano manico, consule Fabium Columnam, & mea in caput de Datura Christ. à Costa, scholia.

FREQVENS est & plerisque earundem Provinciarum silvis quæ vulgo Christophoriana nomen obtinuit, & à quibusdam Actæa Plinij esse censetur, cujus meminit cap. vii. lib. xxvii. & gravi foliorum odore, caulibus asperis, geniculatis, semine nigro, ut Hederæ, baccis mollibus nasci asserit in opacis & asperis, aquosisque Dari acetabulo pleno interioribus feminarum morbis. Nonnulli aconitum bacciferum nominant, quia non minus exitialis ac noxia fertur, quàm Aconitum.

MANDRAGORAS.

CAP. III.

Mandragora
vir femina.

Natales.

MANDRAGORÆ Feminae folia angustiora, minora, & nigriora sunt quàm Maris, magis etiam rugosa, crispaque, virosa & graveolentia, & humi expansa: inter quæ longi pediculi exiliunt per terram strati, quibus insident flores, Melopeponum floribus forma fere similes, coloris ex caeruleo purpurascens: quibus succedunt fructus, non turbinati instar pyri, sed rotundi, Vesicariæ fructu triplo majores, initio virides, maturitate pallefcentem ex luteo colorem adquirentes, odorati, succi pleni, semine abundantes plano, ut maris fructus, sed minore nigrioreque: radix pedalem aut ampliorem longitudinem æquat, interdum bifida, intus alba, foris vero fusca, cui aliquot fibræ adnascuntur.

Supra Gades, itinere Hispalensi, non procul ab urbe Xerez de la frontera dicta, ad arborum margines quæ secundum flumina sita sunt, & quibusdam alijs Bæticæ locis uliginosis florêtem observabam initio Februarij anno sexagesimo quinto supra millesimum & quingentesimum: & paulo post, eodem videlicet mense, fructum maturum colligebam inter Calpen & Malacam, nimirum toto illo maritimo tractu supra fretum Herculeum ad Meridiem converso, & valde aprico, propter montes, uno aut altero miliari à mari distantes, qui in mediterraneis, usque ad fretum continuâ serie producuntur. In Belgio nunquam videre

Mandragora femina.

dere memini, nec de semine quidem, quod ex Hispanijs deferebam, germinare unquam voluit: ut nec in Aultriâ, quod aliquoties ex Italiâ postea accipiebam.

Μανδραγόρας μέλας Græcis dicitur, & Θριδάκις, à foliorum Lactucæ similitudine: Latinis Mandragoras niger & femina.

μανδραγόρας
μέλας ἢ θριδάκις.
Mandarago-
ras niger.
Temperamen-
tum.

HABET Mandragoras, ut scripsit Galenus libro VI. I. Simpl. medic. vincentem facultatem refrigerantiam, adeo ut tertij sit ordinis refrigerantium: in pomis non nihil caloris & humiditatis inesse ait, proinde soporem conciliandi vim habere: & radice corticem, cum sit valentissimus, non tantum refrigerare, sed & desiccare.

APOCYNVM SYRIACVM

fortè. CAP. IIII.

PRIMO Libro non incommode reponi potuisset hæc Stirps, capite de Apocyno, si frutex esset longis viticulis præditus, quas Dioscorides & Plinius Apocyno tribuunt, licet hederaceo non sit folio. Cum autem multas notas habeat Apocyno non dispares, non ineptè, meo judicio Apocynum nuncupare poterimus siue Syriacum, siue Palæstinum, & forte etiam Ægyptiacum: quandoquidem in Ægypto, ut postea dicemus, crescit.

ASSURGIT autem, referente Doctissimo viro Christophoro Weixio Medico (qui illam circa Hierico nascentem ad flumen Iordanem observabat & legebat) ad duorum cubitorum, vel etiam ampliorem altitudinem, satis crasso stolone, in aliquot ramos diviso, qui multo succo ex candido pallescente abundant. Quantum verò ex resiccatæ plantæ parte (quam ipse Weixius ex Ægyptiacâ, Syriacâ, & Constantino- politanâ peregrinatione redux, mihi Viennæ Austriæ communicabat cum uno fructu, & alijs exoticis) colligere potui, striato est caule, cui alternatim bina semper, contrarijs inter se pediculis innascuntur folia satis magna, crassa, & quodammodo cutacea, ex viridi pallescencia, aliquot nervis ex mediâ costâ satis crassâ se spargentibus, prædita, obtuso mucrone, gravis odo-

Apocynum
Syriacum
fortè.

Apocynum Syriacum.

ris, tenella folia extremis ramis adnascencia prorsus incana sunt: ex foliorum alis alternatim emergunt crassi & longi ramuli bifidi, sustinentes aliquot flores longiusculis petiolis innitentes, unico quidem folio constantes, sed quinque profundis incisuris diviso, instar florum Apocyni, Asclepiadis, & multorum aliorum, coloris, quantum conjicere licebat, foris palllescentis, internè obscurè & obsoletè purpurascens, quibus succedunt singulares, binæ, aut ternæ crassæ, incurvæ, binas uncias longæ siliquæ, quibus hiscentibus, sub summâ siliquæ cute, inclusa apparent membranaceo involuero, frequentia & quasi imbricatim disposita grana plana, qualia fere Asclepiadis, & Apocyni vulgaris semina, quorum extremæ & angustiori parti inhaeret candidissima & mollissima quædam villosa materia.

Beidlar.

Sitne perennis an non, nihil affirmare possum. Qualem autem à Weixio accipiebam plantam, ut commodius describere possem, paululum in aquâ macerabam, deinde crassâ minervâ delineabam, observatâ in fructu addito eâ proportionem, ut dimidio minorem exprimerem, quàm ille qui à Weixio mihi donatus. *Beidlar* autem ab incolis appellari dicebat.

Beidlar.

Non dubium est quin ea sit, quàm doctissimus vir Prosper Alpinus Medicus cap. xxv. Libri quem de Plantis Aegyptiacis evulgavit, & circa Alexandriam Aegypti observatam descripsit *Beidlar* nomine, fruticosam, multis stolonibus ab radice rectis, sursum ad duorum cubitorum altitudinem sese attollentem, folijs longis, latis, crassis, & candidis, ex quibus dissectis, lacteus succus emanet, fructum habentem in quo lanugo, & semina parva, lata.

Facultates.

Eius autem facultates esse ait, ut folia contusa, cruda, & in aqua cocta, emplastri modo apponantur, frigidis tumoribus & doloribus: ex lanugine parent cubilia in suum usum, eaque tamquam esca idonea & pabulo, ad ignem silice excussum excipiendum, ac fovendum utantur: lacteum ejus succum calidissimum & exurentis facultatis esse, què plerique quibusdam vasis excipiant ad depilanda coria, nam aliquâto tempore in eo macerata, pilis nudari. Lac quoque siccatum præstanter corpora solvere, dysentericos autem fluxus lethales facere: præstantissimum verò æstimari remedium, ad impetiginem curandam, & alias corporis maculas tollendas, si eo partes illinantur.

De hac porro planta, consule Honorij Belli viri doctissimi Tertiam ad me epistolam, in quâ multa diligenti observatione dignissima.

HACHAL INDI, SIVE ADMIRABILIS PERVANA.

CAPVT V.

Admirabilis
Pervana.

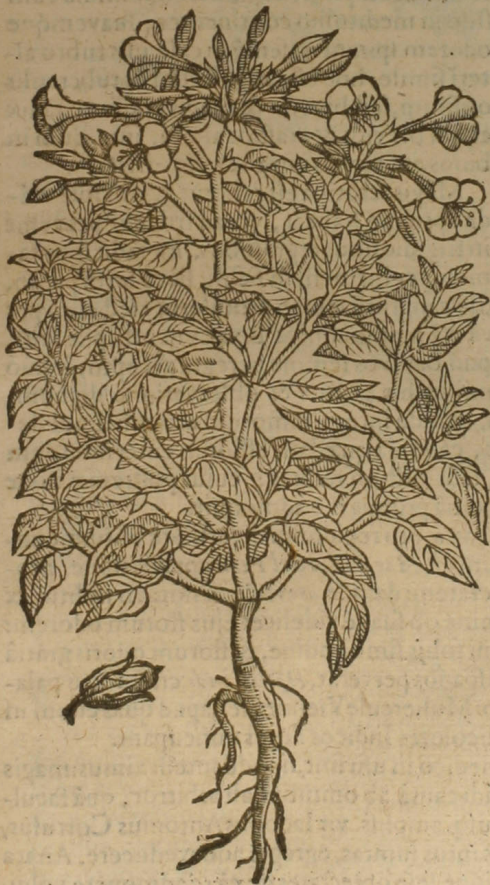
H VIVS Stirpis iconem ante aliquot annos dabam, atque qualemcumque historiam adumbrabam in Notis ad Aromaticum Garciz Historiam, paulò post quàm nostræ Europæ innotuit. Eam postea in Pannonicarum Stirpium Observationibus auctiorem faciebam. Nunc licet adeò vulgaris sit notitiæ, ut nullus ferè sit hortus, in quo culta non repariatur, etiam à rei herbariæ imperitis, ob florum elegantiam: ejus tamen descriptionem hoc loco repetemus, nonnullis additis, quæ interea circa illam observavimus.

1.
Admirabilis
versicolor.
fl ora.

PRIMUM igitur emergit Ocymi, quod cereale nonnulli cognominant, aut Circeæ Lutetianæ ferè modo: deinde caulem promit cubitalem, aut bicubitalem, vel etiam interdum ampliorem, pollicari crassitudine, succulentum, firmum, ex viridi flavescens, frequenter, uti Balsaminæ feminæ caulis, geniculatum, & in multos ramos, eosdemque similiter nodosos divisum, qui ex ipsis prodeunt, non bini utrimque, & ex adverso oppositi, sed singulares dumtaxat, alternatim modò in unam, modò in alteram partem vergentes, & quem primum servarunt ordinem aut seriem, perpetuò ferè retinentes, hoc est, ut tertius, quintus, & septimus ramus in eandem partem spectent, quàm primus: quartus verò, sextus, & octavus (si modò tot primarijs ramis planta sit prædita) eodem latere nascantur quo secundus: folia in singulorum ramorum nodis binâ adversis pediculis semper nascentia, Siliquastrî folijs pæne similia, viridia, satis carnosa, succulenta, circa pediculum ampla, extremo mucronata, quæ trita, Siliquastrî gravem odorem, gustata verò, ingratum saporem, & tandem illius, vel foliorum Tabaci etiam acrimoniam propemodum referunt: flores in extremorum ramulorum alis singuli, longi, concavi, in quinque sinus, antequam aperiuntur, complicati, explicati verò Tabaci floribus non valde dissimiles, non tamen in mucronatos angulos, ut illi, desinentes, sed in obtusos, Convoluoli florum instar, Tabaci etiam floribus ampliores, elegantissima interdum purpurâ, sive kermesino colore nitentes, nonnumquam lateritij, aliquando flavi,

do flavi, aut pallentes, interdum prorsus albi, vel exalbidi duntaxat, nonnumquam obsolete rubentes aut flavescentes, sæpissimè binis coloribus simul elucescentibus, vel purpureo mediam floris partem occupante, vel virgatum totum florem intercurfante, aut radijs modo flavis, modo purpureis alternatim totum distinguentibus, vel interdum magnis, nonnumquam exiguis purpurascensibus maculis vario situ & mixtura per totum florem vel flavescentem pallecentemve, aut album, candicantemve, vel obsoletum, aspersis, odoris satis suavis, & Narcissinum quidpiam referentis, sex oblongis staminulis, stiloque paulo longiore è medio flore emergentibus: valde autem caduci sunt hi flores: nam cum noctu explicari incipiant, postridie sub horam octavam antemeridianam (per æstus præsertim) sese contrahere incipiunt, florum convolvoli modo: at temperatiore aurâ, integro nonnumquam die expansi permanent, & sub noctem dumtaxat contrahuntur: singulis tamen diebus alij recentes aperiuntur, qui si integri cottidie decerpantur, & inter chartas reponantur (diu enim colorem retinent) atque deinde inter se conferantur, iisdem quidem coloribus constare deprehenduntur: at eodemdem situ & mixtione, inter se variare, quiquis diligenter observaverit, animadvertet. Quæ sanè insignis varietas, quotquot istum florem observant, in summam admirationem, non immeritò rapere debet: etenim diutissime viret, & à Julio mense ad Octobrem usque (nisi pruina interveniant) numerosâ florum sobole luxuriare, solet. caliculi flores amplectentes in quinq; mucronatas lacinias sunt divisi, virides & quasi membranacei, in quibus unicum semen, nullâ membranâ sive pericarpio inclusum, mucrone, cui flos infedit, obtuso, infima verò, qua caliculo adhæret, parte, tamquam exigua corona ornatum, pentagonum ferè, baccæ myrti propè magnitudine, initio viride, maturitate fuscum, & quibusdam veluti tuberculis obsitum, sponte, vel tenui vento, vel levissimâ commotione decidens, nucleumque continens album, qui tritus in candidissimam, & amyli instar niveam friabilemque pulvam resolvitur: radix satis crassa, & præsertim è medio, foris nigra, aliquot fibris prædita, gustu nonnihil acri, cui admista sit superficialia quædam dulcedo. Eam licet annuam initio censeremus (nam singulis annis nobis erat serenda, hieme radicem in horto relictam corrumpente) vivacem tamen esse, ab optimo & peritissimo viro Sebastiano Wolmaro Ill^{mi} Ducis Wirtembergici Pharmacopæo, & horti Medici tum temporis Præfecto, nunc verò Senatore Essingensi candidè sumus admoniti. Is enim cum sub Autumnii exitum aliquot plantas eruisset, & caule præciso, ex illis unam, propter formæ elegantiam exiccandam servasset, initio autem Martij sequentis cuidam amico ostendere vellet, eam succulentam & quasi revirescentem deprehendens, terrâ in fictili obruit, & paucos post dies folia proferre cœpit, deinde circiter Kal. Julij etiam flores. Cujus rei postea nos etiam aliquoties periculum fecimus, atque etiam alij nostro exemplo. Sed exigui momenti est compendium illud conservandarum hieme radicum: nam novo Vere terræ commissæ, forsitan flores proferent quindecim diebus ante, quàm illæ plantæ, quæ semine terræ eodem tempore credito, sunt natæ.

Admirabilis Peruana rubro flo.

At i v d autem genus habuimus, quod licet à superiore, caulis magnitudine & crassitudine, ramorumque situ & foliorum formâ non differret, color tamè stolonis & florum dissimilis est: nam dum primum terrâ emergit, cauliculi foliorumque pediculi, uti betæ rubræ jam recens nascentis, purpurascunt, manetque is color in adultæ etiâ caule & ramis: flores verò rubente nitidissimæque purpurâ infecti videntur, sex etiam tenuia stamina longiorémq; stilum continentes, ejusdem cum superiore odoris. Hi verò non mutantur, sed unius perpetuo sunt coloris, & quem primi habuerunt, reliqui deinceps retinent: semina in caliculis singularia; superioribus respondentia: radix non dissimilis.

Hoc genus è superioris semine, cui rubri flores infederant, originem trahere non est dubium, quia proximo anno & alijs subsequentibus, utriusque generis semina seorsim terræ mandavimus, ut diligentius istam varietatem & colorû distinctionem observare possemus,

possemus, & comperimus ex rubri floris semine nullas alias stirpes prognatas, quàm eas, quæ rubros flores darent.

Admirabilis
flavo flore.
Admirab.
albo flore.

Idem periculum fecimus de granis flavo flore genitis, è quibus provenire observavimus, quæ nullos alios flores darent, quàm flavos: simile etiam de alborum florum semine factum periculum, ex quo natæ plantæ, albos quidem initio flores dederunt: sed qui sub Autumnum primum explicabantur duorum colorum evadebant, commixtis in eodem flore albo & purpureo, minus tamen quàm in versicolore primum descripta.

Illud præterea observabam in istâ distinctâ satione, ex solis plâtis rubræ semine natis, statim ab exortus initio agnosci posse, quos flores sint daturæ: ex versicolorum autem, flavorum & alborum semine provenientiibus, nullum certum indicium, si mixtim sint satæ, sumi posse, quia ejusdem omnes sunt coloris in tenerâ ætate.

III.
Iasmin rosso.

Admirabilis Peruana albo flo.

ALIUD porrò Rubræ genus mihi Viennæ natum, semine ex Italiâ allato *Iasmin rosso*, hoc est, *Iasmin* rubri nomine: in sicilibus quidem natæ plantæ, pusillæ & humiles erant, latè nihilominus ramos fundentes: quæ autè in horto satæ, superiori generi rubros flores gerenti longè ampliores, & latissimè ramos spargentes, eadem serie quâ in supra descriptis alternatim nascentes, eundemq; ordinem servâtes, ut videlicet alternis in idem latus semper vergerent, atque spectarent, ipsi similiter cum suo caule admodum succulentis, & frequentibus nodis sive geniculis præditi, atque magnâ ex parte purpurascens: folia in hoc genere magis atra, magis splendentia, interdum majora, alterâ parte magis prominula, & inferius suum exortum in nervo habentia, similis tamen cum superioribus & odoris, & saporis: flores alijs forma pares, eodemq; modo ex postremarum alarum sinibus nascentes, oblongiores tamè, tenuiores, & colore dilutius rubente, extremâ etiâ parte minus ampli, sex similiter staminula cum stilo in meditullio continentes, suavemque odorem spirantes: semè in caliculis rubro alteri simile, hoc est, angulosum & tuberculis oblitum, sed brevius & magis crassum: radix etiam brevior & crassior altera, interdum in binos aut ternos ramos crassos divisa.

Magis serotina est reliquis, & nisi solè valde apricum habeat, vix ad frugem pervenit in frigidioribus regionibus. Ex radicibus tamen, per hiemem in sicili, siccâ terrâ pleno,

conservatis loco calido, plantas Viennæ habui, quæ maturû semen protulerunt: sed cum per meam absentiâ, ex horto nō essent erutæ, sãvâ illâ hieme anni M. D. XXCVI. corruptæ sunt, & genus illud mihi intercidit: Lugduni verò apud Batavos semine peregrè accepto, denuò natum M. D. XCV. Sed illud mirum in omnibus his plantis & observatione dignum, quòd, cum tabescere incipiunt, primû folia, deinde integri ramorum articuli simul decidunt, & circa nudos jam remanentes nodos, candida quædam efflorescentia interdum adnascatur, quæ temporis successu concreta, salis gustum referat: cujus postremæ notæ C. V. D. Ioachimus Camerarius pro nostrâ amicitia primus me admonuit.

Nomina.

CETERVM peregrina & venusta hæc planta, varia, pro regionum diversitate obtinuit nomina: etenim ex Hispanijs semen primû missum est *Marabillas del Peru* appellatione, propter admirabilem florum in eadem stirpe varietatem: deinde *arreboleras* nomen inditum: ex Italiâ nunc Indici, nunc Mexicani *Iasmini* nomine ob suavè videlicet ejus florum odorem: Belgæ *Solanum odorsiferum*, à foliorû cum Solani folijs similitudine, & florum odoris gratiâ vocarunt: Peruânos, à quibus initio semè ad Hispanos pervenit, *Hachalindi*, crassâ & in palato formatâ pronuntiatione nominare intelligo: Mulierculæ Viennenses, apud quas etiam in delicijs est, *Gescheket* *Indiansche Blumen*, id est, versicolores Indicos flores nuncupant.

Hachalindi.

AN apud quos sponte nascuntur hæc stirpes, medico in usu sint, nondû intelleximus: magis autè elegantia, & hortos suâ venustate exornâdi causâ, ab omnibus ali arbitror, quâ facultatum ratione. Scribebat tamè ad me Pataviò usq; ampliss. vir Iacobus Antonius Cortusus, ejus, quæ vario est flore, radices binas drachmas intus sumtas, egregiè aquas educere. An ita sit, nullû feci periculum: herbarû tamè cognitione sese oblectâtes de eâ re admonere volui.

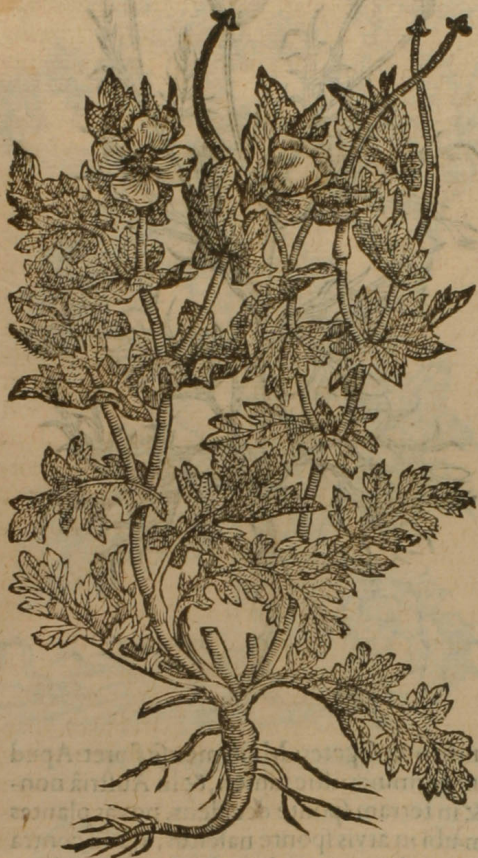
PAPAYER

PRÆTER vulgare corniculatum Papaver quod flavo est flore, & omnibus maritimis ferè locis calidiorum regionum sponte nascitur, duo alia genera observabam, ab alijs, qui ante me Plantarum Historiam scripterunt, nondum prodita.

Papaver corniculatum flavo flore.

Papaver corniculatum flavo flo.

Papaver cornutum phœniceo flo.

VNVM folio est, Erucae foliorum instar, laciniato & altè inciso, vulgari minore, tenuiore, non adèò incano, sed hirsuto: caules interdum vulgari non minores, teneriores ramen & graciliores procumbunt in terram: flores quatuor etiam folijs constantes, minores, nonnumquam intenso colore rubent, & illi primi sunt, quos planta florere incipiens producit, interdum languidiore, & quodammodo pallente colore, medijs folijs ad phœniceum tendentibus, qualis ferè in altero floris genere qui à vulgo herbariorum Adonis flos dicitur, nimirum quando mediam ætatem superàs planta, jam deficere incipit, & hirsutia illa in caule & folijs dilabi: alioqui si quis vigentem & flores primùm producentem plantam conspiciat, deinde jam adultam & senescentem, ex florum colore & caulis, ramorum, foliorum hirsutiâ, vel glabritiâ facile quis diversas esse stirpes sibi persuadeat, atque ut verum fatear: id mihi, dum Salmanticæ viverem, imposuit: prælonga autem floribus succedunt cornicula, quibus insident latiuscula quædam veluti opercula vel capita, semen in his nigrum, rugosum, Papavere majus: radix longa est, alba, satis crassa, & in ramos interdum divisa, quæ ramen perennis non est, sed plerumque, prolato semine, perire sequente hieme solet.

I. Papaver corniculatum rubro flo.

Nascitur agro Salmanticèsi secundùm vias & agrorum marginibus, ubi florebat Iunio, semen autem Iulio proferebat. In Belgicâ satum, non nisi Augusto & Septembri florere voluit, interdum etiam seriùs, nec nisi altero à satione anno, ut plurimum. Viennensi etiam agro, & per Moraviam atque Bohemiam sponte nascens etiam observabam & flores proferens Iunio mense, in arvis avenâ consitis, præsertim secundùm vias publicas. Omnibus autem ijs locis croceum in illa planta succum videre mihi non contigit: ramet si non desint, qui simili succo turgere eam plantam putent.

Natalis.

ALTERI folia sunt multo minora, teneriora, valde minutim dissecta, non candicantia, sed viridia: cauliculi tenelli, subhirsuti: flos superiore non minor, quatuor etiam folijs constans, coloris ex purpureo cærulei exsaturati, & nigra violæ pænè æmuli, fugax admodum, & qui lævissimâ aurâ excutitur: huic succedunt cornicula digitali duntaxat longitudine prædita, plerumque etiam breviora, exilia, duriuscula, rigidiorèque hirsutiâ prædita, in quibus continetur semen valde exile, coloris ex cineraceo nigricantis: radix tenuis est & inutilis, nec supra annum spatium perdurat.

II. Papaver corniculatum cæruleo flore.

Invenitur

Papaver cornic. phœnic. pallesc. flo.

Papaver cornicul. violaceo flo.

Natalis.

Invenitur hoc multis Hispaniæ locis, sed non nisi inter segetes: Maio mense floret: Apud Belgas satum, multo serius, quod tardè admodum germinet: istic tamen, & in Austriâ nonnullis hortis satum, semen ad frugem pervenit, & in terram sponte decidens, novas plantas producit: sed longè minores & teneriores, quàm ubi in arvis sponte nascitur, quod contra evenire solet in reliquis semine Hispanico natis, quæ plerumque ob multi alimèti copiam, frigidior nimirum cœlo, & humidior solo, valde adulescunt. Memini etiam olim colligere agro Narbonensi in agris avena confitis, non procul Laterâ, secundum flumen Ledum, paulò infra Mompellium.

Nomina.

GRÆCIS hæc Planta *μικρον κερατῆς*, Latinis Papaver corniculatum dicitur. Nomen vulgare non intellexi: Castellani tamen, genus illud quod cæruleo sive violaceo est flore, *Rosetta*, nonnulli *Amapolas moradas*, idest, Papaver erraticum purpureo flore, à succi mororum colore appellabant: nam erraticum papaver, Hispani *amapolas* vocant. Mompeliâni, cum apud eos vivebam, inter Anemones referebant.

Vasculis.

PAPAVERIS autem ceratitidis radici vim eam inesse Dioscorides tradit, ut in aquâ decocta ad dimidias, coxendicum & jocinoris affectus potu sanet, prositque his qui crassa quædam, aspera, aut araneosa cum lotio reddunt: semen leniter alvum purgare, acetabulo in aquâ mulsâ poto: crustas emarginare illita ex oleo folia, floresque, & argema ac nubeculas jumentorum perunctas, abstergere.

PAPAVER SPINOSVM.

CAP. VII.

Papaver spinosum.

PERELEGANS & planè novum est hoc Papaveris genus, nemini, quod sciam, adhuc descriptum. Cubitalem verò aut ampliorem acquirit caulem (plantam autem quam apud Ioannem Mûlerum Pharmacopæum Francofurtensem in horto pensili natam vidi, describo) digitalis crassitudinis, rotundum, infernè candicantem, quibusdam spinis obsitum, per quem inordinata nascuntur folia, nullo pediculo illi in hærentia, sed medium quodammodo amplectentia, sinuosa & lacinijs aliquot divisa, ipsis lacinijs & crenis oras foliorum ambientibus in spinas desinentibus, infernè canescentia, supernè viridia, albis tamen venis per foliorum & laciniarum longitudinem excurrentibus, instar foliorum Cardui B. Mariæ vulgo nuncupati, minùs autem ampla: ex horum alis nascuntur rami spinosi similibus folijs præditi, sed minoribus, in quorum & caulis fastigio nascitur capitulum triangulare, spinosum, in tres majores firmioresque spinas desinens, quo dehiscente & defluente, flos se-

Papaver spinosum.

Hypecoum legitimum.

flos sese ostendit senis folijs constans colore flavis, corniculati papaveris vulgationis floris instar, odorem Chelidonijs majoris quodammodo referens, caducus admodum, in cujus medio sese exerit capitulum spinosum pentagonum, multis staminibus flavis id ambientibus, quod summâ parte rubescit dum tenellum est, maturum verò & vetustum nigricat, & pollicaris est crassitudinis fescuncialis longitudinis, frequentibus firmisque spinis oblitum, semina continens rotunda, rugosa, nigra, seminis Papaveris ceratidis rubello flore instar, cui & persimilem habet radicem: quæ an vivax sit, me latet. Tota planta flavescens succo, instar Chelidonijs majoris, abundat. Florebat Iulio & Augusto anno M D XCIII.

Hvivs plantę capitulum resiccatum cum paucis semine, Londino usque primum ad me mittebat Iacobus Garetus junior, nullo addito nomine: nam cum alijs rebus navi allatis acceperat. Id semen terræ commissum, non germinavit: quod verò Londino attulit Ioachimus, magni illius Ioachimi N. Ioachimi archiatri Noribergensis F. Cameraarius anno M D XCII. istic eodem anno natum, fertile fuit, & hanc quam describo plantam protulit. Nominabat autem *Fico del inferno*, hoc est, Ficum infernale.

HYPECOVM LEGITIMUM.
MVM. CAP. VIII.

FOLIA sunt huic plantæ multis incisuris divisa, figurâ, colore, & aspectu Rutz folijs valde similia, molliora tamen, & interdum longiora: cauliculi aliquot, qui in multos ramulos divisi, pusillis floribus onusti sunt flavis, satis odoratis, senis folijs constantibus, sed mirandâ figurâ, & à reliquis floribus diversâ: nam duo folia habet reliquis majora, nervo viridi foris extremâ parte (quæ obtusior est, & veluti compressa) prædita, quatuor alia perexigua sunt, & vix, nisi flore expanso, conspicua: cornicula succedunt in singulis ramulis quaternæ, aut plura, longa, plana, articulis distincta, & falcis instar incurva: semen in singulis internodijs nigricans, longiusculum, quod difficulter admodum eximi potest, continentia: radix singularis, subflava, interdum bifida, annua tamen, nec vivax: tota planta ingrati admodum saporis.

Primum istam plantam observabâ in Galliâ Narbonensi anno M D LII. supra Nemausum urbem, inter Aimargues & Vover, Arelatensi itinere: deinde valde copiosam inter segetes, agro Salmanticensi, totaque Castellâ, Granatensi item Murcianoque Regno. Florebat istic Martio & Aprili, semen Maio maturum erat. Apud Belgas & Viennenses sata, provenit quidem, sed longè tenerior, quàm ubi sponte nascitur, veluti papaver illud corniculatum violaceo flore, cujus paulo ante

ante meminimus: serius etiam florebat: semen tamen plerumque ad plenam maturitatem perveniebat.

Nomina.

Cum initio hanc plantam observabam, illico mihi visa est ad Hypecoi historiam plurimum accedere, quod Græcis ὑπὸ κκοῦν & ὀφρεον dicitur: & certe nulla mihi haecenus cōspecta, etiam illarum quæ hoc nomine à Rei herbariæ scriptoribus proponuntur, quæ ad Dioscoridis Hypecoum magis accedat, meâ quidem opinione. Non desunt tamen, qui ad Cuminum silvestre alterum Dioscoridi descriptum referre malint, licet facultates sint dissimiles. Vocatur autem hæc Granatenlibus & Murcianis *çadorija*.

Dioscoridi, Plinio, Galeno, natura ejus eadem quæ Papaveris succo.

ACONITVM LYCOCTONVM.

CAP. IX.

Aconitum lycocton. vulg. luteo flo.

Aconitum lycoct. flo. Delphinij i. Silesiæ.

Aconit. lycoct.
luteo flore.

I.
Lycotriton
flo. Delphinij
caruleo, Si-
lesiæ.

PRÆTER vulgare Aconitum Lycotriton, quod plerisque Austriæ & Stiria montibus umbrosis sponte provenit (præsertim verò quodam jugo supra Petekstorf ad Septentrionem obverso, secundo fere à Viennâ miliari, ubi copiosissime,) varia alia nascuntur in ipsâ Provincij Lycotritoni genera, nusquam alibi mihi cōspecta, quæ omnia hoc nono capite Quinti Libri describemus, nonnullis etiam additis, quæ aliunde missa, in hortis aluimus. Initio autem, vulgaris flore luteo iconem præfigendam censuimus, ut tanto facilius reliquorum ab eo diversitas observari possit: proxime historiam dabimus illius peregrini, quod foliorum similitudine maxime ipsi respondet, & florum elegantia insignis est.

CYBITALI igitur aut ampliore assurgit peregrinū illud Primum genus caule, firmo, lævi, intus cavo, foris ex purpurâ virescente, & quasi farina polline leviter asperso, live eo coloris flore, qui in prunis, & plerisque alijs fructibus, Tulparumque folijs & caule, nondum manu tactis elucescit, levissimoque tactu detergitur: folia longis pediculis in hærentia, inordinatè caulem ambiunt, longè ab ejus Lycotritoni, quod flore Delphinij vulgo cognominatur, cujusque iconem huic subijciemus, folijs diversa, subhirsuta, minoribusque & minus profundis incisuris divisa, Lycotritoni luteo vel pallido flore folijs similia, supernè tamen magis atra: summum caulem exornat oblonga florum spica, qui pediculis in hærentes, ante quàm aperiantur, locustas aut parvos lacertas a mulantur, longiusculis caudis & sub extremum incurvis insignes, expansi verò, quinis folijs, quemadmodum aliorum aconitorum flores, consistereprehenduntur, duobus ad latera, binis infernâ parte, & superiore quinto, quod in oblongum corniculum rugosum, & extimâ parte inflexum definit, omnibus folijs externè

externè rugosis purpureisque, internè lævibus & elegantissimo cæruleo colore præditis, singulorum oris anteriore parte introrsum nonnihil reflexis, coloreq; è viridi pallescente: medium florem occupant quatuor alia foliola fusca & nigricantia, quorum bina superiora dura, & quasi in vnum coëuntia, fornicem referunt, duo alia infernè propendent, molliora, luteo partim villo, partim albo hirsuta, multis staminibus capillaceis subtus delitescētibus: excusso flori succedunt trigona siliquosa capita simul cohærentia ut in alijs Aconitis, in quibus semen inæquale, fuscum, rugosum: radix crassa, tuberacea, instar radice alterius Lycoctoni flore Delphinij, quod apud Belgas alebatur, nigra, rugosa, nonnihil concava, graviter olens, multis tenuibus, fuliginosaque lanugine pubescentibus fibris prædita, ad cujus latera secundum infimum caulem, singulis annis nova germina repullulant.

Nascitur referente doctissimo viro Achille Cromero Medico, qui ejus plantas anno M.D.LXXVIII. Viennam Austriæ ad nos mittebat, frequens in montibus territorij Freywaldensis in Silesia, & ab incolis Wolsfurtz; hoc est, Lupina radix appellatur, ubi in tricubitalem interdum altitudinem excrecere & Augusto florere aiebat: quod ab eo certè missum, in horto colebamus Viennæ, Junio florebat, & sesquicubitalem altitudinem primo anno non superavit, at subsequētib; bicubitalem, aut majorem attingit.

Aconit. Lycoct. flo. Delphinij 11.

Aconit. Lycoct. 1111. Tauricum.

Hvīc subijcimus vulgare in Belgicis hortis genus illud Lycoctoni flore Delphinij alterum, cujus folia longè tenuius incisa, & multifida flores purpurascētes.

FOLIA Secundo peregrino, sive Quarto Lycoctono emergunt ineunte Vere satis crassa, quinque incisuris usque ad summum pediculum divisa, & in multas deinde profundas lacinias dissecta, minus tamen quàm Napelli vulgaris folia, atrâ viriditate supernè prædita, non infernè, utrimque tamen splendentia: quæ alternatim caulem ambiunt, tenuius aliquantum incisa sunt, eodem tamen modo splendent: caulis cubitalis, aut sesquicubitalis plerumque, firmus, medullosus, lævis, splendens, supernâ parte in aliquot ramos dividitur, paucos flores ferentes, vulgaris Napelli floribus formâ similes, quatuor videlicet folijs constantes & humili casside illa regente, coloris violæ saturatissimi & elegantissimi: succedunt deinde, quemadmodum in vulgari, tria cornicula fusca, angulosum, rugosum, nigricans semen continentia: radix exigui napi magnitudine, multis longis fibris, tenui, fuliginosique coloris lanugine pubescentibus prædita est, in lateribus alios similes napos promens, qui singulis annis novos & recentes caules proferunt.

Invenitur in Tauricis montium jugis, non procul à Salisburgo, in quibus floret Julio, in cultis

Lycoct. flo.
Delph. pur-
purasc. flo.
11.
Lycoct. pra-
cox Taurica

Natales.
cultis

cultis verò multò maturius, imò reliquis Lycoctoni generibus præcocius, nempe Maio interdum menſe.

Aconitum Lycoct.v.Neubergense.

Aconit. Lycoct.vi. Napellus vulgar.

III.
Lycoctonum
Neubergicū.

LATIORA vulgari Napello habet Tertium genus peregrinum, ſive Lycoctonum Quintum, folia, licet ſimiliter incifa & laciniata, magis atra ſimiliter & ſplendentia. caulem rectum, firmum, rotundum, trium interdum cubitorum altitudinem æquantem, & in multos ramulos ſuperiore parte ſæpenumero diſiſum, qui flores, ſpicæ inſtar congeſtos, ferunt, colore purpureos, Napelli vulgaris floribus planè reſpondentes, hoc eſt, quatuor folijs conſtantes, quinto veluti galeola ſupereminente, & bina circumvoluta, inſtar Litui, cornicula occulte, ſtaminum tamen media congeries magis fuſca eſt: ſtorum ſpica in extremo caule naſcens, reliquis oblongior eſt, & magis expaſa: ſingulis floribus terna ſuccedunt cornicula, interdum quaterna & quina in caput unum congeſta, ſemen atrum & inæquale continentia: radix illi vulgaris Napelli inſtar, parvo napo ſimilis, cui in lateribus adhærent alij napi fibris præditi, quibus ſe propagat.

Natales.

Creſcit in montis Neuberg Ducatus Stiria: jugo, ad vaccarum, iſtic æſti vis menſibus paſcentium, ſtabula. Floret paulò poſt vulgarem, videlicet Iulio.

Napellus

vulg.

Natales.

VULGARIS porrò Napellus frequentiffimus eſt in Snealben, & aliorum quorundam montium jugis, ubi ternis illis æſtvis menſibus Iunio, Iulio, & Auguſto, boves ac vaccæ ſua ſtabula habent in quæ nocte recipiantur, ſic ut ſimi pinguedine, & bubuli ſtercoris illâ eluvie, cum præcedente delectari videatur.

IIII.
Lycoctonum
Lynceanum.

MEDIUM quodammodo inter vulgarem Napellum, & genus Aconiti illum præcedens, Lycoctoni Quartum peregrinum genus, ſive ordine Septimum eſt: folia enim illis ſimilima obtinet: caulis inter illos medius, infirmior tamen, & ſupernâ parte aliquantulum nutans: flores utriuſque floribus proſus reſponderent, niſi caſſis ſupra quatuor folia emittens, magis ſublevaretur & hiaret, roſtroque magis mucronato eſſet: ſemina in ternis corniculis ſimul junctis ſimilia: radix etiam non multum variat.

Natales.

Miſſum fuit Viennam hoc genus à C.V. D. Stopio p.m. è Linæanis montibus erutum, quod poſtea in horto cum reliquis generibus aluimus. Floret cum ſuperioribus, aut paulò etiam ſeriùs. Proximè accedere videtur ad id Aconitum (ſi ex icone iudicium ferre licet) quod Matthiolus ſeptimo loco depingit.

V.
Lycoctonum
ſans coma.

TRIVM nonnumquam cubitorum altitudine aſurgit Quintum genus peregrinum ſive Oſtavum Lycoctonum, caule tamen ſatis gracili, rotundo, ſuperiore parte in multos ramos diſiſo & nutante: ſummo câule longam ſtorum ſpicam fert, Lycoctoni cærulei vulgaris

Aconit. Lycoct. viii. coma nutante.

Aconit. Lycoct. ix. Iudenbergenſe.

garis five Sexti Napelli dicti floribus similibus, sed paulò dilutiore purpurâ splendentium, quorum singulis (ut in alijs Lycoctoni generibus) succedunt terna longiuscula cornicula ex eodem pediculo nascentia, semine inæquali, fusco plena: folia ampla & oblonga, in multas tenues profundâsque lacinias magis dividuntur, quàm in ullo alio Lycoctoni (præter id quod à Belgis flore Delphinij nomine alitur) genere, quæ supernè atrâ quidem viriditate prædita sunt, non splendent tamen: radicem habet crassam & longam, napi ferè magnitudine, foris nigricantem, & per intervalla multis fibris donatam, ac superiore parte in multa capita extuberantem, è quibus caules emergunt: subinde tamen recentes exiguos naps ad latera adnatos habet, quibus se propagat.

A C. V. Friderico Sebizio Medico primùm ex Italiâ Viennam delatum est, & nobis *Natales.* communicatum. Floret Iulio, fortè Matthioli ix.

HABET etiam Sextum peregrinum genus, five Lycoctonum Nonum folia in quinque lacinias altè divisa, & illas denuo in ambitu concisas, Thoræ Italicæ folijs interdum adeo similia, ut si quis plantas, antè quàm in flores abeant, conferat, nullum fermè discrimen deprehendere queat, nisi Italicæ Thoræ folia splenderent, hujus minimè caulem bicubitalem nonnunquam, rotundum, non valde crassum, firmum tamen & rectum, ex viridi purpurascens, supernè quinos aut senos ferentem flores inter omnia Lycoctoni genera maximos, quatuor folijs ut reliquorum generum, constantes, supereminente galeâ longè majore, & uncialis aliquando longitudinis, elegantis ex cæruleo purpurei coloris, sub quâ bina longa cornicula extrinâ parte latiora, & litui Veterum Romanorum fere instar inflexa, coloris dilutius purpurascens teguntur, staminibus nigris medium florem occupantibus: floribus succedunt tria, ut plurimùm, cornicula conjunctim ex eodem pediculo nascètia, interdum quaterna & quina, ut in Tertio peregrino genere, sed longè majora, semen inæquale, fuscum continentia: radix parvi napi formam æmulatur, nigricantibus fibris prædita: alias præterea similes radices lateribus adnatas habet, tenuioribus adhuc fibris præditas, quæ singulis annis recentes caules proferunt: sed etiam infimi caulis nodis adnascuntur tubercula, non secus ac in Italicâ Thorâ.

Sponte provenit in Iudenberg, altissimo totius Stiriz monte, ubi Spica celtica legitur, & *Natales.* plurimæ aliæ elegantes stirpes nascuntur: Floret istic Augusto, in hortis sub extremum Iulium, serius reliquis superioribus. Anno autem M. D. LXXXV. copiosè inveniebam in alio Sneberg jugo, quâ difficillimus est ascensus, cum Aleatorolopho alpinâ, & alijs raris plantis.

ITALICA Thora (quo nomine aliquando ad nos in Belgicam mittebat C. V. Alphonsus Pantius Ferrariensis Medicus) huic (ut ante dixi) admodum similis, florem minorem & *Thora Itar-* *lica.*

Aconit. Lycoct. x. Thora Italica.

Anthora vulgaris.

dilutiorē habet, nec ejus galea, licet ceteris altior, ad Sexti peregrini floris longitudinē & amplitudinē accedit. Erit autem nobis Lycoctoni Decimum genus.

Natalis.

Vberim nascitur ad Monasterium Neuberg, secundū torrentem qui Monasterium alluit, & proximē altissimū illum lacum, magno Germanico miliari supra Garingam, ad Zeehof villam (quā ab ipso lacu nomen sumpsit) situm. Floret istic Augusto.

Forſitan Aconitum Octavum Matthioli erit, malē depictum.

vii.
Lycoctonum
autumnale.

SEPTIMI peregrini, sive Lycoctoni Vndecimi folia, media quodam modo sunt inter Thoræ Italicæ, & Tertij generis peregrini folia, Thoræ quidem Italicæ foliorū quasi æmula, nonnihil tamen ad Tertij generis peregrini foliorum formam accedentia, nec illis minus ampla, atrā viriditate splendentia superne: caulis illi bicubitalis, crassus, firmus, striatus, virescens & splendēs, summo fastigio florum spicam, Tertio peregrino generi fere similem gestans; quibus etiam succedunt pares siliquæ seu capita, & simile semen: radix illius etiam radici par, perennis, & multis ad latera adnatis se propagans.

Alebamus hoc genus in Belgicā, à Petro de Ouerſtraete diligēti Pharmacopolā Bruxel- lensi primū communicatum, deinde meā operā Viennam delatum, ejus urbis elegantior- res hortos ornare cepit. Florebat seriū, nempe Augusto, eam ob causam Napellum Au- tumnale appellare solebamus.

Illius non meminisse, nisi à nostris Belgis, qui Stirpium historiam scripserunt, negle- ctum animadvertissem.

Anthora.

LYCOCTONI generibus valde affinis est, quæ vulgo Anthora dicitur, cujus caulis cu- bitalem interdum altitudinem attingit, numerosis folijs tenuius infectis quā in ullo Ly- coctoni genere, septus: flores Lycoctoni floribus persimiles, colore pallidi: semen in simili- bus capitulis, illius semini par: radix etiam illius radici non valde dissimilis. Quæ omnia cū diligenter considero, Anthoræ hujus usum valde s- spectum mihi reddunt, præsertim tantā copiā aliorum remediōrum, quorum facultates jam sunt exploratæ.

GERANIVM.

CAP. X.

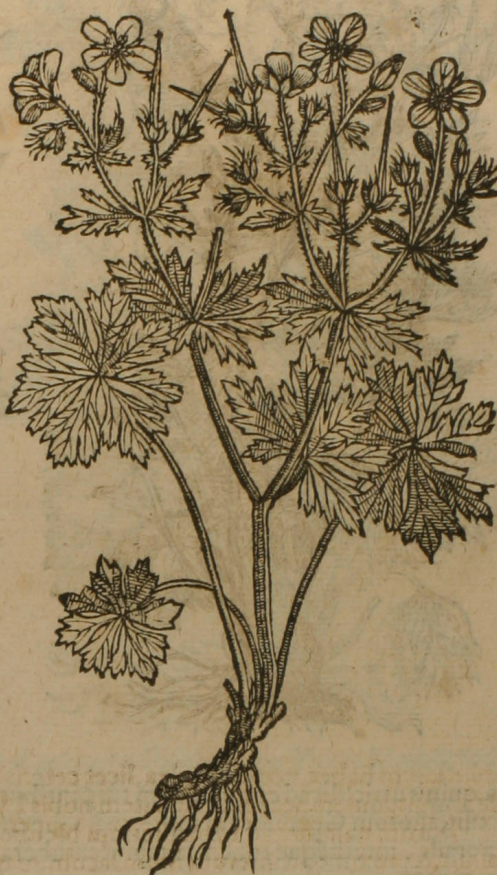
LYCOCTONIS Gerania subijciemus, quia nonnulla horum genera magnam foliorum similitudinem habent cum Aconiti Lycoctoni i. quod luteo est flore, & Silesiaci folijs: Nostri tamen non est instituti, omnes Geranij varietates describere: multorum enim ge- nerum historia ab alijs jam est contexta: sed ea duntaxat in medium adferemus, quæ alijs antea

antea observata non memini, præter unum aut alterum, quæ huc inferenda censui, quia sponte nascentia observabam in ijs regionibus quas adij, cum in Belgicæ cultioribus hortis duntaxat alantur. Initium autem faciemus ab eo genere quod folia habet primis duobus Lycoctoni generibus non dissimilia.

Geranium I. pullo flore.

Geranium II. βατραχιώδες minus.

CUBITALES frequentésque ex unâ radice producit Primum caules, firmos, geniculatos, virides, sanguineis tamen veluti guttis asperfos, lanugine pubescentes, in aliquot ramos divisos: in quorum fastigio, ad singula genicula longi enascuntur pediculi, in quibus bini flores, quinque laciniatis (præter reliquorum Geraniorum usitatam formam) foliolis constantes, colore saturatius rubente, & quasi atro, medium florem occupantibus multis staminulis circumvolutis cum stilo prominente: semen deinde succedit in valvulis mucronatis (quæ maturitate, ut in reliquis Geranijs, diffiliunt, & circumvolvuntur) fuscum: folia illi ex radice multa, ampla, mollia, lanugine obducta, externâ parte nervosa, Geranij βατραχιώδους folijs similia, quinis, senis aut septenis profundioribus incisuris divisa, nō tamen usque ad umbilicum, deinde per ambitum serrata, qualia etiam ad singulos nodos sub ipsis ramis nascuntur (minora tamen) atque subinde ad singulas incisuras nigricantibus maculis insignita: radice nititur magnâ, in multa crassa rubentiaque capita, & multas fibras spargentia, extuberante, singulis etiam annis augefcente & novos stolones producente.

Invenitur in Stiria alpibus, ubi silvæ desinere solēt: & floret Junio: in hortis verò, in quibus felicissimè provenit & luxuriat, Maio. Anno item M. D. LXXIX. maximâ copiâ observabam Maio mensē suis floribus onustum in silvosis illis montibus Pannoniæ inter Dravum & Savum sitæ, & propterea, Interamnis cognominatæ. Semine autem Viennâ ad amicos in Belgicam misso, natis ex eo plantis istic innotescere cœpit.

ALTERVM prodeuntibus è radice frequentibus longoque pediculo nitentibus folijs prædictum est, Ranunculi platyphylli, aut Aconiti Lycoctoni pallido flore, folio respondentibus ferè, rugosis, subhirsutis, in aliquot profundas lacinias divisis, deinde in ambitu serratis, quæ gustata initio adstringere, & linguam exsiccare, deinde nonnihil calfacere deprehenduntur: caule cubitali ut plurimum, firmo, rotundo, geniculato, in multas alas diviso, quibus subnascuntur folia superioribus minora, paucioribusque lacinijs divisa, perinde tamen in ambitu serrata: summi rami in oblongis pediculis flores gestant quinque folijs constantes, Geranij batrachiodis quod in Belgicis hortis alitur, floribus forma pares, paullo tamen minores, nec, ut illi, cærulei, verum ex purpurâ rubentes, decem staminulis cum stilo ex umbilico floris prodeuntibus: deinde oblonga erectaque rostra, non inflexa aut inclina-

I.
Geranium
pullo flore.

Natales.

II.
Geranium
batrachiodis
minor.

Geranium III. *Batrachiodon* majus.

Geran. IIII. bulbosum Pennai.

ta, quinis utriculis ad eorum basim turgentibus & semen continentibus, quod maturitate exilit, aliorum Geraniorum more: radix superiori ferè respondet, & summâ tellure in plura crassa, internéque rubentia capita extuberat, quæ fibras etiam agentia, singulis annis augentur.

Natales.

Crescit hoc in Pannonicis Stiriacisque alpibus, nusquam tamen abundantius, quàm supra Gaminam, in illo ascensu ex Herrenalben jugo ad sublimes scopulos Durrenstain. In quibus floret Julio & Augusto, in hortis autem Maio.

III.
Geran. Cu-
riae. primu.
Natales.

GERANIVM autem illud Batrachiodon majus, cæruleo flore, quod in Belgicis hortis alebatur, sponte provenit abundè in pratis ad Corenneburg non procul à Danubio, binis supra Viennam milliariis, alijsque Austriæ pratis, tum etiam maximâ copiâ in pratis Brunæ Moraviæ urbi vicinis, atque etiam Bohemiæ, non procul ab oppido Werawn, tribus milliariis à Pragâ distanti, vicinisque Francofurto pratis & hortis gramine confitis.

IIII.

QVARTI, quod foliorum similitudine Secundum refert, iconem mihi anno M. D. LXXXI. communicabat Londini C. V. Thomas Pennæus ejus urbis Medicus, cum hac descriptione.

Geran. bul-
bos. Pennai.

Geranium bulbosum, radicem habet ex multis parvis & longis bulbis constantem, versus summum fibratam, caulem cubitalem, geniculatum, juxta radicem & genicula parum rubentem: è singulis geniculis duo folia longiusculis pediculis nirentia, in quinque præcipuas partes dissecta, quarum singulæ in ambitu inæqualiter incisæ sunt: è singulis juncturis, juxta foliorum exortum quinque foliola mucronata exoriuntur: flores in summis ramulis conjugatim parvis pediculis insistentes rosei, ex quinque folijs constantes, colore ex purpureo rubescentes, Geranij cæruleis floribus similes, sed paulò minores.

Natales.

In Daniâ provenit agro Hafniensi, unde doctissimus & mihi amicissimus Turnerus, Medicus Anglus attulit & mihi dono dedit.

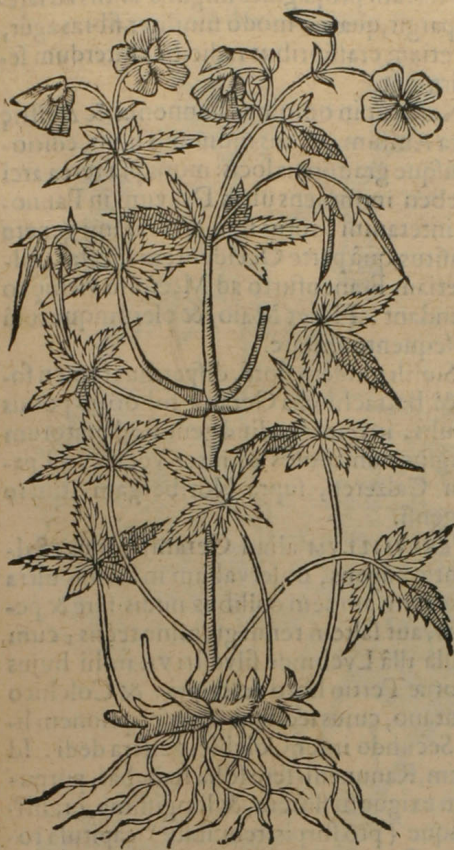
V.
Geran. nodo-
sum Plateau.

ALIQVOT à radice promit Quintum folia, satis firma, in quinque lacinias altè divisa, inter quæ bini aut terni caules assurgunt pedales, graciles, ex fusco purpurascens, geniculati & nodosi, bina ad singulos nodos seu articulos ferentes folia ex adverso sita, in tres duntaxat lacinias secta; deinde è medijs alis longiores pediculos, in quibus bini semper flores conjugatim nascentes, quinque folijs bifidis (ut malvacei) constantes, purpurei coloris, sed quibusdam saturatioribus venis distincti, protuberante in medio rubro umbone, summo fastigio in quinque partes fisso, qui in longiusculum deinde rostellum transit, quod infernâ parte in tumentibus utriculis semen continet, maturitate, ut in reliquis generibus sponte exiliens

exiliens
deinceps
Hanc
rialem,
Iacobus
P.A.
culatu
caput
tamen
summi
rioris
roltra,
bebas,
um Fr
fessini
& ram
quita
illis o
tame
unus
nulli
fuisse
Sei
super
cont
in qu
cinia
gulta
neari
Cisti
muer
ta qu
necibu

Geranium v. nodosum Plateau.

Geranium vi. tuberiferum Plateau.

exiliens: radix nodosa est & geniculata, aliquot præterea fibris donata. Floret Maio & totâ deinceps ætate in Autumnum usque flores, & semen, ferre non desinit.

Hanc plantam unâ cum iconè, Francofurtum Mœno flumini impositam urbem Imperialem, ad me mittebat honestissimus vir, & in Scirpium cognitione egregiè exercitatus Iacobus Plateau, quæ semine sponte decedente satis feliciter deinde sese propagavit.

PRÆCEDENTI non valde dissimile erat Sextum genus: nam caules nodosos, circa genicula rubentes, folia etiam in caule nata tribus duntaxat lacinijs divisa habebat, radicis item caput multis crassis fibris, fusco colore rubescente permixto infectis, perinde firmatû. Huic tamen folia è radicis capite nascentia majora erant, & in quinque lacinias secta: flores in summis ramulis, non bini, sed plures, tres videlicet aut quatuor simul nascentes, à superioris floribus formâ & colore non discrepantes: quibus succedebant longa, ut in illo, rostra, semen in utriculis, quod maturitate exiliebat, continencia. Illud autem singulare habebat, ut ex ipsius Plateau litteris (qui hujus etiam iconem suis coloribus eleganter expressam Francofurtum ad me mittebat anno M. D. XCIII.) intellexi, quòd productis floribus & seminibus, circa Septembrem & Octobrem adnascerentur in radicum superficie, caulibus & ramis, multa veluti tubera, albi initio coloris, instar florum Brassicæ floridæ, sive Cypriæ, qui tamen supervenientibus pluvijs, eluatur, tubera etiam durescant. A tuberibus autem illis occasionem sumpserat Plateau, Geranium tuberiferum cognominandi. Insequente tamen Septembri scribebat idem Plateau, hoc Sextum genus à Quinto non differre: sed unum genus esse, quod diversis temporibus fuisset delineatum: nimirum, cum ipsum monuisssem idem genus mihi videri, nulla verò in ea planta quam ad me miserat conspecta fuisset tubera. Iconem tamen jam expressam addere volui.

SEPTIMO, Multi sunt caules admodum ramosi, & frequentibus nodis cincti, villis obsiti, supernè, quâ Solem spectant, purpurascens vel rubentes, folia, ad singula genicula, bina, contrarijs pediculis nascentia, Geranij columbini alterius folijs haud multum absimilia, in quinque lacinias ad umbilicum ferè divisa (quæ magnâ ex parte in tres alias minores lacinias incisæ sunt) lanugine pubescentia, supernè virentia, infernè nonnihil canescentia, gustu linguam exsiccante: ex superioribus alis oblongi nascuntur pediculi, unicum sustentantes singuli florem, inter reliqua Geranij genera maximum, quinque folijs constantem, Cisti maris flori fermè parem, colore eleganti rubro, decem intus staminulis: deinde capita mucronata, seu rostra pentagona, semen (uti reliqua) in tumescentibus utriculis continencia, quod maturum cum sonitu exilit, circumvolventibus se (quemadmodum in ceteris generibus) utriculorum mucronibus: radix satis crassa, rubescens, aliquot fibris donata, novas

vi.
Geranium tuberiferum Plateau: quod idem est cum Quinto.

vii.
Geranium aquatilis.

Geranium VII. айуатәдәс.

Natalis.

Geran. айуатәдәс астері.

VIII.
Geranium
Salmantic.
rostratum.

Geranium
Cretic.

Cariophyllata vulg. Geum Plinij.

Nemina.

Empirica fa-
cultas.

Facult. Ve-
getum.

Geum Plinij.

sub terram propagines singulis annis ad late-
ra spargit, quæ nō modò similiter fibras agūt,
sed etiam crassioribus radicibus interdum se-
se firmant.

Nascitur in omnibus Pannoniæ, & Austriæ
infra Anisum, cæduis montanis silvis, editio-
ribusque graminis locis: mons præterea arcis
Greben imminens ultra Dravum in Panno-
niâ interamni, totus ferè eo Geranij genere
constitus, quâ parte Occidentem spectat. Sil-
væ etiam Francofurto ad Mœnum vicinè eo
abundant. Floret Maio, & plerumque totâ
subsequente Æstate.

2. Simili quidem flore, disparibus tamen fo-
lijs & Batrachiodis Geranij foliorum potius
æmulis, invenitur aliud genus ad pratorum
margines umbrosos & inter vepres, ad pa-
gum Calzeret, supra Noribergam itinere
Pragenſi.

PERPVSILLVM aliud Geranij genus, Sal-
manticæ agens, observabam in vicinis ultra
Thormim amnem collibus nudis ferè & pe-
trosis, aut saltem tenui gramine tectis; cum
pusillâ illâ Lychnide silvestri vi. mihi hujus
historiæ Tertio libro descripta: & Colchico
montano, ejus iconem & descriptionem li-
bro Secundo inter Colchici genera dedi. Id
autem, Ranunculi ferè folia habebat, purpu-
reum exiguum florem, & longissima, crassis-
simâque (pro stirpis tenuitate) capitula ro-
strata, Geranij Cretici (quod Mompeliano
agro etiam sponte nascitur) rostris pænè aqua-
lia: semen observare non licuit: radicem ve-
rò valde exilem.

TRAGO Septimum genus non ignotū fuisse
videtur: sed ab eo Blumwurtz appellari cæſeo.
Reliquorum hoc capite descriptorū nullum
vulgare nomen mihi cognitum. Vngari vul-
garè Geraniū, tenuiter incisiss folijs *Varyu lab*,
id est, Cornicis pedem nūcupant, ut Colum-
binū *Golia korem*, hoc est, Ciconiæ unguem.
Germani *Storck schnabel* id est, Ciconiæ ro-
strum; Galli *Bec de Gruë*, hoc est, Gruis ro-
strum; Hispani, *Pico de Cigüeña*, quod signifi-
cat, Ciconiæ rostrum.

SLAVONICÆ mulieres Sexti decoctū ex pro-
fluente aqua, mirificè cōmendant in capitis
gravedine, si sinciput, ubi dolor est, eo ablua-
tur, deinde herba decocta superimponatur,
postremò (quod superstitione non caret) in
profluentem, unde aqua hausta, abijciatur.

Dioscorides Geranion nullius in medicinâ
usus esse ait: Plinius autè tradit in vino albo
potum, profluvia feminarum sistere, quod
verò rotūda est radice, ejus radicem reficien-
tibus se ab imbecillitate, utilissimam.

CARYOPHYLLATA MONTANA.

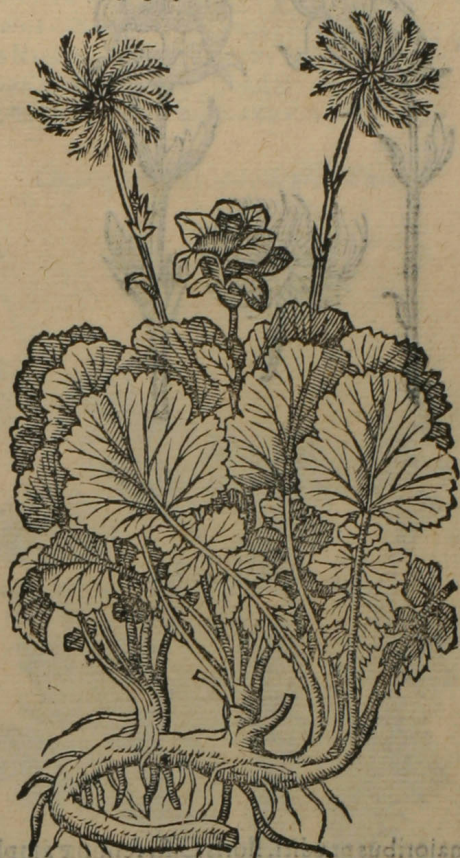
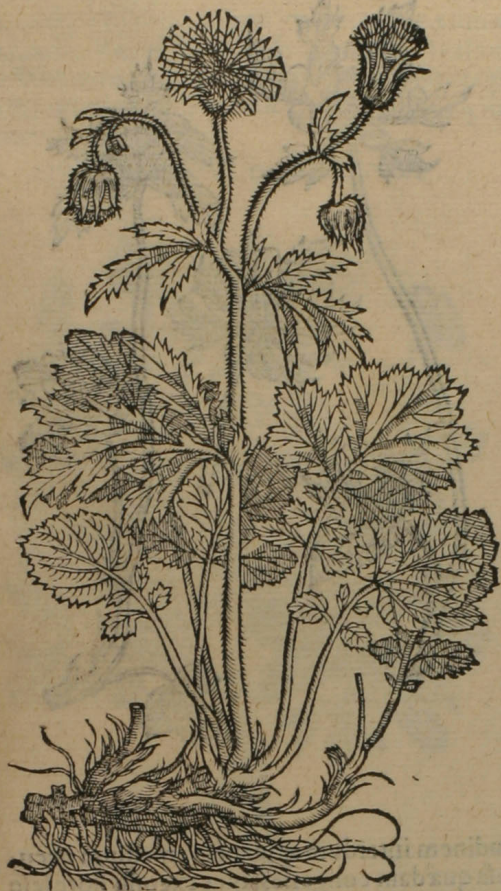
CAP. XI.

GEVM radículas tenues habere, nigras,
benè olentes, tradit Plinius. Recētioreſ,
qui non infeliciter in Plantarum cognitione
versati, nō abs re vulgarem Caryophyllatam
esse censent. Ad illius genera referri debent aliæ etiam stirpes in montanis nascentes, qua-
rum qui-

rum quidem radices, odoris gratiâ cum illius radicibus non sunt comparandæ, sed reliquis notis satis conveniunt. Illarum historiam hoc capite describemus.

Caryophyllata montana. i.

Caryophyllata montana. ii.

PRIMUM radicem habet digitali, aut pollicari, interdum crassitudine, summâ tellure crescentem, crasso & purpurascente cortice tectam, impensè adstringentem, nodorum vestigijs quemadmodum in Acori radice alternis distinctâ, antè (illius instar) progredientem, & multis nigricantibus fibris, non injucundi prorsus odoris, sed aliquantulum ad Vulgaris radicum odorem accedentibus, firmatam, supremâ parte in aliquot capita divisam: è quibus longæ, ut in Eupatorio, emergunt foliorum alæ, multis minoribus virentibus & in ambitu serratis folijs, modò æqualiter, modò inordinate nascentibus, utrinque constantes, extremâ alâ in majora tria folia, aliquantulum per oras laciniata, & instar aliorum in ambitu serrata, semper desinente, quorum tertium (quod & postremum) reliquis majus est, & magis orbiculare, gustus exsiccantis: inter has alas, emergunt pedales, interdum etiam majores caules, firmi, rotundi, brevioribus minoribusque foliorum alis latâ sede eos amplectentibus obsiti, supremâ parte purpurascens, in aliquot ramulos simili colore præditos, & deorsum inflexos sive nutantes divisi, qui propendentes sustinent flores, quinque, ut plurimum, folijs, nonnumquam etiam senis aut septenis, suaviter rubentibus & orbiculatis ferè, constantes, oblongiore tamè & angusto ungue, numquam se explicantibus, aut caliculum superantibus, sed quodammodo ipso inclusis, medium occupante villosâ congerie luteis staminibus obsitâ, quæ paulatim purpurascens colorem contrahit, & tandem sese erigens & explicans, maturitate semen cui inhaeret, ut in vulgari Caryophyllata ostendit. Totâ planta cum suis etiam caliculis lanugine pubescit.

Crescit media ferè montium regione, locis udis & riguis, cum eo Saniculæ montanæ genere, cui lactei sunt flores, veluti sanguineis maculis aspersi, & Ranunculo illo platyphyllo, sub ipsis arboribus. Floret istic Junio. in hortos translata, Maio, aliquando etiam maturius.

SIMILI etiam propemodum ratione serpit Alterius radix, superiore non minor, at rarò in tam multa capita extuberans: è quibus similiter multæ foliorum alæ nascuntur, superioribus non breviores, sed frequentioribus minoribus folijs, in ambitu serratis, utrinque ornata, unico duntaxat, & quodammodo circinato folio, in tres tamen plerumque lacinias diviso, & in ambitu serrato, extremam alam occupante, quæ splendet, & dilutius viret quàm in primo genere: nascuntur etiam inter eas foliorum alas pedales caules, graciliores quàm in superiore, minoribus, magisque laciniatis folijs ornati, qui singulares plerumque, nonnumquam etiam plures, caliculos sustinent, in quibus flores aurei, quinque folijs vulgari majoribus

i.
Caryophyllata alpina ante flore.

Natalis.

ii.
Caryophyllata alpina ante flore.

majoribus præditi, floris Cisti feminae amplitudinem interdum æquantes, medium occupant multa lutea stamina, inter quæ latet villosa quædam congeries, quæ excusso flore sese explicans mollior est superiore, & semen planum adnatum ostendit, quod maturitate fulcum fit. Tota etiam planta lanugine obsita, & adstrictionis particeps.

Matthi.

Hoc genus in summis duntaxat Alpium jugis, nec in omnibus tamen, sed inter gramen, vel sub fruticibus nascitur. Floret istuc Iunio, semen Augusto maturum: in hortis maturius omnia cum superiore.

Geum aquaticum Gesneri.

MERITO his conjungenda est elegans alia planta, quam quidem nascentem nunquam conspexi, nec is qui iconem suis coloribus depictam mihi communicabat Pennæus noster: sed ex C. V. Conradi Gesneri depicto herbario desumpsisse fatebatur.

Folia quidem Caryophyllata sunt, sed an lanugine pubescant, ex picturâ colligere non licuit, quemadmodum nec quâ sit radice prædita, nec qualia sint quæ ex eâ prodeunt folia: soli enim caules cum floribus unôque aut altero folio cauli inhaerente depicta fuere: flores sanè elegantis & sanguinei sunt coloris, veluti Byzantinus Ranunculus. Duorum autem videtur generum: nam alterius flos multiplici foliorum texturâ & serie constat: alterius vero, simplici tantum: utriusque tamen medium occupat villosa congeries, non secus ac in aliarum Caryophyllatarum floribus.

Nomina.

NULLVM vulgare nomen istarum stirpium intelligere potui: sed secundum genus à Matthiolo, Commentarijs in 1111. lib. Dioscoridis, Caryophyllata montana nomine describitur: picturâ tamen non valde feliciter expressâ. Tertiæ iconi adscriptum erat, Geum aquaticum flore simplici & multiplici. Vulgarem autem Caryophyllatam, officinæ Caryophyllatam appellant, quod ejus radices Caryophyllos aromaticos nonnihil redoleant, nonnulli Benedictam, ex qua voce Galli suum *Benoitte*, Germani *Benedictenraut* & *Benedictenwurtz* mutuati sunt.

Gei facultates.

QVAS habeant facultates binæ illæ hoc capite descriptæ à montanis pastoribus nō licuit intelligere. Geum autem scribit Plinius nō modò pectoris doloribus aut lateris mederi, sed & cruditates discutere jucundo sapore. Similibus pænè facultatibus præditam ajunt Recentiores suam Caryophyllatam. Ejus decoctum ex aquâ, aut vino aquâ diluto, grumos sanguinis dissolvere, internaque vulnera curare prædicant, si bibatur, externa etiam vulnera si eo eluantur. Decoctum ex vino, ventriculum roborare, concoctionem juvare, jecoris obstructions aperire, pectus mundare & purgare ab humoribus crassis & pituitosis. Radicem siccam ex vino sumptam adversus venena, & coli dolores utilem esse.

CORIOSE nascuntur per Pannoniam & Austriam varia Pentaphylli genera, multis alijs Provincijs etiam vulgaria; quæ, cum ab alijs descripta essent, supervacaneum ducebamus, Pannonicarum Stirpium observationes scribentes, eorum historiam illis inferre. Propterea de ijs peculiari capite duntaxat egimus, quæ à nemine (quantum quidem intellexissemus) adhuc erant evulgata. Nos igitur, ea quæ cum commentati sumus, hoc capite repetemus.

Quinquefolium. I. majus albo flore.

Quinquefol. II. minus albo flore.

UNUM, multa folia habet Quinquefolio vulgari similia, in quinque partes usque ad pediculum divisa, in ambitu minimè serrata ut illa, sed extremis duntaxat foliorum oris, sub-
tus incanâ quadam lanugine pubescētia, gustu, initio gummoso & emplastico, deinde non-
nihil amaricante: aliquot sub his exoriuntur cauliculi, exiles & tenues, dodrantes, humi
procumbentes, in summo ternos aut quaternos flores proferentes, Pentaphyllo vulgari si-
miles, sed prorsus albos: quibus excussis, apparet calix lanugine obductus, semen continens
planum, seminis ranunculi ferè æmulum, in rudimentum fragi congestum: radix crassius-
cula, nigricans, in ambitu sese diffundit, & multis fibris hirsuta est.

Provenit non modò in colle illo nemoroso supra Manderstorf oppidulum tepidarum
aquarum scaturigine nobile: sed etiam in omnibus illis mōtosis silvis, quæ à Danubio pro-
currentes, ad Alpes usque pertingunt. In silvis item supra Nemethwywar, & Zollonock,
apud Entzestorf, & plerisque siccioribus pratis, uno ab urbe Viēnâ miliari: in Moraviâ præ-
terea, atque in montibus ultra Dravum amnem, Pannoniâ Interamni. Floret Aprili &
Maio, interdum denuo Autumno.

ALIUD, ex eadem radice, quæ nigra est, multos plerumque cauliculos proferre so-
let, confestim nascentibus, secundum radicem, incanis foliis, formâ superiori similibus
onustos, graciles, non humi fusos & procumbentes, sed rectos, & summo fastigio multos
flosculos priori similes. Superioris genus videtur, sed per omnia minus.

Eruebam hoc inter saxa & scopulos, summis Austriacarum & Stiriacarum Alpium jugis.
Floret sub finem Iunij, interdum etiam Iulio & Augusto, prout juga illa maturius aut se-
rius à nivibus sunt libera.

TERTIUM, ex radice fibrosa & nigricante, ramos promit humi se spargentes, & subin-
de oblongas alias fibras agentes: qui summo capite, multa folia proferunt Pentaphyllo vul-
gatori

I.
Pentaphyl-
lum majus
albo flore.

Natales.

II.
Pentaphyl-
lum minus
albo flore.

Natales.

III.
Pentaphyl-
lum aurco flore.

Quinquefol. IIII. flavo flo. II. species.

Elatior.

III.
Pentaphylloides
luteo flore.

gatori ferè similia, in quinque profundas fissuras divisa (quarum singulæ instar vulgaris Quinquefolij per oras serratæ sunt) molliora tamen, aliquantulum incana & splendentia, adstringētis gustus: ex horum medio cauliculi exeunt palmares, multifidi, qui pro stirpis exilitate satis magnis floribus præditi sunt, eleganti & planè aureo colore, multis intus croceis staminibus: semen aliorum Pentaphyllorum more, in fragi rudimentum congestum, fuscum, exile.

Crescit hoc similiter in summis Austriacarum Alpium jugis, quæ tamen herbosa sunt, & sub Iunij finem floret, in hortis autem Maio.

QUARTO, multa exeunt ab unâ radice capita ramosa, humi fusa, aliquot folijs Pentaphylli vulgaris & elatioris formâ similibus prædita, hoc est, quæ quinque foliolis in ambitu serratis, mollique lanugine pubescentibus constant, sed non, ut illa, incanis, gustu initio exsiccante, deinde nonnihil linguam vellicante: ex ijs capitibus prodeunt dodrantes inter dum cauliculi, similibus, sed minoribus, folijs ornati, gestantes in summo multos flores luteos elegantissimos, quinque folijs, ut superiorum, constantes, medium florem occupantibus multis luteis staminibus: semen in caput, & veluti fragi rudimentum congestum, fuscum: radix longa, dura, satis crassa, foris nigricans, & tenuibus fibris donata est: sed & rami illi humi fusi plerumque fibras agunt, & vicina loca occupant.

Nihil

Nihil illo vulgatus secundum vias, locis siccis & nudis Pannoniæ, Austriæ inferioris, Moraviæ, & Bohemiæ. Florere incipit ineunte propemodum Vere. Natales.

2. Cum eo nascitur atque etiam floret, minus tamen frequens, aliud hujus genus humi similiter fuscum, cujus cauliculi non virent sed purpurascunt, & graciliores sunt, folia angustiora, magis villosa, & illorum oræ altius serrata: flores etiam magis aurei: ceteris cōveniunt. Pentaphyl. repens minus aureo flore.

Quinquefol. v. fragiferum.

Pentaphyl. supin. quorundam Potentillæ facie.

QVINTVM, habet, quinque, sex, aut plures foliorum alas à radice prodeuntes, hoc est, longas costas rubentes, quibus quinque, ut plurimum, folia, interdum etiam septem inhaerent, contrario inter se foliorum exortu nascentia, uno, quod extremæ alæ insidet, impariter numerum faciente: sunt autem ea rugosa, villosa, per oras serrata, supina parte virentia, dorso aliquantulum incano, Fragariæ vulgaris foliorum pænè instar, minora tamè adstringentis aliquantulum saporis: assurgit deinde caulis gracilis, firmus, pedalis aut amplior, rubescens, in quo sparsa sunt rara folia infernis minora, quinque tamè ut illa numero, sed arctius conjuncta, summo autem fastigio, ubi in quosdam ramulos dividitur, terna tantum uni pediculo inhaerentia: ferunt verò ij ramuli, siue virgulæ, albos flores, vulgaris fragariæ floribus prorsus similes, nisi paulò minores essent, quinque foliolis, ut illa, constantes, & in medio lutea stamina obtinentes: quibus succedit fructus frago nō dissimilis, minor tamen, nec ullà saporis gratia cōmendabilis, qui in exigua rufescentia, & facile diffuētia semina transit: radix satis crassa, longa, dura, lignosa rubescit, & nigro adstringente cortice tecta est. Pentaphyl. fragiferum.

Nascitur in Leytenberg, locis umbrosis, ad arcem in media silvâ supra Manderstorf sitam, quo loco primū, & aliquot deinde annis duntaxat observabam. Sed anno M.D.LXXIX. copiosè nasci videbam inter Rabam, Muram, & Dravum Pannoniæ flumina, omnium autem abundantissimè circa Sakturnya Illis Comitidis de Zrinio arcem munitissimam, quæ sita est inter Muram & Dravum: crescit verò istic non modò in cædis silvis, sed etiam gramineis campis. Anno autem illum sequente etiam reperiebam aliquot ejus stirpes in silvis supra Petelstorf, secundo ferè à Viennâ miliari. Floret Maio, fructus paulò serius maturefcit, effluuntque, ut dixi, semina, quemadmodum in reliquis Quinquefolijs. Natales.

PRIORIS meminisse videtur diligentissimus Anguilara, opinione XII. Alterum fortè describit noster Lobelius in doctissimis adversarijs: nostrum tamen flores habet fragariæ floribus magnitudine non inferiores. Poterit autem eodem nomine, quo ille suum vocavit, insigniri, Pentaphyllum minimum & petræum. Tercio, Pentaphylli alpini flore aureo nomen indidi: licebit verò pro arbitrio nomē mutare. Commode Quartum dici poterit Pentaphyllum repens minus, Quintum Plinio forsitan non incognitum: nam lib. xxv. cap. ix.

Natural.

Quinquefo-
lium Plinij.

Natural. Hist. sic scribit. Quinquefolium nulli ignotū est, cum etiam fraga gignēdo com-
mendetur. Vulgaris certe fragaria tria duntaxat folia habet, nec verisimile est ejus stirpis
formam à Pliniano tempore mutatam, quare ad eam plantam, cujus Plinius jam dicto lo-
co meminit, minimè referri posse arbitror: hujus verò fructus esui nō aptus, facit, ut Quin-
quefolium Plinij esse, nostrum hoc quintum, asserere nō ausim. Nisi fortè eo loco Plinius
lapsus sit, & Fragariæ historiam cum Pentaphyllo confuderit: quæ enim postea addit, ad
Quinquefolium vulgare proculdubio pertinent. Vtut sit, hoc meum Pentaphyllon fragi-
ferum tantisper appellabo, donec aliud aptius nomen mihi aut alijs succurrat.

Pentaphyl.
supin. Poten-
silla facie.

Anserina
Tragi.

NEMINEM porro existimare velim, hoc meum idem esse cum Pentaphyllo supino Tor-
mentillæ facie, cujus iconem & historiam Lobelius in suis Observationibus exhibet; nam
illud etiam frequens est agro Viennensi, in extremis pratorum marginibus, secūdum silvas:
& nonnihil affinitatis cum Anserinâ Tragi, seu Potentillâ Fuchsj, habere potius videtur,
quàm cum Pentaphyllo, tametŭ neque incana sit planta, neque repat, sed humi duntaxat
diffusa sit.

MVLTA facultates tribuunt Veteres Quinquefolio, quas ex ipsorum libris petere po-
terunt studiosi. An verò quas hoc capite descripsi stirpes similibus viribus sint præditæ, me
latet: omnes tamen adstrictionis participes, ex quâ qualitate colligere possumus, in quibus-
dam, cum Quinquefolij facultatibus convenire.

HEPTAPHYLLON.

CAP. XIII.

Alchimilla vulgaris.

Heptaphyl-
lon.

Natales.

Tormentilla
candida.

BINI aut terni, huic Plantæ, ramuli ab eadem exeunt radice, teretes, firmi, pedales, ut
plurimum, aliquot geniculis donati, cū quibus etiam folia, sex, septem aut pluribus di-
visuris infecta ad pediculum usque, tota incana, & veluti argentea, adstringētis & resiccā-
tis, ut & tota planta, gustus: ex geniculis similia etiā prodeunt folia, sed minora: circa extre-
mos & summos ramulos glomeratim nascūtur numerosi flosculi, Oleæ floribus persimiles,
parvi, stellati & albi: radix illi satis crassa, foris nigricans, dodrantalis.

Provenit in Pyrenæis jugis apud Cantabros: memini & ante in Allobrogum Alpibus se-
rius florentem videre, cum apud Cantabros Maio floreat.

QVO nomine aut Veteribus, aut Neotericis, aut etiam à vulgo appelletur hæc planta,
mihi incompertum est. Heptaphylli nomenclaturam indidi, quòd plerumque septenis foli-
is ex eodem pediculo dependentibus, aut folio septifariam vel in septem lacinias diviso
constet. Historia illa universalis Plantarum, quæ post mearum Hispanicarum Observatio-
num evulgationem in lucem prodijt, Tormentillam candidam vocat. Ego ad Alchimillæ
vulgo

vulgo dictæ (quam etiam albo flore variantem aliquando videre memini) genus aliquod ^{Alchimilla} potius referendam esse censerem, tamen si Alchimilla folia non habeat tam altè dissecta: ^{albo flore.} qualitates tamen non sunt dissimiles.

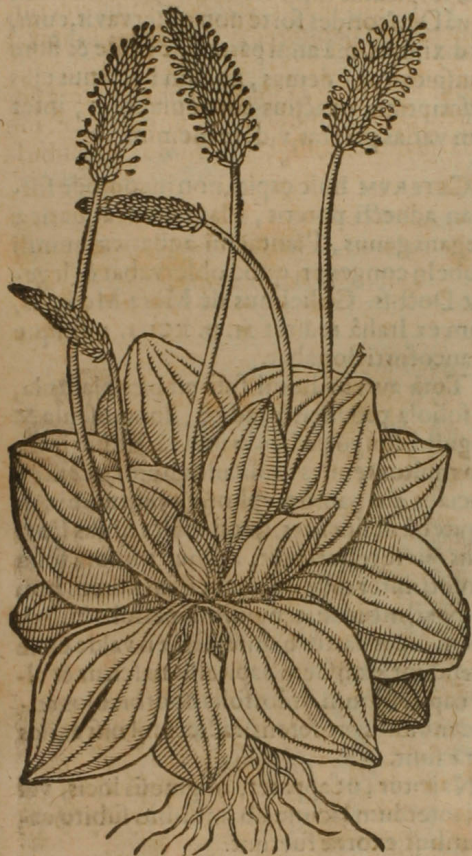
PLANTAGO.

CAP. XIII.

PLAGINIS varia sunt genera, satis vulgaris nunc notitiæ, quorum cum ab alijs tradita sit historia, ab ijs describendis abstinemus: quædam tamen videre memini, quorum mentione, nemo, quod sciam, hætenus fecit. Ea hoc capite comprehendere volui.

Plantago major incana.

Plantago peregrina latifol. Garet.

IN collibus Salmanticæ vicinis, alijs item Castellæ locis aridis, dum istic vivebam, Primum genus observabam, vulgari minus, folijs incanis, multaque lanugine obductis, humistratis, maximâ anni parte caule viduum, & floris expers: inter multas tamen plantas, nonnullas animadvertēbam Maio mense ferentes exiguum spicam Plantaginis instar, minorem, plenam florum palleſcentium. Ejus radix tenuis, longa, & nigra erat.

ALTERI multa sunt lata folia nervosa, illis fermè similia quæ in eo genere Plantaginis conspiciuntur, quæ à capite numerosis foliolis sibi invicem quasi imbricatim incumbentibus constante, & rosam plenam quodammodo emittente, Rosea vulgo cognominatur: inter quæ, quini aut seni progrediuntur nudi pediculi, capita mirum in modum variantia sustinentes: nam quædam Roseæ plantaginis capita æmulantur, alia spicæ instar sunt efformata, nonnulla ex mediâ rosâ brevem veluti spicam producunt, in quibusdam, ex infimâ spicæ parte, alia capitula dependent, alia aliter sunt efformata. Tota autem planta magis incana est quàm vulgaris rosea.

TERTIVM multa similiter ex radice promit folia Angustifoliæ plantaginis folijs non dissimilia inter quæ emergunt nudi etiam, ut in præcedente, pediculi, sive potius cauliculi, summo fastigio sustinentes capita multis longiusculis folijs (minoribus tamen & angustioribus, quàm quæ ex radice nata) constantia, deinde interdum ex illis foliosis capitibus plures alij pediculi, quorum fastigio innascuntur, spicarū loco alia foliacea capitula; prodeunt tamen, & alij ex radice pediculi, foliacea duntaxat capitula sustinentes.

Secundi & tertij iconem ad me mittebat Londino, honestissimus vir, & idem rei herbariæ studio valde se oblectans, Iacobus Garetus junior mihi amicissimus, anno M. D. XCII. Tertij tamen plantam ipsam virentem ante conspexeram Londini in exculto horto N. V.

KK

Edwardi

I.
Plantago
Salmantica
ensis.

II.
Plantago la-
tifol. exotica.

III.
Plantago an-
gustifolia
exotica.

Vnde nactus.

Plantago angustifol. Gareti prolifera.

Cynoglos.
Diosc. foris.Plantago
aquatica
primaria.

Holotheum Salmanticense majus.

H. majus.

H.
Holotheum
Salmantic.
primaria.

simile, theculis inclusum: radix est longa, tenuis, dura, & quodammodo lignosa.

Aridis

Edwardi Points Angli, anno M. D. XCI. An verò utrumque genus semen ferat, ignorabam dum hæc scriberem. Tertium tamen pangi posse puto capitibus foliosis in terram depactis, & forsitan etiam Secundum. Vtrumque genus deinde alui Lugduni apud Baravos, & latifolium semen præbere observavi.

Id porro, cujus primo loco memini, nō semel legitimum Dioscoridis Cynoglossum esse suspicatus sum: etenim si spicam florum (quā Dioscorides fortè non observavit, cum, ut dixi, maximā anni parte sine caule & flore conspiciatur) demas, nullam hætenus ejus descriptioni exactius convenientem, inter tam varias plantas, videre memini.

CETERVM huic capiti, non incōmodè forsitan adnecti poterit, Plantaginis aquaticæ elegans genus, Plantagini aquaticæ humili Lobelij congener, quod observabat & legebat Doctis. Gulielmus de Mera Medicus, dum ex Italiā rediret M. D. XCIII. mihiq̃ue Francofurti donabat.

Tota autem humi fusa est hæc plantula, & foliola producit à radice, longiuscula & angusta, longo pediculo innixa, atque inter illa multos tenues cauliculos, humi jacentes, uncialis, aut paulò amplioris longitudinis, in capitellū desinentes, quod, exiles fibras spargens, ijs se telluri figit, aliæque minora folia profert: inter quæ, quini aut seni (florem non cōspexi) orbiculi, tenuissimis petiolis innixi, qui in binas partes hiantes, semen valde exile ostendunt: ex ijsdem capitellis nascitur & alter capitellorum ordo, folia & orbiculos adhuc minor. s. proferens: radices nil nisi exiles fibræ sunt.

Nascitur, ut apparet, uliginosis locis, vel ubi interdum lacunæ, ab imbris subito cadentibus, exortæ fuerunt.

HOLOSTEVM SALMANTICENSE.

CAP. XV.

NON ignoro varias ostendi stirpes pro Holotheo, sive Holotheo, quarum nullam adhuc offendisse puto, quæ Holestij veri descriptioni exactè cōveniat. Quæ tamen inter reliquas proximius veterū descriptioni accedant, illam esse arbitror, quam cum Mompelliani tum Salmanticenses eo nomine donabant.

ILLARVM autem prior, Herbula est folijs ferè Plantaginis angustifoliz, verum, longè & minoribus & angustioribus, crebris, per terrā stratis, incanā lanugine obsitis, subadstringēte gustu: inter quæ quini aut seni cauliculi, seu potius pediculi nudi exiliunt, palmum alti, qui ferè à medio ad summū usque fastigium, multis & sese mutuo contingentibus flosculis ex herbaceo candicantibus ornati sunt, uti Coronopi spicæ: quibus deinde succedit semen Plantaginis semini valde

Aridis collibus Salmanticae vicinis provenit. Nusquam tamen majorem aut candidiorem observabam, quam juxta Valentiam Hispaniae secus vias. Flores proferebat Salmanticae Maio: Valentiae autem Martio & Aprilis initio.

Holosteum Salmantic. minus.

CRESKIT iisdem locis aliud ejus genus multo minus, cujus folia Psyllij foliorum latitudinem non excedunt, longiora tamen, & villosa quidem illa, sed minus incana superiore, in ceteris prorsus illi simile, eodemque tempore florens.

Id genus etiam olim observare memini Mompe- liano agro locis incultis & aridis.

UTRAQUE haec planta Salmanticensisibus Holo- steum dicebatur: posterior etiam apud Mompelia- nos hoc nomine insigniebatur: mihi utraque Plan- taginis angustifoliae genus potius videtur, licet (ut dixi) nullae proximius ad Holostei descriptionem accedant.

HOLESTII porro meminuit Diosc. lib. IIII. Holo- stion, inquit, herba est pusilla, tribus quatuorve digi- tis extra terram supereminens, folijs viticulifq; Co-

ronopo aut Gramini proximis, gustu adstringentibus: radice albâ, praetenui, usque in capil- lamenti speciem, longitudine quatuor digitorum. Nascitur in collibus terrenis.

PLINIVS lib. XXVII. cap. X. Holosteon herbam esse dicit sine duritiâ, ex adverso (sive per αὐτὸ πρᾶσιν) appellatum à Græcis, sicut fel dulce: reliqua, ut Dioscorides.

V s v s ejus adrupta, in vino potæ; nam & carnes coguntur decoctionibus additâ.

LEONTOPODIUM CRETICVM.

CAP. XVI.

FORSITAN & ad Plantaginis angusti- foliae, similiûmque classem, referenda ea planta, quam Fracofurti à duobus ami- cis ex Italiâ accipiebâ, diversa appellatione insignitam. Amplissimus enim vir Iacobus Antonius Cortusus mittebat eam adhuc tenellam, vestigia autem capitum adhuc retinentem, unâ cum iconè, ipsam stirpem satis scitè referèrte, addito Catanances no- mine. Iosephus verò à Casa bona ipsam plantam maturam & aridam, ac recens è Creta delatam, Leontopodij appellatione. Diligenter autem conferens utramq; cum Leontopodij & Catanances descriptione, animadverto notas aliquot habere satis inter se convenientes. Nam quantum ex tenellâ illa planta & iconè, à Cortuso mis- sa, colligere licet, herbula est statim à ter- rà proferens quaterna aut quina folia, lon- ga, angusta, tenella admodum & lanugi- nosa, inter quæ multi emergunt pedicelli, breves planè lanuginosi, ad terram inflexi, summo fastigio sustinètes aliquot capitu- la, multa lanugine obsita, in quibus flos, nò satis còspiciuus, ut, qualis sit, describi queat: radicis summû caput quodammodo squa- matum, à quo deinde ipsa radix descendès paulatim gracilescit, & in multas fibras de- sinit, fusco colore prædita. Planta autem matura & sicca à Casa bona transmissa, in- fimam foliorum partem duntaxat retine- bat, cum crassiore radice parte fibris orba,

pediculos deinde breviores, crassos, maximâ ex parte lanugine suâ destitutos, capitula fe- rentes crassiuscula & brevia in quibus apparebant quidâ albicantes flosculi nigricante um- bilico præditi, quandam foraminum speciem præbente: pediculi autem illi adèd incurva- bantur & contrahebantur ad ipsius radice caput, ut leoninum quodam modo pedem re- ferrent (unde fortè λεοντοπόδιον nomen) aut milvi exanimati contractis articulis pedem ex- primerent, quâ postremâ notâ affinitatē cum Catanance primâ haberet, reliquis verò notis

Leontopod. Creticum aliud.

Leontopodium
Diosc.Catanance
prima Di. f.Leontopodium
Plinij.Catanance
Plinij.

LIBRO autem xxvii. cap. etiam viii. Catanances mentionem facit. Catanancen Thessalam herbam, qualis sit, à nobis describi, supervacuum est: cum sit ejus usus ad amatoria tantum. Illud non ab re est dixisse, ad detegendas Magicas vanitates, electam ad hunc usum conjecturâ, quoniam arescens contraheret se ad speciem unguium milvi exanimati.

Tussilago alpina i. flore aperto.

Leontopodium
Bellij.1.
Tussilago al-
pina cane-
scentis folio.

plurimum ad Leontopodij descriptionem accederet. Vtriusque autem historiam ex Dioscoride proferam, addita tabellâ in qua utramque plantam recentem videlicet & aridam exprimi curabam, ut Lectores utriusque adminiculo facilius judicium ferre queant.

DIOSCORIDES igitur lib. iiii. Leontopodium sic describit. Leontopodion duorum digitorum herbula est, folia ferens angusta, longitudine trium quatuorve digitorum, villosa, & juxta radicem majore lanæ flocco incana: capitula in summo caule quasi perforata: in quibus flores nigri: semen usque ad spissâ lanugine involutum est, ut sæpe fallat: radice parvâ nititur, quam tradunt appensam ad amatoria prodesse, & tubercula discutere.

CATANANCEN autem primam tertio subsequente capite, hoc modo. Catanance una, folia Coronopi habet, longa, radicem juncei instar tenuem, capitula sena aut septena, in quibus semen orobo simile. Arescens curvatur in terram, & similis fit unguibus mortui milvij.

PLINIUS etiam utriusque meminit: Leontopodij quidem lib. xxvi. Nat. Hist. cap. viii. Leontopodion, alij Leuceoron, alij Dorypetron, alij Thorybetron vocant, cujus radix album silit, purgatque bilem, in aquam mulsam addito pondere denariorum duum. Nasceitur in campestri, & gracili solo. Semen ejus potum, lymphatica somnia facere dicitur.

HÆC cum de Leontopodio commentatus essem, misit ad me Doctiss. vir Honorius Bellus Cydoniâ, Cretæ insule urbe, Leontopodij suis coloribus expressam iconem, cum aliquot ejus plantis siccis multo veluti tomento obductis, quarum nonnullæ folia adhuc retinebant angusta, trinervia, capita florû inflexa & incurva, ad speciem milvinorû unguium, & unicâ spicas florum integras uncialis longitudinis nec contractas aut inflexas habente: ex quibus notis apparet hanc plantam è generibus Plantaginis angustifoliæ esse. Iconem quam ad me mittebat, sculpedam curabam, additâ in eadem tabella ejus plâtæ figurâ, quæ spicas integras habet. Sed lectorem moneo, ne ipsum pigeat consulere primam Honorij ad me epistolam, quam ad horum Commentariorum calcem reperiet.

Tussilago alpina. CAP. XVII.

B ECH II Alpini perelegantia duo genera in Austriacarum & Stiriacarum Alpium jugis observabam, quorum descriptionem hoc capite dare voluimus.

QVINA aut sena habet Primum folia, circinata ferè rotunditatis, Chamæcisso vulgari non valde dissimilia, in ambitu nonnihil sinuosa, & crenata, supernè rugosa, & nigricante viriditate splendentia, infernè candida & multo quasi tomento obstita, exsiccante initio gustu, deinde

deinde amaro:cauliculus nudus est,palmaris,concavus,in canâ lanugine pubescēs,unicum florem sustinens mucosum purpurascens,maturitate in pappum evanescentem: brevi postea arescit & perit is cauliculus,ut reliquo anni tempore,sine caule planta conspiciatur: radix fibrosa serpit, & in latum se diffundens, multas propagines agit tenuibus fibris sese firmantes.

Oritur in summis Austriæ & Stiriz jugis,& totos interdum cespites,cum Soldanellâ Alpina,cujus Tertio libro memini,occupat. Sub Iunij finem ut plurimum floret,interdum verò tantum Augusto mensē,pro aëris ratione & constitutione:in hortis, maturius, Aprili videlicet,in quibus etiam cauliculus magis adolescit.

Tussilago alpina i. flore evanido.

Tussilago alpina ii.

SECUNDVM à Primo non multum diffidet,figura enim foliorum eadem est,sapor idem, flos similiter purpurascens, radix etiam summâ tellure serpens, novâsque plantas subinde produciens:folia dumtaxat paulò ampliora nonnumquam conspiciuntur, neque aded splendent supernâ parte,aut aversâ candicant:sed tantummodò nonnullis villis obsita sunt.

Invenitur id in superiore collis parte post Monasterium Neuberg ad radices celsissimi jugi ejusdem nominis. Postea etiam observabam inferioribus jugis aliarû Alpium,gramineis locis. Initio, Asarinam esse existimabam, frustra tamen requirens flosculorum quos Matthiolus suæ Asarinæ adpingit,vestigia:sed flores in nonnullis deinde plantis conspecti, omnem dubitationis ansam præciderunt, ut certo statuere possem Tussilaginis montanæ genus esse. Maio floret in hortos translata & Aprili,ubi formam non immutat,quemadmodum nec superior:hujus etiam cauliculus paulò longior est superiore.

Sed subibat mentem cogitatio,eam stirpem quam Matthiolus Asarinam appellat, hoc bechium secundû esse posse,& illius iconem non satis fideliter fuisse expressam,in quâ forsitan pictor ex arida plantâ,& ante quàm in florē abiret lectâ,emergentis primum floris capitulum discernere non potuit:certè natales satis cōveniunt. Sed nihil pronuntio:hæc dumtaxat monere volui,ut Lectoribus occasione præberem,de hac re accuratius cogitandi.

GALENVS Tussilaginis (cujus has plantulas genera esse non dubito) meminisse libro vi. simpl.med.his verbis:Bechium ideo sic nuncupatum est,quod βήχας, hoc est,tusses,& orthopnæas juvare creditum sit,si quis videlicet folia arida sumens,aut radicem in prunis accendens,ascendentem inde fumum inspiratu attrahat. Est autem modicè acris,ut sine molestia,noxave,omnes thoracis abscessus rumpere credatur. Sanè virentia folia partes crudâ inflammatione obsessas,illitu extrinsecus adjuvant,propter aqueæ humiditatis admistionem,qua omnia viridia,tenerâque participant,alia plus,alia minus.

MATTHIOLVS porrò suam Asarinam asserit,modicam abstergendi vim habere,sed attenuandi,incidendi,aperiendique magis præstantem:potam drachmæ pondere ex mulsâ,sive oxymelite alvum exolvere,ducereque crassam pituitam & atros humores: ideo novos quosdam herbarios præferre ad luis venereæ dolores & articulorum morbos: dari utiliter hydropicis,& morbo regio laborantibus,nec deesse,qui ad comitiales & resolutos eam propinandam consulant,nempe aut herbam per sese, aut ejus decoctum: urinam ciere & menses,& vermes intestinorum necare.

CALTHA palustris quorundam,sive potiùs CHAMÆLEVCE pleno flore. CAP. XVIII.

PLANTAM illam circa rivos aquarum & uliginosis pratis nascentem, quam vulgus Herbariorum Caltham palustrem,nonnulli Chelidonium aquaticum appellant,Doctissimus Anguilara Opinionum lib. xii. Chamæleucem Plinij esse existimat, iisdemque

ii.
Tussilago alpina glabro folio.

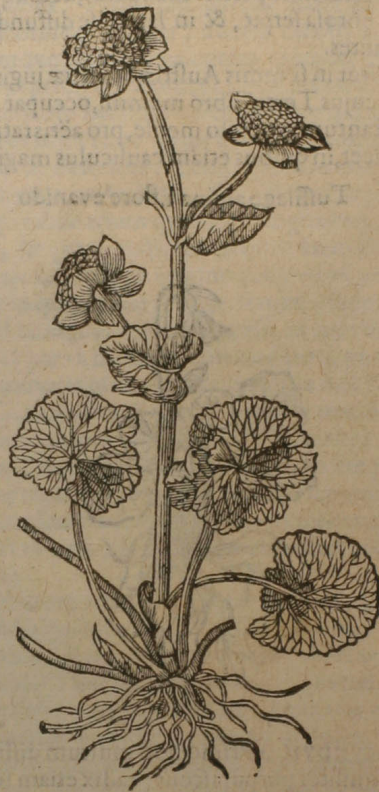
Asarina Matthioli.

Bechium unde dictum.

Ejus qualitates.

Asarina faculratet.

Caltha palustris. Chamæleuce Plinij.

*Caltha palustris vulgaris.**Caltha palustris pleno flore.*

adhuc nominibus cognitam dicit Patavino agro, quibus Plinius Lib. xxiiii. cap. xv. eam donat, nempe Frani (Plin. Farrani) & Farfugij. Cl. Matthioli commentarijs in Lib. i. Diofcor. cap. de Tussilagine, ejus opinioni assentitur, assentiuntur & alij.

Cum verò illa (ut quæ in singulis regionibus nascatur) omnibus nota sit, & à reliquis qui Scirpium Historias evulgarunt, descripta; super vacuum esset ejus historiam hic repetere: iconem tamen subijcere necessarium duximus, ut conspici queat, quale discrimen sit inter ipsam, & aliam quam observabam, cujus nunc historiam dabimus.

Caltha palustris pleno flore.

MULTA autem habet, Aliud illud genus à me observatum, folia, circumatæ fere rotunditatis, succulenta, venosa, in ambitu nonnihil, vulgaris foliorum instar, serrata: prodeunt inter illa palmares caules, interdum etiam (si udo pinguique solo nascatur) pedales & majores, obliqui, in aliquot alas divisi, quæ, ut plurimum, vulgaris more, ex summo geniculo binos proferunt flores, uncialibus petiolis innitentes, multiplici foliorum texturâ constantes, coloris plane aurei, quorum quina inferiora, reliqua veluti sustinentia & amplectentia, majuscula sunt: radix, non minus quàm vulgaris, multis candidis crassiusculisque fibris prædita est. Floret eodem, quo vulgaris, tempore, interdum etiam denuo Autumno.

Natales.

Ex Saltzburgensibus pratis (in quibus copiosè nasci intelligebam) primùm Viennam Austriæ delata, Nobilibus Matronis cepit esse in delitijs, cum istuc viverem: postea, etiam ex Augusta Vindelicorum accersita: verùm non adeo elegans ut prima, sed paulo humilior: ejus item folia minus vegeta, & quasi palleſcentia: flos etiam dilutior, & magis pallens. Augustanæ fere similes plantæ paucæ, inventæ sunt pratis quibusdam uliginosis, Francoforto ad Mœnum vicinis, anno M. D. xci. aliquot etiam flore quidem pleno, sed rarioribus folijs constante, quæ in hortum illatæ, sequente anno, simplici florum textura præditos tulerunt flores, instar vulgaris. Abijcere tamen nolui: nam experiri volebam an anno M. D. xciii. simplices flores porro ferre pergent: verùm per infortunium non licuit: quam autem Lugdunum Batavorum detuli, ut istuc etiam observare liceret, simplum florem mihi semper præbuit.

Chamaeleucis Esculenta.

CETERVM Plinius Chamaeleucas radicem imponi scribit carbonibus Cupressi, atque cum nidorem per infumibulum imbibere in vetere tussi.

CACALIA.

CACALIA.

CAP. XIX.

AD Tussilaginis etiam genera, haud dubiè referenda est planta illa, quæ, in omnibus Austriacis Stiriacisque jugis obvia, à nonnullis Cacalia appellatur, cujus duò genera observabam.

Cacalia incano folio.

Cacalia glabro folio.

VNUM multis præditum folijs, Tussilaginis vulgaris folijs pænè similibus, majoribus tamen, mediæque inter illius, & alterius majoris, Petasitis vulgo creditæ, folia, quodam modo magnitudinis, circinata ferè rotunditatis, in ambitu serratis, supernè dilutius virentibus, infernè incanis, in quibus multæ apparent venæ sive nervi, gustus ingrati, amariusculi, & calidi, innituntur autem purpurascens & striatis pediculis: caulis illi bicubitalis interdum, striatus, purpurascens, non secus ac foliorum pediculi, cui per intervalla innascuntur alia folia oblongis pediculis prædita, supra dictis minora, magis angulosa, etiam in ambitu serrata: supremus caulis extremique ramuli purpurascens capitulorum congeriem instar umbellarum ferunt, in quibus terni plerumque flosculi quaternis foliolis, bifidoque stilo constantes, purpurascens coloris, odorisque valde tenuis, non tamen ingrati, qui deinde in pappum seu lanuginem abeunt (perinde fere ut Eupatorij aquatici flores) in qua oblongum semen latet: radix in multa capita extuberat, frequentibusque candidis, longis fibris donata est, singulis annis novos caules ad latera proferens.

i.
Cacalia vul-
garis incanò
folio.

ALTERIVS folia magis cutacea sunt (si sic loqui licet) & duriora, supernè saturatius virentia, nec subtrus incana, nec anteriore parte, qua pediculo inhærent simul coeuntia ut in priore, pediculisve striatis innixa, sed rotundis & lævibus, perinde tamen ut illa frequentibus venis ornata, & in ambitu serrata, ingrato similiter gustu, amariusculo & calido: caules etiam læviores, & flosculi dilutiores: in ceteris conveniunt.

ii.
Cacalia gla-
bro folio.

Nascuntur commemoratis jugis ad silvarum margines, inter frutices, & umbrosis locis.

OBSEVBABAM & aliam quandam plantam in montanis pratis nascentem, secundum villarum stabula, cujus folia postremæ Cacaliæ folijs valde erant similia: neque radix etiam erat dissimilis. Verum *καυλον* illam semper deprehendi: nec unquam ab illis montanis hominibus intelligere potui florè mne ferat, an non.

Cacalia con-
gener plantæ.

TAMETSI porro dubitari possit, an quæ Cacaliæ nomine vulgo agnoscitur, cum Cacaliâ Dioscoridi descripta, & Plinianâ (quæ & utrique Leontice nuncupata) conveniat:

Cacalia
Diosc
Cacalia Plin.

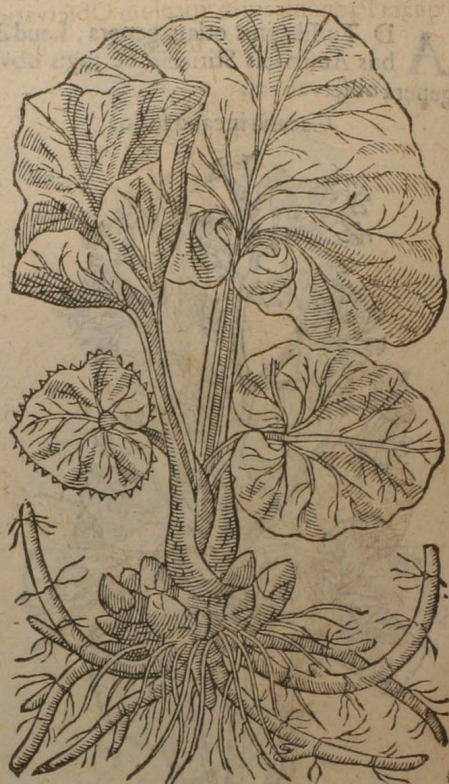
facultates

Petasites florens.

Petasites sine flore.

Pyrola i. vulgarior.

Petasites
vulg.Petasites
albo flore.I.
Pyrola vulg.
differentia.

facultates tamen uterque suæ Cacaliæ tribuit à Tussilaginis (cujus haud dubiè hæc nostra Cacalia genus est) facultatibus non alienas. Scribunt enim Dioscorides Lib. iiii. cap. De Cacaliâ, ejus radicem in vino madefactam ut Tragacantha, delinctu & manducatu per se tussibus, & arteriæ scabritijs mederi. Plinius autem Lib. xxvi. Nat. Hist. cap. vi. radicem Cacaliæ commanducatam, & in vino madefactam, non tussi tantum, sed & faucibus prodesse.

ABVNDÉ etiam in Pannoniâ, Austriâ & Sciriâ sponte crescentem reperièbam plantam illam quæ vulgo Petasites credita est, doctiorum tamen omnium judicio, inter Tussilagines referendam, & à foliorum amplitudine Tussilaginem majorem nuncupandam. Eam albo flore variantem aliquando videre memini.

PYROLA.

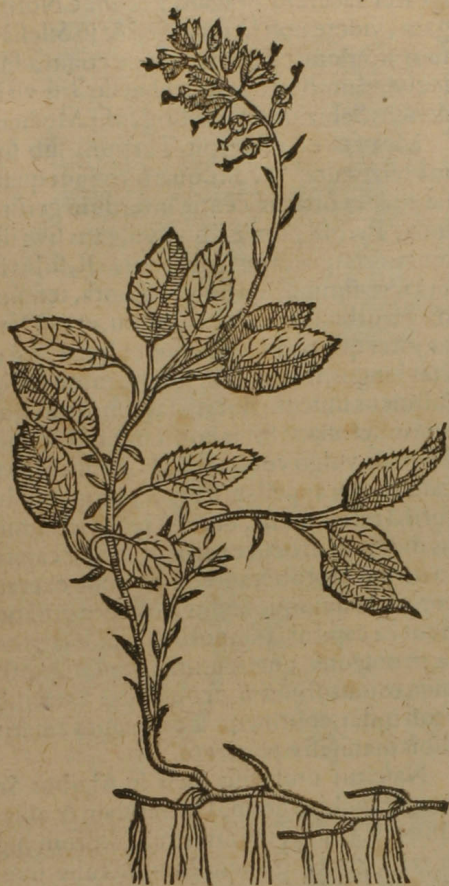
CAP. XX.

VULGARIS Pyrolæ binas observabam differentias: unam, satis amplum molleq; folium habentem: alteram, minus & durius, Soldanellæ alpinæ minutionis folio fermè æquale, nascentem utramque plerisque Pannoniæ, Austriæ & Stirix locis, cum paulo editioribus inter frutices, tum herbis ad quorundam siciorum pratorum umbrosos margines: omnium autem copiosissimè silvosis quibusdam pratis ad Maubach Cartusianorum cœnobium in Vienneis saltu situm, atque etiam in silvâ arcis Entzeßdorf im langhe thall proximâ, quinto ab urbe Viennâ germanico miliari, sive unius fere diei itinere. Sed cum vulgarioris historia, à plerisque

plerisque alijs sit prodita, eam retexere non est operæpretium, ejus duntaxat mentionem facere volumus, ut prolata ejus icone, tria alia genera ipsi subijceremus, à nemine antequàm Pannonicarum Stirpium Observationes in publicum emitterem, adhuc descripta.

Pyrola II. tenerior.

Pyrola III. fruticans.

DIFFERT autem Primum genus à vulgari, cauliculorum gracilitate, & foliorum florumque tenuitate: hujus enim folia non adeo crassa carnosaque sunt, sed tenuia admodum, mucronata, in ambitu tenuissimè serrata, atriora, pyrique folium referentia: flos in cauliculis vulgaris pyrolæ flori similis, minor tamen, & frequentior: ei succedunt pentagona, ut in vulgari, capitula stilo prominente, radix etiam serpit, non minus quàm vulgaris radix, & subinde nova germina è longis pediculis sub musco latentibus profert.

11.
Pyrola tenerior.

Crescit in Alpium Austriacarum & Stiriacarum jugis, loco umbroso inter frutices muscumque terrestrem, sed uberrimè in silvâ illâ jam memoratâ arcis Entzeßtorf vicinâ. Memini etiam olim colligere in jugis Lausannæ Allobrogum ad Lemannum lacum proximis. Floret Junio & Julio, interdum etiam Augusto.

Natalis.

Miror autem quid Dalechampium moverit, ut hanc inter Ambrosias collocet, Ambrosiamque montanam nuncupet, quam si degustasset, non dubito, quin sententiam mutasset, nam longè aliud hujus temperamentum quàm Ambrosiæ.

ELEGANTISSIMUM est Alterum genus, interdum quodammodo fruticans: nam novelli brevèsque ramuli, singulis annis succrescentes, aliquot annos firmi viridèsque permanent, & supra tellurem eminent, donec tandem pondere suo depressi, humi procumbant, & musco se condant, fibrasque interdum agant: folia ut plurimum ad singula internodia, ubi novi ramuli succrescunt, bina, terna, aut quaterna habet, carnosâ, supernè saturatiùs virentia & splendentia, Chamædaphnes (quam vulgus Laureolam vocat) folijs, formâ & magnitudine propè similia, in ambitu tamen serrata, gustu admodum exsiccante, deinde amaricante, ut reliquarum Pyrolarum folia: ex horum medio solent Aprili nova germina prodire, quæ foliolis veluti squamulis prædita, in virgulas tandem desinunt, quibus terni, quaterni, interdum etiam quini insident flores, vulgaris Pyrolæ floribus similes, paulo tamen majores, ex albo purpurascens; quibus excussis, succedunt pentagona capitula, tenui semine instar scobis plena, quæ cum suis virgulis hieme exarescunt: radix, sive potius cauliculi sub musco latentes, longè lateq; summâ tellure sparguntur, & subinde fibras agunt.

111.
Pyrola fruticans.

Abundè provenit in silvis Entzeßtorf, generosi Dn. Wolhij Christophori ab Entzeßtorf arcis ante memoratæ vicinis, vulgari & Primo permixtum interdum, ubi anno MDLXXIX. primum observabam, & ab incolis Wintergruen (quod hieme vireat) communium vulgarium nomine

Natalis.

Pyrola IIII. minima.

IIII.
Pyrola mini-
ma.

Nasalo.

Lunaria botrytis, minor.

Facultates.

Lunaria mi-
nor botrytis.

nomine appellari intelligebam. Audiebam & in Bohemicis silvis frequentem, mihi tamen illas penetranti, dum eodem anno Viennâ iter facerem Pragam, & inde Noribergam, videre non licuit. Sed & in Silesiâ natam similem plantam, iconē etiam additâ, sequēte anno ad nos mittebat doctiss. vir Fridericus Sebizius, Ducis Brigenfis Medicus.

MVLTI etiam serpit Tertium sub summâ terre cute viticulis, quæ terna aut quaterna eodem ortu nascentia interdum gerūt foliola, Pyrolæ primæ, non vulgaris siue illius tenerioris quæ ante hanc tertia est, folijs formâ ferè similia, sed longè minora, tenuiora, magis orbiculata, & in ambitu, etiam serrata: inter quæ pediculus eminet binas ferè uncias longus, nudus, tenellus, summo fastigio sustinens unicum florem satis magnū, quinque mucronatis folijs constantem, Graminis Parnassi, vulgo vocati, quod Cordus Hepaticam albam appellat, florem, propemodum formâ referentem, decem reflexis staminulis medium orbem exornantibus, & capitulo in medio protuberante, stilūque exerente coronulâ quinque radijs cōstante ornatum: sunt ea capitula temporis successu satis crassa, pentagona, quæ matura, copiosissimū semen minutissimum, scobis ligni à vermibus erosi instar, continent. Tota planta amaritudinis manifestæ particeps.

Nascitur umbrosis locis in Alpibus Sneberg, Hochbergerin, Durrenstein & alijs vicinis circa radices summorū illorū jugorū. Floret sub finem Iunij & Iulio: semen Augusto maturum.

NON dubium est quin omnes hæ plantæ similibus cum vulgari Pyrola facultatibus sint præditæ, quandoquidem eadem qualitates habent.

DESICCAT autem, adstringit, & glutinat vulgaris Pyrola: Foliorū succus illitus, recentia vulnera sanat. Idem etiam præstant folia. Eorundem ex vino decoctum, si bibatur, interna vulnera sanare creditur, propterea vulnerarijs potionibus addi solet.

LUNARIA MINOR RAMOSA.

CAP. XXI.

CRESKIT etiam in Pannonicis, Noricisque, ex veterum Geographorum descriptione, jugis, præsertim verò in pratis quæ silvis cinguntur, ante quàm suprema Alpiū supercilia attingas, Lunaria illa minor, quæ & botrytis cognominata, cujus historiâ plerique descripserunt, & facultates mirè commendarunt in internis vulneribus: quamq; C. V. Fab. Columna Epimedium Diosc. esse censet. De illa autem hic agere non est animus, sed de alia ejus specie rarissima, quam quidem nullibi nascentem vidi; sed in Silesiâ quodam monte natam, & erutam, ad me mittebant Viennam Austriæ Doctissimi Viri Fridericus Sebizius & Achilles Cromerus

Medici, fidâ amicitia mihi conjuncti, cum Pannonicarū Stirpiū Historiam describerem.

DODRAN.

Lunaria minor ramosa.

DODRANTALIS autem est planta, statim à radice, unam aut aliam foliorum alam, sive folium ramosum & multifidum, frequentibus folijs, vulgaris Lunariæ minoris folijs ferè similibus constans, sed longioribus & crassiusculis, crebrâque incisurâ divisus, colore, ut in vulgari, viridi dilutiore & quodammodo pallecente: secundâ ala, ut quæ tenerior, & postremo nata, tenui quadam, sed rarâ admodum lanugine pubescere videtur, succulentiorque est prima: ex ejus quasi utero, secundum radicem emergit cauliculus pinguis & succulentus, sustinens multifidam & majorem uvam (florisne an fructus dicere debeâ, hæreo) quàm vulgaris, aliqui admodum similem, quæ at in albam fatinam, quemadmodum in vulgari resolvatur, affirmare non ausim, quandoquidem nondum maturæ erutæ fuerant, quas accipiebam plantæ, inter quas una fuit quæ ternos botros protulerat: radix vulgaris instar, multis fibris latè in ambitum sparsis, crassioribus tamè, constat.

In altis Silesiæ montibus gignitur: apparere autem & florere eodem cum vulgari tempore nobis significabant. Ioannes Aicholtzius Medicus Viennensis, ad quem etiam mittebantur ab iisdem amicis aliquot recentes ejus plantæ, sæpe in hortum suum intulit: sed comprehendere noluerunt, omnem enim culturam respicere videntur, quemadmodum pleræque aliarum montanarum.

LUNARIÆ minoris aliam elegantem speciem etiam ramosam exhibet C. V. Ioachim Camerarius.

Camerarius Ioach. F. Archiatros Noribergensis ex Angliâ allatam, in Epitome Matthioli ab ipso diligenter auctâ & locupletatâ.

Ceterum Silesij suam illam ramosam *Nechterwiderthon* appellant, hoc est, *Trichomanes* legitimum. Vulgarem verò Itali *Lunaria del grappolo*: Germani *Montrauten* & *Monttraut* nominant.

VULNERARIAM autem esse plantam, omnes Recentiores rei herbariæ scriptores tradunt: potam, intrinsecas corporis fracturas curare, & extrinsecas illitam: mirè etiam commendatur ad puerorum enterocelas: tota planta in pulverem contrita ex vino austero pota utilis esse perhibetur dysentericis, & albas uteri fluxiones, simul etiam tubentes, sistere.

DENTARIA, vulgo dicta.

CAP. XXII.

EIVS Plantæ quæ, à dentatâ radice, apud Recentiores rei herbariæ scriptores, Dentariæ nomen obtinuit, varia sunt genera, à me quidè varijs in regionibus observata: sed non omnia descripta, quia ex his nonnulla etiam ab alijs prodita memoriz. Singulorum tamen quæ observabamus, mentionem hoc capite faciemus; ab ijs exordium facientes, quæ radicem maximè dentatam habent, & ἀφύλλαι sunt.

PRIMA autem sit illa, quæ Cordo, quæ Matthiolo, fuit cognita, longâ & crassâ radice, ex multis veluti dentibus squamatim compactis, constante, nullum caulem, nullum folium ferens, sed succulentum pediculum duntaxat promens, pedalem, Leimodori pediculo ferè æqualem, floribus etiam illis formâ similibus onustum, coloris carnei elegantissimi, illis in semen abeuntibus, marcescit caulis, nulloque alio plantæ vestigio relicto, radix reliquo tempore sub terra latet.

Multis locis nascitur, frequentem tamen reperiebam in Leytano saltu, sive Leytenberg supra oppidum Manderstorf, & Viennensi silvâ, inter frutices umbroso loco nascentem, & Aprilis florentem. Postea illius radices fortè etiam eruebam Iunio anni M. D. XC. in montibus Francosurtoad Mœnum vicinis & ei urbi ad Septentrionem objectis (cùm alias stirpes eximere vellem) sub arboribus & fruticibus crescentem.

ALTERA tota tenella est, radicemque habet candidam, è multis veluti denticulis congestam, cauliculum, seu potius pediculum proferentem dodrantalem aut paulò ampliorum, succi plenum, & quasi transparentem, candicantem, foliorum expertem, quibusdam tantum velut articulis distinctum: qui flores summo fastigio gerebat binos aut ternos alternatim.

Dentaria major, five ἀφύλλος I.

Dentaria coralloide radice, five ἀφύλλος III.

ternatim dispositos, ex albo purpurascens, nigræ violæ, aut verius orchidis seu leimodori
florum æmulos, & valde tenellos.

Natales.

Florentem Augusto mense inveniebamus ad radices Etscheri jugi (dum illud anno re-
paratæ salutis humanæ M. D. LXXVIII. per silvam conscenderemus) sub abietibus, alijsque
hujus generis arboribus, quod sol vix unquam penetrat, nullæque propè aliæ stirpes nascun-
tur. Similem porro etiam Augusto mense florentem pedalis altitudinis cauliculo succu-
lento, plures flores omnino niveos ferente, simili formâ præditos, prominentibus ex hiatu
purpurascens villis, majore copiâ sub abietibus & fagis umbroso admodum loco repe-
riebam, dum quinquennio post, ex Sneberg, comite ibicum venatore itineris duce, per aliud
jugum in Rehenaw descenderem. Sed & illa amplior adhuc, pluribusque floribus onusta,
anno M. D. LXXXIX. eruebatur in silvâ Francofurto ad Mœnum vicina, Junio mense.

III.
Dentaria
ἀφύλλος cer-
tia, five α-
φύλλος δ'.

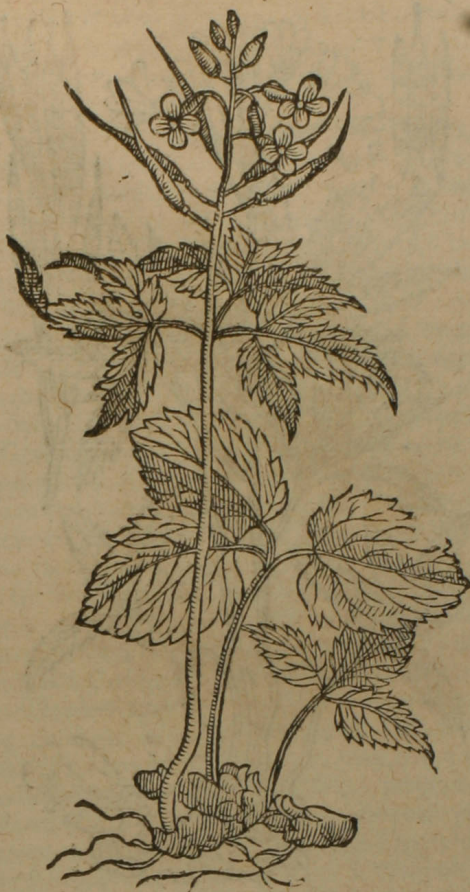
TERTIÆ flores sunt quinque aut sex, minores, orchidis pumilæ floribus pares, simili-
ter ex herbaceo pallescentes (labro tamen propendente exalbido, & circa umbilicum pur-
pureis radijs insignito) inodori, spicæ in speciei in palmari cauliculo enascentes, folijs caren-
te, & subfuscis veluti vaginulis recondito: radix illi ramosa, corallij instar, prorsus alba, succi
plena, nullis fibris cohærens, amariusculi saporis.

Natales.

Hanc duntaxat observabam Maio mense florentem, anno M. D. LXXC. in silvâ recens cæsâ,
paulò supra Entzestorf im langhe thal ante memoratâ.

IIII.
Dentaria
baccifera.

OBLONGA serpit radice Quarta, dentatâ quidem, sed veluti ex multis nodis constan-
te, albâ, interdum etiam pupurascens, subinde ex lateribus novas propagines generante,
ingrato, & linguam primum siccâte gustu, deinde acri: ex cujus lateribus prodeunt oblon-
go pediculo, five costæ (quæ secundum terram purpurascit, postea viridis est) in hæretia fo-
lia, quina plerumque, interdum plura, magnâ ex parte inter se opposita, alteròq; latere tan-
tum crenata, eo, quod imparem numerum facit, & extremæ alæ insidet, duntaxat utrimque
crenato, gustu initio acido, postea acri & fervente: caulis cubitalis est, gracilis, nudus, quem
circa medium binæ aut ternæ alæ, interdum plures, ex tribus tantum modo folijs, jam de-
scriptis respondentibus, constantes ambiunt, superna verò pars oblongis angustisq; folijs,
nunc leviter, modò nihil crenatis, confuso ordine obfita est: extremo cauli insident quater-
ni, quini, aut plures flores, Leucoij, aut Hesperidis florum quidem æmuli, sed minores, qua-
tuor folijs albis, aut ex candido leviter purpurascens, præditi: quibus succedunt siliques
seu cornicula, Sinapi corniculis similia, breviora tamen, quæ, una cum suis pediculis mar-
cescentia, plerumque decidunt & pereunt, nonnumquam tamen crassescunt & matura, fe-
men fe-

men ferunt Hesperidis semini ferè par, quod dissiliens corniculis excutitur. Sed præter id semen, ad singulorum ferè foliorum, quæ caulem ambiunt alas & exortum, tubercula quædam adnascuntur, bulbulis Lilij cruenti illius quod Marragon bulbiferum vulgo appellatur, haud absimilia, ac velut è squamis compacta, initio viridia, deinde pulla, ingrati admodum gustus, quæ faciliè decutiuntur, & præmatura sponte decidunt, terræque sepulta, novellas plantas gignunt.

Reperitur, ut puto, hoc genus in omnibus Germaniæ montanis silvis. Nam memini erue- Natalis
re suis bulbulis onustum anno M. D. XLVIII. comite C. V. Andræa Hyperio, in silvis Hassiæ non procul Martpurgo, & doctiss. vir Ludovicus Ioachimi F. Camerarius, plantam aridam ad me mittens Viennam, in Misniâ inveni signficabat, ego verò, dum istic agerem, aliquoties vicinis Viennæ saltibus, opacisque silvis Austriæ, Stiriæ, Carinthiæ, Pannoniæque observabam, demum etiam vicinis Francoforto ad Mœnum montanis silvis cum illâ primâ v.
τρίφυλλος: sed & anno M. D. XCII. vir doctissimus idemque politissimus Ferrantes Imper- Dentaria
ratus Francofurtum ad me mittebat Neapoli Apuliæ cum alijs elegantibus stirpibus. Flo- τρίφυλλος.
rere autem solet Aprili: bulbuli nigricantes Maio conspici, alarum cavis inhærentes.

CAULEM profert Quinta pedalem, firmum, rotundum, levem, quem, in summo ferè, ambiunt terni pediculi (rarissimè plures) singuli terna folia sustinentes, ampla, mucronata, in ambitu serrata, saturatè virentia, gustu fervido: summum caulem exornant quini aut se-
ni flores, quatuor folijs constantes, Dentariæ Heptaphylli florum æmuli, deorsum spectan-
tes & propendentes, colore ex herbaceo pallescente: flores sequuntur oblonga cornicula,
torosa, mucronata, qualia sunt Dentariarum Pentaphylli & Heptaphylli cornicula, & in
his etiam simile semen, hoc est, Hesperidis ferè, sed crassius atque virescens, quod dissilien-
tibus corniculis exilit, antè quàm probè maturum videatur: alia præterea folia à radice pro-
fert, terna tantum in singulis oblongis pediculis nascentia, superioribus multo ampliora,
sed breviora: radix novella alba est, vetusta nigricat, multis articulis sic distincta, ut è pluri-
mis dentibus coagmentata videatur, Dentariæ v.
αφύλλος radici non valde absimilis. Dentaria
τρίφυλλος.

Exit in umbrosis Austriæ, Stiriæ, Carinthiæ, Pannoniæque silvis, non modò ad montium Natalis.
radices, sed etiam circa mediam eorum regionem, ubi præaltarum arborum silvæ ut pluri-
mum, in Alpibus hujusmodi, desinere solent. Inveniebam & ultra Dravum, in monte
Grebén imminenti, cum Quarto genere bulbifero: atque etiam Herciniâ silvâ Bohe-
miam ambiente.

Floret Aprili, vicinis Viennæ Austriæ silvis, & alijs humilioribus: semine prægnans est, Tempus.
Maio. At in montibus, hæc omnia seriùs.

vi.
Dentaria
πεντάφυλλος.

SEXTAE à radice nodosâ, & in plurimos articulos distinctâ, tenuibûsque aliquot fibris ex articularum distinctione prodeuntibus donatâ, exeunt aliquot folia, longis pediculis nixa, in quinque profundas & ad pediculum usque sectas lacinias, in ambitu crenatas, divisa, scabra & tactu aspera, saturè virentia: caulis pedalis aut amplior, rotundus, quibusdam ex intervallo folijs, alijs paribus, donata, summo fastigio quinos aut senos flores bulbiferæ floribus similes gerens, colore tamen paulò magis saturatè purpurascente, qualis sèrè in floribus Violæ latifoliæ non vivacis, quam nonnulli Lunariam Græcam appellant: succedunt longiora cornicula, semine, quale Quarta & Quinta habent, plena.

vii.
Dentaria
πεντάφυλλος
altéra.

MAGIS est dentata Septimæ radix, sive inæqualis, & pluribus crassis squamis, quemadmodum propè Primæ radix, exasperata, & raris fibris inter illas nascentibus, prædita, ex qua prodit caulis rotundus, pedalis, in quo per intervalla quina folia longiusculo pediculo subnixa, lóga, in ambitu serrata, molliora quàm in superiore, neque adeò saturâ viriditate prædita: flores in summo fastigio Sextæ floribus persimiles, quatuor videlicet folijs, Leucoij florum instar, constantes, colore Sextæ floribus non dispari.

viii.
Dentaria
επτάφυλλος.

OCTAVAE aliquot è radice exeunt folia, quina interdum, sed maximâ ex parte septena, longæ costæ inhærentia, foliorum fraxini instar digesta, hoc est, ut ex adverso bina semper respondeant, folium impar extremam alam occupet, omnia in ambitu serrata, dilutius virentia quàm Sextæ folia, & subrus candicantia: caulem etiam pedalem, rotundum, binæ aut ternæ foliorum alæ, ijs quæ à radice prodeunt non dissimiles, ornant, ejus autem summum, flores Superioris floribus pares, quatuor videlicet folijs constâtes, candidi tamen coloris: cornicula quæ succedunt, etiam paria, simile semen continentia: radix minus squamata, quàm præcedentis, Quintæ radici fermè respondens, & paucis crassioribus fibris firmata.

Natales.

Sextam & Octavam ad Allobrogicarum Alpium radices supra Lemanum lacum, sponte nascentes observare memini, ante quadraginta annos, dum per Helvetios, è Galliâ Narbonensi, in patriam redirem, præclusâ per reliquam Galliam viâ, feruente bello inter Imp. Carolum V. & Galliæ Regem Henric. II. Septimam autem Machliniæ nascentem conspicebam in cultissimo horto Ill. Viri Ioannis de Brancion, mihi semper carissimi fratris loco habiti, ex Allobrogibus aut Italiâ acceptam. Quin & doctissimus Vir Ferrantes Imperatus, in eo catalogo stirpium bulbosarum & tuberosarum, quæ Neapolitano regno nascuntur, quémque mittebat ad Ill. Virum Ioan. Vinc. Pinellum (qui meo nomine hoc ab ipso petierat) enumerat Dentarias Quinquefoliam, Septifoliam & Corallinam, quam vulgo nuncupari

Dentaria VIII. ἐπὶ ἀφύλλος.

nuncupari ait *Sequitia Romana*, & à levibus quibusdam mulierculis usurpari ad amatoria. Illas verò nusquam in Pannoniâ aut vicinis regionibus conspiciere licuit.

Sequitia Romana.

AN porro veteribus fuerint notæ hæ Plantæ, nondum mihi constat. Priorem Cordus Anblatum cognominavit à Germanica voce anblat/ quasi dixisset foliorum expertem, quia nulla in caule sive pediculo flores sustinente, nec ex radice exeuntia conspiciuntur, in hac planta, folia: Matthiolus à radice detrata, Dentariam majorem appellavit: mihi non incommodè Dentaria ἀφύλλος major dici posse videtur: à rhizotomis mulierculis S. Georgii wurzel/ hoc est, S. Georgij radix nuncupatur, quod fortè circa diem D. Georgii nuncupatum, interdum germinare conspiciatur. Alteri Dentariæ ἀφύλλος secundæ sive minoris nomē dedi, vulgare nullum nomen intellexi: quemadmodum nec Tertiam, quæ Dentaria ἀφύλλος κοραλλοειδής (à radice corallini ramis speciem referente) à me cognominata est. Quartam, Dentariam bulbiferam sive bacciferam appellari posse arbitror: ea autem esse videtur, quam Cordus lib. Hist. Scirpium II. cap. cxi. Coralloidem appellat: Austriæ vicinarumque regionum incolæ wess/ Sanicel/ id est, Saniculam albam; rhizotomæ autem mulierculæ, quæ multas stirpes in Viennensi foro venales proponere solent, S. Georgii/ à facultatibus quibus eam polere putant, vocant. Quintam initio Dentariam

Nemina.

ἐννεαφύλλον cognominaveram, quia tres illæ foliorum alæ contrarijs inter se pediculis in summo ferè caule nascentes, & singulæ ternis folijs præditæ novenarium numerum explebant: nunc τριφύλλον appellare magis placet, quoniam terna duntaxat in singulis pediculis folia nascuntur. Sextam, Cordum, Coralloidem alteram, dixisse, nonnulli arbitrantur, Matthiolus Dentariam minorem: mihi Dentaria πενταφύλλος prima à foliorum uni pediculo in hærentium numero, non ineptè fortasse dici posse videtur: quemadmodum nec sequens Dentaria πενταφύλλος altera. Octavam similiter, si quis à foliorum numero quæ in eodem pediculo nascuntur, ἐπὶ ἀφύλλον nominaverit, non errabit, meo judicio.

Coralloid.
Cordi altera.
Dentaria minor
Matth.

SEPTIMAE, & OCTAVÆ meminit Iosias Simlerus ad finem Commentarij de Alpijs, his verbis. Wilder Senff/ herba ejus nominis duarum specierum reperitur. Prior uno pediculo septena habet folia, supremo caule multos flores purpureos & partim albos [albos ego duntaxat conspexi] post quos cornicula subnascuntur semen continencia minutum [non satis exactè observasse videtur, nam Hesperidis semini dispar non est] compressum: radix subest alba, alabastris modo splendens, squamea. Altera quinque folia habet uno pediculo, [flore qui Hesperidis purpureascente flore, vel Lunariæ græce inodora est, non vidi/ se existimo] aliàs superiori non dissimilis: tota substantia utriusque acris est, sinapi æmulans, aut raphanum. Ad cubiti altitudinem crescunt, umbrosa loca amant & latices, primo Vere statim emergunt. Aliqui Pulmonariam hanc vocant.

Hæc Simlerus, ea Gesnero, Joanni Fabricio, & Benedicto Aretio, veteri meo amico, accepta referens.

CETERVM nullas istarum Plantarum, quæ hoc capite descriptæ sunt, facultates compendi, præter eas, quas Viennenses mulierculæ Quarto generi attribuunt, nempe, quodd ejus radicis decoctum, pueris tormina patientibus propinatum, utile esse credant, unde nomen ab illis plantæ inditum: & quas Matthiolus Dentariæ pentaphyllo adscribit Commentarijs in Diosc. lib. I. cap. de Symphito, nempe in potionibus ad enterocelas, internæque vulnera, præsertim ad ea quæ in thoracis cavitatem penetrarunt, radices prodesse.

Facultates.

PLUMBAGO quorundam.

CAP. XXIII.

MULTOS ab una radice caules emittit cubitales, aut ampliores, plurimis ab infimâ parte, ad summum usque, ramis lentis & sequacibus divisos: folia habet Lepidij, minorâ, latidis ferè, viridia, succulenta, acerrimi gustus, & urentis facultatis. flores in summis ramulis confertos, membranaceo, & hispido glutinèque quodam obfuso caliculo inclusos, quinque foliis constantes, ex purpurâ cæruleos: semen nigrum, exiguo avenæ deglubatæ

Plumbago.

LL 2

grano

Plumbago quorundam.

Natalis.

Lepidium
Anton. Ne-
briffensis.
Molybdana.

Draba i. vulgaris.

1.
Draba vul-
garis.

Natalis.

11.
Draba al-
bida.

grano simile: radicem albam, longam, digita-
lis crassitudinis, unicam, in novellâ (qualem
hic exhibemus) plantâ: sed, ubi adolevit, mul-
tifidam, longè latèque sese spargentem, atque
ad ipsum, unde propagines istæ dependent, ca-
put, novos caules sæpenumero proferentem.

Provenit plerisque Hispaniæ & Lusitaniz
locis calidioribus, juxta vias: varijs item Galliæ
Narbonensis, & ejus quam vocât Provinciæ,
observabam. Serius autem floret: in Belgicâ
certè, rarè admodum, & non nisi Septembri:
eâque de causâ, tametsi floreat, semen ad ma-
turitatem nunquâ istic pervenire potest. Vien-
næ autem de unâ atque alterâ, quam semine
natam alebam, plantâ (cùm æstas fervida) ma-
tutum colligere memini.

ANTONIUS Nebriffensis hanc plâtam Le-
pidium vocavit. Sunt qui Molybdænam, hoc
est, Plumbaginem Plinij putent: vulgo Herba
S. Antonij dicitur. Mompellianis meo tem-
pore Dentilaria appellabatur, quòd dentium
dolori mederi crederetur, etiam manu reten-
ta. Granatenfes vulgò *Belesâ* vocant.

PLINIO, Molybdæna commanducata, si
oculus subinde elingatur, vel (ut alij malunt)
liniatur, plumbum (quod est genus vitij) ex
oculo tollitur.

DRABA.

CAP. XXIIII.

SATIS vulgaris notitiæ est Draba, & ab
Salijs etiam descripta: quia tamen in Austriâ
valde frequentem observabam, nò potui ejus
historiam alijs cõgeneribus stirpibus non adij-
cere, præsertim cùm duæ aliæ stirpes sese mihi
obtulerint, sub ejus classẽ, meâ opinione, re-
ferendæ.

PEDALES igitur habet Draba caules, stri-
tos, tenues, firmos, quos inæquali ordine am-
biunt uncialia folia, in ambitu dentata, circa
pediculum latiora, ex viridi cineracea, gustu
acriusculo: quæ autem secûdum radicem na-
suntur, frequentia sunt & majora: supremi
caules in multos ramulos æqualis lõgitudinis
divisi, & flosculis quatuor albis foliolis con-
stantibus onusti, sambuci umbellam quodam-
modo referunt: floribus succedunt exigua ca-
pitula, turgidula, & veluti duobus utriculis
constantia, mucrone, qui eos separat, promi-
nente: in singulis utriculis unicum semẽ con-
tinetur: radix candicans, tenuis, longè latèque
serpit, & quibusdam fibris prædita est.

Nulli ferè agrorû margines circa Viennam,
totâque aded inferiore Austriâ, hac plantâ non
sunt obfiti, quæ subinde in ipsa etiam arva latè
irrepat. Floret Maio & Junij initio, semẽ sub
Junij finem maturum est. Memini etiam hâc
plantam legere in insula illa quam facit Rho-
danus in duo cornua divisus inter D. Ægidij
phanum & Arelatem, dum Massiliam profici-
scerer.

MULTOS ex eadem radice ramulos humi
fufos, profert Prior illa planta Drabæ generi-
bus adnumeranda, qui terrâ obruti, aut sub illâ sese condentes, atque etiam summâ tellure,
serpente

serpente
Drabæ fi-
no gustu
res, pecti-
donati
stam, q
serie, p
liculo
funder
Jove
Pancio
Fræ
vulbo
prodeu
ellcut
bunde
exte
mora,
re, &
placi o
sele dit
Cret
sero flo
hieme
Hi
capite
cer qu
ferè de
semen
bris dot
ta, quam
fentibus

Draba II.

Draba III.

serpentes, subinde fibras agunt: ij deinde summo capite numerosa folia producunt villosa, Drabæ folijs formâ & colore similia, sed minora, nonnihil in ambitu dentata, subacidi initio gustus, deinde acris: ex horum medio cauliculi exeunt palmares, nonnumquam majores, recti, teretes, virentes, hirsuti, aliquot minoribus folijs latiore basi eos amplectentibus donati: flores in extremis cauliculis spicæ in speciem nascentes, quatuor albis foliolis constant, quibus decidentibus, planæ oblongæque, ut in Sinapi, succrescunt siliquæ, duplici serie, pusillum, rufum semen continentes: radix candida fibrosaque est, ex quâ, ad cauliculorum exortum, alij enascuntur ramuli, similibus folijs præditi, in latera sese diffundentes.

Invenitur in Tauro monte: memini & Ferrariâ in Belgicam nobis missam ab Alphonso Pancio, Leucoij montani nomine. Floret maturius superiore, nempe Aprili.

FREQUENTIBVS etiam ramulis, prædita est Altera, ex eadem radice prodeuntibus, tenuibus, dnide in caput extuberantibus, ex quo aliquot folia quasi in orbem disposita prodeunt, crassa, succi plena, atrâ viriditate splendentia, Auriculæ urfi Quartæ (quæ flore est carnei coloris) folijs magnitudine & forma fermè respondentia, sed nonnihil in lateribus dentata, acris gustu, & illico linguam vellicante: ex horum medio pedalis aut major exit caulis, gracilis, quem per intervalla ambiunt & amplectuntur folia superioribus minora, & ad petiolum latiora: flores spicæ instar supremum caulem ambiunt, ut in Priori, & quatuor albis foliolis constant: quibus succedunt teretia & oblonga cornicula, duplici ordine, rufum, pusillum, & planum semen continentia: radix tenuis & repens late sese diffundit, & novas plantas singulis annis producit, viuax, & totâ hieme virens.

Crescit in declivi montis Herrnalben, supra Zeehof, villam Cœnobij Gamingensis: ubi sero floret: at in hortos translata, maturius, cum præcedente, nonnumquam etiam ante hiemem. Ea forsitan est, quam Lobelius in Appendice exhibet pag. 463.

Hic adijciendum est genus illud Drabæ minus, quod multa promit, à summo radice capite, foliola, longis pediculis nixa, aliquantulum angulosa, villis quibusdam obsita, inter quæ gracilis exilit cauliculus, palmaris, paucis foliolis longioribus præditus, qui à medio ferè ad summum, orbicularibus capitellis onustus est, membranulâ in binas partes divisus, semen exile, fuscum, continentibus: radix, pro plantæ exilitate, satis crassa, paucissimis fibris donata: vivax, ut arbitror, nam præcedentis anni cauliculum adhuc retinebat ea planta, quam Gulielmus de Mera Medicus, in itinere observatam, & inter chartas repositam, floribus tamen carentem, mihi Francofurti donabat anno M.D.XCIII.

Natalis.
Leucoium
montanum.
III.
Draba ter-
tia succulen-
to fol.

Natalis.

Draba mi-
nor.

Nomina.

GRAECIS ἀραβισὴν ὀπρῆν: Latinis Arabis & Draba dicitur: nomen vulgare nullum novi: Sunt tamen qui Germanis *Turckisch kress* dici scribunt.

Facultates.

COQVIIVR Draba cum Pifana, ad pituitosa pectoris vitia. Semen aridum, pro pipere obsonijs unilceri, scribit Dioscorides.

TURRITA.

CAP. XXV.

Is congener videtur Planta illa, quæ vulgo, apud eos qui Scirpium cognitione & studio delectantur, Turrita nomen obtinet, ab extremorum caulium formâ, qui in metæ aut pyramidis effigiem desinunt. Ejus autem bina observabam genera.

Turrita vulgarior.

Turrita major, Plateau.

I. HABET verò Prima, quæ & frequentior, & vulgarior, conferta circa radicem folia, binas uncias longa, succulenta, hirta, & aspera, saturatiore colore viridi prædita: inter quæ pedales, aliquando etiam cubitales promit caules, quos inordinata ambiunt folia, circa pediculum latiora, deinde in mucronem desinentia, succulenta & hirsuta: summo caule confertim nascuntur multi exigui flores, quatuor foliolis albis constantes: quibus discussis, alij apparent, caulis fastigio sensim, veluti in metæ formam, sese attollente, ut tandem frequentibus longiusculis corniculis cinctum conspiciatur, quæ pusillum, rufum, acre semen continent: radix illi alba, multis fibris prædita, quam tamen vivacem esse non puto.

Natales.

Sponte provenit, in plerisque Austriæ collibus lapidosis & salebrosis. Floret Maio, semen maturum est Junio.

II.

Turrita major.

MULTA etiam promit Altera secundum radicem folia, Prioris folijs majora, in ambitu nonnihil crispa & sinuosa, minus tamen aspera, & colore dilutius virente: inter quæ caulem promit, interdum plures, bicubitales ut plurimum, in aliquot ramos divisos, per quos inordinata nascuntur folia, valde latâ sede eos complectentia, foliorum Brassicæ campestris (de quâ proximè sequente capite) propè instar: summo caule multos similiter fert flores, superioribus floribus paullo majores, quatuor etiam folijs constantes, coloris ex albo interdum pallentis & ὀχρολέυκου, aliquando omnino niv ei: quos subsequuntur conferta, ut in priore, longa cornicula, semine altero aliquantulum crassiore, plena: radix est alba, prioris radice crassior & durior, paucioribusque fibris donata, nec vivax: nam altero plerumque à satione anno, caules prolato semine exarescunt, & tota planta perit.

Natales.

Rarius invenitur priore, & umbrâ magis delectari videtur, quare facilius in cædis silvis, quam apertis collibus (quibus prior gaudet) nascitur. Floret April: & Maio Huic valde similis (nisi eadem sit) nata Jacobo Plateau, semine nescio unde accepto. Illius ad me iconem

Brassica campestris I.

Cardamine alpina I. trifolia.

iconem etiam cum varijs alijs mîtrebat.

NON videtur absimilis Brassicæ virgatæ Cordi, Histor. plant. I. cap. XXXI.

Brassica vir-
gata Cordi.

BRASSICA CAMPESTRIS. CAP. XXVI.

PEDALES habet hæc Planta caules, can-
dicantes, rotundos, aliquot ramis præditos,
folia, ex intervallis, Perfoliatæ folijs non valde
dissimilia, albicantia, & colore ferè Brassicæ
usualis, caulem sic amplectentia, ut tenellæ
plantæ ad Perfoliatam plurimum accedant, gu-
stu fervido: ramuli è lateribus prodeuntes, su-
stinent aliquot flores albos, Brassicæ floribus
similes, deinde cornicula longa, quadrangula,
in quibus continetur semen Brassicæ semine
minus, ex rufo fuscum.

I.
Brassica câ-
pestris albo
flore.

ALIUD ejus genus est firmitioribus virgis, nec
adeo ramosis, cujus folia in summo aliquantu-
lum serrata, reliquis notis à Prioris folijs non
differunt, & fervido etiam sunt gustu: flores
Prioris floribus similes, majores tamen, Leu-
coij aut Hesperidis floribus magnitudine pa-
res, colore autem Lunariæ græcæ flori, purpu-
reo videlicet: cornicula succedentia prioribus
similia & simile semen continentia. Radix tam
in hoc quàm in alio, licet dura fibrisque qui-
busdam prædita sit, vivax tamen non est, sed
prolato semine perire solet.

II.
Brassica câ-
pestris purpu-
reo flore.

Frequens est utrumq. genus Murciano re-
gno, ad Eliocrotam urbem, vulgo Lorca di-
ctam, in arvis & secūdum vias: ubi Martio flo-
rebat. Sed & primum genus sponte crescens
observabam magnâ copiâ, in arvis Viennen-
se agro, Maio florens.

Natalis

BRASSICAM campestem hanc plantam
nuncupavi, tum quia in agris & campestribus
nascentem conspiciebam, tum quia, apud quos
nascitur Murciani, Collejon appellabant, id est
Brassiculam. Cordus primam speciẽ non igno-
ravit, nam Brassicam agrestem vocat, quam ve-
rissimile est apud suos in agris sponte nascentem
observasse, propterea agrestis nomen indi-
disse: non defunt qui Brassicam semine qua-
drangulo vocent, ineptè: à corniculo potius, in
quo semen, nam semen quadrangulum non est.

Nomen

Hujus plantæ acrimonia, proximè ad Brassi-
cæ facultates accedere indicio est, & illâ va-
lentiorẽ forsitan esse.

CARDAMINE ALPINA. CAP. XXVII.

PRAETER Cardamines Vulgaris genera,
quæ in Pannoniâ, Austriâ, vicinisque regio-
nibus, non minus sunt obvia, quàm in reliquis
Provincijs quas ante peragraverim: aliquot
non vulgaria etiam observabam, quæ silentio
minime premenda duxi.

VNUM, nigricantibus ex purpurâ ramulis
per terram serpit, in quibus, oblongo ejusdem
coloris pediculo, terna perpetuo folia innitun-
tur, circa pediculum angustiora, per oras latiora
& quasi orbiculata, in ambitu nonnihil cre-

I.
Cardamine
alpina tri-
folia.

nata, initio tenella & viridia, deinde dura, nigricantia, acidulo primum gustu, postea acri:
cauliculi

cauliculi teretes inter folia erumpunt ex purpura nigricantes, palmares, nullis aut rarissimis (quæ terna etiam eidem pediculo inhærent) folijs præditi: flores extremis ramis insident candidi, quatuor foliolis constantes, Cardamines pratensis, quam Fuchsius Iberidem nuncupavit, floribus persimiles; his succedunt torosæ & oblongæ siliquæ, sive cornicula, Dentariarum corniculis penè similia, sed minora, semine etiam simili, licet minore, plena: radix summâ tellure serpit, & subinde parvas candidasque fibras agit, sic ut faciliè ramulis terrâ obrutis pangi possit.

Natales.

Invenitur in silvosis montibus, nudo solo potius quàm herbofo, ad Abietum & præaltorum arborû radices, totâ hieme etiam virens. Floret lunij initio, in cultis verò, etiâ Aprili.

11.
Cardamine
alpina mi-
nima.

ALTERVM, habet folia elegantissimo ordine in orbem disposita, duarum ferè unciarum longitudine, profundioribus crenis incisa, & laciniata, ut Sisymbrij cardamines, sive Nasturtij aquatici vulgo vocati, folia, hirsuta & aspera, supernè veluti cinereo colore aspersa, infernè autem viridiora, gustu initio aliquantulum acido, deinde acriusculo: ex quorum medio prodit cauliculus dodrantalis, tenuis, albos flosculos in summis ramulis ferens: deinde cornicula teretia, parva, semen observare non licuit: radix longiuscula est, alba, quibusdam fibris capillata.

Natales.

Nascitur in Stiria inferioris scopulis ad Cœnobium Neuberg, quod Alpium ejus Provinciae jugo ipsi imminenti nomen imposuit. Florebat Augusto.

Cardamine alpina III. minima.

Cardamine altera simplici flore.

III.
Cardamine
alpina mini-
ma.

MINIMA & tenerrima est Tertijs plantula, cauliculis unciam longis, in quibus umbellæ flosculorum candidorum, quatuor foliolis constantium: folia alata, ex ternis, quinis, aut septenis foliolis uni costæ adherentibus conflata, viridia, gustu acris & fervido: radix alba, satis longa, quibusdam fibris capillata est.

Natales.

In ipsius scopulis summi jugi Sneberg, dum per nivem glaciali duritie constrictam, ferreis uncis ad pedes alligatis delabor (istic enim, quemadmodum & in reliquis vicinis jugis, perpetuæ sunt nives à multis seculis collectæ, ex quæ, radijs Solaribus summam superficiem resolventibus, adeò lubricæ, ut sine uncis per eas ingredi nemo queat) inveniebam florentem Augusto, ubi nives jam primùm dissolvi incipiebant. Invenitur etiam in Tyrolensibus atque Salzburgenfibus montibus, teste D. Ioachimo Camerario, qui eam siccam ad me mittebat. Ex C. V. Gesneri Epistolis apparet etiam in Helveticis alpebus nasci.

Sanicula tri-
folia.

VULGARE nullum nomen istarup plantarum accipiebam: sed non dubium est, ad Cardamines sive Sisymbrij alterius genera referendas esse. Priorè memini nobis Machliniam istam ante multos annos ab Alfonso Pantio, Saniculæ trifoliæ nomine: à quo tempore in nonnullis Belgicis hortis perdurare arbitror. Eam commodius, meo judicio, Matthias de Lobel noster

noster inter Cardamines recensuit, trifoliâque cognominavit. Tertiam Gesnerus, quantum ex ipsius verbis colligere licet, in Epistolis Nasturtium appellat.

Nasturtium.

CETERVM plantam illam Cardamines, sive Sisymbrij alterius Dioscoridis æmulam, passim uliginosis locis & humidioribus pratis, interdum etiam hortis fructiferâ arbore confitis nascentem, quam Fuchsius Iberidem arbitratu est, prato quodam sicciore, nonnullis tamen depressioribus locis humente, colligere memini floribus multiplici glomeratâque foliorum serie constantibus onustam, anno M. D. LXXIII. Maio mense, trimestri videlicet ante quàm Belgicâ excederem Viennam Austriæ profecturus.

Cardamine altera pleno flore.

Plantula Cardamines alterius æmula.

Similem nunc in Belgicis hortis à diligentioribus rei herbariæ cultoribus ali, me monebat ante biennium Iacobus Plateau, qui ejus etiam iconem manu propriâ delineatam ad me mittebat Francofurtum. Eam postea in ligneâ tabellâ exprimi, & sculpi curabam, ut cum vulgaris, quæ simplici est flore, icone hoc capite insererem.

Cardamine vulg. pleno flore.

OBSERVABATUR porro à me alia plantula in Erscheriano jugo scopulis inhærens, quam an ad Cardamines alterius, an ad Sinapi potius classem, referre deberem, hærebam, necdum apud me constitui in quam classem referenda: ne tamen nullum locum in his Commentariis obtineret, huic interea capiti adjiciendam censuimus.

Sena verò aut septena, humi secundum radicem expansa, habet illa foliola, Bellidis foliis non dissimilia, tenèriora tamen, & levi acrimoniâ prædita: è quorum medio, tenellus & gracilis prodit cauliculus, raris foliolis septus, palmaris aut paulò altior, in cujus summo semini aut septeni erant flosculi, quatuor albis foliolis constantes; in quibusdam plantulis totidem sine flore filiquæ sive cornicula satismagna pro plantulæ ratione, duplici serie, quemadmodum in Cardamines alterius & similium corniculis, semen continentia exiguum, planum, rufescens, nonnullâ acrimoniâ præditum: radix summâ tellure serpens, nova germina subinde profert.

Sinapi pinnatifida alpina.

NASTURTIVM SILVESTRE Valentinum.

CAP. XXVIII.

V NICO hæc planta assurgit caule, sed statim à radice, supra solum, multis alis diviso, hirsuto & aspero, virente, rotundo, pedalis longitudinis; inferna folia qualia sint, pronuntiare non possum, quia jam in semen magna ex parte evaserat planta cum observabam: quæ tamen sub alis cauli inhærebant, tenuia erant & multifida, Nasturtij vulgaris, & legitimi, folio-

Nasturtium sil. Valentinum.

Nasturtium filvestre Valentinum.

Nasturt.

Thlaspi montanum 1.

Thlaspi
montanum
multi-
plex.Thlaspi
montanum
pel-
sum.

mi, foliorum pænè amula, tenuiora tamen & viridia, acri gustu, ut Nasturtium: extremis ramis fert multos, spica in speciem, congestos flosculos, quatuor foliolis pallecentibus constantes, in quibus toride stamina, quibus evanescentibus, succedunt siliquulae breves duabus valvulis sive utriculis constantes cum hancula prominente, non quidem sursum erecta, ut reliquarum congenerum, sed deorsum inflexa in quibus Nasturtij amulum semen: radix est singularis, candicans, satis crassa, nò tamen vivax, sed quæ singulis annis perit.

Eodem loco, eodemque tempore, nempe Martio, florentem hanc plantam & semine jam plenam inveniebam, quo Alysson Galeni, Valentino videlicet regno: & quia plerasque notas cum Nasturtio communes habere conspiebam, Nasturtij nomen indidi: cui (quantum ex gustu judicare licet) persimiles facultates habet.

Hylvs, meâ sententiâ, nomen immutare non debuérat Lobelius, qui ipsam stirpẽ nunquam conspexit: nam plantis mihi antea ignotis & primùm observatis, festinanter, & tumultuario quodammodo impetu nomina dare non soleo, sed prius omnes illarum notas & reliqua necessaria maturè perpẽdo, ante quàm aliquam stirpem certò nòmine donare adgreddiar, ut faciliè animadvertent, quotquot meas lucubrationes diligenter & sedato animo legent: malo enim interdum ipsas plantas dèuolũ relinquere (ut mihi adhuc usu venit in his Commentarijs) cum in commodo nomine applicando mihi ipse non satisfacio, quàm temerè nomen aliquod, naturæ plantæ nò satis respondens, donare. Sed quam quæso majorem affinitatem habet hæc planta cum Eruca, quàm cum Nasturtio? Si quis utramque stirpem sano judicio conferet, inveniet profectò me, non sine probabili causa, Nasturtij silvestris nomen huic plantæ dedisse.

THLASPI MONTANVM.

CAP. XXIX.

EX illarum numero est hæc Planta, in quarum generibus maxima varietas conspicitur, ut ex eorum Lucubrationibus colligere licet, qui Stirpium Historias scripserunt: Ejus etiam quædam genera observabam, in Pannoniâ, vicinisque regionibus, nusquã alibi mihi conspecta.

PEDALI assurgit Primum genus caule, nonnunquam altiore, gracili, firmo, folijs pænè Brassicæ campestris, ipsum amplectentibus, minoribus tamen, mollioribus, supernè virentibus, infernè candicantibus, odore propemodum allij, quali sunt etiam ea quæ statim à radice prodeunt: flos in extremis ramulis nascitur copiosus, albus, quatuor foliolis constans, odoris expers: quo decidente, lata, planæque propendent siliquæ, sive thecæ, non bifidæ, ut in alijs Thlaspi generibus, sed circinatæ ferè rotunditatis, & in orbem, pelæ instar, efformatæ, uni-

II, unicum in ipso centro continentes semen, flavescens, gustu amaro & acri: radix alba, fibrosa, tenuis, summâ interdum tellure serpit, & nova ad latus germina profert.

Invenitur umbrosis locis ad arcem Stichenstain, & quâ iter est ex eâ arce ad Sneberg, ^{Natalis.} nusquam alibi mihi observatum: nunc verò meâ operâ, missis Viennâ ejus Plantis & semine ad amicos, Belgicis & Anglicis hortis inquilinum factum. Floret Junio, semen Julio & Augusto ad maturitatem pervenit.

Illius iconem in Belgicâ expressam, vel ex plantâ eâ missâ, aut semine istic natâ, tametsi non ad eâ feliciter, ut necesse erat, retinere libuit & hîc inferere, ne Typographum nimis expensis gravaremus.

NUMEROSA sunt Secundo folia, humi strata, parva, crassa & succulenta, saturâ viriditate nitentia, quasiq; celsij coloris, Globulariæ, quam Anguillara Aphyllantem appellat, folijs proxima, cuspidè orbiculatâ, acri gustu: caules plures, rotundi, pedales, aut etiam minores, paulo brevioribus & magis virëtibus folijs stipati: onusti verò albis floribus ex quatuor foliolis compositis: quibus marcidis succedunt compressæ thecæ, Thlaspi vulgaris vasculis similes, in quibus semen subrufum, Thlaspi Cretici semini par, nisi minus esset: radix candidans, fibrosa, lateribus in propagines sese explicat, & diffundit.

Provenit in declivi montis illius glabri, qui urbi Badenfi (in qua calidarû aquarum sunt ^{Natalis.} scaturigines) imminet, quarto à Viennâ miliari. Floret Aprili, semen fert Maio & Junio.

ALIQVOT habet Tertium foliola, per terram sparsa, Brassicæ campestris foliorum formam & colorem parè imitantia, sed longè minora, quæ verò per caulem sparguntur, qui singularis est, & palmaris altitudinis, rarò major, rara sunt, latiorèq; pediculo ipsum quodammodo amplectuntur, Brassicæ campestris foliorum instar, & gustu aliquantulum acri: flores pusilli, albi, quatuor foliolis constantes, summis cauliculis insident, quos subsequuntur compressa vascula, ijs quæ in Cretico Thlaspi conspiciuntur similia, superiore parte fissâ, duobus utriculis planis prædita, in quorum singulis bina aut terna granula flavescencia, acris saporis.

Crescit in petris, & siccis quibusdam, umbrosis tamen, Austriæ collibus. Floret Aprili, ^{Natalis.} semen Maio maturum.

VULGARE nomen an obtinuerint apud illius Regionis incolas, & porrò in medicum usum apud eosdem receptæ sint, non intellexi.

MEMINI olim in Allobrogibus, cum per Helvetios mihi esset iter in Germaniam
Thlaspi

Thlaspi IIII. parvum odorato flore.

Thlaspi v. Hispanic. albo flore.

Thlaspi incanum Machliniense.

IIII.
Thlaspi Al-
lobrogic Cre-
tico par. albo
flore.

V.
Thlaspi par-
vum albo flo.
odorato.

VI.
Thlaspi Hi-
spanic. car-
aido flo.

Radix.

Thlaspi genus invenire, Cretico valde simile, cujus tamen flores nō essent purpurei, sed omnino nivei: foliorum tamen acrimoniā, Cretico respondens.

SED & Thlaspi bina genera Iacobo Plateau semine nata, ut ipse ante biennium ad me scribebat, & utriusque iconem ad me mittebat.

VNUM humile, singularibus virgis assurgit, rotundis, in plures ramos divisus, per quos, ut per caulem, sparsa erant angusta & extremo mucrone ferrata folia, Cretici foliorū æmula, acri gustu prædita: summo caule & extimis ramis, nascebantur veluti quædam in unū caput congestæ umbellæ florum niveorum, odoratorum, quibus successerunt thecæ Cretici Thlaspi vasculis similes, in quibus semen: radix etiam Cretici instar, non vivax.

ALTERVM statim à radice multas emittit virgas inæquales, frequentibus ramis donatas: folia illius angusta, mucronata, nullo servato ordine, caulem & ramos ambiunt, satis manifestæ acrimoniæ: extremi rami multos albos flosculos in caput congestos ferunt, quibus excussis, subsequuntur planæ thecæ in spicæ speciē nascentes, superioribus similes, duobus utriculis constantes, in quibus semen: radix crassiuscula, dura, non vivax.

Prioris iconi adscriptū erat, Thlaspi parvum flore niveo, odorato: Alterius autem, Thlaspi Hispanicum flore cādido: quod, an affinitatem aliquam habeat cum Thlaspi fruticoso altero

Lobelij,

Thlaspi clypeatum.

Alyssum minimum.

Lobelij, ex iconibus iudicium ferre nequeo: ejus tamen quam expressam hic damus icon, vascula bifurca habet, qualia ferè in Cretico: fruticosi verò, simplicia sunt & mucronata.

NASCITVR etiam plerisque Austriæ & Moraviæ locis, secus vias & agrorum margines, gramineisque incultis locis, non minus quam in Belgicâ, Thlaspi genus illud quod nonnulli Machliniense cognominant, quia juxta Machliniam Belgicæ celebrem urbem, in quâ supremum omnium illarum Provinciarum Concilium, plurimum nascatur publicâ viâ quâ Antuerpiam itur.

Thlaspi incano folio Machliniense cognominat.

Habet verò folia unciam longa, dimidiam lata (inæqualiter & inordinatè caulè amplectentia caulem pedalem aut ampliorem) cineracei coloris & acris saporis: caules in ramulos divisi, extremis albos flores proferunt, quatuor bifidis folijs còstantes, in caput congestos & quasi umbellatim nascentes: quibus decussis, paulatim illa capita succrescunt & producantur, vasculaque ostendunt mucronata, brevia, semen còtinentia: radix albicans, fibris quibus prædita est, sub terrâ latè serpit, Drabæ instar.

SYRA Badenses etiam Thermas vicinisque collibus, adeoque totâ illâ Collium (montes enim appellare nò possum, si ad alios longè celsiores in illis Provinciis còferantur) catenâ, quæ deinde per Leytenberg & supra Mâderstorf ad Danubiû usque versus Orientem excurrit, copiosè nascitur illud Thlaspi genus, hirsutis & veluti circum erosis folijs, quod in summis cauliculis & extimis ramulis, flores ex luteo pâllescentes profert, deinde bina vascula orbiculata, plana, clypei instar efformata, medio turgidula, in quibus semen, quale noster Lobelius in Adversarijs describit.

Thlaspi clypeatum.

CETERVM Thlaspi bilem per superna & inferna purgat, acetabuli mensurâ potû, Ischiadicis in clystere infunditur, potum sanguinem ducit, & interiores abscessus rumpit, menses cit, &c.

Facultates.

ALYSSVM MINIMVM.

CAP. XXX.

THLASPI generibus quodâmodo congener esse videtur ea Plantula, de quâ hoc capite nobis institutus est sermo.

MVLROS ex eadem radice (interdum unicum tantum) proferre solet illa caulicos, dorante minores, tenues, magnâ ex parte purpurascentes, per quos sine ullo ordine sparsa sunt numerosa foliola, lini foliolis haud majora, incana, subacidi gustus, sed salivam quodâmodo cientis: summi ramuli, comâ flosculorum exornatur, quinque per pusillis luteolis foliolis constantium: ea comâ paulatim deinde veluti in spicam explicatur, floribusque succedunt orbiculatæ & compressæ quidem, sed in medio turgentes peltulæ, siue parvulæ, initio virides, deinde subflavæ, exiguum rufum semen continentes: radix candicat & fibrosa est, attamen annua.

Alyssum minimum.

Eruca peregrina.

Natalis.

Androsace altera Matthioli.

Natalis.

Leucoium
semine rot.
Leucoium ma-
rin. Patavin.Androsace
altera Mat-
thioli.

NVSQVAM non crescit Viennensî agro, ad arborum, vinetorumq; margines, quibus à publica via separantur, quinetiam fideis & gramineis agris non modò Austriæ sed etiam Moraviæ, & Pannoniæ. Floret toto Aprili, interdum etiam Maio.

AN nomē aliquod vulgare obtineat apud eos populos ubi nascitur, non intellexi: affinitatem autē habere videtur, cum eā plantā, quæ à vulgo Herbariorum, Dioscoridis Alysson esse creditur: aliud enim est Galeni Alysson, de quo libro superiore egimus.

ERVCA PEREGRINA. CAP. XXXI.

ALIVOT caules ex unâ radice prodeuntes, habet hæc planta, sesquipedales interdū, rotundos, graciles, & in his multa folia, oblonga, angusta, costâ prominente, incana, nōnihil in ambitu veluti circumfusa, acri gustu prædita, ut & quæ humi secundum radicem fusa sunt, quæ plerūque ampliora sunt: flores in summis caulibus simul congestos, luteos, quatuor folijs bifidis constantes, Erucæ sativæ floribus minores, Leucoij silvestris Tertio libro descripti floribus, magnitudine quidem respondentes, forma tamē dissimiles: ijs succedūt vascula seu folliculi subrotundi, tumentes, in binas partes divisi, prominente in extremo, mucrone, seu stilo, semen subrufum, acre, continentes: radix ad minimi digiti crassitudinem excresecit, candida, nonnullis fibris prædita.

Crescit quibusdam Castellæ locis incultis, & juxta vias: ubi Maio floret. Semine in Belgium misso nata, non nisi Junio & Julio.

SUNT qui, Leucoium semine rotundo, vulgo vocarint; alij Patavinum marinum Leucoion, ob aliquam, ut puto, quam ejus folia cum Leucoij folijs similitudinem habent. Sed mihi inter Erucæ genera potius referenda videtur. Vulgare nullū nomen novi.

ANDROSACES ALTERA MATTHIOLI. CAP. XXXII.

ISTAM Plantam in Commentarios nostros inferre animus non erat, cum à Matthiolo sit exhibitā. Verū cum illius duntaxat iconem, & eam quidem non satis scitè expressam, nullā ejus historiā additā evulgavit: eam describere non pigebit, ut rei herbariæ studiosi pleniorē ejus cognitionem consequi possint.

MULTA sunt illi folia, humi expansa, foliorum Plantaginis æmula, sed minora, trinervia, colore ex viridi pallescente, in ambitu dentata, llicis foliorum ferē instar, mollia tamen, succulenta, gustu aliquantulum acri: inter quæ seni, interdū plures assurgunt cauliculi, palmares, herbacei coloris, aliquando purpurascētes, nudi, aliquantulum villosi, qui summo fastigio, corollam sustinēt, quinque, ut plurimum, orbiculatōrum foliorum, nonnihil etiam dentatorum, & lanuginosorum, unde quini aut plures emergunt pedicelli, caliculum

caliculum ferentes herbaceum, lanuginosum, quinque etiam foliolis donatū, siue in quinque lacinias desinētem, & in ejus medietate, flosculum album, in quinque crenas sectum: bascula deinde tumescunt, & semen continent, inæquale, rufum, primulę veris semini non dispar, sed majus: capitella cum folijs præmansa, adstringentis initio gustus, paulò post amari & acris deprehenduntur: radix illi unica, tenuis, paucis tenuibus fibris capillata, non vivax: nam prolato semine tota planta perit.

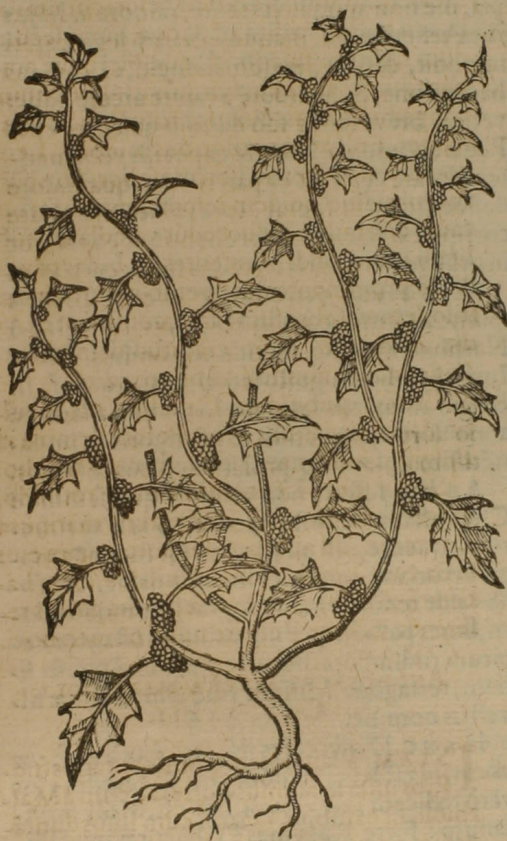
Hanc plantam pro Androsace alterâ exhibet Matthiolus, ab amico acceptam, qui ex *Natales* Syriâ allatam referebat. Verum non necesse erat illam tam procul petere, quandoquidem Austria in quâ vixit, abundè subministrasset: copiosè enim nascitur inter segetes circa Badenenses thermas sæpius memoratas, atque adeò locis Viennensi urbi vicinis. Aprili floret, semen verò Maio & Junio maturum est.

NVLVM vulgare nomen illius intellexi: negliguntur enim pleræque ejusmodi stirpes à rusticis, nisi earum aliquas vires exploratas habeant.

AN porro hæc similes obtinere possit facultates quas Dioscorides suæ Androsaci tribuit, me fugit, & Medicis id discutiendum relinquo. Dioscorides autem Androsacen, drachmis duabus ex vino potam, hydropicis copiosam urinam ciere: eundem effectum præstare, & semen potum, & herbæ decoctum: præterea podagricis utiliter illini, scribit.

ATRIPLEX SILVESTRIS baccifera.

CAP. XXXIII.

ELEGANS est hæc Planta, à me quidem in Hispanijs non observata, sed ante biennium arida ad me missa Francofurtum, à Jacobo Plateau, cum icone ipsius manu delineatâ, cui paucas notas adscripserat, è quibus qualècunque illius historiâ concinnavimus.

ASSURGUNT à singulari radice, paucis fibris præditâ (quæ vivax non videtur) terni aut quaterni caules, interdum unicus, statim à summo radice capite divisus in aliquot ramos pedè aut circiter longos, inæquales, angulosos, in terram procumbētes, minoribus alijs ramis donatos, in quibus, ut & in majoribus, singularia alternis nascuntur folia, modò in unum latus, modò in alterum disposita, angulosa, qualia in Atriplicis quibusdâ generibus, incana: ad quorum exortum, multi in unum caput congesti orbiculi, fructus mori rudimentum quodammodo referentes, qui, maturitate, rubellum colorem contrahentes, exiguum morum ementiuntur, atq. magnam toti plantæ addunt venustatem & gratiam: singuli autem illi orbiculi semen continent exiguum, rotundum, cineracei coloris, quale fere in Papavere ceratite, violaceum florem ferente.

Qui mittebat, Hispanico semine ipsi natam adscribebat: quo autem tempore, flores & semen daret, nullam mentionem faciebat.

SIMILEM porro plantam in Tyrolensi comitatu reperisse se affirmabat Doctis. Vir

Gulielmus à Mera Medicus, dum ex Italiâ rediens per eam regionem iter faceret anno MDXCIII. sub extremum Augustum, magis fruticantem, & suis fructibus onustam adeo elegantibus, ut ipsum etiam ad vescendum invitarent.

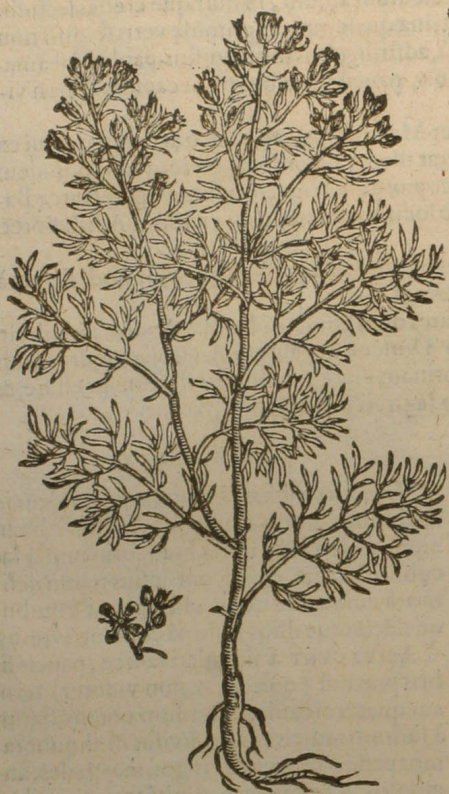
Sed mihi etiam Lugduni Batavorum natæ plantæ anno MDXCV. semine quod ex siccâ illâ plantâ, quam Francofurti accipiebam excusso, quæ hiemem superantes, insequente anno valde luxuriantes frequentes cubitalesq; caules in multos ramos divisos protulerunt, plurimos fructus rubentes in unum caput congestos ad foliorum exortum nascentes habuerunt totâ fere ætate; denique sub Autumnii initium contabuerunt.

RUTA MONTANA.

CAP. XXXIIII.

MONTANA, eademq; silvestris Ruta, non ea quam Dioscorides peculiari capite describit, sed cujus, capite de Rutâ, mentionem facit, herba est multis folijs per terram stratis, multifidis, tenuissimeq; divisis, ex pallidâ viriditate cædicatibus, gravissimi acerrimiq; odoris: ab radice, quæ longa est, candida, lignosa, & minimi interdum digiti crassitudine, bi-

Ruta montana.

Rutæ.

Harmala.

Ruta silvestris Cretica.

Rutina.

Faculentes.

Harmala.

nos aut ternos aliquando fert caules, in ternos aut quaternos ramulos sese superiore parte dividentes, qui florem sustinent, hortensi similem, minorem tamen, & ex luteo pallescentem: deinde capita quadrangula, in quibus semen continetur exile, nigrum, acre.

Tota planta gravissimi odoris est, tantæque acrimoniæ, ut per triplices chirothecas ad legentis manus penetrare, non semel expertus sum: & si quis, quædam decerpserit manu, faciem demulceat, ilico vehementem inflammationem excitat, quemadmodum rectissime scripsit Dioscorides. Memini sanè, dum Mompellij vivebam, Germanum studiosum, qui in herbarione comitem se mihi adjunxerat, monere ne eam lætæ faciem tractaret: is quidem à facie abstinuit, sed cum vehemens esset æstus, & versaremur loco aperto, à solaribus radijs valde illustrato, steriliq; & deserto, ubi nulla alia frondium copia, me non animadvertente, ramorum hujus rutæ teneriorum, manum plenam legit, capiti imponit, deinde petalum inducit, existimans hac ratione, Solis ardore à capite arcere posse: verum brevi sensit suo damno quænam esset Plætæ acrimonia. Nam & caput illi vehementer æstare cepit, & ea partis frons, quæ sudore defluente tacta fuerat, tota veluti erysipelate corripit, excitatis multis rubentibus papulis, ut in urbem rediens, aptis remedijs fuerit curandus.

Siccis autem petrosisque & Sole adustis locis sponte nascitur, cum in Hispanijs, tum Galliæ Narbonensi, alijsq; fervidis regionibus. Floret Junio & Julio, Augusto semen maturum est. In Belgio aliquoties sata, altero tantum à satione anno floruit, atq; serius, & cum frigoris sit impatientissima, plerumq; prolatis floribus corruvit.

Ab hac differre non videtur, quæ semine à Cretæ allato nata est amico, anno MDXCII. floruit sequente, nisi quod vegetior fuerit & magis luxurians, quia in culto loco nata: nam & folia valde tenuiter incisa, & gravis admodum odoris, flores pallidi, quatuor foliolis constantes, capitum rudimenta (floruit enim sub Augusti finem) tetragona. Missum verò semen Rutæ silvestris nomine.

Hanc Dioscorides πῦραρον ὀρενδὴν καὶ ἄγριον vocat, id est Rutam montanæ & agrestis, ejus verò radicem μῶλυ ὀρενδὴν, hoc est, Moly montanum: forte Ruta mas Pythagoræ apud Plinium. Hispani ab hortensio non discernunt, sed communi cum illâ nomine, Ruda appellant.

Cibus damnatam refert Diosc. etenim si copiosius edatur, interficere: cutem, dum colligitur, inflare, & rubore quodam inficere cum pruritu & vehementi inflammatione: in Antidota autem ejus semen commodè addi.

RUTA SILVES. HARMALA. CAP. XXXV.

FRUTICOSA hæc est plânta, multos ab unâ radice emittens cauliculos, pluribus ramis donatos, pedales, ex viridi nigricantes: in quibus folia oblonga, densa, sive pingua & carnosâ, saturè virentia, multifida, Napelli tenuifolij (quem quidam Antitoram vocant) folijs non valde dissimilia, gustu lento, gümoso, amaro, aliquatulum tamen mordaci: flores in summis ramis candidi, quinque foliolis constan-

tes, mul-

res, multis in medio fibris luteis præditi: deinde capitula hortensis rutæ capitibus majora, molliora tamen quàm illa, & triangula, semine referta inæquali, anguloso, ex rufo nigrescente: radix dura est, minimi interdum digiti crassitudinem æquans, fibrosa, colore ex luteo palléscente. Tota autem planta graveolens, atque ad eò ingrati, odoris est.

Plurima in Castellâ novâ, circa Madritum & Guadalajara, collibus & læto solo provenit. Floret Julio & Augusto, semen Septembri maturum colligebam. Sed & florentem & semine prægnantem etiam Octobri istuc reperiẽbam. In Belgicâ sata, aliquot nonnunquam annos perduravit, sed vix, aut rarò admodum ad florem pervenit, utpote quæ non secus ac superior, frigoris sit valde impatiens. Viennæ autem aliquot etiam annos semine natam alui, sæpissimè egregiè florentem, aliquando etiam deciduo flore trigona capita proferentem, quorum tamen inane esset semen.

Hanc etiam, *πῆχυον ἄγριον* appellari, testis est Dioscorides: Cappadocibus autem *μῶλυ*, alijs *ἄρμαλα*, Syris *Besafa* dici: Latini Rutam silvestrem & Harmalam vocant. Castellani *Gamarfa*, & *Cogombrillos amargos*, id est, exiles Cucumeres amaros nuncupant.

SEME N cum melle, vino, croco, fœniculi succo, ac gallinaceo felle, teritur contra retusam oculorum aciem, referente Dioscoride.

BELLONIVS lib. II. Observationum cap. XXI. ait, arenosis circa Alexandriam Ægypti locis nasci, & apud Arabes, Ægyptios, Turcos vario in usu esse: præsertim verò hanc apud eos invaluisse consuetudinem, ut ejus fumo singulis diebus manè suffiantur, sibi persuadentes, noxios spiritus hac ratione abigi. Quæ ad eò res illi herbæ, & ejus semini, tantam celebritatem peperit, ut nullæ sint ad eò viles Institorum officinæ, quæ eam non habeant tamquam preciosum aliquod medicamentum.

SCORSONERA.

CAP. XXXVI.

TRAGOPOGIS adnumerandas esse eas plantas, quas vulgò Scorsoneras appellant, nemo est, ut arbitror, in re herbariâ mediocriter versatus, qui dubitet, cum totâ facie illis respondeant. In eo tantum differre videtur, quod illorum radix minimè sit vivax: sed seminis partum subsequente hieme perire solear: Scorsonera verò perenni sit radice, vel saltem multos annos (licet singulis florem & semen proferat) perdurare solear.

Ad hujus genera referendas esse existimo nonnullas stirpes, quas in Pannoniâ & Austriâ observabam.

Scorsonera major Hispanica I.

PRIORI, angusta sunt folia, Hispanicæ angustifoliæ, quæ odorato flore est, proxima, sive Bohemicæ ad eò vicina, ut ab illa differre non putem: caulis, flores, radices lacteo succo turgentes, foris nigricante cortice tectæ, intus candidæ admodum, conveniunt. Huic iconem Latifoliæ Hispanicæ præposuimus, ut quæ sit inter utramque differentia, facilius observari possit.

LATIORA brevioraq; habet Altera folia, Bupleuro latifolio, sive Elaphobosco Mompeliano non valde dissimilia, crassiora tamen & duriora, quinque nervis, seu venis per longitudinem excurrentibus, distincta, cærulei quodammodo viridi permixti coloris, gustu verò aliquantulum amaro & fervido: caulis inter hæc assurgit gracilis, pedalis altitudinis, striatus, raris folijs septus, cui infidet flos superiori similis, luteus, magnus; quo marcido nascitur in calicibus semen oblongum, asperum, Tragopogo simile, sed minus, in villosâ materiâ albâ latens: radix pollicaris est crassitudinis, interdum major, longa, nigro rugosq; cortice tectæ, intus alba, quæ contracta, lacteo succo manat, successu temporis flavescente, superiore parte, hirsutâ veluti cæsarie donata est, & in plura capita plerumque extuberat, ex quibus folia prodeunt.

TERTIA, firmatur crassâ radice, longâ, nigro, denso, rugoso cortice præditâ, lacteo succo plenâ, quæ nonnumquam superiore parte in plura capita, quæ admodum præcedēs, extuberat, crassitudine minimi digiti (novellarum plantarum instar) villosâ: ex quibus multa nascuntur

Tragopogon
& Scorsonera
differe-
ntia.

I.
Scorsonera
major.

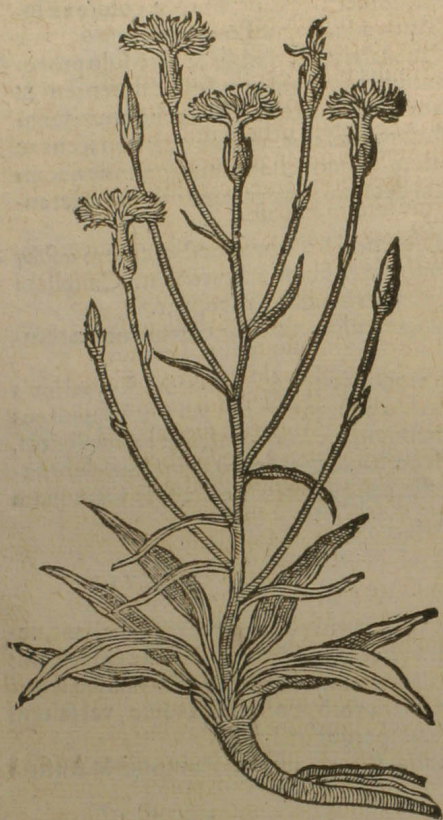
II.
Scorsonera
humilis latifolia.

III.
Scorsonera
humilis angustifolia.

folia

Scorfonera major Pannonica I.

Scorfonera humilis latifol. Pan. II.

Scorfonera humil. angustifol. Pan. III.

IIII.
Scorfonera
maior angu-
stifol. cauli.
Bors.

folia Tragopogo similia, firmiora tamen, breviora, & ejusdem, cum præcedentis folijs, coloris: inter ea excrefcit humilis, palmum vix excedens caulis, aliquot brevibus foliolis septus, cavus, florem in summo fastigio ferens flavum, alteri ferè similem: semen deinde in longioribus caliculis Scorfoneræ Hispanicæ semini par, minus tamen, quod maturitate, levissimo auræ flatu excutitur, & ejus arbitrio fertur.

FREQUENTIA sunt Quartæ folia, longa, Tragopogi folijs minora & angustiora, inter quæ cubitalis assurgit caulis, cavus quidè ille, sed firmus, durus, viridis, aliquot oblongis folijs septus, & supremâ parte in binos aut plures ramulos divisus, ferentes in longioribus calicibus, florem Scorfoneræ Angustifoliæ floribus non dissimilem, nisi quod paulò minor sit, & coloris ex cæruleo purpurascens, jucundi odoris, pastillorum è benzoino confectorum nidorem quodammodo æmulantis, sed fugacis admodum: sena deinde, octona, aut plura in singulis calicibus femina, Scorfoneræ seminum æmula, quæ matura, cum suo pappo à vento excutuntur: radix singularis, minimi digiti crassitudinem æquat, densoque, foris nigricante, & rugoso cortice obducta, supremâ parte hirsuta, & villosa, quæ vulnerata succum exstillet initio lacteum, deinde fulvescètem, gustu primum gummoso, postea aliquantulum acri: vivax est, ut

Scorfon. angustifol. elatior Pan. 1111.

Hieracium i. latifolium.

est, ut reliquarum radices, vetustate crassior evadēs, & superiore parte in plura capita subinde extuberans.

Similis planè ea est, quæ in colle oppido Stampfen vicino, duobus ultra Posoniū Vngariæ celebrem urbem miliaribus invenitur: nisi Stampfiana angustiora folia haberet, calices breviores, semen crassius, brevius, Cnici fermè semini æquale.

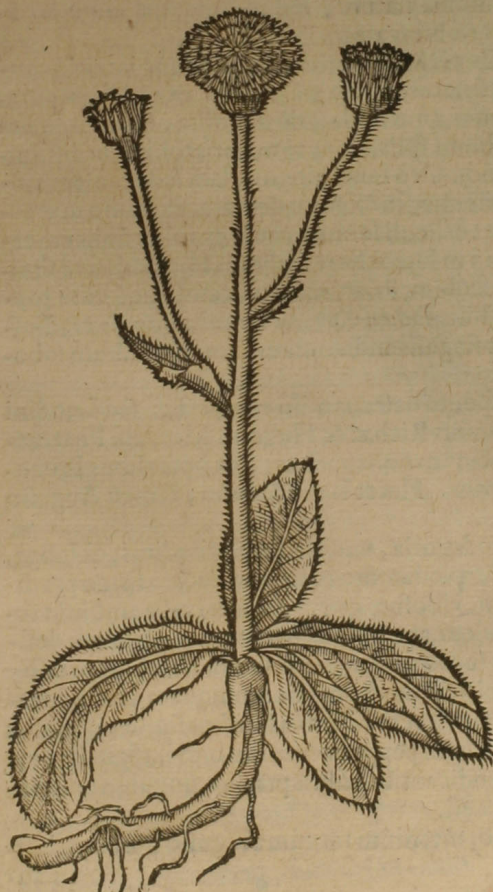
PRIMUM genus, in Hamburgensi monte, ^{Natales.} octo infra Viennam miliaribus herbofo quodam loco & arboribus circumsepto observabam. Alterum, in monte Badensibus thermis imminète vicinisque alijs. Tertium & Quartum, non modò in Hamburgensi monte, quâ parte glaber est, & tenui gramine duntaxat tectus, & quâ Austriam spectat, sed etiam in vicino Prellenbergo, Leytenbergo, catenâ illâ montium à Calenberg ad Alpes excurrentium & plerisque Vngariæ locis, nascuntur. Florent Aprili & Maio: semen interdum Maio, aut sub Iunii initium maturefcit.

SECUNDUM porro genus, Scorfoneram humilem latifoliam appellare licebit: ut Tertium humilem angustifoliam: Quartum autem, Scorfonera elatior angustifolia purpureo flore cognominari poterit. ^{Nomina.}

An verò similibus facultatibus præditæ sint hæ Scorfoneræ, quibus celebrè illam, & adeò decantatam Hispanicam pollere aiunt, neminem adhuc periculum fecisse arbitror.

HIERACIUM PANNONICUM.

CAP. XXXVII.

INSIGNIS etiam in Hieracio observatur ^{Magna Hieracy varietas.} varietas, per Pannoniam, Austriam, vicinasque regiones: nam præter ea quæ cum alijs Provincijs alunt genera, nonnulla observare memini, quæ nusquam alibi sese mihi obtulerant.

PRIMUM autem locum Latifolio dabo, ^{I. Hieracium latifol.} cui quina aut sena sunt folia, humi strata, lata, Intybo sativo latifolio, non multum dissimilia, in ambitu nonnihil sinuosa, interdum etiam laciniata, mollia, hirsuta, nigricantibus maculis sæpissimè infecta, aliquando nullis, lacteo succo turgentia: inter quæ caulis exit cubitalis, cavus, raris folijs septrus, in quo plerumque unicus (nonnumquam alter & tertius) flos ex crassiusculo nigrâq; lanugine hirsuto calice emicat, Hedipnoidis flori similis, sed pallidior, plenus, nonnihil odoratus: semen deinde oblongiusculum, comâ incanâ pappi instar præditum, ut Tragopogi semen, quod maturum levissimo flatu dispergitur: radix illi minimi digiti crassitudine, nigro atque crasso cortice obducta, lactei succi plena.

Invenitur plerisque Vngariæ, Austriæ ^{Natales.} superioris & inferioris, atque Moraviæ montibus, gramineis & simul apricis locis, siccioribusque pratis. Inveniebam etiam & maculis lividis, & nullis maculis insignito folio, siccioribus

II.
Hieracium
maius lati-
folium.

cioribus circa Francofurtum pratis. Floret Maio, semen plerumque maturum Junio.
CVBITALES atque etiam bicubitales interdum sunt Alteri caules, firmi, rotundi, quadam lanugine obfiti, quos inordinata, sive confuso ordine nascentia, multa ambiunt folia, tres uncias aut amplius longa, unam lata, mollia, in ambitu dentata, lacteo succo plena: summus caulis in aliquot ramulos finditur, sustinentes imbricata capitula, è quibus prodeunt flores lutei, denis, duodenis, aut pluribus foliolis, extimâ parte incis, constantes, medium occupantibus multis luteis fibris: radix minimi digiti crassitudinem æquat, multisq; tenuibus fibris capillata, singulis annis augetur, & ad latera novos, frequentioresq; caules profert.
2. Ejus genus invenitur graciliore caule, angustioribus, & vix semunciam latis folijs, in reliquis conveniunt.

Hieracij III. genus alterum angustifol.

III.
Hieracium
maius angu-
stifol.

Natalis.

III.
Hieracium
Britannicum.

Cichorium
montanum.

V.
Hieracium
alpinum hirsu-
to folio.

Natalis.

TERTIO cubitales etiam assurgunt caules, rotundi, superioribus minus crassi, frequentioribus durioribusque villis obfiti, quos similiter confuso ordine ambiunt multa folia, superioribus angustiora, breviora, duriora, non minus tamen lacte turgentia: summus caulis etiam finditur in ramulos, imbricata capitula ferentes, è quibus exoriantur flores, superiori ferè similes: radix superioris radice minus crassa, perinde tamen fibrosa, & in novis prolibus educandis fertilis.

2. Illius etiam genus observabam angustioribus folijs, & multo longioribus, licet non minus duris, quod aliqui, totâ quodammodo facie ipsi responderet.

Magnam verò affinitatem hoc genus habet cum grandiore Hieracio apud Belgas secundum publicas vias inter frutices nascente.

Nascuntur omnia in extremitatibus sicciorum pratorum inter vepres, etiam ad cæduarum silvarum margines.

PLANTARVM similitudo facit, ut duobus postremis generibus, Quartum subijciam, non in Pannoniâ natum, sed in Britannia anno M. D. XXXI. observatum.

CVBITALES verò habet id genus interdum caules, striatos, digito graciliores, ex viridi purpurescentes, quos nulla serie disposita, sed inordinata ambiunt folia, Conyze majoris folijs non dissimilia, non aded tamè pingua, latâ sede caulem amplectentia, in circuitu dentata, extremo mucronata: caliculi summo caule ex foliorum alis emergentes, oblongis pediculis insident, villosi, qui in luteos flores reliquis Hieracijs ferè similes, sese explicant: ijs succedit semen oblongiusculum, striatum, candicans, quod cum pappo levi aurâ dispergitur, ut in congeneribus plantis: radice est vivace, multis longis, crassiusculis, nigricantibusque fibris constante, quæ singulis annis numerosiorem caulium sobolem procreat.

Impensè amara est hæc planta, nusquam sponte nascens mihi conspecta: sed Londini duntaxat, in hortis doctissimorum virorum Ioannis Richæi & Hugonis Morgani Pharmiacopolarum Reginorum, qui Cichoreum montanum nuncupabant, ex borealibus Britannicæ regionibus, in quibus sponte crescit, delatam. Floret Junio & Julio, semen Augusto maturum.

ALIQVOT Quinto sunt folia è radice prodeuntia, uncialis ferè latitudinis, oblonga, molli crispaque lanugine admodum hirsuta, & quodammodo incana, lacteo succo prædita, inter quæ prodit caulis, pedalis ut plurimum, villosus, quem per intervalla ambiunt folia, ijs, quæ ad radicem nascuntur, breviora quidem, at triplo latiora, & in mucronem deficientia, non minus quàm illa villosa, aut lacteo succo turgentia: unicum fert summo fastigio capitulum, è multis hirsutis & incanis foliolis compactum (nonnunquam autem in lateribus alterum & tertium) quod sese explicat in florem Hieracij floribus similem, multis folijs luteo colore tinctis constantem, & tandem in pappum cum suo brevi, nigro semine evanescentem: radix nigricat, multis tamen candicantibus fibris prædita, singulis annis novos caules producit. Tota planta valde amara est.

Invenitur in herbosis Alpium jugis, ubi Julio, interdum tantum Augusto floret: in hortis au-

tis autem
lanatum
Sexti
dita, sunt
plura o
capitula
tantum
color
re flat
In o
nam) a
1. A
foliorum
simile
Se
fuer
refe
foli
culi
alijs
in lu
neste
C
coe
I
ali
rut
rud
ra &
rum
fuit
non
Co

tis autem, Maio, semen Iunio perficit. An porro ea planta quam Dalechampius Sonchum lanatum appellat?

SEXTI radix digiti crassitudinem interdum æquat, longa, nigricans, tenuibus fibris prædita, summâ parte, in plura nonnunquam capita, extuberans, quæ summâ tellure senu aut plura oblonga folia, semunciam ferè lata, & nonnihil incana proferunt: è singulis radicis capitibus, prodeunt inter folia, singulares cauliculi, duri, nudi, dodrantales, aut palmares tantùm, unicum florem sustinentes, è multis oblongis, extremo insectis foliis, luteoque colore præditis, constantem: quo defluente, semen oblongiusculum cum pappo levi auræ flatu excutitur.

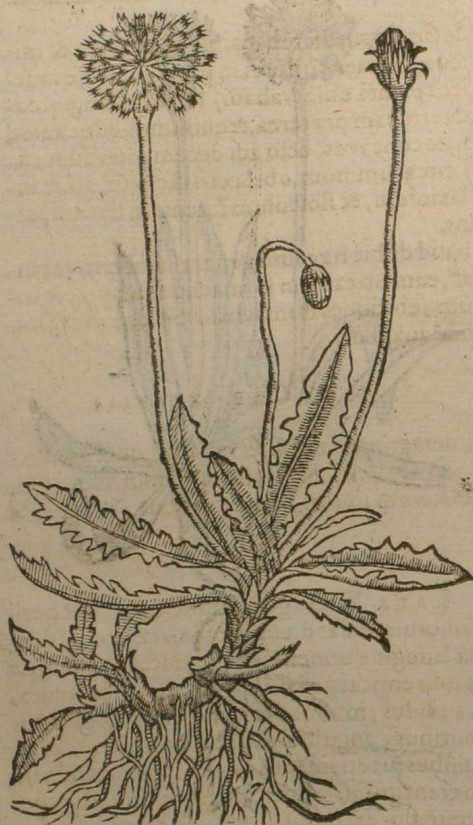
In omnibus illis montibus à Calenberg (Danubio imminenti binis miliaribus supra Vien. ^{Natalis.} nam) ad Alpes excurrentibus nascitur. Floret Maio.

2. Aliud ejus genus invenitur, cujus folia nonnihil in lateribus laciniata sunt, ferè instar foliorum Leucoij marini, minus incana: flos aureo colore magis rutilat, alioqui per omnia simile. Vtriusque planta lacteo succo plena, & amariuscule gustu est.

SEPTIMUM genus, in Pannonicis Observationibus, quarto loco inter Scorfoneras reposueram, nunc, propter radicis cum illis dissimilitudinem, inter Hieracij genera commodius referendum censeo. Angustis autem id constat folijs, Tragopogo aut Scorfoneræ angustifoliæ proximis, carinatis, colore cinereo, digitalis lōgitudinis, lacteo succo plenis, amariusculis; ex quorum medio exilit tener cauliculus, dodrantalis, per quem sparsa sunt rara folia, alijs minora: is in aliquot ramos divisus, sustinentes capitula, aliorum more, squamata, quæ in luteos flosculos Tragopogo similes, sed minores explicantur, maturitate in pappum evanescentes: radix nigra est, multis fibris albis capillata, lateribus propagines quotannis agens.

Copiosè nascens illud duntaxat observabam in faxis ad Gamingam Carthusianorum cœnobium, Julio flores proferens.

Ex radice obliquâ & rugosâ, minimique digiti crassitudine, multis etiam fibris donatâ, aliquot extuberant Octavo generi capita, unde senu aut plura enascuntur folia, unius, duarum, & trium unciarum longitudine, semunciam lata, crassiore nervo per mediam longitudinem excurrente, mollia, brevi incanâque lanugine prædita, infimâ parte valde laciniata & angustiora, supernâ verò latiora, sed dentata duntaxat, candido succo turgentia: è quorum medio, bini aut terni emergunt cauliculi, palmares, enodes, foris læves, intus concavi, sustinentes flores luteos, Quinti generis floribus similes, quibus tamen color paulò saturatior, semen maturum, tenue, longiusculum, nigrum, pappo involutum, à vento abripitur. Crescit in Leytenberg, Florétque Iunio.

Hieracium
IX.

Hieracium
intybaeum
quod esset X.

xi.

Hieracium
minimum.

QVATERNIS aut quinis à radice prodit Nonum genus folijs, Hieracio vulgari formâ non dissimilibus, sed mollioribus, supernè magis villosis, infernè panè glabris, lacteo succo plenis, & subamaris, inter quæ prodit caulis pedalis aut amplioris longitudinis, gracilis, hispidus, ferens in summo veluti umbellam quandam caliculorum etiam villosorum, qui dehiscences, ostendunt flores Hieracij vulgaris floribus panè similes, sed colore longè elegantiores, nempe impensè flavos, & quasi aureos, multis foliolis extremâ cuspide crenatis & stantes, inter quæ flava stamina, odoris non ingrati: semen in pappum aliorum congenerum instar evanescens: radix perennis, multis candidis fibris prædita, & subinde adnatis virgulis humi sparsis sese propagans. Flores promit Iulio & Augusto.

Natum hoc est apud Batavos, semine Viennâ Austriæ accepto.

ALTERA etiam planta istic mihi nata semine ex Italiâ misso Hieracij intybaei appellatione, quæ, mea opinione, verius ad Cichorij genera referenda videtur.

Ea ex singulari radice statim multa promit folia Cichorio silvestri similia, erucæ modo inter lateribus divisa, & veluti erosa, deinde inter illa multos breves cauliculos minoribus folijs, minùsq; incisè cinctos, & in frequentes ramulos divisos, dodrantes aut longiores, nudos, summo fastigio sustinentes calicem sive capitulum septem aut octo squamis hirsutis constans, è quo flos exit dentis aut duodenis folijs exterioribus, totidem internis, minoribus præditus, coloris elegantis ex purpurâ rubentis, cui succedit pappus, in quo oblongum & gracile semen fuscum.

Annua videtur planta, subinde tamen novos flores proferens, ut totâ æstate, imò etiam in medium usque Autumnum, florida conspecta sit.

IAM descriptis jungendum est pusillum illud Hieracij genus, cuius iconem & ipsam descriptionem etiam Londini mihi communicabat anno M. D. XXCI. Thomas Pennæus V. C. his verbis:

Hieracium minimum planta dodrantis, aut paulò altior, radice singulari, tenui, albâ, paucis fibris vestitâ: folia ab radice quinque sex, septem, quandoque plura, bellidis ferè, sed paulò longiora & serrata: è quorum medio caulis exit unicus, quâdoque duo, vel tres, folijs omgino vidui, fistulares, juxta radicem rubentes, interdum versus summum ramosi, ramis juxta exortum rubentibus: caules omnes versus capitula, contra ferè quàm in alijs plantis extuberant crassioresque fiunt, singuli singula capitula globosa sustinentes, ex quibus flores parvi, lutei, ex apicibus constantes, & tandem pappescentes exoriuntur. Lactescit & amariuscula est.

Provenit

Provenit in
hæc alia, n
hæc & Augu
Hæc por
bi communic
terre, sine
lum parvita
palmarum alios
multa capite r
do gracilem r
arum habeb
Ceterum
hæc modicè
fluminationi
Habam cur

tos, &
tiolo
erant
plant
adco
gam,
Ar
bus &
oblit
te divi

Provenit inter segetes, locis parum arenosis, & terrâ friabili: frequens in Angliâ multis *Natales.*
in locis, aliâs, nusquam nisi in agro Heidelbergensi, unico tantum loco, me vidisse memini.
Julio & Augusto floret. Hæc Pennæus.

Hvius porrò siccam plantam, aut certè valde similem, adferebat anno M.D.XCIII. & mihi communicabat, Gulielmus de Mera Medicus, monens, flores in pappum non evanescere, sed sine pappo, in caliculis (ut etiam in siccâ plantâ observabam) semè oblongiusculum, maturitate nigricans, relinquere. Animadvertēbam præterea, tenuissimos esse caules, palmum altos, lignosos, supremâ parte laxiores, & concavos, octo aut decem interdum, simul à capite radicis inter folia prodeuntes, qui, circa summum, ubi laxari incipiūt, aliquando gracilem ramulum, summo etiam fastigio laxiorem, & flosculum ferentem flavum, adnatum habebant: radix tenuis erat, & candicans.

CETERVM Dioscorides Hieracium (cujus haud dubiè hæc sunt genera) vim refrigerandi, & modicè subadstringendi habere auctor est, eam ob causam stomacho æstuanti, & inflammationibus prodesse, impositum: succum, erosiones stomachi sorbitione mitigare. Herbam cum radice impositam, ictis à scorpiōe auxiliari.

CONDRILLA.

CAP. XXXVIII.

DVo Condrillæ genera in Hispanicâ meâ peregrinatione observabam: quorum Primum nunquam ante mihi conspectum, ad Dioscoridis primum Condrillæ genus, meâ opinione, plurimum accedere videtur: Alterum multis alijs regionibus, & ante, & post etiam, obvium.

Condrilla prior Diosc. legitima.

LATA Primo generi sunt folia, Cichorij foliorum instar divisa, omnino incana, & densâ lanugine tomentoque obducta: inter quæ caulis emicat pedalis aut amplior, rotundus, candidus, in aliquot ramulos fissus, folijs minoribus, angustioribus, inordinatis septus, quibus (ut etiam ipsis ramulis) plerumque inhaerent grumi fulvescentes gummi istic concreti: flos extremis ramulis sustinetur, anthemidis flori ferè par, lutei coloris, maturitate in pappum evanescens: radix longa, nigricans, minimi digiti crassitudine, raris fibris prædita, & summâ parte in aliquot capita interdum divisa, è quorum singulis folia, qualia dixi, prodeunt. Tota (ut diximus) planta incana est, & succo prægnans, qui siccatu fulvescit, & acris est.

Invenitur Salmanticensi agro locis incultis, & multis alijs Hispaniæ, Augusto florens, vel etiam serius.

Nihil autem commune habet cum Zacyntho Matthioli, seu *Mazza di Cavalliero* Italicorum, ut quidam censent, qui hanc meam iconem, ex siccâ plantâ, quam in sportulis ex Hispaniâ attuleram, à perito pictore expressam, Zacynthæ, sive Cichorij verrucarij descriptioni accommodarunt, illius fortè iconis quæ apud Matthiolum ineptè expressa est, facie decepti: nam Cichorium verrucarium alia habet folia, quàm nostra, intubacea ferè, non incana, sed viridia, ramos valde striatos.

ALTEVM planè viminale est, & longis, lentis, flexibilibus, candicantibus, sesquicubitalibus, & veluti visco oblitis, virgis constans, quæ frequentibus angustis, brevibusque foliolis oblitæ sunt: quæ secundum radicem nascuntur majora sunt, longiora, in multas lacinias altè divisa Cyani ferè foliorum æmula: sed plantâ flores jam proferente, flaccescunt ea folia & pereunt,

Hieracium minimum alacra fortè.

Faculæ æret.

1. Condrilla 1. Diosc.

Natales.

Zacyntha. Mazza di Cavalliero.

Cichorium verrucarium.

11. Condrilla viminalis.

Cichorium verrucatum, Zacintha.

Condrilla viminalibus virgis.

& pereunt, ut magnâ ex parte maioribus folijs orba conspiciatur: extremi rami flosculos exiguos flavos, maturitate in pappum evanescentes sustinent: radix oblonga, lacteo succo manat, si vulneretur, quemadmodum & tota planta. Floret quo superior tempore.

Natales.

Conspicitur Salmanticensi non modò agro, post messes in arvis, & ad eorum margines, sed plurimis alijs regionibus. Nascitur & copiosè per universam Pannoniam, & varijs Germaniæ locis.

Nomina.

NONNULI Hispani Primum genus, eodem nomine appellant, quo Phyllum ab illis vocari dixi, videlicet *Terna de S. Guiteria*: nullum aliud vulgare nomen novi. Græcis autem *κονδρίλλα καὶ κίχωριον ἢ σέρις* nuncupatur.

Alterum Condrillæ genus vimineum, Salmanticensēs *Iunquerina* vocant: alij *Ajunjera*.

Non prætermittenda est etiam elegans illa planta Cichoracea, cujus iconem suis coloribus egtegiè expressam, cum resiccata planta ad me mittebat anno M. D. XCIII. Iacobus, Plateau, cujus in his Còmentarijs frequens mentio. Eam propter viminalis ramos proximè Condrillam viminalem collocare placuit.

Condrilla peregrina.

ALIQVOT autem illi è summo radice capite prodeunt folia humi fusa, Cichorij foliorum facie, sed angustiora, longa, in ambitu circumrosa, qualibus etiam sunt prædita, infima parte, tenuès vimineæ virgæ, inter illa statim à radice prodeuntes, pedalis aut amplioris longitudinis, nodosæ, quarum ramuli bifurci in cuspidem desinunt; nodis superioribus virgarum, inhaerent breviora, minora, nec circumrosa folia: in ipsis autem virgarum alis nascuntur longi imbricati calices, è quibus prodeunt singulares flores quinque folijs summâ parte leviter incisus constantes, cærulei coloris, aliquot flavis staminulis medium florem occupantibus: radix illi crassiuscula denso cortice tecta foris albicante, longiuscula & raris fibris prædita. Tota planta lacteo succo turget.

Facultates.

Semine peregrè accepto natâ sibi scribebar: sed an semen porro dedisset, nò adscribebat. PRIORI, easdem facultates tribuunt Hispani, quas Phyllo: nimirum, illius decoctum præmorfis à cane rabido utiliter exhiberi.

CONDRILLÆ gummi cum myrrhâ tritum & linteo appositum, instar olivæ, feminarum menses trahere auctor est Dioscorides, & inordinatos pilos replicare. Ipsi radicem in vino potam contra viperas proficere: quæ facultates cum ijs conveniunt, quas suæ Scorsoneræ tribuunt Hispani.

Bellonius lib. II. Observ. cap. xci. scribit Condrille gummi in Syriâ vulgare esse, eoque mulieres uti Mastichis loco. Libro item I. cap. xxxi. ait fabris lignarijs glutinis vicem præbere.

Alterius

Condrellæ genus elegans cæruleo flo.

Condrilla altera Diosc. putata.

Alterius generis nullus usus est apud Salmanticenses, quàm ad scopas conficiendas: & pueris, ad parandum ex ejus radice cum nigro melle, viscum, carduelibus alijsque aviculis capiendis idoneum. Arbitror tamen ijsdem cum priore facultatibus pollere. Et Fabius Columna Condrii. i. Diosc. esse censet.

CETERVM Doctissimus vir Ferrantes Imperatus Neapoli ad me mittebat, superiore Autumno, aliquot tubera seu bulbos Cichorij illius renellis & gracilibus cauliculis, parvis folijs & flavo flore, quod à plerisque, etiam ab ipso Imperato, Condrellæ genus alterum apud Dioscoridem censetur: tamen non desint, qui Perdicion, ejus meminit lib. i. Hist. Plant. cap. xi. Theophrastus (Perdion enim in eo Auctore legere non memini) esse judicent. Pleraque etiam, inquit, herbaceorum ejusmodi radices habent, ut Aspalax, Crocus, & quod Perdicion appellatur: nam ei sunt radices crassæ, & plures quàm folia.

Istam autem Condrellam nasci scribebat Imperatus in sepibus, via qua Neapoli Puteolos iter est: istic Scrofularia minore, ab alijs *Herba di latte*, à Pandectario Stridula dici.

Illam etiam anno M. D. xcvi. Hispali accipiebam à Doctissimo viro Simone de Tovar ejus urbis Medico.

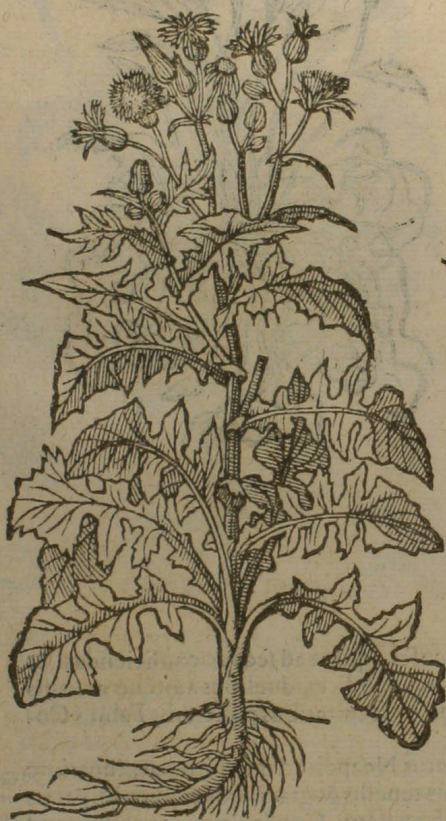
DOCTISSIMVS tamen Leonhardus Rawwolfius, duo alia Condrellæ alterius Dioscorid. genera observabat vicinis Halepo locis, ut è cap. ix. lib. i. itinerarij ejus apparet. In arvis, inquit, satis abundanter invenitur alterum Condrellæ Diosc. genus radice lævi, ex fusco flavescente, supernâ parte circiter minimum digitum crassa, quinque vel etiam octo transversos digitos longa, infimâ parte tenuiore, cui inhaeret rotunda alia radix castaneæ magnitudine, lacteo succo adeò plena ut turgeat. Superna radice pars qua se in tres cauliculos dividit, multa habet oblonga & graminis instar angusta folia, simul nascentia, ad terram valde inclinata, inter quæ prodeunt cauliculi, aliquot folijs onusti, è quorum alis, longiusculi exeunt pediculi, singuli florem sustinentes Pillofellæ majoris (quæ Auricula muris à vulgo nuncupatur) flori æqualem, flavum. Non procul inde, asperioribus tamen, magisque petrosi locis, nascebatur aliud insuper Condrellæ alterius genus, radice & floribus cum superiore conveniens, ejus tamen folia latiora, magis villosa & cineracea, Holostei Mompelliani folijs ferè similia.

CONDRELLÆ alterius cauli & folijs concoquendâ vim tribuit Diosc. ejus verò succo, ut Faculater, incommodos palpebrarum pilos reflectat.

NON minus copiosè nascuntur in Pannoniâ, Austriâ & vicinis Provincijs, vulgata Sonchi genera, quàm in alijs regionibus: aliquot tamen lævioris generis istic præterea observabam, quæ silentio minimè premenda existimavi. Ea serie quadam hoc capite describemus: illorum autem Historiæ, lævioris vulgarissimi, qui valdè laciniosa habet folia, binas icones præfigendas esse censuimus, ut commodius inter se conferri possint.

Sonchus lævior vulgaris I.

Sonchus lævior vulgaris II.

I.
Sonchus lævior vulgaris I.

Natalis.

II.
Sonchus lævior vulgaris II.

Natalis.

CVBITALI autem vel ampliore excrefcit Primus, quem non vulgarem observabam, caule rotundo, striato, lanugine obfito, intus cavo: quem ambiunt multa folia, ampla, aliquot profundis lacinijs utrinque divisa, extremo mucronata, latiore pediculo caulem amplectentia, in ambitu nonnihil dentata, subtus aliquantulum incana, lacteo succo plenæ plurimos, in summo caule, flores profert, purpurascens & villosis petiolis inhærentes, vicenis folijs, ut plurimum, constantes, Sonchi lævis vulgaris I. (cujus icon præfixa) floribus non dissimiles, sed elegantissimi coloris cærulei, qui per maturitatem in pappum cum semine cinereo exiguo evanescunt: radix pollicaris est crassitudinis, oblonga, non in profundum acta, sed obliqua, candicans, dura, veluti internodijs distincta, multas circumquaque fibras crassas agens, & vivax, singulis annis novos ex latere caules profert.

Abundè nascitur in Durrenstein locis umbrosis, in Etschero jugo, paulò suprâ Gamin-gam, in Sneberg & Snealben, apud retorridum & pumilionem illum Pinastrum.

Floret istic Iulio & Augusto, quo mense etiam semen ad maturitatem pervenit. In hortos translatus, maturius multò, imò interdum mense Iulio denuo floret.

ÆQUALIS ferè altitudinis sunt Alterius, aliquando, caules, graciliores tamen, neque striati aut villosi, vel intus cavi, sed pleni & firmi, satis tamen fractu contumaces: quos ambiunt minora quàm superioris folia, nec ad eò in lacinias divisa, angustiora præterea, in medio latiuscula, deinde sensim in mucronem desinèntia, in ambitu dentata, lacteo succo præ-gnantia, gustu amaro: è summis foliorum alis, exeunt tenues firmiq; ramuli, quaternos aut quinos flores in oblongis caliculis ferèntes, quinos foliolis per extremum laciniatos constan-tes, colore purpureo, medium occupantibus aliquot staminulis, qui deinde in pappum cum suo semine abeunt: radix fibrosa, vivax, prioris radice minor, non pauciores tamen, quotan-nis novos caules produçens.

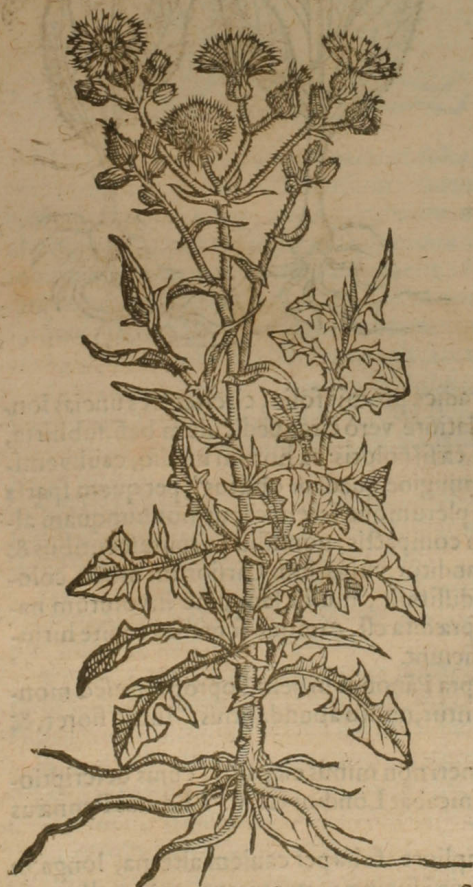
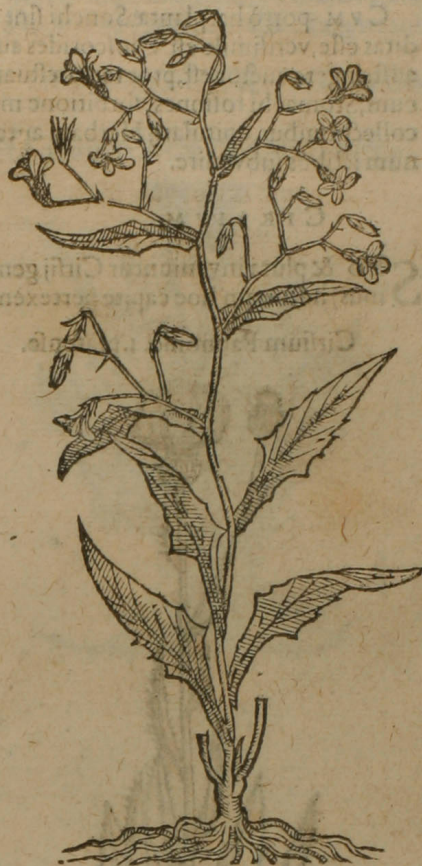
Crescit cum superiore, paulò suprâ Gamin-gam abúdanter: crescit & alibi, velut in Pan-
noniâ

Sonchus lævior Austriac. iiii. cæruleo flo.

Sonchus lævior Pannon. iiii. purp. flo.

Sonchus lævior Austriac. v. altifs.

noniâ & Hirciniâ silvâ, sed minor. Floret plerumque Iulio, vel interdum paulò maturius.

HUMANAM altitudinem superat Tertius, caule pollicaris crassitudinis, firmo, striato, lævi, nec ullis spinis aspero, quem frequentia folia, quatuor aut aliquando binis tantum lacinijis æqualiter respondentibus divisa, latâ basi & utrinque appendices habente amplectuntur (de ijs loquor quæ in infimo & medio caule sunt, suprema enim nullas lacinias habent) omnia spinis in dorso, sive costâ, carentia, dura tamē, & in ambitu creberrimis asperisq; denticulis ferrata, supernè viridia, infernè subcinerea, lacteo succo plena: supremus caulis villis aspersus est, & in aliquot ramulos dividitur, qui flores æquali altitudine, & quasi umbellarum ritu nascentes, sustinēt, non magnos quidem, pro stirpis amplitudine, sed Sonchi vulgaris lævis luteo flore, vel ejus qui cæruleū fert florem, pares, similiter è caliculo villoso prodeuntes, multis luteis & per extremum incisus foliolis medium orbem cingentibus constantes, numerosis in meditullio staminibus aureis, qui maturi in albâ lanuginem resolvuntur, in quâ latet semē, ejus, qui cæruleum fert florem, semini, valde simile, striatum, cineraceum, quod cum suâ lanugine à vëto rapitur: radix crassa, candicans, fibris donata, singulis annis novos stolones profert, & adnatis ad latera se propagat.

iii.
Sonchus lævis altissimus.

Invenitur in paludosis salicetis & harundinetis, juxta piscinas, & stagnantes aquas, supra Badam Austriæ urbem, via quæ Neapolim

NN 2

Austriæ

Austria ducit, & supra Triebswinkel pagum, quibus dentaxat locis observabam. Floret Julio.

Cum porro hæ plantæ Sonchi sint haud dubiè genera, iisdem etiam facultatibus prædita esse, verisimile est. Dioscorides autem, Viriusque Sonchi vim refrigerare, modicèque adstringere auctor est, propterea æstuanti stomacho & inflammationibus illitu prodesse, succum, Stomachi rosiones, sorbitione mitigare, lac elicere, in lanâ appositum, sedis ac vulvæ collectionibus, opitulari; Herbam autem & radicem, emplastri modo impositam, scorpiionum ictibus subvenire.

CIRSIVM.

CAP. XL.

SEd & plura inveniuntur Cirsij genera, quorum (quæ ab alijs non descripta comperimus) historiam hoc capite pertexemus.

Cirsium Pannonic. i. pratense.

Cirsium Anglicum II.

QVINA aut sena Primum genus statim à radice promit folia, circiter tres uncias longa, unam lata, sensim in mucronem desinentia, latiore verò circa pediculum basi, subhirsuta, & crebris spinulis per circumferentiam prædita, cæsi coloris: ex horum medio, caulis emicat pedalis, aut etiam cubitalis, tenuis, firmus, lanugine quadam oblitus (per quem sparsa sunt folia jam dictis minora) unicum in summo plerumque ferens caput, nonnunquam alterum & tertium, multis squamulis imbricatim compactis, nonnihil purpurascens & acutis asperum, quod in stamineum florem expanditur, vulgarium Cirsiorum modo, colore purpureo: semen etiam illorum semini non dissimile, multâ lanugine involutum nascens: radix multis nigricantibus & duris fibris prædita est, eamque supremo capite hirsutam, vetustorum foliorum nervi remanentes efficiunt.

Natalis.

Nascitur inter arbores in declivi montium supra Pannoniæ urbem Sopronium: sed montanis pratis quæ secundum Danubium extenduntur, multo abundantius. Iunio floret, & subinde semen etiam profert.

PROXIMUM locum dabimus Alteri Cirsij generi non minus eleganti, cujus descriptionem & iconem mihi anno M. D. XXCI. communicabat Londini C. V. Thomas Pennæus Londinensis medicus.

II.

Cirsium Tri-
panonicum.

Singulari caule est hæc planta, cubitali aut ampliore: folia per caulem alterna, longa, in ambitu spinulas minimè pungentes habentia, quorû supinæ partes virent, pronæ albicant, & canâ

& canâ lanuginē obducuntur: in summo caule capitulum unum carduorum modo est, quasi ex squamis mucronatis compactum, florem sustinens satis magnum, ex multis apicibus, colore ex rubro purpurascēte, ac tandem in pappum abeuntem: radix est nigricans, fibrata, quandoque per magnas fibras se propagans.

Provenit in pratis ad radices montis Engleborow totius Angliæ celsissimi in Comitatu Eboracensi. Floret Julio & Augusto.

Cirsium III. montanum.

Cirsio v. congener, Card. bulbos. Monsp.

MULTA etiam profert Tertium, folia, oblonga, Centaurij majoris non laciniati, foliorum propemodum æmula, brassicæ foliorum colore & viriditate, satis carnosâ, in ambitu crebris aculeis prædita: inter quæ medius exit caulis, cubitalis aut amplior, striatus, quem alternè ambiunt folia superioribus minora, latiore pediculo eum amplectentia, & veluti membranaceas quasdam alas, ad proxima folia, secundum caulis, cui adnatæ sunt, longitudinem producentia, eâ de causâ caules quodammodo alati apparent: summus caulis in hispidum, multisque squamulis imbricatum caput desinit, quod tandem in stamineum florem purpureo colore rubentem explicatur, & propender: in superioribus alis nascuntur interdum ramuli quadam lanugine obsiti, similes sustinentes flores, qui deinde, ut alij, in pappum & lanuginem resolvuntur, semenque in eâ reliquis simile occultant: radix minimi interdum digiti crassitudine, aliquot fibris donata & vivax, singulis annis propagines è lateribus fundit.

III.
Cirsium mō-
ntanum I.

Crescens hoc genus observabam in montanis quibusdam silvis Pannoniæ, ut supra Posonium & Memethwywar, alijs etiam ad Alpes tendentibus, supra Badenses videlicet Thermas, & vicinis. Florebat Iunio.

Natales.

Hujus meminit Dodonæus in Appendice ad Purgantium Stirpium Historiam, quam seorsim, ante quàm Pentades evulgaret, publici juris, fecerat: & primo postea loco descripsit cap. XIX. Lib. V. Pemptadis V.

VULGARE iisdem locis etiam est montanum aliud Cirsium, quod aliquando in Belgicæ hortis ali memini, caule striato, folijs paululum laciniatis, mollioribus quàm in superiore genere, similibus tamen floribus, radice etiam fibrosa & vivace.

III.
Cirsium
mont. II.

AD Cirsij proculdubio genera referendum est id Cardui, sive Spinæ molle genus, quod in bicubitalem, & majorem interdum altitudinem excrescit pollicaris crassitudinis caule, striato, incanâ tomentaceaque, lanugine obsito: folia illi majora quàm in superioribus generibus, magis carnosâ, succi plena, viridia, in ambitu dentata, mollioribusque spinis hirta: capita in summo caule summisque ramis majora jam descriptis, quæ in stamineos purpureo colore nitentes flores expansa, maturitate in pappum resolvun-

V.
Cirsii max.
montanum
incano fol.
bulb. radice.

cl

CAROLI CLVSI RARIORVM

Natalis.

tur: radix multis crassis fibris, Asphodelinos bulbos fere referentibus, & oblongis firmatur. Nascitur in montanis pratis, etiam ad piscinarum udos margines, inter salices americanas quoque, & harundines. Floret Iulio.

Nardus montana Mompelliana.

Similem plantam, sed longè minorem in pratis urbi Mompellianæ vicinis olim erueremini, quam tum nonnulli, qui in Stirpium cognitione egregiè versati esse credebantur, pro montanâ Nardo nobis obtrudere volebant: noster Lobellius postea Carduum bulbosum Mompellienfium appellavit.

Nomina.

Kipos porro nomine Græcis, *Cirsij* autem, Latinis, commodè, meo iudicio, hæ stirpes nuncupari possunt: nullum verò nomen vulgare illarum intellexi.

A N verò *Cirsij* veterum facultatibus respondeant, ignorare me fateor: & iudicium de ijs ferre difficile. Nam neque Dioscorides suo *Cirsio* ulla vires tribuit, nisi quas ex Andrea descripsit.

Cirsium tertium Dodonæi. Varietas.

CETERVM non minus vulgaris agro Viennensi, multisque Pannoniæ locis & apud Francofurtum, est, quàm in Zelandia, Flandriæ Hollandiæque maritimis, Spina illa quam Clariss. Dodonæus inter *Cirsij* genera tertio loco recenset, magno, valde spinoso, nuntanteque capite, è quo flos multis purpureis elegantissimisque staminibus constans emèrgit & explicatur: floret cum *Cirsij* generibus Iunio, & Iulio, quibus etiam persimile semen habet. Id niveo flore variare aliquando memini.

CARDVVS MOLLIOR.

CAP. XLI.

CARDVI nomine has stirpes appello, tametsi inter Acanacei generis plantas recensendæ non videantur, cum nullo spinarum vallo munita sint: propter similitudinem tamen, quam cum mollioribus quibusdam vulgaris notitiæ carduis habent, in illorum classem rejeci.

Carduus mollior I.

I. Carduus mollior laciniato folio.

Natalis.

PRIMVS, multa secundum radicem habet folia, cum humi sparsa & jacentia, tum surrecta, infernè canâ mollique lanugine obsita, supernè virentia, valde laciniata, & ad medium usque nervum dissecta, Calcitrapæ, sive cardui muricato capite, mollioribus & tenerioribus folijs pænè similia, nullis tamen spinis horrentia, gustu primum exsiccante, deinde amariuscule: è quorum medio unus aut alter caulis assurgit cubitalis aut amplior, teres, rotundus, striatus, purpurascens, & molli quadam lanugine obfusus: inferiora folia per infimum caulem sparsa, etiam laciniata sunt, licet jam dictis minora, quæ verò supremum caulem ambiunt, oblonga, angusta, nullis lacinijs divisa, mucrone ut plurimum purpurascente: extremi caules in aliquot ramos interdum dividuntur (magnâ tamen ex parte singulares sunt, unicumque sustinent caput) qui capitula sustinent, ex multis tenuibus squamis imbricatim dispositis composita, molliter echinata, quorum medium, occupat stamineus & villosus flos, coloris purpurei elegantissimi: flori flaccido & evanido succedit semen angulosum: radix digiti crassitudinem nonnunquam æquat, subfusca, longa, aliquot fibris donata.

Invenitur totâ illâ montium catenâ, quæ à Calenberg & Danubio, cui imminet, ad Alpes usque extenditur, & deinde per Leytenberg, rursumque per Prellenberg & Hamburgerberg ad Danubium duobus supra Pösonium miliaribus reflectitur. Floret Maio, semen perficit Iunio & Iulio.

Carduus mollior Lapathi folio.

PEDALI assurgit Alter caule, utcumque crasso, striato, nonnihil lanuginoso: folia illi circa radicem majora, Lapathi folijs ferè similia, aut potius illius plantæ, quam vulgo Totam bonam, sive Bonum Henricum cognominant, quæ pediculo adhærent, latiora, & quodammodo angulosa, extremâ verò parte mucronata, in ambitu aliquantulum sinuosa, & mollibus veluti aculeis obsita, supinâ parte virentia, pronâ verò, omnino incana, foliorum

albæ

albæ Populi instar, & densâ lanugine obsita, gustu initio exsiccante, deinde amariuscule, quæ verò caulem amplectuntur, minora sunt & angustiora, ex quorû sinu circa summum caulem ramuli exeunt, terna, quaterna, aut plura sustinentes capitula squamata, Cyani, aut laceæ capitulis respondentia, quæ, dū expanduntur, florem promunt ex cæruleo purpurascens, & semen deinde continent lanugine involutum, cyani semini non valde dissimile, sed paulò majus, candicans: radix nigra, aliquot tenuibus fibris prædita, dura, vivax, è lateribus propagines spargit.

Hunc eruebam, circa secundum Sneberg, ^{Natalet.} excelsi admodum montis, jugum inter saxa nascentem cum Auricula ursi flavo flore incano folio: deinde etiam in Etſchero. Florebat utroque loco mēse Julio. Viennam relatus & in horto repositus semē tulit Augusto, deinde perijt. Vbi tamen spōte nascitur, vivax est: nā superioris anni caules aridos retinentem, cūm floreret, deprehendebam.

HVMILIOR hic est, neque palmarem altitudinem excedit, caule nō minùs crasso ferme quàm superioris, multis longis folijs exornato, supernè etiam virentibus, infernè canâ (non tamen adeò densâ, ut superioris folia) lanugine vestitis, & molles quasdam spinas in ambitu obtinentibus, gustus etiâ amari, initio autem adstringentis: summo cauli insidet singulare capitulū squamatum, majus quàm præcedētis capita, ex quo flos mul-

III.
Carduus
mollior hñ
miliis an-
guſtfol.

tâ lanugine ex cæruleo purpurascens pubescens exoritur: semen observare nō potui: nam tamerû aliquot stirpes in horto magnâ diligentia excoluerim, quas loco natali & florentes & nondum florentes erueram, ad frugem tamen non pervenerunt, sed paulatim flaccescentes, prorsus tandem contabuerunt & perierunt: radix nigra, & frequentibus subnigris fibris prædita, subinde nova germina è lateribus producit.

Crescit in summis Snealben jugis, cum Auricula ursi quarta, quæ glabro & splendente est folio, carnei coloris flore. Floret verò Julio & Augusto.

Natalet.

GESNERO atque Benedicto Aretio notus fuisse videtur Prior, ex relatione Simleri ad calcem Commentarij de Alpibus, qui eum sic describit.

Edeſdistel/ Carduus inter Carduos speciosissimus, folia habet mollia, ab una radice, per caulem rara, quæ referunt folia herbæ quam Moſsblumen nominamus: altitudine cubiti in altum assurgit caulis: capita in summo sunt singula, interdū bina, cærulea, quâdoq; alba, interdum purpurea, color collucet mixtus viridi tū in capitibus, tum in supremis foliolis. Mollis est tota, & etiam spinis quas æmulatur, nam non pungunt. Radix subest longa & bifida.

Edeſdistel
Gesneri.

Istam florum varietatem in meo non observabam, sed toto illo, quem dixi, tractu & circulo, unius duntaxat coloris ferentem florem, nempe purpureum elegantissimum.

CARDVI etiam mollioris genus elegans, præaltum, & radice serpente, videre memini in cultissimo horto C. V. Ioachimi Camerarij Reip. Noribergensis Medici primarij: cujus descriptione cum plerisque alijs summâ diligentia observatis in studioforum rei herbariæ gratiam brevi in lucē emissurum speramus; tamerû in adornâdis Matthioli Cōmentarijs quos Germanico sermone loquētes fecit, & valde illustravit, & ijsdem in Epitomen contrahendis latine scriptam egregiam jam collocarit operam, & multas novas icones intulerit.

Carduus
mollis Ca-
merarij.

De istarum Plantarum facultatibus nihil pronunciare possum, cūm de illis, neque à rusticis, neque à montanis venatoribus quidpiam intellexerim. Ex earum tamen qualitibus & temperamento, peritiores medici facillè judicabunt.

LEGITIMVS Cnicus vulgaris est notitiæ, atque illius usus, omnibus satis cognitus: de eo ut Laganius, non est operæpretium: nam quotquot de re herbariâ scripserunt, & ejus historiam dederunt, & iconem proposuerunt. Eam tamen huc intulimus, quia de alio Cnici genere, quod in Hispanijs observabam, sumus acturi, cum quo hujus icon conferri possit.

Cnicus vulgaris.

Cnicus alter Clusij, cæruleo flore.

Cnicus alter. VNICEVS plerumque, Alteri Cnico est caulis: interdum statim à radice dividitur in binos, ternos aut quaternos ramos, cubitales, firmos & lignosos, perinde ac ipse caulis, nullis tamen, aut quàm paucissimis alijs ramis præditos: folia pænè Cnici vulgaris, candidiora, paulò longiora, & pluribus venis distincta: capitula Cnici, è squamis, imbricum instar, sibi invicem impositis, confata, è quibus flos colore diversus: nam luteus non est, sed ex multis staminibus cærulei coloris constat: semen Cnici semine minus & subrufum: radix pollicaris crassitudinis est, carnosa, succulenta, foris fusca, non annua, ut vulgaris radix, sed aliquot annis interdum permanens.

Natalis. Circa Cordubam in segetibus & agro Hispalensi invenitur. Floret Maio & Iunio.

NOMEN vulgare, quod sciam, non habet: sed cum totâ propemodum facie vulgarem Cnicum referat, Cnicum alterum nuncupavi.

Nomina. CNI CVS autem legitimus Græcis κνικος: Mauritanis, *Kartan*, à qua voce Officinæ Cartamum appellarunt; Italis, *Saffarano Saracinesco*; Gallis *Saffran bastard*, *graine de Perroquet*, quodd ejus semine Psittacos alere soleant: Hispanis, *Alaçor*, *Açafran salvaje*: Germanis *wilder Saffran*. Alterius nullum nomen vulgare novi: neque ejus facultates còpertas habeo.

Facultates. DIOSCORIDES verò scribit, Seminis tusi, & expressi succum, cum aquâ mulsâ, vel jure gallinacei, alvum purgare, sed stomacho adversari: lac cogere, & magis ipsum resolvendæ alvi facultate donare.

SCOLYMVS THEOPHRASTI.

CAP. XLIII.

*Scolymus
Theophr.
Scolymus Dio-
scor. differt.*

THEOPHRASTI Scolymus à Dioscoridis Scolymo valde differt, ut peritiores omnes censent: nam Theophrasti Scolymus ignotus fuisse videtur Dioscoridi: Dioscoridis autem Scolymum probè novit Theophrastus, qui Cacti appellatione eum donat. Nos autem de Theophrasti Scolymo hoc capite agemus, & sub ejus finem, Dioscoridis Scolymi mentionem subijciemus.

*Scolymus
Theophr.*

ALIQUOT autem profert ab eadem radice, Scolymus Theophrasti, caules, cubitales, ramosos, spinis horrentes, ad quorum singulas alas nascuntur saturè virentia folia, sinuosa, & albis spinis horrida: flos illi luteus, Cnici floris fermè instar, è spinosis capitulis emergit: quibus succedit semen latum, foliaceum, squamatim cohærens: radix autem longa est, digitalis crassitudinis, carnosa, dulcis, qua sucs non minus libenter vescuntur, quàm Eryngij vulgaris radice, ut ego aliquoties conspexi, dum, Salmantica vivens, observandarum stipium

Scolymus Theophrasti Hispan.

Scolymus Theophrasti Narbonensis.

Scolymus Dioscor. Cactos Theoph.

stirpium causâ, vicina circa eam urbem loca, peragrarem. Tota verò planta, recens adhuc, lacteo succo manat.

Salmanticensi agro, totâq; adeò Castellâ. frequentissima est hæc planta. Integra æstate florer, interdum etiam Autumno, subinde semen proferens.

ILLI similem videre memini circa Mompe- lium, sed multò magis luxuriantem, longioribus ramis, minus tamen frequentibus floribus, & cui folia veluti lacteis maculis aspersa sint.

THEOPHRASTI σκόλυμος esse putatur, cui radicem tribuit lacteum succum emittentem, camque vescendam tum decoctâ, tum crudam scribit lib. VI. Plant. Histor. cap. IV. Anguillara Eryngium Vegetij esse arbitratur, quæ, ni fallor, causa fuit, ut à nonnullis Eryngium luteum appellaretur. Salmanticenses Silybum nuncupabant (Silybum tamen Dioscoridis non est) vernaculâ linguâ Cardon lechal, sive lechar, id est, carduum lacteum. Bellonius lib. I. Observationum cap. XVIII. & XXV. à Cretenisibus vulgari Græco sermone ἀσκόλυμος dici tradit: agro autem Romano Spina borda: atque veteribus latinis Græco nomine Glycyrrhizon nuncupatum æstimat.

SALMANTICENSES, tenellam adhuc plantam, & primum germinantem, cum ipsâ radice elotam, crudam, aut cum carnibus coctam edunt: ipsius lacteo succo omne lactis genus coagulant: etiam ejus flore crocum adulterant (tametsi vicinis locis laudatum crocum abundè nascatur) ut quædam aliæ nationes cnici flore.

Natales.
Eryngium
Vegetij.

Silybum.

Cardon le-
char.

ασκόλυμος
σκό.

CETERVM

Scolymus
Dioscorid.
καλτος Theo-
phrast.

CETERVM Dioscoridis *σκόλυμος* Scolymus qui Theophrasti *καλτος* est, magnâ copîâ sponte nascitur pinguibus Lusitanîæ arvis, præsertim ad Anam, veteribus appellatum flumen, vulgo *Guadi-ana*, & plerisque etiam Baticæ locis.

ILLIVS radix Diosc. teste, graveosentiam alarum, totiûsque corporis emendat, illita, item si decocta, in vino bibatur. Copiosam autem urinam fetidamque expellit.

CARDVVS ERIOCEPHALVS.

CAP. XLIIII.

Carduus
eriocephalus.

Natalis.

HVIC Carduo multa initio sunt folia, humi sparsa, magna, longa, valde laciniosa, spinis horrentia, pronâ parte canescentia, supinâ autem, viridia quidem, sed tenui quadam lanugine obsita: inter quæ, cubitalis, nonnumquam longè amplior excrescit caulis, crassus, striatus, in multos ramos divisus, folijs aut similibus ijs quæ per terram sparsa, aut minoribus, inordinate eum & ramos cingentibus: summis ramis innascuntur crassa capita, multis aculeis prædita, & aded densa lanugine involuta, ut spinæ paululum duntaxat emineant: aperientibus sese capitibus, flos emergit multis purpureis staminibus cõstans: cui succedit pappo involutum semen, splendens, longiusculum, quale in multis carduis: radix longa, paucis fibris prædita, pollicarem crassitudinem excedit, & foris fusca est, quibusdam (in quibus sponte nascitur) locis vivax, in alijs minimè.

Observabam primùm hanc plantam anno M.D. LXIII. Salmanticensî agro locis apertis & non cultis nascentem, ejûsque semen amicis in Belgium mittebam, additâ inscriptione, fortè *Corona fratrum*, quia multis notis respondere videbam, cum eâ plantâ, quam Monachi, Commentarijs in Mefven, sibi in Hispaniâ conspectam, Coronam fratrum appellassent, quoniam rami æquali pænè altitudine nascentes, & suis capitibus eriophoris onusti, medium caput, reliquis majus, summo

cauli innatum, quodammodo in orbem cingerent, ut monachi suum Abbatem aut Priorem solent. Ex quo tempore diu apud Belgas (ubi feliciter provenit, & in majorem amplitudinem evasit, nullâ servatâ ramorum extremorum æqualitate) Coronæ fratrum nomen obtinuit: postea tamen à capitibus candicante lanâ involutis, convenientiore appellatione *Carduus eriocephalus* dici cœpit.

Eum deinde non minus vegetum & luxuriantem, quàm in Belgicis hortis, sponte crescentem reperi multis Austriæ & Stirîæ locis, præsertim verò ad Neuberg & similium Alpium radices, ubi interdum florem variantem, & albis staminibus constantem ferre conspexi.

QVIBVS porrò facultatibus peculiaribus sit præditum, neque ego intellexi, neque quenquam fecisse periculum arbitror.

CHAMÆLEON SALMANTICEN.

CAP. XLV.

Chamæleon
Salmantic.

EX Acanaceorum genere est hæc planta: caulem autem pedalem habet, interdum etiam cubitalem, multis alis sive ramis concavum, striatum, & quasi *φυλλωδης*, durum tamen & firmum: folia numerosa, longa, angusta, candicantia, spinis horrida: summis ramis veluti umbellæ quædam ex quinis aut senis caliculis sive capitellis spinosis constantes innascuntur, in quibus flos purpureus dilutior, qui (maturo semine) subinde in pappum evanescit, reliquorum Acanaceorum more: semen est cnici seminis forma, sed minus, foris subnigrum aut cinerei coloris, intrus candidum, dulce: radix nigra, dura, si gustetur, dulcis. Tota planta *ἀναψιδης* est, & firmarum spinarum vallo munita.

Natalis.

Agro Salmanticensî frequens in arvis, cum Scolymo Theophrasti. Floret Julio, semen Augusto maturum est. Apud Belgas natus, semine ex Hispanijs à me misso, altius assurgebat, neque aded candicabat, & semen rarò ad maturitatem perveniebat.

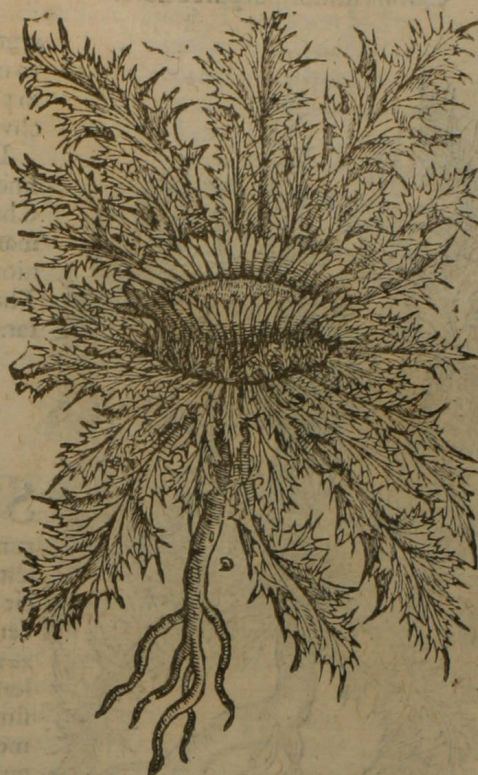
VOCABA-

Chamaeleon Salmanticensis.

Chamaeleon alb. Diosc. & Theoph.

Carlina elatior, Chamaeleon alb. vulg.

VOCABATUR à Salmanticensibus Chamaeleon, tamen si historia prorsus refragetur: asinitatem tamen habere videtur, cum eâ plantâ, quam Anguillara pro Chamaeleone nigro Dioscoridis exhibet.

CETERVM, Chamaeleon albus Dioscoridis, sive & Theophrasti existimatus, in Pannoniâ, Austriâ, & Stiria montium declivibus à me observabatur, capite amplo, echinato (ex quo flos multis albis folijs circa orbem medium nascentibus constans) sine caule è medio foliorum humi fulorum, longorum & in ambitu sinuorum, atque spinis armatorum emergente: radice crassa, densò cortice obducta, foris fusca.

Chamaeleon
alb. Diosc.
& Theoph.

SED multò frequentior invenitur Alter ille, qui pedalem caulem acquirit, angustiora habet folia, in multas lacinias divisa, non paucioribus tamen, quàm superioris folia, aculeis horrida, caput in extremo caule minus amplum, florèmq; minorem: radix perinde crassa ac superioris, foris etiam fusci coloris.

UTRAQUE Carolinæ, à Carolo Magno, nomen adepta, sive Carolinæ, qui illius usum primus demonstrasse creditur; Germanis Eberwurtz dicitur.

Carlina
Eberwurtz

ALIA verò est planta à quibusdam Carlina minor appellata, humilis & ut plurimum caulis expers, folia habens, Secundæ Carolinæ folijs non valde dissimilia, saturatius tamen vi-

Carlina
minor.

rentia,

Carlina minor, purpureo flore.

Carduus Se-
ptentriona-
lium.Chamaeleon
Theoph.Carlina fl.
Acarnia
Theoph.Eryngium
Archigenis

Carlina silvest. vulgaris.

Carlina fl.
minor.

Natales.

Nomen.

διόκλεις
Theoph.

rentia, & mollioribus spinis prædita: capita mul-
tò minora, & purpureum florem. Hæc frequen-
ter in pratis montanis & siccioribus, etiam in ac-
clivitatibus herbidorum collium.

LOBELIVS Carduum Septentrionalium
sine caule, Chamaeleonem album Cordi &
Chamaeleonem exiguum Tragi appellat: Ger-
mani flum. Ebawurtz. Ex quorundam autem opi-
nionem, non videtur dissimilis esse Chamaeleoni
Theophrasti, cujus meminit lib. Histor. Plan-
tar. vi. cap. 111.

CARLINA SILVESTRIS.

CAP. XLVI.

SI quis diligenter conferat vulgarissimam il-
lam spinam, quæ circa publicas vias in arvo-
rum marginibus & aggeribus, ubique ferè na-
scitur, cum Acarnâ Theophrasti, cujus memi-
nit Plantarum Historiæ lib. vi. cap. 1111. his
verbis: ἡ δὲ ἀκάρνα προσεμφερής ὡς ἀπὸ λῶς ἐκτείν-
εται, κατὰ τὴν ὁρόσφι τῇ κνίκῳ τῇ ἡμέρᾳ· κρᾶμα δὲ
ἐπιφανέστερον, λιπαρόν, hoc est, Acarna, quantum
simpliciter exprimere licet, aspectu cnico do-
mestico similis est: colore flavescentis & pin-
guior: non valde dissimilis forte reperiet: aut
saltem ad Eryngium illud referri posse non ne-
gabit, quod Aëtius de Archigenis sententia de-
scribit, folijs Attractilidis, durioribus, & ex
candido pallidioribus, multis ramis ab unâ ra-
dice cubitalibus: floribus buphtalmo simili-
bus, sed oculi formam stamina in medio na-
scentia perturbant.

ILLIVS autem Historiam hoc capite
non repetemus, est enim non modo ab alijs
descripta, sed etiam ipsa planta omnibus no-
tissima. Iconem tamen subijcimus, quia ele-
gans aliud ejus genus in Hispanicâ meâ pere-
grinatione observabam, cujus historiam hic
adponendam operæ precium esse duxi, licet
ante in Hispanicis Observationibus fuerit evul-
gata.

PALMI verò altitudinem ea planta non
superat, cauliculo tenui, unico, canâ lanugi-
ne obsito: folia illi Carlinæ silvestris (cujus mo-
do meminimus) foliorum æmula, minora,
incana, spinis horrida; summo cauliculi fasti-
gio, bina ut plurimum, fert capitula spinosa
(nonnunquam etiam in alis) in quibus flos lu-
teus orbem oculi imitans, media lanugine pal-
lida, quam ambiunt rigidiuscula & exsucca
foliola, coloris flavi: radix tenuis, rufescens,
vivax non est, sed singulis annis perit.

Nusquam hanc inveniebam, quàm aridis
quibusdam petrosisque & desertis circa Sal-
manticensem urbem locis, promiscuè nascentem
cum thymo durior, & Augusto mense
florentem.

VULGARE ejus nomen non intellexi,
imò ipsis etiam medicis istuc ignota. Prioren-
verò, Carlinam silvestrem nonnulli vocant, alij
διόκλεις Theophrasti esse censent, cujus inter
aculeata

Carlina silvest. minor Hispan.

Eryngium campestre, vulgare.

tum à C. V. Paulo Fabritio Medico & trium Cass. Mathematico.

aculeatas meminit, Plantarum Histor. lib. vi. cap. iii. Germani Drey distel/Seu distel appellant: Viennenses rhizotomæ Sat traut nominant ab effectu, quia non modò illius siccæ sive recentis gestatione, sed etiam intuitu, den sat (sitim & faucium accensionem ex nimia crapulâ & bilis regurgitatione ortam esse puto) sisti, vulgus istic sibi persuadet, & experimento probatum asserit. Certè aliquando observavi, Nobilium virorum famulos in equis heros suos præeuntes, hujus herbam in pileis gestantes, ut perpetuò nimirum illam heri in conspectu haberent, & si corripereentur eo vitio, ab illo liberarentur.

ERYNGIUM.

CAP. XLVII.

PRÆTER vulgare Eryngium singulis notum, & in omnibus, quas adij Provincijs, frequenter obvium, observabam etiam peculiariora quædam alia genera, quorum Historiam hoc capite dabimus.

BICVBITALEM autem, vel ampliorem habet Primum altitudinem, caulem firmum, striatum, medullâ albâ plenum, ac veluti nodis distinctum, præsertim quâ parte eum amplectuntur latâ & membranaceâ sede folia, tres aut plures uncias longa, duas lata, viridia, venosa, in ambitu serrata, & aspera nonnihil, subamaro, acriusculoque gustu: quæ verò circa radicem nascuntur, longiora latioraque sunt, & oblongis pediculis innituntur: summus caulis in aliquot ramos divisus, breviora folia habet, eaque in profundas lacinias divisa, & mollibus spinis prædita: summæ deinde alæ in aliquot ramulos desinunt, echinata capitula ferentes, sphericæ ferè rotunditatis, in quibus multi cæreulei flosculi albicantibus staminibus præditi, sub ipsis autem capitulis novem aut plura oblonga, angusta, aculeata foliola, stellæ instar expansa: ipsa porro capitula cum summis ramulis, supremæque caulis parte, interdum vetustate cæreuleum prorsus colorem adquireunt: radix in novellis plantis digiti crassitudinem & longitudinem æquat, aliquot fibris donata, foris subfusca, intus alba, carnosâ, gustu dulcicula, perinde ac Eryngij marini radix: vetustate subinde grandescit, & in plures alias radices extuberat, singulis annis ex lateribus frequentiores caules proferens: aliquando tamen hoc in ista plantâ observabam, ut producto semine, subsequens hiems illam prorsus corrumpere, præsertim cultioribus locis.

Frequens nascitur in pratis ad Danubium supra & infra Viennam sitis promiscuè cum Asparago, & in hortos illatum feliciter provenit. Floret Junio & Julio.

Simile planè in Silesiacis montibus sponte natum ad me mittebat Viennam Achilles Cromerus Medicus: nec huic fortè absimile quod Pena & Lobelius in Adversarijs describunt. Idem verò prorsus est cum eo quod Matthiolum planum nuncupat, ipsi primum demonstratum à C. V. Paulo Fabritio Medico & trium Cass. Mathematico.

*Eryngium Pannonicum latifol.**Eryngium pusillum planum Moutoni.*

Variet. M.

Ejus autem florem variare, mihi testis est N. V. Ioannes à Hoghelande, qui anno M. D. XCII. non modò scribebat, habere se plantam semine ipsi natam, cujus flores non cærulei, sed albi essent; caulis non purpurascens, sed ex viridi pallescens, verum etiam caulis supremam partem aridam, & semen, eodem anno Francofurtum ad me mittebat.

II.
*Eryngium
planum Moutoni.*

ALIVD etiam est Eryngij (plani cognominati) genus, non à me quidem natali loco observatum, sed in exculto horto Ill. viri Ioannis de Brancion crescens conspectum, quod Ioannis Moutoni Tornacensis Pharmacopæi doctissimi, & in Scirpium cognitione exercitissimi, munere acceperat.

ID autem humile erat, statim à radice in plures ramos divaricatum, teretes, rotundos, procumbentes, ad quorum singula veluti genicula nascebantur inordinata folia, extremo latiuscula, circa pediculum angustiora & crenata: quæ verò circa radicem, formâ quidem illis similia, sed ampliora, unciâ lata, binas aut amplius longa, ex viridi pallescentis coloris: frequentes ex alis ramuli nascebantur, ad quorum singulos nodos foliola, & echinata virentiaque capitula exoriebantur: florem observare non licuit, qui nondum se prodebat, cum subsequenter Autumnum Viennam evocarer: radix satis crassa, & aliquot fibris donata: quin & procumbentes cauliculi plures, secundum radicis caput, crassiusculas fibras agunt, quibus subinde sese firmant.

III.
*Eryngium
pusillum
Hispanis.*

TERTIVM genus quod in Hispanijs observabam, passim agro Salmanticensi in collulis nascitur, palmi, nonnunquam pedis altitudine, caule gracili, multis ramis, ex adverso ut plurimum nascentibus, prædito: folia circa radicem in rotæ speciem humi sparguntur, majuscula, latiuscula, & molliora: at, quæ in ipso caule sub alis nascuntur, multifida sunt, tenuia, in ambitu serrata & aculeata: ramulorum summitatibus globosa insident capitula, octo plerumque spinosorum foliorum ambitu stellæ instar circumvallata, ipsa etiam spinosa: flos & tota capitula cum suis foliolis ea ambientibus cærulei sunt coloris: succrescente plantâ, folia secundum radicem in orbem nascētia marcescunt, deinde alia caulem ambientia exsiccantur & decidunt, ut rarò plantam (cū defloruit) cum folijs, præsertim inferioribus, reperire liceat: radix dura quidem & lignosa, sed quæ non vivax sit, & singulis annis semine maturo pereat, semineque decido renascatur.

Natalis.

Post messes plerumque invenitur, quo commemoravi loco: nusquam alibi videre memini: semine quidem inde relato, natum est apud Belgas, sed serius flores protulit, qui nulum semen dederunt, deinde color ille cæruleus longè fuit remissior.

IIII.
*Eryngium
montanum.*

CETERVM Eryngij genus natum memini Ill. Viro Ioanni de Brancion, cujus hoc cap. mentionem

Eryngium pumilum Hispanic.

Eryngium maritimum.

mentionem feci, semine è Gallia misso Eryngij montani nomine à Doctiss. viro, eodemq; Regis Galliarum Chirurgo peritissimo Nicolao Rasso, quod nullâ in re differebat à vulgari & passim obvio, præterquam summorum ramorum & capitulorum colore, qui elegans cæruleus erat, radix etiam non minus crassa, longa, sub terrâ se condens. & repens.

QVOD verò maritimis locis nascitur Eryngium, amplis & crassis folijs, minimum laciniosis, sinuosis tamen in ambitu, & spinosis (nisi cum novella sunt) nō modò in calidiorum regionum, quales sunt Hispania, Italia, Gallia Narbonensis & similes, sed etiam frigidiorum & ad Septentrionem vergentium, ut sunt Anglia, Belgium, Hollandia, atque aliæ ijs adhuc frigidiores, maritimis frequens sponte nascitur, & radice sub terrâ vagatur.

ERYNGIVM porro, Græcis ἑρύνγιον: Italis, *Iringo*: Gallis, *Panicaut*: Hispanis, *Cardo corredor*, quia caulis rescissus & abruptus, à vento impelli & provolvi solet, præsertim locis planis & apertis: Germanis *Brachen distel* & *Manns iren* dicitur: vulgare vocant officinæ, Iringum: nonnulli Centumcapita.

DIOSCORIDI, radices Eryngij tusæ, præcis nervis, & vulneribus glutinandis illinantur: decoctum, etiam nervorum affectibus prodest. Camerarius addit è tenellis Eryngij folijs aquam stillatitiam fieri, ijs apprimè utilem, qui morbi Gallici ulceribus laborant, si diutius quotidie eâ utantur in potu: Multas præterea alias facultates recenset, quas ex ejus Plantarum Epitome petere licet. Memini autem C.V. Gulielmum Rondeletium, marini radices (quas potissimum usurpandas censebat) saccharo conditas præscribere solere, mulieribus frigidioris uteri intemperie laborantibus, ad juvandum conceptum, prius tamen purgato, ut decet, corpore, & reliquis necessarijs præmissis.

A L O E.

CAP. XLVIII.

VULGAREM Aloën sponte proventientem observare memini, in veteribus muris arcis Vlyssipponensis, quâ descensus est ad proximum templum in declivi situm. Intelligencebam etiam Valentiarum, in vicinâ Sagunti vetustis muris & macerijs abundanter provenire. De illâ tamen hic nō est nobis institutus sermo: verum de Americanâ, cujus descriptionem ante multos annos in nostris ad Aromatum historiam scholijs polliciti sumus. Tamen etiam hic non suo ordine reponi videatur, quod, cum crassa admodum radice sit, tuberosus potius fuisset adijcienda: rigida tamen ejus facies, à vulgari Aloë planè diversa facit, ut Aculeatarum classi eam accommodarim.

*Aloë Ameri-
cana.*

MVLTA sunt illi folia, humanam longitudinem attingentia, saturatè virentia quidem, sed quibus inpersus videatur cineracei quidpiam coloris ut in Tuliparum quarundam folijs, lævia, circa infimam sedem trium aut quatuor digitorum transversorum crassitudine, quodammodo carinata, valde lata, mutuo se amplectentia, instar foliorum vulgaris Aloë aut Asphodeli, sensim in mucronem desinentia, qui nihil aliud est, quàm spina, fusca, crassa, unciam cum semisse interdum longa, & adeò firma, ut Americani pro subula uti soleant, & cuspidis ferreæ loco ad sua tela adaptarent: foliorum latera tenuiora sunt, & spinis ejusdem coloris aspera, sed brevioribus, latà basi præditis, & deorsum incurvis ut in Rhamno tertio, interiore parte fibrosa sunt hæc folia, & succi plena, sed nò amari. Ex eorum medio caulem enasci intellexi (nullum enim vidi) brachiali crassitudine, & brevioris lanceæ altitudine: radix est crassa, longa, curva, veluti internodijs articulata, è quibus ad latera nascuntur alternis alix plantæ, ut in Arundinum nodis germina seu gemmæ sunt dispositæ.

Primum mihi hanc plantam demonstrabat C. V. D. Ioannes Plaça medicus & professor in Valentiniâ Hispaniæ Academiâ, primo ab urbe Valentiniâ miliari, in cœnobio D. Virgini sacro, cui cognomen de Iesv inditum, eodem quo Persea crescit hortulo: postea alijs etiam locis observabam: erutam autem, omnium maximâ radice conspiciebam in suburbano ornatissimi viri Petri Alemani civis Valentini, cuius hospitio exceptus eram, duorum videlicet cubitorum fermè longitudine, ad cuius latera circiter triginta pumilæ plantæ enatæ, ex quibus binas detractas in Belgicam deferrebam; & unam quidem donabam Generoso Dn. Carolo à Divo Audomaro, viro rei herbariæ, & omnium Naturæ miraculorum studiosissimo & peritissimo, quam secunda subsequens hiems corruptit: alteram verò Petro Coudebergo Pharmacopolæ doctissimo, Antuerpiæ ad Campanæ symbolum commoranti, quam diu in fictilibus conseruavit: nam ex illâ hanc iconem exprimi curabam. Vivax est, multosque annos durat, radice multipliciter se propagans, cuius rei gratiâ, & propter spinarum rigiditatē sive asperitatem Indos seu Americanos, circa agros eam serere consuevisse, ad eos communiendum, & fures arcendum (ut apud nos sepibus spinosarum stirpium fieri solet) memoriæ proditum invenio. Nunc à multis alitur in fictilibus: adeò autem prolifica est, ut alternis annis (Viennæ agens) eximere cogerer, ad soboles detrahendum, non secus ac legitimæ Aloë, quæ etiam prolium valde ferax, sed circa radice summum caput duntaxat.

Nomina.

VALENTINI *Fily agulla* vocabant, id est, filum & acus, quia foliorum extremæ spinæ, acus:

na, acus: fibræ autem interiores fili vicem præstent. Americani *Maguey* & *Meil* appellant: nonnihil istic Hispani *Cardon*, ab aculeorum, ut opinor, frequentia.

FREQUENTI autem in usu fuisse apud Indos, refert Gomara ad calcem Mexicanæ historiæ, cujus verba, quia integram hujus plantæ historiæ continent, latina facere, & hic adscribere volui.

METL, nonnullis *Maguey*, alijs *Cardon*, arbor est duorum hominum altitudine, aut majore assurgens, humanæ coxæ crassitudinem æquans, inferiore parte crassior & densior, deinde paulatim in pyramidalem formam desinens instar Cupressi: quadragena illi folia, regularum amplitudine propemodum, & eodem modo carinata, sede inferiore crassa, deinde in mucronem desinentia, lateribus tenuiora, crassâ autem spina mucronem occupante.

Tantâ istic (videlicet circa Mexico) copiâ nascitur, quantâ apud nos vites: facit spicam, florem, & semen. Ex ea ignem struunt, ejus cineres parando lixivio idonei: truncus ligni vicem præbet, folia regularum aut imbricum.

Cadere eam solent ante quàm nimium adolescat, ut radix in majorem crassitudinem excrescat: eâ enim excavatâ, quendam liquorem colligunt, qui serapij instar ilicò densatur: is levi decoctione mel fit: depuratione, saccharum: dilutione, acetum: & addito *Ocpatl* (radix ea est, quæ à præstantiâ, vini medicina vocatur) vinum: illis quidem in usu, sed parum salubre: etenim valdè caput tentat, & inebriat: nullum autem cadaver, nulla impura sentina ita fœtet, ut illorum anhelitus qui eo vino inebriati fuerint. Ex hujus germinibus & tenellis folijs fit conserva. Foliorum prunis assatorum liquor, recentibus vulneribus aut ulceribus instillatus, brevi ea curat. Germinum & radicum succus, cum abûnthij illius regionis succo, mixtus, viperarum moribus utiliter instillatur.

Illius folijs paratur charta in usum vulgarem sacrificiorum & pictorum: ex ijs (lini videlicet aut cannabis modo paratis) sunt alpergates [calcei genus Hispanis admodum familiare ex funiculis contextum] storiæ, chlamydes, cingula, capistra, & funes: denique cannabini fili vicem illis præbent. Horum foliorum cuspides seu spinæ, adeo firmæ sunt, ut illis acus aut subulæ loco sint, fibræ autem fili vicem suppleant. Idem Sacerdotes illius regionis pungere & vulnerare se solent in sacrificijs, earum enim cuspis non infringitur, & quantum opus est penetrat, exiguo foramine facto. Non contemnenda sanè planta, quæ ad tam varios effectus hominibus utilis est. Hactenus Gomara.

ADDVNT quidam, Americanos venerèâ luem hujus plantæ usu curare solitos hac ratione. Ejus fragmentum, in minutas partes sectum, deinde ollæ, canthari aquæ capaci impostum, trium horarum spatio decoquebant, ollâ prius luto obstructâ: decoctione factâ, ollam apud ægrum collocatam aperiebant, copiosus inde fumus exhalans, multum sudorem excitabat. Aut, Folium hujus plantæ prunis impostum assabant, cujus fumum æger excipiebat: sed adeo vehementes sudores hujus remedijs usu excitabantur, & vires collabebantur, ut æger vix ferre posset, licet triduo duntaxat uteretur.

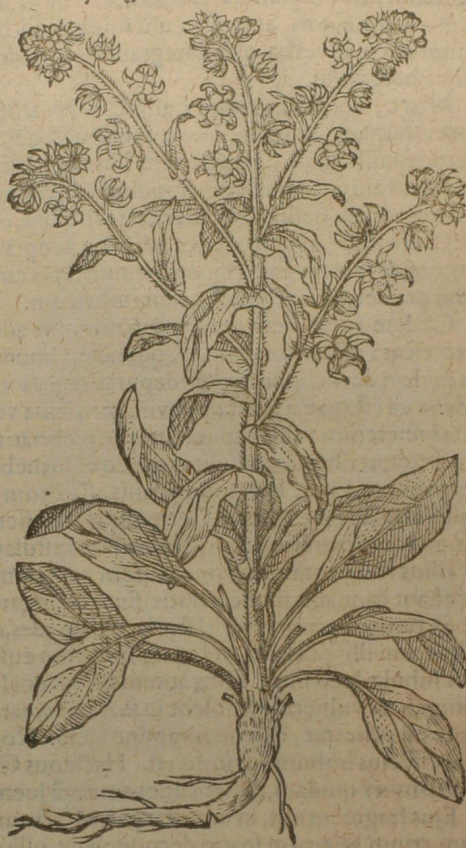
H V I V S plantæ foliorum fibris, contextum à mei Hospitis sorore reticulum, mihi ostendebatur, cum Valentis essem. Intelligebam etiam, industria ex ijs parata, Hispali urbe Bæticæ & celebri Emporio, venalia inveniri.

CYNOGLOSSVM.

CAP. XLIX.

VULGARE illud Cynoglossum, quod doctiores & in Stirpium cognitione egregiè exercitati non sine probabili ratione legitimum esse censent, ut quod ceteris notis satis convenientibus, multorum etiam sit annorum interdum, ante quàm caulem proferat, in omnibus quas percurri regionibus mihi fuit obvium. Id cum à nemine eorum qui Stirpium historiæ scripserunt, sit prætermisum: illius descriptionem à me expectare non est necesse. Tria autem alia genera observabam: quorum Primum natali loco crescens nunquam vidi, sed in quorûdam hortis semine natum duntaxat, quod ipse etiam sæpius in meo alui, atque nunc adhuc alo: Secundum, etiam in hortis tantum: Tertium verò, frequenter sponte nascens conspexi. Singulorum historiæ qua poterimus perspicuitate & facilitate, hoc capite dabimus.

PROFERT igitur Primum à summo radicis capite multa folia, longa, vulgaris folijs multò angustiora, venis aliquot secundum longitudinè excurrètibz prædita, ex vitiditate canescentia: inter quæ nascitur caulis inæqualis, minimi digiti crassitudinè non attingens, per quem, inordinato situ, nascuntur folia, ijs quæ à radice prædeunt breviora & angustiora, ipsum quodammodo amplectètia, ex quorum alis circa summum caulem nascuntur ramuli, aliquot cavis flosculis, in quinq. lacinias per extremas oras divisus, onusti, vulgaris quidè floribus formâ similibus, sed minoribus, & dilutioris coloris, in quorû medio quinq. staminula saturè rubentia: singulis floribus succedunt, quemadmodum in vulgari, quatuor rugosa & aspera semina simul conjuncta (prominulo ex illorum medio stilo) vulgaris tamen seminibus minora, sed non minus quàm illa, vestibus attingentium in hærentia: radix est longa, singularis, candidans, crasso & succulento cortice obducta, summâ tamen cute subfusca, minimi digiti crassitudine, fractu contumax, raris tenuibus fibris per totam longitudinem prædita.

Nobis primum hæc planta nata est in Belgicâ, semine ex Italiâ misso Cynoglossi Cretici nomine, deinde sponte deciduo conservata: Floret Maio, atque etiam Iunio, quo similiter mense maturefcit semen.

11.
Cynogloss.
Cretic. 11.

SECUNDVM, primo anno, ex radice longâ, infra digiti minimi crassitudinem consistente, rarisque fibris per longitudinem sparsis præditâ, crassiusculoque cortice foris fusco amictâ, multa promit folia, palmum aut amplius longa, unciam lata, humi fusa, mollia & tenui brevique lanugine tecta, nervo satis crasso illa per longitudinem æqualiter secante; inter quæ altero anno prodit caulis cubitalis aut amplior, striatus, firmus, rectus, molli lanugine oblitus, quæ confuso ordine vestiunt folia jam dictis similia, sed quæ breviora sunt, quo propius ad summum caulem accedunt, ex viridi pallescencia: summus caulis in multos graciles ramos dividitur summo fastigio Scorpiuri aut Heliotropij majoris instar inflexos, in quibus plurimi caliculi quinque lacinijs constantes, unde flores emergût Primi floribus breviores, illis tamen ampliores, in quinque lacinias orbiculares divisi, candicantis initio coloris, sed multis tenuibus purpurascensibus venis (quæ vetustate in cæruleum colorem transeunt) ornati: defluentibus floribus, conspiciuntur in caliculis quatuor semina conjuncta, ut in Priore Cynoglossi Cretico, rugosa & aspera, è quorum medio prodit stilus.

Tota stirps ingrati odoris est: Iunio floret: ejus radicem vivacem nō esse arbitror, sed hieme, profluvium seminis insequente, corrumpi, & semine sponte deciduo renasci.

Hoc genus in suo horto alebat Francofurti ad Mœnum Ioannes Mylerus illius urbis Pharmacopæus, quod semine Cynoglossi Cretici nomine ad se misso natum asserbat.

11.
Cynoglossum
pumilum.

INTRA pedalem altitudinem plerumque consistit Tertium, tamen nonnūquam superet, cauliculus illi singularis, tenuis, firmus, rotundus, subhirtus, infernè purpurascens, superne virescens: per quem sparsa sunt inæquali situ foliola uncialia, angusta, eminente dorso, molli lanugine tecta, colore ferè cineraceo, gustu aliquantulum exalfaciente: summi cauliculi in aliquot ramos dividuntur, qui, Scorpiuri modo contorti, flosculos ex foliorum adverso proferunt, Buglossi vulgari, aut Cynoglossi jam descripto similes, minores, cærulei coloris: quibus succedunt quaterna etiam simul juncta semina, in umbonem protuberantia, admodum echinata & aspera: radix longa, tenuis, raris fibris donata, quæ annum duntaxat superesse, & post semen maturum perire solet.

Natalis.

Crescit ad viarum & agrorum margines circa urbem Viennam, in nudis & salebrosis jugis huic urbi vicinis, plerisq; aridis Pannoniæ locis ad arvorū sublevatos margines, tum etiam Moraviæ, præsertim verò ad arcem vrbis Brunnæ in eâ Provinciâ sitæ. Floret Maio & Iunio.

AN ve-

Cynogloss. pumil. five Austriac. alterum.

Lithospermum repens majus.

Echium vulgare.

AN verò hoc postremū Cynoglossum, planta ca sit, quam Plinius Natur. Historiæ. lib. xxv. cap. viii. scribit Cynoglossum similem & quæ ferat lappas minutas? cuiusq; radix ranis & serpentibus aduersetur?

VULGARE Cynoglossum appellant Itali, *Cynoglossa* & *Lengua canina*: Galli, *Langue de chien*: Hispani, *Lengua de perro*: Germani, *Hundszung*: Belgæ, *Gemeynschonck-tonghe*.

CYNOGLOSSI porro folia, cū suillo adipe veteri, canum moribus, alopecij, & ambustis medentur: alvum emollit decoctum herbæ, ex vino potum.

ADMODVM etiam frequens est in silvula ad Lachn primo ab urbe Viennâ miliari, & Viennensis saltus aliorumq; montiū urbi vicinorum radices, inter frutices Lithospermū illud majus vulgo nuncupatum, cujus sarmenta humi fusa subinde fibras agunt, & mirè se propagant.

Nec minus frequens varijs Pannoniæ, & Austriæ locis, aliud illud Lithospermi genus legitimum, semine cādido, cujus in officinis usus est.

ECHIVM.

CAP. I.

VARIA, præter vulgare subcæruleo flore, quod Viennensi agro & vicinis locis frequentissimum, etiam variante in subcinereum, vel omnino album colorem flore, interdum reperitur, nascuntur in Austriâ Echij genera, eaque elegantia.

PRIMUM

Echium pullo flore.

Echium rubro flore.

I.
Echium pullo
flore.

PRIMUM pedalem habet caulem, striatum, villosum, folijs Echij, aut Buglossi silvestris, molli lanugine præditis, & inæquali situ ipsum ambientibus ornatum, superiore parte in multas alas divisum, quæ deinde in breves ramulos sese findentes, multis flosculis concavis, extremâ parte in quinque crenulas divisis, coloreq; ex atro purpureascente præditis, onustæ sunt, quæ vasculis molli lanugine hirsutis & inter folia latentibus prodeunt: semen ut in hujusmodi generis plantis, viperino capiti simile: radix oblôga, minimi digiti crassitudinem interdum æquat, foris fusca, paucisq; tenuibus fibris prædita, capite, unde caulis prodit, exuberante, & præcedentis anni caulis vestigia servante: præman'la folia, nullum initio manifestum saporem peculiarem præbent: sed postea nonnihil acrimoniæ habere videntur.

Natales.

Crescit multis locis Viennæ vicinis, totâ etiam inferiore Austriâ, & Pannoniæ parte scioribus pratis, & gramineis locis ad collium radices, atque in ipsis collibus nudis, & tenui duntaxat gramine obstitis. Floret Maio.

II.
Echium rubro
flore.

OBLONGA & angusta habet Alterum folia, villosa, vulgaris Echij folijs ferè similia, paulò tamen latiora, humi strata: caulem modò pedalem, aliquando cubitalem, firmum, striatum, lanuginosum, maculisq; purpureis confersum, quem incòdito ordine multa ambiut folia, infernis breviora & angustiora. non minus tamè hirsuta: summum caulem exornant multi breves ramuli in se veluti convoluti, atque Scorpiuri instar inflexi, pleni florum vulgaris Echij floribus similium, sed colore rubro eleganti præditorum, qui proximè caulem primum aperiri incipiunt: excusso flore, semen, ut in alijs Echij generibus, apparet in caliculis nigrum, viperino capiti simile, sed minus: radix satis longa, dura, & lignosa, nigro cortice tecta, summo capite multos interdum caules promens, sed maximâ ex parte duntaxat unicum.

Natales.

Abundè admodum, siccis pratis supra & infra Sopronium Vngariæ urbem, nusquam verò alibi, hanc plantam observabam Maio florentem, nunc saturatè rubentem, modò diluore colore præditam.

BINA porro alia Echij genera, Cretico semine, quod mittebam, nata, creverunt Ioanni ab Hogelande anno M.D.XCIII.

III.
Echium Creticum.

AMPLA, initio habuisse, dicebat Primum folia, mediæ, inter plantaginem & buglossum substantiæ, humi strata, inter quæ nascebantur caules rotundi, scabri & asperi, frequentibus alis donati, quos ambiat inordinata folia, minora, hirta, extremi rami circumvolvebantur & inflectebantur, Echij & aliarum Anchusarum instar, gestabantq; caliculos quinque foliolis angustis & hirtis constantes, ex quibus cavi flores, Echij floribus non dissimiles prodibant,

clibant, coloris rubri diluti elegantis, in quinque lacinias summis oris diuisi (quos, 'successu temporis, purpurascentem colorem contrahere, observabat) è quorum umbilico exiliant staminula ex rubro purpurascentia, apicibus pallidis, & medius gracilis stylus, exalbidus, & bifurcus: flori successit semen, echij semini non dissimile. Flores dedit Iulio & sequentibus mensibus.

CAULES Alteri magis scabri erant, quàm Priori, rotundi, parvis maculis rubris distincti, Serpentinæ ferè ritu: folia promebat quaternas aut quinas parè uncias longa, unam lata, pallidioribus maculis aspersa: flores extremis ramis nascebantur egregiè rubentes, nativam ru bedinem, etiam adulti retinentes, è quorum umbilico majora duo staminula prodibant, & tria minora, quorum tertium, reliquis minus, omnia autem apicibus albis prædita. Florere incipiebat sub extremum Iulium.

Accipiebam autem semina, ex quibus hæ plantæ natæ, non Echij appellatione, sed Anchusæ, cujus semen è Cretâ allatum esset: cum verò Echium magis referant, quàm Anchusam, ad Echij caput reijciendas has plantas esse duxi.

GRÆCIS hæc planta ἔχιον; Latinis, echion; Italis, *Buglosia salvatica*: Gallis, *Buglosse* Nomina. *fauvage, ou Herbe aux vipères*: Hispanis, *Lengua de buey, salvage, y Terva de las bivoras*: Germanis, *wild Ochsenzung*: Belgis, *wilde Ossen-tonghe*.

ECHII radix, teste Dioscoride, percussis à serpentibus, non modò ex vino pota, prodest, sed eos qui ante biberint, feriri non patitur: Folia & semen, similes habent facultates.

ANCHUSA.

CAP. LI.

DIOSCORIDES & Plinius tria Anchusæ genera describunt, quorum Alterum genus, illis Onochiles dictum, mihi duntaxat cognitum esse, ingenuè fateor: id autem cum in Galliâ Narbonensi frequenter legere memini, cum plerisque Hispaniæ & Lusitaniæ locis observare. Sed cum ab alijs hujus ævi De re herbariâ scriptoribus ejus icon sit exhibitâ, & historia tradita, ad eos Lectores ablegabimus.

Anchusa exalbido flore.

ALIVD verò genus observabam, cui numerosa folia, palmaris longitudinis, valde angusta, & pùgente lanugine hirsuta: è quorum medio caulis assurgit secundo anno (primo enim ἀκαυλος est) pedalis, interdum etiâ cubitalis, crassiusculus, firmus, hirtus, in multos ramos divisus, in quibus breviora multò, hispidaq; folia: extremis ramis prodeunt, è vaginulis hirsutis & asperis, flores Symphiti majoris floribus quodam modo similes, albi, aut ex albo nonnihil pallescètes, sive ὡχρολευκοί, in angulos quinque divisi, quibus discussis, semen in vaginulis conspicitur viperino capiti aut Echij semini simile: radix minimi digiti crassitudinem æquat, nigrâq; cute tecta est, qua sublatâ, omnino rubet, & elegantissimo colore inficit: aded autem carnosâ est, ut radicem Buglossi vulgaris instar condiri possit, dulcis tamen & insipida.

Nascitur arido & salebroso solo, ut in mōte Badensibus thermis imminente & alijs vicinis, apud Carnuntû præterea, Pannoniæ olim amplissimam urbem, nunc autem vile oppidulum, Petronella vocatum, maximâ copiâ, rum plerisque alijs Pannoniæ, Austriæq; siccis & aridis locis. Floret Maio, & semen Iunio profert: deinde perire arbitror, ut Echij genera.

GRÆCI porrò Anchusam Latinis dictam ἀγκίσσα ἢ κάλυκα & ὀρόκλειαν appellant, Secundum genus Dioscorides ἀλκισιάδιον ἢ ὀνοχειλές quibusdam dici scribit. Nullum nomen vulgare novi, nisi quod Secundum genus, nonnullis Hispaniæ locis, *Argamula* vocatur.

Priori generi radicem adstringentem tribuit Dioscorides: ad ambusta, & vetera ulcera, ex oleo & cerâ, effiacem esse ait: igni sacro cum polentâ mederi: lepris & vitiliginibus illini ex aceto, partus extrahere, vulvæ inditam: ejus decoctû renum vitij, lieni, & bile suffusâ.

fufis dari, & si febris fit, ex aquâ mulsâ: folia alvum fiffere in vino pota. Radice pigmentarios uti ad unguentorum spiffamenta. Similes ferè facultates tribuit etiam illi Plinius. Secundum autem genus vim habere quæ contra virus reliquorum serpentum, præsertim autem viperarum auxiliatur, siue cibo, siue potu, siue alligatu. Verifimile autem est similibus huic secundo generi facultatibus pollere, quam hoc capite describo Anchusam.

Cùm Granatæ essem, venales conspiciebam pyxidulas unguento plenas ex Anchusâ, quæ in eâ Provinciâ frequens nascitur, radice rubrâ parato, ad fucandam faciem (quod istic usitatum est) idoneo.

Anchusâ lignosa.

CETERVM, non ineptè ad Anchusæ genera forsan referri possit quædam planta, aridis locis circa frutices & dumeta nasceus, in Lusitaniâ à me observata. Tres verò aut quatuor ab unâ radice producebat virgas, pedem altas, tenues, duras, & lignosas, quas ambiebant frequentia folia, Anchusæ folijs similia, nigricantia supernâ parte & hirtura: summis virgis, quæ Scorpiuri instar incurvantur, innascuntur oblongi flores, Anchusæ floribus similes, intensè cærulei, aspectu pulcherrimi: radix dura est, lignosa, detractâ summâ cute nigricante rubescens, temperati gustus. Florebat istic Ianuario inter Scintry arcem Regiam & scopolium cui nomen *Nuestra Señora de la Peña*, ad cuius radices frequentior. Ab incolis *Tomarguera* nuncupabatur.

Tomarguera.

Non ab similibus ei videtur quam Doctissimus Lobelius Anchusam lignosiore angustifolium appellat, nisi fortè eadem sit.

SYMPHITVM TUBEROSEVM.

Symphitum tuberosum majus.

CAP. LII.

Symphitum tuberosum minus.

Symphitum tuberosum radice.

ANGVLOSVM & quodammodo pentagonum habet caulem, rarissimè pedalem altitudinem superantem, succi plenum, per quem rariora, quàm in Symphito majore, sparsa sunt folia, illisq; minora, teneriora & minus aspera, insipido ferè gustu: flores in summis ramis pallidos, oblongos, Symphiti majoris floribus forma similes, cōcavos, inodoros, extimâ parte in quinque crenas divisos, quinque staminibus in medio flore, veluti in umbonem tendentibus, protuberâre in medio stilo: caliculos deinde majoris Symphiti instar, in quibus semen, Echij semine non dispar: radicem longam, ramosam, teneram & fragilem, minimi digiti crassitudine, subinde in tubera excrefcentem, exiguis fibris capillatam: pediculi, calices, caules angulosi, & folia hirsuta sunt.

Matia.

Invenitur in omnibus Pannoniæ & Austriæ silvis, umbroso loco, præsertim verò sub fruticibus:

ticibus: reperiebam etiam in Pannoniâ interamni, ultra Dravum flumen, in Grebén arcis sæpius memoratæ montanis. Primum verò innotuerat Belgicæ incolis anno M. D. LXVIII. planta ipsa virête Machliniam ad nos missa à C. V. Alphonso Pancio Ferrariensi Professore.

Et vs historiam & iconem minimè dedissem, nisi aut minus diligenter ab alijs descripta fuisset historia, aut icon non satis scitè expressa: tametsi & in eâ quam exprimi iussi, pictor oscitantæ merito accusari possit. Nam radicem nimis tenuem illi dedit, & tubera omisit: utramque tamen hic subjecimus.

De facultatibus, nescio an quispiam periculum fecerit: verisimile autem est, iisdem pol- lere, quibus Symphitum majus.

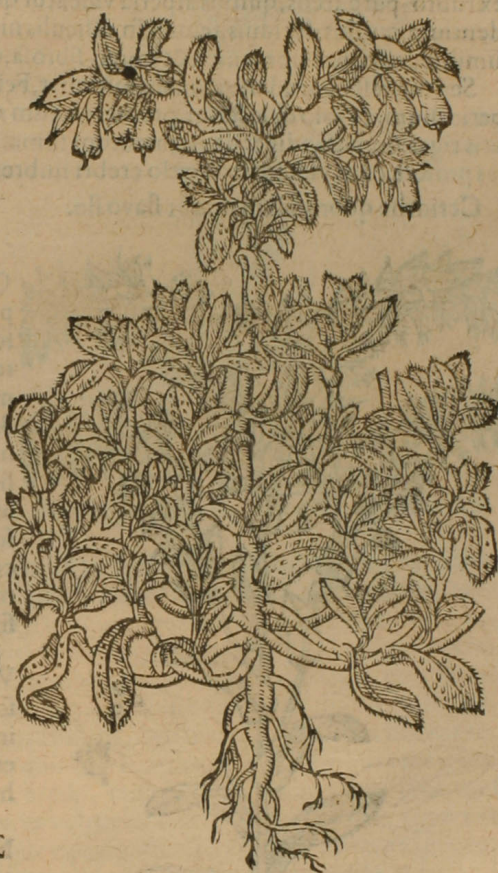
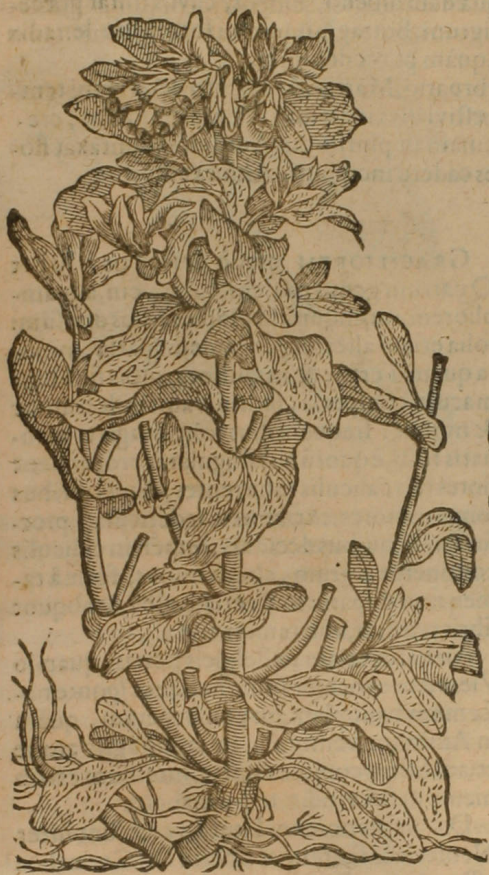
CERINTHE QUORVNDAM.

CAP. LIII.

HVIVS stirpis, quatuor inveniuntur genera, forsitan etiam plura; tria observabam; quartum ab amico accipiebam. Nos singula ordine describemus.

Cerinthe quorundam major versicol. flo.

Cerinthe quorund. major flavo flo.

QUATVOR aut quinque ramos sive caules habet Primum, à summo radice capite prodeutes, rotundos, succulentos, interdum cubitales, quos amplectuntur numerosa fo- lia, oblonga, circa pediculum latiora, mucrone obtuso, colore ex viridi ad cæruleum quasi tendente, candidis maculis aspersa, nonnihil villosa: è foliorum sinu nascuntur alij ramuli, Heliotropij majoris ramulorum instar sese intorquentes, pleni florum secundum ramulo- rum longitudinem dispositorum, longiusculorum, concavorum, à medio in extimam par- tem, florum, alterâ, quâ caliculis inhaerent, ex rubro purpureorum, quibus apes valde de- lectantur: his decidentibus bina plerumque in eodem caliculo semina conspiciuntur, ni- gra, Ervi magnitudine, seminis Echij, aut Ciceris arietini forma: radix alba, oblonga, & satis crassa est, an verò perennis, ubi sponte nascentem observabam, ignoro.

1.
Cerinthe
quorundam
major versic-
colore flore.

Crescit autem nonnullis Lusitaniz locis, sed copiosè per totam Bæticam. Floret novo Vere & Martio. Apud Belgas in hortis sata multo seriùs, videlicet sub æstatis finem, & sub- inde floribus scaret in hiemè usque, tum perit, & deciduo semine singulis annis renascitur.

Natales.

ILLI non absimile est Alterum genus, habet enim medium caulem surrectum, & fre- quentes ramos, à summo radice capite prodeutes, & humi fusos, quos, uti & caulem am- plectuntur alternis, folia qualia in superiore, non adeò tamen ampla circa pediculum, sed perinde maculis albis infecta, & veluti tenellis spinis obsita, atque mollibus villis in ambitu prædita: caulis in aliquot ramulos supernè dividitur, è foliorum sinu prodeutes, qui exti- mâ parte

2.
Cerinthe
quorundam
flavo flore.

mâ parte nutant, & è singulis foliorum alis flores proferunt priori formâ & magnitudine pares, sed omnino flavos, semen præcedenti simile: radix crassiuscula, alba, æqualis cum superiore longitudinis, frequentioribus tamen fibris donata, quam subsequens etiam hiems corrumpere solet in Belgicis hortis.

Natalis.

Sponte nascentem observabam Valentino Regno, & florentem Martio, atque Aprilis initio. Semine tamen ex Italiâ misso nata in Belgicis hortis, non nisi Iunio & Julio, atque etiam seriùs florebat, & subinde in hiemem usque.

III.

TERTIUM genus neque sponte nascens, neque in hortis cultum conspexi: sed honestissimus & in stirpium cognitione versatissimus, Iacobus Plateau Tornaccensis civis, in cuius orto cultissimo crevit, iconem misit, additis notis, ex quibus, hanc descriptionem concinnabam.

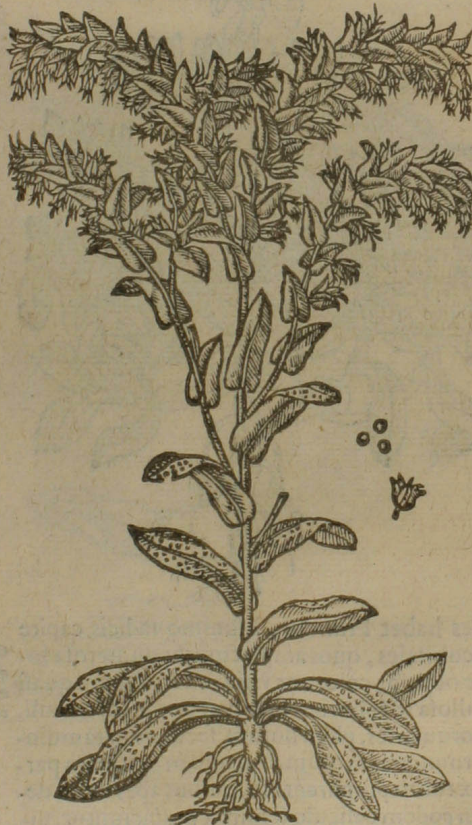
Cerinthe
major quæ
runda flo. ex
rubro purpureo
nase.

IN bipedalem, aut tripedalem, ut plurimum, assurgunt altitudinem caules, sive rami, statim ab radice divisi, quos ambiunt etiam alternis folia, jam descriptis paulò minora, ex viridi & cæruleo quasi commixti coloris, supernè maculis etiam albis conspersa: supremi rami nutant, floresque singulos inter folia proferunt in calicibus purpurascensibus saturis, ex rubro purpureos, quibus aspersa videatur quædam albedo, longos, cavos instar præcedentium: quibus deciduis, semen in caliculis nigrum, Borraginis semini formâ simile: radix similiter alba, brevior tamen & minus fibrosa, quàm præcedentium.

Seritur, teste qui ad me iconem mittebat, Februario, Martio, Aprili, pro æris verni temperie: humido solo delectatur, propterea, cum æstivi dies incipiunt, & arescit solum, crebris rigationibus indiget ut augmentumumat: nam ut plurimum Autumno duntaxat flores profert, cum videlicet de cælo crebri imbres cadere incipiunt. Annua est.

Cerinthe quorundam minor flavo flo.

IIII.
Cerinthe quorundam minor flavo flo.

Natalis.

Semina.

GRACILIOREM modò descriptis, habet Quartum genus caulem, cubitalem, aut ampliore, rotundum, in plures ramos divisum: folia etiam alternis per caulem sparsa, minora quàm Tertij, & angustiora, albis similiter maculis conspersa: summi rami inflectuntur & nutant, frequentibus folijs magis mucronatis tecti, è quorù alis singulares propendunt flores suis caliculis inhærentes, superioribus longè minores, extremis oris dèrículati, prorsus flavi: quibus deciduis, semen in caliculis continetur nigrum, altero minus, formâ tamen non dispari: radix etiam alba, & aliquot fibris prædita, non tamen vivax.

Alebatu etiam in Belgicis hortis, quando Viennam evocatus sum: nec ante sponte nascentem hanc plantam conspexeram, quàm in Austriam venire, in cuius agris atque etiam Stiria copiosè crescit, interdum etiam hieme in suâ viriditate permanens.

DE hujus nomenclaturâ, variz sunt inter Neotericos sententiæ: Nam alij Cerinthem esse volunt, eâ ratione, ni fallor, ducti, quòd apibus grata sit, & id de Cerinthe testatur Virgilius in Georgicis, tum Plinius lib. XXI. cap. XII. Vulgus herbariorù Memitham magno errore vocavit: Memitha enim Arabum nihil aliud est quàm Glaucium Græcorum. Nec desunt qui Maru, sive Almaru Avicennæ lib. II. cap. II. descriptum putent, præsertim quartum ejus genus, quo nomine etiam

Secundi semen aliquando ad nos missum ex Italiâ. Sed, meâ sententiâ, nihil eo loco videtur Avicenna describere, quàm vulgare nostrum Buglossum, aut Borraginem, quibus hanc stirpem, cuius genera descripsi, temperamento proximam existimo.

PULMONARIA.

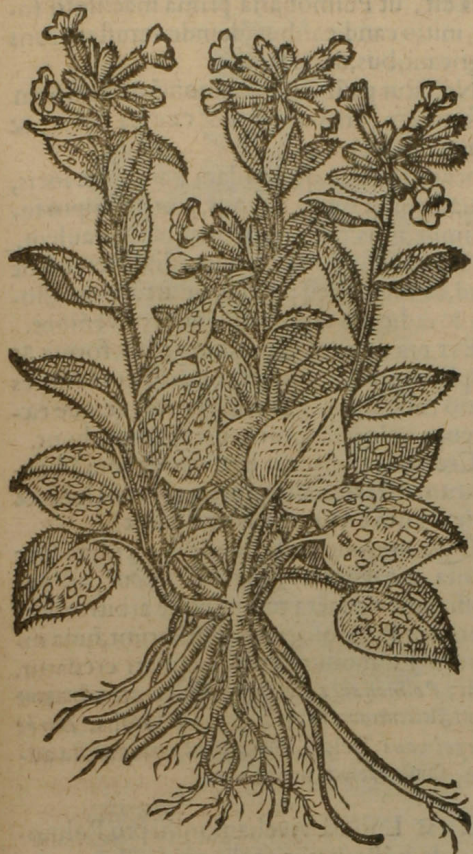
CAP. LIIII.

1.
Pulmonaria
maculoso fol.
varisim.

QVÆ Pulmonaria vulgo nuncupatur, & folia candicantibus maculis notata habet, copiosè multis Pannonia & Austria silvis sponte nascitur, cum inter Krumpach & Gleisfeld, tum in Viennensis Leytanique saltus varijs locis: hujus florem niveo colore variantem aliquando conspiciere memini. De eâ autem, quandoquidem ab alijs descripta est, sermonem

Pulmonaria vulgaris maculoso fol.

Pulmonaria III. Austriaca.

monem instituere non est animus: sed de alijs aliquot generibus, quæ ante quàm in Austriam pervenire, mihi conspecta non fuere.

PRIMUM igitur quod observabam genus, ed inter Pulmonarias Secundum, ex radice nigrâ, minimi digiti crassitudinē ferè æquante, obliquâ, & multis crassioribus fibris, quales sunt vulgaris fibræ, donatâ, plura fert capita, è quibus prodeunt folia longis pediculis innixa, vulgaris folijs non valde dissimilia, minus tamen ampla, asperâ etiam lanugine tectâ, sed, quod magnum discrimen facit, nullis albicantibus maculis supernè infectâ, prorsus viridia, infernè autem dilutiora: deinde caules pedales, angulosos, folijs angustioribus, nō minus tamen villosis, inæquali situ inhærentibus præditos, qui summo fastigio in breves ramulos dividuntur, sustinentes cavos calices in quinque lacinias divisos, è quibus emergunt flores longiusculi, cavi, oris in quinque crenas divisos, coloris initio rubescentis, postea ad cæruleum tendentis, perinde atque Pulmonariæ vulgaris flores: illis cadentibus, apparent in loculis vetustatē jam laxioribus, semina caput viperinum referētia, maturitate nigra: radix vivax est, & singulis annis augefcit, non minùs quàm Pulmonariæ maculosæ radix.

Nascitur in Viennensi saltu mixtim cum vulgari, & multis alijs Germaniæ locis: in silvis etiam Francofurti vicinis frequens. Floret Aprili, semen extremo Maio maturum est. Natales.

EXILIT Tertium novo vere, florūque congestorum thyrsū ferè ante folia promit, quæ sunt angusta & villis obsita, Buglossi silvestris, Echii, aut Anchusæ folijs non absimilia, molliora tamen, neque tam aspero villo hirsuta, nullo pediculo prædita, sed medium caulem amplectentia, qui paulatim succrescens, angulosus & hispidus, interdum nonnihil purpurascens, in pedalem tandem altitudinem excrefcit, in cuius fastigio multi pentagoni caliculi, in quinque purpurascētes lacinias divisi, & subhirsuti nascuntur, continentes oblongos, concavos flores, Buglossi hortensis, aut Pulmonariæ vulgaris floribus formâ similes, qui per oras in quinque orbiculares ferè lacinias divisi, colore, ante quàm aperiuntur, ex purpurâ rubente, deinde, quando explicati sunt, cæruleo adèd eleganti nitent, ut Gentianellæ vernæ floris venustatem, si non superare, attamen proximè æmulari videantur, odore autem nullo grati: ij maturi decidunt integri, quemadmodum Buglossi hortensis & similium flores, arque caliculam inanem cum stilo, & quatuor seminum rudimēto relinquunt, quod maturitate nigrum evadit, Echij aut Buglossi vulgaris semini respondens. Adnascuntur deinde secundū caulis pedem, alia hirsuta folia, angusta, palmatis aut amplioris longitudinis, Echij aut Anchusæ folijs latiora, mollioraque, inter quæ (licet sicca sint) subsequente vere prodit caulis suis venustis floribus onustus: radix crassis carnosisq; fibris præ-

PP

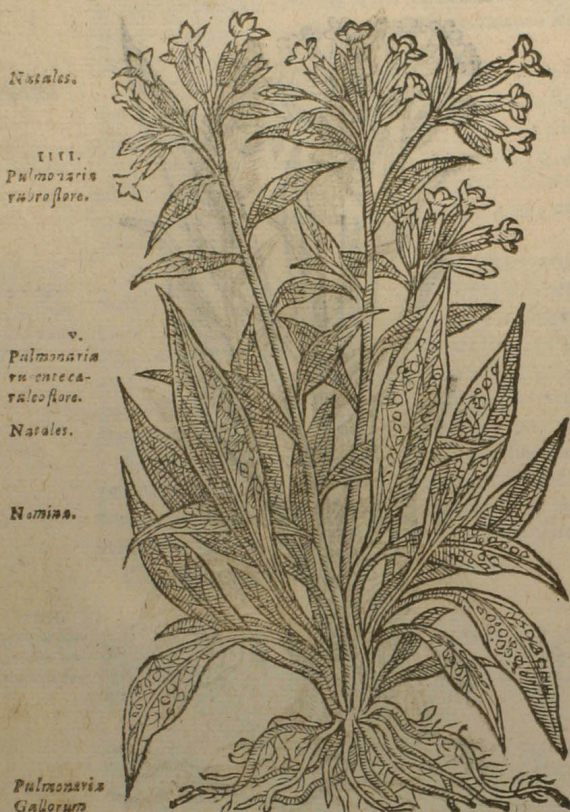
dita est,

II.
Pulmonaria
folio non ma-
culoso.

Natales.

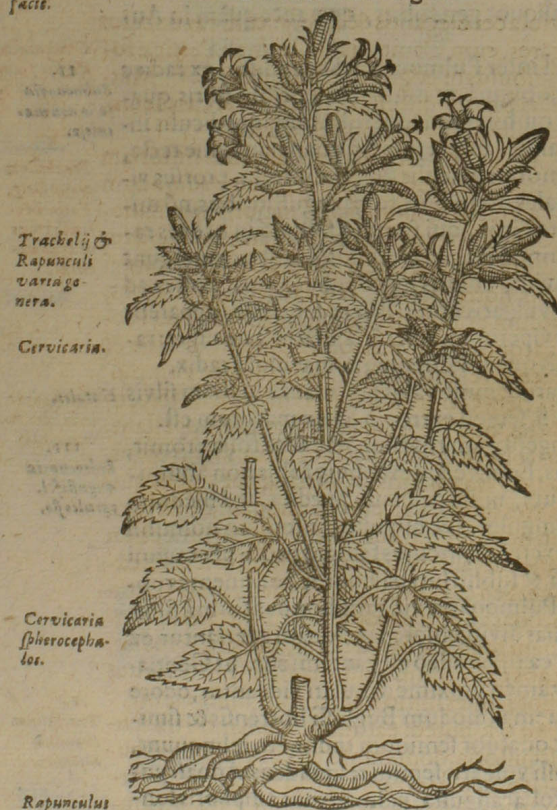
III.
Pulmonaria
angustif. l.
cæruleo flo.

Pulmonaria v. Pannonica.

Pulmonaria
Gallorum
Hieracij
facie.

Trachelium vulgare.

Trachelij &
Rapunculi
varia ge-
nera.

Cervicaria.

Cervicaria
sphaerocephala.

Rapunculus
alopecuroides.

per caules graciles sparsa, angustioribus, spica longiore aut brevior florum, coloris vel albi, vel vio-

dita est, ut Pulmonaria prima maculoso folio, initio candicantibus, deinde vetustate foris nigricantibus, dulci sapore.

Nascitur passim per Pannoniam & Austriam inferiorem, in montanis & caeduis silvis, & diutissime floret.

INVENTVM & quibusdam Pannoniae locis, Quartum quoddam genus, jam descripto fere simile, nisi crassior, maioremq; caulem, & latiora folia haberet, flores similiter, non, ut illud, caeruleos, sed pulcherrime rubetes: alioqui & radice & temperamento conveniunt.

Est praeterea & Quintum genus, forma & amplitudine Quarto respondens, cujus flores initio rubent, ut in Tertio genere, deinde caeruleum colorem saturationem contrahunt.

Crescunt postrema haec duo genera ad caeduarum silvarum margines, umbrosos locis, & eodem cum tertio tempore florent.

Quo nomine dicta fuerit Veteribus haec Planta, me ignorare, ingenuè fateor; ad Buglossi tamen genera referri posse arbitror. Recentiores Pulmonariam appellarunt, quia nimirum Pulmonum vitij auxiliari credatur. Italis *Polmonaria* dicitur, Germanis *Lungenkraut*, *Fleckenkraut*, *Klein Malwurtz*; Gallis, *Herbe aux polmons*; Belgis, *Zongerkruid*; maculosa autem, *Onser vrowen melck kruid*.

CVM Lutetiae vivebam, mihi pro Pulmonaria demonstrabatur (folia enim albis maculis confersa habebat) Hieracij quoddam genus, in Vivario illo Madritiano, ad silvam ingressum, quâ iter in arcem. Noster Lobelius iconem dedit, Pulmonariae Gallorum Hieracij facie appellatione: sed maculas in folijs non expressit pictor.

TRACHELION & RAPUNCVLVS ALPIN.

CAP. LV.

TRACHELII & Rapunculi varia in Pannonia, Austria, vicinisque regionibus sponte nascuntur genera. Nam nullae montanae sunt silvae, quae Trachelium illud urticae folijs, quod nonnulli Cervicariam, alij Vulvariam appellant, subcaeruleo flore non alant: sublimiora juga, ut Sneberg & alia similia, idem quod albo flore est: aliud praeterea genus, mollioribus folijs, oblongâ minorum florum, in anteriorem partem vergentium & spectantium spicâ, cujus radix alioqui crassa & instar praecedentis edulis, tenuibus fibris mirè serpit, & novas plantas subinde generat; cujus rei causa, illis qui selectiores flores & coronarias stirpes duntaxat colunt, satis exosa: genus item illud floribus summo caulis & ramorum fastigio confertim & quasi pilae instar in orbem nascentibus, cujus etiam secundum genus est paulò minus, flores singulares per caulem sparsos habens, praeter sphaeras illas summo caulis fastigio innascentes: & omnibus prope silvis familiares rapunculos latioribus inferioribus folijs, quae

Campanula Persicz folio.

panulæ instar efformatum, in quinque angulos desinentem, quemadmodum vulgaris Trachelij, aut Campanulæ vulgo dictæ flos, cinereo colore præditum: floribus succedunt capi-

vel violacei elegantis & saturi: tum rapunculos vulgares, cum Campanulâ illâ, mali Persicz folio quibusdam cognominatâ, quam C. V. Matthiolus Phyteuma esse censet, nunc cæruleum, modò album florem proferentem.

OMNIVM porrò illarum stirpium historiam hoccapite dare nō est animus: quemadmodum neque Trachelij illius, Belgis majoris appellatione cogniti, neque Violæ Marianæ quibusdam Medium creditæ, quæ ut plurimum violacei coloris flores gestat, sed tamen etiam albos, interdum exalbidos, nonnūquam cineracei coloris, atque etiam versicoloris, hoc est, ex albo & violaceo, vel maculatim, vel radiatim commixtos; neq; Campanulæ illius majoris lactescens dictæ, quâ Pyramidalem nonnulli appellant, cujus folia & ipse etiâ lacteus succus virus olent, & radicis fragmentis facillè pangitur, quas quidem tres sponte nascentes nunquam observavi, sed in hortis cultas duntaxat cōspexi: sunt enim ab alijs aut jam descriptæ, aut illarum icones exhibitæ. Sed eas tantum stirpes describere statui-
 mus, quas ab alijs proditas non arbitramur. Ante quàm tamē earum descriptionem adgrediar, non abs re futurum existimavi, si jam dictarum aliquot icones initio hujus capituli insererem.

PRIOR autem earum quarum mihi tradenda est historia, dodrantalis est plantula, cauliculo striato, in plures ramulos diviso, quorum singuli sustinent florem satis magnū, cavum, campanulæ instar efformatum, in quinque angulos desinentem, quemadmodum vulgaris Trachelij, aut Campanulæ vulgo dictæ flos, cinereo colore præditum: floribus succedunt capi-

Campanula Persici folio.

Trachelium majus Belg. Viola Marianæ quibusdam Medium.

Campanula lactescens Pyramidalis.

Trachelium Pumilum alpinum.

Campanula latifolia fortior.

Raculi.

Trachelium
Sugandis.

Raculi.

cula satis magna, trigona, nutantia, seu deorsum spectantia, quæ continent semen vulgaris trachelij semini nõ dispar, sed minus & exalbidum: folia quæ per cauliculum sparsa sunt, latiusculâ basi eum amplectuntur, & in oblongum mucronem desinunt: quæ verò summâ tellure stirpi inhaerent, latiuscula sunt, & longiore pediculo innixa: radix pro plantæ exilitate satis magna, candicans, supernâ parte in plura capita extuberans; & quibusdam fibris hirsuta. Tota planta lanugine pubescit, lacteoque succo abundat.

Nascitur in Sneberg, aliarumque vicinarum Alpium jugis. Flores profert Julio.

MULTA habet Altera folia, angusta, hirsutaque, Echij folijs ferè similia; inter quæ exortitur pedalis caulis, firmus, minimi interdum digiti crassitudine, striatus, & multis angustis, oblongis, hirsutisque folijs septus: à cujus medio ad summum, thyrus, seu potius florum inter foliola latentium pulcherrimo ordine dispositorum, Trachelij aut Rapunculi floribus similia, sed minorum, pallescentisq; coloris, crassa spica nascitur: evanescentes flores in capitula transeunt, exile subflavumq; semen continentia: radix crassa est, digiti amplitudine, rugoso cortice testâ, candicans, & aliquot crassioribus fibris donata. Tota planta lacteo succo turget.

Oritur in Sneberg & alijs vicinis jugis: observabam etiam in ascensu Neuberg ad silvulam quæ in editiore tumulo est supra cœnobium: sed anno MDLXXV. maximâ copiâ in amplo quodam montano prato, Die Sanse appellato, quâ è Niveo

Niveo mōte descensus est in Rehenaw, Abbatis Neubergēsis arce m. Floret Iunio & Iulio.

Videtur eam postea exhibuisse Dalechampius sub Echij montani appellatione : Verum quidem est, ejus folia ad Echij foliorum similitudinem proximè accedere, sed semen exile Rapunculorum semini pænè respondens, floris forma, radix lacteo succo abundans, & quæ trachelij radicem instar mandi potest, refragantur.

TRACHELIJ porrò aliud genus elegans observabat N. V. Fab. Col. in D. Virg. monte natum, Tragopogi folijs.

*Trachelium
Tragopogi
folijs.*

Campanula minor alpina rotundioribus imis folijs.

ALVNT etiam summa illa juga, præsertim in rupibus & præcipitijs, Campanulæ vel Rapunculi genus, cujus radicales fibræ valde serpunt, & vicina loca occupant, subinde germinantes, & novas stirpes procreantes : habent illæ initio orbiculata ferè folia, deinde statim alia angusta confertim nascentia, Caryophyllei secundo loco suprà descripti folijs adeo similia, ut incautos plerumque fallat, qui interdum cum suo cespite eruunt, Caryophyllæum collegisse existimantes. Emergit deinde ex horum medio gracilis cauliculus, in multos tennes ramulos divisus, oblongioribus foliolis, nullo servato ordine nascentibus, septus, flosculos è singulis ramulis dependentes proferens Campanulæ, sive Rapunculi vulgaris floribus formâ similes, vel eleganti cæruleo colore præditos, vel saturato purpuræ colore, sive violaceo nitentes, vel dilutiore purpureo colore & quasi cineraceo conspicuos, interdum etiam niveos : capitula deinde Rapunculi vulgaris capitibus similia, aut potius illi Campanulæ minori quæ cum in Belgicâ, tum plerisque Germaniæ locis, ad agrorum sub fruticibus, aut silvularum margines, secundum profundiores & convexas vias, in umbrâ provenit. Floret Iulio, interdum etiam Augusto. Tota etiam lactescit.

*Campanula
minor alpina*

*floris
viciis.*

CETERVM, descripto hoc capite, ex Italicâ suâ peregrinatione rediens Gulielmus de

Mera, Medicus, mihi Francofurti communicabat duo Rapunculi genera elegantia, quæ in itinere observaverat : eorum historiam, quoniam commodè suo loco reponere non licebat, ad capitis calcem addere volui.

CYBITALI Primus assurgebat altitudine, caule satis gracili, parte inferiore purpurasciente quodammodo, supernâ viridi, cui inhærebant aliquot folia, quatuor uncias longa, in ambitu serrata, dodrantali pediculo innixa, & ea quidem quæ infimæ parti caulis adnata erant, secundum pediculum, unciam aut pollicem lata, deinde sensim in mucronem desinentia, quæ verò medio cauli, & summæ ejus parti inhærebant, longè erant angustiora, & brevior petiolo fulta, non minus tamen longa : summum caulis fastigium desinebat in brevem & quasi orbicularem florum spicam, quæ solis staminibus ex purpurâ cæruleis, constare videbatur : quibus deciduis apparebant caliculi pentagoni : radicem non adferebat, qui in itinere observabat, quia erui non potuerat, inter saxa & confragosos locis nascentem. Tota autem planta lacteo succo abundabat, non secus ac reliqua genera.

*Rapunculum
Asperoides
orbiculata
pennsylvanica.*

ALIVD quod adferebat genus, nunquam ante mihi conspectum, abruptum similiter erat, & sine radice, quam eximere non potuerat. In pedalem autem id excreverat altitudinem, vel etiam brevior : plura, quàm Primum, habebat folia, brevior pediculo, eo quæ plano subnixa, supernè viridia, infernè exalbida, instar foliorum Sonchi, quibus valde forma respondebant, erant enim, ut illa, in ambitu dentata, sed minora : summo cauli, innitebatur veluti umbella, longiusculorum caliculorum striatorum, in quinque angulos desinentium, in quibus flos, coloris mihi non comperti, quia neque ipse Mera referebat, neque ullus, in totâ plantæ umbellâ, restabat, ex quo conjecturam facere possem.

*Rapunculum
Sonchi folio.*

Ceterum rapunculos, Fabius Columna, in doctissimâ illâ suâ Plantarum Historiâ, Eri- num Nicandri, & Dioscoridis esse suspicatur.

Cori Gallo-
rum & Hi-
spanum.

Natalis.

Nomina.

Iuncaria Salmanticensis.

Symphys. pa-
trai Matth.

Facultates.

Iuncaria
Salmantica.

MVLTI fruticat ramulis palmaribus ut plurimum, interdum dodrantalibus, firmis, rotundis, purpurascens, qui densis foliis stipantur Erica (majoris scilicet) crassiusculis, succulentis, amariusculis, serie quadam interdum dispositis, aliquando autem inordinatis & incoditis: spicae aut capitula extremis ramulis inhaerent, ex innumeris caliculis in quinque mucrones divisus, & totidem maculis nigris, in singulas divisiones impressis, constantia, e quibus flos emicat non inodorus, purpureus, aut ex purpura caeruleus, elegantissimi & quasi immarcescibilis coloris, quatuor foliolis bifidis constans, quorum duo superiora reliquis majora sunt: semen deinde in caliculis non nihil pungentibus continetur rotundum, nigricans: radix crassa est, pro plantae proportionem, palmaris longitudinis, foris rubra, ut qua interdum linei panni etiam infici possint.

Floret Maio mense, nonnunquam etiam Martio, siccis quibusdam circa Salmanticam & Mompellum locis, maritimis item Valentiae & Galliae Narbonensis, ubi tota major, crassior & succulentior nascitur, ut fere solent omnes maritimae stirpes, si cum eis, quae macro & arido solo proveniunt, comparentur.

HANC Mompelliani meo tempore Corin vocabant, eamque esse existimabant quam Graeci κόριν & ὑπερίχον appellant, cujus sane descriptioni multis notis respondere videtur: Dioscorides enim, Cori folia Ericae tribuit, Plinius, Tamaricis, pingua sive crassa, deinde suavem esse dicit & odoratam (de flore id intelligendum puto) Plinius aculeatam esse addit, quales sunt hujus caliculi qui semen continent.

Doctissimus vir Ioannes Plaça Medicus & Professor Valentinus apud Hispanos, dum una varias stirpes in illius urbis maritimis legeremus, Alypum esse censebat: Hispani vulgari nomine *Pincel* appellabant: Alterius alicujus nationis nullum scio, nec quenquam prodere memini.

AD hanc autem plurimum accedere videtur, quam Clarissimus Matthioli Symphyti Petrai nomine exhibuit, nisi mea me fallit opinio.

CETERVM Coridis semen potum, menses & urinas trahit: contra Phalangiorum morbus, ischiadicis, & opisthotonicis ex vino potum auxilio est: horribus ex pipere, opisthotonicis ex oleo, utilissime illinitur.

IUNCARIA SALMANTIC.

CAP. LVII.

FOLIOLORVM quaedam similitudo facit, ut eam Herbam quam Salmanticenses à junceorum cauliculis formam & gracilitate Iuncariam appellant (tota enim juncea est, sed Equiseti modo aspera & geniculata) proximo capite describendam praefigam. Habet autem in singulis geniculis bina folia ex adverso sita, Asperulae odorato flore folijs quodam.

quodammodo similia, breviora tamen, & Lini sativi folijs non absimilia: frequentes ramuli ex alarum sinu prodeunt similibus folijs præditi, copiosos, paleaceos candicantesq; proferentes flores: semen deinde exile, nigricans: radix tenuis est, candicans, nõ vivax, sed singulis annis semine deciduo, novellæ plantæ enascuntur, illo ipso anno etiam sub finem mensis Augusti.

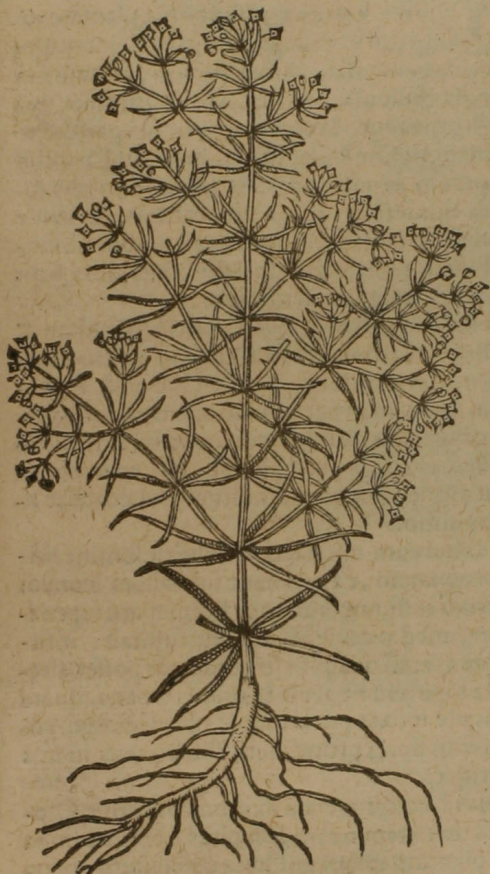
Provenit locis arenosis, inter vineta, secundo à Salmanticâ miliari. Floret Julio, semen *Natales.* Augusto maturum est.

GENERALIS illa Plantarum Historia quæ ante paucos annos Lugduni Galliæ celebri emporio typis expressa est, hujus iconem à meis Observat. Hispanicis desumptam, inter Synanchices species refert: Synanchices autem historiam legere non memini.

GALLIVM RUBRO FLORE.

CAP. LVIII.

Asperula odorato flore.

PRORSVS novum, & à nemine, quod sciam, adhuc descriptum est hoc Gallij genus: *Gallium rubro flore.* tenerius est vulgari, pedalis aut majoris altitudinis, cujus cauliculi in multos ramulos alternatim utrinque nascentes, dividuntur, prodeuntibus sub singulis alis, ad genicula, quaternis, quinis, aut senis angustis foliolis, viridibus: flores in summis ramulis nascuntur quini, seni, aut plures, tenelli admodum & pusilli, quatuor foliolis rubris mucronatis constantes, micante in meditullio aureo vel flavo puncto: ijs succedunt vel singula, vel gemina, rotunda parva grana, initio viridia, maturitate nigricantia: radix vulgaris Gallij radice instar rubescit, quæ etiam contusa rubrum succum reddit, multis autem tenuibus villis prædita est, & vivax.

Hanc stirpem primus in Italiâ observabat eruditissimus adolescens Stephanus Sigismundus Sprengerus, Philippi Stephani Sprengeri Aulæ Palatinalis Heydelbergæ Pharmacopœi F. ipsamque plantam cum semine in patriam referebat. unde merito Gallium Sprengerianum cognominari possit. Floret æstate, semen sub Augusti finem maturum est. *Natales.*

QUANDOQVIDEM porro novum Gallij genus descripsimus, & ejus iconem exhibuimus, non abs re erit, si binas icones stirpium, Gallio foliorum similitudine quodammodo affinium, illi subijciam, Asperulæ videlicet odorato flore, & Molluginis, quas licet plurimis Germaniæ locis sponte nascentes observaverim, non minus tamen frequentes in Pannoniâ, Austriâ, vicinisque Provincijs: in silvis quidem Asperulam odorato flore, *Asperula odorato flore.* eam Francofurti ad Mœnum (ubi etiam plurima) vulgus Lebertraut appellat, in cædis verò *Asperugi-*

Mollugo.

Rubia marina.

Natales.

Rubia marina.

Rubia sine
Aparine spicata
Cretensis.

Asperuginem, & Molluginem, cujus genus quod pluribus geniculis constat, foliaque habet ceteris molliora, Rhizotomæ istic à nodorum non modò frequentia, sed etiam à facultatibus, Et ceteris aut cognominant: nam eius decoctum, ad fovendos & firmandos artus, valde utile esse ferunt.

RVBIA MARINA, ET SPICATA.

CAP. LIX.

QVADRANGVLI sunt huic plantæ caules, palmares magna ex parte, interdum pedales, geniculati, duri & lignosi, ad quorum singula genicula, quaterna folia, infernè, quæ cauli in hærent, latiuscula, extremâ parte mucronata, rigidiuscula, candicantia, stellæ instar in orbem adnascuntur, & subinde in alis ramuli numerosis folijs brevioribus & valde confertim nascentibus ornati, in quibus oblongi flosculi, radiati, pallidi: radix crassa, dura, foris intensius rubet, intus rufescit.

IN Mediterranci maris, quod Hispaniam & Galliam Narbonensem alluit, littore, frequens nascitur, præsertim verò circa Calpen & Valentiam, ubi eam in peregrinatione meâ Hispanicâ colligebam, & sæpius etiam antè, littore illo quod supra stagnum ad Peraul est, ac in montem usque Serium extenditur: ubi florebat æstatis initio.

Habui eam aliquândo in Belgicâ semine mihi prognatam, ex qua hanc subiectam iconem exprimi iussi, ramis aliquot humi sparsis, pedibus, medio caule assurgente cubitali, infirmiore tamen quàm ut se sustentare posset. Præterea lōgè tenerior erat & minùs incana, quàm locis ubi sponte provenit: & cùm secundo anno seriùs flores protulisset, subsequens hiems corripit.

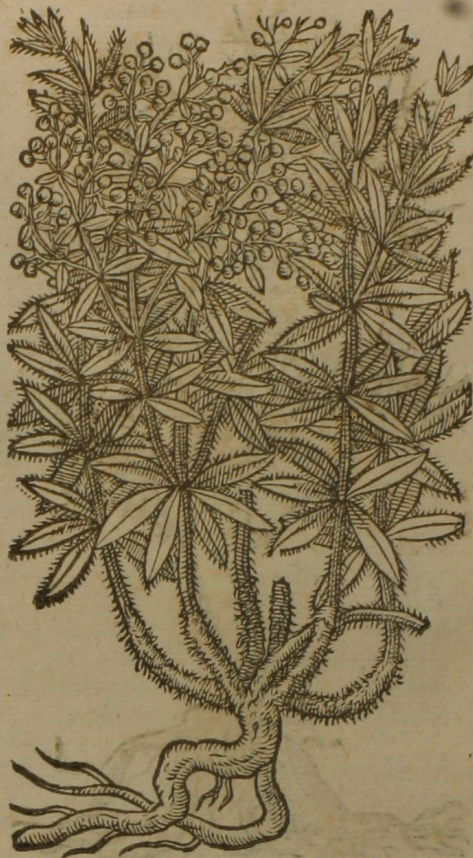
HVIC conjungendâ existimavi semine Cretæ allato natam, quam Iosephus De Casa bona qui plantam ipsam in Creta nascentem observabat à similitudine quadam quam ejus folia cum Rubiæ folijs habere videntur, Rubiam nominavit, & spicatæ cognomen addidit, quia summi cauliculi & rami in spicæ formam desinunt. Cùm autem tota planta nonnihil aspera sit: non minùs commodè forsitan Aparine, vel Asperugo appellari potuisset.

A radice porrò, quæ crassiuscula est, subrufa, & frequentibus tenuibusque fibris capillata, exeunt multi cauliculi, nodosi, quadranguli, asperiusculi, statim ab infimâ parte, frequentibus ramulis, ad singulos nodos ex aduerso nascentibus, præditi, quos etiam in orbem in ipsis geniculis ambiunt, quaterna, quina, interdum sena folia, brevia & nonnihil aspera: summi caules & ramuli desinunt in longam, tenuem, spicam, virentem, specie quadrangulam, quia flosculi exiles & vix conspicui, coloreque subvirescentes, alternatim contrario inter se situ nascuntur. Annua est planta, quæ pro lato semine perire solet.

Florebat

Corruda prior.

durum, radices ab uno capite multæ, crassæ, instar Asparagi altilis, sed breviores, nascuntur.

Abundè

Florebat in hortis in quibus nata, Augusto: *Tempus*
 semen observare non licuit, quia sub exitum
 mensis Septembris sequentis dum Francofur-
 to discederem, nondum erat maturum: tenuè
 tamen & oblongiusculum id esse postea de-
 prehendi.

RUBIAM marinam vocabant priorem il- *Nomina*
 lam Mompelliani & Valentini, quia ad Rubiæ
 legitimæ formam quodammodo accedit: qui-
 bus autem facultatibus sit prædita, nihil com-
 pertum habeo.

RUBIAM porro legitimam sponte nascentem *Rubia le-*
 observabam in quibusdam pratis ad Da- *gitima*
 nubium sitis, præsertim inter Posonium & Tu-
 ben opidulum ad cõfluentes Moravæ Fl. Mo-
 raviam perluentis, & Danubij, situm.

CORRUDA.

CAP. LXI.

VNUM silvestris Asparagi genus à Vete- *Tria Aspa-*
 ribus descriptum invenio: ego tria per *ragi sil. ge-*
 Hispanias observabam. *nera.*

PRIOR fruticosa est planta, duabus, tri- *i.*
 busve aut pluribus virgis candidis, lignosis, fir- *Corruda*
 mis & ramosis prædita, circa quas quina aut se- *prior.*
 na foliola simul semper conjuncta nascuntur,
 breviora, rigidiuscula & pungentia: flosculi lutei
 e senis foliolis constantes sub alis inter folia e-
 nascuntur, odore jucundo, uti violæ martiæ:
 baccæ initio virescunt, deinde cinereum colo-
 rem contrahunt, seminaque continent nigrum,

Natalis.

Abundè crescit agro Salmanticensi locis petrosis, totaque ferè Castellâ & Granatensi regno, non modò in sepibus, sed plerumque etiam in arvis cultis: vidi etiam Narbonensi agro, in primis autem juxta sepes. Floret uva maturescente, hoc est, Augusto: semen Octobri maturum est.

Alebatur apud Belgas à quibusdam rei herbariz studiosis, ante quàm inde excederem: sed fructum non proferebat.

II.
Corduba
altera.

FRUTICOSVS etiam est alter, in viridibus & mollioribus ramis, sive virgis ramosis, tres aut quatuor spinas ab eodem ferè exortu prodeuntes hinc inde sparsas pro folijs ferens, virides itidem uti rami sunt: florem nullum in hoc conspiciebam, sed frequentes baccas rotundas, ut in superiore, initio virides, deinde per maturitatem nigricantes, succo & pulpa virente plenas, qua semen includitur durum, foris nigrum, intus candidum, ut plurimum unicum, interdum bina: radices habet plures, crassas, longas, superioribus non valde dissimiles.

Natalis.

Frequens est ad Tagum flu. in Lusitaniâ, atque etiam in Bzticâ, solo petroso, in collibus & sepibus. Novembri semine onustum inueniebam. Crevit & iste quibusdam Belgis, semine à me è Lusitaniâ delato.

III.
Corduba
tertia.

TERTIVS cubitales habet virgas, ramosas, candidas, lignosas, Priori similes, candicantibus, firmis, deorsum spectantibus spinis alternatim, & secundum virgarum ramorumque inæqualium inflexionem horridas: ad quas quina aut sena folia, ex eodem capite simul prodeunt, ut in Larice, Prioris asparagi silvestris folijs longiora molliorâque, Larignis folijs non dissimilia, quæ commanducata, subdulcia, & aliquantulum gummosa deprehenduntur: flos inter folia ex alarum sinu longo tenuique petiolo dependet, ex viridi pallescens: deinde fructus pænè rotundus, sed qui tricoccus videtur (tamen unicum granum magna ex parte contineat, rarò bina, foris nigrum, intus candidum, firmum, ut in superioribus) initio virens, maturitate rubescens & carnosus, sive succum & pulpam continens lentam & viscidam: radice firmatur multiplici, instar aliorum silvestrium asparagorum, longâ, crassâ, intus albâ, foris flavescente. Fert initio veris aliquot turiones, instar altis asparagi, qui illorum modo manduntur crudi & cocti, cum oleo, aceto & sale.

Natalis.

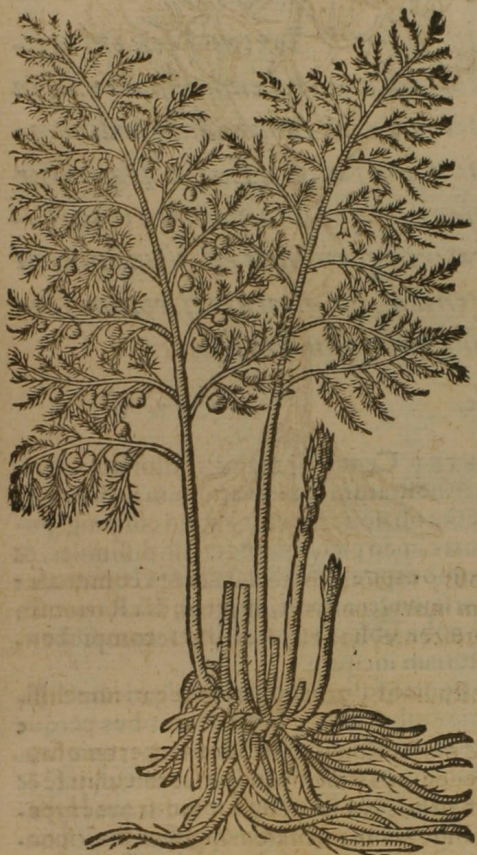
Nusquam abundantius, quàm supra Olyssipponem salebrofis locis juxta vias, non procul à Tago flu. etiam sub eâ urbe, publicâ viâ Tago imminente, ante quàm in Oceanum se exoneret. Nasceitur tamen & alijs Lusitaniz locis, & totâ ferè Bzticâ. Novembri cum fructu maturo in Lusitaniâ legebam, raris aliquot floribus hinc inde per ramulos sparsis etiam onustum.

Nullâ

Nullâ verò culturâ aut diligentâ facere unquam potuimus, ut istius semen apud nos in Belgicâ nasci vellet. Sed duo superiores, ut dixi, in Generosi & verè nobilis viri Dn. Ioannis vander Dille cultissimo viridario conspiciebantur, cum multis alijs rarissimis stirpibus, quarum, uti etiam omnium Naturæ miraculorum, erat studiosissimus.

DICITVR hic Asparagus Græcis ἀσπάραγος περπατός, καὶ μυδάναρ-θα, id est Asparagus per-
 trusus, sive silvestris, & Murina spina. Plinius etiam à Latinis Corrudam, ab aliquibus Lybi-
 cum, ab Atticis Orminium vocari tradit. Corrudam quidem nonnulli dictam volunt teste
 Ruellio, quòd, ubi adolevit, facile corruat decidatve: sic Horminium ἀπὸ τῆς ὀρμῆς, quod est
 tuo; Lybicum autem, à patria. Hispani indifferenter *Esparragos*, tametsi mitem *Esparragos*
trigeros (quia in agris frumento confitis apud eos plerumque crescit) appellant. Galli,
Asperges sauvages; Itali, *Asparago salvatico*; Germani, *Wilder Spargen*.

Asparagus marinus.

SECUNDVM genus intelligere videtur Theophrastus (quem sequutus est Plinius) cum ait lib. vi. histor. Plant. cap. i. Aculeatorum alia ex toto aculei sunt, ceu Asparagus (corrudam intellige) & Scorpius sive Nepa: hæc enim nullum, juxta aculeum, folium gerunt.

TERTIVM videtur in Cretâ observasse Bellonius. Nam Lib. i. Observationum cap. xlvii. sic scribit. Vix tota Cretâ invenias Asparagum altilem: silvestrem duntaxat habent, Corrudam vocatam, quæ passim nascitur. Præteream tamen, aliud genus istic invenitur, nomine vulgari & antiquo Polytricha dictum.

QVAM Matthiolum exhibet, Corruda non est, sed Asparagi altilis genus, quod nos (quia maritimis declivioribus & herbidis locis sponte provenit) marinum vocamus, caule brevior, firmiore, folijs crassioribus, firmioribus, ex cæruleo virentibus: baccis majoribus, quàm vulgaris hortensis, non adeo corallij instar intense rubentibus. Forte is erit quem Galen. lib. de Aliment. facultatibus i. ἐλεϊον, id est palustrem nominat.

Similem observasse videor in pratis ad Danubium sitis cum Viennæ Austriæ in aulâ Cæsaris versarer, una cum eo qui istic etiam frequens nascitur, altili respondens, cujus etiam magna copia, & crassioribus quidem tenerioribusque germinibus, in quibusdam æditioribus

pratis invenitur, paulo supra Clement, & Entzeistorf im langhe thal Generosi Dn. Wolfj ab Entzeistorff.

PORRO Corrudæ cauliculi in cibo cocti, ventrem emolliunt, & urinam cient: radices decoctum contra urinæ difficultates, regium morbum, renum vitia, & coxendicum cruciatus in potu proficit: cum vino autem, phalangiorum moribus. Breviter hujus efficacior vis quàm domestici.

FINIS LIBRI QVINTI.

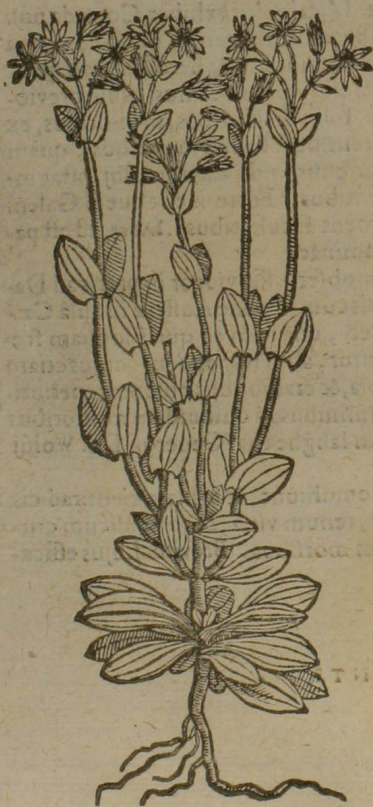
CAROLI CLVSI
RARIORVM PLANTARVM
HISTORIAE
LIBER SEXTVS.

QVINTO Libro absoluto, superest Sextus (sex enim libris rariorum stirpium historiam comprehendere habemus in animo) à miscellaneis plantis, quas in commodum ordinem, redigere nequiuimus, illius initium facturi. Eas subsequenter lacteo succo manantes: deinde umbelliferae, atque aliae quaedam tenuifoliorum incisurâ praeclatæ. Addentur præterea gramineis & arundinaceis folijs donatæ, legumina, trifoliorum genera, & aliarum stirpium farrago, cum nonnullis pelagicis, & in aquâ nasci gaudentibus.

CENTAVRIUM PARVUM flavo flore.

CAP. I.

*Centaureum
parvum fla-
vo flore.*

Natalis.

TAMETSI Centaurij majoris historiam cap. v. lib. iiii. nostrarum Observationum dederimus, & hæc planta ob nominis affinitatem conjungi potuisset, quia tamen plerasque notas illi dissimiles, & cum proximò capite describenda magis communes habet, eam se jungere libuit, atque ab illa Rariorum stirpium à nobis observatarum lib. vi. comprehensarum historiam incipere.

MVLTIIS porrò folijs Saponariæ vulgari non dissimilibus, minoribus tamen & candicantibus perque terram sparsis, hæc planta prædita est: inter quæ caulis exit rotundus, pedalis altitudinis, geniculatus, & ex singulis nodis folia Centaurij minoris, aut Hyperici æmula, bina semper inter se opposita, & sic conjuncta, vel simul coherentia, ut caulis ipsa trajicere videatur: summi ramuli aliquot flores Hyperici floribus ferè similes, Saturatioris lutei coloris, & planè aureos, sustinent, semen deinde in vasculis tenuissimum scobis instar, nigrû: radix candida est tenuisq;.

PROVENIT læto solo in collibus juxta Tagum, ubi ab incolis *Semper-nova* dicitur, quòd toto ferme anno floreat, quasi que renascens conspiciatur. Observabam etiam alijs Hispaniæ locis, atque olim agro Mompeliano; sed & anno deinde lxxi. supra millesimum & quingentesimum in Angliâ, Essexiensi comitatu, in Hornamiensi vivario, juxta Thaliestedium, florentem Septembri: decennio verò post copiosam colliculo quodam, inter Gravefendam & arcem Ill^{ris} Dn. de Cobham quinq; Portuum Præfecti, in eadè Angliâ, Iulio floribus onustâ conspiciebam.

MEDIOCRIS caloris particeps est, & aliquantulum amara.

HYPERICVM SPINVM.

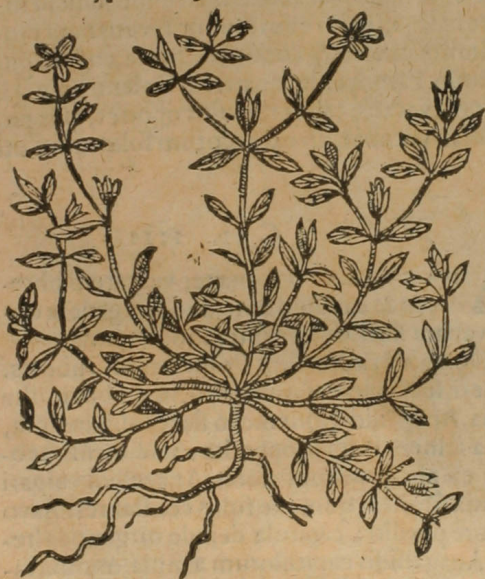
CAP. II.

VVLGARIS Hyperici historia à multis prodita est, ideòque illam hic repetere non est necesse: sed aliud genus in Hispanicâ meâ peregrinatione observabam, cujus historiam non negligendam esse duxi.

EST v6.

Hyperic. supin. iii. minimum.

Est verò illud multis ramulis hirsutis hū- *Hypericum*
mi stratis præditum, numerosis confertisque *supinum* 2.
folijs illos ambientibus, alterius seu vulgaris
Hyperici folijs similibus, sed planè tomento-
sis & incanis (pictor in villis exprimendis ne-
gligens fuit) ejus flores secundum ramulos
lutei, pallidiores tamen & minores aliquan-
tulum, quàm in vulgari: quibus succedūt ca-
pitula seu vascula vulgaris capitulis similia:
radix est dura & lignosa: sed ipsi etiam rami
per terrā sparsi, subinde fibras & radices agūt.

In convallibus quibusdam non procul Sal- *Natalis.*
manticā crescit, ubi Julio mense florentes
plantas inveniebam; adeò latè sparsas & dif-
fusas, ut ampli petasī orbem æquare possent:
Martio verò sequēte, in maritimis Regni Va-
lētini locis, etiā floribus onustas conspiciebā.

INTER Hyperici genera referendam esse
hanc stirpem, non est dubium: nam plurimas
notas illi respondentes habet: imbecillior ta-
men est, & vulgari minus odora.

VIR doctissimus Ioannes Plāca, medicus *Nomina.*
celeberrimus & Professor in Academiā Valentinā, rutam silvestrem Dioscoridis esse cen-
sebat, quæ à Ruellio inter notha rejecta est, unde descriptionem ejus petere licet: Salman-
ticensibus vulgo *Coraçonçillo* dicitur, perinde ac vulgare Hypericum.

ALTERUM est Hyperici supini genus, etiam tomento obsitum, à nostro Lobelio obser- *Hypericum*
vatum Mompelliano agro, quod palmo non majus esse asserit: meum autem, modò descri- *supin. 11.*
ptum, esse quod censeat, mihi injurius est: nam plantæ dissimiles, & meum esse assero, quod
in Observationibus pro minimo supino Septentrionalium perperam usurpavit.

DIFFERT enim plurimum ab isto Hypericum illud supinum Belgicum, sive Septentrio- *Hypericum*
nale, quia tota planta valde tenella est, raros habet ramulos, rarāque folia, nec illa incana, *supin. 114.*
quæ tamen trita, sanguineum succum, per oras nigris punctulis distinctas reddunt, ut ple-
rumque observare memini, illam in agrorum aggeribus post messes legens.

Paronychia
hisp.

Natales.

Nomina.

hil aliud est, quàm Polygoni maris genus peculiare; etenim cùm semine recens nata pro-
dit, à Sanguinariâ vulgari nihil aut quàm minimum differt: & commanducata, eodem gũ-
stu deprehēditur: itaque viribus multum ab similibus Paronychiâ, quæ teste Galeno lib. viii.
Simpl. tenuium partium est, exsiccatoria & morsu vacans: talia enim sint oportet, quæ pa-
ronychias sanant. Murcianorum vulgus *Asprilla* vocabat, ab exsuccorum foliorum, uti
coniicio, asperitate.

LONGE elegantissima est hæc planta, mul-
tas viticulas humi stratas spargens, dodran-
tales magnâ ex parte, interdum tamen etiam
pedales aut lōgiore, nodosas, quibus adnascun-
tur folia Polygoni maris, minora, & viridia qui-
dem in novellis plantis, successu autem tempo-
poris numerosa & confertissima, eaq; acerosa &
membranacea, prorsus alba, sic ut tota planta
argenteis squamis constare videatur, gratissimo
spectaculo: flos illi candidus Polygoni vulgaris
floris instar, sed adeò exilis, & inter membranu-
las istas latens, ut vix appareat: semen Polygoni:
radix oblonga, gracilis, candicans.

Hujus iconem, quia vetustas & perfectiores
plantas, inter chartas repositas, ad manum non
habebam, ex novellâ, & semine mihi recēs na-
tâ, quæ paleaceas illas membranulas nondum
adquisierat, exprimi curabam, atque apud Bel-
gas, ubi multum de candore suo remittit.

NVSQVAM abundantius, quàm in petrosis &
siccis collibus Salmanticæ vicinis observabam,
trans flumen Thormim, ubi & Colchicū mon-
tanum cap. xl. lib. ii. descriptum copiosè pro-
venit: tum etiam circa Valentiam & Murciam:
observare etiâ memini lapidoso illo campo su-
pra Arelatem, non procul à Divi Martini diver-
sorio, quâ iter Massiliâ est, sed multò minorem,
& unciales ramulos seu viticulas vix habētem.
Florebat Maio & Iunio, semēque proferebat.

SALMANTICENSES & Valentini *παρονυχίαν*,
Paronychiam, vocabant: meo tamē iudicio ni-

ANAGALLIS.

CAP. IIII.

Anagallis
flavo flo.

Natales.

Anagal pur-
pureascentis
flores.

ANAGALLIDIS, præter vulgarem phœ-
niceo & cæruleo flore, duo alia genera ob-
servabam floribus colore inter se differentia.

DODRANTALES sunt Priori ramuli, rubētes,
teneri, succi pleni, humi sparsi, in quibus multa
folia, Anagallidis phœniceo flore folijs majora,
bina semper inter se opposita, acidiusculi sapor-
is: ex alis prodeunt flores Anagallidi vulgari
formâ similes, quinque folijs constantes, flavo
colore præditi: capitula deinde turgentia alte-
rius Anagallidis capitulorum æmula, minora ta-
men, semen etiam non dissimile: tenui & latè
serpente est radice: quinetiam ipsi ramuli humi
sparsi fibras agunt.

Nascitur in Hogebergerin summo ferè jugo
inter arbores, alijsque montium Etscher, Dur-
renstain, vicinisque jugis, sed locis opacis. Floret
Iunio, Iulio, & Augusto.

ALTERVM, tota facie vulgare illud, cui phœ-
nicei aut cærulei sunt flores, refert, quos etiam
quinque foliolis stellatim expansis constantes
habet, cum totidem in umbilico staminulis: flo-
ris tamen color diversus, nam obsoletè purpu-
reus est,

Alfine repens major.

reus est, cui phœniceum quidpiam permistum conspicitur. Floret Iunio cum vulgari.

Id mihi sponte natum Francofurti anno redemptæ salutis humanæ nonagesimo supra millesimum & quingentesimum: subsequētibz deinde annis, suum genus deciduo semine conservavit, cum istic, tūm Lugduni apud Batavos.

ALSINE REPENS.

CAP. V.

SARMENTIS verius quàm caulibus, ijsq; *Alfine repens.* numerosis, prædita est hæc planta, geniculatis, flexibilibus, humanam altitudinem plerumq; superantibus, præsertim si frutices, quos scâdere possit, vicinos habeat, alioqui, propter infirmitatem, humi diffusis: bina singulis geniculis & internodijs adnascuntur folia ex adverso sita, Alfines vulgaris folijs figurâ & colore similia, longè tamen maiora, & ad Helxines foliorum amplitudinem accedentia, mollia: flores ex calicibus, seu folliculis prodeuntes ex herbaceo candidi sex folijs constant, quibus succedūt acini Piperis nigri, aut granorum Luniperi vulgaris magnitudine, folliculo illo inclusi, initio virides, per maturitatem nigri, semine exiguo & plano pleni: radix candida, valde fibrosa, longa & sarmentitia: quæ singulis annis novos caules promit, alijs per hiemem marcidis & corruptis.

Copiosa invenitur Salmanticensi agro, umbrosis locis & circa sepes. Nostris etiam nunc in hortis frequēs & pergulas scandens. Aliquot verò post annis abunde observabâ pone arcem Ebrestorff Magnifici ac Generosi Dn. Hieronymi Beck à Leopoldstorff, Cæsari à Consilijs, & Annonæ olim per Vngariâ Præfecti, loco paludoso inter arundines. Floret totâ ætate.

Natales.

SVNT quibus *κυκλάμιος ἑτέρα*, Cyclaminus altera Dioscoridis (quam nonnulli *κισσάνθερον* ἢ *κισσόφυλλον* vocant) dicatur, quoniam multis cum Dioscoridis descriptione notis convenire creditur: gustus tamen insipidus & herbaceus facit, ut eam ad Alfines genera referendam putem. Lectori tamen liberum relinquo, ut ad quam volet classem referat.

Nomina.
κυκλάμιος ἑτέρα.

CYCLAMINI porrò alterius acinos, drachmæ unius pondere cum vini albi cyathis duobus potos per quadraginta dies, lienē, per urinam & alvum absumere testis est Dioscorid. ad orthopnoeam bibi, & reliquias à partu purgare.

ALSINEN autem, vim refrigerandi adstringendiq; obtinere, oculorum inflammationibus cum polenta illini, succum aurium doloribus infundi, & omnia, quæ Helxine, emendare.

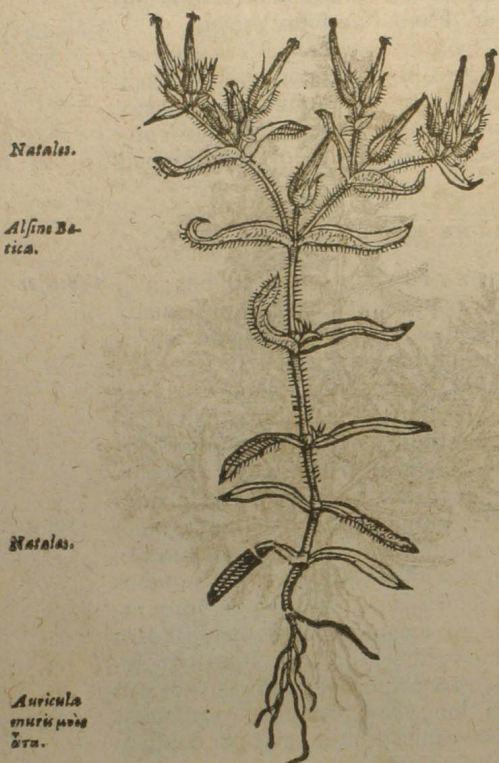
ALSINE CORNICVLATA.

CAP. VI.

PALMARIS hæc est herbula, unico caule, qui in aliquot ramos dividitur, constans, eoque geniculato, tenero, subhirsuto, ut Alfine vulgaris: folia Alfines foliorū æmula, paulò longiora, subhirsuta etiam, inter se opposita, & ex intervallis gemina: alarum cavis insident pusilli flores, candicantes, quibus succedunt membranacea & transparentia cornicula

Alfine corniculata.

Alfines corniculata.

gallinaceorum calcarium forma, quæ lento quodam conserpsa humore à tangentibus deprehenduntur: semen in illis exiguum, maturitate nigrum: radix inutilis & annua. Tota insipida est.

Inter segetes frequens Salmanticensi agro, ubi Maio mense flores producit, & semen maturum præbet.

SE D & aliud Alfines genus non vulgare, circa Xerez de la frontera, alijsque Baticæ locis observabam, caule simplici ut plurimum & singulari, interdum multiplici, geniculato, pedis dodrantem alto, subrubente, aliquot ramulis prædito: folijs satis angustis, secundum petiolum tamen latioribus, & extrema parte mucronatis, dorso magis eminente, nulla lanugine oblitis alterius instar, sed lævibus & saturatè virentibus, geminis semper ad singulos nodos ex adverso nascentibus: extremi ramuli veluti capitulis instar Symphyti petrei, onustierant, quæ oblongis & purpureis floribus referta: radix mediocris, candida.

Nusquam alibi quàm commemorato loco mihi conspecta est hæc planta, Ianuario mense flores proferens.

AD Auriculæ muris historiam, quam Græci *μυρὸς ὠρίδα* appellat, multum accedere mihi visa: solus flos, qui non est Anagallidis, neque cæruleus, refragari poterat. Si cui ea opi-

nio non placet, certè Alfines genus esse non diffitebitur, quæ Dioscoridis testimonio, nonnullis etiam *μυρὸς ὠρίδα* dicitur.

Faculiatos.

PORRò radix Auriculæ muris illita, ægilopia sanat Dioscoridi. Galenus eam desiccare ordine secundo refert: ceterum nullam evidentem caliditatem possidere. At Plinius vim ei septicam tribuit, & exulceratricem: quam sanè, in eà quam propono planta, non inuenias, cum potius ejusdem cum Alfine sit temperamenti.

H V I C capiti adjungendum putavi Alfines quoddam genus pelagicum & littorale, anno M.D.XCV. primum mihi conspectum & observatum in sabulosis illis Hollandiæ collibus Oceano objectis, & qui marinis undis interdum alluuntur, ad Pagum Egmond opus sanctum vulgo dictum.

Longè lateque summâ arenâ id serpit, multisque ramis humi jacentibus præditi sunt, tenuibus, lentis, flexibilibus, quadrangulis, quos multa ambiunt folia, Anagallidis vel Alfines folijs non dissimilia, sed crassa admodum & succi plena (ut sunt pleraque pelagicarum stirpium) foliorum portulacæ præne instar, bina semper ex adverso alternatim nascentia, valde viridia & falso gustu, inter quæ extremis ramulis flosculi virescentes quinque foliolis constantes, & in his quinque staminula pallida.

CHAMÆPITYS AVSTRIACA.

CAP. VII.

TAMETS I meum institutum non erat, de Ajuga quidpiam commentari, quandoquidem à plerisque alijs ejus historia est prodita: quia tamen ejus genus, ab alijs neutræ, quam observatum, deprehendi, illius historiam non negligendam duxi, sed hoc loco esse proponendam.

Ajuga ge-
nera.

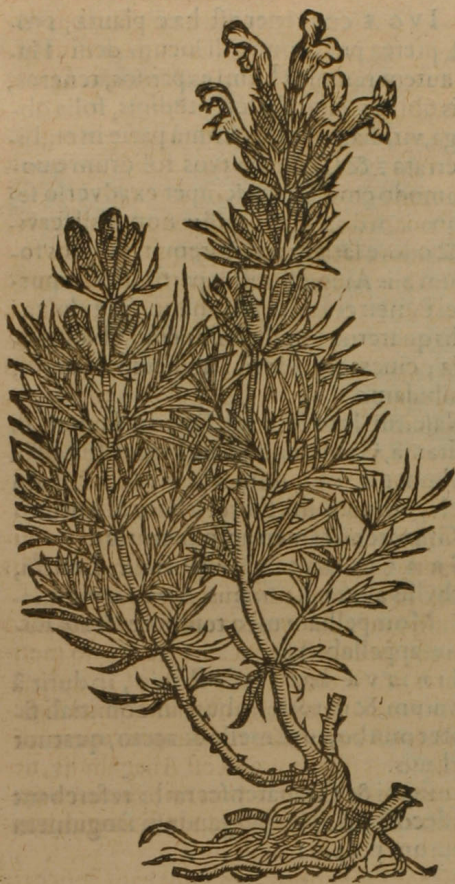
CETERVM præmonere Lectorem volui, Ajugam luteo flore totâ Austriâ adeoque Pannoniâ, frequentissimam esse in agris & gramineis campis: quinetiâ & illud genus multifidis folijs & rubescente flore, quod Cl. viris Fuchsio & Dodonæo tertium est, multis eorum Provinciarum, & aliarum Regionum locis inveniri.

Chamæpitys
Austriaca.

EST autem id genus, cujus historiam describere hic constitui, elegantissimum: numerosos, cum adolevit, proferens caules, pedales, nonnisi quædam etiam duntaxat palmares, quadrangulos, firmos, lanugine (quam pictor non expressit) onustos, frequentibus nodis cinctos, quibus utrinque sibi opposita innascuntur folia Chamæpityos vulgaris folijs similia, latiora tamen, & in quatuor aut plures interdum laciniis divisa, supernè viridia & splendèntia, subtrus nervosa & nonnihil incana, odoris non injucundi, gustus calidi, non ingrati tamen: ex singulis alis nascuntur ramuli similiter quadranguli, frequentibus folijs Ajugæ similibus septi,

Chamæpitys Austriaca.

Pseudochamæpitys.

septi, durioribus tamen, qui deinde alia oblonga in alis foliola, angusta, mucronata, Libanotis coronariæ senescentis foliorum pæne æmula gerunt: summos ramos verticillatim ambiunt rigidiusculi caliculi, è quibus exeunt flores Ajugæ tertiæ floribus formâ non dissimiles, sed longè majores & elegantissimi, colore saturæ purpuræ, & violaceo, inferiore tamen & propendente labro nonnihil candicante, & sanguineis guttis resperso: semina in singulis caliculis plerumque quaterna, oblonga, angulosa, colore nigro & splendente prædita: radix nigra, dura, multis fibris capillata, & singulis annis novos caules proferens.

Satis frequens nascitur in summo jugo montis illius, qui pago Radaun imminet, non *Natalis.* procul à Peterstorf, sesquimiliari ab urbe Viennâ distante, tenui nigròque solo, quale ut plurimum est vicinorum montium, atque etiam Alpium illius regionis: nec usquam alibi aliquot annis mihi observatum. At anno M. D. LXXXV. & sequente, in alio quodam jugo, non procul à Starnberg copiosè nasci deprehensa est, multò vegetior, atque inter multas illius stirpes, nonnullas rubri dilutioris & floridi, unam etiam cineracei coloris floribus præditas, qui alioqui nec formâ, nec magnitudine, ab ejusquam modò descripsi floribus differebant.

Flores profert sub finem Maij & Iunij initio, quo etiam mense semen plerumque ma- *Tempus.* turitatem acquirit.

INVENTVR porro in Hispanijs pusilla quædam planta Ajugæ valde similis, tum cau- *Pseudo-Chamæpitys.* liculis, tum foliorum trifidorum formâ, hirsuta tota, subsalfo gustu, & inodora, nisi ingratum quidpiam & herbaceum oleret: flores extremis ramis ex alis prodeunt Ajugæ floribus non dissimiles, majores tamen paulò, & albi: semina subsequuntur quaterna in singulis caliculis seu utriculis, cineracei coloris, majuscula & fermè orbiculata: radix crassiuscula est, subalbida, & perennis, quantum conijcere licuit.

Provenit locis incultis, æstate flores producens.

HISPANI ob formæ similitudinem inter Ajugas referebant: sed cùm ejus temperamentum non respondeat, Pseudo-Chamæpitys potius censenda erit, donec legitimum nomen inveniat. *Natalis.*

*Anthyllis
altera.*

Natales.

*Ανθυλλίς
ίριγα.
Herva crina.
Yva moscha-
ta.*

Facultates.

Anthyllis Valentina.

AIVGÆ congener est hæc planta, propterea proximum illi locum dedi. Habet autem ramulos humi expansos, teneros, villis obsitos, digitalis longitudinis, folia oblonga, viridia, villosa, extimâ parte in ambitu serrata, & Chamæpityos foliorum quodammodo emula, bina semper ex adverso serie quadam disposita, gustu nonnihil fervido, & odore satis gravi: florem in singulis foliorum alis Ajugæ floribus persimilem, purpurei tamen coloris: semina in singulis vasculis quaterna simul conjuncta, oblongiuscula, cineracei coloris: radicem crassam, subalbidam.

Nascitur læto solo ad Tagum flumen in Lusitaniâ, Granatensi etiam regno, & Galliâ Narbonensi, ubi, dum istuc vivebam, illam sæpe legere memini. Floret æstate & Autumno, Granatensi tamen agro maturius.

GRÆCIS, hæc ἀνθυλλίς ἰρίγα; Latinis, Anthyllis altera: Lusitanis, *Herva crina* dicitur. Mompelliani meo tempore *Tvam moschatam* appellabant.

BIBITUR hæc, teste Plinio, in duritiâ vulvarum, & in torminibus, in comitiali similiter morbo, cum melle & aceto, quatuor drachmis.

Lusitani & Granatenses mihi referebant ejus decoctum, ad repurgandum sanguinem impurum propinari.

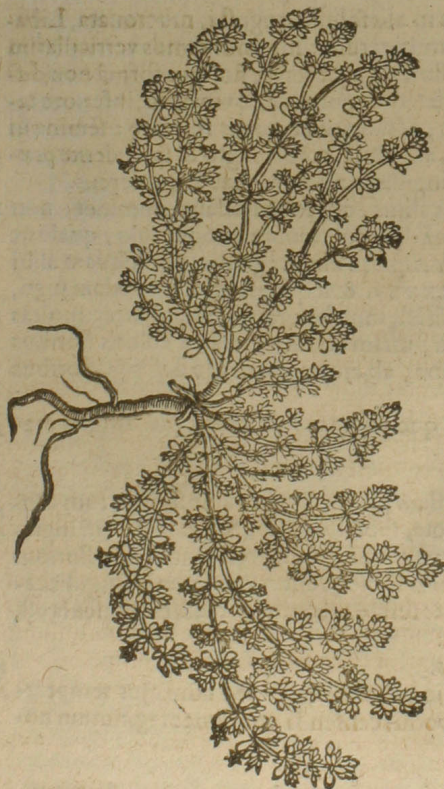
ANTHYLLIS VALENTINA.

CAP. IX.

*Anthyllis
Valentina.*

Natales.

*Ανθυλλίς
ίριγα Πλαça.*

LICET hæc planta eodem nomine quo superior sit insignita: quia tamen facie illi dissimilis est, peculiari capite ejus historiam describere volui.

Ex unicâ verò radice multos profert cauliculos sive viticulas dodrantes humi stratas, ramosas, subrubentes: foliola lentis exigua, seu potius Chamæsyces (cui tota planta adeo similis est, ut primo aspectu Chamæscen putarem, illam tamen diligentius considerans, lacteo succo carere deprehendi) & plerumque cum suis ramulis veluti quadam fallugine aspersa, sed etiam ipsa falsi gustus: flores inter ipsa folia enascuntur pusilli, quatuor foliolis constantes (licet pictor siccam plantam exprimere volens, quinque foliola habentes depinxerit) ex albo purpurascens: radicem singularem habet, nigricantem.

Hanc plantam nusquam alibi conspexi, quàm ad fossas urbis Valentiae in Hispanijs, juxta eam portam quæ Regiam arcem spectat, eam mihi demonstrante Doctore Ioanne Plaça ejus urbis Medico & publico in eâ Academiâ Professore. Florebat Aprilis initio.

Ανθυλλίς α, Anthyllidem idem Plaça vocabat, eamque ad primum genus Diosc. descriptum referebat. Et si autem inter Anthyllides

TITHYMALVS.

CAP. XII.

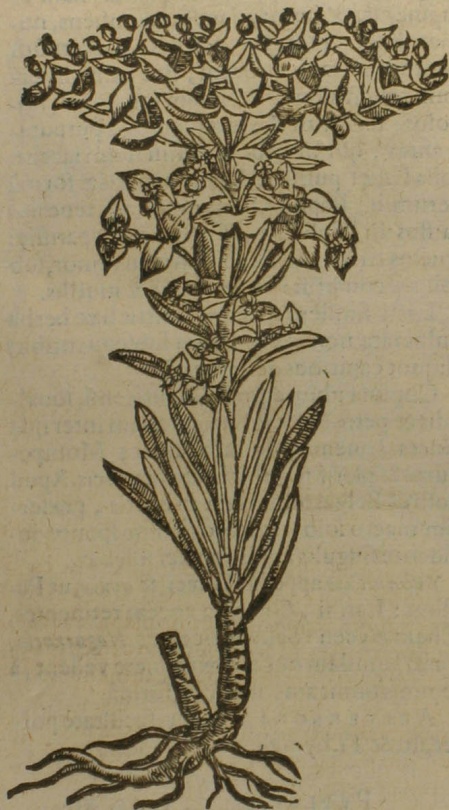
QUANTVAM nunc plura Tithymali genera inveniuntur, quàm Veteribus prodita sint, eorum tamen historia confundenda non est, sed quàm commodissimè fieri potest, ad illorum descriptiones referenda.

*Tithymali
genera.*

CHARACIÆ, quemadmodum & reliquorum Tithymalorum varias species observare memini, quas, cum ab alijs descriptæ sint, eas repetere non est necesse. Vnius tamen Characiæ, qui præ ceteris descriptioni Dioscoridis convenire videtur, historiam hîc adijcere libuit, cum altera specie, quæ in Pannoniâ & Austriâ mihi duntaxat conspecta.

Tithymalus characias I.

Tithymalus characias III. Austriac.

*Tithymalus
Characias I.*

VNICVS porrò Characiæ primo generi, magnâ ex parte, est caulis, interdum plures, cubitales, ampliores, rubente cortice recti, minimi digiti crassitudinem æquantes, infimâ parte glabri, foliorum duntaxat vestigijs insigniti, veluti insecti & vulnerati essent, quales illi Dioscorides capite de Sedo tribuit, supernâ verò, folijs duris, lævibus, viridibus, majoribus quidem longioribusque quam sint Oleæ folia, minoribus tamen quam Amygdalæ, ornati, deinde in plures juncos & firmos ramulos umbellæ in modum divisi, quos ambiunt veluti acetabula aut caveolæ folijs balnearum similes, & in his flos, non subluteus, aut pallidus, quemadmodum in alijs, sed niger: postea fructus tricoccus, in quo semen per maturitatem exiliens reliquarum Lactariarum seminis instar: radix dura est & lignosa.

Natalis.

Nascitur id genus in asperis montosisque per Hispanias, Valentino regno, & circa Malacam, atque etiam supra Arelatè itinere Massiliensî, & quibusdam alijs Narbonensîs Galliæ locis. Tota planta lacteo succo prædita est, & Martio flores profert.

*Characias
II.*

ALTERVM genus est ei ferè simile, cui tamen plures caules ab unâ radice prodeunt, folia molliora & lanugine pubescentia, flores pallidi.

Natalis.

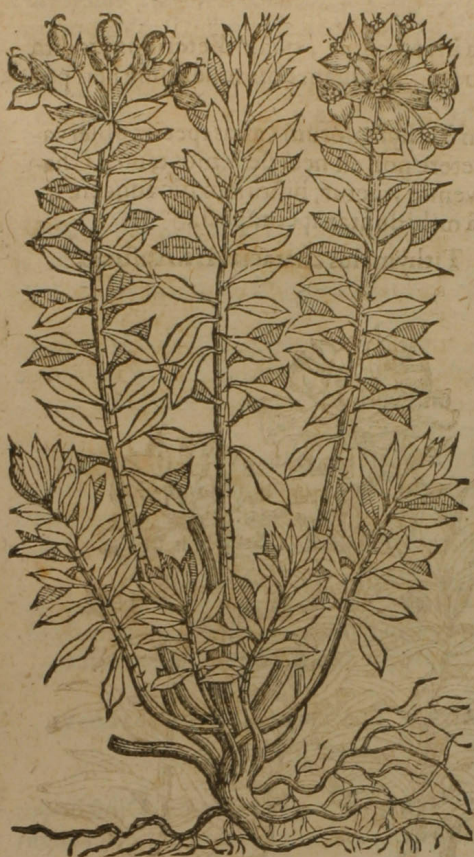
Crescit id etiam in Hispanijs, deinde tam in Narbonensî, quàm reliqua Galliâ, tum etiam apud Helvetios ceterosque Germanos. Apud meos Belgas in hortis semel satum, copiosè provenit.

*Characias
III.*

MULTOS ab unâ radice profert Tertium genus, in Pannoniâ observatum, caules, pedales, nonnunquam etiam cubitales, firmos, læves, infimâ parte nonnihil purpurascens, & foliorum, quæ deciderunt, vestigijs notatos, ut in Primo genere: hos deinde ambiunt confuso ordine nascentia folia, crassiuscula, lævia, duas interdum uncias longa, mucronata: summi caules in multas virgulas inter folia emergentes dividuntur, quæ bina subrotunda seu quo-

Tithymal. myrsinites legitimus.

Tithymal. myrtites Valentinus.

seu quodammodo circinata foliola, & quasi vasculum seu labellum imitantia sustinent, in quibus flores reliquorum Tithymalorum floribus similes, qui cum suis virgulis & vasculis pallido sublateo colore præditi sunt: succedunt triangula capitula semine plena: radix longa, digitalis crassitudinis, infimâ parte in aliquot fibras divisa. Maturo semine caules singulis annis emoriuntur: novo autem vere recentes aliâ radice germinant, qui subsequente anno flores ferunt.

Nascitur plerisque Pannoniæ locis: sed Viennensi agro tantâ copiâ, in graminis & sicco. *Natales.* ribus pascuis, ut Iunio mense (tum enim floret) omnino pallescere videntur. Tota planta lacteo succo turget perinde ac reliqua Tithymalorum genera.

MYRTITES legitimum Hispanis & Gallis ignotum esse arbitror: nam Valentinorum *Myrtites* Myrtitem, non desunt, qui inter Characiæ genera referre malint. Sed legitimus in hortis semel satus, semine deciduo satis fecundè nascitur.

LATIFOLIUM Tithymalum verum legitimumque in Hispanicâ meâ peregrinatione etiam observasse puto: nullum enim genus amplioribus folijs uspiam videre memini.

EST autem Platyphyllos Tithymalus mihi creditus pedali, interdum majore altitudine, in aliquot à radice divisus ramos, nonnunquam simplici caule assurgens, quem ambiunt *Tithymalus latifolius.* ampla folia, rotundiora & quasi orbiculato mucrone prædita, ad Istatidis novellæ foliorum formam accedentia, viridia, crassiuscula & aliquantulum carnosâ, pallescente & acri succo turgentia: flos ramulis insidet ex flavo purpurascens, ac veluti acetabulis sive balnearum foliolis comprehensus, ut in reliquis Tithymali generibus: radix crassa est & candida.

Vno Valentino regno inter Biar & Huentiniente, viâ salebrosâ, inter medios frutices *Natales.* Martio mense florentem duntaxat observabam.

CETERVM sub meum Francofurtum discessum, ad me mittebat Iacobus Plateau vir in stirpium cognitione diligenter versatus, Tithymali cujusdam plantam siccam, de quâ in epistola addita sic scribebat.

OBSERVABAM etiam in meo horto plantam Tithymalo Cyparissæ Dodonæi non *Tithymalus peregrinus.* valde dissimilem, quæ non inelegans mihi visa est, nec à quopiam hætenus descripta. Vnicum illa promit ex radice caulem, rectum, cubitalem, satis firmum, in frequentes ramos divisum, ut parvum fruticem emulari videatur: radix non serpit Tithymali Cyparissæ Dodonæi radicis instar, sed superveniente aspero gelu perit: semine tamen sponte deciduo singulis annis renascitur.

Non incommodè forsitan (mea quidem opinione) ad Pepli genus aliquod referri posset, nisi

Tithymalus platyphyllos

Τισύμαλ.
Lactuca.
Lactuca caprina.
Leche trez-
na.
χερσίας.
κομήτης.
ἀμυγδαλοειδής.
κωβίς.
πλάτυφυλλος.
λ.
χερυσσότης.
πίπλη.

Tempera-
ment.

Tithymal.
tuberos. l.
Ischas l.

Tithymalus tuberosa radice, Ischas.

Nomis.

Ischas l.

nisi stirpis magnitudo refragari videretur: multas enim notas alias cum Peplo communes habet.

Τισύμαλον porro, auctore Plinio, Lactariam, & Lactucam caprinam Latini nominant. Hispanis, *Leche trezna* & *Arnaballo* dicitur: Germanis *Wolfs milch*: Gallis *Reveille-matin*.

Mas prior mihi descriptus, *χερσίας*, id est, vallaris; *κομήτης*, ab amplâ & effusâ comâ, *ἀμυγδαλοειδής* à foliorum formâ, & *κωβίς* cognominatur.

Latifolium Græci *πλατύφυλλον* à foliorum amplitudine appellant; nec enim ullius, ut Plinianis verbis utar, latiora sunt folia: plerique etiam *κορυμβίτην*.

Pepus Græcis *πέπλος* vocatur: vulgo Herbariorum *Esula rotunda*, Gallis *Reveille-matin de vignes* (frequentissimè enim in vinetis nascitur) Germanis *Touffels milch*: id est diabolicum lac.

TITHYMALI autem omnes, teste Galeno, vincentem habent acrem & calidam facultatem, neque amaritudinis sunt expertes.

ΑΠΙΟΣ, sive TITHYMALVS TUBEROSVS.

CAP. XIII.

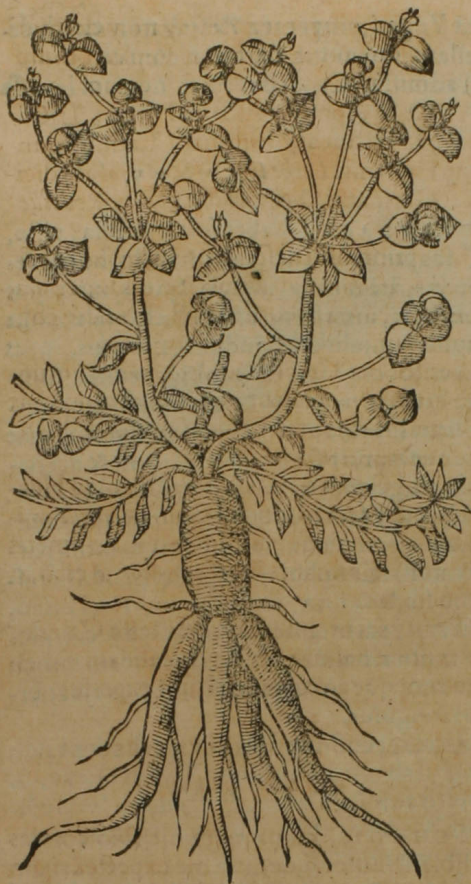
ISCHADIS, cujus meminit Dioscorides lib. III. historiâ, nemo à me expectet: nam satis luculèter eam descripsit ipse, & alij etiam ejus iconem exhibuerunt. Quia tamen Neapoli ejus stirpes aliquot accipiebam à doctissimo viro Ferdinando Imperato cum alijs plantis bulbosis & tuberosis, non potui non facere illius mentionem, & quin iconem hinc infererè, quam Cl. V. Dodonæus à Petro Bellonio mutuatus; quia aliud ejus genus hoc capite describere constitui.

Adfertur autem Dioscoridea (quæ Græcis *ἄπιος ἰσχας* Græcis dicitur, & nonnullis *χαμαιβάλας*) ex Cretâ, ubi Bellonius crescentem observabat *χαμαιπύδι* istuc vocari scribens: sed Apuliæ etiam peculiarem esse monebat Imperatus, & in Neapolitano regno *esula ritonda* appellari.

ALTERIVS autem, cujus historiam tradere cupio, iconem accuratè suis coloribus depictam ad me mittebat Tornaco, Iacobus Plateau mihi amicus singularis.

RADICE autem ea constat tuberosâ, non in pyri formam turbinatâ instar prioris, at æquali propemodum ubique crassitudine, unciam, interdum etiam binas uncias longâ, cujus extrema pars in quatuor alias radices, sive crassas fibras sensim gracilescientes desinit, & paucis fibris prædita est, colore foris fusca, intus candida, lacteo succo turgens ut Tithymali. Ex summo ejus capite exeunt quini aut seni ramuli in terram procumbentes, palmares, aut ampliores, secundum radicem nonnihil purpurascens, folijs viridibus non magnis, sed prioris foliorum instar, & incondito

Ischas altera.

incondito ordine eos ambientibus præditi: illi deinde in minore & graciliores dividuntur, bina folia paulò rotundiora, & contrario situ nascentia sustinentes, in quorum medio exoritur flos ex flavo rubescens, cui succedit capitulum trigonũ, ut in Tithymali generibus, rugosum & tuberculis oblitum, in quo semen.

Quo tempore flores proferat non adscribebat: sed semine peregrè accepto sibi natam duntaxat aiebat.

FACULTATE & temperamento reliquis Tithymalis respondet hæc planta, ac perinde humano corpori molesta & noxia est.

UMBELLIFERÆ.

LACTARIAS Umbelliferae sequuntur, quarum nonnulla lacteo etiam succo prægnantes sunt. Magnus autem in varijs Provincijs earum est proventus: nam præter plerasque ab alijs descriptas, nonnullas alias peculiare in illis regionibus, quas peragravi, observabam, quarum historiam, subsequens aliquot capitibus, quam accuratissimè potero, tradere conabor, initium à valde peregrinâ faciens.

TATARIA VNGARICA.

CAP. XIII.

NON vulgaris est hæc planta, quæ radicem habet crassissimam & longissimam: nam ^{Tataria Vngarica.} brachialis crassitudinis, & cubitalis longitudinis, aut etiam ampliores aliquot accipere memini ab Illmo Dn. Balthasare de Batthyany, qui in meam gratiam ex Vngariâ trans-Danubianâ adferri iusserat, ut in meum hortum Viennæ transferrem. Illis autem folia emerferunt rapi folijs non valde dissimilia incisuris & lacinijs, breviora tamen, & verius ad Panacis Heraclij foliorum formam accedentia, rudi atque asperâ lanugine prædita, ex viridi pallescentia, alia deinde paulò minoribus incisuris divisa, nec minus aspera, inter quæ assurgebat caulis cubitalis aut amplioris longitudinis, pollicaris verò crassitudinis, striatus, concavus & nodosus, perinde asper ac folia, quem lato pediculo amplectebantur minora folia & multifida, asperâ etiam lanugine obsita: summus caulis in umbellam desinebat, Panacis Heracliei umbellis similem, in quibus flores & formâ pares & colore, quibus evanidis, succedebant rara (nam singuli flores non sunt sæcundi) semina, valde crassa, nec valde ab similia semini illi magno & striato Libanotidis cachryferæ. Biennio quidem eas radices alui, antè quàm una illarum & caulem, florémque & semen proferret: deinde corruptæ sunt, tamque fœtidum odorem exhalarunt, ut ex horto fuerint eijciendæ.

Huius porro radice Vngariæ Agriæ vicini, atque etiam ultiores Daciæ contermini, ^{eius usus.} in annonæ caritate & inopiâ, vescuntur alterius panis penuriâ, ut mihi asserbant non modò Heros ille Illustis, sed etiam alij nobiles viri qui in eâ Provinciâ vixerant. Quæ adeò res effecit, ut dubius essem, an eadem esset cum *Baltracan* in Tartariâ nascente, cuius meminit Iosaphat Barbarus Patritius Venetus in epistolâ ad Petrum Barocci Episcopum Paravinum, quæ adjecta est ad calcem ultimi capitis Narrationis ipsius quæ evulgata est. De ejus in Persidem profectio.

BALTRACAN, inquit, folia habet Rapo similia, è quorum medio caulis assurgit pollicaris crassitudinis, & brachialis altitudinis, cortice obductus è viridi flavescente, qui per maturitatem finditur, & à ligno recedit, ut in vitis palmitibus, per quem rara sparsa sunt folia: semen fœniculi, sed majus, validi odoris, iucundi tamen saporis, quæ de causa sine sale edipotest: unicâ constat radice. Tartari folia ejus decoquant in aqua, decoctum in vascula infundunt, refrigeratum instar vini bibunt, atque refrigerandi facultate præditum aiunt. ^{eius usus.}

Maximo est in usu apud Tartaros hæc planta: nam absque eâ, per magnas illas solitudines, in

dines, in quibus nihil edule reperitur, iter facere non possent : itaque eâ natâ, suas peregrinationes instituere solent.

Nominis
causa.

A Tartari fortè hujus radice usum edocti sunt Vngari, propterea *Tataria* nomen illi dederunt: *Tarren* enim (ut & Germani) vulgo appellant, qui nobis Tartari dicuntur.

Chara ra-
dix.

AN verò huic similis, radix *Chara*, quâ lacti admistâ, Cæsaris milites inopiam levasse legimus?

THAPSIA.

CAP. XV.

Thapsia 1.

Natales.

Supina quo-
rundam na-
gigensia.

FERVLACEA habet folia, viridia, villosa, seu lanugine quadam obducta, humi veluti in orbem diffusa, ingrati saporis, inter quæ cubitalis, interdum etiam bicubitalis exilit caulis, digitalis crassitudinis, nodosus, intus cavus & fungosus, raris folijs præditus, summo fastigio magnam & latam sustinens umbellam luteorum seu flavorum florum, quæ dum maturuit semen, quod latum & acerosum est, germenq; habet longum & angustum, sphericam & orbicularem figuram quodammodo refert: radix crassa, longa, summâ parte capillata, ut plerq; ferulacei generis, crassiore libro vestita, foris subnigro vel fusco, interiore parte candicante, lacteo succo plena, gustu amarissimo & acri, nauseam tamen movente, adeo ingrata est, medius ejus nervus fungosus.

Gaudet collibus petrosis, quales sunt non procul ab ostio Tagi supra Vlyssipponem, & multis alijs Lusitaniz, Hispanizq; locis editioribus & incultis. Floret Augusto, nonnunquam maturius.

Verum mirari subit quosdam inveniri, qui adeo proclives sunt, ut non expensis probè stirpium singulis notis, sed ex levibus duntaxat picturæ cõjecturis, statim de illâ judicium ferant, quod usu venisse ijs video, qui hujus mex Thapsiæ iconem, ad Sefeli Peloponensis historiam accommodare non sunt veriti, & illi quidem, qui hanc nunquam crescentem viderunt: ut taceam utriusque plantæ facultates esse dissimiles.

Thapsia 11.

IDEM potrò, quibus dixi, locis aliud Thapsiæ genus invenitur cubitali caule præditum, graciliore tamen quàm superioris, umbellâ etiam simili florum & seminis, sed minore: folia illi multo tenuiora quàm illius, Fœniculi pæne foliorum instar, nullam insignem qualitatem habentia: radix longa, digitalis crassitudinis, foris nigra, intus candida & fungosa, acris, summo capite villosa.

Thapsia
111.

TERTIUM præterea Thapsiæ genus observabam in Hispanicâ meâ peregrinatione, longè majus superioribus, utpote caulem habens trium aut quatuor digitorum crassitudinem æquantem, instar caulis ferulæ, & sæpissimè humanam altitudinem superantem: florem & semen Primo generi non dissimilia: folia, antequàm planta in caulem assurgat multò ampliora, in orbem tamen non secus ac illa humi diffusa: radicem etiam crassiore.

Natales.

Nascitur ea non solum agro Salmanticensi, sed circa Pinciam, vulgo Valladolid dictam, & totâ vetere Castellâ, ad Pyræneos usque montes.

Sed nec parum hallucinantur, qui hanc plantam, Cicutariam maximam & foetidissimam Lobelij esse censent.

Thapsia
1111.

EODEM Salmanticensi agro & vicinis locis nascitur ferulacei generis quædam planta, folijs Libanotidis, per terrâ similiter expansis, lento quodâ & glutinoso rore semper aspersis, saturâ viriditate splendentibus: radice crassâ, longâ, tenerâ & fragili, foris nigra, intus albâ, lacteo succo plenâ: caulem nullum observabam, sed eum ferre dicebant rectum, tenuem, & in eo umbellam florum pæne in globum coactam.

Tota planta teterrimi odoris est: unde verisimile esse conjicio non minus esse noxiam, quàm sit Thapsia, ad cujus genus referenda videtur.

Nomina.

Cañahaja.

CETERVM *Cañahaja* Græcis, Latinis etiam Thapsia dicitur: Prima à Murcanis & Valentinis *sumillo*, à succi, ni fallor, abundantia dicitur: reliqui Hispani *Cañahaja*, appellant, quam vocem omnibus ferulaceis plantis (quarum summa varietas per universam Hispaniam) tri-

nam) tribuunt: nam Ferulæ, & Libanotides illis etiam *Cañabeja* dicuntur, quia videlicet harundinaceum caulem habent. Tertium genus Salmanticensibus etiam *Cañabeja* est: Quartum autem *Tuero*.

Tuero.

Granatenfes imperiti Pharmacopœi, prioris radice loco Turbith magno errore utuntur: peritiores autem discrimen observare norunt. Vetulæ Salmanticenses medicinam istic exercentes, Tertiæ radice utuntur ad provocandos menses, aliâsque dejectiones moliendas. Tanta autem vi cum supernè, tum infernè purgat, ut fumentes in maximum periculum sepe numero conijciat.

Facultates,

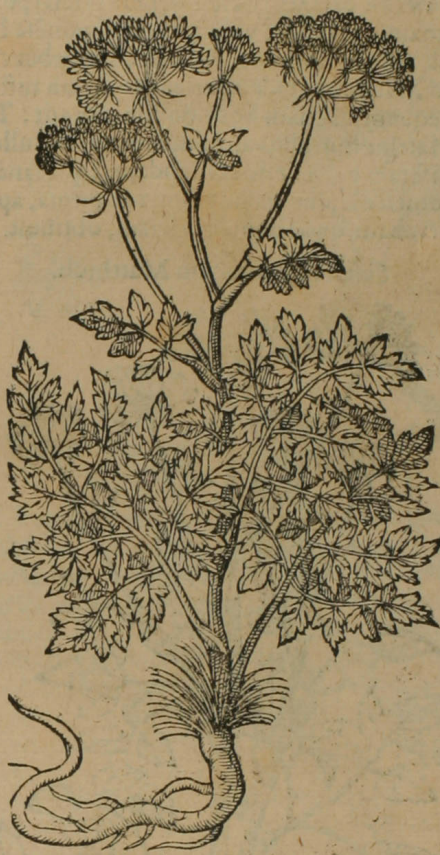
SESELI MONTANVM.

CAP. XVI.

TRIA hoc capite describere constituimus genera in montanis Austriæ & Pannoniæ observata, planè inter se differentia; quorum

Seseli I. montanum Pannon.

Seseli II. montanum Pannon.

P R I M U M ampla habet folia humi sparsa, & in multas alas divisa, Seseli Peloponenfi *Seseli mont.* ferè similia, supernè viridia & splendentia, infernâ parte minimè, ferulæ odore, acri nec admodum grato sapore: caulem deinde sesquicubitalem aut ampliorem, crassum, striatum, iactus fungosum, nodosum, & multos ramos in ambitu ex singulis geniculis, seu nodis ferentem, per quem sparsa sunt folia superioribus respondentia, sed minora: extremi rami in magnas umbellas flosculorum quinque foliolis candidis constantium desinunt, odoris ferè sambucini: flori succedit semen gemellum, striatum, flavescent, aromatico & fervido gustu: radix crassa est & foris nigra, quæ (ut in plerisque ferulaceis contingere solet) semine prolato perit, nec nisi altero aut tertio à satione anno flores producere solet.

Crescit in cellis Snebetg & aliarum Austriæ Alpium jugis, ubi lætiora sunt pascua: floret *Natalis.* sub finem Iunii, aut Iulio: semen verò Augusto, vel etiam serius maturescit.

B R A C H I A L I interdum nititur Alterum radice, præsertim si planta vetusta sit (recentiores & juniores pollicarem habent) in aliquot ramos inferiore parte donata, crasso, rugoso, *Seseli mont.* nigroq; cortice septa, gummoso primùm lentoque sapore prædita, deinde acri & salivam ciente: quæ summo capite in multa capita extuberat villosa, quemadmodum ferè omnes ferulacei generis stirpes, unde exeunt magnæ & satis amplæ foliorum alæ, aliquot folijs per ambitum serratis & nonnihil incis, uni costæ inhaerentibus, sed ex adverso nascentibus constantes, colore supinâ parte dilutius virente, & aliquantulum splendente, pronâ subcineraceo præditis: inter quæ sesquicubitalis nonnunquam emergit caulis, stratus, pollicaris interdum crassitudinis, geniculatus, in aliquot ramos divisus, quem ambiunt ad singulos nodos *R R* dos sive

dos siue genicula minores foliorum alæ; summum caulem atq; extremos ramos exornant
umbellę pallescentium florum, quibus succedūt semina Sileris montani semini similia.

Natalis.

Invenitur ferē in omnibus Pannoniæ & Austriæ inferioris montibus, aspero solo ventis-
que perfato, Iulio & Augusto floret, & subinde semen profert. Simile aliquando legere
memini ad Allobrogicarum Alpium radices.

Seseli mont.
111.

TERTIO multæ sunt foliorum alæ, Fœniculi foliorum instar in multa folia tenuia, illis
tamen crassiora & breviora divisa, virides admodum, mucrone omnium foliorum candi-
cante & duro, calidi gustus: inter quas enascuntur cubitales caules aut ampliores, digitalis
crassitudinis, striati, geniculati, in aliquot ramos secti, quos secundum nodos alæ minores
amplectuntur foliorum alæ: flores in extremo caule & summis ramis in umbellas distribu-
ti nascuntur albi: deinde semina gemina conjunctim, ut in omnibus umbelliferis, striata,
Angelicæ semini non disparia, gustu fervido: radix multis crassis & oblongis fibris latè &
obliquè sparsis constat, quæ singulis annis summo capite novas propagines ad latera facit.

Natalis.

Nascitur in plerisque Austriæ inferioris & Stiriac montanis pratis, atque Iulio floret.

Seseli Prius.
Libanotidis
altera
Fuchsi.
Daucum 11.
Matthioli.
Seseli Dauci
licu.

INTER ~~severalia~~, Seseli genera referri posse has stirpes, omnino existimo. Prima quidem,
proximè accedere videtur ad Peloponēse Dioscoridi descriptum, quod illi ordine tertiura
est. Altera plurimum similitudinis habet cū Libanotide altera Fuchsi, siue Dauco secun-
do Matthioli: & Petrus wurtzel quidam rustici vocant, tamen si aliam umbelliferam stirpem
frequentius etiam hoc nomine dovent. Tertiam (quæ Massiliensis Seseli picturam apud
Matthiolum aliquantulum refert) nonnulli fortasse alteram Libanotidem Dioscoridis fru-
ctiferam potius esse contendunt, à qua sanè non multum differre videtur. Nullum vulgare
nomen illa, quemadmodum nec prima, apud earum Provinciarum rusticos, in quibus ob-
servabam, quod equidem sciam, obtinuit.

Seseli Æthiopicum Matthioli.

Astrantia.

Seseli æthio-
pic. Matth.

SESELI porro æthiopicum Matthiolo nuncupatum, uberrimè nascitur per omnes Vn-
garicæ, Austriæ, & Stiriac silvas, ubi illius folia in tantam amplitudinem interdum evadunt,
ut palmum æquare possint: habent verò magnā ex parte singulæ foliorum alæ quina dun-
taxat folia, uno extremam alam occupante, per ambitum serrata, supernè atro-virentia, in-
fernè subcineracei quodāmodo coloris: caulis cubitalis est, aut amplior, geniculis interce-
ptus, & supernā parte in aliquot ramulos divisus, sustinētes exalbescentiū florum um-
bellas, qui in oblongiusculū & angulosum semen transeunt, cum inū aut sileris montani se-
men odore & sapore referēs: radix pollicaris aut amplioris est crassitudinis, crassioribus ali-
quot fibris prædita, & crasso cortice, sapore initio dulci, deinde amaricante, supremo capite
hirsuta (veterū foliorum, quæ marcida evanuerunt, fibris eam hirsutiē faciētibus) perennis.

VERVM

Archangelica.

VERVM hujus Sefeli aliud præterea genus ^{Sefeli arbiop.} ^{aliud genus.} est satis vulgare in illis ipsis Provincijs: quod nusquam tamè abundantius invenitur, quàm in Calenberg. Majores id habet foliorù alas, hoc est, in plura folia, nempe bina & vicena plerumque, superioribus magnitudine longè cedentia divisas, quæ supernè splendentia minus virent, & pronâ parte eineracei prorsus sunt coloris, omnia in ambitu non modò ut superioris serrata, sed etiam lacinijs dissecta: æqualem cum superiore habet caulem, nodis similiter interceptum, florum umbellas similes, semen par, radicem non dissimilem.

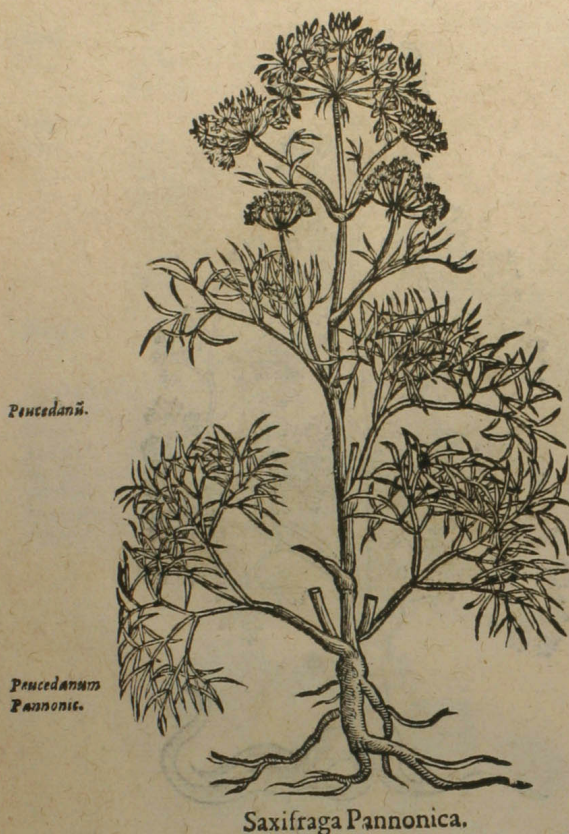
Hoc Germani Schwartz hirtzwurtz/ hoc est, nigram cervi radicem, illud autem Weyß hirtzwurtz/ id est, albam cervariam appellant. Sunt qui inter Libanotidis genera recensent. Floret utrumque Junio, interdum etiam seriùs, semen Augusto maturum est.

Producunt etiam prata ad radices mōtium Alpibus Austriacis & Stiriacis viciniorù magnâ copiâ plantam illam acri & aromaticâ radice præditam, quam vulgus Herbariorum Alstrantiam sive Imperatoriam appellat, Germani Maisterwurtz/ à facultatibus quibus pollet, nominant.

FREQUENS etiam est montibus Austriacis Siler: at nusquâ abundantius crescere meminì, quâ in eo qui Badésibus thermis imminet. Vbi, & in alijs vicinis collibus, atque urbi Viennæ proximis, vulgare etiâ est Oreoselinum.

ARCHANGELICA autem à nonnullis appellata, amplioribus, quàm Angelica, foliorum alis, & dum teneræ adhuc sunt, subpurpureis, caule

Peucedanum.

Peucedanū.

Peucedanum
Pannonic.

Saxifraga Pannonica.

Natales.

Saxifraga
11. Matth.Saxifraga
Pannonica.

caule humanam altitudinem superante, brachialis aut amplioris crassitudinis, frequentissima est in montibus vicinis arci Grében Ill. Herois Balthasaris de Batthian, sitæ in interamni Pannoniâ, quâ Germani Windische land appellant: expansa enim est inter Dravum & Savum flumina. Solet ea, quemadmodum & Angelica, perducto ad maturitatem semine, perire, atque illo in terræ sinu sponte recepto, renasci.

PEUCEDANVM PANNONICVM.
CAP. XVII.

QUIA Peucedani historia prodita est ab omnibus qui de Plâcis commérati sunt, illâ hic repetere non est necesse: volui tamen illius mentionem facere, & ejus iconem oculis subijcere, ante quàm alterius Peucedani, quod in Pannoniâ observabâ, descriptionem darem: nam in omnibus, quæ adj, locis mihi conspecta est, nusquam tamen frequentior quàm in pratis ad Danubium sitis infra Ratisbonam, & Straubingâ anno M.D.LXXXVIII. cum adverso flumine veherer Ratisbonam.

SED Peucedanum quod in Pannoniâ observabam, radicem habet pollicaris, ut plurimum crassitudinis, interdum minorem, nonnunquam etiam majorem, lógam, crasso cortice, modò candicante, modò fusco & nigricante tectam, gustu initio Pastinacæ, deinde nonnihil acri, transversis & obliquis aliquot crassioribus fibris donatam, supremo capite hirsutam: ex qua quinq; vel plura exeunt folia, Peucedano vulgari & legitimo ferè similia, sed minora & breviora, colore ex viridi cæruleo, non, ut illa, nigricante, subamaro sapore, & odore ferè ignavo, nihilque singulare referente: caulis inter illa assurgit cubitalis, rotundus, gracilis, in multos ramos divisus, in quibus umbellæ candidorum florum: semen Selini ferè, breve & crassiusculû, geminum ut in omnibus pænè umbelliferis, cineracei coloris, saporis verò aliquantulû amari & acris.

Provenit multis Vngariæ & Austriæ inferioris locis, montium acclivitatibus petroso, & salebroso solo, ubi Junio floret: at in illarû Regionum Alpibus (ubi etiam nascitur) Julio & Augusto, & subinde semen ferè nò desinit.

Non multum differre videtur à Saxifragâ secundâ Matthioli.

SAXIFRAGA PANNONICA.
CAP. XVIII.

MVLTO minor Peucedano est Saxifraga Pannonica, & brevioribus folijs prædita, capni foliorum ferè æmulis, quorum sapor & odor, Peucedani Pannonici foliorum odorem & saporem quodammodo referunt, paulò tamen acriora sunt: inter quæ cauliculi exeunt pedales, graciles, geniculati, aliquot exiguis folijs exornati, summo fastigio candidorum flosculorum umbellam sustinentes: radix Peucedani radici non multum absumilis, sed

Saxifraga, Pimpinella German. major.

Saxifraga, Pimpinell. German. minor.

Pimpinella Italica major Sanguisorba.

lis, sed brevior, acrior salivamque eiciens, multa hirsuta capita supernâ parte producens, è quibus folia & caules emergunt.

Invenitur iisdem locis quibus Peucedanum, ^{Nathus.} præsertim verò in aperto & glabro illo monte quimedius quasi spaciū inter Hamburgum, & Altenburgum Vngariæ urbes occupat, etiam è medijs saxis plerumque erumpens. Sed & colliculo juxta Zimmerin, itinere ad Phasionorum, juxta Lacha, & plerisque alijs circa Viennam locis crescit. Floret Julio.

CETERVM vulgaris admodum est per Vngariam, Austriam, Stiriam, vicinasque Provincias Saxifraga vulgaris, à Germanis Pimpinella nuncupata, major & minor, & utriusque varietate inveniuntur differentiæ foliorum formâ inter se discrepantes, præsertim in minore, quæ interdum singula folia laciniata habet, aut angustioribus & oblongis incisuris divisa. In majore autem, tametsi magnâ ex parte foliorum forma non variet (omnia enim in ambitu serrata sunt, & per alas ordine disposita) unum tamen genus ex atro virentia ea obtinet & splendentia, alia minimè: genusq; aliud invenitur, cujus folia in lacinias sunt divisa: præterea Erscherus mons alit, cujus flores eleganter ex purpurâ rubescunt, cum reliquorum sint candidi.

Pimpinellam verò Germanicam ubique tamen nascentem, & Italis Pimpinellam hircinam dictam, Tragium alterum Dioscoridis esse suspicatur C. V. Fabius Columna.

*Pimpinella
major & minor
Germanis
varietate*

*Pimpinella
hircina.
Tragium al-
terum Diosc.*

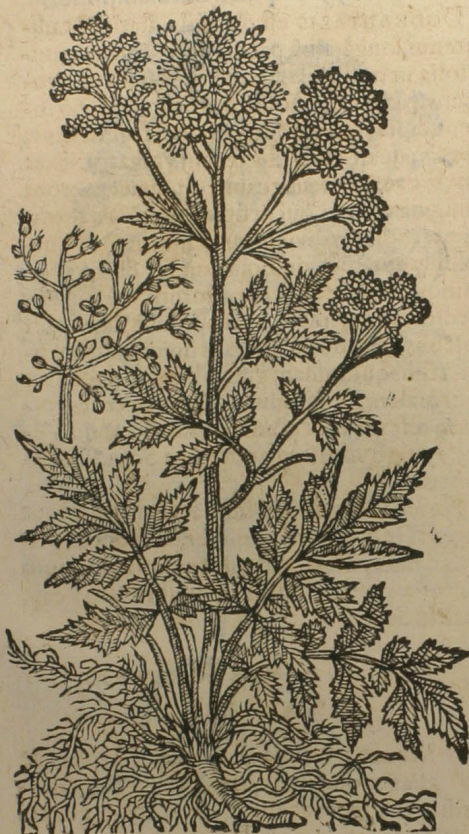
Vlmaria.

Pimpinella.
Ital Sanguis-
forba Germ.

Vlmaria.

Barba capri-
na Fuch. sij.

Daucus
montanus.

Daucus, Meum.

Daucus le-
gitimus.

Daucus
vulgaris.

Carum.

Meum vul-
gare.

donià ad me misso à Doctis. Viro Honorio Bello, ejus urbis Medico.

Nec minus est frequens, cum in pratis, tum siccioribus illarum ipsarum Provinciarum locis, Pimpinella Italarum & Gallorum major & minor, quas Germani Sanguisorbas appellant.

ALUNT etiam earundem Provinciarum prata humidiora & torrentium ripæ, Vlmariam ab ulmaceis folijs vulgo dictam, temperamento, atque etiam odore Pimpinellæ majori Italicæ quodammodo respódentem. At montanæ silvæ Barbam caprinam Fuch. sij & Tragiam, ab Vlmariâ diversam.

DAUCVS MONTANVS,
CAP. XIX.

ELEGANS est id Daucigenus, quod in Alpium Austriæ & Stirie sublimibus pratis nascitur. Illi enim ex radice prodeunt quinae aut senæ tenuiorum foliorum alæ, Seseli pratenfis (quod abundè in totius inferioris Austriæ pratis nascitur) alatis folijs pænè similes, sed longè minores, neque palmi amplitudinem excedentes, sed proximè ad Acus pastoris vulgaris folia accedentes, admodum virides: inter quas prodit caulis pedalis, nudus, striatus, satis gracilis, qui summo fastigio binas aut ternas sustinet parvas & benè confertas umbellas flosculorum è rubro dilutè purpurantium, sive carnei, ut vulgo loquimur, coloris, quinque foliolis constantium, quos excipiunt Selini hortensis æqualia femina: radix digitalis est longitudinis, cortice foris nigricante, rugoso, & multis tenuibus fibris prædita.

Tota planta Daucum vulgarem quodammodo redolet, & illius gustum etiam refert. Floret Iunio, in hortis etiam Maio.

AT legitimus Daucus, Creticus appellatus in Durrenstein frequens: Et scherus tamen illo magis abundat: nascitur istic inter saxa tenui solo aspersa, ut difficulter ejus radix integra erui possit, cineracei coloris folio, & viribus, cum eo quod in Creta insula crescit, procul dubio conferendum.

VULGARIS autem Daucus, passim in omnibus his Provinciis jam numeratis provenit, & officinis in usu est. Quemadmodum & Carum, quo præsertim sicciora Vngariæ prata abundant, & magnâ seminis copiam, in quotidianum usum singulis annis suppeditant.

ALPVM verò juga, Meum vulgare tenui folio, quale nos hic lectoris oculis subijcimus, alunt: sed nullibi frequentius observare memini, quàm in Durrenstein.

ANTHRISCVS PLINII. CAP. XX.

ANULLO Recentiorum hætenus descriptâ arbitror hujus stirpis historiam, quæ nata Lugduni Batavorum in Academico horto anno M. D. XCV. semine è Cretæ Cy-

DODRAN;

Anthriscus Plinij.

DODRANTALIS est plantula, statim à radice tenui, longâ, albâ, paucis fibris donatâ, multa folia in multifidas tenuēsque; alas incisa proferens, pænè instar foliorum Scandicis, nō in-jucundi, si teratur, odoris, neque, si gustentur, saporis, qualis ferè Chærefolij vulgaris, inter quæ breves prodeunt cauliculi, quadam tenui lanugine præditi, qui in breves, virides, gracilesque ramulos dividuntur, sustinentes umbellulas, quatuor, quinque, aut sex flosculorū, quinque foliolis albis præditorum, in quorum medio exile quidpiam ex purpurâ nigricans: flosculis succedūt, seu verius flosculi sustinentur, à stilibus quibusdam gracilibus, qui paulatim in uncialem longitudinem succrescentes, formam referūt thecarum seminis Pectinis Veneris vulgo vocatæ plantæ, siue Scandicis silvestris.

Flores & semen (sed immaturum) protulit Iunio. De hac stirpe consulenda Honorij prima ad me epistola, ad calcem hujus stirpium Historiæ posita, Plinius item libro XXI. cap. XXII. in Scandice.

SELINVM PEREGRINVM.**CAP. XXI.**

UMBELLIFERARVM, præter Thapsias & alias enumeratas, duo genera Salmanticensi agro observabam, quæ ad Selini genera commodè referri posse arbitror.

PRIMVM Coriandri aut Elaphobosci fo-

lijs similia habet folia, per terram strata, inter quæ caulis exilit cubitalis altitudinis, in multos ramos divisus, flores in umbellis ferens candicantes, deinde semen Petroselinò vulgari simile, acre, & aromaticum: radix longa, digitalisq; crassitudinis est, candida, odorata, Selini sapore.

Nascitur in vinetorum marginibus, juxta vias & semitas. Floret mense Iulio, semen Augusto matuum est.

ALTERVM, multa habet ab una radice prodeuntia folia, Cicutæ folijs non dissimilia: sed quæ caulem ambiunt, minora sunt: caulem cubito majorem, sæpe unicum, nonnunquam plures, & in his umbellas candidorum florum, quibus succedit semen latum, minus tamen quàm ferulæ: radicem digitalis etiam crassitudinis, albam, odoratam, & utcunque acrem.

Provenit apricis & à Sole illustratis locis: Iulio floret, Augusto semen profert.

Mirum in modum urinam ciere plantæ decoctum, aut aquam in quâ radix macerata, mihi istic referebant.

ILLIS non possum non adjungere umbelliferam quandam plantam, quam Salmanticensi quidem agro cum superioribus observabâ: sed multos annos ante, etiam agro Mompelliano, & toto illo tractu Massiliam usque, quæ mihi plurimum accedere visa est ad Seli Massiliensis historiam à Dioscoride traditam.

Constat autem ea folijs Anethi ferè, exilibus & minutim incisis, Rutæ propemodum colore: caulem habet unicum, interdum cubitalem, sed sæpissimè minorem, in aliquot ramos divisum, qui umbellas florum candidorum aut purpurascensium sustinent: quibus succedit Apij semen: radix longa erat, alba, digitalis etiam interdum crassitudinis, satis odorata.

Mompelliani, cum istic vivebam, Fœniculum tortuosum appellabant. Castellani verò Enxalmos.

SELINVM MONTANVM pumilum.**CAP. XXII.**

ALIVD porro in montanis observabam Selini genus exile & pumilum, quod aliquot à radice spargit folia, fœniculi aut peucedani folijs formâ quidem similia, sed longè minora, & rarè pluribus quàm quindenis foliolis constantia, è quorum medio dodrantalena crassumque

Selinum montanum pumilum.

Natales.

Cicutaria
Pannonica.

Cicutaria vulgaris.

Natales.

Vitis.

crassumque fert caulem, in multos tamen ramulos divisum, sub quibus alia foliorum alia minores nascuntur, novenisque duntaxat foliolis constantes, lata basi caulem amplectuntur, pastinacæ sive staphilini gustu & odore: singuli ramuli exiguorum florum quinque candidis foliolis præditi cum toride staminulis, & odoris expertum umbellulis sunt onusti: quibus succedit semen Selini semini non dispar: radix supremâ parte in crassum caput extuberat, multisque villis (qui foliorum superioris anni fibræ sunt) hirsuta, brevis, quasiq; in orbem convoluta est, intus fungosa & alba, exterius fusca & rugosa, internâ parte bifida plerumque, & in raras fibras definens.

Invenitur quibusdam siccorum desertorumque, virentium tamen, agrorum marginibus, & in nudis gramineisque montibus inferioris Austriæ & Pannoniæ: florêtque Maii initio. Biennalem esse arbitror, uti pleræque sunt umbelliferæ, quæ prolato semine perire solent.

CICUTARIA PANNONICA.

CAP. XXIII.

LICET Cicutariæ quoddâ genus in Pannoniâ & Austriâ nascentis historiam hoc capite describere mihi duntaxat fuerit animus, vulgaris tamen, & in omnibus ijs, quas adij, regionibus sponte crescentis iconem præfigendam esse duxi, non historiam, quandoquidem à plerisque alijs est descripta.

QUINA porrò sena, aut plura promittà radice Pannonica folia, ramosa uti Selinum vulgare, minora tamen & tenuius incisa, multum ad Bulbocastani vulgo nuncupati, folia accedentia, sapore aliquantulum acri: caulis inter illa emergit pedalis fermè, interdum etiam, (secundum solum nactus) cubitalis, circa nodos crassior, umbellam ferens candidorum flosculorû, semen deinde oblongum, Chæresfolij vulgaris ferè instar: radix tuberosa est Bulbocastani radicis pænè æmula, sed rotunda & aliquantulum internâ parte turbinata, ut Aristolochiæ rotundæ radix quæ albicantem fert florem, sive secundæ, intus alba, sapore & odore Pastinacæ, sive Elaphobosci propemodum, fusco & nigricante cortice tecta, quæ succrescente caule, instar napi longior fit, & magis turbinata, flaccidaq; & rugosa evadit: atque tandem maturo semine perit, è semine tamen sponte deciduo singulis annis renascens.

Novo Vere, in hortis & herbis Viennensis agri locis prodit: nascitur & quibusdam similibus Vngariæ locis: eo tempore radices firmiores & magis succulentæ cum novellis suis folijs in Viennensi foro venales reperiuntur: coquuntur enim, & cum oleo, aceto, & sale primis mensis istic vulgo inferuntur, quàm salubri cibo, nescio.

Floræ

Floret Aprili & Maio, Iunio semen plenam maturitatem adipiscitur.

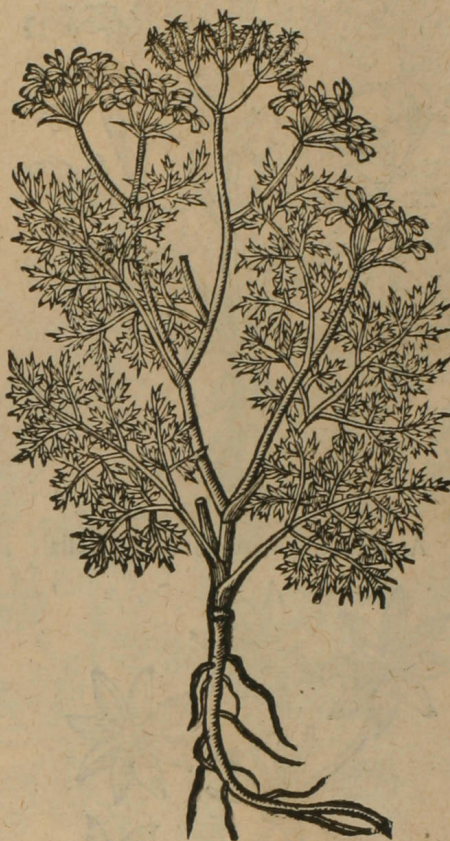
QVO nomine istam plantam donarem, diu ambiguus fui: accuratius tandem notis ejus perpenilis, succurrit, magis proprium (meâ quidem opinione) nomen dari non posse, quàm Cicutariæ: quia frequens ejus usus non sine noxa est, & capitis gravedinem doloremque, ut expertus sum, inducit.

VULGVS Austriacum *Peperlin* appellat: Vngari, *Magiara salata*: nam & illi ejus radice *Peperlin*. & teneris folijs in acetarijs vescuntur. *Magiara salata*.

CAUCALIS MAIOR.

CAP. XXIII.

Caucalis albo flore.

CAUCALIS hæc omniū maxima, multos à radice producit stiones, rectos, bicubitales, *Caucalis maior.* & tricubitales, interdum etiam quatuor cubitorum altitudinē attingentes, striatos, intus cavi, geniculis interceptos, & in plures ramos divisos: sub quibus latâ sede adnascuntur magna alataque folia, in ambitu incisa & serrata, instar foliorum Angelicæ, ex atro virentia; summis ramis innascuntur umbellæ candicantium florum, subtus nonnihil purpureascentium & ad carneum colorem accedentium: quibus succedunt lata semina, ferè ut in Sphondilio vulgari, subhirsuta, & summo mucrone bifida, aculeatâq; instar spinarum: radicem habet albam, duram, lignosam raris fibris præditam.

Qui illam ad me mittebat Iacobus Plateau, scribebat mense Septembri esse serendam: nam illico emergere, viridēque deinde permanere tota hieme, quàm percommodè ferre potest: subsequētis anni Iunio flores producere, deinde maturum semen, sub exitum Iulij & Augusto: tandem perfectò & ad maturitatem perducto semine totam perire. Dubitabat autem, an, propter semen gemellum, Tordilij genus aliquod potius referret.

PROXIMVS autem ad Dioscoridis Caulalidem accedere mihi visa, quæ à Clariss. Do- *Caulalis Diosc.* donæo exhibetur, in arborum marginibus atque inter segetes vinetâque nascens, cauliculo pedali, aut majore interdum, folio apij ferè, umbellam ferens florum candidorum, quorum externa folia majora sunt reliquis, deinde semen geminum, hispidum. Similem sed *Caulalis (ar- tute thucasse flore.)* majoribus alatisque folijs, atque ad Pimpinellæ Germanicæ folia magis accedētibus, agro Francofurtensi abundanter nascentem observabam, florē variantem, qui major erat, & æqualis magnitudinis folia obtinebat, saturè rubente colore.

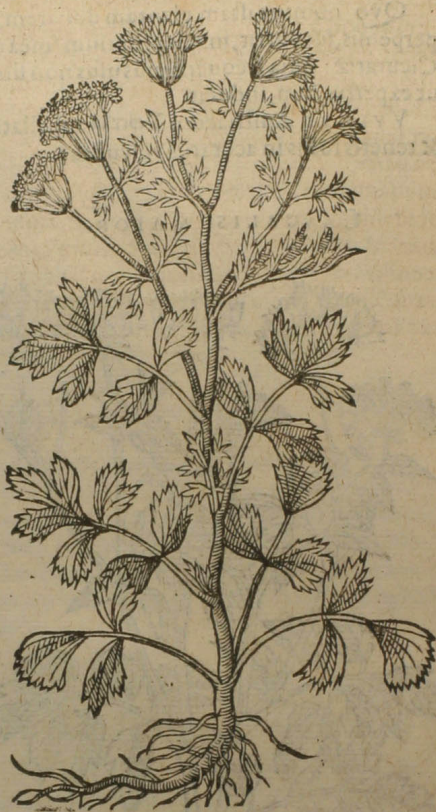
A prima harum vulgarium Caulalidum, non valde differt ea quæ semine ex Hispanijs *Caulalis Hispania allato*

Caucularis rubello flore.

Anisum vulgare.

Anisi Philippinarum insul. umbella.

καυκαλις.
δαυκος
αγρος.

Anisum
vulgare.

Anisum pe-
regium.

allato nata mihi est aliquādo, cum apud Bel-
gas, tūm Viēnz Austriæ: cauliculos enim ha-
bebat striatos & asperos, umbellas verò cādi-
dorum flosculorum minores, & quasi in or-
biculare caput coactas: semen etiam crassiu-
sculum, valde striatū, non hispidum. Annua
etiā est plāta: nā maturo semine perire solet.

CAVCALIS porro à Græcis *καυκαλις* dici-
tur, à nonnullis *δαυκος αγρος*, id est, Daucus
silvestris.

EADEM facultate pollet, qua Daucus, stre-
nuè enim movet urinas.

ANISVM PHILIPPINARVM insularum.

CAP. XXV.

VLGARIS Anisi iconē huic capiti præ-
figo, non quod ejus historiam post tot
alios qui de Plantis scripserūt, tradere libeat:
sed duntaxat ad demonstrandum, quanta sit
inter illud atque aliud genus, cujus mentio-
nem facere instituo, differentia.

PLVRIMVM enim differt à vulgari Aniso,
quod è Philippinis Insulis (quæ ducetorum
ferè milliarium intervallo à Sinarum regio-
ne distant) allatū ante paucos annos à Nau-
clero Anglo, cui nomē Thomas Candi, cum
è suā navigatione, quā totum orbem circui-
vit, rediisset. De hujus autem radice, caule,
folijs vel etiam floribus quidquam pronun-
ciare nequeo, quandoquidem nihil horum
mihi cōspectum: sed è seminibus & umbel-
larum particulis, quas Londino accipiebam, paulo post Candi reditum, ab optimis & ho-
nestis

neftis viris Hugone Morgano Regio pharmacopæo, & Iacobo Gareto aromatario, qualem cunque sed mutilam ejus historiam concinnare studebo.

Erant porro ex umbellæ satis latæ, Archangelicæ umbellis non minores, sed ut conijcere licebat, etiam laxiores, aliquot pediculis satis crassis & firmis in orbē ex summo ramorum fastigio nascentibus constantes, quorum singuli, non geminum semen, quale Anisū vulgaris, sustinebant, sed plura in orbem unciam latum interdum, serie quadam disposita, videlicet sena, octona, aut plura, fusci coloris, rugosa, in binas æquales partes compacta, quæ superâ parte divisa, ut plurimum inania reperiuntur, aliquot tamen plena deprehenduntur, & semen unicum continentia, læve, splendens, cineracei coloris orobi pæne magnitudine: saporem idem qui in vulgaris Anisū semine, atque etiam odor: quam ob causam, ab his qui mitebant, Anisum appellatum: proprium tamen quod natali loco obtinet, est *Damor* (addiderat enim Garetus appellationem, unius ex Insularibus, quem Candi advexerat manu exarata Sinanis characteribus) quos imitari nequivi, sed erant ducti perpendiculariter à summa parte ad infimam, vulgato in illis Provinciis scribendi more, hoc modo,

Damor.

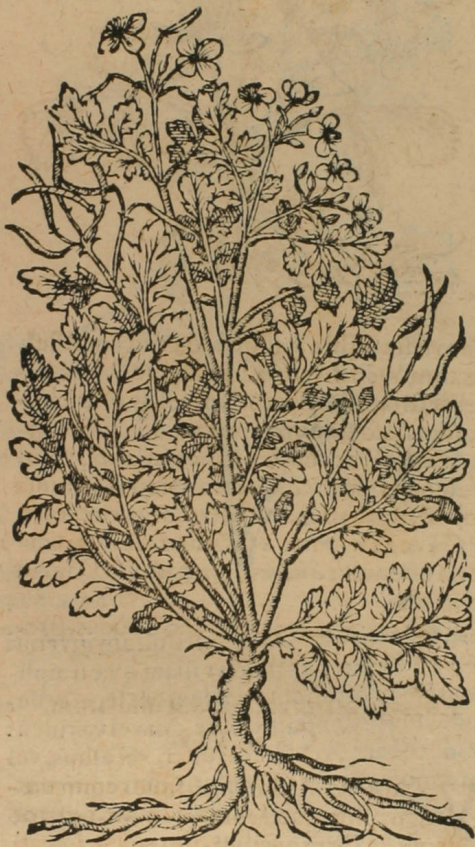
D
A
M
O
R

CHELIDONIUM MAJUS.

CAP. XXVI.

Chelidonium majus vulgare.

Chelidonium majus laciniato flore.

DVo Veteres agnoverunt Chelidonei genera valde inter se dissimilia, majus & minus. De neutro istorum, cum cuilibet sint satis cognita, hoc capite agere constituimus: sed de majoris quodam genere, cujus notitiam ante paucos annos adquisivi Francofurti ad Mœnum vivens, missâ ad me plantâ à Philippo Stephano Sprengero Palatali pharmacopœo, in cujus orto sponte nata erat Heidelbergæ.

A vulgari autem Chelidonio majore non differt hæc planta, vel formâ, vel magnitudine: sola varietas deprehenditur in folijs, quæ longè tenuius incisa & tenella sunt. & floribus, qui ejusdem quidem sunt cum vulgari coloris, flavi videlicet, & quatuor ut plurimum folijs constant, illis tamen non, ut in vulgari, integris, sed per oras laciniatis: his succedunt longa, quemadmodum in vulgari, cornicula, tenui membranâ divisa, exiguo, nigro semine plena. Tota æstate floret, & subinde semē profert, semine sponte deciduo ante brumam renascens & genus suum conservans nam singulis annis producto semine perire arbitror.

VULGARE

Nomina.

VULGARE majus Græcis dicitur, χελιδόνιον μέγα: Latinis Chelidonium majus: Offici-
nis Chelidonia: Gallis *Chelidoine* & *Esclaire*, à facultate: Germanis *Echelkraut* vñ *Echwalben-*
wurtz: Inferioribus Germanis, *Seuwoztel* ende *groote Gouwe*.

Illud verò alterum majoris genus: commodè nominari posset Chelidonium majus mul-
tifo folio.

Facultates.

DE vulgari autem Chelidonio majore hoc experiebat, illius succum in levia quæcun-
que vulnera recentia instillatum, mirificè conferre.

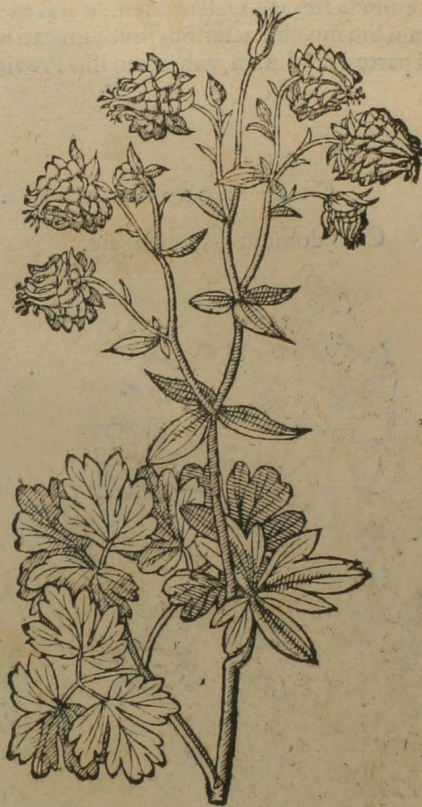
AQUILINA.

Aquilina pleno flore.

CAP. XXVII.

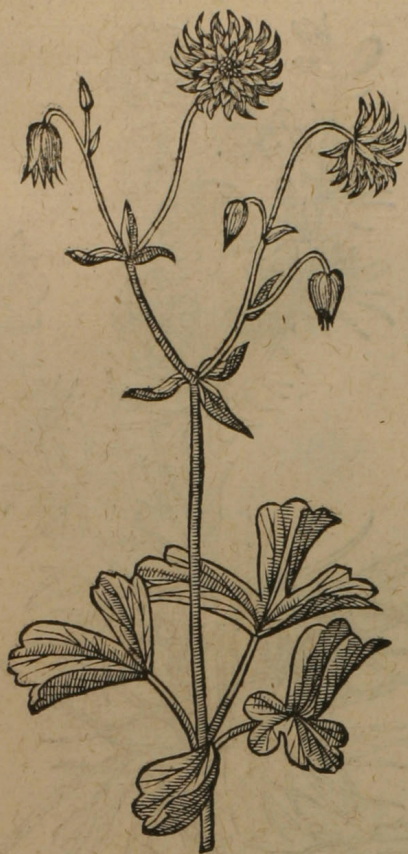
Aquilina pleno inverso flore.

Aquilina
magna va-
rietas.

ISTIVS plantæ non meminisse, nimis enim vulgaris est notitiæ, nec ullum inveniri
hortum arbitror, in quo, ob floriselegantiam, non alatur: nam præter illam quæ simpli-
ci est flore, quàmque in multis montanis silvis cæruleo flore sponte nascentem legere me-
mini, reperitur pleno & multis corniculis invicem insertis constante flore, qui vel cæruleus
est prorsus, vel violaceus, vel cineraceus, vel blandè rubens, vel saturè ruber, vel albus, vel
ex albo & cæruleo, violaceo ve multifariam commixtus, vel alterius coloris, quis enim om-
nes enumeret: interdum etiam (ut natura ludit) corniculis inversis constans, hoc est, corni-
culorum contortis mucronibus omnibus ex floribus centro prodeuntibus.

Aquilina-
seo flore.

VERVM aliud elegans genus, paucis abhinc annis semine natum observabam, cujus
flores colorem quidem instar vulgaris mutant (nam albi, carnei sive blandi rubentis, cæru-
leique coloris reperiuntur) sed aliam formam habent: carent enim corniculis illis litui in-
star inflexis, & plana duntaxat habent folia, qualia sunt ea, quæ in simplici cornicula ab in-
vicem segregant: constant verò flores vel simplici octo aut decem foliorum ordine disposi-
torum serie, vel ea multiplicata ad senarium aut septenarium numerum, hoc est, ut singu-
lis illis octo aut decem foliorum ordinibus, sena vel septena alia incumbant, interdum etiam
plura, eleganti spectaculo, non alternatim cõfusa ut in Rosâ plenâ, paucis staminibus eum
corniculis, quemadmodum in vulgatiore, floris mediū occupantibus, & simili nigro splen-
dentèque semine plenis. In eadem planta conspiciere licet nonnunquam flores, quorum
prima & secunda foliorum series calcari seu corniculo illo contorto caret, interiora reliqua
instar vulgaris cornicula inflexa habent. Sed etiam hoc genus mirum in modum colorem
variat: nam ejus quæ cæruleo flore est semine deciduo sponte natas plantas habui, quæ cæ-
ruleum, album, rubellum, suavè rubentem, cineraceum, purpureū remissum vel saturum,
pullumque,

pullumque, & quodammodo obsoletum florem tulerint, eumque vel simplici foliorum serie vel multiplici constantem.

Hanc plantam, alioqui vulgatæ formæ respondentem, primum conspiciebam anno no-
nagesimo quarto supra quingentesimum & millesimum, Maio mense suos flores expli-
cantem, apud Ioannem ab Hogelande, Lugduni Batavorum.

Degener quidem appellari posset hæc Aquilina, quia floris illius forma vulgari dissimi-
lis; malim tamen Aquilinam roseo flore cognominare, licet multiplicata folia alio ordine
quàm in rosæ pleno flore sint disposita. Sed alia est quæ Aquilina degener rectè vocari pos-
sit. Eam ante viginti sex & plures annos conspicerem memini exiguæ rosæ formam æmulan-
tes flores ferentem, coloris vel omnino viridis, vel ex viridi purpurascens, mutatâ videli-
cet pristinâ formâ, sive potius vitio contracto, ex stirpium intempestivâ ex uno loco in
alium translatione.

*Aquilina
degener.*

Quo nomine porro Veteribus dicta sit Aquilina, sive Aquilegia, quotquot hæcenus de
stirpibus commentati sunt, ignorasse video, præter N. V. Fabium Columnam, in eo libro
qui *Πυρολασάδος* inscribitur. Is enim exactè perpenis & examinatis ejus Aquilinæ quæ sim-
plici flore est, notis, *Ἰσόπυρον*, *Iso-pyrum* Dioscoridis esse censet, cujus iudiciû de Aquilinâ,
quemadmodum & de multis alijs stirpibus, de quibus in eo libro agit, mihi valde probatur.

*Fabij Colum-
næ.*

CETERVM quæ de Aquilinæ facultatibus ante triginta annos accipiebam à Doctissimo
viro Francisco Rapardo, urbis Brugensis in Flandriâ primario Medico (tamen si ut medici-
nam facerem, nunquam in animum induxissem meum) libet hic scribere: nimirum Aqui-
linæ vulgaris semen tenuissimè contusum, & ex vino propinatum, mulieribus in partus dif-
ficultate cum optimo successu exhiberi: si prior tamen haustus minus fuerit efficax, alium
similem propinandum esse.

Facultates.

DELPHINIVM seu Consolida regalis. CAP. XXVII.

Hanc stirpem descripserunt plerique, & iconem etiam præposuerunt. Nec ejus me-
minissem, ne actum agere videar, nisi post evulgatos aliorum labores, quasdam non
pœnitendas circa illam notas observassem.

Dvo autem (ut omnibus notum) sunt Delphinij à plerisque vocati, seu Consolidæ rega-
lis, ut vulgo appellatur, genera. Vulgare in ramos latè sparsum, passim inter segetes sponte na-
scens cærulei coloris elegantis flore. Alterum majus, in altû se attollens, & multis quidem alis
præditum, sed illis etiam surrectis, in hortis cultum: de quo primum agemus.

*Delphinij
duo genera.*

Delphinium elatius simplici flore.

Delphinium elatius pleno flore.

Delphinium
elatius.Floris varie-
tas.Delphinium
elatius pleno
flore.Delphinium
elatius caru-
leo flore.

ELATIVS ergo in bicubitalemplerumque altitudinem assurgit, interdum etiam majorem, nonnunquam infra illam consistit. Caulem verò habet rectum, firmum, striatum, quem indiscriminatum ambiunt multifida folia, frequentiora quàm in vulgari, è quorù alis prodeunt rami virides, similibus folijs onusti, desinentes in oblongâ florum spicam sex folijs constantium, quorum quaterna in latera expanduntur, quintum supernum caudâ aut calcar in posteriorem partem prominente insignitû, reliquis majus, cui subest sextum medium florem occupans, extimâ parte longiusculum & bifidum, deinde per latera alatum, multa stamina umbilicum floris occupantia tegens: flori succedunt, ut plurimum, singularia, rarius plura, longiora & crassiora cornicula semen inæquale, maturitate nigrum, continentia. Color floris, in hoc genere, mirum in modum variat: nam aut niveus est, aut exalbidus, aut carneus, isq; vel saturatus, vel dilutus, aut cineraceus, aut purpureus seu violaceus, atque is vel dilutior vel saturatior, nonnunquâ etiam versicolor, hoc est, vel mediâ ex parte purpureus, alterâ incarnatus, sive suavè rubens, interdû etiam alterâ parte albus, quales mihi Francofurti natos memini. Hæc autem varietas satione acquiritur: nam unius generis semine omnes hi colores mihi nati. Aliud præterea in hac plantâ animadversione dignum est, illam videlicet inveniri floribus multiplici foliorum numero cõstantibus, omnium supradictorum colorum, nullo aut perexiguo calcar præditi, quibus succedût minora quàm in superiore cornicula, bina, terna, aut quaterna, pleraque inania, rara quæ paucum semen præbeant, è quibus terræ commissis raræ nascuntur plantæ plenû florem ferentes, pleraque simplicem, quarum tamen semine sponte deciduo, denuo nascâtur (quod mirum) quæ plenû florem proferât, ut mihi cum Viennæ (ubi primû illam plantam observabam) tum Francofurti contigit: quod sibi etiam accidisse, de ea mutatione à me præmonitus, cum illi semem communicarem, anno M. D. XCII. Ioannes ab Hogelâde ad me scribebat, magnamque coloris varietatem in isto flore habuisse, nempe album, suavè rubentè, rubellum, purpureum, ex purpureo varium, semine deciduo à ventis per totum hortum disperso, quin & cæruleos flores semiplenos ipsi natos esse.

Sed aliud est Elatioris Delphinij genus multò uberiùs superiore, atque interdû adeò amplum, ut humanam altitudinem superet, numerosiores ramos proferens, & plura majoraq; folia, sive foliorum alas, non minùs tamen, quàm supra descriptum, in tenues lacinias divisas. Hujus flores superioris floribus formâ similes, sed longè ampliores, & coloris aut cærulei elegantissimi, aut ex cæruleo purpurascantis: cornicula floribus succedëtia, crassiora, nigrum inæquale semen quale alterius cõtinentia, quod satum, genus suum, conservare semper obser-

Delphinium vulgare pleno flore.

per observavi, nullâ prorsus coloris mutatione factâ: licet Hogelandus habuisse scripserit ad me aliquando, cujus flores veluti maculis albis seu radijs distincti fuerint: illius tamen semine (quod ad me mittebat) natæ plantæ cæruleum florem protulerunt, quam ob causam, suspicor eos flores in quibus maculas observarat, vitiatos fuisse, aut stillicidio ex arboribus, aut pruina, quam sequutus sit nimius fervor solis, quod in hoc genere interdum accidit.

MAGNA etiam est coloris varietas in Vulgatis floribus, tametsi neque ramis, neque folijs ab eo quod in segetibus sponte nascitur, discrepet: nam præter cæruleum, qui in arvis, invenitur & albo flore, & candidæ, & rubro, & dilutius rubete. Sed toto illo triennio ante quàm Francofurto excederem, natæ mihi plantæ florem suave rubentē ferentes, qui simplici quidem sex foliorum textura constabat, sed terni, quaterni, quini simul commixti innascebantur, totidem brevissimis calcaribus præditi, majore tamē & grandiore in extimo illo flore qui reliquos veluti comprehendebat, & amplectebatur: idem mihi accidit ut anno M. D. XCI II. & sequente Lugduni Batavorum: quā & aliquot plantæ semine illius natæ cæruleos omnes flores magnâ ex parte interius plenos habuerint. Vtriusq; autē generis & elatioris & vulgaris pleno flore icones huic capiti inseruimus.

Delphinium vulgatis.

Delphinium humilis, siue vulgatis pleno flore.

MELANTHIUM PLENO FLORE.

CAP. XXIX.

DVO Melanthij genera jamdudum in hortis culta fuere: De his agere non est necesse, sed binis alijs non vulgaribus hoc capite agendum mihi esse, operæ præciū duxi, quæ paucis in hortis obvia esse solebant; temporis successu tamen, satis facili negotio illis inquilina facta.

PRIMUM, virgis folijsq; à sativo, cujus semen odoratum, hōsque ē viridi candicat, nihil vel quàm minimū differt: flores tamen, qui in sativo simplices sunt, in hoc, triplici aut quadruplici novem aut decem foliorum serie constant, exurgētib; in medio staminulis & pētagono hexagonōve capite in totidē cornicula inflexa supernè diviso, quod, intercursātibus internè mēbranis, plenū est semine rotundo, nigro, odorato, ut vulgaris.

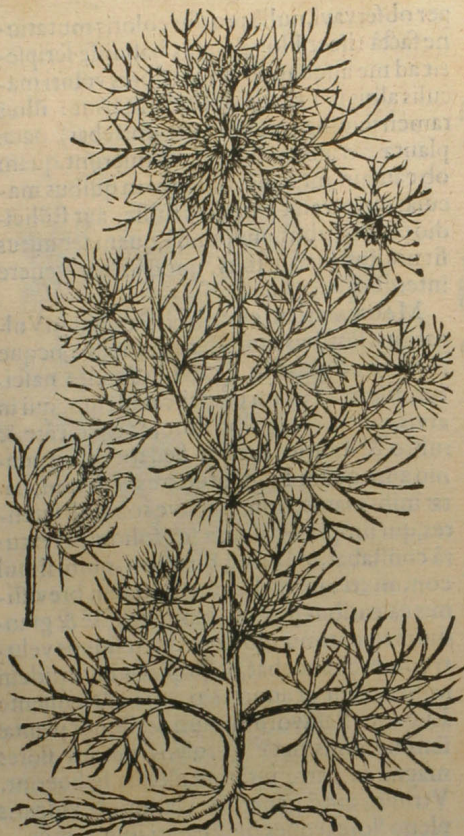
ALTERVM cauliculos, & folia valde tenuiter dissecta habet, instar illius silvestris quod Damascenum cognominatur, ampliores autem superiore flores, plurimis laciniatis, & eleganti cæruleo colore præditis folijs constantes, qui quadruplici aut frequentiore serie sunt dispositi eleganti spectaculo, nullius tamen, quemadmodū nec simplex, odoris, plura longioraq; in medio habētes stamina. Florem ambiūt, & quodammodo sustinent aliquot tenuia multifidāque folia in orbem disposita, magnam gratiam & venustatē illi addentia: inde succedunt, imò medium flo-

Melanthij duo genera.

Melanthium odoratum pleno flore.

Melanthium Damascenū pleno flore.

Melanthium Damascen. pleno flore.

Melanthium
simpliciter flore
Creticum.

Capnos tenuifolia.

Melanthium
arvense.

Capni genera.

Capnos
muscosa.

Natalis

Invenitur plerisque Hispaniæ regionibus

rem occupant pentagona, interdum etiam hexagona & heptagona capita laxa, in totidem contorta cornicula desinentia, & semen nigrum, rugosum, inodorum continentia.

Floret utrumque genus Iunio & Iulio: semen maturum est Augusto.

Illud ante multos annos in hortis cultum observabam: hoc verò demum anno M.D.XCI. quibusdam in hortis Fracofortanis, unde semine à me misso amicis, illorum hortos ornare cepit.

Hic adijciendum putavi aliud Melanthij genus Cretico semine natum: cujus prima folia, Delphinij vulgò vocati folijs non multum ab similia sunt, angustiora tamen: caulis deinde brevis emergens, paulò supra radice caput, in plures ramos dividitur, tenues & teretes, bipedalis vel amplioris longitudinis, valde infirmos, & vix sustinere se valentes, quibus innascuntur rara folia, paucis incisuris prædita: dividuntur rursus illi rami in alios minores ramulos, qui singuli singularem sustinent florem, in quinque folia, ut plurimum, divisum, è viridi candicantia initio, ut Nigellæ vulgaris, deinde ex albida, postremò carulei nonnihil contrahentia, mucronibus interim suam viriditatem retinentibus: è floribus medio exit caput in quinque, sex, septem, desinens cornua, ut in vulgari Nigellâ, & in ambitu frequentia stamina viridia quorum apices cerulei: infra stamina porro, super ipsis folijs expansa recumbunt octo alia foliola bifida, pari distantia ab invicem sejuncta, quorum petiolus cum suâ basi caruleus est, binè transversæ venæ fusæ, quod inter venas mediû est è viridi flavescit: radix etiam flavescit instar radicis nigellarum, nec vivax est, sed hieme perit.

Illi non valde dissimilis, si non eadè, invenitur in arvis post demessas segetes totâ Pannoniâ, Austriâ, reliquaquæ Germaniâ & Belgio.

CAPNOS, FUMVS TERRÆ. CAP. XXX.

DVO, præter vulgarem, alteram Belgicam albo flore, viticulis seu capreolis sepibus vicinis se implicantem, & tertiam Splis Italici dictâ, alia Fumi terræ genera observare memini. Quorum primum quidem, inter Scirpes à me per Hispaniam observatas descriptum fuit: Alterum, Cretico semine mihi postea natum. Vtriusque verò historiam hoc capite trademus.

DODRANTALIS herbula est, Primum illud genus à me inter Hispanicas stirpes descriptum, cauliculis mollibus & quodammodo transparentibus, ut in vulgari Fumariâ, firmioribus tamen & surrectis, non procumbentibus: quibus inhaerent folia mollicella, capillacea, & tenuissimè incisa, vulgaris folijs candidiora: summos cauliculos exornant majusculæ purpurascèrium flosculorû vulgaris floribus minorum & còsertim nascentiû spicæ: radicem habet exilè. Tota verò planta amara est.

In arborum marginibus & juxta vias ac seminas: non-

tas: nonnullis etiam Narbonensis Galliae locis observare memini, praesertim supra Arelatem, dum Massiliam, per eam urbem, anno M.D.LII. Mompelium redirem.

HANC quidem in Hispaniam Sideritin tertiam facere volebant, nescio quibus indicijs ducti: vulgo à nonnullis *Palomilla*, & *Palomina* dicitur, nomine cum Fumaria vulgari communi.

Palomilla.
Palomina.
Capnos Cretica.

MAIUS est illud genus quod semine Creta allato natum, nec minus succulentos habet cauliculos vulgari, angulosos, teneros, procumbentes: folia minutim incisa & capillacea, ut Hispanica, sed duriora: flores confertim in oblongiusculam spicam nascuntur extremis ramis, vulgaris floribus candidiores, deorsum spectantes, extremam virescentem partem occupante fuscâ maculâ: illis succedit semen quale in vulgari, quod maturum facile decedit: radix tenuis, flavescens. Annua est ut vulgaris, & Iunio Iulioque floret, atque subinde semen profert, quod sponte cadens, novellas plantas producit in sequentem annum.

SCROFULARIA.

CAP. XXXI.

Ruta Canina.

Scrofularia Cretica 1.

PRÆTER duo genera omnibus satis nota Plantæ illius quæ vulgo Scrofularia appellatur: cujus Vnum tuberculis quibusdam radicem habet oblitam: Alterum nullis grumis ad radicem adnatis præditum est. Bina alia observabam semine nata, quorum historia hoc capite tradetur.

Scrofularia,
sive Ruta
Canina.

PRIMO autem generi prodeunt initio folia humi expansa, Scabiosæ primis folijs non valde dissimilia: deinde sesquicubitalis affurgit caulis, quadrangulus, cavus, viridis, angulis purpurascens, interdum etiam totâ eâ parte quæ à Sole illustrata est, purpureus: cujus infimam partem ambiunt longè ampliora folia in multas lacinias divisa, ex adverso nascentia, deinde reliquum caulem alia, quæ alata sunt & Filicis aut Aleætorolophi foliorum instar ferè, multis lacinijs prædita, quæ rursus in alias longè minores & in ambitu serratas secantur: à medio caule ad summum ex alarum sinu nascuntur rami etiam quadranguli, minoribus folijs præditi, & illi similiter in alios ramulos divisi, sustinentes flosculos instar utriculorum, cavos, Scrofulariæ vulgaris floribus non ab similes, ex flavo virescentes, sex folijs constantes, quorum bina infima valde sunt exigua, & infernè aliquantulum reflexa, quæ in lateribus sunt paulò quidem altius attolluntur & supremâ parte aliquantulum purpurascunt, sed bina superna majora sunt reliquis & quodammodo reflexa, purpureique ex atro coloris, paucis & brevibus flavis staminibus ex umbilico prodeuntibus: radix pollicaris pænè crassitudinis est, in multas crassas fibras divisa, albicantis coloris: an sit verò perennis, nihil

Scrofularia
Cretica 1.

*Scrofularia
genus alse-
tium.*

*Scrofularia
Cretica 11.*

affirmare possum, quandoquidem sub meum Francofurti discessum, primum observabam in Ioannis Mulleri horro, natam semine Cretæ accepto, Rutæ silvestris appellatione.

HVIC non valde dissimilem, cum Lugdunum Batavorum pervenissem, ad me adferebat eruditus vir Theodoricus Clutius Delphensis tum pharmacopola, quam subsequens hiems abstulit.

SED & aliud Scrofulariæ genus Cretico semine natum sequente anno conspiciebam, aliquot stolones à radice proferens cubitales & ampliores, quadrangulares, ex atro purpurascens, quibus folia inæquali & inordinato situ innascebantur longiusculo pediculo appensa, urticæ folijs non dissimilia, sed lævia, non mordacia, satisque mollia, supernè saturâ viriditate nitentia, infernè nequaquam, ex quorum alis breves emergebant ramuli, quadranguli, in similes alios sed longè minores divisi, sustinentes parvos calices in quinque lacinias sectos, & in his flosculos coloris ex atro purpurei, quatuor lacinijs constantes, supernâ bifida & sursum reflexâ, infernâ ut labellum propendente, duabus alijs latera claudentibus: ijs succedebant vascula sive globuli duobus sulcis tanquam divisi, extrema parte aliquantulum mucronati, in quibus semen vulgari simile. Tota planta vulgarem illam refert, cujus radix nullis grumis prædita est: sed odorem magis foetidum spirare videtur.

ALECTOROLOPHOS ALPINA.

CAP. XXXII.

*Alectorolo-
phi plurage-
nera.*

HANC plantam Scrofulariæ voluimus subungere, propter foliorum quandam cum illius primâ specie similitudinem. Ejus autem plura genera in Austriacarum & Stiariacarum Alpium jugis montanisque pratis inveniuntur.

Alectorolophos alpina.

*Alectorolo-
phi alpina
1.*

*Alectorolo-
phi 111.*

*Alectorolo-
phi 111. ge-
nus alteru.*

VNUM enim plures ab unâ radice promitt cubitales caules, minimi ferè digiti interdum crassitudine læves, per quos sparsæ foliorum, Filipendulæ vulgaris folijs non valde dissimiles alæ: flores innascuntur summis caulibus copiosi, oblongæ spicæ instar, quemadmodum in Orchidibus confertim nascentes, & illarum floribus persimiles, & caliculis pentagonis inter minutiora folia prodeuntes, exalbido colore: ijs succedunt mucronata capitula, maturitate dehiscencia, seménque ostendéntia exiguum, inæquale, cineracei coloris: radix crassiuscula est, perennis, ut ex præcedentis anni restantibus caulibus siccis tamen, conjecturam faciebam, in crassas fibras Asphodelinis bulbis pænè similes divisa.

INVENTVR & aliud genus per omnia illi ferè simile, sed longè mollius, cujus flores modò pallidi, modò purpurei sunt: radix etiam crassa, & fibras Asparagi radicibus similes agens.

Vtrumque genus in summis Alpibus Durrenstein, Etscher, alijsque cellis & herbosis jugis nascitur; posterius etiam in inferioribus, uliginosisque pratis. Memini & in Flandriæ pratis humidioribus, atque etiam pratis Gentilly pago vicinis, non procul Lutiâ Parisiorum observare.

TERTIVM in iisdem etiam jugis quibus Primum, crescit: sed longè humilior, ut quod palmarem altitudinem non superet: illius cauliculi graciles, & raris minoribusque folijs obsiti sunt: florum spica brevior, & eleganti rubro purpurascens colore nitens: caliculi flores continentes, laciniati, & veluti è foliolis contexti: quæ floribus succedunt capitula, majora quàm in superioribus, & veluti rostrata, angulosum & inæquale semen etiam continentia: radix minimi digiti crassitudinem interdum æquat, fibrisque candicantibus & satissimis crassis donata est.

Ad illius genus referri potest tenerior alia planta cauliculis angulosis, & lanugine, non secus quàm folia (quæ minora sunt) caliculique (qui breviores & minores) pubescentibus:

flores

Alectorolophi III. genus alterum.

Filipendula vulgaris.

flores simili purpurâ ferè nitent, sed minores & humiliore galea præditi sunt: capitula v
è caliculis emergunt: & radix non adeò fibrosa est.

Eam in gramineis locis, siccioribusque pratis superioris & inferioris Germaniæ, sæpius *Natales.*
observare memini Maio florentem, cum Iulio in Alpibus floreat: Sed & anno M. D. LXXXI. *Varietas.*
Aprili florentem, atque vel purpureo, vel blandè rubente, vel albo flore variantem colli-
gebam, ad Groutz prædium C. V. Richardi Garth, supra Londinum.

VULGO hæc à nonnullis Fistularia, à caulis, ut opinor, cavitate vocatur: quidam etiam *Nomina.*
Pedicularem appellant, præsertim aliquot Germaniæ locis, in quibus vulgato nomine
bzaun Lauszfraut dicitur, quod credatur, oves quæ pascuntur ubi abundè provenit, pediculari
morbo corripì: dicitur etiam illis Rodel vnd bzaun Rodel. Priorem describere videntur Pena
& Lobelius, in Adversarijs Filipendulæ alterius montanæ nomine. Forfitan & illa erit, cui *Filipendula*
Iosias Simlerus ad calcem Commentarij de Alpibus meminit his verbis: *altera.*

Herbâ folijs Aspleno persimilis, cauliculis ab una radice quinque vel sex, duos ferè pal-
mos longis, & spicam florum sustinentibus, ut orchis ferè.

Haud dubiè Alectorolophi genusea est planta (licet folia ejus dissimilia) quæ in omni-
bus fermè siccioribus pratis nimis luxuriat, totaque æstate flores producit pallidos, cui Cri-
stæ gallinacæ etiam nomen indiderunt Recentiores, inferiores Germani *hanetammekens.*
Sunt qui Mimulum Plinij esse censeant. *Crista gal-
linacea.
Mimulus
Plinij.*

FILIPENDULA porrò vulgaris frequentissima est cum in multis Provincijs, tum in *Filipendula*
Vngariæ & Austriæ, vicinarumque regionum gramineis præsertim campis, & cæduarum *vulg.*
silvarum marginibus.

Inveniuntur etiam iisdem Provincijs, varia Oenantes genera, siccioribus gramineis lo- *Oenantes*
cis, atque udis pratis nascentia. *genera.*

FILIX PYMILA SAXATILIS.

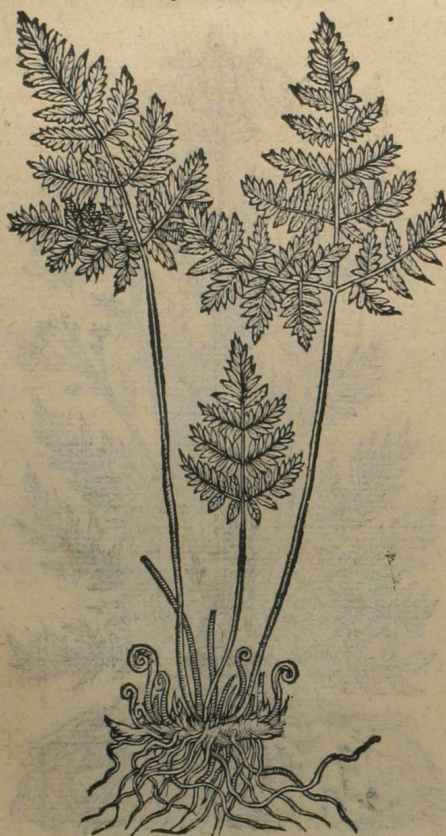
CAP. XXXIII.

FOLIORVM quædam similitudo & divisura facit, ut elegans hoc Filicis genus, Ale-
ctorolopho Alpino præcedente cap. descripto, subjungam: id autem in marem & fe-
minam distinguemus, Theophrasti sententiam lib. ix. cap. xx. Hist. Plant. sequentes.

M A 3

Filix pumila saxatilis 1.

Filix pumila saxatilis 11.

Lonchitis altera Maranthæ.

Filix pumila
ma.Filix pumila
fem.

Natales.

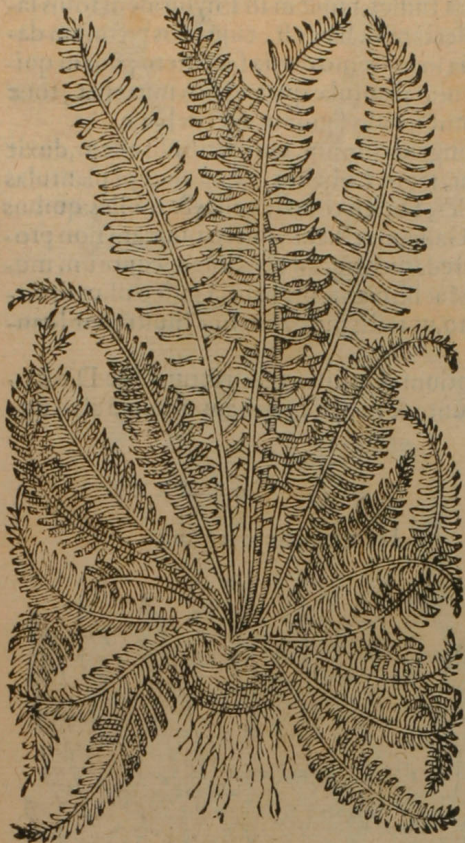
Lonchitis al-
tera Maran-
tha.

M A s igitur radice serpit nigrâ, tenui, longâ, in obliquum sese spargente, raris fibris tenuibus & duris capillatâ, valde adstringentis saporis: ex quâ prodeunt multi pedales cauliculi, divisi in quosdam alatorum foliorum ramos, sive frondes, Filicis maris majoris (Feminæ vulgo Herbariorum creditæ) instar, multò tamen minorum, tenuiûsque incisurum, & valde tenellorum, pronâ parte multis, ut plurimum, nigris maculis, quemadmodum, Filicis feminæ folia, distinctorum.

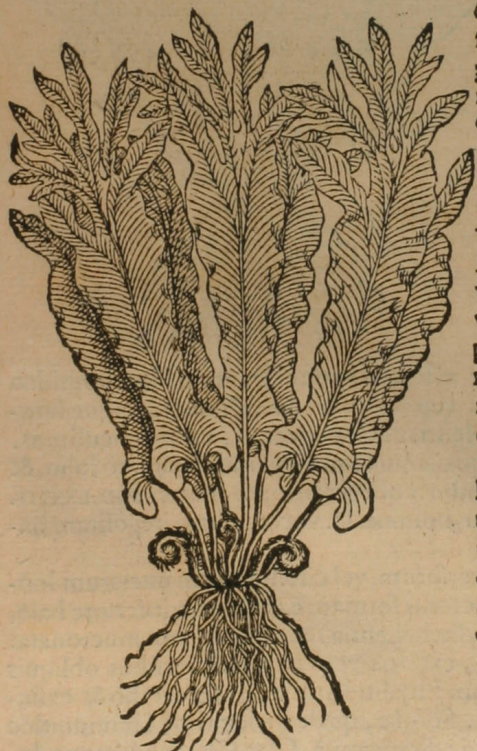
FEMINA quinos aut senos habet cauliculos teretes, rectos, initio virides, deinde temporis successu omnino nigricantes, palmares, à medio unicam foliorum insectorum alam, unico ad fastigium usque, artu porrectam sustinentes, eadem quâ in mare vulgari formâ & facie, multo verò minorum tenuiorumque, sapore nonnihil adstringente, pronâ etiam parte multis nigris maculis (quæ vetustate efflorescere videntur) aspersorum: radix veluti in caput coacta, sicut in mare vulgari, & multis nigris durisque fibris capillata est.

Prior copiosissimè nascitur in saxis, nò modò ad Gamingam & Neuberg: sed ad omnium ferè montium radices Austriæ & Stiria. Altera verò in præruptis montibus, inter ipsa saxa invenitur, verùm non adeò frequens.

FILICVLÆ porro elegans illud genus quod à C. V. Bartholomæo Marantha, Lonchitis al-

Phyllitis laciniato folio.

Lonchitis altera nūcupatur, abundè admodum nascitur in Stiriacarū Alpium jugis. Sed quæ vulgo Lonchitis alterius nomen obtinuit, valde rara in illis jugis invenitur, licet per universam Germaniam sit frequentissima.

Lonchitis altera Neotericorum.

PHYLLITIS. CAP. XXXIII.

N VLLA Provincia mihi est peragrata, præsertim quæ mōtosa sit, in quā Phyllitidem, vulgo Lingua cervina nuncupatam, non observarim, vel umbrosis locis nascentem, vel in ipsis puteis, inter lapidum sive laterum commissuras: cujus mentionem non fecissem, neque ejus iconem proposuissem, nisi de altero eleganti ejus genere mihi faciendus fuisset sermo.

SOLA autem foliorum formā, à vulgari Phyllitide differt illa nō vulgaris, alioqui reliquis notis ei persimilis: prodeunt verò ipsi ex radice multis nigris fibris & veluti capillamentis prædita, sena aut septena folia palmaris longitudinis, ejusdem cum vulgaris folijs lævoris & viriditatis internā parte: at externā, nullis aut rarissimis transversis lineis insignita, extimā verò parte multipliciter dissecta.

Hanc in Cantabris, supra montem D. Adriano nuncupatum, quā per ejus specum, & fortissimè transitus est in Hispaniam, locis umbrosis in ipsis rupibus observabam, raram tamen inter pleraque alias vulgares: atque ipsius folia, alia alijs per extremum vel pluribus lacinijs vel paucioribus erant divisa.

Memini & olim plantam unam è Gebennis montibus erutam, Mompelij in C. V. Guilielmi Rondeletij Medici celeberrimi hortum, huic pænè similem, transtulisse.

Sed &

Sed & alijs locis observata.

Sed & quæ ad nos missa fuit ex Angliâ, à Doctissimo Lobelio Hemionitidis nomine, posteaquam biennio, ob teneritatem, in fictili adseruata fuisset, tandem in Phyllitidem folijs laciniatis evasit: verum non adeo multipliciter dissectam ut hæc est, cujus nos picturam damus, sed tribus duntaxat aut quatuor lacinijs folia in extremo divisa ferentem: quam quidem metamorphosin, satis mirari non potui. Etenim plantulæ quas ad nos mittebat, totæ tenellæ & mollicellæ erant, & plurimum ad Hemionitidis figuram accedebant.

Anno autem LXXI. supra Millesimum & quingentesimum, cum Bristolij essem, duxit me ad specum illam Divi Vincentij, unde eruerat, idem Lobelius, e quâ aliquot plantulas meis manibus evehebam, illis quas miserat, similes, hoc est totas tenellæ & molles: quibus pares aliquot deinde conspicebam ex Angliâ in Galliam rediens, puteo quodam non procul Bononiâ, dum mihi expectandus est equus veredarius, qui ad proximam equorum mutandorum stationem me veheret: deinde etiam Machliniæ in Brabantiâ puteo illius diverforij, cui symbolum Galea aurea, frumentario foro, ut testis mihi tum fuit Illustris vir Ioannes de Brancion, cui eas demonstrabam.

Facultates.

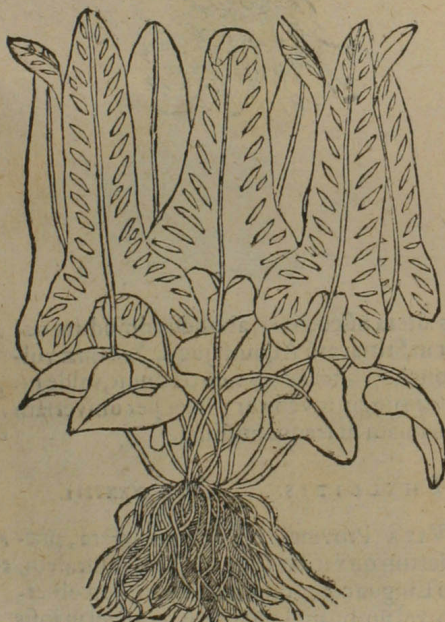
VERVM Phyllitidis folia in vino pota, serpentium moribus auxiliantur, teste Dioscoride; quadrupedibus verò per os infusa, auxilio sunt, & in dysenteriâ aut resolutâ alvo utiliter potui dantur.

HEMIONITIS PEREGRINA:

CAP. XXXV.

Hemionitis verâ.

Hemionitis peregrina.

MERITO conjungendam superiori plantæ æstimavi hanc elegantem Hemionitidem quam Romæ ex veteris cujusdam Theatri ruinis erutam doctissimus idemque summo animi candore præditus Medicus Ioannes Henricus Gandavensis, mihi amicissimus, ex Italiâ redux anno M. D. LXXI. dono dabat, quam diu cum Phyllitide laciniato folio, & plerisque alijs stirpibus, quas in meis peregrinationibus collegeram, ante annum M. D. LXXIII. quo Viennam ad Cæsarem Maximilianum hujus nominis II. vocatus sum, repositam habui: sed Belgium relinquens istic deserui.

Hemionitis
peregrina.

HVIS folia quaternorum digitorum transversorum, vel circiter trium unciarum longitudinem non excedebant, ferrei venabuli mucronis formam explicantia, inferiore base, quâ suo petiolo sustinebantur, duplicem apophysin habentia, & extimâ parte mucronata: parte internâ lævia, & dilutâ viriditate prædita, externâ verò lineis seu versibus obliquis ex utraque nervi parte insignita, quemadmodum Phyllitidis folia, gustu acerbo & exsiccante perinde atque Phyllitis: radices illi nigræ, fibrosæ, quales in legitimâ Hemionitide conspicebam Româ usque missâ Illi Ioanni de Brancion à Clarissimo eodemque doctissimo viro Hippolito Salviano Romano Medico, quâmq; in fictili adhuc alebat, cum Belgicâ discederem.

ἡμιονίτις
σπληνίου.

Facultates.

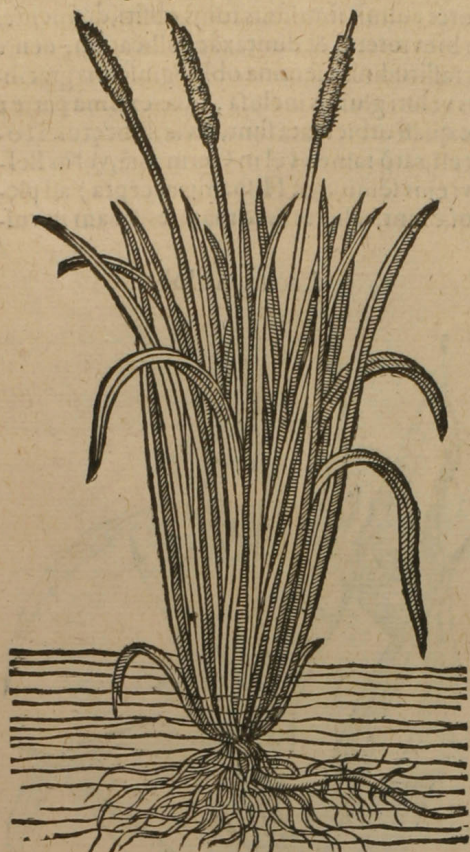
GRÆCIS ποτὸ ἡμιονίτις, & σπλήνιον dicitur, Latinis, eorum nomenclaturam sequentibus, Hemionitis & Splenium: Officinis ignota.

Hemionitis autem ex aceto pota, lienem absumere creditur.

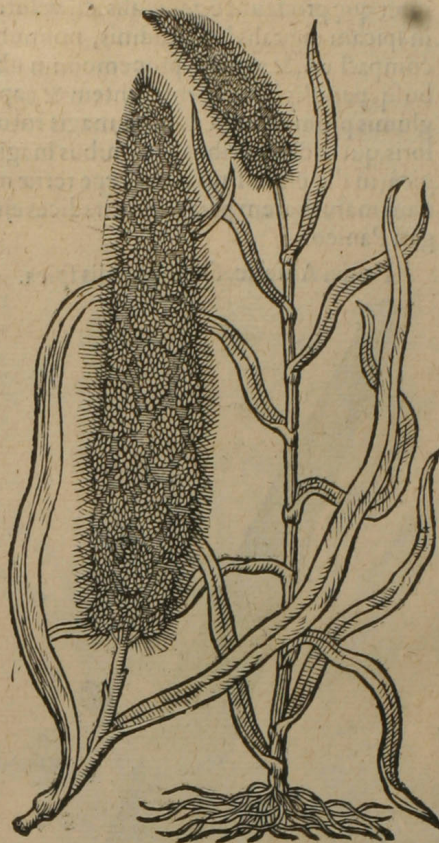
TYPHA

Typha palustris media.

Panicum vulgare.

Panicum Americanum.

TYPHA MEDIA. CAP. XXXVI.

PECULIARE quoddam genus Typhæ veluti medium observabam anno M. D. LXXXI. copiosè nascens palustri quadam fossâ apud Tyburn facellum, nò procul ab eo loco, in quo sepeliuntur, quibus ob maleficia laqueo gula fracta est, primo ab urbe Londinensi miliari, quâ spectat Occidentem.

ERAT verò Typha illa folijs multò angustioribus quàm Typhæ vulgaris folia, & graciliore clavâ, majore tamen quàm minima illa à D. Pennæo inter ficcas stirpes quas inter chartaceas paginas adservabat, mihi ostensa, & à Penâ Lobeliôq; in doctissimis Adversarijs expressâ. Alioqui à majore non differt pullo illo tomento in clavam compacto, & florum oblongâ spicâ, tenui flavo polline respersâ, supra clavam enascente. Florebat Junio.

PANICVM. CAP. XXXVII.

MAGNI per universam Germaniam, Vngariam, & Bohemiam Panicum vulgare.

Panici usus est: etenim in alimentum cedit, & pulvis ex ejus semine deglutato sunt non ingrati saporis. De illo (tamen si iconem inferam) nihil commemoro, quia jam à multis inter fruges est descriptum: sed de alio genere ex Peruâna Provinciâ ante trigessimum annum in Europam primum illato.

HABET autem id culmos longè crassiores, firmiores, altiores vulgari Panico, & planè Panicum Americanum. harundinaceos, ut quos humanam altitudinem attingere, interdû etiam superare plerumque viderim, crebris geniculis & veluti articulis præditos & lanugine obritos: folia harundinacea

dinacea è singulis articulis prodeunt, longa, lata, dura, Melicæ folijs non valde dissimilia: inter quæ prodeunt è geniculis alij veluti breviores culmi, similibus folijs obfiti, desinentes in spicam digitalis longitudinis, nonnunquam breviorē, & duntaxat pollicarem, densè compactam, & æqualis propemodum ubique crassitudinis: semina oblongiusculis gracilibusq; petiolis innixa proferentem & capillaceis veluti glumis inclusa, quæ extimâ parte è glumis prominente, crassiora, magis rotunda, & quasi orbiculata sunt, lævia, subcærulei coloris, qui in calidioribus regionibus magis satur est, rarò tamen vel in Germaniâ, vel in Belgicâ (in illis enim Provincijs sæpe terræ mandavi ejus semina ex Hispanijs accepta) ad plenam maturitatem perveniunt: radices ejus fibrosæ sunt, validiores & majores, quàm in vulgari Panico.

Panici Americ. sesquipedalis spica.

Lachryma Iob.

Panici Americ.
ricani spica
grandis.

Istius porro generis spicam crassam, valde firmam & benè compactam, non ubique tamen æqualem, sed paulatim & sensim extimâ parte gracilescētē, sesquipedē longiorem, nec tamen integram ad me mittebat Londino Iacobus Gareus anno M. D. XCII. à Naucleo quodam Anglo ex sua navigatione reduce emptam, cujus semina, nō multò majora mihi visa, quàm illius Panici Americani, cujus modò memini, ceteroqui prorsus similia: nisi, plura simul juncta & hispidâ glumâ inclusa brevi pediculo inniterentur: illius stirpem nascentem videre non licuit, nam serere neglexi, quia vetustate nimis resiccatum existimabam, spicam tamen in ligneâ tabellâ Francofurti exprimendam curabam à perito artifice, ut hoc loco insererem, digna enim mihi videbatur, cujus aspectu alij etiam fruerentur. Proximè autem sequente anno scribebat ad me N. V. Carolus de Tassis Veredariorum Antuerpiæ Præfectus, ipsi natus istic plantas semine quod ab eodem Gareto acceperat, non valde dissimiles illis, quæ jam à multis in Belgicis hortis sunt conspectæ: nec dissimiles etiam spicas sive paniculas protulisse.

Lachryma
Iob.

SED & hîc, ac commodiore quidem loco, nisi me iudicium fallit, quàm cùm stirpes per Hispanias observatas describerem, Lachrymæ Iobi vulgo vocatæ iconem subijcere libuit: tunc enim, licet peculiarem ejus historiam dare decrevissem, quia multis Hispaniæ locis mihi planta observata, & jam multis etiam ante annis, nempe M. D. L. & duobus sequentibus Mompelij lecta. Sed cùm illas observationes evulgare, Lobelius & alij quidam ipsam plantam exactissimè descripsissent, supervacaneum videbatur ejus historiâ repetere. Quoniam tamen ipsius iconem iam delineatam & sculptam habebam cum alijs quarum in eo libro memini, ante quàm doctissimæ Lobelij lucubrationes, aut ullus alterius qui mentionem fe-

nem fecisset, in lucem prodirent, locum dabamus tunc ipsius iconi (quia in eâ opellâ non poteram commodius) inter Graminis genera. Nunc verò cum aliquot harundinacearum stirpium historiam, quâ potuimus diligentia, conscripserimus, hoc nostro Observationum sexto libro, ejus iconem capite de Panico revocare voluimus.

Ut autem vulgò ab Herbarijs Lachryma Iobi vocatur hæc planta, quia ejus semina lachrymarum ex oculis procedentium formam quodammodo æmulantur; ita Hispani *Lagrimas de Moysen*, Narbonenses Galli *Larmes de nostre Dame* appellant.

Lagrimas de
Moysen,
Larmes de
N.Dame.

GRAMEN.

CAP. XXXVIII.

VARIA Graminis genera nunc sunt cognita, & subinde alia ab alijs proponuntur & describuntur. Nemo tamen illius Graminis iconem exhibuit, quod in magnâ Europæ parte, præsertim per Hispanias & Gallias, ante quàm Stirpium in Hispanijs observatarum historiam evulgarem. Quoniam verò ob illius tum elegantiam, tum usum, cognitu dignum erat, illius descriptionem & iconem tum dabamus: nunc etiam easdem ob causas hîc repetimus.

Gramen legitimum.

Ischæmon Plinij.

PEDALIBVS autem assurgit id Gramen culmis, rotundis, purpurascens, geniculatis: è quibus angusta promit folia, in acumen fastigiata, dura: ipsi culmi, sive calami, in quaternas aut quinas desinunt paniculas, mixti ex atro purpureoque coloris: radicibus firmatur longis, nodosis, geniculis interceptis, candicantibus, subdulcis cum quadam adstrictione saporis, quæ longè latèque serpentes, subinde plurimis locis germinant, novosque culmos & folia proferunt.

Gramen legitimum.

Hoc gramine nihil vulgatius totâ Hispaniâ & Galliâ, in arvis, vinetis, atque etiam in maritimis, in quibus multo lætiùs & uberius crescit: nam ejus radices, interdum digiti crassitudinem æquantes eruere memini.

Natales.

DICITVR Græcis ἀγρωσις, Latinis Gramen, Gallis *Chien-dent*. Sunt qui Ischæmonem Plinio lib. xxv. cap. viii. nuncupatum esse putent: quorum sententiam probare non possum. Et multò quidem aptius Ischæmonis historiæ quadrare videtur Milij genus illud silvestre & supinum, in humidis nascens, folijs asperâ lanugine obsitis, quod celeberrimus Matthioli Panicum silvestre appellare videtur. Serpit, inquit Plinius, è terrâ Milio similis, folijs asperis & lanuginosis, farcitur in nares.

ἀγρωσις.
Gramen.
Chien-dent.
Ischæmon.

Quòd si ad Pliniani graminis ullum aliud genus referenda est hæc planta, aculeatum illud po-

Gramen,
Dactylus
Plinij.

Facultates.

lud potius erit, cui, quod in cacumine aculei sunt plurimum quini, Dactyli nomen inditum esse ait Lib. xxiiii. cap. ultimo, & illius aculeos convolutos naribus inferi, extrahi que sanguinis ciendi gratia.

RADIX Graminis, inquit Dioscorides, trita & illita, vulnera conglutinat. Decoctum ejus epotum, torminibus medetur, & urinæ difficultatibus: calculosa etiam excrementa comminuit.

Gramen amourettes.

Amourettes tremblantes.

Gramen
Amourettes.

PERELEGANS etiam Graminis genus inveniri dicebamus nonnullis Hispaniæ locis aridis & sabulosis, quod superiori folijs & culmis non valde dissimile est, sed paniculas habere breviores, crassiores, & numerosiores, ejusdem quodammodo cum superiore coloris, & radicem non nodosam & serpenterem instar illius: verum fibrosam potius & capillarem. Memini etiam id graminis genus observare & colligere Parisiensi agro, non procul à trajectu Sequanæ, qui ferè est ex adverso monasterij vulgo dicti *Les bons homes*, secundum semitas frequentissimum, ubi à rusticis non *Chien-dent*, sed *Amourettes* appellatur, ob panicularum, ut opinor, elegantiam.

Amourettes
tremblantes.

CETERVM aliud Graminis, seu veriùs Poæ, genus in omnibus quas unquam lustravi Regionibus, prata (ut ceteræ herbæ) multis locis vestiens, cui similes paniculæ ferè, breviores tamen & ab exortu latiores è summis culmis dependent. Id Galli & Arthesij seu Atrebatum, mei populares *Amourettes* etiam appellant ob panicularum elegantiam, sed vocem *tremblantes* adijciunt, ad Alterius differentiam: quia vel unico vel pluribus ejus scapis manu retentis, omnes ejus paniculæ perpetuo tremulæ sunt.

GRAMEN MONTANVM SPICATVM.

CAP. XXXIX.

Variæ graminis
genera.

VARIA in Austriacis Stiriacisque Alpibus, locisque montanis nasci graminis genera scripsi in Pannonicarum Stirpium Observationibus: at duorum duntaxat historiam eodem capite dare constitui.

Gramen montanum spicatum.

PRIMUM autem multis capitibus ex radice digitalis crassitudinis, bifidâ interdum & trifidâ, multisque tenuibus fibris supremâ parte hirsutâ prodeuntibus constare, quorum singula proferrent sena aut plura oblonga, crassa & nonnihil carinata folia, Cariophyllæi illius, quem vulgo Gramen marinum majus cognominant, folijs valde similia, infimâ se se invicem amplectentia. gustu amariuscule & acriuscule: ex horum medio dodrantalem, nonnunquam & pedalem exire cauliculum, firmum, lævem, nudum & enodem, qui summo

Gramen montanum spicatum.

Gramen mont. avenæ semine.

summo fastigio, multos flosculos spicæ instar congestos, herbaceoque colore præditos proferret.

Inveniri in montanis quibusdam pratis, duobus, supra Badenses thermas, miliaribus. Natalis. Si-
mitem autem in Flandriæ maritimis frequenter legere meminiſſe, quam vulgus, ni memo-
ria labitur, Suden appellaret.

ELEGANS etiam mihi videbatur Alterum genus, quod ante illud tempus nondum Gramen mō-
ntanum Avenæ
na facie. fuerat conspectum, cubitalibus culmis constans, tenuibus, geniculatis, qui palmaribus angustisque folijs septi, summo fastigio desinunt in tenuem oblongamque & nutantem spicam, in lanuginosis glumis, grana nudæ Avenæ similima ferentem: radix tenuis est, multisque oblongis fibris prædita, singulis annis antèr serpens, uti Spartum & junci.

Nascitur secundum vias, in montanis umbrosisque silvis Pannoniæ, Austriæ, & Bohemiæ: semen autem Iulio mense maturum observabam.

SPARTVM PLINII.

CAP. XL.

IAM Primo libro diximus, Spartum Græcorum fruticem esse, illudque à Plinio Geni- Spartum Græcorum. Geni-
Latinor. tam appellari: nunc sumus acturi de alio Sparto, nempe Latinorum, à frutice differen-
te, ut quod duntaxat herba est graminacia folia proferens: eamque ob causam Graminis ge-
neribus subjungimus. Ejus autem varia genera observabam.

PRIMUM, quod Plinij est, numerosa, tenuia, juncea, viridiæque habet folia cubitalis longitudinis ex eadem radice prodeuntia, quæ, dum novella sunt, latiuscula conspiciuntur, & interiore parte canescentia, successu verò temporis contrahuntur & convolvuntur, fiuntque juncea, dura, flexibilia tamen, & marginibus ita conjunctis, ut vix rima appareat, nisi diligentius observes. Inter hæc culmi exiliunt ipsis folijs paullo longiores, qui Vere & Æstate parvam arundineam paniculam ferunt, simili propemodum cum illa ratione florentem: deinde oblongum semen, ut nonnulla Graminis genera: radicibus nititur fibrosis & perennibus, è quibus multæ simul enascuntur plantæ contiguæ, junci modo, ut interdum una planta, sive multarum simul congestarum plantarum cumulus, duorum pedum spatium vel illo etiam amplius in ambitu occupet.

Frequens nascitur collibus arenosis inter *Vaëna* & *Alcalal-Real*, atque alijs Bæticæ locis: Natalis. sed omnium abundantissimè ab initio Granatensis regni, sive Bæticæ limitibus, usque ad *Murgim* urbem, vulgò *Murçia* dictam, ut non sine causa totus ille tractus veteribus appel-
latus

Spartum herba, Plinij.

Sparta herba alterum.

Spartarius
campus.
Carthago
Spartaria

latus sit Spartarius campus, quo etiam nova Carthago, vulgo *Cartagena*, urbs maritima continetur: hæc etiam à nonnullis Spartaria cognominata est, ob sparti (ut credibile est) eo agro nascentis abundantiam. Nasctur & Valentino regno, atque illud quidem superiore longè uberius & lätius.

Spartum
Plinij.

EST verò Spartum hoc, quod Hispanis apud quos nascitur, etiam nunc *Sparto* dicitur, illud ipsum quod Plinius lib. xix. cap. 11. describit. Eodem enim in usu nunc est apud Hispanos, quo fuit Plinij tempore. Nam ex crudo & exsiccatò tapetes seu aulæa, storiæ, corbes, rudentes aliòsque funes conficiunt: corbes etiam illi in quibus ficus & uvæ passæ advehuntur, ex sparto contexti sunt. Sed ex illo aqua, instar lini, macerato, deinde siccatò & tulo, calceamenti genus, quod ipsi *alpergates* appellant, paratur, funes etiam & alia subtiliora opera. Præfertur autem id quod Valentino regno crescit.

Alpergates,
calces Hispani
genus.

Spartum her-
ba 16.

ALIUD Sparti genus nascitur Murciano regno, humidioribus præsertim locis, superiore tenerius, cujus valde rarus est usus, ut quod storijs aut hujusmodi operibus conficiendis, minime sit idoneum: plurimus autem ejus usus in eâ regione, ad lineos saccos, quos lectis substernant, implendos, ut nos stramine uti solemus, quoniam molliore tenuioreq; sit junco, quàm primum: paniculam fert brevem, & pericarpio quodam, sive membranaceo folliculo inclusam, uti Narcissorum & similium ferè flores.

Nmali.

Nascitur eodem, quo superius illud ad multa utile, modo: paulò tamen maturius flores producit: nam Martio suis floribus onustum legebam.

Albardin.

INCOLÆ *Albardin* vocant, nescio qua moti ratione, nisi quòd fortè illò suas clitellas è crassiore panno cannabino confectas, quas ipsi *alabardas* appellant, jumentis imponendas, isto sparto impleant.

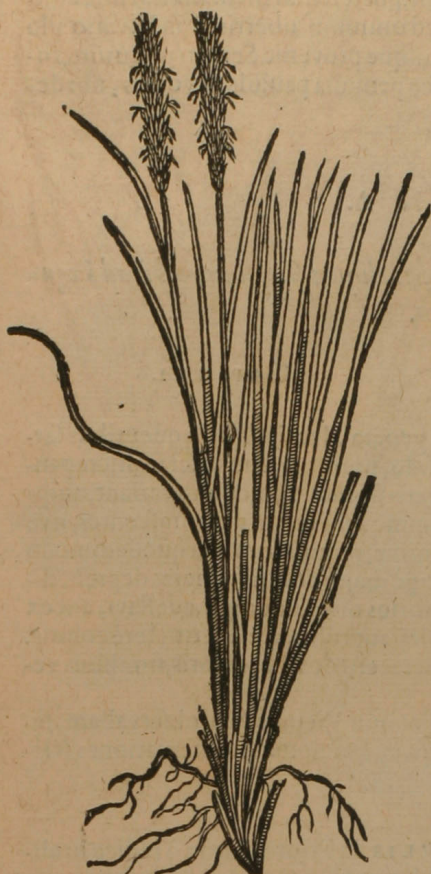
SEd transeamus nunc ad Oceanum, cui vicinæ aliquot Provinciæ non carènt suo sparto, licet non adeò utili ad ea præstanda, ad quæ superiora duo dixi esse idonea, non est tamen ejus usus prorsus inutilis, ut suo loco dicemus.

Spartum her-
ba 111.
Halm.

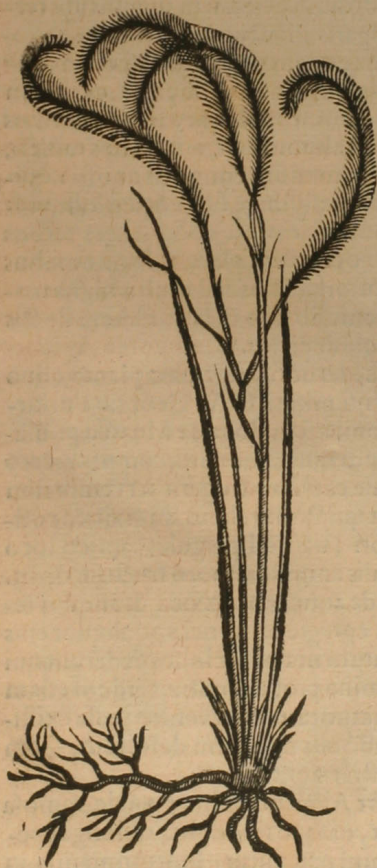
SPARTVM igitur Tertium, sive Oceanicum Primum, quia nonnullis Galliæ, Flandriæ-que locis & aggeribus illis sabulosis, Oceano objectis, invenitur, *Halm* ab incolis, præsertim Flandris vocatur: quod Priori Hispanico non valde dissimile est, sed multò majus & rigidius, cruribus eorum, quibus per eos aggeres sine ocreis iter est, permolestum: pungunt enim & cutim penetrant ejus folia.

Vsm.

Crescit eodem modo quo superiora, magis tamen latè serpit graminis modo: spicam autem fert Secalis parè initar: ejus usus, ut latis suis cespitibus & valde contortis atque obli-que spargentibus sese radicibus, arenam firmiorem reddat & colliget in aggeribus, ne tam facile

Spartum Austriacum pennatum.

facile marinis undis & fluctibus eluatur, & facilius resistent tempestatibus, qui in Oceano crebra.

QUARTVM autem ordine, sive Oceanicum ^{Spartum herba IIII.} Alterum, à Tertio minimè differt totà plantæ formâ, radicēque sub arenâ condendi, latēq; spargendi licentiâ: ejus tamen spicæ breviores videntur & Phalaridis potiùs quàm Secales paniculas imitari. Id Batavis, quibus valde familiare, ejusdemque usibus servit quibus Oceanicum Primum, etiam *Halm* dicitur.

Halm.

IAM superest nobis describendum Quintum spartum, non in locis aurâ marinâ afflatis natum, sed procul à mari, procul ab arenosis illis aggeribus, sponte etiam crescens. Habet verò id folia pedalis lōgitudinis, gracilia, viridia, numerosa, plana in initio, sed quorum limbi tandem coeunt, junci modo lævia teretiāq; fiunt, Sparti Hispanici foliorum instar, quibus non multū abſimilia sunt, sed minora & graciliora: inter ea culmi exeunt graciles, foliorum fastigium non superantes, qui spicam ferūt alijs dissimilem, sed tribus aut quatuor oblongiusculis granis, longa contortāq; cauda insignitis, duntaxat constantem, quæ in dodrantalem, imò pedalem interdum veluti penulam, tenuioribus alarum avis illius Mamucodiæ sive paradisi vulgo nuncupatæ, pennulis fermè respondētē desinit: radix subest è multis capillamentis gramineisq; fibris composita, Hispanici sparti radicis instar.

^{Spartum herba V.}

Natales.

Abundè hoc genus provenit in monte Badensibus thermis imminenti, totâque illa catenâ montium qui inde ad Danubium usque procurrit, præterea ad silvulam Lachn, alijque apertis & gramineis locis Austriæ & Vngariæ: sed omnium uberrimè in Vivario illo Neapoli Austriacæ urbi contiguo, in quo uberius lætiûsque provenit. Semen maturum Iunio, vel à lævissimo auræ flatu excutitur, atque cum sua pennula paululum volans, ubi decidit, statim per gramen irrepit, & terrâ se condit.

LEGUMINA.

DESCRPTIS *harundinaceis & gramineis aliquot stirpibus, nobis ad Legumina congenerisque illis plantis procedendum.*

PHASEOLI.

CAP. XL.

Phaseoli vulgaris varietas.

PHASEOLI vulgo appellati, multa inveniuntur genera, lentis & obsequentibus sarmentis, foliorumve formâ & reliquo nascendi modo, non equidem inter se discrepantia, sed quorum flores, licet formâ similes, & Pisi vulgaris florû æmuli, colore variant, quippe qui plerumque nivei, interdum pallecentes, nonnunquam etiam purpurascetes, sive amethystini conspiciuntur. Ceterum in fructu, sive semine, renum formam quodammodo exprimente, & oblongis filiquis, sive lobis incluso, longè majôr coloris varietas deprehenditur. Nam anno M.D.LXXXII. nascebantur mihi aut prorsus nivei, aut nigri, aut flavi, aut ex flavo obsoleti, aut purpurei, aut amethystini, aut cærulei, aut rubri, aut lateritij ferè coloris, vel albi nigris venis & lituris distincti, atque etiam cineracei, & carnei coloris, similibus venis insignes.

Attamen præter jam enumerata genera, aliquot alia, dum Viennæ vixi, observabam, semine ab amicis communicato mihi nata, nec ante quàm Pannonicas observationes scriberem mihi conspecta.

Phaseolus peregrinus I.

Phaseolus peregrinus I.

Phaseolus peregrinus II.

CAVLIS in Priore, statim à radice in aliquot oblonga sarmenta dividitur, lenta, vicinos stipites & virgulta reliquorum Phaseolorum modo amplectentia: in singulis alis terna folia vulgaris Phaseoli folijs similia, atriora tamen, ex eodem pediculo nascentia, extremo (ut in vulgaribus) impari: ex iisdem alis breves ramuli prodeunt, multis floribus vulgari haud ab similibus, minoribus tamen, albis, uvæ in modum congestis onusti: quibus succedunt oblongæ filiquæ, seu lobi, vulgaribus multò latiores, continentes ternos aut quaternos fructus, planos, communibus Phaseolis latiores, albos, sed multis nigris maculis sive venis, ab hilo in latitudinem ductis elegantissimè depictos.

VALDE serotina fuit hæc planta anno M.D.LXXVI. semine à C. V. Georgio Purkirschero Poseniensi in Vngaria Medico primario, mihi pro nostrâ amicitia communicato nata: quâ de causâ ad frugem pervenire non potuit. At ipsi Purkirschero, dū vixit, & postea ejus vxori (nam ad pergulas, aprico loco sata) singulis annis maturum fructum dedit. Mihi deinde anno M.D.LXXXII. & aliquot subsequentibus egregiè provenerunt aliquot ejus stirpes, quarum nonnullæ lobos dederunt qui matura semina protulerunt: interdum etiam quos ad maturitatem pervenire posse existimabam, ob Solis radiorum defectum, spem meam frustrati sunt.

TOTA formâ & nascendi modo à vulgari haud differt Alterum genus: valde ramosa enim habet sarmenta, quæ vicinis perticis sese advolvunt, easque scandunt, oblongos pediculos ex foliorum (quæ semper terna, ut in vulgari, simul nascuntur) sinu prominentia, in quibus

Phaseoli peregrini i. genus alterum.

Phaseolus peregrinus II.

Phaseolus peregrinus III.

quibus bini, quaterni, interdum etiam seni nascuntur flores, ex adverso semper siti, vulgaris Phaseoli floribus magnitudine & formâ respondentes, initio, dum recens aperti sunt, candidi, postea verò pallescentes: quos excipiunt oblongæ, & propendentes, ut in vulgari, filiquæ seu lobi, quina, septena, & plura interdum cādidißima & quasi ex ebo- re tornata semina cōtinentes, minora & tumidiora quàm albi vulgaris.

Iulio floret, fructus Augusto. nonnūquam Septembri demūm maturus est.

HABET & Tertium genus oblonga sarmenta, ex singulari caule statim secundum radicem ipsam prodeuntia, & in multos ramos divisa, lenta, obliquè se contorquentia, & humi procumbentia, nisi perticis aut pedamentis sustineantur, quibus sese circumvolvunt, reliquorum Phaseolorum modo: purpurascūt ea juxta alas, ad quas etiam adnascuntur terna folia, minus ampla superioris folijs, & dilutiore colore virentia, longo petiolo inhærentia, qui ea parte quâ folia sustinet, contrariâque, quâ sarmentis inhæret, ex atro purpurascit: flores in oblongis petiolis plerumque bini, magni, Pisi forma, foris ex candido pallescentes, interiore verò parte ex purpurâ cærulei: his succedunt tōtidem prælongi lobi, teretes, & quasi cylindracei, in quibus fructus reliquis Phaseolis minor, Anagyridis legitimæ fructui panè similis, rubescentis coloris.

Phaseolus peregr. III.

Semine

*Phaseolus
peregr. 1111.*

Semine ex Hispanijs misso natus etiam mihi hic Phaseolus anno M. D. LXXVI. seriùs quidem, ut fructus plenam maturitatem consequi nequiverit: proximo tamen subsequente anno satus, non modò maturius flores dedit: sed ejus præterea fructus ad frugem pervenit.

DISSIMILIS est Quartus superioribus. Caret enim longis illis sarmentis, quibus illi præditi, & brevi firmoque caule constat, pedalem longitudinem rard excedente & in brevissimos ramos diviso, ad quorum exortum folia quidem superiori similia nascuntur, terna numero, sed breviori pediculo in hærentia, qui non purpurascit, ut in proximè descripto: pediculi ex alis prodeuntes, longi, crassiusculi, firmi, binos etiam flores magna ex parte sustinent, formâ, colore præcedentis flori similes, deinde binos lobos illius cylindraceis siliquis paullò longiores & teretes, in quibus fructus formâ par, sed colore differens: nam niveus est, circa hilum nigrâ maculâ insignitus, & quibusdam nigris punctis interdum in lateribus notatus.

Satis præcox hic est, nec ullis pedamentis eget, cum (ut dixi) brevi, firmoque sit caule. Crevit etiam hic mihi Viennæ anno M. D. LXXVI. donatus à C. V. Remberto Dodonæo S. C. Mis tum Medico, qui ejus fructum præcedente anno, dum Pragæ esset, in Arcis hortis observaverat, & legerat.

Idem fructus etiam ex Hispanijs missus fuit Cæsari sequente anno, cum tertio genere, in quo triplicem coloris varietatem observabam: nam aut rubescebat, aut pallescebat, aut pulla nigredine nitebat.

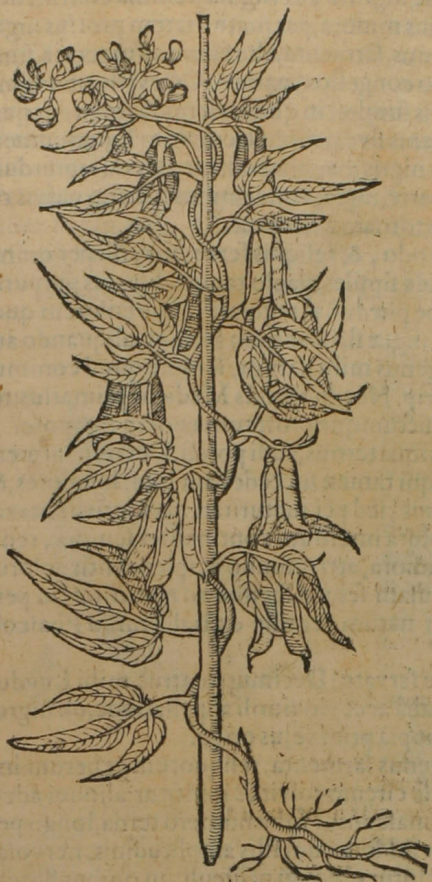
*Phaseolus
peregrin. v.*

TEN VIA habet Quintum genus sarmenta, ex singulari caule statim proximè radicem enascentia, eaque valde ramosa, ex viridi purpurascencia, quæ vicinis perticis & pedamentis sese convolvunt: folia ex eodem pediculo, ut in aliorum Phaseolorum genere, semper terna, longè tamen minora, & Trifolij mœniantis (quod in umbrosis & ubere glebâ nascitur) folijs perquam similia, ex atro virentia, circa pediculum purpurascencia: flores in spicæ modum congesti, magni, Pisi vulgaris formâ & magnitudine ferè, coloris flavi, in oblongo crassiusculoq; pediculo ad foliorum exortum prodeunte nascuntur: lobos non observabam, quia flores duntaxat produxit ipsa planta, eosq; valde caducos propter advenientia frigora: breves tamen angustosque esse intelligebam ab his qui conspexerant, & terna aut quaterna grana continere: quæ verò accipiebam, parva erant admodum, Laburni granis non majora, utroque tamen mucrone plerumque obtusiore, pulli coloris, seu potius ex nigro subvirescentes.

Pictor nullos lobos in hac planta expressit, sed flores duntaxat quos in illa florente vidit:

vidit: ipsa autem quæ illi dederam semina, ut ad plantæ latus exprimeret, nescio quæ incuria & negligentia, in eo, qui infra supremam florum spicam est, folio, adpinxit.

Phaseol. peregrin. vi. angustifol.

ANNO autem octogesimo primo supra mil-
lesimum & quingentesimum, ipso Autumno
dum ex Anglia redibam, elegas aliud Phaseoli
genus videbam Colonia apud nobilem ma-
trona C. V. Ioachimi Hoperi, Præsidis Bel-
gici in Hispaniâ Consilij viduam, sarmentis
perinde atque secundum genus pergulas &
perticas scandentem, illisque se advolventem,
sed angustioribus folijs, fructu vulgaris Phaseo-
li fructu minore & planiore, subrubri coloris,
semine natû, ab illâ ex Hispanijs accepto *frizoles Guatchi* appellatione. Id mihi erit Sextum
genus, cuius postea historiam C. V. Rember-
tum Dodonæum nobis daturum sperabam,
cùm hæc scriberem: nam ille haud dubiè ip-
sam plantam ad frugem pervenisse observare
potuit, quandoquidem tum temporis Colo-
niæ vivebat: editâ tamen novâ suâ Stirpium
Historiâ, quam tû præ manibus habebat, com-
peri illius iconē duntaxat proposuisse cap. VI.
lib. II. Pemptadis IIII.

IN lucem emissâ portò meâ Stirpium apud
Pannones vicinôsq; populos observatum hi-
storiâ, sex mihi nata sunt Viennæ Austriæ alia
Phaseoli genera, semine peregrè accepto, se-
ptimum Francofurti ad Mœnum: quorum
historiam prædictis subiiciemus.

MVLTA autem habet primus Phaseolus,
qui nunc mihi erit ordine Septimus, sarmenta
statim à radice prodeuntia, Purkircheriani, si-
ve in ordine Primi Phaseoli modo, quæ, licet
eadem ratione vicinis pettiis sese circumvol-

vant, non tamen adeò luxuriant, aut altè assurgunt. Ad horum nodos folia enascuntur ter-
na numero, ut in alijs Phaseoli generibus, multò tamen angustiora, Sexti folijs, quem Co-
loniæ apud Hoperi viduam conspiciebam, non valde dissimilia: ex horum alis emergebant
digitalis longitudinis cauliculi, parvos flores in uvæ modum congestos sustinentes, albos
initio, sed, ubi senescunt, pallescentes: ijs succedebant planæ latæque vaginæ Primi lobis
ferè pares, breviores tamen, initio virides, quæ maturæ, fulvescunt, semēq; continent plu-
num, Purkircheriani, seu Primi granis minus, sed similibus coloribus albo & nigro varium,
nunc in longitudinem extensis nigris strijs, nunc confuso ordine sparsis maculis nigris ma-
joribus aut minoribus per universum phaseoli corpus: nonnunquam integro fructu nigro,
vel exiguis albis maculis confuso, aut dimidiâ duntaxat ex parte. Florebat mihi Iulio &
Augusto: semen etiam maturum præbere incipiebat Augusto.

ALTER, seu ordine Octavus, pluribus etiam sarmentis assurgit, ejusdem cum superiore
longitudinis, quæ vicinis palis sese applicant, & eos scandunt: ubi sese in ramos dividunt
adnascuntur folia Primi folijs similia, terna numero, sed paullo minora: flores ex alis pro-
fert etiam Purkircheriani, seu Primi floribus similes, albos, vetustate pallescentes, uvæ in-
star nascentes: quibus & planæ, ut in præcedente, succedunt vaginæ, illis haud majores, con-
tinentes bina, terna, aut quaterna grana, plana, superioribus magnitudine respondētia, non
adeò candicantia, sed colore interdum exalbescēte, aliquando nigricantibus virgulis se-
cundum longitudinem, vel confuse notata, interdum toto etiam pænè fructu (ut in supe-
riore) nigricante.

TERTIUM, sive ordine Nonum, adquiebam semine, quod N. V. Ioannes Boissot ex
Hispaniâ acceperat, mihi communicato natum: erat verò is fructus Purkircheriano ma-
jor, sed totus albus, nisi quidam radij sparsi varium quodammodo fecissent: terræ creditum
semen, prodijt, crevitque Purkircheriani instar, similibus sarmentis, folijs, floribus, & vagi-
nis: sed cùm æstas subsequeretur tardior, humidior, & frigidior, neque hic, neque alij quos
severam Phaseoli exotici, ad frugem pervenire potuerunt.

QUARTO, mihi ordine Decimo, multi etiam sunt ab una radice assurgentes rami, supe-
rioribus quidem altitudine æquales, & sese circumvolventes, ex viridi purpurascētes, no-
dosè & geniculati, quibus adnascuntur folia Octavi folijs similia, secundum tamen articula-
liones

lationes quibus connexa sunt, purpurascencia: ex alis etiam prodeunt digitalis longitudinis ramuli, flosculos superioribus magnitudine & formâ, respondentes, uvæ quoque instar congestos ferentes, sed quorum galea seu cassis obsoletè purpurascit, bina lateralìa folia, coloris sunt floridioris: his succedunt planæ, latæ, fuscæ & nigricantes vaginæ, semina continentes plana Purkircherianis, sive versicoloribus Africanis minora, per maturitatem prorsus nigra.

Phaeol. pe-
reg. xi.

NON dissimilia habet Quintus, sive Undecimus, sarmenta, altè etiam assurgentia, similia folia, & flores in digitalibus ramulis uvæ modo congestos, parvos, Octavi floribus similes, albos, vaginas Septimi & Octavi generis lobis similes, in quibus semina terna aut quaternaria, plana, diluta rubedine prædita, quæ nigris venis sive radiolis secundum longitudinem distincta sunt, nonnunquam magnis vel exiguis nigris maculis confusè aspersa: interdum etiam utrinque prorsus, vel, alterâ duntaxat ex parte, nigra, emicantibus sparsim parvis rubentibus maculis, ut ex marmore aliquo *ωμυλῶ* tornata videantur.

Phaeol. pe-
reg. xii.

SEXTVS, hoc est Duodecimus, nascendi modo, & reliquis fere notis, illi per omnia ferme similis: sed cujus flores Decimi floribus valde similes, paulo tamen dilutius purpurascences sint: fructus autem magis diluta rubedine præditus, tegularumque colorem quodam modo referat, quem raræ per longitudinem nigra stria varium faciunt, aliquando autem plurimæ totum pæne atrum reddunt. Hoc genus mihi natum, semine quod communicebat C. V. Ioachimus Camerarius Inclytæ Reip. Noribergensis Medicus primarius: reliqua fructu ex Hispanijs misso. Florent autem fructumque proferunt eodem tempore.

Phaeol. pe-
reg. xiii.

HVIC Septimus, hoc est, ordine servato, Decimus tertius, addi potest, Decimo, sarmentis, folijs, florum colore & formâ non dissimile: qui tamen succedebant lobi, longiores, & quasi cylindracei, non fusci aut nigricantes, ut illius, sed per maturitatem, nigris duntaxat venis confusè sparsis insigniti, octo, novem aut plura interdum continentes semina, renis quidem formam exprimentia, sed longiora, tumidiora, atri omnino & splendentis coloris. Floret paullo maturius superioribus, eam ob causam semen facilius ad maturitatem pervenit. Habebam Francofurti hunc Phaeolum natum semine ex Italiâ misso Phaeoli æthiopici appellatione.

Phaeol. pe-
reg. xiiii.

ILLI non valde dissimilis Octavus, vel (ordine servato) Decimus quartus, mihi Lugduni Batavorum natus anno M. D. XCV. semine ex Italiâ accepto simili appellatione, ob nigredinem, ut verisimile est, vel forsitan quoddam ex Æthiopiâ prima ejus origo.

LONGA verò & lenta habet hoc Phaeoli genus sarmenta, reliquorum generum instar, quibus, perticis & pedamētis (si adponantur) se circumvolvunt & innituntur: alioqui adeo infirma, ut humi procumbant, & se spargant: ijs innascuntur folia numero terna, longo pediculo inhaerentia, ut in vulgaribus Phaeolis, & ejusdem cum illis amplitudinis, nervosa; in sarmentorum nodis unde prodeunt folia, nascuntur oblongi pediculi, in quibus flores, bini, quaterni, seni, interdum etiam octoni, ex adverso ut plurimum nascentes vulgarium formâ, hoc est, floris pisi instar pænè formati, coloris purpurascens, seu verius amethystini: quibus succedunt totidem oblongi, teretes lobi, initio virides, deinde maturitate flavescerent, in quibus bina, terna, quina, sena, vel etiam octona grana vulgarium quidem formam referentia, sed minora, & coloris, quando matura, nigri.

Floret cum vulgaribus, vel etiam aliquando paullo maturius.

Phaeol. pe-
reg. xv.

SED eadem appellatione Nonum, sive ordine servato, Decimum quintum genus accipiebam illo ipso anno, à Doctissimo viro Bernardo Paludano, quod etiam mihi natum, facie quidem & formâ non dissimile jam descripto, sed cujus sarmenta purpurascencia essent, terna illa longo pediculo inhaerentia folia, pro parvis appendicibus, quæ in alijs generibus, bina interdum foliola adjuncta haberent, flos etiam magis satur, & prorsus amethystinus, lobi præterea initio quidem virides, sed paulatim purpureum colorem contrahentes maturitate tandem purpureum saturum, & ferè nigrum: fructus in ipsis comprehensus initio purpurascens, deinde atri omnino coloris ut præcedens: eam ob causam verè æthiopicus nuncupari potest.

Phaeol. pe-
reg. xvi.

HVIC addi potest Decimum genus, quod, servatâ institutâ serie, Decimum sextum erit: cujus quidem lobum non conspexi, sed ipsum fructum duntaxat suo lobo exemptum, annòque M. D. XCV. ex Guineâ delatum, qui à plerisque illo ipso anno terræ creditus, multis enim communicatus fuit, uni Cornelio Mannio, piæ mem. Pharmacopæo Delpheni ad speculi symbolum, crevit ad palmarem altitudinem, cauliculo satis firmo & rotundo, binasque aut ternas foliorum alas protulit, in quibus, ut reliquis Phaeolis, terna folia, sed valde crassa & pingua, longèque minora, trifolij asphaltitis foliorum magnitudinem non excedentia. Ipse phaeolus semunciale magnitudinem non superabat, satis densus & crassus, coloris fusci cum spadiceo commixti.

Nomina.
Phaeol. Pur-
kircherianus.
Phaeol.
African.
Fuzoles blâ-
cas de Gua-
timela.

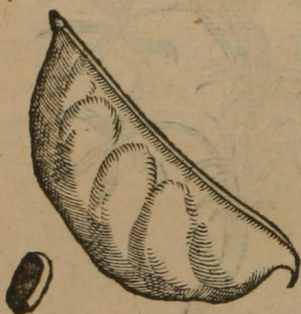
PRIORIS fructum Purkircherus primus in Pannoniam inferebat ex Neapolitano regno delatum, singulisque annis colebat, ut illius (ut dixi) genus istuc conservaverit: eam ob causam, apud rei herbariæ illius regionis studiosos, Purkircheri cognomen inditum, & ut Phaeolus Purkircherianus nuncuparetur, obrinuit. Ante multos verò annos similem planè mihi missum memini phaeoli Africani appellatione: & ex Africâ Italos primum accepisse, verisimile est. Alter ex Hispanijs anno M. D. LXXXI. missus *fuzoles blancas de Guatimela*, hoc est,

hoc est, Phaseoli albi ex Guatimela (quæ novi orbis provincia est) nomine, mihiq; eodem anno communicatus, subsequente vere satum crevit, & ad frugem, quo dixi tempore, pervenit. Proxima duo genera ex Hispanijs accepta cum hac inscriptione *alubias de Indias*, id est, lobi Indici: quam etiam habuerunt Septimus & tres illum sequentes. Quintus mihi Patavio mittebatur à doctissimo viro Bernardo Paludano Frisio primario nunc urbis Enchusana Medico, tunc verò ex Syria & Ægypto reduce, anno videlicet M.D. LXXVIII. semen terræ committebam anno illum insequente, sed cum serius prodijisset, non potui commodè ipsam plantam observare. Tertio demum post anno è seminibus conservatis & telluri creditis, natæ aliæ plantæ, quarum una Septembri mense flores protulit: qui calor inopiâ ad frugem pervenire non potuerunt: hoc semen à Paludano accipiebam ἀνωγυμων: at deinde ex Italiâ Ægyptiaci phaseoli nomine simile missum: & fortè Dolichus est Bellonij libro II. cap. XIX. Observationum. Sextum jam dixi ex Hispanijs missum *frizoles Guateli* inscriptione.

Alubias de Indias.

Phaseolus ægyptiac.
Dolichus Bellonij.
Frizoles Guateli.

Phaseolus peregrinus XIII. Leblab.

ALIUD porro Phaseoli genus cum Quinto mittebat idem Paludanus, cui *Leplap* nomen inscriptum erat: sed nec tum temporis, nec postea aliquoties acceptum & terræ oportuno tempore creditum nasci voluit, respiciens fortè regionum Septentrionalium frigidiorē aërem. Illius tamen cum suo semine vaginam seu lobum exprimi curabam, ut Lectoris oculis subijcerem. Brevis & lata erat, quaternaque grana oblongiuscula, nigra, hilo nihilominus albo valde longo prædita continebat. Decimo deinde post anno, accipiebā Lugduni Batavorum ab Illi viro Ioanne Vincentio Pinello duo Lablab genera à Doctissimo Prospero illi communicata: unum videlicet nigrum ut quod modò descripsi: alterum rufum.

Leplap.

LABLAB autem, seu Phaseoli nigri meminit Prosperus Alpinus libro de Plantis Ægypti, capite XX. in hæc verba.

EST arbor sarmentosa, quæ crescit ad vitis magnitudinem, sarmentisque vitis modo extenditur, ac expanditur folijs, figuræque similis est omnino vulgari phaseolo: flores fert bis in anno, Vere ac Autumno, phaseolorum floribus aliquatenus similes, à quibus silique longæ, instarque fabarum latissimæ cernuntur, quæ semina nigra phaseolis planè similia continent, quorum alia nigra, alia subrubra cernuntur. Hæc arbor vivit annos centum, & amplius [difficile creditu est, qui phaseolorum & leguminum naturam norunt, præsertim mihi qui Ægyptum non vidi, non eo tamen inficias, silvestres pleraque resistibiles esse, vivæque radice aliquot annis perdurare, singulis tamen earum sarmenta pereunt ad radicem, & sequente nova repullulant] perpetuòque viret. Ægyptij phaseolos illos in cibo frequentant, nostrisque non minus gustui suaves existunt. Mulieres utuntur decocto cum croco ad excitandos menses: præterea utile est ad tussim, & dispnæam, & ad urinam suppressam movendam.

Lablab Properi Alpini.

CETERVM Londino accipiebam elegantissimum quēdam Phasioli (ut arbitror) fructum à Iacobo Gareto viro humanissimo, cujus iconem & brevem historiam, propter venustatem & raritatem, Lectoris oculis subijcere volui, præsertim cum *Phaseoli ex Indiâ Orientali* inscriptionem haberet.

Phaseolus peregrinus Indicus.

Phaseolus Indicus alter, Mates.

IS autem Pontica nuce paullo minor est, in medio tumidior & pulvinatus, lavis, splendens, durus, solidus, in aquâ subfidens, extimâ parte (qua nimirum suæ vaginæ aut lobi adhæsit) veluti diducto & hianti osculo supernè paullo elatiore & aquilino præditus, duobus duntaxat coloribus cõstans: superior enim pars ab elatiore rostellæ parte, quasi lineâ ad alterius extremitatis infimâ in fructu partem obliquè ductâ, tota utrinque atra est, ebeni nigredine & nitore, inferior verò, omnino aurea, cui admixtum sit paucillû minij, sive præmaturi mali aurei colorem refert, & ut altera nitet. Ejus pulpam describere nequeo, cum confringere noluerim, utpote qui unicus sit, inter reliquos exoticos fructus etiam servandus.

Phaseolus Indicus.

HVC autem rarissimo fructui, alterum, cui Mates inscriptio erat, adijcere libuit, licet illius meis in Garciam notis meminerim, & inter peregrinos fructus decimum ei locū dederim: quoniam tamen ejus pictura meo judicio istic probè expressa non fuit, meliorē hoc loco

Lupinus flavo flore.

loco adponere volui. De varijs autē Phasiolis alijs exoticis vel ab amicis communicatis, vel meo ære redemptis, nos, Deo vitam tribuente, inter fructus exoticos, quorum brevem descriptionem meditamur.

LUPINVS.

CAP. XLII.

LONGO jam tempore Belgicis hortis inquilina facta sunt tria Lupinorum genera: unum videlicet sativū, quo diu aquā macerato, ut amaritudinē deponat, plerūque nationes vescuntur, ut Vlyssipone observabam æthiopica mancipia, & tenuis fortunę homines, & vulgo in medicū usum cedit: bina alia silvestria, quæ neque vesca sunt, neque adeo frequenter in medicum usum recipiuntur.

Sativum non nisi cultum vidi: Silvestrium, dum in Narbonēsi Galliā vivebam, alterum genus, id videlicet quod cæruleo est flore, minoribusq; folijs & fructu constat, inter segetes non procul Mompelio ultra flumen Ledum sponte natum observabam: quod verò flavum habet florem, eumq; odoratū, duntaxat cultum in hortis conspexi ob elegātiā & odoris suavitatē. De illis porro non est mihi nunc sermo, quandoquidem ab alijs plerisque tradita est eorum historia. Icones tamen subijcere libuit, quia de quarto quodam Lupini genere agendum mihi est, ante annum M. D. xcv. mihi non conspecto.

Natum id fuit Lugduni apud Batavos semine peregrinè accepto, crevitq; in cubitalem aut majorem altitudinem, satis firmo scapo & in ramos diviso prædictum: cui, ut in alijs Lupini generibus, inhærebant folia ex uno longo pediculo

Tria Lupi-
norū genera
Belgicis hor-
tis familia-
ria.

Lupini ge-
neris 1111.

pediculo dependentia, septena aut plura, molliora tamen, quàm in eo qui flavū profert florem, paullo etiam latiora, longiorēq; lanugine obsita: flores extremū caulem & ramos, tribus, quatuor, aut pluribus ordinibus ambiunt, verticillatim, aut coronę instar in orbem dispositi, quaterni & quini, ijs qui albi sunt, ferē æquales, sed coloris ex cæruleo purpurascētis & elegantis: quibus successerunt siliquę non dispares vulgari sativo, in quibus fructus illo non minor, verū alterius coloris. Florebat Iulio mēse, semen Septembri maturū fuit.

Cū anno M. D. LXV. è Lusitaniā per Bæturiam in Granatense regnum transirem, memini Februario mense agros Lupino confitos videre, cujus flores albi, aliquid cærulei commixtum haberent: an hujus fuerit generis, ignoro.

PISUM silvestre.

CAP. XLIII.

Lathyrus silvestr. Dod. Clym. Matth.

Nec sarmentis, nec folijs à vulgari pīso, quod in arvis seritur, multum differt: numerosa Pisum silvestre. enim & oblonga ex eadem radice profert sarmenta angulosa, striata, fractu contumacia; folia deinde uncialia, membranacea, viridiāque, bina semper, modò hinc, modò illinc ipsa sarmenta amplectentia, è quorum medio ala extēditur quatuor aut sex foliorum contrario semper situ nascentium, quę in capreolos, quibus sese vicinis plantis implicat, desinit: summa sarmenta in multos deinde ramos dividūtur, qui ex foliorum alis oblongas tenuēsque virgulas promunt, in quibus multi exigui candicantesque flores spicę instar congesti nascuntur, Ciceris sil. Matthioli (quod passim in Pannoniæ & Austrię inferioris pratis atque secundum illorum, quibus cinguntur, sepes sponte creſcit) flosculis perſimiles: quibus excussis, succedunt lobi pīsi vulgaris vaginis paullo graciliores, continentes grana Clymeni Matthioli, sive Lathyrī sil. Dodonęi grani similia, fusca, ingrati saporis, meo quidem palato, qui crudis pīsis aut fabis nunquam vesci soleam: radix lignosa, nigricans, minimi digiti crassitudinem interdum æquat, & tenuibus fibris donata est, perennis, & singulis annis nova sarmenta longè sub terram sese condentia proferens, ante quàm germinet.

Primū mihi cōspecta est hęc planta ultra Dravum flumen in Pannonia inter rāni (cujus Natalis. pars Windische land nuncupatur) jugis arcī Grēben vicinis, anno M. D. LXXIX. copiosè inter saxa nascens: unde postea Ill^{ris} Heros Balthasar de Barryan, qui me in eam Provinciā deduxerat (nam ejus ea arx erat, & pagi aliquot vicini) maturum fructum mihi adferri curavit, quę plerisque amicis cū in Belgicā, tum alibi viventibus communicabam. Subſequentē deinde anno alijs locis Viennę vicinioribus observabam, veluti in silvoso illo monte supra Gumpostkirchen, item supra Pofonium ad Danubium, & in Leytenberg. Floret Iunio, semen maturum est Iulio.

Clymenum
Matthioli.
Lathyr. sil.
Dodonai.
Ervum sat.
Cordi.

SPONTE etiam gramineis locis siccioribusque Pannoniæ, Austriæ & Stiria pratis nascitur Clymenum Matthioli, sive Lathyrus sil. Dodonæi, vel Ervum sativum Cordi: cujus duo genera observabam, latifolium, & angustifolium; illud quidem in Austriâ duntaxat, hoc verò Francofurtensi etiam agro.

Quid verò sit Clymenum Diosc. qui nosse desiderat, consulat Plantarum historiam Fabij Columnæ.

OROBVS PANNONICVS.

CAP. XLIIII.

ERVI, sive Orobi nomen apud rei herbariæ studiosos obtinuerunt aliquot plantæ, quas per Pannonias, Austriam, Stiriam, aliasque Provincias nascentes observabam, & à nemine descriptas memineram, cum illarum historiam proderem. Eam hoc capite repetemus.

Orobus Pannonicus I.

Orobus Pannonicus II.

Orobus Pannonicus I.

MULTOS habebat prior caules ab unâ radice prodeuntes, pedales aut ampliores, firmos, erectos, angulosos, virides, in quibus hinc inde sparsa sunt oblonga & pennata folia, ex senis, octonis aut pluribus folijs mucronatis, trinervijs, uni costæ adnatis, & sibi invicem oppositis, congesta: flores in furculis ex alarum sinu prodeuntibus spicæ instar nascentes, pisi aut viciæ florum æmulos, coloris purpurei elegantissimi, deinde, ubi evanescere incipit, cærulei: quibus succedunt longi cylindracei lobi, fusci, in quibus semen rotundum interdum & exiguum, nonnunquam verò oblongiusculum, varium, quo maturo, lobi dissiliunt, ut in plerisque ejus generis: radix vivax est, longa, nigra, dura, per intervalla extuberans, fibrosa, & ex lateribus novos stolones singulis annis producens. Tota planta acrimoniæ cujusdam particeps.

Orobus Pannonicus II.

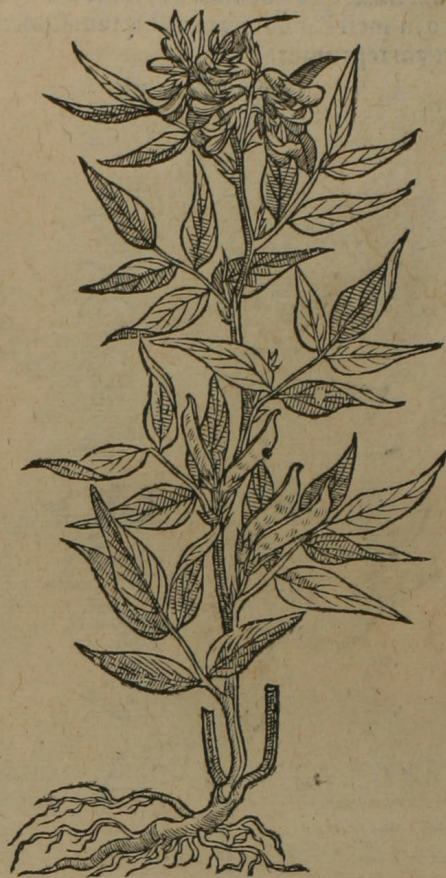
ALTERA tenuioribus & gracilioribus constabat caulibus, firmis tamē, cubitalibus, angulosis, & in multos ramos divisis: folia alata sunt, hoc est, sena, octona, & interdum dena uni costæ in hærentia, Superioris folijs longè minora, & Lenticulæ folijs haud majora, tenella, viridia, gustu amaricante & calidiusculo: flores ex superioribus alis numerosi, longioribus petiolis in hærentes, superioris floribus forma similes, minores tamen, purpurascens coloris, qui vetustate in cæruleum etiam commutantur: lobi sunt longi, nigri, continentes oblongiora majoraq; semina quàm habet superior, subfusca, & maturitate similiter dissilientes atque se contorquentes: radix dura, lignosa, fibrosaque est, in diversa tendens, vivax, & singulis annis plures caules proferens.

Copiosè

Copiosè nascuntur in montanâ illâ silvâ Leytenberg supra Manderstorf, similiter supra Medeling, & omnibus montanis illis silvis quadam serie productis à Danubio ad Alpes, varijs item Pannoniæ locis. Florent Aprili atque etiam Maio: semen autem proferunt Iunio.

Orob. Pannonicus III.

Orob. Pannonicus IIII.

GRACILES promit Tertia cauliculos, rectos, firmos, angulosos, pedales & cubitales: folia per intervalla, uni costæ in hærentia, quaterna plerumque ex adverso sita, erecta, angusta, trium ferè unciarum longitudinis, gustu aliquantulū acido initio, deinde amariusculo, nullis capreolis prædita, quod caules, satis firmi, adminiculis non egeant: flores in longis nascuntur surculis spicæ instar congesti, florum pisi aut vicæ formâ, seni aut octoni, candidi coloris: deinde oblongi lobi, nigricantes, prioris lobis pares, semine nigro, interdum etiam maculoso pleni, qui per maturitatem cum strepitu dehiscunt semen abijciunt: radicibus nititur quinis aut senis minimi digiti longitudine, crassiusculis, Asphodeli, aut Pæoniæ feminae minoris, oblongis bulbis ferè similibus, minoribus tamen, foris nigris, intus albis.

Invenitur magnâ copiâ in pratis non procul Walterstorf, Maurpach, Medeling, & Thermis Badensibus Austriæ vicinis. Observabam etiam in montosis ultra Danubium locis, ad cæduarum silvarum margines. Floret cum superioribus, semenque perficit Iunio.

QUARTÆ, ab unâ radice prodeunt aliquot caules, cubitales, striati, recti, folia alternatim proferentes pennata, quaternis folijs satis amplis & mucronatis constantia (quibus adnascitur aliquando in extremâ alâ quintum) viridibus, per quæ aliquot venæ transversim à medio nervo excurrunt, subacidi quidem initio gustus, sed postea amariusculi: flores ex alarum sinu brevi petiolo insidentes prodeunt quini aut seni, antrorsum spectantes, vicæ floribus non dissimiles, albo colore præditi, qui in binis foliolis sursum reflexis pallefcit, odoris expertes: lobi quales in primo genere ferè, in quibus semen fuscum, majus quàm in reliquis generibus: radix minimè vivax est, sed prolato fructu perire solet, ut plerisque Leguminum generibus accidit.

Raram hæc plantam in Austriâ primùm inveniebam, nec nisi in Alpibus illius Provinciæ nascentem, unde delata, & in hortum translata, altero anno flores mihi protulit Aprili, & Maio, deinde semen. Anno verò M. D. LXXIX. observabam Maio florentem maximâ copiâ in eâ Pannoniæ parte quæ inter Dravum & Savum est flumina in Danubium illabentia, quæq; ob eam causam Interamnis Pannonia nuncupatur, in monte quodam silvofo Grebén arcu vicino.

SECUNDVM porro genus in Belgicis hortis aliquando videre memini, & Aphacæ nomine à

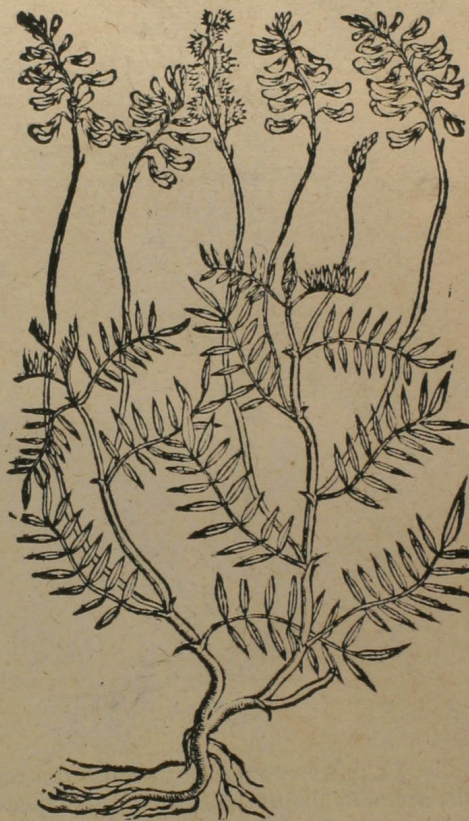
mine à rei herbariæ studioſis appellari. Quartum autem ad Phafeli ſilveſtris, aut Viciæ ge-
nus aliquod commodè referri poſſe exiſtimo.

CETERVM Orobi hiſtoria, mihi in memoriam revocat duas alias ſtirpes, quæ ſemine
ad nos hac appellatione Venetijs primùm miſſo, in Belgicâ prius, deinde Viennæ Auſtriæ
ſunt natæ: quæ quoniam à nemine adhuc deſcriptæ erant, illarum hiſtoriam, Cap. de Oro-
bo in meis Pannonicarum ſtirpium Obſervationibus inferebam, quam eodem capite hiſ
etiam repetimus.

Orobus Venetus.

Onobrichis Dodonæi.

Orobus Pa-
n. 1.

MULTOS ex eadem radice Prior fundit ramos, pedales, angulosos, & ad ſingulas folio-
rum alas, modò in hanc, nunc in alteram partem inflexos, humique, ut plurimum, diffuſos:
folia in ſingulis alis quaterna aut ſena uni coſtæ in hæretia, bina ſemper ex adverſo ſita, nul-
lo extremo impari numero faciènte, Orobi Pannonici primi folijs præne ſimilia, ſed di-
lute virentia: flores oblongis virgulis ex alarum cavis prodeuntibus innascentur, numeroſi,
in comam inflexi, puſilli, quatuor foliolis, ut reliquorum leguminum flores conſtantes, hoc
eſt, ſuperiore latiore ſuſumque reflexo & expaſo, binis minori bus ad latera, quarto infe-
riore cavo, & quodammodo carinato, coloris purpurei: oblongi lobi, mucronati, viciæ lo-
borum præne æmuli, rotundiores & magis teretes, maturitate ruſcentes, ſemen continent
orobaceum, oblongiuſculum, albicantis coloris: radix dura, lignoſa, multis fibris in diverſa
tendentibus donata, vivax eſt, & ſingulis annis frequentiores caules proſert.

Orobus Pa-
n. 11.

ALTERA duntaxat differt à præcedente foliorum & ramorum colore, qui ex viridi pal-
leſcit, & floribus qui prorsus ſunt albi.

Florent Maio menſe, cum alijs plerisque ejuſdem generis.

PLURIMÆ porro aliæ ſtirpes ad Leguminum & ſimilium claſſem pertinentes, ſponte
per Pannoniam, Auſtriam, Stiriam, Moraviam, Bohemiam, aliâſque Provincias nâſcen-
tes obſervabam; quarum licet ſit ab alijs prodita hiſtoria, nomina tamen recensere hoc
loco volui.

Onobrichis
Dodon.
Glandes ter-
reſtres.
Pſeudoapios
Dodon.
Anthillis la-
guminofa.

Gramineis locis, ſiccioribusque pratis naſcuntur Onobrichis Dodonæi, quæ Brabantis
Hanetammeten/ linguâ vernaculâ, id eſt, Criſta gallinacea cognominatur: Glandes terre-
ſtres, ſive Pſeudoapios Dodonæi flore purpureo odorato, alia ei congener luteo flore An-
thillis leguminofa Lobelij, cujus genus purpuraſcente flore Ferrariâ ante multos annos ac-
cipere memini à C. V. Alphonſo Pancio.

In ſilvis.

Glaux vulg. Glycyrrhiza fil. Gesneri.

Galega vulgaris.

In silvis, pratorum marginibus umbrosis, atque etiam interdum in pratis apertis Fœnum græcum silvestre Tragi, sive Gesneri Glycyrrhiza silvestris: Cicer silvestre Matthioli, cuius ante memini, exili candicante flore, folliculis tumentibus, in quibus exiguum semen: & Galega vulgaris, quam nonnulli Rutam caprariam, Fracastorius Onobrichin appellant (quo nomine ejus semen nobis etiam ex Hispaniâ missum & planta nata) sed hæc omnium abundantissimè crescit inter Muram & Dravum flumina, paullo supra eorum confluentes.

Fœnum græc.
fil. Tragi.
Glycyrrhiza
fil. Gesneri.
Cicer sil.
Matthioli.
Galega vulg.
Ruta capra-
ria
Onobrichis
Fracastorii.

ASTRAGALVS.

CAP. XLV.

QVONAM hanc plantam referrem, diu multumque apud me deliberabam: sed nullo veteribus descriptam inueniebam, cujus historia illi per omnia quadraret. Cum verò esset elegans, & nemini ex recentioribus, quod scirem, cognita, ante quàm Stirpium per Hispanias observatarum historiam evulgarem, operæ precium me facturum tum putabam, si illius iconem cum historia, cap. de Astragalo subijcerem: quam simili capite nunc repeto.

CVBITALES autem, & ampliores sunt illi Astragalo (qui primus ordine erit) caules, minimi ferè digiti crassitudinem æquantes, pentagoni, sive angulosi, duri, subrubentes, & lanuginosi: folia lanuginosa & incana, in longa costa ex aduerso semper inter sese opposita, veluti in Viciæ & Ciceris folijs, gustu primum adstringente, deinde fervido: flores copiosi, Lupini aut Fabæ vulgaris florum æmuli, secundum oblongos ramulos seu virgas ex alarum sinu prodeuntes nascuntur serie quadam digesti, albi omnino, sed ante quàm aperiuntur & explicentur ex luteo foris nigricantes: fructum ferè dicitur (nam florentem duntaxat observabam) in lobis Fælo minori Dodonæi similem, qui gustatus, fauces, os, & linguam inflammatione torqueat: eum anno M. D. xcvi. accipiebam à Doctissimo viro Simone de Tovar: radix, pro stirpis magnitudine amplissima, brachialis nonnunquam crassitudinis, palmaris verò longitudinis, deinde in binos aut tres ramos divisa, foris nigra, rugosa, intus candida, dura, & lignosa, ingrati saporis, quæ arefacta, cornu duritie superat.

Astragalus l.

Primum hanc plantam collibus quibusdam supra Vlyssipponem, quos Tagus fluvius alluit, inter vepres observabam, atque mense Decembri eruebam anno sexagesimo quarto supra millesimum & quingentesimum: deinde sub exitum Ianuarij insequentis, silvosis locis non procul Hispali, dum Gades proficiscerer, florentem inueniebam.

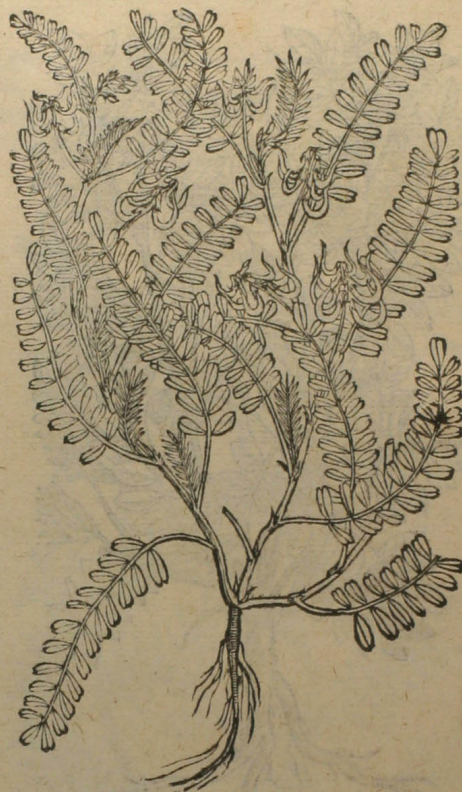
Natalis.

LVSITANI, Alfabea vocabant: Bætica autem, Garavancillos, hoc est, Cicer exile.

Alfabea Garavancillos.

Astragalus Baticus.

Astragalus Mompellianus.

Si facultates, quas ex ejus temperamento contrarias deprehendere licet, non refragarentur, legitimum Astragalum esse censerem, cum cujus historiâ plurimis notis convenit. Videtur porro ea esse, quam Amatus Lusitanus Apocynon facit, & Lusitanis *Atramoços de can*, id est, Lupinos caninos vocari ait.

Apocynon
Amat.
Atramoços
de can.

Astragalus
14.

CETERVM Astragali nomine, multæ plantæ hodie insigniuntur: nullæ tamen, meo iudicio, ad Dioscoridis descriptionem proprius accedere videntur, quàm illa cujus historiam nunc dedi, & alia quàm in Cantabris, Helvetiorum alpibus, atque etiam Pannonicis observabam, ramulis aliquot ex una radice prodeuntibus, gracilibus, interdum surrectis, ut plurimum autem procumbentibus, folijs Ciceris foliorum instar in alâ ordine dispositis, sed rarioribus & longioribus, nec in ambitu serratis, sed valde accedentibus ad Orobanchi primi, præcedenti capitè descripti folia: flore Viciæ aut Ciceris flori simili, ex cæruleo purpurascens, cui succedunt lobi Arachi filiquis fere pares, in quibus semen continetur: radix est tuberosa, nigra, dura, cui propagines adnascuntur sarmentitij radiculis inhaerentes, illi similes, sed minores.

Natales.
Astragal.
Diosc.
Chamaebalanus.
Astragalus
111.

Nascitur in môtibus, quos dixi, vento perflatis & apertis, & eam esse existimo, quam Fabius Columna, pro legitimo Dioscoridis Astragalo, exhibet: multum differentem à Chamaebalano, seu Glandibus terrestribus.

HISPANI aliam quandam plantam proponebant, Astragali quidem facultatibus respondentem: sed formâ radices minimè. Nam tametsi pusilla haberet Ciceris aut Lentis folia, tota incana, cauliculos breves, duros, & in his flosculos pisi florum æmulos, pusillos, congestos & purpureos, summis ramulis inhaerentes: radix tamen, ut plurimum singularis, & nullam affinitatem cum Astragali radice habens, omnino repugnabat.

Natales.

Crescebat ea in vinetorum & arborum marginibus secus vias, per Lusitaniam & Hispaniam. Florebat Aprili.

Onobrichia
Plaça.
Herva de
S. Laurenço.

DOCTISSIMVS vir Ioannes Plaça, Medicus & Professor in Valentiniâ Hispaniæ Academiâ, Onobrichin esse censebat; discrepat tamen historia. Lusitani *Herva de S. Laurenço* nuncupabant: atque illius in clibano siccata pulverem, vulneribus & ulceribus utiliter inspergi asseverabant.

Astragalus
Mompellianus.

Illam aliquando alere memini in horto, dum in Belgicâ vivebam, unâ cum Astragalo Mompeliensibus vocato: sed illa toto triennio ante quàm stirpium in Hispanijs observationum historiam publici juris facerem, perierat. An altera porro adhuc perduret, quæ erat folijs superioris quidem folijs pænè similis, sed minus incanis, majusculis floribus, curvis & inflexis, instar falcis, filiquis; duplici serie semen continentibus subfulvum, rotundiusculum, radice persimili, me latet.

VICIA SILVESTRIS.

CAP. XLVI.

VARIA per Pannoniam, Austriam vicinâsque regiones inveniuntur Vicia silvestris genera, alijs Provincijs etiam communia: duo tamen me observasse arbitror, quæ ali-
bi videre non memini.

Vicia.

Vicia fil.albo flore.

MULTOS ex eadem radice, quæ perennis est, profert Primum genus ramos teretes, striatos, pedales, etiam cubitales interdum, quos ambiunt foliorum alæ, quemadmodum in Viciâ vulgari sativâ & silvestri, sed densiore lanugine obductæ, & quasi incanæ, capreolis, quibus vicino gramini se implicat, extremam alam occupantibus: flores in supernis foliorum alis, terni plerumque, Viciæ vulgaris floribus per similes, candidi coloris, superiore tamen folio, obsoleti coloris venis internè distincto, inferiore foliolo ejusdem coloris: floribus succedunt siliquæ seu vaginæ planæ (quantum videlicet ex illarum rudimentis colligere licuit, nam Maio mense florentem anno M.D. LXXIX. duntaxat observabam) viciæ vulgaris siliquis similes: radix fibrosa est, tuberculisque ut Leguminum pleræque radices vivaces, donata.

Nascitur in arvis desertis apud Chyztreg oppidum Magi viri N. Bamfy, in Pannoniâ situm, olim florens, cum verò istac iter facerem magnâ ex parte exustum, & ob continuas Turcorum in ea loca excursions, omnino ferè desertum, non procul à Kerka fluvio.

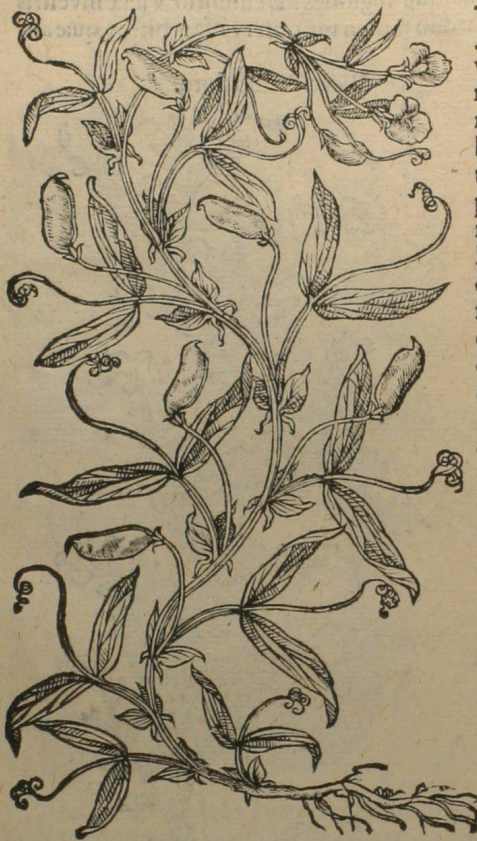
CVBITALIBVS est altera ramis, striatis, lentis, infirmis, & humi, nisi capreolis sese sustineant, procumbentibus, obliquè modò in hanc, modò in alteram partem, secundum foliorum alas, inflexis, è quibus frequentes plerumque ramuli enascuntur: foliorum alæ oblongæ, tenues, deorsum incurvæ seu nutantes, & in binos capreolos desinentes, duodenis, vicenis, vicenis senis, aut pluribus interdum oblongis angustisque foliolis surrectis, & ex aduerso nunc æqualiter, modò inæqualiter nascentibus, præditæ sunt: flosculi elegantes, superioris floribus formâ non dispares, minores tamè, & Onobrichidis quartæ flosculis propemodum respondententes, coloris ex cæruleo purpurascens, viceni nonnunquam aut plures, spicæ instar in oblongis nudis ramulis, ex superiorum alarum sinu exeuntibus, nascuntur: deinde uncialis longitudinis siliquulæ exiguum semen continentes: radix tenuis, latè serpens, & sub tellure se condens, singulis annis novos frequentioresque ramos profert.

Passim in agris & inter vepres, illis se implicans crescit, per Vngariam, Austriam, Moraviam & Bohemiam atque Maio floret.

VNGARI cum superiore, tum hanc (quæ plurimum à Belgicâ vepribus se implicante differt) atque denique omne silvestris viciæ genus, *Waryw borsó*, nuncupant, hoc est, cornicis pisum.

CICERCULA ÆGYPTIACA.

CAP. XLVII.

Cicerula
Ægyptiaca.

Natalis.

Ἰσχυρὸς.
Cicerula.
Ceres.
Pois cerres.
des Sars.
Latyri.

Securidaca vera.

Securidaca
legitima.Securidaca
altera.

NEQUE folijs, neque cauliculis, reliquisve partibus à sativâ vulgari Cicerula valde differt ea, cujus historia hoc capite dare institui: nam cauliculos habet infirmos, & nisi sustineantur, humi procumbentes, in quibus hinc inde bina adnascuntur ex adverso sita foliola, è quorum sinu prodeunt oblongo pediculo innixa bina alia folia angusta & surrecta, ac tandè is pediculus definit in capreolum nonnunquam multifidum, quo sese vicinis herbis & virgultis implicat: flos etiam sativæ flori non dissimilis, sed color diversus, quia qui in sativâ albus, in hac internè elegas est cæruleus, foris ex cineraceo purpurascens: quo defluente subnascuntur in longis tenuibusq; petiolis alata vel supernè pinnata filique seu lobi, in quibus bina, terna, rarò plura continentur grana, domesticæ cicerulæ granorù magnitudine, inæqualia, frequentibus nigris maculis insignita: radix, ut in ejusmodi stirpium generibus, tenuis, non vivax.

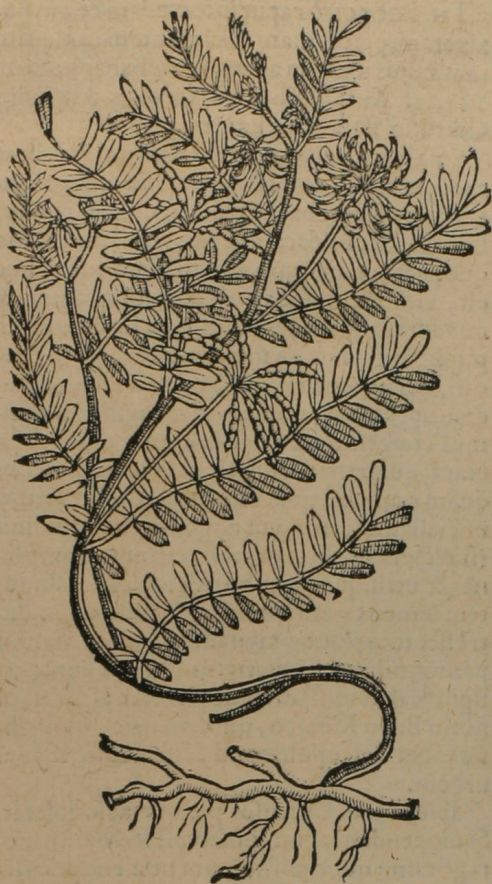
Primum mihi nata est hæc planta Viennæ Austriæ anno M.D. LXXXVII. semine in Ægypto lecto, & Constantinopoli misso. Flores tulit Junio & Julio, atq. etiam in Septembrem usque: semen maturum fuit Augusto & Septembri. Natam etiâ arbitror plerisque amicis, quibus semen communicabam: nam & Francofurti singulis annis provenit, flores tulit & semen maturum produxit.

GRÆCIS porro vocatur hoc legumen *Ἰσχυρὸς*, Lathyrus: Plinio & Columellæ, Cicerula, (sativam intelligo) Galli *Cerres* & *pois cerres* appellant: Parisienses, quorù agro abundè colitur, *des Sars*. An verò quam describo, ea est, quam Bellonius cap. XIX. lib. II. Observationum inter legumina recenset, & à Græcis vulgo *Latyri* appellari scribit? certè ipsa appellatio ad Græcam alludit.

SECURIDACA. CAP. XLVIII.

ALIVOT plantas in meis peregrinationibus observare memini, quæ nō incommodè, meo judicio, ad Hedisari sive Securidacæ historiam referri possent arbitror.

MULTOS, atque oblongos ex eadem radice fundit Prima caules, humi diffusos, viti des, striatos, intus cōcavos, valde ramosos: folia alata, è multis foliolis, cōjugatim, & æquali, contratio tamen, situ uni costæ inhaerentibus, constantia, solo extremo impari, Hedisari legitimi folijs perquam similia, amari saporis: è singulis superiorum florum alis, oblongi pediculi prodeunt, coronam flosculorù legitimi Hedisari floribus formâ similium graviterq; odoratorum sustinentes, non flavi, ut illi, coloris, sed varij: nam superiora folia, carnei, ut sic appellem, sunt coloris, hoc est, blandè & dilutè rubentis, laterum alæ niveæ, & carina infima, licet alba, rostro est purpureo: filique flores subsequentes, non sunt planæ, sed teretes, oblongæ, rostratæ, internodijs distinctæ, quemadmodum Polygalæ Valentinae filiquæ, continentès subrufum semen, oblongiuscu-

longiusculum, saporis non minus amari quàm legitimi semeni : radix tamen, non annua ut illius, sed maximè vivax & fibrosa, longè latèque sub terrâ se condens, & vicina loca occupans, atque etiam è tenuissimis fibris renascens.

Vulgarissima hæc est per universam Pannoniam, Austriam, Stiriam, Moraviam atque Bohemiam, cum in pratis, tum in agris, & secūdum vias. Floret Iunio, interdum totâ etiam æstate: semen maturum est Iulio & Augusto. Variat etiam interdum floris colore, qui vel totus candidus est, vel exalbescit, vel intensius purpurascit.

ALIQUANDO nobis in Belgicam missum fuit hujus semen, Galegæ alterius nominæ, cum qua, siliquaturn facie duntaxat affinitatem habet: mihi multis notis Hedyfarum referre videtur, exceptis corniculis & semine, quæ, ut dixi, plana non sunt.

SE D aptius forsitan Hedyfari descriptioni conveniet ea planta cujus iconem & descriptionem cum alijs stirpibus à C.V. Thoma Pennæo accipiebam, quam Dioscoridis Securidacam esse ipse censebat.

CVBITALIS, eo teste, est planta, aut altior, multos caules ramosos ab radice lignosa & perenni emittens, foliaq; habens ciceris modo secundum oblongum nervum binatim disposita, uno impari extremitatè ejus tenente, cicere minora: flores in summis caulibus glomeratim coherentes, ex candido rubentes: siliqua fusci coloris, securis formam quam nos *bylhock* vulgo appellamus (anglicum est vocabulum *bylhock*, quo putatoriam sive arborariam falcem exprimunt) probè referentes, vel cultri genus quo nostri & Belgici sutores uti solent: singulæ siliquæ unicum semen ejusdem figuræ continent. [ex sicca tamè planta, quam mihi communicabat, discebam, siliquas nonnunquam longiores esse, & supra securiculam seu falcem illam, alium articulum longiorem obtinere, qualem extrema superioris siliquæ habent, quem admodum in icone addi curabam] Tota amara est, præsertim siliquæ & semina.

Crescere aiebat agro Genevensi non procul à Ponte tremulo, inter dumeta, nusquam alibi ipsi conspectam.

AD ἡδυσάρου ἢ πελεκινῆ Græcis, Hedyfari & Securidacæ Latinis dictæ, classem referri posse arbitror has plantas. Nullius tamen semen aptius veterum securim meo judicio refert, quàm ejus quæ ab omnibus Hedyfarû legitimum cèsetur, & aliquot locis inter segetes sponte nascetum in meâ per Hispaniam peregrinatione observabam, quam ob causam ejus iocum initio capitis hujus præfigere volui. Nam infra Madritium secures videre memini, quæ huic semini essent simillimæ, nempe in medio quâ manubrium traicitur, & adaptatur, crassiores, & utrinque in planam aciem desinentes.

Natalis.

Galega altera.

Securidaca Pennæi.

Natalis.

ἡδυσάρου.

Hedyfarum legitimum.

Securis Hispanica formæ.

IN hoc

Securidaca peregrina.

Hedysarum
peregrinumScolopendria
leguminosa.

Onobrichis 1.

Onobrichis 1.

Danub.

IN hoc porrò caput inferendam etiam du-
xi, raram, peregrinam & elegantem eam plan-
tam, cujus iconem ad me mittebat anno M.D.
XCIIII. Amplissimus vir Iacobus Antonius
Cortusus Patavinus Patritius.

STATIM verò à radice (quantum videlicet
ex icone nullis coloribus expressâ colligere li-
cebat) se spargebat ea plâta in multos ramos,
striatos, Securidacæ alterius ramis similes, ad
quos nata erant simili modo alata folia, hoc
est, vicena aut plura uni costæ inhaerentia, &
ex adverso sibi opposita: ex horum autem alis,
prodibât alij ramuli similibus alatis folijs præ-
diti, qui summo fastigio flores tulerât (ut qui-
dem apparebat, nulli enim expressi erant) si-
mul congestos, deinde siliquas (ut expressæ
erant) quaternas, quinas, aut plures, alterius
quàm omnium quas unquam viderim, forme,
uncialis nimirum, aut amplioris longitudinis
(si pictura fideliter expressa est) angustas, pla-
nas, & utrinque in ambitu dentatas: quale au-
tem semen continerent, cujus temperamen-
ti esset tota planta, viviradixne, an quotannis
periret, nihil erat adscriptum: sed id duntaxat
significabat missam fuisse plantam à C. V. Ho-
norio Bello Medico, qui eam nascentem ob-
servabat in scopulis apud Sebenicum Illyrici
urbem.

Ipse autem Cortusus picturæ adscripserat,
Scolopendria leguminosa, vel Hedysarum pe-
regrinum: quod postremum nomen aptius il-
li convenire videtur.

Biennio post mittebat ipse Cortusus plantæ
resiccatæ fragmentū aliquot flores & siliquas
retinēs, ex quo hanc iconē exprimi curabam.

ONOBICHIS.

CAP. XLIX.

AD Onobrichidis classem reduci posse
existimo eas stirpes quas hoc capite de-
scribere instituimus, quoniam illi quodam-
modo affines esse videntur.

CVBITALES plerumque habet Prior caules,
frequentes (si vetusta sit planta) rotundos, du-
ros, humi procumbentes, in quibus frequen-
tia folia lenti similia, angusta, hirsuta seu la-
nugine quadam obducta, quindena subinde,
& totidem alia ex adverso uni costæ adhæren-
tia, uno impari extremam alam occupâte, gu-
stu amaro & ingrato: ex alarū cavis exoriun-
tur ramuli similibus folijs septi, ex quibus do-
drantales exeunt pediculi striati, ferētes mul-
tos flores, trifolij florum æmulos, oblongiuscu-
los, eleganti purpurâ nitentes, inodoros, cōfer-
tos, & veluti spicâ trium interdum unciarum
longitudinem æquantem efficientes, nonnu-
quam etiam longiorem, præsertim quando in
semen abeūt, quod bifidis brevibus turgidiuf-
culisq; vasculis continetur exile, nigrum, du-
rum, sapore ingrato ut alia legumina. radix illi
magna, longa, dura, in obliquas nonnullas fi-
bras sese spargens, & subinde ad cauliculorum
exortus recentes fibras agens, vivax & perēnis.

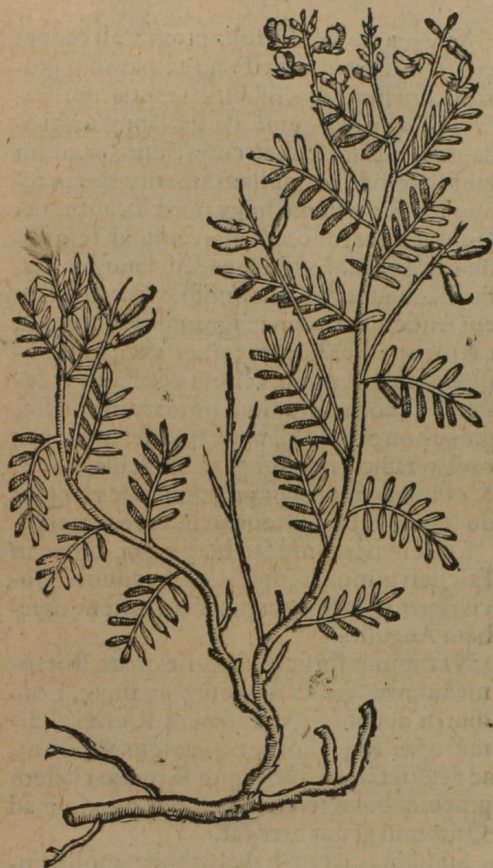
Frequentem inveniebam ad Danubij ripas,
supra

supra Pofonium, arido solo, apud Petronellam oppidum (quod nonnulli, ex loci situ, rudibusque antiquis Carnutum veterum esse coniiciunt, à Plinio numeratum inter Pannoniæ urbes) ad viarum margines, & frequentissimè toto illo itinere ad Badenses thermas tendente, multisque alijs circa urbem Viennam Austriæ locis, tam citra quàm ultra Danubium.

Flores proferebat Maio, Iunio, & Iulio, interdum etiam Augusto, quo etiam tempore semen maturum legebam.

Onobrichis II.

Onobrichis III.

MULTOS ex eadem radice promebat Altera vimineos cauliculos, pedales, nonnunquam etiam longiores, humi fufos, crebris nodis distinctos, & in his alata folia, hoc est, tredecim, quindecim, septem & decem, aut pluribus & oblongis foliolis uni costulæ inhærentibus constantia, extremo semper impari numero faciente: prodeunt deinde ex alis tenues pediculi seu virgulæ, flosculos in spicam confertos ferentes, Pisi aut Viciæ florum formâ, sed longè minores, colore dilutè cæruleo, vel ex cæruleo purpurascens: his succedebant exiles siliquæ quasi duplicatæ, continentes pusillum semen renis formâ, nigrum: radix minimi digiti crassitudinem fere æquabat, dura, lignosa, cõtorta, obliquè se spargens, & altè sub terra se condens, rarisque fibris donata, quæ summâ parte in aliquot capita extruderabat, è quibus singulis annis novos cauliculos fundebat.

Onobrichis I.

Rara est, nam paucas duntaxat plantas inueniebam publica via secundum orbitas, inter Schweket & Göttestorf infra Viennam Iunio florentes anno M. D. LXXX. & illum præcedente, non procul à Znaim Moraviæ oppido, dum Pragam, & inde per Germaniam in Angliam proficiscerer. Etiam in hortum translata florebat toto Iulio & subinde semen proferebat.

SESQUICVBITALIBVS assurgebat Tertia ramis, rectis, firmis, duris, viridibus, in quibus folia Lentis, siue Viciæ silvestris, longa, angusta, duodena aut quindena, & totidem ex adverso, eidem costæ adhærentia, uno etiam quod extremæ costæ infidet, impari, lanugine obsita, gultu ingrato & amaro, deinde nonnihil acris: ramuli extremo caule ex alarum sinu prodeuntes, palmares, striati, in dodrantes spicas flosculorum trifolij flores æmulantium, oblongiusculorum, pallidorum desinebant, quibus impressi nigricantes quidam radij: his succedebant siliquæ Prioris siliquis similes, mucronatæ, duobus valvulis constantes, in quibus semen fœnogræco pænè simile, sed minus & nigrum: radix crassa, dura, lignosa, longa, aliquot fibris donata, candicans, perennis.

Onobrichis II.

Valde rara & hæc est, duobus duntaxat locis mihi conspecta, ad Hamburgum videlicet urbem, duobus supra Pofonium (vulgo Presburg) miliaribus, & ad oppidum Fischmuntz ad Fischam

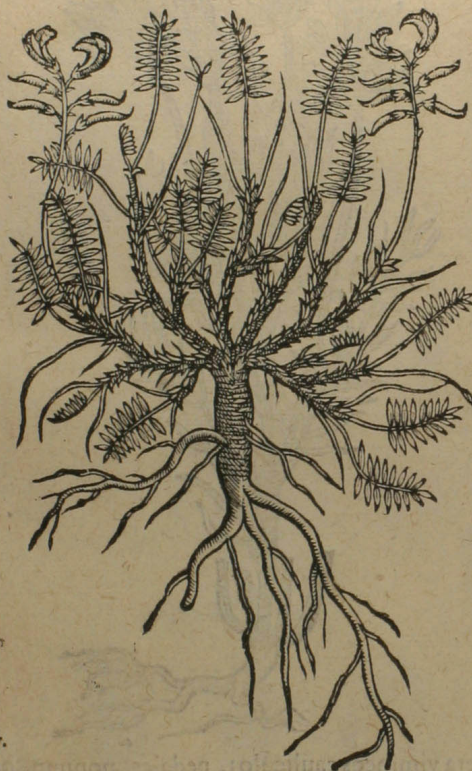
Natalis.

ad Fischeam flumen situm paullo supra quàm in Danubium se exonerat, publicâ viâ, unde singulares plantas singulis locis duntaxat eruebâ florentes Maio mense, anno M. D. LXXIIII. atque biennio post.

In hortum translata, Maio etiam floruerunt, atque totâ deinceps ætate: Augusto semen, sed ægrè admodum protulerunt, nimium videlicet properè caducis magnâ ex parte floribus, ante quàm in siliquas formari possent, ipsa planta, uti conijcio, luxuriante præ nimia soli pinguedine & humiditate.

Onobrichis 1111.

Onobrichis
1111.

Natales

Onobrichis v.

QVARTA multa folia promit ab eadem radice, Lenticulæ aut Tragacathæ folijs proxima, uni similiter costæ in hærentia, molliora tamen, viridia quidẽ illa, sed lanugine quadam candicante pubescentia, lento primùm gustu, deinde nonnullam amaritudinem relinquente, postremò linguam vellicante: nascuntur inter foliorum alas cauliculi ferè dodrantes, supini, exiles, quadam lanugine obducti, aliquot flosculis onusti, vicinæ silvestris aut lenticulæ florum magnitudine, colore ex cæruleo purpurascens: quos excipiunt siliquæ pusillæ geminis cellulis constantes, semine (quodd cum adhuc immaturum esset, probè non potui observare) plenæ: multas ex eadem radice, quæ longa crassiusculaque est, & obliquas fibras agit, propagines & ramulos dodrantes, humi fufos, in latera emittens.

Crescit in summo Sneberg jugo, atque in Etscheri summis scopulis, quibus duobus locis florentè & siliquas jam formantem eruebam Augusto.

NEC minus forsitan rara erit, quàm Britannicâ anni M. D. LXXXI. peregrinatione, Londini in doctissimi viri Ioannis Richæi pharmacopæi Regij horto nascentem videbam, ad descriptarum hoc capite stirpium classem proculdubio referendam, cum proximè ad Quartum genus accedat.

Similima etenim habebat folia, mollia, incanâ lanugine pubescentia, ut Tragacanthæ legitimæ folia, & eodem modo uni costæ in hærentia, quindena & plura, interdum etiam

vicena quina, uno extremam costam occupante: cauliculi tamen in hac oblongiores sunt, fusco cortice tecti, lenti, fractu cõtumaces, humi fusi, & plerumque nudi, qui extremâ parte frequentes ramulos suis alatis folijs onustos proferunt, & in unciali villosoque pediculo multos flosculos in caput & globum congestos, Tragacanthæ floribus proximos, candicantes, deinde membranaceas siliquulas ervi siliquulis minores, & Dorycnij vulgariter nuncupati sive Hispanici valvulis pares, singularia semina scænogræco similia continentes.

Florebat Iulio & Augusti initio: semine deinde Londino ad me misso & terræ commisso natæ plantæ, quæ feliciter & flores & semen insequente anno protulerunt.

A nullo autem descriptas fuisse has stirpes existimo, ante quàm Plantarum in Pannonia vicinisque Provincijs observatarum historiam in lucem emitterem: nec etiam nomen vulgare ullum aut facultates à rusticis vel alio quopiam intelligere tum heuit.

Si quis verò non inter Onobrichides; sed inter Astragali congeneres plantas, præsertim duo postrema genera, cum quibus magnam similitudinem habere videntur, referre malit, Astragali sunt: prior Alpinus, alter peregrinus.

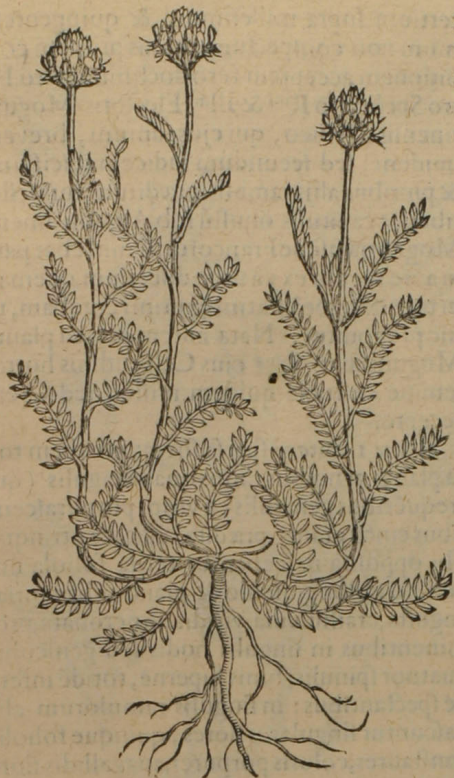
Astragal.
alpinus.
Astragal.
peregrinus.

GLAUC.

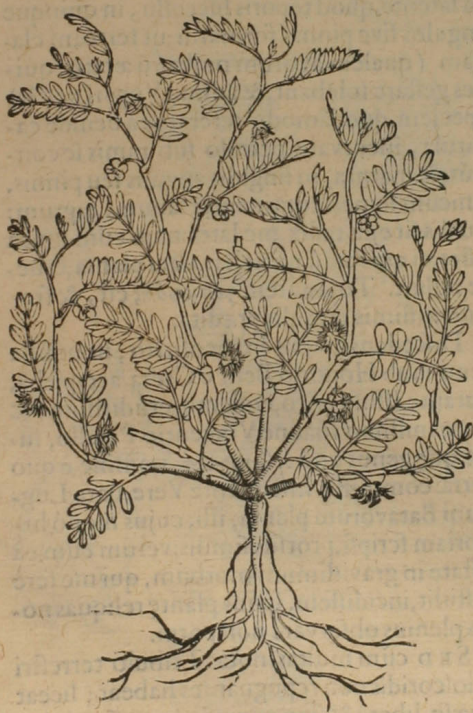
CAP. I.

MULTAS plantas Glaucis nomine, à Recentioribus proponi, & describi non ignoro: nullam tamen adhuc (meo quidem iudicio) magis ad Glaucis historiam à Dioscoride traditam, respondentem videre memini, eâ quæ à me hic exhibetur.

TERNIS autem, vel quaternis à radice affurgit cauliculis, dodrantem altis, gracilibus, incanâ lanugine pubescentibus: folijs serie quadam secundum costæ longitudinem utrinque digestis, sive ala foliorum illos vestiente, Onobrichidis, aut Astragali prioris in modum, mollioribus tamen, supernè virentibus, infernè canâ lanugine obfritis, gustu nonnihil amaro: flos

Tribulus terrestris πρώτος Theoph.

ro: flos extremo cauliculorum fastigio innascitur confertus, capituli, spicæ brevioris & obtusæ instar, Glycyrrhizæ vulgaris florum forma, & colore perquam similis: radix candicans est & exilis, quæ, an vivax sit, asserere nequeo.

Nusquam enim alibi, quàm ad ripas fluminis Thormis Salmanticæ alluentis, paullo infra eam urbem observabam, nomine vulgari carentem, mense Iunio: verum is locus procul à mari distat, juxta quod Dioscorides Glaucem nasci tradit.

GRÆCIS γλαύξ perinde atque Latinis Glaux appellatur hæc planta: quæ appellatio, si quibusdam minus probabitur, permittant quæso Glaucem Hispanicam à Clusio nuncupari tantisper, donec magis aptum nomen invenerit.

DIOSCORIDES porrò Glaucem cum hordeaceâ farinâ, sale & oleo coqui ait in forbitione, ad revocandam extincti lactis ubertatem.

TRIBULVS TERRESTRIS.

CAP. LI.

HERBA est Tribulus terrestris, multis viticulis gracilibus, humi stratis, prælongis, cubitalibus plerumque, quas frequentes nodi distinguunt, prædita: quibus adnascuntur alata folia, seu numerosa foliola uni costæ inhærentia, Ciceris foliorum instar, quibus valde similia sunt, subacri gustu cum quadam adstrictione flores ex singulis foliorum alis nascuntur longis petiolis innixi flavi, Potentillæ floribus formâ pares, sed minores: fructus ejus quinquepartito divisus (quatuor autem spinis singulæ divisuræ quæ gibbæ & dorso eminenti sunt, constant) sub folijs latens, in quo totidem semina: radix interdum minimi digiti crassitudinem æquat.

Ad arborum semitas, in quibus Melopepones Salmanticæ seruntur, frequentissimè provenientem reperiẽbam, hortulanis valde molestum & exosum, quoniam fructus ejus (qui per maturitatem faciliè de plâta decidit) firmis aculeis pedes illorum nudi graviter offendunt. Florebat istic Iulio, semen verò Augusto & Septembri maturum. Memini etiam olim Mompeliano agro observare, sub ipsis ferè urbis mœnibus inter oliveta.

ESSE autem hanc plantam Dioscoridis πρώτον χειρσαῖον, id est, Tribulum terrestrem, affirmare non velim: sed optimè quadrare videtur alteri ex terrestribus Theophrasto descripto lib. vi. Historiæ Plantarum cap. v. πρώτον χειρσαῖον, tametsi hic non sit valde præcox, locis saltem quibus sponte nascentem observabam.

Hispani abrojos appellabant.

SALMANTICENSES ejus decoctum ad pituitam crassosque humores incidendos & evacuos felici successu clysteribus injeci prædicabant: cum tamen Galenus terream & frigidam qualitatem Tribulo terrestri tribuat, Dioscoridem nimirum secutus.

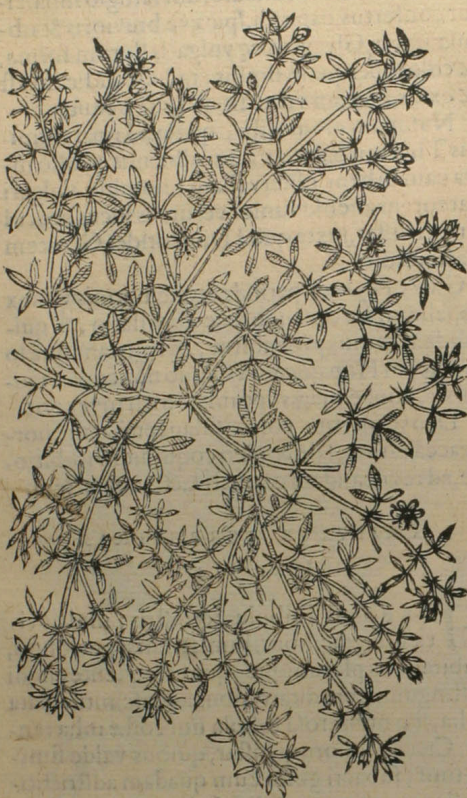
TRIFOLIUM SPINOSUM Creticum.

CAP. LII.

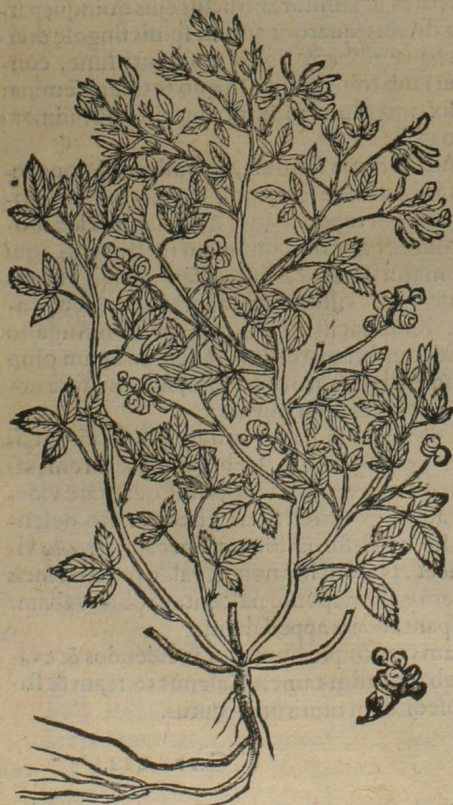
PORRVS novum & elegans est hoc Trifolij genus, à quo stirpium quæ inter trifolia recenseri possunt, historiam auspicari volumus: certè mihi ante annum nonagesimum

Trifolium spinosum Creticum.

ejus historia.

Medica legitima.

ἰσχυρὸς
χερσαῖος
Cretensium.τριβόλος
χερσαῖος
Dioscoridis.Medica legi-
tima.

tertium supra millesimum & quingentesimum non conspectum: cujus primam cognitionem acceptam fero doctissimo viro Petro Spehrerio R^{mi} & Ill^{mi} Electoris Moguntinensis Medico, qui ejus ramum, brevem quidem, sed secundum radicem rescissum, & pluribus alijs ramulis præditum, suisq; floribus & capitulis onustum sub Augusti finem, Moguntia usque Francofurtu mittebat paulo ante meum ex eâ urbe discessum, quem in in tabellâ lignea statim exprimi curabam, ut hic proponitur. Nata autem erat ea planta Moguntia in R^{mæ} ejus Celsitudinis horto, semine ex Italia quidem misso, sed Creta accepto.

HVM I autem sparsa fuerat in orbem tota planta, tenuibus ramis quadrangulis (qui frequenter geniculis ex viridi purpurascens cincti erant) prædita, ad quæ utrinque sibi opposita nascebantur terna foliola uni petiolo oblongiusculo & plano inhærentia, angusta, crassiuscula, viridia, mucronata, prominentibus in singulis nodis seu geniculis, quatuor spinulis, binis supernè, totidè infernè spectantibus: in singulis ramulorum alis nascuntur singulares flores, quinque foliolis constantes, coloris purpurei, anagallidis flore majores, quorum medium occupant decem staminula flavo apice prædita, capitulo inter ea latente, quod tēporis successu, in quinque angulos sive pinnas formatur, ut ferream clavam (qualem avorum nostrorū ætate equites gestare solebant, & adhuc Vngari gestant) speciem quodāmodo referat: ea deinde capitula, incurvato petiolo sub ramis se condunt, & matura, in singulis angulis seu pinnis, unicum semen continent, planum, nigrum: qualis sit ejus radix, me latet: nam cum unica esset, ei qui ramū mittebat, nata planta, erueri noluit. Tota autem ὀνισαῖος ἡς est, & frequentissimis ramulis prædita.

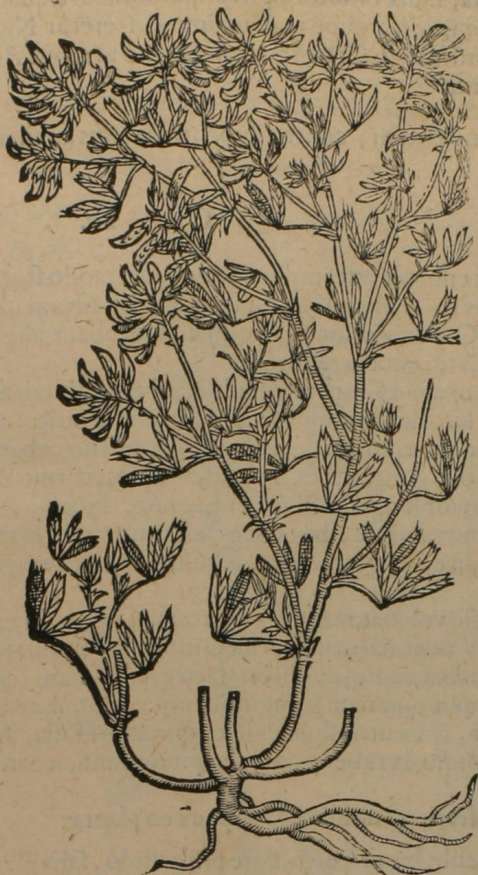
Discedens autem Francofurto, nonnulla semina ab Honorio Belli à Creta accipiebā, curante Illustri viro, eodémq; eruditissimo & humanissimo Ioanne Vincentio Pinello, inter quæ genus unū ὀρεῖτο χορτο nomine, è quo terræ commissio insequente Vere, nata Lugduni Batavorum planta, illi, cujus modò historiam scripsi, prorsus similis: verum cum eâ æstate in gravissimum morbum, qui me ferè sustulit, incidissem, ipsius plantæ reliquas notas plenius observare non potui.

SED cum multas notas Tribulo terrestri Dioscoridis non repugnantes habeat (liceat quæso liberè & sine præjudicio meâ opinionem in mediū adferre) hærebā, an legitimus Dioscoridis τριβόλος χερσαῖος esset, aut saltem ad genus ejus aliquod referri posset.

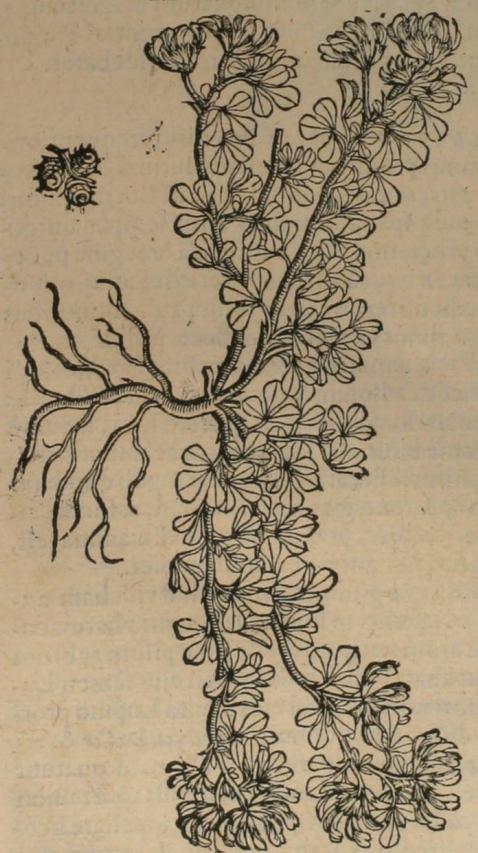
MEDICA FLAVO FLORE.

CAP. LIII.

LEGITIMA Medica non modò varijs Hispaniæ locis sponte crescit: sed etiā ple-
risque diligenter colitur in pecudum pabulum, sed maximè equorum, vice fœni, ut quod, propter

Medica marina.

propter ubertatem, singulis annis aliquoties demeti possit. De illâ autem nobis non est sermo (nam à plerisque tradita est ejus historia) sed de aliâ quadam sponte etiam nascente, quâ in meis peregrinationibus observabam. Placuit tamen legitime iconem Lectoris oculis etiam subijcere.

MULTOS porrò Medica, de quâ nobis sermo, ex eadem radice profert ramos cubitales, aut longiores, humi plerumque fufos, teretes, viminales & flexibiles; in multas alas divisos, folia terna uni petiolo inhærentia, Legitimæ Medicæ folijs respondentia, & dorso eminente, sed longè minora: flores in extremis ramulis confertos, alterius floribus formâ pares, flavo tamen colore, non inodoros: cornicula deinde plana contorta, corniculorum legitimæ Medicæ instar (quæ perperam à pictore fuere expressa) angustiora tamen quàm illa: in quibus grana sativæ granis similia continentur, sed paullo minora: radix legitimæ radici par, crassiuscula, latè sparsa, fibrosa, perennis, singulis annis novos caules profert.

Nascitur tota Pannoniâ, Austriâ, Moraviâ, & quibusdam Bohemiæ, Norici, Franconiæque locis. Floret autem Junio & Julio.

MEDICA MARINA. CAP. LIIII.

CAULES sive ramulos habet hæc Medica tres aut quatuor pedales, humi fufos & procumbentes: folia Trifolij, aut Cytisi Maranthæ folijs minora, quæ, cū ramulis, tomentosâ lanugine obsita sunt: flores extremis ramis inhærentes suis petiolis, ex alarum sinubus exiliunt quini aut seni simul congesti, Medicæ aut Sertulæ campanæ florum formâ, coloris flavi: siliquæ deinde glomeratæ & contortæ sive inflexæ, in quibus semen continetur subrufum, Medicæ semini simile: radix crassiuscula, perennis seu vivax, ex candido pallefcit.

Provenit hæc passim in Hispaniâ & Galliâ Narbonensî, ad Mediterranei maris littora: inveniebam etiâ in Oceani littore, ad Tagi fluminis ostium, ad D. Ioannis propugnaculum nondum tunc absolutû, & Caxcays, sub Olyssipone Decēbri florentem anno M.D.LXIII. Floret alioqui æstate & Autumno, & subinde semen profert. Apud Belgas sata, à quibusdam rei herbariæ studiosis colebatur ante meum in Austriam abitum, longioribus tamen ramis, neque adeò densâ canavæ lanugine obductis (ut pleræque stirpes è suis natalibus translatæ, degenerare solent) serius etiam florebat, & rarò semen dabat.

MARINAM Medicam nuncupabam, quod Medicæ cū sit similima, maritimis locis Meridiei præsertim obversis nascatur.

Cū anno M.D.LI. in Galliæ Narbonensis maritimis eam plantam primū conspicerem & legerē, parum abfuit, quin Helenium Ægyptium Cratevæ Dioscoridi cap. de Hele-

nio descriptum, esse mihi persuaderem: multas enim habere videbam notas, quæ ad Helenium illud accommodari possent, ut sunt cauliculi interdum cubitales, per solum diffusi & repentes,

repentes, folia Lenticulæ numerosa & crebra, radix minimi digiti crassitudinem æquans, pallidiuscula, per ima tenuis, supernè crassior: præterea, quod in maritimis nasceretur. Nam licet Dioscorides corticem nigrum radici attribuat, in Cratevæ exemplari nō inveniri Anguilara scribit. Nihil tamen in re dubiā affirmo.

Facultates. CETERVM Ægyptij Helenij radicem in vino potam, contra serpentium ictus auxiliari testis est Dioscorides.

OXYTRIPHYLLON quorundam.

CAP. LV.

*Oxytriphyllon Scribonij.
Lotus silvest.*

DV M Mompelij vivebam, Trifolij genus cubitale aut amplius, & quodammodo fruticans observare memini ad lævam pontis Iuvenalis quā ad Grammontiam silvam iter est, ad Ledi fluminis ripam, quod nonnulli Oxytriphyllon Scribonij nuncupabant, aliqui

Oxytriphyllon diapex.

Lotum silvestrem: nec defuerunt qui inter Cytisi genera referrent. SIMILEM porro ferè plantam (si non eandem apud Granatenfes observabam cubitali altitudine, & multis ramis præditam, per quos secundum nodos & ramulorum divaricationes sparsa erant terna semper folia, uni petiolo inhærentia: flores summis ramis nascebantur, pusilli, candicantes, in globum quodammodo congesti: quibus succedebant cornicula sive lobi semen exile rotundum, nonnunquam oblongiusculum continentes. Ejus autem plantæ duplex erat genus: unum candidioribus ramis & alba radice: alterum caule & ramis ex albo purpurascens, similiter & radice, quæ tamen in quibusdam plantis magis rubere videbantur.

Perempsanam Arabum.

Enzivar.

Facultates.

Lotus fruticosus.

Granatenfis quidam Medicus Lagopum esse volebat, refragantibus tamen notis. Ioannes Plaça Medicus & Professor in Academiâ Valentinâ (nam & Valentino regno frequentem observabam) Perempsanam Arabum vocabat, eamq; duplicem faciebat: primam humidis nascentem, Granatenfi similem: alteram montanam lanuginosamque. Granatenfes Mauritani *Enzivar* suâ linguâ appellabant, & ex utriusque radice, quæ satis crassa, & magnæ adstrictionis particeps est, præsertim autem ex rubescente, serapium conficiebant ad dysenteriam utile.

Hujus semen deinde ex Italiâ missum Loti fruticosi nomine & natæ ex eo plantæ.

Lotus pratensis filiquosus.

TRIFOLII autem genus illud teretibus viticulis humi sparsis, flore pisi pallido, satis magno, folijs perpetuo ternis uni pediculo inhærentibus, & molli lanugine pubescentibus, rarius per viticulas sparsis, quod Mompelliani, dum istic vivebam, à filiquarum magnitudine,

Lotum pratensem filiquosum cognominabant, maximè frequens est in omnibus Pannoniæ & Austriæ pratis: sed Narbonensi paullo durius, quantum quidem mihi videbatur.

Lotus filiquosus rubello flore.

Lotus filiquosus rubello flore.

Pisum rubrum.

*Lupinus ruber.
παρανόθος.
πράλος.
πτερυγός.
πτεράπτερον.*

Sandalida.

ILLIUS verò genus invenitur frequentioribus ramis præditum, humi ut plurimū fufis, quorum extremitates nōnihil sese attollūt, in quibus hinc inde sparsa sunt folia terna semper uni petiolo inhærentia, mollia & quadā lanugine pubescentia, ex quorū alis, breves crassiusculiq; oriuntur pediculi ternis etiam folijs paullo minoribus præditi, binos ut plurimū flores sustinētes, florum Viciæ æmulos, eleganti colore præditos, qui ad sericum villosū saturè rubrum accedit: illis succedunt longiusculæ filiquæ seu lobi, supernè & infernè binis alis satis magnis ac sinuosis præditi, quibus resiccatis, lobi quadranguli quodammodo apparent, granāq; continent, rotunda, cineracei coloris, piso minora: radix annua est, quam subsequens hiems tollere solet.

Noribergæ primum genus illud videbam anno M. D. LXXIX. in horto Oellingeri pharmacopœi & atomatarij ejus urbis: ipse pisum rubrum nuncupabat: postea missum fuit ejus semen Lupini rubri nomine, licet ejus planta Lupino prorsus sit dissimilis: nonnulli τετραγωνόλεον & τετραλόφον cognominarunt ob filiquam quatuor alis sive cristis præditam: non minùs aptè tamen πτερυγός ην ή τετράπτερον forsitan appellare liceret. Postremo ex Italiâ missum aliquoties ejus semen *Sandalida* appellatione.

CRESCE-

CRESCEBAT etiam in ejusdem Ocellingeri horto Trifolij quoddam genus satis amplis folijs pro plantæ exiguitate, quod à magnis & membranaceis vesiculis quibus semen cum suo pericarpio continetur vesicariam appellabant, etiam Mompelij, ubi in nudis & petrosis quibusdam collibus cum Hyacintho autumnali minore aliquoties eruere memini. Id postea plerisque Germaniæ hortis vulgare factum.

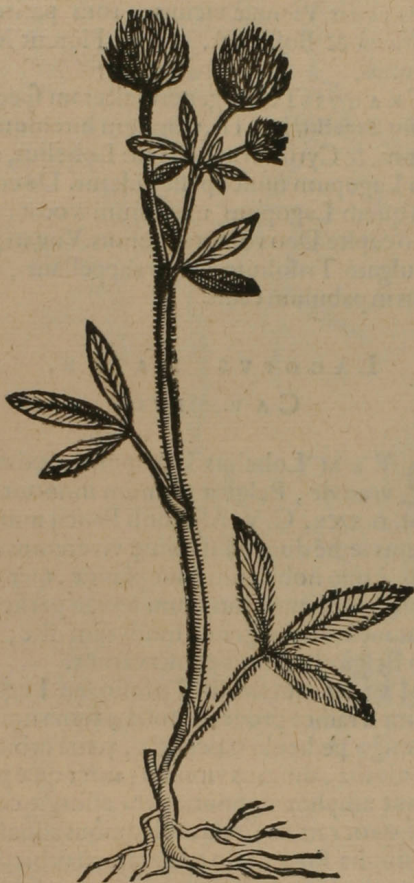
TRIFOLIUM MAIVS.

CAP. LVI.

VARIA sunt Trifolij genera: sed tria majora, spicæ forma & floris colore inter sese differentia passim in Pannonia & vicinis Provinciis nascentia observabam.

Trifolium majus I.

Trifolium majus III.

PRIMUM ternis, aut quaternis interdum assurgit virgis aut cauliculis, pedalis, firmis, rectis, teretibus, circa quos nascuntur rara folia, oblonga, angusta, dura, nervosa, carinata, & dorso elatiore, terna semper ab uno exortu prodeuntia, ut in reliquis Trifolij generibus, incana, in ambitu veluti dentata, ab radice frequentiora, & majora: flores extremis ramulis, in quos cauliculi separantur, inhaerent parvi, frequentes, conferti, & spicam quodammodo formantes, albo colore, & nonnullo odore præditi: radix vivax, minimi digiti crassitudinem æquans, fusco & denso cortice tecta, longa, aliquot fibris donata est.

ILLI non valde dissimile est Alterum genus, vel amplitudine, vel formâ: folia tamen paulo angustiora, & crassiora flosculorum, qui confestim nascuntur, spica, eaq; summo caulis fastigio inhaerens sine ullo petioli vestigio, & quasi inter folia latens, cui plerumque adnascitur alia brevior, rarissime tertia: flosculi verò differunt colore, qui non albus est, sed ruber, & odore cujus sunt expertes: radix, prioris radici ferè par.

MAIORE multò crescit Tertium altitudine, quæ plerumque cubitalis est: caules etiam habet crassiores, nodosos: folia ex singulis geniculis alternatim prodeuntia, longa, striatâque, dorso magis eminente & elato, laxâ quadam veluti vaginâ in binas appendices desinente, caulem amplectentia, deinde terna numero ex eodem petiolo nascentia, superioribus duplo longiora, illis tamen non minus dura, & per oras denticulata, gustu nonnihil adstringente: huic spica oblongior, & major, elegantissima, rubrorum flosculorum è caliculis hispidis emergentium serie composita: radicem habet superiorum radici similem, vivacem, & singulis annis plures caules proferentem.

2. Hujus generis alia est species, quæ vel magnitudine vel foliorum & florum formâ aut colore,

Trifolij majoris III. altera species.

Natales.

Gzoffer
Gepstec.
Cytisus
Tragi.
Lagopus al-
ter Lobelij.

Lohere.

Lagopus maximus Lobelij.

Lagopus ma-
ximus Lob.Lagopus Hi-
span. major.

colore, nihil, aut quàm minimum differt: folia tamen angustiora illorum longitudinem aliquantulum excedere videntur, & florum spica longior esse.

INVENIUNTUR non modò in Ham-burgenfi Pannoniæ monte, & illi vicino Prel-lenberg, sed alijs etiam Pannoniæ & Austriæ, Stiræque montibus alpestribusque pratis & silvis, secundum & tertium utrumque genus præsertim: priora etiam duo genera, siccioribus pratis Viennæ vicinis, tum pariter in Moraviâ & Bohemiâ. Florent Maio & Junio.

TRAGVS Tertij generis alteram speciem Gzoffer Gepstec/ hoc est, magnum hircinum trifolium, & Cytisum appellavit: Lobelius, alterum Lagopum nuncupasse videtur. De eo autem quem Lagopum maximum vocat, proximo capite Deo volente agemus. Vngari porrò vulgare Trifolium *Lo here* appellant, quia equis in pabulum cedit.

LAGOPVS MAIOR.

CAP. LVII.

QUEM Lobelius Lagopum maximum vocavit, Belgicæ primum innotuit Anno M. D. LXX. C. V. Alphonfi Pancij munere, quiejus semē dum Machliniæ viveremus mittebat, è quo nobis tum natæ plantæ, quæ cum annuæ sint, & maturius suum semen perficiant, spontaneâ satione genus suum tum istic, tum toto Belgio hætenus conservarunt.

MULTA autem illi Trifolio seu Lagopo, statim à radice prodeunt folia, terna simul in oblongo pediculo nascentia, pænè orbiculata, mollia, dilutius virentia; inter quæ pedalis aut amplior nonnunquam assurgit caulis, in aliquot ramos divisus: sub quibus adnascuntur similia folia, non adeò tamen orbiculata, sed paullo longiora: extremis ramis insident in quinque lacinias angustas divisi utricle, in longiusculum caput, seu spicam congesti, è quibus emergunt strobili coloris elegantissimi, ex purpura rubri: quibus excussis, succedunt in utriculis semina, in singulis singula, flavescentia, rotunda, crassiuscula. Floret totâ æstate, nonnunquam etiam in Autumnum usque, & subinde semen profert, quod sponte decedens, etiam ante brumam novas plantas procreat, insequentis anni æstate flores daturas, ut Lugduni apud Batavos observabam.

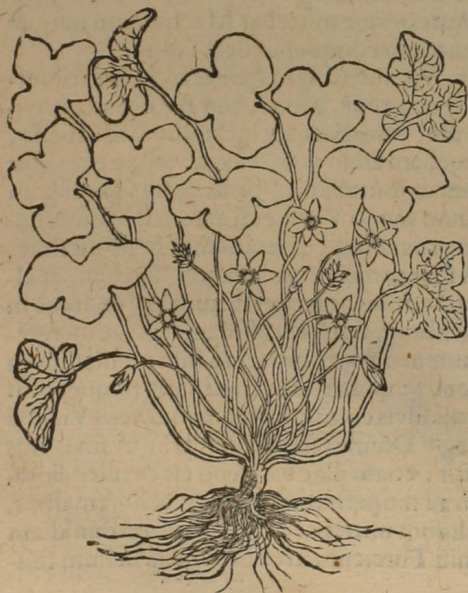
ALIUD porrò Lagopi majoris genus, semine ex Hispanijs accepto natum, cujus iconem ad me mittebat Iacobus Plateau: Id unicum fert caulem gracilem & satis firmum, nodis quibusdam distinctum, & in aliquot ramos divisum, nascentibus ad singulos nodos pediculis, satis laxâ sede caulem & ramulos amplectentibus, quorum extremis terna insident folia ut in superiore, non orbiculata tamen, sed

Lagopus angustifol. Hispanicus.

Trifolium pratense Salmantic.

Hepatica trifolia cærul. flore.

men, sed longiuscula & angusta, carinata, five dorso elatiore, canescentia instar foliorum vulgaris Lagopi: summi rami desinunt in longas caliculorum spicas, è quibus emergunt flosculi vulgaris floribus formâ similes, & ferè concolores, hoc est dilutè rubentes.

Simile, vel forte illud ipsum genus obser- *Natalis.*
vare memini Salmanticensi agro, dum in eâ urbe vivebam, ad vinetorum aggeres.

TRIFOLIUM PRATENSE Sal-
manticum. CAP. LVIII.

L I C E T non multum à Belgico vulgari Trifolio differat illud, quod passim in pratis circa urbem Salmanticam nascitur: quia tamen quasdam notas habet dissimiles, illius historiam negligendam esse non existimavi.

Cauliculis autem est pedalis, quinis aut *Trifolium*
senis, humi sparsis, folia terna simul conjun- *pratense*
cta habet uni petiolo inhaerentia, uti Belgi- *Salmant.*
cum, minora tamen, in ambitu serrata, & par-

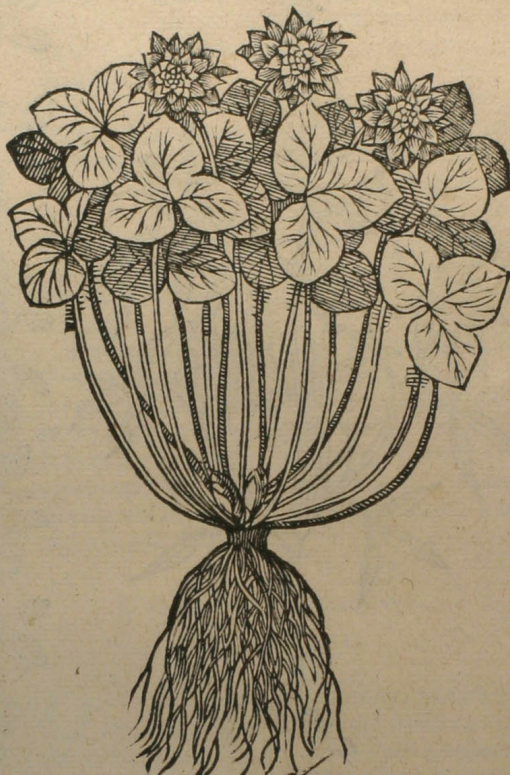
vâ lividiusculâ maculâ insignita: virgulæ teretes ex alarum sinibus prodeunt, sustinentes capitella flosculorum elegantissima purpurâ rubentium: quibus succedunt membranacei folliculi, & in his semen exile subrufum: radix qualis in vulgari Trifolio.

Totâ æstare floret. Hispani, *Trebol de prados*, & simpliciter etiam *Trebol*, quemadmodum & cetera Trifolij genera, vocant.

C E T E R V M, quoniam in Trifoliorum historiâ versamur: obiter etiam meminisse hoc loco libuit Plantæ illius, quam nonnulli Trifolium nobile, vel Trifolium aureum (ad imitationem Germanicæ appellationis *Gulden Flee*) & Hepaticam trifoliam appellant.

Eam

Trebol de
prados.
Trebol.
Trifolium
nobile.
Trifolium
aureum.
Hepatica
trifolia.

eius varietas

Eam flore vel cæruleo. vel ad violaceum tendente alunt Belgici horti: alunt & flore rubello & albo munere Alphonsi Pancij, qui nobis utramque mittebat Machliniam: atque πολυφύλλω flore cæruleo, bis aut ter. sed quæ nunquam comprehendere voluit.

Natales.

Omnes autem, præter eam quæ pleno flore est, Viennensi agro sponte nascentes observabam. Nam Viennensis saltus, & cæruleam præcociorem, & eam quæ florem ad purpuram tendentem habet paullo serius florentem, alit, tum illas quæ incarnato sive rubello, tum albo sunt flore, ubi aliquot earum stirpes eruebam anno M. D. LXXIX. atque eam quæ niveo prorsus est flore (diversam ab ea quæ à Pancio mittebatur) prius apud Gamingam cœnobium Cartusianorum. Priores verò duæ, non modo Viennensi agro, sed in omnibus

*Hepatic. tri-
fol. albo flore.*

*Hepatic. tri-
fol. rubello
flore.*

Pannoniæ & Austriæ inferioris silvis abundanter proveniunt: quæ autem rubello est flore, apud Nissam Silesiæ, & Ienam Thuringiæ etiam sponte nasci ab amicis intelligebam: at albo flore præditam apud Sabaudos, superato monte Senis, qua iter faciunt qui ex Italiâ in Galliam proficiscuntur, non procul à pago Lunenburg, frequentissimam nasci mihi referebat D. Balthasar à Nerden Medicus. Anno autem octogesimo sexto supra millesimum & quingentesimum & sequentibus, jam venalem proponere cæperant satis frequentem Viennensi foro rhizotomæ mulierculæ è montanis silvis erutam. Post meum verò Viennâ discessum, inventa est apud arcem Starnbeg Mag^{ci} Domini de Heusenstain in silvis illis quæ ab illâ arce ad Niveum montem extenduntur, etiam illa quæ pleno est cæruleo flore, ut ipsius Dn. de Heusenstain uxor Francofurtum ad me perscribebat, quin & florem illius, ne dubitarem papyro involutum & epistolæ inclusum mittebat, brevi additura dimidiam ejus plantæ (quam unicam habebat) partem, nisi Turcicum in eâ Provinciâ bellum fuisset exortum.

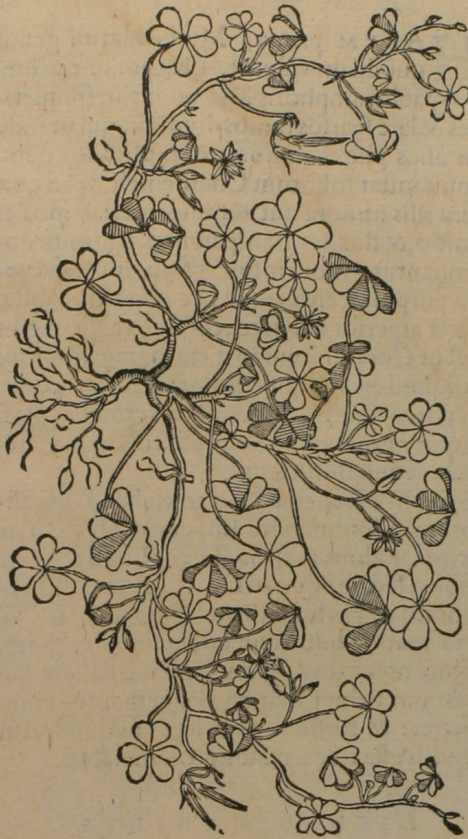
*Hepatic. tri-
fol. carul. ple-
n. flore.*

OXYS FLAVO FLORE.

CAP. LIX.

*Oxys flavo
flore.*

AD Trifoliorum etiam classem pertinet hæc elegans plantula, quæ ramulos dodrantem pedis longos habet, interdum longiores, graciles, rotundos, rubentes, nodosos, per terram repentes, & subinde ad singulos nodos radices agentes, novósque furculos & ramulos proferentes: folia illi oxydis vulgaris, terna in singulis petiolis, sed minora & ex pallido virentia, acidi saporis quæ sub vesperam, aut ingruente imbre, complicantur, & veluti in umbonibus cujusdam figuram coeunt: flores in oblongis pediculis terni aut quaterni simul enascuntur,

Muscus terrestris Lusitanicus.

enascuntur, quinque foliolis stellatim decussatis conspicui, vulgari minores, flavi coloris: quibus succedunt oblongiora mucronatâque capitula, sive cornicula, semine exili, rufo, plena, quod (per maturitatem dehiscens corniculis) exilit, & recentes plantulas, insequente anno flores & semina prolaturas, generat: radix tenuis & capillata, singulis annis perit.

Vmbrosis quibusdam circa Hispalim locis nascitur: olim similem etiam videre memini, Mompelij in horto D. Guichardi, professoris Medici in illâ Academiâ, quem in urbe quidem, sed ad mœnia situm colebat, in quo & Cyclaminum folio hederaceo & anguloso conspicebam.

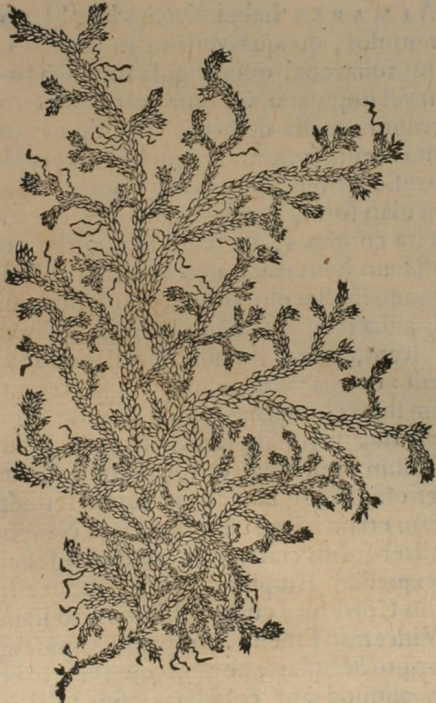
Apud Belgas, atque adeò in omni solo fata, provenit, quin & semel fata, postquam florere cœpit, tota deinde ætate flores producit, & semen fert: plantæ tamen omnes, ut jam dixi, hiemis inclementiâ pereunt: sed & semine deciduo renatæ (si rigida hiems subsequatur) plerumque corrumpuntur, prorsusque genus interit, frigidioribus præsertim regionibus.

OXYDIS Plinio, ut putant, dictæ, genus est hæc planta, quam terna habere folia; & ad dissolutum stomachum dari, atque adversus enterocœlen edi, lib. XXI. cap. XII. scribit.

Oxy: Plinij.
ejus facili-
tes.

MVSCVS TERRESTRIS.

Lusitanicus. CAP. LX.

TENERRIMA herbula est hic Muscus, dodrantalibus aut pedalibus interdum repes viticulis filo tenuioribus, numerosis utrinque adnatis ramulis in obliquum expansis, & subinde capillaribus quibusdam, quas producunt, fibris, terræ inhaerentibus. Omnes autem viticulæ tectæ sunt frequentissimis foliolis, sive squamulis potius tenuissimis & tenerrimis, pulcherrima serie digestis, dilutioréque & quodammodo pallescente viriditate præditis, tactu quidem mollibus, sed veluti siccis, adstringente gustu, cui tamē grata quædam dulcedo admitta sit.

Muscus ter-
restris Lus-
itanicus.

Nusquam hoc Musci genus mihi conspectum, quàm in umbrosis aggeribus Oliverorum, ad Colibriam Lusitanæ urbem, & Academiam totius regni celeberrimam, vulgo Coimbra dictam, trans flumen Mondego, Latinis Munda nuncupatum, non procul à deserto quodam sacello, in colle sito, juxta quod linum silvestre latifolium alterum legere me dixi, & pone ipsum sacellum, Ruscum suis bacis onustum observare memini.

Natales.

PELAGICÆ quædam & AQUATICÆ plantæ.

TRADITA Terrestrium stirpium historiâ, pro Coronide Sexti & Ultimi meorum Observationum Libri, plantas quasdam adjungere volui, quæ in mari & aquis nasci gaudent: inter quas primum locum obtinebunt tres elegantes peregrinæ ad me missæ.

MVSCVS

Musci mari-
nini.Palmæ mari-
næ Theophr.

HARVM prima, Musci marini genus quoddam videtur, quatuor unciarum, aut paullo amplioris lōgitudinis, in frequen-tes & latè sparsos ramos divisum, qui deinde in alios plures minores & multifidos desi-nunt instar foliorum Chamemeli, vel si quæ sint illis minora aut tenuius incisa, molles initio, & flexiles, transparentes, si lumini op-ponantur, virides infimâ parte, supremâ ve-rò purpurascens: sed nec resiccata planta, licet asperior siccitate reddita, valde fragilis est ut Corallina vulgo dicta, tametsi ad ejus aliquod genus quodammodo referri possit, saporem tamen valde salsum retinens, & si aquæ immergatur & aliquantulum macere-tur, denuo mollescens.

Illam Neapoli ad me mittebat Doctissi-mus vir Ferdinandus Imperatus anno M. D. XCII. Palmæ marinæ Theophrasti appella-tione: sed quisquis VII. cap. lib. 1111. Theo-phrasti de Historia Plantarum leget, & Pal-mæ marinæ historiam eo capite descriptam, diligenter expendet, nullas hanc habere no-tas cum Palmâ marinâ convenientes com-periet: & forsitan ad Brū genus quodpiam potius esse referendam, pronuntiabit.

LICHEN MARINVS.
CAP. LXII.

Lichen mari-
ninus.

Lichen marinus.

Sertularia.

Corallina
latifolia.Opuntia
marina.

PALMARES habet elegans hæc Planta ramulos, quæque versum in latera ex-panfos, foliaceos, quia singula folia alia pa-riunt vel singularia, vel bina vel etiam terna interdum, & illa deinceps alia, sic ut tota planta ramulis prædita sit, qui folijs super al-tero insidentibus constant, ipsæque planis & orbiculari formâ præditis, sibi invicem au-tem ita connexis, ut tenui aliquo filo vix conspicuo duntaxat trajecta videantur, ad-mirando spectaculo. Infima porrò folia, quâ saxis adhærent, fusci sunt coloris, reliqua candicant, extrema (ut quæ novella) dilutius virent: omnia verò splendent & lævia sunt, etiam inter chartaceas paginas aliquot annis adseruata: vetustate tamen lævorem illum pristinum amittunt, & rugas contrahunt, asperioraq; fiunt, salsedinem autem retinēt.

Eam etiam ad me cum superiore Neapo-li mittebat Imperatus, iconem verò infelici-ter expressam, Amplissimus vir Iacobus An-tonius Cortusus, curante Illustri viro Ioan-ne Vincentio Pinello. Imperatus quidem, adscripto Sertulariæ nomine, quia veluti ser-tum aliquod aut corallam ipsius folia ita connexa representant: Cortusus verò è Cor-sica plantam accepisse scribebat Corallinae latifoliae appellatione: nomen autem illi im-posuisse, Opuntia marinæ littoralis & saxa-tilis, satis (meâ quidem sententiâ) commo-dâ ratione. Nam Theophrastus libro I. capi-te XII. Histor. Plant. scribit circa Opuntem herbula m

herbulam esse quandam, quæ ex folijs radicem mittat, ac cum suavitate mandi possit. Plinius verò ipsum sequutus, lib. Naturalis Hist. xxi. cap. xvii. circa Opuntem, inquit, Opuntia est herba, etiam homini dulcis: mirumque, è folio ejus radicem fieri, ac sic eam nasci. Et certè credibile est, hanc plantam recentem cum aceto, sale & oleo, vel etiam sine sale, non minus suaviter edi posse, quàm portulacæ marinæ & similibus folia.

CETERVM qui Cortusio plantam è Corsicâ insulâ mittebat, & Corallinam latifoliam nuncupabat, addebat, ejusdem facultatibus eam pollere, quibus reliquæ Corallinæ.

Opuntia herba.

Facultates.

MYRIOPHYLLON PELAGIVM Cortusi.

CAP. LXIII.

SUPERIORIBVS non minùs elegans & peregrina hæc Planta, cujus iconem, cum caulis infimâ parte & radice, ab eodem Cortuso accipiebam anno M.D.XCII.

QUANTVM porrò ex ipsâ picturâ conijcere licebat, fuerat hæc planta cubitalis altitudinis caule recto, satis tamen gracili, prædita, in plures ramos, seu potiùs, ut Pliniano utar verbo, ramulosâ folia diviso, foliorum filicis penè formâ & effigie, sed longè tenuiora, nutantia instar ramorum Palmæ, colore palescente, summus caulis minoribus folijs obfitus definebat in nuculas quasdam veluti in caput congestas, quæ nullum aliud semen continere deprehensæ sunt, quàm tenellas plantulas jam formatas, matri facie similes, quæ cadentes infimum mare petunt, deinde crescunt, & in eandem magnitudinem evadūt, quam matres obtinent: ipse caulis quàm plurimis tenuissimis & plusquam capillaceis fibris, tanquam radice nititur, non super saxi, aut ostreorum testis, ut pleræque aliæ pelagicæ plantæ, sed super arena aut luto in imo mari sito: fragilis est caulis non minùs quàm vitrum aut Corallina, dum siccus est: at viridis, & terræ adhuc inhærens, lentus est & flexibilis instar sparti.

Myriophyllum pelagium.

Nascitur in altissimis gurgitibus maris Illyrici, unde piscatores extrahunt hamis & instrumentis, quæ ipsi *Sperte* appellant. Tota planta etiam exsiccata, salsedinem suam retinet.

IPSE Cortusus valde apto nomine Myriophyllum pelagium appellavit. Piscatores verò *Penachio delle Ninfe*, & *Palma di Nettuno*, quidam etiam *Scettro di Nettuno* nuncupabant.

Penachio delle Ninfe. Palma di Nettuno. Scettro di Nettuno. Facultates.

REFEREBANT præterea utilem esse adversus morsum omnium serpentum marinarum, & virulentos ictus piscium: applicatam supra levia recentia vulnera, ea viginti quatuor horarum spatio curare. Cortusus autem ejus periculum fecisse scribebat, ad vermes necandos & ejiciendos, illamque non minoris esse efficaciam deprehendisse, quàm quævis Corallina, etiam minore quantitate datam.

MYRIOPHYLLON AQUATICVM minus.

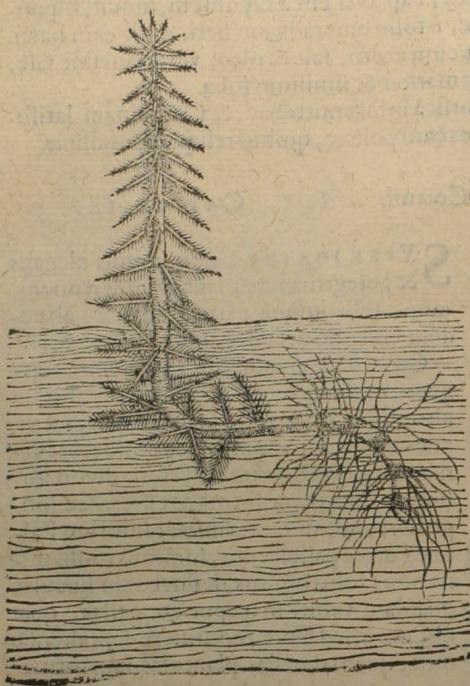
CAP. LXIII.

VULGARE admodum est in Pannoniæ, Austriæ, vicinarumque Provinciarum fluviis, quorum aquæ versandarum molarum causa retinentur, Millefolium illud aquaticum flore albo, à Neotericis descriptum.

Millefolium aquaticum.

SED in lacunis secundùm rivis sitis, nec profundis, exiguum aliud genus observabam, latè se fundentibus scapis præditum, qui rotundi, virides frequentibusque nodis intercepti sunt, è quibus tenues capillaceæque fibras spargit, quibus telluri inhæret: superior scaporum pars palmum supra aquas eminet, quam ad singulos nodos quinæ tenuium parvisque foliolis præditorum foliorum alæ ambiunt, vix unciam longæ, virides admodum, quæ sensim circa scaporum summitatem minuuntur, sic ut in pyramidalem quasi formam scapi definant,

Myriophyllum aquaticum minus.

Tribulus aquaticus minor.

Tribulus aquaticus minor.
species altera.

desinant, qui summo fastigio totidem flosculos, quor foliorum alas in singulis nodis ferunt, pusillos valde, octonis candidis foliolis simul junctis, nec sese explicantibus, præditos, qui deinde in quædam tubercula quatuor radiolos in capite habentia transeunt.

Flore & semine onustam conspiciebam hanc plantam mense Junio.

TRIBULUS AQUATICUS MINOR.
CAP. LXV.

BICUBITALES, tricubitalæque, aut longiores, pro aquæ altitudine, ex radice proferit hæc planta, scapos, tenues, puniceis coloris, planos, nodosos (qui resiccati, lenti sunt & flexibiles) circa summum divisos in plures ramos, alternatim ferentes in singulis nodis singularia folia, duarum interdum unciarum longitudine, & semiunciali latitudine, tenuia & quasi transparentia, in ambitu adeò crispa & sinuosa, ut laciniata videantur, colore ex viridi subpuniceo: pediculi exiguos candicantes flosculos uvæque in morem cōgestos sustinentes, oblongi crassiusculiq; sunt, & inter folia exoriuntur, quæ bina semper ex adverso sita nascuntur, contrario quàm reliqua inferiora modo: singulis flosculis plerumque succedūt quaterna aculeata grana simul cohærentia, paucam cādādam medullam continētia: scapi infimā parte ad singulos nodos oblongas, tenues, candicantes fibras agunt, quibus firmantur, & alimētum necessarium attrahunt. Tota planta aquis immergitur.

PRIMUM in stagnis apud Nemeth-wywar, maximā copiā, interdū tribulum aquaticum majorem fructu eduli, & Nymphæam flore albo nascentem, atque Junij initio florētem, & semine prægnantem observabam anno M. D. xxc. maturius tamen florere existimo, quia omnes ferè plantæ semine abundabant: deinde eodem mense Viennam reversus, in ejus urbis fossis, ad portam quæ vulgò Stübenthorz nuncupatur, crescentem, de ponte prospiciebam.

SIMILEM deinde ferè plantam illo ipso mense videbam apud Ebrestorf Mag^o Dn. Hieronymi Beck à Leopoldstorff arcem (ad ejus hortū, in muro meridiei obverso plurimæ veteres Inscriptiones latinæ in Pannoniā repositæ, seriè quādam sunt repositæ, ut Nobilis ille vir totius Antiquitatis diligēs est observator) in lacunis secundum purissimæ aquæ rivos decurrentes nascētem, scapis autem non planis, sed rotundis, eodem tamen modo geniculatis, bina semper inter se oppo-

sita foliola, ad singulos nodos ferentē superioribus breviora, mucronata, in ambitu minimè crispa vel sinuosa: flosculos deinde ternos vel quaternos, pusillos, Muscatellæ Cordi flosculis per similes, tenui brevique periclyto insidentes: semen non observabam, quia non licebat mihi quovis momento istuc recurrere: serpit hæc, & ad ramulorum nodos atque alas plerumque fibras agit.

APPENDIX

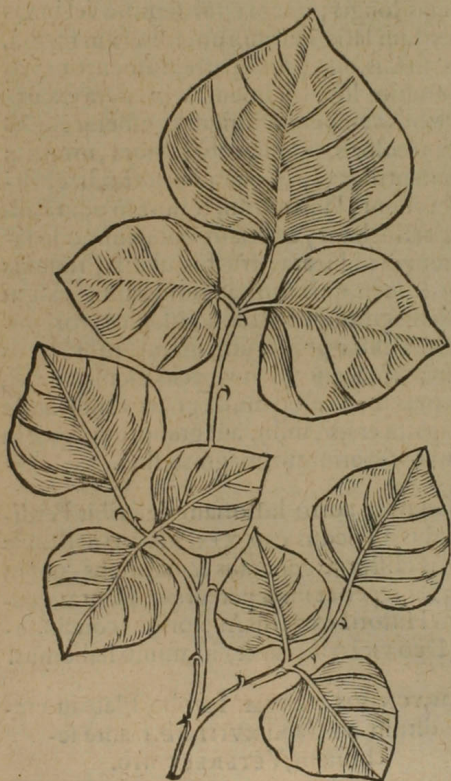
AD HISTORIAM PLANTARVM CAROLI CLVSI.

QUIA nonnullæ plantæ demùm à me sunt observatæ, jam tradit à Typographo, ut cuderetur, meâ Historiâ, eas in Appendicem congerendas censui, quæ ad ejus calcem accederet, indicatis capite & libro, quibus inferi deberent.

CORAL ARBOR. ad finem Cap. IX. lib. I.

PROPTER foliorum quandam cum Siliquæ silvestris folijs similitudinem, peregrinæ cujusdam arboris historiam adjicere volui, cujus tres aut quatuor ramulos, Hispali ad me mittebat doctissimus vir Simon de Tovar, ejus urbis primarius Medicus.

Coral arboris ramulus.

EAM arborem in horto alere scribebat, semine ex Americâ accepto ipsi natam, cui nomen inditum esset Coral, ob flores Corallij æmulos, sed eorû formam non addebat; illud dumtaxat in epistolâ adscriptum, binas ipsum habuisse arbusculas, quæ florem tulissent, in quarum adultiore etiâ siliquæ sive lobi nati essent, prægrandibus phaseolis pleni, rigidissimâ autem, quæ istic anno præcedente fuerat, hieme, non modò illam arborem, atque ceteras Indico semine natas, verùm etiam plerasque alias plantas, ipsi periisse. Quandoquidem porrò lobos profert ea arbor, conjecturam facio, ejus flores pisorum floribus formâ nò esse dissimiles, quales in Siliqua silvestri, vulgo arbore Iudæ nuncupatâ nascuntur, sed alterius coloris, videlicet rubri ut coralliû, præsertim quû in Indice horti ipsius, quem ad me anno præcedente miserat, adscriptum esset, Arbor indica, dicta Coral, ob ejus florem similem Corallo: cujus folia valde similia sunt folijs arboris Iudæ, sed spinas illa habet, quibus hæc caret. Et certè ramuli quos mittebat (etenim ramulos cum folijs mittere scribebat, duplo autem & triplo majora arborem etiam proferre) folia habebant, arboris Iudæ folijs non valde dissimilia, sed breviora innixa pediculo, atque ex adverso nascentia, extremum ramulum, qui aliquot spinis, ut hamus recurvis, præditus erat, occupante singulari folio: an verò hi ramuli sint dumtaxat foliorum

Coral arboris historia.

costæ, aut veri ramuli, hæreo, quia quotquot mittebat, terna solummodo folia habebant: facile autem mihi persuaserim, dumtaxat folia fuisse, quum extrema costa in unicû folium defineret, & infima unius, inter ceteros, ramuli pars, vestigium adhuc retineret, quo ramo inhæsisse videbatur. Nihil verò assero, quum, ob brevi subsequutâ ejus, qui mittebat, mortem, nemo fuerit à quo percontari possem. Foliorum tamen aliquot formam, ut ramo adnata fuisse conjecturam faciebam, in tabellâ adpositâ exprimi curabam.

AN verò istam adumbrare voluerit C. V. Matthioli iconem Acaciæ primæ, quæ spinosa, & folijs, arboris Iudæ foliorum æmulis est expressa in Commentariorum ipsius in Dioscoridem postremâ editione, ignoro: sed si hanc arborem voluit, pictor iconem fideliter non expressit.

Acacia r. Matthioli.

Guayavæ arboris ramus.

Dorycnium Plateau.

Dorycnij al-
terius histo-
ria.

Est igitur Dorycnium illud, planta fruticosa, ad duorum aut trium pedum altitudinem affurgens, & multos ramos lignosos spargens, non valde dissimiles tenellis ramis Zyziphi albæ,

TAMETSI hæc arbor nullâ affinitatem cum Pruno, cap. XXIX. lib. I. meæ Plantarum historiæ descripto, habeat, quia tamen dubius eram cuiam arbori in eâ historiâ descriptæ, illâ subijcere possem, jam dicto tandem capiti accommodandam esse centui, præfertim quâ ejus fructus, pulpam pruno non dissimilem habuisse videatur, licet officuli expertem. Quod si hanc Plantarum historiâ recudi cõtingat, peculiare caput illi dari poterit, & commodiore ordine reponi: interea fruatur benevolus lector ejus in hac Appendice historiâ, & illi adpositâ iconē.

ISTVM etiam ramulum ad me mittebat vir eruditissimus Simon de Tovar, addito ipsius arboris fructu, sed prorsus rugoso, &, ut opinor, immaturo, *Guayavæ* appellatione.

Erat autem is ramulus, cujus summâ partem cum fructu exprimi curabam, pedalis longitudinis, quadrangulus, alternatim binis folijs ex adverso semper sitis obsitus, quatuor uncias longis, unam cum semisse vel binas interdum latis, laurinorum foliorum formâ, satis firmis, quæ pronâ parte, tumēte nervo secundum longitudinem, & in latera excurrentibus venis erant insignita, cineraceiq; & incani coloris, supinâ verò læviora, minusq; apparentibus venis, quæ confracta, licet vetusta essent, laurinorum foliorum odorē adhuc retinebant, ac etiam quodammodo saporem manducata: fructus, ut dixi, rugosus erat, & levis, quia forsitan immaturus, exigui mali magnitudine, oblongiulculus, foris nigricans instar prunorum maturorum, intus pulpâ rubescente plenus, acidiusculi saporis, in cujus meditullio multa grana candicantia congesta erant, milij, aut granorum, quæ in ficibus reperiuntur, magnitudine.

Guayabi porro historiâ describit Ferdinandus Oviedus cap. XIX. lib. VIII. Primæ partis Historiæ generalis & naturalis, quam Lector reperiet inter peregrinas plantas, quarum Historiâ ex varijs Auctoribus concinnare (Deo vitâ concedēte) in animo habemus.

DORYCNIVM VERVM Iacobo Plateau creditum. ad Cap. LXVIII. lib. I. ante sectionem, VETERES porro.

CETERVM aliud Dorycnium proponebat ornatissimus vir Iacobus Plateau, ipsi semine natum, quod, ejus opinione, legitimum erat. Sed quum ipse plantam nascentem nō conspexerim, nihil pronunciare possum: ejus tamen qualemcumque descriptionem ex notis quas ipse Plateau ad me mittebat unâ cum ramulis folia etiamnū retinentibus, & iconē ipsius manu delineatâ, concinnavimus, quam subjectâ etiam tabellâ expressam hic damus.

albæ, cui etiam similia folia habet, hoc est, incanâ lanugine pubescentia, verum minora & firmiora: summis ramis multas florum gemmas profert veluti in umbellam congestas, quæ deinde aperiuntur instar florum convulvi aut stramoniz, sed satis fugaces, quia uno marcescente, alter sese expandere incipit: fructum se observare non potuisse scribebat, quoniam nullus floribus deciduis successisset, ipsam deinde plantam perijisse: fruticem tamen esse semper virentem, & hieme folia non abicientem.

ASCLEPIAS CRETICA.

ad Cap. LXXXIX. Lib. I.

TAMETSI in meâ Plantarum historiâ de Asclepiade non agam, quia illa à multis est descripta: quum tamen ejus quoddam genus Cretico semine natum observarim ab alijs nondum proditum, illius historiam in hac Appendice ponendam esse existimavi, quæ ad calcem capitis LXXXIX. lib. I. meâ Plantarum historiæ adjici possit: illo enim capite quædam congeneres plantæ continentur.

MULTIS porrò ab eadem radice virgis assurgit, lentis, flexibilibus, gracilibus & viridibus, quas alternis ambiunt folia, vulgaris Asclepiadis folijs non dissimilia, bina ut plurimû, contrarijs inter se pediculis nascentia, dilutius virentia: inter quæ terni aut quaterni prodeunt flosculi brevibus petiolis nitentes, quinque pallidis foliolis constantes, quibus succedunt interdum singulares, nonnunquâ geminæ siliquæ, breviores quàm in vulgari, sed crassiores, striatæ, bifido mucrone, continentes semen planum suâ lanugine involutum, perinde atque vulgaris. Tota planta gravis est odoris, buxum referentis. Eam muscis perniciosam esse deprehendebam, quandoquidem illas floribus insidentes, enecatas reperiebam.

*Asclepiadis
cretica histo-
ria.*

LILIVM MONTANVM FLAVO FLORE. ad Cap. IIII. Lib. II. ante sectionem Lilij porrò silvestris. Si verò contingat Plantarum historiam rursus cudi, peculiare Caput illi dari poterit.

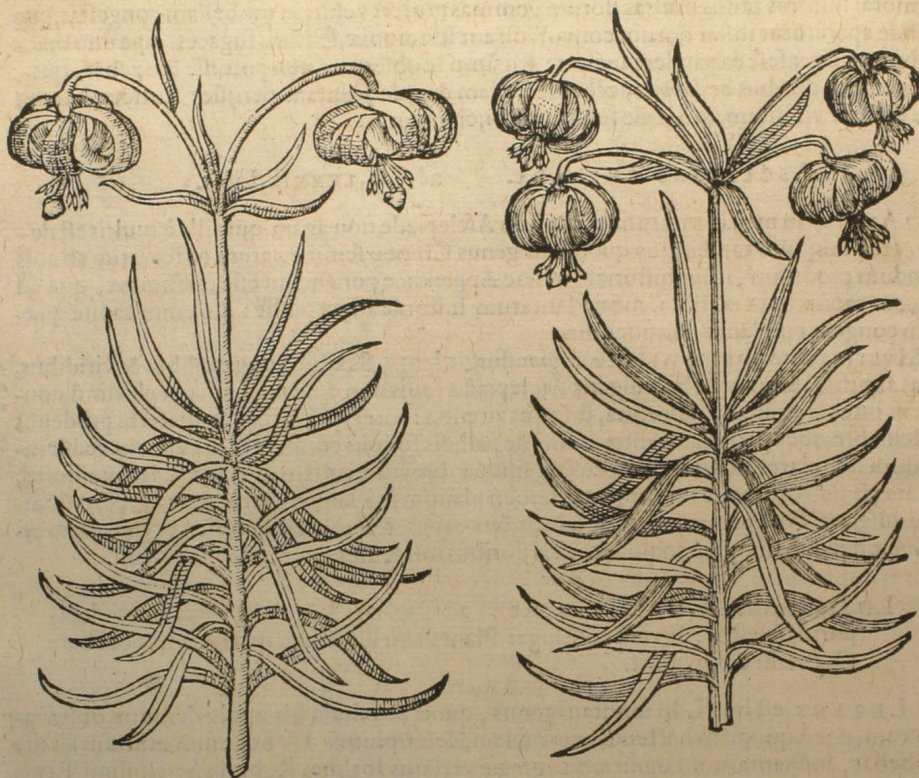
ELEGANS est hoc Lilij montani genus, quod proximis his annis demum observatum, nec à quopiam hætenus, quod sciam, descriptum. De hoc enim primum ad me scribebat, in Plantarum cognitione egregiè versatus Ioannes Robinus Serenissimi Regis Galliarum atque Christianissimi Simplicista, ut vulgo appellant, Luteriæ Parisiorum habitans, bulbos ejus se habere significans anno M. D. XCVIII. mense Februario, unum ex illis se missurum pollicitus, quem insequente Novembri accipiebam, sed valde corruptum, quia pyxidulæ terrâ plenæ fuerat inclusus, cujus attritu ex gestatione squamæ plurimum afflicta: terræ tamen creditus, comprehendit, & sequente anno caulem cubitalem protulit, nullum florem, rigidissima deinde quæ subsequuta hiems prorsus corruptit, ut & selectissimas pleræque alias plantas. Scribebat verò, florem habere ex aureo flavescetem, folijs instar Lilij montani, aut Byzantini miniati reflexis, distinctum maculis nigris, ut sunt Lilij montani, sive Martagonis Matthioli flores. Ceterum illam ipsam plantam esse censebam, de qua Nobilis vir Ioannes Boisor ad me scribebat ejusdem anni mense Augusto, his verbis. Superioribus diebus, meus vicinus accepit à N. Bidaut, nepote Ioannis Bidaut canonici Insulani, Lilij montani picturam, cujus exemplar ad te mitto. Is ante septennium, vel circiter, in montanis Pompeiopolis proximis, regno Navarræ, semina cujusdam Lilij montani istic reperti collegerat, dum radicem, quæ nimis altè demersa, aut nimis tenaciter hærens, commodo instrumento destituta, eruere nequiret ob temporis angustiam, quia ejus comites jam longius processerant, quos assequi cupiebat: ea semina patruo mittebat, qui plantarum culturâ valde delectabatur, quæ partim ipse ferebat, partim alijs communicabat, inter quos fuit Medicus Insulanus, cui anno M. D. XCVIII. binæ plantæ illo semine natæ flores tulerunt, nonnihil (ut me monebat Iacobus Plateau, qui eas florentes viderat) differentes: natæ etiam binæ Canonico, sed quæ nondum flores tulerant. Boisor etiam semina miserat, cui unica planta nata, sed ab ipso neglecta, donec picturam videret: tum demum requisitam plantam invenit. Habebat autem, ipso asserente, radicem Lilio albo similem, aut, si quid flavi admixtum, modicum id erat: certè quam accipiebam, alba erat, sin alius color admixtus fuerit, corruptus is erat ex attritu. Sed & alij bulbi quos postea mittebat amicus, albis squamis erant præditi.

Ceterum pictura quam Boisorus mittebat, angustiora folia habebat, quàm Lilium Byzantinum miniatum, quod etiam asserere bidautius, incondito ordine (ut sequente anno in meâ plantâ observabam) per caulem sparsa, & (quod ille omittebat) dilutiore viredine prædita atque parte supina magis splendentia, quàm in Lilio miniato aut vulgari cruento: in cujus summo, bini inter folia nati flores, longo pediculo subnixi, sex folijs reflexis constantes, instar florum Lilij Byzantini miniati, colore flavo, nigris punctis circa umbilicum distincti: è quo sex stamina miniatis apicibus prædita prodibant, inter quæ media clava virescens surgebat, sive, ut Nicander Georgicorum secundo apud Athenæum libro XV. appellat, turpe armamentum rudentis asini. An autem, adultæ plantæ plures flores proferant, ignoro: sed tempus nos docebit.

*Lilij montani
flavo flore
historia.*

Lilium mont. flavo flo. maculis distincto.

Liliū mont. fla. flo. nullis macul. distin.

CERTE eaquam illo ipso anno Robinus donabat nobilissimo viro Philippo Marai-
xio Sancti-Aldegondio (ex quā adpositam iconem exprimi curabam) quatuor flores tulit
summo caule, ut Lilium Byzantinum miniatum, ab eodem exortu nascentes, colore flavo
dilutius, & quasi pallente, circa umbilicum nigricantibus maculis distincto, & sex stamina
apicibus miniatis donata, habentes. Florebat extremo Maio; sed nullum semen ferebat.

QVVM porro hæc de Lilio montano flavum florem gerente commentatus essem, mit-
tebat ad me Burdegala eruditissimus vir Ioachimus Venerius, quatuor istius Lilij crassos
bulbos, monebatque duorum generum esse, alterum enim altero magis præcoces flores
proferre: addebat insuper se aliud adhuc genus observasse, cuius flores nullis punctis inter-
nè distincti, sed omnino flavi essent, illiusque unicum bulbum se duntaxat habere. Ipso au-
tem teste, nascitur Lilium istud de quo agimus, in *Cageire en barechs* nuncupatis locis, atque
Pyrenæorum montium alijs, unde ipse retulerat, cum quibusdam alijs elegantibus plantis,
quæ in illis montibus sponte proveniunt. Plures deinde hujus Lilij bulbos ab ipso superio-
re Martio accipiebam, quos amicis communicabam.

Lilij montani
flavo flore
plurior his
floris.

CETERVM quatuor illi priores bulbi hoc anno sexcentesimo supra millesimum flo-
res tulerunt, non, ut adscriptum erat, alij præcocius alijs, sed omnes eadem hebdomada,
bini ternos, tertius quinos, quartus septenos: qui ternos, extimo caule & eodem exortu
natos: qui plures, paulo infra summum caulis fastigium, in ala binos habuerunt. Erant
porro omnes flores (quum primum aperiabantur) coloris ex viridi pallentis, deinde pallidi,
 tandem flavi, sex folijs constantes sursum reflexis & convolutis, instar florum Lilij Byzan-
tini miniati & montani, à medio ad umbilicum internè punctis seu maculis ex atro pupu-
reis distinctis, sex staminibus virescentibus, miniato apice præditis cum pistillo triangulari
crassiusculo ex umbilico prodeuntibus, quo pistillo nonnullos flores carere animadvertē-
bam, etiam in eadem plantâ quā alij: odor medius inter gravem & suavem, qualis ferè in
Sambuci & quarundam Iridum floribus. Caules flores sustinentes, bicubitales aut am-
pliores fuerunt, rotundi, virides, quos incondito ordine plurima ambiebant folia longa, an-
gusta, viridia, mollia, trinervia, oris albicantibus, & veluti lanugine quadam obfita: radix
crassa multis squamis prædita, instar radices Lilij albi. Flores produxit duntaxat (ut hic
annus serotinus) Iunio, maturius tamen Byzantino & montano.

FRITILLARIA PYRENÆA. ad Cap. xi. Lib. ii. Plant. Historiæ, ante
sectionem, QVI ad me primum genus.

MITTEBAT idem Venerius cum Lilij montani flavo flore bulbis, paucos etiam Fri-
tillariz cujusdam è Pyrenæis montibus erutos, è cujus floribus quos insequente an-
no pro-

no proferebat, diversam esse observabam ab ijs quas cap. xi. lib. ii. Hist. Plant. exhibui.

BULBVM quidem habebat Fritillariæ illo cap. descriptæ formâ similem, minorem tamen, ex quo prodibat pedalis cauliculus, gracilis, viridis, senis aut septenis folijs seprus ex viridi cineraceis, qualia ferè sunt in alijs fritillarijs, in cujus summo fastigio nascebatur flos, aliarum Fritillariarum flore minor, sex folijs constans, quæ extimas oras nonnihil reflexas habebant, ut parvi tintinnabuli formam exprimeret, quorum terna exteriora, internis quibusdam flavescentibus distincta, internè verò ex viridi flavescentis & splendentis: à medijs porrò folijs ad ipsos usque ungues (qui similem colorem habebant) plurimis maculis saturatè purpurascens tesselatim dispositis notata: ex umbilico prodibant sex brevissima stamina longis apicibus pallidis prædita, trifulco stilo è medio illorum procedente: odor ejus gravis, quali phalli odorem referens, & proximè ad eum, qui in spatula foetida percipitur, accedens.

Florebat Maio cum Fritillaria serotina: nullum semen tulit, aliundè tamen accipiebam, prorsus simile Fritillariæ vulgaris semini, à quo natæ quinque aut sex plantulæ, quæ, ubi adoleverint, an matri similes flores dabunt, aut ab illis variantes, tempus nos (si vivemus) docebit: sin minùs, alios, ad quos eæ plantæ pervenient.

NARCISSVS JUNCIFOLIUS MINOR. ad Cap. xii. Lib. ii. Hist. Plant.

EODEM tempore, ab illo ipso accipiebam Narcissi juncifolij alterius generis binos bulbos, qui minor, ad aliorum differentiam vocari poterit.

PRODUCBAT autem is Narcissus, ex bulbo aliorum Narcissorum juncea folio bulbis formâ non dissimili, valde tamen pusillo, quinque aut sex folia, angusta quidem illa & juncea, aliquantulum tamen planiora, dodrantem aut pedem longa, nonnihil procumbentia, viridia: inter quæ prodibat unus aut alter cauliculus, gracilis, nudus, viridis, pedalis longitudinis, summo fastigio gestans folliculum membranaceum instar aliorum Narcissorum, è quo exiliebât unus aut alter flos longo pediculo innixus, formâ juncifolij vulgaris floribus similis, sed paulò minor, sex folijs pallidioribus constans, cum medio calice flavo, majore aliquantulum & magis patente, quàm in vulgaris Narcissi juncifolij flore, è cujus umbilico pallidula brevique stamina emergebant, medio stilo prominente: odoratus quidem est flos, paullo tamen gravior est ejus odor quàm vulgaris juncifolij. Florebat Aprili.

Sponte nasci in illa Galliæ parte scribebat, quæ vulgo *Rovergue* nuncupatur.

HYACINTHVS MAURITANICVS. ad Cap. xxvi. Lib. ii. Hist. Plant. calcem.
Sin hanc Historiam denuo cudi continget, peculiari capite donari poterit.

EX eâ Mauritaniæ parte in qua *Feza* & *Marocco* urbes sitæ, initio anni nonagesimi noni supra millesimum & quingentesimum, cum alijs bulbaceis plantis adferebatur Hyacinthi genus exoticum, illi non valde dissimile, quod in Hispaniâ natum, xxvi. cap. lib. ii. meæ Plantarum descriptum est, quum folijs, tum floribus: omnia tamen in hoc paulò majora. Nam hujus folia Hyacinthinis, aut Ornithogali Arabici legitimi folijs satis respondebant: & inter illa prodibat caulis pedalis longitudinis aut amplior, crassior quàm in Hispanico, firmus, impensè viridis, vicanos interdum etiam plures flores sustinens (ex folijs constans), quorum externa tria nonnihil explicantur, interna quodammodo coeunt, & tubi cujusdam formam exprimunt, extremitate tamen aliquantulum reflexâ, veluti in Hispanico jam dicto, coloris autem magis obsoleti & fusci: de semine nihil pronunciare possum, quia nullum tulit: radix bulbacea, alba, Hispanici radici non dissimilis, paullo tamen major, & ad Ornithogali Arabici legitimi radicem valde accedens.

Flores dabat Maio insequente: plantas verò omnes corrumpibat cum multis alijs singularibus, asperissima quæ subsequēbatur hiems.

Hunc cum alijs, ut dixi, bulbis, è Mauritania acceptum, honestissimi viri *Willelmus Parduyn*, & *Ioannes Somer* cives *Medioburgenses* in *Walachriâ*, amicis communicabant.

INTER reliquos porrò bulbos, fuerunt Narcissi, quorum flores jam præterierant, & *Sisyrinchij* majoris genus, quod mihi flores protulit, *Sisyrinchio* majori quod in Lusitaniâ observabam, formâ prorsus similes, non tamen cæruleos, ut illius, sed purpurei dilutioris coloris, valde etiam fugaces & ephemeros, quorum terna majora folia inflexa & terram spectantia, albâ maculâ erant insignita.

ORNITHOGALVM MAXIMVM. ad cap. xxxiii. lib. ii. Hist. Plant. ante sect. ALTERVM.

TAMET SI cap. xxxiii. Lib. ii. meæ Plantarum Historiæ scripserim, Ornithogalum illud, quod C. V. *Dodonæus* *Asphodelum* *Galenii* appellat, omnium maximum esse: nunc tamen sententiam muto. Nam postea aliud genus mihi conspectum est illo longè majus, cujus historiam in hac Appendice Lectori proponendam censui.

MVLTA id ineunte vere ab radice producit folia, longa, dilutius vi rentia, latioraque, quam

quàm Narbonense & Byzantinum, inter quæ prodit sesquicubitalis, & amplior interdum, caulis crassus, viridis, lævis, magnam longamque florum spicam gerēs, ut centenos aut plures in eadem spicâ numerare meminerim, sex folijs constantes, nivei prorsus candoris, & nullo nervo viridi, ut aliorum flores, insignitos, qui interdum explicantur, sexque stamina brevia & latiuscula, alba, flavis apicibus prædita, capitulumque trigonum cingentia & umbilicum occupantia ostendunt, noctu verò contrahuntur, aliorum instar: floribus excussis, succedunt trigona capita, semen rotundum, nigrum continentia: radix bulbosa, crassa, candida, è latâ sede multas fibrâs emittens.

Tempus.

Floret cum alijs majoribus Maio, interdum etiam Junio, pro anni præcocioris aut magis serotini ratione.

EVM bulbum accipiebâ Ornithogali Arabici Lilij Alexandrini appellatione insignitum: quemadmodum etiam Byzantinû eadem appellatione non semel ex Italia ad me missum.

ORNITHOGALVM MINVS è Pyrenæis.

ad idem Cap. xxxiii. Lib. ii. antefectionem SEPTIMUM.

Ornithogalum
minus è Py-
renæis.

BINOS etiam à Venerio exiguos bulbos in Pyrenæis erutos accipiebâ Hyacinthi stellati albicantibus floribus appellatione insignitos, quorum flores quum hoc anno M.DC. conspicerē, non Hyacinthi, sed Ornithogali parvi esse deprehendebam: etenim & similia folia, & flores nō dissimiles Ornithogali minoris sexto loco descripti cap. xxxiii. lib. ii. meæ Plant. Hist. folijs & floribus habuerunt: in eo dūtâtaxat differre mihi videbantur, quod istius flores paullo majores apparent, sex etiam folijs constantes, ut illius, quorum singula foris nervo, seu venâ subcæruleâ secūdum longitudinem per medium essent distincta, & sex staminulorum apices in hoc furvi, qui in illo violacei. Florebat Maio.

ASPHODELVS MINIMVS.

ad Cap. xxxix. Lib. ii. Plant. Hist. ante sectionem GRÆCIS ἀσφόδελος.

NOVVM porrò Asphodeli genus, & à nemine descriptû, semine natum sibi esse scribebat Iacobus Plateau, à quo iconem ipsius manu delineatâ XXI. Julij hoc anno M.DC. accipiebam cum aliquot notis, quarum adminiculo hanc historiam concinnabam.

Asphodelus minimus.

Asphodelus
minimus.

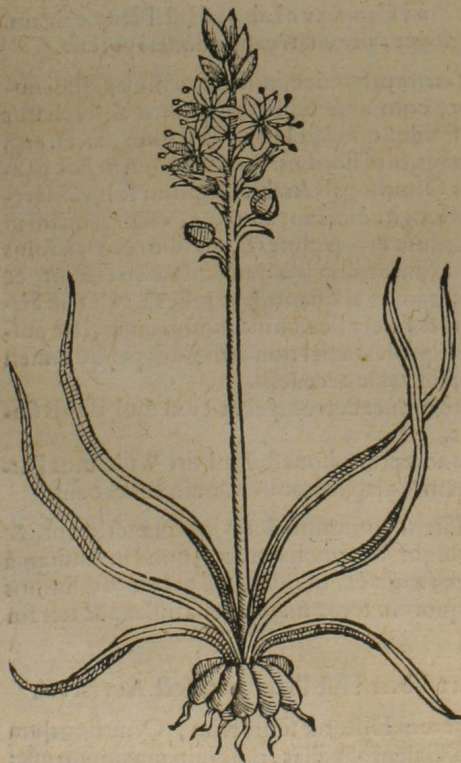
MINOR est Tertio jam descripto, & ab eo plurimum differt: nam grâdulosas radices habet instar Secundi generis, licet minores, è quarum capite prodeunt quina aut sena folia valde angusta, & longiuscula, inter quæ assurgit cauliculus rotundus dodrantē aut pedem altus, singularis, nec ullis ramis præditus, in quo spicæ in modum nascuntur multi flores albi, sex folijs constantes, quorum singula internè & externè venâ quadam secundum longitudinem sunt notata, perinde ac Tertij præcedentis flores.

Julij initio flores proferre incipere scribebat, quum reliqua genera suos abjecerunt, propterea magis illis serotinum censendum: hieme folia amittere, & nova denuo acquirere circa Aprilis initium.

COLCHICVM ποικίλον, & alterum.

ad Cap. xl. Lib. ii. Hist. Plant. ante sect. QVARTVM genus.

Colchicum
ποικίλον, &
alterum.

ALIVD Colchici versicolore flore genus accipiebam ab honesto viro Theodorico Coornhart anno M.D.XCIX. quod bulbo, folijs, cum vulgari prorsus conveniebat, & perinde altè assurgebat, flores proferens vulgaris floribus formâ quidē similes, sed diverso colore, ex albo videlicet & purpurascens vario, dissimili tamen à præcedente, quia in hoc colores magis permixti, & purpurascens dilutior: binos vel ternos tulit flores, quibus

successerunt longa, crassa, & trigona capita, vulgaris capitibus non dissimilia, semen etiam simile continentia. Florebat cum vulgari, paullo maturius præcedente.

Eodem

Eodem capite, ad finem sectionis PAVCOS porrò Colchici.

Ex illis tamen ipsis, binos habui bulbos, quorum singuli quaternos aut quinos flores protulerunt anno M. D. XCVIII. & eum insequente, non adeò altè assurgentes ut in vulgari, sed breviores, quorumque folia luci opposita, tessellatim distincta apparebant, perinde ferè ac in dilutiore Fritillariæ flore: semen etiam abundè præbet id genus, sed in minoribus brevioribusque capitibus quàm vulgare.

Eodem etiam capite, ad finem sectionis, ALIVD porrò elegans.

Hujus autem Colchici plenos flores anno M. D. XCIX. observabam esse versicolores, & folia habere similibus coloribus distincta, quibus Colchici versicoloris alterius flores distincti sunt, hoc est, ex albo & dilutius purpurascete mixtos.

CROCVM VERNVM capillari folio.
ad Cap. XLII. Lib. II. Plant. Hist. ante sect. NONNVLLI.

MITTEBAT præterea idem Venerius Croci verno tempore florentis genus capillari folio, quod Burdegalsensi agro locis desertis nasci scribebat, & duorum generum inveniri: unum, purpurascete flore: alterum (quod rarius) albo.

ID autem exiguum radicem habebat, bulbosam, duro spadiceo cortice tectam, instar illius quod in Hispaniâ observabam ad Anam flumen, vel ejus, quod Casabonus mittebat: è qua insequente anno bina aut terna prodibant angustissima & quasi capillaria folia viridia, surrecta, inter quæ pediculus verius quàm cauliculus uncialis longitudinis aut paulò major, ab unâ parte planus, sustinens semuncialis magnitudinis florem sex foliolis constantem, quorum terna exteriora paulò longiora, erant, & purpurei coloris, tribus venis saturatioribus secundum longitudinem exterius distincta, tria interna breviora & dilutiore colore prædita, omnia autem internè dilutè purpurascabant, & unguis habebant pallidos, ternis venis distinctos, prodeuntibus ex umbilico tribus staminulis brevibus, longo apice flavo præditis, & medio stilo extremâ parte diviso.

Florem proferebat initio Maij, qui sole splendente aperiebatur, sub noctem autem claudatur, & paucos dies durabat, nullius, aut pertenuis odoris.

STACHYS SPINOSA. ad calcem Cap. XX. Lib. IIII. nisi quis peculiare caput illi tribuendum existimet, quod statim post caput de *Marrubio* collocandum esset.

QUANTUM hujus plantæ descriptionē in Epistolis C. V. Honorij Belli Lector inveniet: quia tamē Iacobus Plateau ejus iconem cū aliquot notis (nam & ipsi nata erat, & mihi non inspectâ existimabat) misit, eam denuo, cū icone in tabellâ expressâ, hic subiicimus.

Stachys spinosa.

PRIMO quo hæc planta mihi nata fuit anno, ad Stachydem à C. V. Matthiolo propositam valde accedere videbatur: etenim folia illi non dissimilia habebat, oblongiuscula videlicet, incanâ lanugine tecta, nullo autem grato odore prædita: secundo anno cauliculi excresecbant in cubitalem pænè altitudinem, & in plures ramulos dividebantur, in molles quasdam spinas desinentes, ad quorum exortus bina ex adverso semper nascebantur folia, prioribus minora & angustiora: flores rari per ramulos sparsi nascebantur, floribus Teuerij Bæticij non valde dissimiles, minores tamē, qui valde caduci, nulum semē tulerunt: radix lignosa & dura. Semine porrò ab Honorio Bello è Cretâ misso, *Gaidethymo*, hoc est, asinini thymi appellatione nata hæc planta, priore anno tota hieme virens in horto permansit, eo loco ubi fata fuerat, vitreo vase tecta: altero anno, famuli negligentia, qui, ut præceperam, hieme non texerat, periit. Ejus qui, plantæ apud se etiam Cretico semine natæ, iconem ad me mittebat, opinione (cui etiam mea accedit) non incommodè Stachys spinosa dici poterit, quo nomine etiam illam exhibemus, donec aliud magis aptum occurrat.

PISTOLOCHIA altera semper virens.
ad Cap. XLVII. Lib. IIII. ante sectionem
NOVVM autem &c.

CRETICO semine natum est hoc Aristolochiæ genus Iacobo Plateau, cujus in hac Planta.

Plantarum historia frequens mentio. Is autem anno sexcentesimo supra millesimum à nato Christo, illius aliquot ramulos cum eicone ipsius manu delineata. additis quibusdam notis ad me mittebat.

Pistolochia altera.

Multa porrò è summo radicis capite proferre scribebat tenuia sarmēta, pedem aut plus vel minus longa, angulosa, striata, ramosa, lenta, fractu contumacia, humi sparsa, & ex atro virentia, in quibus incondito ordine nascitur folia nervosa, superiori similia, magis tamen mucronata & ad smilacis asperæ foliorum formam quodāmodo accedentia, minora, atraq; & immarcescibili viriditate prædita, oblongis pediculis nitentia, è quorum sinu nascuntur longi caviq; flores, Aristolochiæ longæ floribus formā similes, saturā tamen rubedine foris magis distincti, internè verò aliquantulum flavescentes, oblongisq; pediculis inhærentes: his succedit fructus Aristolochiæ longæ fructui non dissimilis, sed minor: numerosas autem hoc genus habet radices instar præcedentis, vel smilacis asperæ, verum graciliores, & fibris quibusdam tenuibus donatas, odoratas. Flores proferre monebat Iulio & Augusto.

HIERACIUM PARVUM, CRETICUM. ad finem Cap. xxxvii. Lib. v.

SEMINÉ natum etiam est Iacobo Plateau istud Hieracij genus, cujus iconem vivis coloribus depictam Tornaco ad me mittebat qualem tabulā subjctā proponimus.

Hieracij parvi historia.

ELEGANS autem est plantula, cujus sena aut plura folia summā tellure diffunduntur, quā parte radici adhærent, angustiora, extremā parte latiora, per ambitum incisa, medio nervo purpurascēte: inter quæ nascuntur bini aut terni cauliculi, circiter pedem alti, enodes, præterquam supremā ferè parte, ubi in binos ramulos dividuntur, subnascētibz parvis foliolis valde incis: flores in extremis fastigijs nascuntur satis grandes pro plantæ proportionē, ex multis foliolis sibi invicem incumbentibus constantes, superna parte prorsus albis, subtus carnei (si ita appellare licet) coloris: radix est singularis, oblongiuscula, supernè crassior, deinde paulatim ad infimum vsque gracilescens, aliquot lateralibus fibris donata, instar radicis cichorij silvestris.

FINIS APPENDICIS.

FVNGO.

FVNGORVM
IN PANNONIIS OBSERVATORVM
BREVIS HISTORIA,
A
CAROLO CLVSIO ATREBATE
CONSCRIPTA.

ILLVSTRI HEROI
IOANNI VINCENTIO PINELLO, &c.
CAROLVS CLVSIVS ATREBAS.

MEMINI, Illustris Heros, ante annum me ad te scribere, occupatum esse in concinnando de Fungis Commentariolo (abs te verò monitum, Clarissimum virum Vlysem Aldrovandum in eodem argumēto versari) respondere, de ijs duntaxat agere instituisse, quos in Pannoniā vario tempore observassem, qui, licet alijs etiam in Provincijs sint communes, fieri tamen posse, ut quædam notæ mihi perspectæ fuerint, ab alijs forsitan minimè animadversæ. Et sanè nunquam existimassem tot tamque varia genera in unâ Pannoniâ reperiri, aut illa in adeò diversas species distingui potuisse.

DVM verò istic versabar, summa mea cura fuit, ut in illis observandis, viros mihi adjungerem, in eorum dignotione industrios & adprime exercitatos, qui monerēt, quales innoxij, quales perniciosi essent: nam, nisi valde exercitatis, difficile est Fungos dignoscere, cùm plerique inter lethales reperiantur esculentis persimiles.

SINGVLORVM itaque, cùm edulium, tum perniciosorum, quæ observabā genera, nativis coloribus à perito pictore exprimi curabam, sumptus faciente Illustri Heroe Balthasare de Batthyán, hæreditario Dapiferorum Regni Vngariæ Præfecto, qui me unice amabat.

CETERVM omnium brevem historiam concinnavi, eamque in duo summa capita distribuendam censui: Primo quidem esculentos fungos descripturus, eosque in varia genera, & illa rursus interdum in suas species distributurus, addito etiam apparandi & condiendi (prout intellexi) modo: Altero autem, perniciosos & lethales, eorumque varia genera & species.

HUNC porrò libellum, Illustris Heros, tibi nuncupare, meaque erga te observantiæ publicum testimonium esse volui, certo mihi persuadens, minimè ingratum tibi futurum. Deum autem Opt. Max. oro, ut te quàm diutissimè servet incolumem. Lugduni in Batavis VII. Cal. Maij M. D. IIC.

FVNGORVM
IN PANNONIIS OBSERVATORVM
BREVIS HISTORIA,
à Carolo Clusio conscripta.

FVNGORVM, cùm Vienna Austria viverem, multa & varia meis in Pannonias peregrinationibus observabam genera, quorum magnam partem, cùm in vicinis, tum alijs Provincijs etiam crescere non dubito: sed quia istic diligentius (subinde in prata, caduas silvas, nemora, montanæque & aperta loca excurrens, cum ijs qui noxios & perniciosos ab esculentis discernere norant) observare potui, non inutilem operam me sumpturum existimaui, si eorum brevem historiam pertexerem

ILLAM porrò in bina summa capita dividendam esse judicavi: ut scilicet Primo de ijs fungis agam, qui edules & minimè perniciosi estimantur: quanquam (ut ait Plinius) quæ voluptas tanta ancipitis cibi? Altero autem eos percurram, quibus nemo vesci solet: sed perniciosi sunt & lethales.

Fungorum in bina capita distributio.

FVNGI ESCULENTI

CAP. I.

ESCULENTORVM Fungorum, quos primo hoc capite describere institui, varia sunt genera, atque singulorum diversæ etiam interdum species. Singulorum autem generum historiam pro temporis, quo nascuntur, ordine, tradendam existimaui, atque etiam singula genera, in suas species (si quas habebunt) distribuenda.

Fungusculi.

PRIMUM GENVS.

APRILI crescit genus illud, quod apud Vngaros, atque per universam Germaniam adeò in delitiis est, ut filo trajectum & in corallas compositum è clavo suspendant, & adservent, ut etiam media hieme eo vesci possint. Vocatur autem ab Vngaris *Szemerchyeck*, à Germanis *Maurachen*: Cujus quatuor observantur species, colore & magnitudine inter se differentes.

Primi esculenti fung. gen. varia species. Szemerchyeck.

Prima enim, pollicis extremum articulum magnitudine rarè superat, valde rugosa, & quasi favi instar in cellulas distincta membranacea cute, coloris albicantis quasi fuligine infecti, præsertim illius venæ rugosæ & prominentes, pediculo, quo nititur, cavo, ut & totum fungi corpus.

Maurach 1.

*Alter*a, priorem magnitudine non multum superans, aliquantulum contractior est, & pyri in clybano cocti instar rugosa, vel potius tuber aut radicem Aristolochiæ rotundæ vetustate contractam & multis rugis præditam, valde mentitur, coloris ex rufo fusci: cujus rei causa Germani *Braun maurachen* cognominant.

11.

Tertia, Primæ formâ non dissimilis, sed duplo amplior, orbicularis plerumque, præter pediculum quo sustinetur: interdum autem in trium unciarum longitudinem, æqualemque aut ampliorem crassitudinem excrecit, ejusdem cum Prima coloris, nec minus quàm illa rugosa, & veluti in cellulas distincta, internè etiam cava: Germanis *Stoek maurachen* dicitur.

Braun Maurach 111.

Stoek maurachen.

Quarta recens natæ figura, quodammodo ad Tertiam, quæ orbicularis est, accedit, sed rugis magis turbatis & compressis, ut in Secundâ, color etiam magis candicans, & pediculus longior. Paulò adultior verò, in longitudinem excrecit metæ instar, aut pilei sive petasi Germanici longioris qui limbo caret, cujusque apud eos usus duntaxat hieme, foris etiam rugosa, & in cellulas distincta, quæ colorem pallecentem veluti fuligine quadam infectum ha-

111

1. Generis esculentorum Fungorū 3. species.

*Dolmaus
rachen.
Natales.*

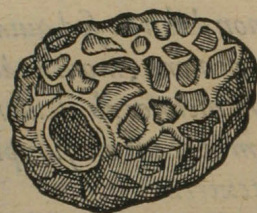
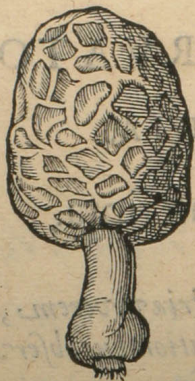
*Fungus spon-
gius.*

Morilles.

Spongiolæ.

*Parandira-
tio.*

*Alcerū genus
fung. esculēt.*

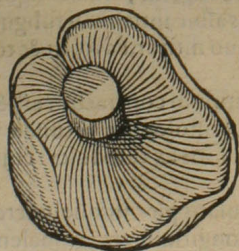

III. Genus esculentorum Fungorum.

*Tertiū genus
fung. esculēt.
Szent Gye-
vrgi gam-
baia.
S. Gecözg
schwāmen.*

Natales

*Parandira-
tio.*

festum habet: internā autem parte cava & hiante: Germani illā *Dol maurachen* nomināt.

Nascitur autem Prima species apud Vngaros plerumque sub abietibus, in dumeris, atque pratis, sed in his Altera præsertim: Tertia verò & Quarta sub quercubus, magna ex parte.

Videtur porrò hic fungus is esse, quē *Dalechāpius* spongiosum cognominat, in asperis & saxosis nascentem, sæpe tamen ad Castanearū radices, colore fulvo, corpore spongioso, figurā in metam desinente, suavissimi gustus: quam ob rem in delicijs haberi varijs modis præparatum, ut hominum palatū varijs condimentis oblectatur. Gallos vocare *Morilles*, inde fortasse, quòd ad mori fructus figuram nonnihil accedat. Et quem *Baptista* porta, à Neapolitanis *Spongiolas* appellari scribit.

Ceterum *Maurachen* recentes solent Vngari assare supra craticulam, vel ex oleo decoquere: sed etiam reficcati torreri possunt, prius tamen macerati: qui verò elixis velci mavult, macerari non oportet.

GENVS II.

VLTRA Balatonem lacum Vngariæ, in parva insula cui nomē *Fanot*, Simidien-si Comitatu, Aprili etiam mense nasci intelligebam Fungi genus delicatissimi saporis, cujus nomen indicare nemo poterat: sed illi similis esse ferebatur, qui inter perniciosos & lethales Decimum sextum genus est, & ab Vngaris *Kygio gomba*, à Germanis *Matter schwammen* dicitur: pyramidalis tamen dorantaliq; apice & angusto hunc fungū esse.

GENVS III.

TERTII generis, quod Vngari *Szent Gyevrgi gambaia*, Germani *Sant Gecözg schwammen* appellant, quia circa diē D. Georgio sacrum (qui in vicesimum tertium Aprilis incidit) invenitur, unicam observabam speciem.

Parva autem illa est, duarum unciarū amplitudinem vix æquans, orbiculari ferè formā, supernè quidem aliquantulum extuberante, & quodāmodo pulvinatā: infernè verò concameratā, & quibusdam veluti venis distincta, pediculo crasso, breviq; coloris exalbidi, cui flavi quidpiam admistum sit.

Crescit in siccioribus atque paucis pratis: & fortasse is erit fungus, quem *Horatius* satyra quarta lib. 11. Sermonum, optimum pronunciat his verbis,

——— *pratensibus optima fungis
Natura est: alijs male creditur.*

Est verò Tertium hoc genus, aliorum fungorum modo præparandus, qui repurgati, ut plurimum elixari solent, & in frusta concidi,

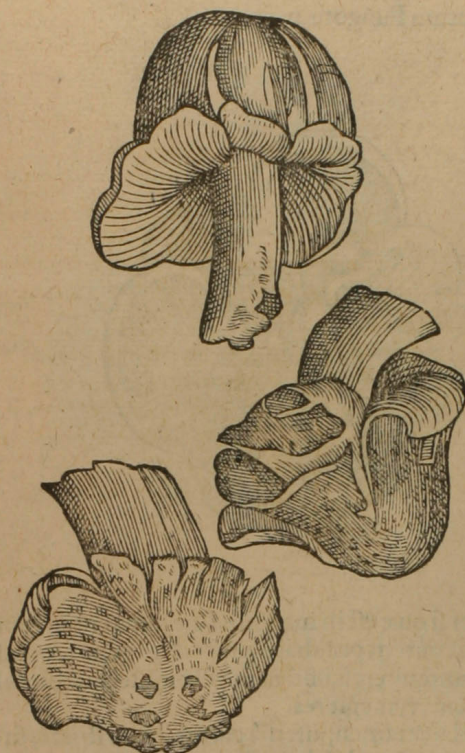
quæ inter binas lances reposita, inperso oleo olivarum vel butyro, & pipere addito, super prunas coquuntur: aut cum larido iniicitur jusculum ex lactis cremore paratum, quod Germani *Milckraum* appellant.

GENVS

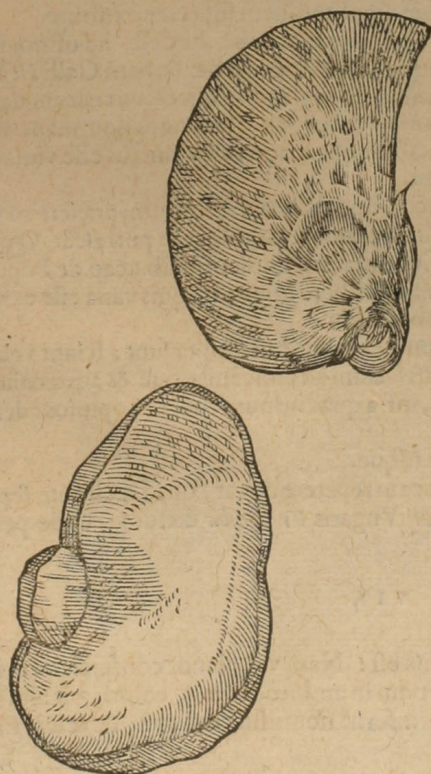
QUARTI generis, Vngaris *Szilwa alya* dicti, quia sub pruni arboribus nascitur (Germanicum nomen nullum novi) plures etiam sunt species. Nam aut parvæ sunt, aut mediocres, aut majores.

IIII. *Genus
esculent. fung.
Szilwa
alya.*

IIII. Generis esculent. Fungor. 3. species.

v. Generis esculent. Fungor. 1. species.

Prima, uncialis duntaxat est magnitudinis, aut paulò amplior, crasso subnixa pediculo, infernâ parte convexa, & quasi fornicata, fulcis vel strijs quibusdam apparentibus notata: supernâ autè in mucronem quodammodo vel metam fastigiata, coloris albicantis fusco tincti.

Media species paulò planior est, quasi in orbem circinata, duarum unciarum, aut majoris amplitudinis, infernâ parte similiter fornicatâ, & strijs quibusdam veluti exaratâ: color idem qui in superiore.

Major, quæ & *Tertia*, formam quidem *Primæ* similem habet; etenim supernâ parte in mucronem fastigiata est, infernâ cava & fornicata: sed ejus magnitudo plerumque est trium unciarum, crassiorèque pediculo nititur: color hujus magnâ ex parte magis fuscus est, & notis quibusdam interdum distinctus: deinde superna pars, ut plurimum lacera & scissa apparet.

GENVS V.

PLVRES item habet Quintum genus differentias, sed omnes uno nomine appellatas: ab Vngaris quidem *Pestricz*, à Germanis verò *Pasternitz*. Sola porro earum differentia in magnitudine consistit, quandoquidem formâ, materiâ, & colore pænè conveniunt.

v. *Genus
esculent. fung.
Pestricz
Pasternitz*

Prima autem species angulosâ figurâ est, quatuor unciarum amplitudinis, brevi & quasi nullo pediculo, sed eo valde crasso: inferna pars candicante & satis densa materiâ constat: superna veluti spongiosa est, & villis quibusdam obsita, coloris ex rufo fusci.

Alterâ magis orbiculatâ est figurâ, crassiore & paulò longiorè pediculo prædita, quinas aut plures uncias lata, totidem longa, infernè & supernè à *Prima* specie non multum differens: materiâ autem, seu corpore, paulo crassiore, & magnitudini respondente.

Tertia longè major est, orbiculata ferè figura, in tres tamen lacinias divisa, ut trifolij frondem quodammodo referre videatur: sex autem aut plures uncias in longitudinem patet, totidem in latitudinem: crassiore etiam ea constat pediculo, unciâque lato, brevi tamen: color idem qui in superioribus, infernè; sed supernè, dilutior illis, & spongiosis quibusdam crassisq; villis sive potius frôdium rudimentis ex fusco pallescens prædita.

In Ulmorum, Populique albæ caudicibus dejectis nasci solet, & bis plerumque, etiam ter interdum, in anno provenire.

Natalis.

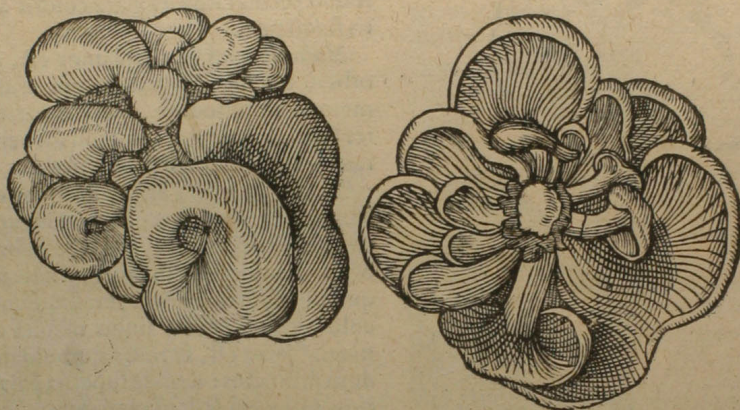
Pezica fun-
gus.Parandi ra-
tio.

An autem genus illud quod Plinius à Græcis Pezicas dici, & sine radice, sine pediculo nasci asserit?

Ceterum *Pezicæ* repurgati, eodem modo condiri possunt, quo *Scyzalings* de quo infra Decimo septimo vescorum fungorum genere: sed & elixi conciduntur, atque in lance compositis frustis, laridum accensum instillatur.

GENVS VI.

VI. Genus esculentorum Fungorum.

VI. Genus
esculenti fung.

EXIGVA est in Sexto genere diversitas: aut si quæ est in magnitudine differentia, eam ex ætate duntaxat provenire arbitror. Hoc autem peculiare habet istud genus, quod non singulare, sed confertim plures simul plerumque crescunt: nam vel bini, ternive simul fungi conjunctim nascuntur, vel etiam quini, senive, aut plures.

Sunt autem omnes ferè orbicularis formæ, planæ tamen, infernâ parte albi, & striati, supernâ aliquantulum protuberantes, mediâ autem nonnihil depressi, ut umbilicum exprimere quodammodo videantur, colore magis fusco quàm infernâ. Minores, circiter unciam lati sunt, aut paulò ampliores: Medij, binarum unciarum latitudinem adquirent, vel explent: Maximos, quaternarum etiam unciarum amplitudinem superare existimo.

Szilfa ter-
mevvt alya.
Buchen
schwâmen.Gilvva gyer-
thyan fa ter-
mevvt.
Natales.

Omnes verò hæ Vngarico nomine dicuntur *Szilfa termewt alya*, hoc est, ad ulmos nascentis fungus: tamen si indifferenter ad ulmi, quercus, cerri, fagi, ostriæ (quam Galli *Hestre*, Germani *Hagenbuchen* appellant) betulæ, populi albæ, & juglandis radices, aut earum dejectarum caudices, crescant: Germani *Buchenschwammen* id est, faginos fungos nominant. Vngari autem eum qui ad Ostriæ radices nascitur, coloreque magis fusco tinctus esse videtur, peculiariter *Gilvva gyerthyan fa termewt* appellant.

Magna etiam copia nascuntur in truncis resectis supradictarum arborum, præsertim verò ulmi & juglandis, si leviter terrâ, vel etiam solo stramine sepulti & tecti putrescât. Quod valde consonum est cum his quæ Matthiolus Comment. in Dioscorid. lib. i. cap. de Populo scribit: cujus verba in studioforum gratiam, hic adscribere libuit, ne quis vana esse existimet, quæ Vngari de fungi modò descripti natalibus aiunt.

Fungorum
educendorum
ratio.

Atqui, inquit, præter ea quæ à Galeno de Populi facultatibus scripta sunt, sciant velim rei medicæ studiosi, populum albam, humo tenus sectam ad radicem usque, & aquâ calidâ, in qua fermentum fuerit dissolutum, perfusam, infra quadriduum fungos copiosos edere, cui quoque gratissimos.

Parandi ra-
tio.

Reperitur autem à novo Vere in Autumnum usque.

Simili porrò ratione apparatur hic fungus (ne eam repetere cogar) qua Decimum septimum esculentorum genus Germanis *Scyzalings* Vngaris *Vr gomba* dictum: unde petere licet.

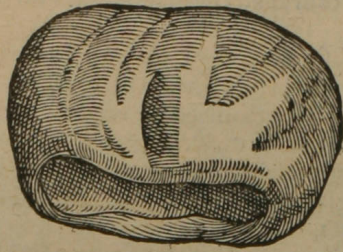
GENVS VII.

VII. Genus
esculenti fung.

SEPTIMI generis forma duplex esse mihi visa est: Nam vel planos conspiciebam supernâ parte nonnihil tumentes, interdum etiam in ambitu laceros, coloris aut albi fusco permisti, vel maculis quibusdam distincti: infernâ nonnihil convexâ, & veluti strijs

sive

vii. Genus esculent. Fungorum.

sive fulcis, à pediculo crassiore in oras usque ductis, exarata, fu'ci coloris. Aut orbiculari pene figurâ, supernè, immò totâ superficie, candicantes, ut ovum exalptum exprimere videatur, præsertim adempto pediculo.

Hoc genus Vngari *Chöpörke gomba*, id est, tuberosum fungum, appellant: Germani *Ängerling*/ quoniam in siccioribus pratis, sive pascuis juxta pagos sitis (quæ ipsi *Ängern* nominant) proveniat. Ter autem in anno reperitur.

Sed & istud genus non incōmodè fortitan referri possit ad illud Horatij, de quo in Tertio genere.

GENVS VIII.

OCTAVVM genus nō ineptè in tres (species (meâ opinione) quis dividat: quarum Primæ & secundæ discrimen in solâ magnitudine consistit, nonnihil & colore: omnes tamen tres, similis formæ. Vngari, *Keserev gomba*, hoc est, amarum fungû: Germani, *Pfifferling*: Galli, *Châpignon* & *Potiron* vocant: tamen in universum omnia pænè Fungorum genera ijs nominibus donent.

Prima ergo species, binas ferè uncias lata est, planæ, sed orbiculatæ figuræ, supernè tamen quodammodo pulvinata, & candicâs, infernè veluti camerata & convexa, strijs quibusdam à crasso pediculo in oras ductis distincta.

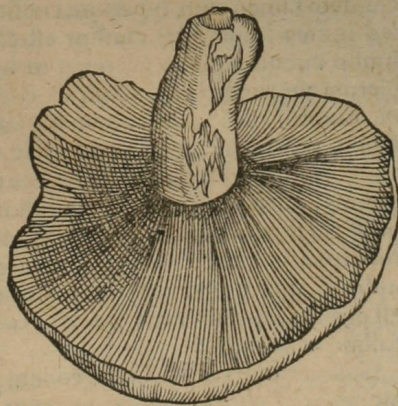
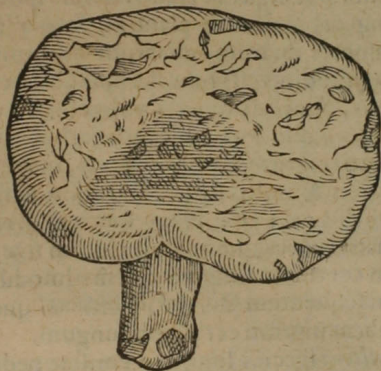
Alterâ, huic prorsus similis, sed amplioris magnitudinis, ut quæ quaternas aut plures uncias æquet, ejusdem cum Primâ figuræ, sed crassiore pediculo subnixa: supernè albâ cute, cui inspersæ aliquot maculæ fuscæ & flavescentes: infernè flavescentes aliquantulum, & magis conspicuis strijs à pediculo in extremas oras productis, exarata.

Tertiâ speciem Vngari *Vörös Keserev gomba*: Germani eadem de causa *Rode pfifferling* nominant, quia magis ruber præcedentibus: sed & Vngaris *Bik alya* dicitur, quodd sub fagis interdum crescat. Amplior est hæc Secunda species, & magis circinatæ rotunditatis, longiore gracilioreque subnixa pediculo, & colore supernâ & infernâ parte ex fusco subrubente, non minùs evidentibus & conspicuis strijs, à pediculo in orbem diffusis, inferius distincta, quàm Secunda species.

Omnes autem species, ut plurimùm, in cædis silvis nascuntur, circiter Pentecosten, hoc est, sub extremum Maium, aut Iunij initium.

Priores duæ species, palato gratæ esse feruntur, atque ijs plerique vescuntur eodem modo paratis, quo Decimum septimum genus. Tertiâ edunt etiam nonnulli, sed perpauci.

viii. Generis esculent Fung. 2. species.

II. Genus
escul. fung.
Herench.
Kremling.
I. **IN** Nono genere plures etiam observabam differentias, quas ordine describo: sed omnes uno nomine dictas cum apud Vngaros, tum apud Germanos: etenim illi *Herench*, hi *Kremling* sua lingua appellant.

Prior autem species, Secundo generi valde ab similibus non est: nam circinata in plano ferè est rotunditatis, unciam aut binas magna, supinâ parte pulvinata & candicans, infernè autem magis est fusca, & evidentioribus strijs donata, quàm Secundum genus.

II. Ad Quinti generis Primam speciem plurimum accedit *Alter*a species: etenim angulosa est, sed amplior, ut quam uncias quatuor aut plures æquare existimem, supernè etiam albicans, non, ut illa, fusca: infernè verò nō lævis & glabra, instar illius, aut alba, sed crassis strijs ab umbilico, sive pediculo, in oras ductis, insignita.

III. *Tertia* magnam affinitatem habet cum Octavi generis *Alter*a specie: quia ferè orbiculata est, & æqualis pænè magnitudinis: supernè tamen in albedine magis fusca est: infernè illi non dissimilis, nisi quod ejus striæ crassiores sunt, & pediculus illam sustinens crassior, brevior, atque magis nigricans.

IIII. Sola magnitudine ab Octavi generis *Tertia* specie differt hujus *Quarta* species. Illa enim amplior est, hæc minor, utraque autem circinata ferè in plano rotunditatis: illa supernè rubescens, hæc multò magis rufescens, eamque adeò ob causam Vngaris *Vörös Herench*, Germanis *Rotte Kremling* dicta: graciliore illa pediculo subnixa, hæc crassiore & magis albo, ut etiam inferna hujus pars candidior est illâ, & minus evidentibus strijs exarata.

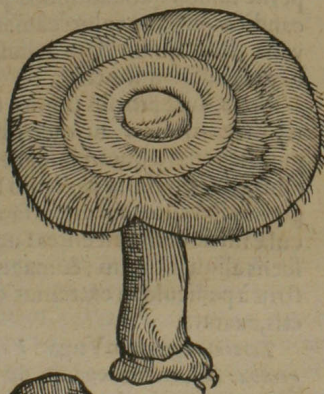
Nasales. Nascuntur autem omnes eodem, quo Octavi generis species, tempore, atque in cædvis, ut plurimum, silvis, quemadmodum & illæ.

GENVS X.

x. Genus
escul. fung.
Hirsching. **MANIFESTUM** est inter utramque Decimi generis speciem (binas enim ejus species observabam) discrimen, licet magnitudo ferè sit æqualis. Nomen utrique apud Germanos *Hirsching*/quasi cervinum dicas: Vngari ut vocent, ignoro.

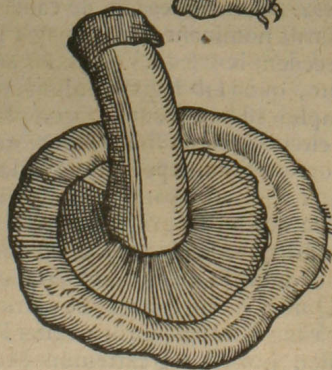
x. Generis esculentor. Fungor. i. species.

I.

Rauche
Hirsching.
Schwartzze
Hirsching.

II.

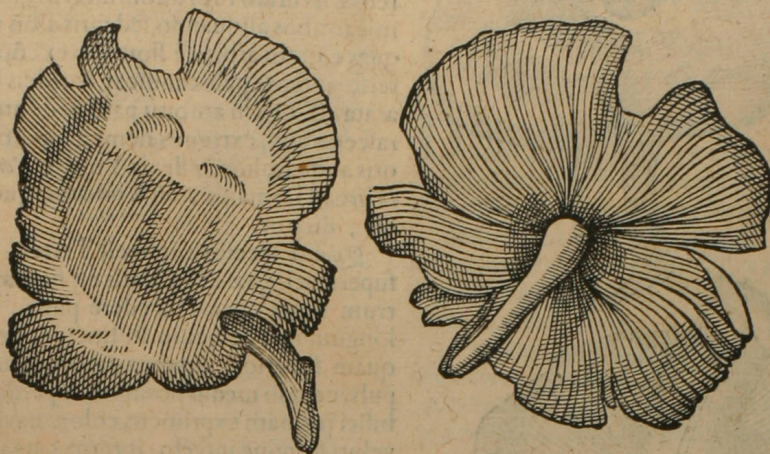
Nasales.

Prima species pediculo binas uncias longo, minimum digitum crasso nititur: ipsius verò fungi orbicularis in plano est forma (cujus diameter duarum unciarum aut amplioris magnitudinis est) supernè nonnihil extumescens, & veluti sericeis villis obsita, colore puniceo dilutiore, & veluti carneo, oris in infernam partem valde reflexis, quæ ex albo rufescit, & multis strijs, instar aliorum fungorum distincta est. Hanc speciem Germani *Rauche Hirsching*/hoc est, hirsutum sive villosum cervinum fungum, quemadmodum *Alter*am sequentem *Schwartzze Hirsching*/ quod significat nigrum cervinum fungum.

*Alter*a species longiore constat pediculo, ejusdem tamen cum superiore crassitudinis, sed infima hujus pars crassior est & veluti limbo circumvoluta: præterea in hac bini plerumque fungi conjunctim ex eodem pede oriuntur: orbicularis etiam in plano sunt figuræ (præterquam qua parte sese mutuo comprimunt) ejusdem cū superiore magnitudinis, aut paulò amplior, paululum extumescens superiore parte, & glabra, coloris ex rufo fusci, oris non adeò in infernam partem inflexis, quæ non minùs frequentibus strijs est prædita, quàm *Prima* species, colore ex pallido nigrescente.

Nascuntur in cædvis silvis, eodem prope modum tempore quo Nonum genus.

XI. Genus esculentorum Fungorum.

ISDEM locis, atque eodem quo Decimum tempore reperitur Vndecimum genus, cuius unicam speciem videre memini: aut, si quæ est differentia, ex fungi ætate duntaxat provenit. Germani *Gepsoflaw*/hoc est, caprinum pedem sive ungulam appellant, ab Vngaris *Gepsoflaw* nullum nomen intelligere potui, nisi illud à Germanis mutuatum.

Initio quidem inæquali est figurâ hic fungus, magis tamen ad orbicularem tendente, per oras lacer, duarum unciarum latitudine, supernè subfusci coloris; infernè candicantis, & strijs distincti. Adultior autem, magis orbiculatæ est figuræ, & per oras magis laceræ, quàm recens natus, tum longè amplior, ut cujus diameter sit quatuor unciarum: ejus item color magis fulcus supernè, & albicans infernè, cui fuscedo quædam admixta.

GENVS XII.

PROVENIT etiam in silvis Duodecimum genus, & reperitur circa Pentecosten. Id Germanis *Xebeling*, quasi Capreoli fungus dicitur: Vngaricum nomen mihi ignotum.

Unicam etiam hujus Fungi speciem observabam, nec formâ, nec magnitudine à Primâ specie Octavi generis valde differentem: sed color diversus, qui supernè flavescit, infernè ex flavo rufescit, striâsque habet in superiorem pediculi (qui eum sustinet) partem usque productas, illâsque in eum radiatim desinentes: gracilior autem is est pediculus, quàm Octavi generis.

GENVS XIII.

DECIMI-TERTII generis variæ sunt species: eam ob causam apud Vngaros & Germanos varia obtinuit hoc fungi genus cognomina: generali autem appellatione Vngaris *Galambicza*, Germanis *Teubelinge* dicitur.

Nascuntur autem omnes ejus species promiscuè in silvis, & Junio Iulioque mensibus inveniuntur. Germanorum porro distinctionem sequentes, quinque hujus generis species faciemus.

Prima, omnium amplissima est, ut cujus plana superficies quincuncialem diametrum habeat, orbicularis, ut plurimum, est ejus figura, digitalis longitudinis pediculo, unciam crasso, subnixa: supernâ parte protuberante, colore ex albo virescente prædita: infernâ candicante & striata. Istam Germani *szaw Teubelinge*/ hoc est, Dominarum cognominant.

Alterius paullò minor est amplitudo, ut cujus diameter quaternas uncias non excedat, orbicularis etiam & planæ est figuræ, supernè tumescens, sed in medio & quasi centro nonnihil compressæ, ut umbilicum mentiatur, coloris ex cæruleo, viridi, & fusco commixti: infernè ex albo subfusci, pediculo fulta pollicaris crassitudinis, sed brevior quàm Prima. Huic Vngari, *Keek galambicza*, Germani *Blaw Teubelinge*/quod ejusdem est significatio- nis, cognomen dederunt.

XI. Genus
esculenti fung.

XII. Genus
esculenti fung.
Xebeling.

XIII. Genus
esculenti fung.
Galambicza.
Teubelinge
Natalis.

I.

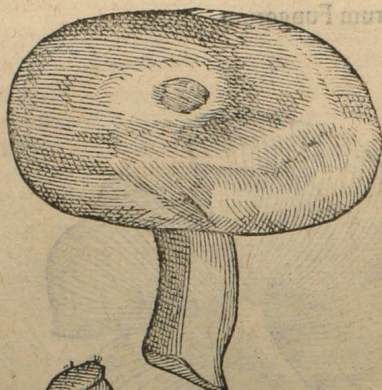
szaw
Teubelinge

II.

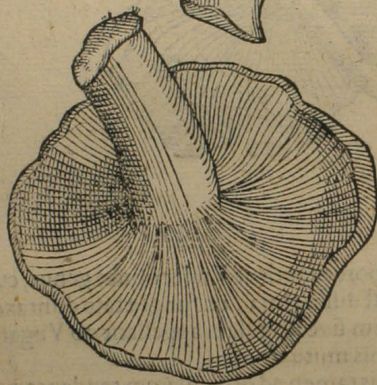
Keek ga-
lambicza.
Blaw

Aequalis Teubelinge

111.

Vöerevs galambicza.
Rott Teubeling.
1111.

Schwarze
Teubeling.

v.
Rauhe
Teubeling.

Aequalis ferè cum superiore est *Tertia* amplitudinis (interdum autem vix binas uncias superat ejus diameter) sed paululum angulosa, coloris supernè elegantis, ut qui ex purpureo & saturato rubro commixtus videatur, emicantibus aliquando, sed raris albis maculis, quas cõtrahi arbitror flore illo ex cõtactũ deterfo: inferna pars candicat, & fuscis strijs exarata est. oris in ambitu parũ & dilutè purpurascens, extremis nempe supernæ partis oris aliquatulum inflexis. Vngaris *Verews Galambicza*, Germanis *Rott Teubeling*/ quod idem est, dicitur.

Quarta species minor est *Tertiã*, nec ejus superficiei (quæ orbicularis est figura) diametrum binas uncias excedere puto. Vncialis longitudinis pediculo sustinetur, graciliore quàm superior: superna pars quodam modo pulvinata, in medio nonnihil cõpressa, & umbilici formam exprimens, colore flavescente, veluti fuligine infecto: inferna pars alba, fuscis strijs à pediculo ad circũferentiam distincta. Germani *Schwarze Teubeling*/ id est, nigrum cognominant.

Quinta species, cognomen dederũt Vngari *Waras galambicza*, Germani *Rauhe teubeling*/ quasi dicas asperum. *Aequalis* autem est cum *Quartã* magnitudinis, circinatæ in plano quodammodo rotunditatis, supernè etiam intumescens, & pulvinata, asperiorq; reliquis speciebus, coloris supernè ex albo fusci: infernã verò parte, candicante quidem, sed quam fusca strijs in oras excurrentes, veluti inficiunt.

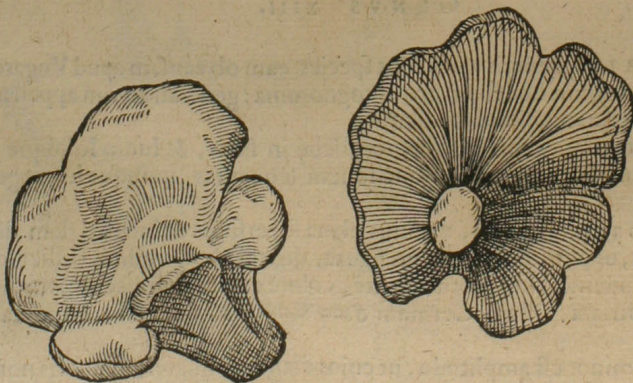
GENVS XIII.

xiii. gen.
escul. fung.
Nivv gõba.
Hafen õrlein.
11.

EODEM, quo superioris generis species, tẽpore in silvis oritur *Decimum-quartum* esculentorum fungorum genus, quod Vngari *Nivv gõba*, hoc est, *Leporinum* fungum: Germani *Hafen õrlein*/ *Leporinam* auriculam, appellant. Videtur autem in duas species posse distinguĩ: nisi quis forsitan ætate duntaxat differre putat.

Prioris species forma angulosa est, magis tamen in orbẽ circinata, unciam, aut paulo amplius lata, brevi crassq; pediculo subnixa, supernã parte extuberans, pallidi coloris, quem flavæ aliquot maculæ varium faciunt: inferna pars flavescit, fuscisque strijs exarata est.

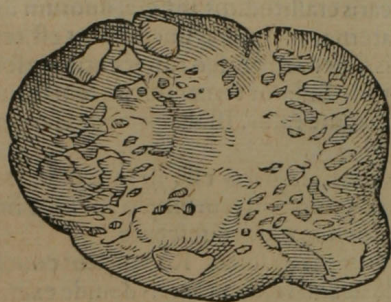
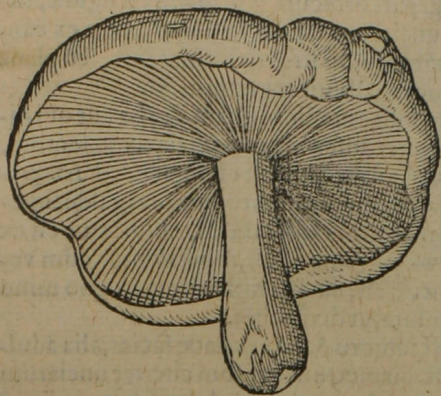
xiii. Generis esculentorum Fungorum secunda species.

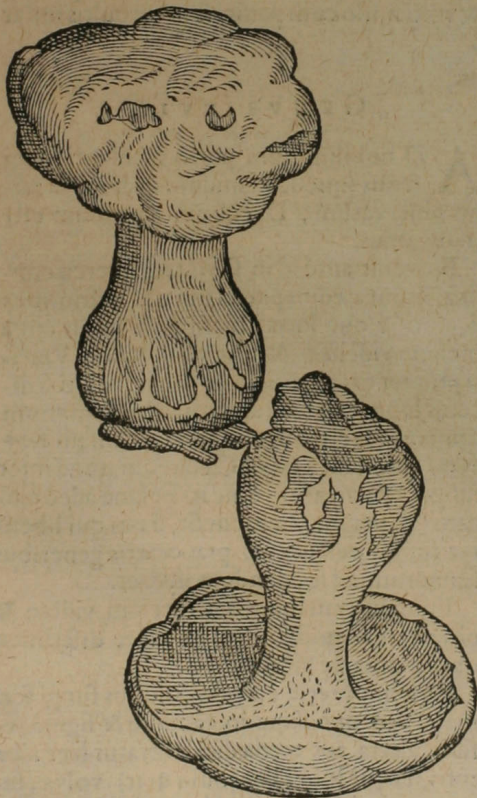
11.

Alter species duplo major, non minus tamen, quàm *Prior* in ambitu angulosa, & veluti crassioribus quibusdam lacinijs secta, supernã parte non pulvinatã, ut superioris, sed potius cavã,

xv. Generis esculentor. Fungor. 2 species.

xvi. Generis esculent. Fungor. 2. species.

cavâ, ita ut, si quis manu teneat, & oblique
sive ex latere duntaxat conspiciat, flavum
(nam talis est ejus color) floré tenere videatur :
inferna pars multis strijs in oras excurrentibus &
productis, insignita est, crocœque colore infecta.

GENVS XV.

DECIMO-QUINTO generi, nomen dederunt Vngari *Diz no gomba*, hoc est, Suilli fungi : Germani ejusdem significationis vocabulo *Schwainbling* / expresserunt.

xv. gen. escul.
fungor.
Diz no gôba.
Schwainbling.
Nasalis.

Nascitur in silvis eodem, quo Decimum-quartum genus, tempore. Duæ autem sunt ejus species manifesto discrimine inter se differentes: quarum

Prior orbicularis ferè est figuræ, circiter quatuor uncias lata, brevi crassiorèque pediculo fulta : supernè nonnihil extuberans & pulvinata, coloris subalbidi, sed veluti fuligine infecti, per quem sparset sunt aliquot albæ maculæ: inferna pars subalbi etiam est coloris fuligine infecti, multis crassioribus strijs nigricantibus, à pediculo in circuitum excurrentibus, notata.

I.

Alterâ Priorem amplitudine superat, & ejus oræ in interiorè partem magis reflexæ, orbiculatæ quodâmodo figuræ, cujus superior pars pulvinata, coloreque tincta purpureo, cui ruber saturatior commixtus, in medullio tamen flavescens, & secundum oras, albis maculis distincta : inferior pars ex albo fusca est, & tenuioribus strijs exarata, pediculo, quàm in Primâ, longiore.

II.

Germani hanc postremam speciem à rubro colore *Rott Schwainbling* nominant.

Rott
Schwainbling.

Tametsi autem non valde probetur hoc fungi genus : non desunt tamen qui illo vescantur, adeo intemperantis gulæ reperiuntur quidam. An porro hoc genus, tertium illud Plinij, quod *xxii. Natural Historiæ cap. xxiii.* venenis accommodatissimum esse asserit? Certè nomen convenit: licet ille formam non expresserit, sed circa radices quercus, roboris, cupressi & pini, gigni scribit. Ioannes Baptista Porta, Suillos antiquum nomen apud Neapolitanos adhuc retinere ait, atque illis Silli dici.

Suilla.

GENVS XVI.

DECIMO-SEXTO vescorû fungorum generi, nomen satis obscœnum apud Vngaros: nam illi *Varganya* appellant: Germani autem *Büßz* / quia pediculi, quo sustinetur, pars infima, in majorem crescat amplitudinem quàm suprema, ad ejus penè sagittæ formam, quæ crassiore & veluti orbiculata est cuspidè, ipsis *Büßz* nuncupatæ, Gallis autem *materaz*. Reperitur in silvis circiter extremum Augustum.

xvi. gen. escul.
fungor.
Varganya.
Büßz.
Nasalis.

Ejus porro tres observabam species inter se differentes: nonnulli quartam addebant, sed eam propter formæ dissimilitudinē, ad aliud potius fungi genus referendâ censui, dubiamq; feci, reponens inter *Vndevice*sum & *Vicesimum* perniciosorum fungorum genera.

Plura: ejus
species.

Prima

I. *Prima* verò quatuor uncias longo fulcitur pediculo, supernâ parte satis gracili, & minimi digiti crassitudinem vix superante, infernâ crasso, ut qui uncialis sit aut amplior, coloris variegati mixti ex cæruleo, viridi, & fusco: superior fungi pars orbicularis in plano est figuræ, tumescens & quasi pulvinata, cujus diameter trium unciarum aut paulo major, color ex candicante subfulcus: inferior pars, cui pediculus inhæret, nullis strijs deformata est, sed plana & alba: quam ob causam Vngari *fejer varganya*, hoc est, album cognominant.

Feyer varganya.

II. *Secunda* species brevior constat pediculo, sed eo longè crassiore quàm Prima, ut qui digitalem crassitudinem supernè æquet, vel etiam superet, infernè, binas uncias cum semissè, & coloris ex albo flavescentis: ipsius fungi caput orbiculatæ quidem est figuræ, sed inæqualis & quasi sinuosa, cujus diameter, pediculi infimam partem amplitudine non valde superat, colorisque est ex flavo rubescentis: versa pars nonnihil camerata est, colorisque est ex flavo rubescentis, nullis strijs exarata. Vngaris *verews varganya*, id est, ruber dicitur, cum *verius sarga varganya* appellari deberet, meâ opinione, id est, flavus: nisi fortè eo cogno mine donare voluerunt, quia ejus averfa pars, aliquantulum, ut dixi, rubet.

Verevvs varganya.
Sarga varganya.

III.

Tertie speciei duplex est differentia. Nam alia est junioris & recens natæ facies, alia adultioris. Junioris porrò figura prorsus orbicularis est, diametrum duarum circiter unciarum habens, valde in rotundum elata supernè, & fusci admodum coloris, fuliginosique: infernè cava & fornicata, coloris albi & nullis strijs deformati: pediculus illam sustinens binas uncias longus est, aut paulò longior, supremâ parte pollicaris crassitudinis, infimâ, duorum digitorum. Adultior autem, longè amplior est: nam quaternas aut quinas uncias latus est, ternâs ferè altus, & in rotundum quasi fastigiatus, coloris supernè ex fusco rufescentis: infernè planus, æqualis, albus, nec ullis strijs exaratus: pediculo fulcitur ternas uncias longo, supernâ parte unciam crasso, infernâ binas, coloris ex albicante fusci. Istam speciem Germani *grawer bültz* cognominant.

Grawer bültz.
ἀμύντα.

Habet verò hoc fungi genus aliquot notas, ob quas Pauli ἀμύντα esse liceat conijcere: etenim colore fuliginoso sunt ejus species, orbe etiam quarundam tam amplo, ut sæpe humanum caput æquent, pediculo omnium crasso, infra colore nigro virescente.

Parandis rasio.

Ceterum hic fungus apud Vngaros in hunc modum apparari solet. Repurgatus conciditur, frusta paululum in clibano exsiccantur, deinde in aqua elixantur: ijs deinde exemptis, panis vulgaris, quo videlicet familia uti solet, taleæ super craticulam tostæ, in prædicto juscule coquuntur, id demum jusculem cribro farinario succernunt: postremò, huic condimento (quod nec tenue nimium, nec crassum nimis esse debet) elixa fungi frusta imponuntur, additòque aceto, piperis, gingiberis, atque caryophyllorum aromaticorum polline eduntur. Tenuis autem fortunæ homines & rustici, illo cum panici semine pultis instar decocto, & pipere denique insperso, vescuntur.

xvii. Genus esculent. Fung. primum prodicens.]

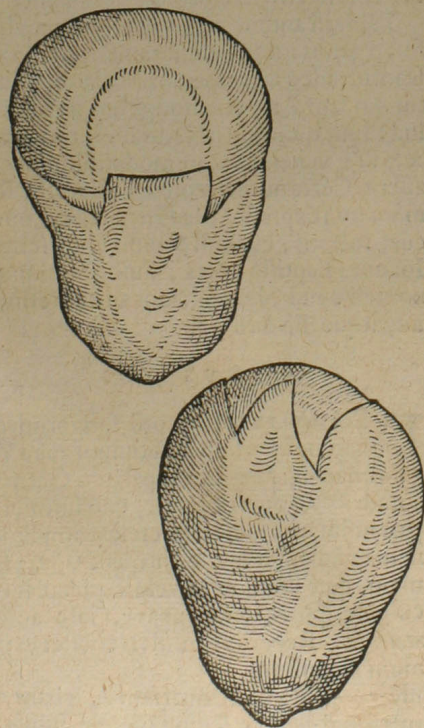
GENVS XVII.

xvii. Genus esculent. fung.

Natalis

Vr gomba.

Kepferling.

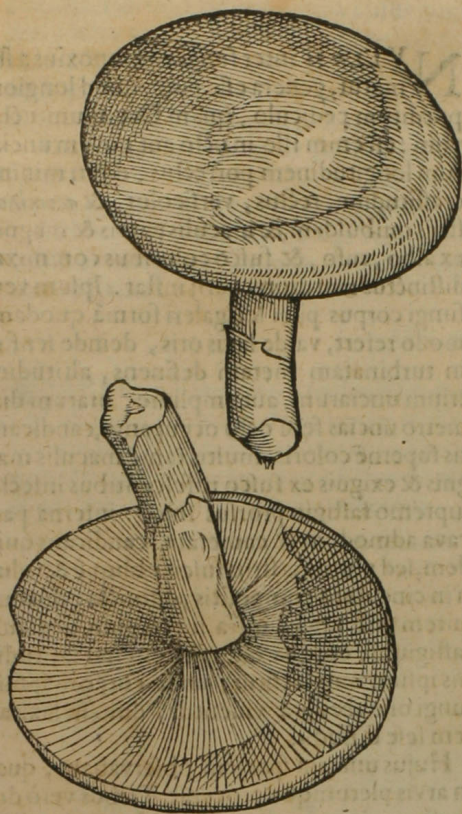
AD nobilissimum porrò esculenti fungi genus (quod, secundum ordinem à nobis observatum, Decimum-septimum est) transeamus.

Provenit autè id in silvis rarâ quercu confitis, ijsque cæduis præsertim, & editioribus siccioribusque locis, bis singulis annis, circa messem videlicet, & ante vindemiam. Vngari propter excellentiam *Vr gomba*, veluti si diceret Dominorum fungum, seu primarium fungum: Germani ob eandem causam *Kepferling* appellant, quasi Cæsareum, quod inter fungos principatum teneat. Et sanè adeò elegans est, ut non mirandum sit, si eos qui libenter fungis vescuntur, præ ceteris generibus fungorum, ad se edendum invitet.

Illius unicam duntaxat speciem videre & observare memini: licet ex ætate discrimen quodpiam esse videatur.

Primum è terra erupentis hujus fungi forma, ovum quodammodo candore & figurâ refert: altera aut tertia die laceratur hæc alba cutis, seu (ut Plinij vocabulo utar) volva, supernâ parte, & veluti ovi luteum ostendit: deinde magis extuberat illud luteum, & fungi formam induit, paulatim & sensim evanescente pereunteque volvâ: magnitudo autem fungi

xvii. Genus esculent. Fung. jam expansum.

fungi sua volvâ inclusi, ternas uncias in longitudinem patet, binas in latitudinem. Consumpta volvâ, fungus in planam orbicularem sese explicat formam, cujus diameter quatuor pæne unciarum est, cujus superna pars aliquantulum intumescens, aureum sive croceum colorem elegantissimum habet: inferna flava est, & multistrijs à pediculo in extremas oras productis insignita: pediculus fungum sustinens, digitalis lōgitudinis & crassitudinis est, flaviq; coloris. At cū jam adolevit, paulò amplior est ejus magnitudo, & in ternas aut quaternas partes scinditur, colorisque illum florem & elegantiam deperdit: nam supernè, languidioris est aurei coloris, infernè, omnino pallidi.

Non dubium autem est, quin hic fungus, sit ille Veteribus adeò celebratus Boletus, à *Boletus veterum.* Principibus viris sic in delicijs habitus: nam si conferantur quæ de Boletis scripsit Plinius, cum hujus historia, similis esse deprehenditur. Infamis autem, & immenso exemplo in crimen adductus fuit, Plinio teste, quod Tiberium Claudium Cæsarem (qui Boletorum esu impèsè delectabatur) cōjunx Agrippina, boleto veneno illito, sustulerit, ut Neronem filium ipsi successorē in Imperio daret. Hinc illi Iuvenalis in satyris sales de Boletis. Nam satyra quinta,

*Vilibus ancipites fungi ponentur amicis,
Boletus domino: sed qualem Claudius edit
Ante illum uxoris, post quem nil amplius edit.*

Et satyra sexta,

*minus ergo nocens erit Agrippina
Boletus: siquidem unius præcordia pressit
Ille senis, tremulūque caput descendere iussit
In celum*

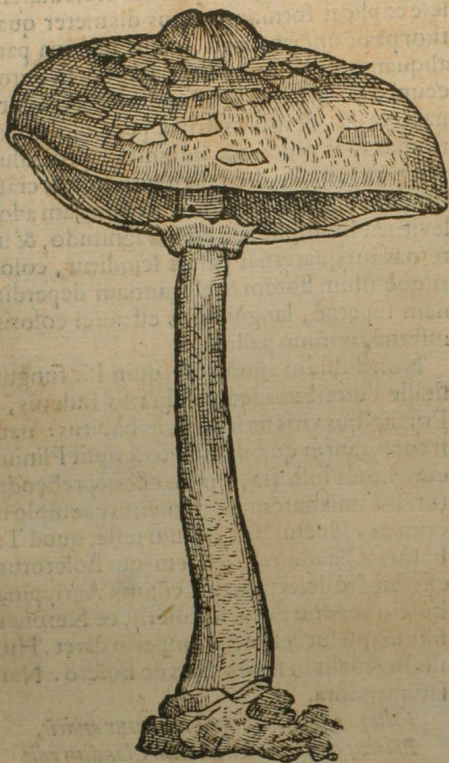
Sed & ipse Nero, Boletum Deorum esse cibum cavillari solebat, quia illo perijsset Claudius Cæsar, & defuncti Cæsares in Deorum numerum referri solerent.

Ceterum ad Boleti parandi rationem, quali Vngari utuntur, nunc transeamus.

Recentes boleti (suaviores enim & delicatiores illi sunt adultioribus) repurgati, in aquâ elixantur, deinde in tenuia frusta conciduntur: frusta concisa in jusculum è cremore lactis confectum injiciuntur, adjectis felini folijs minutim sectis & pipere. Vel repurgati, præciso pediculo invertuntur, & super prunas positi, addito ovi luteo torrentur. Vel recentes etiam (emundati videlicet) recisis pediculis, fringuntur cum butyro atque ovo simul in sartagine coctis, dissolutis & simul mixtis, instar ejus ferculi ex ovis & butyro in sartagine frixis parati, quod Germanis est in delicijs & paratu facile, illis *Eper schmalts* nuncupatum. Sed & exsiccati servantur: deinde ovorum instar coquuntur, aut in aqua elixantur: tum demum, ut præcedens genus, cum condimēto illo ex ipsorum jusculo & pane tosto parato, additis aceto, piperis, gingiberis, & caryophyllorum aromaticorum polline, eduntur.

MEMINI anno M.D.XCIIII. ad Illustrē Heroem Balthasarem de Barthyan sub vindemia tēpus accersitū (solebat enim ille bis aut ter singulis annis, missâ, qua veheret, rhedâ, ad se evocare) in ejus arce firmissimâ Nemeth-Wywar hospitio exceptum, atque fortunata semel in mensa, dum pranderemus, adpositum hunc fungū in lance cum suo jure elixum: tum ego, qui fungis minimè vesci soleo, & ignarus croceam illam tincturam è boleti succo esse, gallico sermone ad ipsum (plures enim ille Heros peregrinas linguas præter vernaculam perfectè callebat, Latinam, Italicam, Gallicam, Hispanicam, Germanicam, & Vandalicam, sive Croaticam, ab Vngarica diversam) valde crocatum, sive croco tinctum est hoc jusculum, inquam. Ille suaviter ridens, ad Nobiles viros, qui ejus mensæ assidere soliti erant octo aut decem, conversus: *Clusius Vram*, hoc est, Dominus Clusius (& cetera verba ungarico idiomate proloquutus) existimat hoc jusculū, croco in eo dissoluto esse tinctum: tum omnes illi cachinnum sustollere, & mirari, mihi ignotam boleti naturam, præsertim cū scirent, & illo, & præcedentibus aliquot annis, diligenter observasse, præter alias multas elegantes stirpes, fungorum quæ apud eos nascerentur genera.

xviii. Genus esculent. Fungorum.

xviii gen.
escul. fung.

Evzlab.

Waltzling

xix. Generis esculent. Fung. l. species.

Conoccielle.

N VLLVM inter fungi, qui innoxius æst-
matur, genera esse puto, quod longiore
præditum pediculo, quam Decimum-octa-
vum: est enim ille in octo aut novem uncia-
rum longitudinem porrectus, digiti minimi
crassitudine, rectus, versicolor, & ποικίλος,
strijs quibusdam, & maculis parvis & magnis,
ex albo, rufo, & fusco coloribus commixtis
distinctus marmoris varij instar. Ipsum verò
fungi corpus pilei seu galeri formâ quodam-
modo refert, valde laxis oris, deinde lenissim
in turbinatam metam desinens, altitudine
trium unciarum, aut ampliore, orarum dia-
metro uncias ferè octo occupante, candican-
tis supernè coloris, multis tamè maculis ma-
gnis & exiguis ex fusco rufescentibus infecti,
supremo fastigio prorsus fusco: inferna pars
cava admodum & camerata, candicans qui-
dem, sed plurimis strijs fuscis eblíquè & velu-
ti in cincinnos compositis, distincta: duabus
autem ferè uncijis infra supremum pediculi
fastigium, corolla digitalis circiter latitudi-
nis ipsum amplectitur, unde corporis ipsius
fungi oræ abruptæ videntur, dum in laxita-
tem sese diffudit.

Hujus unicam speciem observabam, quæ
in arvis plerumque provenit. Tribus verò di-
versis anni temporibus interdum nasci intelli-
gebam. Vngari *Ewz lab*, hoc est, capreoli pe-
dem, satis improprio, ut mihi quidè videtur,
nomine appellant: Germani *Waltzling*.

An autem ille fungus, què Ioan. Bap. Porta
à Neapolitanis *Conoccielle* vocari scribit?

GENVS XIX.

xix Genus
escul. fung.
Szarwas
gomba.
Eigenbart.
Eisobart.
Schöber-
ling.
Hirschling.III. ejus sp.
cies.Eisber
genbart.farga Szar-
was gomba.

S ETEMBRI mense sub corylis nasci gau-
det Vnde vicefimum fungorum esculen-
torum genus: quod Vngari *Szarwas gomba*:
Germani *Eigenbart* oder *Eisobart* (quod idem
est, utraque enim vox caprinam barbam si-
gnificat) tum *Schöberling* appellant: nonnulli
etiam *Hirschling* eodem quo Decimum ge-
nus, nomine.

Diversæ porro à reliquis fungi generibus
est formæ, & quæ elegantis, quod in tres spe-
cies colore inter se differentes, nonnihil etiam
formâ dividi posse arbitror.

Primum autem locum dabo illi, quæ & re-
liquis elegatior videtur, & colore magis con-
spicua. Ipsum corpus binarum ferè uncia-
rum crassitudinem habet, intus cavum, colo-
ris fusci & fuliginosi, in quo elucet albedo
quædam pallida mixta: deinde corpus illud
in plurimos tenues ramos dividitur, duas aut
amplius uncias longos, coloris suprema parte
flavi elegantis, cui inspersæ crocæ maculæ,
flosculorum formam quodammodo expri-
mere videntur. Hanc Germani *Eisber* *Eigen-
bart* id est, flavam caprinam barbâ, aut *Hirsch-
ling* cognominant; ad quorû imitationem Vn-
garis *farga Szarwas gomba* dici posse existimo.

Non mi-

Non minus crasso est *Altera* species trunco, coloris tamen albi: in eandem interdum magnitudinem crescit cum *Priore*: nonnunquam brevior est, aliquando autem vix binas uncias alta, videlicet primum nata, cujus rami unciales, & illi ferè prorsus dilutè rubescentes: jam adulta verò, candicantes ramos habet, quorum extimæ partes rubescunt, formamque totum fungi corpus habet, quale cerebrum brassicæ Cypriæ degeneris, & quæ ob præmaturas pruinas ad frugem pervenire non potuit. Huic Germani *Rotte Seisbart*/hoc est, rufæ caprinæ barbæ cognomen indiderunt, sive *Rotte Hirsching*.

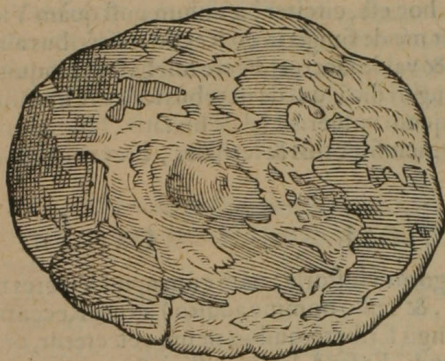
Minus crasso corpore est *Tertia*, coloris ex albo pallescentis: hujus rami longiores & crassiores sunt quàm in binis superioribus speciebus, & aliquantulum rariores, coloris, ut ipse truncus, pallidi albo commisti: exsiccatam & marcidam eam esse, quis credere posset.

Affinitatem quandam habere videtur hoc fungi genus, cum illis fungis quos Bapt. Porta è faxis ex Gargano monte erutis nasci scribit non pileatos, sed turiones ut asparagos, & in ramos divisos.

GENVS XX.

VICESIMUM genus esculenti fungi rursus ad vulgatiorem fungorum formam redit, & sub extremum Autumnum in silvis, plerumque autem sub abietibus nascitur: cujus rei causa Vngari *Fenyo alya gomba*, Germani *Thanneling* appellât, licet illis *Gresseling* etiam dicatur: nam Vngaris *fenyo-fa* Abies est, atque Germanis *Thannenbaum* idem significat. Hoc autem genus in tres species dividemus.

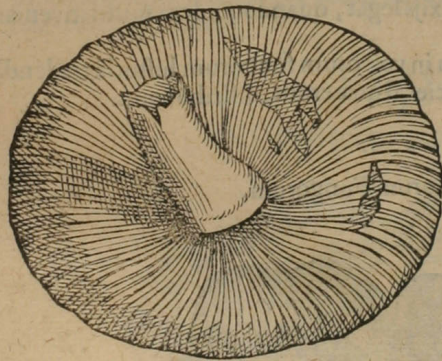
xx. Generis esculent. Fung. 3. species.

Prima, orbiculatæ (planæ tamè) est figuræ, binas aut ternas uncias lata, supernè, coloris vel dilutè admodum rubetis, aut lateritij, venis quibusdâ sic exarata, ut hirta videatur, non secus ac *Decimi* generis *Prima* species, cui valde similis est, in medio nonnihil compressa, & veluti umbilicata: infernè pallescens, & multis strijs fuscis à pediculo (qui unciâ paullò longior est, minimum digitum crassus) in orbem ductis, insignita.

Altera, Priorem magnitudine nō valde superat, paullò tamen crassiore pediculo constat, magnâ etiam ex parte orbiculata est, sed non compressa supernè, immò potiùs extuberans, coloris ex albo, pallido, & fusco permixti: infernè candicans, & strijs fuliginosi coloris, à pediculo in oras productis, exarata.

Tertia, longè amplior est binis superioribus, orbiculatæ tamen perinde, atque illæ, figuræ, cujus diameter pænè quincuncialis est, pediculo subnixa non majore quàm præcedentes duæ: supernâ parte etiam extuberans, mixtisque ex albo, pallido, rufo, fuliginosoque, coloris: inferna pars plana est, rubescentis coloris, crassis strijs ex atro purpurascentibus, à pediculo in ambitum excurrentibus, notata.

GENVS XXI.

MONSTRUM verius fungi, quàm fungus censerì potest *Vicesimum-primum* genus esculentorum fungorum, quia adeò vastè interdum est amplitudinis, ut integrâ etiam familia *μυκητοφάγων* explere & satiare possit: nam audiebam (dum hunc fungum in Vngariâ observabam) circa Lewa Dominorum Dobo oppidum, in extremæ Vngariæ limitibus Croatiae vicinis, tantâ nonnunquam amplitudine excrescere, ut bigam facillè impleteret, præsertim, ut aiebant, si quis præteriens (quod superstitione non caret) admirandus subsistat: immò (quod magis ridiculum) asseriebant nonnulli, convitijs proscindendum esse, ut in tantam molem excrescat, alioqui manere in eâ magnitudine, qua primum conspectus est, quasi ægrè ferentem se neglige.

Nascitur autem in Vngariâ sub extremum Autumnum, vel circiter diè Divo Michaeli sacrum, ad quercuum radices. Vocatur ab Vngaris *Bokros gomba*, à Germanis *Scheberling*.

114

Rotte Seisbart.
Rotte Hirsching.
117.

Fungi è faxis nascentes.

xx. gen. esculent. fungor.
Fenyo alya gomba.
Thanneling.
Gresseling.

11.

111.

xxi. gen. esculent. fungor. monstrum.

Natales Bokros gomba Scheberling.

Ceterum, tantæ magnitudinis non erat, quem in Vngariâ observabam, sed illius molis duntaxat, quæ ternos aut quaternos pascere posset, multos flatus pariens, ut ab ijs intelligebam, qui ederant. Amplitudine tamen superabat omnes quos unquam conspexerim fungos: nam pediculum sesqui palmarem aut ampliorem, & semipedalis altitudinis habebat, corpus fungi sustinentem in longitudinem & latitudinem diffusum bipedale aut majorem, multis veluti amplis & laciniatis folijs, squamatim vel imbricatim sibi invicem incumbentibus constans, quorum etiam nonnulla, quercus sinuosa folia imitarentur: coloris ex rufo nigricantis, vel ex albo nigri, aut multis maculis nigris in albo conspersis, notati.

Si quis porrò Quinti generis species cum hoc monstroso fungo conferat, non sine causa forsitan existimabit, illas esse hujus generis nondum adultas species, adeo illæ ad istius formam accedunt.

Fungus latinis litteris inscriptus.

Considerandum autem est, an similis fuerit fungus, qui (referente Diodoro Cassio Nicæo) Traiano Cæsare adversus Decebalum Daciæ Regem proficiscente, ingens latinis litteris inscriptus circumferebatur à Barbaris.

Gallinaccia.

Eum certè esse conijcio, quem Ioan. Baptista Porta vulgo à Neapolitanis *Gallinaccia* appellari scribit, tantæ magnitudinis, ut sexaginta libras interdum pendat, sufficereque possit ad universam familiam pascendam.

Il. Balthasar de Batthyany.

Et hæc quidem sunt, quæ de Fungis esculentis apud Pannones nascentibus, cum apud eos diversis anni temporibus versarer, intelligere potui. Ea ut Lector boni consulat, etiam atque etiam rogo: etenim mihi nō licuit, de singulorum sapore vel gustu certi quidpiā pronunciare, quandoquidem fungis non vescor, & naturā ab illorum usu semper abhorruī. Quamobrem Illustris ille Heros Balthasar de Batthyany, cujus memoriam, dum vivam, colam (è vivis autem ille excessit anno M. D. XC. hoc est, circiter biennium post quā Viennā Francofurtum me contuli) cum intelligeret me de fungis in eo Regno nascētibz aliquid commentari velle, ridens (ut erat vir lepidus & valde facetus) dicere solebat: ubi, inquit, quæ meditaris in lucem protuleris, insigniter te nugari dicā, qui de ijs rebus scribere in animum induxeris, quas ne semel quidem gustare unquam volueris. Sed de his satis. Nūc ad eorum Fungorum, qui non sunt esculenti, sed perniciosi potiùs & lethales, brevem historiam conscribendam accingamur.

FVNGI NOXII ET PERNICIOSI.

CAP. II.

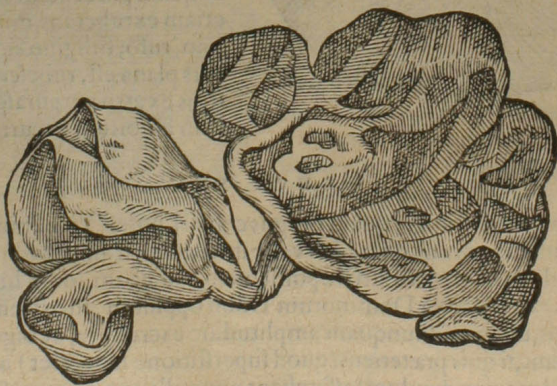
Fungi perniciosi.

REVIOR ero in scribenda horum Fungorum historia: nam cum apud Veteres nulla eorum fiat mentio (nisi fortè generatim, & nullo nomine addito) atque Recentiores supervacuum æstimarint quidquam de ijs fungis scribere, quibus nemo vesceretur, omnes mihi erunt ex propriâ observatione describendi. Et sanè, licet à rusticis & peritis facile agnoscantur: operæpretium tamen esse putavi, de illis aliquid commētari, atque eorum formam exponere, ne quis imprudens pro innoxijs legat, quandoquidem multi inveniantur, ijs qui esculenti sunt persimiles.

Eundem porrò ordinem sequemur, quem in vescorum fungorum historiâ tradendâ observavimus, atque singula genera in suas species, si quæ erunt, distribuemus.

GENVS I.

I. Genus perniciosorum Fungorum.

I. genus perniciosorum fungorum.

PRIMI generis unicam speciem observare memini, licet magnitudo ejus una non sit: sed eam diversitatem ex ætate oriri arbitror. Quotquot autem conspexi, brevissimo, vel po-

vel potius nullo pediculo nituntur, sed caudici arboris inhaerent, aut singulares, aut gemini, membranacea cute constantes implicata & sinuosâ, coloris ex cineraceo nigricantis. Vulfus auriculam Iudæ nominat, cartilagineâ enim & membranaceâ est substantiâ, quemadmodum auris. Vngari *Boza fa termewt*: Germani *holder schwammen* appellant, quia in Sambuci caudice nascitur, cum huic arbori primum prorumpunt folia.

Auricula Iudæ.
Boza fa termewt.
holder schwammen.
Facultates.

Solet is fungus, tamen si non esculentus, à plerisque ad servari exsiccatus, in usum: nam in gutturis tumoribus, acetum in quo maceratus sit, exhibere solent, ad gargarizandum & guttur eluendum.

GENVS II.

SUB Pruni arboribus novo Vere nascitur Secundum genus, ideoque ab Vngaris *Szilwa alya* nuncupatur.

II. Genus noxior. fung. Szilwa alya.

Illius unicam speciem etiam observabam, numerosam ex eodem pede, nullo tamen pediculo conspicuo, confertim nascentem, variâ magnitudine & formâ: nam fungorum nonnulli, binas aut ternas uncias lati sunt, atque etiam ampliores, vel orbiculatâ figurâ, aut angulosâ: alij paulò minores, nonnulli vix unciam lati: omnes coloris ex albo, pallido, & fusco commixti.

GENVS III.

TERTIUM genus Vngari *Ganejou*: Germani *Mist schwammen* appellant, quoniam in sterquilinijs nascitur primò Vere.

III. Genus noxior. fung. Ganejou.

Vulgaris admodum est hic fungus, propterea nemini nò notus, formæ orbicularis in plano, veluti circino ductâ, exili & tenui fultus pediculo, tenui non crasso corpore, candidus omnino, & veluti farina conspersus cum infernè, tum supernè: pars tamen averfa seu supina, fuscis strijs, à pediculo in oras ductis, distincta est.

Mist schwammen.

GENVS IIII.

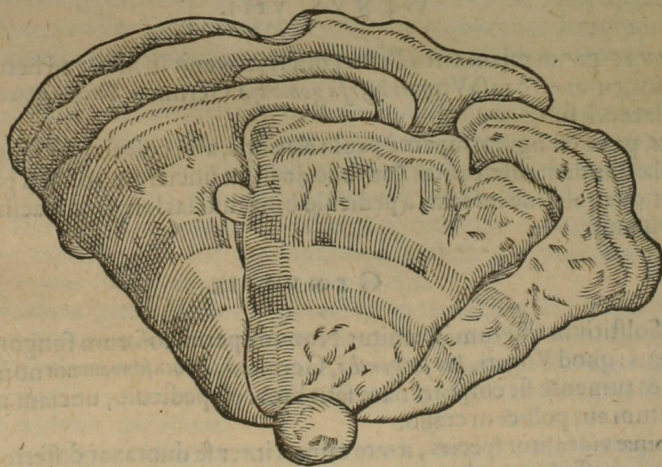
QUIA novo vere post præmaturas pluvias plerumque nasci solet in Salicum caudicibus Quartum genus, ideo ab Vngaris *Fiz fa gomba*, à Germanis verò *Felber schwammen* vocatur.

IIII. Genus noxior. fung. Fiz fa gomba. Felber schwammen.

Est porro hic fungus confertim nascent, & caudicibus Salicum firmiter inhaerens, Lichenis instar, in corpus tuberosum excrefcens varia formâ & magnitudine: nam pleraque tubera uncialem magnitudinè non superant, alia binas & ternas uncias interdum ampla sunt, coloris elegantis & variè commixti: nam in eis & albedo conspicua est, & pallor, & suave rubens color, & satur, atque etiam flavus, addo his fuscum sive fuliginosum colorem hinc inde ipsis inspersum.

GENVS V.

v. Genus perniciosorum Fungorum.

NASCITUR etiam novo Vere in putrescentibus Ceraforum caudicibus, Quintum genus perniciosorum fungorum: eam ob causam apud Vngaros *Rewes cerefnye fa gomba*, apud Germanos, *Kersbaum schwammen* nomen invenit.

v Genus noxior. fung. Rewes cerefnye fa gomba. Kersbaum schwammen.

Plures autem fungi ex eodem pede nati, imbricatim, sive regularum inflar, alter super alterum conferti nascuntur, infimâ parte unciarum in extremis oris, palmum autem longi. Superna corporis fungi pars varijs coloribus infecta est: nam circa pedem ex albo pallescit ad uncialem altitudinem, deinde transversî colores secant, ex flavo rubroque commixti, postea flavus: supra illum denuo transversim secant colores flavus & ruber simul mixti: hos sequitur flavus color, quibusdam tamen veluti fuliginosis maculis infectus: extimâ orâ saturâ rubedine nitent, quam nonnihil fœdat linea quædam veluti farina conspersa: supinâ verò parte, aut pallescit, aut flavus est.

Vtilitas.

Sed & hic fungus, tametsi hominibus noxius, alicujus tamen est usus: nam Rustici exsecatum recondere solent, quia illius pollinem cum sale & pabulo mixtum, agris bobus & vaccis salubriter dari, sibi persuadent.

GENVS VI.

VI. Genus
noxior fung.
Monyaro
alya gomba.

SEXTVM genus, quia sub corylis crescit, Vngari *Monyaro alya gomba* vocant: orbicularis autem est figuræ, binas uncias latus aut major, supernè nonnihil tumescens, extremis oris in supinam partem flexis, coloris ex rubescente fuliginosi, cui albedo quædam permixta videtur, interdum etiam omnino fuliginosi & fuscî: internè nonnihil rubescit, strijsque exaratum est, à pediculo gracili binas uncias longo, in ambitum ductis, crassiusculis, fusci coloris.

Invenitur circiter Pentecosten, hoc est Maio, aut sub Iunij initium.

GENVS VII.

VII. Genus
noxior fung.
Bagoly gomba.
Krotten
schwammen.

CIRCA idem tempus prorumpit etiam Septimum fungi perniciosi genus, quod Vngaris *Bagoly gomba*, Germanis *Krotten schwammen* dicitur, utriusque linguæ nominibus eandem rem significantibus, nimirum rubetæ, vulgo buffonis dictæ, fungum. Cujus tres observabam species.

I.

Vnam valde gracili, & plus quàm duas uncias longo pediculo fultam, pilei sive galeri pænè figurâ in metam sublatâ, unciali ferè latitudine, orarum verò circiter trientali ambitu, coloris albi fuligine quodammodo infecti, summo fastigio flavescente: interior & cava pars fusca est prorsus, & nigris strijs, à pediculo in oras ductis, exarata.

II.

Alteram magis orbiculatâ & tumente corpore, crassiore pediculo subnixam: superna & tumescens pars duas interdum uncias duntaxat est ampla, nonnunquam etiam tres, modo fusci omnino coloris, ex albo pallescentis, modo flavi fuligine infecti, singuli autem maculis albis & nigris summâ parte notati, ut rubetæ colorem, præsertim fuscus, valde referre videatur: pars inferna alba est, levib⁹ strijs subfuscis, à pediculo in oras excurrētibus, distincta.

III.

Tertia reliquis major est, & orbiculatæ prorsus in plano figuræ, cujus diamater trium unciarum est, supernè alba, cui rubescens aliquantulum color est admixtus, & raræ pallescentes maculæ inspersæ: inferna pars quodammodo pallescit, & frequentibus fuliginosis strijs, à pediculo minimum digitorum crasso, ad extremas usque oras secta.

GENVS VIII.

VIII. Genus
noxior fung.
Nyrfa gomba.
Birichen
schwammen.

OCTAVVM genus etiam circa Pentecosten provenit in silvis, ad betularum caudices & truncos, cujus rei causa Vngari *Nyrfa gombaya*, Germani *Birichen schwammen* appellant, hoc est, betulaceum fungum.

Orbiculatæ pænè est figuræ, supernè paulo elatioris, albi coloris levi fuligine adumbrati, in quo maculæ quædam rufescentes, latitudo duarum unciarum: inferna pars tota alba est, exceptis strijs, quæ fuligine infectæ, à pediculo binas uncias longo & gracili ductæ, in extremas oras desinunt.

GENVS IX.

IX Genus
noxior fung.
Botios gomba.
Hohen
schwammen.

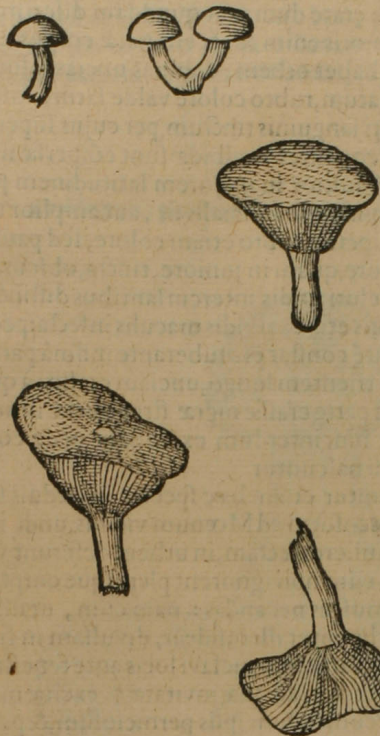
CIRCA Solstitium æstivum invenitur Nonum perniciosorum fungorum genus in silvis nascens: quod Vngari, *Borfos gomba*, Germani, *Hohen schwammen* nominant, quia (ni fallor) crasso & tumente sit corpore: nam satis brevi est pediculo, unciam non multum superante, digitorum aut pollicem crasso.

Ejus licet binæ videantur species, ætate tamen inter se duntaxat differre arbitror. Constat verò, ut dixi, crasso & protuberante corpore, sphericæ quodammodo & orbicularis figuræ, binas uncias lato in minoribus: in adultioribus autem, tres atq. etiam quatuor, vel etiam ampliore, colore supernâ parte ex atro rufescente; internâ, exalbido, & multis strijs rufescentibus, à pediculo ad oras usque ductis, insignito.

GENVS

GENVS X.

x. Genus perniciosorum Fungorum.

B Is in anno reperitur Decimum noxiorum fungorum genus, circa messem videlicet, & vindemiam, in silvis proveniens: Vngari *Keske gomba*, Germani *Eysse Schwämmen* appellant, hoc est, caprinum fungum.

x. Genus
noxior. fung.
Keske gom-
ba.
Eysse
schwämmen.

Valde exilis est hic fungus: nam primum emergens, vix uncialis est magnitudinis, interdum singularis, nonnunquam geminus, id est, bini simul nascentes, ipso fungi corpore, minimi digiti unguem vix æquante, rufescentis coloris: cum adolevit corpus, in uncialem magnitudinem excrescit, infernâ parte valde à pediculo striata sese invertente, adeo ut superna pars veluti camerata & cava reddatur, & cum suo pediculo, parvum infundibulum mentiri videatur: color flavescit tam externè quàm internè, & superna pars jam in umbilici speciem contracta, rufis maculis est distincta.

GENVS XI.

E ODEM tempore, similibusque locis reperitur Undecimum genus, quod è terrâ primum erumpens, valde boletum imitatur, immò quodammodo mentitur. Vngaricum nomen nullum intellexi, sed Germanicum est *Narzen schwammen*, ac si diceres fatuum vel fatuorum fungum, quoniam fortè, si quis vescatur, mente turbetur, quod facile cōtingere potest, ad ejus esum invitante præsertim primum nascentis tanta cum boleto similitudine.

xi. Genus
noxior. fung.

Narzen
schwammen.

Corpore, dum è sua volva erumpit, est boleto dissimili, longiore pediculo subnixum minimo digito graciliore, fescuncialis latitudinis, in metam assurgens, supernâ parte candidâ, infernâ cameratâ, & multis strijs, à pediculo in ambitum productis, notatâ.

GENVS XII.

N Ec hujus perniciosi Duodecimi generis nomen Vngaricum mihi notum est: Germani *Fliegen schwammen* appellationem dederunt à muscis, quæ illud valde appetunt, & plerumque huic insident, non sine ipsarum perniciæ, siquidem quotquot degustant intereunt. Variæ autem sunt ejus species, omnes extremo Sextili in cædis silvis provenientes: quas hac serie describo.

xii. Genus
noxior. fung.
Fliegen
schwammen.
Natales.

Primæ speciei duas observabam differentias, magnitudine quidem convenientes, sed colore diversas. Orbicularis & quasi circino ductæ utraque est figuræ, unam interdum, sæpissimè binas uncias latæ: Vni, color supernè parti pallefcens, cui quidpiam rubedinis & fuliginis admixtum sit: Alteri autem luridus & fuligine infectus, cui inspersæ albicantes maculæ atro permixtæ, non secus ac in Septimi generis perniciosorum Secunda specie: pars supina in utraque persimilis, hoc est, alba, exarata tamen fuscis strijs, à pediculo (qui gracilis est, & circiter fescunciam longus) ad extremas oras ductis.

Paullò major est *Alterâ* species, & longiore crassioréque pediculo subnixa, ut qui minimi digiti longitudinem & crassitudinem æquet: ejus autem forma pænè orbiculata, cujus diameter triente paullò minor, color supernè varius, hoc est, ex purpurâ dilutiore & saturâ, rufo, pallido, & albo coloribus variè mixtus: infernè paller, & nigris crassioribus strijs, à pediculo in extremas oras ductis, notata est.

Tertiâ species differentiam habet ex ætate perpetuam: nam primum emergens contracto est corpore, crasso & unciali, quasiq; a radice mentiente, pediculo fulta, duas uncias lata, totidem longa, in metam formam sublata, coloris rubri, sive potiùs lateritij, frequentibus maculis albicantibus conspersa, summo tamen fastigio pallida: Adultior verò palmari pediculo, eoque digitalis crassitudinis, assurgit, infernâ parte tuberoso: ipsum corpus fungi in orbicularem figuram compositum (cujus diameter quatuor uncias sive trientem latus) per

i.

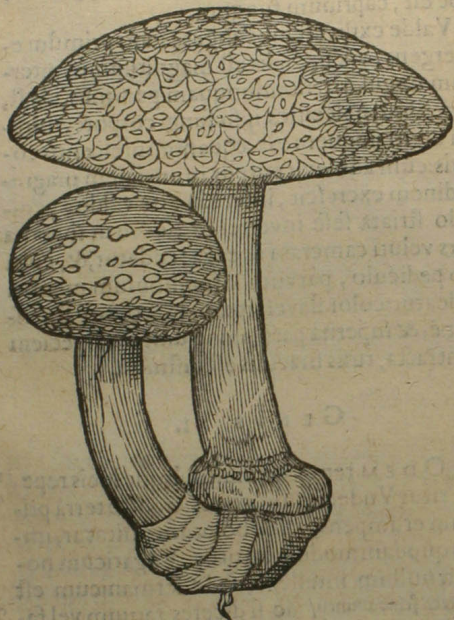
ii.

iii.

per oras interdum fissus & lacer, coloris pronâ parte rubri, & albis quibusdam maculis infecti, orâ rufæ sunt: supinâ autem, albâ prorsus, strijs tamen levi fuligine infectis, à pediculo in ambitum procurrentibus.

xii. Generis perniciosor. Fung. 4. species.

1111.

Natales.

7.

Omnium elegatissima est *Quarta* species, cuius ab ætate duntaxat quoddam discrimen est: Junioris enim & recens natæ corpus minorem habet orbem, & binas uncias solummodo latum, rubro colore valde saturo instar concreti sanguinis tinctum, per cuius superficiem frequentes exalbidæ sunt cõspersæ maculæ: Adultior in maiorem latitudinem patet, ut quæ quincuncialis sit, aut amplior tumida supernè, rubro etiam colore, sed paulò remissiore, quàm in juniore, tincta, obscurioribus veluti undis intercurrentibus distincta, & crebris etiâ exalbidis maculis infecta: pediculo autè constat protuberante infimâ parte, deinde trientem longo, unciam crasso, à quo infernâ parte crassæ nigræ striæ ductæ in ambitum: bini interdum ex eodem pede conjunctim nascuntur.

Invenitur etiam hæc species in cædis silvis Francofurto ad Mœnum vicinis, unde rusticæ mulieres lectam, in urbem deferunt venalem, cum non ignorent plerosque empturos ad muscas necandas: nam cum, ut dixi, muscæ libenter illi insideât, divulsam in fragmenta, varijs in conclavi locis ante fenestras spargere solêt, ad quæ invitata & excitæ muscæ, succum sugunt ipsis perniciosum, & paulò post etiam lethalem.

Crasso etiam est *Quinta* species pediculo, nec minùs longo, quam superior: atque ex ætate conspicitur etiam in ea aliquod discrimen: nam Recens nata, binas uncias vix est lata, in totidem unciarum metam assurgens, coloris ex rufo fusci, & fuligine veluti infecti: Adultioris corpus longè majus est, trientalem videlicet latitudinem aut ampliorem habes, in metæ formam assurgens, & oris valde laceris, coloris supernè mixti ex albo, rufo, pallido, fusco, mixturâ vel radiatim, vel maculis duntaxat inspersis, constante: color infernâ parte prorsus fuliginosus, quem nigræ striæ, à pediculo in extimas oras ductæ, intersecant.

GENVS XIII.

xiii. Genus perniciosor. fung. Wt felem terevum gomba. Szoschen stuel.

DECIMUM-TERTIVM genus noxiorum fungorum, secundum vias & semitas in cædis silvis provenit extremo etiam Augusto. Vngari vt *felem terevum gomba*, hoc est, ad semitas nascentem fungum: Germani autem *Szoschen stuel* quasi ranarum sedem, appellant, quoniam ranæ his libenter insidere conspectæ sunt.

In hoc genere observari potest discrimen quoddam, sed illud ex ætate duntaxat proveniens: nam Recens nati corpus, ad binarum unciarum latitudinem non pertingit, & supernâ parte candicans, fuligine quadam infectum est: infernâ etiam ejusdem coloris, sed raris strijs, vixque apparentibus præditum: ubi autem Adolevit, majorem habet latitudinem, quatuor videlicet unciarum, & in orbem ferè circumscriptum est, immaculati supernè candoris, nisi orbis centrum palleret: infernâ pars etiam candida est, multis purpurascens strijs exarata: pediculus gracilis & longus.

GENVS XIV.

xiiii. Genus noxior. fung. Saw tashen chen.

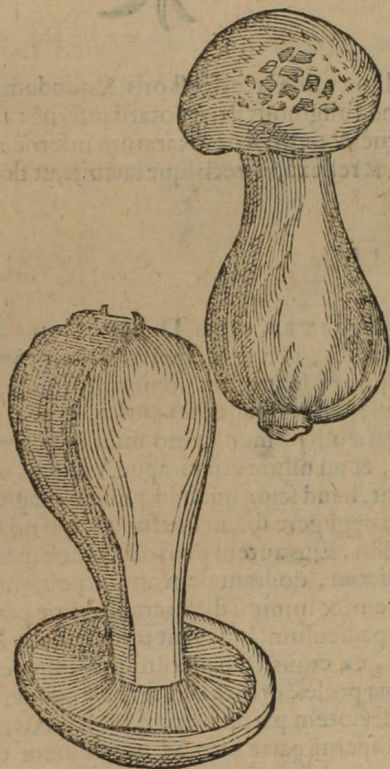
IN cædis etiam silvis crescit Decimum-quartum genus, atque eodem quo præcedens tempore invenitur. Vngaricum nomen intelligere non licuit: sed Germani *Saw tashen* appellant, causa nominis me latet, nisi quoddâ sue appellatio desumpta videtur. Ejus autem binas observabam species, magnitudine, & infernæ seu supinæ partis colore inter se differentes.

Prima inæqualem habet magnitudinem: nam Recenter natæ corpus, uncia majus non est, fastigiatum, coloris albi fuligine velut infecti, uncialis longitudinis pediculo, minimum autem digitum crasso, subnixum, interdum geminum ex eodem pede nascens: Adulta triunciale diametrum habet, in orbem ferè circumscriptâ figurâ, supernè alba quidem, sed fusco colore infecta, flavo fastigio: infernè verò pallida, & rufis strijs, à pediculo excurrentibus, exarata: pediculus digitalis longitudinis & crassitudinis.

Alterius forma, orbiculatæ, & veluti circino circumductæ, est rotunditatis, cujus diameter trientem latus est, pediculo brevi pollicemque crasso prædita, supernâ parte candida, cui maculæ parvæ fuscæ, & flavescentes nonnihil color, inspersus est, & oris aliquantulum in infernam partem converfa: infernâ ipsa parte pallidâ, fuliginosisque strijs insignitâ.

GENVS XV.

xv. Generis perniciosor. Fung. 1. species.

DECIMUM-QUINTVM perniciosi fungi ^{xv. Genus} genus, quod Vngari *Ti nor gomba*, ^{noxior. fung.} Germani *Smeer schwammen* appellant, perinde ac si ^{Ti nor gomba.} unguinosum fungum diceret, in cædis quoque silvis crescit extremo Sextili, hoc est, circa diem D. Bartholomæo sacrum: cujus variaz dicuntur inveniri species: ego binas observabam.

Priorem, triuncialis amplitudinis cum suo pediculo, alioqui corpus ipsum fungi uncialem magnitudinem non superat, pediculus autem binas, supremâ parte pollicaris crassitudinis, infernâ fescuncialis, in bulbi formam excrescens, coloris ex albo pallefcētis: ipsum etiam fungi corpus supernè pallidum est, sed maculis dilutè nigricantibus distinctum, atque oris in supinam partem inflexis: infernè multis strijs ex pallido fuscis, à pediculo in ambitum porrectis, distinctum.

Hanc speciem *seyer ti nor*, id est, albam, Vngari cognominant. ^{seyer ti nor.}

Alteri, cognomen dederunt à nigro colore, Vngari, *Fekete ti nor*; Germani, *Schwartz sineer schwammen*. Informis hæc est species, & valde tetri coloris, ut verius ligni, sive radicis cujusdam nodosum & nigrum fragmentum videatur, quàm fungus, quod utraque manu vix comprehendi queat: crasso brevique pediculo innititur. ^{ii. Fekete ti nor Schwartz sineer schwammen.}

GENVS XVI.

EX TREMO etiam Sextili provenit sub corylis Decimum-sexturn genus, foetidi admodum odoris, quod Vngaris *Kigyo gomba*, Germani *Natter schwammen*/ quasi serpentinum, sive colubrinum fungum appellabant. Ejus porro tres species observabam magnitudine pænè inter se æquales, sed colore & formâ dispares. ^{xvi Genus noxior. fung. Kigyo gomba. Natter schwammen.}

Prior oblongo graciliq; fulcitur pediculo, cui insidet initio veluti ovum exalptum, uncialis magnitudinis, coloris albi fuligine perfusi externâ parte, nigri striati infernâ & supinâ: deinde, oras explicans, fescuncialem amplitudinem acquirit, in pilei parvique galeri similitudinem formatam, albi supernè coloris, frequentibus fuscis maculis distinctam, atque ipso fastigio veluti fuligine infecto.

Alterâ longo graciliq; pediculo sustinet fungi corpus, parvi galeri figurâ formatum, vix ungue majus initio, dilutiore fuligine infectum: fescuncialis autè magnitudinis cum adolevit, galeri etiam formâ, colore supernâ parte atra fuligine tincto: infernâ autem, instar tornicis cameratâ, & nigris strijs exaratâ, quemadmodum & junior. ^{ii. Tertia}

xvi. Generis pernicioforum Fungorum 3. species.

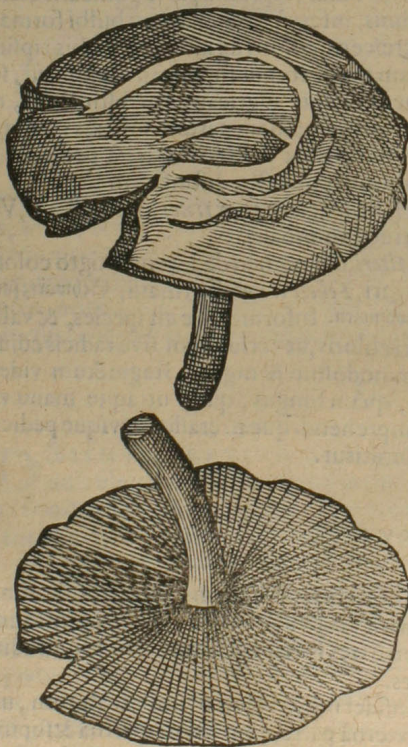

iii. Tertia corpus, ejusdem cum superiore magnitudinis, valde laceris est oris, & quodammodo in lacinias divisum, rufi interdum coloris supernè, fuliginosis strijs notatù infernè: nonnunquam autem albi coloris fuligine infecti supernè, & nigris strijs exaratum infernè: aliquando etiam internâ & supinâ parte aded inversâ & reflexâ, surrectisque lacinijs, ut florem aliquem exprimere vel mentiri videatur.

GENVS XVII.

xvii. Generis perniciosi Fung. 2. species.

xvii. Genus
noxior. fung.
hoz greyllen
sen.

CIRCITER diem D. Bartholomæo sacrum, planis & apertis locis provenit Decimum-septimum noxiorum fungorum genus, à Germanis hoz greyllen appellatum, Vngaricum nomen nemo mihi indicare potuit, & an ullum etiam apud Vngaros obtinuerit, haud scio: quandoquidem magna ex parte negligere solent eos fungos qui nō sunt esculēti. Ejus autem duas observabā species:

Primam, dodrantalem amplitudinem habentem, & minimi digiti crassitudine præditum pediculum, binas aut ternas uncias longum, ex cujus imo plerumque subnascitur exigua proles: orbiculatæ ferè est figuræ, oris in inferiorem partem nonnihil inflexis, colore supernâ parte rufo ad nigredinem tendente, cui flavescens circa medium admixtus est: inferna pars pallida est, strijsque fuliginosis exarata.

Secundam, ejusdem cum illa magnitudinis, sed graciliore pediculo præditam, circinatæ etiam rotunditatis, nisi laceras haberet oras in ambitu: color in hac supernè planè luridus, hoc est, ex pallecente fuliginosus, & venis quibusdā exalbidis maculosus, ipsa fungi substantia, sub externâ illa cute, omnino atra, ut etiam est pars infima, sic tamen ut crassæ nigræ striæ obscure appareant. Hanc speciem Schwartz hoz greyllen Germani cognominare possent, ut Priorem Rott hoz greyllen.

GENVS XVIII.

xviii. Genus
noxior. fung.
Kueling.

EODEM quo proximè præcedens tempore crescit Decimum-octavum pernicioforum fungorum genus, in silvis proveniens, & à Germanis Kueling appellatur: quoniam vacuæ valde appetunt.

Longè

Longè minor est hic fungus Decimo-septimo, nec uncialem aut fescuncialem magnitudinem superat, pilei sive parvi galeri figuram exprimens in metam quodammodo sublatam, coloris supernè rufi, infernè exalbidi, fuscis strijs distincti: pediculus gracilis est, & binas ternasve uncias longus.

Eius Fungi perniciosi quem Vngari *Varganya* appellant, duo comperio genera: Vnum à Germanis *Bingslin* dictum: alterum ab iisdem *Bustis* nuncupatum: quod discrimen, non sine iudicio ab iisdem factum esse censeo: nam alia est Primi, altera est Secundi facies. Nos Germanorum distinctionem sequemur, & bina genera constituemus.

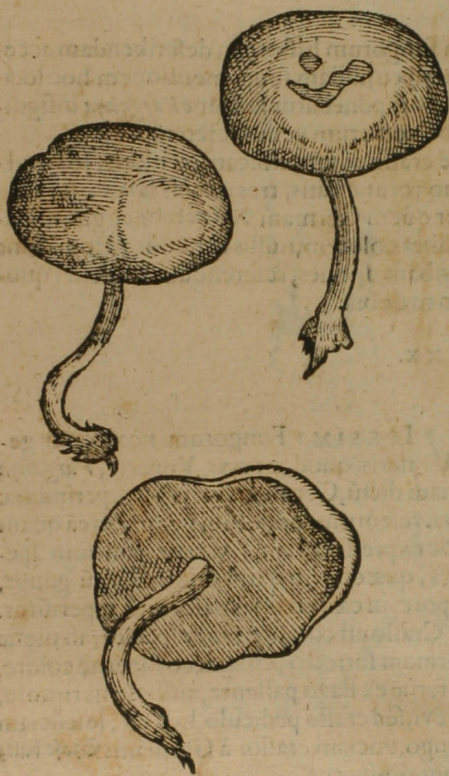
Bingslin.
Bustis.

GENVS XIX.

VNDEVICESIMVM ergò perniciosorum fungorum genus nobis erit, quod Germani *Bingslin* appellant, secundum vias & in quercetis nascens circa Calendas Septembres. Hujus autem multæ sunt species, omnesque perniciosæ, præsentemque interdum mortem ijs inferentes, qui vescuntur; quia similitudine, quam cum XVI. genere Vescorum habent, illecti, illos ab innoxijs discernere non sciverunt.

XIX. Genus
noxior. fung.
Bingslin.

XIX. Generis perniciosor. Fungor. 1. species.

Prima, valde gracili subnixa est pediculo; binas uncias aut amplius longo, sustinente ipsum fungi corpus orbiculatæ formæ, fescunciam latum, aliquatulum in supinam partem inflexum, coloris ex flavo, rufo, fuliginoso, commixti supernè, ex pallido fusci infernè, & multis strijs exarato.

*Alter*a amplior est, nec aded gracilem habet pediculum: orbiculatæ etiam est figuræ, paululum supernè tumescens, & coloris vel rufi, raris quibusdam maculis conspersi, vel fusci omnino & fuliginosi: infernè autem pallidi, frequentibus fuscis maculis notati, vel ex fusco pallidi omnino, nec ullis strijs distincti.

Tertia species, *Quarti* generis esculentorum *Tertiam* speciem plurimum imitatur: crasso etenim prædita est pediculo, unciam longo, corpore in metam assurgente, uncialis magnitudinis dum recens nata, & ex cinereo fusci coloris: adulta autem, binarum unciarum, colorisque magis exalbidi, & notis quibusdam distincta, lacera & hians.

Quarta species, duplex esse videtur: nam, vel infra duarum unciarum magnitudinem consistit, crasso corpore, gracilioreque pediculo prædita, supernè ex atro rufescentis coloris, infernè flavi, frequentissimis parvis maculis inspersis: Vel trientalem amplitudinem adquiret, crasso & protuberante corpore, fusco supernè & scissuris quibusdam albis lacero: infernè ex flavo pallescente, striarumque experte.

Quinta species satis informis est, tuberis (dum junior) figurâ, supernè valde fuscâ, infernè rubra satuta & nigricans, circa oras flava & ochræ colore, binas uncias lata; in Adultâ magnitudo amplior, quatuor videlicet unciarum, orbiculatæ præne figuræ, per intervalla protuberantis supernè, & fusci coloris, in quo dilutior rubescens color quibusdam locis elucet: infernè autem ex rubro atrique obscuri, strijs carente, pediculo valde crasso, inæquali & fusco, ipsum autem fungi corpus contractum cærulei, virescente intercepti, est coloris.

Sexta species, magnum cyclamini tuber valde refert, tum amplitudine, tum colore, & inæquali rotunditate: infernâ autem parte ochræ colore est, venis quibusdam rubescentibus aut subfuscis distincto, nullis tamen strijs. Hanc speciem Vngari *Baba Varganya* appellant.

VII.
Baba Varganya.

Omnium autem amplissima est *Septima* species, ut quæ sesquipalmaris sit, inæquali tamen ambitu, supernè magna ex parte purpurascens coloris, cui permixti sint rufus & fuliginosus: ipsum infernè corpus subcærulei coloris, ut etiam pars supina cui pediculus inheret: reli-

VII.

fit: reliqua pars inferior flava est, binis aut ternis magnis maculis rufis infecta. Iunior verò & primum emergens, longè minor est, duarum videlicet unciarum duntaxat, supernè & infernè ejusdem cum Adultiore coloris.

Varganya
dubia spe-
cies.

Rotter
bultz.

ANTE quàm ad Vicefimi generis noxiorum fungorum historiam describendam accedam, operæpretium me facturum arbitror, si dubij cujusdam fungi mentionem hoc loco faciam, tanquam ejus qui à nonnullis inter innoxios reponebatur nomine *Varganya* insignitos: meâ tamen opinione potius ad præcedens non vescorum genus referendi.

Tribunciali autem is est pediculo, digitalis pæne crassitudinis, albicantis coloris, sed multis fuscis venis varij: ipse fungus circumatæ in plano rotunditatis, tres uncias latus, superne aliquantulum tumens, & laterij coloris, propter quem Germani *Rotterbultz* cognominabant: infernâ parte cineraceum quodammodo habet colorem, nullis strijs distinctum. Sunt tamen, qui inter ejus generis, quod proximè describam, species, referendum censent: quorum sententiâ etiam improbare non possum in re dubiâ.

GENVS XX.

xx. Generis perniciosorum Fung. 1. species.

xx Genus
noxior. fung.
Varganya.
Bultz.

Natales.
1.

Grasse
bultz.
11.

Sargav arga-
nya.

11. 1.

VICESIMI Fungorum noxiorum generis (quod, ut dixi, Vngaris, *Varganya* etiam dictû, Germanis verò *Bultz*; perinde ac xvi. vescorum fungorum genus, ob eâ quam istic expressi causam) variæ etiam sunt species, quæ eodem quo Vndevicefimû genus, tẽpore, in caduis silvis nascentes reperiuntur.

Crasso est corpore *Prima* species, in metæ formam surrecto, cineraceo supernè colore, infernè ex flavo pallente, nullis strijs rimoso, brevi, sed crasso pediculo, hoc est, sescunciam longo, unciam crasso: à Germanis *Grassebultz* cognominatur.

Longiore est *Alterâ* pediculo, non minus tamen crasso, parte terræ proximâ, summâ autem, graciliore: ipsum fungi corpus crassum, binas uncias latum, etiam in metâ quodammodo assurgens, colore, vel ex pallido fusco, vel fuliginoso prorsus & inelegati: inferna pars nullis strijs notata, ochræ colore est, quam ob causam ab Vngaris *sarga Varganya* appellatâ puto, licet aliæ species etiam infernè flavæ sint, sed non adeo eleganti colore præditæ.

Tertia species crasso similiter constat pediculo, parte terræ proximâ: corpus ipsum in primum nato fungo sescuncialem magnitudinem non excedit, & rufi coloris est: in adultulo duarum unciarum, aut amplioris latitudinis,

dinis, circinate uterque ferè rotunditatis, & nonnihil extumescens: inferna pars strijs etiam caret, & colorem ochræ fuliginè perfusam habet. Germani *Rotte bultz* vocant, non minus tamen propriè (meâ opinione) *Schwartz bultz* nuncupantur.

Quartæ speciei orbis trium unciarum est, inelegantis coloris, ut qui ex rufo & fuliginoso commixtus sit, pediculo subnixus binas ferè uncias longo, minimi digiti crassitudine: inferna pars subrufo est colore, & præter superioris generis omnes species, hujusque reliquas, multis fuliginosis strijs scissa est: cujus rei, ut opinor, causa, Germani *Wildex bultz*/ hoc est, filvestris cognomen indidère.

*Rotte
bultz.
Schwartz
bultz.
IIII.*

*Wildex
bultz.*

GENVS XXI.

SVB extremum Septembrem provenit *Vicesimum-primum* genus subter abietibus, quemadmodum & *Vicesimum* genus esculentorum, cui per simile est: sed quoniam interiore parte hirsutum est, rejicitur. Germani *falsche Gieseling*/ quasi spurium nominant: Vngari, *fenyoalya gomba*, hoc est, sub abietibus nascentem fungum: sed additis his duabus vocibus, nem io, ut solent omnibus fungis non vescis.

*XXI. Genus
noxior. fung.*

*Falsche
Gieseling.
Fenyoalya
gomba.*

Recens natus hic fungus uncia non multo major est, & oris valde in supinam partem inflexis, crassiusculo corpore, & veluti crassis quibusdam venis subrubentibus in orbem superne ductis notato in albicante planicie: Adultus autem, Vicesimi esculenti amplitudinem acquirit, superne ejusdem cum primum nascente coloris, & pari ratione subrubentibus venis in orbem ductis insignito, oris tamen magis inæqualibus: inferna pars dilute rubet, & multis rufis strijs exarata est: pediculus digitalis ferè crassitudinis, binasque uncias longus, qui contractus, rubrâ substantiâ constare deprehenditur.

GENVS XXII.

VICESIMI-SECUNDI generis noxiorum fungorû, quod Vngaris dicitur *Tuuis alyagomba*, Germanis *Underdoorn schwammen* (quod nomen Vngarici interpretationem exprimit) quia ad Spinarum, quæ vetustate corrumpi incipiunt, atque inter dumeta nascuntur: multæ sunt species, quarum proventus circiter Calendas Octobris.

*XXII. Genus
noxior. fung.
Tuuis alyagomba.
Uunderdoorn
schwâmen.
Natales.
I.*

Primæ speciei, seni aut septeni nascuntur ex uno pede fungi, longis & gracilibus pediculis fulti, orbiculato ferè corpore (fornicato tamen, seu camerato infernè) vel semicirculari, vel unciali, colore flavo, quemadmodum ipsi etiam pediculi, qui maculis tamen nigris distincti.

Confertim etiam nascuntur in *Alterâ* specie, octo aut novem fungi ex uno exortu; breviorè & perinde gracili subnixa pediculo, in orbem veluti expanso corpore, quod uncia aut fescunciam latum est, superne pressum, & tanquam umbilicatum, coloris flavi rufo suffusi: infernâ autem parte flavâ, & multis fuliginosis strijs distinctâ.

II.

Rufi coloris sunt, qui confertim etiam in *Tertiâ* specie nascuntur fungi vicini & plures ex eodem pede, gracilibus pediculis fulti: ipsius corporis fungi forma orbiculata est, latitudo inæqualis, pro ætate ut arbitror vetustate: nam & inveniuntur ungue non majores, & unciales, & fescunciales, omnes rufo colore tincti superne, infernè fuscis strijs exarati.

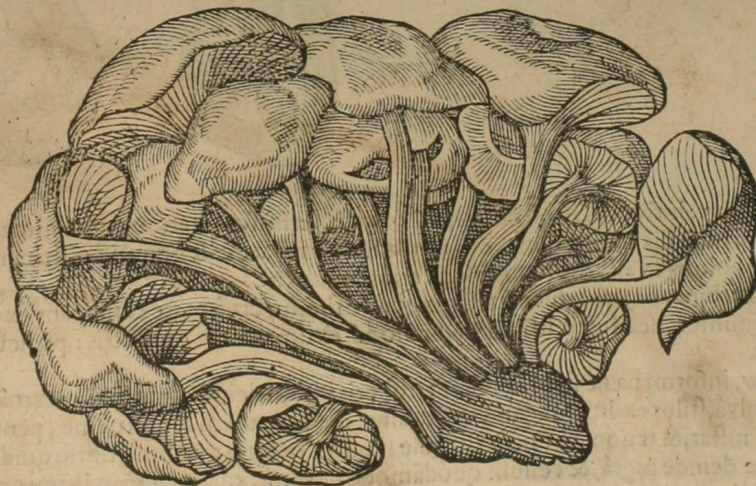
III.

Quarta species plurimos habet ex eodem ortu provenientes fungos, tricenos videlicet aut plures, pediculo, pro singulorum ætate, brevi aut longo suffultos, orbiculatæ omnes figuræ, magnitudine tertie speciei fungis pares, colore tamen inter se variant in hac specie: nam vel flavi sunt, multo tamen rufo colore perfusi, aut omnino rufi, sed nonnihil tumescences & fuscii: infernè autem nigricantibus strijs notati. Germani *Stock schwammen* appellant, quia in ipsis truncis humi jacentibus nascuntur.

IIII.

*Stock
schwâmen.*

XXII. Generis perniciosorum Fungorum 5. species.

bb

Majorem

v. Majorem orbem habent *Quinta* speciei fungi, quippe cujus diameter sit duarum unciarum, & quindeni aut plures ex eodem ortu nascuntur simul, dodrantalibus, gracilibus, candicantibusque pediculis fulti, colore supernâ parte vel rufo, vel ex rufo dilute albescen-
te: infernâ parte, quæ aliquantulum camerata est, subalbidâ, & crassis fulcis strijs distinctâ.

vi. Turbinato, & quasi in meram assurgente sunt *Sexta* speciei fungi corpore, leni aut plures ab eodem exortu nascentes, & oblongis gracilibusque pediculis, mediâ parte crassiusculis, instar caulis ceparum, fulti; latitudinem habentés uncialem, aut duarum unciarum; supernè cineracei quodâmodo ex rufo coloris, aut fusci: infernè crassis nigris strijs exarati.

GENVS XXIII.

xxiii. Genus
noxiar fung.

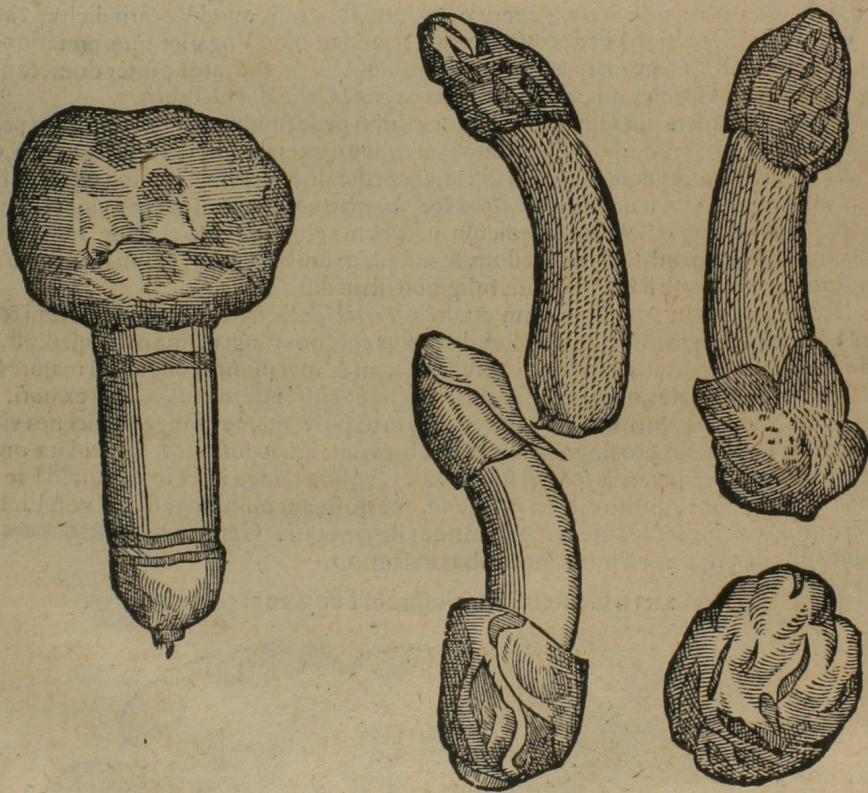
CIRCA idem tempus, cum secundum vias, tum in lignis putridis & palustribus locis proveniunt aliquot alia fungorum genera, quorum nomina Vngaris & Germanis, ut existimo, ignota, certè nullius nomen ab ipsis edoceri potui. Nos ea omnia sub Vicefimam tertiam classem perniciosorum fungorum reducemus.

i. *Primus*, uncialis magnitudinis habet orbem, supernè tumidum, & rubri perelegantis coloris: infernè albicantem, fuscis tamen strijs exaratum, unciali pediculo, non valde tamen gracili fultum.

ii. *Alter*, orbiculatæ etiam est formæ, paulò tamen amplior superiore, longioréque pediculo subnixus, prolem fungi ab exortu plerumque proferente: supernè rufi, & ad lateritium tendentis coloris: infernè dilutior, & frequentibus strijs distinctus.

xxiii. Generis perniciosi. Fung. 3. species.

xxiii. Generis perniciosi. Fung. 5. species.

iii. In nodum veluti collecto est corpore *Tertius*, infernè fornicato atque camerato, suis oris pediculum uncialis crassitudinis, duarum autem unciarum longitudinis stringente & amplectente, coloris ex albo, rufo, & fusco variè commixti.

iiii. *Quartus*, binas uncias latus est, sed inæquali orbe, supernâ parte candicans ex cineraceo, infernè similiter, sed fuscis strijs à pediculo ad extimas oras productis: pediculus brevis & crassus.

v. *Quintus*, informi pænè figurâ emergit, tuberis instar: deinde ruptâ illâ externâ membrânâ, sive volvâ, stilus exilit pollicari crassitudine, digitali autem longitudine, penis aut verètri canini instar, & tanquam unciali glande summo fastigio præditus, initio quidem ex atro virescente, deinde nigrâ, & cellulis quodâmodo præditâ, quales ferè in Primi generis esculentorum

lentorum fungorum speciebus conspiciuntur: ea autem suo tempore expanditur, & strijs infernè distincta est. Volva ipsa cineracei quodammodo est coloris, interdum etiam subrufi, ipse stilus sive coles initio albus, deinde ποικίλος & varius, parvisque notis subfuscis maculosus: foetidus est hic fungus, & jam periturus quodammodo liquefcit, atque in atramentum dissolvitur, nigro colore tellurem inficiens. Intellego etiam muscas eo degustato interire. Valde autem accedere videtur ad Phallum à C. V. Hadriano Iunio olim in fabulosis aggeribus Hollandiæ, Oceano objectis, observatum & decantatum.

Phallus Hadriani.

Ab his porro omnibus, prorsus diversus est is fungus, quem ἀνώνυμον vocabo, & omnium minimum esse existimo: nam vix semunciam altus, Autumno plerumque nullo petiolo fultus, ligneis tabellis pulvinos & areolas in hortis ab invicem segregantibus adnascitur, cineracei vel exalbidi coloris, formâ parè grossum immaturam referens, minimi digiti extremum articulū magnitudine & crassitudine vix æquans, singularis plerumque, vel (quando plurimi) bini, terni, aut quaterni simul cohærentes, qui maturi supernâ parte dehiscen- res, pleni apparent lento quodam succo, & seminibus, magnitudine quidem seminis cycla- mini, sed exiles fungulos formâ figuræ exprimentes, cineracei, ut parens, coloris.

Fungus mi-
nimus ἀνώνυ-
μος.

Nasci etiam in Italiâ hunc fungum, nullum est dubium: nam memini ejus semen exsic- catum, istinc olim ad me missum ab amico, exotici cujusdam seminis nomine, explorandi gratiâ, an dignoscere possem: ut reperiuntur quædam ingenia, quæ ex aliorum ignorantia laudem captare & venari student.

GENVS XXIIII.

VICESIMUM-QUARTVM fungorum noxiorū genus Germani Holtz schwammen ap- pellant, quoniam Octobri mense, in putridis dejectarum arborum ramis crescat. Vn- garicum nomen mihi ignotum. Tres autem ejus species observabam: quarum,

xxiiii. Genus
noxior. fung.
Holtz
schwammen.
I.

Prima reliquis major in majusculis ramorum fragmentis humi jacentibus nascitur: for- mâ Primo generi non esculentorum fungorum haud valde dissimili, sed colore elegantio- re, nempe rubro, uncialis aut duarum unciarum magnitudinis: interdum plures simul co- hærentes, & in unum corpus veluti coalescentes, valde tamen se remittente colore.

Alterâ longè exilior est, & unguis latitudinem interdum non superans, nonnunquâ etiam latior, singularis aliquando, interdum bini simul conjuncti, formâ veluti supernè exscalptâ, coloris egregiè rubentis, & adeò floridi, ut coccineum provocare videatur. Inheret plerum- que tenuibus ramorum humi jacentium, aut corticis illorum fragmentis, in vijs obscuris & ab arboribus obsessis, quæ Solis radios adimunt.

II.

Prorsus rugoso est *Tertia* corpore, uncialis aliquando magnitudinis, nonnunquam fescun- cialis: interdum bini simul cohærent uncia minores, plerumque etiam terni, & illi quidem elegantiore aureo colore præditi, reliqui flavo: adnascuntur similiter tenuibus vel ramulis vel eorum fragmentis humi jacentibus.

III.

GENVS XXV.

IN putridis dejectarum arborum caudicibus crescit Vicesimum- quintum fungorum non esculentorum, immo pernicialium genus circa Calendas Novembres. Vngari *feyer szarvas gomba*, à candore cognominât: Germani *wilde Hirschling*/ id est, silvestrem cervinum fungum, ad ejus differentiam, qui Vndeicesimo vescorum genere descriptus est.

xxv.
Feyer szar-
vas gomba.
Wilde
Hirschling.

Semipedalis magnitudinis est hic fungus, aut amplior, elegantissimæ formæ: nam fruti- cosus est, & in innumeros quodammodo ramulos divisus, candoris immaculati, quorum nonnulli abiegnorum ramulorum figuram exprimunt, adeò ut si splenderet, ex puro puto argento conflatum quis æstimare possit: aliquando nullum habet pediculum, sed ipsâ deje- ctæ arboris caudici inhæret: interdum fescunciali fulcitur pediculo.

GENVS XXVI.

SVPEREST Vicesimum-sextum noxiorum fungorum, quos in Vngariâ observabam, genus, quod circiter Calendas Novembres etiam provenit, non in arborum dejectarum caudicibus aut ramis, sed in ficcioribus pratij, & exduis silvis. Vngari *Pöfseteg*; Germani, *Weiber fist*/ id est, muliebrem crepitum; Galli, *Vesse de loup*, hoc est, crepitum lupi, appellant, quod nomen etiam apud Herbariorum vulgus obtinuit.

xxvi. Genus
noxior. fung.
Pöfseteg.
Weiber
fist.
Vesse de
loup.
Crepitus lu-
pi.
I.

Ejus autem tres observabam differentias, magnitudine, nonnihil etiam formâ inter se discrepantes.

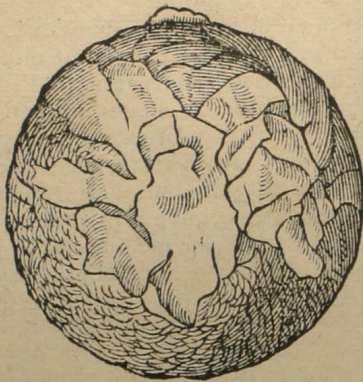
Prima, omnium vulgatissima, etiam ipsis pueris nota: nam in omnibus, quas adij, provin- cijs, nascentem observare memini. Boletum terrâ primùm erumpentem valde mentitur, & initio eximij candoris est: deinde evanescente candido colore, succedit alius pallefcens, & tanquam fuligine suffusus: internum corpus albâ substantiâ constare deprehenditur per medium sectum. Cum verò maturum est, confractum & pressum, pulverulentum quen-

dam fu-

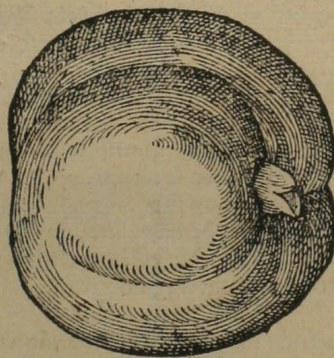
dam fumum effundit, ut memini me puerum frequenter observare, cum æqualibus ludentem in siccioribus pratis (ad quæ nos sæpiusculè deducere solebat noster pædagogus animi relaxandi gratiâ) in quibus hæc species crescit, & certantem, uter plures hujus fungos maturos extimo pede propelleret, ad pulverulentum illum fumum excitandum.

xxvi. Generis perniciosi. Fung. 3. species.

11.

111.

Altera in cædis silvis crescit in ple-
risque, ut credibile est, Provinciis: sed
mihi in Vngariâ duntaxat observata.
Magno illa constat corpore, amplitu-
dine capitis pueri aliquot annos nati,
cineraceâ cute tecta: sed quæ deinde,
multis locis lacera, substantiam osten-
dit spongiosam, coloris prorsus fuligi-
nosi, quæ compressa, multum pulve-
rem effundit.

Tertiam sola amplitudine à Secundâ
differre arbitror: nam cutis illa tenella
ipsum corpus tegens, ejusdem est colo-
ris, & perinde atque illa varijs locis la-
cera, ipsumque fungi corpus illâ ami-
ctum & tectum, planè etiam spongio-
sum, fuliginosique coloris, pulverem, si
comprimatur, non secus ac illa effun-
dens. Excrescit hæc interdum in follis
pugillatorij, quem vulgo ballonem ap-
pellant, amplitudinem. Eam exsicca-
tam, & omni pulvere, quem contine-
bat, vacuam, ad servare solent tonsores,
illâque uti ad sanguinis fluxum in vul-
neribus restinguendum: quam ob cau-
sam in suis officinis pensilem eos habe-
re plerumque, etiam in Germania mul-
tis locis observabam.

ISTA etiam de perniciosis fungis in medium adferre libuit. Quisquis autem perfectam
& absolutam fungorum cognitionem adquirere volet: his adjungat, & diligenter evolvat
quæ Plinius cap. viii. lib. xvi. Naturalis Historiæ, quæ item cap. xxi. & xxiii. lib. xxii.
ejusdem Natural. Historiæ scripsit de fungis: quæ similiter Diosc. cap. lxxviii. lib. iiii. at-
que cap. xxiiii. lib. vi. de iisdem fungis tradidit, atque Matthioli in eundem Commenta-
rios. Deinde Athenæi lib. ii. Deipnosoph. postremò quæ cap. lxx. lib. x. Villæ suæ scripsit
Ioan. Bapt. Porta, vir nobilis & in Philosophico studio summâ cum laude versatus, qui om-
nium diligentissimè, quidquid Veteres de fungis scriptum reliquerunt, peculiari comple-
xus est capite.

QUIA verò plerique ejus librum fortè non conspexerunt, aut etiam conspectum ad
manum non habent: non abs re me facturum existimavi, si, in illorum gratiam, totum illud
caput hîc subijcerem.

DE

Caput lxx. Libri x. Villæ Ioan. Baptistæ Portæ
Neapolitani.

INTER Cartilaginea referemus & fungos: nec nisi supra terram totus est. Diocles Caristius inter rusticas dapes recenset apud Athenæum. Nunc autem sua iucunditate tam moroso divitum palato placent, ut eos in mortis discrimen sæpius adducant. Euripides, quum in Icarum insulam adnavigasset, matrêmque cum duobus filiis & virgine, fungorum esu mortuos vidisset, hoc epigramma fecisse dicitur, teste Athenæo.

*Sol, qui perpetuo cælorum tramite curris,
An visum facinus huic simile ante tibi est?
Pars eadem lucis geminos cum virgine fratres
Abstulit, & matrem: quatuor urna tegit.*

Libuit Plinio coquendi dare aliquas communes in omni genere observationes, quando ipsæ suis manibus deliciæ preparant hunc cibum solum, & cogitatione ante pascuntur, succineis novaculis, aut argenteo apparatu comitante. Noxij erunt fungi, qui in coquendo duriores fient; innocentiores, qui nitro addito coquentur, si utique percoquantur. Tutiores fient cum carne cocti, aut cum pediculo pyri, profunt & pyra confestim sumpta. Debellat eos & aceti natura, contraria ijs. Diphilus Medicus ijs, qui hoc cibo strangulantur, remedio esse dicit, aquæ mulsæ, nitri & aceti potum, ita ut in vomitione reddatur: itaque parari debent ex aceto, aqua mulsa, vel melle & sale, ex Athenæo. Apitius de fungorum apparatu hæc habet. Fungi farnei elixi, calidi, exsiccati, in garo cum pipere excipiuntur, ita ut piper cum liquamine feratur. Aliter: In fungis farneis piper, carenum, acetum & oleum laudantur. Vel, fungi farnei ex sale, oleo, mero & corianno conciso inferuntur. Fungos boletos, carenum, fasciculum corianni viridis ubi ferbuerint, exempto fasciculo inferes. Vel, boletorum coliculos, liquamine, vel sale aspersos inferunt: vel, boletorum thyrlos concisos in patellam ovâque perfundes, addito pipere ligustico, modico melle, & liquamine, temperabis oleo modico. Platina coquendi rationes aliquas affert. Cum succosa illa thyrsi parte, qua terræ inhæret, in aqua primum cum excavato pane, cumque pyris, aut pyrorum furculis, ac pediculis coquendi sunt. Allium quidam indunt, quod obolare venenis putatur. Elixi ac saliti, in oleo aut liquamine friguntur, fricti, moreto, quod falsam vocant, aut alliato suffunduntur. Sunt etiam qui eos ablata pelle, aut superiore folliculo (indito sale atque oleo) sursum versum in carbonibus decoquant, piperæque aut cinnamomo aspersos devorent.

Græci *μύκτας* ab ensis capulo, vel summo vertice vaginam occludente appellantur. Significat *μύκτας* ensis manubrium, sicuti ex Herodoto liquet, unde & Mycenæ nuncupari credunt, quod ibi à Perseo sint conditæ Mercurij præcepto, ubi excidit gladii manubrium. Poëtæ *μυκταις* vocant, hoc est terræ natos: nam quorum pater ignotus est, filios terræ vocare solent. Quod Cicero ad Atticum in epistola confirmat. Porphyrius *θεσπόρους*, Deorum filios, quod sine semine provenire videantur. Latini fungos vocant, noménque (aliquorum opinione) à funere deducitur, quod suo veneno ad funus vespentes ducant. Italis *fonghi*.

Nunc genus, suis verò particulatim tractationibus species subscribemus. Theophrastus cortice, medulla, nervo, & vena carere dixit, ac radice penitus. Sed Athenæus Theophrasti testimonio fretus, levi cortice esse dicit, sine radice: sed principium habere suæ pullulationis caulem in longitudinem propensum, atque per ipsum nervum se extendere. Phantias verò, neque florem, neque seminum vestigia demonstrare. Quod falsum esse, jam alibi diximus, quippe semen ferunt.

Fungorum perniciofa natura. Nos paucis genera perstringemus. Fungorum genus, vel naturæ, vel artis opus. Sunt enim ægiritæ ex industria, ut dicemus. Naturalium duplex discrimen, Dioscoride auctore: ait enim. Qui manduntur, aliquando perniciales sunt. Le- tales duplex. tales multifariam virus contrahunt, vel ubi clavus ferreus, in quo sit rubigo, vel ubi putridi panni, vel serpentum latibula & cava, vel si juxta arbores erumpunt, qui noxios privatim pariunt fungos: omnibusque ijs colluvies quædam insidet, & spuma, ijdémque à carptu celeriter computrescunt, atque marcore vitiantur. Plinius, à Dioscoride & alijs excipiendo, hæc habet. Pernicialia prorsus improbanda: si enim caligaris clavus, ferrive aliqua rubigo, aut panni marcor adfuerit nascenti, omnem illico succum alienum, saporémque in venenum concoquit, deprehendissèque nisi agrestes possunt, atque qui colligunt. Ducunt ipsi alia vitia, nunc quidem si serpentis caverna juxta fuerit, si patrescentes primo adhalaverit, capaci venenorum cognatione ad virus accipiendum: itaque caveri conveniet prius quàm se condant serpentes. Signa erunt tot herbæ, tot arbores, fruticesque, ab emerfu earum ad latebram usque vernantes: & vel fraxini tantum folia nec postea nascentia, nec antè decidencia. Quorundam ex his facillè noscuntur venena, diluto rubore, rancido aspectu, livido intus colore, rimosa stria, pallido per ambitum labro. Non sunt hæc in quibusdam: sicci-

que & nitri similes, veluti guttas in vertice albas ex tunica sua gerunt. Vnde à peritis regionum legendi sunt.

*Qua arbores
noxios fungos
pariant.*

Arborum verò, quæ varios fungos parere solent, qui cibis abdicantur, sparsim Authores meminere. Nicander in Georgicis suis Athenæo teste.

oleis inimica propago,
*Quercu, & punicea malo tristissima pestis,
Ilicibusque venit fungus gravis, humidus atque
Letifer.*

Plinius, robur, cupressus, & pinus noxios pariunt, item fagus. Theophrastus: robur è radicibus, & juxta radices emittit fungos. Avicenna, ex olea improbos. Platina noxios emittit. Sed edules autumnali, vel verno tempore nascuntur.

Fungilaudabiles.

Dicemus de Autumnalibus qui primis imbribus nascuntur. Horum genus tripliciter partiemur: vel enim in pratis, vel arboribus, vel lapidibus adnascuntur. Dicemus primo de pratenfibus quæ sint laudabiliores. Horatius,

pratenfibus optima fungis
Natura est, alijs male creditur:

Pratenfium optimi, quique principatum tenent, boleti sunt dicti à Latinis, à Græcis verò *βωλίται*, Galeho, & Paulo Æginetæ suo asseclæ. Sunt qui dictum volunt *ἀπὸ τῆ βώλης*, quod glebam, & privatim rubricam illam vulgo bolus dictam, significat, unde colos boleti. Neapolitani *ouole* & *boloccioli* vocant: ita enim ovorum vitellum dicunt, cujus formam præ se ferunt. Quanti olim existimati fuerint, indicat vel illud Martialis:

*Argentum atque aurum facile est, lenamq; togamq;
Mittere: boletos mittere, difficile est.*

Boleti.

Plinius, Inter ea, quæ temerè manduntur, boletos meritò posuerim: optimi [optimi] quidem hos cibi, sed immenso exemplo in crimen adductos, veneno Tiberio Claudio Principi per hanc occasionem à conjuge Agrippina dato. Origo talis est. Volvam terra ob hoc prius gignit, ipsum postea in volva, ceu in ovo est luteum: nec tunica minor gratia in cibo infantis boleti. Rumpitur hæc primò nascente, mox in pediculo corpus absimitur, raróque unquam geminis ex uno pede. Origo prima causæque è limo, & acescente succo madentis terræ, aut radices ferme glandifera: initioque spuma lentior, dein corpus membranæ simile, mox partus. Ortus, occasusque ejus omnis intra dies septem est. Robur boletos producit circa radices. Glaucias stomacho utiles putat boletos. Galenus: omnium fungorū sunt minime noxij. Sed ne quis largius eis utatur: pravi enim sunt succi, atque interimere possunt. Variè condiuntur, ut ea, quæ nulla insigni qualitate prædita sunt. Eadèque Paulus asserit. Succedunt quos Græci *ἀμανίται* vocant, Latini Suillos, quos ad hunc usque diem Neapolitani vocant *silli* & *ammoniti*. Apicius farneos fungos vocat, à farno roboris genere, ut suspicor. Dixit enim Plinius, robur eos producere. Proximi bonitate jam dictis. Galenus: Secundi post hos sunt amanitæ. Et Paulus: Colore sunt fuliginoso, pediculo omnium crasso, orbe, ut sæpe humanum caput æquent, infra colore nigro virescēte. Quum elixantur fiunt mucosi. Nascuntur in silvis, ubi solum incultum. Nicander eum non torrerì debere dixit ex Athenæo. Plinius: venenis accommodatissimum. Familias nuper interemere, & tota convivia, Annæum Serenum præfectum Neronis vigilum, & tribunos & cæturiones. Quæ voluptas tanta ancipitis cibi? Siccantur pendentes suilli junco transfixi, quales è Bithynia veniunt. Suilli gulæ novissima irritamenta. Circa roborum radices gignuntur. Tutissimi qui rubent callo, minus diluto rubore, quàm boleti. Mox candidi, velut apice flaminis insignibus pediculis. Hos Neapolitani *Conocchielle* vocant, longo enim prodeunt pediculo, callo corporis in turbinem mucronato: à nero fusorum glomere, *conocchia* vulgo dicto, ita appellantur, placētque moroso divitum palato. Sunt in fungorum genere à Græcis dicti

*βωλίται.
Suilli.
Farnosi fun-
gi.*

*Suilli fungi
venenis ac-
commodatissi-
mi.*

Conocchielle.

Pezize.

Pezize, qui sine radice aut pediculo nascuntur, ex Plinio.

Gallinaccia.

Galinella.

Piperitis.

Peperella.

*Richione.
Galucci.*

*Fungi ex ar-
boribus.*

Nunc aliquos subjungemus antiquis indictos. Est fungorum species, Neapolitanis *Gallinaccia* vulgò dicta, mirabili profectò forma, ut nescias cui assimiles: ad magnam crescit altitudinem, ut brachijs diductis vix homo complecti possit, pondus sexaginta librarum, non orbiculari forma, ut ceteri, sed veluti manus in digitos plures diducta, ut quercus frondibus assimiletur, albi, callosi, ut vix integro universa familia vesci possit. *Galinella* verò parva est forma, spongijs vel nascentibus porris similis, quatuor digitorum longitudine: nascitur Autumno locis umbrosis. Est & fungus quem *Piperitim* vocant: quia vescendo linguam vellicat, ac si piper voraremus, ac fauces incendit: nascitur etiam Autumno, coloris albi, vulgòque *peperella* dicitur. Est & candidus, odoratissimus, orbem vix utraque manu diductis pollice & indice cinges, tam esui suavis, ut crudus edatur: præbetur ægris innoxie, incolæ *Richione* vocant, quasi magnum fungorum regem dicas. Qui vulgò *galucci* dicuntur, candoris sunt immaculati, bini, aut terni ab uno pediculo juncti, forma non rotundi, sed veluti galli cristæ, unde nomen sumpsisse suspicor, croci odore, coma velut villosa. Sed ne molesti sumus, summa est, quod unaquæque regio suos populares habet.

Nunc ad aliud genus deveniendum, quod scilicet circa arbores adnascitur. Nicander maximè fungos, qui ficui adnascuntur, laudat, inquiens:

*Quum fuerit ficus multo sub stercore tecta,
Si mox perpetuo fluxu consperferis illam,
Innocui surgent radicibus undique fungi,
Quos tu ne veritas, radicem cedito nullam.*

Plinius non solum ex ficus arbore: sed, his aberit, inquit, veneni argumentum, quò simi-
lior fuerit arborum fici. Quidam discrevere arborum generibus, fico, ferula, & gummi fe-
rentibus. Populus alpina fungis nascentibus laudatissima. Quercus probatissimos, inquit
Plinius. Sed apud nos noxij sunt: nescio cur quercus probatissimos ab eo producere dica-
tur, robur verò noxios, quum ejusdem generis sit, ne dicam idem. Diphilus medicus: Fami-
liares & innoxij creduntur recentes, minutissimi, molles, friabiles, qui in ulmis & piccis na-
scuntur, ex Athenæo. Sed omnium optimi, qui in Sambuci radicibus adnascuntur: eos hie-
me edimus.

Postremum genus è saxi nascitur. Præciditur ad esum, alius subnascitur, semperq; novos *Fungi è sa-*
producit, restibili fecunditate: septem diebus perficitur, sexies anno demetitur, terra do- *xu.*
drante operitur. Neapolim afferuntur ex Vesuvio monte lapides: Surrentum ex Fageto al-
tissimo sui tractus monte: Abellini, ex Partenio monte; in Apulia, ex Gargano, & celliori-
bus montium partibus: nam saxa, ubi semel produxisse vident, suffodiunt, & venum expor-
tant. Nascuntur aliquando non pileati, sed turiones ut asparagi, & in ramos divisi.

Nunc & genera indicabimus, quæ verno nascuntur tempore. Plinius: Nec non & car- *Fungi verno*
nosa aliqua appellabimus, ut spongas in humore pratorum enascentes. Nascuntur Martio *tempore na-*
mense, eisque vescimur quadragesimalibus jejunijs. A spongiarum similitudine *scentes.*
dicimus. Strobilos magnitudine & forma præferunt, ut trium librarum pondus sæpe ex- *Spongiolæ.*
pleant; foraminibus perviæ, & vacuæ sunt. Simul & cum his nascuntur, quas vulgo *mona-*
celle vocamus, colore nigro, cauli sex foliolis rotundis per centrum annexis hærentibus, sed *Monacelle.*
sapore inferiores. Sunt & omnium fungorum optimi, qui vulgo *Virni* dicuntur, quòd verno *Virni.*
tempore nascentur, Romanis *prignoli*; primis Aprilis imbribus erumpunt, odorati, gustui
suaves, & innocui: nascuntur in silvis sub arborum umbris, & ubi nascuntur, quotannis re-
pullulant. Aliquando, cæsis arboribus, è loco evanescunt: solum in quo crescunt cinerei co-
loris. Hermolaus innocentissimos dixit, qui è rubis vere nascuntur rotunditate clusili, quos *Prunello.*
inde *prunello* & *spinulo* vocant, & è carduis, quos inde *cardueles* appellant. *Spinulo.*
Cardueles.

Postremò eos prosequemur, quos ars reperit. Dioscorides tradit esse qui dicat, utriusque *Fungi arte*
populi, albæ nigraeque cortices in minutias concisos, & stercoreatis segetibus insperfos, fun- *parati.*
gos utiles innocentisque parere toto anno restibiles. Ait Tarentinus: Fermento in ipsis po-
puli nigra truncis, juxta terram recisis aqua diluto, protinus coalescunt *agritæ*: additque,
si montanum arvum, multis calamis, stipulis, & fruticibus scatens, quò cælum imbres par-
turit, incendatur, permulti sponte naturæ prorumpent fungi: si tamen arvo jam ignem ex-
perto, non subsequitur imber, qui impendere videbatur, aqua linteo rarò stillatim, imbris
imitatione conspergenda ijs incensis locis, nascenturque fungi quidem, sed aliquanto de-
teriores: siquidem meliores in hoc genere sunt, qui imbre aluntur.

Hactenus Ioan. Bapt. Porta, qui, quum Athenæi versionem postremam à C. V. Iacobo
Dalechampio factam multis alijs Villæ suæ locis sit sequutus, eam toto libro Decimo ne-
glexisse videtur: quæ tamen longè elegantior est, & magis probata.

FVNGO.

FVNGORVM ALIQVOT ALIÆ I C O N E S.

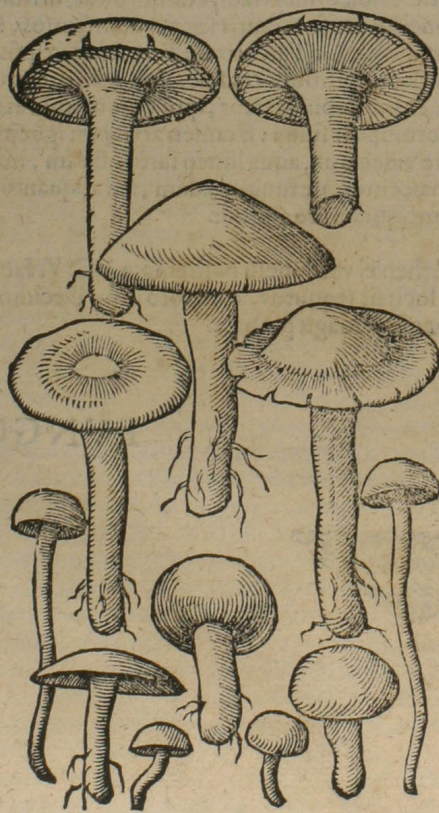

QVONIAM Typographus aliquot fungorum icones jam sculptas habebat, quibus C. V. Matthias Lobelius ad calcem sui Herbarij Germaniæ inferioris Idiomate conscripti usus est: eas hîc subycere, atque illius descriptione utilis-
buit. Fatemur tamen binas in nostrum Commentarium intulisse, quæ sola, ad eorum, quos descripsimus, Fungorum Historiam accommodari potuerunt, ad primum videlicet Esculentorum genus, & ad postremum Perniciosorum: quorum quidem icones vivis coloribus expressas totidem habemus, ac utriusque generis species descripsimus: sed paucas in tabellis scalpi voluimus, ne nimis sumptibus Typographum gravaremus.

E vernaculo Lobelij Herbario desumptæ icones
& descriptiones.

VVLGARES EDVLES FVNGI, PLANI, ET IN
METAM QVODAMMODO ELATI. A.

Vulgares edukes fungi. A.

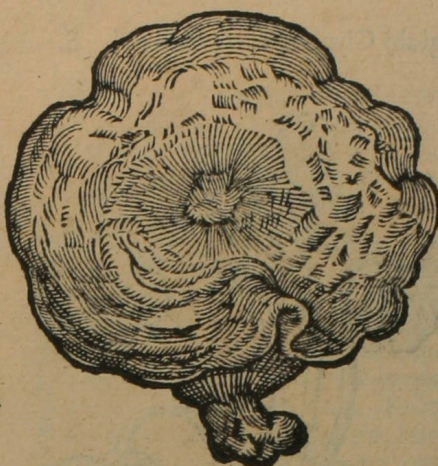

VVLGARES, quibus fermè passim vescuntur, satis sunt cogniti: carne constant illi prorsus alba, dum recentes sunt, & infernè subrubent. Vetustate vitium contrahunt, & noxij fiunt, gravem odorem contrahentes, & fuscum colorem. Deglubati elixantur, deinde condiuntur butyro, vel oleo olivarum, omphacio vel aceto: minus nocent, si piper tritum inspergatur. Nascuntur Vere & Autumno sabulosis recens stercoreatis agris, subinde etiam in fimetis, in quibus insalubres oriuntur.

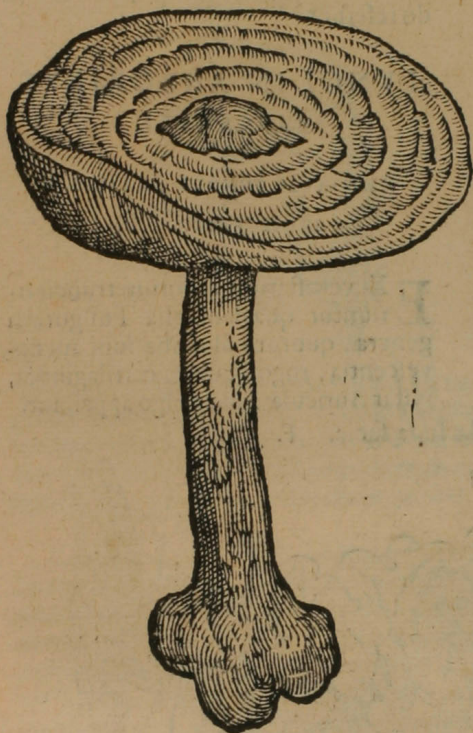
Horum fungorum in tabula A. delineatorum, alij ad Tertium & Quartum genus Fungorum esculentorum à Carolo Clusio descriptorum referri possent, majores verò ad Octavi generis primam speciem.

SINVOSI NEMORVM
FVNGI. B.

IN silvis & nemorosis locis nascuntur quidam fungi sinuosis oris, supernè pallentes, & maculis rubris infecti, infernè subalbidi & striati: qui à nonnullis, primum repurgati elixantur, aut friguntur, denique eduntur: ac perinde probantur, ut alij ejusdem generis prope arbores, aut sub illis nascentes, quia purioris sunt naturæ, & absunt à ferreis

Amplus nemorum Fungus. C.

ferreis clavis, aut putrilaginis locis: nisi fortè sub perniciosis arboribus, & circa serpentum latibula crescant.

AMPLVS NEMORVM FVNGVS. C.

ISDEM locis reperitur aliud Fungi genus planum, quod interdum in tantam amplitudinem excrescit, ut lancem implere queat. Id aliquando prorsus album, nonnunquam supernè maculis nigris & rufis distinctum, infernè album & nigris strijs exaratum, pediculi inferiore parte nigra.

VVLGARES PERNICIO-
SI FVNGI.

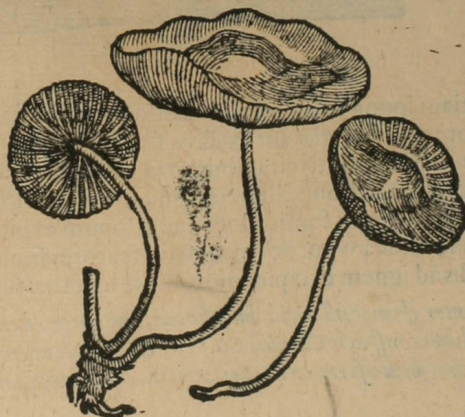
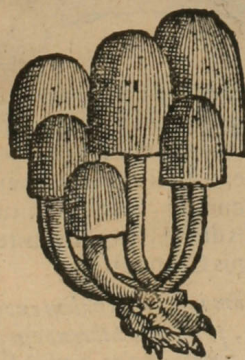
EXILES PERNICIOSI FVNGI. D.

PASSIM isti nascuntur, in agris, pratis, hortis, & veteribus ædificijs, qui facile à superioribus dignosci possunt, ut & reliqua genera. Horum autem,

Quidam sunt exiles, in rotunditate oblongiusculi, & præalti galericuli instar concavi, colore flavo præditi.

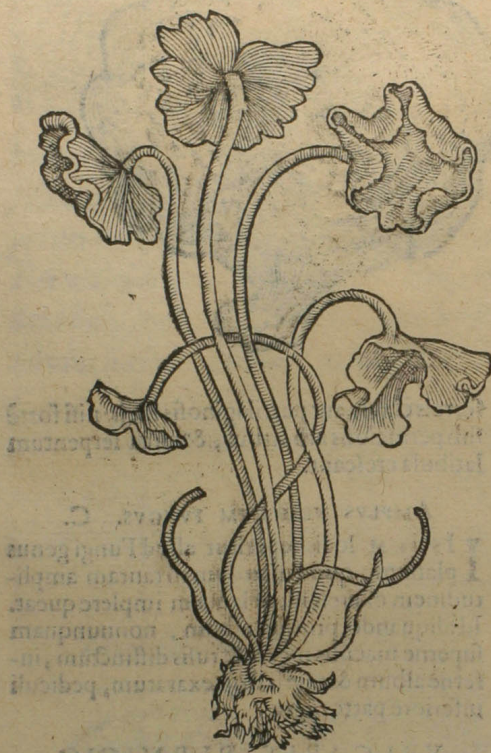
Alij ampliores, albi, aut cineraceis fuscisve interdum maculis notati, infernè aut in cavitate nigri. Sunt & plani ut acetabula, nonnulli etiam parmis similes.

Exiles perniciosi Fungi. D.

FVNGI ALII CLYPEIFORMES PERNICIOSI. E.

Fungi alij Clypeiformes perniciosi. E.

HORVM forma plana quidem est, sed rugosa & per oras reflexa, flavi coloris, pediculis fuscis. Innascuntur plerumque putridis lignis aut asseribus vetustarum ædium rusticanarum & stabulorum.

Iisdem locis & secundum rusticorum casas inveniuntur etiam alij ejusdem quidē formæ, planæ & orbiculatæ, sed qui non sunt reflexi, quorum etiam aliqui per oras crenati.

Inveniuntur adhuc alij his non valde dissimiles in arborum aggeribus, sub sepibus, rubri coloris, quorum nonnulli nullo peculiari odore sunt præditi: alij verò moschi odorem quodammodo referunt.

FVNGI IN ARBORIBVS

NASCENTES.

ARBORVM FVNGVS AVRICVLÆ

IUDÆ FACIE. F.

EX vetustarum arborum truncis oriuntur quædam alia Fungorum genera, quorum alia alba sunt aut flavescencia, rugosâque & cartilaginosa, instar Auriculæ Iudæ vulgo appellatæ.

Arborum fungus auriculæ Iudæ facie. F.

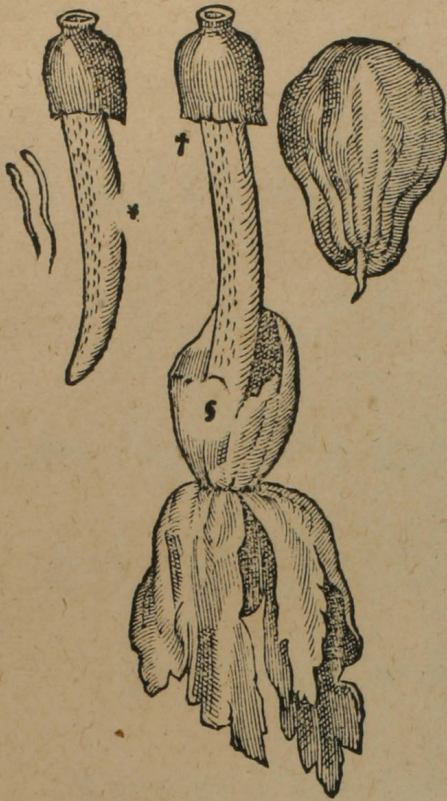
Alia etiam spongiosâ materiâ prædita, ortu, substantiâ & formâ Agarico non valde dissimili, colore quò spongiæ, aut ex flavo fusci. Hoc genus aliquoties in lixivio coctum & recoctum, aut in aquâ additis cineribus, exsiccatur, & paratur ad ellychnia conficienda, nam ignem fovet, adeò ut nonnullis locis igniarij vicem suppleat. Vidi enim usurpari, & ipse usus sum in castris igniarij fomitis loco, ad sclopum explodendum. Solebat Antuerpiæ venalis reperiri ad publicam porticum, quo mercatores singulis diebus bis convenire solent, cum ignitabulis ad ignem excipiendum. Fortè lucernæ fungus Cornarij.

Frequenter & magnâ copiâ huiusmodi fungum præparatum in foro venalem expositum singulis hebdomadibus conspexit Carolus Clusius, & interdum emit, præsertim hiberno tempore, ad ignis scintillas chalybeato ferro excitatas excipiendum, tamquam fomite usus, ut sulphurato flammam excitaret.

PHALLVS

PHALLVS HADRIANI IVNII G.

Glans seu capitellum PHALLI.

INTER Naturæ miracula celebratur hic Fungus apud Batavos, anno M. D. LIX. Antverpiam ad nos missus. Similem deinde septennio post arenoso loco ad Ligeris fluvij ripam non procul Blæsis reperiabam Septembri. Copiosè crescit in Hollandia è radicibus sparti, Helmh ab indigenis appellati (quemadmodum in Gallia Narbonensi Hypocistis ex Cisti radicibus oritur) diversis fabulosis aggeribus sparto illo rudi confitis, præsertim verò ijs qui Harlema & Alcmariæ sunt vicini. Sed quandoquidem Hadrianus Iunius elegâter & prolixè illum descripsit, breviter eum adumbrabimus.

Manium, Cacodæmonumve ova.

† Scapus co-
lègue Phallia

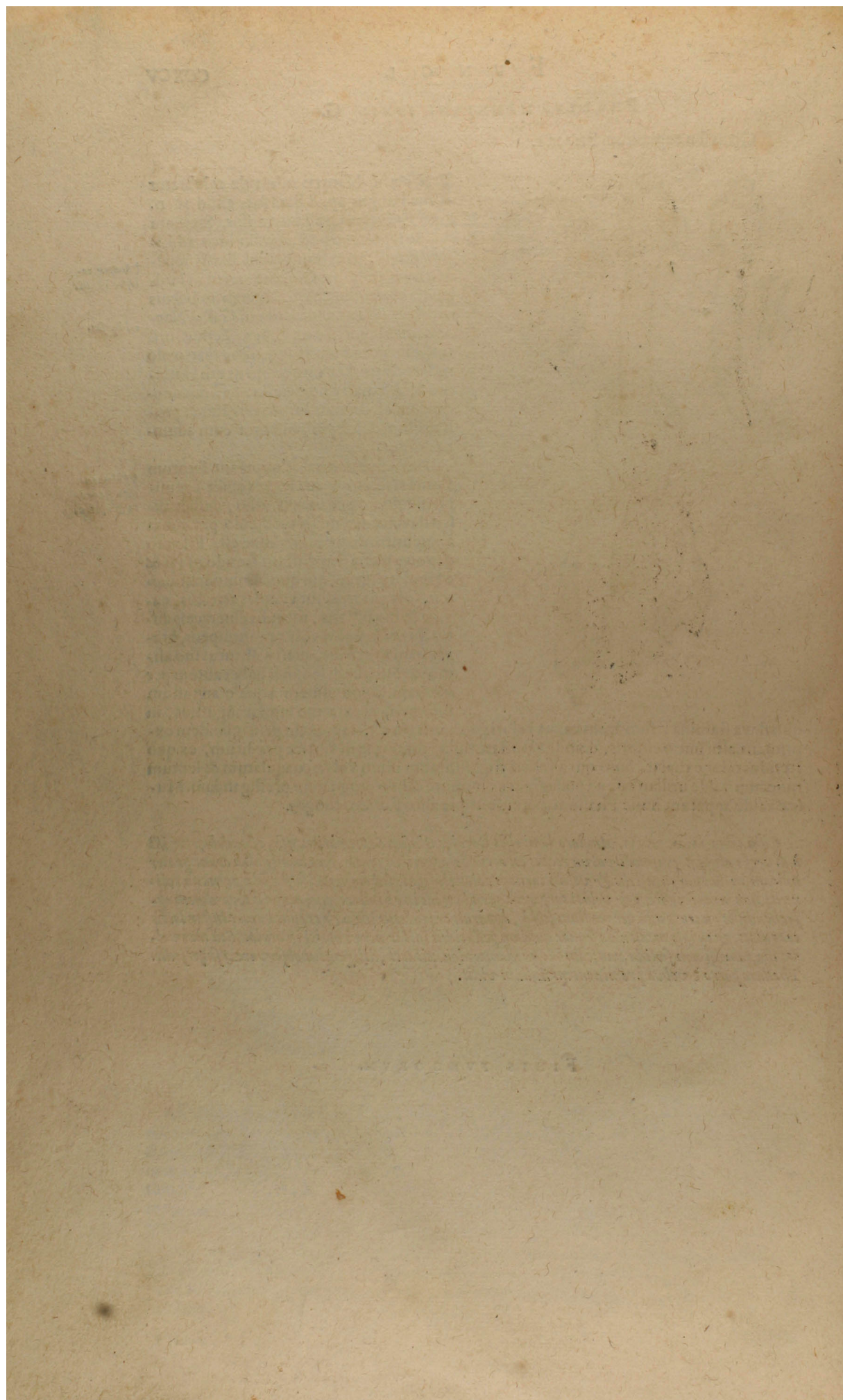
* Thyrsus.

Volva sive matrix, glomus aut scrotum formâ referens (è qua scapus exilit) gemino involucro prædita est, albo, deinde fusco flavescente, insidès pediculo per quem alimentum exugere credibile est. Est verò ea volva plena frigidissimo, fœtido, gravi & coagulato succo, qui quodammodo liquefcit, volva è terra erutâ: coles arrectus, cavus, & bipalmaris, maculis cineraceis distinctus, & è media volva prorumpens, brevi etiam flaccescit, quasi destitutus suo alimento & naturali semine: habet autem per mediam longitudinem æquale angustum foramen, in extremo tamen angustius, in

§ Volva su-
nica separa-
ta & aperita.

quo flava stamina: summum caput veluti galea tectum est, tamquam penis glandem exprimens, albi initio coloris, deinde vetustate fusci, foramine in vertice præditum, ex quo fœtidus odor exhalat. Sunt qui asserant frigidissimum illum volvæ coagulatum & lentum muccum valde utilem esse ad podagram ex humore calido progeneratam profligandam. Mucæ valde appetunt hunc Phallum, perinde atque alios fœtidos fungos.

Cùm anno M. D. XCVII. Amsterodami esset Carolus Clusius Septembri mense, ostendebantur illi à diversis aliquot ejusmodi volvæ recens ex arenosis aggeribus erutæ, quæ omnes alba erant præter unicam, in quâ purpurascens & veluti carneus color elucebat: sed omnes adeò frigida, ut manu retinenti, non minus rigorem & veluti torporem quandam illi in eâ inducerent, atque si torpedinem apprehendisset: harum unâ per medium sectâ, apparuit coagulatus ille & crassus humor instar lactis coagulati, & in ipso meditullio liquor quidam pellucidus instar nervi optici in oculo. Sed cùm volva illa, tametsi non fœtida, nauscam illi quodammodo excitaret, diligentius observare supersedit. Phallum porro è volva prominentem nullum vidit.

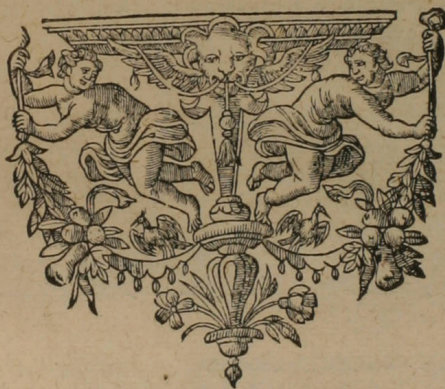

HONORII BELLI
VICENTINI,

Medici Cydoniensis in Creta insula,

AD CAROLVM CLVSIVM
ALIQVOT EPISTOLÆ,

De rarioribus quibusdam plantis agentes.

HONORII BELLI

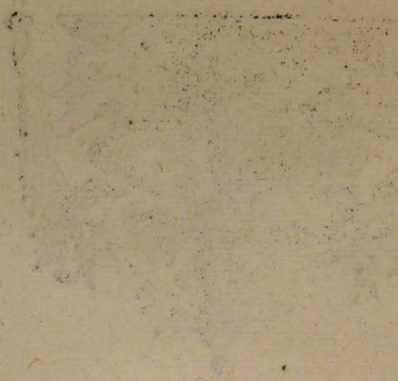
VICENTINI

Medici Cydoniensis in Grecia

AD CAROLUM CLAVIUM

ALIQVOT EPISTOLÆ

De rationibus quibusdam plantis agens.

CAROLO CLVSIO ATREBATI, HONORIVS BELLVS VICENTINVS,

P. S. D.

V M Venetijs essem, Adrachnes & Oenopliæ Bellonij icones, à me ad vivum delineatas misi: nunc autem Cydoniam reverfus (ubi Medicinam me facere tum significabam) licet nullas adhuc à te litteras acceperim, ut tamen certior sis quanti te faciam, & quantum opus tuum juvare cupiā, mitto tibi ejusdem Oenopliæ duos ramos, ex quibus faciliè cognoscere poteris, an icon rectè arbo-rem exprimat. Mitto etiam semina Cypri Plinij ex Ægypto accepta: tum aliquot semina aliarum plantarum hinc nascētium, simul cum aliquibus earundem plantarum ramis siccis, à nullo, quod sciam, descriptarum, quæ fortasse tibi non ingrata erunt, præsertim cum aliquas legitimas esse comperies. Ego enim diu in hac Insula legitimas antiquorum stirpes perquirere summa cura conatus sum, ut & Rempublicam iuvarem, & inventas amicis communicarē. Si autem in aliquibus me lapsū deprehendes, rogo, ut æqui boniq; consulas, atque mihi ut homini parum exercitato, mediocriq; ingenio prædito condones.

PETROMARVLA, Cretica planta est, & nusquam alibi, quod sciam, sponte provenit: folia *Petromarula.* profert cichoracea, magna, profundè incisa, in orbem diffusa, saturè virentia, infernè splendentia, ad purpuram aliquando tendentia, ut Cyclaminus, lævia, cum autem semine nata prodit, prima ejus folia violæ nigra folijs similima sunt, rotunda, & aut nihil, aut parum duntaxat ferrata: cauliculos autem multos habet, rotundos, striatos, cubitales, bicubitales, aut tricubitales, quibus innascuntur flores copiosissimi, purpurei, hyacinthi orientalis florum æmuli, densè compacti, ut spicam, eamque magnam referre videantur: quibus succedunt semina minutissima: radice firmatur magna, alba, in alas diffusa, eduli, sapore rapunculi radicem imitante. Tota planta lacte abundat: provenit ubique in arborum marginibus secus vias, læto solo, inter saxa, & super parietes. Floret Vere, & æstatis Principio, Maiorque aut Junio arescit tota præter radicem, quæ Octobri folia proferre incipit, & viret tota hieme. Vocatur vulgo *πετρομάριλα*, hoc est, petraea lactuca, licet cum lactucis nihil aliud commune habeat, quàm quod lacte abundat. Radix manducata, tum etiam caulis adhuc tener, venerem stimulare vulgo creditur: & ideo nomine obsceno *πετροκαυλ* vocatur. *Rapunculi genus videtur.*

CORIS legitima, Ericæ similis, provenit lætis collibus satis frequens, in omnibus rectissimè Dioscoridis Historiæ conveniens, nisi quod frutex est multos annos durans, perpetuòque virens: & si pingui solo oriatur, ad sesquicubitalem altitudinem assurgit Bellonius lib. *Coris.* primo Observationum cap. xvii. tribuit Cori radicem ingratiissimi saporis, quod minimè verum est: unde facilè suspicor, ipsum legitimam Corin non vidisse, sed aliam stirpem, quæ vulgo appellatur *ἀγροδερ*, meoque iudicio Ascyrum legitimum est. Nam fruticosius est Hyperico, majores habens ramos, rubentes, in multas alas divisos, folia longa, flores luteos, Hyperico similes, quibus attritis, digiti cruentantur: semina resinosa ut Hypericum profert: radice nititur satis firma, eaque ingratiissimi saporis: ex hoc scopæ fiunt parvæ, estque tota planta longè major Cori: utriusque plantæ ramulos seminibus onustos mitto, ut faciliè, an legitima sint, dignoscere possis. Legitima autem Coris vocatur *ορπιλόκροτο*, hoc est, *ορπιλόκροτο.* herba orpilo. *Bellonij lapsus.* *ἀγροδερ.* *Ascyrum.*

PÆONIA alba ubique in cellissimorum montium convallibus provenit, promiscuèque *Pæonia alba.* est: marem enim vel feminam nondum in hac Insula vidi, quemadmodum neque rubram: licet non satis constanter eam inveniri, rustici quidam mihi asseruerunt: vocatur autem *Πιπαια.* Pæonia *Πιπαια.*

RORIS MARINI hujus folia Selino similia sunt, ferrata, florèsque in umbellis albi: quibus succedunt semina, oblonga, aspera: radice nititur crassa, foris nigro cortice eoque tenui, vestita, intus alba, thus maximè olente: ideo Libanotis legitima mihi videtur, quam Theophr. lib. ix. cap. xii. descripsit: licet radix sit nigra, quia detractò levi cortice, spectatur maximè alba. Appellatur vulgo *σκοτίσαρα*, quod vertiginem inducere credatur: & ni fallor, Siler Creticum à quibusdam perperam vocatur. *Ros marina.* *Libanotis Theophr.* *σκοτίσαρα.* *Siler Creticum.*

ELEGANTIS plantæ, quam Arcturum Creticum voco, licet legitimus non sit: nam neque rotunda folia habet, neque Cymino semen simile: sed folia serrata profert, Betonicæ *Arcturus Creticus.* & Verba-

& Verbasco similia, minora verò, & tota lanugine quadam, ut Æthyopidis folia, operta: cauliculi insunt recti, floribus luteis, Verbasco aut Blattariæ similibus onusti: quibus succedunt pillulæ rotundæ, parvæ, Blattariæ similes, in quibus semina parva continentur: provenit inter saxa, & super parietes. Nomine caret.

Smyrnon
Ce-halon.
σμύρνιον. SMYRNII hujus virentem plantam non vidi, sed in itinere, in Cefalonia, semina ex ficcis umbellis legi, atque à rusticis ejusdem Insulæ *σμύρνιον* vocari audiui.

Chrysanthemum.
ματλίδα. CHRYSANTHEMVM hoc vocatur *ματλίδα*, & à rusticis editur: mihi tamen sapore & odore parum probatur, licet in multis cum legitimo conveniat.

Aristolochia
Clematidis. ARISTOLOCHIA Clematidis hæc, nisi fallor, optimè describitur à te lib. II. Hispan. stirp. cap. XXIII. eam autem legitimam Clematitidem esse cenleo, licet historiæ Dioscoridis non conveniat: textus enim corruptus est, ut etiam alij optimè animadvertunt. Nam Plinius, neque Theophrastus, neque Antiquorum aliquis ullam foliorum differentiam faciunt: immò correctio textus Theophrasti à Dodonæo, optimè quadrat huic: nam folia similia helixini cyssampelo profert: adde, quod Plinius lib. XXV. cap. VIII. scribit, Aristolochiam Clematitidem vocari Creticam. Sed in Creta hucusque nullum aliud Aristolochiæ genus observavi: longam enim aut rotundam nondum vidi: sed hæc ubique provenit copiosissimè, & adhuc *ἀριστολογια* appellatur: hieme folia retinet, & tota odoratissima est, radicem tenuem, longam, odoratissimamque habet, colore buxco.

Hippomarathrum.
παρακύνινον.
Ejus usus. HIPPOMARATHRVM folia tenuia, fœniculo quodammodo similia, profert, caulem lævem, duos aut tres cubitos longum, minimi digiti crassitudine, geniculatum: florem luteum in umbellis, ut Anethum, semina magna cachryi similia: radice nititur firma, magna, odorata. Vocatur *παρακύνινον*, quod latum cuminum sonat. Hujus semen vulgariè à mulieribus coquitur in lixivio ad capillos aureo colore tingendos.

Leontopodium. LEONTOPODIUM herbula est parva, folia ferens quatuor aut quinque, plantagini angustifoliæ similima, longitudine quatuor digitorum, cauliculos tres, quatuor, quinque, aliquando plures, binos digitos longos: in quibus continentur flores parvi, nigris punctis distincti, quibus succedunt capitula, incana, lanosa, semen parvum, psyllio simile continentia: radix verò minima est. Cum arefcit, capitula in se contrahuntur ad speciem unguium milvi exanimati, ut in Catanance prima Dioscoridis: sed Catanance non est, nam folia Coronopi non sunt, neque semen Orobo simile habet. Si autem hæc duo haberet, legitima esset Catanance. Vtuntur hac vulgariè ad solvendos quos putant ex maleficio venire uti non posse: nam herbâ super prunas positâ, ter patientem nudum per fumum transire faciunt, & totidem vicibus indusum ejus fumigant: & sine dubio liberum à maleficio fore prædicant.

Anthriscus. ANTHRISCVS herba similima Scandici legitimæ est, folia ferens tenuiora, crebrius divisa, odoratiora multò, cauliculi ejus dodrantes, flores in umbellis albi, semina longa, sed minora quàm Scandicis: tota planta suavissimi gustus est: provenit lætis collibus, locis siccis, & inter saxa: manditur in acetiarijs vere, & maximè appetitur. Venerem mirum in modum excitat & adjuvat, ideo *τρίλιμονίδα* nomine obsceno vulgo vocatur, quod vulvæ purgamentum significat. Meminit Anthrisci Plinius lib. XXI. cap. XXI. his verbis. Eadem erat Anthriscus, si tenuiora folia & odoratiora haberet, &c. quæ quidem verba corrupta sunt, & hoc modo legenda cenleo. Eadem erat Anthriscus, nisi tenuiora folia & odoratiora haberet. Nam si legatur (*si*) & non (*nisi*) Anthriscus esset Pecten Veneris vulgaris: cui non conveniunt vires à Plinio tributæ Anthriscis. Nam Pecten Veneris neque odoratus est, neque ab ullo comeditur: vocatur autè *ἀγριοκάντζικα*: Scandix verò legitima dicitur *κάντζικα* & *σκανδικα*, quæ comeditur quidem, sed ipsa neque Venerem excitat, neque fatigato Veneris corpori succurrit. Vnde apparet error Andræ Tiraquelli comment. in legem Connubialem: qui Scandici hoc tribuit, quod Plinius Anthrisci peculiare esse scripserat. Scandix ab exc^{mo} Dodonæo affabre pingitur. Hanc autem herbam, Anthriscum esse, primus Silvesterius Todechini Fundanus agnovit (vir in cognitione stirpium exercitatissimus, cuiq; studiosissimus) mihiq; ostendit, atque excellentissimo piæ memoriæ Melchiori Guilandino Patavium misit.

Elechrysom. ELIOCHRYSVM hoc elegantissima planta est, tota tomentosa, folia fert longa, angusta, caules dodrantes, in quibus insunt umbellati flores, aurei, pulcherrimi, corymborū æmulli, qui in pappos resolvuntur: ij autem perpetuo durant eodem aureo colore fulgentes, si loco sicco condantur.

Ranunculi
varia genera. RANUNCULI hi, quia elegantes flores proferunt, & copiosissimi in collibus verno tempore spectantur, tibi eorum semina & radices mittendas duxi: nam plurimum temporis efflorescant durant.

BRYONIA hæc dicoccos frequentissime in Creta provenit: elegans est, & differt ab alijs *Bryonia dicoccos.*
quæ alibi nascuntur.

CAVALIS, hic & in tota Græcia vulgarissima est: vocatur *καφαλουτρα*, & eadem est, quæ *Caucalis.*
pro Tordyllo accipitur, & quam Bellonius lib. III. Observat. cap. XLIX. legitimam censet. *καφαλουτρα.*

AN legitimi Tordilij semina hæc sint, nescio: nam folia adhuc videre non potui, quia tota herba erat arida: sed terræ committam, & diligenter observabo: quod & tu facias, etiam *Tordylion.*
arque etiam rogo.

CHAMÆLEON albus, gummi, ut Mastix, ferens, copiosissimus est: radicem habet maximam, odoratam: Iunio & Iulio circa echinum gummi distillat, quod pueri legunt, & aliquantulum mastificant, postea digitis lævigant, & complanant, complicatūque in vesiculæ formam, super alteram manum fortiter impellunt, ita ut ex ictu vesiculæ rumpatur & crepitum edat: quo ludi genere, summo opere pueri delectantur. Quod autem, ut scribit Bellonius, loco mastichis id gummi dentibus atterant, nondum scire potui: nam hic Cydoniæ neque legitur, neque curatur: radices vocantur *καλλες.* *Chamæleon albus.*

DAUCVS tertius folia Coriandri, sed minora & crassa aliquantulum profert, caulem sesquicubitalis longitudinis, flores luteos in umbellis ut Anethum, semēque cumini: Vere manduntur radices & folia, quæ aromatici gustus sunt. Vulgo appellant *κουρόποδι*, quod *Daucus tertius.*
cornicis pedem significat. *κουρόποδι.*

ANAGYRIS passim secus vias provenit, differtque ab ea, quam tu lib. I. Hist. Hispan. stirp. cap. XLIII. describis: nam rotundiora folia profert: vocatur *αζήρα*, acciditque interdum, ut capræ & oves fame vexatæ, folia hujus depascant, licet odoris sit ingratisissimi, & postea ex harum lacte caseus conficiatur: quo si fortè ignarus aliquis vescatur, aut lac bibat, statim excitantur tum vehementissimi vomitus, tum fluxus ventris; & cum hoc sæpissime accidat, multi in vitæ discrimen venerunt: eam ob causam frutex hic omnibus est exosus. *Anagyris Cretica.*
αζήρα.
Νοξ.

LYCIVM hoc Creticum, vulgo vocatur *λουτζια*: frutex est ad quatuor aut quinque cubitos assurgens, totus spinis horridus, spinæque tres simul (ut in berberi vulgari cernuntur) proferens: folia habet parva, ad buxi foliorum formam accedentia, leviter serrata, flores copiosos, luteos, instar Paliuri, sed minores, quibus succedunt fructus aliquantulum longi, ut Berberis fructus, coloris autem nigri, saporis inter acidū & dulcem mediū: in quibus vel unum, vel duo granula continentur. cortex ligni non lævis ut Berberi, sed asper & pallidus est: materies ligni lutea, atque radix ipsius elegantissimo luteo inficit: oritur in altissimorum montium convallibus: differt autem à Berberi, cujus folia majora sunt, & fructus racematim nascuntur. Legitimum verò Lycium non est, quia fructus neque rotundus ut piper, neque amarus est. Propterea potius vocanda erit Berberis alpina aut montana, quam Lycium, quemadmodum Silverius Todechini censet: qui hunc fruticem frequentissimum in Libano monte etiam invenit. Ceterum duo alia Lycij genera hic reperiuntur, quorū Vnum maximè historiæ convenit: id etiam in Libano monte oritur: cujus cum ad manus neque semina, neque ramī sint, ideo de ipso in præsentia verba non facio. Alterius verò ramos lictos simul cum ejus fructu nondum maturo mitto: vocatur *λαζηνιρι*, & *πετροαμυγδαλα*, hoc est, petræ amygdala, licet cum amygdalis nihil commune habeat: frutex est ad duorum aut trium cubitorum altitudinem assurgens, densus, folia parva firmæque ferens, spinis totus plenus est, & fructum rotundum fermè, parvum ut piper habet, cum ad maturitatem pervenit, nigricantem: radix lignosa est, maxima, eaque firmissima: Hebræi ex hujus fructu elegantem luteum colorem parant. *Lycium Creticum.*
λουτζια.
Berberis montana.
Lycij duo alia genera.
λαζηνιρι.
πετροαμυγδαλα.

ASPALATHVS hic est secundus Dioscoridis verus & legitimus: atque in tota Græcia nomen adhuc retinet: illo sepes conficiunt, & integræ silvæ hoc solo constare spectantur: ligni materies alba, durissima & gravis est: medium autem ligni, nigrescit, odore carens: flores habet luteos, genistæ æmulos, parum odoratos: vento autem spirante, eorum odor satis suavis manè longius percipitur: succedunt parvæ siliquæ, in quibus tria quatuorve semina continentur: folia Rutæ similia sunt, terna simul juncta: spinis totus frutex scatet: radice nititur firma, lignosa, odoris experte. Excus. Matthiolus hunc fruticem non sine errore Acaciam alteram appellat, cum sit Aspalathus alter Dioscoridis. *Aspalathus alter Diosc.*
Acacia altera Matth.

CYTISVS Creticus frutex est totus obliquus, ad quatuor aut quinque cubitorum altitudinem assurgens: folia profert terna simul juncta, argentea, trifolij æmula, dorso aliquantulum prominente: flores trifolij majoris, adhuc tamen majores, rubros, in quibus intermixti sunt albi quidam villi, qui struthiocameli pennas, easque in minutissimas partes divisas æmulantur: ea ratione flos elegantissimus apparet, videtur enim ex purpura, & argento quodammodo à natura formatus: succedunt semina milio majora: materies ligni nigra durissimæque est: cortex cinereus, & totus profundis scissuris plenus. Oritur ubique in *Cytisus Creticus, idemque legitimus.*

asperrimis collum locis & præcipitijs. vocaturq; vulgo *αρχονδουλο*, quod nobile lignum sonat. Hunc fruticem, Cytisum, & fortasse legitimum esse judico.

Hæc sunt Vir Clarissime, quæ tibi nunc mittenda duxi: quæ si tibi grata fuisse intellexero: alia & alia mittam: interea si aliquid semen peregrinum habes, ut & mihi portunculam mittas, etiam atque etiam rogo. Deus opt. max. incolumem te conservet. Cydoniæ Cretæ xxiiii. Septembris M. D. xciii.

QUANTO autem cum meo mæore hæc omnia, quorum in epistola meminit, perierint: satis declaravi cap. x. lib. i. mearum Observationum, quod Oenopliæ historiam complectitur. Sed nec hoc infortunium intellexissem: nisi ipse ad calcem suæ epistolæ hæc sequentia adiecisset.

HANC epistolam simul cum seminibus & herbis siccis Illmo Pinello miseram, ut tibi reddendam curaret, eamq; Silverio Todeschini Fundano qui navi Venetias petebat, commendaveram. Sed, ut audio, navis ipsa, maximâ tempestate vexata, in Siciliam appellere coacta fuit, adeo afflictâ, ut ad ampliùs navigandum inutilis judicaretur: quare timens, ne herbæ, semina & literæ perierint: exemplum earundem litterarum mittendum statueram simul cum aliqua portione eorundem seminum, quæ mihi, nescio quo casu supererant: ut, nisi omnia ad te pervenirent, eorum saltem portione non priveris. Exemplum autem jam conscripseram, meque ad complicandum paraveram: quando tuæ mihi redduntur, Colonia Agrippinæ xi. Octobris scriptæ: quæ mihi mirum in modum gratæ fuerunt: ex ijs enim cognovi animi tui candorem, & quantum temp. juvare cupias. Propterea si Deus opt. max. incolumem me servabit ætate futura, tibi semina herbâsque siccas mittam, & omni conatu efficiam, ut ad te perveniant. Si liber quem misisti, ad manus pervenerit, eum libentissimè perlegam, & inter cariora recondam, atque diligentissimè, ut nostræ contractæ amicitia pignus, servabo. Bene vale, Cydoniæ Cretæ, xxii. Januarij M. D. xciii.

ACCIPIEBAM autem ipsum hoc exemplar xxv. Maij insequentis, & pridie Calend. Iunij respondebam.

CLARISS. V. CAROLO CLVSIO, HONORIVS BELLVS S. P. D.

AM annus est, quod tibi aliquot semina miserim: sed navi quæ ea ferebat, maximâ terribilique tempestate in Siciliam ejectâ, omnia perierunt. Quod statim ut intellexi, xxii. Januarij tibi iterum alia misi, sed non omnia, quia non supererant: illa an acceperis, & quid de his sentias, pergratum mihi erit intelligere. Sed quoniam, ut aliàs scripsi, opus tuum juvare cupio, alia stirpium aliquot adhuc (ut puto) incognitarum semina nunc mitto, simul cum illis quæ deerant, & quorum historiam dedi: addidi Oenopliæ florentis ramulum, & Leonotodij iconem suis coloribus pictam, quæ omnia, ut credo, non prorsus tibi despicienda videbuntur, nova enim sunt, & à nullo, quod sciam, descripta.

Abelicea.

ABELICEA, cujus semina nunc mitto, arbor est magna, recta, multis ramis prædita, aspectu pulchra, cui folia Alaterni, sed rotundiora, profundè ferrata (quos flores proferat ignoro) fructus magnitudine piperis, figurâ quasi rotundus, colore inter viridem & nigrum medio: materies ligni dura, & paululû odorata, pulvis enim hujus santala imitatur, unde Pseudo-santalus Cretica jure appellari posset. Arbor hæc in solis montibus Leucis, eorumque altissimis jugis provenit, & ex ea trabes fiunt: Antiquis ignotam fuisse puto, ni sit ulmus montana Theophrasto descripta lib. de Historia Plant. iii. cap. xiiii. sed folia neque leviter ferrata sunt, neque magna, ut pyri, verum longè minora. vocatur *απελίκη*.

*Pseudo-santalus Cretica
Natales:
Vimus montana.
απελίκη.*

Pulcherrimus frutex.

PULCHERRIMVS frutex, cujus semina etiam mitto, ad duorum cubitorum altitudinem assurgit, in orbem diffunditur, perpetuoq; viret: folia habet longa, rotundiuscula tamen instar foliorum mali, firmiora, lætissimè virentia supernè, inferius verò albâ quadam lanugine obducta, ut argentea videantur, cauliculos albos, lanuginosos, quos folia utrinque ambiunt, in quorumq; extremitate flores cernuntur specie thyrsi, ut in saponaria vulgari dispositi, sed figurâ Cyani, colore phœniceo, calice tamen longiore quàm Cyani, squamato, albo & rubro diluto colore prædito: flores in pappos resolvuntur, semen longiùs quàm cymini, calicisq; sunt perennes. In altissimis præcipitijs inter saxa provenit: quo nomine autem vocetur, nondum scire potui.

Echinopoda.

ECHINOPODA, vulgarissima planta est, & multum cum Erinacea à te descripta convenit, nisi quod hæc folijs caret, & flores luteos profert, totaque colore viridi cernitur, in orbem dif-

bem diffusa, & erinaceum mirum in modum multitudine spinarum representans. Hujus stirpis meminit Plutarchus Symposiacōn lib. i. quæstione quarta, & lib. de Auditione quasi circa finem, antiquum hujusmodi distichum citans.

Ως αὖ ἐχινόποδας, καὶ ἀνὰ τρηχέαν ὄνωνιν

Φύονται μαλακῶν ἄνθεα λευκοῖῶν

Inter Echinopodas velut, asperam & inter ononin

Interdum crescunt mollia leucoia.

Meminit etiam hujus Athenæus lib. Dipnosophist. tertio, perinde ac si semper inter echinopodas & asperam ononin verferis. sed fallitur in margine Dalechamptius Athenæi interpretæ, quod per echinopodam Cardui Chij genus intelligat: nam Echinopoda tam hîc Cre- Carduus
tæ quàm in insula Chio totâq; Græcia vulgarissima est, non cardui genus, sed fruticis cen- Chius.
senda: & hanc sub Chenopodis nomine intellexisse Plinium existimo lib. Natural. Hist. xi. Chenopus.
cap. viii. quod etiam ante me animadverterat Turnebus vir summa laude dignus Adversa- Echinopoda
riorum lib. xxi. cap. xi. nam licet hæc plâta copiosissimos flores proferat, & ubique oria- floris non at-
tur, ejus tamen flores apes non attingût, ut quotidie observari potest. Excellentissimus p. m. tingunt apes.
Melchior Guilandinus Echinopodam non novit: nam epistola ad Langium eam inter ig-
notas stirpes enumerat. Bellonius verò lib. i. Observat. cap. xviii. ipsam novisse videtur, sed
non descripsit; neque ita congener est Aspalatho ut ipse putat. Nam Aspalathus frutex sa-
tis magnus visitur, folia terna simul juncta ferens, licet ætate ipsa amittat, ut Autumno alijs Aspalathus.
induatur, nec spinis adeò crebris scætet, ut ista.

ELEGANTISSIMA Planta, quam (ni fallor) nonnulli Poterium perperam appellant: alij Poterium
Pimpinellam spinosam, cujus semina nunc accipies, legitimam Dioscoridis Stœben esse quorundam.
contendo, licet ipse nullam Stœbes descriptionem reliquerit: sed affinitate nominis fretus, Pimpinella
quod in tota ferè Græcia adhuc retinet, facultatibusque quas in Medicina habet, alijsque spinosâ.
non levibus conjecturis adjutus, non vereor affirmare legitimam esse: differreque multum Stœbe Diosc.
à Stœbe Galeni, quam libro primo de Antidotis describit. Planta ista perpetuò hîc viret, Stœbe Gale-
multosque annos durat, in orbem diffusa, surculosque ad cubiti altitudinem assurgit, folia ni.
ferens carnosâ, divisa, in uno pediculo plura utrinque disposita, quæ cû Autumno primum
erumpunt, in se contracta videntur, & Aspleni folia quodammodo imitantur, sed longè mi-
nora, quæ tamen successu temporis majora apparent, & Pimpinellam sorbastellam voca- Pimpinella
tam foliorum positu & divisuris æmulantur, minora verò sunt. Tota planta crebris, firmis sorbastella.
& tenuibus spinis scætet: semina fructus rubi aut mori imitantur, plures enim simul conge-
sti sunt, initio virides, postea ad rufum tendentes: flores parvos, carnosos, ex viridi rufescen- Epithymum.
tes, multosque simul congestos profert. Super hanc stirpem nascitur Epithymum, quemad-
modum super thymum, iisdemque collibus frequentissimè invenitur, in quibus & thymum,
& thymra, & asparagus proveniunt: nunquam autem invenitur palustribus. Adstringendi vi scorodæ.
poller, vulgariterque in tota Græcia *scorodæ* vocatur. Quod autem sit Dioscoridis Stœbe, scorodæ.
clarissimè patebit, ubi prius ostendero phleos & Stœbe unum & idem esse, & ex aculeata-
rum genere esse, phleum autem nomine neutro multum à Stœbe differre: nam plerosque
doctissimos viros ex confusione horum nominum in maximas tenebras incidisse compe-
rio. Omnes enim qui phleos & phleum apud Theophr. confundentes eadem esse plantam
putant, frustra stœben cognoscere conati sunt. Nam phleos quæ vocatur stœbe, à Theo-
phrastō lib. vi. de Hist. Plant. capite i. enumerat inter eas stirpes, quæ præter spinam fo- Phleos frus
lium habent, ut hæc Pimpinella spinosa: & non, ut vertit Gaza, quæ juxta folium aculea- Stœbe, spino-
tum, altero quoque folio conduntur: eamque comparat Ononidi & Tribulo: quæ quidem sa planta.
phleos, sive stœbe, folio constat carnosâ, in ramos sparsâ, multasque radices habet, non ta-
men altè descendit, germinat cum vergilijs, primòque aratro unâ, nec folia dimittit, non
enim annua, sed diuturnior est, ut idem Theophr. lib. vi. de Hist. Plant. cap. i. affirmat. Et
Plutarchus in vita Thesei circa initium, Stœben inter spinas enumerat: Menalippi, inquit,
filius Ioxus ornyto socius deducendæ in Cariam Colonix fuit: unde Ioxides originem tra-
xerunt, quibus mos est patrius neque spinas asparagi, neque stœbes igne cremare, sed ho-
nore & cultu prosequi. Aëtius verò libro tertio, capite vigesimo nono, super stœbem epi-
thymum nasci affirmat. Quod autem Theophr. cap. iii. lib. vi. de Hist. Plant. tribuat phleo,
cappari & tribulo peculiare, quod non solum habeant caulem aculeatû, sed etiam folium
hispidum, mendum esse suspicor: nam eodem libro cap. v. Inturi sive cappari hoc peculiare
esse voluit, & manifestè tribuit phleo folium minimè pungens: dicit enim nec phleum &
ippophium æmulatur quæ folijs mitibus constant. Plinius etiam lib. xxi. cap. xv. non rectè
animadvertens quæ Theophr. locis citatis de phleo seu stœbe scripserat, erravit & ipse, &
multis errandi occasionem præbuit. Phleum verò, longè alia diversaque planta est à Stœ-
be, & ab antiquis Græcis non inter spinosas, sed inter palustres stirpes enumeratur. Plutar-
chus enim Naturalium quæstionum secunda, Phleum palustrem stirpem facit, dicens, Ig-
noravit Laytus, quod etiam palustres stirpes, ut sunt tipha, phleum, & ulva, neque germi-
nant, neque augeſcunt, ubi imbres suo tempore non decidunt. Idem fecit Aristophanes in
Ranis: Chorus enim ait, saltavimus per Cypitum & phleo, gaudetes cantibus. Et Theophr.
lib. iii.

Phleum mas.
Phleum fe-
mina.
Anthella.

Facultates
stæbis.

σοῖδα.

lib. iiii. cap. xi. de Histor. Stirpium. Phleum inter lacus Orchomenij stirpes enumerat; ejusque genera statuit, marem fructiferam, & feminam sterilem ad nexus duntaxat utilem: fructus hujus Phlei Anthella vocatur, quo ad lixiviam utuntur: estque placetaceum quoddam molle, & rubidum: quæ quidem planta adhuc mihi ignota est. Ex his liquido constare arbitror, Pimpinellam hanc spinosam, sive Græcorum σοῖδα legitimam Dioscoridis esse Stœben: nam hæc planta rectissime Theophrasti descriptioni convenit, cum ex aculeatarum sit genere, & vulgaris notitiæ, facultatis adstringentis, & adhuc in sanandis alvi fluoribus indistincte à rusticis usurpetur. Nam ejus in aqua decoctionem jejuni bibunt, & à morbo, ut aiunt, liberantur: præterea antiquum nomen quasi retinet: nam σοῖδα à σοῖς de- rivatum esse censeo.

Gethyum.

Cepæ agre-
stis.

Gethyllides.

BVLBVS hic quem mitto, Gethyum antiquorum esse judico: nam folijs concavis constat ut cepa, ijsque longi, floresque & semina cepis similia profert: capite ampeloprasidis simillimus est, gustuque cepam & porrum æmulatur. Cepam agrestem olim putabam: sed Plinius lib. xx. cap. v. negat cepæ genus inveniri silvestre. Licet autem Theophrastus Gethyum sine capite esse scripserit lib. vii. de Histor. Plant. cap. iiii. & duntaxat cervice longa constare: capitati tamen genus inveniri, ex eodem Theophr. hinc, inde colligitur. Nam lib. i. cap. x. ait, radix enim bulbi & Gethyi caule omnino carebit: & lib. vii. cap. ix. & aliæ multis tunicis constant, ut bulbi, scillæ vel cujusvis generis bulbosi: adde cepæ & Gethyi, & simillium: & eodem lib. cap. xi. scribit, ac Ensis appellati radix, rotunda hæc est, & sine cortice, capillamentis Gethyi modo fibrata: ex quibus apparet apud Theophrastum Gethyi genus extare capitatum, cui folia ut cepæ concava sunt. Idem enim Theophr. lib. i. de Hist. Plant. cap. xvi. ait, peculiare in oleribus, ceu cepa & Gethyo, foliorum concavitas. Athenæus verò Deipnosophist. lib. ix. clarissime Gethyum describit capitatum, cum ait. Quidam capitatum id esse volunt quod Gethyum nominant. hujus meminit Phrynicus in Saturno, cujus fabulæ interpres Didymus, Ampeloprasidis similia tradit esse Gethya, quæ & Gethyllides vocant: licet Epenetus apud eundem Athenæum, porrum capitatum Gethyllidem vocarit: fortasse ob similitudinem bulbi. Gethyllides autem Latonæ sacras credidit antiquitas, quoniam Latonam, cum Apollinem utero gereret Gethyllidem expetivisse, memoriæ mandarunt.

Struthium
Diosc.

χυμὴν &
ejus usus

χυμὴν.
Phyteuma
Antirrhin.
silvest.
Phyteumatis
usus.
χασκουσα.

Stratiotes
Millefolium.
μυριόφυλο.

Thymbra
legitima.
θυμῶν, θυρῶν

ἀγριοανθί-
να.

εὐσπορὸν.

STRUTHIVM legitimum Dioscoridis hanc herbam puto: sed ejus descriptionem nunc describere superfluum mihi videtur: cum excellentiss. p. m. Melchior Guilandinus rectissime ipsam descripsit epistola ad Maximilianum II. Cæs. anno M. D. LXXII. Sed tantum addam quod in tota Græcia vocatur χυμὴν, qua utuntur fullones in tingendo serico luteo excellentissimo, cujus quidem χυμὴν sit mentio apud Actuarium inter recentiores Græcos, libro de Urinarum differentiis cap. viii. At verò postquam aliquam tincturam urinæ capiunt, longè à ciuitate discedentes, primum spicæ existunt, deinde spicæ, ita ut aliæ videantur similes χυμὴν quæ mediocriter fuerit infusa humori: sic enim legendum est, non bili: & ita in manuscripto antiquo exemplari legitur. Interpres autem ignorans quamnam herba esset χυμὴν, reposuit χολή. Addam etiam quod Phyteuma (Antirrhinum videlicet silvestre Dodonæi) cujus folia rectissime cōparantur huic Struthio, vulgariter adhuc usurpatur à Græcis mulieribus ad amatoria, eam multoties conjurantes, silente luna manu sinistra colligentes, demum suspendentes fumigantesque, & alijs modis utentes: vocaturque Cydoniæ Cretæ χασκουσα.

STRATIOTES Millefolium ita legitimū est, & sic Dioscoridis descriptioni quadrat, ut ipsi aliquid addere, supervacuū mihi visum sit: semina igitur duntaxat mitto: vocatur μυριόφυλο.

THYMBRAM Bellonij, Antiquorum legitimam esse cēseo: vetus nomen adhuc retinet, vocatur enim θυμῶν & θυρῶν: super hanc frequentius invenitur epithymum quàm super Thymum.

ΑΓΡΙΟΑΝΘΙΝΑ ΠΙ, hoc est, Cynara silvestris planta sic vulgo vocata, ex aculeatarum est genere, cujus echini ut Cynara primo vere, ante quàm aperiantur, ab omnibus & crudi & elixi eduntur ex fale, oleo, & pipere, licet spinosissimi sint: sed mira facilitate rustici eos mundant. Stirpem non describo: nam licet vulgarissima sit, ejus tamen formam non rectè memoria teneo.

SEMINA autem Leontopodij, Dauci tertij, Roris marini Theophrasti σκοτισαρα vocati, anagyridis, Cytisi, Anthrisci, Ascyri, Coris, sine descriptionibus mitto: eorum enim anno elapso historias dedi.

Ab Illmo Pinello librum tuum accepi, pro quo gratias ago immortales, agamque dum vivam, & ipsum inter cetera servabo. Vale à Cydonia Cretæ, prima Octobris M. D. XCIIII.

AD CAROLVM CLVSIVM. CCCV
CL^M° V. CAROLO CLVSIO ATREBATI
HONORIVS BELLVS S. P. D.

OSTQVAM ventis reluctantibus navis ex hac insula solvere non potuit, hæc deinceps Tragij quæ sita semina seorsim mitto, quæ non minus tibi grata fore iudico, quàm reliqua, quia à nullo forsàn alias missa fuerunt, aut observata.

TRAGIVM porrò frutex est rectus, aspectu pulcher, ad tria, nōnunquam & quinque cubita assurgēs, brachiali interdum crassitudine, perpetuo virens, folia ferens glycyrrhizæ aut Terebinthi, læto virore prædita, flores in umbellis luteos, Hyperico similes, sed quadruplo majores, multis staminibus luteis, longis, plenos: quibus succedunt capitula oblonga, rotunda, terebinthino fructui æqualia, tenuissimo semine referta, quæ à planta non decidunt, sed ei perpetuò inhærent: cortex ligni ad rufum tendit, æstatēque resinam fundit, sed paucam. Secus fontes & rivulos provenit, nec alibi invenitur. Tota planta ita hircinum virus olet, ut longius percipi possit: vocatur à rusticis *περὶκτι*. Sed quoniam Dioscorides Tragium, fructum, folia, & virgas lentisco similia proferre scribit, verùm minora omnia: mendum inesse ex Plinio lib. Natural. Historiæ. xiii. cap. xxi. convinci potest, qui Tragio fruticem Terebintho, non Lentisco similem tribuit: Guilandiniq̃ue opinionem probo, legentis *μακρότερα* non *μικρότερα*. Quod verò Diptamum album vulgo appellatum Tragium sit, minimè concedo. Nam Diptamum album hirci odorem non spirat, sed gravem, neque in tota Creta id invenitur. Univerſam enim insulam ipse lustravi, diligentissimeq̃; Tragiū perquisivi, nullo labori parcens, sed frustra: nullum enim aliud Tragij genus invenire potui, quàm istud: nec etiam ullum comperi, qui Diptamum album in hac insula vidisset. Differt hæc arbuscula à Ruta silvestri Dodonæi: quoniam hæc arboris in morem excreſcit, non autem herba est, nec satura viriditate nigricat, sed lætè vi-
Tragium.
Natales.
periciti.
Diptamum album.
Ruta sil. Dodonæi.

Mitto etiam semina Galostividæ sic vocatæ, ob similitudinem quam cum Stivida habet, multitudine videlicet spinarum. Sed ejus descriptionem in præſentia non accipies, quia ad manum planta non est: oritur enim in parte australi insulæ, quæ quinquaginta milliaribus distat à Cydonia: nec ejus formā rectè memini. Sed aliàs diligentissime describam: interea semina terræ mandare poteris, & ipse eam observare. Vale è Cydonia Cretæ ultima Octobris. M. D. XCIIII.

POSTREMAM utramque hanc epistolam accipiebam Lugduni apud Batavos xvi. Maij anni inſequentis, & xv. Kl. Novembris ejusdem anni respondebam.

CL. V. CAROLO CLVSIO
HONORIVS BELLVS MEDICVS. S. P. D.

VCVNDISSIMÆ mihi tuæ literæ fuerunt, quas Leonida frater Colonia Agrippinæ, ubi nunc habitat, incolumes misit, & si alias dabis, ut mihi redantur, diligentissime curabit. Quod autem semina tibi missa, ob Regionis intemperiem non nascantur, displicet sanè plurimum: nam si stirpes vivas observare potuisses, magnam voluptatem accepisses, eandem enim ex siccarum intuitu percipere nō potes. Nunc autem tibi mitto historias quarundam stirpium peregrinarum, quas in fœtilibus servo, semine ex Ægypto misso natas, earundemque semina cum herbis siccis, nec non quarundam hîc nascentium, quæ omnia gratissima fore spero.

Mitto etiam fructum quendam peregrinum nomine *Abavo*, quem amicus Cayro misit, è Zeila nobili Æthiopixæ emporio extra Erythræum mare sito, allatum. Est autem hic fructus magnitudine mali citrij mediocris, denso duroque cortice ut Cucurbita vestitus, nullis excurrentibus sulcis, sed tantum extremâ ejus parte mucronatâ, quâ arbori adhæret pediculo crasso & firmo, sulcorum rudimentum cernitur, in quibus lanugo quædam inest, quemadmodum in Cydonijs malis videre licet, reliquo corpore lævis: alterâ non in mucronem, sed in obtusam rotunditatem desinit, ut primo aspectu Cucurbita sicca appareat colore fusco: pulpam continet subrubram, friabilem, ut facile in pollinem resolvatur, acidam, ori gratam, adstrictionis expertem, per quam sparsa sunt semina renibus animalium similia, seminum Anagyridis æmula, duro cortice, qui rubet quadam membranâ regitur, quâ
Abavo.
Ejus historia.

*Guanabano
forte Scali-
geri.*

*Bahobab
Alpini.*

quâ demptâ semina fusca, ad nigrum inclinantia, & splendētia cernuntur, intus medullam albam continentia, edulem, Avellanæ gustu: verum semina ex umbilico fibris non suspenduntur (licet per pulpam multæ fibræ rectæ excurrant) ut semina fructus quem tu Guanabano Scaligeri similem ex Mozanbique allatum spectandum proponis. Convenire autem multum mihi videtur cum fructu, quem tu Guanabano similem ex Theveti America describis folio fici: sed hic longè minor est. Affinitatem etiam habet cum Bahobab Alpino descripto partibus internis; sed formâ differt: nam Bahobab utrinque mucronatus est, pulpamque continet (ut ille scribit) non acidam tantum ut hic, sed adstringentem Lemniæ terræ instar, quæ nota in hoc desideratur. Sed quoniam vereor, ne ob difficultatem itineris Illius Pinellus tibi fructum mittere possit, ipsum rogavi, ut Patavij delineandum curer, iconemque saltem & semina mittat. Æstate præteritâ hujus fructus semina terræ commisi, quorum nonnulla felicissimè nata, eaque bina rotunda folia protulerunt eis simillima, quæ Staphisagria è semine prodiens ferre conspicitur, at majora, in quorum medio caudicis rudimentum apparuit, qui sensim incrementum sumens, folia malo citrio similia produxit, sed sine pediculo: augescēte autem caudice, aucta sunt & folia, pediculoque niti cœperunt: at ubi caudex pedalem longitudinem attigit, illico ramos spargere cœpit, & folia ipsis in hærentia longiores pediculos adquisiverunt, neque singulana tantum singulis pediculis in hæserunt, sed initio bina, postea terna, quaterna & quina, eo modo disposita, quo sua proferunt Pentaphyllum, Lupinus, Castanea equina, & reliquæ quæ hujusmodi folijs præditæ sunt, eo quod medium locum occupat semper majore apparente, deinde alijs duobus quæ utrinque ipsi proxima, ipsi magnitudine cedentibus, postremo reliquis duobus, ut in sicco folio quod mitto observare poteris. Radice firmatur rotundâ, tuberosâ, ovi magnitudine, appendicibus paucis & tenuibus utrinque exeuntibus, cortice tenui vestita, quem tenuissima pellicula fuliginæ coloris tegit, facileque digiti attritu detergitur, ut tunc radix alba appareat, carnosa, substantiâ raphano simili, sed tenerior, in quâ per transversum scellâ, à centro ad circumferentiam multæ lineæ ductæ conspiciuntur, ut in raphani radice. Præmansa, tota ferè in aqueum succum vertitur, subdulcem, terreæ odoris, quique in ore adstrictionem quandam relinquit, non sine exiguo caloris sensu, salivamque satis copiosè elicit. Hoc in unicâ tantum radice adhuc observavi, mirumque mihi visum est, arbores reperiri tali radice præditas. Martio arbusculas in viridarium trāsferam, & an omnes hujusmodi radicibus præditæ sint, diligentissimè animadvertam: nam, ut dixi, in fictilibus adservo jam ad sesquipedalem altitudinem elatas, pollicari crassitudine, cortice albo scabroque, medulla magna abundantes. Ligni materies satis infirma esse videtur, quapropter inter eas arbores hanc recensendam judico, quæ brevi incrementum sumunt, & fortasse brevi senescunt, tum inter eas quæ perpetuâ fronde natali solo virent: Nam hic Cydoniæ per totum Decembrem folia non amisit. Illud addam, plantas licet semine ex uno eodémque fructu exempto & terræ commisto natas, diversa tamen folia protulisse: alia enim malo citrio simillima fuerunt, minimè serrata, alia longiora & serrata, plurimum ad Castaneæ folium accedentia, sed inodora omnia: unde suspicari licet hunc fructum diversi generis arbores generare.

Ossar.

OSSAR frutex est stolonum multos à radice proferens rectos, rotundos, leves, geniculatos, quibus circa genicula insunt folia longa, rotunda, crassa, per quorum medium nervus excurrit albus, è quo utrinque venæ exeunt aversâ foliorum parte satis conspicuæ, folia autem ex intervallis bina semper inter se opposita sine pediculis stolonum undique ambiunt, ex quorum alis multi rami nunc erumpere incipiunt, non quidem ex omnibus, sed alternatim, ita ut si, à primo initium sumens, lineam ab uno ad alium ducas usque ad ultimum, perfectissimè lineâ helicen describes. Radice firmatur validâ in multas fibras diuisâ, luteos flores profert, fructusque mali magnitudine, cordis figurâ, colore virides, binos aut ternos ex uno pediculo pendentes, in quibus semina lata, lanugine quadam mollissimo candidissimoque serico simillimâ involuta: Caulis & folia incana sunt, lanugine quadam tecta, ut crassiore quapiam farinâ tota planta conspersa videatur, quæ imbris eluitur, eoque tempore folia & caulis colorem ex viridi ad album tendentē contrahunt: pars caulis radici proxima albo cortice tecta est, fungoso, rimis dissecto, ut Sambuci caulis videri possit, & illius instar multa medulla alba refertus est. Stolonum cortex & foliorum nervus copioso lacte amaro & acri abundat: breviter tota planta aspectu pulchra est, & quas in fictilibus servo semine ex Ægypto accepto natas, ad trium cubitorum altitudinem jam excreverunt, foliaque hieme retinent: nondum autem vel flores vel fructum tulerunt. Planta hæc in Ægypto vulgariter *Ossar* appellatur, fructus verò *Beid el ossar*, hoc est, ovum ex ossar, aut Italicè *Ovo del Ossar*, *Beid* enim Arabicè ovum significat, & *el* est articulus, qui Italicè dicitur *del*. Hujus fructus lanugine pulvinaria implent, lacte autem coria depilant. Sine dubio, hæc planta illa est super quam Avicenna & alij Arabes Saccharum Alhusar (mannæ speciem) inveniri scribunt: & quam Serapio ex Abnanifæ sententia, Mutono interprete descripsit his verbis.

*Beid el ossar.
Vfus.*

*Saccharum
alhusar.*

*Haoser,
Alaser,
Alhusar.*

HAOSER, seu Alaser, seu Alhusar, planta est quæ lata habet folia, singulis annis succrescēs, saccharum ex ramis extillans, & à foliorum cavis quod copiosissimè legitur, non parum quidem amarescens:

amarefcens: poma profert camelorum teftibus non diffimilia, à quibus res quædam cauftica, adurèfcive emanat, cauterijs maxime accommoda, ex qua etiam & culcitæ, & pulvinaria fulciuntur, planta cujus Cherca nuncupatur: folia autem Haofer incifa humorem deftillant in Maio colligi folitum, in quo coria depilantur, adeoq; excludat, ut vas quàm capaciffimum ex una vel altera expreffione adimpleatur: lignum verò Haofer, leve eft, craffum, erectum, pulcherrimū, ut non injuriâ fuis carminibus tum brachia, tum crura formofarum fanè mulierum, ligno Haofer Poëtæ bellè comparent. Eft & alia planta Haofer nominata ex Tithymallorum quidem genere. Hæc Serapio. Sed animadvertendum eft, veterem Serapionis interpretationem rectius huic plantæ quadrare, quam Mutoni, ut utramque cum noftrâ conferenti facilè patere poterit. Defcribitur etiam hic frutex ab Abembitar Medico Arabe Hifpano, in fua Simplicium Hiftoria, & à Malahyfa Medico Perfa, qui Abembitaris Hiftoriam in Epitomen contraxit: quorū libros manuſcriptos apud Haym Abenxufem medicum Hebræum Hifpanico ſermone vidi, qui mihi Offaris hiftoriam ex eorum ſcriptis ad verbum hoc modo humaniffimè interpretatus eft.

Ossar frutex eft Tithymalaceus, longus & parte ſuperiore tenuis, folia habens lata, ſuper quæ decidit manna quæ Zuccar el Offar vocatur (florem fert Oleandro ſimilem) hoc addit Malayſah: Abembitar enim nullam floris mentionem facit, ſed fructus duntaxat: folia ipſius plana & levia ſunt, caulem habet viridem, concavum: fert fructum quædam ſimilem ſacculo pendentem, qui intus continet particulas albas unas ſuper alias, quibus utuntur Arabes ad accendendum ignem, nihilq; (dicunt ipſi) ad hoc munus peragendum præſtantius inveniri poſſe: pulvinaria etiam hac materiâ implent. Oritur in montium cavitatibus, ſcilicet ubi mons jungitur monti, quandoque etiam in arenis naſci conſpicitur. Si caulem aut folium incidas, lac magnâ copiâ emanat, ita ut quatuor & ampliùs libræ ex unâ plâtâ exeant, quod quidem eft acre, calidum & ſiccum, corrodit & incidit, ut ſit in principio quarti gradus caliditatis, planta verò ipſa calida eft in fine ſecundi aut principio tertij. Habitatores Mechæ pilos extrahunt à corijs, depilant videlicet coria cum hoc lacte, ea in ipſo infundentes: quod quidem eft vehementius lacte omnium tithymallorum: drachma enim una & ſemis per os aſſumpta interficit euacuando & excoriando: folia verò in pulverem redacta, & inſperſa ſuper ulcera maligna atque corrodentia, ampliùs progredi non ſiunt: exſiccant ulcera ſordida, humiditatem excrementitiam, carnemque ſuperfluam conſumit, lac confert maculis cutem inſicientibus. Huiusmodi ſtirpes nonnullæ Tripoli reperiuntur, nonnullæ etiam Cayri. Sed cavendum ne propinquius accedas ipſis, aut ſub umbrâ dormias.

Bellonius lib 11. Obſervationum cap. lx. hanc ſtirpem fortè intellexit ſub arboris lanigeræ nomine, non tamen deſcripſit. Si verò hanc lanigeram eſſe Theophrasti aut Plinii putavit, valde hallucinatus eſt: nam lanigeræ Theophrasti nihil aliud ſunt quàm Goſſipium, quod in Arabia & Ægypto arboreſcit, & multos annos durat: ſed in Cretâ hieme perit. Alpinus quoque hunc fruticem deſcribere videtur libro quem de plantis Ægyptijs edidit ſub nomine *Beid el ſar*: ſed ut ingenuè fatear, ipſius deſcriptionem non ſatis aſſequor. Neſcio enim quid commune habeant huius plantæ folia cum Aloës folijs, quibus ipſa comparat, neque in quibus ſemina huius convenient cum lactucæ ſeminibus: & icon quam ſpectandam proponit diligentiorẽ pictorem requirebat: ſemina verò & fructus ſatis rectè expreſſi: at majores ſunt his quos ex Ægypto accepi, ut ex ſiccis folijs & fructu quem cum ſua lanugine & ſeminibus mitto, obſervare poteris. De ſaccharo autem quod ſuper hanc ſtirpem inveniri ſcribunt, aut ab ipſâ manare, nihil adhuc compertum habeo: nam in novellis plantis illud obſervare non potui. Illud tantum animadverti, quod lac detracto folio emanans, ſucceſſu temporis circa vulnus concreſcit inſtar gummi cujuſdam albi, Trageanthæ valde ſimili, dulcedinis tamen experte.

SOFERA ſuffrutex eſt, ad duorum triūmve cubitorum altitudinem aſurgens, caule firmo, recto, fibroſo, multos ramos firmos è foliorum alis undique ſpargente, in quibus folia Myrti folijs ſimilia quidem, verum anguſtiora, alata, hoc eſt, in longo pediculo utrinque ſita contrarijs ſemper inter ſe petiolis, numeroque paria, ut in Lentilci folio conſpicere licet, ſupernè lætè virentia, infernè verò ſatura viriditate prædita, graviter olentia, vel ſeri, ſupernâ folij parte qua petiolo inhærent, coëuntia, infernâ parte terram ſpectante, ſicque clauſa tota nocte permanent, manè verò circa Solis ortum denuò expanduntur: croceos fert flores, inodoros, plures in uno ramulo pendentes, multaque intus ſtamina cum ſiliquæ rudimento continentes, in caulis & ramorum ſummitatibus naſcentes: quibus ſuccedunt ſiliquæ rotundæ, digitum longæ & cælum ſpectantes, plurima ſemina continentes rotunda aliquantulum compreſſa: non omnes tamen ſiliquæ ad perfectionem veniunt, ſed plurima ante decidunt. Elegans planta eſt, diutiſſimèque floret, ſubinde novos & recentes flores proferens, ſemperque virens: radicem habet multiſidam, lignoſam. Semine primum nata, duo, ut obſervavi, duntaxat profert folia, deinde quatuor, longo pediculo inhærentia, utrinque bina, poſtea ſex, utrinque terna, atque ita deinceps quemadmodum caulis augetur, foliorum numerus creſcit, eaque majora apparent: duodecimum tamen numerum non excedunt

Cherca.

Haofer aliud genus.

Abembitar Medicus. Malayſah Medicus.

Alia Offaris Hiftoria.

Natales.

Ejus temperamentum.

Arbor lanigera Theophrasti.

Beid el ſar Alpini.

Sofra.

cedunt ea quæ caulem ambiunt, hoc est, utrinque sena: nam ramorum folia tametsi eodem modo numero crescant, decimum tamen non superant, quina videlicet utrinque. Hieme (quam satis commodè ferre posse videtur, si diligens aliqua cura adhibeatur & loco quodam calidiore & à ventis libero adseruetur) facile à ventis præsertim septentrionalibus læduntur, qui folia & flores exsiccant, ea tamen, licet siccissima, à ramis non defluunt, ut in mihi natis plantis observo, imò ferè statim nova folia & ramos proferre cæperunt. Hoc eodem nomine Alpinus plantam describit, quæ tamen plurimum ab hac differre videtur, ut ex ipsius descriptione & icone colligere licet.

Nardus
Cretica.

NARDVS Cretica herba est Valerianæ simillima, odore, caule, flore & forsitan etiam semine, quod longiusculum & depressum est, figura ad Lini semen accedens & in pappum definens: folia prima herbacei sunt coloris, rotunda, ut Afari esse videantur, interdum majora, crassa, succi plena, quæ deinde subsequuntur paulo longiora sunt & nonnihil incisa, quibus alia magis secta succedunt, & similiter alia, ut tandem ultima, ante quàm caulis emergat, Valerianæ majoris folia rectissime æmulentur. Caulem Valerianæ persimilem habet, concavum, ad sesquicubitalem altitudinem assurgentem, quem bina folia Valerianæ divisura utrinque per intervalla ambiunt: flores albos in umbellis Valerianæ similes, majores aliquantulum, odoratos: radicem tuberosam, ex primaria enim, cui caulis nittitur, minimique digiti est crassitudine & longitudine, tenues quædam radices per terram sparguntur, quibus alia tuberosa adnexa, ut in Filipendulæ radicibus, nardi odorem referentes: tota hieme viret, & novo Vere caulem emittit, qui Aprili aut Maio marcescit, & exsiccat: tota autem æstate radices sub terrâ latent, & Autumno primis imbribus germinare incipiunt. Oritur humentibus collium locis, inveniturque etiam inter saxa. Ad Nardi genus accedere videtur Antiquis forte ignotum. Nam licet Galenus Lib. ix. de comp. medic. fec. locos cap. 1111. dum Philonis Tarsensis medicamentum exponit, Nardi Creticæ meminerit, tamen præter nudum nomen, nihil aliud de Nardo Creticâ apud ipsum legere memini. Plinius verò Lib. xii. cap. xii. Nardi genera enumerans, Creticum recenset, quod à nonnullis agrum, ab alijs Phu appellari scribit, folio Olusatris, caule cubitali, geniculato, in purpurâ albicante, radice obliquâ, villosâ, imitante avium pedes: quæ quidem descriptio, non huic nostræ Nardo, sed Valerianæ, sive Phu à Dioscoride descripto quadrat, licet nullam floris Narcisso similis mentionem faciat, ut Dioscorides. Dalechampius autem Annotationibus in Plinium ad calcem cap. xii. legendum censet in græco Dioscoridis textu ἀνθὴν ὁπὸς τὰ τοῦ κισσοῦ, quod optimè convenire ait colori & figuræ. Non me lateat nonnullos legisse ἀνθὴν ὁπὸς τὰ τῆ νάρδος, aliquos etiam ὁπὸς τὰ τῆ νάρδ-ἰνος, sed ultimæ lectiones minimè placent. Quocunque tamen modo legatur descriptio, nostræ huic plantæ convenire non videtur: nam radices repugnant. Hoc tantum addam, in hac Insula Nardum frequenter inveniri; Valerianam autem minimam frequentius, ubique enim oritur: alia verò species admodum raræ sunt.

Nardus.

Phu.

Cichorium
spinosum.

CICHORIUM spinosum frutex est in maritimis proveniens, siccisque collibus, & arenosis locis: folia ferens cichoracea, profundè divisa, crassiora tamen & minora, magisq; amara, quàm cichorij vulgaris: caules dodrantes, albos, in orbem diffusos, crebris albis spinis scatentes, erinaceum quemadmodum Echinopoda totâ facie representans: flores inter spinas figurâ Cichorio similes profert, colore cyaneos: quibus succedunt semina Cichorij: radice firmatur singulari, magnâ ut Cichorium. Recens semine nata, ante quam in caulem abeat, in acetarijs manditur, sed durior & amarior est Cichorio. Vocatur vulgo σαμναγῆτι, hoc est, Hydriæ spina, quia vulgariter in tota Cretâ fictilibus hydrijs utuntur ad hauriendam aquam è fontibus, quas hac herbâ obturant, ne mures aliudve animal intus penetrare possit, videtur enim ad hoc munus ista planta à naturâ formata: nam semper rotundâ figurâ cernitur. Hydria vulgo dicitur σαμνὴ & ἄγῆτι spinam significat, nomine ab ἀνθὴν corrupto: quibusdam Insulæ locis dicitur etiam παδινος ἰσίδα, hoc est, radichium stividam, ob similitudinem quam cum cichorio habet, quod in Græcia vulgariter παδινὸς vocatur, & Stœbe quæ dicitur σῆβδα. Hujus usus in defectu cichorij.

σαμναγῆτι.
Hydria spina.

παδινος ἰσίδα

Galastivida.

GALASTIVIDA, cujus semina aliàs misî, radicem habet multifidam, lignosam, firmam, longam, multos caules conjunctim proferens, in orbem diffunditur & latè fruticat, pedem altitudine non excedens; caules albi sunt, crebris firmisque spinis præditi: inter quos folia leucoij albi folijs similia, licet minora, & quadam lanugine obsita: flores verbasco aut Blatariæ similes, albi, paululum ad flavum tendentes, in quorum medio stamina quædam purpurea: floribus succedunt exiles siliquæ, rotundæ, tenuissimum semen continentes. Rustici ad struendum ignem calefaciendâque fornaces eâ utuntur; ob similitudinem verò spinarum, quam cum Stœbe habet, & album colorem, galam stividam nuncupant, non quòd lac emittat. Sed & alia est planta ex Tithymali genere, hoc nomine donata, quæ spinas ut hæc profert, luteos flores, folia parva rotunda, lac copiosum effundens, radice (si rectè meminî) carnosâ, cujus historiam aliàs dabo.

Galastivida
altera.

MITTO etiam semina Molochiæ, Cypri Plinij, sive Alcannæ, Bunæ, ex qua in Ægypto *Molochia.* potionis illud genus conficitur Cave vocatum, præterea Scysban fruticis pulcherrimi, jam *Cyprius Plinij.* modò cum epistolam scribebam ex Ægypto accepta. *Buna.*

MITTO similiter ramum floribus & folijs onustum, simul cum fructu ligni illius Rhodij quod clar. s. Matthiolus Olivastrum, nonnulli Agallochum vocant, à quamplurimis etiam pro legitimo Aspalatho in Theriacis usurpatum: ex cuius intuitu facilimè cognosces in quantis tenebris omnes adhuc versentur. Nam lignum illud neque spinosum est, neque oleæ, & multo minùs Aspalathi: sed veri & legitimi Cytisi, perquam similis Cytiso à Marantha descripto, sic ut eundem esse credam. Oritur hic frutex in Insulis Rhodo propinquis, & Rhodo ipsâ, unde ramos & truncos accepi: frequentius tamen in parva quadam insulâ prope Rhodum sitâ, cui nomen Astachida, ubi singulis annis quamplurimi cæduntur trunci (mercimonium enim non vile est) Rhodomq; & Pathmon, & Constantinopolim, aliâq; loca asportantur: nam Turcæ vulgo pro manubrijs ensium conficiendis usurpant, & Caloieri Pathmi in spherularum precariarum utum convertunt: flores croceos fert in extremis ramulis, quibus succedunt falcate siliquæ ut Maranthæ Cytise, sed aliquantulû minores, quâ tum ex aliquibus observare potui: semen idè quod Maranthæ Cytiso, & terna folia simul conjuncta, ut nihil desit legitimæ descriptioni: frutex ipse humanâ altitudinem superat, brachialiq; aut majore est crassitudine: cum floret, aliquatulum acris est, què admodum Aristoteles lib. iij. de Hist. anim. cap. xxi. scriptum reliquit Theoph. verò lib. v. cap. iij. tribuit Cytiso medullam spissam & nigram, ut Ebeni proxima videatur, quod in hoc ligno observare licet: idem etiam affirmavit Plinius lib. xvi. cap. xl. licet ex Hygino lib. xiiij. cap. xxiiij. ligno nullam gratiam tribuerit. Ex quibus colligi potest errasse Matthiolum credentem & lignum spinosum esse, & oleæ speciem: non esse autem Aspalathum rectè judicari. Erravit & Anguillarius cum suo Rhodiensi pharmacopæo, qui illud suffumigij genus somniavit, hoc enim scire diligentissimè cupiens, mendacium esse deprehendi. Sed omnium maximè in errore versantur, qui hoc ligno in Theriacis pro Aspalatho rectè uti judicant, quemadmodum celeberrimum Patavinorum collegium, & me quoque errasse nunc deprehendo, quando Cytisum creticum ἀρχοντόξυλον vocatum, cuius semina tibi misi, & iterum cum ramo suis floribus onusto mitto, legitimum fuisse putavi. Nam differt ab hoc folijs quæ longiora & angustiora sunt, neque semper uno pediculo terna simul profert, sed quaterna & quina, ut nuper observavi, semenque non in siliquis, sed trifolij modo, quod significare neglexeram, profert: hanc ob causam, non amplius Cytisum, sed Ebenum Creticam vocandam hanc stirpem censeo. Materies enim ligni plurimum ad Ebenum accedit colore nigro, splendore, & duritie, ut ex fragmento adjecto judicare poteris. *Lignū Rhodij sive Cytisi verum.* *Natalis.* *Ebenus Creticus.*

HÆC tibi nunc mittenda habui, quæ non minorem voluptatem allatura spero, quàm prima. Quod autem rogas, ut tibi permittam meas epistolas publici juris facere, hoc quidem gratissimum mihi esset, maximâque tibi gratias agerem, quod eas tanti æstimes, ut tuis doctissimis elegantissimisque scriptis adijciendas judices. Sed quia optimè novi, quàm parum facundiâ valeam, & quàm confuso ordine sint scriptæ: vereor ne tuæ Historiæ, quæ elegantissimo stilo conscripta est, plus dedecoris asserant, quàm decoris: attamen cum tuæ sint, inq; tui gratiam eas candidissimo animo scripserim, ijs veluti tuis utaris licet: interea vive felix, meque tui amantissimum amare perge. Cydoniæ Cretæ xv. Februarij M. D. xcvj.

HANC epistolam Lugduni Batavorum accipiebam ix. Maij ejusdem anni, & pridie Cal. Junij respondebam.

CLARISSIMO CAROLO CLVSIO ATREBATI HONORIVS BELLVS P. S. D.

EX tuis litteris penultima Maij nuper præteriti scriptis vidi, meas xv. Februarij te accepisse cum aliquibus iconibus, & seminum, quæ tibi miseram, parte, quod mihi maximam lætitiâ attulit: licet eas serò acceperis, mirum mihi visum non est, locorum enim distantia, & itineris incommoda hæc efficiunt, satis est semina non perijsse: nunc autem pauca tibi mitto, implicitus enim rebus familiaribus, & uxoris infirmitate, quæ diuturna, seminibus colligendis vacare non potui: adde etiam quod hoc anno in hoc climate, ex nimio diuturnoque æstu præter consuetudinem, siccitatēque maxima, & imbrium inopia, omnia ferè herbarum frugumque genera perierunt, ita ut nunc ea rerum omnium sit difficultas, ut incommodis multis vexari omnes cogantur: imò Ægei maris insulæ ab ipsis incolis desertæ relinquuntur, qui huc & illuc, ne fame pereant, confugiunt.

dd

Nunc

oſſm. Nunc iconem OSSARIS rami florentis ſuis coloribus pictam accipies, ex qua facile unus-
quisque præcipue poterit Malaiſah, Alpinumque non recte hujus ſtirpis florem deſcripſiſ-
ſe: nam neque Oleandro, neque Ranunculo ſimilis eſt, nec minus coloris lutei, ut alias mi-
hi relatum fuit: ſed à te ex Weixij ramo optime deſcribitur: conſtat enim unico folio quin-
que profundis incifuris diviſo, coloris foris quidem pallescentis, intus autem circa culpidēs
incifurarum purpuraſcentis, in cujus medio quinque veluti ſtamina firma maximo artifi-
cio conſecta cernuntur, colore obſoleſcē purpuraſcente, quibus ſuccedunt fructus. Hujus
fruticis ſtirpes octo in ſcētilibus maximis alo, quæ jam ad quinque cubitorum altitudinem
ſublata, innumeros flores protulerunt, ſed omnes inanes deciderunt, ita ut in hac inſula
fructum ferre non poſſe credam: nunc tamen tres fructus uno pediculo inhaerentes ferre
incipit, ex quibus ſemen maturum colligere poſſe ſpero. Quod autem ſcribis à Weixio te
intellexiſſe hanc ſtirpem multo ſucco, eoque pallescente abundare, hoc plane falſum eſt,
niſi circa Iordanem alterius ſit naturæ: nam in Ægypto, & hic Cydoniæ, lacte candidiſſimo
abundat, non pallido: nec minus planta gravis eſt odoris, imò prorsus odore tota caret. Cir-
ca finem Julij à medio caule radicem verſus, folia decidunt, ita ut trunci omnino folijs nu-
di conſpiciantur: radice firmatur alba in multos ramos diviſa, craſſo cortice veſtita, lacte-
q; albo plena, ex qua novi ſtolones continuo ferē erumpunt.

Abavi.

Abavi. plantæ quatuor adhuc mihi ſuperſunt, quas in ſcētilibus magnis ſervo: alias Mar-
tio in viridarijs tranſtuli, ſed aquarum defectu (nam ex anni intemperie ſicciffima plurimi
fontes, quibus irrigari ſolebant viridaria, aruerunt) cultorumque negligentia perierunt: hæ
omnes radice conſtabant tuberoſa, una eadēque figura elaborata, quod maximum mihi
naturæ miraculum viſum eſt. Sed illæ quas domi ſervo circa Solſtitium tantum folia emi-
ſerunt, hoc eſt, circa principium menſis Julij, ſed ita diverſa, ut nemo, qui plantas anno præ-
terito viderit, ignarūque fuerit ex unico fructu ſatas fuiſſe, nunquam congeneres eas arbo-
res eſſe judicabit. Nam una folia aliquantulum ferrata, ad Caſtaneæ folia accedentia, ſin-
gularia, aut bina, vel terna aliquando unico petiolo inhaerentia proferunt: altera folia mini-
me ferrata, eaque bina aut terna unico petiolo conſtantia habet: tertia ſimilis eſt huic, ſed
folia aliqua quinque alijs folijs ex unico petiolo pendentibus prædita fert: quarta ſingula-
ria tantum folia breviffimis petiolis hærentia proferunt, eaque minime ferrata, illius generis
mali citrij folijs ſimilia, quod Limones appellant. ita ut merito affirmare poſſimus Abavi
arbores diverſorum generum inveniri. folia verò quæ nunc proferunt, minora ſunt ijs, quæ
primo anno protulerunt: hujus etiam Abavi tres plantæ Julio menſe mihi natæ ſunt, ſemi-
ne anno elapſo terræ commiſſo, & fortaiſſe aliæ naſcentur.

Nunc aliquot plantarum hic naſcentium ſemina tibi mitto, quæ in hac temporis angu-
ſtia colligere potui: ſunt autem Agavani, Calochiarni, Gaidarothimi, Phaſeoli novum ge-
nus, Scordotis, Agriopactinaca, & Agrioſtari, quæ omnia fortaiſſe tibi nova erunt, & ideo
valde grata.

Agavani.

Agavani. planta eſt ſpinofa, folia habens aliquantulum lata & ſpinofa, caules bicubi-
tales aut tricubiales, in quibus capitula Echini æmula, è foliorum quæ caulem ambiunt
cavis, ut ex extremo caule exeunt, in quibus flores obſoleſcē purpuræ, deinde ſemen rotun-
dum, aliquantulum compreſſum, cannabis ſemen colore æmulans: vulgaris eſt notiæ in
hac inſula, & ante quàm in caulem abeat, comeditur. Hanc ſtirpem Acanon Veteribus di-
ctam fuiſſe judico, à qua reliqua ſpinarum genera Acanacea nuncupata: cujus quidem
Acani licet pauca ab Antiquis prodita ſint (fortaiſſe quia vulgatiſſimæ plantæ omnibūque
cognitæ notas deſcribere ſuperfluum viſum fuit) tamen ipſam legitimum Acanon eſſe af-
firmare audeo, conjecturis non deſpiciendis fretus: nam acanus inter φυλλόκωνδα recen-
ſetur à Theophraſto lib. i. Hiſtor. cap. xvi. ἀκονία, ἡ δρυϊς καὶ ὁ ἀκάνιος, & vi. Hiſtor. Plantar.
cap. i. Alia conſtant folijs aculeatis, ut ἀκάνος, ἡ ῥιζογόνος, κνήκος. Acanus etiam apud eundem
Theophraſtum dicitur illud quod veluti malum extuberat in ſpinarum genere, à Dioſco-
ride ἐχίνος nuncupatum, vel ἀκανθώδης κεφαλὴ: ut patet apud Theophraſtum in deſcriptio-
ne Chamæleontis, quem Gaza vernilaginem interpretatus eſt: dicit enim Theophraſtus
lib. ix. cap. xiii. de Hiſtor. Plantar. τὴν δὲ κεφαλὴν ἔχει ὁμοίαν ἀκάνθω μεγάλῃν. οἱ δ' ἀκανον κα-
λῶσιν. & lib. vi. cap. iiii. ejuſdem Hiſtor. de Ixine verba faciens, dixit, ἀπὸ δὲ τῆς ρίζης μέσης
ὁ ἀκονιατικὸς ἀκάνος ἐπιπέφυκεν, ὡς περὶ μῆλον: hinc ἀκανίζειν vocant huiusmodi acanon fer-
re, ut apud ipſum eodem loco χαμαιλέων ἀκανίζει. Ex quibus Theophraſti locis clariſſime
colligitur Acani nomine apud antiquos Græcos duo ſignificari; uno herbam vulgatiſſi-
mam aculeatam echinos proferentem, ſui generis plantam: altero fructum quarundam
aliarum ſpinarum, quæ omnia huic Agavano conveniunt rectiſſime. Nam herba eſt acu-
leata vulgaris notiæ, echinos ferens, & eſt ſui generis planta: & agavani appellatione vul-
gariter omnium aliarum ſpinarum echinos vocant, unoque & eodem modo à Cretenſibus
nunc Agavani nomen uſurpatur, quo veteres acano uſi fuere: unde Agavanum ab Acano
corruptum fuiſſe credo, ſtirpemque hanc legitimum eſſe Acanum. Quod autem Bello-
nius Obſervationum lib. i. cap. xvi. i. aſſerit acanon in Creta aconachia vocari, ipſi im-
poſitum fuiſſe ſuſpicor: nam hoc nomen omnibus cum nobilibus tum ruſticis ignotum eſt,
licet enim innumeros interrogaverim, omnes tamen hoc nomen nunquam alias audiviſſe
confeſſi

Acani no-
men
πελύσημον.

confessi sunt Hoc tamen prætereundum mihi non videtur, Guilandinum virum doctissimum, præceptorémque sempercolendum, commentario de Papyro pag. 128. asserere ixinem à Theophrasto alio nomine acanon vocari, unde secundum ipsum ixine & acanus unum & idem esset, quod mihi nullo modo convenire posse videtur. Hoc etiam addam *ακανον* vulgariter à Cretenfibus vocari aristæ cuspidem asperam.

Huius semine ab Honorio accepto, nata sunt mihi anno M. D. XCVII. aliquot plantæ, quæ ad sesquicubitalē altitudinem excreverunt, & florem purpureum in echinatis capitibus tulerunt; sed ante quàm semen perficerent, maturè superveniens gelu abstulit. Conveniebant autem plantæ mihi nata, cum ea, quam elegantissimè Honorius hac epistola describit.

CALOCHIERNI. Spina est Atractylidi & Cnico silvestri similis, major tamen, echinos & ipsa proferens, flores non vidi: nam tota sicca erat, semen duntaxat collegi. Hæc etiam à rusticis ante quàm caules exeant, comeditur, & nisi acarna sive acorna sit Theophrasti, ingenue me eam ignorare fateor: interea semina terræ committere poteris, & eam observare, vocatur *καλοχιερνι αγρανη*, hoc est, æstiva spina. Calochierni.

Et hæc semine nata, quæ ante quàm florem proferret, gelu corrupta, valde autem similis Atractylidi.

GAIDAROTHYMO, planta elegantissima est, & prorsus nova, pedalis, in orbem per terram diffusa, multis spinis sive aculeis horrida, folia longa, digitali magnitudine aliquantum angusta absque petiolis proferens, quæ caules undique, sed inordinata ambiunt, caules quadranguli sunt, incani quemadmodum folia, ita ut tota colore cineris appareat, ramos utrimque proferens figura quasi crucis, qui in spinas desinunt, & in alios ramulos omnes dividuntur, spinæ, quæ medium locum obtinet, majore alijs semper existente: flores salvie colore, magnitudine & figurâ similes profert in hispidis quibusdam caliculis ternos aut quaternos simul junctos, quibus succedunt semina inæqualia colore nigra: perpetuo viret & Julio floret, totaque odore caret: radicem habet magnam pro portione plantæ & lignosam. Echinopoda mirum in modum æmulatur multitudine spinarum, sed colore tota alba apparet. Nascitur occidentali parte insulæ circa pagum *Larda* vocatum, qui triginta sex millia passuum distat à Cydonia, locis siccissimis inter thymum & thymbram, neque alibi vidisse memini. Ignorant prorsus fuisse antiquis credo: vocatur à rusticis *γαϊδαροθυμο*, quod asinum thymum sonat, licet nihil cum thymo commune habeat, nisi solum in quo oritur. Gaiderothy-mo.

Hæc planta anno M. D. XCVII. satis frequens mihi semine nata est, quæ illo anno multis duntaxat folijs prædita fuit incanis & lanugine obsitis, salvie minori non dissimilibus nullo petiolo, aut eo brevissimo fultis, nec in caulem abiit. omnes autem plantas, hiems corripuit, præter tres, quæ sequente anno caules protulerunt frequentes ab eadem radice prodeuntes: sed facies valde immutata, nam folia prioribus longè minora fuerunt, & omnes rami qui in alios ramulos ex aduerso semper nascentes finduntur, in spinas desinunt, quarum media semper crassior & firmior est: sub ramulorum separatione bina semper nata fuerunt foliola thymbræ folijs equalia ferè & incana. In firmioribus spinis circa medium nati sunt inter foliola singulares duntaxat caliculi quinque lacinijs divisi. Septembri mense, in quibus flos Salvie flori non dissimilis, sed superna parte repandus & dilutioris coloris. Cum vero tardè admodum flores protulerit, semen ad frugem pervenire nequivit. An porro hanc plantam in proximum annum conservare poterò, dies me docebit.

NOVA prorsus & elegantissima etiam hæc est planta, quæ apud me nondum nomen invenit, sed interim ob similitudinem quandam seminis, quam cum phaseolis habet, Phaseoli novum genus vocare mihi liceat. Ad sesquicubitalem assurgit altitudinem, modò simplicis caule, modò pluribus stolonibus ab una radice prodeuntibus, digiti minimi crassitudine: folia illi pinnata, hoc est, longo pediculo utrinque hærentia, semper contrarijs petiolis, lentisci æmula, sed mucrone obtuso ut securidacæ folia; è foliorum cavis filiquas fert rotundas, pollicari crassitudine, tumentes & multo aëre plenas, colore rubras, in quibus continentur sex aut octo semina ad luteum tendentia, compressa, phaseoli figura: quos flores proferat, compertum mihi non est, nam eam sponte nascentem in Spagia insula adversus Maronem Peloponesi sita, frequentissimam inveni M. D. XCII. dum Venetias petebam, mense Aprili, quo tempore filiquæ ad maturitatem nondum pervenerant: à nautis grana cruda libentissimè edebantur, græcèque lupinos silvestres vocabant, licet nihil cum lupinis commune habeat: huius plantæ semina his diebus ex eadem insula ab amico accepi, quem ut colligeret rogaveram: nam insula habitatoribus caret, & non nisi adversis ventis à triremibus petitur, & à piratis: eam ob causam semina citius habere non potui. Phaseoli novum genus.

Valde respondet hæc planta (nam ea etiam semine misso mihi nata eodem cum superiore anno) Astragalus Batico astragalo, quam inter Hispanicis plantas descripsi, & cap. XLV. lib. VI. huius Tomi primum Baticus.

locum obtinet, quantum quidem ex ejus facie conijcere licet: superiorem hiemem in horto pertulit, & novo vere denuo germinavit, nullum tamen floris specimen adhuc dedit: nescio an proximo anno (si per hiemem conservare poterō, perenni enim est radice) dabit.

Scordotis
Plinij.

SCORDOTIS folia tomentosa, Menthastrō Marrubiōque albo similia profert, per terram in orbem diffunditur, multis ramis & radice, quæ magna & perennis est, prodeuntibus, quadrangulis, tomento albo oblitis ut marrubium, in quorum summitatibus flores marubij albi in quadam magna & densa spica hærent, quibus succedit semen nigrum: tota planta major & crassior est Scordio vulgari. Nascitur ubique inter saxa, secus vias, & in marginibus agrorum: alij odorem, ut Scordium, refert, & in tota ferè Creta seplasiarj pro scordio promiscuè hac herba utuntur. Hanc herbam, legitimam Scordotim Plinij esse assero: nam rectissime descriptioni ipsius quadrat, & fortasse nemini adhuc cognita est, licet jam octo aut novem abhinc annos, semina Vicentiam, Pataviūque miserim. Lobelius, Pena, & Dalechampius, pro scordoti stachyn Dioscoridis, salviam silvestrem, & gallitrichum officinarum describunt, quæ quidem stirpes omnes nothæ spuriaque sunt: nam neque alij odorem spirant, neque viribus à Plinio attributis respondent. Scordotis inquit ipse, miscetur antidotis, tussi, misto nasturtio & resina cum melle tusa & arida opitulatur, facit & per se faciles excreationes, stomachum corroborat ejus succus, sistit alvum recentis drachma cum vino trita, vel decocta potu, vetusta vulnera cum melle purgat, farina ejus carnes excrecentes per se inspersa consumit, menses & sudores provocat potu & illitu, partus accelerat pota drachma succi in aqua mulsa cyathis quatuor, venenis magicisque incantationibus adversatur. Hujus plantæ aliquot folia in hac epistola oclusa invenies, ut, an legitima sit, judicare possis.

Vt illa epistola perijt (cujus hoc duntaxat exemplar postea missum) sic etiam ea folia addita: ejus autem semina sine epistola accepta, cum quibusdam alyis ab Honorio eodem tempore missis & terre creditis, non sunt nata, eam ob causam de ea nihil pronunciare possum.

Agriopastinaca.
nata.

AGRIOPASTINACA vulgariter hodie vocatur in Creta herba quædam petroselinino vulgari simillima, nisi quod minor est, foliaque eisdem etiam incisuris prædita licet habeat, minora tamen & aliquantulum crassiora profert, caulis petroselini est, flores in umbellis albos sustinens, quibus succedunt semina petroselini, sed minora, colore ad atrum accedentia: radice firmatur unica pollicis magnitudine, semper figura longa, cortice tenui recta, qui digiti attritu facillimè à radice separatur, quæ candida edulisque est, bulbocastani gustu: tota hieme viret, semenque Maio profert, postea tota arescit præter radicem, quæ terra latet, & primis Autumnii imbribus germina protrudere incipit. Hujus stirpis duo reperiuntur genera, colore corticis radicum tantum differentia: nam unius rufus, alterius niger conspicitur. Nigrum genus in montibus totius Cretæ & etiam in Dalmatia provenit. At rufum abundantissime tantum in scopulis Cretæ propinquis inter saxa, & copiosè admodum in quadam insula parva, nunc *Grabussa* vocata Occidentali Cretæ parte sita, ubi arx munitissima extructa est, quam insulam unam ex tribus Mussagoris à Plinio appellatis esse judico. Hæc herba ad Bufelinon à Plinio lib. xx. cap. xii. descriptum accedere plurimum videtur: nam differt à Petroselino brevitate caulis & radicis colore rufo: à Seplasiarijs pro saxifragia usurpatur, & saxifragia vocatur, à rusticis verò ἀγριοπαστινάκη, id est, silvestris pastinaca, à qua tamen longè differt, pastinaca silvestris adhuc in Creta legitimum nomen retinet, nam eam σαφύλιον vocant, frequentissimeque radice & herba cocta, verno tempore, vescuntur rustici.

Eaq. gemi.
na.

Mussagoris
Insula.
Bufelinon
Plinij.

Hæc anno M.D. XC VII. semine mihi nata, sed cum valde serò germinasset, & maximè tenella adhuc esset planta, hiems proximè sequens corrupit, ut observare nequiverim: erant verò ejus folia ex atro splendens, non minus quam cleoselini.

Agriostari.

AGRIOSTARI, quod triticum silvestre significat, frequentissime in Cretâ invenitur, negligiturque. Herba est tritico similis, folia & caules tritici ferens, spicasque aliquantulum asperas, nigriores, & aristas breviores, ejus grana minora sunt tritico sativo, & altera parte obtusa, ita ut secales grana potius quàm tritici æmulentur. Hæc semina nulla alia causa tibi mitto, nisi ut tibi compertum sit, non in sola Sicilia triticum oriri silvestre, quemadmodum Poëtæ tradiderunt: & quod non absque ratione Creteses triticum primo à Cere in Creta inventum fuisse sibi persuaserint, quemadmodum Diodorus Siculus in suæ Bibliothecæ lib. vi. scriptum reliquit.

Felicissime & abundanter mihi nata erat hæc planta, sed ante quàm caules proferre inciperet, ab eo cui repurgandi horti curam dederam, pro inutili herba evulsa & abjecta fuit, licet serie quadam & ad normam, quemadmodum sata erat, nata.

Iepaz ^{trifolij}, aut loti genuse est edule: in foro enim ejus siliquæ, ante quam durere incipiant, venales reperiuntur, à pueris & fœminis libentissimè eduntur, succosæ sunt, & dulces, pisi recentis gustu: multos tenues caules à radice profert folia trifolij angusta, crassiuscula, aliquantulum mucronata, terna semper simul conjuncta, flores luteos pisi, quibus succedunt siliquæ rotundæ, falcatae, ac, pro ratione plantæ, magnæ: inter segetes invenitur, & in marginibus agrorum frequentissimè, herbæque omnibus nota est.

Hujus etiam semen (quod Astragalo Monspelliensium non multum ab simile videbatur) cum alijs ab Honorio acceptis terræ commiseram: sed non est natum.

Julio nuper præterito ex Ægypto semina accepi Oenoplæ spinosæ, Bamiæ ab Alpino descriptæ, Leplap diversi ab eo quem in Pannonicarum historia describis, Balsami veri, & Phaseoli ex Iemen, id est, ex Arabia felici, quæ omnia terræ commissa felicissimè nata sunt, maxima mea voluptate, & tibi nascitura confido, nam recentissima sunt.

OENOPLIÆ spinosæ ossa rotunda ferè figura existunt & durissima, in quibus duplex ^{Oenoplæ spinosa.} semper invenitur medulla in duabus ipsius ejusdem ossis quasi cellis ossea membrana distinctis, ita ut ex ijs terræ creditis binæ semper arbores nascantur parum inter se distantes: folia in nuper natis aliquantulum serrata sunt, & spinis acutissimis circa petiolos munita, quæ semper binæ circa singula folia visuntur, hoc est, utrinque una: folia figura & nervis similia sunt eis quæ Oenoplæ sine spinis profert, at non adeo firma nec parte aversa incana, fortasse hoc in novellis tantum evenire credibile est.

BAMIA, folia malvæ fert, aliquantulum villosa, maxima, ita ut ad Cucurbitæ folia quasi accedant, longo pediculo inhaerent, & procul intuenti malva arborea videtur: florem malvæ profert magnum, quinque folijs constantem, colore pallido inter luteum & album medio, in umbilico purpureum, cui succedit fructus cucumeri silvestri similis, altera parte acutus, quinque angulis distinctus, plenus seminibus rotundis ad nigrum tendentibus, magnitudine Orobi: ad quinque cubitos assurgit, & in Creta hieme perit. Hanc Trionum Theophrasti, sic interpretante Gaza, Leonardus Rauwolfius in Appendice Historiæ generalis Rovilij, appellat, sed quàm rectè, nescio. Ignoram veteribus fuisse judico.

LEBLAB, fructu, siliqua, & colore differt ab eo quem tu descripsisti: nam hic siliquas ^{Leblab.} profert magnas, longas & latas, caulis color purpureus ad nigrum tendens, pediculi & nervi foliorum ejusdem sunt coloris, flores plures uno petiolo inhaerent. Ab Alpino rectè planta delineatur: sed flores valde differunt: nam non in fine caulium, sed è foliorum cavis exeunt longo pediculo plures quasi spicatum, magni, figura aliorum phaseolorum, sed colore atropurpureo, qui Italicè *pauonazzo* dicitur, phaseolique ad rubrum tendunt nigris maculis insigniti, longo hilo (ut niger) & albo.

BALSAMI semen idem est cum eo quo vulgariter utuntur: sed ego recentissimum ^{Balsamum.} accepi, quod opobalsami odore maximè fragrabat, ejusdemque odoris resina sicca multis seminibus inhaerebat: sed brevi tempore odor ferè evanuit, ita ut nunc obscurè sentiat, semina tamen in ore retenta, leviterque mansa suavem odorem relinquunt, terebintho proximum. Ex his seminibus terræ commissis quinque plantulæ mihi natæ sunt, quæ duo folia figura quasi rotunda protulerunt, in quorum medio cauliculum assurgentem, folijs primo singularibus, & postea ternis, parvis, longo tenuique pediculo hærentibus præditum, colore ex viridi albescente: plantulæ septem tantum folia adhuc habent, tardèque crescunt: caulis nunc crassior aliquantulum fieri incipit prope terram, ita ut quasi pyramidalis figura cernatur, colore ad rufum tendente. Hujus tam nobilis plantæ novellæ, si tibi iconem ad vivum delineatam mitterem, gratissimam fore judicans, eadem magnitudine qua nunc spectatur, majore qua potui diligentia ipsam delineavi: adultæ enim Alpinus publicavit. Hiemem in hac insula ferè posse confido: nam Creta & Hiericho sub uno eodemque ferè climate sunt, & si voti compos fiam, diligentissimè eas observabo: folia opobalsamum olent, licet adeo parva sint.

PHASEOLUS ex Iemen ab Alpino sub Abrus nomine describi puto, licet ipse fructum non rectè (meo judicio) descripserit: nam figura phaseoli non est, sed ovali, orobi granis paulo major, nec totus corallij colore, sed parte, qua siliquæ aut suo fructui adhaeret (nescio enim quo modo oriatur) hebeni nigerrimi cernitur: durus est, & difficile dentibus cedit, sapore legumina imitatur, & insuavis est, in cibisque vix admitti posse ob duritiem credo. Hujus tres plantæ natæ sunt, quæ folia protulerunt similia ijs quæ in Alpini icone spectantur, & ad Solem mirum in modum conuertuntur: nam folia quæ pinnata sunt, hoc est, longo pediculo hærentia contrarijs petiolis, & semper numero paria, parte aversa unum contra aliud arctissimè circa Solis occasum clauduntur, ita ut mucrones foliorum terram spectent, pediculique longi quibus folia hærent, noctu terram versus inclinantur, ita ut caulem ferè tangant, & sic tota nocte permanent: at cum Sol ori-

CCCXIIII. EPIST. HONORII BELLI AD CAROLVM CLVSIVM.

tur, panduntur, & pediculi suo in situ ad angulos ferè rectos cum caule convertuntur: Circa meridiem paulatim folia cælum spectare incipiunt, & meridie parte superiore unum contra aliud invicem clauduntur ita ardè, ut unum aliud tangat, mucronesque cælum spectent, contrario prorsus modo quo noctu permanent, postea inclinante in Sole panduntur. Hæc foliorum ad Solem conversio mirabilis & observatione dignissima mihi visa est: & ideo particulariter tibi significandam duxi.

Hæc, vir clarissime, tibi scribenda habui: alia Deo optimo maximo favente alias scribam, interea vive felix, meque, ut soles, ama. Cydoniæ Cretæ die xv. Augusti more veteri M. D. XCVI.

Seminum, quorum hæc epistola meminit, pars sub anni M. D. XCVI. finem mihi fuit reddita, sed epistola minime: quod cum illi significassem xxv. Iunii anni insequentis, hoc illius epistolæ exemplar cum sequente epistola ad me misit x. Octobris ejusdem anni M. D. XCVII. sed quæ mihi demum reddita (curante ipsius fratre Leonida) xxvii. Augusti M. D. XCVIII. Ad utramque autem respondebam vi. Septembris insequentis.

CLARISSIMO VIRO CAROLO CLVSIO,

HONORIVS BELLVS

S. P. D.

SEPTEMBRI nuper præterito epistolam tuam accepi xxv. Iunii scriptam, qua certior factus sum, te semina tantum accepisse, litteras verò nullas: quod me maxima admiratione affecit, ipsis enim fuerat adjuncta epistola, cujus exemplar iterum tibi mitto. Et si tardius fortè, quàm desideras, ad te pervenier, locorum distantia adscribendum erit: nam si maturius certior factus fuisset, citius etiam exemplar misissem. Cum hac nullum semen accipies: nam uxoris morte, quæ iiii. Nonas Aprilis accidit, ita malè affectus fui, ut per totam æstatem nullum consolationi locum reliquerim, neque semina colligendi, neque stirpes indagandi voluntas adfuit. Quare me excusatum apud te esse velim, si promissis satisfacere non valui: æstate enim futura, abundè tibi satisfaciam. Sed quia per temporis angustiam plura non licet, Vale, meque ut soles, ama. Cydoniæ Cretæ ad x. Octobris vetere calculo M. D. XCVII.

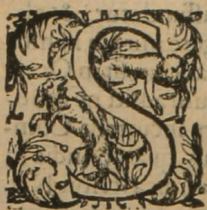
CLARISS.

cccxv

CLARISS° VIRO CAROLO CLVSIO,
THOBIAS ROELSIVS

Reip. Medioburgensis Medicus

S. P. D.

SUPERIORIBVS mensibus, ad cœnam, mihi apud Pharmacopœum amicum indictam, accessi libens: ad quam affinis meus Ioan. Iunior, florum imprimis studiosus venerat, in qua corporis nostri vires vario ac lauto ciborum apparatu reparabantur, & convivarum animus tum vivâ contemplatione herbarum, ac omnifaria florum amœnitate refoceillabatur (quis credat hiberno illo tempore apud Mattiacam gentem, Zelandos hodie vocant, Anemones coccineas duplices, Narcissos juncifolios, Antirrhinum, & Caryophylleorum florum species floruisse passim in hortis, non aliter quàm æstate mediâ, ac cãdida Leucoia, & flaventia lumina Calthæ, ut loquitur Columella de cultu horticorum lib. x?) tum honesto ac utili de floribus sermone delectabatur. Ex his sermonibus delapsi sumus in peregrinas & exoticas plantas: & dum in frequenti convivio sæpe alternantur verba, opportunè mentionem feci epistolæ tuæ, amicorum optime, qua petis ac mones, ut de fructu Caryoces, de farinâ cujus tibi aliquando specimen misi, & de radice *Inhamæ* scribam aliquid, ut verius de his historiam scribere queas.

Ostendit nobis hospes & dominus convivij Wilhelmus Parduynius, cum in sua arte peritissimus, tum diligentissimus, radicem crassam, dodrantalem, utrinque obtusam, quæ ab extrema & obtusiore radicis parte sex septemve sarmenta sicca, humi diffusa, & multis exiguis spinis munita produxerat. Sarmentis plurima folia inhaerent, quinque aut sex divisuris infecta, suntque ea palmari amplitudine: verum non licuit folia videre. Radix habet exteriorem corticem nigricantem, partem verò interiorem albissimam: virgultum hoc unum, quod nunc tibi mitto, à radice præcidi, estque, ut videre potes, lignosum, rotundum, lentum ac vimineum, spinisque frequentibus quidem horridum, sed admodum exiguis. Admonui, ut hanc radicem ad te daret (quod ipsum fecisse cognovi) quæ quidem ab ipso pro *Inhamæ* habita fuit: sed aliter ab Indorum Præfecto, qui ad famulitium suum duodecim manipatos nigros ab Insula S. Thomæ adduxerat, edoctus fui. Quum enim ex aeris mutatione in morbum incidisset, me vocavit sanitatis recuperandæ causa: atque hac tam commodâ occasione oblatâ, studui plenissimè ab ipsis rescire, quæ ad historiam illam spectarent. Atque ipse hanc radicem affirmavit illam esse, ex qua fit farina, quam radicis Manyoucæ farinam nominant, & ab advenis Mandioca perperam dicitur. Manyoucæ radix nec florem, nec fructum facit, sed radice feritur, nimirum in malleolos dissecta. Malleoli novelli terræ commissi in radicem crassam & magnam efformantur, singulis ut plurimum annis, & nonnunquam semestribus intervallis, prout solum fuerit fecundum. Fecunditas soli facit, ut radices interdum in duorum dodrantum longitudinem excrescant. Cæterum Manyouca ante paucos annos è Brasiliâ in Insulam D. Thomæ delata est, quæ Equatori subjacet in longitudinis gradu xxxiii.

Nomen quidem legitimum apud incolas hujus Insulæ est Manyouca: sed eorum aliqui Yucam à Brasilianis nominari volunt. Non dubium quin plantæ hujus nomen veteribus ignotum fuerit, cum ne quidem occidentales istæ nationes satis ipsis innotuerint.

Radice duntaxat usus est illis ad victum necessarius: continet radix succum lethalem, & tamen ab esu radicis non abstinent. Verum ita præparare norunt, ut farina & panis è radice conflatus edatur innoxie. Cortice primum abrafo secant radices cultris lapideis in frustula, & taleolas, foliisque exponunt, & ligneis vel lapideis quibusdam instrumentis contundunt, & in minutissimas partes comminuunt: deinde faccis è cortice raris, vel à stramine contextis imponunt, ac pedibus subigunt, donec omnem expresserint liquorem, qui non sine vitæ discrimine degustari possit. Non potui ex Nigris his cognoscere, hunc succum ulla ratione posse fieri salutarem, ne coctione quidem, quod tamen de Yuca testatur doctissimus medicus Nicolaus de Monardes Hispalensis in eo libello quem de simplicibus medicamentis novi orbis instituit, & tu latinum fecisti. Sed alios quosdam de Manyouca conveni, maximè verò nautam istum, qui in Hispaniola Novi orbis Insula, triennium captivus fuit, & Cheirurgum Lusitanum, qui ab urbe S. Dominici ejusdem Insulæ, ante paucos dies ad nos venit, qui mihi affirmarunt, hunc succum crudum valde esse inutilem, maximè que lethalem, exuere nihilominus omnem qualitatem noxiam, si recentes radices cum carnibus elixetur, uti ipsi sæpius experti sunt: quod quidem à multis Nigris ignoratur. Fieri etiam potest

*Manyouca
serendarratio.*

*Manyouca.
Yuca.*

*Manyouca
paranda
ratio.*

potest aliquam radicem pro Yuca habitam, esse innoxiam: sed quam multum ista differat ab ea radice, de qua nunc fit sermo, dicemus paucis, ubi de Inhamē.

Cazabi.

Manyouca
farina.

Cæterum panem seu placentam formaturi, sumunt totam hanc massam compressam, quæ similis est amygdalarum congeriei, cui oleum recens sit expressum, & ut planè exsucca reddatur, furnis imponunt & siccant: atque hic est planus ille ac depressus panis & libum Americanum *Cazabi* dictum, quo nunc Americani multis seculis vitam sustentant. Farinam etiam ex eadem massa conficiunt, quam non in furnis siccant, sed subactam & diligenter expressam minutim dividunt, & in sole siccandam collocant. Atque huic proprium & indigenum nomen est farina *Manyouca*, quam ad te cum superioribus litteris misi. Vix dici possit quantum tumescat & inflatur hic panis, si liquor aliquis illi affundatur, & aliquamdiu maceretur, ut exigua hujus siccæ assumpta moles abdomen turgere mirum in modum faciat. Atque adeo hinc factum est, ut publicis decretis edictisque cautum sit in Occidentali India, ne quis hunc panem in mensa apponat, quin aqua vel vinum adsit: ne qui eandem non maceratum, sed absque liquore siccum, suffocationis periculum incurrant. Commodè hi panes incorrupti servantur multo tempore: quare etiam navibus, quæ ab India in Hispaniam appellantur, imponuntur panis biscocti vice, pro alimento, ut de Yuca scribit Nic. de Monardis. Verum magis nobis favit alma Ceres, & ut Poëtæ fabulantur, frugum inventrix, quæ nobis largita est cereales fructus salubriores, qui plus alimoniam, & alimentum Naturæ familiare, absque ulla facultate noxia suppeditant. Quod ipsum absque ratione Petrus Martyr refragatur lib. vii. Decadis iii. ubi de terræ istius inaudita fecunditate sic scribit. Si cui animus aliquando fuit, de serendo in montibus tritico, ubi parum per frigoris vigeat (in plano minimè, ab nimiam agrorum pinguedinem) est incredibile auditu, spicam superare lacerti crassitudinem, spithama longiorem, granæque nutrire quamlibet duo milia amplius asseveranter inquit, & jurejurando affirmant. Sed salubriorem Insulæ panem Yucæ præsertim ajunt, quem vocant *Cazabi*, quia sit digestionis aptior. Hactenus Martyr. Quod etiam ab ipso scriptum est Lib. ix. ejusdem Decadis. Et eo modo, inquit, exsiccata, conditaque & deducta in *Cazabi*, panem præbet stomachis humanis triticeo saniores, quod aptior sit digestionis.

Sed cum illorum panes exigua mole plurimum ponderis adferant, tardissimè sanè deiciantur necessum est. Cæterum quod hi panes densi sint, & à furfuraceis, quos *πιτυλας* Græci nominant, sint alieni, perspicuum est quod idcirco & fermento copiosiore indigeant, omniumque maximè subigere eos oporteat, nec statim post fermentum & subactionem assare, ut pulchrè de ejusmodi panibus summum illud Medicorum decus Galenus scripsit. Verùm barbaries apud eos tanta est, ut non norint cibum gravem efficere ad coquendum facilem & suavissimum, in quo Epicuræi nostræ gentis primas tenent: sed peccant rursus in adversum, dum nullum in cibis & potionibus modum servant, & tantum sæpe cibi atque potionis adhibeant, ut opprimantur vires, non reficiantur.

Inhamē.

Ejus ferendi
ratio.

Altera radix ex Insula S. Thomæ allata ipsis *Inhamē* dicitur. *Inhamē* autem illud ex una radice germina satis crassa, candida, & succulenta mittit, uti planta una ostendit quam ad te dedi: hujus folia oblonga sunt, ampla, & non incisa. Quoscunque conveni, & florē & fructum ferre negant. Plantatur autem è germine statim à prima germinatione, non aliter quàm apud nos in Sisaro sativo fit: turiones sunt tanquam semen, hi enim à radicibus succissi & terra reconditi, repullulant, atque in radicem transeunt, quam singulis annis perficiunt, in eamque molem brevi excrescunt, quæ necessaria sit ad usum vitæ. Binas has radices Veteribus fuisse ignotas puto, & ideo nullum nomen græcum aut latinum proditum. Occidentales Indi ac Hispani hanc vocant *Inhamē*, illam *Manyoucam*. Ego conveni Indos quam plurimos, nec ullum invenire potui, qui alio nomine has radices appellaret. Præterquam quod Indorum Præfectus diceret ipsam *Manyoucam* esse radicis *Inhamē* speciem, & esse in sua patria alias *Inhamæ* species, præter has binas radices, quæ inter se parum differant. Editur ab ipsis *Inhamē* radix cruda vel cocta, & coctione amittit lentorem, ac tenacem humorem, quem in se habet, sitque cibis siccus, & satis etiam gratus. Interim cuiquam mirum videri possit, indigenas S. Thomæ neglexisse usum *Inhamæ*, quæ tamen innoxia est, postquam ad ipsos venit *Manyouca*, quæ, ut præmonui, aconito lethaliorem in se continet succum. Sed hoc factum intelligo, quod sentiant corporis texturam, hujus quàm illius usu firmiorem fieri. Nec dubium, quin alimentum solidum à naturali nostro calore superatum, reddat corpora fortia, & ad labores ferendos apta. Exemplo sint agrestes nostri mortales, qui cibis duris, & carnibus crudis, more Leonum, Vrsarum, ac Luporum victitant. Quod autem illorum ventriculus cibum hujusmodi durum ac gravem ferat, facit multum ipsa consuetudo. Tamen ipsi familiarem usum *Manyoucæ* ineant, ob rationem allatam, habent nihilominus Indici Americi suas etiam *Batatas*, & suavissimos fructus *Ananas*, ac gratissimi saporis plurimos alios: præterea habent & Indicas Noces prægrandes *Palmarum* arboris, quæ, ut testatur in Aromatum historia *Garcias ab Horto*, humanis usibus aptior est quàm ulla arbor. Porro cum *Manyouca* sit *Inhamæ* species, & ferendi seu plantandi ratio fere

ferè eadem sit utrique, nec forma externa utriusque radicis multum sit dissimilis, facile aliquem in errorem abripere posset, ut, quòd diversis radicibus sit adscribendum, uni tantum attribueretur. Etenim Inhame salubris & minime noxia est: Manyouca perniciosà & lethalis: sitne hæc Brasiliensium Yuca, tibi, doctissime Clusi, dijudicandum relinquo, cum Autores aliqui scribant Yucam omnem in Continenti nascentem salutarem esse, eandemque in omnibus insulis præsens esse venenum, Manyouca verò cruda neque in continenti neque in Insulis facultatem sortitur unquam salutarem. Inhame autem ubique & cruda & cocta estur innoxie ab hominibus nigris novi Orbis. Sed prolixior sum, quàm par sit. Quare hinc ad fructum Caryoces sive Caryosso venio.

Fructus est Palmæ arboris, quæ ad differentiam reliquarum Palmarum à Nigris S. Thomæ dicitur Palma Ady. Triplicem habet ista insula Palmam: quarum una fert dactylos, & ab ipsis nominatur Palma Tamara quod dactylum sonat: nam *Tamar* Arabica lingua dactylum significat. Et notum satis est omnibus, hanc Palmam Tamaram longè diversam esse à Tamarindifera arbore: licet non rectè senserit in Nomenclatore suo Hadrianus lunius vir alioqui doctissimus, dum *φοινικὸς ἑλάνων* Dioscoridis, officinarum Tamarindum fuisse scribat.

Palma tria genera in Insula S. Thomæ.

Altera Palma *Cocoinne* ab ipsis dicitur, & hæc est Indica Palma prægrandem illam nucem Indicam producens, cui Lusitani nomen *Coco* indiderunt ob tria illa foraminum vestigia, quibus Cercopithecus, aut alterius similis animalis caput representat, atque hinc *Cocoinne* dicta est. Habui hujus Palmæ aliquot nuces integras, cum suis villosis corticibus, quæ in itinere vasi inclusæ, germinare cœperunt: harum tibi binas mitto, alterius nucis corticem sustuli, ut germinis exortum, & ejusdem radicationem possem videre commodius: tertiam cum germine nucem penes me servaveram, cujus prædurum ac ligneum putamen internum aperiens, ex hujus medulla germen traxisse initium observavi: nucleus sive medulla conclusam in se nō habebat aquā (quæ nucibus Indicis recentibus & non germinantibus inest semper) sed aqueum illud in materiam fungosam excreverat, dum fortè in germinis alimentum converti cœpit. Germen exit è nucum harum foramine tertio, & mox extra foramen, statim ab exortu per corticem exteriorem crassum ac villosum quinas fenestræ radicem fibras dimittit in terram, per quas alimentum suæ naturæ conveniens attrahat. Germen quod per foramen emergit unicum, similiter perferat villosum corticem: atque in unius nucis stolone vestigia foliorum arundineorum conspiciuntur, quæ bifida vel bina sunt, & vix aliquam videntur habere latitudinem, quod quinque vel sex plicis commissa sint: folia primum in vagina latuisse videntur, è qua prodierunt necdum expansa, sed plicis commissa, uti metipse hæc omnia in altera hac quam mitto nuce contemplari potes, cujus germen in longum excessisse videbis trium palmarum mensuram. Decreveram Indicam has nuces dum recentes essent, terræ committere: sed per ægrorum frequentiam neglexi, nec putem germen futurum alicujus evidentis magnitudinis, vel admodum diu posse excrecere ac superstitem manere: quandoquidem climatis nostri temperies earum naturis adversetur. Hæc Palma omni tempore fert Indicam nuce, virèque toto anno, fructibus semper alijs subnascentibus: aliæ enim præcarnuntur, aliæ maturescunt: & quod Pontanus alibi in Hesperidum hortis, de malis Citrijs testatur, de hac palma dici potest;

Palma Cocoinne.

Flore novo semper, semper quoque sætibus aucta.

Hujus Palmæ arboris formam atque figuram nobis exhibuit Ioan. Hugo Linscotius capite LVI. sui Itinerarij: attamen nuces rotundas depingi curavit, cum ex Guinea, ex Insula S. Thomæ, & occiduis terræ tractibus triangulares ad nos advehantur quotidie. Verùm thoruerunt hæ nuces triquetra: at succo plenæ fortè sunt rotundiores, non tamen omni ex parte putem eas esse rotundas, quod tamen * vigilantissimi Linscotij figura videtur innuere. In hujus arboris descriptione multa videtur à Garcia mutuatus. Sed hoc addit: Arboris truncus nudus est, nulli in eo sparguntur rami, præterquam quod in summitate folia excrecant similiter extensa ac in Phœnicea Palma, & nuces *Cocos* dictas conjunctim profert, aliquando decem vel duodecem connectuntur, rarè solitaria conspiciuntur crevisse, quæ exeunt subter folia trunco cum pediculo annexæ. Cæterum cum arbores sint excelsæ altitudinis, non habent radices nimis magnas, inquit Linscotius, & tamen firmiter terræ hærent: quod mirum videri possit, quum ament solum arenosum, infirmum aliàs: existimandum idcirco profundè eas radices agere. Sunt autem, inquit, arbores tam vastæ altitudinis, ut non sine horrore posses quenquam videre ascendentem: tanta tamen celeritate eas conscendunt Orientales populi *Canarin*, ut verius simiæ quàm homines esse videantur. Arbores incidunt ad modum graduum, per

* imò minime vigilans, cum hanc Palmam, & plerasque alia in suo itinere exhibi. as depingi curavit. Plures enim de eodem crasso pediculo peculiaribus petiolis irhaerentes dependent, ut in scholis ad

Garciam monni, & de ipsis Indiis anno 1597. Amstelredami audiui, interdum vicena, non singulares trunco annexæ, ut ille pinxit, nec orbiculata forma, sed triquetra, etiam cum recentes, quales me & Plysipone & Ansuertia habuisse memini, primum ex India Orientali delatas, in quibus bina interdum aqua libra continebantur.

quos nullo negotio conscendunt, quod nullus unquam Lusitanus tentare ausus fuit. Ratio conscendendi arborem Palmam à Garcia descripta videtur esse cum minori arboris discrimine, quàm prior modus: inquit enim, ut ex altioribus ramis colligant vinosum liquorem, arborem conscendunt aptatis ad pedes compedibus & laqueis, aut fascijs vinculive quibusdam arbores per intervalla colligantes. Hunc liquorem *Suram* sive *Suram* nominant. Rursum Linscotius paulo post eodem capite inquit. Aluntur hæc arbores in duplicem finem: quædam ut fructus Cocos ferant, & quædam ut vinum ab ijs elici possit. Cum proposuerint negligere Cocos, flores rescant, & ampullam rotundam cui sit orificium strictum, *Collao* nominant, alligant, & arctissimè claudunt argilla commistionis angustissimas rimas, ut arceant omnem externum aërem, & impediant liquoris exhalationem: ac brevi impletur ampulla vinofo liquore Palmæ, quem *Suram* nominant, estque grati saporis. Hinc patet Autoris sententiam esse, quod ex iisdem arboribus potum *Suram* colligant, ex quibus alioqui provenirent Indicæ nuces, nisi præcarperentur flores. *Suram* hæc colligendi ratio diversa est ab ea quam Garcias & Lusitani referunt, cujus infra meminero.

Palma ady.

Tertia Palma, *Ady* nominata, arbor valde celsa est & insigni proceritate, arborisque truncus crassus, nudus, & erectus est, non suffruticat, ipsaque Pinum superat altitudine, ut mihi à varijs relatum fuit. Trunci atque ramorum materies rara est, succo prægnans; folijs prioris Palmæ similibus constat. In vertice plurima excrescunt germina, quibus præcis vel cæsim læsis, vas aliquod idoneum appendunt, in quo lachrymantem colligant succum, qui vini vicem apud Indos tenet, & facile inebriat. Dulce hoc vinum est, verum post paucos dies acefcit: Non omnes Palmæ hunc vini liquorem fundunt, sed ea tantum quæ *Ady* ab ipsis Nigris nominatur: nec ideo fructus suos facere desinunt ejusdem arboris reliqua germina, quæ à ferro intacta manserunt. Hujus autem Palmæ *Ady* germen non edunt incolæ istius insulæ, quæ quidem majori cura & diligentia percontatus sum, quod apud Garciam legerim, incolas regionum Orientalium, Palmarum germinibus vesci: & quod sublato germine pereat Palma. Sed hæc ipse de Palma Indica generatim loquitur.

Abanga fructus Palma Ady.

Nunc superest ut de fructu Palmæ *Ady* aliquid subijciam. Integer fructus Lusitanis dicitur *Caryoces* & *Carioisso*, ab indigenis nigris istius insulæ *Abanga* nominatur: qui satione producit arborem. *Abangæ* nucleum ad te misi, cui etiam tum putaminis præduri pars inhærebat: putamen hujusmodi tegit pulpa seu caro fulvescens, ac pariter luteus est exterior cortex. Itaque cortici caro subest (non aliter quàm in malo Persico) quam pullum putamen osseum sequitur: hoc verò intus nigrum continet nucleum esui aptum, qui adempta pellicula candidus est. Fructus integer forma & magnitudine est Citrij istius mali quod limam sive limonem vocant. Edunt ipsi hos fructus inassatos, frequenter etiam crudos: *Caryoces* nucleos integros inter edendum miscent farinæ *Manyouæ*. Hos nucleos credunt ipsi mirum in modum reparare languentes ex morbo vires, adeò ut suis agris bis tæve in die confortandi causa tres quatuorve *Abangæ* nucleos exhibeant. Quod ipsis tam familiare est, quàm nobis est ovum forbile, vel pullus gallinaceus, uti asserant Lusitani, qui Indorum Præfecto tunc temporis aderant. Præterea ipsi ex hoc

Abanga olium, & ejus parandi ratio.

fructu oleum conficiunt: nempe ut carni à nucleis avulsæ adijciant aquæ ferventis bonam partem: deinde jubent ut pulpa in lebere diu agitetur, commisceaturque exactè super ignem, deinde remorum ab igne leberem tanto temporis intervallo stare sinunt, donec amurca omnis in fundum subsederit: tandem oleum aquæ supernatans cochleari excipiunt: quo exhausto, iterum affusa aqua fervente bene commiscunt ut prius, & postquam decoxerint, quidquid olei puri supernataverit vasculo rursus excipiunt. Olei color croceus est, qualem *Caryoces* pulpam esse diximus, cujus tibi nunc specimen * mitto in vitreo vase, concrevitque ex frigore nostræ patriæ, alias autem liquidum est oleum. Nisi vereretur epistolæ limites nimis excedere, moverem quæstionem, quæ inter scribendum occurrebat: Cur nimirum oleum in aqua supernatet? dicunt aliqui corpora ob gravitatem submergi, & ob levitate natere. Quod autem corpora non ponderis aut levitatis ratione nant, vel subsideant, sed pro elementorum, ex quibus constant, proportionem & dominio, locum inter elementa petant: parvus scrupulus in flumine ostendit, qui ob terream & compactam lapidis substantiam subsidet: in quo ingens trabs lignea, ob aëream ejus & porosam substantiam supernatat. Sed his præteritis ad oleum *Caryoces* revertor, quod famem non minus tollere potest, quàm olivarum oleum & butyrum nostrum vaccinum: quare pransuri vel cœnaturi, suis eduljijs hoc oleum miscent. Et cum apud nos Medioburgi essent, pisces, carnes, pyra, poma, aliæque cibaria ex hoc oleo in sartagine torrebant, atque ad omnia obsonia tam assa quàm elixa adhibebant hoc oleum Nigræ, ad quæ videlicet cernebant nostras venustas ancillas butyrum addere. Sed butyri nostri ex Batavia allati sapor & odor magis mihi placet: ipsiusque profectò ancillis nigris Gellia deformioribus cum oleo isto instructa fercula epulæque lubens relinquam, quousque olivarum & amygdalarum oleum, atque butyrum præstans Bataviæ & Zelandiæ, ancillæ, roseo genarum rubore decoræ, apposuerint.

* Simile etiam ad me misit vir honestissimus Franciscus Penius cum nucleis integro suo duro putamine tecto, qualem nudum magna copia ante acceperam ab honestissimo etiam viro Willemo Parduyn, & etiam paucos quibus putaminis fragmenta adhuc inhærebant.

Olei hujus usus apud ipsos etiam vulgaris est ad inungendas corporis partes rigidas, atque contractas, imprimisque nervos distentos relaxare dicunt. Exercitatos etiam, & quosvis labore fessos toto corpore inungunt: nempe quod exercitijs similes corporis partes exsicantur, & colliquescunt: quod ipsum humectatione sua impedit hujus olei perfuntoria ac lubrica frictio. Hoc ipsorum acopum est, & insigne lassitudinis remedium esse prædicant. Olim hæc corporum inunctio frequenti in usu fuit tam apud priscos Græcos, quam apud Romanos, illorum in delitijs æmulos: & habita certè fuit non postrema salubrioris Medicinæ prophylacticæ, id est, sanitatis conservatricis, pars, ut passim Galeni scripta perhibent.

Hujus Palmæ Ady meminit autor descriptionis Guineæ, Manicongi, Angolæ & vicinarum regionum occidui Oceani, ubi dotes regni Congo refert, inquit, In campis proveniunt permultæ & variæ Palmæ, utpote, quæ Nuces fert Indicas, & quæ dactylos gignit. Crescit præterea alia ibidem Palmæ species, non multum à duabus primis fronde diversa, ex qua oleum, vinum, acerum, fructus ac panem colligunt. Per viam expressionis fit oleum è fructus pulpa, uti ex olivis fieri solet, colore & substantia simile nostro butyro, præterquam quod è viridi in flavum colorem magis declinet. Utuntur ipsi eo pro butyro ac oleo, lampadum flammæ eo alunt, eodem oleo sua perungunt corpora, ut glabra & agilia reddantur. Denique cibi vicem gerit necessitatis tempore, uti nobis evenit, qui fame periissemus, nisi hoc oleum habuissemus. Hujus Palmæ vel fructus nomen non refert: verum ex orationis serie satis patet, hanc esse Palmam Ady quæ fructum Caryosso fert, ex cujus pulpa fit istud croceum oleum.

Et jam dispiciendum duxi operæpretium, an hi palmæ fructus ab Indis allati Veteribus innotuerint, nec ne, quod summa cum cautione peragendum. Sæpenumerò enim rebus quibuldam sunt indita nomina, quæ tamen descriptionibus Veterum non conveniunt: quibus nominibus idcirco non nimis fidendum est, ut optimè & pulchrè monet vir gravissimus, doctissimus, & super hæc occupatissimus Petrus Bellonius libro primo singularium & memorabilium Observationum, quas tu mi Clu latinæ fecisti.

Theophrastus de Palmarum generibus, Genera, inquit, Palmarum plura. Primum enim, & quasi discrimine maximo, quod aliud fructiferum, aliud sterile: & paulo post addit: * Fructuum ipsorum differentiarum plures, alij namque sine ligno intus, alij cum ligno: & alij duro ligno, alij molli proveniunt: colore quoque inter se discrepant: alij enim candidi, alij nigri, alij flavi: ad summam non pauciores quam ficorum colores, aut absolute genera statuunt. Adhæc differre magnitudine figuræque volunt: quosdam enim in modum esse malorum, magnitudinèque tantos, ut quatuor tantum in spicam teneantur, alios minores cicerum magnitudine. Denique, paucis interjectis, inquit. Genus aliud est in Cypro, quod & folium amplius habet, & fructum multo ampliorem, discriminèque peculiari discretum, magnitudine mali punici, figura oblongum: non tamen sapidum tanquam cæteræ, sed radicibus similem, ut non devoretur, sed succo tantum expresso expuatur. Hactenus Theophrastus. Qui sanè locus desumptus ex Historia Plantarum lib. II. cap. VIII. Caryoces fructum utcumque proponit, quem antè diximus esse ex Palma fructifera, & habere durioris ligni corticem, cui insedit pulpa flava cum ejusdem coloris pellicula, magnitudinem etiam illius esse mali citrij, cujus sit forma oblonga. Quo modo denique præter nucleum pulpæ expressæ ineatur usus, in olej præparatione ostendimus. Itaque apertissime patet nonnullis cum Palmæ cujusdam fructu Theophrasti notis; hunc Caryoces fructum convenire.

* Videtur interdum Gaza negligentis interpretis officio functus, aut alium Græcum codicem sequutus: meus enim sic habet. αὐτῶν δὲ τῶν καρπῶν διαφοράι πλείους. οἱ μὲν γὰρ ἀπύρηνοι, οἱ δὲ μαλακοπύρηνοι, καὶ τὰς χροιάς οἱ μὲν λευκοὶ, οἱ δὲ μέλανες, οἱ δὲ ξανθοὶ. τὸ δὲ ὅλον οὐκ ἐλάττω χρωματὰ φασι εἶναι τῶν συκῶν, οὐδ' ἀπλῶς τὰ γένη. διαφέρει δὲ καὶ κατὰ τὰ μεγέθη καὶ κατὰ τὰ σχήματα. καὶ γὰρ σφαιροειδῆς ἐνὶ σὺν ὡσανεὶ μῆλα, καὶ τὰ μεγέθη τηλικούτους, ὡς τέτταρας εἰς τὴν σάκχυν εἶναι. ἑπὶ δὲ καὶ ἐν πύρην. ἄλλους δὲ μικρὰς ἡλικίας ἐρεβίνθους.

Ambigo præterea an Theophrasti locus de Palma Ady sit intelligendus. Sed & Cariotas Dioscoridis & Galeni nihil aliud esse aio, quàm palmulas sive dactylos qui ad nos adferuntur, qui quidem immaturi sicci & adstructionis participes sunt, maturi autem dulces pingues & succulenti.

Hujus fortè meminit Dioscorides, dum Caryotarum, sive Caryotidarum Palmarum mentionem facit: inquit enim lib. I. cap. de Palma. μάλιστ' αἱ καρπώτιδες ἐπιόμναι ἄρτηριῶν τραχύτητα ἰστώνται. præsertim Caryotæ esu faucium asperitati medentur.

Earundem meminit & Galenus lib. I. de alimentorum facultatibus, ubi Palmæ fructus facultatem alimentalem rimatur: ἔστι δὲ, inquit, ἐν αὐτοῖς ὅτι μικρὰ διαφορά. τινὲς μὲν γὰρ ξηροὶ τε εἰσὶ καὶ σύφοντες, ὥσπερ οἱ αἰγύπτιοι, τινὲς δὲ μαλακοὶ καὶ ὑγροὶ καὶ γλυκεῖς, ὥσπερ οἱ καρυοτοὶ καὶ ἁλῆμνοι: id est. Non pauca autem in ipsis est differentia: quædam enim sunt siccæ & adstringentes, ut Ægyptiæ: quædam verò molles & humidæ, & dulces, ut quæ Caryotæ appellantur.

Oleum

Oleum præterea hîsc Caryocis sive Caryotis inesse paulo post his verbis approbat: ὁ δ' ἀπ' αὐτῶν εἰς τὸ σῶμα ἀναδιδόμενος χυμὸς, παχὺς μὲν πάντως ἐστίν, ἔχει δὲ τὴν γλιχρὸν ὄταν ἢ ὁ φοινὴ λιπαρὸς ὡς περὶ ὁ καρυωτός. id est: succus autem qui ab ipsis in corpus distribuitur crassus quidem omnino est, habet autem & liquoris quidpiam, ubi palma pinguis fuerit, sicuti Caryota. Quin & ante dixerat Caryotas esse exiguae adstrictionis participes: quod videlicet multum olei contineant, & valde sint unguinosæ. Ex his non abs re suspicari quis potest, hos fructus veteribus innotuisse.

Vir doctissimus de re herbaria optimè meritis P. Andr. Matthiolus in suis in Dioscoridem longè doctissimis Commentarijs, non videtur observasse discrimen, quod Diosc. & Galen. statuerunt inter Caryotas & reliquos palmarum fructus, dum inquit, Venetias Palmarum fructus, nonnullis palmulæ, aliquibus Caryotæ, quibusdam verò dactyli dicuntur, ex Syria & Alexandria Ægypti advehuntur, ac etiam ex Neapoli, illuc prius ex Numidia importati. Quod tamen discrimen celeberrimus Io. Ruellius (quem ante Hieronymum Tragus, Leonardum Fuchsum, & Matthiolum scripsisse existimo) annotavit in primo suolibro, quem de natura stirpium eleganter, doctè, & copiosè conscripsit.

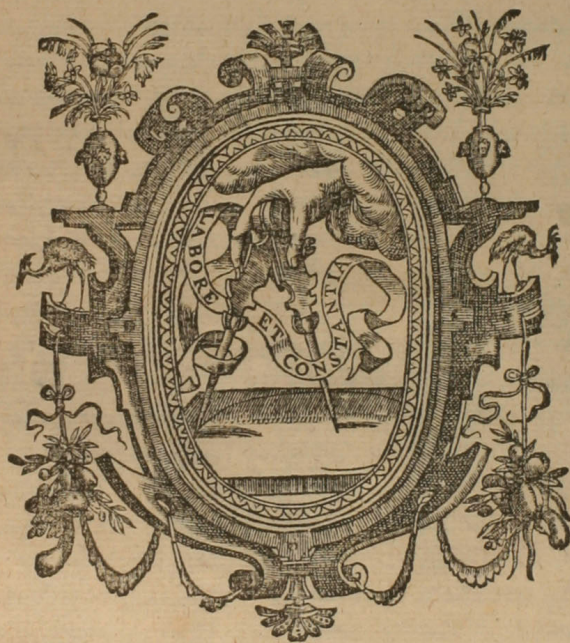
In hoc argumento, vir doctissime, præter morem prolixior fui, quòd speculationum omnium quæ sunt in Medicina, ea propemodum sit utilissima, quæ circa facultates versatur quæ alimentis insunt. Nam alijs præsidijs non omni tempore utimur: sine alimento autem, ne vivere quidem, neque secunda, neque adversa valetudine possimus. Vale feliciter in multis annos, & me, ut facis, ama. Medioburgi Walachriæ postidie Nonarum Maij M. D. XCVII.

F I N I S.

PLANTAE,
feu SIMPLICIA, ut vocant,
QVAE IN BALDO MONTE,
ET IN VIA
AB VERONA AD BALDVM
REPERIVNTVR;

Cum Iconibus & nominibus quamplurimarum
quæ à nullo antè sunt observatæ : nunc à
IOANNE PONA Pharmacopæo Veronensi
repertæ, descriptæ, & editæ.

ANTVERPIÆ,
EX OFFICINA PLANTINIANA,
Apud Ioannem Moretum.

CLD. ICD.

PLANTAE

IN SIMPLICIA, ut vocantur,

QVAE IN BALDO MONTE

ET IN VIA

AB VERONA AD BARDAM

REFERTUR.

Cum Iacobus & nomen eius quidam

que a nullo ante hunc observata; nunc a

Joanne Bone Botanico Veronensi

reperta, descripta & edita.

ANTVERPIA

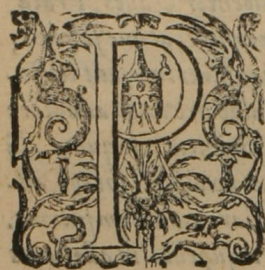
EX OFFICINA PLANTINIANA,

Apud Joannem Moretum.

cl. 1501.

cccxxiiij

CLARISSIMO VIRO
CAROLO CLVSIO
IOANNES PONA S.

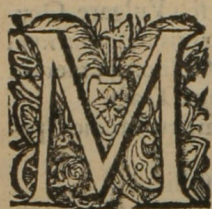
RAESTANTISSIMAM Medicinam humano generi neces-
sariam esse inde constat, quòd (uti in Ecclesiastico legitur, & in
libris Castigationum purgantium Ioannis Mesuaci) ipsi propter
ejus fragilem, & caducam naturam à summo rerum opifice cle-
mentissimè fuerit elargita; constant siquidem hominum corpora
ex elementis corruptioni subiectis invicem agentibus, & patien-
tibus, ex quibus, alterationes, & affectiones necessariò hominibus
occurrunt, quarum vi actiones facultatum, organorum ministe-
ria, similarium partium naturales effectus omnes varijs modis leduntur: hinc ipsa ratio-
nalis anima labefactatis instrumentis (quasi dentata dolabra) in operibus suis, & circa
artes omnes, scientias, philosophiam, & (quod gravius est) erga suum summum creatorem
deficere saepe cogitur; anima namque nostra hac carnea veste obvoluta huius corporis in-
strumentis (continue etiam fluentibus) ut sua perficiat munera indigere lucidissimè con-
spicitur; nam quo modo imaginatione corrupta, diminuta memoria discurrat, & ratioci-
nabitur? suum agnoscat auctorem, redemptorem, atque illi obtemperabit? agrotum verò
corpus quo modo homini artes convenientes exercebit? proculdubio aut hac diminutè
tractabit, aut depravatè præstabit: ô verè infelix humana natura, cum prope innume-
ris arumnis, & tot, tantisque morbis miserimè subiaceas! His tamen calamitatibus om-
nibus arte ipsa medica nobis à benedicto Deo benignissimè impartita obviamus, &
verè medemur. Hæc etenim præcepta, & medicamenta proponit, ac exhibet, quæ dogma-
ticè rationabiliterque usurpata, quantum homini licet, præsentem tuetur, & deperdi-
tam sanitatem restituit: jam verò hæc medicæ materia (habitibus illis prætermis-
sis, qui ex fonte philosophiæ hauriuntur) cum ab elementis, fodinis, animantibus, alijsque huius-
modi rebus naturalibus promanant; tum præcipuè à simplicium, plantarumque admira-
bili virtute sumuntur. His igitur ego cum avidè operam navaverim, tum, ut ex horum
admirabili natura, artificio, & effectibus causantem artificem intelligerem, admirarè-
que: tum, ut hæc cognoscendo, discernendoque possem (quod muneris est nostri) utiliter,
& non adulterinè, quæ ab Excell^m Medicis in hominum utilitatem præcipiuntur, ge-
nuina simplicia eligere, & eadem in pharmaça commiscere, neque expensis, neque labori-
bus peperci, ut vegetabilium præcipua loca studiosè inviserem, quæque ibi ad hoc facientia
nascerentur, quanta possem diligentia perquirerem, observarem atque colligerem. Inter
hæc igitur cum cæteris dote ista minimè secundus sit MONS noster BALDVS di-
ctus, Baldus (inquam) qui altitudine, latitudine, amœnitate, ac pulchritudine insignis in
Italia finitimis limitibus Tridentum versus, ubi faucibus Alpium ipsa à Rhetia separa-
tur, situs est; isque in agro Veronensi, ab ipsa urbe Verona viginti millibus passuum di-
stans: quæ præter arces, & mœnia tutissima, civium splendore, vetustate fundatorum, aë-
ris salubritate, amœnissimis collibus, flumine pulcherrimo Athesi, lacu Benaco (qui certè
benè agit, cum solus Carpiones, regios pisces & producat & alat,) ædibus, superbo Am-
phitheatro, illustribus Templis, terræ quibusque fructibus, acutorum ingeniorum feraci-
tate, & quæ tandem naturali, & medico Viridario Baldo monte, in quo varia, ac pere-
grina plantæ abundè conspiciuntur, præstantissima civitas existit. Hunc itaque ipsum
cum per plures vices unà cū Illustribus, Excellentissimisq; , atque admodum RR. D. Pa-
tre Mauro, & D. Casare, altero quidem fratre, altero filio peracutissimi integerrimique
Iuris consulti D. Fabij de Nichefolis, huiusce civitatis, generis splendore, fortune bonis,

& literis primatibus civibus: D. Nicolao Maronea, Hectore Moscalea pariter Urbis nostrae Medicis clarissimis: D. Hieronymo Calderino cive nostro doctissimo: D. Ioachimo Iungermano Norimbergenſi (ſælicis recordationis) Philoſopho, Medico, & Herbariae ſcultatis peritiſſimo, à quo veluti à ſcientiſſimo Duce plurimum & cognitionis, & artis ſimplicium omnium mihi comparavi: D. Paſcale le Coq. Gallo, D. Iacobo Zuinghero Baſilienſi, & D. Georgio Rentzio Vucimſpergenſi, omnibus Philoſophiae, & Medicinæ doctioribus, atque in plantarum notitia verſatiſſimis: & cum per plures (inquam) vices montem ipſum Baldum peragraſſem, inveſtigando, rimandóque diligenter Valles, Prata, Sylvas, Rubos, Foveas, Cavitates, Rupes, Verticésque omnes præcipientes, atque ſaxoſos; ne quæ iterato ſæpe labore conquiſieram, temporis tractu è memoria effluerent, aut conſeſcerent, ac demum culpa mortis interirent, hæc de maximo hoc Baldo breviter adnotare non ab re fore arbitratus ſum: tum præſertim, cum numeroſiora ſimplicia ipſe quàm alijs hucusque obſervaverim, tum potiſſimum etiam, cum plantas aliquas noviffimè ibi ego adinvenirem, quæ hæctenus nec editæ, nec cognitæ ab aliquo (quod ſciam) unquam fuerint. quas etiam nec parum & utilitatis, & pulchritudinis, herbariae ſupellectili allaturas eſſe mihi perſuadeo.

Memor ergo ſingularis humanitatis tuæ, quam tu mihi aliquando doctiſſimis epiſtolis tuis, ſimplicium alicuius difficultatis enodationem tractantibus declaravi, meque eorum perfectiori ſcientia adauxiſti: optimèque ſciens quantum in plantaria facultate polleas; quandoquidem ſcientiæ tuæ præſtantia cuique ex præclariffimis tuis voluminibus ſatis patet, quibus præ te ſers incomparabilia ſtudia, vigilias, peregrinationesque; ejus comparanda cauſa ſubiſſe: eiſdemque, manifeſtas, te mirabili ordine, & eloquētia ſingulari, non minus ſingula deſcribendo mentis oculis quàm ſuis iconibus referendo oculis corporis ſubiicere. Pulchrè itaque cognosces, te Medicæ materiæ tantum profuiſſe, ipſamque; tibi inſinitè debere, à ratione alienum non eſſe cenſui ut hæc tibi uni dicarem. prout etiam in futurum, ſi quæ occurrerent, me ſacturum polliceor, ut apicem perfectionis tum in cognoscedis, tum in uſurpandis ſimplicibus (ſi fieri poſſit) aſſequi mihi liceat; hoc autem eo libentius feci, quod ad id me (inter ceteros) Perilluſtris, & undequaque Clariffimus, ac omnium ſcientiarum genere inſignis Ioannes Vincentius Pinellus, præcipuus ac ſingularis meus dominus, honorifica ſervitutis meæ erga te ſælix initium eſt cohortatus. Hic Vir præſtantiſſime reperies Iter, Villas, Loca, Situs, Aſpectus, ſeriemque omnem ac nomina herbarum, quæ ſingulis in locis vere exoriuntur. Poſthac verò, ac propediem (ut ſpero) Deo benè annuente, ſingularum ipſius Baldi partium imagines, ac locorum effigies depictas accipies. Quoniam autem nobilitas, & candor animi tui, mihi jampridem perſpectus eſt, quo labores hos meos qualeſcumque amplexari non dedignaberis; pluribus hoc à tua benignitate conſendere ſupervacaneum exiſtimavi. Satis id mihi erit ſi ſignum hoc eſſe meæ perpetuæ erga te obſervantiæ, pro certo habueris. Interim Deum O. M. ut te quàm diutiſſimè incolumm tueatur, rogo. cura ut valeas. Veronæ, Idibus Auguſti, M. D. XCV.

DESCRI-

DESCRIPTIO MONTIS BALDI.

MENSES Vernaes cū jam præterijissent, qui propter montium qualitates in nostri Baldi regionibus, quā in planitiēbus tardiūse sese manifestant, tempus ad iter nostrum faciendum oportunissimum visum est. Itaque circiter Idus Iulij ab Vrbe discessimus Occidentem versus, & egressi statim per amplam agrorū planitiem, absque vitibus, alijsve arboribus cultam progredimur, in qua abundanter conspicitur:

Eryngium montanum, Matthioli: seu vulgare.

Tithymalus Cyparissias Penæ: perperam Etula minor Itolorum, Lobellio.

Spina seu Stella solstitialis, Penæ.

Atractylis multorum: secundū aliquos Cnycus sylvest. Gaza Fusum sylvestrem vocat.

Onopyxus, Guilandini: Carduus vulgaris, Lobel.

Acanthium, Diosc. seu Spina alba sylvest. Fuchsj.

Ornithogalon, Diosc. seu Bulbus Leucanthemus Dodonæi.

Rhamnus tertius, Matthioli: seu Palurus, Penæ: frequentissimus.

Pulegium floribus verticillatis: perperam Calamintha officinarum.

Carlina sylvest. minor, Clusij.

Gallium luteum, frequentissimum.

Verbenaca vulgaris, & Matthioli.

Polygonū minus, Matthioli: à quibusdam Herniaria vocata: ab alijs Herba Turca: Tragus, pro Empetro proponit: Cordus, Millegranam vocat, ab aliquibus, Helleborina Diosc. putata, & Herba Cancrī minor etiam nominatur: ab Italis, Centograna.

Verbascum fœmina, Lobellij, seu Verbascum ramosum candido flore.

Verbascum latius, Dodonæi, prius, Matthioli.

Blattaria, Plinij luteo flore.

Hyoscyamus primus, Matthioli.

Mentastrium vulgare, seu Mentæ sylvest. species.

Plantago aquatica, Herbariorum: nonnulli verò genuinum Alisma; seu Damasconium Diosc. autumant.

Calamintha tertia, seu aquatica, Matthioli.

Et pervenimus ad locum, qui vulgo Clivus dicitur, qui est principiū planitiē cujusdam magnæ, saxosæ, & ut plurimū incultæ, latitudinis circiter octo millium passuum, & lōgitudinis quattuor; Hæc omnino æqualis est, aëre saluberrimo, & pervia in qua quasi in quodam æquore persisteres, & per illud permeares, eminus absque impedimento prospicis hinc inde Villas, & ipsum Baldum, in hac autem deambulando adnotatur:

Sideritis pratensis rubra, Dalechâpij, & Sideritis etiam luteo flore ejusdem conspicitur.

Eruum sativum, Cordi: Pisum Græcorum, Trago: Matthiolus, pro Clymeno pingit.

Camelina siue Theophr. Erysimum, &

Verbenaca recta Fuchsj; siue mas.

Erythrodanum, Græcorum: Rubia tinctorum in Officinis.

Centaurium Collinū, Gesneri, Ioachimo Iungermano: Aphyllâthes quarta, Dodonæi.

Dipsacus sativus, vel Galledragon Xenocratis, Anguillario: seu Spina selectis Theoph. Guilandino.

Dipsacus sylvest. major, Fuchsj:

Ranūculus Hortēsis simplex, seu primus Fuchsj: Ranunc. echinatus sylvestr. tertius, Dodonæi: seu Ranunc. arborum, Lobellij.

Heliotropium supinum Clusij.

Anthemis, seu Chamæmelum.

Buphtalmum Matthioli.

Sideritis prima Matthioli: Pena verò, Marrubiū aquaticū seu palustre facit.

Stachys Dioscor. & Scordotis Plinij, Lobellio: à Trago Marrubium agreste vocatum: at à Matth. Pseudostachys.

Echium Matthioli, floribus rubris.

Item albis floribus.

Echium Loniceri, seu Buglossum vulgare officinarum.

Chamæzizypha, seu Zizypha sylvest. frequentissima.

Echium Fuchsj.

Gnaphalium vulgatissimum.

Ægylops Theophr. seu quartum genus Roboris, Dalechampij.

Hyosiris flore cādido, siue laceæ Pannonicæ species, Clusij.

Sideritis prima Fuchsj: perperā Herba Iudaica Avicennæ, Herbariorum.

Sideritis secunda Matthioli.

Lactuca sylvest. Matthioli: Endivia quarundam officinarum, Penæ.

Diosc. Myagrū Dodonæo: à Matthiolo, Pseudomyagrū dicta, hinc abundanter colitur.

Convolvulus minor spicæ folijs, Lobellij: à quibusdam, Scamonium tenue Plinij, creditur.

Convolvulus secundus, Clusij: Cantabrica

brica Plinij, secundum aliquos: à Dalecham-
pion Volvulus terrestris dictus.
Onosma Matthioli.
Anchusa lutea Dalechampi; frequen-
tissima.
Centaurium parvum Dioscor. à Dodo-
næo Panax heptophyllum Plinij voca-
tum: ab Italis Biondella: Quibusdam
perperam Lymnesium Cordi videtur.
Blattaria flore cæruleo, elegantissima.
Cytisus Tragi: à Lobellio Lagopus altera
pinnato folio dictus.
Cistus annuus alter Lobellij.
Hyacinthi spurij varia genera.
Ampeloprasum frequentissimum.
Lagopyrus Dodonæi; seu Lagopus spi-
catum.
Pulsatilla vulgaris; seu Anemone sylvest.
Fuchsi; Ranunculum decimum Cordus
facit: Lusitanus perperam, Alopecu-
ron vocat.
Betonica passim.
Corinus, Plinij: Cocconelia Theophr.
Clusio: Coggyria Plinij Camerario:
Chrysophyllum Priscorum Lobellij:
fortè Barba Iovis Plinij Gesnero.
Glaux Guilandini: à Belgis Anthyllis le-
guminosa; seu Anthyllis prior Do-
donæi.
Tithymalus platiphyllos Penz: à qui-
busdam Characias vocatur.
Holoetium Matthioli.
Muscipula altera flore muscoso, Penz:
seu Sesamoides magnum Salmanti-
cum quorundam, Clusio: etiam Clu-
sius ipse Lychnidis sylvest. speciem es-
se putat.
Aphyllanthes Anguillaræ: à Pena pro
Bellide cærulea exhibita: Italis Boto-
naria; à MonsPELLIENSIBUS Globu-
laria.
Armerius flos tertius, Dodonæi.

IN hujus dextera parte prope flumen reperitur

Coluthæa Theophrasti: à quibusdam
Cytisus creditus.
Saxifragia alba, seu quarta Matthioli.
Polygonatum Diosc. seu Fraxinella Ita-
lorum: Secacul Gesnero putatur.

IN ejus fluminis opposita parte, copiosè pullulat:

Rhus Obsoniorum, & Coriariorum, vel Sumach: sed tamen sterilis est.

ET cum jam pervenimus ad finem spatiosi hujus agri, ad lævam manum pagum Buxo-
letum relinquimus (ita vocatum ex copioso Buxo ibi sponte nascenti, cujus sylva etiam in
præsentia in fluminis ripa conspicitur) quo in pago inveniuntur plantæ diversæ, videlicet:

Abrotanum mas commune.
Abrotanum inodorum, Penz.
Abrotanum mas, album.
Alyssum, Matthioli: an potius Thlaspi
species? fortasse Alyssum minimum
Clusij.
Borrys, frequentis.
Antirrhinum sylvest. sive Phyteu, Dod.
Chamænerion Gesneri: à quibusdā Del-
phinium Diosc. & Linum filiquotum.

Lagopus, seu pes leporis.

Clinopodium Lacunæ, Penz: idem Pe-
na Acinon facit: Betonica Pauli quo-
rundam; seu Clinopodium primum
Matthioli.

Clinopodium minus, seu Vulgare, Ocy-
mum sylvest. seu Acinos Dodonæi: vel
Pulegium petreum Gesneri: perperam
Calamintha montana, Tragi.

Trifolium cochleatum, seu Medicæ spe-
cies, Penz.

Item Medica spinoso folliculo.

Symphitum petraeum Penz: Consolida
minor à Matthiolo: Brunella altera
Dodonæi:

Item floribus albis.

Oenanthe Fuchsi: Filipendula multo-
rum: & dubitat Pena, an Plinij Molon.

Thalictrum nigrum Cordi: Dodonæus
Thalictrum magnum facit: à quibus-
dam Ruta pratensis, & Saxifragia Gal-
lorum.

Osiris, seu Linaria vulgaris.

Sylibum, seu Leucacantha Loniceri.

Aphyllanthes prima Dalechampi.

Sysirinchion Theophrasti, Cordo: seu
Bulbus esculentus, Lacunæ: Bulbus
sylvest. Fuchsi: à Lobellio, Ornitho-
gallon luteum vocatum, qui etiam dubi-
tat an sit Vomitorius Bulbus.

Lactuca sylvest. vera Dalechampi.

Lactuca sylvest. Fuchsi, & Matthioli, seu
Picris angustifolia Diosc. Penz.

Pecten Veneris Ruellij: aut fortasse (ut
inquit) Anguillara, Scandix Veterum.

Tordylium, Seseli creticum Lobellij.

Nasturtij species, Gesneri: illa quæ à Tra-
go, Fuchsi, & Cordo pro Seriphio
Germanico proposita est: à Pena fortè
Thalictrum Diosc. seu Sophia Chy-
rurgorum: à Dodonæo etiam pro Tha-
lietrio picta.

Flammula altera Dodonæi, seu Clema-
tis recta.

Stratiotes, seu Achilleæ congener Clu-
si; fortè Helyochrisis Italica, Mat-
thioli.

Ladanum segetum Plinij Dalecham-
pio; rubro ac albo flore invenitur.

Aristolochia rotunda genuina; frequen-
tissima.

Itè Clematidis, Penz: perperam aliquæ Of-
ficinarum credunt esse genuinam longam.

Thlaspi parvum Hieracifolium, & Leu-
coion minimum luteum Penz: à Da-
lecham- pio pro Lunaria lutea picta:

Clusius Thlaspi clypeatum vocat, in
suis

suis doctis. Observat. Pannonicis: à quibusdam, Biscutella.

Nepeta, Tragi: Menta Catri, & Cattaria multorum.

Iberis, seu Lepidium Diosc.

Tithymalus verrucosus Dalechampi.

Mox descendimus ad Arthesim, inde senis conjunctis navigijs pendentibus ex longo, crasso, & mobili fune, qui alium similem funem amplectitur, magnis arborum truncis in utraque ripa infixis alligatum, in Pagum transvehimur Septimum dictum, quoddam ab Urbe distet septem millibus passuum, quod magnam voluptatem spectantium oculis ob elegantiam adfert; pergentibus autem per illas semitas reperiuntur hæ plantæ:

Onobrychis Pannonica prima; Clusij:

seu, ut ego dicerem, Cicer Astragaloides.

Heliochrysos sylvest. seu Chrysocome,

Hinc post frugiferos aliquos campos ingredimur in vastum & pariter incultum agrum, parum ab eo dissimilem, de quo in initio itineris ubi adnotantur:

Eupragia, passim.

Linum perpusillū floribus luteis Lobelij.

Item sylvest. Linum floribus albis.

Eupatorium Græcorum, seu Agrimonia.

Erygeron magnum, seu Iacobæa Senecium Lobelij.

Helxine Cissampelos.

Filix mas, frequentiss.

Iris vulgaris.

Anonis lutea Camerarij: Natrux Plinij,

Quorundam: perperam multi Pharmacopœorū pro vero Meliloto utuntur.

Lotus sativa Matthioli.

Ocymoides Matthioli, flore albo.

Percepier Anglorum Penæ.

Saponaria Rec. Cunder Avicennæ Vale-

In quo loco etiam conspiciamus;

Cistus annuus flore guttato, nostrum.

Cistus annuus flore guttato.

Esula minor Tragi.

Polypræmnum Dalechampi: seu Polygoni species.

Origanum sylvest. seu commune in officinis.

Lappa major Matthioli utraque.

Tragi; vel Amaranthi lutei species.

Verbascum III. Matthioli.

Cynoglossum Vulgare.

randi, ex Lobellio.

Conyza Helenitis Cordi: seu Baccharis Monspeliensis Penæ: Matthiolus pro

Conyza majore pingit, uti etiam Dod.

Horminum sylvestre Fuchij.

Millefolium luteum, an Agerati species?

Polygalla Diosc. Dalechapi: seu, Onobrychis Dodonæi: vel caput Gallinaeum Belgarum Penæ.

Sideritis prima Fuchij: Tethrait & herba Iudaica, Herbariorum.

Saxifagon Pauli, & Diosc. Guilandino, & Osteocollum Absyrthi: est Saxifragia communis.

Corruda.

Cicer sylvest. alterum Dalechampi.

ASSURGIT recto furculo tripalmani, quadrato, hirsuto, virescenti; cui prope terram folia multa Olæ effigie, deinde per intervalla ad opposita latera alternato situ bina, ad medium usque, deinde per aliquos ordines terna spectantur, duobus tamen ex his angustioribus, è quibus flores multi, colore & forma Helianthemii. Sed hoc amplius in singulis folijs guttulam sanguineam fortiter, ad instar Pyropi, auro summa arte excepti, tum summitati, tum pediculo longiusculo & capillari calicibus affixi hærent; horum tamen aliqui sine folijs unicum florem in suprema parte obrinentes plantam finiunt. quæ radice unica, exili, lignosa, ac parum fibrata altitur. Floret initio Iulij, sapor, & semina ut in alijs Chamæcistis, provenit in plano Agro altero, sed frequentior in opido Ciani.

Et hæc inveniuntur Pontonum usque: Est autem Pontonum rus amœnum in quo jam dictorum Nicheolarum sunt per ampla prædia, & egregiæ ædes, aptæ ad excipiendos propter varia illarum exculta ornamenta, varij generis suppellectilem, & absolutas commoditates quosvis Illustris. Viros, uti sæpissimè contigit; adjuncta huic nobiliss. domui duo pulcherrima Viridaria, in quibus præter varios ordines frequentissimarum Cupressum, & in-

sertorum

sertorum selectissimorum, diligenter coluntur istæ nobiles plantæ: (inter quas digniores & magis peregrinæ à Præclarissimo Viro Ioanne Vincentio Pinello transmissæ huc sunt.)

- Acanthus aculeatus Lobellij: seu Mon-
 spelliensium Chamæleontha.
 Caucaſon, seu Moly Indicum.
 Althæa flore luteo, aut Theophr. Ibiſcum
 Lobellij: seu Abritilon Avicennæ.
 Sanicula montana Cluſij.
 Aconitum lycoctonum Matthioli.
 Aconitum batrachoides Penæ.
 Napellus Matthioli.
 Napellus Penæ.
 Napellus racemofus.
 Napellus Moyſi Avicennæ, Matthiolo.
 Leucoion creticum pulcherrimum, for-
 tè Leucoion cœruleum Dioſc.
 Tamarindus vel Derelſide Ægyptio-
 rum, Exc^o Prospero Alpino.
 Acacia Ægyptia genuina Antiquorum.
 Stœchas altera Penæ.
 Paliurus Athenæi, seu Nabca Ægyptio-
 rum, Alpino.
 Aquilina quatuor diverſorum colorum
 pleno flore, ſive degener, hoc eſt, ex-
 pers corniculorum inflexorum.
 Item, quatuor diverſorum colorum, ple-
 no flore roſeo, ſive degener.
 Hyppomarathrum.
 Dictamnium creticum.
 Bryonia cretica.
 Hedylarum alterum clypeatum Lobel.
 Thlaſpi clypeatum Penæ.
 Iris bulbosa colore luteo pallesceti. (tior.)
 Iris bulbosa verſicolor anguſtiſol. ſatura-
 Iris bulbosa verſicolor latifol. ſaturatior.
 Iris bulbosa violaceo flore.
 Iris bulbosa flore rubro.
 Iris bulbosa flore rubro elegantior.
 Pſeudonarcifſus pleno flore.
 Pſeudonarcifſus Hiſpanicus minor.
 Mirtilus Germanica.
 Aſter pratensis, seu V. Cluſij.
 Scabiosa Hiſpanica Cluſij: à Fabio Co-
 lumna, Phytœmia Dioſc. credita.
 Lirio-aſphodelus albo flore.
 Anonymos Buxifolia.
 Seſeli Maſſilienſe Dioſc.
 Panax Heracleum Herbariorum.
 Panax Aſclepium Dioſc. Guilandino.
 Aloë utraq.
 Trachelium majus, noſtrum.
 Tragium creticum Bellonij: seu Andro-
 ſemum fruticosum Camerarij: vel
 Ruta hypericoides Dodonæi.
 Iſopyrum Matthioli: seu potius ad Me-
 lanthij ſylveſt. ſpecies referenda.
 Eruca peregrina Cluſij: seu Leucoion
 marinum Patavinum.
 Impatiens Dodonæi.
 Triſolium Alſaltites.
 Viola matronalis, vel Damascena Rec. à
 Fuchſio pro Leucoio albo picta: à qui-
 buſdam Heſperis Plinij credita.
 Centaurium majus genuinum Dioſc.
 Smyrnum Lacunæ.
 Hemerocalles Chalcedonica.
 Digitalis lutea, flore amplo.
 Item purpurea.
 Cytisus Maranthæ.
 Bryonia cretica.
 Peucedanum magnum Italicum Lobellij.
 Hieracium intubaceum flore carneo.
 Verbaſcum quartum Matthioli.
 Draba Dodonæi, seu Dryophonos Plinij,
 ejuſdem: nonnulli verò, Thlaſpi Can-
 diæ umbellatum vocant.
 Myrrhis parva altera Lobellij.
 Superba Auſtriaca Cluſij.
 Cacalia Penæ.
 Leontopetalon, è Creta.
 Tanacetum acutum album Tragi: seu
 Parmica folio Taraconis, Penæ: vel
 Pyrethrum ſylveſt. quorundam.
 Ocymoides arboreum, seu fruticosum
 Camerarij.
 Cardiaca Melica Penæ: seu Moluca
 aſpera.
 Tanacetum non odorum Penæ: seu per-
 peram Sideritis Italarum Lobellio.
 Chamærhododendros alpina, Penæ.
 Corona imperialis, ſimplici ſerie florum.
 Liliū Suſianum Cluſij: quidam Li-
 lium Perſicum vocant.
 Poterion Dioſc. Penæ: à quibuſdā Pim-
 pinella ſpinola.
 Pthora Valdenſium.
 Lychnis Chalcedonica: Scarlatea vulgò.
 Thapſia Matthioli.
 Clu-
 ſij. Ferula Galbanaſera Lobellij.
 Ranunc. polyanthos aureo flore.
 Datura Turcarum Garziz: Solanum ma-
 nicum Columna facit.
 Muſchari Turcarum: Matthiolum exhi-
 bet pro Bulbo Vomitorio.
 Eryſitales, Plinij.
 Ocymoides repens polygonifolio, Penæ.
 Helianthæ flore candido.
 Acorum genuinum Antiquorum: per-
 peram Calamus aromaticus multorum.
 Rhodia radix.
 Siliqua.
 Iaſmynum Cathalonicum.
 Syringa cœrulea Luſitanica Penæ: Lilac
 Turcarum, Matthiolo.
 Arundo Indica, vel Cannacorus quo-
 rundam: à Camerario Gladiolus Indi-
 cus vocatur.
 Cumyrum ſylveſtre primum, Dioſc.
 Calcitrapa candida, & rubra flore duplo.
 Cnicus alter Cluſij,
 Cnicus ſylveſtris primus multorum: Atra-
 ctylis vera Dalechampi.
 Chariophyllata montana major.
 Item Alpina minima noſtra.
 Iacobæa II.
 Item, III. Pannonica Cluſij.
 Caltha seu Calendula, pleno amplo flo-
 re: Clymenum Dioſc. Fabio Colunæ.
 Soldanella

Soldanella alpina Clusij.
 Gramen Parnasi Dodonæi.
 Primula arborescens flore simplici.
 Lygulticum verum Dioscoridis.
 Pulsatilla flore albo.
 Aconitum tertium Diosc.
 Alektorolophus primus alpinus Clusij.
 Nardus Celtica altera Lobellij.

Scorzonera Hispanica.
 Item, V. Pannonica Clusij.
 Ornithogalon spicatum.
 Dentariæ minoris Matthioli, tres ex fo-
 liorum numero varietates.

Item:

Stœbe Capitata Rosmarini folio nostra,
 cujus Iconis descriptio sequitur.

Stœbe Capitata Rosmarini folio.

EX albicante radice lignosa, & aliquan-
 tulum fibrosa, varij efferuntur caules
 teretes, modo coronariæ Lybanothis,
 trium circiter cubitorum, quadam canitie
 aspersi, profert folia uti ipsa Lybanothis, sed
 longiora multo, & acuminata magis, quæ
 paululum flaccida facta, ita sese coarctant,
 ut omnino appareant Pinastrî folia; quæque
 supernè subvirescunt, infernè albicant, cum
 quadam lanugine, uti & cauliculi: in ramu-
 lorum fastigijs edit capitula quæadmodum
 Stœbe Salmantica prima Clusij; quasi ma-
 gnitudinis Centaurij majoris, cui etiam
 flos simillimus est, nisi quodd magis purpura-
 scit: semen retinet Cnici, sed nigricans;
 perennis est planta. Hanc sub nomine Cha-
 mæpiperis mihi misit D. Antonius Berthio-
 lus Ducis Mantuæ Pharmacopæus peritissi-
 mus, observatorque insignis, ut ipsi de hac
 sententiam meam dicerem: ego verò ratio-
 nes nullas cur ipsa ita vocari deberet intel-
 ligens, imò cum viderem Rosmarinum in
 folijs æmulari, ac Stœbis formam obtinere,
 atque temperamentum, (cum adstringens
 & exsiccans gustu sentiatur,) non esse præ-
 ter rationem arbitratus sum, nomine Stœ-
 bis Capitatæ Rosmarini folio eam insigniri,
 donec verius aliquod inventum sit, cui me
 subscribere non recusabo.

Trafi nostrum, vel esculentus Cyperus:
 Dulcichinū, à Guilandino vocatum:
 à Dodonæo pro Cypero dulci propo-
 situm: Fabius Columna Neapolita-
 nus, Malinathallam Theoph. esse au-
 tumat, uti etiam Anthalium Plinij, fa-
 cit. Hæc planta propriè Veronensis
 est, nullibi enim in tota Europa, præ-
 terquā apud nos sponte nascitur. Pro-
 venit verò copiosissimè prope Urbem
 ad meridiem, in qua itidem parte sur-
 gunt hæ, quæ hîc descriptæ sunt:

RURSVM traicimus flumen hîc præsertim rapidissimum, & aliqua in parte vortico-
 sum vel flexuosum, antedictis annexis anfractis, & sic incedendo relinqui mus dextrorsum
 Athesim, & Arcem illam ratione loci inexpugnabilem, sitam in faucibus montium, nobis
 appellatam *la Chiufa*; nam cum olim montis soliditate integri tutissimo lapidosq; pariete
 Athesis clauderetur, atque aliò, non autem Veronam perflueret, mons hominum arte, ma-
 nūque apertus fuit, parte illa quæ alveo recta opponitur integra relicta, quam ita violenter
 ipsæ aquæ labentes feriunt, & ab objice montis rejectæ tanto impetu relabuntur, ut rates,
 quibus merces utriusque Germaniæ advehuntur Venetias, Veronam, & alias in civitates,
 quandoque omnino ibi submergantur, semper tamen pars anterior in altum per ipsum
 montem ascendat, posterior autem aquis immergatur; quo fit ut in ea parte morantes
 cum aliorum risu, nec sine suo periculo ad genua usque madescant: conversum interim
 flumen ad dexteram ablabitur, ac denuo reconversum, tortuosè angulosèque ipsum per-
 vium, ac arte factum os ingreditur, ac sine impedimento perlabitur: Per hanc Arcem per-
 petuo

Chelydonium sylvest. Cordi: seu Caltha
 palustris, Gesneri: Matthiolus pro Fat-
 fugio pingit.

Phalangium Crætæ Salonensis Penæ: seu,
 Pseudoasphodelus, vel Asphodelus
 minor Dodonæi. & Asphodelus III.
 Clusij.

Lotus tetragonolobus Camerarij. Vbi
 etiam abundanter conspicitur,

Oleaster Germanicus, Cordi: seu (ut
 multi existimant) Rhamnus primus
 Dioscoridis.

petuo praesidio Serenis. Senatus Veneti custodiram, & per callem hunc montibus adhaerentem partim arte, partim natura extructum, iter fit in ipsam Germaniam: in via ista invenitur:

Psyllium, frequentissimum.

Ægyptops Penæ: & prima Matthioli.

Alcea vulgaris.

Alcea Veneta Tragi: Alcea peregrina solsequa Penæ: secundum aliquos Vesicaria Cordi: à Matthiolo pro Hypocoo exhibit.

Bryonia.

Phyteuma Dalechampi frequentiss.

Chamædrys, frequentiss.

Perfoliata rubra, quorundam, Gesnero: Tamecnemum Cordi: Vaccaria Dodonæi.

Dorycnium Rondelletij, Penæ.

Tribulus sylvest. Dalechampi.

Terebinthus, frequentissimus.

Mahaleb Gesneri, & Matthioli.

Leucoion sylvest. Pannonicum Clusij.

Lycium Italicum, Matthioli: an insectoria Spina altera Clusij?

Lolium Fuchsj: Gittago Tragi: Nigellastrum Dodonæi: à quibusdā Pleuromelanthium, & Lychnoides segetū.

Clematis altera Matthioli.

Campanula arvensis minima, Dodonæi; quam ipse olim pro vera Onotrichide exhibebat.

Gladiolus vulgaris.

Galega, seu Ruta Capraria: à Clarissimo Philosopho ac celeberrimo Medico, Hieronymo Fracastorio Onotrichis dicta: à quibusdā Italis, Lavanese.

Trio, seu Erysimum.

Lycopsis Loniceri: sylvest. Buglossi congener.

Vulvaria Tragi: Cervicaria, & Trachelion multorum: à quibusdā Archangelica.

Rheseda Plinij secundum aliquos: dubitat an Cantabrica Plinij Penæ: ab Italis, Eruca peregrina vocata.

Dentellaria Gesneri: Dodonæus, Erygeron quartum facit: Penæ, pro minima Conyza exhibet: Matthiolus pro minore Conyza pingit; & Phyllium, à Cordo.

Veronica fœmina Fuchsj, & Matthioli: Penæ verò pro vera Elatine Dioscorid. pingit.

Lamium Plinij, seu iners, ac mortua Vrtica.

Lamium Penæ: perperam à Matthiolo pro Galeopsi Herbariorum picta, ut Lacuna affirmat.

Perfoliata Dodonæi.

POSTEA verò ingredimur Pagum Caprinum, nobilem, multum feracem, pluribus fontibus scatentem, & nobilibus habitationibus exornatum. Hic observantur:

Asplenium Diosc. Cetrach Arabum.

Polytrichum, utrumque.

Phyllitis Dioscoridis.

Hydropiper Dioscor. seu Perficaria non

Drypis Dalechampi.

Drypis Loniceri.

Fraxinus.

Populus Lybica, Nigra, & Leuca.

Rubus.

Prunum sylvestre ex quo fit Acatia vulgaris.

Ligustrum vulgare: à nonnullis Cyprus vocatur: sive Phillyrea à Dodonæo.

Phalangium ramosum Lobellij.

Fusanum nostrum: Evonymus Theophr. Lobellio: Tragus pro Carpine Theophr. proponit: Cordus verò Anonymon vocat.

Lotus arbor Diosc. à nostris autem Perlaro vocatur.

Fruentone nostrum; seu Theophrasti Erysimum Penæ: vel Ocymum Veterum Tragi: à quibusdā Lampasana vocatum, hic copiosissime colitur.

Melampyrum Theophr. Cordo, Trago, & Dodonæo; seu Vaccinum Triticum: à Clusio Parietaria sylvest. Pannonica tertia: Alopecuros Plinij Lobellio: & Stelephuros Plinij, quibusdā.

Telephium Diosc. Anguillario, & Guilandino: Scorpioides Matthioli: seu, Telephium Crateuæ, Lobellio.

Brassica campestris Clusij: & Perfoliata filiquosa Anglorum.

Caryophyllata vulgaris, an (utinquit Penæ) Geum Plinij: à quibusdā Chrysogonum Diosc.

Rapunculus sylvest. cœruleo flore; seu sylvest. Tragi: Dodonæus Rapum sylvestre facit.

Ocymastrum Fuchsj: Ocymum sylvest. seu Acinos Dodonæi: à Penæ, pro Clynopodio vulgari odore Pulegij exhibitum: Tragus Calamintham montanam facit, sed male; nam Calamintha montana vera ab ista diversissima est, ut infra adnotabimus.

Lappa agrestis Tragi: à Penæ, Caucalis albo flore vocata: Aster Diosc. Penæ: alter Matthiolo: Bubonium Galeni, Dodonæo.

Aster primus Matthioli; seu Amellus Virgilij.

Calcitrapa Cordi:

Chamæmelum Eranthemum, Fuchsj:

Consolida regalis, quorundam.

Ruta Canina Rec. an tertia Scrophularia Dodonæi?

Galium floribus albis.

mitifolia: perperam Crataegonum Cordi, aliqui vocant.

Hydropiper Ruellij; seu, Hepatorium Cannabinum vulgò, perperam Hepatorium

patorium Avicennæ creditum.
 Hydropiper alterum Herbariorum, Dalechampia: à quibusdam Chrysanthemum.
 Androsæmum Matthioli, Penæ, & Lobellij.
 Ascyrum Matthioli, & multorum.
 Lyfimachia altera Matthioli: seu (ut Pena inquit) Lyfimachia purpurea, an verò Pliniana?
 Nummularia Recentiorum: an (ut inquit ipse Pena) Erethedanū Theoph. à Cæsalpino Borissà dicta.
 Artemisia major, seu vulgaris.
 Centauroides vel Lymnesium Cordi: fortè (ut inquit Anguillara) Papaver spumeū: Gratiola, & Gratiadei vulgò.
 Anagallis utraque, terrestris, ac aquatica.
 Symphitum maius, floribus albis, & purpureis.
 Solanum Halicacabum Diosc.
 Hederæ terrestris Matthioli.
 Hermodactylus, sive Colchicum nō venenatum Officinarum: quorundam Narcissus Virgilij.
 Symphitum medium, & minus.
 Ophyoglossum, Fuchsj; seu Enophyllon: à Cordo lingua Vulneraria: Ligulacum Plinij Gesnerus autumat: à quibusdam Ceratia Plinij, Luciola etiam, ac Argentina nuncupata.
 Genistella infectoria vulgarissima: an (ut Pena inquit) Lutea Plinij: à Trago perperam pro Ferula proposita.
 Potentilla minor, seu Argemone quorundam.
 Vitis sylvest. Matthioli: an (ut idem Pena inquit) Melorton Theoph. seu Cyclaminus altera à Dodonæo: Siliquastrum Plinij Guilandino: à quibusdā Circea, & Dulcisamara vocatur.
 Chrysanthemum Damocratis Fuchsj: Ranunculus verticillatus Apulleij.
 Persicaria pusilla Lobellij.
 Cirsium Matthioli.
 Centaurium luteū vel Citrium, Mesues.
 Vrtica Heraclea Tragi: falsò Scorodonia Cordi à quibusdam credita, nam Scorodonia ab ipso Cordo exhibitæ alia planta non est quàm Salvia sylvest. Tragi, & Sphacelus Dodonæi.
 Dryopteris, frequentissima.
 Cassuta Plinij: Linodesmum Gesneri: vel Cuscuta vulgò: quidam, Orobanchen vocant.
 Oxyacantha Fuchsj: perperam Berberis multorum.
 Oxyacantha Diosc. & Matthioli, est Berberis genuina Arabum: à Trago Cynosbatus: à Cordo, Sorbus aculeata: Spina Appendix Plinij, à Gesnero.
 Siliquia sylvestris Clusij: an (ut Pena inquit) Cercis Theophrasti: est illa commentitia Acacia prima, à Matthiolo picta.

Condrilla major, Dodonæi, & Loniceri, seu Apate Dalechampiij.
 Periclymenum Dioscoridis.
 Periclymenum rectum alterum Clusij.
 Periclymenum non perfoliatum alterum, Lobellij.
 Xanthium, seu Strumaria.
 Caulalis Matthioli.
 Tussilago seu Bechion, vel Farfara.
 Equiseti variæ species.
 Phu parvum, seu palustre.
 Acer Montepessulanum.
 Erica major floribus purpurascens, Lobellij: seu Erica altera Clusij.
 Gramen hirsutum, fortè Gramen Leucanthemum Dalechampiij: à quibusdam Combretum Plinij dictum.
 Circea Luteriana.
 Orvala tertia Dodonæi: seu Colus Iovis, vel Galeopsis lutea, seu Horminum sylvest. quorundam.
 Colutea Scorpioides.
 Cytisus Hispanicus alter, Clusij.
 Item quartus, ejusdem.
 Cytisus alter, Penæ.
 Cytisus albus sylvest. Cordi: an Cytisus, Gesneri?
 Valeriana rubra Dodonæi; & Ocymastrum Valerianthon: an (ut inquit Lobellius) Códurdum, Plinij: fortè Narcissus Virgilij & Columellæ: Strution ab Excell^{mo} Aldroando: & à quibusdā Ben rubrum creditum.
 Aria Theophrasti, Dalechampiij.
 Phyteuma Matthioli: à Pena Campanula persicifolia, vel quæ Iasone à Theophr. credita.
 Viburnū Matthioli; seu Lantana vulgò.
 Daphnoides, seu Laureola.
 Digitalis Lutea parva.
 Iacea montana Narbonensis, Lobellio.
 Anemone tenuifolia Cordi: Eranthemum Gesneri, & Dodonæi: Matthioli, Adonis florem nuncupat: Lobellius φλδξ, id est, Phlox Theophrasti, autumat.
 Orobis Venetus primus, & alter, Clusij; seu purpureo, & albo flore.
 Galeopsis Dioscoridis, cujus radices quia albo Helleboro persimiles sunt, hætenus pro ipso Helleboro in Officinis perperam exhibitæ sunt. hujus effigies à nullo certiùs relata est, quàm ab Excellentissimo Camerario, in Epitome Matthioli.
 Genistella aculeata; fortè Vlex Plinij, Penæ.
 Pneumonanthe Cordi: Gentianæ minoris species, Penæ: à Dodonæo, Viola Calathiana dicta.
 Geranium Bathrachoides Dodonæi: vel Gratiadei Germanorum, Lobel.
 Geranium Hemathodes; seu Gruciale supinum Lobellij.
 Chamæcistus m. Pann. Clusij.
 Hyssopus

Hyssopus Officinarius, vel potius *Thymbra* species.
Anonymos linifolio Clusij.
Clematis tertia Matthioli: seu *Vitis* sylvest. *Dalechampia*.
Ocymoides repens polygonifolio, *Penæ*.
Iuniperus minor, seu vulgaris.
Taxus: *Milos* Theoph. *Penæ*, seu *σμίλος*, vel *σμίλας*, Diosc. & Galeni.
Leucacantha Monspeliensium, *Dalechampia*.
Afarum; perperam *Baccara* multorum.
Polygala Matthioli, non Diosc. *Altragaloidem*, Lobellius facit: an potius ad *Loti* species referenda est?
Lotus sylvest. *Anguillaræ*, & Matthioli: seu *Trifolium Asphaltheum*, *Fuchsj*, vel odoratum *Trifolium*, seu sativa *Lotus* *Dodonæi*: an *Mel frugum* Theophr. ut *Penæ* inquit?
Calamintha montana; & altera *Calamintha*, Matthioli.
Lampfana *Dodonæi*.
Clymenum Plinij quorundam: *Dodonæus*, *Androsæmum* facit: vel alterum *Androsæmum* *Fuchsj*.

Locys *Coronæ*, est in angustijs duorum montium, qui constant ex solido saxo, semimilliaris altitudinis, adamussim perpendiculariter recti, ac aspectu horribiles, supra medium sinistri quorum exporrecta est magna saxosa portio, hortulum pèsilem repræsentans, inaccessibilis, nisi per funem ab altitudine superiori demittaris: aut via hominum industria parata, aspera, & difficili circa latus dexteri montis descendendo, ex hoc ad sinistram transcas per ligneum pontem, valida *Tilia* fœminæ arbore bifurcata fultum, quæ *Tilia* adeo magna (divinum profectò) ex vivo saxo exoritur, ac alimento à simplici lapide suggesto nutritur, augetur ac germinat, pandens ita nobiles illos duos ramos, ut ponti viride tegumentum parer; hinc per arctam semitam in montis latere gradatim excisam, & unica personæ deservientem scanditur ad naturale podium, ubi perpulchrum, neque parvum Templum *Deiparæ*, semper *Virgini* gloriæ erectum est, cunctis non solum vicinis pagis, sed etiam remotioribus oppidis, & urbibus venerandum, ad quod præsertim decimo octavo Kal. & sexto Idus Septembris turbæ hominum copiosissimæ confluunt; quod ab Heremita quodam venerabiliter custoditur, quare ab aliquo etiam probo viro solitudinis cupido huiusmodi apta contemplationi loca initium sumpsisse credibile est: hinc Omnipotenti Deo mentis elevatione aguntur gratiæ, atque divinæ clementiæ beataque *Virgini* locorum indagatores semetipsos commendant, subinde bene cultus hortulus religiosi hominis invisitur: jam verò cum superius denuò reditum est, in initio descensus consistendo, deorsum prospicientibus sese offert admodum amœna Vallecule Brentini, agris vitiferis, & optimè cultis insignita, qui rapido, flexuosissimoque *Athesi* summa cum voluptate secari conspiciuntur: in hoc admirabili *Coronæ* situ hæ plantæ virescunt:

Corydalis Galeni *Anguillario*: seu *Fumaria* tertia Matthioli: *Splith*, vel montana *Corydalis* quibusdam: an (ut Lobellius inquit) *Phragmites* Aetij?
Scorzonera latifolia, seu *Hispanica*; erimistantum saxorum erumpens.
Crocodilium *Fuchsj*: à Gesnero, *Echinopus* vocatum: à Córdo, *Carduus* *Sphærocephalus*: à Trago, pro vero *Chamæleone* pictum: *Penæ* verò, *Ritro* seu *Rutro* Theophr. autumat: *Dodonæus*, pro *Spina peregrina* pinxit: *Spina alba* quorundam: seu *Sphærocephalus* annuus, *Camerarij*.
Fabaria, seu *Faba inversa*, vel *Crassula*: à Trago, pro *Scrophularia* exhibitæ: ut inquit *Penæ*, quam *Telephium* *Graz-*

Chærephyllum, vel *Chærephyllon* *Columellæ*, *Dodonæo*: à Manardo, *Mirrhys* credita: *Orcoselinum* *Anguillaræ*: & *Cerefolium*, & *Gingidium* multorum.

Marrubium agreste, *Tragi*: seu *Stachys* Diosc. (ut *Penæ* inquit) & *Scordotis*, Plinij.

Herba sacra quorundam *Dalechambio*: seu *Mellissophyllum* *Tragi*, & *Cordi*: à quibusdam perperam *Mellissophyllum* *Fuchsj* putata; nam (ut mihi videtur) *Mellissoph.* *Fuchsj*, est ipsa montana *Calamintha*, *Penæ*.

Sphondilium Rec. seu *Acanthus* Germanica.

Cicuta.

Serpillum, utrumque.

Polium alterum Matthioli: à quibusdam *Iva* mœscata.

Anonymos flore *Coluteæ*, *Clusij*, sive prior.

Castanea; atque *Carpini* frequentis.

Et hæ plantæ, usque dum ascendendo pervenimus ad coronam.

corum ipse putat.
Saxifragia magna Italorum; frequentiss. ex scissuris pullulat.

Polemonia petraea Gesneri, *Ioachimo* *Iungermanno*.

Fistularia petraea, seu *Alectorolophos* tertia alpina *Clusij*.

Hyssopus montana.

Parietaria sylvestr. prima: & *Pannonicæ* Item sylvest. altera, *Clusij*.

Saxifragia Bavarica, & *longer-*

Saxifragia hircina elegantissima *Maoni*.

Epimedium *Penæ*, & *Dodonæi*: *Lunaria*

media secundum aliquos.

Euphrasia altera, *Lobel.* & *Dodonæi*.

Cannabis sylvestr. prima *Lobel.*

Conyza minor, & media, Matthioli.

Campanu-

Campanula Elzophyllos, Iungermanni.
Sedum magnum pallido flore.
Phalangium ramosum, jam dictum.
Colutea Scorpioides, frequentissima.
Galeopsis aquatica, verticillatis floribus.

Tanacetum non odorum Penæ; frequentissimum.
Androsæmum Matthioli: frequentiss. &
Trachelium petræum majus nostrum,
etiam hîc pullulat, cujus Icon hîc proponitur.

Trachelium majus petræum.

A Radice lignosa, & rugosa, colore pallido purpurascente exeunt cauliculi multi striati, subhirsuti, cubitales, & cum rubore virides; qui inordinate emittunt folia oblonga, crenata, nigricantia, sua pariter hirsutie communita, parte prona potissimum, ubi etiam albicant, & Salviæ folia referunt, magis tamen angusta, & mucronata; inter quæ parvula quædam foliola prodeunt: in summo caule sunt flores multi acervatim congesti, quæadmodum in umbellata Cervicaria Penæ; & inferius ex eodem globuli quidam, at minori numero, & inferius magis inter caulem, & folia, alij, & adhuc pauciores; formam repræsentant illorum jam dictæ Cerviciariæ, sed minores, albi, & in quinque, & quandoque septem mucronatas scissuras divisi; è quorum centro multa exeunt stamina sublutea, quorum unum modo Proboscidis egreditur, versus cacumen satis crassum, quod dum maturatur, bifurcatum & aduncatum evadit. decedente Augusto florens conspicitur, atque talis per plures dies conservatur, unde hæcenus semen minimè observari potuit; inter rimas illorum asperimorum lapidum Baldi, solum circa Coronæ Templum pullulat. Trachelium hoc non acre, non amarum, sed tantum adstringens esse sensu dignoscitur, multoque magis ipsa Cervicaria.

Hic contiguae aliquæ domus sunt quorundam hominum urbanorum qui Cruciatii vocantur, in quibus hospitia non incommoda pro locorum ratione haberi possunt: Hinc discedimus ad Vallem frigidam, & primò transimus per quædam prata, vulgò Prata Bazarria dicta: deinde ad Basianam, & Imen, quæ sunt Vallecule Meridiem spectantes, admodum herbosæ, in quibus greges pecudum, & armentorum pascuntur, eo præsertim temporis initio, cum in montes tendunt; atque etiam, cum ineunte frigore ab altioribus descendunt; & hoc ne quid à frigoris subita mutatione animalia patiantur: Quæ Valles multis caudicibus, Acerum: Ariarum Theoph. Viburnorum, Corylorum, Fagorû, & pullulantium Quercuum abundant, inter quas frequentissima germinat;

Montana Calamintha vera Antiquorum, à Pena, & Lobellio celebrata; sive Mellissophylon verum Fuchsij.

Hic etiam virescunt plantæ hæ:

Bistorta major vulgarissima: à Gesnero
Limonium: à quibusdam, Britannica existimata.

Caltha alpina Gesneri: Plantago alpina ab alijs: an Celtica nardus altera Penæ? & Rondelletij? fortè Chrysanthemum Dodonæi: & Doronicum quartum Clusij.

Chamæleon albus Dioscor. Helxine Plinij, Anguillarij: Sylibus Gesneri; & Carlina vulgo.

Martagonis, seu purpurei Lilij, variae species.

Hyacinthus Germanicus liliflorus, &
Hyacinthus bifolius Theoph. Penæ.

Asphodelus albus major, frequentiss.
Verbascum Tragi: Cyanus major Lobellij.

Cyanus supinus Lobellij.

Cirsium Pannonicum primum Clusij.

Orobanchæ, variae.

Panax Heracleum Recentiorum.

Myrrhis altera parva Penæ: perperam Daucoides Cordi, Lobellio: quidam pro vero Sefeli; alij pro Ligustico genuino in pharmacis ponunt.

Alectorolophos, Plinij, seu Crista galli: ab aliquibus Alliaria dicta.
Cirsium Anglicum Penæ.
Asclepias flore albo, frequentiss.
Heliochrysos sylvestris Tragi: vel Chry-

socome Germanica, Lobellij: à Matthiolo Pseudoleontopodium dicta.
Onopordon Plinij Dalechampia: fortè Carduus Ericephalus Clusij: à quibusdam Corona fratrum.

Et sic pervenimus in nobilissimam, ac omni laude dignam frigidam Vallem, ortui solari expositam. hic sunt planities non parvæ herbis abundantes, quibus à Maio, usque ad Septembrem mentem animalia copiosa nutriuntur; hic ad sunt cavitates quædam, in quarum duabus pluviales aquæ conservantur, in tertia autem salientes aquæ perpetuò scaturiunt: his armenta pro potu utuntur. In eisdem copiosè luxuriat,

Potamogetum, seu fontalis: perperam Malabathrum Lusitani.

Hic sunt humiles, & pastorales casæ, seu Tuguria ex viminibus contexta, flantibus ventis pervia, paleis cooperta (Baito) ab Incolis dicta, sub quæ lac deferretur atque asservatur, & sub his, & ab imbribus pastores ipsi sese tuentur: in ista planitie frequentissima est,

Alchimilla, seu Stellaria multorum, seu Leontopodium Brunfelsij: Drosium à Cordo nuncupatum.
Soldanella montana Clusij, passim.
Britanica Fracastorij: an potius Hormini sylvest. species?
Veronica supina, Lobellij.
Carduus Condryloides Dalechampi.
Hyerobotanæ mas, & femina, Dodonæi.
Bellis cærulea magna.
Helleborus albus, floribus pallescentib.

Primula veris prior, & altera, Matthioli: à Fabio Columna Neapolitano, Alisma sylvarum, & pratorum, vocatur.
Polygala, Tragi, & Dodonæi: seu Onobrychis, Diosc. Lobellio.
Item floribus luteis, ab Excellentiss. Iacobo Zuinghero inventa.
Aconitum Lycoctonum vi. Clusij.
Lotus encaphyllos Dalechampi: multi ex nostris pharmacopæis, pro vero Meliloto utuntur.

Quibus perspectis aggredimur ascensum, (& difficilem sanè, licet talis non videatur) ad scopulorum latus, atque simul hæc simplicia à nobis collecta,

Loti, variae species.
Helleborus albus floribus atrorubentibus.
Aconita varia.
Pilosella floribus rubris.
Gramen parnassi, vel Lilijconvallij species Dodonæi: aut Monophyllum multorum: Cyclaminus altera Diosc. seu

unico folio Dalechampi: non rectè Lobellius Gramen parnassi Cordi facit; nam (ut ipse Cordus scribit) ignorari affirmat.
Bethonica alpina albo flore.
Juniperi species minima; fortè Juniperus supina Clusij.

Et cum jam ad eum locum perventum est, vulgò Saxa Vallis Frigidæ appellatum, quæ ardua, prærupta, ac alicubi valde discissa sunt, laborandum est in ingenti selectarum plantarum copia, quæ hic amœnissimè vivunt, atque virescunt, siquidem observantur:

Crocodilium Monspellicensium Dalechampi.
Echium montanum Dalechampi: seu ut ego dicerem, Cervicaria montana Thirsoides, seu Trachelium Alopecuroides.
Scabiosa montana omnium minima Penæ.
Lonchitis aspera major, Ghini, & Matthioli.
Centaurium majus alterum Clusij: à quibusdam (falsò) Centaurium majus Dioscor. creditum; & Rheubaldensis quorundam: hic frequentissimum.
Veronica mas Fuchsij, & Dodonæi: Lobellius, Bethonicam Pauli facit.
Veronica Dalechampi.
Veronica recta minima, Lobellij.
Leontopodium, Loniceri: an Myosotis?
Allij montani 1111. species duæ, Clusij.
Serratula Rec. frequentiss.
Carduus pratensis, Tragi: seu Acanthus sylvest. Lugdunensium.

Carduus Aræophyllos Dalechampi.
Chamæleon verus Tragi: Tetralix spinosa Lugdunensium.
Viola Martia surrectis cauliculis Penæ: à quibusdam Viola arborea.
Martagon, seu Lilium montanum Italorū: vel Hyacinthus Poëtarum Tragi: seu Asphodellus fœmina, Fuchsij: à Dodonæo, Lilium sylvest. vocatum.
Polygonatum latifolium.
Item minus, multorum; seu angustifolium: à Mutono, Chamædaphne Dioscoridis creditum.
Bellis maxima flore Anthemidis: sive Bellis major Lobellij.
Antiphthora, frequentissima.
Napellus verus cæruleus, Penæ.
Napellus vulgaris, seu Lycoctonum sativum Ericarpum, Cordi.
Iacea nigra, Dodonæi.
Panax Chironium Tragi: seu Isophyllum Cordi, vel Bupleurum alterum latifolium, Lobellij.

Bupleurum

Bupleurum Penæ; seu angustifolium.

Alter luteus, seu Oculus Christi major
- Dalechampi.

Achillea sideritis Matthioli.

Iacobeæ altera Pannonica Clusij.

Draba Penæ.

Hypoglossum multorum: Fabius Co-
lumna; Radicem Idæam facit.

Lunaria Magorum Arabum Penæ: seu
Oxalis scutiformis, vel saxatilis.

Onagra Rec. an potius Lyfimachia sili-
quosa species? quibusdam Chamæ-
meris Gesneri putatur.

Digitalis prima, Tragi; seu amplo flore:
Dalechampus Verbasci specie facit.

Pseudoasphodellus Pann. Clusij.

Dauci alterum genus Fuchsj: à Lobel-
lio, Lybanothis Theophr. vocata.

Daucitertia species Fuchsj: seu Lyba-

Clematis Crutiata alpina.

Sedum Petrzum montanum, Penæ: fortè Phyllum Arrhenogonum primum Dale-
champi.

Campanula minor rotundifolia, Lobel
frequentissima.

Auricula Vrsi Matthioli: Britanica, seu
Arthritica, Anguillaræ: Lunaria Ar-
thritica à Gesnero: à Fabio Columna,

Indidem præterea mirabiliter, ac elegantissimè exsurgunt plantæ hæ nostræ, Icones
quarum, & descriptiones, sunt quæ sequuntur:

nothis altera Dodonæi: & minor Lo-
bellij.

Gelcopsis Cortusi: Scrophulariæ conge-
ner est.

Linum sylvest. Pann. alterum Clusij; vel
Cistoydes Linum.

Lychnis quarta Clusij.

Flamula. & Clematis recta.

Trachelium majus, & minus Fuchsj.

Scorzonera v. Pannonica Clusij.

Succisa Fuchsj; seu Morsus Diaboli.

Ornithopodium Dodonæi.

Condrilla cœrulea flore pulcherrimo;
seu Sonchus lævis primus Clusij.

Passerina Linariæ folio, Lob. seu Chry-
socomæ altera, Mutoni.

Galega montana, Dalechampi.

Vbi etiam;

Clematis Crutiata alpina nostra, inven-
tur; euj? effigies ac descriptio sequitur:

A Sarmentosa radice egerminant mul-
ti caules vitignei, magis subriles quàm
in alijs Clematidibus; lignosi, angulares,
lenti, & tricubitales; è quibus furculi multi
adhuc magis subriles quatuor digitorum
altitudinis, qui æqualiter bipartiti ad latera
dividuntur, singuliq; obtinent tria folia iu-
sto intervallo divisa, & pediculo brevissimo
adnexa, forma mircea, tamen majora, satis
profundè per ambitum secta, nervosa, ru-
gosa, inæqualis magnitudinis, nigroque vi-
rentia: est illi flos Crucem representans, fo-
lijs mucronatis, lanuginosis, cœruleis albi-
cantibus, cujus medium acervulo quodam
extremulis foliolis (uti in Rosa Alexandri-
na apparet,) decoratur. Est sarmentosa, &
perenni radice. Oritur in altioribus Baldi
rupibus, quibus Eurus dominatur. Bruma
arescunt folia. Planta aliquantulum acri sa-
pore: radices verò insipidæ existunt.

Ex simplicibus cotibus egerminant:

Phyllum Arrhenogonum majus Dalech.

Nardus Celtica, frequentissima.

Daucus primus, Dioscor. seu Creticus vo-
catus.

Saxifragia major, frequentissima.

Vmbilicus Veneris alter, frequentissimus.

Rapunculus major latifolius, seu Alopecu-
ros Theoph. Dodonæo.

Rapunculus montanus angustifolius.

pro genuino Alismate proponitur.

Aizoon montanum Dalechampi. &

Cneorum aliud Theophr. Matthioli, in
postrema Commentariorum Latino-
rum editione.

Trachelium petraeum minus.

Veronica petraea semper virens.

planta. acerbi, & austeri saporis esse gustu percipitur.

IN ipsius Baldi altioribus summitatibus, cuiusvis alius plantæ, à Trachelio petraeo minori, sterilissimis, inter præcipientes illas cotes ab eisdem veluti cadentibus pendens, germinat Trachelium istud, lignosa, pallida, ac valde rugosa radice, sesquipalmari, à qua folia numerosa pediculis quatuor vel ad summum quinque digitos transversos altis nixa, Cymbalariae folia ut plurimum æmulantia, non ita crassa, sed nervosiora, & profundius laciniata, atque in viridi colore nigricantia, & ex qua separatim cauliculi multi, tennes, læves, nigrovirentes prædictæ altitudinis, cum folijs aliquot substantia cum superioribus, quorum aliquando unum non longo pediculo circa medium caulem emicat, reliqua florem semper circumvolvunt, sed hæc angustiora, & magis laciniata prioribus existunt; inter quæ umbellæ vice flores calycibus brevissimo pediculo contenti prodeunt in nigro purpurascente cærulei, Chymicæ cucurbitæ vitreæ simillimi, quinque incisuras obtinentes in medio corporis tumore, quæ neque ad collum perveniunt, nec totum corpus ad calycem usque discindunt: in cuius medio multa filamenta nutriuntur, quorum unicum illius longitudinis est, ut aliquantulum crassum collum, multum egrediatur, & quod maturitate bifurcatum fit: Floret tempore majoris Trachelij nostri: semen nondum conspeximus: perennis, & alstringens est planta.

Item:

Veronica petraea semper virens.

EX scissuris simplicis & omnino nudi saxi Baldi, hæc nascitur, quinque, sex, vel pluribus etiam caulibus rotundis, non ramosis, altitudinis sesquipalmaris, è quibus foliola bina exeunt, (licet aliqua magna reperiuntur) æquali ordine disposita, uti Chamædrys, tamen non sic profunde incisa, admodum crassa, splendida, supernè virentia & lanugine quadam donata, infernè verò albicantia: fert in summitate multos flores ad instar spicæ, quaternis, quinis, & septenis folijs cæruleo colore, aliquantulum albicantibus; quibus cadentibus relinquitur calyx, in quo semen continetur, ut in alijs Veronicis fit. Habet radices parvas fibrosas ac nigricantes, quæ ita saxi illis horridis paucissima commixta terra includuntur, & adherescunt, ut difficilimè etiam lignibus evelli possint. Floret initio Iulij, & circa finem maturatur semen. Semper virens est, & elegantissima pulcherrimæque

Item:

Veronica minor alpina, Serpilli folio.

Item:

Veronica Serpillifolia omnium minima.

VERONICA minima folio Serpilli, oritur in altioribus summitatibus Baldi, Orientem versus, multis ramusculis furculosis, rotundis & lævibus; altitudinis ad summum unius cum dimidio palmi: fert folia Serpilli modo, sed aliquanto longiuscula, in nigro colore virentia, non serrata; licet aliquando (sed rarò) aliqua divisa conspiciantur. in summitate absque aliquo ordine habet flores, cum quinis, aut senis, & quandoque etiam quaternis tantum folijs. simili colore floribus petræ Veronicæ, sed dilutiori. Calycem seu Vasculum, dum flores deponit, retinet; in quo clauditur semen rotundum, minutum atque nigrum: radix est lignosa & fibrosa. Floret Iulio mense; semen Augusto maturitate perficitur. Perennis naturæ planta est; licet frigore depereant comæ. tota planta, & semen gustu adstringenti apprehenditur, nulla percepta acredine, aut mordacitate; unde in fluxibus & in quibus adstringere sine caliditate opus est, aptum esse medicamentum judicari potest.

Item:

Saxifragia alba petræ.

Saxifragia alba petræ.

HABET hæc tenerrima planta radiculam unicam, tenuem, capillarem, ad semipalmum altam ac rufescentem, à qua plura folia substantiâ, ac formâ albæ Saxifragiæ, molliora tamen, ac profundius divisa, è quorum medio caulis assurgit teres, nodosus, leviter hirsutus, dilutè purpurascens, ac dodrantalis. huic inherent ramusculi plurimi ab imo ad summum inordinate dispositi: in summitate frequētes sunt flosculi quinque candidissimis folijs constantes, quorum centrum quædam pallescentia filamenta occupant; istis cadentibus relinquitur calyx semen continens minutissimum, uti in Saxifragia magna Italica. Floret Iunio mense ad finem; facillimè languescit, ac deperditur: initio dulcem existimes, postea verò acrimonia percipitur.

Item:

Thlaspi petræum Myagrodes; cuius est hæc descriptio.

IN scissis cotibus frigidiæ Vallis pullulant à radice capillari folia multa humi sparsa, & per ambitum secta; atque unicus quadrangularis caulis atrovirescens, ad tres palmos altus, à medio ad summum in varios ramusculos divisus; in cuius summitate flosculi albi foliorum quatuor; quibus decidentibus

Thlaspi petrum Myagrades.

Pyrolam alteram Pann. Clusij fortè Am-
 brosiam montanam Dalechampij.
 Item quartam Pann. Clusij.
 Item **Pyrolam** Matthioli: & **Limonium**
 Fuchij.
Hepaticam albam Cordi: seu **Gramen**
Parnassi Hederaceo folio Lobellij.
Salicem Platiphyllaeos: **Leucophyllos**
 Dalechampij.
Salicis Pumilæ genus quartum Clusij.
Balsamum alpinum, & **Rosam** alpinam,

In medio verò ipsius Vallis ad Orientem provenit frequens.

Filix mas.

Cacalia Penz.

Cacalia prima Pannonica Clusij.

Aconiti varia genera.

MANE à somno experrecti, oriente jam sole ex hospitio (Baito videlicet) scandimus denuo (lævorsum tamen) jam dictas disruptas rupes, ac pervenimus ad verticem montis ubi (quoniam terra non nihil videtur depresso) & sinum quendam efficit, ideo vulgò **Os Navolæ** appellatur, expositus autem est locus iste ad Africum sive Lybem, quo circumcirca provenit:

Pulsatilla albo flore Penz: seu **Anemone**
 sylvestr altera Pann. Clusij: vel **Samolium**
 Plinij Dalechampio: ut in
 suo Horto medico Camerarius testi-
 ficatur.

AB hac aliquantulum descendendo venimus in quædam prata ad Occidentem spectan-
 tia **Vrticaria** vocata, quæ plantis istis ornantur:

cidentibus relinquuntur vascula omnino re-
 ferentia Dodonæi Myagrum. Floret ad exi-
 tum Iunij. saporis acrimonia nulli Thlaspi
 generi cedens.

ALIQUANTULUM autem supra ipsa non sa-
 tis celebrata disrupta saxa, in dextera parte
 scaturiunt aquæ gelidissimæ ad Notum ex-
 positæ, quibus Fons Navolæ nomen est, qua-
 rum frigiditatem manus vix ferre possunt,
 imò quandoque vitrea ipsa vasa, ad refrige-
 randum potum in iisdem immersa, quo ca-
 lores propter difficilem ascensum contra-
 ctum, leniantur, minimo temporis spatio
 perfracta sunt, quæ quamvis abundanter satis
 fluant, per illam Montis partem dimidij mil-
 liaris altitudinis ad Vallis frigidæ planitiem,
 attamen ad hanc non perveniunt, sed totæ
 ab illa terrarum superficie absorbentur, circa
 fontem istum nullæ surgunt plantæ, quæ ali-
 bi observatæ non sint.

AD dexteram autem Fontis, est Vallecule-
 la quædam appellata (*la Valle del Bastion*) quòd
 olim ibi magnus murus in formam propu-
 gnaculi ædificatus, ad transitum Germano-
 rum retardandum. Hanc percurrentes dum
 descendimus ad diversorium, in parte dexte-
 ra Navolæ contigua, Zephyro opposita, fre-
 quentissima vidimus:

quorundam: an (ut Gesnerus inquit)
 potius **Ledon** alpinum: à Dalecham-
 pio **Evonymon** Theoph. creditum: ab
 Excellentiss. Aldroando **Nerium** alpi-
 num dictum.

Chamærododèdron Allobrogum, Penz.
Idæam Vitem Theophr. Dalechampio:
 at Clusius in Pannonicis, alteram Vi-
 tem **Idæam** facit: ab Anguillario **Vva**
Vrsi dicta: Dodonæus, **Vacciniam** ni-
 gram vocat: alij, **Mirthyllum**.
Tussilaginis alpinæ Clusij, duas species.
Pinguiculam cœruleo, ac albo flore.

Tussilago.

PARS verò ejusdem sinistra, sterilis
 existit.

Tormentilla candida frequentissima.
Ranunculus rrrr luteo flore Fuchij: si-
 ve **Ranunc. nemorosus** luteus, Dodo-
 næi.

Item **Ranunc. glomerosus** frequentiss.

Crocum

Crocum vernum minus prim. Clusij.
 Ranunculus bulbosus Penæ: seu Tube-
 rosus Dodonæi: aut Batrachium A-
 puleij.
 Ornithophora candida Gemmæ fre-

quentissima.

Oenanthe alpina Penæ: passim.
 Serapias candido flore Lobel. sive Cy-
 nosorchis montana folio maculoso
 Gemmæ.

Hinc Aquilonem versus per eandem hanc partem montis, in alia prata amplissima, herbosissima que transivimus, Baldensibus ea Vallis Vaccaria vocatur, quod illic opimis pas-
 cuis aluntur innumerabilia bouum armenta; dives autem est locus iste fonte perenni aqua-
 rum salientium, quæ usui sunt non solum pastoribus, atque armentis ad extinguendam si-
 tim, verum & ipsis pascuis ad humum irrigandum: surgunt hic

Major, minor, & minima Gentiana Mat-
 thioli.

Pseudorchis, Bifolium Dodonæi: à qui-
 busdam Ophrys Plinij: Gramen Par-
 nassi quorundam Lobellio.

Coriandrum sylvest. Myconi.

Liria (phodellus albo flore: seu Hemero-
 cales Dalechampij.

Thapsia Matthioli.

Aconitum tertium Matthioli.

Aconitum tertium Diosc. frequentis.

Lasertium Fuchij: à Trago Smyr-

nium nuncupatum: Anguillara Ly-
 gusticum autumat: Cordus, Stru-
 thion facit: ab aliquibus Imperatoria,
 Ostrutium, & Magistrantia.

Auricula Muris, frequentis.

Pæonia fœmina.

Sphondylium laciniatis folijs.

Orchidis varia genera.

Saxifragia umbellifera Penæ.

Galeopsis maxima Pannonica Clusij.

Ornithopodium Dodonæi.

Draba altera Pannonica Clusij.

Ab istis autem herbosissimis pratis ad Occidentem versus, statim ascendimus (& labo-
 riosè sanè) ad cacumen montis, à Vaccaria valle unius milliaris altitudine perpendiculari-
 ter elevatum; cui nomen est, Mons Major. quoniam omnium vicinorum montium alti-
 tudinem superat: hic stantes Benacum detegimus, qui à Sarcis Tridentinis initium su-
 mens, desinit in Mintium flumen Pischeriam ingrediens, & eandem in duas partes secans:
 Hic Pischeriæ locus, mœnibus, propugnaculis, & mole tutissimis munitus est: hic nume-
 rosæ Anguillæ, ac Troctæ maximæ abundantissimè capiuntur à piscatoribus: Cernimus
 subinde Syrmionem peninsulam, natale solum Catulli nostri Poætæ; ubi non longè sub ip-
 sis Benaci aquis, fontes sulphurei creduntur esse; exhalationem certè sulphuris, & sentis,
 & hauris naribus. Vterius est in conspectu Decentianum quarumcumque frugum em-
 porium magnum. Præterea Salodium, quod ad urbis dignitatem proximè accedit, oculis
 sese offert; hic merx dealbati filii, ejusdemque subtilissimi ad vestes lineas consuendas &
 acu pingendas, copiosissimè exercetur. Ob oculos quinetiam versatur, Maternum, & Tu-
 sculanum. His tribus in locis, ubi vitalis saluberrimæque aura ducitur, omni arte ac indu-
 stria coluntur Viridaria arborum præstantissimarum, ut sunt Malus Citria, Malus Medica,
 & Massilica. inter quas sunt etiam quædam quæ ingentes fructus ferunt, Poma Ada-
 mi vocitata, propterea quod in inferiori parte cicatricem obtineant, post morsum primi
 patris, (ut ferunt) reliquam. Hæ quidem celebrandæ plantæ quovis tempore florent, & to-
 tum annum acervatim fructus conservant, horum locorum parietes ex Lauro & Mirto,
 quasi auleis quibusdam mirè reguntur. his & hortorum viæ concinnè admodum exornan-
 tur: atque adeo abundant Lauro loca ista, ut hac, vice lignorum, ad instruendum ignem
 etiam populares utantur. Ex quibus amœnissimis viridarijs, præter delicias, summus quo-
 que proventus excipitur, cum fructus isti non solum nobis, & vicinis civitatibus, verum
 etiam Germanis ipsis cumulatissimè impartiantur. Papyrus scriptoria hic etiam in magna
 copia conficitur. Hinc conspicitur parva insula Monachorum minorum D. Francisci, in
 qua abundanter provenit,

Herium albis, & rubris floribus, ex saxi nudis prope aquam pullulans.

Aspectui etiam sese offert, Bojacum, ubi piscatores Carpionum præcipuè degunt. Vite-
 rius Vicus Campioni, quo in loco ad excoquendum ferrum, feramentorumque genera
 omnia extruenda, ædificia varia fabricata sunt, habent namque hic aquas ipsis inservientes,
 atque fodinas ferrea materia exuberantes; atque ut paucis totam rem perstringam, hic
 contemplari licet aquas diversicolores: selectarum olearum olivæ frequentia: Naves,
 (quæ tamen naviculæ apparent), tum ab aspirantibus ventis, tum nautis remigantibus,
 Lagisum hanc Veronenis oræ, illam ad oppidum Tridentinæ Ripæ impulsam: prætereo
 rivulos murmurantium aquarum, Pistrinis ad molendas fruges, ac torcularibus varijs defer-
 vientes: prætereo ut prolixitatem evitem, diversos alios pagos: taceo tempestates procello-
 sas, ac repentinas, quibus Lacus iste commovetur, ob contrarios ventos tempore eodem
 inter sese concurrentes. Ut jure Virgilius Lacum verbis illis compellarit.

Fluctibus, & fremitu assurgens Benace marino.

Ad summum, humanis delitijs, ac vitæ salubritati, ora hæc locupletissima Benacensis oppor-
 tunissima existit.

Ex hac etiam specula veluti ab altissima eminentissimaque Arce, Verona, ejus territorium, Atheisique flexuosissimus oculis se (confuse tamen) subiiciunt; luminoso etiam, serenoque existente cœlo remotiores vires, sed adhuc magis indistincte, atque confuse apparent. hic locus distat à Benaco consueto itinere sex miliaribus, perpendiculariter verò duobus: in hoc itidem montis cacumine planities est herbosa, ubi oves, & capræ tantummodo pascuntur, in qua invenitur Trifolium angustifolium alpinum, quod ita describo.

Trifolij angustifolij alpini icon.

ipsas efferentes in eis virescunt, florent & semen ferunt, quod ego ipse mea manu collegi. In hac eadem planitie, ac contiguas alpinis rupibus exurgunt plantæ infra scriptæ:

Alectorolophus primus Pann. Clusij.

Chamaelea Germanica, Tragi & Dodonæi: an (ut Pena inquit) Chamædaphne Dioscor. Fuchsius, Daphnoiden facit: à quibusdam, Mezereum Germanicum.

Tormentilla candida Dalechampij: seu Pentaphyllon alpinum petrosum minimum Lobellij: sive Stellaria argentea, vel Argentaria petraea Gesneri: seu Alchimilla minor Camerarij.

Lunaria racemosa, seu Lunaria minor Matthioli: à Columna pro Epimedio Dioscor. exhibetur.

Gnaphalium alpinum Clusij: Matthio-

NASCITUR Trifolium istud in eodem Majori Monte; ea parte, quæ ad Orientem spectat. cujus radix longitudine est ferè quincuncialis; exterius quidem colore pallescenti, interius verò albido: lignosa autem, & multis obrecta comis: sapore subamaro. Surgit ab hac unus tantum cauliculus, omnibus prorsus folijs nudus, rotundus pariter, cavius, ac lævis, semipedalis longitudinis, qui in summo sine ordine flores emittit, quorum forma ad Vicæ flores proximè accedit, in quibus color purpureus admodum venustus enitescit. E summo radice capite exeunt supra terram quinque, ac plures etiam pediculi, ternas ferè uncias longi, quorum singuli, è medio duas barbulas emittunt; & in summo folia tria, æquo inter se spatio distincta. Horum verò longitudo sesquiuncialis est: at forma angusta, acuminata, ac nervosa. Planta ipsa admodum rara est, & perennis. Floret autem mense Iulio. Illius semen nondum mihi conspectum, neque vires satis cognitæ sunt. parte autem occasum spectante fonticulus perpetuò scaturit, cujus aquæ labentes per montis crepidines in Vaccariam vallem, paulatim absorbentur & ad nihilum rediguntur: in parte verò Septentrionem aspiciente semper nives jacent, quas aliquando, cum nimis altæ non sunt, plantæ penetrant, & caput supra

lus Leontopodio proponit. supra: ut

Leontopodium parvum Lobellij.

Pinus Tibulus Plinij; vel Pinastrigenus

sterile: Itali Mugo vocant.

Anagyris minor.

Cncorum Matthioli: an Oleantrum

sylvestr. Avicennæ: fortè Thymelea

minor Cordi.

Ranunculi montani primi, spe-

cies prima

Item primi, species altera

Gentianella v. Pannonica Clusij: à Da-

lechampio, Helleborina vocata.

Gentianella sexta Clusij; frequentis-

sima.

Vbi etiam plantæ hæ nostræ exurgunt, quarum effigies & descriptiones sequuntur.

Ranuncu-

Ranunculus alpinus Coriandri folio:
Clusio, Rutæ folio.

Ocymoides muscosus.

Ranunculus Alpinus Corian-
dri folio.

EX radicibus longis teretibus, fibro-
sis, candidis & quodam splendore or-
natis, quatuor ad summum sese efferunt
folia semipalmaria, à purpurascens pedi-
culo folia Coriandri referentia, attamen
minora, & magis laciniata, & ad similitu-
dinem Fumariæ disposita; inter quæ ex-
urgit unicus pediculus rotundus, lævis, pal-
maris, florem continens, circa cujus me-
dium foliolum unicum est, in summitate
autem flos ex duodecim, & pluribus
etiam folijs compositus, (uti in Buphtal-
mo) albis subpurpurascens, ac venu-
lis sanguineo colore percurrentibus, ab
alijs viridibus foliolis exceptis, calycis vi-
cem gerentibus; in cujus deflorescentis
medio remanent semina congesta ut in
alijs Ranunculis: floret ad Kal. Iulij. Na-
scitur in Majoris montis cacumine, Oc-
cidentem versus. perennis est; & aliquan-
tulum acris.

Item:

Ocymoides muscosus.

EX unica radice lignosa, pallida, supe-
riori parte in plures divisuras secta,
uti in Sedis alpinis Clusij, emergunt fre-
quentissima foliola superficiem terræ æ-
qualiter, densissimæque cooperientia ad
Musci similitudinem, pulcherrima viri-
ditate prædita; inter quæ frequentissimi
flosculi, suis pediculis ijsque brevissimis
singuli innixi à folijs secundum calycem
tantum elevati sunt, formâ, calyce, & co-
lore Ocymoidis repentis, (minores ta-
men) quare Ocymoidem muscosum ap-
pellare placuit. Sic Muscus iste exornat
terram, ut tapete pulcherrimum referens
oculos summopere demulceat. In Iugo
rupium Majoris montis provenit. Floret
circa Kal. Iulij. gustu exsiccantis faculta-
tis esse percipitur. perennis est planta.

Item:

Geranium alpinum longius
radiculatum.

HABET hæc planta radicem crassam,
bipalmarem, exterius nigricantem,
intus albam, supernè in plures partes divi-
sam, atque eo in loco, unde folia exeunt,
tuberosam; folia autem unico pediculo
tereti, gracili, lanugine argentea pube-
stenti, palmarique inhærentia, ex quin-
que,

Geranium alpinum longius radiculatum.

Cariophyllata alpina, omnium minima.

que, aut sex folijs, tribus lacinijs profundè sectis ac mollibus cōstantia: unico etiam nudoque pediculo folijs ipsis breviori insident flores foliorum quinque, Alceæ colore venis sanguineis depicti; in medio stamina sicuti in Rosis habentes, qui vasculo quinque foliolis mucronatis continentur, & defluentes in breve rostrum desinunt, quemadmodum in reliquis Geranijs. Nascitur alpinis rupibus Majoris montis Orientem aspicientibus, ac ibi passim. Floret initio Julij. semen Kal. Augusti perficitur. Perennis est planta. Radix amariuscule, ac quadam subastri-
ctione donata.

Item:

Cariophyllata alpina, omnium minima.

A Radice crassiuscula, in fibras varias divisa semipalmari altitudine, & albicante, pullulant prope terram multa folia trium digitorum altitudine Agrimonix formam æmulantia, (æqualiter tamen inferna foliola veluti alæ utrinque disposita,) serrata per ambitum, multis in locis per ordinem laciniata, molliter lanuginosa, aliquantulum crispa, saturatè virentia, ac splendore quodam nitentia; inter quæ quædam ad hanc perfectam formam haud perveniunt, ex horum medio sese attollit unicus, & elegans flos, folijs quinque aurei coloris conflatus (in quorum centro lutea staminula) calyce non ab simili ab alterius Cariophyllatæ montanæ Clusij continetur, atque pediculo lanuginoso tereti, ac ad summum palmari insidet. Flores profert initio Julij. perennis est; ac facultate exsiccatória. In Iugo Viticariæ ad Occidentem provenit.

Item:

Clinopodium alpinum.

PULLULANT serpendo ex fibrosissimis radicibus varij cauliculi quadrangulares, hirsuti, ac sesquipalmares; quibus bina folia hirsuta, serrata, Ocymum minus æmulantia, ex adverso & directè sita sunt, inter quæ alia parva foliola existunt: flores multi atrorubentes, ac Calaminthæ mon-
tanæ

Clinopodium alpinum.

tanæ genuinæ formæ, inter folia commixta, globulum repræsentant, floret in initio Iulij; est acri sapore. Provenit passim non procul à Majori monte, ubi perennat.

HINC ulterius pergentes paulò inferius descendimus in Valleculam æternis nivibus, & glacie majori ex parte contactam, cujus inferior pars constat ex contractis & ita mobilibus saxis, ut super ipsis nullo modo consisti possit, adeò ut lupi, & ursi mortui adinventi sint, quando hac transire volentes, saxis sub eorù pedibus motis, nullo cum modo gradu continere possent, unà cum coribus præcipites corruerunt. quæ saxa cum attrita, & candida sint, variasq; sortiantur figuras non absimiles denudatis ossibus, à vicinis Vallis ossium nominata fuit: in hac Valle contiguisque præruptis locis hæc exurgunt simplicia:

Alpigena Chamærhododædros, Penæ: à Guilandino, Terionarca Plinij putata: Gesnerus, Vitem Idæam rubris acinis, nuncupavit: Dodonæus, pro Vaccinia rubra proponit: Mihi videtur, Anonymos, Balsami alpini folio.

Coronaster Gesneri.

Cassia poetarum Penæ.

Ilex.

Pthora Valdensium, frequentissima.

Heptaphyllon.

Chariophyllata montana altera Clusij.

Seseli pratense Monspeliense, Lob.

Lilium Convallium, frequentissimum.

Syringa flore albo; an Phylladelphus Athenæi: Ostry Theoph. quorundam,

malè tamen: nam Camerarius in doctissimo suo Medico horto, alià non esse Ostry, vel Ostrya à Theoph. descriptam putat, quàm plantam illam, quæ pro Carpino à Matth. pingitur. hic paulò inferius copiosius conspicitur.

Chamæcerasus montana Gesneri: Xyleum alterum quorundam

Anemone tuberosa radice Penæ: sive tertia Dodonæi: vel altera Clusij.

Anemone flore albo Clusij.

Lycostaphylos fœmina Cordi: à Penæ,

Sambucus aquatica: à quibusdam

Thraupalus Theoph. credita.

Sambucus sylvest. seu Cervina Tragi: vel

Sambucus racemosa Penæ.

Sedum alpinum vi. Clusij.

ADHVC paulò inferius huic Valleculæ contigua sunt prata in latere montis latè extensa, admodum delitiosa, cum propter apricum situm, tum quia sunt instar Viridarij, ubi multæ ac raræ plantæ, quæ passim toto in monte surgunt, collectæ visuntur. Cujus rei, ea videtur esse causa, quòd cum in alijs locis pratiq; editioribus, & his ipsis imminetibus herbæ quotannis ematuruerint, exsiccatæq; & in fœnum redactæ, non plaustris, non jumentorù dorso propter locorum difficultates, convelli domum possint, sed eas trahi per terram necesse sit, & per hæc præcipuè prata transitum habere; hinc fit, ut varia semina decident, iisdemque mox nascentibus, omnigenis herbis loca redundent, quare etiam per quâdam dignitatem, & excellentiam absolute, & nullo alio adjecto nomine à Malsesinensibus Prata vocantur, numerus autem plantarum in his ipsis luxuriantium, hic est:

Aster v. pannon. Clusij: elegantiss.

Linosyphodelus albo flore, frequentiss.

Phlomos Lychnitis altera Syriaca, Lob.

Ocymoides magnum flore purpureo.

Caltha alpina Gesneri, frequentiss.

Iacæa montana Narbonensium, Lob.

Verbascum Tragi, copiosissimum.

Ornithogalon spicatum, luteo pallescens flore.

Clinopodium Austriacum Clusij.

Ranunc. quartus Diosc. seu Aconitum

Batrachoides Penæ: hic frequentiss.

Hyacinthus Poëtarum, Tragi; copiosus.

Lilium purpureû majus, & primû Penæ.

Hieracium v. Pannonicum Clusij.

Condrylla cœrulea purpurea.

Iuncaria Salmanticensis Clusij.

Doronicum v. Pann. Clusij, frequentiss.

Mirrhys altera parva, Lobel.

Iacobæa Pannonicæ Clusij, omne genus.

Gentianellæ variæ.

Aconita varia.

Sphondylium laciniato folio.

Sanicula montana Clusij.

Panax

Panax Heracleum.

Genista Nuensis Dalechampi.

Asphodelus major, frequentiss.

Aquileia fusco flore.

Herba Paradis.

Machaleb Gesneri.

Lunaria lutea Dalechampi.

Anagris minor.

Periclymeni recti duæ species.

Cytisi varia genera.

Serrata Cordi; ab alijs Recentioribus So-

lidago Saracenica nuncupata.

HINC pariter silentio non est prætereunda Via illa Fagorum acclivis valde, triū millia-
rium longitudine constans, modò hac, modò illac, anguem dum serpit semicontractum re-
ferens; ex utroque latere fagis ingentibus septa, quarum cacumina sese mutuò vincientia
veluti fornecem effingunt, quæ viatores ab ardentissimi Solis æstu, & impetu pluviarum ali-
quo modo tueri possint. Ab his verò pratis usque ad montis summum dorsum, Culmen
Malfesini vocitatum, infra scriptæ sunt plantæ:

Libanthis Cheryophoros fruticans.

Item Sterilis.

Ligusticum Matthioli: nonnulli pro Sile-

re, aut Sefeli Massiliense utuntur.

Soldanella alpina.

Tussilaginis alpina Clusij duo genera.

IN hoc etiam culmine, est planities satis lata herbis refertissima, ubi propter varios pro-
spectus jucundè indagatores animum atque oculos pascunt. in hac ac circumcirca, germi-
nat frequentiss.

Chariophyllata alpina nostra.

Coronaster Gesneri.

Ex hoc fastigio descendimus recta versus Septemtrionem in semicirculares quasdā fau-
ces, inter jam dictum Culmen, & alium mōtem Altissimum nominatum, licet ille ad celsi-
tudinem Majoris montis non perveniat, quæ montis in Lunæ formam excavata portio, Os
Navenæ dicitur. hic Benaci adhuc multa pars cernitur; imò & sonorus bombus aquarum
Brasæ fluminis, abundantissimè ex Brixiensibus montibus & regione montis altissimi, de
quo agimus, in lacum præcipitantium clarissimè exauditur, licet inter hæc loca, & illaqua-
tuor milliarium spatium intersit. His in locis dicendæ plantæ copiosæ, attolluntur:

Sefeli Massiliense genuinum, frequen-
tissimum: fortè Meum Italicum Lo-
bellij.

Daucus Creticus.

Panax Asclepium.

Absinthium montanum odoratissimum.

IN hoc Altissimo ubi Baldus terminatur, nullæ nascuntur herbæ quarum alibi non me-
minerimus.

AB his faucibus ambulamus per montis latus admodum herbosum; & cui Oriens do-
minatur; pulcherrimas plantas semper observantes alibi, tamen descriptas. In planitiem
tandem devenimus, ubi aliàs ingens, & pulcherrima fuit sylva, Brentonicensis dicta, Abie-
tibus, Pinis, Ilcibus, Quercubus, alijsque innumeris arboribus; ac præcipuè patulis Fagis
referta, nunc verò, ut rerum fert vicissitudo, trunci tantum ipsi crassissimi ramis omnibus
resecissis, nescio quid magnum indicantes, cernuntur.

Impatiens herba Dodonæi: an (ut ipse in-
quit) Aeschynomenes Plinij: Mercu-
rialis sylvest. altera, Tragi: Pena Persi-
cariam siliquosam, & Noli me tangere,
facit, perperam Esula sylvest. Tragi;
multorū: ab aliquibus Pseudoapocy-
num dicta.

Radix cava Herbariorum: à Cordo Cap-
num Aetij; & Capnos Phragmites,
Plinij: à Fuchio, Pistolochia credita:
à Pena, Fumaria bulbosa Plinij, voca-
ta: Matthiolus, pro altera Fumaria ex-
hibet.

Orobis primus Pann. Clusij.

Hepatica nobilis Dodonæi.

Helleborina Penæ.

Combretum Plinij, quorundam.

Gentiana major frequentissima.

Gerania multorum generum.

Cacalia Penæ.

Pæonia fœmina frequentissima.

Scorzonera v. Pann. Clusij: frequentiss.

Sesamoides magnum Salmanticum,

Clusij: n altera Muscipula flore mu-
scofo, Penæ?

Anonymos Balsami alpini folio.

Pulsatilla flore albo.

Sefeli genuinum Massiliense.

Mezereum Germanicum.

Oenanthe alpina Lob.

Item:

Clematis Crutiana nostra, invenitur.

Ledum alpinum; &

Soldanella alpina.

Allium Vrsinum Matthioli: Arctoscoro-
don Gesneri.

Lunaria odora, vel Græca major.

Lunaria Chymistarum: seu Viola latifo-
lia Bolbonach, Dodonæi.

Orchidis Serapiadis varia genera.

Mutelina Gesneri, & Camerarij: à qui-
busdam, Meum Alpinum dictum.

Pulmonaria Lichenis facie.

Filix saxatilis crispa; fortè Pteridion fœ-
mina Cordi.

Filix saxatilis Tragi: & Saxifragia aurea Lichenis facie, & Erysi-
mi species Aldroandi, Penæ.

Cacalia Penæ.

Phallus Hollandicus. pro Satyrio primo

Diosc. Excello Matthiolo tribus folijs

Rumicis arte affixis, venditus. prout

Clarissimus & Excellentiss. Philoso-

phus, ac

phus, ac Medicus, Ludouicus Fumellus, qui hunc, & illum qui ad Matthiolum est missus, spectavit, aperte testatur: facile autem fuit decipi, propter summam utriusque, antequam

è terra erumpat, similitudinem.
Sanicula alpina guttato flore Gesneri:
Sanicula montana Clusij: fortè Chariophyllata folio Hederaceo Penz.

A B hac excisa sylva pergimus per eandem semitam versus Meridiem, ac ingredimur Vallem Attilonem, quæ multis scaturiginibus salubrium aquarum irrigatur. Cujus pingui-
bus herbis copiosissima armenta æstate tota pascuntur: refertissima est numerosissimis plantis, quarum multas silentio præteribo, cum alibi adnotata sint; eas solum referam, quæ aut copiosiores hic nascuntur, aut digniores relatione sunt. Abundantissime igitur hic nascitur:

Coralloides Cordi: seu minor Dentaria
Matthioli: vel Alabastrites nemorosa
Alpina, Penz: & Viola Dentaria, Dodonæi: Pentaphyllea, ac Eptaphyllea,
flore albo, atque purpureo, hic invenitur.

Helleborine, sive Epipactis, Penz, & Dodonæi.

Polytrichum aureum majus, & minus
Herbariorum.

Filix femina.

Item, mas.

Primula sylvarum Lobellij.

Cynocrambe, vel Mercurialis sylvestris.

Iacobea tertia Pann. Clusij.

Sanicula femina Fuchsj.

Solidago Sarracenica Lobellij.

Mater Violarum Dalechampi: alijs Viola
surrectis cauliculis vocatur: à quibusdam Viola arborea.

Barbi Capra, Herbariorum: à Brunfelsio, Picnemon credita: ab aliquibus
Rhodera; ab alijs Melandrium Plinij:
Italica, Vlivaria, & Crostofanaria.

Tanacetum non odoratum Lobellij: Athanasia Leucanthemos quorundam.

Virga aurea major Doræ floribus.

Item, minor.

Phellandrium Plinij; Guilandino: ab
Herbarijs Angelica sylv. vocata: Cordus, Smyrnum facit.

Geranium fuscum Clusij.

Geranium Malacoides, Rec.

Geranium Batrachoides Dod. sive Germanorum Gratiadei.

Geraniorum communiorum, varia genera.

Pulmonaria vulgarissima Borraginis folio, major, & minor; ite cæruleis, atque
purpureis floribus: Cordus, Symphytum sylvest. facit: & Pulmonaria Plinij, Gesnerus: perperam Potamogetum Diosc. Lusitanis.

Lythospermum Anchuse facie, Lobellij:
fortè Pulmonaria major Dalechampi.

Auricula Muris major Tragi: à Dalechambio Corchorus Theophr. Galli,
Pulmonariam vocant.

Aster non Atticus Tragi: perperam Aconitum Pardalianches Fuchsj: Gesnerus, Solanum Monococcon facit: à
Cordo Aconitum Monococcon vocatum: à Pena, Solanum tetraphyllum:
ab Herbarijs, Paridis herba dicta.

Aconitum alterum Matthioli.

Item, quartum ejusdem.

Napellus verus cæruleus Lobellij.

Napellus racemosus Dodonæi: an (ut Pena inquit) Actea Plinij? à quibusdam
Christophoriana dicta: ab aliquibus,
Helleborus niger.

Sambucus palustris, Lycostaphyllum femina Cordi.

Rubus Idæus Dioscoridis.

Rubus Idæus lævis.

Rubus alter lævis, an potius Chamærubus? Rubum Idæum Gesnerus facit; &
Rubum saxatilem, Clusius.

Mirrhillus Germanica, frequentissima.

Corruda altera Clusij.

Chariophyllata montana Matthioli.

Item, montana Dalechampi.

Seolymos Theophrasti, Clusio.

Muscus arboreus: à Græcis, Bryon.

Muscus terrestris Tragi: seu Chamæpeuce, Gesneri: vel clavatus Muscus, Lobellij: Dens leoninus, secundum aliquos.

Muscus terrestris repens Clusij: fortè Mirra, Borussi: à Lobellio, Muscus alter denticulatus.

Muscus terrestris denticulatus prior, Lobellij.

Oxys lutea Clusij: seu Oxys corniculata repens, Lob.

Oxys Pliniana.

Virga pastoris, Matthioli: Labri Veneris species.

Tithymalus Characias v. Dodonæi.

Item, Helioscopius.

Item, Platiphyllus.

Pithyula Dodonæi.

Mezereum Germanicum.

Solanum majus, Rec. hic non solum frequentissimum est, sed admodum vegetum surgit.

Fragaria.

Myrrhis Fuchsj.

Pyrola Matthioli: frequentissima: Limonium silvestre Tragi.

Hyssopus nemorensis lutea, Lugdunensium.

Nepera quarta Tragi: seu Calamintha Mentastri folia, Penz.

Ranunculus primus

Item, alter } Matthioli.

Item, tertius

Item, quintus ejusdem: nonus apud Cordum: Bulbus Apuleij Dodonæo.

Item, quartus Diosc. copiosus.

Item,

Item, Glomerofus alpinus, Lobel. Flos
Trollius, à Gesnero: Sextus, Matthioli:
seu, ut ego dicerem, Aconitum ter-
tium Diosc.

Mollugo altera montana Dalechampi.
Paralytica alpina angustifolia major, Lo-
bellij: à Fuchsio, Verbasculum odo-
rum dictum.

Viola lutea montana Clusij.

Primulæ arborescentis varia genera: à
Fabio Columna, Alisma sylvarum, &
pratorum, vocata.

Amellanchier Gallorum, Penæ: Pyrum
Cervinam, Gesnerus facit: Clusius, in
Observac. Pannon. sub nomine Idææ
Vitis describit.

Abies.

Pinus sylvestris seu Musto.

Ex dignioribus verò hæc sunt:

Lamium primum, & alterum Pann. Clusij.
Caealia Pann. seu glabro folio, ejusdem.

Anemone v. } Dodo-

Item, Anemone trifolia } nxi.

Rubra lævis Taurinensium, Lobellij.

Phyllum Thelygonum Dalechampi.

Satyrion Erythronium Herbariorum
Penæ, & Dens Caninus: à Dalecham-
pio Satyrion trifolium seu album: à
Clusio (in Pannonicis) Dentali vocatur.

Satyrion abortivum Lobellij: perperam
Orobanches magna quorundam.

Circæa Dalechampi.

Sedum alpinum tertium } Clu-

Item, quartum } sij.

Oreofelinum Clusij: seu nigrum Sefeli,
quorundam.

Abinthium alpinum, seu Umbelliferum
floribus albis.

Sanicula mas, Fuchsij: à Matthiolo Dia-
pensia vocata: Fabius Columna, pro
Siderite tertia Dioscoridis propo-
nit.

VLTERIUS introimus latitudinem quandam quæ Novezia ab incolis appellatur, in
qua frequentissimus est:

Crocus Vernus primus Clusij.

Dentellaria, Gesneri.

Solanum majus: seu Bella Donna Ita-
lorum: vel Mandragora Morion
Theophr. quorundam.

Tussilago.

IN cujus sinistra parte, quædam inæqualitates magnæ saxæ existunt: inter quas variæ
cavitates conformantur, Noveziæ cavitates vulgò dictæ, in quibus,

Cicutaria latifolia foetidissima Lobellij:
à quibusdam Peloponense Sefeli cre-
dita.

Lunaria minor Matthioli: seu Botrytes.

Trifolium aureum Dod. flore purpureo.

PRÆTER hæc Novezia in montis parte dextrorsum ad Occidentem, tribus dotata
est Vallæculis, quarum capita usque ad Majorem ipsum jam dictum montem perveniunt:
harum Vallæcularum prima appellatur Lofanna, quæ licet parva sit, dives tamen est rarissi-
mis plantis, in hujus convexa parte orienti exposita ascendere incipientibus inuenitur:

Holostium Camerarij: fortè Holostium
quorundam Dalechampi.

Carpinus, Matthioli; vel Ostryx Plinij,
Camerario.

Fagus.

Betula.

Acer montana, seu Acer major Cordi:
Clinotrocha Anguillara, Lobellio.

Sorbus sylv. alpina Penæ, & Matth. Sor-
bus Torminalis secundum aliquos:
Dodonæus, Ornum & Fraxinum syl-
vestrem vocat.

Sorbus Torminalis Matthioli, & Penæ:
seu Cratægus Theophrasti. Anguil-
lara.

Aquifolium, vel Agrifolium, & Ruscus
sylv. multorum, Cratægonum Theoph.
Plinij: Lacuna verò, Paliurum secun-
dum vocat.

Larix, & Agaricum.

Amblatum Cordi: vel Dentaria major
Matthioli.

Dentaria rubra Dalechampi.

Solidago Sarracenicæ tertia Clusij.

Petasites magna Dalechampi.

Tussilago montana ejusdem.

Eristales Dalechampi: perperam Mi-
thridatia Plinij, secundum aliquos.

Baccaris Dioscor. Matthiolo.

Ribes Officinarum.

Apium montanum Dalechampi.

Bellis lutea ejusdem.

Thimelææ species, Myconi.

Ranunc. montanus albus, Dalechamp.

Cistus, & Hypocistis.

Aster montanus Penæ.

Damafonium nothum: Calceolus Ma-
riz, & Sacerdotis Crepida, Recentio-
rum: Amatus Lusitanus sub nomine
Lonchitidis primæ pingit.

Aster montanus hirsutus Penæ.

Aizoon ferratum primum } Cordi.

Item, alterum }

Petasites alpina.

Iacobæa altera Clusij.

Asphyllanthes.

Batrachij varia genera.

Asphodellus luteus, & alter Plinij Do-
donæo.

Allium anguinum Matthioli.

Cacalia Penæ, copiosissima.

Aconiti varia genera.

Item:

Clematis crutiata nostra.

Aconitum aliud Dalechampi.

Pseudoasphodellus Clusij.

Er dum

Et dum magis ascenditur:

Chamecistus quartus Myrtifolius Clusij.
Nardus Celtica frequentis.
Aconitum Pardaleanches, Plinij.
Aconitum Pardaleanches Antiquorum
Dodonæo.

Phthora duæ species, frequentis.
Doronicum vulgatissimum.
Doronicum Pannon. primum } Clu-
Item Pannon. tertium } sij.
Clinopodium Austriacum ejusdem.

In dextera verò ejus parte Noto subiecta copiosa reperitur:

Pinguicula, Gesneri cœruleo flore; seu Cucullata Dalechampij: à quibusdam Crias Apul-
leij credita.

In sinistra autem quæ Græcum Orientem aspicit, peculiariter provenit:

Pinguicula flore albo.
Auricula Vrsi purpureo flore frequentis.

Item:
Clinopodium alpinum nostrum.

At circumcirca abundantissima est:

Genista Iluensis Dalechampij.
Tussilago altera alpina Clusij.
Tussilago montana altera Lobellij.
Soldanella montana Penæ: seu Lunaria
alia minor Dalechampij: à quibus-
dam Lunaria di dinari vocata.

Bistorta minor Clusij.
Verbasculus alpinus cœruleus Dale-
champij.
Carum.
Lonchitis aspera major, frequentissi-
ma.

DVARVM reliquarum Vallearum altera Lonzia vocitatur, in qua nihil notatu di-
gnum detegitur, nisi quòd in ea

Phthora major, atque minor frequentis-
sima.

Doronici Recent. varia genera.
Salicis saxatilis duæ species.

ALTERA verò Bruta nuncupatur, in qua Nives & Glacies perpetuò dominantur. in
ipsam præterea feræ diversæ, Lupi præsertim, ac Vrsi sese recipiunt; in hujus summo verti-
ce inaccessibili, prominenti, & simpliciter saxeo, cavitas quædam existit (Corval santo) dicta,
è cujus rimis,

Trachelium minus petræum, & } sese exerunt:
Veronica petræa sempervirens }

Quarum Icones, ac descriptiones, habentur in descriptione frigidæ Vallis.

Sedum petræum Bupleurifolio: flore verius.

Item:

Sedum petræum Bupleuri folio:
flore verius.

EST illi unica radix crassa, teres, si-
ne fibris, sed quibusdam quasi
tuberculis hinc inde erumpentibus,
crasso cortice obvoluta, intus pallida,
extra in rubore nigricans, ad sum-
mum cubitalis, supernè partita, (ut
in Geranio nostro alpino:) folia angu-
stifolij Bupleuri omnino similia ex
protuberantibus illis partitionibus co-
piose emanantia, & in circuitum se-
se expandentia: flores autem ex se-
ptem foliolis aliquantulum mucro-
natis, in luteo pallescentibus, profert
in summitate caulis teretis, nudi, &
dodrantalis; in quorum medio semi-
na umbellæ modo graviter spirantia
existunt; atque hæc uti in eodem Bu-
pleuro. Floret Idibus Iulij: & Idibus
Augusti colligitur semen: gustu re-
fert Cynaræ saporem.

DVM autem descenditur ab hac dextrorsum, videre licet,

Centauroidem magnam, Gesneri: for-
re Centaurium Nothum Dalecham-
pij.
Gentianam, folio Asclepiadis.

Cirsium Spinosum.
Cirsium primum Pannonicum, Clusij.
Bupleurum angustifolium.

AT nos transeuntes via inter Maonum, & Campedelum pervenimus in Ferrarium pa-
gum, domibus ac hominibus montanis cultissimum: in qua via frequentissimum,

Vincetoxicum albo flore, conspicitur.

Vbi etiam:

Phalangium Matthioli.

Cyclamini duæ species.

Chrysolachanum, Dodonæi: Totabo-

na, & Bonus Henricus Matthioli.

Oxalis rotundi folia frequentissima: à
Rovillio picta, sed non descripta: for-
re Lunaria Magorum Arabum, Pe-
næ.

ATQUE ita tandem æterni Motoris favore, pulcherrimus fecundissimûsque, naturæ
hortus, Mons Baldus, circulariter perspectus, & cum summa admiratione, & voluptate
diligenter observatus à nobis est.

F I N I S.

Α	Γελαία	pag.	27.	Ελαάν	30.	κόπιν	17.27.
α	αζρωσις		ccxvij.	ελαία ημερ	36.	καταληδών	1xiiij.
α	αχρησ		clxv.	ελαία ημερ	51.	κρόκ	208.
α	αδράχνη		48. 49.	ελαίτη	34.	κρόνον όρεινόν	209.
α	αείζων		lviii. lxij.	ελάχρυσον ή έλολόχρυσον	326.	κρυάς	311.
α	αίγληω		18.20.	όπμαλιν	61.62.	κυκλάμιν	clxxxiij.
α	αίμόδερον		101.	ερείκη	46.	κυμβάλιν	1xiiij.
α	αίμοδωρον		270.	ειόφορος	173.	κυνοκράμβη	126.
α	αίταλιον		87.	εβπιλλ	360.	κύτιν	71.
α	αχάρνα		clvj.	ετυμόδρις	18.		
α	ακνης		86.	αφλοι			
α	ακπ		93.	αώνυμο			
α	ακλον		23.	εφήμερον			
α	αλικάσδον		lxxv.	εχρον			
α	αλκρεός		18.				
α	αλκυβιάδον		clxv.	Ζυγίς			
α	άλυμος		54.	ζίζυφα ή ζίνζυφα	360.	λυγίτις	xxviij.
α	αμαμνίς		62.		29.		
α	αμάσινδον		326.	Ηδίσαρρον	ccxxv.	Μανδραγόρας μέλας	lxxxvij.
α	αμαμνίς		62.	ήλιοσπόρον	xlvj.	μασίχη	15.
α	αμάσους		93.	ήμερίς	18.	μεμαίικλον	48.
α	ανδράχνη		48.	ήμουτίς	ccxiij.	μήκων κρεσπτιής	xcij.
α	ανδράχνη αχρία		lx. clxxxvij.	ήρύγγιον	clix.	μυάκανθα	clxxix.
α	ανερμώνη		260.			μυδς όπα	clxxxiij.
α	ανερμώνη λειμώνια		246. 247. 248.	Θαφία	cxciij.	μυρίκη	41.
α	αντεακόν		197.	θειδακίας	lxxxvij.	μυρσίνη	67.
α	αβυλλίς		clxxxvj.	θευακίς	xxviij.	μωλυ όρεινόν	cxxxvj.
α	αυνάυμος		104. 105. 323. 324.	δύα	36.		
α	απ		cxv.	δύμβρα	358.	Ναρίος	162.
α	απκνον		126.	δυμέλαια	87.	νδρός	108.
α	αρεβίς		cxvj.	δύμος	357.		
α	αρεχίθνα		lxxx.			Όμιον τας άραχ	lxxx.
α	αργυροκίμη		328.	Γερά βοτανη	xlvj.	όμομνίς	62.63.
α	αρίς		lxviij.	ίρις	224.	όνόκλεια	clxv.
α	αρίσας		lxxiiij.	ισόπυρον	ccv.	όνόπυξ	clvj.
α	αεστοχία		lxxij.	ισ	126.	όνόχειλές	clxv.
α	αρκτοςάρι		63.	ιχαρ	cxvj.	ορμινον άρχιον	xxxiij.
α	αρμαλα		cxxxvij.	ιζα	clv.	δερνά	55.
α	αρτεμισία λεπτόφυλλ		341.			δερν	55.
α	ασκύνμερ		cliiij.	Κάλυξ	clxv.	δξύκεδρ	39.
α	ασάρεθ		clxxix.	κευκαλς	ccj. ccij.	δξύμυρσίνη	64.
α	ασαρίς		18.	κλάσρ	51.	όφιοσκόροδον	
α	ατεβίδα		109.	κοντανύειον μέλα	xj.		
α	ατρη		xv.	κερκίς	14.	Πανκράτιον	172.
α	ασφιδελ		197.	κερονία	14.	πλεγκνός	ccxxxiij.
α	ατσαχόν		122.	κέρσον	87.	πέπλου	clxxxvij.
α	αχίλλειον		331.	κίθαρ	70.	πέπλις	126.
				κκίς	14.	πτεπποκάς	189.
				κίρσπον	cl.	πρδίκιον	xlvj.
				κίτος	70.	πτεπερεών	31.
				κνχδειον	cxliij.	πύκνη άχρία	cxxxvij.
				κνίθρα	12.	πύγανον όρεινόν ή άχριον	
				κνέωρον	87.		
				κνικός	clij.		
				κνικ	24.	πίτις	33.
				κνικ	86.	πλάτυφυλλ	18.
				κονκομηλεια	17.	πόλιον	364.
				κοκκυμνία	17.	πελύρριζον	cccl.
				κολοκασία	1xxv.	ποτίσιον	108.
				κόμαρ	48.61.	πορεάστον	356.
				κονδρίλλα	cxliij.	πορίν	23.
				κόνιζα	xxj.	πυρός άχνη	86.87.
				κόεις	clxxiiij.		
						Γάμιν	110.
						γγ	ρόβινδρ
Α	Γαλαθόδολον		xxxiij.				

INDEX.

ρόδιον	71.	ῥοδιον	14.	Φελιδρις	21.
ρόδιον	lxv.	Τερμινθινη ρητινη	1.	φελιδρις	21.
Σατύριον	150.	τέρμινθ	15.	φωγος	18.
σινικα	29.	τετραγωνια	57.	φιλυκη	51.
σινιρις	xlj.	τετραγωνολοβ	ccxliij.	φιλυρεα	53.
σινιρις	217.	τετραλοφ	ccxliij.	φύλλον	xlj.
σινιρις	171.172.	τεκνον	350.		
σινιρις	clij,cliiij.	τενδεον	364.	Χαλκειον	109.
σινιρις	xlvj.	πιδυμαλ	cxv.	χαμαιβαλ	cxv.
σινιρις	lxiiij.	τιφον	186.	χαμαβατ	118.
σινιρις	22.	τραγανον	92.	χαμαδρις	352.
σινιρις	113.	τραγον	92.	χαμαδρις	352.
σινιρις	103.	τετραγων	316.	χαμακιστος	64.
σινιρις	ccxiiij.	τριβολ	ccxliij.	χαμακιστος	319.
σινιρις	xlj.	Τροσκυμ	lxxxv.	χαμακιστος	117.
σινιρις	345.	τροσκυμ	clxxiiij.	χαμακιστος	clxxviiij.
σινιρις	331.	τροσκυμ	xciiij.	χαμακιστος	86.87.
σινιρις	lxxxv.	τροσκυμ	71.	χαμακιστος	cciiij.
σινιρις	150.	τροσκυμ		χαμακιστος	326.

INDEX LATINVS PLANTARVM QVÆ IN HAC HISTORIA CONTINENTVR.

A BIES pag. 34.	Anchusa clxv.	Asphodelus 196.197.cclviiij.
Abies marina 35.36.	Androsace altera Matthioli cxxxiiij.	Alter xij.xiiij.xv.xvj.
Abrotonum femina 341.342.	Androsace Bellonij 92.	Astragalus ccxxxiiij.cccxxxiiij.
Absinthium 338.339.340.	Anemone hortensis 248.249.	Astrantia cxciiij.
Acacalis 46.	250.251.253.254.255.256.	Attriplex silvest. baccifera 135.
Acacia 1. Matthioli cclij.	257.258.259.260.261.262.	Avellana Byzantina 11.
Acer 9.	263.	Auricula Iudæ cclxxviij.
Acinos Dioscor. 354.	Anemone Mompelliana 336.	Auricula urfi 302.303.304.
Aconitum xciiij.xcv.xcvj.	Anemone silvestris 244.245.	305.
xcviij.xcviiij.	246.247.248.	
Aconitum bacciferum lxxxvj.	Anonis mitior 99.	BACCARIS Diosc. xxj.
Acorum 230.231.	Anisum ccij.	Baccharis Rauwolfij ibid.
Actæa Plinij lxxxvj.	Anthora xcviiij.	Benedicta ciiij.
Admirabilis Peruana lxxxviij.	Anthriscus Plinij cxcix.	Berberis 120.
lxxxix.xc.	Anthyllis clxxxvj.	Bellis media xliij.
Adonis flos 263.335.336.	Anthyllis leguminosa cccxxij.	Betonica xxxviij.xxxix.
Adrachne 48.49.	Apharea 48.	Bistorta lxviij.lxix.
Agriomelea 63.	Apocynum 124.125.126.	Blitum majus Peruianum lxxxj.
Alaternus 50.51.	Apocynum Syriacum lxxxviij.	Boletus cclxxiiij.cccxc.
Alcea xxv.xxvj.xxviij.	Aquilina cciiij.ccv.	Brassica campestris cxxviij.
Alchimilla cviiij.308.	Arabis cxxvj.	Brassica virgata cxxviij.
Alectorophos alpina ccx.	Arachidna lxxix.	Britannica lxviij.
ccxj.	Arbor filici similis 37.	Bruta Plinij 37.
Allium alpinum 190.	Arbor Gadenfis 2.	Brya silvestris 41.
Allium urfinum ibid.	Arbor Iudæ 13.	Bugula vide Prunella
Alnus 12.	Arbor sancta 30.	Bulbuseriophorus 172.173.
Albæ clix.clx.	Arbor vitæ 36.	Bupthalmum 332.333.
Alopecuro nonnullorum xlv.	Arbutus 47.48.	Butomon 232.
Alpigena 64.	Archangelica cxcv.	
Alfina clxxxiiij.clxxxiiij.	Arja 11.	CACALIA cxv.
Althæa xxiiij.xxiiij.xxv.	Arisarum lxxiiij.lxxxiiij.	Calamentum inodorum 354.
Alypum quorundam 91.	Aristolochia lxxx.lxx.lxxj.lxxxj.	Calcitrapa vij.viiij.
Alypum Galeni xxxiiij.	Armerius flos 287.	Caltha palustris cxiij.
Alypum minimum cxxxiij.	Arthemisia tenuifolia 340.	Campanula clxxj. clxxij.
Amanita Pauli cclxxij.	Arum Byzantinum lxxxiiij.	clxxiiij.
Ambra dulcis 356.	Afarina cxiij.	Canna Indica lxxxj.
Amellus Virgilij xvj.	Aclepias 126.cclv.	Cantabrica Plinij xlix.
Anabasis 92.	Aspalathus alter 105.106.	Cantabrica quorundam ibid.
Anagallis clxxxij.clxxxiiij.	Asperula odorato flore clxxv.	Cardamine cxxviij. cx xviij.
Anagyris 93.		cxix.

Carduus

I N D E X.

Carduus eriocephalus	clij.	Coccus infectoria	24.25.	Erica	41.42.43.44.45.46.
Carduus mollior	cl. clj.	Coggygia	16.17.	Erinacea	107.
Carduus muricato cap.	vij.	Colchicum	199.200.201.202.	Ervum Cordi	ccxxx.
Carlina	clv. clvj. clvij.	celvij.		Eryngium	clij. clvj. clvij.
Caryophyllus flos	282.283.	Colocalia	lxxv.	clvij. clx.	
284.285.286.287.		Colutea Theoph.	14.	Evonymus	§6.57.82.
Caryophyllata	cij. cij. cij.	Colutea scorpioides	97.98.		
Casia quorundam	91.	Colytea Theoph.	14.	FABAGO	13.
Castanea equina	7.	Gondrilla	cxliij. cxliij. cxlv.	Faba Ægyptia	lxxv.
Castanea peruana	8.9.	Connarus Alexandrinorum	27.	Faba suilla	lxxxv.
Catanance	cxj. cxij.	Consolida regalis	ccv.	Fagulus	§5.
Cattaria tenuifolia	xxxij.	Convolvulus altheæ fol.	xlx.1.	Filipendula	ccxj.
Caucalis	ccj. ccij.	Convolvulus minor	1.	Filix pumila	ccxj. ccxij.
Caucon	92.	Conyza	xix. xx. xxj.	Flammula Matthioli	124.
Cedrelate	39.	Coral arbor	clij.	Flos cancri	lxxxij.
Cedrus lycia	ibid.	Corallina latifol.	ccl.	Flos Persicus Sifyntrichio con-	
Cedrus phœnicea	38.	Coralloides	cxvij.	gener	217.
Celastrus	§1.	Coris quorundam	clxxij.	Fœniculum tortuosum	ccxix.
Centaurium flavo flore	clxxx.	Cornus	13.	Fœnum Gracum Tragi	ccxxx-
Centaurium majus	x. xj.	Corona fratrum	clij.	ij.	
Cepœa	lxvij. lxvij.	Corruda	clxxvij. clxxvij.	Fraxinella	100.
Cerasus avium	65.	Cortusa Matthioli	307.	Fritillaria	152. 153. cclvij.
Cerasus laurea	5.	Corylus	10.	Frutex coronarius	§5.
Cerasus Macedonica	64.	Cotinus Plinij	16.	Fumus terræ	ccvij.
Cercis	13.	Cotonaster	62.63.	Fungiesculenti	cclxij. cclxv.
Cerrus	20.	Coryledon	lxij. lxij.	& sequentibus paginis vsque	
Cerithe quorundam	clxvij.	Cratæus Theoph.	9.	ad cclxxvj.	
clxvij.		Cratæogonum	xl.	Fungi perniciosi	cclxxvj. & seq.
Chamæbalanus	ccxxxij.	Crista gallinacea	ccxj.	pag. vsque ad	ccxv.
Chamæcerasus	64.	Crocum montanum	208.	Fungus Latinis litteris inferi-	
Chamæcistus	74.75.76.	209.		pūs	cclxxvj.
Chamædaphne Diosc.	278.	Crocum vernum	203.204.205.		
Chamædryas	351.352.	206.207.208. cclix.		GALEGA	ccxxxij. ccxxx-
Chamægenista	103.104.	Croton Anguillaræ	92.	vij.	
Chamæiris	224.225.226.227.	Cuci	3.	Galeopsis	xxxv. xxxvj.
Chamæleon	clij. clv.	Cupressus marina	36.	Gallium rubro flore	clxxv.
Chamæleuce Plinij	cxij.	Cyclaminus	263.264.265.	Genista Plinij	102.
Chamælinum	319.	Cydonago	62.	Genista vulgaris	103.
Chamæmespilus	60.61.	Cynoglossum	clxj. clxij. clxij.	Genista tinctoria	101.
Chamæmorus	118.119.	Cytisus	93.94.95.96.97.	Gentiana	311.312.313.314.315.
Chamæpeuce Cordi	81.	ccxlvj.		316.	
Chamæpitys Austriaca	clxxx-			Geranium	xcix. c. cj.
ij. clxxxv.		DACTYLUS Plinij	ij. ij. lxij.	cij.	
Chamærododendron	82.	Daucus montanus	cxv. cxv.	Geum Plinij	cij.
Chamæsyce	clxxxvij.	Delphinium	ccv. ccvj. ccvj.	Glandes terrestres	ccxxxij.
Chamelæa	86.	Dens caninus	266.	Glaux	ccxxxij. ccl. cclxj.
Chamelæa folia	82.	Dentaria	cxix. cxx. cxxj. cxxij.	Globularia	vj.
Chara radix	cxij.	cxij.		Glycyrrhiza fol. Gesneri	cc-
Chelidonium	ccij.	Dentilaria	cxvij.	xxxij.	
Chrysanthemum	331.332.	Dolichus Bellonij	ccxvij.	Gnaphalium	327. 328. 329.
333.334.335.		Doronicum	xvj. xvij. xvij.	330.	
Chrysocome	326.327.	xix.		Gramen	ccxvij. ccxvij.
Cicer silv. Matthioli	ccxxxij.	Dorycnium	100. cclij.	ccxix.	
Cicercula Ægyptiaca	ccxxxvj.	Doryenio congener planta	100.	Grassularia	120.
Cichorium verrucarium	clxij.	101.		Guayava	cclij.
Cicutaria	cc.	Draba	cxvij. cxxv. cxxvj.		
Cinnaberis Diosc.	2.	Draco arbor	1.	HALIMVS	§1. §2.
Cirsium	cxvij. cxlix. cl.	Draconis sanguis	2.	Hedera cilicia	113.
Cistus annuus	76.77.	Dryophonon Plinij	17.	Helenium Ægyptium	ccxlij.
Cistus femina	70.71.72.73.	Dyospiros	62.	Heliotropium	xlvj. xlvij.
Cistus ledon	77.78.79.80.81.			Hemerocallis	129.
Cistus mas	68.69.	ECHIVM	clxij. cxliij. clxv.	Hemerocallis Valentina	167.
Clematis altera	121. 122. 123.	Eleagnus Cordi	86.	Hemionitis	ccxij.
Clematis daphnoides	221.	Elechrysum	325.326.	Hepatica trifolia	ccxlvij. cc-
Clinopodium	353.354.356.	Elleborine recentiorum	271.	xlviij.	
Clymenum Matthioli	ccxxx.	272.273.		Heptaphyllum	cvij.
ccxxx.		Elleborus	274.	Herba cervi	352.
Cnæorum Matthioli	89.90.	Elleborus niger Diosc.	Dodo-	Herba Iudaica	xlj.
Cnicus	clj. clj.	næo	308.	Hermodactylus Syriacus	202.
Coagulum terræ Plinij	270.	Ephedra	92.	Hesperis	296.297.

I N D E X . I

Hieracium	cxlix.cclx.	Lilium Byzant. miniat.	131.	NAPELLVS. vulgaris	xcvj.
Hippoglossum Valentinum	90.	Lilium convallium	132.	Narcissus	154. 155. 156. & ali-
Hippophaës	viiij.	Lilium fatuum	135.	quot paginis subsequentibus,	
Hippophaëstum	300.viiij.	Lil. Persicum	127. 128. 129.	& cclvij.	
Holosteum	cx.cxj.	Lil. puniceum	136.	Nardus celtica & montana	lvj.
Horminum silvestre	xxvij.	Lil. rubrum	133.	lvij.	
xxix. xxx. xxxj.		Lil. silv. five montan.	133. 134.	Nasturtium	cxix.
Hyacinthus	174. 175. 176. 177.	Lil. Sulianum	129. 130.	Nasturtium Valentinum	cxix.
178. 179. 180. 181. 182. 183.		Lumæ	6.	cxix.	
184. 185. cclvij.		Limonos	ibid.	Natrix Plinij	100.
Hydnophyllum	77.	Limonium peregrinum	lxxxij.	Nepa	106.
Hyocirris Plinij	vij.	Linaria	319. 320. 321. 322. 323.	Nerion alpinum	82.
Hyocyamus	lxxxij. lxxxij.	Linum silvestre	317. 318. 319.	Nymphæa	lxxvj. lxxvij.
lxxxv.		Lirionarcissus Hemerocallidis	facie		
Hypecoum legitimum	xcij.	Lirium alterum Theoph.	167. 168.	OCIMASTRYM Valentinum	xlj.
Hypericum supinum	clxxxj.	Lithospermum	clxij.	Ocimum Indicum	352.
Hypocistis	68. 79.	Locustula in ulmi radicibus	13.	Oculus Christi	lxxvj.
Hypoglossum	278.	Lonchitis	ccxij. ccxij.	Odonitis Plinij	292.
Hyllopus vulgaris	356.	Lotus Aegypt.	lxxvj.	Oenanthe	190. ccxj.
		Lotus Athenæi	29.	Oenoplia Bellonij	27.
		Lotus Lybica	27.	Olea	25. 26.
		Lotus Pharidis	29.	Oleaster	26.
		Lotus sec. Theoph.	29.	Orobanchis	ccxxxij. ccxxxij.
		Lotus siliquosus	ccxliij.	ccxxxvij. ccxxxix. cclx.	
		Lunaria	cxvij. cxij.	Opuntia marina	ccl.
		Lupi	214.	Orchis	267. 268. 269. 270.
		Lupinus	ccxxxvij.	Oriofelinum	cxv.
		Lupulus	126.	Ornithogalum	186. 187. 188.
		Lychnis silvestris	288. 289.	189. cclvij. cclvij.	
		290. 291. 292. 293. 294.		Orobanche	270. 271.
		Lycium	131.	Orobanchis	ccxxx. ccxxxij. ccxxxij.
		Lyfimachia	l. lj. lij. liij.	Ostia	55.
				Ostrya	91. 325.
				Oxalis maxima	lxix.
				Oxyacantha	64.
				Oxycedrus	39.
				Oxytrichyllum	ccxliij.
				Oxys	ccxlvij.
				PADVS Theoph.	65.
				Paderotis	350.
				Pæonia	279. 280. 281.
				Palma marina	ccl.
				Panctatum	171.
				Panicum	ccxv. ccxvj.
				Papaver corniculatum	xcj.
				xcj.	
				Papaver spinosum	xcij.
				Parietaria silvestris	xlviij. xlv.
				Paronychia Hispanica	clxxxij.
				Parthenium	336. 337.
				Peplis	clxxxvij.
				Perdicion	cxlv.
				Periclymenum	57. 58. 59.
				Persea	2. 3.
				Petasites	cxvj.
				Petromelis	62.
				Peucedanum	cxv.
				Pezica fungus	ccxvj. ccxc.
				Phallus lunij	clxxxvij. ccxcv.
				Phoseolus	ccxxij. ccxxij. & ali-
				quot sequentibus pag.	
				Phillyrea	51. 52. 53.
				Philyca	51.
				Phlomis	xxvij.
				Phrynion	108.
				Phyllitis	ccxij.
				Phyllum	xlviij.
				Phyteuma Diosc.	v.
				Picea	

I N D E X.

Picea	33.34.	Rubus Idæus & saxatilis	117.	TANACETUM inodorum	337.338.
Pilosella minor	330.	Rumex latifolius	1xix.	Teda	33.
Pimpinella	cxcvij.	Ruta canina	ccix.	Telephium	lxv.lxvj.lxvij.
Pimpinella spinosa	109.	Rutamontana cxxxv.	cxxxvj.	Terebinthina resina	15.
Pinaster	31.32.33.	SABINA baccifera	37.	Terebinthus	15.16.
Pinguicula	310.	Salix	85.86.	Tetralil	xlj.
Pinustibulus	34.	Sallicortex	18.	Tetralix	46.
Piperitis fungus	ccxc.	Salvia	342.343.	Teucrium	348.349.350.
Pistolochia	lxxij.cclix.cclx.	Sanamunda	88.89.	Thapsia	cxcij.
Pisum silvestre	ccxxix.	Sanguisorba	cxcvij.	Thlaspi	cxxx.cxxxj.cxxxij.
Pityides	33.	Sanicula montana	306.307.	Thora Italica	xcvij.
Plantago	cix.cx.	Sanicula trifolia	cxxvij.	Thymbra	358.
Platanus	9.	Saxifraga	308.cxcvj.cxcvij.	Thymelæa	87.
Plumbago	cxxij.cxxij.	Scabiola	j.ij.ij.ij.v.vj.	Thymum	357.
Polium	361.362.363.	Scammonæa Valent.	126.	Tinus	49.50.
Polygala	98.99.324.325.	Scilla	171.	Tipha	ccxvj.
Polygonatum	275.276.277.	Scolymus	clij.clij.	Tithymalus	clxxxvij.clxxxix.
Polygonum quartum Plinij	91.	Scorodoprason	190.191.	Trachelium	clxx.clxxj.clxxij.
Polytricha	clxxix.	Scorpius	106.107.	Tragacantha altera	107.108.
Poterium Dalechampij	108.	Scorfonera	cxxxvij.cxxxvij.	Tragium alterum Dioscorid.	cxcvij.
Primula veris	300.301.302.	Scrofularia	ccix.ccx.	Tragoriganum	355.
Pruna	4.	Securidaca	ccxxxvij.cxxxvij.	Tragum vulgare	327.
Prunella	xlj.xlij.	Sedum	lvij.lvij.lix.lx.lxj.lxij.	Tribulus aquaticus minor	cclij.
Prunus myrobalanus	46.47.	Selinum	cxcix.cc.	Tribulus terrestris	ccxlj.ccxlij.
Pseudo-apios	ccxxxij.	Senecio foetidus	xxij.	Trifolium	100.101.ccxlij.
Pseudo-alphodelus	158.	Serpillum silvestre	358.359.	Tuberes	28.
Pseudochamaepitys	clxxxv.	Serratula Matthioli	vij.	Tulipa	137.138. & sequenti-
Pseudoleontopodium	330.	Sertularia	ccl.	bus aliquot paginis usque ad	154.
Pseudonarcissus	164.165.166.	Sesamoides quorundam	295.	Turrita	cxxvj.
Pulmonaria	clxix.clxx.	Seseli	cxcij.cxcij.cxcix.	Tussilago	cxij.cxij.cxij.
Pyracantha	64.	Sideritis	xxxix.xl.xlj.	VACCINIVM Plinij	65.
Pyrafter-Idæ	62.	Siler	85.cxcv.	Valeriana	liij.lv.lvj.
Pyrola	cxvj.cxvij.cxvij.	Siliqua silvestris	13.	Veratrum nigrum j. ij. iij. iij.	274.
Pyrus cervina & petraea	62.	Sinapi pumilum	cxxix.	Verbascum silvest.	xxvij.
QUERCUS latifolia	20.	Sisyrrinchium	216.217.cclvij.	Verbena	xlx.xlvj.
Quercus marina	20.21.	Smilax aspera	112.113.	Veronica	346.347.
Quercus semper virens	18.	Solanum	lxxxv.	Vicia	ccxxxv.
Quinquefolium	cv.cvj.cvij.	Soldanella alpina	308.309.	Victorialis longa	189.
RADIX cava	271.	Sonchus	cxlvj.cxlvi.	Viola Mariana	clxxj.
Ranunculus grumosa radice	237.238. & paginis aliquot	Sorbus	9.	Viola montana	309.310.
sequentibus.		Sparganium Placæ	164.	Viscum	20.23.26.34.39.85.
Ranunculus montanus	234.	Spartium Græcorum	102.	Vitis Idæa	61.62.
235.236.237.		Spartium Plinij	ccxix.ccxix.	Vitis silvestris	122.
Ranunculus præcox	232.233.	Spina appendix Plinij	121.	Vlmaria	cxcvij.
Ranunculus silvarum	246.	Spina infectoria	111.	Vva marina	91.92.
247.248.		Spiræa	84.	Vva taminia	122.
Rapunculus	clxxij.	Spongiosi fungi	cclxxij.	Vva urfi.	63.
Rhamnus	109.110.111.	Stachys spinosa	cclix.	XYPHIVM	190.
Rhodia radix	lxv.	Stelis	34.	ZIZYPHVS alba	29.30.
Rhus	17.	Stœbe Salmantica	ix.x.	Zizyphus ruila	28.
Ribes	119.120.	Stœchas	344.345.		
Robur	18.19.	Stratiotes millefolia	330.		
Rosa	113.114.115.116.	Suber	21.22.		
Ros marinus silvestris	83.84.	Suilli fungi	cclxxj.ccxvj.		
Rubia	clxxvj.clxxvij.	Symphitum tuberosum	clxvj.		
		Syringa frutex	55.56.		

INDEX CONTINENS PEREGRINA PLANTARVM NOMINA QVÆ IN HAC HISTORIA DESCRIBVNTVR.

A BBERS	237.	AZADARAC	30.	Çadorja	161.
Abeto	34.	AZAL-Xochil	157.	Çafelale	150.
Abhel	37.	Azebuche	27.	Çamarilla	364.
Abillora	23.	Azedaraeth	31.	Çamarinhera & Çamarinhas	46.
Abrojos	100.	Azeite de mata	15.	Çamotes	100.
Açafraz saluage	100.	Azeite	9.	Çamparrilla	161.
Açero	9.	Azeite	27.	Çandilera	100.
Açofeifas & Açofeifo	29. & Açofeifas.	BABA vanganya	100.	Çañheja	100.
Açucenas amarillas	164.	Bagoly gomba	100.	Çanuello	100.
Adasober	9.	Baguenaudier	14.	Çarça parilla	100.
Adoçna	55.	Blaw Baldatan	185.	Çardo corredor	100.
Adriela	48.	Baliracan	100.	Çardon	100.
Adhoan	9.	Bamia	100.	Çardon lechal	100.
Aies	100.	Barboça	9.	Çarra	100.
Ajo de ciguñas	180.	Barenblust	82.	Çarobe & Carobole	100.
Ajunjera	100.	Baras	100.	Çaronger & Caronges	100.
Alaçer	100.	Bathengel	352.	Çasca	100.
Alader	53.	Bea de grue	100.	Çastagna di cavallo	100.
Alaja Sufama	224.	Beby ju	100.	Ç. st. n. de cavallo	100.
Alaterna	51.	Behen	292.	ad Çastaneis	100.
Albardim	100.	Beidelfar	100.	Çavala lala	100.
Alcoltaz	100.	Beidfar	100.	Çaucason	100.
Alcornoque	21.	Bein holtz	100.	Çebolla albarrana	100.
Alezre	35.	Bel	16.	Çebolla de culebra	100.
Alfabeça	100.	Belbo	92.	Çebollina	100.
Algarono	13-14.	Belend	100.	Çerapachel	100.
Alchirifrances	345.	Beleja	100.	at Çeitanes	100.
Alisier	9.	Bella donna	100.	Çerisier nam	64.
Aliso	12.	Bellau	109.	Çerres	100.
Allega caoni	13.	Bellora	23.	Çhamepidia	100.
Almafiga	15.	Benedicten frant	100.	Çhampignon	100.
Alno	12.	Benedicten wurtz	100.	Çhastagne de cheval	100.
Alpergas	100.	Benoitte	100.	Çhelidoine	100.
Alprofen	82.	Bergzosen	82.	Çhefa	20.
Altamiza	364.	Berknye	9.	Çherme	55.
Alubias	100.	Besaja	100.	Çhermafel	100.
Amapolas	100.	Dulle Besien	100.	Çhesne vera	23.
Amelancher	100.	Bikalya	100.	Çhesnette	352.
Amores mios	167.	Bilsen frupt	100.	Çhopörke gomba	100.
Amotes	100.	Bingslein	100.	Çhristwurtz	100.
Amourettes	100.	Buniz de Ç. Binizante	255. 256.	Çhumo	100.
Angerling	100.	Bidecin	301.	Çhykkesa	100.
Arabische Jacinthen	186.	Birchen schwammen	100.	Çiden jari	164.
Araghoen	100.	Bitter wurtz	313. 314.	Çidras	100.
Arbol d' amor	13.	Bitwurtz	245.	Çinoglossa	100.
Arbol parayso	30.	Blutwurtz	100.	Çlavellinas	286.
Arbousier	48.	Boga	96. & Boxa.	Çolcas	100.
Arbre de vie	37.	Bou à faire lardons	57.	Çogombrillos amargos	100.
Ardivuja	79.	Bokos gomba	100.	Çollejas	292.
Argamula	100.	Bont quibir & fougier	16.	Çollejon	100.
Armoiries	287.	Borosos gomba	100.	Çonocielle	100.
Arnaballo	100.	Borasa termw	100.	Çon Zambach	167.
Arveira	15.	Braehen distel	100.	Çoquelourdes	166. 260.
Arzolla	100.	Breco	46.	Çoraçonillo	100.
Arschitz	10.	Breim rappe	271.	Çormier	10.
Asparago	100.	Bruzzi beerlin	29.	Çornicabra	15.
Asprilla	100.	Brayere	46.	Çoronilla de frayles	91.
Atorga	46.	Birchen schwammen	100.	Çoronilla de Rey	99.
Atramocos de can	100.	Buglossa salvatica	100.	Çoscoja	24.
Aube espine	121.	Buglossa sauvage.	100.	Çraftefrant	305.
Auffenblad	278.	Buhurmeneni	264.	Çressino	121.
Aulaga	106.	Bultz	100.	Çuentas	100.
Aulne	12.	Burhalaga	89.	Çulcas	100.
		Butter wort	311.	Çumague	17.
		CABEÇVELA	x.	Çumillo	100.
		Cade	39.		

I N D E X

Gumillo	cxix.	GAGEL	17.	gemethe Hondstonge	clxiij.
Cypres	342.	Galambicza	clxiij.	Hohen schwammen	clxiij.
DALADER	51.	Galaccia	clxiij.	Holder schwammen	clxiij.
Damov	cxix.	Galipoli lala	clxiij.	Holtz schwammen	clxiij.
Devehohini	156.162.	Galaginya fa	263.	Horzgeillen	clxiij.
Dizno gomba	clxiij.	Gamarfa	clxiij.	Huile de mastie	15.
Dizno repa	264.	Gamonçillos & Gamones	197.	Hundsbeer	59.
Dit	13.	Ganejou	clxiij.	Hundsfrischen	59.
Dohum	264.	Garavancillos	clxiij.	Hundszung	clxiij.
Dolfrant	clxiij.	Garloba studen	62.	Hunersaub	82.
Dolwurtz	clxiij.	Garoupe	86.	seyer & sekete Hunyor	274.
Durillo	50.	Gaspelbozne	107.	Hutrisf	204.
Eberwurtz	clxiij.	Gelb beckerl	166.	Hys	24.
Edeldistel	clxiij.	Gelbe flece	104.	Hysgynum	ibid.
Egörf	12.	Gelb Hornungs blumen	166.	IARO	clxiij.
Elce	23.	Gelb Wertz blumen	166.	Iasmin rosso	xc.
Elcken	65.	Gelb ydelosen	106.	Iauge	107.
Ellebore blanc & noir	274.275.	Gemswurtz	clxiij.	Iavorfa	9.
Enebro	39.	Genèvre	39.	Jeger beer	62.
Ensayon	clxiij.	Gengero salvatico	246.	Jeger Fraut	237.
Kleine Entian	313.	Germancee	352.	Igluze	104.
Exxalmos	clxiij.	Geschet Indianische blumen	16.	Ignose	clxiij.
Enzina	18.23.	Gepz bart	clxiij.	Iharfa	9.
Eoufe	23.	Gepz flaw	clxiij.	Ileto	51.
Erbsel	121.	Gepz schwammen	clxiij.	Ilyan zuet	137.
Erdt apfel	264.	Giglio	224.	Inhame	clxiij.
Erdt pfummen	104.	Giglio marino	167.	Ionc marin	107.
Erica	46.	Ginepro	39.	Iongquillos	159.162.
Erizo	107.	Gilget	224.	Iringo	clxiij.
Erlnbaum	12.	Girofles sauvages	286.	Irom	338.
Escabon	95.	Giugiole	29.	Irom barbara	121.
Esclaire	clxiij.	Giul	262.	Isten nyla	287.
Esola rotunda	clxiij.	Glidfrant	clxiij.	Iujabier & Iujubes	29.
Esparragos	clxiij.	Goldwurtz	134.	Iunquerina	clxiij.
Esphine vinette	121.	Golia kore m	clxiij.	Iusquiamo	clxiij.
Essteba	70.77.	Gomvoztel	clxiij.	KACHCHI jescalch	332.
Eulalia	106.	Graine d'escarlatt	24.	Kartan	clxiij.
Ewz Lab	clxiij.	Graine de perroquet	24.	gelbe Käseblumen	332.
Ezerethy W su	272.	Grana de tintoveros	clxiij.	Kechke rago fa	57.
FAEL	16.	Greffeling	clxiij.	Kelber schifz	315.
Fauterne	clxiij.	Grimwurtz	clxiij.	Kemeri cher fa	18.
Fay giorgy	20.	Groote nascape	clxiij.	Kerschenbaum schwammen	clxiij.
Fay foska	121.	Guardalobo	91.	Kesere gomba	clxiij.
Feyer scarwas gomba	clxiij.	Guindoulter & Guindoules	29.	Keske gomba	clxiij.
Felber	85.	Gul catamer	263.	rofo Kesten	8.
Felber schwammen	clxiij.	Gyewngy Wyrag	190.	Keptens	287.
Felscher gresling	clxiij.	HABHEL	37.	Keptelin	301.
Fenyo aly. gomba	clxiij.	Hachal Indi	xc.	groffer gepe Klee	clxiij.
Fenyo fa	34.35.	Hadhaba	111.	Knaben frant	clxiij.
kerözös Fenyo	33.	Hagdozn	121.	Knor berries	118.
kör Fenyo	32.	Hallada	106.	Körö fa	81.
teviskes Fenyo	39.	Halim	clxiij.	Köz fiz fa	85.
rad Fenyo	32.	Hanebane	clxiij.	Kremling	clxiij.
wiszf vnd schwarzf Serent	31.	Hanenbuche	clxiij.	Kreutz blumen	301.
Festü verag	102.	Hanekammekern	clxiij.	Kreutz wurtz	313.
Fette henne	clxiij.	Harmala	clxiij.	Krotten schwammen	clxiij.
Feuchten	34.	Hafen öllein	clxiij.	Kucling	clxiij.
Fieber frant	237.	Herba di latte	clxiij.	Kygio gomba	clxiij.
Filiguero	51.	Herbe aux poulmons	clxiij.	Kygio hagma	180.
Fiz fa gomba	clxiij.	Herbe aux tignes	clxiij.	LAB LAB	clxiij.
Flambe	224.	Herbe aux viperes	clxiij.	Ladierna	51.
Flecken frant	clxiij.	Herench	clxiij.	Lagrimas de Moysen	clxiij.
Fliegenbeer	clxiij.	Herva de S. Laurenzo	clxiij.	Lale ben zede	263.
Fliegen schwammen	clxiij.	Hestre	55.	Langue de chien	clxiij.
Flubirlin	62.	Hepden	46.	Larmes de N. Dame	clxiij.
Flublumle	305.	Hepden pffop	76.	Latiri	clxiij.
Follado	50.	Hepdnisch bint frant	83.	Lauro salvatico	50.
Frailillos	clxiij.	Hepf aller welt frant	76.	Pausfrant	274.
Framboisier	117.	Hinber	117.	braun Pausfrant	clxiij.
Frisoles	clxiij.	Hiniesfa	103.	Lean kewe wchm	245.
Fröschel stuel	clxiij.	Hirschling	clxiij.	Leche tresna	clxiij.
Fuespeer frant	clxiij.	wilde Hirschling	clxiij.	Lengua canina	clxiij.
Fusum	57.	Hirtz wurtz	312.	Lengua	clxiij.

I N D E X.

Lengua de bucy Salvage	clxv.	Musral	18.	RAISNIS de mar	92.
Lengua de perro	clxiij.	Myrta, Myrte, Myrto	67.	Rapontis	27.
Leifrat	204.	Myrtus baum	64.	Rafelul	lxxvij.
Lemerinha	46.	NABCA Alpini	28.	Raufch	82.
Lentagine	50.	Nap & Napeca	27.	Recama	113.
Lent. juela	99.	Naranjas	56.	Reheling	celtr.
Lentisco	14. 53.	Narcisse	162.	Rekottze fa	85.
Lentisque	14.	Narcissen rößlin	162.	Retama	103.
Leplap	ccxxvij.	Narzen schwammen	celtr.	Reveille matin	cxv.
Perchenbaum	35.	Natter schwammen	celtr.	Reylla bucy	213.
Liege	21.	Nep	27.	Reynblumen	325.
Limas y Limones	6. 7.	Neurinas	39.	Rhon	17.
Linfraut	325.	Niwl zek fia	292.	Roble	18.
Linterna	52.	Niwl gomba	clxx.	Rodel vnd braun Rodel	cel.
Lirio	213. 217. 224.	Nogeruela	clxxvij.	Romero	80.
Lirio cardeno	224.	Nombri de Venus	lxij.	Romero marino	327.
Lirio espadanal	213.	Nozelbas	217.	paragi Rosa	117.
Lirios azules	ibid.	Nozellas pequenas	208.	Rosella	70.
Lishy	224.	Nuphar	lxxvij.	erd Rosen	117.
Lobere	cxlvij.	Nyrfa gomba	clxx.	duinen Rosen	116.
Lo ke wke wrchin	245.	wilden Dohenzung	clv.	heyden Rosen	117.
Longer frap	clx.	Delbaum	26.	pimpernelle Rosen	116.
Lubie Enadgi	xxvij.	Ocellers sauvages	286.	Rosen von Jericho	57.
Lunaria del grapolo	cxix.	Okō zom	332.	Rosen wurtz	frv.
Lynen	122.	Olay fa	26.	wilde Rosmarin	364.
MAGVCAS	217.	Olivastre	30.	Rosspayck	305.
Madroño	48.	Olivella	86.	Rouge herbe	xlx.
Maguy	clxj.	Olivier	26. 27.	blaw Ruckartza	vi.
Magiaro salata	cel.	Olivo	27.	Ruda	cxv.
Maiffierwurtz	cxv.	Openaw	lxxx.	SAAR foz	85.
Malbecerbaum	9.	Orbitochorto	cxlvij.	Sabdari fa	xxvij.
feyer Malva	xxvij.	Orpin	lxvij.	Sadar Serapionis	27.
Mamey	3.	Orvale	xxxij. lxxxvj.	Saffaf	30.
Manganilla	327.	Ossuna	364.	Safran bastard	clij.
Mauno trewo	cltr.	Osterlutze	frv.	wilde Safran	clif.
Manra de N. Señora	lxxv.	PALMA di Nettuno	clj.	Safrano saracinesco	ibid.
Marabillas del Piru	xc.	Palomilla & Palomina	ccix.	wild Salben	xxvij.
Marefina	54.	Papas	lxxx. lxxx.	Salguaciras	14.
Margendzehen	270.	Panicaut	clix.	Salice	85.
Marguerites bleues	vj.	Passefleurs	260.	Salomon pöcheri	277.
Marienschuch	272.	Pasterneiz	celv.	Salsero	357.
Maßbeer	9.	Penachio delle Nisse	clj.	Sandalida	cxlvij.
Maßlieb	15.	Penachio Persiano	130.	Sanguenho	51.
Mata	14.	Pepcelin	cel.	Sanguin blanc	ibid.
Matulera	xxvij.	Perdiguera	74.	weyß Santickel	cxlvij.
Maurachen	celtr.	Perlano	30.	Sant Georg schwammen	celtr.
Mazola	xxvij.	Peztricz	celxv.	Sant Johans brot	14.
Mazza di cavalliero	cxlvij.	Pfifferling	celtr.	Sant Peters wurtzel	cxlvij.
Melese	35.	Piadera	53.	Sap	34.
onfer vzwowen Melch Reup	cltr.	Pico de Cigueña	cx.	Sapin	ibid.
Menchera	xxvij.	Pie de borro	209.	Sarga viola	299.
Merl	clxj.	Piment	17.	Sarilla	356.
Meurte	67.	Pincel	clxxvij.	Sarrasine	lxxvij.
Mezey zek fia	286.	Pino alvar	35.	des Sars	cxxxvij.
Miscaym	327.	Pino carax	33.	Saule	85.
Mierda cruz	88.	Poffeteg	celxxvij.	Sauze	ibid.
Mjediaga	101.	Poncires	7.	Sawbrot	264.
Mise g yertha	271.	Porriox	166.	Sawtaschen	celtr.
Müßschwammen	celtr.	Potiron	clxvij.	Seakak	179.
Mudelger	313.	Psfakia	281.	Scambrones	110.
Moleffo	50.	QVEIRO	46.	Scheberling	celtr.
Molino	107.	welscher Quendel	357.	Schelkraut	celtr.
Mofte beeren	119.	Quercivola	392.	Schluffel blumen	301. 305.
Monfraut	cltr.	Quexigo	18.	dicke turggische rot Schmalzblu	men
Monrauten	cltr.	Quinnua	lxxx. lxxxj.	Schmerwurtzel	frv.
Montan	238.	Quirihuela	46.	Schoßwurtz	267.
Monyar alya gomba	clxxvij.	Quiruela	73.	Schzubbeeren	60.
Morilles	clxvij.	Quisfel	180.	Schwalbenkraut	celtr.
Mort au chien	201.	Quira meriendas	201.	Schwertel	224.
Mortella	67.			Schwindelkraut	305.
Moscheil	170.			Sceitro de Nettuno	clj.
Mouges	70.			Scoba hedignda	326.
Muschio greco, & Muscho romi	179.			Scobas	103.
				Scopa	101.
				Segullada	

INDEX.

Segu'ada	91.	Terebinthe	15.	Welsse balbian	19.
Seijesum	30.	Teiberzieg	119.	Weiß hoznungs blumen	170.
Seijer nova	clxxx.	Teubelinge	celxix. celxx.	Weiß Jacinthien	186.
wilden Senff	celxij.	Teuffels abbeys	237.	Weiß rauch	340.
Sep ew juu	341.	Teuffels milch	ccc.	Weisse veil	170.
Sequit. a. Romana	cxix.	Thanneling	celxxv.	Weiß wurtz	277.
Serbin	38.	Thannen	14.	Welsche hoibere	55.
Serin cada	162.	Thym, Thymo, Thymus	357.	erde Weppel	64.
Siben baykoren	190.	Tik tara	189.	stain Weppel	64.
Siempre enxiua	91.	Tiz tös su	clx.	Whit root	311.
Sigwurtz	190.	Tomarguera	clxij.	rechter Wiberthon	celxx.
Sineerschwammen	celxxv.	Tomillo	345. 357.	Wild gelb veil	299.
Sinetroffen	170.	Tomillo perruno	342.	Wild Futen	62.
Sorholaro	10.	Tomillo salero	357.	Wild Saffran	201.
Spargen	celxix.	Tonada	162.	Wild neglin	286.
Sparto	ccxx.	Tornasol	xlvi.	Wolfs milch	ccc.
Speick	lvii.	Torne sol	ibid.	Wolfs wurtz	xxv.
Speirbaum	10.	Toronjas	5. 7.	Wt selem terewnt gomba	celxxx.
Spernerbaum	10.	Torvisco	53.	Wulblumen	328.
Spina borda	clij.	Trebison curmast	5.	Wundkraut	lviii.
Spindelbaum	17.	Trebol	ccxlv.	XAGVARCA	78.
Spino	110.	Tribi & Timbri	358.	Xaguaro	80. 81.
Spongiole	clxiiij.	Trique madama	lx.	Xara	77.
Stain d'ischel	18.	Tuero	cxij.	Xara-estepa	70. 78.
Steinber	118.	Turnera	77.	Xara-xarguna	78.
Stein negelin	286.	Tusai	127. 128. 129.	Xaron	78.
Stein röselin	90. 305.	Tuyis alya gomba	celxxxv.	YERVA de las biyorar	clxx.
Stichendpfelmen	104.	Tuysebiachi	129.	Terra de S. Guiteria	xlxx. cxliij.
Storck schnabel	clj.	VAD-megj	64.	Terra del quadrillo	77.
Stoek schwammen	celxxv.	Vad-zek su	292.	Terra de Vallesteros	274.
Stridula	clxlv.	Vargahya	clxj. celxij. celxxxij.	Terra pulgera	xxj.
Sugaro	21.	Vary lab	clxxxij.	Terra puntera	lvij.
Sultan Zambach	131.	Vazillos	clj.	Terra tora	101.
Sumac	17.	Vedegambre blanco y negro	lxix.	Tniesta	103.
Sufam giule	130.	Veldro	274.	Tjopillo	356.
Szamas gomba	celxxij.	Verdezilla	lxxxv.	ZAFRA	208.
Szedör	118.	Vermeillon	1.	Zamaba	30.
födi Szedör	ibid.	Vesse de loup	24.	Zarneb	ibid.
Szemerchyeck	clxij.	Villorita	celxxxvij.	Zaroa	111.
Szent Gyeuorgy gambaya	celxiiij.	Viorne	201.	Zek su	286.
Szent Gyeuorgy veraga	190.	Vnderbozn schwammen	122.	Zelmice-fa	65.
Szent Ianos kenyere	14.	Onser fraw hat	celxxv.	Zensclacht	30.
Sziwa alya	celxy. celxxvij.	Onser frawen schuch	323.	Zens Ianos five	xxxij.
Szil fa termewt alya	celxvj.	Onser frawen schwartz rauch	272.	Zent Lazlo kiraly five	313.
TAMARICE	41.	Dogel beer	337.	Zcod liliom	137.
Tamarischen baum	41.	Dogel nest	9.	Zerem cada	162. 163.
Tamarisque	ibid.	Vr gomba	270.	Zigenbaert	celxliij.
Tamoxi, Tamuxo, Imujos	111.	Vrgueira	celxxij.	Zepdloß	201.
Taratoufli	lxxx.	Vrs	46.	Zinnect	46.
Taray	41.	Vva de perro	ibid.	Zoddet negelin	286.
Tarobolos catamen	241.	Wcin Walwurtz	50. 113.	Zufinare	131. 132.
Tartarsky	232.	Waryw borjo	clxx.	Zumbul	175.
Tataria	cxij.	Wetberfist	ccxxxv.	Zumbul Arabi	186.
Tely fa	20.	Widen	celxxvij.	Zurumberb	30.
Tely zöd	46.		85.		
Terbaick	16.				

APPROBATIO.

HÆ Rariorum Plantarum Historiæ CAROLI CLVSII Medici expertissimi, nihil nostræ Catholicæ fidei contrarium præ se ferunt. Quare ante obitum Auctoris in lucem prodire possunt, ut precibus piorum, ipse memor suæ primæ plantationis, iam finem suum certum faciat, quò securior viam vniuersæ carnis ingredi tandem valeat. Ita censeo 27. Februar. an. 1601.

Egbertus Spitholdius Plebanus &
Canonicus Antuerpiensis.

*Mendae quae Typographicarum operarum oculos effugerunt in hac Plantarum Historia sic
erunt emendandae: Prior numerus paginam significat, Alter versum.*

p. 2. v. 60. ferebat. p. 3. v. 36. PERSEAE. p. 10. v. 1. Aschitz.
p. 13. v. 34. tectos p. 13. v. 40. rotunditatis p. 14. v. 21. fert. in
p. 17. v. 6. *ad c. 1. v. 1. p. 17. v. 10. p. 26. 59. Cerpa*
p. 29. v. 1. à colore v. 30. Guindoulter p. 36. v. 19. Tellinā
p. 39. v. 4. Genevre p. 46. v. 45. Lemerinha p. 50. v. 19. Lenta-
gine p. 51. v. 27. sanguenho p. 74. & 75. figurā Chamacisti
III. & v. trāspōitā p. 84. v. 26. Sebi. v. 62. Viburnum p. 86.
v. 12. fabulosis p. 89. v. 43. Centaurij. p. 91. v. 1. Velezel rubio.
v. 37. siam p. 94. v. 32. ut leguminum p. 100 v. 18. *titulo*, DO-
RYCNIUM p. 110. v. 15. plurimus & p. 114. v. 10. translatas,
p. 117 v. 15. *tit. RVBVS IDAEVS VULGARIS* p. 124. v. 49.
pingui succotur. p. 133. *supra figuram ponendus titulus* L-
LIVM MINIATVM PRAECOX ANGUSTIFOLIUM. p. 144.
v. 4. infidentes p. 151. v. 6. bulbillos. p. 153. v. 29. habet hortū,
p. 173. v. 5. in denos p. 177. v. 6. proficisceret. p. 178. v. 26.
p. 180. *tit. Hyac. Comos. albo* p. 186. v. 14. quem
p. 191. v. 61. parens. p. 212. *tit. Iris bulbosa flavo flo. sive 1v.*
p. 222. v. 9. angusta p. 223. v. 5. Caroli à S. Audomaro. p. 224.
v. 23. Lirio caideno. p. 228. v. 40. tia, semen p. 230. v. 53. Ba-
dentes thermas. p. 233. v. 9. aconiti p. 236. *marg. Ranunculi ra.*
237. f. a. p. 244. v. 42. actis p. 259. v. 49. valde dissimilis
p. 286. v. 26. exieris rub. p. 275. *daest Veratini nigri 111 figura,*
quam additavit oportuit ex pag. 679. Tom. I. cam fig. 2. aut pag.
680. fig. 1. p. 279. v. 4. offertim p. 283. v. 13. adferebamur p. 285.
v. 6. supra fig. 2. Caryophyll. fil. v. 111. p. 291. v. 27. PRIORIS
& Octavam Sal. p. 299. v. 9. incipiet. p. 304. post v. 20. debuit
scilicet inscribere sequentia.

SEPTIMAE folia ijs erant similia, quae Primum genus fla-
vos gestans flores habet, praesertim his quae candicant, & veluti
farinā quadam sunt aspersa, minus tamē amplaxaulis doctran-
talit tanquā farinā etiam aspersus, summo fastigio multos flo-
res in quinque lacinas divisos sustinet, quarum singulae in ex-
tremis crenā sunt praeditae, instar florum flavae, paulō tamē mi-
niores, colorisq; exalbidi carneo perfusi: odorem habet Primae.

In Bataviam, ubi conspicerēbam, ex Anglia primum allatum
esse intelligebam hoc genus: an verō sponte istuc nascatur, an
aliunde illatum, me latet.

Deinde ponendum OCTAVA pro SEPTIMA & in marg.
Auric. *1. fig. vi. 11. & pag. 305. supra fig. Auriculae urti 1x. mi-*
nima, & v. 8. NONAE pro OCTAVAE, & marg. Auriculae urti 1x.
p. 316. v. 5. cognominans. v. 11. leis folijs con p. 342. *margine*
Chamæcyparissus Plinij, *reponi debuerat à regione sect. omni*
PLINIVS Cha. p. 349. v. 1. primo genere, p. 356. v. 36. durā,
lignosa, in

Tribus posterioribus libris mutata est numerorum ratio,
qua nobis in mendis corrigendus fuit sequenda.

p. iij. v. 17. *tit. exteriora* p. xj. v. 1. lapideis juxta p. xvij. *marg.*
Pannonie p. xxvij. v. 34. Batia v. 59. Batica v. 40. Ba-
tici p. xxvij. v. 9. Lausannam p. xliij. v. 26. *corrupta pag.*
lxij. *margine* Sedum minus. 1. p. lxvj. v. 28. habet p. lxvij.
v. 5. minor. Hoc p. lxvij. v. 33. *tit. Cerat. p. lxx. v. 38. LON-*
gae p. lxxv. v. 8. postrema fo. v. 34. Alcolcaz p. lxxv. v. 23. vi-
retibus à p. lxxix. v. 19. Yucam p. lxxix. 8. purgata v. 54. Suil-
la p. cxliij. v. 25. pergerent. p. cxlv. v. 13. deinde in p. cxliij.
v. 50. coniequit. p. cxlv. v. 3. vascula p. cxliij. supra fig.
pro legitima quam misitiam p. cxliij. 111. Hieracium xi. min.
p. cxliij. v. 11. alternis p. cl. v. 21. munia sior p. clvj. v. 18. *tit.*
Plan. v. 24. dissimiles v. 53. quibusdam p. clvij. v. 15. cum sub
inseq. p. clxj. v. 2. nonnulli p. clxv. v. 15. buglossa tal v. 56. *ty-*
choe p. clxvj. v. 7. (quod istius regionis mulieribus usi v.
19. foliam ap. v. 18. semini p. clxix. v. 18. caliculum p. clxxvij.
utrinque figura simile Corrida p. clxxvij. v. 42. Chamæcy-
v. 46. alperla, p. cxc. *margine* *haec p. cxcij. v. 61. 1. 1. p.*
cxcij. v. 30. stratus. p. cxcvij. v. 9. Phalio- p. cxcvij. v. 55. de-
scri. *tit. (scri expungenda p. cc. v. 44. inferna parte p. ccj. v. 22.*
PROXIMA v. p. ccij. v. 16. Chelidoni p. ccij. v. 19. blandē
rub p. ccv. v. 25. proposuerunt. p. ccix. v. 3. quidam p. ccxvij.
v. 9. dissimile esset. v. 10. beret bre p. ccxj. v. 2. quae in v. 26.
plumulam p. ccxvij. v. 11. cogna p. ccxlv. v. 18. qui con-
ferunt p. ccl. v. 26. ad Brii p. cclvij. v. 11. Arabici vel Lili
v. 19. glandulosas p. celx. v. 48. derothymo, p. cclxxix. v. 30.
primum.

Series Chartarum.

* A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

a b c d e f g.

AA BB CC DD EE FF GG HH II KK LL MM NN OO PP QQ
RR SS TT VV XX YY ZZ.

aa bb cc dd ee ff gg.

*Omnes sunt Terniones, praeter YY Duernionem,
g, & ff, Quaterniones.*

A N T V E R P I A E,
EX OFFICINA PLANTINIANA,
APVD IOANNEM MORETVM.
A N N O C L O . I D C I .

ANNO CLXXI
ABVD IOANNEM MOREVM
EX OFFICINA PLANTINIANA
ANTVERPIAE

ALTERA
APPENDIX

ad Rariorum Plantarum Historiam

CAROLI CLVS I.

CAROLVS CLVSIVS

Benevolo Lectori.

POST evulgatam meam rariorum Plantarum Historiam, quædam necessaria circa illarum nonnullas adhuc observabam: aliquot præterea plantas videre, aut earum icones nancisci contingebat, quarum historia à nemine hæctenus, quod sciam, est prodita. Eam ob causam, tum illa quæ observabam, tum plantarum non proditarum historiam, in alteram Appendicem congerere operæpretium esse ducebam, ut iis qui meam Plantarum historiam sibi comparârunt, ista Appendix etiam usui esse possit.

ALTERA APPENDIX

ad Plantarum historiam

CAROLI CLUSI.

RARIORVM PLANTARVM

HISTORIÆ C. CLUSI

LIBRO PRIMO.

Cap. v. pag. 8. adde ante Sectionem VETERIBVS, *sequentia,*

ETERVM anno à nato Christo sexcentesimo tertio supra millesimum mittebat ad me Viennâ Austriæ Generosa Dn. de Heusenstain hujus arboris apud se natæ ramum suis floribus onustum, in pagina vivis coloribus expressum, ut florum, quos antè numquam conspexeram, formam observare possem: & sanè longè dissimiles esse deprehendebam iis quos Cl. V. Petrus Andreas Matthiolus suis in Dioscoridem Commentariis exhibet. De iis igitur in hac Appendice agere volui, & rami ad me missi iconem in tabella expressam Lectoris oculis proponere, confidens rem illi non ingratam me facturum.

NASCI porrò observabam in oblongo ramulo, ex ala folii extremam rami partem occupantis prodeunte, multos flores longiusculis petiolis subnixos, quatuor foliis non valdè amplis constantes, candidis, quorum bina superiora, reliquis paulò ampliora, violaceas ex puniceo maculas orbiculares in medio impressas habebant, elegantì spectaculo, quas sculptor corruptit: è florum autem umbilico plura flava staminula prodibant in aureos apices desinentia: sintne verò illi flores aliquo odore præditi, & an omnes ad frugem perveniant, me latet, quia in epistola picturæ adjuncta nihil erat ea de re adscriptum.

*Castanea
equina floris.*

Cap. vii. pag. 12. ad capitis calcem lege,

imò neque etiam anno M. D. XCV. neque binis sequentibus, licet in magnam altitudinem excrevisset, ut ad me scribebat, cui arborem discedens reliqueram: contra quam à Generoso Davide Vngnad mihi relatum fuerat, nisi fortè ex cæli mutatione hæc diversitas acciderat. Erat verò ejus caudex multò candidiore, & magis scabro cortice tectus, quam vulgaris avellanæ caudex esse soleat. Anno porrò sexcentesimo secundo supra millesimum, scribebat ad me honestus vir Ioannes Mullerus pharmacopœus Francofurtensis, cui ante meum ex ea urbe discessum pumilam arbusculam semine natam donaveram, eam valdè excrevisse, nullum tamen adhuc fructum protulisse, sperare tamen eo anno fructum ex illa adquisiturum, quia suos iulos produxerat instar vulgaris: illorum etiam aliquot mittebat, quosdam firmos & benè compactos ante brumam lectos, alios novo ejus anni Vere jam explicatos & multò longiores: insequente etiam anno fructum, sed plenam maturitatem nondum adeptum, illi tamen formâ similem qui in Plantarum historia ramulo ad-

Avellana Byzantina jmb.

APPENDIX ALTERA

jectus: anno verò eum præcedente Cl. V. D. Pawio arbusculam mittebat propagine ad-
fitam, quæ in Academico horto Leydano conspicitur, at quæ nondum, quum hæc scribe-
rem, julos aut fructum protulerat.

ad finem cap. XIII. pag. 21. adde,

*Palma Ma-
ri-*

SIMILIS plantæ iconem cap. IV. libri VI. Exoticorum Lector reperiet: & apud do-
ctissimum virum Ferdinandum Imperatorem, ejus Historiæ Naturalis lib. XXVII. aliquot
icones extant ad hanc materiam pertinentes.

Cap. XLII. pag. 63. versu secundo ante periodum, Sunt qui, adde,

*Mahaleb bi-
floria.*

Hic frutex interdum ad arboris magnitudinem assurgit, & in ramulis profert tubercu-
la, è quibus inter exigua folia plerumque emergunt dilute virescentes pediculi, & ex illis
uvæ in formam dependent octoni aut deni caliculi in quinque lacinias orbiculares & vi-
rescentes divisi, continentes albos flores quinque foliolis albis constantes, cerasi floribus
similes, sed minores, è quorum umbilico stilus prodit multis staminibus albis cinctus, quo-
rum apices initio purpurascunt, deinde flavescent, odoris jucundi, ad florum Spinæ ap-
pendicis odorem quodammodo accedentis: in summis deinde ramulis nascuntur folia vi-
ridia & splendentia, Cerasi foliis similia, sed minora, & in ambitu aliquantulum serrata.

Florebat ea arbuscula semine nata & acquisita inter alias ante hortum Academicum,
Maii initio, ubi sponte nascitur, paullò interdum præcocius: fructum istic non tulit,
sed aliis locis sæpè legere memini granis piperis non majorem, orbiculatum, nigrâ mem-
branâ tectum.

*Cap. L. pag. 79. post Hispanicum proverbium Latinam interpretationem
paullulum immuta, hæc modo,*

Quisquis montem vel silvam adit, potius quàm inanis redeat, vel Ardivieja (plantam
videlicet vulgarem & vilissimam) colligat.

Cap. LXXXI. pag. 114. ante Sectionem, CETERVM, adde,

Et certè paucis post annis intelligebam non modò Matronam illam similem plantam
acquisivisse, sed etiam Pragæ in Cæsareo horto ali: tum in quibusdam Germaniæ locis re-
periri apud eos qui in colendis peregrinis & elegantibus plantis operam collocant. Inter
illos Fridericus Maierus Armamentarii Argentiniensis præfectus & vir doctissimus, anno
Christi millesimo sexcentesimo primo digitalis longitudinis ramulum binis foliis prædi-
tum & florem sustinentem flavum multiplici foliorum serie constantem ad me mittebat
ut conspicerem, sed prorsus aridum: anno insequente ab eodem accipiebam similis rosæ
furculum sine radice, qui, ut malè in pyxide compositus fuerat, & accesserat longa in itine-
re mora, prorsus exaruerat: observabam autem furculum illum frequentibus spinis esse ar-
matum, perinde ac hi qui florem flavum simplici quinque foliorum texturâ constantem
ferunt, atque ejus folia illius foliis prorsus esse similia.

Cap. LXXXVI. pag. 121. ante Sectionem, Ad eorum, adice sequentes versus,

*Clematis al-
tera flore ple-
na.*

CETERVM intra paucos annos nova Clematidis alterius species reperta est, illius qui-
dem generis quod florem habet ex cæruleo purpurascens, sed alterius formæ, atque à
quibusdam rei herbariæ studiosis ali in suis hortis intelligo: certè doctissimus vir Fridericus
Maierus, Armamentarii, ut paullò antè dicebam, apud Argentinienses Præfectus, se plantam
habere scribebat, illiusque florem, ut conspicerem, mittebat anno à nato Christo millesi-
mo sexcentesimo secundo: erat autem ille multiplici foliorum texturâ constans. Mittebat
etiam anno insequente bina sarmenta, sed sine radice, & adeò rescicata, ut etiam si terræ
credita sint, non sperem comprehensura & radices actura: nulla autem in re differe-
bant à vulgaris Clematidis alterius sarmentis. Similem etiam plantam Bruxella in
Brabantia conspici audiebam apud Nobilem virum Lamorallium de Tassis Cursorum
Præfectum.

RARIQ

A D P L A N T. H I S T. C. C L V S I.
R A R I O R V M P L A N T A R V M
H I S T O R I Æ C A R O L I C L V S I
L I B R O S E C V N D O.

Cap. III. pag. 132. ante Sectionem Memini, adde,

HANC plantam, ob floris venustatem & elegantiam plerisque Italiae locis *Rizo de la Signora* appellari intelligo. Rizo de la Signora.

Cap. IV. pag. 133. ante Sectionem LILII porro, adde,

Illius floris colorem plurimum ad mali aurantij præmaturi colorem accedere observabam: odorem autem non adeò suavem ut ejus quod præcedente capite descriptum est, sed potius Lilij montani flavo flore odorem referre. Lilium miniatum tenuifol.

Habebat porro amplissimus vir Nicolaus vanden Branden Consiliarius Bruxellensis plantam similem Somerianæ, quæ anno à Christi nativitate secundo supra millesimum & sexcentiesimum sex & quadraginta flores, imò etiam longè plures tulisse fertur in unico, sed illo plano caule: anno autem insequente non minorem florum numerum tulisse ad me scribebat.

Ceterum aliud ejus genus reperitur etiam præcox & angustifolium, longè nitidioribus floribus quàm Somerianum præditum; nam prorsus miniatos illos fert ut Byzantinum, certè magis saturos quàm Somerianum, nec eos inodoros. Præfectus Cursorum Bruxellensis sub extremum annum millesimum sexcentiesimum secundum, pusillum bulbum ejus generis mittebat, quem ex Italia recenter accepisse scribebat: & licet is bulbus nucis avellanæ magnitudinem vix superaret, sequente tamen anno quatuor flores tulit ejus quem dixi coloris: ejus etiam folia licet angusta ut alterius, magis tamen saturâ viriditate prædita, & magis splendentia mihi videbantur, atque inordinate quemadmodum flores in caule nascebantur: observabam etiam ejus caulem & folia non adeò brevi marcescere ut alterius, sed diutius perdurare. Aliud ejus generis.

Utrumque genus, ab iis qui diu aluerunt, *Martagon* Pomponij vocatur, & hac appellatione ex Italia se accepisse asserunt. Rarum adhuc est in his Provinciis, quia adnatis difficilimè se propagat, nec apud quempiam ipsam plantam semen præbuisse intellexi. Martagon Pomponij.

Pag. 134. ante Sectionem EST etiam, adde,

HABVI etiam à doctissimo viro Ioachimo Venerio similis plantæ bulbum Burdigalâ missum, cujus forma ab illius bulbo non differebat, sed ejus caulis & folia magis candicabant, flores autem antè quàm expanderentur multâ candidâ lanugine erant obfiti, explicati verò prorsus nivei, nec ullis maculis infecti, staminum apices non ferruginei coloris ut alii, sed flavi. Lilium montan. albo flore.

Cap. XI. pag. 152. ante Sectionem Sponte, in extrema pagina, adde,

præcocior videlicet; nam genus etiam invenitur magis serotinum, & cum Tulipis serotinis flores explicans, eosque vel saturatiores maculas habentes, vel dilutiores, quemadmodum genus magis præcox, magna autem ex parte saturatiores. Fritillaria serotina.

Ceterum repertas esse plantas intelligo quæ album florem gestent, præcociorisne generis eas an serotini, ignoro, quia nullam similem plantam hæcenus videre mihi licuit, & rarissimè inveniri intelligo; videlicet inter aliarum myriades unam interdum aut alteram plantam. Fritillaria albo flore.

Pag. 153. post versum duodecimum ante Sectionem N. V. adde

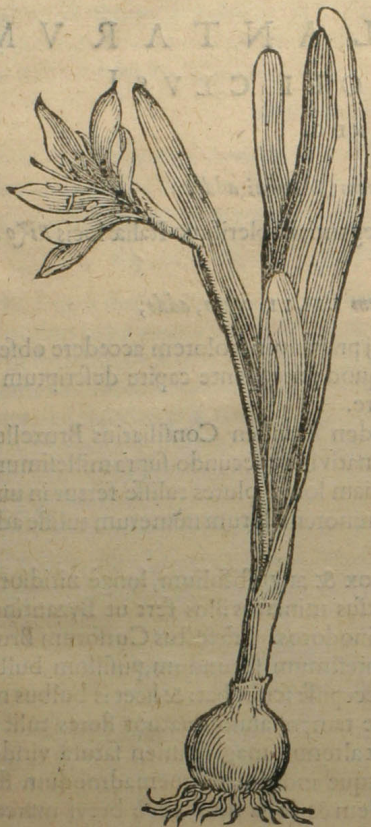
Postea in variis Galliarum provinciis sponte nasci intelligebam, apud Pictones (ubi circa urbem *Villefagna des Pessoues* appellant) apud Britannos, Aquitanos, & alios. Fritillaria diversis natalis.

Ante caput XII. adde integra duo subsequentiâ capita.

Narcissus vernus præcocior flavo flore.

NARCISSI genus reperitur ineunte vere flores producens, prorsus novum, in his præsertim regionibus: mihi certè ante annum à Christi nativitate millesimum sexcentiesimum primum videre non contigerat: propterea ejus historiam & iconem dignam judicabam quæ in hac Appendice adponeretur.

Narcissi ver-
ni præc. flavo
flo. historia.

PRODUCERET autem ille Narcissus qua-
terna aut quina folia aliorum Narcissorum in-
star, plana, digitum pæne lata, surrecta, viridia,
Narcissi medio-lutei foliorum æmula, inter
quæ prodibat caulis ferè dodrantalis, planus,
non valdè firmus, lævis & enodis, sustinens
summo fastigio membranaceum folliculum,
reliquorum Narcissorum modo, è quo emer-
gebat unicus flos coloris flavi, Narcissi autem
majoris flavo flore præditi formâ non
valdè dissimilis, sex etiam foliis constans ses-
cunciam longis, semunciam latis, mucrona-
tis, quorum terna interiora paullo longiora
erant externis, totidem ex umbilico prodeun-
tibus staminibus candicantibus in flavum api-
cem desinentibus, atque illorum quidem tri-
bus brevioribus quàm cetera, cum medio sty-
lo omnibus staminibus longiore: radicem ha-
bebat crassam, rotundam, è multis tunicis
constantem (quarum internæ albæ, externæ
verò ex spadiceo nigricantes) & infimâ sede
multis fibris præditam.

PRÆCOX erat hic Narcissus: nam quum
ejus bulbum ab Illustri viro Ioanne Vincentio
Pinello, missum Patavio sub initium Novem-
bris anni à Christi nativitate millesimi sexcen-
tesimi acceperem, illico in fictili terrâ com-
mittebam, ut à cæli inclementia per hiemem
facilius præservare possem: atque insequente
Februario florem producebat, & illum qui-

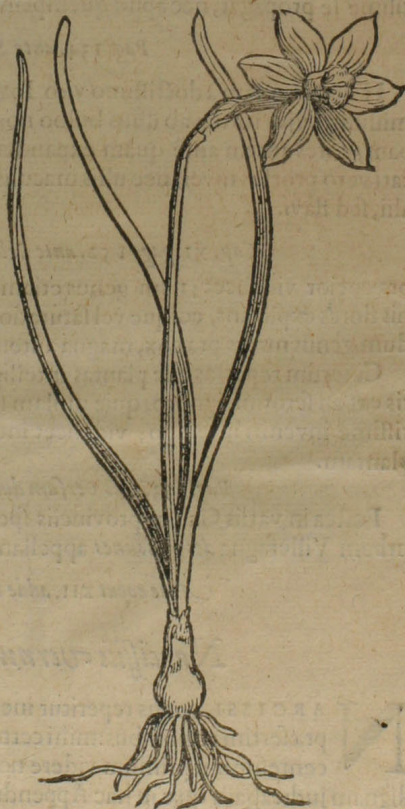
dem nullâ odoris gratiâ præditum; quod an acciderit, quia liberum aërem non habuerit,
ignoro: nam diligentius observare non licuit, propter subsequenter anni hiemem asperior-
rem, quæ plantam prorsus corrumperebat; tum
quia aliam similem postea nancisci non po-
tuerim, tamen summi diligentiam non
semel adhibuerim.

Narcissus oblongo calice.

MITTEBAT ad me anno à Christi
nativitate sexcentesimo primo su-
pra millesimum eruditissimus &
humanissimus vir Ioachim Venerius Bur-
digalâ inter plerasque plantas quatuor Nar-
cissi bulbos, quos duorum generum esse, &
unicum florem gestare scribebat, è singulis
videlicet generibus binos. Illorum unus in-
sequente Aprili florem tulit. Quum verò
similem antè videre non meminerim, illius
iconem in tabella exprimendam curabam
quam Lectoris oculis proponerem; atque
ejus historiam adiciebam.

Narcissi ob-
longo calice
historia.

HABEBAT porrò is Narcissus terna ob-
longa & satis angusta, carinataque folia, cœ-
ssi quodammodo ex viridi coloris, inter quæ
prodibat caulis pedalis longitudinis aut am-
phior, lævis, enodis, satis gracilis, firmus ta-
men, summo fastigio folliculum membrana-
ceum sustinens, è quo emergebat unicus flos
longiusculus, summâ parte in sena folia alba

satis

fatīs ampla & in mucronem desinentia divisus; cujus umbilicum occupabat calix flavus semunciam longus, oris aliquantulum incisus & quodammodo fimbriatis, habens in medio stilum palleſcentem, ejusdem cum calice longitudinis, cinctum sex flaminibus flavā veluti farinā conspersis, eorum præsertim apicibus. Semen observare nequivi, quia florem carpebam, ut à pictore commodius exprimi posset: valde autem suavis erat odoris, & Muscari floris odorem panē referentis: radix bulbacea, oblongiuscula, digitalis crassitudinis, alba, è multis tunicis constabat, quarum exterior subfusca, aliquot crassioribus fibris albis infimā sede donata.

ALTER ab eodem Venerio missus florem dabat etiam Aprili altero post superiorem anno, illi prorsus similem: calicis tamen ejus oræ magis erant croceæ. Varietas,

Unum etiam non valde dissimilem videbam apud honestissimum virum Christianum Porretum, qui à Venerio acceperat: illius tamen sena folia ex albo palleſcebant, aut *alga* *alga* erant, calix verò multò latior & oras planè croceas habens.

Iacobum etiam Plateau similem habuisse eodem anno florentem intelligebam: illum autem à rhizotomis quibusdam Gallis redemerat cum aliis bulbis è Pyrenæis montibus erutis.

Cap. XII. pag. 159. ad cap. calcem addendum,

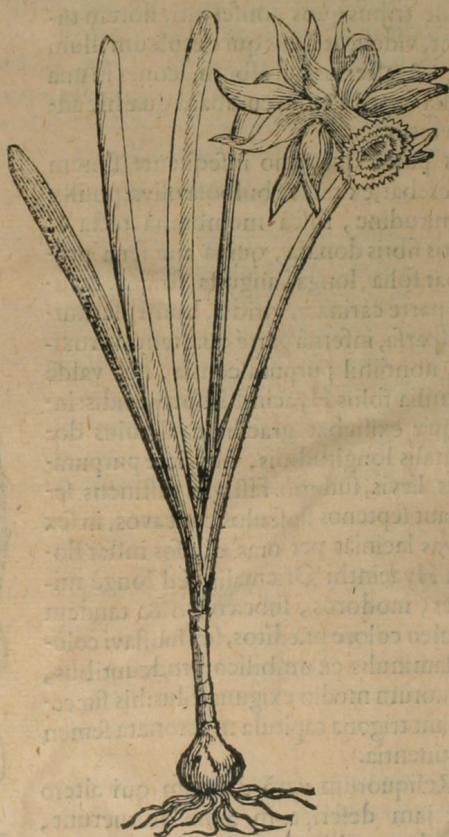
imò illos ipsos nullo modo auctos anni à Christo nato millesimi sexcentefimi asperum gelu, quod Februario mense valde apud Belgas sæviit, prorsus corruptit, cum plerisque aliis rarioribus plantis.

Cap. XVII. pag. 165. ante Sectionem EST etiam, adde subsequentem historiam cum icone.

Pseudonarcissus pleno flore.

ANNO Christi nostri redemptoris sexcentesimo tertio supra millesimum, scribebat ad me Venerius se illo ipso anno profectionem ad montes Pyrenæos instituisse, elegantium plantarum quæ in illis nascuntur, conquirendarum causā, verum propter morbum quo in itinere corripiebatur, non licuisse voto suo satisfacere: nihilominus observasse *Pseudonarcissi* genus quoddam sibi antè non conspectum, cujus paucos reperisset bulbos. Illum autem vivis coloribus depingi curabat, & exemplar mittebat: quia verò similis formæ à nemine hætenus observatum esse arbitror, in tabella ejus iconem exprimendam curabam, quam in hac Appendice locum habere volui.

QUANTUM porrò ex pictura quam ad me mittebat observare poteram, crescebat hæc planta *Pseudonarcissi* vulgaris modo, quatuor oblonga viridia folia ex bulbosa radice producens, inter quæ prodibat caulis lævis, enodis, viridis, pedem altus, summo fastigio membrana-ceum folliculum sustinens, è quo emergebat flos duodecim foliis pallidis geminā seriè dispositis præditus, prominente ex ejus umbilico calice sive tubo oblongo, oras habente nonnihil reflexas easq. crispas & incisas, aurci prorsus coloris, veluti *Pseudonarcissi* majoris Hispanici tubus, attamen non simplici ut ille, sed triplici, hoc est, continente alterum tubum qui tertium comprehendebat: radix erat bulbosa, ex multis tunicis constans, quarum externa subfusca, multis fibris extimā sede prædita. Si unicam dumtaxat plantam reperisset, nihil novum videretur, quia natura interdum sic in floribus ludere solet: sed quum aliquot similes observaverit, peculiare quoddam genus esse credendum est.

*Pseudonarcissus triplici subo-
historia.*

Scribebat

APPENDIX ALTERA

Scribebat etiam unam Pseudonarcissi vulgaris plantam binos flores in eodem caule gerentem observasse, quæ alioqui unicum solummodò proferre soleat.

cap. XVIII. pag. 167. ad cap. calcem adde,

Narcissus
marinus.

Mihi certè alterius coloris flores videre non contigit quàm albi: quandoquidem verò non nisi in maris litore sponte nascitur, Narcissum marinum commodè appellari posse arbitror.

cap. XIX. pag. 168. ante Sectionem illius porrò, adde,

Narciss. mon-
tan seu ma-
rin. alter, qui
Mairioli 111

AN porrò hic Narcissus Orientalis dici queat, valde dubito, tametsi fieri possit, ut in Oriente etiam nascatur: quotquot tamen illius bulbi in hanc regionem vel etiam in Galliam perlati, non ex Oriente advecti, sed in Europa sponte nascentes reperti fuerunt. Nam ante biennium plurimos ejus bulbos ex Illyrico adferebat Ioannes van Ophem Bruxelensis, quos ipsemet cruerat. Hoc verò anno millesimo sexcentesimo tertio, scribebat ad me Bononia Frater Gregorius de Reggio, Ordinis Capucinorum, sese ab eodem Ioanne van Ophem litteras accepisse Florentiæ exaratas, quibus significabat Corsicam & Sardiniam insulas se perlustrasse, atque elegantissimas plantas reperisse, inter quas hunc Narcissum in altissimis Sardinia montibus nascentem, in uno eodemque caule quinque & triginta flores gerentem, Dictamum præterea Creticum odoratissimum, minoribus & candidioribus foliis præditum, & multa elegantissima Croci genera, & illa quidem locis etiam maritimis: quæ sanè ratione hic Narcissus vel montanus, vel marinus nuncupari posset.

post cap. XXV. adicienda Hyac. sequentis historia cum icone.

Hyacinthus minor Hispanicus.

Hyac. minoris
Hisp. natales.

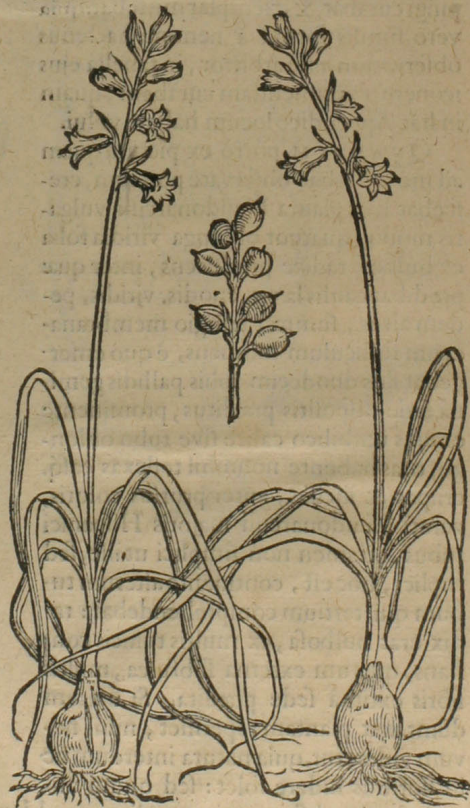
CV M plerisque variorum generum bulbis, quos ab eruditissimo humanissimoque viro Ioachimo Venerio Burdigalâ accipiebam anno à Christo nato millesimo sexcentesimo primo, erant etiam perpussilli quidam Hyacinthi bulbi, quorum nonnullos caruleum florem gestare scribebat, alios candidum, eosque in Hispania legisse, priores quidem apud pontem *de Suert*, posteriores in monte *Seove de S. Tournais*. Duorum autem qui, de tribus quos conservari, florem tulerunt, videlicet illius qui caruleum illum habet, & alterius qui album, icones in una tabella exprimendas curabam quæ hic adponeretur.

Hyac. minoris
Hisp. historia.

Is porrò qui anno insequente florem proferebat, ex radice bulbosa olivæ pusillæ magnitudine, fuscâ membranâ tecta & multis fibris donata, quina aut sena promebat folia, longa, angusta, striata; & supinâ parte carinata, viridia, humi plerumque sparsa, infernâ parte quæ telluri proxima, nonnihil purpurascens, nec valde absimilia foliis Hyacinthi botryoeidis: inter quæ exiliebat gracilis cauleculus do-drantalibus longitudinis, obsolete purpurascens, lævis, summo fastigio sustinens senos aut septenos flosculos concavos, in sex parvas lacinias per oras divisos instar florum Hyacinthi Orientalis, sed longè minores, inodoros, subcaruleo & tandem caruleo colore præditos, sex subflavi coloris staminulis ex umbilico prodeuntibus, in quorum medio exiguus stilus: his succedebant trigona capitula mucronata semen continentia.

Caruleo flore.

Reliquorum verò duorum qui altero post jam descriptum anno floruerunt, unus florem illi cuius modò historiam de-

di pror-

di prorsus similem habuit; alter verò totum niveum, formâ quidem à supèriore non differentem: sed ipsius plantæ folia paullò angustiora mihi videbantur, cauliculus etiam dilutius virere.

Florebat uterque Maio mense, semen maturum præbuit Iulio: quod in utroque genere prorsus simile fuit, rotundum videlicet, nigrum & splendens.

CETERVM illo ipso anno Nicolaus le Quilt Parisiensis rhizotomus, varios bulbos in Hispania & Lusitania (ut ipse assererat) erutos huc venales adferrebat, inter quos istius etiam Hyacinthi aliquot, quos vel album florem vel rubrum gestare aiebat: & sanè cum albi tum rubri flores suis cauliculis adhuc inhaerentes inter pagellas repositos mihi ostendebat, quos formâ non differre à modò dictis observabam, eum autem qui dilutè suaviterque rubebat, venas quasdam saturatiores obtinere deprehendebam per trium foliorum externorum longitudinem excurrentes.

cap. XIX. ad pag. 177. calcem, ante Sect. CVM, adde, conspicerentur, quidam etiam pænè virentes.

CETERVM mittebat jam dictus Venerius anno à Christi nativitate sexcentesimo secundo supra millesimum Hyacinthi cujusdam bulbos in Cantabris erutos, quorum flores ex albo cineraceos & ex albicante virescentes esse scribebat: illorum unus insequente anno flores dedit, hujus obsoleti floribus prorsus formâ & colore similes, sed meâ opinione paullò minores (quia forsitan bulbi nimium afflicti fuerant) folia etiam similia & valdè longa, quæ ad mensem usque Novembrem ferè viridia permanserunt. Decembri autem subsequente quatuor alios ab ipso accipiebam, quorum flores obsoletos scribebat: si Deus vitam produxerit, & hiems bulbos non corrumpet, observare poterimus an ejusdem sint generis. Sed etiam cum superioribus illis quorum unum florem protulisse dicebam, alios quinos bulbos mittebat, quorum scheda quâ involuti, inscriptionem habebat, Hyacinthus minimus ferotinus caruleo flore: ex his terni folia produxerunt, Hyacinthi minoris Hispanici jam descripti foliis non dissimilia, sed florem nullum: Decembri etiam insequente alios ab eo accipiebam simili nomine inscriptos: proxima autem æstas nos certiores faciet (si vivemus) an ejusdem sint generis.

cap. XXVII. pag. 179. ante Sectionem, AD Hyacinthi, adde,

IN illis porrò plantis quæ flavum proferunt florem, discrimen quoddam observabam. Nam eæ quæ pallidas ab initio proferunt florum gemmas, ante hiemem plerumque germinare solent, & præcocius producant flores, quàm illæ quarum gemmæ ab initio nigricant, aut saturatius purpurascunt. Ex illius autem semine natas mihi esse plantas memini, quarum flores colore non referebant matris flores, sed alium quendam peculiarem nanciscabantur, ex viridi scilicet flavescerent, matris tamen florum odorem retinebant.

cap. XXX. pag. 183. ante Sectionem, TERTIO, adde sequentia,

Similes porrò bulbos ad me mittebat Burdigalâ anno à Christi nativitate millesimo sexcentesimo & eum insequente doctissimus idemque humanissimus vir Ioachimus Venerius, quos partim in Pyrenæis, partim in monte Gallia Aquitanica, cui nomen *Hos*, eruisse scribebat, ubi à pastoribus *Sarahug* appellaretur, qui etiam assererent, animalibus eam plantam depascentibus caput intumescere, deinde mortem subsequi: addebat etiam illis unicum, quem valdè rarum inventu significabat, & illum niveos flores proferentem, atque in monte *Pujole* in Hispania legisse scribebat. Omnes quidem, præter unum aut alterum, biennio post germinarunt, sed nullum florem tulerunt: tertio demùm anno unus caruleum florem dedit: ejus verò florem qui niveus esse debet, nondum videre contigit. Humentibus locis eas plantas gaudere scribebat.

pag. 184. ante sectionem, CETERVM, adde,

Aprili: paullò tamen seriùs vulgari: illius etiam semen quod in trigonis capitibus nascitur, maturitate nigredinem & splendorem acquirit.

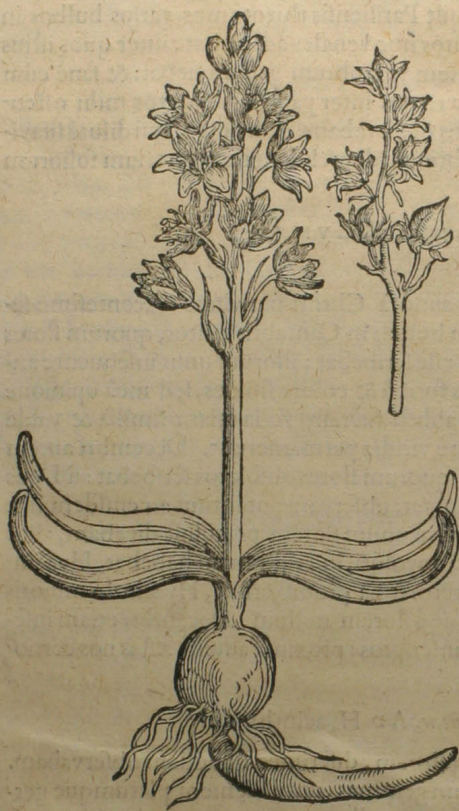
ante cap. XXXI. pag. 185. inserenda Hyacinthi stellati æstivi historia.

Hyacinthus stellatus æstivus.

Hoc Hyacinthi genus suis floribus onustum, primùm Maio mense anni à nato Christo primi & sexcentesimi supra millesimum conspiciebam in cultissimo horto perurbani & ornati viri Honesti Lopez civis Leydani, quod è Lusitania allatum esse assererat:

asserebat : deinde illo ipso anno videbam etiam in hortis Ioannis ab Hogelande , & Christiani Porreti. Quum autem neque ejus iconem , neque historiam quispiam hactenus (quod equidem sciam) exhibuerit, operapretium me facturum arbitrabar, si in hac Appendice proponerem.

*Hyac. stellati
activi histo-
ria.*

ERAT autem hæc planta quaternis, senis, aut pluribus foliis prædita, viridibus, carinatis, palmum longis, satis angustis, humique quasi in orbem stratis, alioqui satis firmis, instar foliorum Hyacinthi illius stellati qui cineraceos flores profert, superiore capite descripti, inter quæ assurgebat palmaris cauliculus satis firmus, sustinens in oblongis petiolis inter appendiculas purpurascens prodeuntibus, denos aut duodenos flosculos ex cæruleo purpurascens, nullius, aut certè perexigui odoris, sex foliis constantes, umbilicum occupante umbone, sive capituli rudimento mucronato, cincto sex staminibus ex albo purpurascens, quorum apices cærulei: fiebant tandem ea capitula triangula & mucronata, qualia ferè in Hyacintho Belgico sive Anglico, quæ maturitate dehiscunt, semen continere deprehendebantur rotundum, nigrum, splendens, Hyacinthi Belgici sive Anglici femini prorsus simile: radix erat bulbosa, penè orbicularis & candicans, infimâ sive sessili parte in ambitu frequentibus & tenuibus albis fibris in latera sese spargentibus donata, & interdum unâ etiam crassiore digitum penè longâ, atque in profundum se mergente, ut aliquoties in aliis etiam Hyacinthorum generibus observare memini.

cap. XXXII. pag. 186. ad extremum caput, pro his verbis licet Matthiolus, & his que sequuntur, reponere,

*Iacinto del
Paternoistro.*

Italos nunc *Iacinto del Pater nostro* appellare eam plantam intelligo, ob capitulum sive orbiculum in medio flore conspicuum, ut opinor. Nonnulli autem Narcissis, cum quibus nullam affinitatem habet, à Matthiolo adnumerari censent, & ab eo Narcissum quartum appellari: sed falluntur. In eorum numero me aliquando fuisse ingenuè profiteor, sed istam opinionem nunc revoco: nam alia est planta ab hac diversa quam pro Narcisso quarto Matthiolus proponit; ea tamen etiam inter Ornithogali genera referenda, ut in proxima plantæ historia demonstrabimus.

ante cap. XXXIII. pag. 186. reponenda hæc Ornithogali historia.

Ornithogalum Neapolitanum.

NOVVM Ornithogali genus, certè mihi antè incognitum, Neapoli ad me mittebat anno à Christi nativitate M. D. C. doctissimus Ferdinandus Imperatus, & illud quidem non inelegans, pro Arabico quod ab ipso petieram: ut autem Lector intelligere queat de qua planta mihi sermo, illius historiam cum icone in tabella expressa hic subiiciendam esse ducebam.

*Ornithogali
Neapolit. his-
toria.*

PROFEREBAT autem illud anni insequentis primo Vere terna aut quaterna folia carinata, longa, Hyacinthinis non valdè dissimilia, verùm angustiora, viridia, inter quæ prodibat caulis satis firmus, dodrantem altus, lævis, viridis, sustinens supernâ parte quinos vel etiam plures interdum flores, in anteriorem partem propendentes, tametsi alternis in singulis caulis lateribus nascentes è cujusdam membranulæ sinu, sex foliis constantes unciam longis, quadrantem verò uncie latis, internâ parte candidis, externâ autem ex cineraceo virescen-

virescentibus, orasque albas habentibus: floris umbilicum occupabat alter flosculus sex etiam foliis minoribus præditus, quæ extimâ parte quodammodo coibant, & veluti tubulum formabant, in quo apparebant sex alba staminula flavescentibus apicibus donata, & medius stylus albus: flores porro erant prorsus inodori, quibus succedebant trigona capita crassiuscula, in obtusum mucronem desinentia, quæ caulem propter gravitatem deprimentia, semen nigrum rugosum continebant: radix erat bulbosa, candicans, fuscâ tamen membranâ tecta, in conum supernâ parte fastigiata, infernâ autê plana, perinde ac Ornithogali Arabici radix, minùs tamen amplâ sede, sed multis candidis fibris in ambitu prædita.

Flores proferebat insequente Aprili, quia videlicet in scitili per hiemem adservata: altera minor, quam horto credebam, & totius hiemis inclementiam in illo bellè perferebat, dumtaxat Maio, quemadmodum & illa prior, quæ etiam in horto reposita, altero anno florebat.

Ceterum hanc plantam cum Narcissi speciebus quarum icones Matthiolus exhibuit suis in Dioscoridem Commentariis, historiam verò non dedit, diligenter conferens, non absimilem reperio ejus Narcisso

Narciss. IV.
Matthioli.

iv. qualis saltem extat in Commentariis anno M. DLXX. Venetiis editis.

pag. 188. ante sectionem, QUINTVM, adde,

ANNO porro Christi millesimo sexcentesimo tertio sub Kal. Decembres accipiebam Burdigalâ paucos Ornithogali bulbos, quos in Pyrenæis montibus erutos esse adscriptum erat: cujus autem generis sint, proximus annus (si vivemus) nos docebit: quantum verò ex bulbi forma conicere poteram, non videbantur dissimiles Ornithogali Pannonici flore albo jam descripti bulbis, quales etiam in aliis provinciis nasci verisimile est.

ante cap. XXXVII. ponenda *Moly latifolii*
flavo flo. historia.

Moly montanum latifol. flavo flore.

HOC Moly genus nunquam antè mihi conspectum, mittebat anno redemptæ salutis humanæ sexcentesimo primo supra millesimum Ioachim Venerius Ioanni Hogelandio, in cuius horto insequente anno flores protulit. Illius iconem, & historiam, quia à nullo alio hætenus, quod sciam, tradita, hic adponere libuit.

HABEBAT verò illud bina dumtaxat folia, infimâ parte sese mutuo amplectentia, decem aut plures uncias longa, unam lata, furrecta, firma, supinâ parte nonnihil carinata, porracei coloris, & odoris allium refe-

Ornithogal.
Pyrenaum.

Moly montanum
latifolii hist.
vid.

centis:

rentis: inter quæ affurgebat caulis enodis & satis gracilis, firmus tamen, virefcens, pedem altus, aut paullo amplior, sustinens summo fastigio prodeuntes ex membranaceo folliculo bifariam diviso triginta aut plures flores uncialibus vel longioribus pediculis, iisque firmis subnixos, senis foliis stellæ in modum expansis constantes, foris pallescentes, interiore parte prorsus flavos; occupante umbilicum triangulari capitulo sex flavis staminibus cincto, quorum apices etiam flavi: floribus, qui mense Junio explicabantur, succedebant trigona capitula semen nigrum inæquale continentia: radix erat bulbosa, gemina, ut orchidis radicem quodammodo æmuleretur.

Subsequente anno aliquot similes plantas ab ipso Venerio etiam accipiebam, & illas quidem vel singularem, vel gemino bulbo præditas, quarum ternæ aut quaternæ germinarunt & florem tulerunt anno M. DCIII. aliqua quidem unico dumtaxat folio præditæ, aliæ autem binis, uno ampliore alterum angustius amplectente; inter quæ prodibat caulis enodis, flores è folliculo membranaceo emergentes sustinens.

Similes etiam bulbos eodem anno, cum plerisque aliis Plantis in Pyrenæis montibus erutis, venales adferebant in hanc Provinciam rhizotomi quidam Galli.

eodem cap. pag. 195. adde ad extremam caput,

Moly Pyrenæum purpureum flore.

Aliud etiam Moly montani genus ab isto non valdè diversum mittebat Venerius cum latifolio illo flavum florem ferente, quod etiam cum eodem flores protulit in meo horto, sed in Honesti Lopez horto multò seriùs, extremo dumtaxat Septembri: paucioribus tamen floribus præditum esse videbatur, quàm vel Pannonicum, vel Neapolitanum, vel Francofortense, iisque minùs etiam elegantibus.

ante cap. XLII. pag. 203. adde Colchici verni historiam,

Colchicum vernum.

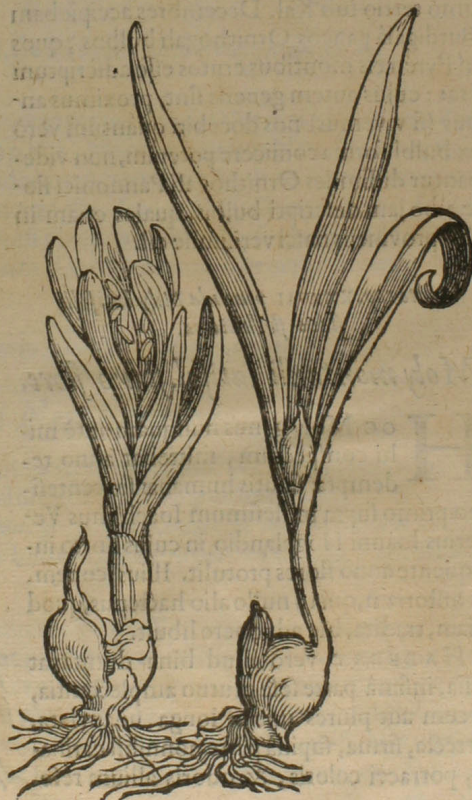
Colchicum biflorum.

QUADRAGESIMO PRIMO capite lib. II. meæ Rationum Plantarum Historiæ Colchici verno tempore florem proferentis mentionem faciebam, quod tandem biflorum esse existimassem: quia novo Vere cum suo flore acceptum, deinde Autumno cum aliis Colchici generibus florere conspexissem. Quùm autem non nisi Autumno flores gestare postea observaverim, istam appellationem illi convenire non sum arbitratus, sed præter naturam insolito tempore primum illum florem tulisse censebam, ut in aliis plantis interdum contingere videmus.

Verumtamen peculiare Colchici genus reperiri, quod novo dumtaxat Vere, cum Croci verni & dentis Canini generibus, non autem alio tempore flores gerat, præstantissimus idemque doctissimus vir Ioachim Venerius anno à Christi nativitate sexcentesimo primo supra millesimum Iulio mense ad me scribebat, & sex ejus bulbos mittebat, quos illo ipso anno è monte Sotou in Hispania eruerat. Horum quatuor, insequente Vere apud me flores tulerunt: unius florentis, atque alterius cum suo capite trigono semen continente iconem in subiecta tabella exprimendam curabam.

Colchici verni historia.

Novo porrò Vere cum Dente canino, Crocoque verno, ut dicebam, hoc Colchici genus prodire, & unum aut alterum florem unà cum foliis producere solet, primis quidem diebus, ante quàm sese explicare & pandere incipiat, coloris albi, sed qui paullo post in purpureum dilutiorem mutetur, brevi pediculo subnixum, sex foliis constantem minoribus & angustioribus quàm in vulgaris flore, & Croci verni

alba

albo flori formâ valdè similem, singulis foliis ex infima sede album stamen proferentibus, cuius apex flavus: exteriorum trium foliorum stamina interiorum staminibus sunt breviora: è medio floris umbilico oblongiusculus exilit stylus, staminum longitudinem superans, albus, in tres partes summo divisus. Nascebatur verò flos ille inter terna folia carinata sese mutuo complectentia, Colchici vulgaris foliis longè angustiora, montani tamen Hispanici foliis paullo latiora: flori succedebat triangulare membranaceum capitulum haud magnum, semen continens rotundum, subrufum: radix, Colchici vulgaris radici sive bulbo formâ quidem similis erat, & fuscâ pelle obducta, sed longè minor, multas candidas fibras ex infima sede protuberante spargens.

Plures similes bulbos anno insequente cum aliquot aliis elegantibus plantis ad me mittebat idem Venerius, atque ad Hogelandium & Porretum: sed meos cum iis qui prius missi, & plurimis aliis selectissimis plantis subsequens hiems corrumpibat: ut plusquam Cannensem cladem meus hortulus illâ hieme acceperit, tametsi etiam non vulgarem duabus precedentibus passus esset.

cap. XLIII. pag. 208. ante sectionem, ALTERVM, adde,

POST verò Christum natum anno millesimo sexcentesimo secundo, à Gallo quodam *Crocum Pyrenæum autumnale.* qui multas plantas in Pyrenæis montibus erutas adferebat, aliquot redimebam, inter quas binos aut ternos Croci bulbos: horum unus insequente anno Septembri florem ferebat, Primi Croci montani flore ampliorem, colorisq; saturatoris & quodammodo medij inter illum & alterum in mea Plantarum historia descriptum, cuius medius stylus multifidus summâ parte perinde ac illius, magis tamen diluti coloris, & prorsus flavi: hujus item folia marcescente flore non statim prodibant ut in primo. An porro alij istius generis sint futuri, dies nos docebit, si non peribunt.

cap. XLIV. pag. 211. ante sectionem, TERTIÆ,

Multos post annos, eruditissimus vir Ioachimus Venerius me monebat hanc plantam maximâ abundantia spontè nasci in Pyrenæis montibus, atque anno à Christi nativitate sexcentesimo primo supra millesimum, inter multas myriades earum quæ cæruleum sive violaceum florem gerunt, unicam plantam reperisse, quæ florem prorsus niveum haberet: anno autem insequente, quum denuò montes illos conscendisset, venustarum plantarum quæ in illis nascuntur conquirendarum causâ, paucas similes reperisse scribebat, quarum unam Ioanni Hogelandio, alteram mihi mittebat. Ea præter meam expectationem (nam valdè adflicta) anno M. DC. III. binos flores tulit prorsus nivei coloris, præter parvam maculam flavam, quæ, ut in iis quæ violaceum colorem habent, terna repanda folia inficiebat, illosq; ut violaceos, odoris expertes.

adejusdem capituli calcem, extremâ pag. 215. adde,

CETERVM ex epistola quam ad me dabat idem Venerius illo ipso anno quo Iridem illam niveo flore mittebat, varia alia Iridum bulbosarum genera ab ipso in Pyrenæis montibus observata fuisse intelligebam quæ scripto comprehenderat, ut ad me mitteret exactam earum plantarum descriptionem: verum, dum in variis illorum montium jugis, quæ pænè sexagena conscendit, perlustrandis erat occupatus, scriptum illud ipsi excidisse & perisse magno cum suo dolore: se enim non probè meminisse quænam inter illa esset differentia, certò tamen se scire, viginti sex generum descriptionem fecisse: eam autem Iridem quæ flavum aut rubrum habet florem, in earum numero non comprehendi, quoniam in illis montibus nullam similis coloris repererat.

cap. LIV. pag. 242. ante sectionem, Et hæc, adde,

Ranunculus Creticus grumosa radice, flore niveo.

RANUNCULI grumosa radice plantam semine è Creta accepto natam, ad me mittebat anno à Christo nato millesimo sexcentesimo primo Iacobus Plateau, quæ insequente anno florem proferebat, qui, licet Ranunculo peregrino formâ non valdè sit dissimilis, quia tamen dum florebat, ejus iconem in tabella exprimendam curabam, illam cum plantæ historiâ hoc loco ponere volui.

**

Ex

Ranunculi
gymnosaradi-
ce albo flore
hiflor.

Ex radice porrò grumosa instar illius quæ ex Asia adfertur, aliquot folia producebat satis ampla, humi quasi in orbem sparsa, succulenta, viridia, supinâ tamen parte albicante colore in viridi veluti conspersa, in tres lacinias, per oras aliquot crenis incisas, divisa: inter illa quaterni aut quini prodibant cauliculi graciles, firmi tamen, brevi quadam lanugine obsiti; quique ex foliorum magis incisurorum, quibus ambiebatur, alis, alterum plerumque, nonnunquam etiam tertium ramulum producebant parvo uno aut altero folio ornatum, qui summo fastigio sustinebant subfuscum caliculum in quinque foliola fusco villo obsita divisum: is deinde explicatus florem ostendebat quinis foliis unciam amplis, prorsusque niveis constantem (licet interdum quadam conspicerentur raris venis suave-rubentibus per oras sparsa) è quorum umbilico emergebat capitulum, subfuscis staminulis infimâ sede cinctum, quod magnam gratiam candido flori conciliabat.

Flores explicabat mense Maio cum Asiatico phœniceum florem gerente, quibus succedebat simile capitulum, non dissimili paleaceo & aceroso semine obsitum, quod inutile esse arbitror.

cap. LVII. pag. 252. *sectione, Floret, lege,*

in quo plantæ repositæ, ubertate, ampliores vel minores flores proferunt.

cap. LIX. pag. 265. *ante sectionem, Habui etiam, adde,*

Cyclamen fol.
hederaceo va-
riis locis nasci-
tur.
Foliorum ejus
varietas.

Ceterum non modò Britannia Gallia, sed etiam ex aliis ejus Regni Provinciis postea inferri cæperunt Cyclaminis hederaceo folio plantæ, tum etiam ex Italiae diversis locis. In illorum autem foliis magna conspicitur varietas: nam quædam frequentibus angulis sunt prædita, quædam raris: rursus eorum quæ angulosa, nonnulla valde longos & mucronatos habent angulos, alia breves, & obtusos: in quibusdam etiam frequentia & valde conferta nascuntur folia, in aliis verò valde pauca & rara: quinetiam macularum varietate discreta sunt folia, quia plurima albam illam maculam in folii umbilico impressam non habent, & quæ habent, illam vel parvam & vix conspicuam, vel mediocrem, alia contra valde amplam eam habent; & hoc sanè genus, meâ opinione, omnium elegantissimum, id, ut plurimum, ex Italia adfertur. Sed & in hujus Cyclaminis flore quædam varietas observari potest, non in formâ quidem, licet quædam plantæ eos aliis longiores proferant, sed in frequentia & colore: nam nonnullæ plantæ eos valde frequentes præbent, alia valde raros & paucos: in quibusdam color valde dilutus & quodammodo exalbidus est, in nonnullis verò saturatior, & ad florum Cyclaminis orbiculato folio, & odorato flore præditi colorem parnè accedens.

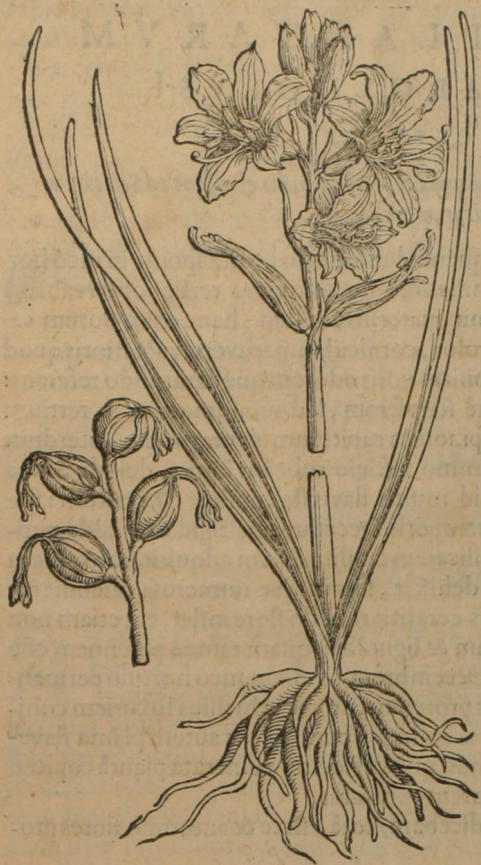
Florum ejus
varietas.

ante cap. LXIII. pag. 271. *reponenda sequens descriptio,*

Phalangium Allobrogicum majus.

P R I M U M in Belgicam illata hæc planta à nobilissimo viro Philippo Marnixio, anno à Christi nativitate nonagesimo septimo supra millesimum & quingentesimum ex Allobrogibus, illaque lecta apud celebre illud & primarium Carthusianorum cœnobium, vulgò *magna Cartusa* appellatum, ubi sponte nascitur, & ab incolis, ut ipse referebat, Liliū appellatur. Flores autem dumtaxat proferre capit (nam longâ vœturâ valde afflictâ) apud Belgas tertio demum insequente anno: ego anno millesimo sexcentesimo primo conspiciebam, describebam & in tabella exprimi curabam, quæ hîc adposita.

QVINA

QVINA vel sena producebat hæc planta ^{Phalangii Al-} folia, carinata, satis firma, surrecta, viri- ^{lobrogica hi-} dia, summâ parte mucronata, infernâ sese ^{storia.} invicem amplectentia instar aliorum Phalangiorum: inter quæ prodibat caulis pedalis aut amplior, viridis, teres, firmus, summo fastigio inter singulares appendices denos aut plures gestans flores prorsus niveos, majores quàm in majore Phalangio vulgari, in anteriorem partem propendentes, sex foliis constantes (quorum terna interiora paulò latiora & crispa, exteriora verò viridi mucrone prædita) florum parvi Lilij formam quodammodo referentes, odoratos, è quorum umbilico sena gracilia prodibant stamina unciam longa, terna tamen aliis paulò longiora, extimâ parte curva, & flavis apicibus donata, oblongiore gracili in medio stilo, ut commodius meâ opinione comparari posse non videantur, quàm parvo Lilio albo: floribus succedebant trigona capitula, fuscum semen & inæquale continentia: radix in multas crassas candidas & longas fibras, aliorum Phalangiorum radicibus non dissimiles dividebatur, & adnatis se propagabat. Ego quidem sobolem ab amico nanciscebar, quæ insequente anno senos flores proferebat, sed subsequens proxima hiems

cum plerisque aliis elegantibus plantis corrumpēbat.

RARIORVM PLANTARVM
HISTORIÆ CAROLI CLVSI

LIBRO TERTIO.

Cap. VII. pag. 300. ad capitis finem, adde,

SED quum diligentius hanc plantam considero, magnam affinitatem habere videtur cum *Galastivida* Cretensium, cujus meminit Cl. V. Honorius Belli epistolâ I v. ad *Galastivida*. calcem meæ Plantarum Historiæ adpositâ, si non sit illa ipsa: nam notas certè *Galastivida* suæ easdem tribuit quas in hac planta reperio; eam autem *Galastivida* intelligo quæ lac non effundit. Lectorem dispicere ne pigeat quæso; meam opinionem forsitan non improbabat.

cap. XIV. pag. 311. ad finem capitis.

Istam plantam in Pyrenæis montibus etiam nasci, mihi relatum est: quemadmodum & *Gentianarum* varia genera.

RARIORVM PLANTARVM
HISTORIÆ CAROLI CLVSI

LIBRO QVARTO.

Cap. XVI. pag. 27. ante Sectionem, Hujus etiam, adde,

CETERVM anno à Christi nativitate millesimo sexcentesimo, similis plantæ caput recens allatum ex promontorio Æthiopum longè sanè majus conspiciebam, quàm ad illam usque diem videram: nam quatuor uncias longum erat, totidem ejus ambitus juxta pediculum, & decem angulis erat præditum, quum magna ex parte in aliis hujus generis plantis pentagona dumtaxat esse soleant: semen tamen quod in illo continebatur, ejus quod hoc capite descriptum est, magnitudinem non superabat.

* * 2

RARIO.

RARIORVM PLANTARVM

HISTORIÆ CAROLI CLVSI

LIBRO QVINTO.

cap. VII. pag. XCIII. statim initio pagina quedam immutanda: & usque ad Sectionem
Hujus plantæ, legendum, quo sequitur, modo.

Papaveris spi-
nosissimi
diversitas.

FLOS sese ostendit senis ut plurimum (quemadmodum in planta sponte in meo hortulo nata anno à Christi nativitate millesimo sexcentesimo tertio observabam) foliis, interdum verò quinis dumtaxat aut quaternis constans; hanc enim florum varietatem eadem planta habuit; flavus ejus color, corniculati papaveris vulgationis quod flavo flore est, floris instar, odor verò, Chelidonii majoris odorem quodammodo referens: ejus tamen flos non adeò caducus est ut antè scripseram, sed nonnunquam in tertium diem permanet; in cujus medio sese exerit spinosum capitulum pentagonum, interdum etiam hexagonum, vel tetragonum, quod summo fastigio rubescit initio, deinde altera die post florem deciduum, nigrescere incipit: id multis flavis staminibus est cinctum: spinæ verò illæ, quibus capitulum est armatum, temporis successu fiunt rigidæ & valde pungentes; ipsum autem caput magnà ex parte pollicarem crassitudinem acquirit, rarò autem superat, & quum maturum est, summâ parte dehiscit, seminaque numerosa ostendit rotunda, rugosa, fusca & nigra, seminis Papaveris ceratitidis rubello flore instar, cui etiam non dissimilem habet radicem, eamque satis duram & lignosam; quam tamen perennem esse non arbitror, tamen si panè in mensem usque Decembrem viridis in meo hortulo permanferit, subinde recentes ramulos & novos flores proferens, donec gelu illius luxuriam cohiberet: copiosum sanè maturum semen ea planta mihi præbuit. Tota autem planta flavescente succo abundat, quali Chelidonium majus, qui vel leviter vulneratâ plantâ copiosè effluit, & tandem concrefcit, fuscumque colorem contrahit.

Florere incipiebat Iulii initio, deinde, ut dicebam, totâ æstate & autumnò flores proferre non desit.

cap. XXI. pag. CXIX. ante sectionem, Ceterum, adde,

Lunaria mi-
nor variosa.

SED in aliis Provinciis etiam reperiri hanc plantam certissimum est: nam anno à Christi nativitate MDCIII. ex eruditissimi præstantissimi que viri Doctoris Ioannis Bierdumphelij Procerum Austriæ Medici epistolâ ad me Viennâ Austriæ missâ intelligebam, istam plantam sponte nascentem ab ipso fuisse observatam & lectam circa arcem Weichselbach Illustriis Baronis ab Aursperg, ubi vulgaris etiam illa minor copiosè nascitur, cum plerisque aliis elegantibus plantis.

cap. XXXIV. pag. CXXXVI.

Ruta monta-
na legitima.

Nescio quâ negligentia factum sit, ut pro legitimâ Rutæ montanæ iconem, quam Typographo miseram, alia minùs elegans & spuria supposita fuerit, non sine animi mei molestia: eam ob causam, ut huic errori quâ ratione possem mederer, necessarium esse judicavi legitimam Rutæ montanæ iconem in hanc Appendicem inferre, ut Lector ejus aspectu frui, & illam cum spuria ejus loco supposita conferre possit.

cap. LIII. pag. CLXVIII. ante Sectionem,

De hujus, inferre sequentia,

Cerinthæ V.
folio non ma-
culato.

QVINTVM Cerinthæ genus Quarto formâ proximum observabam in cultissimo horto Doctissimi viri Ioannis ab Hogelande, anno à Christo nato sexcentesimo tertio

supra

supra millesimum : verum hujus rami quos statim è radice plures proferebat , non valde attollebantur , sed humi quodammodo procumbebant. Istius folia nullis albis maculis erant conspersa , sed prorsus viridia & mollia , nullâ tamen lanugine pubescentia , ne recess nata quidem , Istidis foliis non valde dissimilia : è foliorum quæ caules amplectebantur alis nascebantur tenelli infirmi quæ rami , sustinentes ut in aliis generibus frequentium foliorum comam , inter quæ oriebantur tenues saturæ purpurascens petioli , sustinentes caliculum in quinque angusta foliola divisum , amplectentia oblongiusculum flosculum concavum , infimâ parte flavum , mediâ purpureum , extimâ etiam flavum , in quinque lacinias divisum , continentem aliquot rigida staminula , & inter illa oblongum tenuem stylum . Florebat Maio.

R A R I O R V M P L A N T A R V M

H I S T O R I Æ C A R O L I C L V S I

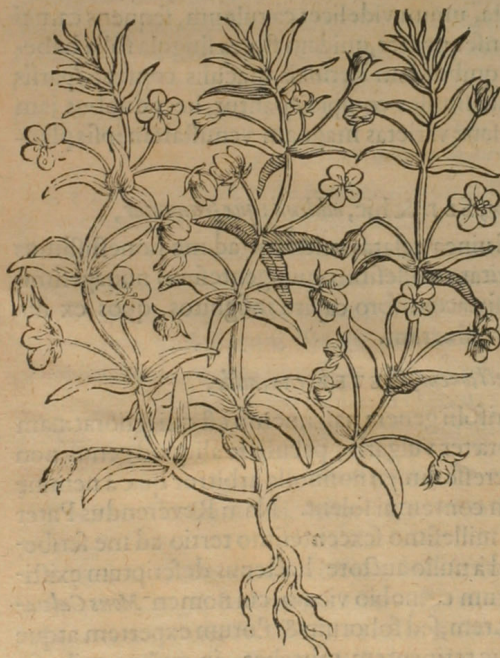
LIBRO SEXTO.

Cap. IV. pag. CLXXXIII. addenda *Anagallidis tenuiore folio historia.*

Anagallis tenuifolia Monnelli.

ANAGALLIDIS duo genera Veteres descripserunt, unum phœniceo flore , alterum cæruleo : hoc feminam esse censuerunt , illud marem , omnium vulgatissimum , quod quæ in omnibus quas adii provinciis observabam : alterum etiam illud cæruleo flore Valentino Hispaniæ regno frequentissimum , tamen in aliis etiam provinciis crescat , sed non aded abunde . Præter hæc duo genera , bina alia observabam : unum in Austriacis Stiriacisque montibus , amplioribus tum foliis tum flore , qui flavus : alterum sponte in meo horto Francofurti ad Mœnum natum , obsoleto flore : utriusque historiam & iconem in Rariorum Plantarum historia dedimus . Verumtamen de Quinto quodam genere me monebat anno à Christo nato millesimo sexcentesimo tertio Nobilis idemque doctissimus vir Ioannes Monnellus Tornacensis , quod in suo horto alebat , flore quidem cæruleo præditum , sed ab eo , quod cæruleum florem habere dixi , diversum : cujus quum iconem mihi miserit , additis aliquot notis ad ejus historiam pertinentibus , illam in adposita tabella subjecimus .

*Anagallidis
multa species.*

ILLUD porrò genus Gadibus accepisse scribebat , cujus deinde semen in suo horto satum plantam protulerit semine deciduo quotannis renascentem , & plures ramos statim à radice spargentem pedalis longitudinis , quadrangulos , ut aliæ anagallides , qui deinceps alios minores à latere procreant cinctos per intervalla longiusculis & angustioribus foliis , quàm aliæ anagallides habeant , & ad Gratiolæ foliorum formam plurimum accedentibus , atque ex adverso semper nascentibus , ut plurimum binis numero , interdum etiam ternis , rarò pluribus , iisque aliquando in eodem ramulo ; è quorum alis magnâ ex parte totidem exiliunt petioli , quot folia cauliculos per intervalla simul ambiunt , summo fastigio sustinentes flores quinque foliis præditos , coloris cærulei , umbilico tamen purpurascens , & phœniceis majores , è quibus exiliunt exigua staminula ut in aliis generibus : Abundè flores profert & plerumque toto trimestri spatio : floribus succedunt orbiculata vascula ut in aliis anagallidum generibus , simile

*Anagallidis
Monnelli historia.*

semen etiam continentia , quo deciduo , sequente anno novæ plantæ generantur : annua enim sive æstivalis dumtaxat est planta.

APPENDIX ALTERA

cap. v. pag. CLXXXIII. ad capitis calcem, adde,

Terba de las almorranas. *Almorranera*. *Alfine repens*. **ACINOS** porrò, hujus plantæ acinis valde similes, ad me mittebat anno à Christi nativitate secundo & sexcentesimo supra millesimum eruditissimus vir Doctor Ioannes Castaneda Hispalensis Medicus, *Terba de las almorranas*, sive *almorranera* *Terba* appellatione insignitos, quia mirabiles illius plantæ, quæ ejusmodi acinos proferret, esse facultates scribebat adversus hæmorrhoides, quas Hispani *almorranas* vocant, si hujus herbæ decocto foveantur aut abluantur: atque initio sanè quum eos acinos ad me misisset, istius plantæ, quæ hoc capite descripta, semen esse existimabam: propterea illi significabam, *alfines* repentis majoris acinos mihi videri quos ab ipso accepissem: verum ille respondebat, aliam penitus esse plantam quæ acinos illos sive semen ferret, ab *alfine* repente. Quod si mihi aut iis quibus communicabam ex accepto semine nata fuisset aliqua planta, omnis dubitatio sublata fuisset.

Hæmorrhoidalis.

Ceterum aliud semen quod ex Italia missum Cl. V. Doctori P. Pawio Hæmorrhoidalis nomine, prorsus diversam ab hac plantam protulit, ut quæ ad Caryophylleorum silvestrium classem referri veriùs debeat, meâ quidem opinione. An porrò ab effectu talem appellationem adquisierit, ignoro.

cap. xx. pag. CXCIX. ad capitis calcem, adde,

Anisomathrum.

CETERVM anno à Christi nativitate millesimo sexcentesimo & tertio Cl. V. Fabius Columna litteras ad me dabat, in quibus significabat, se hanc plantam magnâ copiâ crescentem Cerignolæ observasse & eruisse, illamque in nova suarum in Dioscoridem Observationum editione *Anisomathrum* appellare, ob odorem quem cum suavi gustu mixtum habet. Quoniam porrò non dubito quin plurima scitu digna in iis Commentariis sit prolaturus, illorum editionem ego & plurimi alii avidè expectabimus.

capite xxviii. pag. CCVII. ad capitis calcem, adde,

Delphinium arvense flore versicolore.

Florum varietas.

ISTIVS verò generis simplici flore semen ad me mittebat Vienna Austriæ Generosa Domina de Heusenstain anno à Christo nato sexcentesimo secundo supra millesimum, quod ex planta versicolores flores gerente legisse scribebat; & ne dubitarem, plantæ flores etiam addebat. Ex illo fato natæ mihi aliquot plantæ quæ insequente anno flores quidem tulerunt, sed binæ dumtaxat versicolores, reliquæ vel suaverubentes & carnei coloris, vel prorsus cærulei, una etiam multiplici foliorum serie constantes carnei coloris: in illarum autem plantarum floribus qui versicolores fuerunt, insignem observabam varietatem: nam quidam media ex parte cærulei erant coloris, ex altera suaviter rubentis, in quibusdam florum folia alternis diverso colore erant distincta, unum videlicet cæruleum, sequens carnei coloris, tertium deinceps cæruleum, & sic consequenter, quidam flores singula folia habebant suaviter rubentia, sed quæ essent parvis quibusdam cæruleis maculis confusè sparsis notata; breviter vix bini flores in eadem planta similes conspiciebantur, licet duobus jam dictis coloribus dumtaxat constarent: & ista sanè varietas magnam venustatem ipsis plantis conciliabat.

cap. xxxvii. pag. CCXVI. ante Sectionem, SED & hic, addenda quæ sequuntur,

Panicum Æthiopicum.

Similes etiam oblongas Panicæ spicas ex Guinea relatas mittebat ad me honestissimus vir Willelmus Pardunius anno à Christi nativitate millesimo quingentesimo nonagesimo nono: quinetiam nautæ parvos illos virides psittacos rubro capite insignitos, quos ex illa Provincia advehebant, simili semine in itinere aluerant.

cap. lviii. pag. CCXLVII. ante Sectionem, CETERVM, adde,

Trifolium falcatum.

VARIA in omnibus Europæ provinciis Trifolii genera nasci, nemo est qui ignorat: nam nullus est Historiæ Plantarum Auctor, qui, præter vulgaria, peculiare aliquod genus non describat ab aliis minimè observatum: superesse tamen nonnulla arbitror quæ à nemine adhuc sunt prodita, ut istæ minutæ interdum contemni solent. Nam Reverendus Pater Gregorius à Reggio anno à Christi nativitate millesimo sexcentesimo tertio ad me scribebat Trifolij quoddam genus se reperisse, quod à nullo auctore hætenus descriptum existimaret, in summo quodam colle arenoso ipsorum cænobio vicino, cui nomen *Mons Calvarie* ad Bononiam, cujus etiam ramulum palmarem, sed foliorum & florum expertem atque prorsus aridum, exigua tamen cornicula adhuc retinentem mittebat, in quibus exile semen. Scribebat autem ejus ramulos circiter binos palmos esse longos, & humi spargi, folia verò habere trifolio similia, flosculos exiguos, flavos & inodoros: ex ramulo porrò misso filiquulas sive cornicula retinente, observabam illa alternis jam in hoc, modò in altero ramuli latere per brevissima intervalla confertim nasci, & cauliculo sive ramulo adhærere, nullo ferè

ferè petiolo, & in singulis nodis quinque plerumque conjunctim, semunciam longa, & falcu-
læ modo curva: quam adedò ob causam ipse Trifolium falcatum appellabat.

cap. LVIII. pag. CCXLVIII. ad capitis calcem,

Anno deinde millesimo sexcentesimo primo & cum insequente eadem Generosa Do-
mina singulares illius Hepaticæ trifoliæ pleno cæruleo flore plantas ad me Viennâ Austriæ Hepatica tri-
folia cæruleo
pleno flore. mittebat, quas tamen virentes nondum videre mihi licuit: nam quum in pyxidulis, quibus
inclusæ, negligenter fuissent compositiæ, deinde diuturna & longa temporis quo in itinere
hæserant mora accessisset, prorsus aridas & corruptas illas accipiebam. Nunc tamen simi-
les plantas Bruxellis Brabantia reperiri intelligo apud quosdam peregrinarum & elegan-
tium plantarum diligentes cultores, præsertim verò apud N. V. Lamorallium de Tassis
Veredariorum Præfectum, & paucos alios.

R A R I O R V M P L A N T A R V M HISTORIÆ CAROLI CLVSI

APPENDICE.

pag. CCLIII. ante Sectionem, An verò,

VT porro evulgatâ jam meâ Plantarum cum priore Appendice historiâ, me mone-
bat eruditissimus vir Doctor Castaneda Hispalensis Medicus, hujus arboris flores
confertim in summis ramulorum fastigiis nascuntur, deni, duodeni, aut plures è
brevibus pediculis ab eodem exortu prodeuntibus dependentes, quorum quidem iconem
mittebat, sed adedò rudi arte delineatam, ut ex ea florum cognitionem adipisci nequivi-
sem, nisi binos flores aridos adjunxisset, è quibus qualemcumque illorum formam obser-
vare licebat: erant verò illi flores valdè angustii, binas uncias aut amplius longi, tribus foliis Arboris Coral-
flores. constantibus, quorum supernum bina illa quæ in lateribus angustissima, longitudine & lati-
tudine multum superabat, duplicatumque erat: sed antè quàm flos explicaretur, corniculi,
sive filiquæ formam veriùs referebat, quàm floris, breviq. viridi calice comprehendebatur
infimâ parte: è medio autem flore sub superno folio quod complicatum, supinâ verò parte
apertum, latens prodibat planus stilus extimâ parte in novem stamina divisus, quorum api-
ces cujus coloris fuerint, & ipsa etiam stamina cum stilo, me latet, quia ex arido flore, cujus
color prorsus evanuerat, conjecturam facere nequibam, & pictura ipsa nullam in flore fo-
liorum separationem, nullam staminum formam exprimebat, sed flores dumtaxat clausos
& corniculi potiùs quàm floris alicujus formam referentes, eosque coloris rubri valdè sa-
turi. At si mihi eos recentes videre licuisset, pauldò exactiorem ejus descriptionem dare
potuisssem: boni ergò consulat lector quæ profero.

pag. CCLVI. ante Sectionem, CETERVM, adde,

Ex illis verò quos mihi retinebam nonnullos habui, quorum flores paucioribus macu-
lis erant insigniti; deinde paucos alios mittebat, quorum flores nullis prorsus maculis di-
stinctos esse scribebat: verum tamen illorum florem nondum videre mihi contigit, nam Lil. montanum
flavo puro
flore. eos bulbos quos flores prolaturus sperabam subsequens rigida hiems corrumperebat. Ioan-
nes autem ab Hogelande unam habuisse plantam dicitur quæ anno Christi sexcentesimo
tertio supra millesimum florem purum & nullâ maculâ aspersum tulerit, insuper aliam
plantam illius generis cujus flores maculis distincti, quæ quadraginta aut plures flores eo-
dem caule festinuerit: sed is planus erat, ut plerumque in omnibus plantis bulbosâ radice Aliud multi-
florum. præditis, quæ præter earum naturam tam numerosos flores proferunt, contingere solet.

eadem pag. CCLVI. ad cap. calcem adde,

SINE difficultate, & semine terræ commisso nascitur, & adulta hæc planta adnatis sese
propagat.

Postea verò me monebat Venerius similes bulbos non modò locis in ea pagina notatis
sponte crescere, sed etiam ipsum eruisse natos in monte *Campsaure* vocato, & alio loco qui
à *Lilio* nomen sumpsit: isticque à rusticis *Consol* appellari, id est, Consolidam, quod ejus ra-
dice contusâ & impostâ, tam hominum, quàm animalium vulnera, mirum in modum cu-
rari referant; atq. adedò Pyrenæorum montium incolas aliud remedium usurpare.

pag. CCLVII. ante Sect. Florebat Maio,

IN earum porro Fritillariæ plantarum quæ è Pyrenæis montibus eruuntur, floribus, non
minor

APPENDIX ALTERA AD PLANT. HIST. C. CLVSI.

Fritillaria pr-
renas v. r. e.
148.

minor observatur diversitas quàm in illis quæ vulgares in diversis Gallia Provincis repe-
riuntur : nam licet omnium quos mihi quidem conspicerè licuit forma quodammodo si-
milis sit, sex videlicet foliis constans, eorumque terna interna folia magnâ ex parte tribus
externis sint latiora & ampliora, quidam tamen flores illa repanda habent, hoc est, illorum
extimas oras reflexas habent: nonnullorum verò oræ vel non sunt reflexæ penitus, vel
certe quàm minimum; rursus illi flores qui extimas foliorum oras reflexas habent, ali
aliis saturatoris sunt coloris, quidam etiam aded saturi, ut nigri videantur, præsertim
externâ foliorum parte, quæ nec splendet nec tessellis distincta appâret; at interna pur-
pureis quibusdam maculis distincta vel frequentioribus vel minùs frequentibus, aut
magis saturis, aut dilutioribus, eaque splendet. Illi verò flores qui folia repanda non ha-
bent, vel quorum oræ paullulùm dumtaxat sunt reflexæ, externâ parte ut plurimum
virescentis sunt coloris, internâ autem ex viridi flavescentis & splendentis, quali pænè
præditus est tenuior ille sericeus pannus vulgò tafetas vel casat nuncupatus, ex flavis
& viridibus staminibus contextus; atque in illis tessellarum illa distinctio obscurius
appâret: singulorum autem foliorum unguis interni nonnihil cavi subviridem maculam
impressam habent: ex floris verò umbilico sex alba stamina prodeunt, quorum apices pal-
lidi, inter quæ trifidus exilit stylus paullò supra stamina sese exerens.

Florent paullo seriùs quàm vulgares serotinæ Fritillariæ, & semen ferunt in thecis sive
capitibus triangulis, vulgaris Fritillariæ instar, planum, vulgaris semini prorsus simile, in
quo nullum etiam germen conspicitur. Interdum hæc planta binos flores in eodem caule
profert, quemadmodum vulgaris.

Audio hujus generis plantas reperiri quæ proferant florem pænè flavum, nonnullas
etiam quæ prorsus flavum, quas nondum videre mihi contigit.

pag. CCLIX. ante Sectionem, Id autem,

Croc. vernum
capillari fo-
lio.

Flo. albs.

Flo. caruleo.

& certè illius quod caruleum habet florem aliquot bulbos semel atque iterum misit: at
illius quod albo est flore, ne unum quidem bulbum ab ipso impetrare potui; in alios ta-
men magis liberalis fuit: certus enim sum eos, qui illud habent, ab ipso accepisse. In Ho-
gelandii horto, anno Christi millesimo sexcentesimo tertio aliquot plantas conspiciebam,
quarum tres apertum florem habebant, eumque candidum, reliquas quæ erant contiguæ,
ejusdem generis fuisse opinor: nam ex plantæ quæ caruleum florem habebant, quarum
vicenas aut plures numerabam, seorsim certo spatio ab illis orant segregatæ.

pag. CCLXXXVII. ad genus xxv. perniciosorum fungorum.

Hæc etiam iconem Vicefimi quinti generis perniciosorum fungorum, habuit Mo-
retus Typographus, quam suo loco reponeret: verum eadem negligentia prætermissa fuit,
quâ legitima Ruta montana cap. xxxiv. lib. v. pag. cxxxvi.

FINIS APPENDICIS.

Candido Lectori.

TYPI S jam expressâ alterâ Appendicæ ad Rariorum Plantarum Historiam, quasdam plantas adhuc videre mihi contigit, quarum neminem hactenus mentionem fecisse arbitror: adeò enim immensum est hoc Rei Herbariæ studium, ut multæ plantæ à diligentibus perquisitoribus quotidie reperiantur, quas in rerum natura minimè extare putabamus. Quum verò quæ ad meam notitiam pervenire sint elegantes & valdè raræ, earum qualemcumque historiam & nonnullarum icones affabrè delineatas ad alteram illam Appendicem adiunctam esse volui. Benevolus lector etiam propensum hoc nostrum de ipso benemerendi studium boni consulat.

Rosa semper virens.

ante Rosam campestræ lib. I. Plant. Hist. cap. LXXXI. pag. 116.

MITTEBAT ad me Patavio doctissimus vir Ioachimus Iungermannus, C. V. Ioachimi Camerarii Noribergensis poliatri ex sorore nepos, anno Christi millesimo quingentesimo nonagesimo secundo aliquot semina, & inter illa cujusdam Rosæ semen, cuius schedæ inscriptum *Rosa semper virens*: ex eo Francofurti ad Mœnum terræ commisso natæ sunt mihi insequente anno quinque aut sex plantæ, quas inde discedens, Lugdunum Batavorum adferebam, & amicis donabam. Mirificè quidem luxuriarunt illæ plantæ annis subsequētib; sed nulla florem protulit, præter eam quæ in Academico ejus urbis horto alebatur: ejus enim flos isto demum anno millesimo sexcentesimo quinto conspectus est Julio mense, duodecimo videlicet post quàm planta nata est, anno, non sine magna sanè mea lætitiâ: quia tametsi semine terræ commisso eas plantas adquisivissem, observans tamen adeò adultas nullum florem proferre, valdè metuebam, ne soli mutatione steriles evasissent. Nunc autem, quum ejus florem conspexerim, facere non potui, quin illius in hac alterâ Appendicæ ad meam Rariorum Plantarum Historiam, mentionem facerem.

MULTI S porro hæc Rosa statim à radice luxuriat sarmentis flexibilibus & caducis, nisi quis palo sustineat, aut ad parietem applicet: nam non valdè crassa sunt, sed lenta, viridia, spinis rubescentibus, hamis instar aduncis & mucrone versus terram converso obsita, ut pleraque ferè omnia Rosarum genera, eaque alternatim arabiuntur à foliorum alis, septem interdum, sed quinque ut plurimum, foliis præditis, ex adverso sese spectantibus: horum duo quæ latiori alæ sedi, quàm ramum amplectitur, proxima, minora sunt, bina alia quæ succedunt illis duplo pænè majora, quintum extremam alam occupans, & impari numerum faciens, omnium maximum: singula autem à nervo medium folium occupante aliquot venas habent ad folii oras excurrentes, in ambitu sunt serrata, & præ viriditate splendent; nec defluunt ut in aliis Rosis, sed etiam hieme (licet viridis ille splendor aliquantulum marcescat) permanent: eam ob causam Rosæ semper virentis nomen illi inditum. Novo vere ex flagellis illis sive sarmentis è foliorum alis multi oriuntur novelli rami, initio quidem cum foliis nonnihil purpurascētes, deinde verò colorem viridentem contrahentes: quorum nonnulli summo fastigio ternos aut quaternos gerunt flores uncialibus gracilibus petiolis subnixos, quinque foliis pænè uncialibus constantes prorsus nivei candoris, è quorum medio plurima staminula prodeunt candida, flavis apicibus insignita, & inter illa capitellum hirsutum albicans. Floris odor suavis est, & ad Rosæ moschatæ simplicem quinque foliorum seriem habentis odorem valdè accedit; sed nec ipsius floris forma valdè dissimilis.

Ad Appendicem alteram ad cap. XI. pag. 152. ubi de *Fritillaria alba* ago, adde,

Mittebat verò eruditissimus Venerius anno Christi millesimo sexcentesimo tertio, aliquot hujus *Fritillariæ* albo flore bulbos amicis, quos accipiebam, perierunt cum plerisque aliis selectioribus plantis: quos verò accipiebant Hogelandus & Porretus, conservati sunt, & Hogelandus quidem altero post anno binas habuit plantas quæ flores tulerunt notis quibusdam discretas: unius enim flos totus albus fuit, alterius foris etiam albus, internâ autem parte venis quibusdam purpurascētib; distinctus: Porretus unicam habuit, cuius flos totus albus fuit.

Narcissus

Narcissus juncifolius flore albo reflexo.

ad cap. XII. Lib. II. Rariorum Plantarum Historia.

PYRENÆI montes multas plantas elegantes proferunt, quarum pleræque eorum qui de re Herbaria scripserunt notitiam effugerunt, quia nullius adhuc tanta & tam exquisita fuit diligentia, ut omnes quæ in illis montibus nascuntur, observare potuerit: paulatim tamen qui viciniora iis loca inhabitant viri docti Herbarum studio sese oblectantes, plurimas observârunt, inter quos primum locum meritò obtinet eruditissimus vir Ioachimus Venerius, cuius beneficio his proximis annis aliquot accepimus: sed & rhizotomi quidam Galli spe lucri illecti, pleraque in has provincias attulerunt. Præter eas porro, quarum in mea Rariorum Plantarum Historia, ejusque altera appendice nemini, duo Narcissi genera hoc anno Christi sexcentesimo quinto supra millesimum apud amicos flores protulerunt nunquam antea mihi conspecta, quorum Primi iconem subjecta tabella expressam habet, & addita est brevis ejus historia.

PRIMVS igitur è radice bulbosa nucis ponticæ magnitudine, candida, fuscâ membranâ obducta, cujus sedem plurimæ tenues albæ fibræ occupabant, quaterna aut quina exiliebant folia dodrantem longa, angusta & pænè juncea, aliquantulum striata, & supinâ parte nonnihil carinata, viridia, inter quæ prodibat dodrantalis caulis viridis, lævis, non valdè crassus, summo fastigio sustinens in membranaceo involucro binos, ternos, interdù quaternos oblongos flores nivei quidem candoris, sed odoris expertes, deorsum propendentes & nutantes, sex longiusculis & satis angustis foliis præditos, sursum reflexis florum cyclaminis instar, è quorum umbilico prominebat calix semunciam longus, vel etiam longior, inæqualibus oris, continens tria staminula alba, quorum apices flavescerent, & tenuem longum stilum extremas calicis oras multum superantem: succedebant triangulares siliquæ sive thecæ, exiguo, orbiculari, nigroque & splendente semine plenæ. Florebat autem Aprili.

Istud Narcissi genus redimebant biennio antè à rhizotomo quodam Gallo cui nomen Nicolaus le Quelt sive Quilt, elegantes & raras plantas in has Provincias quotannis adferre solito, quas per suos in Pyrenæis & etiam in Hispaniis conquirere jubet. Inter eos autem qui redemerunt nonnulli hujus Narcissi plantas habuerunt paullo latioribus foliis præditas, quarum flores etiam oblongiores erant.

ALTERIVS Narcissi juncifolii unicam plantam habuit Christianus Porretus pharmacopœus Leydenensis diligentissimus à Petro Gassano sive Plantino missam, cujus multo longiora erant folia quàm præcedentis, & viridia; caulis etiam longior, summo fastigio sustinens binos aut ternos flores, diversæ tamen à superiore formæ: nam Narcissi juncifolii minoris floribus valde similes erant, horum tamen color albus tam ipsius calicis quàm sex foliorum ipsum ambientium. Florebat etiam Aprili: radix erat non valdè magna, longiuscula, membranâ eam cingente prorsus fuscâ. Accipiebat etiam ab eodem alios bulbos simili nomine insignitos, crassiores tamen, quorum folia ejus foliis quos Nicolaus adferebat valde similia erant, sed florem nondum tulerunt.

NARCISVS *juncifolius albo flo. reflexo.*

CETERVM anno superiore nobis mittebat non solùm Venerius, verùm etiam Nicolaus adferebat plantas Narcissi juncifolii albo flore nomine donatas: eæ autem quum florem nondum protulerint, nihil de ejus formâ vel colore pronunciare possum; nam bina dum-

dumtaxat habuerunt hoc anno folia cum ea plantæ quas nactus sum, tum quas alii rede-
merunt, & illa quidem angusta, supinaque parte aliquantulum plana, valde longa, non ta-
men surrecta, imò potiùs humi quodammodo procumbentia: illorum item color, meâ
opinione, non unus. Nam plantarum quas Venerius mittebat, magis viridis videbatur, ea-
rum quas Nicolaus adferebat, magis ad cæsum tendens, pæne ut foliorum Pseudonarcissi.
Si quam porrò dabunt florum differentiam, proximus aut eum subsequens annus nos (si
vivimus) certiores efficiet.

Pseudonarcissus albo flore.

ad cap. xvii. Lib. II. Rariorum Plantarum Historia.

INTER Narcissos reponendam esse eam plantam quæ Pseudonarcissi appellationem
vulgo obtinuit, nullum esse opinor mediocriter in re herbaria versatum, qui dubitet.
Multæ autem ejus sunt differentiæ: nam præter eas quas in mea Rariorum Plantarum
Historia describebam, cum majores tum minores, atque alias multos jam ante annos vul-
gatissimas, Pyrenæi montes & loca illis vicina nobis adhuc suppeditarunt alias majores &
minores, formâ & colore dissimiles: nonnullæ enim flores habuerunt sex foliis tubum am-
plectentibus perpallidis & quasi albicantibus constantes, aliæ pallidis, aliquot etiam paullo
saturatioribus; tubum verò aut valde amplum, aut angustiore, cumque vel pallidum, vel
valde flavum & quasi aureum, aut oris fimbriatis, aut quodammodo æqualibus & minime
crispis. Verum enim verò proximis his annis novum quoddam genus repertum est, quod
valde rarum censeo, cujusque binos bulbos anno Christi millesimo sexcentesimo quartò
ab eruditissimo Venerio accipiebam cum Cyclaminis novo vere (ut adscriptum erat) albos
flores proferentis paucis bulbis, & aliquot aliis plantis non vulgaribus. Horum alter flo-
rem mihi protulit insequente Aprili, quemadmodum etiam aliis quibus similes plantas
communicaverat. Sed & eodem anno mense Decembri rhizotomus quidam Gallus simi-
les plantas venales adferebat, à quo ego & etiam alii redimebamus. Quoniam porrò valde
elegans est planta, nec à quoquam (quod equidem sciam) adhuc descripta, aut ejus icon
exhibita, rem non ingrata me facturum existimavi, si illam Lectoris oculis in subjecta ta-
bella proponerem, & ejus brevem historiam adicerem.

PSEUDONARCISSVS albo flore.

TERNA autem è radice bulbosa oblon-
giore nigroque cortice sive membranâ tecta
(à cujus sede frequentès tenuesq. oriebantur
candidæ fibræ) proferebat folia, dodrantem
vel paullo amplius longa, Narcissi angustiori-
bus foliis valde similia, supinâ parte carinata,
inter quæ nudus prodibat caulis satis exilis,
non crassus, dodrantem altus, summo fastigio
membranaceum folliculum gerēs, è quo pro-
pendebat flos totus albus, Pseudonarcisso
vulgatiori, quem Germani *Gelbe Hornungs
blumen* / Belgæ verò *Gele Eijloosen* appel-
lant, formâ quidem similis, paullo tamen mi-
nor, fescunciam longus, sex foliis tubum am-
plectentibus similiter constans, tubo autem
paullo angustiore, & oras nonnihil fimbriatas
habente, in quo sex alba stamina flavescente
apice prædita, & medius stilus longior: nul-
lum verò peculiarem odorem in eo flore ob-
servabam, qui aperiebatur Aprili, deinde Ju-
nio semen proferebat in triangulari capite si-
ve thecâ, orbiculare, nigrum & splendens,
quale Narcissi juncifolii albo flore reflexo,
sed majus.

*ad calcem cap. xix. lib. II. Hist. Rarior. Plant.
hæc etiam addenda.*

QUVM anno Christi millesimo quingenti-
tesimo nonagesimo secundo Narcissi istius
iconem accipiebam, eam illico exprimen-

dam curabam; & ex aliquot notis à Iacobo Plateau ipsi additis, illius historiam concinnabam. Septimo insequente anno Illustris idemque eruditissimus vir Ioannes Vincentius Pinellus piæ memoriæ, unicè mihi charus, ejus bulbum cum aliis quibusdam Narcissis ad me mittebat, qui singulis annis flores protulit, & hoc quidem anno millesimo sexcentesimo quinto quatuordecim summo caulis satis crassi & trigoni fastigio. Tamen porro iconem missam non adeò feliciter, ut decebat, expressam esse viderem, mutandam tamen non putabam, quia ex illa lectorem satis perspicuè animadversurum confidebam, de qua planta sermonem instituissem. Plantam quam mittebat Pinellus unde habuerit, ignoro: certum tamen est jam multo tempore in Italia fuisse notam, quia Matthiolus Narcissi tertii appellatione eam donavit; & in Serenissimi Ducis Hetruriæ horto cultam fuisse scio, unde Iacobus Plateau semen nactus erat. Anno autem Christi sexcentesimo supra millesimum, ut antè dicebam, multos ejus bulbos adferebat Amstelredamum Ioannes ab Ophem Bruxellâ Brabantix oriundus, quos ipsemet in Illyrico eruerat: insuper capsam iis & Scillæ bulbis aliisque rebus plenam ad fratrem mittebat, qui Bruxellæ commorabatur, sed quum Middelburgum esset perlata, & istic ad aspiciendum quid contineret, aperta; fiscus manum in eam injecit, quòd nonnulla contineret, quorum transvectio erat prohibita. Bulbi qui inerant, inter multos divisi: Ornatissimus vir Simon Parduynus aliquot etiam habuit: is unum ad me Lugdunum Batavorum mittebat, qui demum hoc anno flores ferre cœpit, binos autem caules habuit, unum octo floribus præditum, alterum decem: successit deinde in crassiusculis, trigonis, & unciam longis thecis semen orbiculare, nigrum, splendens, Pseudonarcissi flo. albo semine majus. Planta verò quam à Pinello accipiebam, quamvis quotannis, ut dixi, flores protulerit, nullum tamen semen dedit, nisi hoc etiam anno. Sed biennio antè semen similis plantæ Amstelredamo ad me mittebat ornatissimus & perhumanus vir Theodoricus Coornhart ejusdem urbis civis, lectum in iis plantis quas à Ioanne ab Ophem redemerat, è quo terræ commisso natæ mihi sex aut octo plantulæ.

Hæc autem proferre libuit, ut omnes intelligant, plantas quæ primùm huc advectæ, ex Oriente aut India non fuisse petitas, ut quidam sibi persuadent, & aliis etiam persuadere conantur, sed in Europa natas.

Bulbus μονόφυλλος.

an Βολβὸν Theophrasti?

Bulbus unifolius.

VALDE rara est hæc planta: certè ante annum millesimum sexcentissimum quintum ejus flos mihi non conspectus. Eam autem redimebam biennio antè à Gallo rhizotomo Nicolao le Quilt Lutetix Parisiorum commorante, cum aliis bulbis, qui in Lusitania, ut ipse assererat, eruti. Quum verò non sit inelegans, imò valdè raram esse mihi persuadeam, ut qui unicam illam plantam habeam; nec apud aliū quempiam, similem conspexerim, dignam existimabam quæ in hac Appendice locum haberet: propterea in tabella exprimendam curabam, ut ejus icone lector frui posset.

UNICO autem è terrâ prodibat folio tenui primùm & prorsus junceo, quod tandem pedalem adquirebat longitudinem: duabus autem supra terram uncis paullo majorem adquirebat latitudinem, & canaliculatum fiebat, extremâ tamen parte manente junceâ: ubi verò latiore adquirere incipiebat latitudinem, ex ejus medio exiliebat triuncialis longitudinis cauliculus, tenuis, lævis, dilutiùs virens, in cujus fastigio alternatim siti erant tres flores non valdè magni (ut ex icone observari potest, in qua volui florum magnitudinem expressam) qui sex foliis candidissimis erant præditi, non multum absimiles floribus

Grami-

Graminis Parnassi Herbariorum, sive Hepaticæ albæ Cordi, sed nullo caliculo, ut illi, inclusi: è quorum medio prodibant sex alba stamina flavis apicibus prædita, & umbilicum occupabat capitellum triangulare, summo fastigio sustinens exilem stilum albū, staminum longitudinem non excedentem. Odoratus autem erat iste flos, & Spinæ appendicis florum odorem æmulabatur. Ejus bulbus orbicularis erat formæ, nec avellanæ nucis magnitudinem excedebat, fuscâ membranâ tectus, sedeq̃ illius multis tenuibus candidis fibris obfita. Bina folia totidemq̃ cauliculos habuit, ut in tabella ad plantæ normam expressa videre licet: flores autem aperiebantur medio Junio: quale semen prolatura fuisset, nihil pronunciare possum, quandoquidem plantam è terra eximere coactus fui, ut pictori exprimendam traderem; & tamen bulbus postea terræ denuò fuerit commissus, caulis tamen cum flore brevi emarcuit.

Quo nomine appellare debeam hanc plantam dubito, nisi quis fortè *Βολβίλω* esse censeat, cujus Theophrastus lib. vii. Historiæ Plantarum cap. xiii. meminit: sed quum eam non describat, & dumtaxat reponat inter plantas quæ bulbosâ radice constant, difficile est certi quidpiam statuere. Sive autem *Βολβίλω*, sive *Βολβὸν μονόφυλλον* quis appellare malit, per me semper licebit: satis mihi est ipsius plantæ historiam, quàm integrâ potui fide, cum illius icone Lectori proponere.

Alteri Appendici ad cap. xxx. lib. I I. Rariorum Plantarum Historiæ pag. 183. adjunge

CETERVM anno millesimo sexcentesimo quinto mihi & aliis aliquot bulbi qui flores cæruleos gerunt, plures flores, vel longiorem florum comam protulerunt, quàm præcedente anno: qui tamen pro eo missus, cujus flores essent albi, nulli florem tulit quàm illo ipso anno. Hogelandio plantâ una, Porreto plantâ una, Honesto plantâ una, mihi etiam unica quam habebam plantam: nam quam Venerius anno præcedente mihi mittebat, hiems corripit.

Hyacinthus stellatus æstivus minor.

Subiiciendus Hyac. stel. æstivo majori in Altera Appendicē.

QVVM primum è terra prodit hæc planta, septena aut octona à radice promit folia angusta, plana, viridia, & quodammodo splendētia, circiter septem uncias longa, quæ sese humi diffundunt & in orbem spargunt, atq̃. veluti contorquent: inter quæ asurgit cauliculus teres, brevis, binarum unciarum longitudinem non excedens, summo fastigio senos aut septenos flosculos alternatim ferens, veluti in spicam congestos, iis formâ & colore panē similes, quos profert Hyacinthus stellatus æstivus, cujus paullo antè meminimus, sed longè minores: his succedebant triangula etiam capitella extremo mucronata, nigrum semen continentia: radix erat bulbosa, ferè orbicularis, crassæ avellanæ Hispanicæ magnitudinem æquans, candida, sed fuscâ membranâ tecta, è cujus infimâ sede numerosæ exiliebant fibræ, magnâ ex parte valdè tenues, iis tamen admixtæ septenæ aut octonæ paullo crassiores. Florebat Maio mense cum majore.

Unicam hujus generis plantam, eamq̃ *αιώνιον* accipiebam anno Christi millesimo sexcentesimo tertio à Nicolao le Quilt sive Quelt Gallo rhizotomo cum bulbo unifolio, & aliis quibusdam è Lusitania, ut assererat, petitis.

Cyclaminus vernus albo flore.

ad cap. LIX. lib. I I. Rariorum Plantarum Historiæ.

ANNO Christi millesimo sexcentesimo quarto, mense Augusto, à Venerio paucos Cyclamini bulbos, quos scribebat verno tempore florem albū proferre, accipiebam cum aliis quibusdam raris plantis: acceperunt & alii ejus amici, quibus omnibus insequente anno folia quidem protulerunt, sed nullum florem: alioquin non prætermissem ipsius plantæ iconem in tabella expressam Lectoris oculis proponere. Erant verò ea folia circinata pænè rotunditatis, non valdè ampla, sed satis densa ac crassa, pronâ parte impensè rubra (pronam autem partem intelligo quæ terram spectat, & in eâ procumbit) supinâ verò viridia quidem, albis tamen maculis per totam superficiem respersa. Quod florem non tulerint, an id acciderit propter aëris & soli mutationem, an quod nondum satis adultæ fuerint plantæ, ignoro: nonnulli tamen bulbi nucem juglandem cum suo pulvinato calice, aut exigui mali magnitudinem æquabant, & orbiculari erant formâ, quidam etiam magis compressâ & planâ, instar radices Cyclamini hederaceo folio.

APPENDICIS ALTERIVS

Sub extremum illum ipsum mensem adferebat etiam similes Cyclamini bulbos Nicolaus le Quelt Gallus, cujus antè facta mentio, à quo binos habui, redemerunt etiam alii; sed nec illi aliud præter folia insequente anno produxerunt.

Planta pro Cyclamino verno spurio missa.

PORRÒ biennio ante miserat idem Venerius aliam plantam è Pyrenæis montibus erutam, quam flavos flores proferre scribebat, & Cyclaminum vernum spurium nominabat, quia ejus radix diversam habebat formam à legitimi Cyclamini radice: tuberosa quidem erat, sed cordis, ut vulgo pingitur, formam quodammodo referebat, sive illorum loculorum quos tenuis fortunæ mulieres apud Belgas gestare solent ad aciculas in eorum ambitu excipiendum; & illa quidem satis duro crassoque cortice constans, fusci coloris, & ferè circumquaque in lateribus, frequentissimis iisque duris & rigidis fibris stipata. Hogelandio singulis annis aliquot folia protulit: at hoc anno millesimo sexcentesimo quinto, etiam flosculos. Prodibat autem ex hujus plantæ radice uncialis longitudinis cauliculus tubi pennæ gallinacæ crassitudine, purpurascens, qui summâ tellure in ternos aut quaternos ramulos dividebatur, tenues, virides, quorum nonnulli uncialem longitudinem habebant; longissimi, tres uncias non excedebant; quos obsidebant folia viridia, longiusculo pediculo subnixa, hederaceorum foliorum quidem formâ, sed nullis angulis prædita, sive, ut veriùs comparisonem instituam, violæ martiæ montanæ foliis persimilia, varix tamen magnitudinis: nam quæ maxima, fescunciam erant longa, unciam lata, eaque septem nervis prædita; quædam, unciam longa, & quinque nervos habentia; minora semuncialem longitudinem non excedebant, & in iis tres dumtaxat nervi apparebant; omnia tamen in extremo mucronata: longiores ramuli circa summum fastigium, binos aut ternos flosculos herbacei coloris Junio mense ferebant, iis ferè similes, quos Ribes vulgare fructu rubro ferre solet, in quibus flava quædam stamina apparebant.

Ranunculus Pyrenæus albo flore.

ad cap. LII. lib. II. Historiæ Rariorum Plantarum.

PRORSVS novum censeo hoc Ranunculi genus, certè ante annum Christi millesimum sexcentesimo quintum mihi non conspectum, & illud cultum suisque floribus onustum sub Maii initium in hortis Ioannis ab Hogelande & Christiani Porreti, quorum uterque à Ioachimo Venerio plantas acceperat præcedente Autumno è Pyrenæis montibus erutas. Quum verò ejus historiam à nemine adhuc proditam arbitrer, gratum me facturum existimavi botanico studio sese oblectantibus, si illius descriptionem additâ icone ad vivum expressâ illorum oculis proponerem.

PEDALI autem, imò etiam ampliore asurgebant plantæ quas videbâ altitudine, caule rotundo satis firmo, viridi, per quem alternis terna aut quaterna sparsa erant folia, satis latâ basi caulem amplectentia, ternas aut quaternas uncias longa, unciam verò lata, mucronata, multis venis ab infimâ sede ad extimum mucronem procurrentibus distincta, viridis coloris, qualis ferè est foliorum Brassicæ campestris, quorum oræ tenui mollique albâ lanugine obsitæ: summo caule ex foliorum quæ minuscula erant alis exibant terni, quaterni, vel etiam plures oblongiores pediculi caliculis quinque foliolis constantem sustinentes, è quo flos prodibat quinque foliis præditus

semun-

semuncialibus, tenellis, prorsus niveis, cujus medium occupabant frequentissima parva flamina flava cum orbiculari capitulo, nullius aut perexigui odoris. Quum verò primum e terra emergebat hæc planta, & ante quam in caulem excreveret, bina dumtaxat, aut ad summum terna proferebat folia tres uncias longa, unciam lata, crassiuscula & firma, multis etiam venis secundum longitudinem distincta, ut quodammodo ad plantaginis latifolia foliorum formam accederent: caput radice hirsutum erat (ut eam ob causam perennem plantam esse mihi persuadeam) quod deinde in multas crassiusculas albas fibras dividebatur.

ad cap. ix. lib. iiii. *Rar. Plant. Hist. pag. 305. post Sectionem Crescit*

IN Pyrenæis etiam montibus crescunt plantæ ab Herbariæ rei studiosis Auriculæ ursi nuncupatæ: nam Venerius Burdigalæ quoddam genus mittebat anno millesimo sexcentesimo quarto, Ioanni ab Hogelande, & Christiano Porreto, quale antè conspicerè non memini: ejus enim folia reliquarum Auricularum mihi quidem notarum foliis erant dissimilia, satisque ampla, & hirsuta, ad Borriginis, aut Hormini silvestris, quod in mea *Rar. Plantarum Historia* tertio loco repono, folia quodammodo accedentia: neutra tamen planta anno insequente, quo hæc scribebam, adhuc florem protulerat; eam ob causam de ejus forma & colore nihil pronunciare possum.

Sub extremum eundem annum aliud præterea genus adferebat rhizotomus quidam Gallus, etiam in Pyrenæis erutum, cujus florem videre nondum mihi contigit: ejus autem folia valde accedebant ad illius Auriculæ folia, quam in *Rariorum Plantarum Historia* quinto loco repono, in cultissimo Illustrissimi Principis Cattorum Willelmi horto Castellis observatam, iis tamen minora: ex radice autem serpente, & multis fibris in lateribus prædita, conjecturam faciebam, ejus plantam summâ tellure sese propagare, perinde ac *Quantum* genus à me propositum eodem cap. ix. lib. iiii.

Stœbe peregrina.

ad cap. iv. lib. iv. *Rariorum Plantarum Historia.*

PEREGRINAM quandam plantam Illustrissimum Ducem Crœy & Areschotensem in cultissimo suo horto, quem in Bellomonte habet, alere scribebat ad me anno Christi millesimo sexcentesimo quarto Jacobus Plateau, vir in Plantarum cognitione & cultura egregiè versatus & Stœben spinosam fruticantem appellabat; ego autem inter Scabiosarum sive Iacearum (quibus *Salmanticenses* Stœbes adjungo) genera potius recenseam, tamen hujus flores ad Cyani flores proximius accedere videantur: cuilibet verò per me semper licebit ad quam volet classeri referre. Quoniam autem huic similem antè videre non memini, dignam ducebam cujus brevem historiam (qualem videlicet ex mutila pictura & paucis notis illi adjectis concinnare licuit) Lectori communicarem.

Illam porro scribebat Illustrissimum Ducem alere, trium circiter pedum altitudinem æquantem, quamque, si, angustis non conclusa, liberè excrecere posset, ad majorem altitudinem pertingere posse arbitrabatur. Fruticosam autem esse, ramulosque satis duros & quodammodo lignosos habere scribebat; foliis valde laciniatis obsitos; summos verò ramulos flores sustinentes minoribus iisque singularibus foliolis instar foliorum lavendulæ esse septos, & plerumque in spinas desinere. Præterea totam plantam candicantem esse ferè ut Jacobææ marina, quæque Cineraria appellatur: squamosos item esse florum alabastrors & calices, ipsos autem flores candidos, cyani florum formam quodammodo referentes: addebat radicem lignosam, multifidam atque perennem esse; plantam verò flores producere Julio, Augusto, & toto adeò Septembri: nam eo mense abruptum ramulum spinosum folia & flores adhuc retinentem iconi adjunxerat, ut formam tanto facilius describere possem.

Ascyrum supinum ἐλώδης.

ad cap. i. lib. v. *Historia Rariorum Plantarum.*

ASCYRI quoddam genus supinum palustribus locis apud Batavos reperitur, quod prorsus molle & lanugine obsitum, caule non quadrangulo, sed tereti & rotundo præditum, quæ alternis bina semper ambiunt folia ex adverso nascentia, ut in *Ascyro* vulgari, aliquantulum tamen magis orbiculata, summo caule gestans flores quinque foliis constantes flavi coloris, qui triti, sanguineo succo non inficiunt, ut illius quod siccioribus locis nascitur, quod humidioribus natalibus tribuo: procumbunt autem singuli cauliculi, & recentè lecti, humore turgent, ad singula panè internodia fibras agentes, & subinde novellos ramulos producentes, sub aqua tamen latentes, quâ ratione feliciter sese propagat. Hanc plantam extremo Junio florentem primùm observabat C. V. Doctor P. Pavius,

Artis

Artis Medicæ primarius Professor in Lugduno-Batava Academia, anno Christi quarto supra millesimum & sexcentesium, mihiq̃ue communicabat.

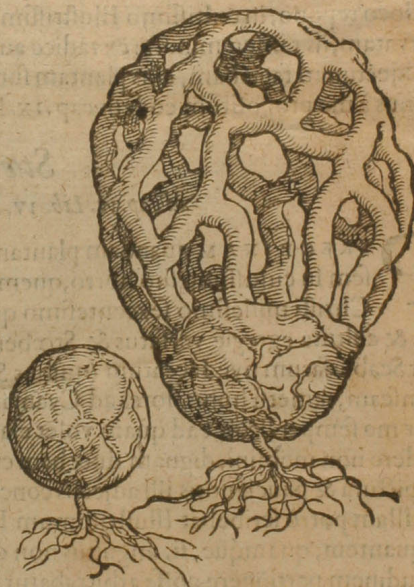
Fungus coralloides cancellatus.

post xxv. genus Fungorum perniciosorum.

NON omnis fert omnia tellus, inquit Poëta : & sanè constat nullam Provinciam reperiri, quæ peculiare quidpiam nõ alat alijs Provinciis negatum. Scripseram Commentariolum de Fungis, quos mihi in Pannonia versanti observare licuerat, non dubitans quin illorum pleriq̃. etiam alibi reperiantur, certo tamen mihi persuadens, illam provinciam quosdam etiam habere sibi peculiares. Hunc libellum quum legisset Nobilis vir N. de Callas, Peirets toparcha, pro animi benevolentia quâ me prosequitur, cõmittere noluit, quin ex his quos inter venandum mense Octobri anno Christi millesimo sexcentesimo quarto observasset, aliquos ad me mitteret, in quo sanè ipsum rem gratissimam mihi fecisse, ingenuè profiteor. Nam unum inter reliquos, quem peculiarem illis locis esse opinor, numquam antè videram, ideoq̃ue dignum arbitrabar propter admirabilem ejus structuram, ut publicè spectandum in hac Appendice proponerem.

NASCITVR autem, ipso referente, gallinacei ovi formâ, dum è terra primum erumpit, colore prorsus niveo; radicemq̃ue habere ait tenuem, candidam, in multas fibras valdè tenues divisam, quâ firmatur & alimentum sibi necessarium attrahit: ovum autem illud sive volvam, dum maturescit, sensim disrumpi & dehiscere, & inde exilire tamquam marsupium aliquod distinctione cæcellatim reticulatâ constans, & in obliquos veluti ramos invicem sese secantes atque summâ parte in unum cõeuntes formatum, rubri coloris: ut totidem corallini rami simul implexi videantur: sed admirabilem illam externam venustatè & elegantiam prorsus deformari & corrumpi à foetidissimo quem exhalat odore: illum autem odorem oriri suspicabatur à crasso cineraceoq̃ue quodam liquore rubentes illos ramos supinâ parte obsidente, quem simul atque ex sua volva exclusus est fungus, varii generis parva insecta mirificè appetût, & tandem etiam absument, omnè alium cibum præ isto spernentes; imò multos alios fungos, quos alioqui optimos esse nobis persuademus, & in deliciis habere solemus.

Fungus Coralloides cancellatus.

E o s porro fungos sub extremum Aprilem hoc anno millesimo sexcentesimo quinto accipiebam, Aquis Sextiis xv. Feb. sive xv. Kal. Martii ad me missos, quos in silvis Belgentienſi agro interdum, frequentiores autem inter harundines secundû fluviolum magna ex parte agrum illum rigantè consitas reperisse scribebat: & certè quos accipiebam virosus quidpiam adhuc spirabant (tamenſi reficcati & aridi) & crassum etiam illum liquorem, sed præ ariditate durum, nigrum, splendentemq̃ue adhuc retinebant. Verûm enim verò, quia rami illi ob siccitatem valdè contracti & imminuti erant, atq̃. eorum color longè remissior factus: ante quàm in tabella exprimendum curarem, ex ejus præcepto, in aqua macerabam, ut nativam formam & colorem aliqua ex parte reciperet, quò pictor facilius exprimere posset; & sanè post quàm macerassẽ, denuò intumuisse rugasq̃ue deposuisse, & nativi coloris magnam partem resumpsisse conspiciebam, atque crassum illum liquorem supinam ramulorum partem occupantem mollem lentumq̃ue factum esse observabam.

Inter perniciosos autem fungos hoc etiam genus referendum esse, nemo, ut opinor, inficiabitur; quemadmodum & bina alia quæ addiderat genera. Unum corticis fragmentum adhuc retinens in arbore aut arboris ramo humi jacente natû; aureo colore, nec valdè abſimile Quarto generi perniciosorum à me descripto & exhibito, cujus variæ species magnitudine & colore inter se discretæ. Alterum autem magnam similitudinem cum prima specie Vigēſimi generis perniciosorum habere mihi videbatur, magnitudo enim & forma respondebant; hujus verò extremas oras atque pediculum liquore quodam, dum recens erat, obſita fuiſſe apparebat, qui nunc in arido fusci coloris erat & splendebat.

